

72
I
00232

Leonardus

J. SVLE

et omnib

In pharsa
liam

9

2^a 12-33

BIBLIOTECA
DE LA
UNIVERSIDAD DE SAIAMANCA.
Sala Est. Tab. Núm.

232

232

2- 12- 3- 3

Num. 30. cap. 2. num. 2.

2 - 0 - 27 - 5

Sp. mure. L. qnd. oE. mull

618649300

Accipe candidissime lector Ioānis Sul
pitii Verulani in singulos Pharsaliæ
Lucani libros Argumenta: Nec non
eiusdem & Omniboni Vincentini in to
tum Volumen cōmentarios.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. Some faint markings and a signature are visible.]

Tabula uocabulorum in Io. Sulpicii cōmentario cōtentorum.

A	astures	lxviii	arideus	ccxxi	consciis	ii	colchis	liii	
Aufonia folio	aries	lxviii	atriū	ccxxiii	cyrrha	iiii	cone	liii	
Araxis	arquis	lxx	amomū	ccxxiiii	causa	iiii	chaicus	liii	
Axis	alucus	lxx	abatos	ccxxix	chaos	iiii	cilene	liii	
Arfacidæ	auri inuentiones		alanus	ccxxxi	carrae	v	cynofura	liiii	
Aura		lxxvi	achillea	ccxxxiii	caesares	v	coriciū	liiii	
Aurari	aconyta	lxxvi			coacte leges	viii	carbafus	lv	
Ambitus	arcitenēs	lxxxii	B	Bellorum genera	candere	viii	cappadoces	lv	
Ambitio	alcides	lxxxv	folio	i	cynthia	viii	choatrae	lv	
Alpes	atlas	lxxxvi	babylon	i	classicū	x	carmina	lv	
Ariminū	autololes	lxxxvi	bruma	ii	clypeus	x	chreffus	lvi	
Aries	ars	lxxxviii	beli	v	cymbri	x	cyrus	lvi	
Atax	atlantides	lxxxx	balears	ix	c.marcellus	xii	cupressus	lx	
Axonēs	appius	lxxxvii	bituri	xvi	cl.marcellus	xii	cautes	lxii	
Arueria	antrū	lxxxviii	belga	xvi	catus	xii	clauus	lxii	
Araris	acyrtheū		beligica	xvi	cato	xii	c.accilus	lxiii	
Acontia	atheniēstū sterili		brache	xvi	corona	xvi	certa manus	lxvi	
Adas	ias	lxxxviii	bachaut	xvi	querna	xiii	certū telū	lxvi	
Agave	antistes	lxxxv	bardi	xvii	castramentator	xiii	celae	lxviii	
Alecto	aulis	lxxxvii	bolides	xyiii		xiii	celuberi	lxviii	
Anio	apfus	ciii	bellona	xx	cohortes	xv	cinga	lxviii	
Anio uetus	ardea	cv	bidental	xxi	corus	xv	cynthia	lxviii	
Anto nouus	ambracia	cvii	boebius	xxviii	circuis	xy	calli cardines	lxx	
Augures	ambracia	cvii	bistonii	xxx	couinū	xyi	collis	lxxi	
Augures	alea	cx	brutus	xxxii	cinga	xyi	chalibs	lxxiii	
Anellia	abydus	cxiii	bustū	xxxiii	cayci	xyvii	chalib es	lxxiii	
Anfracus	aricia	cxiii	bathesus	xxxvi	chitūnus	xyiii	curetes	lxxix	
Arteria	agaue	cxv	britānia	xlvi	curia	xyiii	cuppae	lxxix	
Aquarius	amphryfos	cxv	bethis	xlvi	cerriti	xyiii	culpea	lxxxiii	
Achemenii	anauros	cxv	brūdusium	xlvi	cepfes	xyiii	cloeone	lxxxv	
Albis	apidanos	cxv	balista	xlvi	ceratae	xyiii	cotim	lxxxv	
Antheus	afopos	cxv	hoetes	xlvi	cometes	xyiii	causa qd	lxxxv	
Auspex	alocus	cxv	boenia	lii	carybdis	xx	cyrrha	lxxxv	
Apocynus	aloide	cxv	biblis	liii	calpe	xx	castalius	lxxxv	
Anchon	araxes	cxv	baetros	lvi	corybantes	xx	castus	lxxxv	
Aufidus	aponus	cxv	balista	lvi	curiones	xxi	cuma	lxxxv	
Accius uarrus	asia	cxv	balears	lxvii	celerū duces	xxi	chalcis	lxxxvi	
	asylum	cxv	bruma	lxviii	chelae	xxiii	chalcis	lxxxvii	
Armenia	auritia	cxv	bagrada	lxxxiii	cylleus	xxiii	charistos	lxxxvii	
Apulia	arimafus	cxv	briareus	lxxxiii	casus	xxv	clausa maria	cl	
Auerni	agaue	cxv	bruti	lxxxvii	cōclamare	xxv	carchesia	cl	
Athos	arctophillax	clviii	duo	lxxxvii	canna	xxvi	ceraunia	cl	
Argo	afina	clviii	bosphorus	cl	crassi	xxviii	corus	clv	
Acheron	arfacides	clviii	bessus	cl	caudis	xxx	crures	clviii	
Annona	alanus	clviii	babilōis	ambitus	ceruleus	xxxi	calydonia	clviii	
Anxur	achemeni	clix			cingulū	xxxv	cuneus	cxvi	
aug ararii	ap	clxiii	boebitio	cxvi	capua	xxxvi	cantabri	cxvii	
amphifa	anubis	clxiii	boebae	cxvi	crustumū	xxxvii	candauia	cxviii	
arcas	actus	clxxv	bebricia	cxvi	corphintū	xxxix	caurus	cxviii	
athamas	agere	clxxv	bubo	cxviii	cinna	xli	chalidona	cxvi	
absyrthos	amafis	clxxviii	bolis	cxviii	carbo	xli	chyron	cxvi	
arifbe	abyla	clxxxiii	bellona	cxly	cilices	xlvi	canis rabidus		
amani	ancilia	clxxxv	bistonii	clii	cappadoces	xlvi			
arabes	ammon	clxxxvi	bosphorus	clvii	cilicia	xlvi	ceruus	cxviii	
arcturus	aspis	clxxxviii	baetra	clxi	coreyra	xlvi	cerasta	cxviii	
arimafus	amphisibena	clxxxviii	baetra	clxii	ceraunia	xlvi	cerbarus	cxviii	
arius		clxxxviii	bustum	clxxi	chalcis	xlvi	claustrū	cxviii	
amon	abrotanū	cxv	bucerū	clxxxviii	cyaneae	xlvi	camillus	cxviii	
annales	arctiagus	clxxxvi	berenix	clxxxvi	curules	l	curius	cxviii	
alaus	abydus	clxxxvi	bafilyfcus		creta	lii	colōnae	cxviii	
axis	assaracus	clxxxvi		clxxxvii	cyrrha	lii	cerriti	cxviii	
amplustre		clxxxvi	bizatiū	clxxxvii	cephifos	lii	cornus	cxviii	
amplustre	alexandri mors	clxxxvi			chaones	lii	cydones	cxviii	
anima		clxxxvi	C	Cognati	i	chreta	lii	ceera	cxviii

arculus signifer	Dryude	xyii	adonis	xxliii	figere	xviii	gorgades infus	
chora	de aruspium ob	xxii	adon	xxliii	faces	xviii	la	clXXXIX
canna	seruatiōe	xxii	ergastulū	xxviii	fibrae	xxi	gorgones	clxxxix
crastinus	deucalion	xxiii	ergastulus	xxviii	flamines	xxi	gades	clxxxix
cornua curua	dacus	xxvi	elice	xxviii	seciales	xxi	H	
	depositū	xxvii	eridanus	xxviii	flamen	xxi	Hesul	xvii
	deos utriusq se		epidānos	xlvi	falces	xxv	hemus	xxiii
coruinus	xus esse	xxvii	euphrates	xlvi	furcula caudina	xxx	hostis	xxiii
corycus	decius	xxviii	erix	xlvi		xxx	hellepōtus	xlvi
corcyra	deuotus	xxviii	euripus	xlvi	flāminica	xxxvi	hamus	liii
cerucht	dii qui inuocaban	elyboia	euboia	xlvi	flāmeū	xxxvi	hiolchos	liii
cinosura	tur i nuptiis	xxv	elysii	xlvi	sefenini uerfus	xxxvi	hermus	liii
canopus	dalmatia	xxvii	eumenides	xlvi	excretionēs dis	xxxvi	hidaspes	liii
carbafus	diuortū	xxvii	excretionēs dis	xlvi	faustus/sylla	xxxviii	hircania	lvi
chios	diuortū	xlvi	rae	l		xxxviii	halis	lvi
caspia claustra	diana scythica	encheia	encheia	liii	furius camillus	xxxviii	hymbres	lxx
			ege	liii		xxxviii	hydra	lxxxv
chaldea	dacl	xlvi	egypti	xlvi	stetus	lxxii	hāmon	lxxxvi
colophon	dyrce	lii	euphrates unde	ly	fauces	lxxii	heu	clxxxix
cos	dryopes	liii		ly	famosus	lxxxvi	hydrus	c
celendrae	damaſchus	liii	enochi	ly	faustus	lxxxvi	hiena	clxxxix
canopus	distedere	lxxvi	ephoebi	lxii	foelix	lxxxvi	hecatēs	clxxxix
codrus	deitarū	lxxxvii	emeritus	lxii	fatū qd	lxxxviii	horestes	cl
cyniras	diadema	lxxxvii	emergere	lxvi	filum	clxxxvii	hidaspes	clxxxix
corcyra	discrimen	lxxxviii	erimnis	lxxxviii	faces	clxxxvii	hidaspes	clxxxix
cythera	delphi cōbusti	cxv	effoeta	lxxxviii	fasti	clxxxvii	harpe	clxxxix
creta	delphi	lxxxv	exploratus	lxxxviii	fauces herculeae	clxxxvii	halictus	clxxxix
cōpositus	decimus fluctus	lxxxvii		lxxxviii		clxxxvii	hestione	clxxxix
cyrene		cyiii	egypti sterilitas	lxxxviii	fucus	clxxxviii	hereū	clxxxix
cyrenayca oppia	dyrrhachtū	cxii		lxxxviii		clxxxviii	hebenus	clxxxix
da	dorion	cxv	euboia	lxxxviii	G		hostis	clxxxix
claudia maria	delopes	cxv	euripus	lxxxviii	gethe	x		
	ducre	cxv	ephyrei	cxii	gebēnae	xvi	Ignarus	cl
calpe	dracones	clxxxviii	ephyre	cxiii	gallia	xvii	isthmos	y
cedrus	demogorgon	clxxxviii	echion	cxv	galli	xx	ionium	y
carcinus		clxxxviii	echinades	cxv	gabii	xxi	iulia	y
ceto	decii	clxxxviii	enipheus	cxv	geta	xxvii	instar	ylviii
cherfydros	deiotarus	clxxxviii	colide	cxv	ganges	xxxviii	irati	xli
cyldri		clxxxviii	echeneis	clxxxviii	gaurus	xlvi	iuno moneta	xlvi
cenchris	dinaſtae	clxi	echinus	clxxxviii	gleba	xlvi	isara	xy
cerasta	dies religiosi	clxii	ethites	clxxxviii	gaza	lii	indigenes	xx
corpus	daca	clxii	enna	clxxxviii	gnofis	lii	iniugis hostia	xxii
cinyps	diui	clxiii	egis	clxxxviii	gnofum	lii	istitiū	xxv
cyrene	dipas	clxiii	euganeus	clxxxviii	gortina	lii	ister	xxvi
costus	diogenes	clxviii	ephefus	clxviii	gaza	lii	insula	xxxv
cetaurea	draco pugil quid	clxxxviii	egoceros	clxxxviii	ganges	lii	in tenebris	colbat
cerui cornu	clxxxviii	clxxxviii	eos	clxxxviii	gades	lvi		xxxv
cōditoriū alexans	donariū	clxxxviii	Hōe	clxxxviii	geloni	lvi	ister	xxxvii
dri	de ortu & occasu	clxxxviii	agoceros	clxxxviii	glacies	lvi	indōnae	xxxvii
ēccū	gnorū	clxxxviii	elixare	clxxxviii	glarea	lvi	iuno lacina	xxxviii
chryſtallus	dispas	clxxxviii	amorthois	clxxxviii	garamates	lvi		xxxviii
	draco	clxxxviii	ebulum	clxxxviii	getulus	lvi	iberi	xlvi
cynnāmū	de ortu nili	clxxxviii	ero	clxxxviii	garganus	lvi	iudea	xlvi
cataraeta		clxxxviii	erous	clxxxviii	genofus	lvi	ionū mare	xlvi
cābifes		clxxxviii	ebur	clxxxviii	gortina	lvi	idalis	xlvi
cynnāmōmū	amathia	clxxxviii	eudoxus	clxxxviii	gades	lvi	ilium	xlvi
	eunus feruus	clxxxviii		clxxxviii	g.dōitiū	lvi	idumae	xlvi
cataduppa	excuti	clxxxviii	F		gymnaſiū	lvi	indus	xlvi
cataraeta	ageum	clxxxviii	Furor	clxxxviii	gabii	lvi	ilex	xlvi
καταπαρτω	elis	clxxxviii	Fulminum genes	clxxxviii	gallacia	lvi	instauro	xlvi
	extemplo	clxxxviii	ra tria & undecim	clxxxviii	galathae	lvi	ilfa	xlvi
cataraetes	euocati	clxxxviii	vii	clxxxviii	gallogracia	lvi	ilerda	xlvi
caſius	emeriti	clxxxviii	viii	clxxxviii	gnidos	lvi	iberus	xlvi
cerucht	athna	clxxxviii	ix	clxxxviii	gades	lvi	iader	xlvi
	exta	clxxxviii	x	clxxxviii	garamas	lvi	istri	xlvi

inachus	lxxxv	lydia	lvi	maria	xxxv	mūdi diuisio	oethe	cxxi
iustitiū	cxc	lyburnæ	lxiii	monile	xxxvi	clxxxiiii	otus	cxxviii
in arimæ	xciiii	latex	lxxvi	metaurus	xxxvii	mesaniones	odoratus	clii
iustitiū	xciiii	ligones	lxxvi	marica	xxxvii	clxxxv	odorus	clif
indago	cxii	liburni	lxxxii	macra	xxxvii	marmaride	obfes	clvi
ilii ambitus	cxii	lylibæus	lxxxiiii	marfi	xxxvii	cxv	oethe mons	clxxii
ignis facer	cxiiii	lupata	lxxxviii	metellus	xli	mapalia	osyris	clxxii
iber	cxvii	lōgāua silylla		manes	lxviii	marcotis	orizon	clxxxvi
iberes	cxvii		xcv	menala	lii	meroe	ortus & occasus si	
iapix	cxviii	leuce	c	mesia	liii	mereri	gnorū	clxxxvii
ision	cxvii	leuca	clii	misia	liii	meretrix	orbita	cxc
ionios	cxvii	legit	cliii	mar ia	liii	merces	ophites	cxc
inuolare	cxxvi	leucates	cyii	meāder	liiii	N	orion	cxciii
iaculus alatus		leucadia	cyii	niurex	liiii	Nilus	oenone	cxcvii
		leuca	cyii	mēphis	liiii	nyfa	onix	cxxxiii
ithurei	cxxxviii	liffi	cyliii	magi	liiii	nemetes	P	
iugulus	cxlii	lapithæ	cxvii	mallos	liiii	nerulus	Pila	i
iber	cl	lunare uirus		moschi	lvi	nar	pyrrhus	ii
inuidere	cl		cxxviii	mete herculis	lvi	naufragiū	pharsalia	ii
tuba	clx	linx	cxxviii	massagetes	lvi	naufragus	perusia	iii
	clxxxiii	lethe	cxxx	marmaride	lvii	nigidius figulus	polus	iii
iaculus	cxlii	liuius drusus		mauri	lvii		pholemei	y
innoxius	cxv		cxxx	matuta mater	lxii	nemea	parca	v
incrustare	cxxxiii	lymphati	cxxxvii	manicæ	lxiii	nuces spger	pyrata	vi
isapis	cxxxiii	l.domitius		manus	lxy	neruus	prastringere	vii
ictū foedus	cxxxv		cxxxvii	momētū	lxviii	ninos	prestigia	vii
L		laurentū	cxli	mons	lxxi	niphates	prestigatio	vii
Lex	viii	leues	cxliiii	mēphis	lxxii	nutare	plabicitū	viii
latialis iuppiter		lepidus	cxlvi	metalla	lxxvi	niues	patates	viii
		licebit	clii	meroe	lxxvii	nubes gd	punicus	viii
luna tertia	viii	lepidus	clxxii	myrrha	lxxviii	nabathea	pompæ	xi
lucifer	viii	lethe	clxxxiii	molosi	lxxx	nebula	pōpei historia	xii
lituus	x	leptis	clxxxvi	maurus	lxxxvii	nymbi	primipilus	xiii
lostrum	xi	lixa	clxxxviii	marmaridæ	lxxxvii	numida	pone	xviii
lemānus	xv	leptis	cxvii	medi	lxxxvii	nasamon	percellere	xviii
leucus	xvi	l.metellus	cxviii	michax	lxxxvii	nefus	percitere	xviii
ligur	xvi	leucadiū	cxviii	massylia	lxxxvii	nefis	prodigia	xviii
liger	xvi	liniger	cxvii	nunia	lxxxvii	numici castella	pogonia	xviii
lymphati	xviii	M		meotis	cl		pythetes	xviii
lares	xviii	M. Crassus	i	mergus	cv	noctua	pythetes	xviii
lampades	xyiii	munda	iii	myylene	cx	numerus exercis	pecudū	xx
lampas	xyiii	mutina	iii	metallū	cxii	tuum	pentheus	xx
latina	xx	murrani	y	malea	cxiii	nasamōnes	prapetes	xxi
lycurgus	xx	magnus	yi	marmaridæ		clxxxv	pomeriū	xxi
luca	xxi	manipulus	cxviii	melibœa	cx	nox	palladiū	xxi
luna	xxi	metator	xliii	mallicus sinus		nardus	poples	xxii
lostrum	xxi	metari	xliii				præcordia	xxii
litare	xxii	mitis	xy			Oceanus	plātarū alitudies	
lycus	xxiii	monoccus	xy	magnetes	cxxi	offa		xxiii
lagus	xxiii	monetus	xyi	minia	cxxi	oscines	pindus	xxiii
loci pathi	xxv	meuania	xviii	monicus	cxxi	omentū	pean	xxiii
luthus	xxxvi	m.herēnius	xviii	mundi innumer		orion	pangeus	xxiii
liris	xxxvii	mycenæ	xviii		cxxviii	ogiges	philippi	xxiii
luna	xxxvii	megara	xx	medi	cxliii	oenonius	pyrene	xxiii
lacinium	xxxviii	mēphis	xii	manipulus	cxliiii	oetha	pyreneus mons	
leulus spinter	xxxviii	matrona	xxiii	munda	cxlyiii	orithon		xxiii
		media	xxvi	maufoleū	clxx	orontes	pador	xxvii
l.domitius		messenger	xxvi	monstra deorum		oreste	pora colina	xxix
lepidus	xli	marius	xxvii	agypioz	clxxii	obducere	pyfa	xxx
literarum ipuens		m.antonius	xxviii	malea	clxxv	orbita	parrhasis	xxxii
proca	liii	marius stor	xxx	mareotis	clxxviii	orontes	pise	xxxvii
				mainus	clxxviii	oeneus	phaton	xxxvii

pōpeopolis	xlii	phoenix	cxxi	quajguas uenena	supparus	xxxvi	sistra	clxxli
phafis	xlii	pelotroni	cxxi	uerūt	lxxvi	secta	silene	clxxii
pharus	xliiii	pholusj	cxxi	que	cxlvi	sapis	syrtes	clxxxj
pharnax	xliiii	pagaseus sinus		quātū tps cato era		senā	scytale	cxc
pagasea	xlvi		cxxii	rauit	cxvii	sarnus	spōdæus	cxc
pleiades	xlvi	pithia	cxxii	quintus	ccxxiii	siler	seps	cxcii
portitor	xlvii	phoenix	cxxviii	R		sabelli	sura	cxcii
parca	xlvii	prosecta	cxxix	Rubicon	viii	sertorius	salpiga	cxciii
pellex	xlvii	pellena	cxxxvi	romuli mors	viii	sparthacus	salua	cxcvi
pōtia palus	xlyiii	pallena	cxxxvi	ruteni	xy	syrenæ	sextor	cxcvi
pānonii	xlix	phalenea	cxxxvi	rhenius	xyi	sophene	sugeū	cxcvii
perfes	li	pignus	cxl	rhodanus	xvi	safon	staryna	cxcvii
philippus	li	pholoe	cxliii	rhenus	xxvi	solum	securus	cxcvii
pyrrhus	li	principes	cxliii	ritus nuptiarum		stix	farda	ccxxiii
pisa	lii	philippi	cxlvii		xxxv	sarmata	fardonix	ccxxiii
peneus	liii	pharus	cxlix	rutuba	xxxvii	faturnitēplū	l	ccxxiii
pholoe	liii	pentheus	cli	rhiphei	xliiii	sellæ	liii	ccxxiii
peuce	liii	pachinus	cliii	ripei	xliiii	salami	liii	ccxxvi
pithane	liii	philippi	cliii	rostra	lxviii	strimon	liii	ccxxvii
paetolus	liiii	plaustrum	clvii	ros	lxviii	syria	liiii	ccxxvii
phoenices	liiii	pōtus	clvii	rastra	lxxvi	sydon	liiii	
pella	liiii	pes	clviii	regna antei		scythia	lvi	i
perfis	lv	perfis	clviii		lxxxiiii	sarmataz	lvi	i
phafis	lv	phrahartes	clviii	rhodos	xcii	saguntū	lviii	v
parethoniū	lvii	pellæ	clviii	racipalis	xcii	saguntus	lviii	vi
panes	lx	pāphilia	clviii	rhamnis	xcvii	syuani	lx	vii
pedicæ	lxiii	phasilis	clviii	recti fluctus	cii	situs	lx	x
pulmo sistolosus	lxxv	pellæ	clxi	rutupū	cxiii	sthechades	lxii	xii
		photinus	clxv	res	cxxxv	sanies	lxv	xiii
peffum	lxvi	ptolemeorum ses	clxv	rhodos	clviii	supstes	lxvii	xv
peffundo	lxvi	ries	clxx	rubz mare	clx	scoris	lxviii	xv
plantus	lxvii	pyramis	clxx	rostra	clxxix	serenū	lxix	xvi
pruina	lxix	pyropeyli	clxx	recte & oblique		signa deoz	lxxi	xvi
pluua	lxx	phycus	clxxvi	meantia signa	clxxxvii	suspiria	lxxxvii	xvii
pyrene	lxx	partes	clxxxix			saloneæ	lxxxix	xvii
prodigus	lxxi	puleher	clxxxix	rhithiū	cxcvii	silere	xc	xviii
promontoriū	lxxi	phorcus	clxxxix	S		sadales	xcii	xx
pumex	lxxv	prapes	cxc	Signa	i	salamis	xciii	xxi
prodere	lxxvi	perseus	cxc	farissæ	i	salpina	c	xxii
phlegra	lxxxiii	phareus	cxcii	scythia	ii	sipus	c	xxii
palestra	lxxxv	praeter	cxcii	feres	ii	supparus	cl	xxvii
p. accius uarrus		poples	cxcii	statio	iii	safon	cvii	xxvii
		psylli	cxv	scetrū	iii	scrupus	cyiii	xxxv
patulis	lxxxviii	panacea	cxv	fabina	vi	scrupulus	cviii	xxxvii
phocis	xcii	panace	cxv	subactus	vii	strymon	cviii	xxxviii
ptolemei reges		pēcedanū	cxv	sector	viii	Saltus	cviii	xl
		ppontis	cxvii	scythæ	x	sextos	cxii	xl
parnasus medius		paris	cxvii	senones	x	scythia	cxii	xl
		pharsalia	cxvii	syrtes	xiii	scythia	cxvii	xl
python	xciii	palladiū	cxviii	satyrus	xvi	sperchius	cxvii	xl
phrygiorum steri		pharus	cxviii	sanionis	xvi	stellæ errātes	cxvii	xl
litas	xciii	perdica	cxviii	sequana	xvi		cxvii	xl
phœmonoe	xcv	photinus	cxviii	sinistra	xxi		cxvii	xl
phæmon	xcv	ptolemais	cxviii	septuiri	xxi	famus	clx	xl
pes	cii	polimita	cxviii	salus	xxi	selenus	clx	xl
palestini	cii	phylce	cxviii	signa & dōus pla	xxii	secūdū telitēdo	clxi	xl
pardus	cxvi	pharos	cxviii	netaz	xxii	scipio metellus	clxi	xl
phalarica	cxvi	pretezer	cxviii	susia	xxvi		clxi	xl
pānonia	cxvii	Q		susa	xxvi		clxi	xl
p. sylia	cxviii	Quin	xxxiii	sueui	xxvi	sufis	clxi	xl
pharfalos	cxv	quirites	xxxvi	sacriptus	xxix	susa	clxi	xl
philace	cxv	q.metellus	lii	Sānites	xxix	siti qui	clxxi	lxxxviii

tyrius	lxxxviii	ulua	xxvii
tori	lxxxv	ungere	postesxy
tentoria	lxxxvi		xxvii
tecna	lxxxviii	uulturnus	xxxvii
taygetus	xcii	uestini	xxxvii
triatetica	xciii	umbria	xxx iii
themis	xciii	uisum	xlvi
tiri	xciiii	uisus	xlvi
trypos	xcv	uisio	xlvi
taras	c	uia appla	xlvi
turbo	cvi	uibrare	
taulanti	cxii	umbo	lxi
tesca	cxii	uortex	lxv
thessalia	descri	uitalia	lxv
ptio	cxviii	urinator	lxvi
tempe	cxv	urinare	lxvi
theleos	cxv	uectones	lxviii
trachin	cxv	uector	xxii
thebe	cxv	ueneri	lxxii
titarefos	cxvi	ueteri	lxxx
tartarus	cxvii	ueri	xc
trabs	cxviii	uentus	cix
typhenes	cxviii	uitalia	cxvi
rimaus	cxviii	uisum	cxviii
tetrarcha	cxviii	ueit	cxli
taxiles	cxviii	uelitos	cxliiii
torpedo	cxliii	unguis	clii
torpor	cxliii	ungula	clii
torpeo	cxliii	uenia	clvi
tube rectæ	cxliiii	ueruū	clviii
tendere	cxliiii	uentus	clxxvi
torquatus	cxlvi	uultur	clxxix
tempe	cliii	uerbascū	cxv
telmefis	clviii	uenerū stygis	
truncus	clxix		ccxxi
thebæ	clxxiiii		
tenarus	clxxi	Xiphia	cix
thimū	clxxx	xerxes	xlvi
triton flu.	clxxxii	xerxes	lvi
tritonis palus	clxxxii	xilina uestes	
	clxxxii		ccxxv
triton deus	clxxxii	Z	
tamarix	cxv	Zodiacus	liii
tapfos	cxv	zephyrus	xv
theodotus	cxviii	zona gnq	lxxi
tutus	cxviii	zeucma	clviii
tektorū opus	ccxxv		
V	cliii	monce	
Vfura	viii		
uesta	viii		
veteranus	xiii		
vortex	xiii		
uogefus	xv		
uarus	xv		
uāgiones	xvi		
uallū	xviii		
uallus	xviii		
uestales	xxi		
uīa	xxi		
uena	xxii		

Ad Amplissimum ac Optimū Patrē & Domnū .D. Antoniorū Gentilem Palauicinū Sanctæ Romanæ ecclesiæ Tituli Sanctæ Anastasiæ præbyterū Cardinalē Dignissimū Io. Sulpitii Verulani in Interpretationem Lucani præfatio.

T si multo ante Pater Amplissime: q̄ tua te uirtutes ad cardineā purpurā euexissent: mearū aliquid lucubrationū tibi ut de me optime merito dicare statuerā. Tamē ut felix ille dies illuxit: quo patribus non solum approbantibus: sed exoptantibus a Sūmo Pontifice in eū ordinem es ascitus: cogitare me eū intēssime cœpi. Quodnam munus eo tēpore tibi tā fortunato deditissimus ego possim afferre. Volebā enim omnino cum munere: ueluti parthorum regem saluaturus accedere. Sed cum neq̄ gemmas: nec aurū nec aulea. nec purpuram: nec mulas: aut desultores: nec fabrefacta uasa: q̄bus oibus te abundare sciebam: me habere conspicerē. Sciremq̄ potius ingenii te uocalibus monumentis: quæ nominis claritatem ad posteros p̄rogant q̄ mutis diuitis delectari. Ad diuersos meorū laborū fasciculos mēte cōuertī. Cūq̄ hinc epigramatum hinc poëmatum aliorum uolumina: hinc soluti pedis epistolæ: & orationes. hinc in poetas complures: & in Ciceronem commentarii plurimi se mihi offerrent: nihil eorū uisū est uel præfatiū: uel oportunitis his quos tunc in Lucanū elaborabam. Sed cū imperfectas nō deceret afferre ueni ut scis: tuas illas dignitōi pollicēs: rerum omnium uacuis: sed multum gaudio fide obseruantiaq̄ honestus. Quo me uultu: qua humanitate: quibus uerbis: & tūc & alias semper exceperis atq̄ dimiseris: qd̄ opus est dicam: Post illud equidē non conqueui donec librū ad calcem perducerem. perduxī: Eumq̄ sincera fide perfectum ut cernis nunc afferō. Ut quicquid Lucubrationis i facū dissimili poëta: tētibus enodandis: aperiēda historia: fabulis explicādis: orationū artificio demonstrando omnigena doctrina qua totus refertus est ostendenda: & totius operis singulorumq̄ librorū argumentis scribendis impendi: id totū in lucem: ad tui decus nominis: meaq̄ gratitudinis testimoniū prodeat. Nec solū Hieronymo & philippo fratris tui filiis tradas. Sed etiam ad omnium illius poëta: studio forū cōmoditatem: & in primis hispanorū quorū habes innumeras clientelas in uulgus inpressū emittas. Erit enim non parū populare: si tanq̄ per tuas manus Cordubensis poëta: fidā hispania interpretationē acceperit. Valebitq̄ nō mō ad gratiā: sed ad omniū ex uetusta & Illustri Gentiliū palauicinorū familia claritatē. Qd̄ qd̄ cum iis de causis: tum maxime ut prosis quā plurimis: perlibenter te facturum existimo. Eo enim ingenio iisq̄ moribus te præditū noui: ut cū sis Innocentia clarus: q̄ solerū iuncta prudentia: & modestia: singulari semper se Diuo Innocentiō charissimum reddidit: multum opera: Cura: uigilantia: consiliorum & facultatum: ad cuiusq̄ nationis homines iuuādos impēdas. A q̄bus & si meritas laudes consequeris: Nemo est enim q̄ religione pietate fide gratia benignitate & humanitate præstantissimum te esse non prædicet: Clementia Constantia & humanitate quibuslibet egregiis æquet. Animi Celstidine atq̄ Constantia tā egregiū: ut laudatissimos antecellas: Tamen cum hoc sit futurum tam in hispanos q̄ literatos omnes muneris ui multo quidē pulchrius erit & fructuosius: Omnis enim bñficientia quo in plures effunditur eo præclarior esse solet & gratior. Sed illustratō matori quodā lumie de se benemeritos literati: Efficiturq̄ i horū ore cuiuscūq̄ gloria nescio quo mō amplior. Ad quam nimirum cōsequendam q̄uis omnes alicuius ingenii se solent erigere: Tamen quo sunt præstantioris eo magis illius studiosi ac auidi esse debent. Hos autē gloriā flagrantis si me & uere expetere cernimus: qui res a quibus hæc emanat efficiunt. Emanat autem a benefactis. quibus licet ipsa uirtute & consequentia nostra contenti a quiescere ualeamus: Tamen dulcis est celebritas nominis. Quod ut dilacerari & cōtaminari pati nō possumus. Sic ut perstet & uigeat est adnitendū. Generosa enim uirtus & si se ipsam sui premiū putat: nec humana munera respicit: q̄ sperat diuina. Tamen si illa etiā uelut pociū consequatur: nitidior certe erit: & sua rem solertia fecisse dignam uideatur. Sed de his hæcenus. Nunc ad Vate quem enarrauimus me cōuertam. Qualisq̄ sit & in quo a Virgilio poëta summo differat explicabo. Lucanus non minus oratoribus q̄ poetis fabii iudicio imitandus cum param historiarū fidem sequatur: etiarū historici sustinere personam uideatur. Singulorum enim pariter officio fungitur. Quippe ardens cōcitatus: tenitq̄ clarissimus: modesta signēta & concinnas habet euagationes. Estq̄ in concionibus artificiosus abū uirilis & cultus. In ceteris uero grauis: copiosus: amplius: tersus: mira eruditōe & rerū uarietate p̄fusus. Tār carminis maiestate Cōsilia rationes: gesta: explicat ut hæc ipsa nō legere: sed cernere uidearis. Bella ue cōflictus nō narrari: sed geri: Vrbes trepidare: acies cōcurrere: & militū ardorē terrorēq̄ te putes aspice q̄ sit in descriptiōibus frequens & locuples. In rerū perscrutāda natura: exprimendisq̄ affectibus per in moribus iudicandis argutus: Atq̄ in oī ostendāda doctrina uersatilis: quæ Cosmographi: quæ astronomicū aut philosophū dū eū legimus desideramus: Quis enī de rebus in quibus uas icidit: aut an sis ambigere. Sūmis enim uterq̄ est laudibus eloquētiæ cumulat. Diu deoq̄ p̄par: ut q̄ sit ma. sus & splendens. Ille maturus sublimis abūdans: hic uehementis Canorus efflu. Ille uenerabilis pōtificio mora & studio p̄politus. Ille suauitate & dulcedine aīos capit: Hic ardore & sp̄ritu cœlet. Virgilius nitidus beatus habere: hic plus terroris & acrimonia. Illū grandī tuba uti & horrida dixeris: hūc e pari sed clariori. Tā ta deniq̄ est huic cū illo affinitas & in diuersitate p̄stantia: ut cū ad illā Maronis diuinitate cesserit nemo: Tā nisi ille priorē locū apud nos occupasset hic possideret. Vale iā Reuerētia dignissime Dñe: Mancipiolū tuū solito patrociniō & amore prosequi ne graue.

Lucani Vita a. Io. Sulpitio congesta fideliter.

Arcum Anneū Lucanū Caia Acilia Acillii Lucani oratoris filia ex Anneo Mela Seneca Stoici fra-
tre egre ro. peperit corduba tertio nonas nouēbres. C. Casare germanico iterū & L. Cæsiano Cons.
• Octo mēsiū ifans Romā a prē aduectus ē. Ibiq; palemone grammatico Virginito flauio rhetore &
Cornuto Poeta ac philosopho pceptoribus usus ē una cū Salcio basso & A. Persio quos pcpuo amor dilexit.
Cunq; Neroni quē adolescentē patruus instituebat esset nō iniucūdu ante annos q̄stor est factus: & munus
gladiatorū edidit. Inde cūctis suffragiis in auguratus sacerdotiū ascitus est. Vxorem habuit Pollam Argenta-
riam Pollii argentarii filiam: nobile dītē & eruditam. In neronis odiū cupiditate ostentandi ingenii incidit. Nā
cū ille. p Cliniū Ruffum Nioben i theatro Pōpeiū pronunciatū se idixisset: Lucanus Orpheū extēpore de-
cantauit. Coronamq; a iudicibus reportauit. Post illud famā Carminū eius premēte Nerone q̄ eum publicæ
recitare & ostentare carmina phibuerat: Pisonianæ cōiurationi adhæsit Accusatusq; & tortus Matrē idicauit
ipunitate promissā ut Tacitus ait. Mox mori iussus calida aqua imersus uenas medico p̄buit. Profluente san-
guine ubi fringere pedes manusq; & paulatim ab extremis cedere spiritū sentit seruido adhuc & cōpote mentis
pectore hos uersus ex libro tertio enūti ait. Scindit auulsus nec sicut uulnere sanguis Emicuit lentus ruptis ca-
dit undiq; uenis Discursusq; anime diuersa i mēbra mēātis Interceptus ags nullius uita pempti Est tāta dimissa
uia. Hæc illi sūma uox fuit. Decessit autē pridie calēdas maii. Nerua Syllano & Attico Vestino cons. Cū con-
sul designatus cū Plaucio laterano eēt. Vitæ uero anno septimo & uicesimo Sepultus est i hortis suis quos pul-
cherrimos habuit. Hæc de eo. Inscriptio uetus & marmorea in Diui Pauli tēplo Romæ conspicit. M. Anneo
Lucano Cordubēsi poetæ beneficio Neronis Casaris fama seruata. Scripsit pene puer ut Papinius docet Cer-
tamen Hectoris: & achillis cū cadaueris hectori redēptiōe. fabulā orphei inferos adētis. Incēditū urbis. Lau-
ream & laudes uxoris. Declamauit et̄ & causas orauit. Postremo loco pharsaliā ardentī animo est aggressus.
sed non p̄fecit: Primos tres libros adiuuante uxore correxit. Septē reliquos si uixisset emendaturus. In iis ordi-
nem sequit̄ quo res gestæ sunt. Mēs eius est se cōmendare immortalitati: & ciuilia bella dissuadere: pharsaliam
autē iscripta a pharsalo thessaliæ oppido i cuius cāpis pompeius a Casare est superatus.

Historiæ Argumentum ab eodem Sulpitio.

Vm puincia Cōsulares hispaniæ Pōpeio Crasso Syria & Particum bellū: Casari Gallia Germa-
niaq; datae essent: Crassusq; p̄iisset: & Casari in akerū iustrum progata eēt potestas: Decretusq; a decē
tribubus Consolatus. & pōpeius Iulia uxore iā defuncta suspectas haberet Casaris opes. Marcellus
Cons. de Casaris successiōe agere cepit. Hic uero pacata iā itra nouē annos uniuersa puincia nō abnuebat mō
in pximis comitiis sui absentis rō habere. Sed aduersantibus pōpeianis decretū est ut dimisso exercitu ueni-
ret & peteret more maiorū. Ille nisi & pōpeius ab armis cederet & nisi decretis stare se non dimissurum
respondēs p̄ hoste habet. Iratusq; iis puincia cū exercitu Romam uersus egredit̄. Tantumq; terroris urbi
incutit: ut pom. cū senatu Capuā: & inde Brundisiū fugerit. Ibi obsessus a Casare uix euadit in græciā. Casar
Romam reuersus ararium direptum suis militibus diuidit. Post Massiliā oppugnans Petreū & Afranium
pompeianarū duces partim in hispania superauit. Inde Romā. Post in Aemathiam uenit. Ibi deuictus pō-
peius in aegyptū fugit ad Ptolemeū: cuius iussu spectante Cornelia coniuge & altero filio est interemptus: Alter
enim in lybiam cum Catone & reliquis exercitū ad Iubam regem cōfugerat. Mox Casar aegyptū adit̄s bien-
nium ibi consumpsit & pharnacē superauit. Inde in lybiam nauigans Scipionē uincit: & Iubam ad mortē cō-
pellit. Cato ipse sibi mortem consciscit. Pompeii filii Mundam se conferūt. Ibiq; a Casare expugnāt: Gneusq;
etiam interficitur. Sextus se in siciliam recipit. Post hæc Casar Romam reuertitur triumphatq; q̄nquies. Hic
• nis huius belli ciuilis fuit: quod secutum est aliud sub Augusto.

Io. Britannicus brixianus Hieronymo aduocato. Ambrosii Iurifconsuldi. F. Salutem.

On possum nostris temporibus Hieronymo aduocate mirū in modū nō gratulari: prisca enim il-
la uideor uidere sæcula: quibus eo in culmine cū græcæ & tum latinæ litterarum studia fuere ut
ad utriusq; orationis facultatem desiderari haud quicq; posset. perspicuum enim nobis est hæc no-
stra studia quæ penitus iam trecentis: aut plus eo (ut arbitror) annis: siue tempore iniquitate: siue
hominū incuria & negligentia extincta erāt: iam atate nostra ita relaxisse: ut nostri hoies prisca il-
lis adæquari fere possint. Scimus enim illos in scribendo immortalem quidem gloriam sibi peperisse & lau-
dem. Diuinū enim quoddā potius q̄ humanū ingenii scriptis suis ostenderūt. Nostra uero atate ea p̄ferunt
hominū ingenta: quæ tantū ipsa laudis itelligendo: quantū illi scribēdo promeruisse ualuerunt. Minorē enim
ego uirtutē censendā nō puto: cum poetæ qui diuino quodā ore & pectore carmina effundunt: mentem &
sensum itelligas: idq; tibi liceat aperire: quod ipsi plerunq; ad ingenii sui magnitudinē ostendendā obscurū
esse uoluerunt: & uix cuiq; præter (ut aiunt) musas & Apollinē itelligibile. Quapropter qui in interpretandis
poetis ad cōem oium utilitatē: cū ex his omne genus sciētiæ (ut nosti) colligat: uerfatū sunt de republica litera-
ria bene meriti sine cōtrouersia sunt censendi: eorūq; industriā & laborē: qui nō laudet: admiret̄ & magnifas-
ciat: inuidia suspitione haud quaquā carere debet. Quid enim turpius q̄ uniuersis bene cōsulentē detractiōe
& calumniis insectari: & illius famā uelle extinguere: qui multis uigiliis & laboribus aliis potius q̄ sibi p̄desse
studet. In quo quidē genere si quispiā merito laudandus ē: Ioannē Taberitū conterraneū nostrū: qui (ut scis) In
hac nostra urbe florentissima cū græcis tū latinis litteris ornatissimus & habet & p̄dicat: extollēdū iudico. Is
enī cū eos cōmentarios in Pharsaliā Lucani qui falso Omniboni Vincētini titulo inscripti circūferebant: tam
manifestis inepitiis & mēdis referos animaduertenter: ut unicuiq; haud arduū eēt dignoscere a grauissimo illo
& literatissimo uiro cōscriptos nō fuisse: operis cū ut amicis & fratris iuuenibus: tū ut ip̄sioribus quid q̄ emēs
datisimū sūm opere habere studuerūt satisfaceret: correctionē tāto studio suscepit: industria: labore & fide: ut
plus certe q̄ mille locis opus emēdauerit. Tāūq; ex suo ingenio: quo plurimū ualeat: & addiderit & ademerit:
ut iā Lucanus pueris et̄ rudibus intellectū facilis sit. Nihil. n. qd̄ ad historiā ad fabulas: ad geographiā: ad astro-
logiam: ad artem deniq; ipsā p̄tinet in eo desiderandū inuenias. Nec mihi qd̄ dubiū est: qn̄ his uigiliis suis Ioan-
nes Taberius si minus apud p̄sentes: q̄ plarūq; uitio malignitatis humanæ uiuentiū scripta. & si lectiōis cibus
fapiat: ueluti fastidio quodā leni degustant & legūt: apud posteros immortalē sibi & gratiā & nomen sit cōse-
curus. Hæc autē ut ad te scriberē Hieronymo Aduocate duo qd̄em illa ip̄ulere potissimū: alterū q̄ sciebā pro
ea beniuolētia qua in Ioannē Taberitū (ut es a natura optimus & benignus) senp cōtulisti: eius scripta & labo-
res tibi iucūdos & gratos fore. Es enim: tu Is q̄ inter ceteros excellētis ingenii uiros. quorū haud paruus in ur-
be nostra est p̄uētus: uirtutē colis: magnificas: amplecteris. Nihil. n. tibi dulcius ē: nihil suauius: nihil deniq; iu-
cūdius q̄ in his nostris studiis uersari: quorū (qd̄ mihi alioq; pace dixisse liceat) iam primā arcē possidere mis-
hi uideris. Iam oēs q̄ cum litteris cōmertiū habet ingētes grauias tibi agāt necesse est. Fecisti enim tua industria:
studio & labore ut Victruius de architectura q̄ iam tot sæculis in lucē caput sūū p̄ferre non audebat: q̄ ex oi-
parte mancū: lacerum: mutatum se sentiebat: nunc politus: purus: integer: huc & illuc gestiat meare: omni-
bus carus occurrat: omnibus gratus excipiat. Alterum q̄ tanta te obseruantia p̄sequor: ut omnes meos la-
bores industriam: & me ipsū statuerim tibi dicatū esse debere: Nam inter cetera & corporis & fortunæ bona
que illustria & amplissima habes: unū illud est: q̄ me tibi incredibili quodam amore coniungit: q̄ ea te animi
excellētia esse cognosco: & magnitudine: ut nihil fere nūquā nisi de uirtute aut loquaris: aut cogites. Idq; tibi
statim sit uirtutē more stoico solā bonum dicēdū esse. Ex quo sit: ut q̄ te nouerit: plurimum te diligat: plurimū
te obseruet: Sed hæc hæctenus. Illud a te dumtaxat petimus: ut Britannicum tui studiosissimū diligas: ames &
completearis. Vale.

M. Annei Lucani uita ex commentario antiquissimo.

Arcus Anneus Lucanus patrē habuit. M. Anneū Melam ex puincia Batica hispaniæ interioris cor-
dubensē equitē romanū: illustrē inter suos: notū Romæ: & pp̄ senecā fratrem clarū p̄ oēs uirtutes uirū &
pp̄ studiū uitæ getoris: q̄ sequens magis a turba recedebat: minus latebat. Matrē habuit & religionis
eiusdem & urbis Acilia nōiē Acillii Lucani filia: oratoris opera: apud p̄consules frequentis: & apud clarissimos
uiros nō nullus ingenii: adeo n̄ iprobādus: ut i scriptis aliquibus hodieq; duret eius memoria: cuius cognomē huius
Inditiū apparet. Natus est .iiii. nonas nouēbres. C. Casare Augusto Germanico. ii. L. primo Cæsiano cons.
sed i priā sua nō ualuit educari. fatore (credo) uicetis ut id ingenū qd̄ orbē fama sui iplerurū cresceret: i domo
mūdi aleret̄ urbe: Octauū. n. mēse agēs Romā trāsatus ē: ac ne ampar̄ euctus in eo narraret̄ eius q̄ Hestodo
referē. cū opinio tūc nō dissimilis maneret: cūnas ifantis q̄bus ferebat̄ apes circūuolantē. q̄ isidere cōplurū
aut dulcē iā tū spiritū eius inhaurietes: aut scecūdū & qualē nūc existimamus futurū significatū. q̄ p̄ceptorū
tūc eminetissimis est eruditus: eosq; intra breue tēporis spaciū ingenio adequauit. Vna uero studētē lupa
sectibus: declamauit & græce & latine: cū magna admiratione audientiū: ob qd̄ puerili mutato in senator
tū & in noticiā Casaris Neronis facile puenit. & honore uix dū atati debito dignus iudicatus est. Gestit autē
sturanū in q̄ cū collegis more tunc usitato munus gladiatorū edidit: secundo populi fauore sacerdotiū etiam.
cepit auguratus: Equidem hæctenus tempora habuit secūda. Quæ autē sequuntur: uoluta inuidia & odio Ne-
ronis ipsi exitum: domesticis luctum miserabilem attulerunt. Inter amicos enim Casaris: quod tam cons-
picuus fieret p̄fectus: in poetica frequēter offendebar. Quippe & certamine pentaterico acto in pōpeiū the-
atro laureis recitāte Nerone fuerat coronatus & ex ipe orphea scriptū in experimentū ingenii ediderat: & tres
libros quales uidemus. Quare inimicū sibi fecit imperatorē: quo ambitiose imitante nō hominū tantū: sed &

artū sibi principatū ueridicante: interdictū est ei poetica: Interdictū est etiā causari actionibus. Hoc factum
causari iuuenili astimās animi calore. sperantq; ultionē. a cōiuratis in cadē Neronis socius assumptus ē: sed pa
rū faulste. Decepius ē. n. a Pifone & consularibus: aliisq; pratura pfunctis illustribus uiris. Dū uindictam ex
petit in mortē irruit: nam sua sponte coactus uita excedere: uenas sibi pcedit: peritq; pridie cal. maias. Attico
Vestino & nerua Syllano con. xxvii. atatis annū agen: nō sine iactura utilitatis: cū priā: q; tanta imature ani
misti indolētū studiorū quoq;. Reliqui enim. vii. belli ciuilibus libri locū calumniantibus tanq; mēdosi nō darent:
quam etiā sub uero crimine nō egent patrociniis: in eisdē dici qd in Ouidii libris praescribit: potest. Emēdaturus
si licuisset erat. extant eius & alii cōplures: ut illa constaturalia. Catacomon. syluarū. x. Tragedia medea im
pfecta. saltica fabulā. xiiii. & hippamata profa oratione in octauum sagittam: & p eo de incendio urbis. epi
stolarum ex campania non fastidendi quidem omnes: tales tam: em: ut belli ciuilibus uideatur accessio.

Ex dimidiato codice particula ad poetā huius uitam pertinens sumpta.

Prima ingenii experimēta in Neronis laudibus dedit in gnoquēnali certamine deide ciuile bellū: qd cū pōpe
io & Casare gestū est: recitauit: ut praesatiōe quadā atate & iniua cū Virgilio cōparans ausus sit dicere: &
quantū mihi restat ad Culicē: Hic initio adolescentiā cū ob infestū matrimoniū patrem suū agere lōgissime co
gnouisset: reuocatus Athenis a Nerone cohortiq; amicorū additus: atq; etiam quaestura honoratus. nō tamen
pmanit in gratia: si qdem agere ferēs recitantes: subito ac nulla nisi refrigerādi sui cā indicta: senatu cū recessif
set. neq; uerbis aduersus principē: neq; factis extantibus post hęc tēperauit: adeo ut quondā in latrinis publi
eis clamore cū strepitu uentris emisso emistichiu Neronis magna confessorū facta pronūciarit. Sub terris to
nuisse putes. sed & famoso carmine cū ipsum: tū potentissimos amicorū: grauissime proscidit. ad extremū. pe
re signifer Pisonianā cōiurationis extitit multus in gloria tyrānicidarū palā p̄dicanda: ac plenus minarū usq;
eo intēperans: ut Casaris caput pximo cuiq; iactaret. uerū detecta cōiuratione ne quaquā animi cōstantiam
pstitit: facile. n. confessus: & ad humillimas deuolutus pces matrē quoq; innoxiam inter socios nominauit: spe
rans pietate sibi apud principem profuturam. impetrato autem mortis arbitrio libero: codicillos ad patrē cor
rigendos qbusdam uerbis exarauit: epulatusq; largiter brachia ad secandas uenas praebuit medico.

Pomponii Infortunati. M. Annei Lucani Vita.

Arcus Anneus Seneca e corduba ciuitate bethyce Romā uenit: statiq; eques factus ē. cuius decla
m mationes & si celebratae: negligētia temporū ad nepotes nō puenere. Suscepit in patria ex Elbia uxore
liberos tris. L. Annum Senecā: Iunium Anneū Gallionē: & Anneū Melā: quē ut minorem natu do
ni reliq;. Seneca & Gallio romā profecere sub Marulo grammatico & Cestio smyrnaeo atq; Asinio pollione
rhetoribus. Mela cū adoleuisset iubente patre rē domesticā gubernauit: donatus ut ceteri fratres amicitia Cae
sarū equestri ordine. C. Aciliam duxit uxore siliā Acilii L. ucani oratoris cuius tūc non mediocre nomē apud
puincia p̄sules erat. Ex ea Melas. iiii. nonas nouēbris. C. Casare iterū & L. Casiano cōsulis. M. Anneū
Lucanū imposto soceri noie genuit. fastiditus inde familiari cura cū octimestri infante romā uenit: getiori ui
tae apud fratres uacaturus: speransq; p pcuraciones acq; p̄dā pecuniā breuius sibi iter fore quo aquare cōsu
libus credebatur. Lucanus studuit romā sub Rhemmio palamone & cornuto: ex condiscipulis Saleū Bassum
& A. persū p̄cipue dilexit: Neroni cuius atas patruo Senecā cōmissa erat diu gratus: q̄stor ante atate gladi
torū munus edidit: sequenti anno populi fauore in auguratus sacerdotum ascitus: ut papinius Statius refert.

Romani colitur chori sacerdos.

Vxorem duxit pollam Argentariam polli Argentarii filiam de qua Calliope papinii canit.

Nec solum dabo caminum nitorem:

Sed tædis genalibus dicabo

Doctam atq; ingenio tuo decoram:

Qualem Blanda Venus daretq; Iuno:

Forma: simplicitate: comitate.

Censu: sanguine: gratia: decore.

Nero cum per Clinū Rufum Niobem se pronūciaturū polliceretur pronūciavit in theatro pōpei. Luca
nus ex tempore Orpheum recitauit. Iudices quorū censuram uerebatur princeps. coronam Lucano dedere.
Non tulit id Casar: cuius natura fuit odio psequi praecellentes: & contumelias ac maledictis laceffere. In terdi
xit igitur poetā foro: theatro. & carmina ostentare prohibuit: de quo Papinius.

Ingratus Nero dulcibus theatri

Et noster tibi praeferebat Orpheus.

Lucanus cum se premi edo animo
annidem infur
glia iust
gebat: quam & ipse fateri uidetur cum ait:

deum transibis in urbem

ne tuam summusq; feret tua busta sacerdos:

us enim pompeii nisi extincto Tuliorum genere Romam transferri non poterat. Accusatus diu silentiū

uit sed promissa impunitate matrem nominauit. acceptoq; mortis arbitrio uenas soluit. Cum frigeferre pe

es manusq; & spiritū cedere intellexit pronūciavit uersus quos per huiusmodi imaginem de milite fecerat.

Sanguis erāt lachryma: quaecunq; foramina nouit

Humor: ab his largus manat cruor: ora redundant

Et patula nars: sudor rubet: omnia plenis

Membrastuunt uenis: totum est pro uulnere corpus.

Decellit pridie cal. Maii Silio Nerua Attico Vestino cōsulis Qui cōsul designatus cum plautio Laterano

erat Anno nōdū septimo & uigesimo finto. Sepultus ē in hortis suis. ubi forte tale potuit inscribi epigramma.

Bethys habet natale solum: est annea Propago.

De genitore Mela dat mater Acilia terris

Vix luna octonos caelo confecerat orbes

Cum me roma sui resperit tybridis unda:

Seruatūq; foro traxit phœboq; dicauit

Hinc silua: gemināq; faces: reus inde Sagitta:

Orpheus ingrati stimulus liuorq; tyrranni:

Dum ciuile nefas aperit pharsalia nostra.

Inuidit fama: Nero: prohmusq; canentis.

Interrupit opus gladio: uenissq; resectis.

Assertore sacros maculauit sanguine uultus:

Scriptit Saturnalia syluarū libros. x. Medea: Orpheū: incendiū urbis: incēdiū Troianū cū p̄fami calamitate.

Oratione sua Octauū Sagitta q; pontiā cōfoderat dānauit. Pharsaliam nō finiuit. cuius primos tris libros cū

uxore correxit quos inscitta deprauatos cū reliqs septē Io. Andreas Anustes Alerienis diligentissime nostro

re emēdauit rogantibus Conrado & Arnolde q; ne lingua romana pereat libros laudabili inuētōe imprimūt:

Varius copiosus: sublimis: cōcītatus ut Quintilianus ait oratoribus magis q; poetis numerandus quīs aliter

Martia. Sūt qdamq; me dicūt nō esse poetam Sed q; me uēdit bibliopola putat. Mela pater caelo filio dū rē fa

miliare diligētius quatit: accusat a Fabio romano ex intimis Lucani amicis: simulataq; filii ad patrē litteras re

tulit: ubi Nero inspexit ihiās opibus eius cadē imper at: Mela uenas secuit scriptis codicillis: qbus in Tigiliniū

& Cossucianū Tigilini generū grandē pecuniā errogauit: ut cetera manerēt adiecit & quarelas: mori se scilicet

et nullis sulphitū causis. Apud Cornelū Tacitū legit Consulibus Silio Nerua & Attico Vestino cōiurationē i

Neronē cōp̄tā & in primis Lucanū Anneū coniurasse q; famā carminū eius premebat Nero: phibueratq;

ostentari uanus assimulatione: tū detecta cōiuratione Lucanus Aciliā Matrē suā inter cōscios nominauit p̄mi

sa ipunitate. Sed Nero post mortē mutorū Lucani eadem iperauit. Is p̄fluente sanguine ubi frigeferre pedes

manusq; & paulatim ab extremis disceder spiritū seruidus adhuc & cōpos mētis intelligit recordatus a se pedem

cōpositū quo uulneratum militem per eiusmodi mortis imaginē obisse tradiderat: uersus ipsos retulit: atq; illi

suprema uox fuit.

Si generi soceriq; cupis cognoscere bella:

Non alium quæras: hic manifesta facit.

Immatura dies rupit pharsalica fata

Quo bonus haud tantū clauderet auctor opus

Quod nero crudelis facinus licuisse putasti.

A te non aliud debuit ire bonis.

Multa quidem licere tibi: sed plura relicta

Imperfecta licet non tamen illa perit.

Viuet: & extinctis pharsalia nempe legetur

Cæsaribus: cineres non capit urna sacros

Et licet hic partes uel plures rhetoris extenu:

Inuenies & quæ mira poeta canat.

Ioānes Tabertus brixianus Francisco Barbaro posteriori patricio ueneto integerrimo Salutem.

Omnētia quæ in Annei Lucani pharsaliā ab Omnibono leoniceno edita purabantur: uiro si qd

e fuit atate nostra eruditissimo: sicut mihi mādaueras Frāscice Barbare: succisua & tumultuaria quadā

cognitione recēsiui: Rē quæ & altioris ingenii uirū: & plusculū tēporis ad poematis magnificentiā de

poscebat. Tāta enim in illis fuit errorū series: ut mihi uiderer aliquādo (qd aiunt) sine filo labyrinthū ingres

sus: Nā praeter odiosam p̄lixitatē: multa inepte nimis: multa cōtra ciuilibus historia fidē: atq; etiam nihil ad poe

tæ expositionē cōferentes nugæ: ut in inuētū opus exresceret quisq; fuerit: inculcauit. Neq; enim omnibonū

ipsū istac unquā scripsisse crediderim: sed ab eo dictata uero similius sit quēptā ex discipulis in uolumē colle

gisse: q; in inscriptione ipsa praceptorū suo nō tam berigne q; imprudēter acceptū retulit. Ego uero & si intelligebā

nullā me pro laboribus gratiā suscepturū: q; eo deliciarū omnes hac tēpestate puenimus: ut nihil sit detrahen

tū morsibus inuiolatū: tuis tamē in me beneficiis astrictus: opus ipsū qd altoquin uerborū ambagibus fastidi

endū uidebat: pro ingenii tenuitate: sed tēperata castigatione correxi: ne forte litteratorū uulgus crispatis nari

bus insurgēs: alienā messi nos auarā nimis salcē subiecit cōtenderet. Tamen si q; iure succēat. Addimus q;

græce latineq; fuerāt oportuna: quæ autē non poterāt sine publico enūciūssimi uatis dispēdio legi: recisa sūt.

Deprauata loca fideliter emēdaui: ea q; opinor) solertia: ut si q; errorū causas: & ratios emēdationū:

collato priore exemplari: sepositoq; liuore diligenter excusserit: pauca admodū sint: quæ ad plenā poetæ intel

ligeniā desyderent: Te igitur mihi assertorē Vir humanissime praestabis: cuius auspicio quicqd est hoc lucubra

tionis egredit: Tu enim excellētū uirtute sumoq; ingenio unus in primis litterarū subtilis astimator & cōfor in

telligis qua uerborū sentētiarumq; maiestate poeta cōcītatus assurgat: intermissisq; nōnanq; grauioribus studi

eritate: & paucissimis qdem diei horis cūcta mutari non potuisse: urgete atq; indies expositulante impressorū

turba. Cuius angustia testes mihi Hieronymū aduocatū: Ioānemq; Britannicū rarā synceritatis uiros: & pla

ne in Ἰωνικὸν Λιοντὶ Δεῖνὰ disertissimos appello. Quod si acutissimo iudicio tuo pharsalica hæc enarraio

fuerit comprobata: nihil erit amplius quod a doctorum etiam bibliotecis ullam repullam uecreat. Ama nos

& uale. Brixia pridie Calendas maias. MCCCCLxxxvi.

Epigramma Laphranci Ch.

Lucanus ad lectorem:

Nō rudis occurro: sed lima tersus ad ungem:
Nuper qui fueram sordidus atq; lacer:
Egredior. lingua iuuenes animisq; fauete:
Liu ida tnrba tace: quid nocuisse iuuat:
Pātagathi (fat eor) monumēta priorib; 9ānis:
Sed mage taberii cura secunda placet.
O utinam tales producas Brixia fetus:
Vnde habeas nomen perpetuumq; decus:

LVCANIEPITAPHIVM.

Ordubā me genuit: rapuit nero
c prālia dixi
Quæ gessere pares: hīc focer īde gener:
Continuo nūquā direxi carmina ductu
Quæ tractim serpat: plus mihi cōma placet.

SVLPIIANA ARGVMENTA IN SINGVLOS LIBROS.

Rimus bella mouēs expellit ab urbe se
p natum.
Brūdus i oppugnat magnum fugat at
q; secundus.
Tertius exornatq; duces & phocida uexat:
Ad sycorim quartus certat longasq; salonas:
Quintus ab hespiis uictorem mittit ī hostes.
Clauditur in sexto pī & stirps cōsulit umbras:
Septimus expugnat partes magnūq; repellit.
Octauus magni cedem cum funere deflet:
Per libycas nono uictos cato ducit arenas:
Exponit decimus cœnam fraudesq; photini.

SVLPIITII ARGVMENTVM IN PRILMVMLIBRVM.

Rimus hēt belli causas: utq; act; ab ira
p Præcipiti cæsar rubicōis trāsilit undas:
Viciniq; minax inuadit ariminū: indæ
Excipit attonita deiectos urbe tribunos:
Ad bellūq; suos animat: reuocatq; cohortes
Auxilium fidum. terror tum scribitur urbis.
Et fuga pompeii trepidans pauidiq; senatus:
Post hæc prodigia & uatum res pōsa canuntur:

PRIMVS

IOANNIS SVLPITII VERVLANI: ET OMNIBONI VINCENTINI IN LVCANI PHARSALIAM INTERPRETATIO.

b ELLA PER AEMATHIOS. Proponens breui peryphrasi qd sit scripturus poeta suo quodā in stituto anteq; inuocet bella ciuilia detestatur atq; deplorat. & Neroni ascribitur. Inde ubi odiorum causas inter Casarem Pompeiūq; aperuit historiam narrare incipit. Indicare autē uidet hoc primo

b Ella per amathios plusq; ciuilia cāpos
Iusq; datum sceleri canimus: popu-
lumq; potentem

In sua uictrici conuersum uiscera dextra.
Cognatasq; acies: & rupto scedere regni

siy ponebāt ut indicat Strabo. Bella plusq; ciuilia. i. iustina & cōia. Omne enī bellum aut est externū: aut sociale: aut ciuile: aut intestinū: aut cōmune. Sed hoc ut inq; florū non recte ciuile: nec sociale nec externū dicitur: sed potius cōmune ex omnibus & plusq; bellū. Per campos amathios: a loco qui ē tanq; area sui decursus hæc bella ab aliis segregat: uelut ipse p amathia præcipue sit uagaturus: ac si diceret nos canimus amathia prælia. Aemathia aut auctore Plinio Macedonia est q; & pyrrhia & hemonia & thessalia dicta est: nec hēt in præcipio aspirationē nec diphthongū: qā nō ab α λ α τ ο ο id est a sanguine: sed a rege imadione dicit: græciq; eā per η & θ scribūt. Ius datū sceleri. i. bonū & æquū uiolatū: & iusticiā subiectā iniuriæ: nam ut paulo post ait: mensuraq; iuris uis erat. Fuerunt enī humana diuinaq; iura a Casare oppressa p̄miscue. Populum potentē: romanos rerū dños. In sua uiscera: i seip̄os: hoc est ciues intimos p̄p̄inos fr̄es parentes & filios. Dextra uictrici: inumeras enim gentes domuerat. Cognatasq; acies: multitudines a matore cōsan guineas. Cognati enī dicitur qui cōmune nascēdi initiū hñt: quasi una & cōmuniter nati ut Mōdestinus & la beo tradūt. Rupto scedere regni: rupta cōcordia dominādi quā Pōpeius Casar & Crassus inierāt: ut unus hispanias: alter gallias: Tertius asiam obtineret: nec legas regnū: ut quidam huius loci ordinandi ignari.

b ELLA per amathios: In exponendo hoc auctore hæc oia libanda sunt: Libri titulus: Poeta uita: In tentio scribetis: character carminis: cui parti philosophia subiecta. Postremo que nā infamia ipule rit poplū romanū: ut in se arma conuerterent: cuius belli cā explicabit: ubi dicit. Fert animas causas tantarū expromere rerū. Verū tamen generaliter quædam dicit: quæ principes excitauerint ad arma. Titulus est. Lucani Annei Cordubensis Pharsalia: Liber primus incipit. Lucani: ppriū nomē. Annei: cognomē familiaria. Cordubensis: patriū est. Nā Corduba ciuitas ē hispania: Pharsalia denominatio ē operis a loco: ubi ciuile bellū de quo tractat gestū est: q; puincia sape nomen mutauit q; eā Duces uarii a suis noibus appellaue. Nā ab Aemathio: amathia dicta est. Pharsalia: a Pharsalo. Thessalia: a thessalo. Macedonia: a Macedonē. Postremo a Philippo rege cāpi philippici sunt appellati. Liber primus incipit qā sequit secundus & tertius & reliqui: nā numero decē sūt. De poeta uita dictū est. Intētio scribetis est p̄cipis ciuitatū a bellis ciuilibus & sedē tōibus deterrere exēplo Casaris & Pōpei q; discordia pplū romanū eo furore cōpulere: ut republicā funditus pderēt. Parti aut philosophia subiecta quā ἠθικὴ uocat. i. moralē. nā sub occasione Nerōis in dominandi libidine inuehitur: q; mala hæc inferit ciuibus. Seditōes: sacrilegia: Cades: Rapinas: Incēdia ciuitatū: casus. Character carminis est grādiloquus & heroicus. nā ex ametro scribit. hic gesta uirorū fortū subtilius uerbis grauib; q; sententiis descripta cōtinet. Causa bellū tradūt ab aliis: alio mō. C. Iulius Casar Iulii Lucii & Aurelia filius a priā atate aīo magna cōcipiens: Pōpeio magno: filiā suā Iuliā: Seruilio Capioni ante desposita tam cōnubio iunxit. hic Pōpeio Marcū Crassum cōciliauit. nā ab eo capitali odio dissidebat. post consulatū & se ipsi sociū tertū adiūxit: ne male res publica gereretur. Itaq; Casar haud multo post: fauente Pōpeio Gallias cū illyrico petiit: sed cū Lucius Domitius minaret se si cōsul factus esset: exercitū adēpturum casari: illum nō mō a cōsulatu deterruit: sed fauēte Pōpeio effecit: ut supplementū mitteret: nec eo honore se indignū sbuit & bello scelicitè gesto in Gallia: Britannā subegit: cuius uictoria magna sunt orta disceptationes: & repub. gessit: nō ut antea stipēdiū militibus duplicauit: & cetera fecit q; sine dubio tyrānicā administrationē p̄ se ferre uidebant. Itaq; diu latens tādē erupit inuidia. Bella p amathios. Poeta sicut mos est: p̄rio quidē pponit. Deinde iuocat: Postremo narrat: Sed hoc amplius p̄ cōquestionē a lectoribus beniuolentiā cōparat. nā deploratio ē populi romani magis q; inuectio. Lucanus qd scripturus sit cū dicit. Bella. i. gesta. Aemathios cāpos. i. thessalos a loco ubi inter casarē & Pōpeiū ab Aemathione cœ. Nā principes puincias ab eorū noie i. a matore conflueuerūt. Plusq; ciuilia: q; inter cognatos parentes & filios: q; integris & puris quodā mō cōparat: nā qui externas gēte: plusq; ciuilia. uidel. rupto scede

SVLPI-
TIVS

his bellis a

Bella
generā

amathia

Cognati

OMNI-
BONUS

& mortuo Crasso iurgia statim in bella pruperunt. SVLPI. Et nefas in comune: canimus etiā inquit scelus in uniuersos & cōtra bonū cōe quo oia diuina & humana turbata sunt. Certati: pugnatū. Cōculsi: perriti & cōmoti ad bellū. Nā oriens Pōpei: occisus dēs maiori ex parte Casari: & in omnibus mūdi partibus hoc bellū exarsit: primū in Europa in Italia Hispania & Dirrachio. Ind. in Asia & Aegypto. Postremo in Libya & itē in Europa. Obuia: cōtra cūtia & filia: nā litui uexilla & arma diuina n̄ erāt. Infestis: aduersis & i perniciū ueniētibus. Signa: tubas tympana lituos Fabius libro nono. Nēc idē signorū cōcētus est.

Signa

Signorū tria eē genera docet Vegetius: uocalia ut uoce humana p̄nūciata ut palma. Semiuocalia ut quae cōsonantibus aut tuba dant. Muta ut aquila draco. Pares aquilas: Aquilā argenteā in inscriptione. S.P.Q.R. partes utreque ostendit. Sed ut tradit Appianus Casar uictrice uenerē: Pōpeius inuictū Herculem inuocabat.

Gefa Sariffa

Pila minantia: tela cōtra uentientia: & per hac oia exercitus accipit. Sunt autē pila romanorū peditū missilia triū pedū utriq; praefixa ferro trigono unciarū nouē ut Halicarnasseus & Vegetius tradūt. Gefa gallog: hasta Sariffa macedonum sūt. Quis furor: Romanos ab iprudētia & seuitia arguens uti licētia cuius acrimoniā p̄ deplorationē m̄tigat. Est autē sensus: quae ista uestra demētia: q̄s ferri abusus: quae ue crudelitas offerre uos uestrorūq; barbaris occidēdos: & malle uobiscū cū dedecore & se uicere q̄ cū ulciscendo hoste iuste & cū honore pugnare. Furor: ipetus animi sine ratione. Gētibus inuisis: rī: abusus & certati permissio. Praebere cruore latiu: exponere uos & italos occidēdos. Cumq;: quae fieri barbaris quos odistis. Iō hoc ait: quia barbari in utroq; exercitu stabāt cōtra romanos: Cumq;: quae fieri oportebat demonstrat. Babylō: urbs chaldaea a Semiramide cōdita: a qua chaldea omnis & Mesopotamia chaldaea est appellata. Murus eius ex lateribus & bitumine cōstat: latus pedes quinquagenos altus duenos. lx. millia passuū amplectit ut Plinius ait. Superba: uel nobilis uel elata recētū uictoria. Trophēis ausoniis: spoliis italici quae parthi Crasso cū eede exercitus eripuerāt. Sed hac demū Tyberius auctore Augusto recepit ut Suetonius docet. Sunt autē trophēa hostiū spolia in arborē truncis aut faxis affixa in uictore signum. Ausonia autē dicta ē ab Ausone Vlyx̄is Calipulq; filio. Crassus. M. crassus p̄thico bello relicto post terga Euphratē i cāporū uastitate ad catras adductus a Silice & Sorena ducibus cū undecim legionū strage captus est: & nō quid uiuus patere repugnās ē interēptus. Caput uero eius ludibrio hosti fuit: auge. n. liquidū in rictū oris isu sum ē tanq̄ ad auaritiā eius explēdā. Erraret: quae isepultus & i placatus. Insepultus. n. ut ait Maro Cētū errāt a uiuorū uolūtate: hac littora circū. Umbra: manibus eius. Nullos triumphos: de bellis nāq; ciuilibus auctore Valerio nō triūphāt. Triūphus autē erat sumus honor qui uictoribus ducibus publica cō i laritate dabatur. Coronati. n. & quadrigis inuecti magna cū pōpa capitoliu consecēdebāt: & illic thauros imolabāt.

Furor

Babylon

Trophea Ausonia M. Crassus

Triumphus

ONNIBO. Certatum totis concussi uiribus orbis In comune nefas: infestisq; obuia signis Signa: pares aquilas & pila minantia pilis. Quis furor o ciues quae tanta licētia ferri Gentibus inuisis latiu praebere cruorem. Cūq; superba foret babylon spoliada trophēis Ausoniis: umbraque erraret crassus inulta Bella geri placuit nullos habitura triumphos?

dit. Vfusq; ē uerbo bruma n̄ tā ut frigus q̄ ut breuitatē dierū q̄ illic cōtinua idicaret. Inde. n. dicta ē bruma. si gnificatq; ipsū ism i quo dies sunt breuiiores. Rigēs as. glaciata. Nescia uere remitti q̄ uerno tpe nō resoluit & mitescit i aliis locis: adeo. n. illic uiget frigus ut flumina & maria gelu cōgescāt. Pontū scythi. nō oceanū se p̄tentionalē q̄ cōgelat sed sinū euxinū dicit. qd̄ solū mare gelu ducit ob multa q̄ suscipit flumina ut Macrobius docet. Oceanus uero ille crassescit nō cōgelat. Scythia autē regio ē i septētrione cuius ps i europa ē ps in Asia: diuidit. n. tanai q̄ ē terminus utriusq; Putantq; dictū a Scythia herculis filio ut docet herodotus. Subitu. iā ferēs: subiugate fuisse remotissima ignotaq; natōes. Seres i scythia asiatica populi iter tabi & Tauz montē ad orientē meridiana lanis siluarū iclyti ceterū ferarū similes. Araxes armenic fluiuius q̄ ex hemocorū mō tibus oriēs: nunc lenis nūc uehemēs in mare caspiū: exit. Ergens. & sigs ad nili ortum qui ignoratur habitat Nilus fluiuius oīum maximus aphricā ab arhyopia sepat egyptū inūdat septētr: hostia hēt: eius fotes ignorāt utli. x. Nō licuit populis pati te Nile uidere ubi tū ē existimēt uide apud Victruuiū & pli. Cōscia q̄ sciat & nō sciat ortū eius & ab eo noscāt. Est enī reciproca significatiōis cōscius ut iscius: q̄ i passua significatiōe rarius utant auctores. Sic & ignarus ut ē Gellius tradit. Virg. Haud ignara mali Idē Ignarū laurens hēt ora numāta. Miseris sub la. le. subiugaueris. Inte uer. ma. cōtra te pugna: gere ciuile bellū. At nūc increpat quod eo maxime tpe secū disfederit quo italia erit semiditura afficta cladibus & semideserta. tū pp bella punica tū pp sup̄para bella ciuilia. Sylla & Marii: adeo ut pene sit inēitūz nomē romanū. Mœnia adificia. Pēdēt: mitāt & ruinā mināt. Semiruis q̄ dimidia parte ceciderūt. OMNIBO. Heu quā. Dolēs ē: uere inq; hostibus italū sanguine p̄buisit: ex quo intellige deplorationē. I hauserunt: p̄ sperūt. Vn̄ uenit. declarat illud: terra: uidelicet qd̄ cōtinēt i oriente: occidēte: meridie: septētrione. Vn̄: aq̄ tra. Titan: hoc est oriens. Erunt ubi f. cō. i: occidēs quo sidera cōdunt: p̄ter polos: sed cōtrariū uidēt. nā nox nō cōdit sidera. imo in nocte apparēt. un̄ stella: a stādo dicte sūt. sed iō dixit q̄ ad occasū. quo oia sidera cōdūt. Qua bruma: placenturione ondit. Bruma rī. f. frigore: nā i scythia semp̄ ē hyems. Astrigit: cōgelat. Scythicū: septētrio n̄. Glaciata: uehemētī frigore: nā oceanus septētrionalis cōgelat ideoq; amalchiū eū appellat Hacata: b. i. scythica ligua oceanū cōgelatū significat. Pli. Luga. f. romana. Seres: scytharū gētes sūt auctore Pli. filii & ruriū texēdi: tā multiplici ope: tā loquinquo orbe petiūt: ut i publico matrona nris labor redordiēdi: sed & ipsi seris p̄similes: cōtū reliquorū mortalitū fugiūt: adeo ut cateraq; gētū cōmertia p̄bnuāt. Primū eoz fluiū meratores ipsi trāseūt. i. cuius ripis nullo iter p̄res ligua cōmērcio: sed posita regz p̄ua oculis estimantibus tra trātūt: nā n̄ emūt auctore Strabōe. Apud hos populos sūt qdā i arboribus uermes q̄ bōbices appellāt: ii aranaq; morē tenuissima fila deducūt: ut fert Seruius libro. ii. geor. Araxes: fluiuius q̄ armenia la bītūn̄ & Luc. i. vii. li. Armenūq; bibit miles romanus araxē. Ergēs: i q̄ i dubitatōe ponit: quā nō repit ortus nili. Nā apud herodotū legit q̄ Cābises plagz res subacta aegypto conatus ē nili ortū uenire: qd̄ nō potuit. So linus uero dicit Iubā regē tradidisse: & punicos libros affirmare nilū originē habere a mōte inferioris mauri tania: quae oceano p̄pinquabat. Orbē totū: quae orbem terrarū iperio suo roma subegit. Si: p̄ q̄. Tantus a ii

toriaz tabellaz formā alius sup̄ aliā positaz. pila cōcaua s̄t & tra plena. ut arbores maximas cōsitas recipe possint. Ex lapide coctili & bitumie cōstructa: tā ipa: q̄ fornices. & forniciū iterfectiōes sup̄mū tabulatū ad cōsus scalares hēt: & cohchlias ipsi adiacētes p̄ quos cōtinue aq̄ ex Euftrate i hortos afferebat. ab hoibus ad hoc ism cōstituitis. Umbra: q̄ er. moī gētiliū locutus ē: q̄ dicebat umbras mortuorū tā diu errare q̄ diu sepulchro carerēt: & iō quae Crassi corpus alitibus laniadus expositus fuerat errare dixit. M. Crassus bellū p̄this illaturus Euphratē fluuiū trāsiit: uictusq; plio i quo & filius eius cecidit: cū reliqas i collē recepisset: euocatus i cologu ab hostibus: uelut de pace acturis: quorū dux erat Surenas: cōphēsusq; neq̄ uiuus patere i p̄pugnās iterfectus ē i urbe Sinaca: ut ondit Strab. & ex cētū militū militibus teste Appiāno uix decē milia i Syria ē fuga euasisse re ferūt. nā illi urbe egrediētī multa qd̄ ac dira tribūi ānūciauere: ne p̄this hac re p̄sus idignis isferret bellū mo nuere: cui nimime parēti publicas execratiōes extulerūt: qbus sp̄retis crassus demū i Parthia p̄figatus dedit p̄enas. Nullos ha. tri. legibus enī romāis cautū erat nulli de ciue triūphat licere.

Heu quantum terrae potuit pelagiq; parari. Hoc quem ciuiles hauserunt sanguine dextre. Vnde uenit titan: & nox ubi sidera condit Quaq; dies medius flagratibus aestuat horis Et qua bruma rigens ac nescia uere remitti: Astringit scythicum glaciali frigore pontum. Sub iuga iam seres: iam barbarus esset araxes. Et gens siqua iacet nascenti conscia nilo. Tum sit tantus amor belli tibi roma nefandi Torum sub latias leges quo miseris orbem In te uerte manus: non dum tibi defuit hostis. At nūc semi rutis pendent quod mœnia tectis

Titan labius

Bruma

Scythia

Seres Araxis

Nilus Cōscius Ignarus

a. cōcessio est color rhetoricus cū aliqd tūc maxime negamus qd cōcedere uidemur: Vt hoc loco cōcedit: ut bella gerat: sed tūc dicēdo nefādū significatū debet po. ro. hoc belli ciuilibis affici amor. In. i. cōtra. Verbe m. ad pns ips pinet. At nūc semirutis: Sed nūc igt si qd fuerit: quā ob rē mltā Italiae oppida euerfa sūt: aut deb: a: n̄ iueniet id ab externis hostib: euenisse: nec eā aliunde accessisse cladē: sed romāos ipos belloz: ciuiliū cau sū extitisse. ordo at tēdit usq: ad eū locū: nec tu pyrre ferox. Tūc igt si tāta belli cupido icessit: debebas ciuilia bella gerere: cū hostes externos debellasses: sed nūc nō ita fecisti. nā prius urbes Italiae bellis ciuilibus aut uer tisti: aut deferas fecisti. Pēdent. i. ruinā ubiq: minant. Semirutis: qā iā ferme ruerunt.

SVLPI. Lapsis muris. euerfis publicis parie tibus q muniūt oppida. Nullo custode te. a nul lo dño habitatur. Errat: uagat. Antiqs: nobili bus. Horrida: aspa iculta. In du. i spinis: hic fit dumetū. Desūtq: ma. pos. ar. Sic Vir. Squa lēt abductis arua colōis. Manus: agricole. Po scētibus: regrētibus optantibus: tū qā sūt horrida tū qā ē frugū penuria hoc loco assumēdū ē illud. Alta sedēt ciuilibis uulnera dextra: nam hos duos uersus ad augēdā rei atrocitatē duriuscula iterie cit. Nō tu pyr. Pyrrhus rex epirotaz a Tarēt: nis quos Romani ulcisebāt accitus magnā cla dē italis iulit. Vēit enī cū totius epiro thessaliae & macedoniae uiribus: icognitūq: i id tēpus elephā tis mari tra uiris equis armisq: munitus: Sed de mū a Curio fabritioq: est eiectus. Ferox: for tis. Pcenus: cartaginēsis ppls qter rebellauit ul Hānibalē dicit q quater i acie rōanos afflixit: pri mū iter T icinū & padū bifere perit Scipio. In de apud Trebiā Sēpronio cōf. Tertio apud tra sumenū lacū Flaminiū ipatore. Quarto apd cā nasapulā uicū ubi ferme quadraginta milia rōa noz occubuer. Erit: iueniet rōne deducta. Huiusmodi expositōe utimur i his futuris i gbus prateritū later. Sed priscianus erit p dice ul cognosceat exponit: Pōponius Iurecōsultus erit p pterito poni i huiusmōi fmo ne docet: Cū codicilli cōfirmati testamēto fuerit qd i codicillis scriptū erit. Tātis cla. tā magnis cedib: Cla des dicta qd ea audita quisq: clamer: estq: tā unius q pluriū. Nulli: nec iis nec alicui hosti. Penitus discedit: i totū dissipare & qsi delere Romanū ipiū: ut uos ipsi ciuili bello fecistis. Ciuilibis uul. de. calamitas bello ciu il accepta p fūda est & lethifera: Trāslatio ē. Vultus autē dicitē alte sedere quum p fūdū est & ad uitalia pue nit. Q d si. Apta ad principē affētātōe i qua ē suspiciō aliq ironia: approbat cladē belli ciuilibis ex q magnū pmiū & solatiū ē exortū: Videlicet Neronis foelix ipiū cui ad id aditus nō patuissēt nisi pūstāta cede resp. fuis set oppressa & a Caesaribus occupata. Argumentatumq: a Iouis exemplo. Quod: sed. Fata: siue parca qua humana omnia ordināt: siue ordines seriefq: cauzaz. Neroni: Claudius Nero Caesar Domitti uiri scelestissimi filius: Vitiōrum omnium prefertim crudelitatis fuit officina. Aeterna: nunquam defutura.

Parantur magnoz. acquiruntur magno pretio Suo tonan. Ioui qui solus suo arbitrio tonat. Sauro rū gigā. ipioz terrigenaz q calites superis regnis cōgestis mōibus detrudere tētauerūt. Nihil queri. iā p bam. Scelera nefasq: illa ad hoies retulit: hoc ad deos. Hac mer. hoc pmo & cōpēfatōe qd i peratū nero. Pharfalia: ora macedoniae a pharfalo opido dcā i cuius cāpis n̄ mō iter cafare & pōpeitū certatū ē: sed ē iter Augustū: & Brutū & Cassiū. hic Virg. Ergo iter sese pibus cōcurrēt telis Rōanas acies iterz uiderē philippi. OMNIBO. Lapsis: euerfis. Nulloq: do. cu. te. & qā defera: sūt urbes: & q nulli ferme i illis relictū sūt ci ues. Rarus & anti. aut q oio destituta: sūt: aut q rari admodum i his habitāt. Horrida: du. & q uniterfa italia iā desolata ē. Manus agricolaz: nō. n. sūt q agros colāt. Nō tu pyrre se. p pyrthū regē epirotaz oēs hostes externos itelligit: q bellū italiae iulerūt. nā pyrthū rex epirotaz: materno genere Ab Achille: e later no ab Hercule oriūdis cū ipiū orbis agitarēt & romāos potētes uideret: Appollinē de bello cōsuluit. i de ābi guo respondit. Aio te Aeacida romanos uincere posse. hoc dicto in uolūtate tracto auxilio tarētinis uer: bel lū romanis iulit: Leuiniū cōsulē apud Heracleā elephātorū nouitate turbauit. Quūq: romanos aduersis ui neribus occisos esse uideret. ego iquit talibus militibus breui orbē terraz subigere potuissēm amicis gratū lāibus: qd mihi cū tali uictoria igt ubi exercitus robur amittā! Ad uigēsimū ab urbe lapidē castra posuit: cata ptiuos Fabritio reddidit: uiso Leuiniū exercitū eādē sibi ait aduersus romāos quā Herculi aduersus hydrā fuis se fortunā a Curio & Fabritio supatus Tarētū refugit: i Sicilia traiecit. Mox i Italiā Locros regressus pecuniā pserpinae auerere tētauit. Sed ea naufragio relata ē. Tū i graciā regressus dū agros oppugnaret tēu regulaz pstratus ē: corpus ad Antigonū regē Macedoniae relatiū magnifice sepultū. Pcenus erit. Sed romani ipsi se mutuis uulnerib: occidere. Pcenus: Hānibal q sexdecim ānos Italiā occupauit & saepe romanoz exercitus occidit. Discindere: uastare. Alta sedēt: sed id fecit romana discordia. Alta: p fūda q adhuc apent. Se dēt: sūt manēt. Vir Turnus secreta ualle sedebat. Q d si nō a. nūc sensum trāsit ad iuocationē: & sine dubio hoc loco p ironiā dicit Neronē ipatorē. haud idigne tot cladibus ad iperitū ro. puenisse. Dicit. n. saliter Nero ipator Ro. eē n̄ potuit: nisi prius tot clades Italia pateret: iusta eā fuit: cur bella ciuilia fuerint: nā talē ipato re Romani cōsequerēt nulla bella: nulla clades timēdā fuere: imo potius optāda: ordo ē iā n̄ i o superi qri

Pyrrhus

Pharfalia

Urbibus italiae lapsisq: ingentia muris.
Saxa iacent: nulloq: domus custodetenerur.
Rarus & antiquis habitator in urbibus errat.
Horridaq: i dumis multosq: inarata per ānos
Hesperia est: desūt q: menus poscētib: aruis.
Nō tu pyrre ferox: nec tātis cladibus auctor
Poenus erit: nulli penitus discindere ferro
Contigit. ralta sedēt ciuilibis uulnera dextra.
Quod si non aliam uenturo fata neroni
Inuenere uia: magnoq: aeterna parantur
Regna deis: caelumq: suo seruire tonanti
Non nisi fauorum potuit post bella gigantū
Iā nihil o superi querimur. scelera ipsa nefasq:
Hac mercede placent. diros pharfalia campos

mur. Nō aliā uen. fa. ne. i. si nulla alia rōne Nero potuit ipare Romanis. Magno. f. pmo. labore & piculo declarat piculū: qā nisi prius bella cōtra Gigātes cōfecisset dii nō potuere reges esse caeloz. Tonāt: Ioui. Gigātū: qā i cā ai elationē uenera: ut bellū Ioui i ferēt aui fuerit. Scelera. f. ciuilibis belli. Nefasq: quā cōtra ius diuinū & humanū gesta sūt. Hac mercede: hoc pmo ut Nero nobis i peret. Diros phar. cam. esto: hac oia gaudemus cōtigisse: qn̄ nō aliter dat: ut ipatorē hunc cōsequamur.

Impleat: & pœni faturentur sanguine manes.
Vltima funesta concurrant praelia munda
His caesar perusina fames: mutinaeq: labores
Accedant fatis: & quas premit aspera classes
Leucas: & ardenti seruilia bella sub aetna:
Multum roma tamen debet ciuilibus armis.

buit occidētū. Inde semet petreius occidit. Vltia: illic enī debellatū ē & huic ciuili bello finis ipositus. Cō currat sil certēt. Funesta mū. apud mūdā hispania oppidū multis funeribus & cladibus isignitū & mortifere Nā cū se illic Pōpeii filii recepisset tāta hostiū strages ē facta ut Caesar obsidēs uictos ex cōgestis cadaueribus aggerē circū urbē fecerit. q pilis iaculisq: cōfixa cōtinebāt. His Ca. Ad Caesare quē ē iuocaturus se uertit. Perusina fa. nu. q la. M. Anto. conf. secūdus Caesaris hares Octauiū sibi flatū iuidēs eūq: pbris laceffens armis palā opprimere statuit: pataq: exercitu Deciū brutū suis motibus resistētē obsedit Mutina. Octauius ueteranis Caesaris reuocatis cōsulē fugat castrisq: exiit: una cū Hircio & Pāsa cōf. q illic ceciderūt. Inde uero cū agros ueterāis diuississet. L. Antōiō Antōiū fr: tū cōsularē quē gerebat tū frs q i oriētē accesserat cōfidētia res nouas molis coactus ē Perusiā fuger: ubi ab Augusto obfessus penuria cibariōz turpiq: & nō nihil expta fa me ad deditōem cōpulsus ē. & quāq: sū sāguie res acta sit. Tū i numeri iedia cōsūpti sūt. Perusia i eturia oppi dū cōditū ab acheis: Mutina uero i Gallia cisalpia ē. Accedat: addat. Et q s. af. clas. & naues q submersa sūt apd leucadē i pugna nauali actiaca: i q Augustus Antoniū Cleopatraq: supauit p methonymiā classes nū lites q pierūt accipim: Leucas oppidū ē i leucadia pēinsulu quōdā Neritū appellatū sicut & illa Neritū ut pli nius docet. Significatq: auctore Strabōe albā petrā: ibiq: ē saltus amatorib: salutaris. Ipsa autē peninsulauix ābraciā ē: ubi & leucates pmōtorii. Aspa: saxosa. Leucas: oppidū ipstū p mari posuit leucadio. Premit: grauat & sic locut: ē ac si adhuc p māt. Seruilia bel. n̄ idicat bellū illd qd Eunus Syrus phanatico furore sila to dū Syriae dea comas iactat ad libertatē & arma suos qsi numinū ipio cōcitauit: Idq: ut diuinitus fieri pba ret i ore abdita nuce quā sulphure & igne stipauerat lenit i spirās flāmā iter uerba fūdebat. hoc miraculo. Ix. āplius militū hoium coegit exercitū: oppida uastauit: Romāoz ptoz castra dirupuit. Sed hi a Perpēna ipato re uicti: & apud atnā obfessi pū fame pū crucib: cōsūpti sūt. n̄ i i ergastula missi. Sed illud bellū nauale ci uile demōstrat: quo Sextus Pō. Sicilia & Sardinia obtinēs cū suos ēt armasset i freto siculo ab Augusti classe ē supatus. Ipe autē cū i aliā pfugisset: cathenas tādē illic sēsit & pēssores. Ardētī aetna: hic mōs i sicilia fumū flāmāq: e summo cacumine euomit. Debet: obligata est.

OMNIBO. Impleat. f. sāguie. Diros cam. ubi dira bella gesta sūt. Et pœni faturet san. ma. i. umbrae Carthaginēsiū q i Italia castris fatiēt. ut Afrubalis qā claudio nerōe & Liuio collega cū multis cartaginēsi bus occisus ē. ergo eoz aia gaudeat se ultionē cōsecutas fuisse. Vltima fu. fuerit ēt plū gestū apud mūdā si alit Nero ipator eē n̄ pōt: qd qdē plū ultimū castris fuit: nec illud qdē p reliq: facilitate: sed triste & asperū: nā nec Caesar p more laus fuit: sed an acie inuictus cōstitit seu cōsideratiōe hūanae fragilitatis p m Appianū: seu metuēs ne id qd pōpeio acciderat sibi cōtingeret. Cū ergo diu a quo Marte pugnasset subitū iter milites silētū exortū ē ipe ēt nefas uidit: qd an n̄ uiderat: ut Veteranoz man: retro cederēt. ex quo adeo despauit: ut d̄ mor te cogitaret: & uenenū hauriit. Cū igt cohortes extrāsuerso ad eius castra uenirēt: q s Labienū misit silauit cas fugere: & eas ad Mūdā usq: securo ē. & urbē Mūdā obsideri iussit: & cafoz hostiū factis aggerib: castra ual lauit. Vbi iā despatit reb: i filiū Pōpeii antea itorto talo: latēs i spelūca a castris occisus ē i crure uulnerat ad Lauronē occidit. dicit ergo ēt bellū illud qd gestū fuit apud Mūdā accedat: ut tādē ipator Nero fiat. Caesar. f. Iulius q trib: & uigiti uulnerib: i curia Pōpeii occisus ē. cōspiratōe i cū facta iterfectores cui: teste Appiano Alexandrio fuerit ex suis potissimū frēs duo Caelius & Bucelīāus: & ultra hos Rubri: Riga: Q uito Ligarius Marcus Spurius: Seruili: Galba: Sexti: Nafō Pōti: Agla. Ex amicis uero caesaris Decius Caius casca: Tre bōius pteera & Tullio ciber: Minutius Basiliusq: Perusina fa. August: caesar cū uigiti quoz ānoz eēt Lu: tiū Antoniū Perusiā obsedit: & cū fame i seditionē uenire coegit: ibi & ipsi ātonio ddit ueniā: & militib: eius. Urbē ipsā diruit: redactisq: i ptaē oib: aduersa ptes exercitū bellū citra ullū sāguinē cōfecit. Mutina: q la. i mutia Mare: Anto. Deciū brutū obsidebat ad quē legati d pace missi: repudiati sūt. Postreō ēt ipator Octaui: & pmo qdē pāsa aduersus Antoniū male pugnauit: d̄ Hircio suis sociis pugnā adāquit. Sed tūo Anto. uir: ēt ab Octauiō i Graciā cōfugit. Et q s. pre. af. cl. Leu. August: Caesar initio motus belloz q Marcus Anto. fecit. traiecit Durachiū: ut ibi ueniente Antonio & Cleopatra occurreret: positis castris Leucada pmōtorii ca stris circū dedit: Cornua ēt pmōtorii cixit: & ita i cleopatra & antonio affuere: qd trigena naues erāt Augusti: ducere uero āpli hostiū: sed magnitudo hāz adāqbat illas. a nō senis i nonos remoz ordies fugebāt. Prate rea tabularia adeo alta erāt: ut castroz & urbiū formā pberēt: sed hāc moles exitio fuit hostib: nā agiles augu sti naues: graues Cleopatra plures i singulas adortā: facile dissipauere: & ita Augustus Caesar uicit. Premit:

Munda

Perusia
MutinaEunus Ser
uus

ga ibi submersa sūt Cleopatra & Antonii naues. Et ardēt: ser. bel. sub ætæna: syrius qdā noīe Eunos: q̄si pha-
naticore furoꝝ stimulatꝝ suos ad libertatē & armā uocauit: cū Syria Deæ comas rotaret. nā āpla i os nuca: sul-
phure stipata accepta: cū singul' uerbis singlas flāmas emittēbat: quo miraculo moti sūt. prio duozꝝ militū po-
stea q̄dragita militū exercitū cōfecit: & cœpit castra romāozꝝ. f. manilii: létuli: ipsei: & pisonis: sed hostādē no-
uissime fame uictos & q̄si pestilētia cōsūptos ap̄ dānā montē pp̄na i Ergastula duxit. Ardēt: q̄a sp̄ flāmas
emittit. Multū ro. q̄uis hac oīa bella fuerint: i q̄bus tāta romanorū cadēs fuit: ut bñ actū est tecū o Roma q̄
talem cōsecuta es imp̄ratorem.

SVLPI. Q̄ d. r. a. ē: q̄d tu ip̄iū obtines. Te
cū f. p. Nerone post morte nō mō i deozꝝ nume-
rū recipiendū uaticinat sed et sūmū deū & sidus
futurū. Eūq; ut i medio cœli cōsistēt uelit suadet
& ad pacē colēdā genus humanū hortat. Pera-
ctā f. finito uite cursu & statu. Est. n. Statio ip̄e stā
di actus ad tps: & locus ip̄e ubi stāt ad tps siue na-
ues siue milites. Serus: tard⁹ & lōgā uitā ei omi-
nat. Petes a. ibis i cœlū. Regia c. piphra: &
methonymia. magno celites gaudio te suscipiet
Pralati: q̄d tu p̄uulisti tris: & illic maluisti q̄ i tris
regnat. Polo: cœlitibus. Tene f. sūmū ip̄iū &
iouis officio sūgi. Sceptū uirga ē regni isigne.
Currus f. currus solares quos i fō metha. descri-
bit Oui. Lustrare i. u. circuire sole. Nihil ti. ut
timuit phatōtū scēdū quum curi⁹ solares impe-
trasset p̄e. Mutato f. auriga solaris metony-
mia. Cedēt. ab oī n. null⁹ de tibi obstabit. oēf
tibi obtempabunt. Iuri. arbitrio tuo q̄q̄ p̄rif. i
xviii. legit Iurisc: tui qd placet. ut sit nā uiris tui
.i. q̄ tibi p̄bit reliquet tibi q̄s deus eē uelis hoc ē
quā p̄tē uelis h̄re. nā certū est te Ioui & phœbo
nil detracturū. Vbir. p. m. i q̄ cœli p̄e uelis mū-
dū reger. Sedē: solū. In ar. o. i p̄e septentrionali i q̄ ē utraq; arctos: hoc ē urfa maior & mior. Nec q̄: nec iu-
xta cā p̄e. Polus: id ē uertēx arcticus meridianus: q̄ polo arctico ē oppositus. Eos polos dicim⁹ ut ait apule-
ius a q̄b uelut a cardinib⁹ directio q̄dā p̄fecta axis ē ductus diuisor & discriminator mūdi. orbē t̄re i medietate
te cōstitues. siue ut ap̄ius teneas Poli sē extrema cūcūmā axis id ē lineæ recte p̄ sperā mediā trāsēūtis. Austri
aduersi: plaga meridie oppositā. p̄oitq; uētū p̄ r̄giōe. Vn: a q̄b locis. Sider o. obliq̄ stella tua & n̄ r̄cto i tui
tu aspiciet. Nā si ad occidentē cōuersū os habuer ut sidera pene oīa romāi obliq̄ r̄spiciēs: sic c̄t si ad arcticū aut
antarcticū. Vnā: siue orientālē siue occidentālē. Sētiēt a. o. i p̄e cœli cursus: & ielinabit hac uel illac ip̄m
eni purū ē & uersatile. Librati p. c. o. t. m. cōsistē in medio cœli: nā nec cerne romā obliquo sidere: nec eris
axib⁹ oneri. Librati: suspēsi aq̄li p̄dēre Pars. a. i. f. p̄spectus illius r̄giōis i q̄ cōsistēs p̄petuo pateat nec nu-
bes admittat: ut a tris p̄ cōspiciare. Aether: cœli. Vacet: liba f. nec iter illā & terras aliqd̄ iterponat. Ob-
stēt a. cor. opponat nobis ne te sidusq; tuū p̄spiciamus. M̄l̄ sed p̄fecto icassū uolūt totū hoc itelligi allegorice
tāq; corporis eius d̄formitatē oñdat. fuit eni auctore trāq̄llo oculis celsis & hebetiorib⁹ ceruice obesa & uētre
proiecto: & iō poetā dixisse sidē obliquo: & sētiēt axis onus. Tū: tūc. nerone i deū cōuerso: poeta hūano ge-
neri pacē & cōcordiā auspiciat. Cōsulat sibi: prouideat suā utilitatē.

OMNIBO. Tibi res acta. i. ad utilitatē tuā. Statione pacta ast. pe. se. Apostrophat nūc ad Nerone: & p
ironiā dicit illū p̄tē habiturū cœli: cū ex hoc corpe hūano discessit: ut quācūq; cœli p̄tē uoluerit deligēt pos-
sit. Hac sta. p. i. hac uita finita nā statio ē loc⁹: ubi naues ad tps manēt: n̄ at̄ hyemāt: ita & aia i corpe nō q̄i sta-
tiōe n̄ aēt. Serus: q̄a lōgā uita tibi supest. Pralati: p̄positū q̄a tu cœlū p̄pones regiā romanā. Gaudētē po-
ga oēs caelestes latitiā agētē i cœlū ascēdēt. Seu sceptra. siue iqt rex cœli eē uolueris: siue currū sol' ascēdēt
facile tibi cōfētēt. Nihil ti. quēadmodū timuit Phatō cū currus p̄ris reger uoluit. q̄si. d. n̄ eris silis phatōtū:
q̄zodiaci mōstris r̄ritus habenas equozꝝ reliq̄. Vago errātē: q̄a errauit tūc cū solis phaton currū gubernauit
Lustrat: circuire. Quis: p̄qlis. Tuo iuri: tuā p̄tati. Sed neq; i ar. monēt ne inias cœli p̄tes deligat: ne for-
te maiori onē axem pramat: sed dicit mediū cœli locū capiēdū eē: ubi sedē suā statuat. nā si e regiōe steterit
nō possēt nisi ex obliquo Romā respicēt: & ex hoc eū strabonē fuisse significat. Nec le. p̄ elegeris. In ar.
or. hoc ē i septentrionali: uidelicet i alto polo cœli. nā sicut i sphara uidēt licet: diamet: hoc ē axis alio noīe ap-
pellat: ab alto polo usq; ad altēz polū: p̄ mediā trāsēūt spharā & prius polo arcticū. i. septentrionalē d̄ ab arctō.
i. urfa nā αρκωσ ē urfa. Alē uero arcticus ē ex opposito arctici. f. austral' ul' meridional'. diē ergo ne i alta p̄te
sedē deligat Nero: ne nimio p̄dēt cœlū p̄sū ruat. Nec po. hoc ē i extremitatibus cœli sedēt noli. nā uiri-
q; tibi piculū iminet. Austri. i. i meridie i altero polo neq; delegeris sedē. Vergit: uoluit: q̄a cœlū sp̄ uoluit
ab orientē i occidentē: & uertit circa polos. i. arcticū & antarcticū. Aduersi: antarctico polo oppositi. Vn tu.
nā e regiōe positus: romā nisi ex obliquo aspiciēt poteris. Aetheris imen. noli i extremitate cœli sedere: q̄a
nimio p̄dēre p̄sū cœlū i piculo ē ne corruat. Axis: scilicet arcticus & antarcticus. Librati p̄. qd̄ igiē faci-
endū: utra iqt ps cœli erit: si i medio sederis. Orbe. f. cœli. i. i media rotūditate & cōuexitate: nā cœlū sphæ-
ricū ē. Librati. i. seipsū sustinēt: q̄a suo p̄dēre se sustinet: ut i nullā p̄tē inclinēt: iō librati cœlū dicit. Pars

Quod tibi res acta est. te quum statioe pacta
Astra petes serus: pralati regia cœli
Excipiet gaudete polo: seu sceptra tenere
Seu te flamigeros phœbi cōscendere currus
Telluremq; nihil mutato sole tumentem
Igne uago lustrare iuuet: tibi numie ab omni
Cedetur: iuriq; tuo natura relinquet.
Quis deus esse uelis. ubi regnū ponere mundi
Sed neq; i arctoo sedem tibi legeris orbe
Nec polus aduersi calidus qua uergitur austri
Vndet uam uideas obliquo sidere romam.
Aetheris imensi partem si presseris unā
Sentiet axis onus: librati pondera cœli
Orbetene medio: pars aetheris illa sereni
Tota uacet nullæq; obstet a cæsare nubes.
Tū genus humanū positus sibi cōsulat armis:

Statio

Sceptra

Polus
Axis

f. medii cœli. Vacet. i. tibi fuit: & significat Crassi corpis hoīem: ac si dicat tāta ē tui corpis uastitas: ut totā
cœli p̄tē sis occupaturus. Tunc genus hūanū: hoc loco rursus ironice & āphibologicē loq̄. Vidēt. n. dicere
tūc cū cœlū tēueris & gētib⁹ hūanis ipare cœpis: pax totū orbē tenebit: sed hoc diē donec uiu' ip̄iū tenebis sp̄
bella crūt. At ubi ē tris discesseris: tū deniq; pax ubiq; regnabit. Tūc: postq̄ mortuus eris: ul' postq̄ regna cœ-
liteneris.

Inq; uicē gēs oīs amet pax missa p orbē
Ferrea belligeri cōpescat limina iani.
Sed mihi iā numen: nec si te pectore uates
Accipia: cyrrhea uelim secreta mouētem
Sollicitare deū: bacchumq; auertere nyfa
Tu satis ad dādas romana i carmina uires
Fert animus cās tantarū expromere rerū
Immēsusq; apitur op⁹: quid i arma furētē
Impulerit populū qd̄ pacē excusserit orbi
Inuida fatorū series: sūmisq; negatum:
Stare diu: nimioq; grauel sub pōdē lapsus
Nec se roma ferens. sic quum p̄page soluta
Sæcula tot mūdi suprema coegerit hora
Antiquū repetēs iterū chaos: oīa mistis

SVLPI. Inq; ui. themesis ē. Missa: emissa ē tēplo
iani. Oui. Quum libuit pacē placidis emittere tectis.
Libera ptual' ābulat illa uias. Cōpescat. ferrea clau-
dat portā aneā & uectibus ferreis munitā. Iā bel. Ia-
no pacis belliq; arbitro Numa pompilius tēplū erexit
qd̄ belli tpe aperiebāt: ea rōne: Ut pateat p̄p̄lo reditus
ad bella p̄fecto ut iqt Oui. Pace claudebat. ne q̄ pos-
set discedere. fuerat aut usq; ad lucani tpa clausum ter.
Sub Numa p̄p̄ilio. Post fm bellū punicū: & sub Au-
gusto post Attica bella. Sed mi. iā nu. Sed mihi ēt ui-
uēs p̄ deo es: nec opus ē bacchū aut apolinē iuocē si tu
mihi faueris. Accipia: p̄ficiānus legit accipio. Soli-
citare de. iuocādo uexare phœbū. Secreta cyr. mo.
r̄ddētē oracula ap̄d antēz cyrrheū: Cyrrha oppidū est
iuxta p̄nā i phocidē a quo icipit ad delphos ascētio. Cyrrha
Ibi ē arū cyrrheū phœbi oraculo celeberrimū d̄ quo
lege Iustinū li. xxiiii. Auertere: i. mouer ut me adeat.
Nyfa. Nyfa ut auctor ē Strab. uicis ē hēlycōis i pho-
cidē. & Vrbs i felici arabia: & alia i idia: baccho sacra
Qui dñt nysā uerticē altēz: eē p̄nā i quo bacchus

Cyrrha

Nyfa

colat & cytherō ē appellat: & p̄ cyrrhā altēz uerticē ip̄m hēlycona accipiūt ridiculi s̄: nā hi duo mōtes diuisi
sūt: & a p̄naso bicipiti lōge distāt. Poeta ergo urbē arabicā ul' idicā itellexit: Nā q̄ui s̄ hēlycō phœbo & Cy-
therō baccho sit sacer: Nysā q̄ uicis ē i hēlycōe n̄ designauit. Tu. tu sufficis ad i spirādā mihi facultatē canē
di romanā historiā. Fert aiul. Ut facilius itelligat quā ē scripturus Historiā: explicat cām belli ciuilis redditq;
auditorē attēt & cōcilē: Vultq; p̄cipuas cās fuisse fatū nāq; rez̄ istabilē & nimia potētā romanozꝝ: Addit iis
regnādi discordiā quā inierūt crassus Pōpetius & cæsar: cū regnū nō capiat duos. Postea f̄biūgit mor-
tē crassi & iulii. Ipoq; ducū sup̄biā & amulationē. postremo publicā urbis corruptionē & uitia. Cās hui⁹ bel-
li cæsar i cōmētariis: florus i historiā: & trāq̄llus i cæsar diffuse apiūt. Fert: cupit. Expromere: ap̄ire: & uelut
e cōdito emittere. Cās. Cā ē id pp̄ qd̄ aliqd̄ fit. Immēsus. o. igēs cāpus & moles. Furētē uehēmēt cōmotū.
Excusserit: repulerit. Excuti pp̄rie d̄ q̄ sedēs ex equo cōcusus eiicēt. Series. fa. ordo & cōnexio cāz. Inui-
da: inimica: nā nihil qd̄ ē sub luna uult eē aternū. Qui p̄ oīa orta occidēt & aucta senescere necesse ē ut in-
qt Salustius. Sūmisq; ne. sta. d. oē qd̄ ad sūmū ieremētū puenit aut i minui aut dissolui natura cōstituit. Ni-
mioq; g. f. p. l. & casus grauiore ex magno & alto statu. Claudianus iqt: Tollunt in altū ut lapsus grauiore ca-
dāt. Nā qd̄ nimis eminet diurnū eē nō pōt. & quo maius ē p̄dē eo maior ruina. Vere iqt Hora. Sa pius ue-
tis agitāt igēs pinus & cæsar grauiore casu decidūt turres: feriūtq; sūmos fulgura mōtes. Sic cū. c. f. Similitu-
do a mūdi machia p̄ discordiā i se aliq̄n r̄ditura. Soluta c. rupta elemētōz cōiūctiōe & amicitia. Flora. su.
ultimū mūdi tps. Coegerit: tot sæclā coadunauerit & cōcluserit hoc ē finierit oē auū. Antiquū. r. i. c. i. i p̄sti-
nā cōfusione reuertēs: nā oē cōpositū soluit i suas p̄tes: & siue ex q̄tuor elemētis cōstet ut placet empedocli: si
ue ex atomis ut epicuro dissoluēdus ē mūdus: q̄q̄ multi uolūt fore aternū. sed certū ē oīa cōcordia firma eē
lite uero & discordia dissipari: q̄ duo elemēt' adiecit Empedo. ut formā pp̄ria. Amicitia cū cōtrarie q̄litates
elemētōz & diuersa discedūt. Lis aut cū ille r̄deūt. Chaos: cha. ē cōfusa quōdā elemētōz unitas hiās patef
q; i p̄fundū dicitū a χῶλον qd̄ ē hio. OMNIBO. Gēs oīs amet. i. fit hoīum in se societas atq; cō-
iūctiō: q̄ dū ipas eē nō p̄t. Ferrea belligeri: fm historiā Liuii hoc dixit & cōsuetudinē romanā. nā Numa p̄-
pilius tēplū iani ædificauit: ita ut cū clausū eēt pacē significaret: ap̄tū uero bellū. Belligeri ia. i. iani deitēplū
qd̄ aptū bellū significat. Cōpescat: claudat. Vir. Claudēt belli portā: significauit pacē futurā eē: tūc cū Octa-
uiū iparet: qd̄ ita fuit: nā regnāte Augusto cæsarē pax totū orbē erat. Sed mihi iā numē. i. tibi uiuo diuinos
honores exhibeo teq; n̄ minus i tris iuoco: q̄ si cœlū teneres. Te p̄ctor. i. si diuinitatē tuā mēte aiōq; cōcē-
po: mihi n̄ opus erit iuocare apollinē: nec musas: nec carnē quo bella romana describā. Accipia pe. i. q̄ te
aiō & mēte cōcipiā. Nec ueli. i. noli. Sollicitare deū. f. Apollinē. Cyrrha: cyrrha urbs ē uetusta i c̄irphū
rupē iuxta delphos ubi colebat Appollo. uñ Iuuenal'. cyrrhai spicula uatis. Nyfa: urbs fuit i felici arabia i q̄
bacchus enutritus fuit a nymphis d̄ q̄ nūc itelligit. aliā eiusdē nois i idia bacchus cōdidit: fuit ēt uicis i hēlycōe
Strabo. Mouētē. f. tūc cū oracula dat: q̄a mōs oīs circūcui ut & tremere. Auertere: remouer quā obrē nec
hūc: nec illū a suis sedib⁹ mouebo. Tu satis. f. eris & sufficis. Romana carmia: i q̄b res romanas scriber
cōstitui. Fert aius: post iuocationē narrat icipit: sed an̄ q̄ narret attētos facit a reb⁹ magnis: nouis iustitatis.
Fert. i. cupit. Expromēt ap̄ire: sicut i p̄uenio dixi: licet hoc loco p̄fiteat ciuilis belli cās dictur: tū genera-
lit' p̄seq; & priō qd̄ dicit quēadmodū p̄petius & cæsar dñandi cupiditatē habuerit. Immēsus opus: q̄a n̄ rē
puā scripturi sumus: sed magnā. Excusserit: remouerit. Inuida: q̄si reb⁹ hūanis iuideat. Senes: ē diffinitio fa-
ti. nā ut ait Ci. Fatū ē qdā cōtinua series rez̄ sese uolēs iplicatq; p̄ aternos p̄seq̄ntia nodos. Star diu: nā hoc
ip̄iū star diu n̄ potuisse: n̄ tm̄ fuit cā belloz: sed fata q̄b aduersitatib⁹ nihil p̄petuo durat p̄t. Lapsus. f. fuerit cā

Causa
Excus

Chaos

huius belli. Graues sub pō. L. unū ex reliquo seq̄. nā si pōdus magnū ē: iō grādiōr ē casus. Ferēs: sustinēs: ga ad tū culmē magnitudinis roma puenat: ut nō āplius ex mole nimia stare posset. trāslatio enī sūpra ē a mole q̄ ubi ad sūmū puenit necesse est: ut ruat. Sic cū cō. so. p̄ similitudinē oñdit q̄no pax turbata fuerit: satis nolētib⁹ ipiū romanū diutius stare: cū sit sūsa pax i orbē terrarū: sic i q̄t & sūsa ē pax: sicut dñt oli iter se dissolu tis elemētis: oīa ad ātiquā chaos reditura ēē. Sic: q̄no pax fuit cōsūsa: sicut machina mūdi. Ordo ē oīa fide ra cōcurrūt. Cū: p̄ q̄n. Soluta. i. cōcordia q̄ elemētōz ē uicūlū fñi Empedocle: q̄ dicebat q̄tuor qdē eē ele mēta: Aquā: Terrā: Ignē: & acrē: sed dicebat duo eē formalia. uidelicet litē & amicitia: q̄ elemēta cōiūgūt & separāt. Amicitia eē icipit cū cōtraria: q̄litate elemētōz & diuersa: discedūt: Lis autē tūc cū illa: cōtraria: q̄lita tes redeūt: sed hoc dicebat futurę spacio duodecī milia annoz: nā ut elemēta cōcordeat diuersa q̄litate ha bent. calos ē retrū oīum rudis inordinate q̄ materia: cōsūsa cōgeries & dī a Xēō. i. cōfundo.

SVLPI. Concurrēt cōcertabūt. Ignea p. a. p. Vis astroz ignea i aquo sic cādī ipsū cā descēdet. Tell⁹: e. l. n. tellus repugnabit ne mare littora dilaret: & se ma gis extēdat. Excutiet: reiciet. Fñi c. ph. luna sole op pugnat nec ipsū respiciet: sed ibit a uersa. Indigna ta a. b. irata qd̄ bigis iuehat q̄drigas solis sibi despolet Vtē autē luna bigis hoc ē duob⁹ eqs siue aquo & mulo quoz alē alb⁹ alē niger est. Poscet d. uolet die lucere. Per orbē o. p. Zodiacū q̄ eblīqu⁹ circū nā ab imo unius Zona: tēpata: ad sūmū alteri⁹ trāsuersus extēdit

zodiacus

Machia: cōpositō & struelē aut machia uti. x. uicētru uis scribit cōinēs ex materia cōiūctio. Turbabit f. dissoluet cōcordiā. Diuulsi discordiās & i diuersa di fracti. In se m. r. trāslatio ab edificii q̄ i gētia & altit⁹ sūma sua mole se opprimūt. Posuere h. m. c. cōstitue rūt hāc mēsurā & finē ut quū ad sūmū puenit icrem tū iminuat & ruat. Latis: felicib⁹. Nec g. u. nec fortu na i q̄t p̄uicit facultatē atterēdi romanū ipiū gētib⁹ exte ris: sed ut se met. euerteret uoluit. Cōmodat i. f. cōce dit p̄priū odiū i res p̄speras. Odit enī nimis lata & sū ma imis & ima sūnis mutare gaudet ut ait Seuerinus

In p. romanū. Tuc. p. Apollitrophē huius belli ciui lis originē fuisse i q̄treip. occupationē a pōpeio crasso & casare factā. Feralia f. mortifera regnādi cōcordia Regni reip. & ipiū romāi qd̄ hi ut regnū occupauerāt. Nūq̄ m. i. turbā: nūq̄ traditi p̄lib⁹. Nā Roma añ hac aut sua libertate usā erat aut sub singlis regib⁹ fuerat. Om. c. cū exclamatiōe arguit eos cupiditatis q̄ iniere cō cordiā i fidā: & ex q̄ sūma eēt discordia oritura. Cœci c. iprouidi & excordes auuiditate hñdi. Quid iu. qd̄ p̄ dest cū ufa societas durat n̄ possit qā ē nāx cōtraria. Miscerē u. cōiugere & firmare potētias ufas: & hec iō di eit ga ut meminit florus. Cū res Romana toto orbe polleret & i theatris pōpeii triūphi decētarēt: & pompeii potētia apd̄ ociosos moueret iuidiā Catoq; pōpeii detractaret actisq; ei⁹ obstreperet. Ille ad p̄sidia dignitati parāde se uertit. Itaq; cū crassus gñe diuitiis & dignitate floreret uelletq; opes altiores: & C. casar eloq̄ntia & cōsūlatu p̄staret. pōpeius n̄ sup̄ utrūq; emineret & casar dignitatē cōpar crassus augere pōpeius retinerē cupe ret. de iuadēda re p. facile cōuenere. casar quo firmius sibi pōpeii ānecteret Iuliiā filiā scipioni despōiāā ei coniugē dedit Tenere in medio: cōmuniter possidere.

OMNIBO. Ignea astra: q̄ nā sepata sūt uidelicet ignis. i. ather miscebiē cū elemēto cōtrario. i. aqua. Fre tū: mare ipsū terra iundare uidebit. Excutiet: cōsūdet: ut oīa iundenē. Phœbe. i. luna aduersa ibit soli: q̄ a so le sep̄ naturā f̄ discedit & quāto magis appropiat solitāto minus lucet. & ecōuerso: & hic ē q̄ luna dicit ere scere & decrefcere. sed sol exterius suū cursū facit Luna iterius & quāto spaciū sol cōsicit uno anno Luna uno mēse p̄ficit. Obliquū or. i. p. zodiacū q̄ circulus ex obliquo zonas cigit. ergo ubi nūc noctē Luna tenet: tunc diē tenere uolet. Diē poscet sibi. i. relicto suo p̄ cursū solis icedere icipiet. Totaq; discors ma. i. cōcordia elemētōz qua oēs res cōsistūt & suāt. In se magna ruūt: cū i q̄t ad eā celsitudinē uenerit iperū romanū: ut al tius ascēdere nequeat: necesse ē ut p̄ se ruat: sed ita diuoluerūt: ut sit finis ipiū. Latis. i. p̄sp̄ris: sicut tristitia ad uersa dicitur: sic lata p̄sp̄ra intelligimus. Fortūa: cōmodat iuidiā: Hoc iquit: q̄s fortuna opes popu. ro. dedit inuidere cœpit. noluitq; ut externa: gentes has opes prosternerent: sed populus romanus. ergo inuidiam suā nulli cōmodauit. Populū romanū. nā ita fortūa uoluit: ut romāi int se cōcurrerēt bello ciuili & suas opes p̄stigerēt. Tu cā maloz: roma. n. fuit cā tātoz maloz cū cœpit trib⁹ dñis eē cōis. Nā casar ut Iuliā filiā pō peio cōiūgeret & crassū cōciliaret: se tūc locū fecit: ut nihil i rep. gereret qd̄ suo arbitrio displiceret: sed post q̄ cōcordia direpta ē morte Iuliiā & cade crassi q̄ bello p̄thico occisus ē: ita bellū ciuile ē exortū. Trib⁹ dñis: pōpeio cras. & Ca. qui inter se iperū ro. p̄titi fuerāt. nā ut refert Appianus. Crassus Ac pōpeius cōsules ābo dsignati. Casari iperū Gallia: i aliud lustrū progarūt. puicias ipsi iter se i exercitūq; p̄u sūt pōpeius hiberiā fortius ac Libiā: amicis ad eas emissis: roma p̄stitit. crassus uero Syriā ac syria: p̄xima assūp̄sit: ad parthiē s̄ qd̄ bellū anhelabat: ut lucrū & gloriā ide referret. Turbā: ga societas regni nūq̄ duratura ē: q̄no. Fede ra. f. fuerāt causa. Regni: ga regnū nō patit duos: sic Statius. Sociisq; comes discordia regnis. hac ē ergo cā maloz. Feralia: lauisera: sed fatius fuisset non fuisse concordēs Casarē & pōpeii: q̄ post cōcordiā i dissen sionē uenisse. uñ dī Cicc. prius cōsūluisse pōpeio ne casari se cōiūgeret: ga cōiūctionē reip. optimā uidebat sed discordiā p̄uiofā itelligebat. O male cō. o. inq̄ pompeii Crasse & casar qd̄ tētatis iter uos societate iun

gere iperū: n̄ ne scitis nullū regnū sociatū eē posse. Male cō. nā ut scribit Plutar. Nō (ut plimi existimāt) pō pei ac casaris inimicitia: sed amicitia pot⁹ bellū ciuile pepit. Cupidie: ga libido regnādi uos i hāc societate deduxit. Miscerē utres. i. cōiugere & eē socios q̄si. d. hoc frustra facitis. Orbē. i. iperū orbis trax: nā roma dñā erat & regina terraz.

In medio: dū terra fretū terrāq; leuabit Aer: & lōgi uoluet titana labores Noxq; diē cœlo totidē p̄ signa seque tur. Nulla fides regni sociis: oīs q; potestas Impatiēs cōsortis erit: nec gentibus ullis Credite: nec lōgefatorz exēpla petantur. Fraterno primi maduerūt sanguine muri Nec pretiū tāti tellus potusq; furoris Tūc erat: exiguū dominos cōmisit asylū.

SVLPI. Dūter. fre. quoad erit mūdus socii re gnī erunt infidi: hoc enī p̄ p̄phrasim & it̄p̄tationē di cit. Terra autē ē elemētōz grauissima & a quo undiq; spatio distat a celo cōq; ima & ab aere sustēiata cū aq̄ su stinet aquā. Pli. ait: Aera uitalē ac p̄ cūcta regz meabiā lē: totoz cōserū: cuius ui suspēlā cū quarto aquaz ele mēto librari medio spacio telurē. Leuabit: sustēbit. Erlō. uol. u. la. & sol uertet se magno labore. Voluit n. cōtra motū mūdi & laborat n̄tēs cōtra ueniētī sphæ rā uolubilitatē: hic Qui. Adde qd̄ assidua rapiē uertis gine cœlū: Sideraq; alta trahit celeriq; uoluntē torq̄: Nitor i aduersū nec me q̄ cetera uicit Impetus: & rapi do cōtrarius euehor orbi. luna quoq; sic nitit & auctōr Pli. Reliq; qnq; planeta: q̄ erratici appellāt. nā cū nun

do ferūt & cōtra mūdū q̄n retrogradi sūt. Lōgi: ga ānui sūt & idēficiēs. Noxq; di. methonymia: hoc ē lu na noctis p̄tes seq̄ solē p. xii. zodiaci signa q̄ discurrūt i tra mēse multo minori q̄ sol ambitu. Nulla fi. re. so. snia exēplo cōfirmata: nullus socius erit fidus i regno. Regnū enī n̄ capit duos ut tragicus ait: & Stati. ingt. So ciusq; comes discordia regnis. P̄tās: potētia. Er̄t ipa. cō. n̄ tolerabit sociū: sed illi infidiabit. Nec gē. ul. cre. nec aliis nationibus fidē adhibeat: sed lumite a uobis ip̄tis exēpla: qd̄ n. ē opus aut etheocle & polinice thes banos: aut Atreū & Thiestē mycenāos cōmemorare: nōne Romulus remū occidit. Primi mu. cū i ludibri umā fr̄is remus nouos muros trāslūisset ab irato romulo siue eius celere ad muz custodiēdū praefecto ē it̄erē ētus. Alii malūt romulū ut solus regnaret sub hoc p̄textu ea usū ipietate. Est & alia fānia q̄ cū de urbis cōditōe iperio noieq; iponēdo captaret auguria & remus prior ex auctino sex uultures. Romulus. xii. ex palatino ui disse: & hic numero: ille tpe p̄staret: & uterq; a sua multitudine rex salutareē orto certamē ibi i turba ictus re mus cecidit. Primi mu. noua urbs. Fraterno: emphasim hēt: ac si diceret uos n̄ n̄ et̄is fr̄es. Nec p̄. tā. a minori ad maius argumētatio. Si. n. illi p̄ exiguo regno infidi fuerūt: qd̄ uos facietis p̄ toto rōano iperio conse quēdo. Tātū su. tāti sceleris: q̄tū ē locū fallere & ei infidiari. Exiguū asyl. synedochē: exigua urbs i qua erat asyllū hoc ē tēplū sac̄tissimū qd̄ cōstituerāt iter palatiū & capitolū iter duos lucos qd̄ uocatū ē it̄er mōiū duo rū quercetoz ad qd̄ oīs turba sine disc̄ie liber an seruo eēt tute cōfugiebat: nec ide auelli ui poterāt: quocūq; scelere maculati dicit̄ ē aut ab α qd̄ est sine & σ̄ uō traho qd̄ neminē ide licebat: abstrahere. Asyllū a nepo tibus herculis primū cōditū athenis fuisse Sta. i. xii. docet: de quo hac: Auditi q̄cūq; rogāt noctesq; diesq; Ire datū & solis numē placare querelis. & paulopost. Sic sacrasse loco cōe aiantib⁹ agris Cōfugiū un̄ p̄cul starēt iraq; mīa: q; regnāq; & a iustis fortūa recederet aris. Cōmisit d. ad pugnā opposuit & icitauit romū. & remū

OMNIBO. In medio: i cōi: ut uos tres iperētis: n̄ itelligit hoc uos frustra tētare: ga tentatis facere q̄ numia phibēt: & dū mūdi nā p̄stabit ipa nūq̄ fides iueniet iter socios regnoz: nec fr̄es qd̄ iter se fidē suarūt cū regnare cœpūt qd̄ ita sic exēplis n̄ris & ueterz p̄bati pōt: ut ueterz etheoclis & polinici fr̄at̄: & cū regnū thebanū uterq; teneret: tādē iter illos orta discordia mutuis uulneribus se ceciderūt: sic atrei & thiestis: quoz thiestes uxore fr̄is uiciuuit: atreus thieste ad cōiuiū uocato filios eius epulādos posuit. Dūter. i. e. dū orbis trax durabit. Leuabit. i. sustinebit: ga terra suo pōdere liberata i certa p̄manet circūferētia cœli: mare enī terrā circūdat. recte ergo dicit ga tra fretū sustinet: aqua uero acrē & trā ga suo pōdere aer sustinet trā. circū datus. n. ē terra: i medioq; cœtro ē trā. mare ābit trā: ergo trā ipsū sustinet: ga i nullā p̄tē declinari pōt trā: sed eū grauis sit deorsū tēdit & ad locū suū r̄dit: exēplū gr̄a si circū facis orbē p̄cēt q̄ i medio circūferētē erit: di stabit a q̄lī ab ip̄o orbe nec i aliq̄ p̄tē iclari p̄t: sic nec trā iclari p̄t nec a suo cœtro discedet licet sit suo loco mo ta siue dextrorsū: siue sinistrorsū: ergo seq̄t ut cā aer sustineat & nec r̄io i suo cœtro p̄māeat. Lōgi la. ga septē sūt planeta. f. saturnus: iuppiter: mars: mercurius: uenus: sol: luna. qnq; se mō cōtra mūdū ferē: mō cū mūdo re trogradi sūt duo. f. sol luna semp cōtra mūdū ferūt: iō lōgos labores dixit. nā laborat n̄tēs cōtra ueniētī sphæ re uertiginē. Voluet: ga sol semp cōtra mūdū uoluit. Cœlo. i. p̄ cœlū. Totidē p̄ si. p̄ quot signa currit sol: p̄ totidē ē luna: sed hoc it̄er est: ga sol exterius cursū suū facit & singlō mēse singula zodiaci signa tenet. Luna uero p̄ eūde circūlū cursū suū facit sed it̄erius: sed exterius sol & it̄erius luna: ergo breuior ē: ex quo seq̄t ut q̄tū spaciū uno āno sol cōsicit i uno signo p̄manēs: cūq; i oibus signis cursū fecerit annū p̄ficit. At uero luna uno mēse oīa signa lustrat: iō recte dixit lunā succedere diei. Nox. i. luna. Nulla fi. re. f. erit. Oīs po. ep̄. h̄. p̄. e. o. i. nā cū poeta aliqd̄ obscurū dixerit diffusū postmodū dicere solēt. Impatiēs cō. i. potestas nllā cōsor tiū h̄re pōt. Nec gē. ul. nolo ingt̄ externis gētibus credat̄ sed a uobis exēplū sumite. Fatoz. i. nūminū & uolūtāt̄ deoz. Lōge. i. ab externis. nā a uobis & cōditoribus exēplū sumere potētis. nā ut Liuius & oēs hī storici tradunt Romulus & remus urbem condiderē: & cum augurio uellent inter se dignoscere uter eorum urbi nomen imponeret. Remus montē auētinū rōulus palatium occupauit. prior ille sex uultures hic po stea. xii. uidit. Et quū se remus tpe: rōulus numero auiū priorē cōtēderet: exorta ē discordia: ut n̄ multo post ce ler tribun⁹ militū occiderit remū: alii dñt remū a rōulo occisū fuisse qd̄ ad ludibriū fr̄is pria mēcia urbis trāslit erit. Primi m. i. ab initio adificati. Nec p̄. arguit a n̄iori ad mai⁹ si duo n̄ potuerūt i societate r̄gni p̄manē: cū regnū extguū cēt: q̄to maḡ pati n̄ potuerūt i r̄gnat̄ cū un̄ ipiū hēant ut orbē teraz possideāt: n̄lto maḡ i p̄le

Ict ut ples regnar n possint. Comisit. i. i. diffensionē cōcitauit sres: nā cōdita urbe romulus & remō cū uiderēt ciuitatē isfrequētē eē ut aliūde sibi ciues cōparēt Asylū cōstituerūt: sed an filii herculis asylū athenis fecerāt un Vir. quē rōulus acer asyllū retulit. i. istar poris struxit. Asyllū aut locus erat quo oēs cōueniēs ut ingressi erāt si fures: siue homicidā: siue latrones fuissent extrahi non poterant: unde dictum est asyllum ασυλλω quod ē traho & p̄dor a uero dic̄ puationē. Asylū. locus ipse n̄ urbs: sed asylū puū cā fuit ut ipsū n̄ magno p̄mio: sed pp̄cedes cōderet: ex quo possumus itelliger̄ qd̄ facturi sint sres regnoz: idē Sta. Lis est de paup̄ regno.

SVLPI. T pis a. breui qd̄ tpe pōpeius & casar mā sef̄ cōcordes sed iuiti. Cōcordia di. cū enī cōcordes eant i obtinēda rep. suspecti iuicē erāt & simulates ge rebāt. Māsit: hēst̄ substitit. Nō s. d. n̄ ipsis uolētibus Erat m. remorabat̄ & ip̄diebat bellū. Melius: iter posit̄ q̄ppe alii moliētī nouas res obtitisset: ut lingua t̄re iter duo maria obstat cōtrariis fluctib: q̄ s̄blata ita tū colluctabūt. Istmōs: istmō t̄re iter duo maria dicūt ex qb̄ duo sūt celebres. Achaicus ubi oli corinth̄ qd̄ uidit crisseū ionii sinū a faronico agei: & Thracius in quo cardia. Gracilis: tenuis & uix sex miliū passū.

Istmōs

Ionium

Aegeum Carra

Arfacida Casares Murrani Ptolomei Beli Iulia

Parca

Theudas

T pis angustī mansit cōcordia discors Paxq; fuit nō spōte ducū: nā sola futuri Crass⁹ erat belli medi⁹ mora q̄liter undas Qui secat & gēinū gracilī māf̄ sepat istmōf̄ Nec patitur s̄ferre fretū: si terra recedat Ioniū ageo frāget mare: sic ubi s̄a uua Arma ducū dirimēs miserādo funē crass⁹ Assyrias latio maculauit sāguie carras. Parthica rōanos soluerūt dāna furores. Plus illa uobis acie q̄ creditis actū est Arfacidē: bellū uictis ciuile dedistis Diuiditur ferro regnū: populiq; potentis Que mare q̄ terras que totū possidet orbē Nō cepit fortuna duos: nā pignora iuncti Sāguinis: & diro ferales omine thedas Abstulit ad manes parcaz iulia s̄a uua

Secat ge. ma. diuidit ionii & ageū. Cōferr̄: cōcerta re. Si tra re. si tollat̄ istmos. Ioniū: ionii dictū siue ab ionia urbe regiōe i asia: siue (ut ait Solinus) ab iōia regiōcula i extrēa italia. Aegeo: ageū auctōr Pli. di ctū ē a scopulo iter tēdū & chiū isula surgētē i effigie capra: quā graeci ega uocāt. Frāget: suppl̄ se. Sic u. s̄a. alterā p̄cōpatiōis accōmodat. Vbi: postq̄. Diri mēs: sep̄s. Mis̄ādo: ga feris & alitib̄ expositus iacu it̄ sepultus. Assyrias car. carra: urbs i assyria q̄ & par thia ē appellata: nā cū parthia oli i orientali scythia eēt: p̄thi q̄ exules iter p̄tāt i assyriā ueniēs id nomē quā ī habitauerūt puicia ididerūt. Latio s̄a. ga. xi. legiōes ad iternationē usq; sūt cesa. Parthica dā. mors crassi. Soluerūt fu. ro. ex̄tauerūt isaniā & bellū ciuile: & me

thaphorice dixit tāq; si crasso uiuētē ligati eēt. Illa a. cōflictū. Quā cre. n̄ solū enī crasso cū legiōibus occis̄ fo q̄tē uobis pastis: sed cām belli ciuilis hosti dedistis. Arfacida: arfaces p̄sar̄ rex fuit. a quo reliq; oēs arfa cida: dicti: ut casares rōani: murrani latini. ptolomei aegyptii: & Beli phoenicū reges. Regnū: ip̄iū rōanū qd̄ trib̄ occupatoribus p̄ regno erat. Ppliq; po. hoc ē felicitas & magnitudo rōani ip̄erij q̄ tāta erat duobus la tis n̄ fuit. q̄re iqt̄ Flo. Sic de p̄cipatu laborat̄ tanq̄ duos tāt̄ ip̄iū fortuna nō capet. est & alius sc̄sus fortuna ppli rōani q̄ oia possidebat duos sub ip̄erio cōtinere n̄ potuit: nā uiculū quo cōtineri ualebāt s̄blatū e medio est.

Nā iu. Casar filia pōpei: uxor: soceri cōcordiā n̄ imōiū foeder̄ tenebat. hanc ut Vale. tradit cū comitit̄ ad i litis pōpei ueste cruor̄ resp̄sa e cāpo domū relatā uidisset pōpei uitā metuēs p̄ dolore exanimis cōcidit & par tū coacta eiicē expirauit. fuerat aut̄ i cōitit̄ cesus domitii anobarbi suus ut ait Appia. Plu. i partu eā p̄iisse di cit: & siliū n̄ri supuixisse: sed breui excessisse e uita. Incepta s̄a. ma. par. dānosa morte erepta. parca tres dea sūt q̄ uita & mort̄ bōi & mali p̄tāt h̄re dicūt: eaz̄ noia cloto lachesis atropos siue ut gellius ex Varrōe tradit Parca nona decia. Abstulit ad ma. ad i ferostulit. Pignora iū. s̄a. hoc ē affinitatē & factū quē cōcepat ex pō peio. ait enī i gnto: Post pignora tāta sāguinis i fausti sobolē mortēq; nepotis. Thedas ferales: affinitatē mor tiferā: methonimia. Est aut̄ theda arbor picea ex q̄ faces nubēibus s̄ferebant. Diro omi. pessimo augurio & luctū q̄si p̄nicio belli ciuilis & mort̄ pōpei.

OMNIBO. T pis: more suo qd̄ obsecr̄ dixe rat declarat. Discors cō. quō discors si cōcordia ē: & quō cōcordia si ē discors: ga pax erat iter Cras. Cas. & Pōpeiu iuita: ergo ga iuita: odiosa erat: discors erat. Paxq; q̄ aios cōcordes iuiti tenerēt declarat. Vere iquā iuiti Pōpeius & casar i cōcordiā māfere. Crassus aut̄ erat uiculū cōcordia: eoz̄ q̄ postq̄ bello p̄thico deletus ē statū ē orta diffēlio iter casarē & pōpeiu. Quālr̄: p̄silitudinē oñdit quō medius crassus tāt̄ sp̄ casarē & pōpe iū i cōcordia retinuerit. eodē mō iquit crassus tenebat eos ne bello cōcurrerēt: quē admodū terra iter ionii & ageū duo maria cōtinēt ne iter se undis collidant. Gracilis. i. tenuis & āgusta portmōs & istmos cōtraria sūt nā portmōs est mare circūdatū terra: istmos d̄ trā q̄ iter duo maria posita ē. Cōferr̄. i. iter se cōtēdere ut un dā undis collidāt: si tra recedat e medio: statū maria illa undas miscere ic̄piet: q̄si exoriat̄ illico pugna: sic cras so amoto iter se pōpeius & casar cōcurrer̄ coeperūt. S̄a uar. historia talis ē. nā crassus aduersus p̄thos p̄fē etus ē auri cupiditate babyloñā aggressus: qd̄ senties Arfacides rex phoz̄ exercitū cōtra eū duxit: & cū regi onē illā igressus eēt telis phoz̄ opp̄situs ē. Dirimēs: diuidēs. Miserādo fu. bñ miserādo: ga cū factū esset ut ad colōquū uēisset: p̄fidias occisus ē. Carra: carrarū ē ciuitas babyloñā. Assyrias: ga babyloñā ē i assyria ubi h̄ factū ē. Parthica. i. a p̄thi illata. & q̄ ip̄i iulerūt rōanis: sed exercitū sui bella ciuilia fecerūt. O arfacida: o p̄s̄ Pluq; c. ga n̄ tm̄ crassū cū exercitū suo deleuist̄. ueḡ ē po. ro. iter se bello ciuili cōcurrer̄ fecist̄. diuidit̄ i du as p̄tes oēs opes po. ro. diuisa sūt. Quā ma. p̄ acclamationē dicit̄ tātū ip̄erij po. ro. hoc ē trā & maria fortu nā regere: tm̄ i ip̄erio suo duo capi n̄ potuerūt pōpeius & casar. Nō ce. n̄ cōtinuit. Nā. i. ga aliā cām subiun git cur Pompeius & Casar simul cōcurrerent: uidelicet mortem iulīa: nam ea affinitas cōtinēbat: hinc parē inde uiḡ ne arma iter se mouerēt. Iulia: casaris filia ex pōpeio p̄gnans cessit e uita: quo tpe domit̄ anobar b̄ aduersabat̄ pōpeio ad cōsulat̄ petitionē. die. n. statuta ad petēdū d̄scēderāt: nec (teste Appia.) supueniētē

nocte e martio cāpo discedebāt: dōec cept̄ lib̄o iter eos: Domitii suū lumē afferētē iterenier̄: ilsecuta deide oium fuga domitius uix i domo p̄pa saluat̄ ē. pōpei uest̄ / cruor̄ sordida: a n̄llis ad suos delata cām mort̄ iu lia atulit. Pignora: uicula. Lūcti: diūcti sāguie. Ferales: ga tres duces male reip. sociati fuerāt. Thedas. i. nuptias: nā sape uno instrō totius rei p̄prietas idicat: posuit. n. thedā p̄ nuptiis. antiq. n. i nuptiis thedis. i. faci bus utebāt eo q̄ uir sp̄sā noctu ducere solebat. Ferales: ga tres duces his nuptiis magno reip. malo cōscia ti erāt. Ad manes. i. mortua ē. Parcaz: ga tres sūt parca: lachesis: clotho: atropos: q̄ uitā hoium dispōere uiz dē. nā lachesis q̄ filat: p̄cipitiū uitā cuiuslibet p̄sonā oñdit: cloto q̄ colū sustinet uitā hoium ducit. Atropos q̄ si la rūpit: significat finē uitā hois: & d̄r̄ q̄si i exorabilis ab a & τρεπω uero ga uerū nō pōt cū ad finē puenerit.

Intercepta manu: quod si tibi fata dedissent Maiores in luce moras: tu sola furentem Indeuirum poteras: atq; hinc retinere parentē Armataq; manus: excusso iungere ferro. Ut generos foceris mediā iunxere sabinā Morte tua discussa fides: bellūq; mouere Permissū ducib⁹: stimulos dedit emula uirtus Tu noua ne ueteres obscurēt facta triumphos Et uictis cedat pyratice laurea gallis Magne times. te iam series usufq; laborum Erigit: impatiensq; loci fortuna secundi Nec quēquā iā ferre pōt cesar ue priorem Pompeius ue parē: quis iustius induat arma Scire nefas: magno se iudice quisq; tuetur. Victrix causa deis placuit: sed uicta catoni. Nec coiere pares: alter uergentibus annis In senium longoq; togā tranquillior usu.

parca quoq; sūt fila uitā iulia duxerūt.

SVLPI. Q d̄ si: sed si diuitiū uixisses: & c̄ apo strophā. Luce: uita. Viḡ fu. iratū i casarē pa trē & cōtra. Armataq; ma. c̄ pugnātes ferro abiecto recōciliare: ut oli fecerūt sabinā: q̄s cū rō mulus obs̄pta a uicinis cōnubia i ludis neptuni eq̄l̄tris quos appellauit cōsualia rapuisset: sabinū q̄ aduersus rōanos acerrie dimicārēt i mediā acies matrōa: erinib̄ passis flētes porrectisq; i s̄a tibus hic p̄res hic generos placauerūt. Discussa si. sublatā cōcordia. Aemula: laudis s̄lis studio sa. Stimulos: i citamēta. Tu no. distributio cū apostrophā. Metuebat Pōpeius ne claritas triū phoz̄ casaris q̄ gallias germaniā britaniāq; pa cauerat obscurārēt eius p̄clara i hispaniā & aphri ca gesta & triūphos p̄oicū armenicū iudaicū c̄ licūq;. Laurea py. triūphus de pyrat̄ hoc ē ma ritimis p̄dōibus cilicibus quos pōpeius itra diē q̄dragesimū cū uitā petiisset i deditōne accepit: ic̄rueta uictoria. Magne: magnū ē pōpeius ap pellat̄ & salutat̄ a sylla cū fuererēt ab aphri ca: iusliq; sūt oēs ut eodē noie appellārēt. Ferūt tū pus ipsū ab uniuerso exercitū iditū nomē po stea a sylla p̄batū: Plutar. ē auctor. Te: o casar Series: cōtinuus ordo. Impatiensq; lo. for. se.

Sabinā

Pyratā

Magnus

casar enī i oi re se cē primū uolebat: Ita q; sape ex eo auditū ferūt auctore Trāglo difficilius se p̄cipē ciuiz tatis a prio ordie i secūdū: q̄ ex secūdo i nouissimū detrudit: & cū i hispaniā se cōferrer̄: p̄teries oppidulū qd̄ n̄ erat uacūū factiōe rusticoz̄. Mallē iquit iter hos prius eē: q̄ iter rōanos secūdos. Quis iu. ābiguū p̄fecto ē uter iustiorē pugnādi cām hūerit: casar. n. deos adiutores hūit: q̄ suā cām ipsa uictoria p̄bauere. pōpeio uero Cato uir itegerrimus fauit: & magna cū laude deis cato cōferr̄. Victrix: casariana uicta pōpeiana. Catōi: uticē q̄ secutus ē eius p̄tes: & deniq; mortē sibi cōseiuit. Nec co. pa. q̄ d̄tia duces cōcurrerēt apit: & pōpeiu quereui anose sacrat̄q; cōparat: casarē fulmini: mira qd̄ si p̄pexeris subtilitate & artificio. Coiere: certa uere. Alter: pōpeius. Vergētib⁹: iclinat̄. Vlt̄ togā: cōsuetudie pacis & ocii.

OMNIBO. Q d̄ si fa. u. rō dicti ga si diu uixisses tu sola potuisses i amicitia cōiūgere uiḡ & p̄rem. Ma iores mo. i. diuturniora spacia uitā: ga iulia signū erat pacis. Manus: nā manū cōiūctio signū ē pacis. Ve ge. p̄ silitudinē declarat̄ historiā tāgēs: Rōulus istituto ludo Cōsi: un̄ cōsualia ludi illi quos iḡeti appatu fecit: oēs ciuitates cōueniūt rōmā: sed dixit prius militibus suis cū signū darēt: ut unusq; q; uirḡies rapet: raptis ita q; sabinis p̄res irati sūt rōanis quoz̄ rex Tatiū cū exercitū sūp̄is armis bellū rōanis itulit: cū aut̄ utriq; acies starēt dimicaturā: uirḡines rapta: quaz̄ iniuria bellū mouerat: sc̄issa ueste & crinib̄ sp̄ar̄tis: hic uiros: ide pa rētes arma depōere coegerūt. dicētes nos iraz̄ cā sumus: i nos cōuertite ferrū: melius p̄bimus cū uiris q̄ sine uiris uiuere poterimus: q̄bus uerbis: tūc pax trāglla secuta ē: & uires simul cōicarūt rōani cū sabinis & Tatiū roma uixit. quē admodū ergo sabinā uirḡies uiros & parētes armatos i amicitia duxerūt: sic & iulia si uixisset media fuisset iter manus armatas casar̄ & pōpei & illos i amicitia cōiūxisset. Fides dif. i. dissoluta ē o iulia

Aemula uir. accessit uirtus amula iuidia. nā uterq; dux & p̄iceps erat & res maxias gesserat. Pōpeius ingt dū mare a pyrat̄is liberat̄ dū Mithridatē subigit: dū arabiā iudeāq; bello supat. At uero casar dū Galliā Ger mania Britaniā cū illyrico decē ānis po. ro. ip̄io adiūxit. Virtus amu. ga n̄ poterat sibi p̄suadere: ut alē alteri cederat: nec parē pōpeius nec casar supiorē patiebāt: ergo amula ga amuli uirtut̄ iuicē erāt. Tu ma. f. pō pei. nā magnus post deuictā aphricā appellatus ē a magnitudine rez̄ q̄s gessit. Noua ac. u. f. casar̄ q̄ p̄ decen niū subegerat septētriōis p̄cē & britaniā q̄ ab orbe trāz̄ quodā mō remota ē. Triūphos ue. ga triūphauit sa pe pōpeius de aphrica de hispania de Mithridate. Pyratice lau. nā pyratē mare super̄: & ifez̄ ita occupa uerāt: ut intercepta eēt mercatorib̄ nauigatio. hi prio a fuilio Isaurico uicti fuerūt: deide a pōpeio q̄dragesimo die fūditus deleti (q̄ ut refert Sra.) supra mille & trecēta nauigia cōcremauit: ex hoibus q̄ plures uiḡiū milib̄ sup̄fuer̄: alios i urbe solos habitauit d̄duxit quā ille pōpeopoli appellauit alios dimē urbē achaz̄o: hoib̄ effa tā q̄ nūc rōanoz̄ colōia ē. Cedat gal. i. ne uictoria galloz̄ maior uideat̄ q̄ pyratāz̄: his reb̄us elatus erat pō peius: sed casar sua gesta hēbat q̄ illius aiūm extollerēt. Te. f. o casar. Series. i. ordo cōtinuus q̄ tuo tenor̄ uictoria cōsecutus fuer̄. Vlt̄ q; la. ga bellū p̄ decē uiḡiū gessisti temp̄ iuict̄. Secūdi lo. ga n̄ potas secūdos eē a pōpeio sed iā illuc pōpei & casaris amulatio p̄cesserat: ut nē possent aiūm iducere ut alter alteri cederet

necesse e ergo ut dissidio iccedat & ardeat. Quis iu. magna laus Catōis cuius sniam cōpat iudicio deor: nā magnū uterq; iudicē hēt belli suscepti: dii iudices sūt p cafar: cato uero p pōpeio ut n̄ inferior uideat eē snia ca tōis iudicio deor. Nefas. i. n̄ licet scire. Quis. i. uter cafaris an pōpeii. Victrix: declarat quo iudice: Iudi cio deor se defēdit cafar: pōpeius snia catōis. Pares: n̄ atate: sed pares cōgressu erāt: qā iā i seniu uergebat pōpeius. nā qdragēsimū qrtū ānū agebat: sed cafar iuuenis erat: pōpeius inq; q puectoris erat atatis cū diu i pace uixisset: iā res bellicas obliu fuerat. At cafar tūc maxie uigebat & oēm atate p cōtinuū decēniū i bello gerēdo cōsūperat. Lōgo usu to. i. lōga pace.

SVLPI. Deditit du. oblitus ē arte & soler tiā ipatoris. Famæq; pe. i. pplaris & studiosus glia cōpāde cōciliādiq; ppli. Mlta da. i. uul. id ē edebat spectacula & munera ad pplm oblectā dū. Auris po. fauoribus ppli. Impelli. ipel lebat & ifuiebat. Aura qnq; fauor ē: uñ Aurari dei q fauorib; splēditos. i. claros faciūt: Thea trisui: loci senicircularis ad spectacula accōmo dati i quo ē suā laudes & uictoriae decantabāt. Māsurz theatz ex qdrato marmore prius pōpe ius māgnō sūptu adificauit cōsulēs parsimonia cū ātea subitariis gradib; scena imēso sūptu sin gulis ānis erigebat ut Tacitus ait. Creder pri. tor. cōmitembat se & iharebat scēlicitati q diu fue rat usus. Umbra no. uestigiū famæ & effigies n̄ ipsa solida glia. Quercus su. arbor trūca & or nata spoliis hostiū qlē Virg. Statiusq; describūt: Exuuias ue. spolia ātiq;. Gestās: sustinēs. Do na fa. q̄ illie p monumēto i deor honore suspē debāt. Necha. ra. n̄ hñs firmānta. Nudos: si ne frōdibus. Sub pri. eu. quē cōpat aduerfitati pōpei. Nutet: tremat & ruinā minef. Sola coli. ob uetustate & religionē uenerat & p siluas acci pinus alios ciues egregios. Tātū no. tāta rez gestaz glia q pōpeius supioribus oibus excelle bat aqto nō mō Alexandri magni rez fulgore sed ē herculis ppe ac liberi prīs. Cafer uero tūc erat illo iferis or: postea uero tātus tāq; illo maior euasit ut siqs res eius uoluerit pēfere totū orbē trāz enumeret qd ifinitū eē cōueniet. Nec fa. du. qd eētā circūspectus fortisq; ipator. Sed ne. uir. sed ierat caferi uirtus irregeta & ut i iuene feruēs & cōcitata. Solusq; pu. nullo pudore cafar ipudēs tāgebat nisi dolose aut pacifice uictor euaderet: eū mallet ut eē supior. Acer: fort; & uehemēs idomitus iuicibilis. Ferre ma. i. uadebat iecta ma nu geqd ira aut cupiditas ualisset. Nūq; p. nūq; abstiebat temerariā uim iferr. Temerādo: temerē cruetādo

OMNIBO. Deditit: oblitus eū. i. iā nescit se eē ducē. Famæ pe. i. cupidus glie & laudis. Dare: p da bat. In uulgus: qā largitiōibus libior erat i po. ro. Impelli: p ipellebat. ē characteris historici: ifinitū p pteri to pfecto idicatiui pōere. Auris. i. fauoribus ppli: nā apud historicos aura p fauore ponit. Vir. Gaudēs po pularibus auris. Aura itē significat pulchritudinē. Horatius: Tua ne retardet aura marites. Sui the. i. qd ipse cōdiderat: nā ān pōpeii nullū theatz māsurz cōstructū fuerat: sed pōpeius prio illud lapidib; qdrat; cōstrux it. gaudebat ergo plausu ppli quē i teatro suo dabat illi iccedēti p theatz: nā clari & bonæ actiatiōis uiri i the atz plausibus excipi: mali uero exhibari solebāt. Hora. Datus i teatro quū tibi plausus. Plausu: qā latitia q dā significabat q pōpeio inuierus pplis faueret. Repare: pbat hoc iqt nulli curā erat pōpeio nouas uires prioribus adiūgere qsi opes suā ad culmē iā euasisset. Credere pri. f. qā nō putabat priore fortunā posse mu tari. Vires no. hoc aut qd dicit n̄ cōuenit ad illud qd pōpeius rñdit: eū senatus eū admonuisset: ut puideret & caueret: ne qd detrimētū resp. pateret: n̄ ignarus q cafar cū igētibus copiis cōtra senatus auctoritatē i galliā ci salpinā uenerat. pōpeio uero dixit nihil teatis ptes scripti: nā ubi ego trā pede pculsero ois italia mihi faue bit: postea cū inferior eēt pōpeius: nūmātius qdā miles cafaris iubebat ut terrā pede pcuteret. hic aut miles ab Appiano Fauōius noie dē. Stat: p silitudine oñdit qlis erat fortuna pōpeii. cōpat pōpeii qrcui uetusta: q io ui cōsecrata: sape magnor ducū spolia sustinuit. Antiq; eni solebāt caforz hostiū spolia quercui suspēdere. Trophaū dē qd fiebat nūfīs hostibus: sed triūph; p deuictis & castis hostibus: quē admodū illa qrcus q spolia caforz ducū sustinet: nā cū ē sine frōdibus nullā pōt sine ramis umbrā facere: iō ē uetusta: frōdes. n. signa sūt uiriditat; i arbore. at uero cū frōdes ceciderūt significat arbore iā uetustā. eodē mō ātiqū & ueterē pōpeii di cit fuisse: sed prioris dignitat; adhuc isignia retinere. Nois. f. pōpei. Stat: recta ē & stabilis pmanet: Vm bra: n̄ ipsa glia: sed glie qsi uestigia. Exuuias ue. ātiq; spolia ppli declarat uidelicet. Dona du. qā duces uo uebāt: si hostes uicisset illoz spolia se quercui ioui cōsecrata suspēuros. Nec ua. ra. qā n̄ nimis ualida sūt ra dices: nā nimia uetustate sūt cōmotæ. cōparatio p̄tinet ad illud ut oñdat pōpeii puectoris atat; fuisse. Suo pō. qā ipsū arboris pōdus eā stabilē faciet: sic res gestā i maxia dignitate pōpeium retinebāt. Nudos: frōdi bus spoliatos. Nō efficit um. n̄ uigore suo efficit umbrā arbor: sic pōpeius n̄ uigore suo honorat; sed rez ge staz splēdor. Sed quis: quis ipsa qrcus iqt adeo uetusta sit ut prio ipetu ueti cafura eē uideat: tñ cū alia arbo res ualidissima sint: ipsa p ceteris i honore hē: itidē pōpeio cōtingit: nā licet multi duces ro. illo uiribus corpis & animi pstantiores essent: n̄ Pompeius p ceteris in honore habebat. Euro. species pro genere. i. simula

primus uetus flare cepit. Nutet: moueat. Sola. f. quercus uetusta. Sed nō: talis erat pōpeius: sed cafar qdē nō erat tate glie dux: uigebat tñ & aiūm hēbat acriorē: ut nihil nisi uiribus & bello gerere auderet. Ne scia uir. qā nullius uictoriae exps eē uolebat: sed coactos bello potiusq; deditiōe hostes supare iatabat. Acer & indo. unū seqē ex altero: nā qā idomitus iō uehemēs erat. Solēt. n. duces uictoria fieri isolētiore. Quo: ira pudebat aggredi illd qd affeq posse spabat: sed quo ira illū uocasset ita se rapiebat. Manū: uires suas. Quo: dest eo. Tēerato f. poluto sāguie hostili.

SVLPI. Successus ur. su. pspos euctus quos sibi fortūa submistrabat ipellebat nec cōtētus ali os appetebat. Instat fa. nū. pscq; bā fauētē for tunā. Impellēs: uexās & frāgēs. Perētū sū. ma xia & altissima appetēti ut magnaninus solet: Fecisse uia: ru. i. uicisse cū aduerfatiū calamita te. Quali ex. Poeta hac similitudinē n̄ mō cafar; uiolētā: sed et naturā fulminis apit: nascit id enī ex nubiu collisiōe q̄s uetus ipellit: nā si i nube lu cēt flatus aut uapor tonitrua edūt. Si erūpat ar dēs flumina: si lōgiore nitat tractu fulgetra: his sin di nubē illis prūpi uolūt: & eē tonitrua ipactoz igniū plagas: lōq; p̄tinus corruscare igneas nu biū rimas. Fulminū genera tria: qd affiat: qd scī dit: qd urit. Hoq; tria numia p̄tātē hēe Seruius tradit. Pli. uero. xi. fulminū genera hatruscos f; uare: & nouē deos arbitriū illoz hēe docet. Ex p̄stū uē. uetoz cōfictu emissū e nubibus. Aete ris im. cœli cōmoti. Fragore: strepitu. trāslatio ē ab arboribus q frāgūt: Emicuit: extra p̄siluit & apparuit: idq; dixit pp fulgetrū qd prius cerni tur q tonitru audiat. Rupitq; di. idest erupit &

emissit igneā lucē: ut Rupitq; has pectore uoces. Prastrigēs lu. obtenebrās oculos. Plau. i. milite glioso pra strigit oculoze acie i acie hostibus. hic p̄stigiū actus ipse & p̄stigiatores q qdā agēdi celeritate sic acie p̄strigūt ut aliud qd agūt agere uideant. Flāma ob. trāsuera corruscatiōe q semp obliq; sit. In sua tē. su. i sui aeris regionē uel i deor Louisq; aedes. Est enī fulmē p̄cipue ioui faqz. Nulla ma. ue. nihil ē enī qd fulmini resis tere possit: & oia dissipat. Cadēs: i terrā se uibrās. Reuertēs: i cœlū. Dat strā. ma. multa sternit & uastat Late sparsosq; re. ig. cōtrahit fulgorē corruscatiōis q multiplex pp celeritatē eē ur. Hæ du. cau. Trāsit ad alias belli cās & publica uitia rōanor. Semia: origies. Populos po. ut lacedemōēs atheniēses & ipfos ro manos apud quos ut inqt Salu. Postq; diuitia honori eē cōpere & eas glia iperitū potētia sequebāt hebescer uirtus cepit: paupas p̄bro haberi: innocētia p beniuolētia duci cepit. Igit ubi ex diuitiis inuētū luxuria atq; auaritia cū supbia iuasere rapere cōsumere sua p̄cipēdere: aliena cupe: pudorē pudicitia diuina atq; hūana p̄miscua: nil p̄cē neq; moderati hēe. Subacto: subiugato. alibi mollitū & attenuatū significat ut aruū suba ctū. Intulit: iuexit i urbē. Nimias o. q̄ n̄ ad usū uitæ necessariū sed ad delicias eēt ut fuerūt atalica pōtice cypria: corithiaca. Mores: bōi. Cesser re. se. corrupti sūt a copia rez & uitis q̄ secūda: res afferūt. Præda: tā d bōis ciuiū & socior spoliatoz q̄ illicita ē q̄ d hōestis hostiū q̄ hōesta. Luxū: nimia & ipudētē p̄fusionē. OMNIBO. Vrgere: p urgebat. i. ipellebat: nō expectabat fortunā secūda: sed eā urgebat. Instare fa. idest iminebat fortunā ut ei faueret. Impellēs: qd qd ipi obfisteret: ne ad sūmū fastigiū pueniret: uiribus suis ppulfabat. Ruina. i. oia psternebat cōtra hostiū uolūtātē. Qualiter: p̄silitudine oñdit cafaris ipetū. Ta lis inqt erat cafar aduersus hostes qualis ipetus solet eē fulminis: qd magno sonitu fragoreq; torqueēt. Exf sū uē. cām fulminis tetigit: nā fulmē uetoz cōfictu & nubibus i mediū coharētibus exprimit: quē admodum os carali a digitis exprimit. Mūdiq; fr. strepitu cœli. nā fragor dē strepitu fractaz arbore. Rupitq; diē. i. emisit lucē. i. corruscationē. prius. n. fit tonitrus deide seqē lux illa: quā corruscationē uocant. Sed prio lux uē qā oculoze uifus celerior ē q̄ auritū sc̄sus: qā certior aure arbiter ē oculus. Rupit: emisit lucē. f. Vir. Rupitq; has pectore uoces. Perstrigēs lu. idest obtenebrās oculos: nā p̄strigē ē obtenebrare: sic Perstrigēs oculoze acie. Obliq; flā. corruscatōe: qā semp fulmē p obliquū cadit. In sua tē. ipsius iouis. i. ather; bñ dixit: cū fulmē nihil sit nisi ignis athereus. Vir. Fecūdis nubibus ather Cōiugis i gremio lata defēdit. i. iunōis q̄ ē aer. Iup piter uero ather dē. Tēpla: qā alta & excelsa loca fulmia capiūt. Nulla ma. qā nulla moles uim fulmīs: co hercere pōt: et si moles imēfā magnitudinis obstiterit: tñ facile exilit. Magnāq; ca. qā si igrediēs ruinā fece rit ita exiēs ruinā facit. Nulla ma. nulla mole. Cadēs: cū igrediēt. Reuertēs: cū exit. Recolligit: colligit si mul illos ignes sp̄tos. Hæ du. nūc alia dicit fuisse illius belli p̄cipia n̄ puata sed publica. f. cupiditas & libido iperādi q̄ cā ē belli: & hāc cām repetit; & dicit post belli amor dedit luxū & supfluitas rez haberi cepit & cor ruptū sūt mores: tūc hñdi & dñandi libido iuasit hoies q̄ maxiaz seditionū i rep. cā eē cōfueuit. Hæ cau. su pra memorata. Sed pub. fa. f. fuerūt p̄cipia. Mersere: opp̄sere. Fortuna. f. regnādi. i. cupiditas dñan di. Has cās et p̄dēdi rep. cōmemorat. Liuius i p̄fatiōe sui opis Catez aut me amor suscepti negocii fallit: aut nlla unq; resp. nec maior nec factior: nec bōis exēplis ditior fuit: nec i quā ciuitatē tā sera auaritia luxuriaq; i migrauerit: nec ubi tātus actā diu paup̄tati ac p̄simōia honos fuerit: adeo q̄to rez minus tāto minus cupidita tis erat: nup diuitia: auaritia & abūdātes opes desideritū pro luxū atq; libidinē pro eundi p̄dēdi n̄ oia iuxere:

Fulminū genera tria & .xi.

Prastrin gere Praestigia Praestigatio

Subactus

Aura Aurari Theatrg

hasigit eas publicas comemorat: ga labete disciplina lapsi sunt mores: & oia simul corruerunt ad ea usque...

SVLPI. Non auro te. q. mo. nulla in anulis uasis adificiis & uillis huere modestia cum apud priscos illos ut inquit Oui. Leuis argenti lamina...

Non auro tectisq; modus mensasq; priores
Aspernata fames: cultus gestare decoros
Vix nuribus rapuere mares: foecunda uiroz...

Tu iu. iugebat sterea agros agris distatibus aut eptis aut occupat q. medii eent. Extedere sub igno. co. dila...

OMNIBO. Modus. i. mensura nulla fuit i opibus. Fames: n. mo i adificiis magnificetia & i auro po...

Ira fa. ga roani facile irasci ceperunt: ut pua ca subsistete bellu getibus iserrert. Vile nefas. i. ut satisfaceret...

SVLPI. Hic. ex cupiditate luxu & ui. Leges & pl. c. syllepsis e psoaz. Coacte dicunt leges & cu n exer...

Vis erat: hinc leges & plabiscita coactae:
Et cu consulibus turbantes iura tribunum.
Hinc rapti fasces pretio: sectorq; fauoris...

ferunt q. usura e pmu illud lucru ex pecunia credita: scenus si statuto die no reddat duplu aut quadruplu sol...

Am gelidas caesar cursu supauerat alpes
Ingentesq; animo motus belluq; futurz
Narratione poeta aggredit non a remoto initio supra sed a loco necessario i choata. Al...

OMNIBO. Tribuni pl. abrogabant leges senatorum: patricii autem plabiscita opprimebant: inde...

Coactae leges
Plabiscitum
Lex
Fasces
Sector

Ambitus
Ambitio

Foenus
Usura

Alpes

Futurus

Rubicon

SVLPI. Rubicōis: fluiui iter ariminū & rauēnā q̄ italiā antiq̄a a gallia sepat & in hadriacion fluit. In gēs uifa: Aut ē poetica fictio: aut hoc caſari p̄ quietē occurrit: dū anceps eēt ad rubiconē ubi marmor his uerbis ex ſenatus decreto inſcriptū aduerterat. Impator ſiue miles ſiue tyro armatus quiſq; ſiſtito: uexillum armaq; deponito: nec citra hūc annē arma ſignauē traducito. Quiſq; cōtrafecerit hoſtis diiudicabere. p. r. ac ſi arma cōtra patriam tuleris: penateſue deos abſtuleris. Trepidātis: timētis. Canos crines: q̄ urbis indi cant uetustate. Turrigero: coronato turribus q̄ roma turrata eſt. Lacera caſarie: laceris comis ob bellū iminens & luctū. Nudis lacertis: more deſertium funera q̄ brachia pectus & faciē plangunt pmixta uerba. Signa mea: aquilas & tubas.

Iure: iuſte & ut iniuriā iſerre nolitis. Si ciues: Nā qui fert in patriā arma ciuis nō dicit niſi forte idē hoſtis eſſe & ciuis pōt: ut in paradoliſis Cice. inquit. Perculit: cōmouit. Horror: tremor ex metu. Riguerē comā: erecti ſunt capilli. Vir. Obſtupuiſteterūtq; comā. Lāgor: debilitas ex metu orta repreſſit euntē. O magne. Iouē & reliquos deos quiritiū & ipſā romā ut cceptis faueāt iuocat. ſeq; excuſat n̄ ipſa arma ſūpſiſſe i patriā ſed i nocētēs & ſibi iniuriōs ulci ſcedos. O tonans: o Iuppiter optie maxime q̄ in capitolio coleris. Ratio t̄pis nō patit ut de Ioue tonāte capitolino intelligas: eū enī dedicauit Auguſtus cū in expeditione cātabrica eius lecti cā fulmiē p̄ſtrinxerūt. Tarpeia: capitolina. Capitolinus. n. mons dictus ē tarpeius a tarpeia uirgine quae portae cuſtos armillis fabinis capta hoſtē admittit a quo & illic eſt armis obruta. Penates: Dii ſunt q̄ patrii genethlii etelii Michii ercū genii & penetrales dicunt. Erant ut Dionyſius ait duo Iuuenes habitu militari pilea tenētēs. Per eos alii intelligunt apollinē & Neptunū: Alii Iouē Iunonē ueſtā & mineruā Phrygiū: quos aeneas & phrygia in latii tulit & lauiniū cōſecrauit: & bis albā trāſlati eodē ſpōte reuerſi ſunt. Gentis iuleae: familia iulea: ab Iulo aſcanii filio ortae ex qua ipſe Caſar erat. Secreta quirini rapti: miſteria romuli in coelū ſublata. Romulus urbe iā muris & legibus cōſtituta: cū apud earpea paludē cōcionē haberet & luſtraret exercitū e cōſpectu abſtulerit. Sunt qui a ſenatu caſum & in fruſtra clam ſubtractū exiſtiment ſed ſubita tēpeſtate ſoliſq; defectione oborta eū in coelū raptū & cōſecratū diuulgauerūt: ne populus in p̄ſentia ſauiret: huius rei Iulius proculus fidē fecit. Iurās cū noctū in urbē ex alba rediret uifi a ſe Romulum in coile quirinali: forma auguſtiorē: mādareq; urbi ut ſe ſub grini noie colerent: ſeditionibus abſtinerent: uirtutemq; colerent. q̄ p̄ſentio oium ip̄erio gētū potituri.

Tarpeius

Penates

Romuli mors

OMNIBO. Ut uentū eſt par. cū Caſar perueniſſet ad rubiconē annē & ibi aliquādiu cogitaſſet qd̄ facere deberet: feſſū laboribus & diuturnis ſollicitudinibus aī ſonū oppreſſiſſe dicit: & in ſomniis obuertatā eē urbis romae imaginē quae illū alloqui uidebat. Parui rubicōis: q̄ rubicon annis ē haud p̄cul ab Arimino oppido ad quē Caſar cū ueniſſet ſubſtitit: cā aut cogitatiois fuit. Dubitabat enim q̄ decretū erat ut quiſq; armatus hūc annē trāſiret: ſiue ille imperator eēt: ſiue miles: patriā diiudicare hoſtis: quin etiā in portu Arimini p̄pe rubiconē adhuc erat marmorea cruſta in qua haec ſcripta erāt. Imperator: ſiue miles: ſiue tyro armatus quiſq; ſiſtito: uexillum armaq; deponito: nec citra hūc annē arma: ſignauē traducito: & ſiq; cōtrafecerit hoſtis diiudicabit populi ro. ac ſi arma cōtra patriā tulerit penateſq; deos abſtulerit. Patria tre. cōtra morē dubitantis hoc dicit: q̄ Caſar ut ſtoici tradūt & maxime Suetōius: ſomniauit ſe cū matre ſua coire: aruſpices reſponderūt ipſū ſubacturū urbē romā: quae eſt mater cōis omniū ciuiū. Clara. ſ. imago & mce. tanq̄ mceſtiſſima eēt roma. Turrigero u. q̄ turrata ē urbs roma. Canos c. q̄ iā ſeptingentū ferme anni p̄terierāt: ex quo roma cōdita erat. Lacera ca. laceratis crinibus ſignificabat mcerorē. Nudis la. ut mos ē plorātū.

O uiri quoten. ul. q̄ nō licet uobis tranſire rubiconē armatis. Iure: q̄ dicit inſcriptio q̄ſquis armatus ſiſtito. Huc uſq; licet: uobis armatis uenire. Ciues: ſicut ciues debēt: alio q̄n patriā hoſtes diiudicabimini: ſi animē trāſiueritis. Horror: eſt tremor cū frigore. Riguerē. i. erecte ſunt: quod ſignū eſt timētis. Lāgor: q̄ torpore quodā impeditus cōtinuit gradū ſuū in ripa: & cōuerſus ad p̄ximos ait: etiā nūc regredi poſſumus: quod ſi ponticulū tranſiuerimus oīa armis agenda erunt. Mox: deinde animē trāſiuit: dicens Eat quo deoz oſtēta & inimicorū iniquas uocat: iacta eſt alea: ſed hic ponit alia uerba q̄bus uſus fuerit Caſar cū tranſi ret. Proſpicias mce. q̄ praes urbis romae iuppiter erat. nā in arce Tarpeia quae eſt in capitolio tēplum Iouis cū Iunone colebat: & cetera omnia deoz tēpla ſuperabat. Rupe. capitolii. n. appellatum eſt rupeſtarpeia a duce Spuriotarpeio q̄ primus arci romanae praefuit. Phrygiū. i. troiani dii quos aeneas in italiā ſecū tulit. Gentis iu. i. cōſecratū a gēte Iulia. nā Iulus cōſecrauit deos in Alba: deinde euerſa alba trāſlati ſūt romā. Secreta: hic hitoria tenigit. nā cū Romulus qui quirinus ē appellatus ſuos milites ad earpea paludē recēderet: ſubito tēpeſtatis cū p̄cella & fragore exorta eſt: ut coelū nubes obtexerit: & aſpectū oculis adimeret: in hoc turbine tēpeſtatis euanuit Romulus: nec poſtea in cōſpectū rediit. Vulgo creditū ē illū a p̄ribus fuiſſe laceratū quod uerſimile uidebat: q̄ uero p̄ximi romulo ſteterāt dixerūt illū ſublātū in coelū euanuiſſe. populus mceſtus q̄ deſiderio ſui regis tenebat nō hoc ſibi p̄ſuadere poterat: & q̄ apparebat rē ad ſeditionē ſpectare:

Coep̄erat: ut uentū eſt parui rubicōis ad undas

Ingens uifa duci patriae trepidantis imago

Clara per obscuram uultu mceſtiſſima noctē

Turrigero canos effundens uertice crines:

Caſariae lacera: nudisq; aſtare lacertis:

Et gemitu permixta loqui: quo tenditis ultra

Quo fertis mea ſigna uiri: ſi uire uenitis:

Si ciues: hucusq; licet. tunc perculit horror

Mēbra ducis riguerē comā: grefſuſq; cohercēs

Langor: in extrema tenuit ueſtigia ripa:

Mox ait. o magna qui mœnia proſpicias urbis

Tarpeia de rupe tonans: phrygiūq; penates

Gentis iuleae: & rapti ſecreta quirini

PRIMVS

poſt dies aliquot Iulius p̄culus: ſiue id ratus: ſiue ut ppli dolore mcerorēq; cōſtaret in cōcionē p̄diit & his uerbis cōſolatus eſt populū ro. dicens mane: & prima luce ſibi obuiā factū eē Romulū & dixiſſe. Abi nūcia romanis caeſtes ita uelle. ut mea roma caput orbis terrarū ſit: p̄inde rē militariē colāt: ſciātq;: & ita poſteris tradāt nullas opes humanas armis romanis reſistere poſſe: haec locutus ſublimiſ abiit. quapropter uerbis huius p̄culi fides eſt adhibita: ut oēs iuſſerit ſaluere Romulū deūq; ſalutauerint. Secreta: q̄ ipſū Romulū ſumma ope occultata diſcerptum atq; laniatum ſciebant.

Et reſidens caeſa latialis iuppiter alba.

Veſtalesq; foci: ſummi quoq; numinis iſtar

Roma faue cceptis. nō te furialibus armis.

Perſequor: en ad ſum uictor terraq; mariq;

Caſar ubiq; tuus: liceat mō nūc quoq; miles:

Ille erit ille nocens qui me tibi fecerit hoſtem.

Inde moras ſoluit belli: tumidūq; per annē

Signa tulit propere. ſicut ſqualētibus aruis

Aeſtiferā libyes uiſo leo cominus hoſte

Subſedit dubius: totā dum colligit iram.

Mox ubi ſe ſauae ſtimulauit uerbere cauda:

Erexitq; iubā. & ualto graue murmur hiatu

Infremuit: tum torta leuis ſi lancea mauri

Hareat: aut latum ſubeant uenabula pectus.

Per ferrum tanti ſecurus uulneris exit.

Fontecadit modico: paruiſq; impellitur undis

bus auctū. Sicut: Cōparat Caſarē leoni q̄ ſine reſpectu ſalutis ſuae irruit i uenatorē. Squalētibus: horridis & deſertis. Aeſtiferā: patētis aſtus ſeruoreſq; ſolis. Hoſte: uenatore. Cominus: p̄pe. Subſedit: firmat ſe Verbere ſe. ca. p̄cuſſioe & ic̄tu magna cauda ul' q̄ ipſe ſeuus. Plinius li. viii. ait Leonū animi index cauda: ſicut & equoz aures: nāq; & has notas generoſiſſimo cuiq; natura tribuit. Imnota ergo placido: clamēs blā diētī qd̄ rāz ē: crebrior enī irācūdia eius In p̄cipio terra liberat: In cōmēto terga ceu quodā ic̄tamēto ſtage lāt. Iubā: ſetas & cyrrhos colli. Infremuit: cū fremitu emiſit. Valto hia. magna oīs aperitiōe. Mauri: In mauritania aphrica regiōe leones naſcunt. Torta: imiſſa. Hareat: uulneret & ſit fixa. Subeāt: igrediāt. Securus tā. uul. negligēs uulnus. Exit p. ſer. p̄ ipſam haſtā ruit in uenatorem.

OMNIBO. Latialis: q̄ i oppido alba qd̄ i monte cōdiderat Aſcanius tēplū Iouis erat latialis: qd̄ nomē accepit: q̄ latina ſeria illi erāt dedicata. Latina. n. erāt ſacra iouis celeberrime conſtituta: ad quae ex oi latio populi cōueniebāt: de q̄bus iſta. Oſtēdēs cōſectas flāma latinas. Foci ueſtales: aterni ignes ueſtae: nā ueſta graece eſt Tēta iſterpretat ignis: eo q̄ tēplo eius p̄petuus ignis ſuareſ. Huic cōſecratae erāt uirgines quae p̄petuā uirginitatē ſeruaret: iō ignis i tēplo eius reſpoſitus ē: q̄ ex oibus elemētis ignis purior ē: uñ uirgines itemeratae eē debēt & ic̄ruptae ſicut ignis. Inſtar. i. q̄ es mihi ſimilitudinē numinis. Funalibus. i. p̄ncipolis & latiferis armis: iō iqt arma ſumo: ut p̄ ipſo tuo augēdo atq; āplificando pugnē. Ille erit no. ego iuriā illius qui me ſibi hoſtē iudicauerit ulciſcar. Incertus caſar his uerbis qd̄ faceret: animē trāſiuit. Tumidū: quō tumidū: cū dixit pui rubicōis: q̄ i ribus creuerat annis ulq; ad ripas. Sicut ſqual. p̄ ſimilitudinē oñdit quae admodū ſe habuerit caſar: cū ad rubiconē puenit. Hoc iquit: quō leo facere ſolet cū uenator aut paſtor iſtet obicēs uenabulū primo horret: deide cū cauda irā cōeperit: nō timet uenatorē: nec iſa arma iuadere: ita caſar ſubſtitit aliquā tulū ut leo. Squalētibus ic̄cultis ſterilibus nimio calore. Nā aphrica ē i meridie: ubi ſol rapidiſſimus ē: iō ſterilitatē i agris generat. Libia: aphrica q̄ ab iopia aq̄z nomē het: λιπιο reliquo: & ω pluo. Colligit. i. recipit Ver. cau. i. ſe cauda uerberado. Nā q̄ de aialibus ſcripſere: dñt leonē ſe cauda uerberat: ut ad irā ſe concitet. Plinius. Leonū aī index cauda: imota blā dicas oñdit: iratus cauda trā uerberat: deide terga ceu quodā ic̄tamēto ſtagella. Stimulauit: ic̄tauit i irā. Sauer: ipſe ſauer. Infremuit: cū fremitu emiſit. Tunc. ſ. ita iratus: nec ferrū timet: ſed medios ruit moriturus i hoſtes. Si: p̄ q̄uis. Mauri ſunt ppli aphrica Iberiae oppoſiti: q̄ graecis mauruſii: cāt a colore puſto αρωπον nigrū: & eſpēs p̄ gñe: q̄ i aphrica maiores & ſauiores leones naſcūt q̄ alibi. Venabula: uenabulū ferrū aptū uenatiōi. Iuue. Et nuda teneat uenabula māma. Subeāt: ſuc cedāt. Exit: emicat: exilit. Fōte: deſcribit fluiuū quē caſar trāſiuit cōtra p̄ceptū fatoz. Rubicō: ut oñdit Strabo iter Ariminū & Rhauenā excurrit i adriaticū pelagus: hūc fluiuū & Elſimānē q̄ labi iter Anconē & Senegalliā: ſecere antea t̄minos italiā atq; galliā. Delatus igi caſar ad rubiconē: q̄ italiā diſſinit: parūper: ut reſert Appianus: ſubſtitit & ad fluiuū p̄ſpectās: q̄cūq; euenire poſſet mala: ſi illū trāſiſſet armatus: mēte cogitare cōepit deide ad p̄ntes cōuerſus: haec effatus ē. Cōtinētia huiuſceniōi trāſiuit o amici maloꝝ intū mihi aſſert. trāſiuit uero uniuerſis mortalibus iponet. His dictis uelut furorē cōcitus trāſire p̄git. Hoc igēs: iacta alca ē deide

Latialis iuppiter

Veſta

Inſtar

Mauri

curfu arrepto Ariminū circa aurorā ingressus ē: nec diu moratus ad ulteriora cōtēdit arcib⁹ p̄sidia iponēs: & q̄ cū q̄ i cursu obstiterāt ul' ul' hūanitate sibi uēdicās. Fugā igit & cōuersiōes oibus i locis sūma trepidatiōe sic ri cōpēt. Cursus quoq; nullo ordie admixto fletu. Quā oia itelligētes cōsules: Pōpeiū p̄ italia delectus face re ueluti rep. extremo i piculo posita iusserūt. Reliquero senatorii ordinis cū casaris ipetū tā subito adesse in tuerēt: trepidabāt: & p̄cēniter eos cōtigit: q̄ casaris petitiōes uelut iniq̄s reiecit: tūc qdē iustas arbitratū cū t mor eoz aios a cōtūdiōe ad cōsiliū maturitate traduxisset. Fōte nio. pua aq̄ a natura abūdat: sed iugib⁹ ac p̄ petuis in bibus inflatur.

Punicus Punicus Candere

SVLPI. Punicus: flauus rubicūdus. punicul aut aphricanū significat. Cadit mo. sō. defluit e puo lacu. Cādūt exarfit. Vñ candēs ferrū dici mus qd̄ ignitū ē. Serpit: labiē. Certus li. uerus terminus nā togatā Gallia ab italia antiqua sepat. Determinat: diuidit. Aufoniis co. habitatori bus italis nā Vltia italiae urbs Ariminiū erat. Pri ma Gallia Rauēna. Postea cisalpina ipsa gallia italia ē anexa. Hyems p̄. ui. erat auctus hynu bibus hyemalib⁹: p̄p̄quabat enī Ianuarii finis.

Luna terra

Cynthia ter. plu. tertius luna: dies quo sūt maio res hymbres. Luna ut Virgilius & plinius tradūt tūto q̄to die futura tēpestatis dat signū. Nā si splē dēs exorta puro nitore fulserit seremitatē: Si ru bicūda ueros. Si nigra pluuias portendere credi tur. Cynthia dca a cyntho mōte deli ubi cū apol line colit. Grauidō: obtuso & obscuro. Alpef niuef alpiū methonymia. Resoluta: ma. fla. eu. dissoluta: pluuiā quā eurus iduxerat q̄ sua tepidi tate niues uere dissoluit. Primus so. ualidior q̄ q̄ equus aut q̄ primū ingressi sūt. ul' lege p̄ hypal lage. Sonipes obliquus opponit in primū amnē Erāt enī eq̄ obliq̄ i alueo fluminis ut ipetū aqua exciperēt: facilioreq; trāsitiū reliq̄s darēt. Excep turus: aq̄rū uiolētia obstraturus. Mollī ua. per locū nō p̄fidū nec uiolētū. Rūpit: rūpēdo p̄te rit. Faciles: sine uehementia. Fracti: debilis.

Cynthia

Funda Balearis Ariminū Lucifer

Cæsar ut ad. cæsar postq̄ Rauēnā discessit. cō cionatus apud tertiādecimā legionē quā solā se cū hēbat oēs inimicorū in se iurias cōmemora uit. Illi clamore sublatō cū r̄spōderēt patos se eē ad ipatoris sui tribunorūq; iurias defendendas Ariminū cū ea legiōe p̄fectus ē. Ibiq; tribunos pl. q̄ ad eū cōsugerāt cōuenit. Reliquas legiōes ex hybernīs euocat & subseq̄ iuber. Gurgita: flumine. Veritis: iū. S. decreto tū q̄ illic erat suā puicia terminus. Teme rata: uiolata a pōpeio & a senatu quāllā aquā cōditiōem nec dare nec accipere uoluit. Procul sū. fce. pactio nes iter me pōpeii & Senatū. Credidimus fa. cōnūsimus scēdera ipsa deoz uolūtati ut bello sint p̄ aq̄ cau fa iudicati. Bello iudice: nō amplius senatu q̄ male iudicat de cā mea. Legiē & iudice sed minus pbat. Ver bētor. icū & lapide rotādo emissō. Fūda ba. Fūda istm ē ex funib⁹ a utloris ex quo lapides glādesq; emit tunē. ē & retis genus & lapilli i anulo receptaculū qd̄dā. Balearis dua isula: sūt i mari hispanio cōtra littora tar raconētia apd̄ q̄s usus fūda iuctus ē & adeo celebratus ut matres puos filios alias aues eē nō sinerent nisi quas funda adepti fuissent. Florus tamen ait Cibum puer a matre non accipit nisi quod ipsa monstrante percusse rit Missa post terga. parthi inter fugiēdū i sequentem hostem post terga sagittas emittunt. Ariminū: co loniā i umbra cū ānibus Arimio & Aprusa. Fugiebāt: obscurabāt sole aduentate Indicatq; aurora: tps i quo lucifer solis fulgor postremus extinguit. Lucifer: phosphoro ē aut ueneris stella q̄ oriētē solē p̄cedit: eadem ipō occidēte hesperus uesperus uesperugoq; d̄r. Tumultus cōcitatiōes & iultus. Seu sp. de. seu prodigio se & deoz p̄missū. Austere tu. notus nebulosus. Nubila te. mā. lu. nubilus dies fuit & mō: stitā prae se tulit

Punicus rubicon quum feruida cādūt estas: Perq; imas serpit ualles: & gallica certus Limes ab aufoniis: determinat arua colonis. Tū uires p̄rebebat hyems: atq; auxerat undas Tertia iam grauidō pluuialis cynthia cornu. Et madidis euri resoluta: flaribus alpes. Primus i obliquum sonipes opponitur amnē Excepturus aquas: molli tunc cetera rumpit Turbauado faciles iā fracti fluminis undas. Cæsar ut aduersam superato gurgite ripam. Attigit: hesperie uetitis & constitit aruis Hic ait hic pacem temerataq; iura relinquo Tefortuna sequor: procul hinc iā scēdera sūto Credidimus fatis: utendum est iudice bello. Sic fatus tenebris noctis rapit agmina ductor Impiger: & torto balearis uerbere funde Ocior & missa parthi post terga sagitta. Vicinumq; minax inuadit ariminum: ignes Solis lucifero fugiebant astra relicto. Iamq; dies primos belli uisura tumultus Exoritur: seu sponte deū seu turbidus auster Impulerat: mœstam tenuerūt nubila lucem.

OMNIBO. Punicus: cuius unda punicea ē. i. rubicōda a quo nomē accepit rubicō. Cādūt. i. accēsa ē tpe astatis. Per imas u. q̄ ipse hūilis ē p̄ imas et ualles labiē Certus li. ē qd̄ q̄si terminus gallia: cisalpie. Nā ab urbe rauēna usq; ariminū p̄tēdit gallia cisalpina: cuius rubicon ānis ē haud p̄cul ab urbe Arimini incipit: sed ab Arimio flamia usq; ad Anconē tēdit. d̄: de icipit ager picēus q̄ usq; ad fines urbis Romae. tēdit. Dister miat: distiguit: ul' discrimiat i duas ptes findit. q̄ diuisione facit iter gallia & italia Tūc: si puo fluit rubicō quō dixit tumidū ānē trāsire cæsarē: q̄ tūc cū trāsuit tumidū ānē hyems fecerat. Cynthia tertia: significauit trib⁹ mēsb⁹ pluuiā iugē fuisse. Cynthia dicta ē luna a Cyntho mōte deli. i quo solū natale fuit Diana & Appollis. Grauidō cornu: pluuiosa fuisse lunā oñdit eo q̄ ibres cōpat & auxerat amnē. Alpes euri reso. fla. q̄ Euro ab oriētē flās sp̄ alpes. i. niues alpiū i pluuias resoluit. Primus: oñdit quō transcēdit amnē cæsar. ex obliquo n. ānis obiecit ualidiores equos: q̄ ut ip̄ obierēt ānē dū ibecilles trāsiret. Obliquū. i. trāsuerfa aq̄. Sonipes a sonitu pedū equus d̄r p̄radior & robustior. Rūpit: p̄ irrūpit: Aphereis ē. Mollī uado. Molliori factō eqs

ferocibus ānis ipetū retinētib⁹. Fracti: oppositiōe equoz. Cæsar ut nūc p̄legē dicēs: qd̄ cæsar fecerit post q̄ leges semel trāsierat: dic. n. cæsarē inuitū hoc fecisse: & cætera oia fatis p̄mississe. Ripā aduersā. i. ulterior ē. Supato. i. trāsgresso. Virg. Hoc supate iugū. Aruis ueti. lege romanorū. Hesperia: italia. Hic ait: cōscius uio late legis igt. Hic: hic anadiplosis ē. i. geminatio q̄ uehementiā aliquā significat. Temerata: uiolata. Te for. seq. quēcūq; enī mihi exitū dederis: te seq̄r. Pro. su. fce. p̄ sint. i. nulla scēdera posthac p̄uetura s̄: sed oia fer ro gerēt. Credi. i. fidē dedimus. ergo uēdū ē fatis. Vidice bel. q̄ bellū erit qd̄ iuriā nr̄am ulcisci poterit: & oñdere an iuste bellū susceperī. Sic fatus: sp̄ cæsarē celeritate faciēdi p̄stitisse cæteris oñdit. dicit enī oēs mo ras dispulisse: nec diē expectauisse: cōpatiōe q; exprimit mirā uelocitatē. Glādis: quā fūda: balearis mittere solēt. nā i mari gaditano isula: balearis noie sūt: q̄ hoc nomē iō cōsecutā sūt. q̄ balearici piūssimi sint hac iacu lādi fūda: & d̄r ἀπὸ τοῦ βαλλεῖν. i. iaciēdo eas graci gymnastias uocāt q̄ nudi astatē exigāt. ul' dicunt a balteo herculis comite quē illic reliq̄t cū ad geryonē nauigare. Liuius. scribūt historici illic matres filios suis p̄ ponere p̄mitti: si metā designatā fūda teigerit: nec prius eos cibū attigere q̄ demonstratā metā fūda p̄cussit: dicit ergo motū casaris tāta celeritate fuisse: ut missā glādis fūda celeritate suparet. Ocior: uelocior. Torto. uer. exprimit gestū iaculātis. Fūda. dca a fūdēdo: q̄ glādē plūbeā fūdat. Sagitta mis. q̄ p̄thi fugiētis tāta ar e sagitta mittit: ut p̄fēntes p̄cutiāt. Vir. Fidentēq; fuga p̄thū uersisq; sagittis. Vicinū: postq̄ rubiconē cæsar trāsit: dicit ariminū ipsū uenisse: tūc incipit flaminia. Ariminū: ut docet Strabo ē umbroz colonia: sicut & Ra tuēna: uerz utraq; romanos accepit iqlinos. hēt āt Ariminū portū & eiusdē nois amnē. Minax: minabundus q̄ quo cūq; iret exitiū minabat. Astra su. q̄ nocte qdē cōpat iter cū Ariminū uenit: iā solis splendori astra cadebāt. i. iā dies aduētabat. Ignēs. f. splēdorē solis. Luci. stella ē nūcia diei. i. mane ergo & i ortu solis ap̄ paret lucifer un a graciis φῶσφορός d̄r: sic & nocte ueniēte in occasu ur eadē stella. Reli. luci. q̄ uita stella cœli ē lucifer: q̄ splēdore solis offuscat. stella aut nūq̄ occidūt: sed fixe sūt sp̄ i firmamento. sed maiore solis splē dore supueniēte offuscāt lucifer autē maior ē stella cæteris iō splēdor eius diuturnior ē. Iāq; dies: iā dies oriri cōpat: i quo p̄cipitū belli erat futurz. Tumultus: d̄r auctore Fabio: q̄si timor multus: q̄a motu belli prio ho mies timēt. dic illā diē obortā: fuisse obscuratā: siue nālī q̄ cœlū nubes obduxerit. Nubila: p̄ nubes. Tenu erūt: tēxerūt: q̄a nubes obscuratē iducūt: qd̄ signū mœtoris ē: sicut lux laticia: unū seq̄ ex r̄liquo: q̄a si obscu rū ē cœlū: mœstū iō ur. Spōte de. ut significat futurz malū dii. Auster. q̄ uetus pluuiā iducit un alit notus uocat ἀπὸ τοῦ ὑδῖτιδος ab hūore. Impulerit. i. illas nubes.

Constitit ut capto iussus deponere miles Signa foro: stridor lituum: clāgorq; tubaz No pia cōcinuit cū rauco classita cornu. Rupta quies: populi stratiscq; excita iuuēt⁹ Diripuit sacris affixa penatibus arma: Quæ pax lōga dabat: nuda iā crate fluētes Inuadunt clypeo: cur uataq; cuspide pila. Et scabros nigræ morsu rubiginis enses. Ut notæ fulsere aquilæ: romanaq; signa. Et cæsus medio cōspectus i agmine cæsar Diriguere metu: gelid⁹ pauor occupat art⁹ Et tacito mutos uoluūt i pectore questus. O male uicinis hæc mœnia cōdita gallis. O tristi damnata loco: pax alta per omnes Et trāquilla qes populos: nos præda furētū Priaq; castra sum⁹: meli⁹ fortuna dedisses Orbe sub eoo sedē: gelidaq; sub arcto:

SVLPI. Miles: Siedochē: p̄miserat. n. cæsar. ccc. eqtes & militū. v. milia. Lituū: lituū ē tuba area fle xa q̄ & cornu d̄r bacul⁹ augurē i sūmo recuru⁹. Tu baz: tuba: recta s̄t. Classica n. p. horredos & belli eos cōcētus. Cornu: buccinā recuruā itelligit diuer sã a lituo. Excita s. cōmota a lectis. Dirupuit: rap̄ p̄ rapuit. Affixa: suspēsa. Penatibus s. templogz tholis & postib⁹ i qb⁹ pacis tpe suspēdit. Inuadūt: accipiūt. Clypeos s. ueustate se dissoluētē & cario sos exesiq; corii: Clypeus ut. i. xxxv. plinius docet di ctus ē nō a cluēdo. i. a pugnādo ut puerfa grāmatis coz subtilitas uoluit: sed a Glypho q̄ ē sculpo: illic enī affigebāt imagines. Crate: cōtextura uininea aut lignea. Virg. flectūtq; salignas Vmbonū crates: nuda absq; corio. Curuata c. curuato ferro: ex ue rustate. Scabros m. r. aspro situ rubigioso q̄ ferrū exedit. Notæ cognitæ romanaq; si siue itēptatio ē siue itelligit tubas & lituos a qb⁹ depēdēt illa mino ra militū ut lupi apri minotauri & eḡpicte qb⁹ cen turiōes utebāt. Diriguere: i horruer. Gelidus p. nūq̄. n. timor sine frigiditate exorīt. Act. m. hypal lage ut sit q̄stus tacitos i muto pecto. i. sū uoce uel q̄ stus mutos. i. submissos. O male: locus cōmiseratiōis mouētis affectū a loco & qd̄ soli sint i miseria & qd̄ alias fuerit ē i maiore uersati. Malec. i. fauste edificata cōtra galliā. Vicinis g. cū galli uicini sint.

Lituus Tuba Classica Clypeus

Damnata a fatis deputata. Tristi: ifelici. Alta. p̄fūda sūma. Furētū: cōcitantiū bella. Primaq; c. hic enī exercitus italia iuadētes primū se collocāt. Sub or. eoo: extremo oriētē ubi habitāt q̄ solē exēcrāt q̄a ei⁹ ser uore uexāt. Arcto: septentrione ubi tā uehēmēs frigus ut illic pellicis gethæ licet totum corpus p̄ter os oculosq; iduti uix degere possunt. OMNIBO. Cōstitit ubi cæsar oppidū irrūpit: prio forz cōcē pit deide iussit classica canere: ut terreret Ariminēses: qui nōdū sōno excitati erāt: audito strepitu tubarū exp gefacti sūt ad armaq; p̄perauerūt: q̄ diu fixa steterāt: & his armis istructi i forū cōcurrēbāt sed ut uiderūt cæsa rē sublimē i medio agmine stātē: stati p̄teriti sūt. Miles: exercitus posuit: i singulari p̄ militibus. Deponē signa. i. figere i medio foro. Lituus: d̄r icurua tuba ad silitudinē litui uirgæ: q̄ usus ē Romulus cū auspicia ur bis capet. ul' silitiū testis. Clangor: silitiū est nomē. Classica. cor. sua signa belli & tubæ flexiles: significant ēt sonū ipsū. Rupta. f. ē. Excita: mota electis: nā excio cis exciere penultima correpta ē tertia cōiugatiōis: d̄r & excire q̄ta cōiugationis penultima p̄ducta. Diripuit: rap̄tū abstulit. Arma. fixa: nam mos fuit uetēz b ii

Gethæ

ut tpe pacis arma tēplis suspēderēt. Lōga pace usi: nullis armis istructi fuerāt. Fluē. di. i. tabescētes. Crate
 se legimus: qbus cōglutinātōibus cōiūgebāt: ut eas ualidiores facerēt: id dicit iuassisse clypeos nudis cratib⁹ cū
 tabuiffēt coria sup̄posita. Nuda: apta crate qua coriis bouū tecta fuerat. Curuata tela: qā ātea illis n̄ uli fue
 rāt cuspidē obtuderāt. Scabros. i. aspos qā rubigie ferrū corrodit nisi exerceas. Vt nota: nūc dic qūo se Ari
 minēses habuerūt postq̄ signa romana i medio foro fixa cognouerūt: & aq̄s lucidas: & Casarē i medio agni
 ne sublimē cōstitisse. Nota: aq̄. qā nouerūt signa romana Ariminēses. q̄. p. i. & ephexegetis. Caelus ca.
 .i. i. sublimōf loco. Dirriguef. i. horruet. Geli ar. qā metu mēbra torpescūt. Erta. mu. uo. isp. Hypallage ē
 p̄ ipsi muti secū tacitū cōq̄rebāt. O male ponit q̄relas secretas ariminēsiū: heu nocētia male cōdita: & reddit
 rōnē: qā pax p̄ oēs trāglla ē nos uero pria bella romāis illata sētimus: siue domestica siue externa fuerit. Ma
 le: ifelici auspicio. Vicinis gal. qā teste Appiano: hāc ciuitas gallia egrediētib⁹ pria i Italia sese offert. Tristi
 lo. f. gallia: cisalpia: q̄ usq; ad rubiconē fluuū tēdit. Dānata: qā uobis p̄ dānatiōe cōtigit: ut hoc loco adificat
 mini. Pax: p̄ cōpationē oñdit ip̄os eē miserioref: alibi pax oia tenet: nos iā initia belli cōtim⁹. Alta: p̄fūda: &
 ē locus cōmiseratōis: cū oñdimus nos i maioribus miseriis sp̄ p̄ ceteris fuisse ad cōmiseratōem cōmouēt au
 ditores. Prada fu. i. gerētū bella. Castra: qā sumus tūq; castra quotiēs bellū hic icipit. Orbe sub eoo. i. in
 dia. Gelida: q̄ sub arcto. i. i. scythia & i septentrione: q̄ regio q̄uis frigidissima sit: n̄ nobis esset gratior.

Scythae

SVLPI. Errātes do. scythas itelligit q̄ i curribus
 hūāt neq; oppida mūta hēt neq; certa tuguria cer
 tofue agros possidēt. Hora. cāpestres melius scythae
 quoz plaustra rite uagas trahūt domos. Viuūt. Pō
 tes & de Numidis i africa itelligere q̄ oli uagi pa
 lates quo nox coegerat sedes hēbāt ut Salustius ait.

Senones

Tueri cla. fuare fines. & terminos Italiae galliaq;
 Nos pri. Iniq̄ sati deploratio ē cū silis ifelicitatis ex
 pressioe. Senonū mo. Galli Senones ex ultio ocea
 no frugū uiniq; fama cōmoti In italia ueniētes iter
 alpes padūq; cōfederāt i de p̄ Italia uagātes Clustū
 obledēt Romā ueniētū Fabiō cū exercitu occurrit
 ad Alia flumē. sed ip̄ i illata igētī clade Romā cape
 rūt. Cymbrūq; fu. cymbri Teutoni & Tugurini cū
 eoz terras iundasset oceanus & pulsi gallia hispāia
 q̄ fuisent terras q̄s colerēt a romanis p̄ legatos peti
 uerūt. Repulli arma itulere & cū Syllanū Malliū & Scipionē fugassent castrisq; exuisent a mallio deniq; de
 leti sūt. Martē ly. fm bellū puniēū quo Hānibal ex hispania i italiaq; traiecit exercitū: q̄q; re uera nō recta p̄
 ariminū uia se cōtulit. Lacesit bel. uexat armis. Quisq; ariminēsis. Latēti: submisso & secreto. Credita:
 cōmissa: nullus enī audebat apta uoce deplorare dolorē: & ē hypallage nā nullus dolor, ē creditus hoc ē cō
 missus uoci. Sed quātū. Silētū Ariminēsiū ruris & maris trāglla silētio cōpat. Quū bru. co. quū pp̄ hyema
 le frigus aues nō canūt. Medius pō. mare a terris lōge remotū: in quo ut maiores fluctus: sic & maior ges eē
 solet. Noctia ge. lux: dies orta noctē fugauerat. Faces bel. Incitamenta itelligitq; tribunos qui casarē irrita
 rūt & inflāmarunt.

Cymbri

Errantesq; domos: latū q̄ claustra tueri
 Nos primi senonū mot⁹: cymbrūq; furētē
 Vidim⁹: & martē lybies: cursūq; furoris
 Teutonici: quotiēs romā fortuna lacesit:
 Haciter est bellis. gemitu sic quisq; latenti
 Non ausus timuisse palā: uox nulla dolori
 Credita: sed q̄tū uolucres cū brūa coeret
 Rura silēt medi⁹q; iacet sine murmur pot⁹
 Tāta ges noctis. gelidas lux soluerat ūbraf
 Ecce faces belli: dubiaq; in prālia menti

OMNIBO. Errātes. f. i. meridie: nā i africa q̄ ē meridie subiecta numida: hitatores sūt: q̄ nūq; i eodē lo
 cō cōsistūt: una cū plaustris liberos & oia bona uelūt errātes: & ubi nox dephēderit: ibi habitāt sicut Vir. dicit.
 Armētarius apher agit tectūq; larēq; an potius p̄ domos errātes significat scythas q̄ i tōriis p̄ cāpos errabū
 di uiuūt nullis urbibus: ut docet Salu. & Hora. i. carminibus. Cāpestres melius scythae quoz plaustra uagas
 rite trahūt domos. Claustra: qā p̄cipiū Italiae ē flaminia & ager picenus. Nos primi motus senonū: seno
 nes galli urbē q̄ deuastrāt nos primū iuasere. Cibrū teutones & cibrū cū de relictis sedib⁹ suis cū uxoribus &
 liberis ad italia uenere: ut illi i perarēt: quos Marius fūditus deleuit ad aq̄s festias: & p̄rio qdē dicit eos Arimi
 nū uenisse. Furētē bello. Libyes. f. Hānibalis. nā Hānibal de Pirrenis mōtib⁹ primū placētā uenit: q̄ ci
 uitas ē Gallia cisalpia. Martē libyes. i. Hānibalē libycū q̄ de libya exercitū i italia deduxit. Cursūq; teutonū
 ci cū cibris & ābronibus fuerūt & cū magno ac ppe innumerabili exercitu italia iuasere. Quotiēs ro. for. la.
 .i. nūq; bellū rōanis iferēt: qn nos illud primū sētimus: reddidit ad illud qd cōpat nos primi senonū motus. Hac
 i. p̄ nram urbē bella sētiūt. Sic q̄sq; subaudi a sup̄iori cōq̄rebāt. Latēti. i. sup̄p̄s o: neq; audiret qā timebat
 dicef palā. Credita: cōmissa. Sed q̄ uol. Silitudinē oñdit illos tēuisse silētū. Tāta igt̄ fuit Ariminēsiū ges: q̄
 ta ē auiū tpe hyemis: aut q̄ta ē i mari cū trāglla fuerit. Bru. cohe. uo. nā cū pruia tecta sūt rura: uolucres frīgēt
 nec canēf p̄nt. Lux sol. exorta dies erat cū hāc gererēt. Ecce faces belli: iā igt̄ dies aderat cū Curio & Mar
 cō Anto. tribūi plabis ex urbe d̄pulsit: q̄ p̄te casaris d̄federēt Ariminū uenerēt cōtumelia se affectos q̄rētes ap̄d
 casarē: qā fortuna ē uolebat: ut iuste bellū atq; arma mouisse uiderēt casar. nā cū senatus cōsulto d̄liberaret
 ut successor casari mitterēt Marcus Anto. & Curio & Quitus cassius. qm̄ iterecedebāt: ne illi successor elige
 rēt: i curia primū qdē grauiē respēsi sē: & deide cū i p̄posito suo p̄stare uellēt: senatus cōsulto a cōsulibus ex ur
 be pulsū sūt. uñ ariminū uenerūt cōgrētes apud casarē de iuria sibi illata a romanis: hinc multo magis indi
 gnatus ē casar cōtra romanos. Duo fuere marcelli casari aduersātes & cōsules ābo: prius Claudius marcel
 lus q̄ teste Suetonio retullit ad senatum ut ei succederēt añ tps: quoniā bello cōfecto pax esset: ac dimitti debe
 ret uictor exercitus. uerū ut Appianus refert: hūc Marcellū pōpeius orationis placabilitate & beniuolētia sū
 mulatōe cōpescuit. Nec n̄ isto post alē Caius Marcellus i cōsultu successit fratri patrueli suo claudio Marcel

lo: & amulius Paulus una cū eo ad cōsultū eligi. Tribunos uero curio: & ip̄e inuicissimus Casari: p̄p̄o ac
 ceptus: p̄terea ad dicēdū paratissimus: ex his teste Appiō. Casar marcellū nullis pollicitatōibus ad se allice
 re potuit. Paulū uero nulle & q̄ngētī talētis bēuolū sibi reddidit: ut neq; p̄ illo q̄cquā ageret: aut moliret cōtra
 curionē at ut p̄ se ageret: p̄limo are aliēo opp̄sū facile adegit q̄ aptius ac turbatius rē pulit: nec successores ca
 sari mitedos eē deereuit: nisi & pōpeio mitterēt: egressis aut urbe cōsulib⁹: cōseq; pōpeio oblato: ut p̄ patria
 i casarē surgeret. Curioni ulterius nulla supra urbē p̄tās erat: cū nihil p̄ficeret: nec casari q̄cquā auxilii afferre
 posset: & iā tribunatus elaberēt ip̄s: ueritus p̄ se ip̄o curio sūma celeritate ad casarē cōtēdit rauēnā: blāde ad
 modū susceptus: casar cū grās ageret ob ea q̄ egisset. rex statū cōcepit igrere. Curio copias oēs i unū cōferre
 suadet: uniuersūq; exercitū ad urbē agere: casari ecōtra de cōciliatiōe adhuc agēdum uidebat. cōsules porro
 Marcellus & Lētulus Antoniū & Cassiū: q̄tribunatū una cū curōe gesserūt senatu excedere i perāt: ne i tribu
 natu assidētes q̄c̄q; acerbius ab ullo patiāt. ii celeriter nocte iā multa clāculū ad casarē uenere: curru mercena
 rio aduecti fūilib⁹ amicti uestib⁹ quos casar eo habitu idutof exercitū oñdit: uerbis milite firmitas q̄ uiros tā p̄
 claros: tā q̄ igētīa opatos hostes iudicasset ac p̄ ip̄is uerba faciētes turpissine expulisset. hāc tāgit Lucanus. An
 tonius tū iuslu cōsulū postq̄ e tribūali descēdit: q̄stus q̄ sacrosāctā dignitatē cōtumelia affectis: e senatu egre
 dit: bella: occisiōes: p̄scriptiōes: ciuū fugā: bonoz publicatiōes ānūcians: execratiōe etiā ip̄ias extulit eos q̄
 harū rex cām attulisset. Ecce faces. f. Marcus Antonius curio & Cassius tribunū plabis. Dubia: mēti: Nō q̄
 casar dubius eēt bellum susceperet an nō: sed dubius erat quod faceret: immo illis hoc exploratum erat unde
 menti casaris potuerāt addere stimulum.

Vrgētes addūt stimulos: cūctasq; pudoris
 Rūpūt fata moras. iustos fortuna laborat
 Esse ducis motus: & causas inuenit armis
 Expulit ancipiti discordes urbe tribunos
 Victo iure minax iactatis curia gracchis.
 Hostā mola ducis uicinaq; signa petētes
 Audax uenali comitatur curio lingua:
 Vox quondam populi: libertatēq; tueri
 Ausus: & armatos plebi miscere potētes
 Vtq; ducē uarias uoluentē pectore curas
 Conspexit. dum uocē tuā potuere iuuari
 Casar ait partes: quis nolente senatu
 Traxim⁹ iperiū: tūc quū mihi rostra tenere

SVLPI. Vrgētes: ipellētes. Mēti du. casaris ad
 huc dubitātis an esset p̄secuturus. Moras pu. pude
 bat enī Casarē i patriā arma inferre. sed tribunorū
 aduentu pudor omnis est dissolutus: quia uidebat
 tur iustā bellādi causā adeptus hoc est ut sacrosācte
 p̄tās iniurias ulciscerēt. Laborat: conat̄ efficerē ut
 iusti uideāt. Expulit an. Cū res casaris nullo pacto
 p̄ tribunos i urbe cōponi posset. dataq; eēt pōpeio
 cura ut casari exercitus opponeret & Curio suis pol
 licitatiōibus & iterecessiōibus nihil p̄ficeret. Lētulus
 Marcellusq; cōsules. M. Antoniū & Q. Cassiū tri
 bunos Senatu excedere ip̄auere: ne i tribunatu assidē
 tēs q̄c̄q; acerbius ab ullo paterēt. Eā ob rē Antoni
 us iratus q̄stusq; d̄ magistratu qd̄ sacrosāctā digni
 tatē cōtumelia affectis: execratiōes ip̄ias i cōsules
 extulit. & conducto curru fūiliq; ueste amictus una
 cū cassio & curiōe ad casarē fugit ex Appiō. Cu
 ria mi. senat⁹ iratus & minitās. Victo iu. uiolata &
 opp̄sa iustitia n̄ enī licebat tribunos e senatu & urbe
 expeller. Iactatis g. obiectis & cōmemoratis Grac
 chorū seditiōib⁹ & cede. Tyb. enī Grachus africa

ni ex filia nepos: & C. gracehus frater eius seditioni fuerūt: & i ip̄is opp̄siti seditiōibus. Ancipiti: dubia. nam
 ps Casari ps pōpeio fauebat. Discordes: resistētes senatui hoc ē pōpeianis. Curio au. curio ātea casari ini
 micissimus p̄p̄o acceptus. & ad dicēdū paratissimus a casare igētī mercede corruptus ē eius defētor eēt. pluri
 moq; are alieno quo erat opp̄situs ē ab eo liberat⁹ ut Trāgllus Appianusq; tradūt. & iō igt̄ uali ligua qā Suā
 enī opā uēdiderat casari Audacem uero appellat qā cōtra senatū casarē tuebāt. Vox quon. po. oli tribunūf
 q̄ p̄ populo loq̄bat. Ausus: aduersus potēiores. Et armatos pla. nū. Magna ab eloq̄o laus qd̄ sedatis se
 ditionib⁹ plabi potēiores cōciliari. Varias cu. de rebus agēdis. Dū uo. t. A sui cōmemoratiōe officii be
 niuolētū captat & qd̄ sit ide cōsecutus exponēs petit suadetq; ab utili tuto & ut maturet cōsultit. Argumētāq; a
 minori ad maius & a minus utili & difficulti ad uilius & facilius. Postea irritat ip̄sū ab igratitudie iuidiaq; sena
 tus q̄ p̄ p̄mio qd̄ ei deberēt q̄i suppliciu parat. itē a pōpeii odio q̄ decreuit ip̄m oio p̄sternere. Vocē: eloq̄o
 meo. Traximus i. p̄duximus p̄tātē suā. Nā cū qnquēniū Gallias casar obtinisset & L. Domitius minaret
 in cōsultu se ei exercitus adēpturū: fauēte Curione effecit: ut pōpeius & crassus aduersus illū peterēt cōsula
 tū: & sibi i qnquēniū ip̄criū progaretur. Tenere ro. e suggestio i foro populum alloqui.

OMNIBO. Fata deoz fortūa. Cūctasq; p̄udo. qā si q̄s pudor inerat mēti casaris illū penit⁹ sustulerāt.
 Iu. for. la. qā fortūa uē hōc uoluisse oñder: ut bellū iuste mouerē uiderēt casar. Armis. i. bellis. Ancipiti ut
 bega ps casari: ps pōpeio fauebat. Discordes tri. i. An. ca. & curionē q̄ iterecesserāt ne successor casari i galliā
 mitterēt. Victo iure: tribunitio: qā tribunitia p̄tās erat sacrosācta: uñ dicit curia minax: qā iure nemini tribu
 no plabis poterat nocere. Iactatis: i properatis qā qd̄ gracchis cōtingerāt tribūis: idē & uobis cōtigit qā expul
 si estis e curia. Hos iā: dicit curionē q̄ sup̄iore āno tribunus fuerat se illis comitē dedisse. hic Curio plurimum
 eloq̄etia ualebat & cōtionē sarpē ad plabē habuerat: ut seditionē i p̄p̄o faceret: his stimulis ip̄ulsus casar ē: ut
 qd̄ aio cōceperat. Nūc tādē efficeret. Hos. f. tribūos plabis. M. Antoniū & Q. Cassiū. Vicina: qā Arimi
 nū ē haud p̄cul ab urbe. Curio audax: qā ausus ē cōtra senatus auctoritatē p̄tes casaris defendere. Venali
 lin. qā caudicus causas p̄tio egerat: illi linguā uēdere dicunt q̄ p̄tio causas agūt i foro. Vox quondā po. i. tri
 bun⁹: qā uox populi est tribunus plabis: eo q̄ agere solet de cōmodis plabis. Libertatē. f. cōtra nobilitatem
 nō dubitabat senatui & patriis si opus esset resistere. Poten. nobiles. Vtq; qā tali erat ingenio & eloquentia
 b iii

ut caesare uidit cogitandum & incertum: quod primum quodue secundum aggredere: his uerbis qua sequunt illum aggressus est. Volentes cogitant. Varias cu. quae in diuersas partes cogitans trahebat. Dum uoce: dum oratione mea factione tuam potui defendere. Traximus: produximus imperium tuum: etiam inuito senatu: ut & puiciam galliam cum imperio teneres. Nolente senatu. ut tibi successores mitteret. Imperium: ut dux esses. Tenere rostra: rostra erant sedilia in foro: ubi tribuni plebis concionari solebant ad populum. rostra dicta sunt quae deuictis Antiatibus bello nauali a romanis anno urbis quadringentesimo & sextodecimo suggestum illud. i. sedile erat ornatum rostris nauium.

SVLPI. Transferre: traducere & inclinare ad tibi fauendum. Quirites du. incertos cui faueret. Coacta bel. ut inimicorum oppellat. Iam enim exercitum quodam populi senatu assidebat: & ensis fuerat populo a. CL. Marcello traditus: ut in caesare iret & tota italia delectus habebat. Siluere: non audita obseruatae sunt. Elar. e domibus & patria. Volentes: non iuui exulamus. Facit ci. i. ciuitate restituit. Partes fir. nul. ro. aduersarii debiles. Tolle mo. accelera. Saper no. dif. pa. Sententia est illis quae parati sunt nocet mora. Per la. me. hoc est non maiori labore atque piculo contra Romanam pugnabis quam dudum contra galliam: sed maiori certe cum primio. Geminis lu. Noue solos annos galliis profuerat caesar: tamen duo lustra poeta fuisse dicit. Est autem lustrum quinquaginta annorum spatium. Quota minima. Euentus: successus. Tibi ro. sub. or. roma uicta orbis te dominum faciet. Popa: conitatus & multitudo officiosa. Remaneat: a domitis hostibus. Haud sa. orna. bat enim Capitolium corollis & laureis quae quae erat triumphaturus. Sacras: uel quae phaebo sunt consecratae: uel quae ad Iouis maximae templum erant. Liur edax. Inuidia se ipsam absumit. Hora. Inuidia seculi non inuenere tyranni maius tormentum. Vix se. im. uix ipse praeteribit quod hostes subegerit. Genero: pompeio. Partiri non pe. or. cum aduersariis nihil potes habere coe: quoniam pompeius parum non patitur: sed certe potis solus regnat. Et ipse praeterit ipse qui inclinat erat ad bellum.

OMNIBO. Dubios qui. quae concionibus crebris ego romanos incertos ad partes tuas traxi. Dubios: an tibi an pompeio faueret. Quirites romani dicti sunt a curibus ciuitate fabianorum. nam T. Tattius & romulus cum patribus auspiciis imperium regerent romulus ut sibi beniuolentiam fabianorum coniungeret. ro. oes a curibus urbe fabiana quiritibus appellari uoluit. Sed postquam ait o caesar ubi oppellat sunt bello leges: nec potuimus per magistratu nostrum agere quod ad dignitatem tuam spectaret: per uolentiam e ciuitate expulsi: ad te confugimus: in te speramus nostram omnem reponet ut tua uictoria nos in patria restituit. Leges sil. quae contra bellum & arma leges nihil ualent. nam leges sil. in arma. Partiri. quae uol. exi. non iuui: sed nostra sponte libenter exulamus cum tua. Faciet ut. ci. sed uictoria tua nos quod hostes iudicauit sumus ciues restituit. Dum trepi. arguit a facili nam cum exercitu tuo romanam iuaseris pompeium & alios romanos armatus & paratus ipator iermes offedes: facile ergo erit illos subigere. deinde arguit a minori ad maius. si maior labor fuit: maiusque piculum debellandi galliam: quam minus erit debellanda roma. debes ergo hanc rem suscipere o caesar. Partes. f. caesaris & pompeii: quae in dubio sunt. Tolle moras quae nocuit si differi patis: catholica sententia est. Par la. si par est labor & periculum in capienda roma: quantum fuerit debellanda gallia: appeti oporteret oio: quae maius primium consequeris: sed cum plus laboris plusque periculi in debellanda gallia. quam in capienda roma. sit: minus fuit primium. Pretio ma. quae ubi labor & periculum sunt: pretium maius appetit. Metus: per piculo posuit a praecedenti id quod sequitur. Bellantem probat quod maior fuit labor in debellanda gallia: quam roma capienda. Pars quota. quae d. minima. sic uue. Quamuis quota portio fecis achae. Geminis lu. quae per decem annos occupatus fuit in debellanda gallia: quae est minima pars terrarum: sed pro tempore spacio romanam comparare poteris: & declarat per comparationem. quae cum ingenti labore galliam per decennium debellaueris: triumphum tamen tibi dare non potuit: sed uicta a te roma te dominum terrarum faciet. Lustrum: est spatium quinquaginta annorum. Facili euentu. i. non laborioso exitu: quae facile finit bellum erit ipatori. Tibi roma sub. or. capta roma dominus eris terrarum: cum ex gallia tamen modo iudicia sis consecutus. Nunc. i. de bellata gallia. Logitri. quae sic triumphare solebat: ut currum auratum & albis equis ueherent: & longus ordo captiuorum triumphantes antecederet. Remaneat. f. deuictis hostibus. Capitolia lau. nam in capitolium lauro coronati triumphantes uehebant. Liur cu. ne. quae nihil e consecutus ex illa uictoria nisi iudicia. Liur: per eam effectum ponit. nam inuidia facit homines inuidios: quo nullum genus hominum est perniciosius. Edax: quae rodit sese: & alios: unde Isocrates φρονοσ εστὶ μὲν τιστον καροϋ τοισ εχουσι: hoc solum iustum habet inuidiam quae iudicia prius pugit. Gentesque su. et (si diis placet) iquit: non poteris uicisse ipone: quia tibi poena erit uicisse hostes: alii uero solent praemia habere. Decretum: deliberatum. Genero: Pompeio. iudiose dixit. Socerum: caesarem. Partiri orbem. f. cum genero tuo sed solus habere potes. Sic hac oratio curionis uim maximam persuasionis habuit. nam animo sponte sua comoto facile erat stimulus addere. & per similitudinem non aliter inquit caesar incitatus fuit quam cursor sonipes in olympicis certaminibus quod quis sit arrectus animo ad cursum: tamen ubi clamorem circumstantium & flagella audi

Lustrum

Pompa

uerit: multo magis cursu rapit. Prono: quae caesar quibus sponte iratus esset. tamen addidit stimulus. Eleus sonipes. i. equus cursor apud Elidam ciuitate areadia: ubi olympia iouis certamina apud olympum montem singulis iustis celebrant: ad quae cursores & pugiles conueniebant.

Eleus sonipes: quis iam carcere clauso.
Immineat foribus: pnuisque repagula laxet.
Conuocat armatos extemplo ad signa manipulos
Utque satis trepidum turbae coeunte tumultum
Composuit uultu: dextraque silentia iussit.
Bellorum o socii qui mille pericula martis
Mecum ait experti decimo iam uincitis anno.
Hoc cruor arcto is meruit diffusus in aruis
Vulneraque & mortes hyemesque: si balpibus ac
Non secus igitur bello: roma tumultu tunc
Concutitur: quam si poenus transcederet alpes.
Hannibal: impletur ualido tyrone cohortes
In classes cadit omne nemus: terraque marique.
Iussus caesar agit: quid? si mihi signa iacerent

ba coeunt. cum conueniret multitudo. Bello: qui uoluit hanc orationem in iudiciali genere & in iudiciali esse constitutione ridiculi profecto sunt totaque errata uia est enim in genere deliberatione eoque tedit hanc actio ut milites ad ipatoris & suas iniurias fortiter uideant & pompeii tyrannidem extinguant: & ad denegata primia rapienda recedat. Videtur autem in consultatione poni an sint isereda in aduersarios arma liberanda: quae patria an non: & affirmatiuam pacta suadet. habetque demonstratum genus in istum quod hic pompeius a superbis factis uitupatur. In primis igitur quatuor uerbis quae per exordium sunt captae caesar beniuolentiam: quod socios magnanimos & uictores appellat & attentos reddit auditores quos dicit hoc meruit. Martis: militia & pliorum metonymia. Decimo iam ui. an. iam decennio continuo uictores estis. Hoc me. ac si dicat audite senatus ingratitudinem. In ar. ar. id est in Gallia Germania & britania: quae sunt ad septentrionem expositae. Montes: charissimorum. Hyemes ac. sub al. frigora hyemalia quae tolerastis in hibernis ad alpes. Acta: ducta. Non se. Narratio est quam ut lucidior faciat breui uti collatione. Non se. non aliten. Conuenit tu. terre perurbatione & metu maiore. Quam si pe. quae si iterum ex hispania in italia reuerteret cum isesto exercitu. Cohortes. multitudines equorum: & hoc dicitur quia Domitius ei designatus successor: cum quatuor milibus armatorum fuerat urbe egressus. tamen quae quae Senatus iusserat pompeii centum & xxx. militum ex thesalis congregare: & ex finitumis nationibus fortissimos quosque deligere: ut ait appianus. Tyrone u. nouis militibus & robustioribus. In clas. ca. om. ne. multe naues sunt ad me persequendum. Agi uexari. Quid: eclipsus uerbi agere si a maiore argumetur sumptum ex coeuctura. Si signa. iacet.

OMNIBO. Carcere: per carceribus: carceres est locus & meta ubi arcetur equi: antequam in cursu emittantur. & dicitur: quasi arcer ab arcendis equis. Clauso: quae adhuc linea recta teneat. Carcere cla. retentis equis. Foribus. f. carcere. Laxet repagula: quia toto pectore procliuus lineam percutit: ut trasiliat: sed tamen ab auriga detinet. Conuocat: nunc dicit quomodo ad concionem exercitum suum conuocauerit. oratione sua ad bellum incitaturus. cum igitur magno strepitu milites conuenissent: uultu & dextra illis silentium imposuit: ut significaret apud eos orationem uelle habere quibus tacentibus: sic caesar incepit. Manipulos: manipuli dicuntur ordines militum. collecti in principio fuerunt centum unum & centuriens perant manipulis. deinde Tarquinio regnante aucti sunt. nam ex duobus factus est unus. f. latino & romano. nam romani & latini cum adhuc paupes essent hastis fecerunt manipulos herbarum illigari: & eas pro uexillis sequebantur. Ouidius Pertica suspesos portabat longa manipulos. unde manipularis nomina miles habet. Signa: uexilla. Trepidum. trepidate timore uel festinam. ut Ne trepidate measteucri defendere naues. Turba. i. multitudinem militum: quae magno fremitu concurbat. Bellorum o. f. a beniuolentia principum facit commemoras fortitudinem & uictoriam militum. Illuc autem tendit indignum esse ut uictores exilio multentur: hostes patriae iudicentur. Socii proprie socius in labore dicitur. & bene se parem illis facit. Mille peri. multa. finitus pro infinito. Decimo iam uin. an. quia per decem annos galliam subegit populo romano. & illyricum Germaniam & Britanniam. Arcto is. i. septentrionalibus: & propter germanostras rhenum incolentes dixit. Sub alpi. acta. quae ibi oia gelu riget. Non secus. uidete quam ingrati sint romani. nam quibus primia uictoria debet: eos et tanquam hostes persequuntur: non certe maiore ui Hannibal persequeretur: quam nos persequatur. Transcederet al. Hannibal enim expugnata saguato tras alpes exercitum duxit: & cum nulla parte in italia trasire posset: in galliam cisalpinam descendit: & urbi roma per. xvi. annos bella & clades innumerabiles intulit: ut in maximo periculo fuerint romani: & fere uicti. Implentur: suppleuntur. Tyrone Tyro nouus miles dicitur: significat nouum exercitum ab aduersariis comparari: & rapit eos in odium quia sint crudeles: & in inuidiam: propter potentiam & factiones eorum quibus benefactorem insectantur. In clas. propter naues fabricandas: Agi: in pelli. f. est iussus. Quid. f. facerent. si a gallis uictus & fuffus fuisset. quod d. nullo pacto me incolumem paterentur.

Elis

Extemplo
Manipulus

LIBER

SVLPI. Marte sub aduerso: si uictus & fugatus fuisse plio ifelici. **Feroces:** fortes. **Ruerēt i ter. psequerent me.** Nūc cū for. Nūc cū simus uictores: & dii uideant nobis maxima polliceri uexantur. **Veniat lō. Tacitā obiectōis cū irrisione cōsultatio.** ac si dixisset qspā. **Magno & forti cū exercitu te pōpeius iuadet.** Dux so. pōpeius debilitatus lōgo ocio. Cū su. mi. cū euocato uel tumultuario. sunt enī auctore Seruio tria militū genera **Euocati** quod subitū bellū p milite sunt. **Tumultuarii** q uno militat bello & **Iurati** quingentiq; ānos militaturos se iurant. **Idq; latēter uideat obicere qd pōpeius alias dixerat** Exercitus sibi nō defuturos & cū tellu rē pede cōcutēt: ide se educturū. **Partes toga.** uiri a militia alieni paci q; assueti. **Marcellus q; lo. C.** marcellū itelligit q cōsul cū lētulo erat **Claudius enī** q cū Paulo amilio fuerat cōsul q; de successore ei mittēdo egisset: minus tamen uidebat infensus. **Et no. ua. Ca.** hoc ē Cato uani nōis ispiēs & iperitus qui gerit cōtrariū effectibus nōim. **Catonē enī auctore** Plutarcho ueteres appellabāt: cui plurimarū rerū usus & experientia inerat: & **Catū sapiētem & prudētē** dicebat ut Dionisius ait. **Scilicet: pōpeiu i inuidiā odii q; adducit eius clientelas felicitatē & potentia aperiēdo: & ipsius tyrānidē** manifestā impro bādo. **Extremi: cūctis remotissimaz nationū** cōtractores quos sua dignitatē cā uet. **Empti: quos sua largitiōe sibi ifecit obnoxios.** **Per tot tpa: a sua adolecētia i hūc usq; diē.** Regno: nō enī ciuē sed regē agere uidebat. **Ille re. cur. Ille triūphabit ante legi timos ānos.** Nā ante tricēsimū ānū: cōsulatū triūphū ue gerēt n̄ licebat **Pōpeius uero post ppēnā e si cilia fugatū dānatū q; Carbonē & iteremptū & post Sylla hostes suppliciiis illic affectos** In aphiā con tra. **Gn. Domitiū** qui Mario fauerat missus illic iperator est appellatus: & **Caso Domitio & cōprehēso Hyar ba Numidiā** itra diē quadragēsimū subiugauit: ānū quartū & uicesimū agens. **Reuocatus a Sylla magnus q; Saluatus triūphū** petiit: Illo dissuadēte cū pp atātē iū qd rē nō gesserat auspiciis ppriis: & qd nō dū fuisset in senatū admittus cū eum nō sine Sylla similitate obtinisset: quo uideret admirabilior curru a quatuor elephā tis tracto triūphū ducere statuit angustiori tñ porta phibitus: equis cōspectus ē ut tradit Plutarchus. **Hono res ra. magistratus quos nō legitime ē assecutus.** & qbus nūq; uacauit. **Cōstat aut ipsū cū apud agrū picenū diuerteretur i agris suis quos illic āplissimos habuit: cōmouisse omnē picenū ut Sylla faueret: cui post Cinnā occisū cū Carbone cōtēctio erat.** **Itaq; tertiu & uicesimū natus** ānū p̄tor a nemine designatus i Auximo op pido se ipsū p̄ pratore i subsellio i medio foro cōstituit. **Quid iā ra. libro nono ad actiū Cice. tradit legē cō sules cōscripsisse qua Pōpeio p̄ gnūcniū omnis potestas rei frumētaria toto terraz orbe daret.** **Suppressa: refuata ut nihil inde eueheret: uel coli uetita.** **Seruire ad fa. iul. subiecta ēē pōpeio ut famē faciat cū uelit lō: q; Clodius i pōpeiu cauillās dicebat nō: ppter famē scriptā ēē legē: sed ut lex scriberet factā ēē famē.** **Quis ea. qd est laudi tribuēdū magno uituperat.** Nā cū pompeius cōsul solus a Seruio Sulpitio iter rege creatus sta tim duas leges pmulgasset: unā de ambitu & alterā de ui. i qua noiātim Clodii cadē i uia appia factā exp̄slerat essetq; reus milo: & dū cā a iudicibus cognosceret imēlū clamorē tollerēt. **Clodiani armatis militibus cōsul forz cōpleuit: ne qs populi tumultus cōcitaret.** **Flac re territi clodiani: silētio uerba testiū p biduū audiri sūt pas si & astātē p̄ludio accusatus defensusq; ē** **Asconius auctor est.** **Castra: milites. Foro: iudicibus. Gladii mili tes ipsi.** **Triste: uulnera & mortem.**

Marte sub aduerso: ruerēt in terga feroces Galloz populi: nunc cum fortuna secūdis Mecū rebus agat: supiq; ad sūma uocātes: Tentamur: ueniat longa dux pace solutus Milite cum subito: ptesq; in bella togatae Marcellusq; loquax: & noiā uana catonis Scilicet extremi pōpeiu emptiq; clientes Cōtinuo p tot sociabūt tempora regno: Ille reget currus nodum patiētibus annis: Ille semel raptos nūq; dimittet honores: Quid iā iura querar totū suppressa p orbē Ad iussam seruire famē: quis castra timenti Nescit mixta foro gladii cū triste minantes

OMNIBO. **Feroces. f. ingenio & uictoria.** **Ruerēt iter. i. me fugiēt psequerēt.** **Nūc: post p̄cniū uenit ad argumēta.** qbus ostēdat facile posse uici iuidos & obrectatores: & arguit a facili: q ipatores & nouis militibus istructos minore labore uicere possēt: cū ipsi sint ueterani & i armis diu uersati. **Ad sūma: ad maximā digni tatē & gloriā.** **Tētamur: ipedior & irritor ad bella.** **Veniat dux. trahit i cōtēptiōem aduersarios & prio ostē dit idoneū n̄ esse pōpeiu ad bella:** qā fortasse illis difficiliter uideri poterat: q Pōpeius uir bellicosissimus & bel licaz artis piūssimus uici deberet: sed i cōtrariū pbat dicēs lōga pace defuetū ēē a bellis gerēdis. **Solutus: a pri stina bellicaz artis laude.** **Milite cū su. cū tyrdē paulo ān pato q facile superēt.** **Togata: nō armata.** **Partes: ut fenatores.** **Marcellus q; lo. hoc dicit ne aliqs miret mirū i modū q cōsules & senatus sequerēt pōpeiu: & iter ceteros maxie cato: cuius snia pbari posse ab oibus uidebat.** **Marcellus. n. cōsulerat & Seruius Sulpitius quo tpe bellū ciuile nunciatū est: q primi fuerūt cōsules q retulerūt de successore Cafari mittēdo.** **Sed tribuni pla. Marcus Antoni & cassius & Curio itercesserāt.** **Loquax: qā Marcellus nimia eloquētia fretus cōtra Cafarē nō in arma pcedēdū diffiniuit. sed Cafari mittēdū successorē ut priuatus exercitu rediret: & legiones dimitte renē.** **Et noiā ua. cato. nō pōt negare qn magna apud hoies habeat Catonis opinio: sed licet magna sit: tñ ua na & mēdax.** **Scilicet: licet i odii adducit Pōpeiu: & inuidiū: tñ hoc loco praxipue id facit. q dicit illum ān tps cliētēs largitionibus corrupisse: qbus fretus audet oia p siliū facere.** **Sociabūt. i. si sp clicibus fuerit sociatus Pōpeius oī tpe regnabit. q. d. nō.** **Extremi humiles & abiecti.** **Empti. f. largitiōibus quos sibi pecunia lar gitionibus subiectos fecit: significat ergo ambitōe Pōpeiu tātas opes adeptū esse.** **Tēpora re. i. ab adolescen tia usq; ad senectūē.** **Reget cur. i. triūphabit: qā triumphare erat castis hostibus imperatorem curru subli me uehi albis equis in Capitolium.** **Honores: nā Gn. Pompeius in aphiā Caiū Domitiū & hiarbanū re**

Euocati
Tumul
tuarii
Iurati
C. Mar
cellus
Cl. mar
cellus
Catus
Cato
Pōpeii hi
storia

PRIMVS

gēlybia bella molientes iter fecit: & uigesimo qro āno qd nulli romanoz cōtigerat: triūphauit. **Nūq; di. ho. nūq; d tyranus semp erit & sine dignitatibus nūq; ponet.** **Supp̄ssa: subiecta. f. p̄tati suae.** **Iussa fa. legē fru mētaria tetigit quā Cicero defendebat.** **Gn. pōpeium annona p̄fectum: terrā marisq; q̄tum romani tenebāt dñm fecerūt: un & portus oēs & merces: fruges: cōitia q; & totius agricultur negotiōisq; negocia sub sua p̄tate erāt: un Clodius cauillari cōp̄t sic pōpeio & dicere.** **Nō pp famē scriptā ēē legē: sed ut lex scriberet factā ēē famē.** **Per or. totū. f. cum dñs terrā marisq; pōpeius ecēt.** **Famē. f. cū p̄fectus ē annona factus.** **Quis ea. quis nescit pōpeiu militibus armatis circūdedisse forz & iudicia armis suis subegisse: quo tpe septus erat coro na militū milo: un Cicero p milone cām dixit: & occiso Clodio legē tulit pōpeius ut de cade q̄reret in appia uia facta: un factū ē ut militibus armatis sibi iura fori subficeret. **Gladii mi. armati milites: infra p militibus****

SVLPI. **Cinxere iudicium trepidū: trepidos iu dices circūdedere.** **Corona isolita: multitudi ne ar matoz q; illuc ire nō cōsueuerāt.** **Signa: milites qui sub signis erāt.** **Clauerunt reū: circūdederunt cas eis accusatū: Milite auso. ablatius est absolutus.** **Perrumpere: penetrare.** **Medias leges: forum in quo leges sine armis uigere debent.** **Nunc quoq; mala anteacta uita consuetudine quid nunc p̄paret colligit.** **Suetus: nam post uentidios fratres Carbo nis fautores Auximo pulsos cum tribus legionibus hostes insequando & a Carbone homines auertēdo ad syllam contendit: & fugato Scipione ad eum peruenit.** **Ab eoq; mutuo imperator cōsaluatus q̄q; nundum in senatum admittus Celtiberia p̄fectus ē & cum Metello illā administrauit.** **Docilis: qui fa cile doctus est.** **Magistrz sceleris: qui docuit bellū ciuile.** **Priuata: sine magistratu.** **Teneat lassum: lē tum in ocio & sine imperio: uel legat lapsū id est iacentem.** **Utq; fere: apta sed inuidiosa compatio est.** **Tigres: Tigris uelocitatis tremēda animal & semper in irā pronū.** **Fera rabida: furorē iracū dīam.** **Hyrcano: schytaz: hircania regio i asia est.** **Lustra: cubilia.** **Altus caforz: spōdeum in quito loco habet hic uersus p dactylo.** **Lambere: trāslas tio in eum qui ex bello ciuili & sanguine romanoz ali sit solitus.** **Sitis: cupiditas.** **Nullus semel. Snia a feris tracta quae ubi dulcedine sanguinis in rabiē uersa sunt nūq; mansuescunt.** **Quem tamen: im probatio a mora in scelere: nam imponit finem sapiens & rebus honestis ut Satyrus ait.** **Tuus sylla: quem imitaris: sub quo militasti: qui tibi erat affinitate de iunctus: nam cū Sylla pacata sibi italia dictaturā iniisset & suos omnes diuitiis satiare: pōpeium sibi affinitate de iunxit Iulium Anstianū Anstii sui patrōi i causa am bitus repudiare: & amiliam priuignam suam e metello & Scauro genitam ducere.** **Doceat discedere: suo exemplo qui dictaturam deposuit.** **Regno: tyrannide.** **Post cilicas: ab idignitate rei conquestio acris: qd benemeritus de patria hosti eius acerrimus iniustissime habeatur & pompeio cōmittatur expugnandus ut ci lices & Mithridates.** **Cilicas: uagos pyratas ex cilicia qui etiam per nostrum mare ad hostiam usq; discurrē bant.** **Pontica: in ponti regem gesta.** **Regis lassū: Mithridate defatigatū tum senio tum belli diuturnitate: qā per quadraginta annos & amplius gestum est.** **Vix cōsumata uen. bar. uix finita pontico ueneno.** **Est enim pontus ueneni ferax. & hoc ideo dixit: quia cum de Mithridate Sylla triumphasset & inde Lucullus postea eum attriuisset Pompeius atq; ad ipsū opprimendum ad petram castra mouisset accepit nuncinm Mithri date per Pharnacis filii seditionē: mortē sibi cōsciuisse ac male tentatū ueneno spiritū ferro expulisse.** **Plu tharcus & Florus aiunt.** **Ultima puincia: ultimus hostis debellādus tanq; puincia.**

OMNIBO. **Trepi. mi. i. dubiū: qā icerō erat milo absolueret ne an tollerēt: & i exiliū missus ē.** **Medias le. i. cōes.** **Pōpeiana si. qā exercitus pōpei circūdedit forz.** **Reū: accusatū.** **Nūc quoq; adeo inqt facile p ui oia facere fuit pōpeio: & cū in senectute sit bellū quoq; gerere possit: adducit in inuidiā.** **Lassū: senio cōfectū** **Priuata: sine magistratu:** **Ciuilibus ar. qā syllā secutus est ciuilia bella gerētē cōtra Mariū.** **Docilis: pitus.** **Syllā ma. scele. nā cōtrariā factiōis fuit pōpeius. f. syllana: cafar uero mariana.** **Sylla (auctore Sucto.) ca fari multos marios inesc dixit.** **Magistrz sce. ad irrisionē dicit. nā sylla p̄nciosissimus & crudelissimus oium romanoz fuit: q tot milia romanoz in cāpo martio cecidit: & multos nobiles ac patricios uiros iterfici iussit.** **Utq; se. apostrophat ad pōpeiu & p similitudinē cadis auidū fuisse oñdit n̄ aliter q̄ tigres q cū semel armētoz sanguinē hauserit satiari nō possunt: sic & tu pōpeiu cū ciuilia bella tractare cōp̄isti ab eis desister nescis.** **Sis tis. f. sanguinis.** **Tigres: aialia sūt tremēda crudelitatis quae in Hircania abundāt: speciem p genere ponit: ut Virgilius.** **Hircanazq; admorūt ubera tigres.** **At earum truculentia maxime probatur cum maternis curis incitantur: cum catulorum insistunt raptoribus: & (ut dicit Solinas) succedent sibi egtes licet. & astu quan tolibet fuga amoliri praxdam uelint: nisi in praesidio maria fuerint: frustra est aefum omne notantur frequen**

Tigris

diffime: si quando latrones suos a portatis catulis reuigantes uident in litore: irritata rabie se dare precipites? uelut ppria tarditatem uoluntaria castigantes ruina: quanq̄ de fectu uniuerso uix unus queat subtrahi. Fera: crudeles. Hircana: nā hircania est puincia scythag in asia: Lustra: cubilia ferag. Posuere: p de. Altus: pfundus: ga ex multis armētis sanguis effundit. Armētog: spōdaicus uersus. Sitis durat. i. sic auiditas car dis tibi pmanet. Lābere ferrū. p̄sistit in trāslatiōe. nā tygres lābunt sanguinem ferag. Syllanū. i. sylle quo rpe gessit bella ciuilia cōtra Mariū. Nullius: p nō ut apud Terentiū: nulls sum p nō: sic & pōpeius semel af suetus bibere & sequi sanguinē syllā: nā suescere nō pōt. Quē tñ: cū ita regnare cōperis & oia per uim fa cere nūqd tandē inueniet hac tua potentia finē. Quis scele. mo. sed si inquit nulla rō adducit: ut exuas tyrā nide saltē exemplū tui magistri syllā qui ppetuā dictaturā deposuit: te doceat: ga cū syllā nocte quiescere non posset amicis suadētibus dictaturā deposuit: ut pfunde dormire posset. Tñ: anacoluthon est: cōplet̄ quis af suetus sis bellis. Modus: finis. Regno. i. tyrānidi iuidiose dixit post cilicas diminuit res gestas pōpeiū. & di cit nūqd de uicti barbari: etiā cōtra me bellū pōpe. suscipiet: & postq̄ externoḡ regū puicias multas supauerit ergo ne ultima puincia debellāda pōpeio demandora a senatu. q. d. indignū est cū cōtra hostes arma sum pferit cōtra ciuē romanū arma fumere. Cilicas. i. pyratas cilices populi fuerunt minoris asia: quos pōpeius supauit. nā cū oīs maritima regio eius iperio subiecta eēt. adeo illi pyrate ifestū reddiderūt mare: ut interdū usq̄ ad tiberis hostiū perueniret: ibiq̄ p̄torē ppli ro. cū fascibus cōperit: hanc indignitatē cū nō posset ampli us pati romani pōpeiū iperatore delegerūt: ut maritimā regionem oēm subigeret oēsq̄ pyratas superaret.

Vagos: huc & illuc discurretes. pyratā aut a graco dicti sūt n̄ επραδ. i. a trāseūdo: ga naues mercatorias ex trāuerso trāseūtes inuadebāt. Pōica. i. pōi: ga pōi rex mitridates fuit cōtra quē missus ē pōpeius: & p col chos fugientē cōpult in bosphog: thraciū. i. cōstantinopolim: quā dicta ē Bizātiū: & redacta in formā puin cia postea filius Mithridatis noīe Pharnax patri bellū intulit: qui i turre obsessus ueneno cui assuescerat usq̄ a puero se interficere uoluit: sed cū nihil pficeret a gallo percussore necē impetrauit: alii tñ acutissimo uene no extinctū ferūt: quos hic Lucanus sequit. Barbarico. ue. ga non solū fuerūt rōani ueneno gerere bellum sed armis: ergo barbaroḡ fuit bellum nō romanoḡ cogere hostes ad uenēnū.

SVLPI. Quod nō uictrices. Factū quod ipro bāt aduersarij: iustissimū sibi & necessariū fuisse ostē dit: quia & sibi & suis militibus merces denegabāt: quoḡ magis eā q̄ sua se moueri ostēdit. Quod: ga Aquilas uictrices: signa sub qbus gallias uicimus. Nō paruerim. nō obediuerim. Merces: pramia ut cōsulatus honores triūphus. His cōciliatio est. Pramia: stipēdiū: missio: colōia: & agri. Nō me du. sine me & alio quocūq̄. Triumphet: ex trium pho eni sua puia miles cōsequēbāt. Cōferet ex. cōmiseratōis locus ad militū aīos icēdēdos: nā si p̄ mia iuuentutis amiserint necesse erat senibus medi care. Exanguis: debilis & frigida. Quo se cōse. ad quē cōfugiet. Emeritis: Emeriti dicūt q̄ obierūt legitimū militiā munus. Quā rura. q̄ agri. Dabāt tur eni singlis septēna pluraue iugera. Veteranus: uetus miles & belli peritus. Quā moenia: colōia.

An melius. a cōtrario exēplo auget indignationē? nā pyratas data ē colonia & ciuibus denegāt. Ma gne: o pōpei. Pyratas: quos postq̄ pōpeius in dedi tionem accepit a locis maritimis remouit: & medi terrance regionis fecit colonos. Melius: honestius q̄ ciues benemeriti de rep. Tollite. Orationis conclusio est qua quid agendū sit cōmotis militibus imperat. Tollite tollite: epanalepsis. Iā pridē uicticia: iā diu per decēnium uincere cōsueta. Quas fecimus: quas exercēdo cōparauimus. Arma tenēti. sentētia ē cuius hic sensus. Qui inermi abnegat iusta: dat etiā iniusta uim inferendā. Oia: etiā quā iuste negaret. Nec numina desunt: diis fauētibus rem benegeremus: nā militū animos graui rōne & acclāmate stimulis plena cofir mat. Regnū: tyrānis. Detrahimus do. eicē uolum̄ tyrānos ex urbe ad fūicdū p̄mpta & iuidiose domi nos cum unum intelligat dixit.

OMNIBO. Quod n̄: iustā cām belli dicit: ga uidelicet noluerim arma depōere: nā cū casar triūphum peteret: n̄ solū n̄ obtinuit: sed hostis patriā iudicatus ē. Mihi si mer. sumit argumētū ab honesto. nā cū uolū sumus psuadere exēplis aliqd̄ solemus ab utili uel ab hōesto uel a facili arguere. hic arguit ab honesto & a iu stitia cuius partes sūt q̄tuor. i. Prudētia: Iustitia: Fortitudo: & modestia. & a piibus iustitiā naturalis q̄ sūt sex f. religio pietas: grā obsequia ueritas iudicatio. grā ē b̄mercibus sua ē b̄bita mūera reddē. sed mihi n̄ mō red diderit d̄bita grā mūera: uerū p̄ rep. b̄n̄ gesta hosti ad iudicā sūt: sed grā q̄ mihi d̄bet n̄ reddat̄ mihi sed saltē his militibus q̄ sanguinē suū p̄ rep. effuderūt. captat beniuolētiā a militibus suis casar: cū dicit n̄ magnificatio q̄ mi hi p̄mia sint adēpta: sed his reddat̄ q̄ ipiū po. ro peperūt sanguinē suo. Nō cū du. excepto duce. i. nihil p̄mū dux hēat. Sub quoli. me relicto. Cōfert: si p̄mio suo milites iuueta priuēt: cūq̄ ad senectutē pueuerit unū uiuēt & q̄ facultatib̄ senectutē suā sustētā poterūt. q. d. nulls. Exāguis: & pp̄ atate & pp̄ bella qbus sanguinē suū effuderūt. Emeritus: d̄ q̄ debita militiā munera cōpleuit. Veteranus d̄ q̄ diu bella gessit & belli p̄uissimus ē: cui cōtrarius ē tyro. An melius: obiicit pōpeio q̄ cilicas quos maritio bello supauerat in coloniā misit sed

Quod nō uictrices aquilas depōere iussus Paruerim: mihi si merces erepta laborē est: His saltē lōgi (nō me duce) prēmia belli Reddatur: miles sub quolibet iste triūphat Cōferret exāguis quo se post bella senect̄? Quē sedes erit emeritis: quē rura dabūtur: Quē n̄ ueteranus aret: q̄ moenia fessis An melius fient pyratā magne coloni? Tollite iā pridē uicticia tollite signa Viribus utendū ē quas fecim̄? arma tenēti Oia dat qui iusta negat: nec numina desūt. Nā neq̄ p̄da meis nec regnū q̄ritur armis Detrahimus dominos urbi seruire paratā.

Emeriti
Veteranus

hoc fecit pōpeius: ne itē cōgregati mare ifestū redderēt. Melius. i. q̄ uos o Ro. honestius ne uiderēt uobis q̄ pyratā coloniā primi capiant: q̄ ipsi milites ro. q̄ p̄ patria sanguinem suum effuderunt. Tollite: post q̄ p̄ba uit casar posse aduersarios nō magno labore supari: & cām suā satis honestā esse. nūc q̄si cōcludit & adhortat̄ milites ut signa cōtra hostes ferant q̄ uincere didicerūt cum p̄sertim sibi deos adhuc fauere dicat: & cū non id agat ut ciues subigerent: sed ab his libertatem defendat. Tollite tol. cōduplicatio uehementiā hēt. Iā pridē. q̄si. d. nō expectate adhortationem meā. Victicia. i. q̄ uicere cōsueuerūt. Viribus utē. i. uires hūde sūt cō tra hostes. Arma tenen. i. armato q̄ negat dare qd̄ iustū est: armatis dat q̄ etiā iniusta sūt. Nec nu. de. n̄ agi mus cōtra deos si iustā cām suscepi. Nec p̄da q̄. nō q̄rimus inq̄ subigere libertatē po. ro. imo tyrānos detra here. Neq̄ regnū: n̄ ideo bellum moui ut diriperē patriā meā: neq̄ arma sup̄si ut regnarē & ciuium liberta tem deprimerem. Dominos: ut pompeium. Seruire paratā: quia roma oppressa opibus potentum iā pa rata est seruire: quā antea libera fuit.

Dixerat. at dubiū nō claro murmur uulḡ? Secū icerta fremit. pietas patriiq̄ penates Quāq̄ cede feras mētes aīosq̄ tumētes Frāgunt: sed diro ferri reuocatur amore Ductorisq̄ metu: sūmi tunc munera pili Lelius emeritiq̄ gerens insignia doni Seruati ciuis referētē prēmia quercum Si licet exclamat romani maxime rector Nominis: & ius est ueras expromere uoces Qd̄ tā lēta tuas tenuit patientia uires Cōquerimur: deerat ne tibi fiducia nostri? Dū mouet hęc calid̄ spirātia corpa sāguis Et dū pila ualēt fortes torquere lacerti Degenerē patiere togam: regnūq̄ senatus?

promere ue. uo. libere eloqui uera. Quod tā len. narratio est. Tenuit tu. u. a bello & ultione ressit. De erat: tacitā obiectiōne reprehēdēdo diluit. Deerat: q̄si dicat deesse n̄ debebat. Dū mouet: dū uiuim̄. Spi rantia: uiuētia. Sāguis: q̄ ē anima: sedes & i quo uita cōsistit. Et dū pila ualēt: & dū ualemus uitrib̄ certareq̄ possumus. Degenerem patiere togam: tolerabis togatos inertes & qui maiorē fortitudinem nō imitantur. Regnum: tyrānidem.

OMNIBO. At dubium: milites romani Casaris audita concione: non certum reddidere clamorem: ut eis appareret non placuisse quod facere Casar instituerat. sed aliter alij sentiebant: pars laudabat Casaris mentem: & pars improperabat. Dubium uulgus: id est ambigua multitudo militum. Incerta: id ē anceps nūquid sequeretur bellum ciuile. Non claro: non aperto: quia alij inter se dubitabant de his quā Casar di xerat. Pirtas. quauis inq̄ cadibus assueti milites Casaris negato p̄mio uictorā incenderent ad arma: ta men pietate patriā mouebantur. Patriiq̄ penates: id est domus patriā: quia desiderio suorum & patriā q̄ q̄ tenebatur cum diu a patria abfuisent. Frangunt: uincunt. Feras mentes: id est tamen frangebantur pie tate patriā licet mentes illis ferā inessent. Summi: cum ita incerti essent milites Lelius surgens incertus impu lit eorum dubitationes. & sicut ait Terentius dum in dubio est aniam paulo momento huc & illuc impelli tur. Hic Lelius fuit qui altero ciuili bello inter Marcum Antonium & Octauium ad exercitum Lepidi missus cum Clodio sub habitu meretricis ad Antonium: ut eum interficerent. nam exercitus paratus erat illum uel Lepidum si uellet interficere. Antonius autē a duobus consulibus Hircio & Panfa uictus: supplex ad castra Lelii profectus est & captus. Hic Lelius ciuem ex hoste seruauit & quernam coronam de more romano ge stabat: nam qui ciuem romanum ex hostibus seruasset coronam quernam conseq̄uebatur. Hic igitur Lelius primipilus erat & Centurio ad confirmandos animos militū motus est. Scilicet: certe. Exclamat: apte cen turionem introducit exclamantem ab exordio quod uitiosum est. id Ajax facit apud Ouidium. Munera: id est officia. Pili sūmi. id est primipili cui praeerat Centurio a Pilo telo romano. Insignia: ornamenta.

Doni emeriti: id est corona ciuica: nam qui ciuem seruasset coronam ex quercu asseq̄uebatur: quā ciui ca dicebatur: fiebat autem ex ilice quod genus superiori proximum est. Corona autem obsidiōalis fuit quā hi qui obsidiōne liberati fuerant: dabant ei duci: a quo seruati fuissent: obseruariq̄: solitum ut fieret e gramine quod in eo loco generatum esset intra quem clausi fuisset qui obsidebātur: fuere & multa alia coronarum ge nera ut libro quinto a Gellio ostenditur. Referentem: representantem. Ro. ma. duc. o Casar iquit q̄si de uolūtate tuoḡ militū dubitasti: imo ipsi cōquerimur q̄ nimīū patēs fueris hanc iniuriā ulcisci. Vis. i. po testas. Veras uo. q̄si liceat uicere sniam suā. Lēta pa. q̄ lētos faciat hoies ab effectu. Deerat fidu. iō tar dus fuisti iniuriā tuam ulcisci q̄ de aīs & mētibus nostris dubitares. Dū mouet: dum uiuimus dum arma fi xisse possumus togati romani tibi tua prēmia auferant. quasi dicat non debes pati. Hic sanguis. ΔΡΚ ΤΗΩΘ

SVLPI. At dubium. post casaris porationē qd̄ milites egerit explicat. Vulgus du. multitudo icer ta an iferret in patriā arma. Nō cl. submissa uoce Fremit: loquit. Pietas: q̄q̄ pietate reprimerent tñ acrius ipellebant tñ pugnādi desiderio: tum casaris maiestate q̄ ipis metum icutebat. Penates: domus metonymia. Quāq̄ se. ce. inhumanas & cedib̄ af fuetas. Frāgūt: debilitat. Tumētes: supbos. Di ro: magno uel crudeli. Sūmi tūc: tūc cōsurgens la lius primipilus legiōis noīe i hac uerba r̄ndit: Ge res munera primipil. gerēs officiū primi cēturiōis Primipilus eni & Cēturio primus auctore Liuiō idē snt. Quindecim. n. ordinū q̄ locabāt sub signis & erāt singli in tres ptes diuisi unaq̄q̄ pars primipilus appellabāt & eius partis dux primipilus. Insignia do. eme. ornāmētū doni quod sua uirtute erat eme ritus: uidelicet quernā coronā q̄ dabāt illi qui ciuem seruasset in plio hostēq̄ occidisset: fiebat etiā ex ilice De generibus coronaḡ lege Gelliū lib. v. Si licet: n̄ mō milites dicto obēperaturos p̄mittit: sed ipsū iperatore ifāmat. Si licet: p̄fatio ē cū attentione: uti turq̄ licētia. Romani ma. beniuolētiā captat. Ex

Primipi lus
Corona querna

LIBER

Mouet corpo. fm opinionē philoſophoz qui dicebat ſede animæ i ſanguine poſitā cē: unde Virg. Et uitam multo cū ſanguine ſudit. Dege tog. i. uiles & inertes togatos ro. grēp. occupauerūt. Regnūq; ſe. ſ. patiere ut ſenatus regnet. Miſeg. ſ. c. uicere bello: qſi nō de ceat ciuile bellū mouere: cū te cōtra egatē opprimūt.

Syrtes

SVLPI. Vſq; adeo miſerū ē: tā miſerabile ur. ē enī miſerius hac pati q̄ exercere bellū ciuile. Duc age. Lōga p amplificationē conſuſio. Per ſyrtes. Syrtes duæ maior & minor ſunt in mari qd̄ africanī aegiptū uerſus alluit: dicta a ſyrin quod eſt trahere: nā naues ad ſe trahūt. Sunt autem maria nunc arenoſa nunc profundiffima & iporuoſa ob uadorum frequentā breuia magi magiſq; etiā ob alternos motus pelagi aſſuētis ac reſuētis iſeſta: ut ait Mela. In hoſpita: nō ſuſcipientia hoſpitē: nā aut mergūt naues aut arenis circūdant. Per calidas arenas: p̄ deſerta lybia: in qbus ē aq̄ penaria & ſerpēies abūdāt. Hac manus: aut ſuā dextrā oñdit aut militū multitudinē & a tuo argumētā: ne italiā inuaſuri q̄q; a tergo uideātur poſſe metuere. Victū orbē: uictā galliā extremā mūdi ptē: ex qua Caſar primus romanoz cū iſeſto exercitū in britaniā inſulā q̄ alius quidā orbis dī nauigauit: ſuperataq; obſides & pecuniā iſperauit. Cōp̄p̄ſcuit. reſp̄ſit & ſup̄p̄uit. Vndas tumidas: fluctus maxios & q̄ in n̄ro ſint mari maiores. Oceani: oceanus mare eſt qd̄ circuit terrā dictus a fluēdi uelocitate: nā ωκiς grace citus dī. Fregit rhe. remigauit p̄ rhenū fluuiū q̄ galliā a germāia diuidit: quā ut ſaciſtus Caſar iuaderet ſup̄ eū mirandū pōtē cōſtruxit.

Oceanus

Vertex Vortex

Vertex Vortex. Vertice arctoo. i. ſeptentrione. Virg. hic uertex nobis ſemp̄ ſublimis: uel legas uortice. i. aqua uolubilitate q̄ ſeipſā abſorbet. Iuſſa ſeq. Senſus ē: Neceſſe ē mihi parere tibi q̄a uolo & uelle cogor. Cogi aut̄ eū melius itelligimus ab amore q̄ q̄ ſit hoſtis iudicatus: quippe Caſar habuit milites amātiſſimos ſui: & ad oīa facinora p̄geda paratos: ut hūc ipſū Sauā & Aciliū. Nec ciuis: nec exiſtimabo ciuē ſed hoſtē. Clasiica: rubas metonymia. p̄ ſigna decē. p̄ decē aquilas quas tuæ totidē legiōes feliciter ſequunt̄. Caſar enī p̄cipio hūit qnq; legiōes. Inde tres addidit. poſtea pōp̄ei diligētia tris alias: i qbus primā cōſectā ex delectu puincia tāq; ex ſuo numero caſari dedit: eāq; demū repetiit & abduxit Caſtris: exercitibus tuis: nec dicas decē caſtris. Pectore ſi fra. oīa inania facinora factuz ſe polliceſt. Iugulo. i. imo gutture. Cōdere: imittere & uulnerare. Plenā partu: grauidā: ut i uxorem pariter ſcētūq; ſauiā Inuita: ego inuitus hipallage. Peragā: ut parā tibi. Si ſpoliare deos. ſi deoz tēpla & ſimulachra diripere ſacra q; oīa uiolare atq; icendere. Flāma caſtrēſis: ignis militū & caſtroz tuoz. Miſcebit: turbabit cōſūdet Numina moneta: iunonis moneta: tēplū metonymia eſt. Moneta a monēdo dicta: qm̄ ut in primo de diuinitate Cice. i. q. Cū terrēus factus eēt: ut ſue plena p̄curatio fieret uocē ab aede iunōis ex arce extititſe: quo circa iunonē illā appellata moneta. Caſtra ſup. i. ſi patriā obſidere & ſup̄ tybrino ponte caſtramētari: Tu ſci: orit̄ enī in tuſcia. Metator. Metari: parare ē meſurare & eligere. Virg. Si piguis agros metabere cāpi. Metator ergo ē qui eligit & determinat loca: hic ſit caſtramētator & caſtramētari.

Iuno moneta Metator Metari Caſtra metator

OMNIBO. Duc age: duc me p̄ oēs populos: per regiones inhabitabiles: nō dubito te ſemp̄ quocūq; uolueris ſequi. Scythia: frigidiffime regiōis: q̄ nimio frigore riget. Per inhospita ſyrtes: in lybia ubi ſyrtes ſūt loca qua nauigari nō poſſunt: unde dicuntur απρωτοῦ ἀνὰ πειω. i. traho: q̄a p̄ nimiam harenā deſiccatur unda & riuos in ſiccō deſtituunt: Inter ſyrtes quīs terra pergenibus iter (auctore Solino) ſideribus deſtinat̄: nec aliter curſus pateſcit: nā putris ſoli faciem aura mutat: & minimo licet uento: tantā diuerſitatē ſtatus efficit: ut ſub inde peruerſis ſyrtribus locoz nulla idicia agnitioni relinquant̄. Vtrāq; ſyrtes ducētis qnquaginta milibus paſſuū ſeparant̄. aliquanto clamentior quā minor eſt. Lybia ſitiētis. i. uſq; ad torentē zonā. Hac manus. an oblitus es q̄ nō dubitauimus cā tua trāſire rhenū. Victū orbem. id eſt cū in britanos uſq; exercitū Caſar duxit & eos imperio romano ſubegit: quaſi in altez orbem terraz trāſierit: nā extra ambitū terrā britannia eſt. Oceani: nam in oceano occidentalis poſita eſt britannia. Fregit rhenum: q̄a ponte uinxit rhenū. xi. di crum ſpacio & tranſiuit in germaniā. Arctoo. ſeptentrionali ubi habitant germani. Iuſſa ſequi: ita inquit uolo ſicuti neceſſe eſt imperia tua & iuſſa ſequi: quia iureiurādo adducti ſumus ſequi imperatorē quocūq; nos duxerit: nam quemadmodū neceſſe eſt ut uereamur: ita mihi eſt animus atq; uoluntas te ſequi quocūq; uolueris: poſſum autem ideo uolo. Nec ciuis: ſubicūq; fuerit ille cōtra quem ſigna belli cani iuſſeris: ille nō ciuis meus erit: ſed hoſtis. Clasiica: ſigna bellica. Per ſigna: hic ſignificat magnam ſuā uoluntatis uehementiam Laſius: ut ſequatur non modo quocūq; impulerit caſar: ſed ſi iuſſerit occidere parentes & filios: & uxorem & uxorē grauidā: ex uentre infantem eripere: nihil ſe recuſaturum: quo minus imperio Caſaris pareat. Decem caſtris: decem bellis a p̄cedenti quod ſequitur. nam decem bellis uictor fuit Caſar ſci: licet in britannia: Gallia: Germania. Primum bellum geſſit contra Heluetios: Ligures. Secundum cōtra germanos. Tertium contra Belgas. Quartum contra Neruios. Quintum contra ſiperas & teneritas. Sextum contra Hiſpanos trans Rhenum. Septimum contra Britanos. Octauum contra Alriozines. Nonum

PRIMVS

contra Ambianes. Decimū cōtra eos qui auaricū uenerūt: ut eā obſidione liberarent. hac bella geſta ſunt a caſare. Per uos triumphos. per tuam uictoriā. Iuguloq; pa. ſi patrem fratremq; iuſſeris occidere. Inuita de. inuitus quidem hoc faciā: ſed tū ſi iuſſeris faciā. Pleno par. id eſt in uiſcera grauidā cōiugis. Si ſpoliare: ſi iuſſeris etiā mihi ſpoliare tēpla deoz facile patus ero nō ſolū illa diripere: ſed cōburere. Caſtrēſis: militaris. Numina moneta. i. tēpla Iunonis moneta: q̄ moneta appellata eſt cū terremotus factus eſſet: & a ſue ple na ſer̄ uocem illā ab aede iunonis ex ſūma arce audita: iō moneta iunonē appellatā fuiſſe dicit̄ a monēdo. uñ ſus plena & grauida illi imolabat̄. hac Cice. i. lib. de diuinatione refert. Numina: tēpla iunonis mōeta. Caſtra: etiā tuo iuſſu o caſar cōtra patriā bellum gerā. Ponere: opponere. Tybridis: thuſci qui flu. perlabitur romam & originem habet a thuſcia.

Hesperios audax ueniā metator in agros. Tu quoscūq; uoles i planū effudere muros His aries actus disperget saxa lacertis Illa licet penitus tolli quā iuſſeris urbem Roma ſit iis cūctē ſimul aſſenſere cohortes Elataſq; alte quecūq; ad bella uocaret Promiſere manū: it tātus ad æthera clamor Quātus punifera boreas cū thracius offe Rupibus icubuit: curuato robore preſſe Fit ſonū: aut ruruſus redeūtis ad æthera ſilue Ceſar ut acceptū tā prono milite bellum Fataq; ferre uidet: ne quo lāgore moretur Fortunā: ſparſas per gallica rura cohortes Euocat: & romā motis petit undiq; ſignis. Deſeruere cauo tentoria fixa lemanno: Caſtraq; que uogefi curuā ſuper ardua ripā Pugnaces pictis cohibebāt lingones armis Hi uada liqrūt iſara: qui gurgite ductus Pertā multa ſuo famā maioris i amnem

SVLPI. Hesperios: romanos. In planū eſſum. ſolo aquare. Aries: trabs q̄ habet i ſūmo ferrū in ſtar capitis arietini: quo muri cōcuſſi diruunt. Saxa: ſupple muroz. Illa: uidelicet urbs. His: uerbis Laſii. Cohortes: militū ordines qui erant i qua q̄ regiōe decē numero p̄ gradu diſſimilita ut p̄ria maxia & decima minima eēt. Manus ela. dextras ſublataſ quibus fortitudinē & fidē pollicebāt. Ad athera. hyperbole. Quātus ſo. ſilitudo a ſonitu ſil uaz. Silua: ſiſta impuſſaz arborz. Curuato. rotu plicatis ramis. Aut ruruſus rede. i. athe. aut qñ ceſſante uento in ſuū ſtatū reuertit̄. Boreas thra. uen tus flans a thracia q̄ ē regio ad ſeptentrionē a quo ſi nem habet hiſt̄z ab oriente pōtū: a meridie ageū di cta ē a τὸ ακρη qd̄ eſt ſer̄ ſeu temerariū. Incubuit: ſu puenit & iuaſit. Offe. Oſſa magnus theſſalia mōs pinibus plenus. Caſar ut ac. pcepta militū optima uolūtate caſar ut ſupra ex eius cōmētariis dixius ſi q̄s legiōes ex hibernis euocauit & ſubſeq; iuſſit: ipſe romā uerſus arrepto itinere in oportunitis locis & ci uitatibus q̄s ſibi cōciliabat p̄ſidia collocabat. Acce ptum: ſuſceptum & gratū. Tā prono: tā cupido. Fer re: impellere & urgere. Lāgore: deſidia. Moretur for. in mora teneat p̄ſperitatem. Euocat: extra ad ſe uocat. Vndiq;: ex oī pte ubi erāt. Deſeruere: loca uñ diſceſſere milites per catalogū memorant̄. Deſeruere ten. diſceſſere a tentoriis. Tentoria li z nea ſunt q̄ p̄ tecto tendunt̄. Lemāno: iuxta leman nū gallia: trāſalpina: lacum p̄ que rhodanus arax

Aries

Cohortes

Thracia

Oſſa

Tentoria Lemanus

Vogefus

Iſara

deſerēs rapitur. is heluetios a gallia ſeparat: ſuiſq; accolis lemānoz ididit nomen. Cauo: cōcauo p̄ ripas eminētes. Caſtraq; qua uogefi: Vogefus mons a quo p̄fluit flumen mopſa qui eſt in ſinibus lingonū ut ait caſar: & iō inq̄ curuā ripā. Lingōes p̄p̄os i belgica fæderatos & in occaſū uergentes q̄ ſup heluetios & ſeq; nos habitāt. Pictis: picturatis. Coludebāt: reprinēbāt. nā erāt eis oppoſita. Hi: alii milites. Vada iſara: Iſarā nō p̄fundum q̄ iter aeriā durionēq; fluēs exiti rhodanum & nomen amittit: apud hunc Fabius maxi mus pauli nepos monumentum iſignis uictoriae trophaum erexit ex marmore & marti & herculi duo tēpla Gurgite: fluuiō. OMNIBO. Metator: caſtramētator: Audax: q̄a cōtra iura nō dubitabo pa triā iuadere. Tu quoscūq; q̄cūq; q̄cūq; mœnia oppugnari uolueris paratus ero: & arietem ſi opus erit ad mœnia expugnāda i pellā: Aries ad ſilitudinem arietis aialis dictus eſt. nā aries aial ē qd̄ capite urget obſtātē. iō huic inſtrō nomen a ſilitudie rei i poſitum erat: & ferratus erat i extremitate ut ſpecie ſberet capitis arietini. nā tiz gillū ferratū i capite ſuſpēdebāt: uñ retrahētes maxio ipetu remittebāt & eo pacto ſape urbiū mœnia euerte bāt. Actus: ipuſſus. Effudere: euertere. Sit roma. i. nō dubito etiā romā euertere ſi iuſſeris. His: nūc uer bis inquit laſii oīs exercitus cōſenſit Χειροτομία. i. eleuatio manuū facta ē ut ſignificaret ſeſe proptos eſſe in quacūq; re quā ipſis caſar iſperaret. Cohortes: legio diuidit̄ i tribunos p̄fectos: cēturiōes: decuriōes. Lega tus dī q̄ p̄ſt legiōi. Tribunus mille militibus p̄ſt: Praefectus p̄ſt cohorti: q̄ cōſtat ex qnq; gētis & qnq; gita mili tibus. Cēturiōes p̄ſunt cētū militibus: Decuriōes turmis egū. His. ſ. uerbis laſii. Manus: qd̄ ſignū ē p̄bari id qd̄ dictum fuerat ab iſperatore. Clamor: nō ſolum manu p̄babāt qd̄ caſar dixerat: ſed clamore quē tū fuiſ ſe dicit: q̄tus ſolet fragor eē arborz cū uētus p̄ ſiluas magno ipetu flat. It: aſcēdit. Thracius: q̄a thracia eſt i ſeptētrioē uñ boreas flat. Rupibus: collibus. Offe: mōtis theſſaliae q̄ oli cetauroz ſedes fuit: tāta p̄iroz co pia ut rāoz flexu & r̄flexu tōiuz rep̄ntet. Soli. Fit ſo. ſ. cū uēto ſpirās arbores uertit̄: q̄ r̄deutes i ſtatū ſuū ſonū faciūt: nā ſtētūē & redeūt. Cur. ro. p̄ curuat̄ roboribz. Redeunt̄: i ſtatū priorē. Caſar. x. legiōes hūit q̄z ptē i gallia & germania reliqr̄at: cū uenit i italiā: nō dicit exercitū de gallia i italiā ruocatū poſtq̄ bellū geſit̄ cō ſtituit. Fortuna: ut fortunā ſibi fauētē caſar uidit: magnū ex oī gallia exercitū ſuū reuocauit. Acceptū. ſ. cē. Prono: p̄p̄ſo ad id qd̄ uolebat. Ferre. ſ. iſp̄m. i. fauer caſari. Lāgor: torpoē. Sparſas co. q̄a i hibernis & p̄ſidiis exercitum liqr̄at: euocat ergo i italiā. Vndiq;: i. ex oī pte gallia & germania. Deſeruere: incipit di cere qui milites cōuocati deſeruierint galliam. Tentoria. i. praſidium & hybernia. Cauo: id eſt profundo

LIBER

Lemano: lacus est iter celtas non longe a rhodano: un lemāo sūt appellati: Eleuci: haud pcul inde uicti sūt a caesare ubi p̄sidiū erat a tertia parte regionis suae: tui sūt lemāo lacu & rhodano q̄ puincia romana ab elueciis diuidebāt. Sup ar. uo. sic legēdū ē nō sup ripā. Vogefus. n. ē mōs in finibus hagonū n̄ amnis: Nā caesar i comētariis dicit mopfa flumē de mōte uogefo p̄diit curuā ripā pp mopfa qui ē i finibus ligonū: quos uicti eluecii a caesare pfugerant. Arnis: pictis. i. uersicoloribus. Pugnaces. ga belicosissimi sūt ligones. Hic uada: alii uocati sūt a ifara fluuio q̄ labi i rhodanū: & sub alio noie descēdit i mare: ga rhodanus maior ē fluuius: & ubi illū i gressus ē ifara: nomie anitit. Pertā mul. f. loca. Gurgite: uidelicet nullius fluminis alueo cōiūctus. In amnem. f. rhodanū.

Ruteni

SVLPI. Lapsus i am. rhodanū ingressus. Sol uunt fla. discessere inq̄ p̄sidiā a rutenis. Ruteni nar bonēsi puincie cōtermini sūt: eos idē Fabius q̄ allo brox dictus ē supauit. est. n. ciuitas rutenorū una ex allobrogibus. Flau. crinibus flauis. Soluūt sta. li berant a militibus q̄ illic stabant. Mitis atax: ex Cemenō mōte oriē auctore Stra. auctus hymbribus ripas egrediē lenis tū & prubresū lacū transiēs effluit in tyrenū. Nō fer. ca. nō nauigari a militibus romanis. Varus: hic ex alpiū mōte cemenō pfusus italiā a narbonēsi q̄ & brachata gallia d̄r diuidit. Pli. Promoto: pcul amoto. Quaq̄ sub her. lōgū est hyperbatō: q̄ tenet ea qua & cetera. Signa mouet: Portus sub no. her. In liguria ē monēcii hercul' portus quē solūmō uexat unus ex uentis dictus quidē monēcus uel q̄ pulsus oibus illic solus uoluit uenere rari uel q̄ in suo tēplo semp̄ fere colit solus. αἰὼς ἐνὶ σολῷ ē & ἰκθῶς domus: admittit tū musas ut i se xto fact. canit Oui. Vrget. repellit. Cauaru. cōcauo & sinuoso mōte. Corus qui & caurus dicit & argēstis flat ab uliō occidēte septētrionē uersus. Nō ha. ius. nō obesse pōt. Zephyrus: q̄ flat a medio occidēte. Circius septētrionalis uetus iuxta corū. De uentis lege Gelliū lib. fo. pliniū & Victruuiū. Prohibet: tret & uetat nauas: q̄ p̄petuo tutū portū nō p̄stat. sed breue nauibus stationē. Quaq̄ ia. litus itelligit gallici oceanī: q̄ nūc tra nūc mare ē: ex fluxu refluxuq̄ eius: nec eā Agtania p̄tē idicat: q̄ ē a Garūna ad pyreneos mōtes: sed q̄ ad hispaniā uerget. Dubiū: icertū. Vedicat at: tribuit sibi. Alternis: cōmutatis. Fūdit: effūdit. Aufert: retrahit se. Vetus ab ex. p̄det hic locus usq̄ ad Quarite quos agitāt mūdi labor. Cām enī huius astus & fluxus ac refluxus oceanī: reliq̄ p̄bis idagādā. Est enī sibi icertū an ui uetorū an ui lunae an solis id accidat. Cōp̄tū ē certa lunae rōe moueri nisi uetorū impetus obsit. De hoc motu qd̄ Macrobius qd̄ plinius sciat lege. ait hic enī. Sed astus maris accedere & reciprocare maxie miḡ ē p̄sibus qd̄ modis accidit. Vex cā i sole lunaq̄ bis iter duos exortus lunae affluūt bisq̄ t̄me ant uicenis q̄ternisq̄ sp̄ horis: & primū attollēs se cū ea & mūdo itumescētēs: mox a meridiano caeli fastigio uergetē i occasū residētēs: Rursusq̄ ab occasu subter ad coeli ima & meridiano cōtraria accedētē inundātēs: hic donec iterū exoriāt se forbētēs nec unq̄ eodē tpe quo pridie refluit & reliq̄. Vetus se. i. pellēs mare. Volut ab axe ex. uoluēdo urgeat ab ultima regiōe. & suo termino.

Atax Mitis

Varus

Monēcus

Corus Zephyrus Circius

Lapsus in æquoreas nomē nō ptulit undas Soluūtur flauī longa statione ruteni. Mitis atax latias gaudet nō ferre carinas. Finis & hesperia p̄moto milite uarus Quaq̄ sub herculeo sacratu noie portus Vrget ripe caua pelagus: nō corus in illum Ius hēt: aut zephyr' sol' sua littora turbat Circius. & ruta phibet statiōe monēcii: Quaq̄ iacet lit' dubiū: quod terra fretūq̄ Vedicat alternis uicib' quū fūditur ingēs Ocean' uel quū refugis se fluctib' aufert. Vent' ab extremo pelag' sic axe uoludet

OMNIBO. Ruteni. ruteni ē i p̄sidiō relicti uenerūt i italiā q̄ sunt populi galliā nō pcul ab auernis & fanctonīs. Statōe. i. p̄sidiō rōanorū q̄ eā gētē pusillis castris i p̄sidiō tenuerūt. Soluūt. liberāt & cōfluūt ad ea: Atax: fluuius ex mōte pyrenēo erūpens p̄ fines elueciōz labi: sed tanta fluit lenitate: ut oculi in quam partē fluat diiudicare non possūt. Nō ferrē ca. quia discedentes uacuum reliquerunt. Varus. App. finis Nā Varris fluuius est qui galliam cisalpinam diuidit ab Italia: ut Strabo inquit & Plinius. Quae: ordo gaudeat p̄moto milite illi q̄ habitāt ea pte qua. Portus: liguria portū significat: in quo est portus Monēcus: appellatuf iō q̄ solus habitauerat Hercules aliis expulsis hominibus: uel q̄ i templo eius nullis dei numē colat q̄ herculis: sicut i templo Iouis Iuno & Minerua: in templo ueneris cupido & Adōis & dictus ē monēcus a αἰὼς ἐνὶ σολῷ solus oīkōs domus. idest q̄ solus in domo expulsis aliis diis colebatur & portus herculeus monēcus. Vrget pelagus. f. dextra & sinistra ne igrediat mare. Portus: q̄ portus liguriā celeberrimus ē iter alios: ideo urget mare ne igrediat: cū naues in portum deuenerint tūt sūt ab aliis uētis p̄ter q̄ circio uetō occidētali: q̄ collatē ralis fauonio: qui haud maximā uim habet qua possit nocere nauī. Galli uentum ex sua terra flantem quem fauissimum patiuntur: circium appellant a turbine qui igitur in ea parte galliā positi fuerant qua oceanus ali q̄ ipsa galliā & hispaniā erumpit in infinitum iubete caesare in italiā uenerūt. Et. f. gaudent q̄ sūt in ea pte. Dubiū: quia mō mare excedit modo decrescit. Vedicat: quia erumpente mari sub p̄tate eius est litus & redeunte in alueū suū terra litus cōtinet. Re. declarat. i. cum refluit in suū alueū. Ventus: hic diuerfas ph

PRIMVS

Iosopoz opiniones tangit & astrologoz: quare oceanus fluit & refluit tanto impetu. Alii dicūt hoc fieri ut impetu uetoz: qui cū uehementius spirauerint maris undas euertūt: & inflata unda terrā inundāt. alii dicūt fieri crescente luna: nā ardore suo & calore mare feruescere facit & crescere: & cū decrescit ille calor lunae sic mare decrescit: idē facit sol cū crescit aut decrescit: nā feruescere sole unda maris feruet & crescit: sed si lōgus abscedit in suū al ueū rediit: hāc opinionē plane tetigit Cice. in lib. de natura deoz. sunt aut stella: ut flāmea: quae terre marisq̄ uaporibus alunt. Aliā huiusmodi cām Macro. dicit: oceanus ab oriēte duos sinus refundit: unū ad extremitatē septentrionis: ad australis altez: rursus ab occidēte duo pariter enascunt sinus: qui usq̄ ad ambas q̄s supradiximus extremitates refusi occurrūt ab oriēte demissi: & dū ui sūma & ipetu imaniore miscentur: ex ipsa aquaz collisione nascit illa famosa oceani accessio pariter & recessio. Sed neq̄ Solini p̄termittēs da snia est. Dubitat cū nūc inquit quibus ex causis itumescat oceanus & rursus residat: nec obscuro ē plura pro igentis differentiū: potius q̄ p̄ ueritatis fide exp̄ssa. Sed omīssa ancipiti cōcurrētū questioe: has opinioes r̄ spiritui: regi mēte q̄ utraq̄ diffusa per mēbra oīa aeterna: molis uigorē exerceat: sicut ergo in corporibus no stris cōmerua sunt specialia: ita in p̄sidiōs oceanī nares quasdā mūdi cōstitutas p̄ quas emissi anhelitus uel reducti mō inflēt maria mō reuocēt. At hi qui sūdeq̄ sequunt disciplinā cōtendūt meatus istos cōmoueri lunae cursibus: in qua quidē opinione Pli. ē in secūdo. Aestus maris accedere & reciprocare maxie miḡ est: pluri bus quidē modis accidit: uex cā in sole lunaq̄. Quarite. f. uos philosophi qui regē causas latētes q̄ritis. Ex tremo axe. i. a cardine mundi.

Destituatq̄ ferens: an sidere mota secundo Tethyos unda uagā lunaribus aestuet horis. Flamiger an titan ut alentes hauriat undas Eligat oceanū fluctusq̄ ad sidera tollat: Quarite quos agitāt mūdi labor: at mihi sēp Tu quae cūq̄ moues tā crebros cā meatus Vt superi uoluere lates: tūc rura monethis Qui tenet & ripas satyri: qua littore curuo Molliter admissū claudit: tarbellicus æquor Signa mouet: gaudetq̄ amoto sāionis hoste. Erbiturix longisq̄ leues axones in armis Optimus excusso leucus i hemusq̄ lacerto.

bor: motus. At mihi: apostropha. Meatus: fluxus & refluxus. Lates mihi: icognita es. Monethis: Mone this. germaniā p̄p̄s Ario iusto duce militauit in caesare: legiē & Nemetes est enī Nemes urbs germaniā rhe no uicina. Satyri: aquitania fluminis. Tarbellicus: tarbelli p̄p̄s littorales quattuor in agtania sūt. Signani Cocofates Sex signani Venanii. Claudit cur. lit. cōcludit sinu. Molliter ad. molliter receptū. Signa mo. discedit. Santonis in agtania p̄p̄s. Amoto ho. Caesaris milite q̄ olim fuerat hostis. Biturix: biturige populi liberi in Aquitania qui dicunt etiā Cubi auctore Pli. & Iosci ut ait Stra. Axones: accola: axonis fluuii in finibus remoḡ ut est apud caesare: legiē & Suesiones armis: nā hi inter germanos sueuos pximi menapiis sūt usq̄ ad sequane ānis exitū: ut Stra. tradit. Pli. Suesiones i belgica ponit. Leues i lō. ar. agiles in hastis lōgioribus. Leucus: leuci belgica: p̄p̄s liberi sup mediomatricos & p̄p̄ treuiros & lingones sunt. Rhemus: ex Treuiris & Neruiis: Senones & rheni sua in occasum domicilia habent ut ait Strabo. At caesar inquit eos ex belgis Galliā pximos esse. Excusso lacerto: ad iaculandū.

OMNIBO. Destituat: q̄ cū uctus se remisit: refluit i sinū alueū mar. The. ua. i. uagi mar. Secūdo i. i. mota luna: q̄ primū sidus ē sol: secūdu uero luna. Oris: q̄ cū crescit luna: ita & mare: si decrescit in suū uēū rediit oceanus. Titā. sol q̄ cū sol decliat: mare et decliat: si crescit pari rōne feruet mare. Hauriat: q̄ cū sol & luna calore suo trahūt ad se humorē maria tumescere uident. Tollat. f. calore suo q̄ mittit ab humore nā nisi humor cētignis athereus oīa cōbureret. iō d̄ficiēte hūore deficeret mūdus: q̄ dicit achademici aliqui mūdus ignescat necesse ē. Ad si. q̄ stella: cū sole & luna scim trahūt ad se humorē: & paululū retinet: tunc ignis flāma remittit: & deficiēte hūore: calor ē: quapp ueteres sidera dixerūt αἰὼς ἐνὶ σολῷ ab aqs: qd̄ Pli. inuit: & Achoreus ad caesare ait. Nec nō oceanū pasci phœbūq̄ polūq̄ Credimus. At mi. sc. si supi uo lūt ut secreta sua nesciā nec ego scire ueli. Late mi. i. sis abscondita: late mihi dicimus p̄ abscondēt sed late me p ignorat. Crebros m. i. uarios fluxus & refluxus mar. Tūc ru. p̄git enūcrat p̄p̄s: unū milites cōuocati sūt: q̄ auri hōnis aut i p̄sidiō positi fuerāt. Nemetes: p̄p̄s germaniā iter belgas: q̄ sub ario iusto militabat duce gal logz cōtra ea. Satyri. flu. germaniē. Terbelli po. ut inq̄ Stra. sūt agtāe apd̄ quos scrobib' paululū defessis cru ste auri repitūt. Curuo lit. nā si nō hnt mar' r̄ductū itorful ad quē effodiēt aut i sūmū apd̄ ocl' studiū ē. Sācto nō gēs ē gallice agtāe iuxta tolossanos ad oceanū spectāt: quoz maxia ciuitas ē mediolanū. Stra. Am. ho. divedētib' nullib' q̄ solēt ē onerosi p̄p̄s & ifesti. Bituri p̄p̄s iter agtanos q̄ burdigalliā emporium hnt. hos Stra. bituriges & ioscōs noiāt & cubos. Saxōes p̄p̄s germaniā q̄ partē britāniā occupauerūt: & de noie suo

Monethis Nemetes Satyrus Tarbellicus Santonis Bituri Axones Leucus Rhemus

LIBER

faxoniam appellauerunt. Leues. i. leuis armatura uel agiles. Logis ar. logis astis. Rhemis: populus ex bel-
gis gallia: pxiinus treuiris. Leuci sunt uicini lingonibus & sequanis. Optimus excussio lacerto: optimus lacu-
lator. Excussio: quaprius excussit lacertus: deinde emittit ferru: subaudi gaudet amoto hoste.

SVLPI. Gens sequana. post heluetios se
Sequana quani & mediomatrici Rheni incolunt. Sequa-
naque fluius a belgicis celtis separas parisios dis-
Belga uidit. Flexis frenis in gige: ad domados & uerte
Belgica dos in circulum equos. Belga: Belgica ea pars
Couinu ipsi pgetes quodecim diuisi sunt. Docilis rector
Aruerni no. co. qui facile didicit regere currum caneratum
que sua lingua couinu galli appellat. Moftrati.
a britanis & germanis qui plimiu illis utunt & ua-
let. resumatur illud gaudet amoto hoste. Aruer-
ni in aquitania liberi populi sunt ut Pli. tradit: hi
ex troianis ortos se pdicabat: a quibus & roma-
ni duxere originem. Latios: roanos. Iliaco: tro-
Neruius lano. Fingere: quia non uergerat. Neruius. i. bel-
gica fera gens germanica natio contigua triusgris
Strabo & cafar. Nimitiu rebellis: sape enim co-
tra cafare rebellauit: & cum is abesset in britannia
L. Cottam & Titurium Sabinum legatos cafaris ner-
uii interfecerunt. & postea in. Q. Cicerone se co-
tulerunt ut scribit Cafer comentario quinto. Pol-
Vagiones latus: maculatus. Vagiones: prope incubos populi accola: rheni germana: getes. Laxis brachis: Vtunt. n.
Brache caligis clausis ut farmata: scytharum gentes: quae a meotida: incipiunt boream: uersus quodecim diebus itinere se ex-
tendunt. Sunt brache uestes breues & strictae: quibus pudeda uelant ab umbilico ad genua. si uero ad talos usque p-
cedant laxae sunt quae pro rhenonibus accipiunt quod totum corpus operiunt. Bachau: germania: populi in insula
Bachau rheni. Truces: terribiles. Tubare. are: litui inflexi. Acuere: icitauerunt in bella. Qua: & qui sunt ea qua.
Cinga: ex pyreneis montibus in hyberge fluit: intelligit autem eos qui cotermini sunt hispania. Pererrat: errando
Rhodanus discurrens. Rhodanus: gallia: fluius a rhodano oppido quod pterfluit denominatus ex alpebus oriis & citato
Rhodanus descendens cursu per lemianu lacum ferre integer tendens in occidentem: & gallias diuidens flecitur in meridiem: &
Araris Isara Druentiaque susceptis effluit in turrhenum. Araris: arar ex alpebus labit sequanos heduos & lynca-
Araris flos discernens ut ait Strabo. Gebenas. Gebena mons inter aruernos & heluetios medius: in quo est eiusdem
Gebena nois gebena ciuitas. Treuir: Treuir in belgica populi liberi ppe leucos & lingones sunt. Couerti: in italia.
Treuir Tose ligur. Liguria: a ligisco phactois filio dicta inter galliam & hetruriam & macram & uarum flumen ab imis alpi-
Ligur um iugis extendit: eius caput est Genua. Sed ego cenfeo legedu liger qui fluius e cenienis montibus ortus in
Liger ter pietones & uamuitas excurrere aqtanos a celtis diuidit: & in britanicu oceanu exit: ponitque liger p accolis.
OMNIBO. Sequana g. secanus & sequanus dicit: Antiqui enim e & q p eadem lra habuerunt: sicut graeci ubi nos
ponimus q ponunt & sunt sequani in mediocri fortitudinis populi gallia: qui domicilia habent trans Ararim
Gens op. significat hanc gentem peritissimam egandi fuisse. Frenis. i. frenatis equis. Belga: populi gallia: sunt
oceanu confines: quos matrona & sequana fluiui a celtis diuidunt. Moftrati: nam belga: ab his populis sequa-
nis didicerunt regere equos trahentes currum. Docilis. i. qui facile didicit esse auriga. Couinus genus e currus bri-
tannici falcatis axibus: meminit Pponius: & Martia. O iocunda coutne sollicitudo: Carruca magis esse doque
gratu. Aruerni. f. gaudet amoto hoste: aruernus populus gallia: q se gloriabat origine ab iliaco sanguine du-
xisse: qui consanguinei populi. ro. sunt appellati. nam quoadmodum ab Aenea romani originem duxisse gloriabant:
sic hi auerni a sanguine troiano se natos esse iactabant. hoc tamen quod de aruernis poeta scribit: hedui sibi uendica-
bant. Corneliustacitus: Hedui primi senatoriu ius in urbe adepti sunt: datu id secederit antiquo: & quia soli gallos
rati fraternitatis nomine cum po. ro. usurpant. itidem Strabo: & Plutar. i. cafare: & Cice. ad trebatium. Vna nra con-
gressio pluris erit quam non modo hostes sed etiam fratres nostri hedui. sed in hac diuersitas facta e: quoniam aruernis
hedui sunt cotermini. Neruii sunt populi inter belgas fortissimi: ad quos aditus nemini patet: nisi mercatoribus
qui nihil patiunt uini: nec alia: regere ad luxuriam pertinendum intro ferri: quod huiusmodi rebus existimant mollesce-
re aios: & a uirtute remitti: hi adeo pertinaciter contra cafare pugnauerunt quod ex hominum milibus sexaginta: quingenti
tamen modo supstites fuerunt. ideo rebellis nimitiu neruius. Sanguine cot: historia hoc het gallog: aliquot populi
summatim regere gestas: capita referunt: circueunti insidiis cum exercitu cui praerant caesi sunt: quam rem latius nar-
rat Cafer in quinto comentario. Vagiones. f. gaudet populi inter belgas uicini rhenis. Laxis brachis. i. imi-
tabant brachas farmata: Sarmatae sunt populi iuxta danubium: aliter puiromata: dicti qui laxioribus brachis
utebant: sunt autem uestes ab umbilico ad genua: quibus pudeda obtegunt graece $\alpha\nu\alpha\phi\upsilon\pi\delta\epsilon\sigma$. Bataui: populi
sunt incolentes insulam quam facit mopsa cum parte rheni quae uualis dicit: alii penultimam pducut. Mar. Et mutat latius
as spuma bataua comas. Truces: bellicosi. Quos are recuruo. i. lituo. Lituus autem baculus e recuruus: in
cuius similitudinem tuba: fabricant. Stridentes: resonantes. Acuere: incitauerunt ad bellum: nam tuba: cantu ad
bellum incitant milites. Cinga. fluius est gallia. Quia rho. Vienenses & lugdunenses significat: apud quos
arar rhodano commisceat: auctore Strabone. Gebena: oppidum fuit gallia: in prupto motis gebena: iugo conditum

PRIMVS

Caua rupe. f. niue: quia mons ille frequenter niuibus tegitur. Tu quoque la. es. f. ut gallia milites ro. in Italia uoca-
rent a cafare. Treuir: populus rheni pxius in confinibus germaniae finitimus neruiis. Et nunc tu quoque lae-
tatus es quod in praesidio positus fuerat a cafare: euocati te in libertate reliquerunt. Ligures: populi sunt in finibus Ita-
lia: quoque caput est Genua: Nunc ton. f. atate nostra tonfus es inquit Luca. sed non superiore tpe.

Crinibus effusis toti praetata comata.
Et quibus immitis placatur sanguine diro
Theutates: horrensque feris altaribus hesus:
Et taramis scythica non mitior ara diana.
Vos quoque qui fortes aias belloque peremptas
Laudibus in logu uates demittitis aeuum
Plurima securi fudistis carmina barda.
Et uos barbaricos ritus: moreque sinistra
Sacrorum dryudae positae repetistis ab armis
Solis nosse deos: & caeli numina uobis
Aut solis nescire datur: nemora alta remotis
Incolitis lucis. uobis auctoribus umbrae
Non tacitas erebi sedes: ditisque profundae
Pallida regna petunt: regit idem spiritus artus

SVLPI. Praetata: to. co. pposita: i. crinibus laude to-
gallia: Gallia enim ois comata uno nomine appellata in
tria populorum gentia diuidit amnibus maxime distincta
a Scalde ad Sequana belgica e: Ab eo ad Garuna Cel-
tica: eademque lugdunensis. Inde ad pyrenei montis ex-
cursu Agania Aremonica an dicta Ad haec tribus
distinguit noibus gallias Togata liguria. Comatam
burgundia & fracia Brachata Teutonice uocat. Im-
mitis quia non nisi humano sanguine placat. Theuta-
tes: quod mortis deus interpretat Mercurium hoc nomine galli
appellat: quae aegyptii ut in tertio de natura deorum Ci-
ce. docet Their uocat. Hesus hor. asp & saeuus. quia
humanis uictimis ut docet primo libro lactatius pla-
cabat. Eum aliqui Martem esse existimant Cice. uero Ari-
stetum Appollinis filium oleae iucentem. Taramis ara:
quod Iuppiter interpretat. Non mi. aequae crudelis quia huius-
modi hostiis gaudet. ut Diana quae in Taurica colitur regio-
ne ubi pas oetha: frater id sacrificii genus primus
istituit: siue ut maluit alii Thoas cum illuc a caede leni-
aca puenisset. Vosque: Strabo li. iiii. inquit. Apud oes
tres passim nationes eximio in honore sunt Barda Vati-
es Dryudae. Barda quod laudatioibus rebusque poeticis

Gallia
Theuta-
tes
Hesus
Taramis
Barda
Dryudae

studia Vates autem sacrificiorum naturaliumque causarum cura dediti. Dryudae praeter causarum naturalium
studia moralem disciplinam exercent. Iustissimi autem omnium opinione cum sint: priuata & publica iudi-
cia eorum fidei mandantur. Addit praeterea quod diuersis cruciatibus homines afficiendo imolabant. Bar-
da uia. barda poeta: quae lingua gallica caetores significat. Securi: aut quae laudatioibus tamen uacant. aut quae metu
romanorum multum deposuerunt. Qui for. q gesta uiroque fortunam nosceda posteris tradidit. Dryudae: sic dicti
quod sub quercibus uiuunt & uaticinunt $\delta\pi\upsilon\sigma\epsilon\eta\iota$ quercus e De eis apud plinium in sine. xvi. & in Caferis comentario
sexto leges multa. Barbaricos: inhumanos efferos. Sinistram motu. pueris consuetudinem Nam hominem diuiniatorem de-
stinatum: in tergo seriebant: quosdam sagittis afficiebant: quosdam in sacris adibus patibulo affigebant. Reperistis: post
discessum militum romanorum: in quos arma tenebatis. Solis nos. de. ex moribus & opinione ipsorum poeta caet: aut
solos dryudas magos uera dei cognitione habere: aut solos ignorare. Incolitis al. ne. habitatis altas arbores
quas in lucis sacris amenitatis causa habetis. Vobis au. Vobis asserentibus inquit Anima: non eum ad inferos sed ad alium
orbem ubi uita sempiterna fruuntur. Tacitas: quae silentium loca: Virg. loca nocte silentia late. Herebi: inferni pro
accipimus sedem eorum quae bene uixerunt. Ditis: plutonis. Pallida: ab effectu quae pallorē inducunt & tartarus da-
natorum locum intelligit. Idem spiritus: eadem anima sustinet nouum corpus.

OMNIBO. Comata. f. gallia: nam triplex est gallia brachata: tonsa: & comata: de qua Catulus. Mamur-
ra hie quod comata gallia. Decora: pulchra. Et illi. f. latati sunt conuerti plia in roma. Teutates: lingua gallica
mercurius dicitur: cui humana hostia imolabatur: de quo apud. Cic. legitur: quod dicit quod mercurio fuisse: Primus fuit
quod argum occidit: & ob eam causam in aegyptum pfugisse: eiusque litteras & leges tradidisse: hunc uero aegyptii theutate uo-
cat. eodem nomine primu anni mense appellabatur hic trimegistus dicitur ob multarum regum scientiam: quasi ter maxime. ergo
in aegypto. Theutates Mercurius appellatur: quod colitur in gallia & humano sanguine placatur: Theutate appellari Mer-
curium docet et Liuius. Immitis: quia patitur sibi humana hostiam imolari. Hesus: ut quod uoluit mars dicitur: cui et huius-
modi hostia imolat. un. Ci. sic inquit. Quid Aristoteli quod oliuae dicitur iucentem fuisse apollinis filius: quod hesus: & alii quoque pa-
tres dii fuerunt: non. n. ipsi in numero deorum fulciunt: quod matre dea nati sunt. opinor et mars. Legit in iure ciuili: si-
cut quod ex libera matre natus liber est: ita quod dea matre e natus: deus sit necesse e: ergo orpheus & hesus iuxta ma-
tre nati dii sunt. Lactatius et dicit hoc quod esus & Teutates humano sanguine placatur. & tartarius. i. iuppiter quod & ipse pla-
catur sanguine humano apud cypros. Taramis: sic appellatus e gallica lingua iuppiter. Ara. f. diana: & bis intelligit
ara. Non mi. quia diana in taurica regione humana hostiam imolabatur. cuius templo aliquandiu pfuit Iphigenia ab ip-
sa diana liberata. Vosque: uos et latati estis discessisse romanos: ut traqullo aio uiuere possitis: nam dum in praesidio
erant romani positi: solliciti eratis & carmina canere non poteratis. Bardus: lingua gallica caetor dicitur. Barda. n. populi
gallia: eximio honore sunt: quoniam laudatioibus & rebus poeticis studet. Fortes lau. i. quod uiroque fortunam laudes cani-
tis. Fortes. i. uiroque fortunam de gente lombardorum. Logu aeuu: nam uatium labor immortalitate parat. Securi: sunt solliciti
die romanorum. Positis: pro depositis. Barbaricos. i. mores barbarorum. More sinistra: quia quosdam homines consi-
gunt & intra sacras aedes patibulo suffigunt: magnaque e scena cordo statuam apparatus: eius lignum iniecitates: peco-
raque & uarias imitantes belluas atque homines holocaustum faciebant: ut scribit Strabo. Dryudae: populi sunt gallog: filii
giost & sapietes: quod pter naliu caru studia moralem disciplinam exercent. & quia syluas habitant: ideo nomen traxerunt: nam
 $\delta\pi\upsilon\sigma$ quercus dicitur de his in commentariis cafer. sed Lucanustegit nunc etiam alia: nam est mos illorum
sibi pfuadere non interire animas: sed post mortem ab aliis ad alios transire: quod ad uirtutem maxime ex-
citandam pertinet mortis metu neglecto. Nosce deos: quia militiae huius uacatione: & alia: regere: nisi cum necessitate

tas cogit: sicut cum caesar bella itulit coacti sunt sumere arma. nunc discedentibus militibus romanis ad sua redire sacra. Nosce de. uel soli didicistis quod sit deus: uel nescitis: aut ceteris estis sapientiores: aut stultiore. Res motis: dicit illos in solitudine abditos manere: ne frequentia aliorum a cognitione sua remoueat: & ne aliquid minus cessum cogitare iducant: & ibi dant theologica uita opera. Vobis autem non licet uobis aias ad iferos descendere. sed post mortem ab aliis ad alios transire. Tacitas se. i. p. silenti uerborum: quia omnia ibi silent. non enim uoces exaudiunt. Dicitur. i. plutonis: eo quod diues sit: nam omnia redeunt ad iferos.

SVLPI. Orbe alio: siue apud antipodes siue in insulis fortunatis. Canitis si co. si uera & copta loqui mini. Mors est me. lo. u. i. i. media morte puenit ad illam uitam eternam. Populi quos de. ar. dryuda septentrionales. Errore: opinioe. Quos il. lo. certe felices quia morte maximam terribiliu ut Aristoteles iquit non timet: ipsa quoque gaudet. ut quia ad immortalitatem pueniant. Hi quoque Valerius scribit pecunia in alio orbe restitueda credere non dubitat. Lethi: mortis. Inde ex mortis securitate. Ruedi i fer. pugnandi appetit: dique mortem. Capaces: patientes & qui non terret. Et ignauu est: Turpe est exitum mortem effugere. Et uos op. ar. uos qui repellere uis. Caicos Caici germania: populi comati accola: rheni sunt: dicitur & Cauci.

Feroces: a caicis ferocibus habitatas. Apertu or. germania ad quam iuadenda primus caesar aliis aditu patefecit. Caesar ut in me. Caesars legionibus euocatus frustra teta concordia p. L. Caesars & Roscius fortis quibus dederat mandata p. p. Ant. cu cohoribus quos Aretiu misit. Ipse Ariminu cu duabus legionibus substituit: delectu hinc instituit: p. fauru sanu Anconu singulis cohortibus occupat. ut ait caesar. Appianus uero iquit Caesars ab Arimino ubi non diu moratus ad ulteriora contedit arcibus p. fidia ipone & q. cu: i. transitu obstitit uel ui uel humanitate sibi uedicas. Inmefa ui. col. ro. ut magna potentia ex coadunatis legionibus. Maiora: q. est Ariminu occupato. Spargit: spargit cohortes methonymia.

Scribit de quo se sic Appianus Fuga: i. q. & conuersioe oibus in locis summa trepidatio fieri cepta: quia caesars cu uniuersis copiis adesse crederet. Quia omnia intelligentes consules p. p. i. urbe egredi & p. italia delectus agere ueluti rep. extremo in piculo posita iusserunt. Vana: inanis. Accessit: addita est. Irrupit: aggressa est. Intulit in milia aios uelut conspiciu. Velox nu. fama ipsa: quo nullu malu uelocius ut ait Maro. Properantis: festini Na caesar erat p. cepit oia. Innumeras lin. uel hominu uel ipsius fame cui quot sunt corpore pluma: tot lingua: totidemque ora sonant. Praconia: denunciations.

OMNIBO. Orbe a. quia post mortem ab aliis ad alios transire creditis: ut nra aias ad antipodes: antipodu uero ad nos transire credatis. Artus: membra. Regit: quia aia dicitur regere corpus. Canitis si co. si ueru est quod dicitis in disputatioe. Mors media est: mors est media uita: quia iter hac uita & sequente mors est media: id non est finis nec principiu. Vnum sequit ex reliquo: si finis non est uita: ergo uita est longa: si mors media est: uita longa est. Certe populi: uerum sit nec ne quod dicitis: non ego affirmaueri: sed illi populi hoc suo errore felices sunt quia non mortem esse uolunt: sed transmigrationem tantum aia. Arctos. i. septentrio sub quo hitat dryuda. Timor maximu loci: quia oium terribiliu maximu est mors. Haud urget. i. non timet ab eis mors. Urget: non agitat. In ferru mes p. quia neglecto mortis metu excitat ad uirtute cu securitate. Prona: p. liuis. Ruedi i fer. quia iuadit mortem sine metu. Ignauu: uile dicitur quod timeda est mors. cu sit nisi transmigratione corporis ad corpus. Rediture: i. alia forma. f. Et uos: instructus erat caesar his militibus quos ad se euocauit in italia qui in p. sidio in gallia positi fuerat. Vos. f. milites oppositi. i. positi in p. sidio ne caici rebellent: nunc acciti uenitis ad caesars. Caicos: p. p. os bellis assuetos: un caici assueti a galli dunt. Crinigeros: quia crines habent in hueris denissos. Ripas rheni: quia iuxta rhenu habitant. Rhenus autem oris ex leponiis galpes icoluit: & longo spacio p. fines matuatiu: eluecio: sequano: mediomatrici: tribuorum: citatus fert: & ubi oceano appropinquat in plures defluit p. tes: multis i. g. tibusque insulis effectis: Caesars. Apertu g. tibus orbis. i. regione gallica reliquis a p. sidio militu. Caesars: nunc dicit quod caesar fecerit collecto exercitu: i. quo octo legiones fuisse tradit ab historicis. Praepauit. n. iter suu: & ad urbem tendit: sed prius in medio sustulit: quia ipsi admenda uidebant. Fama: belli p. oem italia ipsa erat: quia maiora ueris nunciare consueuit. Romani sibi aio singebant maiore caesars deuictis gallis cu germanis adueta: & cu populi barbaris ut roma eis diripienda concederet Inmefa uires. f. totius exercitus. Collecto robore. i. uncuque conuocatis militibus. Fecerit fide. i. fiducia d. dere caesari. Audedi ma. quia aio conceperat: ut urbem roma suo iperio subigeret. Coplem. i. exercitu duxit ad moenia. uel coplem. i. p. sidio munit & firmat moenia que cepit. Vana: nunc dicit fama p. consuetudie sua maiore p. italia fuisse uulgata. Virgilius: Fama malu. Vana: non solu uera quia plus aliq. uulgat que ueru sit. Vana: mendax. ut Ci. Nec uero est que turpius uanitate. Irrupit iuasit. Propatis: festinatis. re uera. na celeritate consicienti nullus imperator cu caesars comparari potuit: unde Caesars dicit ipse absentem nihil minus metuebant que presentem.

Orbe alio: longae canitis si cognita uita. Mors media est certe populi quos despicit ar Felices erroi suo: quos ille timor etos Maximus haud urget lathi metus: ide ruedi In ferru mes p. na uiris: aiaque capaces Mortis: & ignauu est rediturre p. cere uita. Et uos crinigeros bellis arcere caicos Oppositi: petitis roma: rhenique feroces Deseritis ripas: & apertu g. tibus orbem. Caesars ut in me. fa. collecto robore uires Audedi maiora fide fecere: per omnem Spargitur italia: uicinaque moenia coplem Vana quoque ad ueros accessit fama timores Irrupitque aios populi: clademque futuram Intulit: & uelox p. perantis nuncia belli Innumeras soluit falsa in praconia liguas. Est qui tauriferis ubi se meuania campis

Coplem: p. sidio firmat. Vana quoque: Terror urbis deser. lon. continue & ordinatae multitudines egrediuntur. Credas: credere possis inquit aut domos comburi aut terra motu uexari. Faces ne. incendium.

Falsa praec. quia multa falsa nunciabantur & maiora ueris. Est qui: alii inquit dicitabant caesarem: alii in arma ipsum subito affore: & cum uniuerso barbarico exercitu italia inuadere: ut diripiendam urbem militibus concederet.

Explicat: audaces ruere in certamina turmas Afferat: & qua nar tyberino illabitur anni Barbaricas saui discurrere caesars alas. Ipsu oes aquilas collataque signa ferete Agmine non uno desisq. icedere castris. Nec quale meminere uidet: maiorque ferusque Metibus occurrit: uicto que imanior hoste. Tunc iter rhenu populos alpesque iacetes Finibus arctois patriaque a sede reulos Pone sequi: iussaque feris a g. tibus urbem Romano spectate rapi: sic quisque pauedo Dat uires fame: nulloque auctore maloru Quae finxere timent: nec solu uulgu inani Perculsu terrore pauet. sed curia & ipsi Sedibus exiliere patres: iussaque belli Consulibus fugies madata decreta senatus. Tunc quae tuta petat: & qui metuenda reliquat Incerti: quo queque fugat tulit ipetus urget Praecipite populu: serieque heretia longa Agmia prorupit: credas aut tecta nefadas

thesis. Quo tu: impe. su. quo metus & fugiendi stimulus abstulit. Urget praeci. impellit festinum. Seriaque her. lon. continue & ordinatae multitudines egrediuntur. Credas: credere possis inquit aut domos comburi aut terra motu uexari. Faces ne. incendium.

OMNIBO. Est. f. aliqs. Meuania: pars est tuscia: cuius & nominis insula hibernis proxima Meuania dicitur: sed de tuscia hoc loco loquitur. Explicat: extedit. Tauriferis causa. i. pascuis ubi tauri pascunt: na loca Meuania plena sunt pascuis: ubi armeta nutriunt. Et. f. afferat. i. nunciat ea pte qua. Nar. fluuius tuscia: i tyberini defluens a cuius nomine ciuitas p. p. qua Narnia appellata est. Vir. Sulphurea nar albus aqua. Alas id est turmas: ala dicitur egres qui in acie apud antiquos dextro cornu sinistroque collocabant: lateraque aciei in alarum modum tegebant: unde iterdu ala omne militu turbam significat. Oes aqui. uniuersu exercitu significat posuit enim. aglas signa militaria p. omni exercitu: quae insignia romana erant. Non uno ag. sed diuersis agminibus. Dens: nam maxima celeritate tribus castris ad urbem perueit id est tribus diebus. Memi. uid. id est maiorem uidebant caesars. q. ante: & maiora ueris expectabant: ut faciunt qui timent. Occurrit: resp. tatur maior solito. Hoste: quia uerisimilius putabat caesars sauior esse quia germaniam & galliam cu britania debellauerat: na uictoria facit homines insolentiores. Nunc: deinde est qui afferrat. Alpen: uidelicet gallos cisalpinos: nam ultra rhenum habitant germani. Arctois: septentrionalibus na in septentrione est gallia. Pone. id est post caesars sequi. Vir. Pone subit coniunx. Urbis: roma κατὰ τὸν ἕρπον. Rapi. diripi. Ro. spe. quod indignius est. Sic quisque. f. fingebat animo quod metuebatur: ut mos est timetium. Dat. u. f. id est auget famam

Auctore nullo: nuncio. mala nunciabant: sed qui ea diceret incertus erat auctor. Finxere. f. ea quae cogita uerunt faciente timore. Nec solum uul. nec mirum inquit cetera turbam timuisse: cum senatus terrore pulsus curiam deseruerit & temp. consulibus mandauerit. Seruius sulpitius & Marcellus eo tempore consules erant: quo in urbe romana bellu nunciatum est. Inani terrore: quia nondum caesars satis constituerat ad urbem aduentare: sed cum ipse moenibus minime instaret: romam deseruerunt. Sed curia & ipsi patres: declarat quod dixit curia. Consulibus: semper cum aliquis tumultu & periculum inferret urbi solebat hoc uerbu temp. de mandare consulibus senatores. Videant consules nequid detrimenti resp. patiat: ita nunc factum est: nam senatus cum uidit tanto impetu caesars uenire & maiora nunciatur que res ipsa esset: uersiculo declarabant potestatem resp. consulibus mandandam: ut uiderent nequid detrimenti resp. pateret: qua potestate data possent bellum gerere: pacem iungere: exercitum scribere: delectus habere. Fugiens: fugientibus patribus ceteri eos sunt secuti. Tuta petat. i. quoniam se tuto recipiant. Metuenda relinquunt: id est quo non fugiat satis tuti. Quo metus unumquemque patrum detulit: eo sese contulit. Agmina prorumpunt. f. ex urbe. Flarentia coniuncta inuicem. Credas: non aliter profugiebant romani ex urbe que si incendio tota ciuitas correpta esset: aut certe hostes urbem cepissent. Credas: credere quisque posset. Faces ne. san. i. hostiles.

Caici

Meuania
Clitunus

Nar

Pone

Perceller
Percutere
Curia

Lympha
Cerriti
Fligere

Naufragi
um
Naufragus

Lares

Vallu
Vallus
Cepes

SVLPI. Corripuisse: occupauisse. Nutates: trementes & inclinantes. Pedere: minaricafu. Ruina qti. ruinoso ipetu agitante. Lymphata: furiosa: lymphati dnr mete comoti q ex aqua uitu cotraxere cuius e huc atq; illuc discurre. Lympha eni e aqua qd sit a nympha mutata lra lymphati ergo lymphaz furore percussi dnr sicut Cerriti cereris. Vnica: sola fugiedi spes reliqua eet. Afflictis: aduersis: fligere eni pcutere e. Incosulta: incosiderata sine cosilio. Qualis uelut naue austrinis fluctibus periclitare sed nodu dissoluta naua se in mare precipitat sic pplis ruebat i fugam. Turbidus: nubilus & uehemens. Reppulit equor a syr. ita i septetrio ne fiat ut syrtis meridiana sicct. Poda ma. ue. grauis malus uela gerens cu sonitu fractus e. Deslit: deorsu salit. Magr: que popeio & senatui com parat. Nauas uero populo. Nodu spar. co. nauu adhuc itegra & no dissoluta contextura. Facit nau. iacit se i mare & enatat: uelut nauu fracta. e eni Nau fragiu fractio nauis: & Naufragus q nauu fregit. & cu piculo nat. Nullus ia: quata trepidatio metes in ualerit ex obliuioe charitatis ondit. Laguidus auo: decrepitis. Nullu: filiu. Eualuitre. potuit reducef & retinere. Aut pa. aut expectauit du sacrificaret & p salute ipsoz uota cocipent: Hoc et Ideo dixit. Qm ut habet plutarchus Cosules nec pactis d mo re sacrificiis se fugā surripuerut. Patria. siue dii do mestici domoz & cuiuscunq; loci custodes larif nym pha & mercurii filii. Cocipiet: cocipit uerbis enu tiaret. parces & coiuges. Dubia: q i periculo erat. Hæsit lu. q ipsu cederet abire ut e mos discedenti u. Qui. Ter limc tetigi ter su reuocatus & ipse Indul ges aio pes mihi tardus erat: Sape uale dicto rursus lu multa locutus. Iussu extre. aspectu ultimo quia nuq reuerurus. Ruit: pperat. Irreuocabile: reuo catoribus no auscultas. Ofaci. Amplificatio remi poeta sentetiose exclamat. Dare: ad dudu. Diffi ciles tue. duri ad seruadu. facilius e eni parare q par ta seruare. Ignaue ma. inertes coetus. Facile pre. qua facile pdari posset. Frequent: plena & mltoseo tinete. Capacit ge. hu. q cutos hoies caperit i unu coadunaret. Cu pressus: fugā iprobās & deplorās a cotrario argumctat. Romani iqt i agris hostilibus uallo aggere & fossa se muniut ac cotinet: Vos uero urbe munita sub primu rumorē relinquit. Præsus: uexatus. Claudu: obsidet i agro hostili ut Exerci tus Sp. posthumii ad furculas caudias ubi a sanitib obfessus castra muniuit ut noctu securus eet. Vallo: muni mēto ex uallis hoc e palis factu. Aggere su. cogeries subitaria ad munitionē castroz. Securos sine metu. Tentoria. multum tecta. Munimine cesp. ra. munimento terra euulsa. Cespes pprie e terra cu uiridi herba euulsa uel excisa.

Corripuisse faces: aut iam quatiente ruina
Nutates pendere domos: sic turba p urbē
Præcipiti lymphata gradu: uelut unica rb
Spes foret afflictis patrios exceder muros:
Inconsulta ruit: qualis cū turbidus auster
Repulit a libycis immesū syrtibus æquor:
Fractaq; ueliferi sonuerūt pondera mali
Desilit i fluctus deserta puppe magister
Nauitaq; & nodū sparfa cōpage carinæ
Naufragiū sibi quisq; facit. sic urbe relicta
In bellū fugitur: nullū iam laguidus æuo
Eualuit reuocare parēs: coiunxq; maritum
Fletib; aut patri dubiæ dū uota salutis
Cociperēt tenuere lares: nec limine quisquā
Hæsit: & extremo tunc forsita urbis amatē
Plenus abit uisu: ruit irreuocabile uulgu.
Ofaciles dare summa deos: eademq; tueri
Difficiles: urbem populis uictisq; frequentē
Gentibus & generis coeat si turba capacem
Humani: facilem uenturo cesare prædā
Ignaua liquere manus: cū pressus ab hoste
Clauditur externis miles romanus i oris
Effugit exiguo nocturna pericula uallo:
Et subitus rapti munimine cespitis agger
Præbet securos itra tentoria fomnos.

OMNIBO. Corripuisse. i. icedio correpta eē tecta. Quatiēte ru. qn terramotus eet. Turba: adeo oēs precipites fugiebāt: ut nulla spes nisi i fuga relicta eet. Lymphata: ifana. irāstatio a canibus sūpta: nā canes lym phati dnr: cū i rabiē sitis obuerti huc & illuc discurrūt. Lympha. n. aquā significat: & nympha: ga nympha: sūt fontiu dex. n. p. l. ponit. Incosulta: furēs. icosiderata. Velut: rāq; i fuga salus eet. f. excedere muros. Vtrunq; dicit excedere muros. i. extra muros cedere Excedere muris. i. a muris discedere. Qualis: fugiebāt iqt anteq; hostes uiderēt: sicut naua: cū uetus istiterit: & pcedēs nauē pculserit: metuētēs ne nauis frāgat: se prius i undas precipites trahūt. Ordo e. sic fugiē i bellū urbe relicta. Turbidus auster: uetus a meridie: q sp pluuia i ducit: iō turbidus. Libycis syrtibus bñ libycis dixit: qa a meridie flat auster: ibi syrtis sūt q a supas qd e traho dicuntur. Veliferi. ferētis uela: qa antena: malo sustinet. Deserta puppe: sic adhuc itegra urbe romani fugiebāt: sicut puppe itegra naua fugiūt. Sparfa. scissa & dissipata nauu. Cōpage: iunctura. qa itegra manet. Naufragiū si bi quisq; facit: pcepse se demittit in undas tanq; fracta sit nauis: sic romani ex urbe fugiebant licet secura. Fu giē: i personale e ad oēs ptinēs. Nullū iā. dicit romanos tā cōsternatos fuisse ut nec pr filios: nec uxor maritum nec irater frem retinere possēt: qti hostes iminerēt. Laguidus auo: quasi senectus ipsa cōmiserationē moue re deberet filiis reliq; nibus parētēs æuo cōsectos. Nullū. f. filiu. Cōiunxq;: q lachrymas sūdēs rogabat ma ritū ne se desereret: tū ipeurare n poterat. Patrii lares: saltē iqt in urbe morari n poterāt: tū iqt per dū uota diis facerēt: ut se a piculo belli liberarēt. Cociperēt: nec tū tēporis sumebāt quātum animo uota p patria cocipe rēt: ne dū uerbis. In limine hæsit. sicut q caras ades relinquūt: quasi eas nō amplius uisuri i limine morantur dicētēs erit ne tps ut redeā: sed hoc illi n faciebāt: quasi hostes nūc nūc iminerēt. Plenus abit uisu: idest nemo discessit ut sanaret uisu & cōspectū suū prius aspiciēdo patriam: sed inemor erat. Ruit irreuocabile uulgu:

quod nulla rōne reuocari pōt. Ofaciles dare summa deos: hic p exclamatiōe qsi cōtra romāos iuehit: q urbē deseruerit rerū dominā: q uniuersi terraz orbis populos capere potuerit: quanq; hoc dicit uolūtate deorū eue nisse. q facile res humanas augeāt. sed nō tā facile defendāt: nō eni queadmodū pni sūt res secundas hoibus p̄stare: ita p̄opti sunt eas defendere. Summa: magna iperia. Urbē populis: pbat ex eo qd romani fecere: Ra ro deos res magnas: sicut dedere: ita eē cōsuauer. Frequent: celebrē & plenā. Victis: nā etiā hostes uicti ur be romana donati sūt. Populis: nā multi populi romā cōfluxerūt. Coeat si turba: qa si populi oēs i unū coiff sēt poterat hæc urbs oēs tutos cōseruare: est aut hyperbole. Ignaua manus: ibelles & effocinata: quasi suā uirtutis obliata. Facile ea. quā facile diripuit caesar. Veturō: iā romā uersus directo. Cū pressus ab hoste: q deorū uolūtate hoc fuerit pbat: sape iquit romani exiguis castris a multitudine hostiū circūdati se continuere. Nūc aut iā ualidis mœnibus urbis se parē tutos crediderūt. Pressus ab hoste: nūc autē nullo hoste iuadente: sed cesare ciue. Externis oris: nūc i patria. Nocturna pericula: nocte etiā putauit se tutū P. R. i castris. nūc aut i ualidis mœnibus urbis se tutū nō putat. Et subitus rapti: & secure dormiuit iter aggerē que raptu cespitis subito fecerat. nūc aut i patria hora spacio securus stare n̄ audet. Rapti cespitis: raptim structi. Cespes dicit ps tra cū uiridi herba reuulsa ex qbus romāi aggerē facerē solebāt. Tentoria: tabernacula ubi milites pnoctāt.

Tu tātum audito bellorum nomine roma
Deseris: nox una tuis non credita muris
Danda tamē uenia est: tātōz dāda pauorē
Pompeio fugiēte timent: tū ne qua futuri
Spes saltē trepidas mētes leuet: addita fati
Peioris manifesta fides: supiq; minaces
Prodigiis terras iplerunt æthera pontum
Ignota obscura uiderunt sydera noctes
Ardentēq; polum flammis celoq; uolātes
Obliquas p inane faces: crinemq; timendi
Syderis: & terris mutantē regna cometen.

SVLPI. Nomie: rumore. Nox una tu. nō cre ma. unius noctis spatio tuis muris nō cōfiderē. Dā da tū: Ab accusati oē pōpeti uictoris getiū illos expurgat. Tū ne q. Præterea ne metus minueret oia. erāt pdigiis plena de qbus sic Appianus. Monstra p̄terea ac signa celestia mētē plerūq; territabāt Nā sāguine pluisse Deū sudasse simula chra. Plurima e celo tacta fuisse tēpla: Mulā eē peperisse memorāt multaq; alia horreda apparuisse q reip. iteritū muta tiōne ue portederēt. Supplicationes igit ut i cōmuni cōsternatiōe decreta sūt Populus ad Marii Syllaz recordationē uehemēt excitus exclamare cepit ca sare ac pōpeti magistratū deponere oportere: qua si i hoc solo sine bellū eēt habituz. Addita: supiori cōsternatiōi. Fides pe. fa. certitudo peioris. calamitatis q meuerēt. Minaces: terrifici. Prodigiis: si gnis q pdicunt. Cice. qa eni ostēdūt mōstrā pdicūt ostēta portētā mōstra pdigia dnr. Obscure no. ho mines p noctē obscurā. Ignota: nō alias uisa & obseruata: plinius tradit. Stellas repete i celo humore fortui to & ignea ui nasci. Sūtū qui eas eē ppetuas credāt: suoq; ambitu ire: sed nō nisi relictas a sole cerni: Intelligit aut poeta pogonias q iuba demissa i spēm barbā hnt: & Acōias q iaculi mō umbrant ocillimo significatu. & Xiphias pallidissimas: & doliogz figura fumidaz: lucis pythetes: & ceratias i spēm cornus. & Typhōes ignea specie spiraz mō itorta. Ardētēq; po. cū uetus ad altiora platus partē ignis atheri secū rapit hoc fieri Aristo teles docet. Id eē cō obfuarū Posthumio albo & Sp. fusio furio cōsulib; libro ab urbe cōdita tūo Liuii. ait. Ob liquas fa. trāsuerfas q ut iquit plinius emicāt nō nisi cū decidūt uisā. Earz sūt genera duo lāpades q sūt plane fa ces & bolides. Faces uestigia lōga faciūt priore ardēte pte. Bolis uero ppetua ardēs lōgiorē trahit limitē. Ce lo p ina. in aere p sumā eius partē quā inane uocat pbi. Crinēq; si. Sidus crinitū Cometas graeci uocāt horrē tes crine sāguineo & comaz nō i uertice hispida. ut plinius ait. Timēdi: qa terrificū magna ex parte sidus atq; nō leuiter piau ut ciuili motu octauio cōsule: iterūq; pōpeti & cesaris bello. Aristoteles i methcoriis ult i flamatū aerē circa aliquē ex qnq; planetis a qbus nascūt fulgura. & cōtractū cometa: p̄bere spēm: Sed Satur ni & martis eē peiores. Eos aut neq; luua neq; sol gignit. Mutātē re. id eni portēdit.

OMNIBO. Tutantū audito: miles castra tenuit exiguo uallo: & nūc nō fidit se posse mœnia cōtra casa rem defendere: & ideo quasi cōmiseratiōe in hac apostrophem uenit: cum dicit eos nō circūfessos ab hosti bus sicut castra circūfessa tenebātur sed tātū audito nomine cesaris urbem deseruisse. Nox una tuis: & nunc nō sūt cōfisi se posse itra mœnia cōseruari unius quidē noctis spacio. Dāda tamē uenia: Excusat quasi roma nos dicens: quid mirū si cateri ro. fugiere: cū pompeius effugerit: qui sape magna ac periculosa bella consece rit. Dan. dan. anadiplosis est quā uehementiam quandā significat. Tum ne qua futuri: Præterea alia quoq; q causā accesserūt. Nam cœli terra pontus signa dabant futuri mali. Tum: præter q quod pompeius fugie bat. Ne qua spes futuri. i. ne sperent. Spes. n. semp incerta est: ergo signa euenere adeo cerra: ut nō sperent aliquid bonum futurū. Leuet: leuiorel faciat. Fati: fortuna. Prodigiis terras: quia terra celo mariq; signa apparuere: prodigia dicta sunt a pdicendo: q futura predicant. Dicit. n. Cice. præfensionēs rerū futuraz: qd aliud q monstra & pdigia sunt. Appianus alexandrinus referens mōstra ac signa cœlestia quibus territaban tur romani: sanguine dicit pluisse deum sudasse simulachra: plurima e celo tacta fuisse tēpla: mulā etiam peperisse: multaq; alia apparuisse horreda: quā reipu. iteritū mutationēq; portenderent. supplicationes quo q in cōmuni cōsternatione decretas fuisse hæc quoq; & alia prodigia romā apparuerunt: ut idē Appianus ostendit: quo tempore gestum est bellum inter syliam & marium. Nam & mula peperit: mulier prægnans ui peram pro infante edidit. terra etiam motus concussit terram: capitolū igne correptū est. Ignota: inuisitata. Noctes: idest homines i obscura nocte. Ardentem po. hoc facit uentus cum ad altiora sublatus partē ignis atheri secum rapit. Obliquas per inane faces: cum uentus in altiora sublatus partē ignis rapit. diuersas spe cies flammaz facit: & imitatur stellas eādentes. Per inane: idest per conuexitatem cœli. Crinemq; timen

Prodigia

Pogonia
Acontia
Xiphias
Pythetes
Ceratias
Typhoes
Lapades
Faces
Bolides
Cometes

disidest cometen. nam cometes est crinita stella. Et terris. & pro idest.

SVLPI. Fulgura: fortuitoz: fulgurz uaria genera tio e. Illa uero fatidica ex alto stant q: de causis & ex suis uenere sideribus ut plinius ait. & sic e stellis illis tanq: scintilla e carbone progrediuntur. Micuerunt: splēduerūt. Fallaci: qā nō nisi coelo nubilo nālit ap parere solēt: nūc uero pdigiose. M. herēniū Decur rionē i Catilinianis pdigiis sereno die fulmen icū plinius scribit. Dēso aere: spisso & cōtracto priscia anus i libro carminū legit tēto id est extēto. Nūc i ac. explicat ipsas uarietatem & p iaculū acontias ac cipit. Lāpas lampades ardētes imitat faces q: plinius ait Scintillā e stella cadere & augeri fra: appo pinquāte ac postq: i luna: magnitudine facta sit illu xisse ceu nubilo die. deide quū i cōclū se reciperet lā padē factā semel pdiūt. Tacitū: sine tonitru. Si ne nu. nubes enī tonitrua edere cōstat. De ar. par. cū proprie ex australi nascant & notus ipse dicatur fulminis fabricator. Ita q: plinius ait per plurimū re ferre unde uenerit. fulmīa & quo cōcesserit. Caput la. romā uel adem Iouis latialis apud albā. Stella mi. ad differentiā quinq: planetaz: errantiū q: stellaz: appellantur minores dixit. Decurrere: oriri & uer ti. Vacuum nō occupatū a solis luce ut dies. Vene re. apparuere. Cornuq: co: Tempus & cām lunaris eclypsis paucis cōplectit: Nā nō sit nisi plena luna & p terra: interpositionē ob quā luna solem neq: aspiceret: ut obiectu ipsius luna: inter solē & terrā sit solaris dese ctus. hic plinius manifestū est inquit Solē interuentu luna: occultari lunāq: terra: obiectu ac uices reddi cōsdē radios luna interposita suo auferēt terra: terra: luna. Coacto: cōiūcto qd coierat. Redderet fra. rēpēta ret solē itēgra rotūditate. Expalluit: nō luxit eclypsim passā est. Umbra: obscura itēpositione. Caput: qd est radiis coronatū ut fabulā canunt. quoz: ait meridie ita defecit ut oīs terra tenebris obduceret. Diē: diei lucem. Quale nō. obscuritatē & tenebras Ardentes: flāmigeros. Atra cali. obscuris tenebris. Diē: diei lucem. Quale nō. obscuritatē & tenebras

M. Herē nius

Lampas

Mycenae

Fulgura fallaci micuerunt crebra sereno: Et uarias ignis dēso dedit aere formas. Nunciaculū lōgo nūc spso lumine lampas Emicuit cōelo: tacitū sine nubibus ullis Fulmē: & arctois rapiēs de partibus ignem Percussit latiale caput: stellaz: minores Per uacū solitaz: noctis decurrere tempus In mediū uenere diem: cornuq: coacto Iā phcebe toto fratrem cū redderet orbe Terraz: subita pcussa expalluit umbra. Ipse caput medio titā quū ferret olympo Cōdidit ardentes atra caligine currus. Inuoluitq: orbem tenebris: gentesq: coggit Desperare diē. qualem fugiente per ortus Sole thiesteā noctem duxere mycenā

Duxere: contraxere. Mycenaz: thy. Mycenā oppidū est i argolide apud quas Thyestes pelopis hippoda mia: q: filius Meropē Atreidis uxore stuprauit suscepit: ab ea filios. Inde eiectū regno cū ficta grā reuocal set areus: tris ei liberos epulandos apposuit: quo scelere sol iam altior indignatus in suos ortus reuerfus ē: & terra tenebris inuoluta. Per ortus: per orientem.

OMNIBO. Fulgura fallaci: Aristoteles i methēoriis (nā dicūt αἰετορα q apparēt i regione aetherea) cometae causa dicit. fulgura enī nascūtur ex uno quīq: planetaz: uel a Ioue: uel a Saturno: uel a Marte: uel a Venere: uel a Mercurio. hi planeta: aerē q: circa se est inflāmant: inflāmatū suo splendore cōtrahūt: deinde cō meta: speciē pbent: sed Saturni & Martis peiores sūt: a fligz aut minus mali significatur: sed de his nūc itelligit nā si a Saturno fuerit: famē & pestem significat: si a reliqz: uaria portēdunt: p ut ipsi sunt planeta: quaz: naturā & Plī. i. ii. cōmemorat. Fallaci: quia tamedī serenu uidebat: tamē uerū non erat: Nam ut idē Aristoteles ait: nō potest esse fulgur sereno aere: causa materia: est uapor siccus: q: totus facile accendit: locus ubi generatur tanq: i uase est nubes aquosa. Vterq: uapor & siccus & aquosus rapido coelo subuehitur: & terrestis uapor q nō tā facile discinditur: sicut aquosus i medio illius cōstringit: aquosus circa illū i circuitōnis modū expan dit: siccus uapor & calidus i medio cōprehēsus est: & fugit: & fugiēdo contrahit humidum. humidus autem cōtractus fugiētē prosequit & urget: & ipellit: ita ignis a cōtrario pulsus cōtrahit nubem: & magno cum sonitu & fulgure nubē erūpit. Nūc: Aliqñ. Iaculū: flāma illa fulguris quā iaculus uē. Sparso lumie: lāpas: p ipsa sparsa per cōclum. Tacitū: Hoc mirū fuit: q: sine fulgure fulminata sint nocentia urbis. Tacitū. f. tonit ru nam fulmē cōtortū sine tonitru & sine nubibus prodigiū est: fulminum auctore Plinio plura genera tradū tur: uege quā sicca ueniūt nō adurūt sed dissipant: q: humida nō urūt: sed ifuscant: tertū est quod clarū uocant mirifica maxime natura: quo dolia exhauriūtur itactis operimētis: nulloq: alio relicto uestigio: aux & as & argētū liquat: itus sacculis ipsis nullo modo ambutis: ac ne cōfuso quidē signo cera. Martia princeps romano rum icēta grauida: partu exanimato: ipsa citra ullū aliud icōmodū uixit. In catilinariis pdigiis pompeiano ex mūicipio herēnius decurio sereno die fulmīe icētus ē. Et arctois ptib: cū dētrape de ptib: meridiāis. Latia le caput: Idest romā q ē caput latū ul capitolū. Stella: miore: Minores appellātur cōparatione solis & lunā & ideo prodigiū ē q: stella moueantur quā semp in firmamēto fixa stant: mouere aut uidētur qā cōclū sem per uoluit. Cornuq: coacto luna nō obseruato tpe subito obscurata est. Umbra terrarū: tangit causam eclyp sis luna: qui sit obiectu terra: iter solē & lunā: quū pleniluniū est: & luna umbrā terrā q: meta figurā facit: au tegerit: repētina iducūt tenebra. εκλειρω significat deficio: unde εκλειρω defectus. Coacto: cōiūcto: cū cornua i unū coierint luna tūc plena est. Fratrē. i. solis splendorē redderet orbi: nā nō suo lumine luna lucet: sed radiis solis illustratur: sicut cetera sydera. solis aut eclypsis est cū luna p perpendiculariter subiecta soli fuerit & solis radii excepti a luna ad nos peruenire non possunt: & maior est p ut perpendiculariter soli subiecta fue rit. Fratrem: idest solem: nam Phoebus & diana secundū fabulas fratres sunt: ex Ioue & latona nati. Expal luit eclypsim passā est. Inuoluit: circumuoluit. Desperare diem. Quia gentes credidere nunq: diē redituz:

Sole thiesteā nō aliter obscuratus ē q: cū Atreius in cōcnā fratris filiū thiestā: fratri epulandum apposuit: no ta fabula: quo scelere sol obscuratus est. Mycenaz: thiesteā. Vbi habitauit thiestes: sed fratē pro fratre: posuit nā Atreus maior erat & rex mycenaz. Duxere noctē. Quia sol a meridie i suū ortū rediit.

Ora ferox siculae laxauit mulcifer atrae Nō tulit in cōclū flāmas: sed uertice prono Ignis i hespiū cecidit latus: atra carybdis Sāguineū fudo torfit mare: flebile saui Latrauere canes: uestali raptus ab ara Ignis: & ostēdēs cōfectas flāma latinas Sciditur i partes geminoq: cacumie surgit Thebanos imitata rogos: tū cardine tellus Subsedit: ueterēq: iugis nūfātibus alpes Discussere niuē. tethys maioribus undis Hesperia calpen sūmūq: i pleuit atlanta. Indigetes fleuisse deos: urbisq: laborem Testatos sudore lares: delapsaq: templis Dona suis: dirasq: diē fcedasse uolucres Accipimns: siluisq: feras sub nocte relictis Audaces media posuisse cubilia roma.

SVLPI. Ora se. atneus ignis q: te debat i cōclum italiā uersus maiori cum copia se in italiā inclinauit. Mulcifer: uulcanus. Laxauit ora: apuit lcauit cra terē. Ema: Etna mōs in sicilia ardēs a quo ad lypa rē ē antrū & officina uulcani: qui Ioui cū cyclopibus fulmīna fabricat. Quāq: & Typhceū siue enceladū gigātem atrā subpositū flāmā illā per os dicit emit tere. In la. hes. e regiōe uicina italiā. Atra caryb. sicutū fretū cruetū apparuit. Carybdis locus ē q: aqs atrahit & sorbet inuertēdo & rursus emittit. Fuit aut anus rapacissima quā cū illuc hercules scipitasset lo co nomē dedit. Torfit: cōuoluit. Sauica. de Scyl la dicit quā puella pube tenus cerces ueneficio in ca nes cōuersa fingit: cū sit locus cauernis plenus qui p cussus a fluctibus latratu uidēt emittit. Flebile: flebiliter. Vestalira. Ignis uesteā ppetuus q a Virgi nibus i Capitolio seruabatur extinctus ē. Raptus: remotus. Ab ara: q: pro foco est. Et ostēdēs: flāma sacrificiū qd fiabat Ioui albano i duas ptes ē pdi giose diuisa. Latias: sacra latialis Iouis a latinis po pulis q ad albam cōueniebāt. Cōfectas: finitas: nā peracto nocturno sacrificio latina: finita erāt. Vnde alibi Vidit flāmifera cōfectas nocte latinas. In par. qd idicat populi diuisionē. Gemio cacu. duoz: dif cordiā ducū portēdit. Thebanos ro. Etheoclis & Argia uxore positi geminā flāmā sūmūq: aeterni testimoniu odii emisserūt. Statius in. xii. Exundāt diuiso uertiz ce flāme Alternosq: apices abrupta luce coruscāt. Subsedit car. cōcussa a firmamēto suo est facta depssior re licta fossa & loqur de hiatu nox uero de motu terra. sic luuius Terra uelut striū iugerū cauerna igenti dese derat. Veterēq: qntus fuerit terramotus hoc uno idicat argumēto qd alpes sūt agitata. Discussere: ciecere est cū eiusdē nois ciuitate ab hercule cōdita i ultima hispania europā terminās una ex metis herculis. Nā alte ra quā terminat aphricā appellat a byla ut auctor ē Strabo. hāc aut cū cōtinuo iugo tenerēt hercules sepauit & in terras admisit oceanū ut et meminimela. Hesperia: hispanā. Adāta: Atlas mōs altissimus ab occidente paphricā pducit i meridiē. Accipimus: audimus. Indigetes: simulachra deoz. Indigetes auctore festo hi dii sūt quoz: noia uulgare nō licet. hoc noie Aeneas ē ab ascanio appellatus cū pugnās cū Mezētio nūsq: ap paruisset. Erāt: aut Indigetes dii minores ex hoibus facti sic dicti quasi i diis agētes uel qd rei nullius idigēat Testatos labo. idicauisse calamitates futuras. hāc oia & si accidere potuerūt tamē existimamus poetā ex ue teribus historicis collegisse: ut ex luuii lectione licet aduertere. Delapsa do. spēte decidisse ornāmēta & coro nas deoz. Diras: horēdas & mali auguriū ut striges bubones noctuas. Fcedasse: maculasse qā isolite appa rere. Feras: siluestria aialia. Audaces: cōtēpto hominū metu. Posuisse cu. cubitū uenisse adinuenisseq: lu fra. Sub nocte: per noctem.

Aethna

Carybdis

Latina

Calpe

Atlas

Indigetes

polinici qui filii cedipi postq: mutuis se uulneribus cōfecerūt i eodē rogo: ille ab Antigone sorore: hic ab Ar gia uxore positi geminā flāmā sūmūq: aeterni testimoniu odii emisserūt. Statius in. xii. Exundāt diuiso uertiz ce flāme Alternosq: apices abrupta luce coruscāt. Subsedit car. cōcussa a firmamēto suo est facta depssior re licta fossa & loqur de hiatu nox uero de motu terra. sic luuius Terra uelut striū iugerū cauerna igenti dese derat. Veterēq: qntus fuerit terramotus hoc uno idicat argumēto qd alpes sūt agitata. Discussere: ciecere est cū eiusdē nois ciuitate ab hercule cōdita i ultima hispania europā terminās una ex metis herculis. Nā alte ra quā terminat aphricā appellat a byla ut auctor ē Strabo. hāc aut cū cōtinuo iugo tenerēt hercules sepauit & in terras admisit oceanū ut et meminimela. Hesperia: hispanā. Adāta: Atlas mōs altissimus ab occidente paphricā pducit i meridiē. Accipimus: audimus. Indigetes: simulachra deoz. Indigetes auctore festo hi dii sūt quoz: noia uulgare nō licet. hoc noie Aeneas ē ab ascanio appellatus cū pugnās cū Mezētio nūsq: ap paruisset. Erāt: aut Indigetes dii minores ex hoibus facti sic dicti quasi i diis agētes uel qd rei nullius idigēat Testatos labo. idicauisse calamitates futuras. hāc oia & si accidere potuerūt tamē existimamus poetā ex ue teribus historicis collegisse: ut ex luuii lectione licet aduertere. Delapsa do. spēte decidisse ornāmēta & coro nas deoz. Diras: horēdas & mali auguriū ut striges bubones noctuas. Fcedasse: maculasse qā isolite appa rere. Feras: siluestria aialia. Audaces: cōtēpto hominū metu. Posuisse cu. cubitū uenisse adinuenisseq: lu fra. Sub nocte: per noctem.

ONIBO. Ora ferox: dicit atrā emisisse ignē: sed nō rectū: ut antea. sed italiā uersus fluxisse: ut facile pos se apparere pestē italiā iminere. Mulcifer. i. uulcanus poeta: enim dicūt in monte atrā Vulcani officinā cēt & ignē emittit quotiens fornacibus ardentibus aliqd fabricare cōperit. Nec tulit i cōclū. f. nā natura ignis ē semp superiora petere: Nūc autē non ita fecit. In Hesperium latus. Quia aliquando sicilia coniuncta fuit italiā: sed longo spacio tēporis fluctus maris diremit latus sicilia. Atra carybdis: i sāguinem dicit cōuersas esse maris undas: quod signū erāt cadis futura. Flebile: pro flebiliter. Sauica. f. sylla: nā hoc fabula ha bet syllani fuisse uirginē pulcherrimā: quā glaucus deus marinus amauit: Circe autē quā amore glauci tenez sui i canes est conuersa illa aut suis monstris territa se in mare deiecit est aut locus in fretō siculo saxa habēs ca uernosa: in quā collisā unda: latratū canū representant. Vestali raptus ab ara: ait etiā uestalē ignē subito corre ptū fuisse ab ara: & holocaustū uictimarū diuisū esse: quā signa deoz indignationē significabant. Cōfectas: finitas: nā ignis q accendit in sine holocausti: ostendit sacrificiū esse finitū. Holocausta autē sacrificia erāt i q bus tota uictima cōburebat grāce ολοκαυτω α α latine uero sacrificia in honorē iouis i albano mōte cōsti tuebant: quo omne latū cōuenire solebat dicta qm eo die iter latinus & po. ro. fcedus icētū fuit: licebatq: latinis a rō. po. ex sacris uiscerationē petere. Cicero p plāco: Quibus ē municipiis uix q carnē latinis petāt i uenionē. Scindit i ptes. Qd significat ducū dissensionē. Thebanos inu. ro. dicit nō aliter scissā fuisse flāmā q scissa ē quondā i rogis fratū. Etheoclis & Polinici: cū ille a sorore Antigone: hic ab uxore Argia rogo superimpos ti sunt: quo rogo flāmā scissa sunt tanq: adhuc mortui pugnare uellent. Subsedit: submissa est. Cardie. i. a centro suo declinata est. Nutantibus: concussis. Niuem: significat autem terramotum fuisse. Tethys maioz

LIBER

ribus. i. ma' iflatu e adeo: ut calpe undis superaret. Calpe i europa & Abila i aphrica motes futiter quos ma re mediterraneu irrupit: & idigena colinas herculis appellat. Adata: mos est i mauritania altissimus. Indi getes: dicit q ex hominibus facti sunt dii: dicti quasi i diis agentes: ul q nullius rei idigeat: q et diui dicit. La res: deos Penates. Tertes. L. f. na ga marnora sudabat: io magnu laborc fore ostendebant. Dona: arma. Dirafq. d. f. u. ut bubones noctuas uesperilionis: stryges: qua tepore noctis uolitare solent: nuc die uolabat. Syluisq. se. Hoc magnum fuit q fera irrumperent urbem & i medio foro cubilia poneret. Sub nocte: tem pore noctis. Audaces: Q uia i frequetia homiuum uenire aufa sint.

Pecudum

SVLPI. Pecudu: aialiu q sub iperio hoium ex pabulo terra pascut. ut i fo bello puico bos in agro romano & in priuernati. & Bello macedonico Gn. Domitio Conf. dixit Roma Caue tibi. Mostrosi q: ho. par. factus seminaru cōtra natura ut p puero serpens. Numero & mō me. ut plura aut pauciora & diuersa a naturalibus mēbra haberet. Pueru ele phāto capite Sinuesse natu liuius scribit & Arini ni pueros ignuos sine oculis. ac naso. & i piceno n manus nō pedes hntē natu & Arretii Vnimanu. Cō stat & bicipites natos & Androginos & gemina mē bra hntia. Diraq: hor. ex qb' unū trib'. R. R. R. & totidē. F. F. F. notatū fuisse dicunt. & sic iterptatū. Ferru flāna fames Romula regna ruēt. Tū quos se. ad hā bellona Cybelleq: sacerdotes sunt tristia uaticinati. Bellona: q & duellona dē soror ē martif

Bellona

Virtutifq: dea cui ut iquit lactātius sacerdotes n alie no sed suo cruore sacrificat: sectis nanq: humeris & utraq: manu districtos gladios exerētē currūt esse rāē ifaniūt. Mouet: cōcitāt in furorē. Sectis la. uul neratis brachiis ut ide sanguinē dea libaret. Ceci nere de. uaticinati sūt deoz irā & uoluntate. Galli: sacerdotef cybeles castrati dicti a Gallo phrygiae flu uio ex quo q bibit furit. Rotātes cri. rotādo iactātes Qui. Cedūt iactātis iulia mēbra comis. Idē Lōga q i imūdo puluere iacta coma ē. Rotātes er. cri. uer tētes agitātēsq: caput crinitū. Nā iter saltādū capi ta iactāt qd Coripin dē & hinc corybātes appellāt ut ait Strabo. & q numine correpti & furiis agitati id faciūt corybātiare dnr. Sanguineū: cruētātū ex furore. Vlularūt cū ululatu uaticinati sūt aduersa. grādi enim uoce tympana & aera mouetes cātābāt. Vna ple. ex sepulchris ingt auditi gemitus posuit: urnas cinerum uala p umbris ipfis. Cōpositis: bñ placatis nā iplacati manes gemere & errare dnr. Tū fra. Simile pdi giū fo bello punico accidit. & in Caesaris morte. hinc Virgilius. Armoz crepitus toto germania caelo audit Itaq: bñ plinius iquit. Armoz crepitus & tuba sonitus auditos e caelo. Cymbricis bellis accipimus: crebroq & prius & postea. Tertio uero cōsulatu Marii a Mamertinis & tudertibus spectata arma caelestia ab ortu i oc casū iter: se cōcurrētā. Magna uo. Cice. de diuinatōe ait: Sape et i plis fauni auditū: & i rebusturbidis ueridi ca: uoces ex occulto missae eē dnr. Per auia ne. p siluas sine uia. Veniētes co. apparētē cominus i loco ppi quo. Quiq: co. q iuxta murū urbis & pomeriū habitāt territi mōstris deserūt domos. Erynny: furia. Ex cutiēs pi. p. agitās facē ex pinii itētā obuios. Flagrāt uer. ardētē. Comas stri. colubros & Cerasta sibilan tes quos gerit p comis. Cingeba: circuibat. Thebanā Aga. Agaue Cadmi & hermiōes filia & uxor echi onis subito furore correpta Pētheū filiū bacchi cōtēptorē que aprū eē putabat dilaniāuit. Q ualis eu. Q uas

Galli

lucis furia sic a cōtario appellata: nā Eumenis bōa iterptatur. Impulit: i furorē uertit. Cōtorfit: cōuertit i ipm

Coryban tes

Lycurgi: lycurgus trax Driātis filiū bacchi numen exofus dū uites uult amputare ifania percitus sua sibi cru ra cōcidi. Megarā: qua: una ex tribus furiis magna cōtentio iterptat. Thyssiphone uero iraz uox. Alecto iquieta. Iussu ini. lu. i pulsu molestā dea qua curistē regē Athenaz urgebat ut herculē ad uaria mōstra do māda mitteret. Cū itaq: ad iferos i Cerberū accessisset plutōnis aspectū nō reformidauit: sed cū Megaram an gnes erigentē uidisset uehemēter ut ē apud Senecā timuit. Viso iā di. post uisum plutonē. Tuba: furiaz ul nmbraz. Nox edi. noctu emissus ē. Silētibus um. p silētia tenebrofa.

Agauē Pentheus

Lycurgus Megara Thyssiphone Alecto

OMNIBO. Tu pecu. faci. Accessit et boues locutos fuisse: pecudes aut p bobus posuit. apud et. T. Liuiū accepimus bouē locutū. io triūphe: caue tibi roma. Ad humana murmu. ad humana uocē. Monstrofi ptus hoium. declarat: ga maiora & plura mēbra habuer q solēt. Modo: magnitudie. Matrēq: su. Q uia cū maio ra & plā mēbra se pepisse mī uideret q solita sit: frita ē. Dira carmia. c. u. Quā i libris sibyllinis iucta sūt uide licet. R. R. R. F. F. F. & uates hoc mō iterptati sūt. Regnū romā ruetsferro: fame: fuga. Tūc quos sectis. Etā Cybel' mris deoz sacerdotes i furorē uerf. sūt. bellonā at p cybele posuit. Nā ex Apulei' snia eadē erat bellōa cybele: & ifis: idēq: sacerdotes triū deaz sacra pagebāt i sacrifq: bellonā: ipfi sacerdotes n alieno sed suo cruo re sacrificabāt. sectis nāq: humeris & utraq: manu gladios districtos exerētē currebāt: & uelut ifani ferebāt quā turbā Mar. entheatā. i. phanaticā appellauit ut Necturba cessat entheata bellona. Sectis lacertis. i. bra

Tū pecudū faciles hūana ad murmura lin-
Mōstrofiq: hoium pt: nūeroq: mōq: guē
Mēbroz: matrēq: suis cōteruit ifans
Diraq: p populū cumana carmina uatis
Vulgantur: tū quos sectis bellona lacertis
Saxa mouet cecinere deos: crinēq: rotātes
Sanguineū populis ulularūt tristia galli
Cōpositis plenā gemuerūt offibus urnā
Tū fragor armorū: magna q: p auia uoces
Auditā nemoz: & ueniētes cominus ūbrā
Quiq: colūt iūctos extrēis mōenib' agros
Diffugiūt: ingēs urbē cingebat erynny
Excutiēs pnam flagranti uertice pinū
Stridētēsq: comas: thebanā qualis agauen
Impulit: aut saxi cōtorfit tela lycurgi.
Eumenis: aut qualē iussu iunonis iniquā
Horruit alcides uiso iā dite megaram
Insonuere tuba: & quāto clamore cohortes
Miscētur: tantum nox atra silētib' umbris

PRIMVS

ehioz uenis incisis: nā galli sacerdotes sāguine suo placabāt Cybellē: & crinibus rotatis i furorē uertebātur. Cecinere de. i. oracula deoz. Saxa: ga saxos facit sacerdotēs. Tristia. f. oracula. Cōpositi: ple. dicit etiā sepulchra mortuoz gemitū dedisse. Cōpositis: locatis i urna. sic Catullus. Inter cognatos cōpositū meres. Tū fra. ar. f. auditus ē. Est aut zeugma a medio. Per auia: q: pcul a uia sūt. Quiq: co. i. q: i suburbanis ui cis habitāt romā uenere nūciātes se uidisse megarā q flānis & flagellis serpētinis urbē ambiret. Erinis: fu ria ifernalis. Excutiēs pronā: ardētē facē altera manutēns: & altera serpētina flagella. Stridētē co. pp ser pētinos crines. Agaue. Agaue mī Pēthei q sacra liberi pīs a mōenibus suis amouit: Liber pī idignatus Au thonoē materterā & agauē i furorē uertit: quo furore extimabāt pētheū apz eē: & eū occidere. mater uero ca put filii p urbē furēs gestabat: putās illud aprū caput. Saxi: Lycurgi regis thracia: q & ipse idignatus bacchū ipsū quoq: a mōenibus arcebat: & eo usq: pcessit idignatio ut uites et icideret: qd dū facere uellet sua crura ici debat. hoc iō figit: qm abstemius fuit. Eumēis: furia eumēides dnr ab εὐμεινο βέουλος κατὰ τριφρα οίη. Horruit al. i. hercu. q dte uidit & n timuit: sed uisa megara totus horruit: nā hercules. edies ab inferis. iussu iunōis nouerca i furorē uersus ē: & lycū q urbē suā cepat occidit ac ppios liberos cū uxore megara cre des cos eē lyci filios: hoc late patet apd Senecā i hercule furere. Silētibus umbris. i. silenti nocte.

Edidit. & medio uisi consurgere campo
Tristia syllani cecinere oracula manes:
Tollentēq: caput gelidas anienis ad undas
Agricolae fracto marium fuger sepulchro.
Hac ppter placuit thuscos d moī uetusto
Acciri uates: quoz qui maximus auro
Aruns incoluit desertā mōnia luca
Fulminis edoctus motus: uenasq: calentes
Fibrāz: & monitus uolitātis i aere pennā
Mōstra iubet primū: nullo q: sāmie discors
Protulerat natura rapi: steriliq: nefandos
Ex utero foetus infauit utere flammis:

SVLPI. Ermedio uisi: Sylla et & marii umbrā q bellis ciuilibus gauisi sūt ad sua sepulchra apparue re. Medio campo. Sylla e puteolis ubi pediculari morbo decesserat romā relatus in foro cūstus & in martio cāpo sepultus. Tristia ora: uaticinia tristiti am afferentia. Fracto. cū iā olim fractū cēt a Sylla Cice. sic ait: Cui marii sitas reliquias apud Anienē dissipari iussit Sylla uictor acerbiore odio incitatus q si tā sapiēs fuisset q fuit uehemēs: qd haud. scio an timēs suo corpori posse accidere primus e patitiis corneliis igni uoluit cremari. Tollētē ca. resurgētē & apparentē. Ad undas ani. iuxta Anienē fluuū q p Tybur se scipitās exit in tybrin. Olim aut Anio uetus & Anio nouus ifluebāt i urbē ut docet Fronti nus. Hac pp: ad hāc pdigia pcurāda placādofq: deos acciti sūt hetrusci aruspices iter quos Aruns q mōstra cōburi & urbē lustrari iussit. Incoluit: inha bitauit psthesis ē: nā ciuē nō incolā idicat. Luca: de ferta: ad mōtes lune icūbētē urbs ē luca ubi pleriq: uicatin habitāt Strabo ait. Sūt qui luna: legāt quod

Anio Anio ue tus Anio no uus

Luca Luna

Fibrā Oscines Prapetes

oppidū quoq: etruia: ē cū portu nobili quē sicut & ciuitatē selenes id est luna dicit. Fulminis edo. mo. py romāticus fulminū eni cām & naturā & qd portederēt callebat. Venas ca. si. tenebat etiā aruspicina: & erat uerus Ariolus. Fibrāz. Fibrā: sūt iecoris ptes: & uelut diuise appēdices ab eo qd ueteres fibrāz extemū dice bāt: ut ait Varro. Diuidit aut iecur i quoz fibrāz: pulmo i duas ut Celsus tradit. Cordis quoq: & herbaraz dices fibrāz dicimus. Monitus pē. uo. i. doctus augur & duobus uerbis duplicē ex auibus diuinationē expō sit: nā aut monēt garritu & uoce & oscines dicunt: aut uolatu & spetes appellāt. Rapi: rapim capi & iteri mi. Nā et Aristoteles mōstrofa educare nos ueruit. Discors natura: discordāte eni a seipsa: & uelut diminu ta aut nimia mōstra nascunt. Nullo semine: nullo coitu: aut nullo a simili mōstro pncipio. Ex utero steri. hoc ppter mulā q pepererat dixit. Infauit: infelicibus.

OMNIBO. Medio uisi. cō. & uisa sūt umbrā: hinc sylla: tristes: inde marii lata. Cāpo: ga i cāpo mar tio igenti pōpa. P. R. sepultus Sylla fuerat. Tristia: significabat eni pōpeū cū suis uictū iri. Gelidas anie nis: nam apud ripas anienis sepultus erat Marius: ibi eni erāt sepulchra mariana. Hac propter placuit. pro digia eiusmodi diuersis in locis futuri mali pñuncia apparuerant. Cēsuit ergo senatus accercedos esse uates etruscos qui omni diuinatione periti erant: sicut ab ipfis sacrorum oium pncipia manauerāt: & eoz uetustif simus erat arūs: q audito pdigio. pno pparat si q rōē deos placare posset. Hac pp: hysterologia ē. i. pposte rus fmo q sit quotiēs fmo q ppoi deberet postpōit. Placuit. f. senatui po. q: ro. De mo. ue. sic eni mos erat romanoz uates etruscos accire: q eiusmodi rez peritissimi erāt. Luna: Luna ē ciuitas liguria q nūc deserta ē: eiusdē nois portus iuxta ē pulcherrimus: quē graci σεληνησ. i. luna: appellāt. Ful. edoc. i. gnoscit quoti ens fulmia uel rōne ferūt: uel pter rōnē: nā si rōne mouēt pdigiū n ē: si uero cōtra rōnē pdigiū id appellat. Mouēt aut fulmia & locis & tpibus fm rōnē: locis: ut i frigidis & calidis tpibus i frigidis raro mouēt fulmē: ut pote i sexto & gnto climate: mouēt aut i tropico astiuo cū sol ē i capite cācri uel accedēs uel recedēs: tūc ē for tis calor: & uapores terrā subleuat: qbus cōiunctis fulmē efficiūt. locis calidis i aqnoctialitropico: & frequētē us cū sol ē i capite arietis uel libra: ga in locis calidis nō pōt moueri tropico astiuo. ga calefacti calores cōsu merent prius q subleuarent: & fulmen fieri nō posset: q si mouerēt fulmē pdigiū eēt: ergo dicit eum fuisse doctū quotiēs eēt pdigiū uel nō. Venasq: calētes: aruspicina: peritū fuisse significat. Calentes: adhuc palpi tantes: & si lata: fuissent rem prosperam futuram significarent: si ecōtra aduersā. Fibrāz. fibrāz pprie dicū tur ueuū iecoris. Monitus: admonitiōes: significat auspicii peritū. Pēna: hoc ē spetis auis pte pro toto po sūt: nā auia alia sūt prapetes: alia: oscines: prapetes sunt qua: auspicia uolatu signant. oscines uero qua: uoce futura prannunciant dicta: ab ore & cano. Monstra iubet: id est aboleri & comburi monstra qua supra dixit. Natura discors: ga sibi ipsi natura dissentiebat quū pduceret mōstruosos ptus. Nullo se. iō pdigiū ga pter

LIBER

est nigris distincta maculis. Liuor: pprie e color plubeus. Iecur madidū: Intestina i duas pres diuiferat: unā pōpeio: alterā uero casari attribuerat. uidit autē parte pōpeio spectatē: mōstā eē: parte uero casari designatā latā & exultantē. Madidū: putridū & hęc pars erat pōpei. Venasq; mi. ho. de par. ui. i. de pte casar: nā ho stis patrie iudicatus erat qui rubiconem transisset armatus.

SVLPI. Anheli: palpātis: uel ga eius ui spirā mus & respiramus. Latet: replicata ē intrinsecus qd casari foelicitatē significat. nā hoc cū in sex uictima rū iocineribus accidisset Augusto Spoleti sacrificiū rīsum ē duplicatuz itra anū iperitū. Paruus li. par ua p̄cordia q̄ auctore Plinio mēbranae sūt q̄ cordi p̄ tendunt. nā oia p̄cipalia uiscera mēbranis ppriis ac uelut uaginis in cluſit. puidēs natura: Limite autē id est terminū appellat: ga diuidit cor a iecore & pul mone. In quibus tribus & i cerebro uita consistit: & ideo uitalia appellant. Cor iacet: nō mouet. Casari dīctatori quo die primū ueste purpurea p̄cessit at q̄ in sella aurea isēdie sacrificiū bis in extis defuit. Viscera: exta ipsa. Saniē: corruptū sanguinē. Hi antes rī. fissuras sese ap̄ietes. Prodūt: su. & iestia ruptis omētis apparuerē. Omētū: mēbrana ē q̄ cō tinet iestina. Pli. Vētriculi atq; iestina pingui actes nū omētō integū: p̄ter q̄ oua gignētibus. Prodūt: oñdunt manifestāt. Q̄d q; ne. uisa sūt etiā inqt ma gni mali argumētū duo iocinoris capita: quoz unū ab altero opprimebat. Impune: sine graui signifi catione & icōmodo. Capiti: qd erat a parte pōpei familiari. Increſcere: iſurgere & hoc uictoria indi cat. Molē alterius ca. alterz caput magnū & graue qd erat a parte hostili. Pars: familiaris. Agra & mar. debilis & putris. P̄det: nō mouet. Pars: ho stilis. Micat: salit & palpitat. Improba: audax. Mouet ue. agit at se. Pulſuce. iētū ueloci quo au dacia & celeritas casaris significat. Concepti: aīo cōprehendit. Fata: cōstitutiōes & series. Prodere: manifestare. Neq; li. ti. hoc fa. neq; te hoc irritō sacro placauit. nā litare ē ipso sacrificio deos placare: nō enī ois qui sacrificat litat: dicimusq; lito deis sacz & lito sa cro. Cice. in diuinatione: Q̄ uū p̄sibus deis imolat q̄tādē euenit ut liceat aliis: aliis nō licet. Sucto. Plurimis uic ctimis casis cū litare nō posset. In storia: in exta mactati tauri. Inferni dei: nā deformia dira & minātia ap paruere uelut i ipsi litasse. Nō fada: ga nimia animoz cōsternatio fieret. Maiora: detestabiliora. Vi fa se. q̄ uidimus in bonū uertāt. Et fib. sit nul. si. & ars aruspicina: ipsaq; ex extis diuination falsa sit. Tages cō ditor ar. Cū in agro tar q̄nētū uī diuinatione Cice. inqt terra altius araret: rep̄te extitit senili prudētia puer: cu lus aspectū bubulcus attonitus clamorē edidit: breuiq; tota eturia eo cōuenit: & uerba de disciplina aruspici nā differētis pueri excepit: lrisq; mādauit. hęc scripta cōseruāt: hinc fontē habēt disciplina. Finxerit ista: mē ga & implicita uerbogz circuitiōe. Canebat: uaticinabat. At figulus: Nigidii figuli pythagorei sūmi astrolo gi uaticinū poeta dīcturus eū cōmēdat. Huius Eusebius meminit. Deos: deoz mētē q̄ ex astris p̄cipi. Se creta cce. motus & uires siderz. Quē nō stel. q̄ erat agyptiis iūtoribus doctior & diligentior i astris seruādis. Mēphis: oppidū i agypto i ea parte nili q̄ dicit delta ab Ogdoō rege cōditū.

Pracor dia

Omentū

Litare

Tages

Nigidius figulus

Mēphis

Hostili de pte uidet: pulmonis anheli
Fibra latet: puusq; secat uitalia limes.
Cor iacet. & saniem phiantes uiscera rimas
Emittūt: pduntq; suas omenta latebras.
Quodq; (nefas) nullis ipune appuit extis:
Ecce uidet capiti fibrarum increſcere molē
Alterius capitis: ps agra & marcida p̄det:
Pars micat: & celeri uenas mouet i p̄ba pul
His ubi cepit magnoz fara maloz su.
Exclamat: uix fas sup̄ quacuncq; mouetis
Proder me populis. neq; n. tibi sūme litau
Iuppiter hoc sacrum: casiq; i pectora tauri
Inferni uenere dei: nō fanda timemus
Sed uenient maiora metu: dii uisa secundēt
Et fibris sit nulla fides: sed cōditor artis
Finxerit ista tages. flexa sic omina thufcus
Inuoluēs: multaq; tegēs ambage canebat.
At figulus cui cura deos secretaq; cali
Nosse fuit: quē nō stellaz egyptia mēphis

per: amphora: pisces. Ex his solis domus & ppria sedes ē leo. Luna cācer. Reliquoz planetaz cūlibet duo signa ascribunt. Mercurio uirgo & gemini. Veneri libra & taurus. Marti scorpis & aries. Ioui sagittarius & pisces. Saturno capricornus & aquarius. Si saturnus iḡ inqt q̄ ē frigidus sub aquario ferret & eēt diluuiū fie ret. Si sol in leone incendiū. Quia mars in scorpis est: bella cadet q; fiet. Nā salubres stella: ut Iuppiter q̄ Sa turnū tēperare possit occidit & Venus qua: rabiē martis debilis ē. Mercurius uero interceptus in arcu epicicli inferioris iter duas stationes retrogradus ē. Solus ergo mars in sua cōsublimitate. Frigida: ga a sole i quo to tus ē calor ē remotissima. Accēderet ig. ni. fulgeret liuido plūbeoz splēdore. quē cū ipse sua natura cādidus sit: nō mutat ut alii planeta: a ppings circulis: sed a postrema orbita a tra trahūt obscuritatē ut Pli. tradit. Sū mo cce. planetaz altitudines tres sūt ut Pli. docet. Vna qua cœli nō circuli mēfura cōsideratur: de qua mō dī ximus quū i suis domiciliis planeta: eē dicunt. Altera ē cū a cētro suo in aliis signis sūt eleuati. Tertio q̄n a cē tro terrā absides. i. circulos altissimas habēt. Aquarius signū in qd fixerūt gannimedē fuisse cōuersū & ex ur na aquā emittere. Manilius. Ille quoq; inflexa fontē q̄ p̄icit urna. Deucalion eos: quales fuere deucalionis p̄methei filii tpe quo tota terra aquis est mersa. Leonē ne. Nemea sylua in arcadia ē in qua Hercules leonē maximū q̄ molochi hospitis sui filii iteremerat suffocauit: q̄ postea iter signa relatus est. Fluēt icen. dilu uia & icendia ex cōtrariogz elemētogz abūdantia fieri necesse ē philosophi docēt. De icendiis etiā Plato i Ti meo sic ait. Fit enī lōgo iteruallo tps mūdi circūactiōis exorbitatio: quā iſtāmatiōis uastitas coseq̄ necesse ē. OMNIBO. Numeris: numeros dixit qm̄ nō eodē tempoz spacio sidera circūagunt. Nā saturnus tri z ginta annis: iuppiter. xii. mars duobus: sol diebus. ccc. l. & viii. horis: Venus tricenis & duo de gnāgenis die bus. ccc. lxx. luna. xxvii. additis horis. viii. signiferi ābitū pagūt. Aut h̄ er. ait aut inqt temere oia regūt aut di uina puidētia gubernant. si temere regunt nihil ē quod metuamus. sed si diuina puidētia gubernant: exitū um magnū & p̄nices p̄parat urbi nrē: & toti orbi terraz: sed tolle alterz sequit ueritas alterius. nō aut temer regunt sed diuina puidētia gubernāt: ergo igēs calamitas istar. Errat: fert sine ullo dei regimie. Lege: sine dei puidētia. Mouet. f. cœli. Vrbi. f. roma. Generi hu. p̄cōsequēs generi humano. nā urbs iperitū tene bat. Lues: extitū p̄nices. Dehiscēt: aperient: & subita uorago cūcta forbebit. Subsidēt ur. nūqd̄ hiatū t̄re forbebit urbs: ut ad barathz genus humanū descēdat. An tol. ser. aut iſciet aer & oē genus aiantiū peribit. Segetes: tellus ē si femina terra: mādaueris: fidē nō seruabit agricolis: terra enī fidelis est cū seminibus acce ptis reddit multiplicia. An ifu. mi. un. ue: an iquit corrūperēt fontes & amnes: ut qui ex his hauserint uene no pereāt. O superi: admirantis exclamatio cum horrore. Extremi dies. i. mors multoz conueniet in unum diem. i. multi peribūt eodem tēpore. Sūmo p̄git: nunc per duodecim signa zodiaci & uniuersūsq; signi domū inuit: oñdit aut signa suas domos deseruisse: & cœliū marti reliquisse: ut ex eo appareat magnū fu

PRIMVS

falsa utinā sūt q̄ fibra demōstrāt. Artis: aruspicina. Finxerit ista: nō uera docuerit: sed falsa finxerit. de Ta ge apud Cice. lib. de diuinatione ita legimus. Tages cuidā dī in agro tarq̄nensi qui araret statim apparuisse: & uisus ē in specie puerili: sed senili prudētia ad eius cōspectū attonitū fuisse qui arabat & clamorē magnum edidisse: & undiq; cōcurrisse breui tps spacio totā pene eturiā. Tū ille multis audicibus plena uerba māda uit: & q̄ de haruspicina tradunt mādasē dī: hoc idē tāgit Oui. i metha. Flexa: iſplicata obscura. Ambage: circuitiōe uerbogz. At figulus: ex altera pte aderat astrologus pitissimus noie figulus q̄ pdigia explicaret: q̄ in cœlo apparuisset. Nosse de. i. arcana deoz q̄ curfibus stellaz significat. Aegyptia mē. i. par figulo ne mo eoz est q̄ habitāt apud memphim ciuitatem agypti. agyptios aut scimus astrologia: peritissimos: inimo inuētōres a quibusdā dicunt fuisse.

Aequaret uisu: numerisq; mouētib; astra.
Aut hic errat ait nulla cū lege per auum
Mūdus: & incerto discurrūt sydera motu.
Aut si fata mouēt: urbi generiq; paratur
Humano matura lues. terrā ne dehiscēt?
Subsidētq; urbes: an tollet feruidus aer
Temperiem: segetes tellus infida negabit?
Omnis an ifusis miscebitur unda uenenis?
Quod cladis gen; o supi: q̄ peste paratis
Sauciam: extremi multoz tēpus i unum
Conuenere dies: summo si frigida cœlo
Stella nocēs nigros saturni accēdret ignes:
Deucaliones fudisset aquarius imbres:
Totaq; diffuso latuislet in aequore tellus
Si sauum radiis nemezum phœbe leonem
Nunc premeres: toto fluēt icēdia mūdo

SVLPI. Visu: iſpectiōe & obseruatiōe. Nu meris: canōis spatiis tēpogz qbus se astra p gradus mouēt: quadā cū armonia ut Cice. docet. Aut hic errat: ppositis duobus cōtrariis: quoz alterz alicui inesse ur si subtrahas alterz necesse ē id qd̄ sup̄est eē ueg ut hoc loco. Aut mūdus inquit p se errat & uer tit: aut puidētia dei gubernat: p se & temer uerti stultū ē dicere: iḡt a deo gubernat qui p astra futura ma la hūano generi idicat. Mūdus: cœliū. Errat: mo uet & uertit. Sine lege: sine ordine & magistro. Per aui: p eius aternitatē. Incerto: temerario & fortuito. Fata: deoz cōstitutiōes. Matura lu. su bita pestis & p̄nities ex quoz elemētis. Dehiscēt: aperiet se. Subsidēt. pessum ibūt submergent & ob ruenēt. Feruidus: astuās. Tollatē. fiet iteperatus. Infida: q̄ fructū nō reddet ex femine credito: & in dicat famē futurā. Negabat se. nō p̄ducat fruges. Omnis an ifu. an aqua corrūpet & magnā pestilē tia pariet. Oui. ait: Cōstat & i fotes uitiū manasse la culq;. Quia pe. quo genere mortis sauire in hoies uultis. Multoz tps i unū: multi sūt eodē tpe pituri. Multoz: hominū. Cōuenere: i unū uenere. Sū mo si frī. cce. Planeta: q̄n in suis domibus: hoc ē sub ppriis signis ferunt. multo plus potētia habēt q̄ cū i diuersis. Sūt aut signa. xii. sūt Aries: taurus: gemini cancer: leo: uirgo: libra: scorpis: arietēns. ca

Signa & domus planetaz

Planetaz altitudies

Aquarius Deucaliō Nemea

uix bellu. Si fri. ecc. Saturni domus e capricornus & aquarius: dicit ergo si saturnus i domo sua aqrio icede...

Chelae

SVLPI. Hi ignes: hae icedia: siue hae siderz: afe fiones. Tu qui. o mars q es in scorpio in qd signu uersus fuit: is scorpius terra genitus q pemit orione.

Flagrate: ardete. Chelae q. chelae scorpil brachia fut q libra: signu faciut: & ex hoc qd uehemetia & diurnitas belli colligit: ga et uicinu ueneris signu icedit.

Cyllenius

Hebet: debile est. Cyllenius ce. mo. Mercuri us q trectis & octo & trigita diebus zodiacu lustrat Luna uero dieb uigitu sept & horis octo: Venus tre cetis & octo & qdraginta diebus. Iuppitanis duode cim. Mars duobus. Saturnus anis trigita. Sol dieb trectis & gnq & sexagita & horis sex. Cyllenius di ctus a cyllene mote arcadia in quo eu pepit Maia.

Orion

Haret. retrogradus e. Hec coc. ei i suo domicilio & plurimu pot. Cur si. p signa nuc planetas itelligit q diuerso modo p coelu uagan: na signa ipsa zodia ei fixa fut: & semp eode tenor uertit. Meatus: cur sus & aberrat. Mudo: p coelu. Obscura: & pp ecly ptes hoc dixit & ga a malis futuris & a terra cotra re nigredine. Latus ori. Orion sidus e qd i suo ortu & occasu tpeftates acerrimas cocitat: bella q: & cades

scorpius: hunc dicit totum scorpionem cum Libra occupasse: ita ut incenso scorpione bellum significet. Nam sicut Mars totu coelu occupauit: ita & bellum uniuerso orbi futurum apparet. Cauda: uidemus eni scorpio nem cauda latiferu uulnus i ferre. Chelae: ipsius scorpis q libra efficiut: ergo scorpio occupauit etiā libraq q domus e Veneris. Tantū: scilicet maloz. Gradiue: mars. Na mitis ab alto: Iuppiter relicta domo sua Pisce & Sagittario: in occasu costiterat: ergo qm sidera pter naturā p coelu ferunt aliqd magnū malū orbi im pendent. Cyllenius: tardatur mercurius prater naturā: nā ipse mercurii cursus ceteris celerior est: prater lus nam (ut dictum e.) Cyllenius: mercurius a cylleno mote Arcadia in quo natus est. Et coelu mars: sequitur q cū cetera signa relicta domibus suis uacuum coelum reliquerint marti: & bellum toto terrarum orbi futu rum fit. Obscura feruntur: id est cum sol & luna patiantur eclypsim prater rationem. Eniferi fulget ori onis: Orion uenator fuit: & ansus est Dianam de stupro compellare. Diana uero indignata scorpionem in eum misit qui ueneno confecit: mox in signum coeleste translatus est: quod in ortu suo bellum significat.

Eniferi Xpocoton apud graecos dicit quasi aureum ensen ferens. Latus: quia lateri accommodauerat en sem. Rabies: furor. Ius: diuinum & humanum. Sceleriq: nefando. Quia uiolentia appellabit for titudo. Na casar qui p uim oia agebat fortis appellabit. Sceleriq: impietati & uiolentiae. Multosq: i. magnus: diuturnus erit hic furor. Ut supos. prio furor erit igne nō solū iter ciues sed iter cognatos: deinde diuturnus: ga multi interfuerit anni usq: ad extremū bellū: qd augustus gessit cū antonio & cleopatra: deide finis ciuisno di erit ut satius fuerit n finiri bellū: nā exitu ciuilib belli seruitus erit: quia casar omnia tenebit. ergo qd est qd superos oremus ut finiat ciuile bellum: quando finis belli deterior futurus est ipso bello. Cum domino pax ista uenit: ergo seruiert romani: nā dñs & seruus correlatiua fut. Duc roma: apostrophat ad urbē roman

Succesulq: tuis flagraffet curribus arther Hic cessant ignes: Tu qui flagrate minacem Scorpioni icedis cauda: chelaeq: peruris Quid tātū gradiue paras: nā mitis in alto Iuppiter occasu premitur uenerisq: salubre Sidus hebet. motuq: celer cyllenius haret. Et coelu mars solus habet: cur signa meat? Deseruere suos: mudoq: obscura feruntur. Eniferi nimiu fulget latus orionis. Imminet armorum rabies: ferriq: potestas Cofundet ius omne manu sceleriq: nefando Nomen erit uirtus: multosq: exhibit i anos Hic furor: & supos quid pdest poscere finē Cū domio pax ista uenit: duc roma maloz Cōtinuā serie: cladēq: i tempora multa Extrahe: ciuili tātum iā libera bello.

noli iqt qre e sine belli: ga tā diu libertas durabit q diu etiā bellū durabit. Duc: ptrahe. Cōtinuā serie: i. cōti nuū ordinē belli sine intermissione. Extrahe: plata.

Terruerāt satis hec pauidā praesagia plebē Sed maiora premūt: nā qualis uertice pidi Aedonis ogigio decurrit plena lyco: Talis & attonitā rapitur matroā p urbem Vocibus his pdēs urgētē pectora phœbū. Quo feror o pæan q me sup ethera raptam Cōstituis terra: uideo pangea niuosis Caua iugis: latoq: hemi s brupe philippos Quis furor o phœbe doce: quo tela mausq: Rōane miscēt acies: bellūq: sine hoste est? Quo diuersa feror: primos me ducis i ort? Qua mare lugci mutatur gurgite nili. Hunc ego fluminea deformis trunc? arena Qui iacet agnosco: dubiā sup equor? syrti Arentēq: feror lybie: quo tristis erymnis

SVLPI. Terruerāt: & si rumores pdigia aruspī cum: astrologorūq: rīsa satis terroris incusserāt: tū me magis sūt cōsternati ciues ubi audiuerē matro nā deo plenā uaticinia i plexa enūciātē. Praesagia: p diuinationes & praesentiones regz futuraz. Pre mūt: uexāt. Aedōis. menas sacerdos bacchi: Aedō mons in thracia baccho sacer. Plena lyco. ogi. cor rupta furore bacchi. Lyeus dicit a λυω uerbo graeco qd e soluo. eo q uinū mentē & mēbra dissoluat.

Ogigio: thebano a ogige rege. Vertice pindi: per iuga mōtis thessali. Matrona: quae noie Oricia fu: ille dr. Matrona ea pprie auctore gellio e qua i ma trimonio cū uiro cōuenit: et si liberi nōdū nati sint. Prodēs phœbū: manifestās phœbi numen. Quo feror: hac sibi in aerē rapi & i diuersas terras ubi cō fitu s futuri erāt discurrere uidebatur. O pæan: o apollo qui sic e dictus a sagittaz emissionē: pein eni grace ferire significat: auctor e Festus. Cōstituis: sustis. Pangea: Pangeus thracia mōs thessalia: iun: ctus ad que casar a pōpeanis fere ad deditiōē coa ctus est. Hemi: montis in thessalia. Philippi: op: pidum est in Thessalia cum campis eiusdem nomi nis apud quos pugnatum est iter casarē & pōpeium rursusq: inter augustū & brutū. Quis furor. q ira & insania. Quo: ad que finē qd p futuri. Sine ho

Aedouis Aedon Lyeus Ogiges Pindus Matrona

Pean

Pangeus

Hemus Philippi

Hostis

Lagus

ste. hostis eni is pprie dr qui ob aquā cām pugnat & his quibus nos uel qui nobis bellū publice cōstituerunt hostes dicunt ut ait Pōponius. Diuersa: alio cōuersa. Primos ortus. in orientē: & p hoc indicat pōpeiu fu: gientē in agyptū in pelusio litore a septimo & acchilla iussu Ptholomei obrucatū eē: & insidias suscitatas i ca sare a ptolemaeo. Qua mare laegi. ubi nilus mare igredi iuxta alexandriā: unde in octauo: Vix tetigit q diuidui pars maxima nili. In uada discurret pelusia septimus annis. Laegi: Lagus pater fuit ptholomei eius qui Alexandro in ea regni parte successit ut Strab. ait: Ab hoc reliqui oēs ptholomei sunt appellati. Mutat: auget & uariat diuerso colore: tū pp nilū: tū ga ad pelusiā arābia est rubz mare pertinges: auctor est Pli. Hūc ego. Pompei corpus absq: capite idicabit que suasu photini Ptholomeus puer i nauī quā ornatam pranū ferat iussu occidi. Aeque: p aquor. Dubiā syrtim: Reliquias pōpeiani exercitus post pharsalicū plū ad Iubam regē in aphyricā cōfugiuras indicat ubi casar eos supabit. dubiā aut dicit ga syrtis nuc mare e nuc tra: Quo: ad qua loca.

OMNIBO. Terruerāt sa. hac qdē q thuscus uates pdixerat & Figulus astrologus uaticinatus fuerat satis trepidā ciuitatē reddiderant: sed accessit etiā q quedā matrona furēs p urbē ab age uerboz exitiū belli pdixit: & mortē pōpei gapd agyptū a ptholomeo iussu e occidi: & et filios pōpei Gn. & Sextū tetigit: bellūq: iter an toniū & Augustū ex una: & ex altera parte Brutū. nec pternisit bellū augusti cōtra antoniū & cleopatā: pdi xit & mortē casaris. Hac: q dicta fut ab Arūte a Figulo. Nā q: dicit nā alr p urbē de bacchatā matronā hanc q solet i mote thebano furere Bacchi sacerdos orgia celebrās. Pidi. Pindus mōs e thessalia: ubi bacchanalia mulieres frequē celebrare solebat: q manades dñr αα αi πο α αi. i. insano. Aedonis. i. thessia mulier. Aedon aut mōs e thracia: un patronimicū sce. adōis dis fecit aut sistolē. nā o natura pductū e. Oui. Protinus i syluis mres adōidas oēs. Ogigio lyco. baccho thebano. nā bacchus filius iouis & Semeles q Cadmi fuit ly eus dicit ga liberet hoies a curis λωω soluo: Hora. Nuc uino pellite curas. Ogigio: ogiges primus thebanoz rex fuit post Cadmū. ergo a rege Bacchū ogigiu appellauit. Prodēs: manifestās. Vrgētē: pmetē: nā plena erat numie phœbi q cogebat eā mala futura pdere. O pæan. pæan pprie laus e apollinis: hymnū aut p ipso deo posuit. Qua me lu. a. sic. n. est iabat se ab apollie sup ethera raptā fuisse: deide i trā cōstitui. Video p. dicit se uidere locū ubi casar & pōpe. cōcurrerūt. Pāgeū mōs e thracia: iūctus macedōia. Cana. iu. ga semp nubib: regūt. Hemi: hemus: mōs e thracia: q i thessalia usq: porrigit ad cuius radices iacet philippici cāpi. Lato phi. lōge lateq: porrectos: cāpi philippici appellati sūt a philippo rege macedōia. Quis su. e. f. que uideo p thessalia: q acies admiratio e. Manusq: nā sibi uidere uidebat rōanas acies manū cōferere. Bellū q: si. ga ciuile. Quo di. fe. stau se a philippicis cāpis rapi i agyptū existiabat. In or. nā i oriēte e agyptus. Qua ma. la. ea pte q nilus i mare i fuit & mar' undas mutat. nā nilus septē ostiis mar' igrediēs sua magnitudo die aqs cōfundit: ita ut aliū colorē tribuat. Laegi: agyptū: nā ptholomeus lagi filius unus ex pncipibus alexā dri fuit q post alexādē ipauit a quo oēs agyptū reges ptolemai sūt appellati. Flūc ego flu. dicit eam cur phœ bus se i agyptū rapuerit: ut pdiceret mortē pōpei q post q i thessalia uictus fuit ac diu quo cōfugeret cogitaret tādē petiit agyptū: ubi ptholomeus regnabat: cuius ptem aliqñ i regnū reduxerat. sed ubi ptholomeus audi uit pōpeiu acie pharsalica uictū cōsilio acchillā & photini cefuit occidēdū: ut gram casaris iniret. Fluminea ha. i. harena nili fluminis. Deformis trū. ga sine capite: nā acchillas & phouinus cū pōpeiu i naue ptoxia re cepiffet: abscisso capite trūcū i litore nili reliquerūt: caput uero theodotus ad casarē tulit. Dubiā sup: quora syrtim: rursus in alias regiones se transfert: s in lybiam ubi bellum ciuile gestum est. cū Cato collegisset reli

LIBER

quias exercitus post pōpeiū interfectū ad Iubā numidiarē regē se cōtulit: q̄ mox ut instātis caesaris manus effu- geret uticā seipsum interfecit: un̄ uticēsis ē appellatus. Dubiā: q̄a tyres aliqñ uident aquā h̄re ad uehenda- naues: deinde subito arefcit: & i sicco reliquit naues. Arentē: q̄ se. libyen q̄a aqua penuria laborat. Quo- tri. eri. acies enim pōpeiū i thessalia uicta trāslate sunt i africam a Catone.

Pyrene Pyreneus mons

SVLPI. Aemathias aci. exercitus q̄ in thessalia supfuere. Nūc defu. al. expeditionē caesaris i hispa- niā designat q̄ massiliā petreū & afraniū expugna- bit. Itē aliā qua pōpeiū filios apud mūdā quo ex afri- ca pulsi cōfugerāt. Nubifera: alte & nebolose. Py- rene: pyrene & pyreneus mons ē q̄ hispaniā a gal- lia diuidit dictus a πύρ q̄d ē ignis: crebro enī fulmī- nāt. Patria se. reditū caesaris e munda demonstrat: cadēq; eius qui in senatulo a Bruto & Cassio tribus & uiginti uulneribus ē affectus. Cōsurgūt par. eas i dicat dissensionē q̄ orta sūt post caesaris mortē. Nā primū cū antonio inde cū bruto & Cassio pugnatū ē ab Augu. Postea cū sexto pōpeio: ultio uero itē cū Antonio & Cleopatra. Per to. or. p. asīā africā & eu- ropā. Da cer no. lit. cōcede ut uideā pugnas nauales alibi q̄ ubi conspexi: Intelligimus autē ipsā uidisse ea q̄ in mari hadriaco & ad Massiliā caesaris tpe gesta sunt: & nūc uidere alias apud Sicilia q̄ ab augusto cōtra Se- xtu pōpeiū gerentē: & in Antoniū & Cleopatrā i mari aetiaco. Vidi phili. s̄lia q̄ ibi cōseret Augustus cum bruto & Cassio indicat. Defecta: destituta. Laxo fu. lctata ui diuinādi: siue lasso defesso. nā defecēte numi- ne solent pene exanimis eē. Iacust: exanimis remanēt.

OMNIBO. Nūc defup alpis: & iā hīc trahit i hispaniā. Nā ibi Gneus & Sextus filii pōpeiū igētē exercitū cōparūt una cū Scipioe: q̄ post mortē Iulii focer fuerat pōpeiū: ubi ē Labienus q̄ rei militaris pitus erat & ml- ta p̄clara i gallia cū caesare gesserat: ibi ergo bellū gestū fuit adeo acre: ut caesar uenenū haurire cogitauerit. nā ut oñdit Plutarchus: q̄uis adhuc adolefcetes eēt filii pōpeiū: dignas tñ iperio uires & audaciā oñtabāt: ita ut ex tremū caesari discriminē itētārint: magnū plū ad urbē Mūdā cōmissū ē. i quo cū caesar suos agre ipetū sustinere cerneat p medias armatoz acies discurre: elato clamore: si nihil iqt pudoris supest: corripite me: & i puero rū manus tradite: magna usq; p̄mptitudine & aī audacia repulsi hostibus triginta milia eoz cecidit: ex suis mil- le fortissimos amittēs: post plū excedēs ad familiares cōuerfus: sape numero p uictoria iqt: nūc at p uita di- micauit. Nubifera: q̄a nubibus frēq̄nter sūt obuoluta: alpes. Aerea pyrenē: mōs ē hispāia: altissimus ad quē sicut Lilius i etiā decade scribit: Hānibal puenit trāsiturus i italiā. Patria: sedes remeanus i urbes: & stati ui- sa ē reduci romā: ubi se uidere uidebat caesare i senatu a Bruto & Cassio cōfodi. Cōsurgūt ptes itē: nā Mar- cus Antonius cadauer caesaris i focē cōtulit: & orōnē hūit q̄ p cōmiserationē mouit plabe cōtra Brutū & Cassi- um. Totūq; p orbē: q̄a bella gesta sūt usq; i agyptū. Rursus eo: q̄a uideo bellū iter Antoniū & Cleopatrā ex una: & Octauiū ex altera: quos uicit apud aetiā cū p̄mōtorū. Littora pōti: q̄a existimat se itēz rapi ad cā- pos philippicos ubi Octauius cū Bruto & Cassio cōstitit iō noli me inqt illuc reducere. Nā ipsos iā pridē uidi: sed potius me reduc usq; i pōtū regnū Mithridatis: hoc autē dicit p̄ bellū q̄ aduersus caesare renouauit phar- naces Mithridatis filius ex ponto: & sine ulla belli mora uictus est. Et lasso defecta furore: sic enim fieri solet ut cum aliquis affatus fuerit recedēte spiritu: relinquatur exanimis.

Io. Sulpitii Verulani in secundum Lucae ni librum interpretatio.

SVLPI.

Amq; ira. Consternatis populis prodigios- rum uarietate Aruspicum Vatunq; respō- sis: & furentis semina uaticinio utitur poeta ad louē apostrophā: orans ut uelit mortales latere futuros euentus ut possint etiam in malis sperare aliquid si- ue mundus diuina puidētia regatur: siue temere ca- sibusq; agitetur. Loquiturq; fm Ciceronis sententiā qui iquit: Praescientiam maloz cui prouideri nō po- test inuilem esse. Praterea quid prodest futura cog- noscere. nam si futura sunt uitari nō possunt. si pos- sunt futura nō erāt: & bona nō prauisa plus gaudit: mala uero prauisa plus doloris solent afferre. Ira deum: qui hominibus ob peccata irati bella: pestem famem & alia mala minari & i ferre putantur. Pa- tuere: ob prodigia & uaticinia ipsa. Leges & fede- ra: rōnem & consuetudinē: Tumultu: monstrifero turbatiōe preter naturā: Monstra enim non nisi ex natura discordia oriunt. Indixit nefas: denūciauit bellū ciuile & cades futuras. Hanc curam: sollicitu

Transtulit emathias acies: nūc defup alpis Nubifera colles. atq; aeream pirenem Arripimur: patrie sedes remeam? in urbis Impiaq; in medio paguntur bella senatu. Cōsurgūt partes itēz: totumq; p orbem Rursus eo. noua da mihi cerne littora pōti Tellurēq; nouā. uidi iā phoebe philippos. Hec ait & lasso iacuit defecta furore.

IN SECVNDVM LVCANI LL- BRVM SVLPITII Argumentum.

St ubi cōquestus nosci uētura secund? Iustitio i dicto: narrat fera tpa sylle Post hec brutus adit oñtati mēte catonem. Cui rursus nubis funesto martia cultu. It capuā magnus: late occupat oīa cesar: Teq; capit domiti: seqtur tū cōcio magni Brūdufio it natus cuius tētare remota Auxilia: obsessusq; tamē uix effugit ipse. M. ANNEI LVCANI PHAR- SALIAE LIBER SECVNDVS Amq; ire patuere deū: māifestaq; belli Signa dedit mundus: legesq; & fce- dera rerum.

SECVNDVS

Præcia mōstrifero uertit natura tumultu Indixitq; nefas: cur hāc tibi rector olympi Sollicitis uisū ē mortalibus addere curam? Noscāt uēturas ut dira p omnia clades Siue parēs rez: cū primū i formia regna Materiamq; rudē flāma cedente recepit Finxit i aternū causas: qua cuncta cohercet Se quoq; lege tenens: & sæcula iussa ferentē Fatoz i moto diuisit limite mūdum Siue nihil positū ē: sed fors icerta uagatur Fertq; refertq; uices: & habēt mortalia casū Sit subitum qd cunq; paras: sit cœca futuri Mēs hoīum fati liceat sperare timēti Ergo ubi cōcipiūt quātis sit cladibus urbi Costatura fides superum: ferale per urbem Iustitium latuit plabeio tectus amictu

cia mortalibus afferētia. Inmoto li. fa. firmo termino & eoz seqtur opinionē q̄ dicūt fata tolli nō posse sed p- duci: aut cōtrahi. Virg. i. vii. At trahere atq; moras tātis licet addere rebus. & i decimo. Tolle fuga turnū atq; istātibz eripe fati. Siue ni. po. ē. Sniā ē epicureoz deos getos eē & eoz puidētia mūdū n̄ regi: sed casū & fortuna accidere oīa. Positū: cōstitutū firmū. Casū: euentū p̄ter ppositū. Est enim casus inopinatus ex fluen- tibus causis: i his q̄ ob aliquid gerūt euentus. Sors: fortuna. Fertq; re. ui. mutat p̄spera aduersis & cōtra. Sit sub. ignorēt hoies. Cœca: ignara. Timēti: passuro icōmoda. Ergo: postq; iqt aduertere mala futura. In dicto iustitio tēpla frequētauer. Cōcipiūt: aīo cōsp̄hendūt. Costatura: firma & immobilis futura. Fides: quā p mōstra ostēderāt. Iustitiū: supple fuit. Iustitiū ē iuris dicēdi itermisio ob publicā calamitatē aut luctū. dictū quasi iuris statio. solebat autē id i publico luctu idici. Ferale: luctuosū. Latuit: nō discernebat ab aliis ipsa ue- ste. Tectus plabeio amictu: uulgares & pulla togas idurus.

Amq; ira patuere deū: i huius secūdi libri p̄cipio agit q̄o romani manifesta certa q; signa belli ui- detes: magno dolore affecti sūt & oēs q̄rebāt quō deos placare possēt: q̄q; adeo irati erāt: ut nullis p̄ci- bus moueri potuerit. Sed poeta ad deū apostrophat q̄rens qd nā ita uoluerit hoies p̄scire istātia ma- la qbus puideri nō possit. Nā. sicut et Ci. dicit: p̄scientia maloz iutilis est cui puideri nō pōt: deinde dicit hoc euenisse: aut casu: aut uolūtate fatorū. Patuere: aperta sūt signis & pdigiis: q̄ terra celo mariq; apparuere. Leges: cōstitutioes. Fœdera rerū. i. cōcordiā: nā tūc mutata ē lex rez: cū bos peperit uitulū capite humāo: & mulier infantē capite elephātino. Præcia mōstrifero: naturalē ē ut ex uulnere sequat sanguis: sed ex uulne- re uictima nō uenit sanguis: ergo natura dedit hoc: q̄ multoz futuroz præcia erat. Tumultu: perturbatiōe Indixitq; nefas: uerbū facialiū ē q̄ p̄sunt scederibus faciēdis: hī enī cōsulto popu. ro. cū qbus uolebāt idice- bāt. Indixit: denūciauit. Nefas ciuile bellū qd inter cognatos & parētes gestū ē. Cur hāc: apostrophat poe- ta ad louē: quārēs cur hoies i spe tenere noluerit o Iuppiter: iquit cur mala ita apta esse uoluiti ut sperare non possent Romani meliora fore. Olympi: cœli quasi ο λ ο σ λ α α π ο σ. i. totus splēdēs. Per omnia. p. pdigia fa- ua quæ ex deoz ira pcedūt. Siue parēs rez: q̄si conquerit de deo siue natura: q̄ nō occuluerit mala: ut interi- hoies sperare possēt sed ut dicit spe remota: certa signa futuri mali dedisti: ē autē ordo: qd cūq; paras sit subitū: & mēs sit cœca futuri siue parēs rez finxerit cās. Sēsus ē siue oīa diuina puidētia regūt: siue oīa fortuitū trahunt nō debueras manifesta signa hoibus dare: qd futurū eēt: sed icertos tenere: ut spe saltē inani fruerent. Parēs rez: siue natura siue deus: nō enī differūt re: sed noie. Cū primū infor. re. cū primū chaos de rez oīum ma- teria fuit: & eā distinxit deus. Informia: sine forma: q̄a oīa pmixta erāt & cōfusa: nec elementū alterz ab altero discernebat. Que: p. i. Flāma cedēte: p recedente: q̄a distinxit ignē ab aqua terra. & acre: quō factō stati- lux apparuit. Nā terra q̄a grauior est i firmamento persistit: circa quā est aqua q̄ leuior est terra: Aer uero. q̄a leuior ē aqua: superior existit: at uero ignis omniū leuissimus regionē aeream petit. Finxit i aternū causas: idest fata rebus cōstituit: quæ p̄teriri nō possint: nā fatum nihil aliud est q̄ series cāz: suis sese ordinibus inui- cem tenens. Se quoq; lege tenens: quia legem suam sibi ipsi deus imposuit ut quicquid semel statuerit: illud mutari non possit. Et sæcula ius. fer. secundum Stoicos qui omnia fati regi dicunt. Limite stabili: termino sa- torum. Siue nihil positum: idest firmatum & statutū diuina prouidentia: hoc autem fm Epicureos: qui om- nia casu & fortuna regi dicūt. Fertq; refert ui. quia modo hoc agit modo illud. Vices: res hominum. Et ha- bent mor. ca. idest sunt subiecta fortuna: potestati. Sit subitum. i. prouisum. Liceat spe. ti. ideo uelim igna- ram esse mentem futurorū malorum: ut saltē spem habere possint. Ergo ubi: postq; iquit iam certum erat fore bellum romani magna ex parte parabant deos placare & subito iurisdicatio interdicta est: & mœsti om- nes uestes lugubres induerunt: & omnia honoris insignia deposuerunt. Constatura si. i. certitudo deorū ma- gna clade constatura sit. Ferale: letiferum calamitosum: nam iustitium dicebatur quotiens trepidatio aliqua

dinē noscēdi futurā de qua Statius i Thebaidos ter- tio pluribus agit. Per di. om. per auguria exipitia- alstra & uaticinia. Siue pa. re. locus ex abdito sum- ptus philosophia. Siue deus iquit a p̄cipio fata or- dinauit & se ipsū fati legeq; regit siue nihil fixū con- stituit: Sed oīa casu quodā accidūt: fac ut lateant nos futura. Regna isfor. Chaos ipsū qd erat materia ab- q; forma. Stoici duo esse dicūt in rerū natura: Cām & materiā. Causā accipiūt id qd facit. Materiā id ex quo qd fit. Aristoteles quattuor dicit Materiā opifi- cē formā q̄ unicuiq; opi iponit itāq; statua. Ea dat eē rei & cōfirmat rē i eē & discernit rē a re. Quarto lo- co ppositū ponit idest finē ad quē aliqd fit. Flāma ce. igne i sublimiorē locū abeūte. Finxit cās: firma- uit seriē cārum iplexā: idest fata ipsa. Se: ipsū deū. Qua cun. coher. loq̄ fm stoicorū sniam q̄ uolūt mūdū diuina puidētia regi: & fata a mūdi p̄cipio stare. qd & Chryssippus sēsit & Manilius his uersibz explicat. Soluite mortales aīos curasq; leuate Totz q; superuacuis curā deffere q̄relis. Fata regūt orbē certa stāt oīa lege. Lōgāq; p̄ certos signāt tpa cursus Mūdū se. mūdi motū sæcula afferētē. ex eo enim cōstāt cōficiunt q; tpa. Iussa: ordiata & certa nego-

cia mortalibus afferētia. Inmoto li. fa. firmo termino & eoz seqtur opinionē q̄ dicūt fata tolli nō posse sed p- duci: aut cōtrahi. Virg. i. vii. At trahere atq; moras tātis licet addere rebus. & i decimo. Tolle fuga turnū atq; istātibz eripe fati. Siue ni. po. ē. Sniā ē epicureoz deos getos eē & eoz puidētia mūdū n̄ regi: sed casū & fortuna accidere oīa. Positū: cōstitutū firmū. Casū: euentū p̄ter ppositū. Est enim casus inopinatus ex fluen- tibus causis: i his q̄ ob aliquid gerūt euentus. Sors: fortuna. Fertq; re. ui. mutat p̄spera aduersis & cōtra. Sit sub. ignorēt hoies. Cœca: ignara. Timēti: passuro icōmoda. Ergo: postq; iqt aduertere mala futura. In dicto iustitio tēpla frequētauer. Cōcipiūt: aīo cōsp̄hendūt. Costatura: firma & immobilis futura. Fides: quā p mōstra ostēderāt. Iustitiū: supple fuit. Iustitiū ē iuris dicēdi itermisio ob publicā calamitatē aut luctū. dictū quasi iuris statio. solebat autē id i publico luctu idici. Ferale: luctuosū. Latuit: nō discernebat ab aliis ipsa ue- ste. Tectus plabeio amictu: uulgares & pulla togas idurus.

Amq; ira patuere deū: i huius secūdi libri p̄cipio agit q̄o romani manifesta certa q; signa belli ui- detes: magno dolore affecti sūt & oēs q̄rebāt quō deos placare possēt: q̄q; adeo irati erāt: ut nullis p̄ci- bus moueri potuerit. Sed poeta ad deū apostrophat q̄rens qd nā ita uoluerit hoies p̄scire istātia ma- la qbus puideri nō possit. Nā. sicut et Ci. dicit: p̄scientia maloz iutilis est cui puideri nō pōt: deinde dicit hoc euenisse: aut casu: aut uolūtate fatorū. Patuere: aperta sūt signis & pdigiis: q̄ terra celo mariq; apparuere. Leges: cōstitutioes. Fœdera rerū. i. cōcordiā: nā tūc mutata ē lex rez: cū bos peperit uitulū capite humāo: & mulier infantē capite elephātino. Præcia mōstrifero: naturalē ē ut ex uulnere sequat sanguis: sed ex uulne- re uictima nō uenit sanguis: ergo natura dedit hoc: q̄ multoz futuroz præcia erat. Tumultu: perturbatiōe Indixitq; nefas: uerbū facialiū ē q̄ p̄sunt scederibus faciēdis: hī enī cōsulto popu. ro. cū qbus uolebāt idice- bāt. Indixit: denūciauit. Nefas ciuile bellū qd inter cognatos & parētes gestū ē. Cur hāc: apostrophat poe- ta ad louē: quārēs cur hoies i spe tenere noluerit o Iuppiter: iquit cur mala ita apta esse uoluiti ut sperare non possent Romani meliora fore. Olympi: cœli quasi ο λ ο σ λ α α π ο σ. i. totus splēdēs. Per omnia. p. pdigia fa- ua quæ ex deoz ira pcedūt. Siue parēs rez: q̄si conquerit de deo siue natura: q̄ nō occuluerit mala: ut interi- hoies sperare possēt sed ut dicit spe remota: certa signa futuri mali dedisti: ē autē ordo: qd cūq; paras sit subitū: & mēs sit cœca futuri siue parēs rez finxerit cās. Sēsus ē siue oīa diuina puidētia regūt: siue oīa fortuitū trahunt nō debueras manifesta signa hoibus dare: qd futurū eēt: sed icertos tenere: ut spe saltē inani fruerent. Parēs rez: siue natura siue deus: nō enī differūt re: sed noie. Cū primū infor. re. cū primū chaos de rez oīum ma- teria fuit: & eā distinxit deus. Informia: sine forma: q̄a oīa pmixta erāt & cōfusa: nec elementū alterz ab altero discernebat. Que: p. i. Flāma cedēte: p recedente: q̄a distinxit ignē ab aqua terra. & acre: quō factō stati- lux apparuit. Nā terra q̄a grauior est i firmamento persistit: circa quā est aqua q̄ leuior est terra: Aer uero. q̄a leuior ē aqua: superior existit: at uero ignis omniū leuissimus regionē aeream petit. Finxit i aternū causas: idest fata rebus cōstituit: quæ p̄teriri nō possint: nā fatum nihil aliud est q̄ series cāz: suis sese ordinibus inui- cem tenens. Se quoq; lege tenens: quia legem suam sibi ipsi deus imposuit ut quicquid semel statuerit: illud mutari non possit. Et sæcula ius. fer. secundum Stoicos qui omnia fati regi dicunt. Limite stabili: termino sa- torum. Siue nihil positum: idest firmatum & statutū diuina prouidentia: hoc autem fm Epicureos: qui om- nia casu & fortuna regi dicūt. Fertq; refert ui. quia modo hoc agit modo illud. Vices: res hominum. Et ha- bent mor. ca. idest sunt subiecta fortuna: potestati. Sit subitum. i. prouisum. Liceat spe. ti. ideo uelim igna- ram esse mentem futurorū malorum: ut saltē spem habere possint. Ergo ubi: postq; iquit iam certum erat fore bellum romani magna ex parte parabant deos placare & subito iurisdicatio interdicta est: & mœsti om- nes uestes lugubres induerunt: & omnia honoris insignia deposuerunt. Constatura si. i. certitudo deorū ma- gna clade constatura sit. Ferale: letiferum calamitosum: nam iustitium dicebatur quotiens trepidatio aliqua

Casus

Iustitium

OMNIBO.

erat in urbe: unde iustitiam quasi iuris statio: & est uerbum iuris ciuilibis.

Fasces

Cōclama
re

Locipathi

SVLPI. Omnis ho. omnes magistratus. Purpura: uestis purpurea cōsularis. Nullos fasces. nullū cōsulē. Fasces enī eorū sūt insignia. Tūc quā. Tūc tacite sine clamore dolebāt ut solēt qui astat morientibus. nā quoad uidēt eos animas exalasse non plorant. Primo su. in principio mortis alicuius. Domus: familie. Cōclamata: deplorata tūc enī mortuis cōclamabat quū nullū anplius uitae uestigiū eē reliquū uidebat. Estq; cōclamať satis clamare & de flere i qua re nulla dilatio est doloris & luctus. Exigit: regit. Brachia fa. Veterz mos erat in funere plāgere hoc ē pcutere faciē pectora brachia. Premitt: cōplexādo ipsa mater. Rigētia: frigētia. Exanimis: semimortuos. Minaces ocu. In istā morte oculos moueri & caligare auctor est plinius. Nec ē do. sed me. Dolor enī ē de presenti malo metus d futuro. Amēs: p̄ dolore isaniēs. Incubat supinstāt filio. Cultus ma. matrona: pullata: deorū tēpla frequētabant. Deos: deorū statuas & tēpla. Affixere pecto. so. itēplis se pstrauere. Fudere: sp̄sere. Feriūt au. obtūdūt deorū aures clamoribus quā solent nobis ad uota patere. Diuisere de. diuisim i diuersa tēpla se cōtulere: ita ut nullū tēplū p̄catricibus uacuū eēt. Factura iui. concitatura odiū erga deos si nō exaudirēt: ul' excitatura deos ad odiū i supplices & ad iuidēdū iter se de ueneratione. Liuetes plan. nigros p̄uisione. Scissa ge. synecdoche. Omise. In cōcitādis & sedādis affectibus supra q̄ dici potest noster ē poeta mirificus Nullūq; locū pratermittit Elicitq; pathos ab aetatibus: a fortuna: a loco: a tpe: a causa a qua & indignatio ē a modo Numero forma quātitate Materia circa rem .a parabola ab imaginē A minore ad maius a maiore ad minus: a Similitudie: Dubitatione: Attestatione: Nimietate: exclamatiōe: Taciturnitate: Repetitōe oburgatiōe: mo disq; ceteris. Nūc: dum licet. Contūdite: percutite.

OMNIBO. Ois honos: adilis: pretor: cōfor: cōsul: & ceteri magistratus. Nullos fasces. i. nullos honores: fasces autē pprie insignia cōsulū sūt: sed p oi magistratu posuit. Tūc tenuere. f. q. i. mēte. f. q. tātus dolor erat ut uocē emittere nō possēt. Virg. Et uox faucibus hafit. Magnusq; p omnes: declarat quō quastus suos tenuere: quia pra: nimio dolore uox p̄mebat. Sic funere: p similitudinē ostendit quomō quastus suos tenuerint quādmōdū fieri solet cum aliquis moriē: primo quidem domestici tacent pra: nimio dolore: deinde ubi iam spiritū omnē emisit omnes una uoce cōclamaūt. Primo funere: cū primum spiritū emisit. Domus idest domestici. Conclamata iacēt: secundū cōsuetudinē antiquorū locutus est: q̄ spiritus uitalis exclusus homines plarunq; fallebat mortuos calida aqua lauare istituerunt & per iterualla cōclamare: nam cum uidebant eum iterlauandū nō moueri: conclamabat unus . ha. ha. he. he. deide uentrem iterum lauabant: & iterū cōclamabant: postremo ueniebant ad uitalia & ubi uidebāt spiritum penitus abiisse: tum demum omnes conclamabant. Nec mater cri. so. idest nōdum iubet p̄ficis uenire quā more romano flerent mortuos: pra: facia: dicūt mulieres quā pretio cōducunt ad funus deplorādum. Exigit: postulat. Premitt. i. palpitat explorāf nunquid uiuat. Rigentia: frigida. Vita: anima. Vultus exanimis: nunq; aliquis ex ore spiritus reddatur. Oculos i morte minaces. i. minātes & quasi toruos sicut moriētes habēt. Nec dū ille dolor: i. nōdū extat & apparet: dū adhuc spes aliqua supest: nā mater nescit qd faciat: & p̄ nimio dolore ei uox interclusa est. Miraf ma. i. obitupefacta ē. Cultus ma. pri. matrona: quoq; suas uestes exuerunt: & lugubria indumēta acciperet: & p̄ tēpla diuise sunt. Priores cultus: qbus in pace utebant. Helachry. spar. de. i. alia: impleuere lachrymis simulachra deorū. In limine sacro. i. uestibulo templi. Fudere: sp̄sere comas more moestariū. Assuetas uo. uotis: q̄ uotis deos inuocare solebant. Diuisere deos. i. deorū tēpla: quia alia alia tēpla petiere. Parens: idest multitudo matrum quā solent timere filiis suis. Inuidiam: idest odium diis concitatura ppter nimias querelas. Quarū una madentes: una ex illis matronis: quā ceteris nobilior erat adhortata ē alias. ut nunc planctu miserias suas flerent: quando potestas esset flendi: nam cū alter ducū uicerit: & si dolor magnus nobis erit: tamen latitia erit simulanda. Madentes scissa genas: synecdoche. Scissa: laniata Liuentes laceratos idest liuidos quod sit ex nimio planctu: nam mos erat laceratos nudos percutere. Nunc: quia nūc tempus est: ut omnes nostras miserias lugeamus. Ne ue hunc differte dolorem: iam enim certa sunt signa mali futuri. Nec summis seruate malis: idest nec seruate ad extrema mala: nam cum alter ducum uictoriam obtinuerit: reprimendus erit luctus & simulanda latitia: ergo nunc cum licet lugeamus. Flere: pro flendi facultas: &

Ois honos: nullos cōitata ē purpura fasces
Tūc q̄st⁹ tenuere suos: magnusq; p̄ oēs
Errauit sine uoce dolor. sic funere primo
Attonitæ tacuere domus: quū corpa nōdū
Cōclamata iacēt: nec m̄ crine soluto
Exigit ad fauos famularū brachia planctus
Sed quū mēbra premit fugiēte rigētia uita
Vultusq; exanimis: oculosq; i morte miaces
Nec dū ē ille dolor sed iā met⁹ icubat amēs
Miraturq; malū. cultus matrona priores
Deposuit: moestaq; tenent delubra caterua
Hæ lachrimis sp̄sere deos: hęc pectora duro
Afflixere solo: laceras in limine sacro
Attonitæ fudere comas: uotisq; uocari
Assuetas crebris feriunt ululatus aures.
Nec cunctæ sūmi tēplo iacere tonantis
Diuisere deos: & nullis defuit aris
Inuidiā factura parens. quāz una madētes
Scissa genas planctu: liuentes atra lacertos
Nunc ait o misere cōtūdite pectora matres
Nūc lāiate comas: ne ue hūc differte dolorē
Et sūmis seruate malis: nūc flere potestas
Dū pendet fortuna ducū: dū uicerit alter

Pendet: in dubio est.

est constructio græca. Pendet fortuna: idest dum incertum est uter uincat.

Gaudēdū ē his se stimulis dolor ipse laceffit
Nec nō bella uiri diuersaq; castra petentes
Effūdūt iustas numina sœua querelas.
O miseræ fortis. qd nō in punica nati
Tempora cānaz fuimus trebiāq; iuuentus
Nō pacē petimus superi: date gētibus iras
Nunc urbes excite feras: coniuret i arma
Mund⁹: achemeniis decurrāt medica fustis
Agmia. massagetes scythic⁹ nō alliget ister
Fundat ab extremo flauos aquilone sueuos
Albis: & idomitū rheni caput: oib⁹ hostes
Reddite nos populis: ciuile auertite bellū.

cano a medio medea filio cognominata. Totūq; hoc poeta dicit p̄ bellū parthicū quod gerebat. Massagetes: nobiles ppli i scythia asiatica solē colūt: & quū p̄ deserta uagant equorū qbus inuehunt sanguinē potant. Ister: fluuius qui & Danubius dicit in iugis germaniæ oritur & sexaginta fluminibus auctus p̄ septē ora effluit i euxinū. Sueui: germaniæ populi. Nō alliget: nō retineat. Albis: germaniæ fluuius qui Sueuos a Cæuetiis diuidens mergitur i oceanū. Rheni: Rhenus ex alpibus oriē eluetios sequanosq; alluens bathauorum in sulam efficit & mergitur in oceanum.

OMNIBO. Gaudendum est. idest simulanda latitia etiam si dolore pectora nostra afficiantur. His se stimulis: sic inter se conquerebantur mulieres primariæ. At nec ipsi uiri aliter affecti erant: cum diuersos duces sequi cogent: sibi enim ipsis in memoriam reducebantur bella elapsa: & antiqua scilicet marii & Syllæ & comparatione illorum hæc instantia mala illis deteriora esse dicebant. His stimulis: his adhortationibus ad luctum. Dolor: idest dolentes mulieres. Diuersa castra: quia alii Cæsarem: alii Pompeiū secuturi erant Iustas querelas: quia iuste conquerebantur de sauciis deorum & secundū Epicureos locutus est: qui nullam curam rerum humanarum deos habere uolebāt. O miseræ fortis: ac si dicat satius fuisse q̄ perissemus q̄ ad hæc mala seruari. Punica tempora cannarum: uicus erat Apulia ignobilis canna: sed clade romana postea nobilissimus factus: & duorum ducū alter occisus est Paulus amilius: alter uero Terentius Varro fugit & incertum fuit: uter magis probaretur: nam amilium casu exercitui superesse noluisse constat. At uero Terentium ut creditum est de republica non desperasse: ut apud Liuium diffuse legitur & Valeriū. Trebiā iuuentus: nam prima clades romanorum fuit apud Ticinum flu. secūda ad Trebiam. tertia ad lacū Trasimenum Quarta ad cannas. nam apud Ticinū exercitus ro. primo fusus est ab Hannibale: & dux ro. Scipio sauciatus fuit: captusq; erat: nisi a filio qui postea a deuicta aphrica aphricanus est appellatus: liberatus fuisse: huic bello Trebiū successit: haud procul a placencia ubi milites suos igne oleoq; fouit Hannibal: & homines ab Aphrica calida regione: romanos in sua hyeme duce sempronio uicerūt: dicit ergo se uelle fuisse ex his q̄ apud Trebiam ab Hannibale cæsi sūt. Nō pacem: alii inq; pacem optarūt: nos uero bellū undiq; inferri: nam pace ciuilia bella excitant: at uero cū bellū instat: romani relictis bellis ciuilibus sumptis armis se defendunt: huc igit malorum proeecti sumus ut melius sit optare bellum: q̄ pacem. Date gē. iras optat ut ab omnibus partibus orbis terrarū bellū urbi romana: inferat sic enim ciuilem discordiam sedari posse dicit: nam cū bellū commune est statim discordia & simultates inter ciues deponūtur. Vrbes se. cum qbus nunq; bellum fuit. Achemeniis su. susa nobilissimū est persidis oppidum: in quo (ut docet Solinus) templum fuit Susæ Diana: & auctore Strabone libro. xv. fere susa persiæ pars est iter eam: & Babiloniam posita: & susa urbem clarissimam habet: nam persæ & Cyrus superatis medis cū propriam terram in ultimis sitam uiderent: Susiam uero iterius & babilonia: & aliis gentibus propinquam in ea imperii sedem locauerūt: simul & regionis confiniū ostendētes Susa a tithono condita dicit Memnonis patre Susi etiam Cassii sunt appellati: Nam Eschylus Menonis matrem Cassiam uocat. Urbis moenia & tēpla & regiæ structura erant babilonicis similia: & coctili latere & bitumine: ut quidam ediderūt. A susis usq; per sepolim stadiorum quattuor milia & .cc. atq; hinc usq; i Carmania fines sunt mille & sexcenta: nationes incolūt regionem quā patiscoles appellant. Item magi qui horre stū quoddam uiuendi genus sectant: & Achemenidæ: de qbus loquitur Lucanus: ex India reuertentes ab Azano carmania flumine septentriones primū uident: Achemenidis in hoc tractu sedes fuerunt: auctore Solino Medica. i. mediæ prouincia: Media ut inquit Solinus ab ocaflu trasuertsa utraq; Parthiæ regna amplectitur a septentrione Armenia circundat: ab ortu caspios uidet: a meridie persidem: deinde tractus hic procedit usq; ad castellum: quod magi obtinent phidasarciola nomine: hic cyri. sepulchrum est. Hister: hister fluuius i germaniæ iugis montis arnobæ muldūq; ultra alpes milibus ac per innumeros lapsus gētibus danubii nomē habet: ut primum illyricū alluit hister appellat: saxagintaq; annibus receptis: in pontum uastis sex fluminibus euoluitur: Pli. ultra danubium incolūt massagetæ. Massagetem: massagetæ int cythia asia: populi tantum modo ut refert Strabo libro. xi. solem deū putant: atq; illi equū māctant: singuli singulas uxores ducūt: utunt

Canna

Trebia

Susia
Susa

Achemeni

Media

Massagetæ

Ister

Sueui

Albis

Rhenus

LIBER

etiam uxoribus aliorum: idque haud occulte. Alliger: teneat quominus ueniant in Italiam. Sueuos: populi sunt galliae contra quos magno periculo bellum gessit caesar. Flauos: quia flauos per colla crines gestant: & ex Gallia sunt quae comata dicitur. Albis: flu. est in Sueuis & fluuium pro regione posuit. Indomitum: quia bellicosissimi sunt populi. Omnibus hostes. summam hoc prestate: ut omnis terrarum orbis bellum inferat: modo ciuile bellum auertatis. Auertite: nam cum romani se uiderint undique ab hostibus praemi: depositis simulatibus se defendent.

Dacus
Geta

SVLPI. Dacus: Daci & Gethae in scythia uicini sunt. Sed Getae appellat eos qui ad pontum in orientem uergunt Dacos autem qui oppositum germaniam uersus ad Istri fontes quos olim dauos uocatos esse putat Strabo: & Ideo apud Athenienses Dauos & Getae nomina seruilia abundare. Occurrat iberis alter: Caesari inq. in hispanos se cōserat Pompeius uero conuertat se ad parthicum bellum. Ad eos pharetras: alludit ad morem parthorum orientaliū populorū qui pugnādo & fugiēdo sagittas emittunt. Nulla uacet tibi roma manus: nullus abstinet arab armis in te inferendis. Plurimus ather: magna copia ignis caelestis. Collapsus in ignem: descēdens in speciem ignis nostri qui ab illo diuersus est. Per fulmina: legitur & flumina. Saue parens: magne Iuppiter. Vtraque partes: Caesaris & pompeii. Dū nondū meruere: anteq. manus ciuili sanguine maculent: nam ubi cōseruerint praelia digni sunt fulminari. Tanto ne: Actis ab iniustitia crudelitateque reprehensio qd. per tot caedes quarant patriā occupare qua pro eadem a Tyrāide liberāda faciēda uix essent. Prouētū: fertilitate copia. Vter: an Caesar an pompeius. Vix tanti: argumentatur a contraria causa. Tāti: satis honestū & dignū. Vt neuter: nec Caesar nec pompeius. Pietas peritura uiri: nequicq. pii & qui mox pietatis oblitū ciues & propinquos pugnabūt. Egerit: effudit. At miseris: patres uero ingratū afflictabantur & oderant qd. tam diu uixissent essentq. ad tanta mala reseruati. Angit: uexat. Fata uiuacia: sortem lōgauam. Grauis: molesta. Atq. aliq. Hac longa senis oratione haec bella ciuilia Marianis Syllanisq. conseruāt: in quibus qd. crudelia omnia facta sunt tamē nūc multo crudeliora instare homines arbitrabantur. Primū itaq. Marii fors & crudelitas. Inde Sylla cōmemorat & Marius Pompeio Sylla uero Caesari tacite cōferri uidetur.

OMNIBO. Dacus: daci populi thraeciae sic a romanis appellati a gracis getae dicuntur ut scribitur Pli. & Apianus quibus hos nunc poeta distinguit sicut inferius motura dacos ut clade getasq. Occurrat iberis Al. caesar & bene prouinciam hispaniae ei dat: q. galliae & caesar p̄suerat & ex ea uictor redierat. Ad eos hic uertat: id est pompeius & suam quoque Pompeio prouinciam dat q. hic aliquando de orientalibus triumphauit quo tempore Mithridatem & tigrannem superauit. Pharetras: quia orientales arte sagittandi peritissimi sunt: & praecipue parthi qui interfugendum sagittis utunt. Nulla uacet tibi: id est nullum sit tibi ociū. Vel perdere no. nunc quasi tacite quaestioni responderet: quia occurrebat hoc tu bellū optas: ut bella ciuilia desinant: at iuppiter ita statuit: ut imperiū ro. pereat: responderet si dū ita uolueret: potius nos fulminibus occidant: q. mutuis uulneribus pereamus. Collapsus in ignem: nam ather: caelestis ignis est αἰὼν enim ab αἰὼν ardeo dicitur: quia elementum illud semper ardet. Saue parens: & anteq. nocentes fiant fulmine inquit omnes perde. ac si dicat satis est nobis perire innocentibus q. nostro ipsi sanguine maculati uideamur meruisse. Saue: uel magne: uel crudelis. Feri: percute. Dum nondū: dū adhuc sunt innocentes & sanguinem nondum inuicem sudare. Tāto ne nouorum: nuquid hoc permittendū fuit o superi ut duces tanto scelere quarerent uter eorum imperaret: Est autem argumentum ualidissimum: nam hoc dicit. q. romani bellū ciuile gerant: ut uel Caesar uel Pompeius imperet est iniquū & nefarium: at uero si bellum gereret pro libertate ut neuter eorum imperaret: aquū eēt sed tamen nec pro libertate quidem tantum bellorum fieri deberet: quanto minus pro seruitute licet. Prouētū scelerum. i. accessione scelerum. Vix tanti: id est uix causa erat ut bella ista tanto furore concitarent: ad hoc ut neuter imperaret: sed libertas seruaretur. Talis peritura pietas: quia paulo post pietatem belli habebunt nullam: cū partes sequentur omnia pietate bellum summa libidine gerent ergo pietas peribit. At miseris. seniores dolebant q. tam diu uiuerent ut cogerentur secundum bellum ciuile uidere: nam primū uiderāt in ter Syllam & Marium. Fata uiuacia. i. uitam suam nimium diuturnam. Grauis senectae: quae ipsis molestior esse ceperat. Seruatosq. sic Euander uirgilianus. Tuq. o sanctissima cōiunx Felix morte tua: neq. i hūc seruata dolorem. Contra ego uiuendo uici mea fata superstes. Atq. aliquis magno: nunc per comparationem ostendit ipsos ceteris miseriores esse: nam etsi praeterito tpe bellū gerebatur a Mario & Sylla: tū si bellū illud cum isto compararetur: multo illud hoc inferius esse uidebitur quo tempore inquit marius exul urbe pulsus in minturnensibus paludibus latuit eadem mala parabantur quae nunc nobis imminent. Aliquis: scilicet e romanis senioribus. Exempla quarens: id est cogitans: nunquid antea tale aliquid populus romanus meminisset. Alios motus: q. tempore nostro.

Hic dacus premat ide gethas: occurrat iberis
Alter: ad eas hic uertat signa pharetras.
Nulla uacet tibi roma manus uel p̄der nomē
Si placet hesperiu superi: collapsus in ignem
Plurim⁹ ad terrā p̄ fulmina decidat ather.
Saue parens utraq. simul partesq. ducesq.
Dum nō dum meruere feri: tanto ne nouorū
Prouentu scelerū quarūt: uter iperet urbi:
Vix tanti fuerat ciuilia bella mouere
Vt neuter: tales pietas peritura querelas
Egerit. at miseris angit sua cura parentes
Oderuntq. grauis uiuacia fata senectae
Seruatosq. iterum bellis ciuilibus annos
Atq. aliquis magno querēs exempla timor
Non alios inquit motus tunc fata parabant

SECUNDVS

SVLPI. Theutonicos: de iis & cymbris a Mario superatis satis diximus libro primo. Libycos: a phricas nos: nam primo consulatu suo cū iugurta rege numidarum bellum gessit. Secundo eum captum ante currum triumphas duxit. Continuauit autem sex Consulatus i quorū q̄to Teutones fudit. In quinto cymbros & seditionibus remp. perturbatam sedauit. In Sexto ultus est Sylla iniurias. In Septimo perit. Exul: Cum Sulpitiana rogatione Sylla prouinciam Marius uellet eripere: & legatus ad Syllam missus ut traderet exercitum esset ocisus. Sylla statim dilato bello Mythydratico legiones in urbem infudit: fugatoq. Mario omnia ex sua sententia gessit. Marius uero cum desperasset se posse resistere Sylla: copiis clam urbe profugit. & apud Minturnenses percussorum metu nudus in paludibus latuit. Inuentusq. & in carcerem coniectus: inmissū percussorem Gallū uultus auctoritate deteruit: Acceptaq. nauicula traiecit i phricam: ubi diu exulauit. mox Cinana dominatione reuocatus rursus ergastulis coegit exercitū Casisq. inimicis iniuriam ultus septimo consulatu ut quidam serūt uolūtaria morte decessit. Vlua limosa: herba in limo palustris nascenti. Auidi: bibuli. Laxa: lente quae nō

Quā p̄ theutoicos uictō libicosq. triumphos
Exul limosa marius caput abdidit ulua:
Stagna uidi texere soli: laxaq. paludes
Depositum fortuna tuū: mox uicula ferri
Exedere senē: lōgusq. i carcere p̄dor.
Consul & uersa foelix moriturus in urbe

fluunt: uel lapsa: quae fluxerunt. Depositum tuum: Illic enim ipsum seruasti. Est autem Depositū res quae ad tēpus custodienda seruandaq. traditur ea cōditione ut restituantur. Exedere: attriuere. Senem: mariū sexagenarium. P̄dor: fetor & putredo dictū a pedibus uermiculis quoque diminutiū pediculi. Cōsul: uidelicet septimum. Moriturus felix: quia ultus & sponte decessit: Atq. ut ait Valerius si cum inter miseros posueris miserrimus: si inter foelices foelicissimus reperiet. Euerfa: deleta cedibus quas fecit in reditu.

OMNIBO. Cum post teutonicos: Marius post debellatum Iugurtham cum redisset romam: & triumphus uniuersis senatus decreto ei concederetur: fama subito superuenit instare Cimbris: Gallos: Senones: Teutones: quos rumor ita uulgauerat deseruisse regiones suas animo cum liberis & uxoribus ut italiam occuparent: & pulsus romanis ipsi imperium tenerent. Et quemadmodum est apud Plutarchum. xxx. myriades fuere: unaquaeq. myriades decem milia hominū tenet. Marius cum maxima laticia susceptus est non tantū propter uictoriam ex Numidia partam: quantum q. in tempore uenisse uidebat ut tanto malo solus resisteret neq. alius esse uidebat idoneus: qui hoc tantum bellū suscipere. Ille ergo continuo factus est consul: & qd. raro contigit iussus est consulatū continuare: duxit igitur exercitum aduersus hostes: primo quidem eos uicit haud procul ab aethesi flumine: deinde alter consul Catulus cū oppositus esset Cimbris: nam ipse Teutones uicerat: in loca tutiora se recepit: ueritus non posse uim tantam hostium sustinere: & cum uictor Marius laticiam cū uniuerso exercitu ageret: rumor uenit Catulū cum suis ab hostibus fufum esse: tunc perturbata non nihil est laticia Marii & militū suorū: sed tamen sumpto animo se cum exercitu ad Catulū recepit quem inuenit se in locis tutioribus ueri: nullam tamen eladem ab hostibus recepisse. Collectis igitur exercitibus aduersus hostes pugnandi occasionem expectat. Hic cū saepe equitū castris hostes per ludibria insultarent: ut cogerent romanos euallo exire: & romanam illam fortitudinem ostendere. Marius se continebat. Tandem legati missi sunt a Cimbris qui peterent a Mario & populo romano sibi terrae tantū dari ut urbem condere possent: & in Italia habitare: cui legationi Marius respondit ita uos terram tantūmodo petitis uobis: at uero sociis uestris nūqd. nō prouisū esse uultis: Nobis inquit tantūmodo: tunc ceteri quidem risum tenere non potuerunt. Cum hoc audisset Marius: recte inquit facitis q. sociis uestris terram non petitis: nam terram habent nūq. amissuri. Tunc legati intellexerunt quid marius diceret: & illi quasi non crederent: minati sunt multis contumeliis mariū poenas daturū: & ne unquam marium mentiri existimarent: testimonium rei facere uoluit: iussit enim reges teutonicos ad se duci: quos in uincula captiuos habebat: quos cū cathenis uinctos uidissent: tunc in maximo eiulatu conuersi sunt: & se ad pugnam crudeliter apparabant: ut appareret nūq. descendisse in bellum & arma uenturos: marius censuit differendum: donec intercepta occasione temporis pugnarent: & similiter uicti sunt Cimbrī omnes: mulieres autem ne in potestatem hostium uenirent: aliae uiros uulneratos occiderunt: aliae parentes: aliae filios: deinde se cruribus suspenderunt: aliae autem se pedibus equorum laqueis necebant: & ipsos equos ad cursum incitabant: quo facto ad unum omnes consumptae sunt mulieres: sed tamē in potestate hostium sex milia uenerunt. Post hanc uictoriam speciosum triumphum de hostibus egit. Et alter Catulus collega marii cum exultatione triumphauit. Post aliquot annos marius cum pacem pati non posset: consul egit ut si prouincia mithridatis demandaretur quam ante consul alter Sylla sortitus fuerat. Et cum Sulpitius Tribunus plebis legem tulisset de prouincia demandanda marius exorta est contentio in foro. Et Qu. pompeius alter consul collega Sylla: maxima ut resisteret: ne illa lex consumaretur: quod diceret prouinciam datam esse Sylla: sed confirmata eadem lege ut prouincia demandaretur marius: missi legatum Graetidium qui exercitum a Sylla acciperet: sed legatus ille a militibus occisus est: Sylla ubi uidit contra leges sibi prouinciam arripi & nulla seruata consuetudine iniuriam sibi fieri: cum exercitu maximo romam uenit: Marius metuens ne resistere posset Sylla: qui cum tanto exercitu uenerat clam ex urbe fugit: Urbem ingressus est Sylla: & omnes qui aduersi fuerant occidit: deinde conuocato senatu retulit in senatum: ut hostis patria iudicaretur Marius: & senatusconsultum factum est ut nitterentur interfectores qui Marium occiderent: Marius minturnas se receperat: qui cum audisset interfectores adesse diuertit apud quendam pastorem: eumq. rogauit ut se in abdito loco poneret: ut periculum effugeret. q. si opera sua contigisset: pollicebatur illi ingētia praemia ali quando daturum: pastor metuens illum domū suā tenere traduxit in solitudinem & ipsum in paludibus delitefcere iussit: idemq. retulit se nulli indicaturum: interfectores cum inuestigaret eum & audissent apud paludes

Marius

Vlua

Depositū
P̄dor

diuertisse ad eum uenere nunc promissis: nunc minis. tandem pastorem illum coegerunt: ut sibi latebras offereret. Ad quem cum uenissent: ipsum paludibus & coeno oblitum eduxerunt: & interficiendum minturnensibus tradiderunt. Marius igitur in carcerem & in uincula coniectus est: deinde cuidam cimbro negocium demanda tum est: ut Marium occideret. Cimber ille ut carcerem ingressus est quasi uiscerum uellet gentem suam: quam Marius deleuerat bipenni instructus cum ad Marium uenisset: statim lux maxima oculis oborta est & maiestate illius perterritus est & (sicut ipse dicebat) uox audita est quae illum a caede Marii arceret. ille ergo cimber maxima dubitatione carcerem egressus magna uoce dixit: non possum interficere marium: marium interficere non possum. Vnde ab illis statim minturnensibus audito clamore e uinculis eduxerunt marium: illique optione fecerunt eundi quo uellet: ac se paratos auxilium praestare fuga: cum uero Marius consideraret quid nam potissimum faceret. Ecce uidit a sellam obiectum sibi pabulum relinquere: & celeritate maxima ad aquam confugere: tunc marius peritissimus auguriorum intellexit: salutem suam in mari positam esse: unde nauiculam ascendit: & Carthaginem profectus in Africam cui a Sextilio qui praerat africam iubet se continere a regionibus suis quas ipse teneret. Interea roma seditione oritur inter consules. Octauium & Cinna: Lucius Cornelius Cinna cum leges persterneret. & per uim & arma omnia faceret a consule Octauio urbe pulsus: ille corruptione Appii Claudii exercitum in potestatem redegit: marius uero audiens in africa milites collegit ubi erat Sertorius & Gneus Carbo: qui ingenti multitudine uenerant pastorum conuenarum & huiusmodi generis hominum: & ingenti exercitu urbem romam inuasere: sed antequam romam uenirent hostes urbem romanam expugnatione diripiunt: deinde ad ianiculum oppidum profecti cum istud expugnarent a consule Octauio pulsifugant. marius tres colonias Antium: Arimam: Lauinium expugnauit. Optimates cum spem nullam resistendi haberent pigrum uim & Cn. Carbonem dati sunt. ingressi urbem eam ferro & rapinis uastauerunt: multi nobiles contrariae partis a mario fuerunt occisi: in primis Octauius consul: Antonius uir consularis: & eloquentissimus orator obtuncatus est: cuius caput marii mensis expositum fuit. L. Caesaris oratoris caput rostris suspensum est: tunc a harius quia salutare marium noluit: ipso inspectante mario occisus est. Alii omnes itidem fecerunt: nam marius signum militibus suis dederat: ut omnes occurrentes quos ipse non salutaret. aut quorum saluti non responderet in uis necarent. Numitorius beatus per medium forum lacerati carnificum unci tracti sunt: ipse quoque quintus maximus pontifex scaeuola. per comparationem igitur ostendere uoluit mala instatia grauiora fore: quam marii & syl-lae ciuili fuerit rabies. Theutonicos: quia primo theutonicos & cymbros uicit manus. Libycosque triumphos quia iugurtam numidia regem captiuum in triumphum duxit. Quae: pro idest. Auidi soli: idest sorbentis terrae.

Fortuna: quia fortuna uolebat tantisper seruari incolumem marium: ut malorum causa foret. Mox uincula: tunc cum Marius in carcerem & uincula coniectus est. Exedere: quia ferrea uincula corrodere membra. Senem: idest marium Cathenatum: nam sexaginta annos natus erat. Logus pador: quia quidam fuit in carcere imundi cia & squalore oblitus erat. pador est situs & sordes quae in opacis enascitur locis: & in membri nexoribus dicitur a pede: quod pediculus significat: an potius a πῆξις τοῖς ποσὶ puer: quoniam pueri a sordibus nesciunt abstinere.

Cosul & euerfa. marius in carcere coniectus est mox consul futurus: & in summa felicitate moriturus uicta roma.

SVLPI. Poenas ante dabat: an poenas patiebatur scelera commisset. Mors ipsa refugit: refugere uisa est quae nec ab inimicis nec ab incommodo paludis & carceris committi potuit. Frustraque hosti: Cimber quod publicus minturnensium carnifex Galata noie ad Marium percutiendum inuisus cum primam carcerem est ingressus Marii oculis igneo splendore micantibus trepidare coepit: mox Marius cum lecto surrexisset inelamassetque. C. Marium occidere aude ille insanitum similibus egressus est. clamas. Ego. C. Marium occidere nequeo. Hac de causa suppositione quadam ducti Minturnenses eum carcere liberauerunt. Cumque aduerneret Marius Asellum pabulum obiectum negligere & ad aquam perecurrere augurium capiens orauit amicos ut ad mare adduceretur: ubi piscatoriam nauiculam nactus nauigauit in africam. ex Appiano & Valerio maximo.

Diriguit: cum stupore contractus est. Torpente: rigente: Torpedo piscis est cuius tactu membra hebetantur & rigent inde fit Torpor pigrum: & torpeo uerbum pigro. Terribiles deos: furias uisusque est genere masculio secundum Orpheum & alios sententiam qui dicit utrumque diis sexum inesse: Sic Virg. de Venere intelligens Descendo ac ducente deo & alibi de Iunone aut alecto loquens ait: Nec dextra erranti deus absuit. & Tibullus Qui ueneris magni uo lau numina uerbo: & Caluus Pollentemque deum uenerem. Marium: emphasim habet id est crudelem & sceleratum. Audierat: audire uisus fuerat: nam existimabant Galata occursum cuiusdam demonis terribium. Legibus aui: morti quae legibus aui est.

OMNIBO. Poenas ante dabat. i. antequam scelera committeret: poenas scelerum dabat marius. Refugit uisum. i. marium: nam in minturnis paludibus latuit: quem etiam hostis cimber expauit occidere. Hosti: idest uni ex cimbris concessa potestas occidendi marium. Diriguit: contractus & debilis factus est. Torpente: languente manu: quia ferire non poterat marium. Viderat: ratio est: uidere enim se existimabat immensam lucem

Terribilesque deos scelerum: per deos significat furias. unde graece οὐρανὸν λέω dicuntur dii qui habent utrumque sexum: ut Virg. de Venere. Descendo ac ducente deo. i. uenere: quia non discernit sexum in diis: hic est quod dicunt οὐρανὸν θεῶν. Deos igitur scelerum: idest furias uidit. Megaram: Tisiphonem: Alecto. Mariumque suum

Torpedo Deos utriusque sexus esse

non qualis erat in carcere: sed qualis esset futurus. Debet multas mor. idest auctor erit multarum caedum antequam ipse moriatur. Legibus aui: idest fati.

Ante suam mortem: uanum deponere furorem: Si libet uiscerum deleta funera gentis Hunc cymbri seruate senem: non ille fauore Numinis ingenti superum protectus ab ira. Vir ferus & romam cupienti perdere fato Sufficiens: idem pelago delatus iniquo Hostilem in terram uacuisque mapalibus actus Nuda triumphati iacuit per regna iugurthae Et pœnos pressit cineres: solatia fati Carthago mariusque tulit. parietemque iacetes Ignouere deis. libycas sibi colligit iras Ut primum fortuna redit: seruilis soluit Agmina: conflato saeuas ergastula ferro Exerere manus: nulli gestanda dabantur Signa ducis: nisi qui scelorum iam fecerat usum Attuleratque in castra nefas pro fata quae ille Quis fuit ille dies marii qui moenia uictor Corripuit: quodque gradu mors saeva cucurrit Nobilitas cum plebe perit. lateque uagatur

tanta felicitate in tantam miseriam cecidisse se solabatur. & marius potentissima urbis ruinas aspiciens a quieto animo aduersam fortunam ferebat. minusque deos inculabat & ipsis irascebatur. Libycas: barbaras & efferas quales habent acri. Redit fortuna: prospera. quippe Cornelius Cinna consul de Mario & iis quos Senatus hostes iudicauerat Gn. Octauio Collega aduersante referret ad populum tincta est sanguine concio: & Cinna patria profugus ad partes fugit Mariusque cum suis ab africa reuocauit. Qui etiam seruis ad libertatem uocatis & solutis ergastulis concessit exercitum. Ergastula sunt loca claustra & officina: ubi serui uel damnati operari coguntur: Ergastuli uero persona ipsa diciturque ab ἔργῳ ἄσῳ. ἄσῳ quod est operor. Conflato ferro: dissolutis cathenis & uersis in arma. Exerere: liberaere. Nulli gestanda dabant: Nemo inquit marii signifer esse poterat aut alius cuius apud eum potestatis nisi scelere aliquo insigni se maculasset. Profata: Exclamatio. Praerei immanitate. Quo moenia uictor: quum Romam ingressus est. Nam ut florus habet hostiam primum diripuit & ut Appianus Lauinium Ariciam & Antium cepit. Mox in urbem triplici agmine intrauit. Sed florus Quadruplici inquit. Diuisere Copias Cinna marius Carbo Sertorius. Hic postquam omnis manus Octauii depulsa ianiculo est statim ad principum eadem signo dato aliquo seuius quam aut in punica aut in cymbrica urbe seuit. C. octauii consulis caput pro rostris exponit: Antonii consules in marii ipsius mensis casti a fimbria in penatibus domorum suarum trucidatur: Crassi pater & filius in mutuo alter alterius aspectu. Quanto gradu: quanta celeritate crudelitatisque magnitudine. Nobilitas: nobiles.

OMNIBO. Ante suam. f. mortem. Depone: o cymbri. Vanum furor est. idest nihil nociturum mario. Seruate senem: uobis o cymbri fati est ut seruetis incolumem marium: quia ultor erit uestrorum malorum: multis enim claudibus romam capiet: & sic maiorum uestroque fuisse ultor uidebit. Si libet uiscerum. f. uobis cymbris placet habere uiscerum seruate marium. Deleta gentis: cymbrica ab ipso mario consumpta. Non ille fauore: non est ideo seruatus marius quod romae fauerent numina: sed quia romanis erant irati dii: ideo seruatus est ad ciuium perniciem. Vir ferus: marius immittis & truculentus. Sufficiens fato: hic unus erat qui sufficere posset uoluntatibus deorum quod romam perdere cupiebant. Idem. f. marius. Iniquo pelago: pelagus iniquum appellauit quod non obruerit marium quod causa malorum fuit. Hostilem in terram: africam bello subiugauit & iugurtham uictum in triumphum duxit. Vacuis mapalibus: idest quae ipse uacua & deserta fecerat: mapalia casa sunt pastorales. Nuda regna. namque debellata africa desertos agros fecerat. Pœnos pressit cineres. i. sepulchra & caduera numidarum calcuit: quos ipse occiderat. Solacia fati: uicissim utrumque miseria & ruina alterius consolabatur quae Marium consolabatur ruina carthaginis: & miseria marii carthaginem. carthago. n. euerfa & ipse marius ad extremam miseriam redacti fuerat. Ignouere deis: nolo indignari dicebat marius: si ad extremam miseriam redactus sum: cum uideam Carthaginem tantum excidium deuenisse: Et carthago dicitur non irascor. cum uideam meum hostem ad hanc descensisse calamitatem. Colligit iras libycas. i. iras quales habuit cum libya bello subegit. Fortuna. f. secunda quae in erea a Mario discesserat: cum primum rediit. Soluit seruilis ag. quia Cinna pulsus a collega suo Octauio consule exercitum Appii Claudii corruptum in potestate sua redegit: & Marium exulē cum ceteris exulibus ex Africa acci-

Ergastuli Ergastulus

uit in Italiā. Exeruerē: liberauerē: & nudauerē. Ergastula. Ergastulū erat locus ad quē mittebāt serui fugiti-
ui ut opas suas cōpeditū dominis absoluerēt: nā ēp' ὄν opus σ' τ' ἄλλω mitto: sed posuit hic pro seruis cathes-
natis. Ferro cōflato: nā cathena: ergastuli cōflata: sūt gladios. Ducis. f. Marii. Nulli: id est nullus gestabat
uexilla Marii: nisi q' a i malorū & scelerū cōsuetudine uersatus esset. Nefas in castra: uel paricidiū uel latroci-
niū uel p'ditiones. Proh fata: p' exclamatiōē cōmiserat' t'pa: q'bus a Mario capta ē ciuitas Romana. Quis:
non interrogantis: sed obstupescētis ē. Quis fuit ille dies: id est q' perniciosus & letifer. Victor. f. Syllā.

Corripuit mēcia: Nam ut dictū est quattuor exercitus: quorum duo dati sūt Gneo Carboni: & Q. u. Serto-
rio iuaferē Italiā. & prima expugnatione hostiū ciuitatē Ro. ditripiūt: deidē ad Ianiculū ueniūt: ubi ab Octa-
uio Cōsule pulsi fugant: Sed Marius iam tres colonias expugnabat: scilicet Lauiniū Antium & Arditiam: opti-
mates uero q' spem amiserant posse resistere tantis exercitibus: uel sua uel pigritia militū pugnare uolebant.
Marius & cinna recepti sūt in urbē: quā captā cadibus atq; rapinis uastauerē. Gradu. i. celeritate. Nobilitas
cū ple. pe. quia nullis p'cebant aduerse partis ciuibus: siue nobiles: siue ignobiles essent.

SVLPI. A nullo reuocatū est pectore ferrū: nulli
pepercere ne iis quidē qui ad templa deum statuas
q; confugerant. Lubrica saxa: pauimenta & strata
mamorea in quibus propter sanguinem nullus cō-
sistere poterat. Vergentibus: ad mortē se inclinan-
tibus. Præcipitasse: abrupisse. Primo limine: ipso
ortu & principio. Fata: sorte uitæ: Crimine: ab in-
nocentia & atate cōmiseratio. Posse mori: q' par-
tiū aduersarū. Trahit ipse furoris: Auiditate occi-
dendi tracti milites mariani nō quarebant nocētes
& inimicos: sed quencunq; obuiū trucidabant.

Visū lenti: uidebat esse segnis inertiq; militis. In
numerū: per ordinē ut occurrerāt. ul' i numerū hoc
est ut ingens numerus cōficeretur. Cruentus: cru-
delis. Ab ignota ceruice: Ignotis etiā capita āputa-
bant ut haberent qd ostenderēt Mario: & quo se for-
titer egisse testarent. Spes una salutis. Constituerat
& idixerat Marius ut quos ipse nō saluaret: quibus
q' salutantibus nō responderet: milites interimerēt
dederat & aliud signū: ut quibus ipse manū osculan-
dam præberet parcerent. hinc. Q. Ancharius ipso
Mario uidente cōfessus est quia fatalē illā manum
nō porrexerat salutanti. Hic Ancharius in Capito-
lio sacra facturū Mariū adiit. ut facilius ueniam im-
petraret. Ille tamen q'q; incoato sacrificio appellatē
ab altāribus iussit interfici. Appianus & florus Au-
ctores sūt. Polluta: maculate crudelitate. Mille li-
cet: Eos arguit qui tā turpi osculo uitā breui duraturā
redimebāt. nā statim ut Sylla rediret esset ipso intercepturus. Noua signa mortis: Mariū datem signa cadis
q' diximus. Vix decorum: honestum. Melius ē enim honesta mori q' turpiter uiuere. Breue dedecus: igno-
miniosam breuēq; uitā. Cui uacet: flere. Q' uis sit uacuis ad defidū cades innumeras quæ factæ sunt. Vix:
Ordo est O bebi uix uacat mihi flere hoc manus innumeras coronæ intercarpentis membra discerpisse te
sparsum per uiscera. Boebi: Boebius & Numitor in uia deprehēsi trucidati sūt: & per mediū forq; uncis car-
nificiū tracti. fuit & alius qdē Boebius quē sine ferro iter manus Syllani milites discerpserūt ut meminit florus.

OMNIBO. Et a nullo. re. quia quicunq; obuiam fierent omnes occidebantur. Statuor in templis:
non proderant etiam templa illis: Nam mos est: ut qui ad templa deorum confugiunt tuti sint: sed tunc illis
non proderant templa. Lubrica saxa: quibus strata erant pauimenta templorum. Madēt scilicet sangui-
ne. Nulli sua profuit atas. nulli inquit parebant: uel plebei: uel nobiles: uel mares scēnina: an senes
siue iuuenes: siue pueri: an infantes fuissent. Piguit. id est non graue fuit militibus marianis occidere senes
qui ad extremum diem uenerant. Præcipitasse: accelerasse. Annis uergentibus: declinantibus in seniū
& decrepitam atatem. Non. f. piguit occidere infantem paulo ante natū: quod est miserrimum calamitatis
genus. Primo limine: primo ingressu: quia uix natus erat. Fata. i. fila parca: quæ uix cōperant ducere si-
la infantī. Crimine quo parui. cū cōmiseratione quod crimē iquit commiserūt ipsi pueri: ut tam crudeliter oc-
cidi deberēt. Sed satis est iā posse mori. i. sufficiebat militibus marii: q' paulo ante natus erat mori poterat.

Trahit. f. milites Marianos. Imperus: quia quocūq; trahebat eos ipetus furoris: eo ueniebant: siue necēs:
siue innocēs erat unūquēq; occidebant. Visū lenti. i. uidebat ille piger qui quæfisset nū aliquis esset Syllanus:
nam nullo excepto omnes trucidabant. Ignota ceruice. i. obruncabant quos nunq; cognouerant. Dum ua-
cua pudet ire manu: ne ociosus quisq; esset alicuius ignoti hominis caput Mario gestabant. Spes una salutis of-
cula: nam hoc signū Marius satellitibus suis dederat: ut si alicui salutanti manum non iungeret Marius: statim
ille occideret. si uero porrigeret: abstineret se a morte illius. Vñ Ancharius qdā: q' manū Marius porrigerē
noluit. i. ipsius cōspectu occisus ē. Hic Q. Ancharius (ut refert Appianus) mariū: i. capitolio sacra facturū ob-
suabat: sperās i sacrificio iuctū facile cōciliaturū sibi. Ille i choato sacrificio igredietē Anchariū etiq; appellatē

Ensis: & a nullo reuocatū ē pectore ferrum
Stat cruor in tēplis: multa q; rubētia cæde
Lubrica saxa madent: nulli sua pfuit atas:
Nō senis extremū piguit uergentibus ānis
Præcipitasse diē: non primo in limine uitæ
Infantis miseri nascētia rumpe fata.

Crimine quo parui cædem potuere mereri:
Sed satis ē iā posse mori: trahit ipse furoris
Imperus: & uisū lenti quæfisse nocentem.

In numerū ps magna perit: rapuitq; cruēt'
Victor ab ignota uultus ceruice recisos
Dū uacua pudet ire manu: spes una salutis

Oscula polluta: fixisse tremētia dextræ
Mille licet gladii mortis noua signa seqtur
Degenero popul': uix sæcula lōga decore ē

Sic meruisse uiris: ne dū breue dedecus æui
Et uitam dū Sylla redit: cui funera uulgi
Flere uacet: uix te sparsum p uiscera boebi

liū occidi passus: & ipse ab insequētib; ē occisus ut ait Appianus. Liuius in epitome filii a militibus interceptū
dicit: patrē uero seipsum confodisse: sic tradit & Cice. Robora ma. sanguine tribunorū rostra tincta sūt: nam i-
terempti tribuni fuerē & e saxo scipitati ut Licinius. Tabo: sanie. Te quoq;: mutius scauola pōtifex: maxi-
mus non marii senis tpe sed post eius mortē filii iussu apud aras uestæ ad quas cōfugerat ē interceptus. De-
xtere uiolata: manus militū crucatæ. Te neglectū: te spreū cū ob pōtificatū uenerari te debuisset. Penetra-
le dea: aditū uestæ. Semp calētes: i. extinctus eni illic ignis fuit. Peperit: abstinuit maculare cruore. Septi-
mus hæc se. marius post occupatā urbē cū Cina cōsul factus primo sui cōsulatus mēse duo de. lxx. annis na-
tus decessit. Cui successit Valerius Flaccus cū i asia pisset Carbonē habuit successorē. Cinna postea a suis oc-
ciso Carbo solus cōsul restitit. Hūc secuti sūt. C. Norbanus. & L. scipio: q'q; & ipse Carbo consulatū gerebat.
Interim uero Sylla intra tricētiū mithridaticis rebus cōpositis ad q'draginta milia hominū secū agens exercitū
& mille sexcentasq; naues i italiā rediēs Brūdus primū appulit: circa canusū sub āne uulturno hostes ei occur-
rerūt: ibi Norba. fugatus ē & scipio post datos obsides ad exercitū desertus & captus ē. Carbo rōæ hostes iudi-
cauit q' ad Syllam confugerāt: & metellū i primis: de Papyrius. Carbo iteq; & marius marii filius cōsules cre-
ati sūt: pugnatūq; ad sacriportū: ubi marius a Sylla uictus pnestē fugit: & cū clausas urbis portas adueniret
p funē denissū quo se cinxit in murū susceptus est. Carbo a metello ē superatus. Sylla mariū præneste fossa &
muro cōclusit. marius desperatis rebus suos hostes occidere statuit: p Brutū storē ut ait Appianus. siue ut aliū
p Damasciū q' in uocatos senatores pferim in scauolā sauit. Sylla interea Romā exercitū diuersis itineribus
misit: & ut portas urbis occuparet impauit. mox ipse ante portā in campo martio exercitū statuit. marius ob-
sessus q'q; frustra tentasset erūpere a Lucretio ofella Syllanarū pū uiro. cum p cuniculū tentaret euadere or-
cū susceptus mortem in ipso cuniculo sibi consciiuit. Septimus annus: septimus consulatus ad quem omniū
primus ipse peruenit: de qua re post fugam illam ex urbe ostentum dicitur habuisse septem aquilarum pul-
los ut ait Appianus.

liū occidi passus: & ipse ab insequētib; ē occisus ut ait Appianus. Liuius in epitome filii a militibus interceptū
dicit: patrē uero seipsum confodisse: sic tradit & Cice. Robora ma. sanguine tribunorū rostra tincta sūt: nam i-
terempti tribuni fuerē & e saxo scipitati ut Licinius. Tabo: sanie. Te quoq;: mutius scauola pōtifex: maxi-
mus non marii senis tpe sed post eius mortē filii iussu apud aras uestæ ad quas cōfugerat ē interceptus. De-
xtere uiolata: manus militū crucatæ. Te neglectū: te spreū cū ob pōtificatū uenerari te debuisset. Penetra-
le dea: aditū uestæ. Semp calētes: i. extinctus eni illic ignis fuit. Peperit: abstinuit maculare cruore. Septi-
mus hæc se. marius post occupatā urbē cū Cina cōsul factus primo sui cōsulatus mēse duo de. lxx. annis na-
tus decessit. Cui successit Valerius Flaccus cū i asia pisset Carbonē habuit successorē. Cinna postea a suis oc-
ciso Carbo solus cōsul restitit. Hūc secuti sūt. C. Norbanus. & L. scipio: q'q; & ipse Carbo consulatū gerebat.
Interim uero Sylla intra tricētiū mithridaticis rebus cōpositis ad q'draginta milia hominū secū agens exercitū
& mille sexcentasq; naues i italiā rediēs Brūdus primū appulit: circa canusū sub āne uulturno hostes ei occur-
rerūt: ibi Norba. fugatus ē & scipio post datos obsides ad exercitū desertus & captus ē. Carbo rōæ hostes iudi-
cauit q' ad Syllam confugerāt: & metellū i primis: de Papyrius. Carbo iteq; & marius marii filius cōsules cre-
ati sūt: pugnatūq; ad sacriportū: ubi marius a Sylla uictus pnestē fugit: & cū clausas urbis portas adueniret
p funē denissū quo se cinxit in murū susceptus est. Carbo a metello ē superatus. Sylla mariū præneste fossa &
muro cōclusit. marius desperatis rebus suos hostes occidere statuit: p Brutū storē ut ait Appianus. siue ut aliū
p Damasciū q' in uocatos senatores pferim in scauolā sauit. Sylla interea Romā exercitū diuersis itineribus
misit: & ut portas urbis occuparet impauit. mox ipse ante portā in campo martio exercitū statuit. marius ob-
sessus q'q; frustra tentasset erūpere a Lucretio ofella Syllanarū pū uiro. cum p cuniculū tentaret euadere or-
cū susceptus mortem in ipso cuniculo sibi consciiuit. Septimus annus: septimus consulatus ad quem omniū
primus ipse peruenit: de qua re post fugam illam ex urbe ostentum dicitur habuisse septem aquilarum pul-
los ut ait Appianus.

OMNIBO. Discerpisse mēbra: q' sine ferro laceratus fuit mēbratim: Intercarpentis: in medio carpē-
tis participiū ab intercapo pis. Membra: tua o bebi. Aut. f. uacat flere. Te præfage malorū: q' sic diuinabat
futura fata sua antonius. hic enim Antonius uir consularis & clarissimus orator occisus est & proditus a quo-
dam seruo per imprudentiam: Marcū enim antoniū (ut Appianus & Plutarchus docent) ad fūdū quendam
fugientem: agricolā diligentem oculerat: benignēq; susceperat: seruū deinde industriū in diuersorū ire iusse
rat ut uinum emeret: cauponi uero cur diligentius uinū posceret ingrenti: cām infurrauit auribus. Ille cū di-
scessisset ppere ad mariū accelerās caupo: rem aperuit: qua percepta marius latitia gestiens accurrit. uelut
operam necis eius suscepturus: reuinentibus eū amicis: Tribunus militū Annius ad id facinus electus cate-
ros intra domū immittit: quos Antonius dicendi peritia suauissimis detinuit sermonibus: multa uarie pieq;
elocutus: donec Tribunus ipse domū ingressus: milites intentos ad audiendū miratus: Antoniū peronate dis-
serentem interemit: caputq; ad mariū detulit: sed audi genus crudelitatis inaudium. nam dicit marius nia-
nibus caput illud ad se delatū uoluisse & considcrasse: & diu in conuiuio super mensam insolenter tenuisse.

liū occidi passus: & ipse ab insequētib; ē occisus ut ait Appianus. Liuius in epitome filii a militibus interceptū
dicit: patrē uero seipsum confodisse: sic tradit & Cice. Robora ma. sanguine tribunorū rostra tincta sūt: nam i-
terempti tribuni fuerē & e saxo scipitati ut Licinius. Tabo: sanie. Te quoq;: mutius scauola pōtifex: maxi-
mus non marii senis tpe sed post eius mortē filii iussu apud aras uestæ ad quas cōfugerat ē interceptus. De-
xtere uiolata: manus militū crucatæ. Te neglectū: te spreū cū ob pōtificatū uenerari te debuisset. Penetra-
le dea: aditū uestæ. Semp calētes: i. extinctus eni illic ignis fuit. Peperit: abstinuit maculare cruore. Septi-
mus hæc se. marius post occupatā urbē cū Cina cōsul factus primo sui cōsulatus mēse duo de. lxx. annis na-
tus decessit. Cui successit Valerius Flaccus cū i asia pisset Carbonē habuit successorē. Cinna postea a suis oc-
ciso Carbo solus cōsul restitit. Hūc secuti sūt. C. Norbanus. & L. scipio: q'q; & ipse Carbo consulatū gerebat.
Interim uero Sylla intra tricētiū mithridaticis rebus cōpositis ad q'draginta milia hominū secū agens exercitū
& mille sexcentasq; naues i italiā rediēs Brūdus primū appulit: circa canusū sub āne uulturno hostes ei occur-
rerūt: ibi Norba. fugatus ē & scipio post datos obsides ad exercitū desertus & captus ē. Carbo rōæ hostes iudi-
cauit q' ad Syllam confugerāt: & metellū i primis: de Papyrius. Carbo iteq; & marius marii filius cōsules cre-
ati sūt: pugnatūq; ad sacriportū: ubi marius a Sylla uictus pnestē fugit: & cū clausas urbis portas adueniret
p funē denissū quo se cinxit in murū susceptus est. Carbo a metello ē superatus. Sylla mariū præneste fossa &
muro cōclusit. marius desperatis rebus suos hostes occidere statuit: p Brutū storē ut ait Appianus. siue ut aliū
p Damasciū q' in uocatos senatores pferim in scauolā sauit. Sylla interea Romā exercitū diuersis itineribus
misit: & ut portas urbis occuparet impauit. mox ipse ante portā in campo martio exercitū statuit. marius ob-
sessus q'q; frustra tentasset erūpere a Lucretio ofella Syllanarū pū uiro. cum p cuniculū tentaret euadere or-
cū susceptus mortem in ipso cuniculo sibi consciiuit. Septimus annus: septimus consulatus ad quem omniū
primus ipse peruenit: de qua re post fugam illam ex urbe ostentum dicitur habuisse septem aquilarum pul-
los ut ait Appianus.

liū occidi passus: & ipse ab insequētib; ē occisus ut ait Appianus. Liuius in epitome filii a militibus interceptū
dicit: patrē uero seipsum confodisse: sic tradit & Cice. Robora ma. sanguine tribunorū rostra tincta sūt: nam i-
terempti tribuni fuerē & e saxo scipitati ut Licinius. Tabo: sanie. Te quoq;: mutius scauola pōtifex: maxi-
mus non marii senis tpe sed post eius mortē filii iussu apud aras uestæ ad quas cōfugerat ē interceptus. De-
xtere uiolata: manus militū crucatæ. Te neglectū: te spreū cū ob pōtificatū uenerari te debuisset. Penetra-
le dea: aditū uestæ. Semp calētes: i. extinctus eni illic ignis fuit. Peperit: abstinuit maculare cruore. Septi-
mus hæc se. marius post occupatā urbē cū Cina cōsul factus primo sui cōsulatus mēse duo de. lxx. annis na-
tus decessit. Cui successit Valerius Flaccus cū i asia pisset Carbonē habuit successorē. Cinna postea a suis oc-
ciso Carbo solus cōsul restitit. Hūc secuti sūt. C. Norbanus. & L. scipio: q'q; & ipse Carbo consulatū gerebat.
Interim uero Sylla intra tricētiū mithridaticis rebus cōpositis ad q'draginta milia hominū secū agens exercitū
& mille sexcentasq; naues i italiā rediēs Brūdus primū appulit: circa canusū sub āne uulturno hostes ei occur-
rerūt: ibi Norba. fugatus ē & scipio post datos obsides ad exercitū desertus & captus ē. Carbo rōæ hostes iudi-
cauit q' ad Syllam confugerāt: & metellū i primis: de Papyrius. Carbo iteq; & marius marii filius cōsules cre-
ati sūt: pugnatūq; ad sacriportū: ubi marius a Sylla uictus pnestē fugit: & cū clausas urbis portas adueniret
p funē denissū quo se cinxit in murū susceptus est. Carbo a metello ē superatus. Sylla mariū præneste fossa &
muro cōclusit. marius desperatis rebus suos hostes occidere statuit: p Brutū storē ut ait Appianus. siue ut aliū
p Damasciū q' in uocatos senatores pferim in scauolā sauit. Sylla interea Romā exercitū diuersis itineribus
misit: & ut portas urbis occuparet impauit. mox ipse ante portā in campo martio exercitū statuit. marius ob-
sessus q'q; frustra tentasset erūpere a Lucretio ofella Syllanarū pū uiro. cum p cuniculū tentaret euadere or-
cū susceptus mortem in ipso cuniculo sibi consciiuit. Septimus annus: septimus consulatus ad quem omniū
primus ipse peruenit: de qua re post fugam illam ex urbe ostentum dicitur habuisse septem aquilarum pul-
los ut ait Appianus.

liū occidi passus: & ipse ab insequētib; ē occisus ut ait Appianus. Liuius in epitome filii a militibus interceptū
dicit: patrē uero seipsum confodisse: sic tradit & Cice. Robora ma. sanguine tribunorū rostra tincta sūt: nam i-
terempti tribuni fuerē & e saxo scipitati ut Licinius. Tabo: sanie. Te quoq;: mutius scauola pōtifex: maxi-
mus non marii senis tpe sed post eius mortē filii iussu apud aras uestæ ad quas cōfugerat ē interceptus. De-
xtere uiolata: manus militū crucatæ. Te neglectū: te spreū cū ob pōtificatū uenerari te debuisset. Penetra-
le dea: aditū uestæ. Semp calētes: i. extinctus eni illic ignis fuit. Peperit: abstinuit maculare cruore. Septi-
mus hæc se. marius post occupatā urbē cū Cina cōsul factus primo sui cōsulatus mēse duo de. lxx. annis na-
tus decessit. Cui successit Valerius Flaccus cū i asia pisset Carbonē habuit successorē. Cinna postea a suis oc-
ciso Carbo solus cōsul restitit. Hūc secuti sūt. C. Norbanus. & L. scipio: q'q; & ipse Carbo consulatū gerebat.
Interim uero Sylla intra tricētiū mithridaticis rebus cōpositis ad q'draginta milia hominū secū agens exercitū
& mille sexcentasq; naues i italiā rediēs Brūdus primū appulit: circa canusū sub āne uulturno hostes ei occur-
rerūt: ibi Norba. fugatus ē & scipio post datos obsides ad exercitū desertus & captus ē. Carbo rōæ hostes iudi-
cauit q' ad Syllam confugerāt: & metellū i primis: de Papyrius. Carbo iteq; & marius marii filius cōsules cre-
ati sūt: pugnatūq; ad sacriportū: ubi marius a Sylla uictus pnestē fugit: & cū clausas urbis portas adueniret
p funē denissū quo se cinxit in murū susceptus est. Carbo a metello ē superatus. Sylla mariū præneste fossa &
muro cōclusit. marius desperatis rebus suos hostes occidere statuit: p Brutū storē ut ait Appianus. siue ut aliū
p Damasciū q' in uocatos senatores pferim in scauolā sauit. Sylla interea Romā exercitū diuersis itineribus
misit: & ut portas urbis occuparet impauit. mox ipse ante portā in campo martio exercitū statuit. marius ob-
sessus q'q; frustra tentasset erūpere a Lucretio ofella Syllanarū pū uiro. cum p cuniculū tentaret euadere or-
cū susceptus mortem in ipso cuniculo sibi consciiuit. Septimus annus: septimus consulatus ad quem omniū
primus ipse peruenit: de qua re post fugam illam ex urbe ostentum dicitur habuisse septem aquilarum pul-
los ut ait Appianus.

liū occidi passus: & ipse ab insequētib; ē occisus ut ait Appianus. Liuius in epitome filii a militibus interceptū
dicit: patrē uero seipsum confodisse: sic tradit & Cice. Robora ma. sanguine tribunorū rostra tincta sūt: nam i-
terempti tribuni fuerē & e saxo scipitati ut Licinius. Tabo: sanie. Te quoq;: mutius scauola pōtifex: maxi-
mus non marii senis tpe sed post eius mortē filii iussu apud aras uestæ ad quas cōfugerat ē interceptus. De-
xtere uiolata: manus militū crucatæ. Te neglectū: te spreū cū ob pōtificatū uenerari te debuisset. Penetra-
le dea: aditū uestæ. Semp calētes: i. extinctus eni illic ignis fuit. Peperit: abstinuit maculare cruore. Septi-
mus hæc se. marius post occupatā urbē cū Cina cōsul factus primo sui cōsulatus mēse duo de. lxx. annis na-
tus decessit. Cui successit Valerius Flaccus cū i asia pisset Carbonē habuit successorē. Cinna postea a suis oc-
ciso Carbo solus cōsul restitit. Hūc secuti sūt. C. Norbanus. & L. scipio: q'q; & ipse Carbo consulatū gerebat.
Interim uero Sylla intra tricētiū mithridaticis rebus cōpositis ad q'draginta milia hominū secū agens exercitū
& mille sexcentasq; naues i italiā rediēs Brūdus primū appulit: circa canusū sub āne uulturno hostes ei occur-
rerūt: ibi Norba. fugatus ē & scipio post datos obsides ad exercitū desertus & captus ē. Carbo rōæ hostes iudi-
cauit q' ad Syllam confugerāt: & metellū i primis: de Papyrius. Carbo iteq; & marius marii filius cōsules cre-
ati sūt: pugnatūq; ad sacriportū: ubi marius a Sylla uictus pnestē fugit: & cū clausas urbis portas adueniret
p funē denissū quo se cinxit in murū susceptus est. Carbo a metello ē superatus. Sylla mariū præneste fossa &
muro cōclusit. marius desperatis rebus suos hostes occidere statuit: p Brutū storē ut ait Appianus. siue ut aliū
p Damasciū q' in uocatos senatores pferim in scauolā sauit. Sylla interea Romā exercitū diuersis itineribus
misit: & ut portas urbis occuparet impauit. mox ipse ante portā in campo martio exercitū statuit. marius ob-
sessus q'q; frustra tentasset erūpere a Lucretio ofella Syllanarū pū uiro. cum p cuniculū tentaret euadere or-
cū susceptus mortem in ipso cuniculo sibi consciiuit. Septimus annus: septimus consulatus ad quem omniū
primus ipse peruenit: de qua re post fugam illam ex urbe ostentum dicitur habuisse septem aquilarum pul-
los ut ait Appianus.

ab altantibus iussit interfici. Fixisse. i. porrexisse. Tremētia oscula: pro ipso tremētū. Polluta. f. san-
guine. Mille licet gladii: reprehēdit eos quia effeminaui fuerūt: ut uita redimeret osculādo manū: & dicit et
si mille genera mortis subeūda eēt fatius fuisset mori q' sic turpiter uiuere p osculū manus ipurissima. Sic.
f. osculādo manū. Noua si. i. idicia q' indicāt noua g'na mort'. Mille g. mille g'na mort'. Vix se. lō. de. uix hō ē
stum erat illis uiris (si modo nomine uiuorū appellādi sūt) osculari manū cruentam: etiam si uita illis diutur-
na futura esset: sed cū uicturi ingt tanisper suis: dū Sylla uictor redeat q' reliqas Marii trucidabit: q' to minus uo-
bis fuit honestū eam manū osculari. Breue dedecus: q' non uita sed ignominia appellatur: Sylla enim om-
nes illos interficiet. Cui uacet: uacū sit. q. d. tempus deerit si quis uoluerit uulgi cadauera deffere. Flere: p-
fendi. Bebi: hic Bebius cū Numitorio: q' Syllanus erat iussu marii p forq; unco carnificis ptractus fuit: ut on-
dit. L. florus. Hūc tñ mēbratim dilaceratū fuisse Lucanus scribit historiā cōmutās: nam alius Bebius sine fer-
ro ritu ferarum iubente Sylla lancinatus fuit. O bebi: ordo uix uacat flere innumeras manns coronæ inter-
capentis mēbra discerpisse te o bebi.

Innumeras intercarpētis membra coronæ
Discerpisse manus: aut te præfage malorū
Antonii: cuius laceris pēdentia canis
Ora ferēs miles festæ rorantia mensæ
Imposuit: trūcos lacerauit fimbria crassos:
Sæua tribunitio maduerūt robora tabo
Te quoq; neglectū uiolata: scauola dextræ
Ante ipsū penetrāle dea sempq; calentes
Macrauerē focos: paruū sed fessa senectus
Sanguinis effudit iugulo: flāmīsq; pepcit.
Septimus hæc seqtur repetitis falcib; 9 ānus.

liū occidi passus: & ipse ab insequētib; ē occisus ut ait Appianus. Liuius in epitome filii a militibus interceptū
dicit: patrē uero seipsum confodisse: sic tradit & Cice. Robora ma. sanguine tribunorū rostra tincta sūt: nam i-
terempti tribuni fuerē & e saxo scipitati ut Licinius. Tabo: sanie. Te quoq;: mutius scauola pōtifex: maxi-
mus non marii senis tpe sed post eius mortē filii iussu apud aras uestæ ad quas cōfugerat ē interceptus. De-
xtere uiolata: manus militū crucatæ. Te neglectū: te spreū cū ob pōtificatū uenerari te debuisset. Penetra-
le dea: aditū uestæ. Semp calētes: i. extinctus eni illic ignis fuit. Peperit: abstinuit maculare cruore. Septi-
mus hæc se. marius post occupatā urbē cū Cina cōsul factus primo sui cōsulatus mēse duo de. lxx. annis na-
tus decessit. Cui successit Valerius Flaccus cū i asia pisset Carbonē habuit successorē. Cinna postea a suis oc-
ciso Carbo solus cōsul restitit. Hūc secuti sūt. C. Norbanus. & L. scipio: q'q; & ipse Carbo consulatū gerebat.
Interim uero Sylla intra tricētiū mithridaticis rebus cōpositis ad q'draginta milia hominū secū agens exercitū
& mille sexcentasq; naues i italiā rediēs Brūdus primū appulit: circa canusū sub āne uulturno hostes ei occur-
rerūt: ibi Norba. fugatus ē & scipio post datos obsides ad exercitū desertus & captus ē. Carbo rōæ hostes iudi-
cauit q' ad Syllam confugerāt: & metellū i primis: de Papyrius. Carbo iteq; & marius marii filius cōsules cre-
ati sūt: pugnatūq; ad sacriportū: ubi marius a Sylla uictus pnestē fugit: & cū clausas urbis portas adueniret
p funē denissū quo se cinxit in murū susceptus est. Carbo a metello ē superatus. Sylla mariū præneste fossa &
muro cōclusit. marius desperatis rebus suos hostes occidere statuit: p Brutū storē ut ait Appianus. siue ut aliū
p Damasciū q' in uocatos senatores pferim in scauolā sauit. Sylla interea Romā exercitū diuersis itineribus
misit: & ut portas urbis occuparet impauit. mox ipse ante portā in campo martio exercitū statuit. marius ob-
sessus q'q; frustra tentasset erūpere a Lucretio ofella Syllanarū pū uiro. cum p cuniculū tentaret euadere or-
cū susceptus mortem in ipso cuniculo sibi consciiuit. Septimus annus: septimus consulatus ad quem omniū
primus ipse peruenit: de qua re post fugam illam ex urbe ostentum dicitur habuisse septem aquilarum pul-
los ut ait Appianus.

OMNIBO. Discerpisse mēbra: q' sine ferro laceratus fuit mēbratim: Intercarpentis: in medio carpē-
tis participiū ab intercapo pis. Membra: tua o bebi. Aut. f. uacat flere. Te præfage malorū: q' sic diuinabat
futura fata sua antonius. hic enim Antonius uir consularis & clarissimus orator occisus est & proditus a quo-
dam seruo per imprudentiam: Marcū enim antoniū (ut Appianus & Plutarchus docent) ad fūdū quendam
fugientem: agricolā diligentem oculerat: benignēq; susceperat: seruū deinde industriū in diuersorū ire iusse
rat ut uinum emeret: cauponi uero cur diligentius uinū posceret ingrenti: cām infurrauit auribus. Ille cū di-
scessisset ppere ad mariū accelerās caupo: rem aperuit: qua percepta marius latitia gestiens accurrit. uelut
operam necis eius suscepturus: reuinentibus eū amicis: Tribunus militū Annius ad id facinus electus cate-
ros intra domū immittit: quos Antonius dicendi peritia suauissimis detinuit sermonibus: multa uarie pieq;
elocutus: donec Tribunus ipse domū ingressus: milites intentos ad audiendū miratus: Antoniū peronate dis-
serentem interemit: caputq; ad mariū detulit: sed audi genus crudelitatis inaudium. nam dicit marius nia-
nibus caput illud ad se delatū uoluisse & considcrasse: & diu in conuiuio super mensam insolenter tenuisse.

M. Anto-
nius

Crassi

Boebius

LIBER

Mensa festa: id est festiua. s. marii Ora: caput. Canis. q. a senior erat: & per crines caput eius. Fimbria: miles fuit marii q. duos crassos: patre & filiu occidit in penatibus ppriis: & i mutuo alterz alterius cōspectu ob trucauit: ideo crassos pluriue dixit. Appianus tñ dicit q. crassū cū filio una fugientē: cū hostes issequerent: si liū prius occidere maluisset: ipse deinde iab sequētibz occisus ē. Tributio tabo: nā cū septimū cōsulatū sibi marius & Cinna usurpassēt: statim simul atq. magistratū inierūt. Sextus lucius tribunus pl. e saxo calēdis Ia nuarii p̄cipitatus ē: q. mario futuras calamitates p̄dixerat. Robora: erat locus in carcere q. robor appellabatur e quo maleficorū genus p̄cipitabat: sic dictū q. ante rubesteis arcis. i. scrinii ex robore factis induebant: deis de p̄cipitabant: hic tracta ē cōsuetudo de robore p̄cipitatus: ut apud Valeriū: familiares gracchi de robore p̄ cipitātū sūt: ita hoc & i loco Lucanus itelligit. Dicit tñ p̄robora. i. rostra ex robore facta maduisse sanguine p̄ toz ac cōsulū: quoz capita in foro p̄ rostris appensa fuerūt: ut docet Appianus. Scauola: nō a Mario senior iussus ē occidi: sed a miore mario. h. āt. Q. mutius scauo. p̄tū rex maximus fuit: q. mortuo mario senior miors marii iussu uestales ductus añ oras occisus. Neglectū: cōtēptū: q. quis p̄tū rex eēs tñ religionē tuā cōtēptē Violatē de. alludit ad nomē illius primi Scauolā: q. dexterā cōbussit. Ante ip. i. uestibulo adis uestā. Sed festa se. sed iā ingt senior erat: ut uix posset sanguine effūdere cū occideret. Flānuq. pepcit: q. nec rogus sā guine illius extinctus ē. Septimus annus: septies enī cōsul fuit marius & i septimo cōsulatu mortuus est.

SVLPI. Omnia passo: nam ex humilimo potē tissimus euasit: & infelicissimo felicissimus. Mēsoq. homini qd sata pararet: q. mensurauerat expertusq. fuerat aduersa & p̄pera q. fortuna solet afferre. Iā quot cadauera: repetat illud cui flere uacet. Sacri portū: themelis est: Sacriportus locus ē ppe p̄neste ubi marius iunior marii filius cōsul uicifimo atatis anno factus cōtra Syllā pugnans fugatus est: anteq. Sylla urbē occuparet. Sic enim ex Plutarcho aliisq. colligit. sic indicat & Appianus. Est etiā sacriportus locus intra urbē iuxta pallatiū cuius meminit Varro Collina por. Thelesinus s̄nitiū dux cū Mariū ob sidione liberare nō posset ad Decimū a porta collis na stadiū castra posuit. Ibiq. a Sylla magna cū suorū strage superatus perit. Est autē porta collina quā ducit ad quirinalē: eandem ferūt Salariā appellatam. Caput mūdi: imperiū romanū quod Marius ad samnites trāl ferre pmiserat fauebat. n. pibus suis: Sānis. s̄nites iter picenū cāpaniā & apuliā populi sūt.

Ille fuit uitæ mario modus: oia passo
Quæ peior fortuna pot: atq. oibus ufo
Quæ melior: mēsoq. hoī quid fata pararet
Iā quot apud sacri cecidere cadauer a portū
Aut collia tulit stratas quot porta cateruas
Tū quū pene caput mundi rexq. potestas
Mutauit trāslata locū romanaq. samnis

OMNIBO. Omnia passo q. peior fortuna potest: q. nūc aduersa nūc secūda fortuna illū comitata fue rat: Nam hostis patriā iudicatus Marius exulauit: & murtinis in carcerem coniectus est. Quæ melior: triumphauit enim de Iugurtha de Cymbris & Theutonibus: & consul factus ultus est iniurias inimicorū. Mensoq. homini: id est Mario q. omnia impleuerat q. fata de illo iudicauerat futura: nam cum adhuc pu besceret Marius & in agro morem ageret: perhibent illū uestibus excepisse nidum ab aquila delatum in quo septem pulli serebant: cū uero domū uenisset cū nido parentes admiratū q̄suerūt a uatibus qd illd portende ret: Rñderūt hūc hominem septies sūmū magistratū cū imperio cōsecuturū. Iam quot. Hic nescio q. q. a poeta loq. introduci q. pergit narrare cladem ciuim romanorū q. fuit bello ciuili: qd inter Mariū & Syllam gestū est: Marius quidem senior innumerabiliū cladiū aliarū super alias auctor extitit Romanis: sed iunior q. patri successit: haud paruam calamitatem urbi Romā intulit cum Sylla subactō Mithridate Romam fortis or rediit: idq. cū Marius senior audisset cū iam atate confectus esset: partim dolore: partim senectute diem suū obiit. Marius itaq. senior cū uideret se non posse urbem aduersus tantū exercitū Syllā defendere: utamē interea ulcisceret inimicos suos ex senatu eligi iussit quosdam quos in carcerem coniecit & singulos eductos iugulandos mittebat ad Mariū iuniorem: deinde ex urbe egressus in samnū profugit & Lamponiū & Thele sinū duces samnitū ad auxiliū Marii iunioris conuocauit q. atrocius Pyrrho & Hannibale Etruriā omnem at q. campaniam depopulati sūt: iam Sylla ad urbem applicabat: dū omnes copiaz uenissent ad Sacriportū & ad collinam portam concurrerūt. ibi septuaginta milia hominū & amplius Sylla occidit. Sacriportū: est the melis. & est locus non procul a prenestē urbe ubi exercitum habebat marius: ad portam uero collinam Lam ponius & Thelesinus oppressi sunt samnitū duces: & septem milia ibi occidit Sylla: unde in magno discrimi ne fuit imperiū romanū: ne subacti romani regerent a samnitibus q. antea a romanis uicti fuerant. Marius il lius clarioris Marii affinis atq. cognatus: ut ingt Appianus cū ad sacriportū uenisset copias in prelium edu cit: acriterq. ab eo pugnatum uigefimum nondum egresso annum: sinistra acie inclinante: quinq. peditum cohortes: duæ equitum non expectata aliorum conuersione: arreptis signis ad Syllam confugerunt. Attum primo Mario cladis origo emerfit: interfectisq. plurimis: reliqui prenestē fuga cōtendere. Quot cateruas: quasi dicat innumeras. Caput mundi: id est Roma. Trāslata locum: quia in periculo fuit ne imperiū romanum transferretur ad samnites. Romanaq. samnis. id est samnitū ppl̄s sperauit maiorem uictō riam tempore Syllā q. apd furcas caudinas consecutus olim fuerit: tangit historiam. C. Verrurius & Spurius posthuuius consules romani. cū ducerent exercitū aduersus samnites: q. Luceriam sociam urbem ppl̄i Ro manū obsidebant. Duæ uia: erant una breuior: sed circūdata collibus ac saltibus. & per fauces duas ingredi oportebat. Altera uero latior & longior: sed q. res celeritate indigebat miserūt Romani exploratores ad sā nites. sed samnites rati id quod futurum erat: sub habitu postorali miserunt exploratores Romanis cum gre gibns & armentis. Romani statim ut hāc uident greges & armenta diripiunt: pastores captiuos ad Impera torem ducūt: Consules querūt de rebus hostiū: pastores responderūt samnites omnes occupatos esse circa

Sacriportus
Porta collina
Sānites

SECUNDVS

Luceria ruinā: qd romani credētes statū igressi sūt fauces uia: breuioris: uix igressi sūt clamor exortus signā ficauit romanos hostibus eē circūdatos: ut nullo mō exire possent: tādē cū frustra tētassēt exire i colloctionē hostes uenerūt. Pōtius uero s̄nitiū dux cū noluisse cōsilio parere p̄ris sui q. iusserat filio ut oēs rōanos aut iterfi ceret aut dimitteret intactos s̄b iugū oēs misit cū maxio dedecor & clade & cū magna uictoria s̄nitiū. P̄tis re. i. iperiū ro.

Ultra caudinas sperauit uulnera furcas.
Sylla quoq. imēsis accessit cladibus ulror
Ille quod exiguū restabat sanguinis urbi
Hauit. dūq. nimis iā putrida mēbra r̄cidit
Excedit medicina modū: nimiuq. secuta ē
Qua morbi duxere manus: piere nocentes
Sed quum iā soli possent supeffe nocentes
Tunc data libertas odiis: resolutaq. legum
Frenis ira ruit: nō unicumta dabantur
Sed fecit sibi quisq. nefas: semel oia uictor
Iusserat: ifandū domini p̄ uiscera ferrum
Exegit famulus: nati maduere paterno
Sanguine: certatum ē cui ceruix cesa pentis
Cederet: i fratrum ceciderūt prēmia fres
Busta repleta fuga. pmixtaq. uiua sepultis
Corpa: nec populū latebrę cepere feraz.
Hic laqueo fauces elisaq. guttura fregit
Hic se p̄cipiti iaculatus pōdere dura

odiū siue p̄ pietatē dñs obrucabatur: sic & filii p̄res. Certatū: ē a filiis iter se. Ceruix ca. caput aputatū. Cesa deret: i forte ueniret. In p̄. fra. i. salutē quam s̄ris caput gerēs assequat. Fuga: ex fuga hoc est fugientibus. Latebra: iuxta & silua. Percussus: repressus. Hic: alius. Elisa stragula. Iaculatus: demittēs sese. OMNIBO. Ultra uul. i. supra quā fuer clades rōanorū apd furcas caudinas cū cū cōsules rōani luceria obfessā succurrere uellēt. hāc historia ē apd. T. Liuiū. Sperauit. nā s̄nites ob hāc cladē sperauerūt potius romanū iperiū se cōseq. posse: q. tūc cū exercitū romanū clausū iter āgustias caudinas tenuere. Caudinas: a caudio oppido qd haud p̄cul idē fuit. Sylla quoq. Sylla quoq. accessit mario q. clades romanorū auget: q. s. marius senior & iunior iulerāt. Vltor. i. ut p̄tes Syllanā ulciscerēt clades a mario illatas: ipse quoq. stragē fecit. Exiguū: q. uis exiguū eēt: tñ ille fuit ultor. Dūq. ni. dū recidere uult id ciuū qd corruptū erat. recidit etiā qd sanū erat: trāslatio sūpta a medico: q. cū putridū ulcus icidere uult piculū iminet ne cū putrido sanū āputat qd fecisse dicit Syllā supra modū. Qua morbi: q. ira ipellebat militū animos: ea secuti sūt: ut occiderēt maria nos omnes: nā Syllā cū occidēdi nullus modus eēt. C. Metellus: uel ut alii dicūt Offidius eius assētator: & q. s. ingt finis erit caedis: nondū enim quos occidi uelis statuisti: & quos seruari: tū Sylla nondū constituit: dic ergo quos occidi uis: faciam ingt Sylla: & triduo amplius q. n̄gentos ciues romanos proscrispsit: tū demū senatus tacuit: tū Sylla duo talenta dedit illi q. proscritos occideret. Quod autē iniustissimū erat ex eoz bonis q. occi debant arariū fecit. Senatores quadraginta: eqtes mille & sexcentos ad mortem condemnauit teste Appia no: descripsit & prēmia interfectoibus & his q. accusarent: & supplicia oculentibus insuper ascripsit: nulli ini micoz ad extremū usq. suppliciu p̄pererit: uez p̄tores: q̄stores: tribunos: & quoscūq. alios q. cū hostibus s̄ mul qdpiam egissent sūmis p̄enis affecit. dicit ergo ante Syllā constitutionem nocentes simul & innocentes perisse. Periere nocentes: antequam innocentes perirēt: cōsūpti sūt prius nocentes omnes. Soli nocētes: occisus nocentibus innocentes supererant: & demum in innocentes sauitū est: unde quidam. Q. Anrelius ci uis romanus mediocris fortuna: uir nec dicto nec facto bellis se implicans cū in foro uenisset: uidit nomen suū in tabella proscrisptū: heu mihi dixit: pradia in albano me prosequuntur: nam propter suos agros in alba no proscrisptus erat: uix hāc uerba dixerat: cū statim interfecto superueniens ipsum in foro obrucauit. Tunc data: quia permisum fuit cuiusq. Syllano inimicos suos interficere: & occidentibus decreta sunt duo talenta: siue seruus dominum sine filius patrem occideret. Resolutaq. legum frenis: id est libera pro hibitione legum. Non unicumta dabantur: sed sibi quisq. diripiebat. Fecit nefas: quia occidit illos quo rum opes affectabat occupare. Sibi: ad utilitatem suam. Infandum domini: quia decretū est prēmii ser uis: si dominum suum occiderent: frater fratrem: filius patrem. Certatū est: filii certabāt inter se uter prior occideret patrē. In fratq. q. a frater a fratre occisus ē. Busta. re. fu. i. fugiētibus plena sūt sepulchra. Perni xtaq. uiua sepul. q. uiua corpora latebāt i sepulchris. Latebra: fe. tāta multitudo fugiētū erat: ut illā cubilia

Furculæ caudinae
Caudiū

feraz capere nō possent. Hic laqueo sau. cū aliter mortē fugere nō possent: se occidebant ne occiderentur. Hic se precipiti: aliquis se de altiori parte adium precipitem dabat.

SVLPI. Desiluit: deorsū saluit & se precipitavit.

Rapuerunt mortem. occupauerunt mortem ne inimici eius iserēda potestare haberēt. Robora bu. ligna rogi quē ipse parauit & ante se uulneret incēdit.

Colla ducū pilo. Valerius inquit absca. miserorū capita nō modo uultū at spiritū retinētia in cōspectū suū afferri uoluit: ut illa oculis ga ore nefas erat māderet. Ducū: Marii thelesini & lāponii. Cōgesta: coadunata. Quicquid iacet: etiā cades q̄ ignorabāt

Nō r̄hacia: Diomedes thracia rex hospites ma

Bistonii r̄ affigere postibus. Tantū scelez: tot capita. Bistonii thracis: a bistoniam palude in thracia: quā cum

Antheus ipsa regione a rege Bistōe nomē accepit. Anthei: Antheus libycus fr̄ filius hostiū caezoz: capita po

cenomai stibus affigebat. Nec gracia: Oenemaū indicat q̄

us rex pisaz & helydis hyppodamiāq̄ pater cū gene

ri manu se periturz ex oraculo accepisset. procis fi

lia equoz: cū ea currentiū certamen cōstituit ea le

ge ut uictores illa potirent: uicti trucidarent. quoz

q̄dem capita nā innumeri illic cōstuebant aū ianuā

Pyfa affigebat. Pisca aula: regia cenomai. Pisa oppidū i

achia ad alpheū fluuiū. Quū iā tabe fluuit: postq̄

corrupta erat partes furim subtrahēbāt ut sepeliret

Cōsula: marcida ut discerni nō possent. Notas: li

niamēta & signa. Dextra pa. peryphrasis. Veti

ris: uetuerat enī sylla sicut & marius cōburi cadaue

ra ut feris & alitibus prada eent. Lustrasse: circū

spexisse. Pacis: ironia: pacem enī itelligit cādium

finē quā parta iam uictoria facta sūt. Cū qua. cer

uice: cū quo trūco ut ipsū pariter cū suo capite sepeli

ret. Manes catuli: Catulus Luctatius cymbrico bello Marii colega ne in marianoz manus incideret ignis

haustu se interenit ut inq̄ Florus. Appianus uero tradit ipsū uocatū in iudicio in cubiculo recenter illinito &

humido carbonibus accensis spōte suffocātū fuisse. In eius ultionē Catulus frater p̄ciit syllā ut Marius prator

maioris marii frater sibi cōcederet: cuius rei etiā Valerius meminit. & Florus his uerbis mariū ipsius ducis

fratē apud catuli sepulchz oculis cruribus manibusq̄ defossis seruātū aliquādiu ut p̄ singula mēbra moriret

positis singuloz hoium pene poenis. Victima: hostia sacrificata catulo. Pedit inferias: persoluit sacra quā

mortuis sūt. Nolētibus umbris: iuuis manibus catuli. Nō fanda piacula: crudelia sacra & purgamina.

OMNIBO. Mortesq̄: cru. ra. ui. su. ga satius ducēbāt sibi ipsi iserre mortē q̄ i p̄tāc hostiū uenire. Hic

ro. i. bu. alter sibi rogū struebat ut se icum iniceret. Desiluit flāmas. i. cū uix se iugulasset superiniciebat se ro

go. Et dū licet. i. ante q̄ occidi iustus sita sylla: uel dū sup̄est aliqd sanguinis. Colla ducū: ut Marii & Cinnā

telo sup̄posita p̄ urbē gestabāt. Medio cō. fo. ga rostris ip̄dēbāt. Illic: i foro. Cognoscit: i foro cognitum

erat q̄qd scelez cōmiserāt: & nō corpa sed capita caezoz i foro cognoscebāt suspēsa. Nō thra. p̄ silitudinē oñ

Desiluit percussus humo: mortezq̄ cruēto

Victori rapuere suas: hic robora busti

Extruit ipse sui: ne dū omni sāguine fuso

Defilit in flāmas: & dū licet occupat ignes.

Colla ducū pilo trepidā gestata p̄ urbem:

Et medio cōgesta foro: cognoscitur illic

Quicquid ubiq̄ latet scelez: nō thracia tātū

Vidit bistonii stabulis pendere tyrāni.

Postibus anthei libyaz: nec gracia mcerēs

Tot laceros artus pisca fleuit in aula.

Cū iam tabe fluunt cōfusazq̄ tpe multo

Amiserenotas: miseroz dextra parentum

Colligit: & pauido subducit cognita furto:

Meq̄ ipsū memini cēsi deformia fratris

Ora: rogo cupidū uetitizq̄ ip̄onere flāmis

Omnia syllanā lustrasse cadauera pacis

Perq̄ oēs trūcos cū qua ceruice recisum

Cōueniat q̄ sisse caput: quid sāguine manes

Placatos catuli referā: cū uictima tristis

Inferias marius forsan nolētibus umbris

paucis sibi utilibus electis reliquos in tres partes distinxit i romanos samnites & p̄nestinos. romanis q̄q̄ mor

te digna p̄petrasset p̄ sconē salutē denūciata reliquos cōfodi ip̄eravit. Mulieribus eozq̄ liberis libere abire

permisit: ac ciuitate diripuit hostiliter. ex maximo & Appiano. Colonos: habitatores. Tpe mortis unius:

intra tantū spaciū q̄tū unus homo posset interfici. Flos hesperia: iuuetus ex bellis superioribus reliqua.

OMNIBO. Pendit: pro pependit: p̄ns p̄ preterito. Nolētibus umbris: q̄si tantā crudelitatē nec umbrā

catuli q̄ iustus fuerat occidi a seniore mario patiebant. Umbris. f. catuli. Non san. detestanda. Inexpleto

busto: nō faciati: ga faciari nō poterat sylla cade huius adolescentis. Vidimus: ga poeta introducit loqui dī

cithocitate sua uidisse. Aequataq̄: uulnera mēbris: ga quot mēbra erāt tot uulnera in eius corpore cōspicere

bant. Corpore caeso: quīs eēt intercisus uiuebat tū: cū uitalia laesa nō eēt: nā singulis articulis iussit cū incidit

sylla: iussitq̄ oculos post oia mēbra effodi: ut sui corporis lacerationē uideret. Lethale: mortifex. Datum

aia: ga uitalia laesa nō erāt. Morēq̄: nefāda: iauditū crudelitatē genus. f. p̄cere morti peunās: ga cū peribat

mori tū nō poterat. Auulsus: describit quō intercisus fuerit. Palpitat li. i. mouet. Muto: ga mouebat ligua

tū uocē emittere nō poterat. Hic: alius ex satellitibus sylla. Euoluit or. oculos postremo euulsit. Specta

tis mēbris. i. postq̄ mēbra uiditū oculi effosi sunt. Vix erat illa si. uix credi posset tā crudele facinus: uideli

cer unū caput accepisse tot p̄enas quot mēbra in uno corpore sūt. Sic mole: p̄ similitudinē oñdit quō lania

zissit: orātibz amicis ut ueniā daret: nil aliud r̄ndit marius: mori oportet: q̄ cū sensisset Mariū impetū: in se fa

cere: cubiculo recētī calce illito: igniq̄ p̄calesfacto inclusus expirauit: & sic cōtumeliā hostis aufugit: nunc

ergo sylla quasi placare uellet catuli manes: mariū ducis ipsius fratē ad sepulchz catuli trahi iussit: ut ibi tan

q̄ uictima imolaret. Marius. f. iunior frater.

SVLPI. In ex. bu. i. faciati sepulchro: ul' iexple

to nō faciati: p̄ q̄d ulciscētis Catuli rabiē taxat. Aeq̄

ta mēbris: nā nō prius uita priuauit q̄ oculos infeli

ces eruerit: & singulas ptes corporis cōfregit: ut in

quit Valerius. Caeso: amputato. Nil animā lethā

le datū: nil mortifex illatū uitā: sic enī ipsū scidebāt

ut uita cōseruaret. Morē. crudelitatē accusat quod

eius uitā seruabant quē studebāt interficere. Parce

mori: seruare uitā. Palpitat: mouet. Muto: nō uo

cali: nā nō emittebat uocē. Spiramina naris adun

id ē uncū nasū. Euoluit orbes: uersādo eduxit oca

los. nā p̄ssi uoluit & exeūt. Vltimaq̄: ultimo loco

ei oculos eruerūt: ut uis mēbris ap̄utatis maiori cū

dolore decederet. Vnū caput: marii corpus. Cri

minis: crudelitatē. Sic mole: nō alī dissipant eoz

mēbra q̄ ruinis obrunnit: nec sūt magis laceri q̄ mer

si in mare ad litus deferunt. Informes: ga agitati

fluctibus & exesi a piscibus. Mole ruina: adificio

rū uentū pondere. Trunci: cadauera truncata.

Quid perdere fructū: i probat catuli cōsiliū quod

syllā nō ea uoluptate affecerūt quā ipsi putauerant:

q̄ppe uultū eius sedatū nequit agnoscere. Ut uilē:

ut uulgarē. Cōfūdere: deformare. Fortuna p̄ne

stina: habebat p̄neste fortuna: tēplū illustre unde cer

ta edebāt oracula ut ait Strabo. Simul recisos: gn

q̄ milia enī p̄nestinoz spe salutis p. p. Cethegū da

ta extra mōenia municipiū euocata cum abiectis ar

mis humi corpora p̄strauissent iterficiēda p̄tinuq̄

p̄ agros spargēda sylla curauit. Quippe Lucretius

osilla praneite recepta: senatores oēs q̄ cū Mario

bellū gefisset parti interfecit: partim in uinula cōiecit

quos sylla adueniēs inermes in cāpū exire iussit: &

Marius p̄
tor

Bistonii

Antheus

cenomai

us

Pyfa

Marius p̄
tor

qua ē uilla quattuor aut fm Liuiū octo milia deditoꝝ inermiū ciuū romanorū. Sylla iussit interfici.

SVLPI. Ouilia. Cāpū martiū i quo Tarquii fu perbi septa fuere. Dicit hoc aut poeta pp quattuor le giōes cōtrariā partis fidē syllā secutas: quas in pub lica uilla quæ erat in cāpo martio ne q̄q̄ fallacis de xterā implorātes misericordiā obrūcari iussit & cor pora ferro lacerata in tyberini abiici ut meminit ua lerius. At Plutarhus ait: Sylla accepto nūcio Crassi strauisse hostē sub aurorā pfectus ē antēnā pmissitq̄ tribus milibus salutē: quibus pollicitatiōibus cū cre didissent factō in reliquos ipetu multi mutuis uulne ribus ceciderūt: hos tñ & alios qui superāt ad sex mi lia in circo cōgregat: senatū in adēm bellonā uocās Eodē tpe & ipse orationē in senatu exorsus ē: & qui bus negociū datū erat: sex illa milia truncabāt. cūq̄ fremitu cōmoueret senatus: ipse nihilominus cōstā ti uultu orationē cōtinuās senatū dētis suis animad uertere iussit: nec quæ foris gererent ut supuacua p̄ scrutaret: suo nanq̄ iussu puniri quosdā flagitiosos. meminit & huius rei in libro de clemētia Seneca.

Tot simul: tā multi inquit aut fame aut fluctibus aut ruina aut pestilētia aut plio perire: sed nunq̄ tyrāni iussu. Occubere: ut occuberēt. In festo letho: uio lēta morte. Subitā ruina: ex erramotu aut ponde re nimio ut Theat̄: teracine se cuius meminit Sue tonius. Lues: pestilētia ex terra aqua cœloue orta.

Clades bel. cōflictus pugnantū. Dēsi uix agmi. uul. adeo spissi frequētesq̄ erāt ut occifores ferrum exercere uix possent: & uulnere lethali accepto uix cadere poterāt. Labāt: nutāt hac illac. Dubia: ua cillātū & semiuiua. Illos: semiuiuos. Premit strages: ipellit & enecat aliorū casus. Peragūtq̄ cada uera. hoc ē mortui suo pōdere uiuos necabāt. Trū ci: eorū quibus capita erāt abscissa. Elidunt: cōpri mūt: suffocāt. Intrepidus: amplificatio crudelitatis Recepti: iussu syllā. In fluuiū: i aquā ipsā. In cor pora: qbus fluuius repletus erat. Precipites: pronō alueo dīscurretes. Hæfere: in cadauera. Strage cru. aggere cadauerē. Prior annis: quæ erat ante cadaue ra: nā posterior substitit cadauerē cumulo. Iā san. al. Cruor casorū hoīum e cāpo martio tanta ui fluxit i ty berin ut aquam adiuuerit ad molē cadauerē ipellēdā. Hæretes: stagnantes nō fluētes. Nec iā al. sic inq̄ ty bris inundauit ut corpora in suū alueū paulo ante piecta in cāpū reitulerit martiū. Alueus: cōcauitas iter ri pas qua fluuius labit. Ripæ: quæ latiores sunt. Obluctatus: cōtra corporū molē. & cā partē q̄ ē a thufcia.

Sanguine torrenti: cruore cū abundantia uehementiaq̄ currenti Ceruleū: uiride cū nigrore.

OMNIBO. Ouilia: appellauit septa illius domus publicæ ubi hos iussit interfici. hæc uero historiā Appi anus ita refert. Lucr. sella p̄nestre recepto: senatores oēs qui cū mario ea i urbe gefissent bellū partim interse ci: partim in uincula cōiecit: quos Sylla subinde adueniens neci tradidit: iussitq̄ ex p̄nestre sine armis in campū p̄dire oēs q̄ i urbe morā duxerāt ex his quoscūq̄ sibi utiles: paucos tñ e ceteris elegit: r̄liquos i tres ptes disti xit: Romanos: Sānites: & p̄nestinos: cū diuili forē romanis i primis p̄conē annūciat: qm̄ morte digna ppe trasset: ueniā illis elargiri: r̄liquos cōfodi iussit: miseribus eorū q̄ filiis libere abire p̄misi: ac ciuitatē diripuit ho stiliter: opibus quidē refertā maximis. in hūc igit modū p̄nestre capit. Pp̄m̄ peūtē tpe mortis unius. subaudi fortuna uidit pplm̄ p̄nestinū mori tā breui spacio q̄to solus hō periret: nā oēs ferme eodē momēto interfecti sūt. Vnius. f. hoīs nō unius mortis. Torti. i. se. hoc dicit uel pestilētia uel fame uel bello: tot iuuenes simul aliqñ perire potuerūt: sed uno tpe tātā fuisse multitudinē dānatā: nūq̄ auditū ē: sicut Sylla nūc iussit eos interfici

Pellagiq̄: fu. ut naufragio. Subitā rui. ut ceterorū. Cœliq̄ lu. i. pestilētia. Clades bel. q̄ bello multi perie re. Pœna. f. q̄ tot dānati ab uno occiderent nūq̄ auditū ē. Vix ag. uul. tāta multitudo casorū marianorū erat ut pp̄ dēsitatē uix syllani gladios uibrare & mouere iter eos possent. Immissa mor. q̄ mors surere uidebat̄ iter eos. Peracta cæ. i. occifioe. Procūbūt: anq̄ morerēt: metu cōcidebāt. Dubia cer. q̄ icertū erat an mor tui an uiui eēt. Strages p̄. q̄ alius sup̄ alitū cumulabat̄. Peragūtq̄ ca. p̄cædis: q̄ mortui uiuos occidebāt cadēdo sup̄ eos. Partē. f. eorū q̄ mortui nō dū erāt. Graues trū. i. grauitas illoꝝ trūcorū. Elidūt: suffocāt ut elisos oculos. Intrepidus: syllā i suggestu cōsedebat oīa cōspectās tanq̄ si ad spectaculū cōstitisset. Securus sine cura: Alto: tribunali. Nō piguit: nō graue fuit syllā. Gurges tyrenus. i. tyberis thufcus q̄ partē ut inq̄ Strabo p̄ Furriā excurrit: deinceps ipsā dīsternās: primū qdē ab ea diuidit umbriā: postea uero Sabinos & latinos. Romæ ad littus usq̄ finitimos ex appenninis autem mōtibus tyberis effluit: igitur oīa cadauera cæ forū iussit in tyberinā conici: ita ut egerat Marius. nam ut inquit Appia: iusserat ne corpora humarentur: sed

fluuiū immergerent. Syllana cadauera. q̄ a syllā cæsa sunt. In fluuiū primi cecidere: q̄ prius iactati fuerunt trahunt ad mare: sed ultimi in fluuiū minime cadere possunt ob tātā casorū cōgeriē. In corpora. f. cecidit. Precipites: remis & uētis ipulsa. Interruptus: interclusus. Prior am. prima pars annis dēscēdit i mare: ul tima cadere nō poterat: q̄ detinebat̄ aqua mole casorū. Ad molē ste. un. i. aqua retēta ē a mole cadauerē. Vis al. san. uis abūdātia sāguinis traxit cadauera i mare. Effusa. f. sāguinis uis p̄ oēm cāpum: ruens in flu uiū adiuuit aquarū iter. Nec al. spaciū qdē inter utranq̄ ripā. Reddūtca. cam. emittūt corpora i terrā. Di uidit æquor: tāta fuit sāguinis abūdātia: ut suffocatis undis fluminis i mare p̄rūpēs illi colorē iponeret purp ureū. His ne: syllā enim reip. ro. salus uocabat̄ cū pro rep. pugnaret: sed nūc tanta fuit crudelitate ut hoc no mine dignus nō uideat̄. Inquit senex: meruit ne salus regū uocari syllā.

His ne salus regū: felix his syllā uocari? His meruit tumulū medi sibi tollere cāpo Hæc rursus patiēda manēt: hoc ordie belli Ibitur: hic stabit ciuilibus exitus armis. Quāq̄ agitat grauiora met⁹: mltoq̄ coitur Humani generis maiora in prælia damno. Exulibus mariis belloꝝ maxima merces Roma recepta fuit: nec plus uictoria syllā Præstitit iuisis penitus q̄ tollere partes. Hos alio fortuna uocas: olimq̄ potentes Cōcurrunt: neuter ciuilia bella moueret Cōtētus quo syllā fuit: sic mœsta senectus Præteritq̄ memor flebat metuēsq̄ futuri. At nō magnanimi p̄culsit pectora bruti. Terror: & in tāta pauidi formidine morus Pars populi lugētis erat: sed nocte sopora Parrhasis obliquos elice cum uerteret axes Atria cognati pulsant nō ampla catonis Inuenit in somni uolentē publica cura

quæ & aretos dicitur appellataq̄ est elice ab eo q̄ in gymnum uertitur: nam ē ἄλιξ circūuolutio ē. Sūt qui ab elice oppido in thessalia: sunt qui ab eo quod est in peloponneso dici putent. Nam Calistoneum lychaonis arca dis filiam diana nympham a Ioue stupratam & a Iunone in ursam conuersam: cū arca filius sagittis confice re uellet: cum illa in sidus conuersus est: & is cynosura illa elice dicitur. Parrhasis: arcadica a parrhasi oppi do. Axes obliquos: rotas transuersas: Iuuenalis: Frigida circūagunt pigri farraca boetæ. Septem enim stel læ sic positæ sunt ut formam plaustris conficiant. Atria non ampla: paruam domum. Atrium unde dicitur Festus docet. Cognati: consanguinei. Voluentem fata: cogitantem sortem reipublicæ. Cura in som ni: uigili cogitatione.

OMNIBO. His. i. p̄pter hæc facta. q. d. minime. Felix: syllā a fortuna felix dicitur: cū paruulus a nutri cæ ferretur: mulier obuia salue inquit puer tibi & reipub. tuæ felix: & statim q̄sita quæ hoc dixisset: non potuit inueniri ad quod alludit poeta dicens felix. Appianus tamen ait imaginē syllā ex auro æquestre ante rostra collocatā fuisse: inscriptūq̄ fuisse: Cornelio syllā imperatori fortunato: sic enim illū adulatōres in hostes felix citer p̄gnantē appellare cōsueuissent: q̄ adulatio stabile tandē nomen obtinuit: refert item nōnulla legisse i q̄ bus syllā ex decreto uenustū appellari se uoluit. qd̄ nō longe a felici & fausto differre uideēt: meruit ne uocari felix: certe nō. Sylla se in omibus felicē uocari uoluit: unde filio suo faustū syllā nomen imposuit. Tūmū lū: nā syllā fuit a senatu honorifice sublimi sepulchro in campo martio sepultus. Hæc rur. reuertit̄ ad p̄posi tū ostendens maiora esse q̄ timent romani q̄ ea q̄ olim syllā intulit. Hoc ordine: qualis fuit syllanus: talis erit pompeianus & cesarianus ordo bellorum. Hic exitus: finis erit huius belli futuri: ut tot sint occidendi iter cæ sareni & p̄pēiū: quot fuerūt occisi inter syllam & mariū. Grauiora: qm̄ illi pugnabant propter uindictam sed cesar & p̄pēius martem collaturi sūt: ut romano potiant imperio. Multū humani: maior pars huma ni generis congregatur in prælia maiori damno q̄ fuerit illud syllanum. Maxima merces bel. hæc syllā mer cedeni maximam bellorum arbitrabat̄: cum roma recepta foret marianis factis exulibus. Vel sic. maxima erat merces Marianis exulibus ut Romam redimerent a syllanis: sed Pompeius ac Cesars non contenta bunt hac mercede: quoniam maiorem affectabuntur: scilicet seruitutem romanam. Hos alio fortuna uoc as: o fortuna tu uocas hos duces ultra mercedem mittendi partes aduersas i exiliū. Olim: aliquādo cōcur

Brutus

Elice

Parrhasis

Ceruleus

rent pōpeius & caesar potiundi iperij grā. Sic mcesta: iponit finē orōni illius senis: q̄ p̄teritā memor calamitatis futurā romanorū miserā lugebat. At nō: q̄dā romā sc̄lara familia portia: q̄ a tulculo oppido traxit originē: illustris duobus claris uiris. s. cenforio & uticensi catonibus. Huius uticēsis catonis foror Seruilia unio bruto nupsit: de qua hic brutus editus sc̄larā mulierē Porciā Catōis filiā in uxore accepit. Igit̄ & nepos & gener erat catonis: ad quē suā facturus ē orōnē. Cū enī tota ciuitas eēt in tremore: solus brutus securus uidebat: quū erat magnanimus. Terror: ē in agēte utputa in bellis: tremor ī patiēte. Et pars: subaudi n̄ erat pars populi lugētis. Motus pa. q̄ hoies pauidos efficit. Parrhasis he. legit̄ apud Home. atq̄ Oui. quādā adolefcentulā Calistone dictā iunonis instinctu in urfā fuisse cōuersā: quā (ut aiunt) in polū arcticū trāstulit: q̄ Parrhasis dicta ē a parrhasia ciuitate archadiae de qua fuit oriūda: uocabat̄ etiam helice. Ait itaq̄ q̄ urfā iā flexerat cursus suos: q̄n brutus se domū catōis cōtulit. Nō am. qm̄ neq̄ libidini neq̄ lauta uitae cato stoicus dedit̄ fuit. Cognati ca. ga & nepos erat & gener catonis. Publica. fa. de statu ciuitatis cogitātē inuenit catonē: Virū enī consilij tota non oportet dormire nocte ut ait Homerus.

SVLPI. Cūctisq̄ timētē: Cato enī tū natura tū stoica doctrina & usu sic erat institutus: ut ciuū patriae q̄ salutē suā p̄ferret: nihilq̄ sibi sed aliis metueret.

Om̄nibus expul. Oratio hāc in deliberatiōe generē ē: q̄q̄ ut inq̄ Cic. Genus hoc causaz ex sua fione dissuasiōe q̄ cōstet: & suā fori utrūq̄ dicēdū sit hō nēstū & uile eē & fieri posse. Dissuasiōi si alterz ifir ma uerit satis sit. Dissuasiōe utē brutus tanq̄ si uide at Catonē ī bella iā inclinātū. Exordit̄ aut̄ a beniuolētia cōmendando eius in uirtute cōstātā. Sola fides uirtutis: ī quo solo reperit̄ uirtus p̄fecta: quā reliq̄ hō mīnes pellūt & fugāt. Quā turbine nullo: a q̄ nullo la regz perturbatione discedes: quippe ut inquit Hora. Iustū actenacē p̄positū uig: Non ardor ciuū praua iūbētū: nō uultus istantis tyrāni Mente quatit solida neq̄ auster: Dux inquiet turbidus hadrie: Si fractus illabat̄ orbis. Impavidū ferient ruina. Dirige labā tē. cōsule uacillātū & incerto. Robore: rōne & stabilitate. Nāq̄ alii: breuissima narratio ē. Pacem ne tueris: diuidit qd̄ suadere possit ab eo quod dissuadet. Tueris ne pacē: uis ne ī quiete te seruare. Tenēs icōcussa uestigia: p̄stās in stabilitate & cōstantia tua etiā si nuter ruatq̄ mūdus: q̄ppe turpissimū ē uirtute p̄redito uiro de gradu deiici ut in officis Cic. inquit: hoc ē nō seruare cōstātā. An placuit: dissuadet a turpitudine fugiēda: diuersis argumētis sūptis & a recto a laudabili ne cati bella. Ducibus scelegz: cōsulibus & pōpeio belli auctoribus. Absoluere: p̄ficere. Videbat̄ enī iniustū bellū eē nisi cato ī eo militaret. Quēq̄ suā. q̄q̄ priuatis actus causā in bellā festinat. Tu solus amore pugnādi accedes qd̄ est cōtra uirtutē tuā. Hos: distributio ē. Polluta domus: supra q̄ ī familias exercere. Leges timenda: in pace: metus iudiciorz: nā leges quā improbis inferūt p̄enas iter arma silēt & exerceri nō possunt. Hos ferro fugi. fa. alii inquit paupertate ducunt̄ ī bella: alii ut seruēt fidē cōiuratis etiā cū totius mūdi ruina: nemo tū est qui pro patria pugnādi amore p̄ficiscat̄. Furor: cupido pugnan̄di. Victi mercede: p̄mio ducti aut spe uitādi incōmodi aut cōmodi cōsequendi. Per se: nulla alia causā nisi pugnādi. Quid tot durasse per annos: argumentatur qd̄ faciāt cōtra rectū q̄ cōtra laudabile: q̄ a pristina uirtute deficiens in dedecus ruat.

OMNIBO. Cūctis tū. cūctoz gratia timore afficiebat̄. Oibus expulsa: hāc oratio ī deliberatiōe generē cōstituta habet honestatē: qm̄ illud laudibus p̄sequit̄ qd̄ ab omni uiro laudari deberet. Suadet enī Catonē remanere domi a bellis ciuilibus absolutū: quod officij suasionis ē boni uiri. Sola fides: o Cato solus es res fugiū uirtutis ab oibus aliis remota. Captat beniuolentiā ab auditore ostendēs rē eius magnificā. Fortuna: si ue p̄sp̄ra: siue aduersa nunq̄ uirtutē tibi excutiet: hoc ē nullus rez euentus tibi uirtutē auferre poterit: fortuna est rei incertus euentus. Nāq̄ alii: arguit ab honesto ut Caesare aut Pōpeio nō sequat̄: ut alii faciūt in iperij.

Incōcussa ue. te. i. firma uestigia tenēs ī uirtute tueris pacē: an bellū gerēt uis. Mūdo du. i. toto orbe ī bellū concitato uis tueri pacē: ac si diceret solus es q̄ pacē tueri debes. An pla. absol. i. p̄ficere: uñ uestem absolutam in omni re p̄fectā appellamus: absoluere etiā est a damnatione liberare. Brutus igitur inq̄ o Cato uis ne absoluere. i. p̄ficere bellū ciuile te alicui ducū fauente. Est aut̄ ordo: an placuit. s. te imixtum ducibus scelegz & cladibus populi furentis absoluere bellū ciuile. Scelerata: q̄ nō tuenda: libertatis gratia fiūt. Quēq̄ suā ra. suā sit Brutus ne bellū ciuile ingredere ē Cato a cōsequenti. nam si ita inq̄ o Cato bellū patieris: id probare uideberis: & ceteri libentius bellū hoc suscipient: nūc arguit hoc modo. Ceteri inq̄ excusari poterūt: q̄ aliqua cā impulsū bellū petant: tu uero nulla excusationis cā moueris: duae sūt causae. s. impulsua & ratiocinatuā. Impulsua est q̄ impellit hominem sine cogitatione ulla non prius habita ratione ipsius rei. Ratiocinatuā est quotiens prius diligentius considerata re & ratione ad eam accōmodamus: ceteri habent cām ratiocinatuam: ga uel cōmodi cōsequendi uel incōmodi uitandi cā bellū petūt. Hos po. do. id est cā uitandi incō-

Fata uig: casusq̄ urbis: cūctisq̄ timētē
Securumq̄ sui: fariq̄ his uocibus orsus.
Om̄nibus expulsa: terris olimq̄ fugata
Virtutis iam sola fides: quā turbine nullo
Excutiet fortuna tibi: tu mente labantem
Dirige me: dubium certo tu robore firma.
Nāq̄ alii magnū uel caesaris arma sequūtur
Dux bruto cato solus erit: pacē ne tueris
Inconcussa tenēs dubio uestigia mūdo?
An placuit ducibz scelegz: populiq̄ furētis
Cladibus immistū. ciuile absoluere bellū?
Quēq̄ suā rapiūt scelerata ī praelia causae:
Hos polluta domz: legesq̄ ī pace timēda:
Hos ferro fugiēda fames: mūdiz ruina
Permiscēda fides: nullum furor egit ī arma
Castra petūt magna uicti mercede: tibi uni
Per se bella placēt: qd̄ tot durasse p̄ annos.

argumentoz complexio quā similitudine firmat. Ages octa: eris quietus. Inconcussa: fixa & sine turbatione quoniam ut ait Lucretius: Omnis enim diuū p se natura necesse ē. Immortali auro: summa cū pace fruāt. Fulminibus propior: Imus aer fulminibus infestatur. latenterq̄ inuit uilibus & insipientibus animis idem accipere. Propior: uicinior. Succedit̄ fulminibus: fulminatur. Sed huic loco illud horatianum uidetur esse con-

trarium Feriuntq̄ summos fulgura montes.
OMNIBO. Inimūne: criminis in experte. Corruptis moribus: cū mores totius mundi cupiditate corrupti fuerūt: tu uero icorruptus es. Quid p̄fuit. q. d. nihil si bellū hoc petieris. Hoc solū: o Cato hoc pramiū cōsequeris: nā ceteri in castra nocētes p̄ficiscunt: tu uero innocēs ut primū p̄ficieris nocens efficeris: ergo a bello desiste: qd̄ te nocētē faciet. Pretiū: hyronia: imo p̄enā. Alios: nocentes. Nō tū: nūc per exclamatio nem detestat̄ hoc consiliū: ut nolit cato bellis ciuilibus interesse. O supi prohibete hoc nefas: ne hoc bello Cato uir innocens se inferat: si uero o Cato hoc feceris tibi uni caedes ascribēt: nā si quis uulneratus fuerit dicet se perisse magis tuo telo q̄ aliogz: maior ergo pars huius belli tibi ascribetur. Feralibus: id est latiferis uide licet mouisse manus. Has. s. catonis. Nec pila lacertis. i. ne tua brachia ferant̄ in eadē Romanorum Pila. sunt tela Romana. Ferāt. s. temere ideo caeca nube dixit. Eat in cassum: euanescat: nam si semel te imiscueris scelestis ciuibus tua omnis uirtus periisse uidebitur. Ingeret: inculcabit se tibi. Quis nollet. q. d. omnes. Mori: qui occidi cupient a te. Alieno uulnere: id est alterius militis: tamen te auctorem fuisse caedis suae dicet. Melius. o brute dissuasi q̄ non sit proficiendum ī bellū: sed nunc suade quid sit faciendum: nam non satis ē q̄ monueris qd̄ sit fugiendum: nisi etiā qd̄ sit faciēdū. Hoc ergo dicit Brutus o cato cōsiliū tuū debet hoc esse: ut a bello ciuili remotus ī aliq̄ regiōe solus p̄maneat: & ibi tua trāq̄llitate ai fruaris: & p̄silitudinē ofidit ut securus uiuat in solitudine a scelestis hominibus remotus. Nā quēadmodū altiora caeli non sentiunt perturbationem: nullamq̄ uentorum uel fulgurum uel fulminum procellam: ita tua mēs quae celestibus cōparāda ē omni perturbatione uacare debet. Solus: o Cato. Melius: q̄ hunc uel illum ducens belli ciuilibus sequaris. Sicur: fac ut eadem serues stabilitatem propositi tui q̄ sydera seruāt qd̄ ab initio sibi imposuit diuina prouidentia ab eo non declinat: ita & tua mens quae celestibus cōparari potest. Coelestia: ut sol luna semper eodē motu suum cursum perficiūt: hic est q̄ Stoici crediderunt stellas: & nō solū corpora caelestia animata eē: sed et terrā mare deos eē: sicut Cic. etiā ondit dicēs: Solē lunā stellas: & nō solū corpa caelestia: sed et terrā mare deos esse q̄a regūt rōne qdā: & q̄ oia aiata itelligētia p̄maneat: nā cū uidemus solē & lunā sp̄ eadē rōne moueri: nec unū q̄ a cursu suo declinare: id sine rōne nō posse fieri arguēbāt: & rōnē habere nō posse: nisi aiata essent: sed ualde decepti sūt: nō enī aiata sūt caelestia: sed deus diuina p̄uidētia angelū uel spiritū siue itelligētia ut theologū dicit ipse sūt caelestibus: q̄ regūt & gubernant: & iō nō sine sumā rōne mouēt. Suo lapsu: diuina prouidentia hoc faciente.

moda. Hos ferro fug. fa. hoc causa cōsequendi cōmodi. Fides: subaudi semp rapit a superioribus: alii enim p̄ miserūt leg Caesare uel Pōpeio: etiā si rueret mūdus: ideo p̄missa fides ruina mūdi trahit aliquos. Polluta: no cēs. Domus: q̄ delictū aliq̄d cōmiserūt uel parriciditū: uel adulteriū: uel furtū: unde libenter bellū hoc ample ctunt: ut possint effugere supplicij futurū. Leges: quae improbis p̄enā statuūt. In pac: ega in bello ipunitas scelerū amat: ubi sperat unūq̄q̄ licētē uiuere. Hos furto: causa cōsequendi cōmodi. Fames. i. paupertas: q̄ ī bellū p̄ficiscunt paup̄te ducti. Permiscēda si. quia fide astricti sequūt: alii caesa. alii Pom. quam seruare nō possūt sine mūdi ruina necesse est ergo ut ruat mundus. Nullū su. nemo ira p̄citus ad hoc bellū proficiscitur. q. d. tollerabilius esset si ira & indignatiōe inimicitiarū moti bellū peterēt: sed cū spe cōmodi hoc faciāt iniu sior causa est. Mercede. s. quā uterq̄ dux militibus suis promittit. Tibi uni. Validū argumentum cur non debeat ipse huic bello interesse: quoniam nulla causa excusabili hoc fecisse uidebit̄. nam alii causa uitandi incō modi: tu uero cupiditate uideberis bello interesse. Quid tot: arguit a iustitia: nā q̄ nocētā p̄ omne tēpus uita seruauit: debet in ea p̄seruare: nā si bellū petis inocētia tua corrumpet a nocētia: & ab officio innocentis & in tegri uiri desistes: ergo debeste o cato mouere ante acta uita ut nolis inocētibus cōnumerari. Tibi: o cato.

Profuit imūne corruptis moribus aui?
Hoc solum lōga pretiū uirtutis habebis
Accipiet alios faciet te bella nocentem
Netamē o superi liceat feralibus armis
Has et mouisse manus: nec pila lacertis
Missa tuis caeca telorum in nube ferantur
Nec tāta in cassum uirtus eat. igerat omnis
Se belli fortuna tibi: quis nollet ab isto
Ense mori: quis alieno uulnere labens
Et scelus eē tuū? meli9 trāquilla sine armis
Ocia solus ages. sicut caelestia semper
Incōcussa suo uoluuntur sydera lapsu
Fulminibus propior terrā succenditur aer?

argumentoz complexio quā similitudine firmat. Ages octa: eris quietus. Inconcussa: fixa & sine turbatione quoniam ut ait Lucretius: Omnis enim diuū p se natura necesse ē. Immortali auro: summa cū pace fruāt. Fulminibus propior: Imus aer fulminibus infestatur. latenterq̄ inuit uilibus & insipientibus animis idem accipere. Propior: uicinior. Succedit̄ fulminibus: fulminatur. Sed huic loco illud horatianum uidetur esse con-

trarium Feriuntq̄ summos fulgura montes.
OMNIBO. Inimūne: criminis in experte. Corruptis moribus: cū mores totius mundi cupiditate corrupti fuerūt: tu uero icorruptus es. Quid p̄fuit. q. d. nihil si bellū hoc petieris. Hoc solū: o Cato hoc pramiū cōsequeris: nā ceteri in castra nocētes p̄ficiscunt: tu uero innocēs ut primū p̄ficieris nocens efficeris: ergo a bello desiste: qd̄ te nocētē faciet. Pretiū: hyronia: imo p̄enā. Alios: nocentes. Nō tū: nūc per exclamatio nem detestat̄ hoc consiliū: ut nolit cato bellis ciuilibus interesse. O supi prohibete hoc nefas: ne hoc bello Cato uir innocens se inferat: si uero o Cato hoc feceris tibi uni caedes ascribēt: nā si quis uulneratus fuerit dicet se perisse magis tuo telo q̄ aliogz: maior ergo pars huius belli tibi ascribetur. Feralibus: id est latiferis uide licet mouisse manus. Has. s. catonis. Nec pila lacertis. i. ne tua brachia ferant̄ in eadē Romanorum Pila. sunt tela Romana. Ferāt. s. temere ideo caeca nube dixit. Eat in cassum: euanescat: nam si semel te imiscueris scelestis ciuibus tua omnis uirtus periisse uidebitur. Ingeret: inculcabit se tibi. Quis nollet. q. d. omnes. Mori: qui occidi cupient a te. Alieno uulnere: id est alterius militis: tamen te auctorem fuisse caedis suae dicet. Melius. o brute dissuasi q̄ non sit proficiendum ī bellū: sed nunc suade quid sit faciendum: nam non satis ē q̄ monueris qd̄ sit fugiendum: nisi etiā qd̄ sit faciēdū. Hoc ergo dicit Brutus o cato cōsiliū tuū debet hoc esse: ut a bello ciuili remotus ī aliq̄ regiōe solus p̄maneat: & ibi tua trāq̄llitate ai fruaris: & p̄silitudinē ofidit ut securus uiuat in solitudine a scelestis hominibus remotus. Nā quēadmodū altiora caeli non sentiunt perturbationem: nullamq̄ uentorum uel fulgurum uel fulminum procellam: ita tua mēs quae celestibus cōparāda ē omni perturbatione uacare debet. Solus: o Cato. Melius: q̄ hunc uel illum ducens belli ciuilibus sequaris. Sicur: fac ut eadem serues stabilitatem propositi tui q̄ sydera seruāt qd̄ ab initio sibi imposuit diuina prouidentia ab eo non declinat: ita & tua mens quae celestibus cōparari potest. Coelestia: ut sol luna semper eodē motu suum cursum perficiūt: hic est q̄ Stoici crediderunt stellas: & nō solū corpora caelestia animata eē: sed et terrā mare deos eē: sicut Cic. etiā ondit dicēs: Solē lunā stellas: & nō solū corpa caelestia: sed et terrā mare deos esse q̄a regūt rōne qdā: & q̄ oia aiata itelligētia p̄maneat: nā cū uidemus solē & lunā sp̄ eadē rōne moueri: nec unū q̄ a cursu suo declinare: id sine rōne nō posse fieri arguēbāt: & rōnē habere nō posse: nisi aiata essent: sed ualde decepti sūt: nō enī aiata sūt caelestia: sed deus diuina p̄uidētia angelū uel spiritū siue itelligētia ut theologū dicit ipse sūt caelestibus: q̄ regūt & gubernant: & iō nō sine sumā rōne mouēt. Suo lapsu: diuina prouidentia hoc faciente.

argumentoz complexio quā similitudine firmat. Ages octa: eris quietus. Inconcussa: fixa & sine turbatione quoniam ut ait Lucretius: Omnis enim diuū p se natura necesse ē. Immortali auro: summa cū pace fruāt. Fulminibus propior: Imus aer fulminibus infestatur. latenterq̄ inuit uilibus & insipientibus animis idem accipere. Propior: uicinior. Succedit̄ fulminibus: fulminatur. Sed huic loco illud horatianum uidetur esse con-

Fulminibus caelestia quae in alto sublata sunt. nulla aeris perturbatione sentiunt: sed crassus hic aer humilior & traxerit pingor succedit fulminibus: sicut in Cato. Aer prior terra. f. Crassus. Ina telluris. i. ps inferior terra.

SVLPI. Ina telluris: ipsa terra quae inia est. Traetus hamae discursus coruscus ignis. Nubes excedit olympus: in caelum nubes non ueniunt nec ab eis perturbant. Potes & de olympo monte Thesaliae intelligere: quod quae tanta est altitudine ut eius cacumem uentus non afficit nec hymbres atigant. Constatque et. Solino autem etore Characteres in cinere sacrorum ignium quos illic quotannis facere solent integros reperiri. Lege deum: Caesa omnia quae esse minima uero & humilia turbati constituit deus. Quae late: acer ad primum mouendum Catonem stimulus. Si iueris inquit in Castra gratissimum Caesari feceris: quod non egrae feret quod pompeium sequaris. sed gaudebit quod bellum pro bes in eoque milites. Diuersa: contraria. Pars magna: a seruitutis a turpitudine fugienda argumetur nam cum consules obediunt pompeio quae belli dux est & pompeius Consulibus quae priuatus: hoc est absque magistratu est. Solus caesar relique liber religerunt Consul: supple uterque uidelicet & Marcellus. Sollicitat: uexat me ut militum sub pompeio. Proceres: priuarii ciues. Quibus ad. cato. quibus si catonem adiueris solus caesar erit liber. Quod si: Sed si sumus patriam libertatemque pugnaturi. Certe nec caesaris nec pompeii nunc sumus inimicus: Sed perfecto bello in uictorem insurgam ut patriam Tyrannide liberem. Quod propositum est executus caesar occidendo. Sacras pientissima & grauisima uerba. Arcano pectore: deprompsit enim secreta animi sui. Summum brute: Cuius uisus partes sint honestum & tutum. Alii: tertio loco possibilitate: alii necessitate ponant: & brutus dissuasit ab honesto Cato honestum illud fieri non posse ostendit quippe necessitate urgente ne consilio quidem est locus ut fabius ait. praterea a militia cessare est contra aliud honestum: quia ipsum est rueri patria non subuenire. Primum igitur necesse esse sic facere & non posse aliter fieri ostendit. inde si aliter fecerit ipsum furiosum fore demonstrat. Quod si ipse in patria animo. & ut solus eius salute perire cupit & libertatem tuam cum lacrimis explicas: hostes patriam in se prouocat & cum pompeio statuit militare: ne ille solus uictus uideatur & in suam utilitatem uictoria uertat. Summum nefas captatio beniuolentia: Senfusque est. Scelus est maculari bello ciuili sed uirtus mea nil sibi metuens sequetur necessitatem: Culpa autem sceleris referet in deos quae cogunt: nam tantis malis nequeo metu non commoueri. Crimen: culpa. Et me: et me iuuat. Sidera quae: exemplum ab impossibili.

OMNIBO. Ventos: hic aer terrae pingor in nubibus inuoluit: & e nubibus ignes aetherei erumpunt quae pacem & tranquillitatem hanc turbant. Tractusque coruscus: significat fulgura quae scissis nubibus erumpere uidentur. Olympus: ps caeli altior: uel Olympus excellenti uertice montis thesaliae tantus attollit: ut summa eius teste Solino caelum accolat uocet: ara est in cacumine Ioui dedicata: cuius altaribus si quae de extis iserant nec distant uentosis spiritibus: nec pluuibus diluunt: sed uoluerit anno cuiusmodi relicta fuerit: eiusmodi reperit: & omnibus temporibus a corruptellis auribus uideatur quod ibi semel est deo consecratum. Litterae in cinere scriptae ad usque altera anni ceremoniam permanet. Excedit: superat nubes: nam in aetherea regione non ueniunt: sed omnia quae sunt: sed omnia quae sunt. Lege deum: deorum uoluntate factum est ut omnia caelestia sint quae. Minimas res. i. humiles res & terrae propinquas perturbat. Summa. i. alta. Quae late caesaris: alia ratio non debeat bella ciuilia sequi Cato: ne caesar licentia augeat armorum: nam si caesar uiderit esse secutum Pompeium. ciuilia bella mouentem gaudebit: & licentius arma contra rempublicam sumet: & dicit Cato arma sumpsit: sic caesar sumere potest. Nam praelata: quae Pompeium sequaris: non dolebit caesar: nam se satis placuisse Catoni exstimabit: cum bellum ciuile a catone probabitur. Diuersa: inimica. Magni: Pompei. Nimum placet: quia si catoni placet bellum: & ipsi caesari magis placet quae eiusdem sententiae sunt: idem approbant & improbat: uel nimum placet scilicet sibi. i. gloriatur & nimis superbit caesar: si bellum placet catoni. Pars magna: alia ratio: si tu bellum ciuile secutus fueris te Pompeio subiicies: sicut ciues omnes Romani parati sunt seruire Pompeio: immo omnes Pompeium sollicitant ut bellum hoc suscipiat: quoniam seruire parati sunt: si tu id feceris: omnes serui tunc erunt praeter caesarem. Sollicitant. f. Pompeium: ut uelit imperium suscipere contra caesarem. Adde catonem. tunc omnes alii serui erunt: & solus caesar liber iudicabit. Pars magna: quae ex maiori parte senatus imperium Pompeio deman dabatur: ut bellum susciperet contra caesarem. Priuato duce. i. Pompeio qui eo tempore nullum magistratum gererat.

Consul. i. Marcellus & Seruilius: quibus consules essent: ut quae in bello uidebant praestantissimum duces pompeium esse ideo ei priores partes dedere. Sub iuga Pompei: si ipse uelit se subiicere Pompeio omnes quidem seruiunt: praeter caesarem. Quod si pro legibus arma: sed si inquit Brutus o cato hoc bellum uelis sequi: ut pro libertate & patria pugnes: scito me ante uictoriam nec caesaris: nec Pompeii hostem esse: post bellum uero me hostem fore

uictoris. Pro legibus: romanis: ut leges defendant aduersus Caesarem quae iura omnia diuina & humana perturbat. Libertatemque tuam. f. aduersus Caesarem qui eam persequitur. Post bellum: uter eorum uictor fuerit eius hostis ero facile: & necessarium: nihil superest quod ad suasionem afferre possimus id esse honestum utile: delectabile utile: difficile triste: & non opportunum: sed iter omnia necessarium maximum est. Parum & enim esset id quod suadere uolulis ciuilibus cato: idque negare non posset honestum esse: & innocetia sua conuenire. In principio orationis sua: id comfirmat cato: sed ad necessarium conuenit: ostendit quoque honestum esse id quod suaserit brutus: tam necessitate compelli se ait: ut una cum ceteris uelit pompeium in bella sequi. Fatemur: fatemur inquit cato esse nefas sequi ciuile bellum: & si ab eo abesse possimus id aequius esset: uerum cum nos fata compellant quibus resistere non possunt: si quid turpe in hoc est: non mihi: sed diis erit ascribendum. Virtus: sensus est id quod Euripides in tragedia de Haecuba posuit: omne quod necesse est sapientibus seruit. i. necessitas seruit sapientibus: si necesse est aliquid esse nemo resistere potest: si non resistit: ergo seruit necessitati sapientis. sed ille dicit quod necessitas seruit sapienti & recte. Sapientis enim cum intelligit aliquid esse necesse facit id esse uoluntarium: uel desinit esse necesse: ita et hoc loco uolumus & nos sequi bellum ciuile quae necessitate est. Crimen erit superis: si omnes nocentes sunt: ego quoque nocens ero culpa deorum. Trahit: arguit a necessitate. Syre uelit: Probat a necessitate si totus orbis terrarum perturbatus est: nemo potest esse tranquillus: & quod sit perturbatus appareret: nam signa caeli mare & terra significant uniuerso orbi terrarum magnam & inuicibilem periculum instare.

SVLPI. Expers ipse metus: quos quum ruat arduus aether Terra labet misto cocutis pondere mundi: Copraestas tenuisse manus: geres ne furorē Hesperium ignota romanaque bella sequetur: Diducti: fretis alio sub sidere reges: Ocia solus agam: procul hunc arcete furorē O superi: motura dacas ut clades gethasque Securo meroma cadat: ceu morte parate Natoque orbatu: longum producere funem: Atris Ad tumulos iubet ipse dolor: iuuat ignibus Inferuisse manus: constructoque aggere busti Ipsum atras tenuisse faces: non ante reuellar Exanimem que te complectar roma: tuumque Nomen libertas & inanem persequar umbram: Siceat: imites romana piacula diuina Plana ferant: nullo fraudem saguie bellum O utinam caeli que deis herebi que liberet Hoc caput in cunctas daturum exponere poenas

OMNIBO. Expers metus: uideat Cato philosophi non seruire grauitate: quae dicit se terroris non posse esse experte: philosophus autem ita constituitur debet. ut nihil metuat: nihil speret: & nulli passioni subditus sit. Aduertendum est autem quod uir fortis sicut omnis uirtus in medio consistit: ita ipse medium teneat: alioquin a uirtute desinit: siue ad extremum per excessum declinauerit: siue per defectum ad aliud contrarium extremum declinauerit. Vir fortis dicitur qui non timet: qui non sperat: qui non gaudet: qui non dolet: sed timet quod sunt timenda. Si uero non timet quod sunt timenda: declinare incipit ad extremum per excessum: nam appellat audax: si uero timet ea quae non sunt timenda per aliud extremum declinat: nam timidus esse incipit: sed quotienscunque aliquis per excessum timenda contemnit: potest in audaciam & furorem currere. Terror autem est supra facultatem hominis: aut secundum facultatem: si supra facultatem consideratur dupliciter: aut secundum magnitudinem: aut secundum magis & minus: secundum magnitudinem est: uerbi causa multi hostes maiore terrore incutiunt quam pauciores sunt: magis & minus est: ut si hostes uicini sunt magis timendum quam remoti: in hoc terrore potest intrepidus esse uir sapiens & fortis: terror est supra facultatem hominis: de quo hic loquitur tur cui resistere nemo potest: ut terramotus diluuium incendia prodigia. quae sunt supra facultatem hominis: & si quis hunc terrorem non sentiret: iam non fortis: sed insanus & furens diceretur. Nunc ergo Cato dicit se timere hunc terrorem: qui gentibus instat: qui est huiusmodi: ut facultatem hominis superet: quem si quis contemneret non fortis: sed furens appellabitur: quod in sequentibus probat Cato quum dicit: procul hunc arcete furorem. O superi. hic locus ex arcanis philosophiae depromitur. Compressas tenuisse manus: sumptum est ex puerbio. nam dicere solent ignaui cum omnes uident periculo: iste manus tenet compressas. Coeuntis mundi: id est corruentis. Gentes ne furorē: totus orbis terrarum ad hoc bellum concurrat: ego ne solus in ocio persistam. quae

Busti

misationē mouerē posset. Cineres i. se. ga ciere ex busto hortēsi asp̄at crier suos: qd̄ erat signū m̄ceror. Nō ali. pla. ui. rō ē cur hac forma uenerat. Dū s̄a. o. cato iqt dū mihi fuit facultas p̄creādi filios latiffeci tibi & hor tēso sicut iusseras: nūc postq̄ defino a puerpio ad te confugi obsecrās ut me itez suscipe uelis: & cū finis uitae meae uenerit sepulchro iscribat. h̄ iacet martia catōis. Sāguis. f. iuuenilis ad cōcipiēdū. Vis ma. f. ut cōci p̄s pere posse. Viscribus las. fessis q̄ āplius cōcipe n̄ p̄nt. Priscito. ga. prio fui cōiūcta tibi. Illibata: icorru pta. Nomē i. sine fructu cōiūdi. Nec du. mihi cōcedas hoc cato: ut dubitari n̄ possit an expulsa fueri a te an tua sp̄ote tradita hortē. qd̄ si n̄ fecer̄ uidebor repudiata: ne igit̄ i hūc errorē incidā obsecro te ut me suscipias. Expulsa: q̄si idigna cōnubio tuo. Tradita: sp̄ote tua. Nō me: n̄ ueni iqt ducta secūdis rebustuis: ut existies me n̄ amore tui sed potius felicitate rez tuaz uenisse. Da mi. ca. nec iqt ueli me domi r̄liquis i ocio sed tecū i castra ducas: ga sicut dignū ē ut cornelia sequat̄ pō. sic et nec martia deferat catonē. In c. i. ut tuaz curaz sim p̄iceps. Cornelia q̄ sciipiōis filia fuit: & mortua iulia cesar̄. pō. duxit corneliā. H̄a. ste. nūc dicit quē effectū ha berēt p̄ces martia: ga motus ē cato. Ete. q̄q̄: q̄uis t̄ps eēt minie idoneū nuptiis t̄m cū potuit: eā cato r̄cepit. Iā fa. i. bel. rō ga fata deoz iā i bella ipellebāt

Fœdera sola tamen: uanaq; carentia pompa Iura placent: sacrisq; deos admittere testes. Festa coronato nō pendent limine festa Infulaq; in geminos discurret cādida postes: Legitimæq; faces gradibusq; accliuis eburnis Stat torus & picto uestis discriminat auro. Turritaq; premens frontē matrona corona. Translata uetuit cōtingere limina planta.

SVLPI. Sola fœ. sola cōiugii fides. Iura ca. pō. nuptia absq; appatu. Sacrisq; de. ad. te. de os i factō cōnubio iuocā. Solebat aut̄ hos. v. io uē adultū: iunonē adultā: uenerē suadelā & dia nā. graci uero hymenea ad quoz fere imitatio nē latini et thalassii siue thalassionē i nuptiis re p̄tebāt. nō qd̄ q̄ is deus eēt sed ominis cā. fuit oīum uir p̄clarus optimus & factus cui i sabina rū raptu cū egregia specie uirgo a cliētibus ami cisq; adduceret: ne alii illā eripet thalassio se du cere clamitabat: frequē noie repetit. & ga res successit i rei memoriā & omē thalassii nomē in nuptiis celebrat. siue q̄ thalassionē q̄sillū. i. calatū appellabāt quē nupta cū lanificio secū ferebat. Festa co. n̄ eo more quo alia solēt fuef hac cōiugia celebrata: nihil. n. ornati nihil tumulti: nihil tibiāz: nihil frequētia ad hibitū ē: nlla pōpa: nllī p̄pingi: ne filii qd̄ iterfuerūt: sed solo bruto medio fœdera inierūt. Sera: corona & frōdētes rami portas n̄ ornāt. Infulaq; i ge. stolā itelligit q̄ a sūma porta i formā ifula: a qua fascia depēdēt i postes exrēdebat. Est aut̄ ifula mitra species. uel idicat eū morē cuius meminit Plutar. Spōsā enī itroducētes pellē substernebat: ipsa uero secū colū ferebat & sūfū. Viriq; ianuā lana coronabat ac cingebat p̄ ifulā: ergo si lamēta illa lanca ex ifula siue mitella depēdētia potes accipe: & repete illud nō. Legitimæ fa. supple nō itāt. Nouæ nuptæ ignē & aquā uidebāt atiger. Patrimiq; & matrimi pueri tres ip̄as comitabāt: unus p̄ferebat fa ces ex spino alba ga noctu nubebāt: duo nubētē tenebāt: p̄ferebant aut̄ singlis gnq; faces: siue ob gnq; deos quos uocabāt: siue n̄ p̄les gnq; uno partu edunt: siue ga ipar numerus uisus ē nuptiis cōuenientior. par. n. iterz uallū suscipit: & eius p̄tas aduersat ac repugnat: ipar uero scidi n̄ p̄t: sed si diuidat̄ sc̄p cōe aliqd̄ reliq̄. gnari us igit̄ p̄prios nuptiā ga ipar numerus mas eē dr̄: par feia. hac ex Plu. Docet at̄ diuus aurelius ex Varrōe: q̄ cū mas & feia cōiūgebāt adhibebāt deus iugatinus: cū nupta domū ducebāt domiducuf ut i domo eēt domi tius ut maneret cū uiro addebat dea māturna: i cubiculū iferebāt simulacra deoz ut ope illoz sine ulla diffi cultate uirgitas auferret. hi erāt uirginēsis dea: ut uirgini zona solueret: subigus deus ut uiro subiceret. dea p̄ ma ut subacta ne se cōmoueret & cōp̄meret: & dea p̄tūda q̄ cōcuteret & penetraret. itē uenus & p̄apus. Iube bat at̄ noua nupta fr̄ igētē fasciū. i. mēbz priapi seder: q̄ erat i loco altiori quē idicat poeta i gēs. Torus a. stra tū p̄dulū & erectū i qd̄ ascēdebat gradib; ebor ornāt. Vest̄: i. stragulū. Discriminat: diuidit & uariat libis et li neis aureis. Matrōa: q̄ nuptā suscipiēs corōaret. phiberetq; limē calcare. Turrita: turricul; i surgēs & ornata. Vetur: nuptā. legit̄ ē uitat: nā exēplo quodā spōsā uitat̄ docebat. Plāta. pede ultra exporrecto qd̄ qd̄ ea rōe Plu. fieri tradit: ga q̄ prias mlieres rapuer̄: sic eas dōibus ituler̄ n̄ igressā sūt: an ga eo iuita: igredi uideri uolūt ubi pudicitia sūt amissū: an id argumēto ē ip̄a n̄ sp̄ote sed coactas domo egressas fuisse. Seruius ex uar rōe dic̄ iō nuptas limē n̄ tāget̄ ne a sacrilegio ichoarēt: i deponere uirginitatē calcēt rē uesta. i. nūni castifi mo cōsecratā. solebat p̄trea noua nupta lupio adipe postes mariti unger: ne qd̄ mali medicamētū iserret ut Plu. ait. solebat & mariti coma hasta discriminari: solebat & nucēs sp̄ger̄ tāq̄ puerilib; reb; renūciās. Cingulūq; noua nupta ex lana ouis herculaneo nodo ligatū uxori dissoluebat: ominis gr̄a: qd̄ herculanus. lxx. liberos reliq̄set: ut auctor ē Festus. Iūgebant aut̄ i tenebris uerecūdia p̄fertim cā seruanda: auctore Pluarcho.

Dii i iuo cabāt i nu ptis

Thalassius

Infula

Ritus nuptiarz

Vngere postes Nucēs spargere Cingulū Intenebris coibant

OMNIBO. Fœdera. f. m̄rimōii. Sacris. f. nuptiarz. Deost. de at̄quo mor̄ hoc tractū ē a poeta: nā i nu ptis thalassius iuocabat q̄ gr̄ace v̄ p̄prios dr̄: historiā & cās ponūt Liui. & Plu. Infula. f. lana: nā noui spō si ianuā frōdibus & lauro coronabāt cādida fascia lanca itercurrete. Iuue. Ornēt postes & grādi ianuā lauro. Legitimæ fa. q̄. y. fm̄ leges m̄līs rōibus erāt: uel q̄ ipar numerus sicut i pleriq; melior ē ita i nuptiis. par ue ro numerus iterualla suscipit: & paritas r̄pugnat & aduersat: uerbi cā q̄ tuor r̄pugnat: iteruallū iter duo & duo & paritas aduersat: ga quot primi duo: sūt totidē & reliq; & i hac p̄tē duo: i illa duo ergo r̄pugnat. ipar nūerus oio scidi n̄ p̄t: & si diuidat̄ aliqd̄ cōe utriq; reliq; uidelicet. y. si diuidat̄ duo & duo unū reliq; q̄ utriq; cōiūget̄ ita significat̄ n̄ posse diuidi uiz ab uxoz tāq̄ masculus cū feia misceat: uir p̄ numez trinariū: feia p̄ binariū. nā uir ē p̄fectior m̄lier: sic triariū nūerus ē p̄fectior biario. masculius. n. ē nūerus triarius: m̄lier uero biarius: nā triarius nūerus ē p̄fectior biario: i quo cōstat p̄icipiū mediū & finis: biarius uero ex p̄icipio & sine cōstat: iō v. faces itērāt nuptiis. ul̄ alia rō ga cū signū sit paridē n̄ p̄t m̄lier plus. y. nūero uno eodēq; p̄tū nālī: parē. po stremo et̄ gnq; deos p̄cari solebāt: & eos inuocabāt q̄ cōnubio cōiūgebant. f. Iouē adultū: Iunonē adultam: Venerē & dianā in primis: quā ad partus auxiliū mulieres uocabāt. unde Teren. Iuno lucina ser opē. Gr a

dibus eburnis: n̄ hēbat lecticā ex ebone. Accliuis: iclinatus. Discriminat: uariat. Auro: nō uestibus aureis .i. aureis aureis tectus nō erat thorus. Frontē: spōsa. Corona turrita: ga matrona: iponebāt coronam noua nuptæ uerbenis floribus: herbisq; factā. Turrita: ga icincinato capite emines corona erat. Plāta. i. cauerēt: ne pede tāgerēt limē: tribus rōnibus: ga nec Sabinæ rapta: a Romanis: cū domū igrederent uecta: sūt ultra li mē: ga spōsā iuita eo igredi uident. ubi pudorē suū amissura: sūt aut certe q̄ spōsā domo p̄ris egressa: nec ad suos amplius reuersura cū uiro p̄petuo p̄māsura p̄ficiscit: unde apud Ro. axē currus ferebāt: p̄ foribus curz rus cōburebat: ut itelligerēt illic p̄petuo habitandum esse.

Non timidū nuptæ leuiter tectura pudorē Luthea demissos uelantur flāmea uultus. Baltheus fluxos gemis astrixit amictus Colla mōile decēs: hūerisq; hærētia primis Suppara nudatos cingūt angusta lacertos Sicut erat mœsti seruās lugubria cultus: Quoq; mōnatos hoc est amplexa maritū. Obsita funera celatur purpura lana. Nō soliti lusere sales: nec more sabino Excepit tristis cōiuitia festa maritus. Pignora nulla domus nulli coiere p̄pinqui. Iunguntur taciti cōtētiq; auspice bruto. Ille nec horrificā sancto dimouit ab ore Cæsariem: duroq; admisit gaudia uultu. Ut primū tolli feralia uiderat arma Intonsos regidā in frontē descēdere canos Passus erat: mœstāq; genis icrescere barbā Vni quippe uacat studiis odiisq; carenti:

SVLPI. Non timidū: nō uelauit se flāmeo. Flā meo enī amicit̄ nubens ominis boni causa qd̄ eo af sidue utebat̄ flāminica id est flaminis uxor cui nō licebat facere diuortū. Erat autē flāmēū uelū coloris flāmea. Luthea: Lutheus color est rufus diluor ut iquit Gellius. Pudorē timidū: ruborē quē trahit ex uerecundia mista timiditate. Demissos: iclinatos & uerecūdos. Baltheus: zona bullis & gemis ornata q̄ p̄iosa uestē icigūt. Monile: colli ornamentū. Sup para: Supparus ut ait festus ē uestimū puellare line um qd̄ subucula id est camisia dicit. Afranius dixit puella nō sum supparos si induta sum. Nonius tra dit supparū esse lintheū femorale usq; ad talos pen dens dictū qd̄ subtus appareat. Poeta t̄m p̄ suppara i dicat manicas quæ a summo humero ad iniū bra chiū anguste producūt. Hærētia humeris quæ in herent & apparent in humeroz sūmitate. Angu sta: stricta. Cingūt: circūdant. Nudatos: seminu dos quia angusta. Lugubria mœsti cultus: luctū & squalorem erat enim sordidata & pullata. Quoq; modo: eadem pietate & itegritate. Purpura: uestis purpurea. Obsita: circūdant. Ter. annis pannisq; obsitus. Sales soliti: ridicula dicit̄ia q̄ dicit̄ i nuptiis solēt. More sabino: more fescennino fescennini enī uersus canebant̄ i nuptiis ex urbe fescennina allati q̄ a sabinis trahebat originē: siue ita dicti quia fascina tionē putabatur arcere. Catullus in epithalamio. Itē cōcinite i modū nec diu taceat procaz fescennina lo

Flāmini ca Flāmēū Lutheus

Baltheus Monile Supparus

Fescennini uersus

Auspex

cutio. Cōiuitia festa: maledicta festiua. Excepit: audiuit. Nulla pignora: nulli filii Catonis & Martiæ. Co iere: cōuenerūt. Auspice: auspex est qui p̄est nuptiis celebrādis idē dr̄ & paranymphus: sc̄mnia uero p̄ nuba appellat̄. Q̄ n̄q; uero auspex ē militiæ dux. Ille nec horrificā: Eodē horrore & squalore quo erat cato nuptias fecit. Horrificā: horridā & uenerabilē. Cæsariem: quā nutrierat. Duroq; admisit gaudia: nō tulit p̄ se latitiā. Ut primū t̄ps: idicat ex quo fuit i luctu cato. Tolli arma feralia: geri bellū ciuile sūptis armis. Ri gidā seuerā. Increscere: ualde crescere. Vni q̄ppe: Ratio q̄ hūc habitū sibi assūpsit: Vacat: uacuū est & de cēs. Studiis odiisq; carenti: q̄ neq; gr̄a cupiditate aut ambitione: neq; odio mouebat̄: sed ipso honesto. OMNIBO. Nō timidū: q̄ i nuptiis fieri cōsueuerāt apud p̄ricos: nihil celebratū fuisse cōmemorat i reuo catiōe huius m̄rimoniū dicit. n. Martiā uelo flāmeo n̄ fuisse uelatā: flāmēū uelū ē quo noua nupta regi solet ad celādū pudorē: uñ flāminea uxor flāmis sacerdotis: illo utebat̄ cui n̄ licebat facere diuortū: erat aut̄ crocei co loris: quo ut dictū noua nupta tegebat ut celaret pudorē: sed est et̄ alia cā ut i historiis legit̄: flāmeo utebat̄ flā mina uxor flaminis cui flāmini nō licebat facere diuortū usq; i senectutē: ergo ut p̄petuā ostēderēt cōiūctio nē futurā iter uirū & uxoz hoc flāmeo utebant̄. Gemmis: id est gematis fibulis. Fluxos amictus. i. fluētēs: longos: & syrma trahētēs. Monile: ornamentū colli: a munio dicit̄: quod pectus ambit. Suppara: Suppa rus est puellare uestimentū lineū quod alio nomine dicitur subucula: id est camisia: quia sub aliis uestimentis est posita. Humeris hærētia: quia mulieres faciebant extremā horam suppari apparere in summis hume ris & lacertos tegere: ut nō nihil appareat in extremo lacerto: dicit ergo istis ornamentis: nō tam exquisite in structam fuisse Martiam Catonis: ac nostrā matronā diē ipsū cōsumūt in se ornando. Sic erat: quē admo dum iterfuerat funeri hortensii paulo ante sepulti ita se Catoni obtulerat. Mœsti cultus: quo comitata ē hor tēsi funus. Purpura: qui & si purpuram habebat: tamen atra ueste tegebatur. Funerea luna: ueste ferali: q̄ funestis conueniret. Nō soliti lu. sales: nō uersus ioculares auditi sunt: quos iactabant in sponfos: ut nimis la ticā temperarent. Sales: ioculares uersus. Festa conui. i. ioculatoria: quæ iactabāt i spōsōs & ipsos morde debant uersibus tam iurbanis: ut laticiam temperarent. Pignora. f. cōuenerunt: id est nulli affines utriusq; fa milia iterfuerūt. Iungūtur taciti. sine strepitu & cantu tibiaronū. Auspice bruto: ad antiquam consuetudinē respexit: nam sicut Cicero in li. de diuinatione ait. Maiores quondā: nil publice qd̄ priuatim ue gerebāt nisi auspiciu: quem more nūci i his nuptiis declarat sicut & Iuue. Veniet cū signatoribus auspex: omīsa re nomē tantum declaratur: quia satis fuit interesse nuptiis nomē auspici: auspiciū uero captare non poterant. Ille cato in hac renouatione matrimonii nō iussit sibi tonderi barbā: nā graui m̄cerore afficiebatur: q̄ itellige ret bella ciuilia futura. Horrificā: ga horrore i uultu ostendit̄ itenubus. Duro. i. sauo uultu nullam humani

nitatē ostēdēs. Vt primū: dicit cām cur pmiserat crescere crines & barbā. Rigidā. i. asperā frontē descende- rant crines. Mcestāq. .f. erat passus barbā crescere: q̄ mcerorē significat. Vni solus: cato erat qui posset apte humani generis lugere miserā: q̄ istare uidebat expers erat ipse cupiditatis: nec huic magis q̄ illi fauebat: sed cōmunem tantūmodo reip. utilitatē seruabat. Vni ua. i. licet ipsi Catoni. Odiis. .f. inimicitia: q̄ nec amore nec odio cuiusq̄ mouebat cato: uacuus. n. erat omni perturbatione mentis.

SVLPI. Nec fœdera priscei: nec cū uxore rē ha- buit: tātaq̄ fuit abstinentia: ut et ab honesta sibi uene- re tempauerit. Robur: cōstantia & cōtinentia. Hi mores: De uita & moribus Catonis Catilinā Salu- stii lege. Secta: Institutū & habitus animi dicta a se co qd̄ est sequor & teneo: græce herelis dē. Immo- ta: cōstās. Modū: modestiā. Tenere: itelligere & p̄scipere. Naturāq̄ sequi: qua duce ut iquit Cice. errare nō possunt. Patriāq̄ ipendere uitā: id est mori pro patria: pro qua ut Cice. ait uir bonus non dubitet mortē occūbere modo sit ei p̄futurus. Nec geniū sibi: nec natū ad suā utilitatē. Huic epulā: la- us a tēperantia: Nā ut ad Herēniū Cicero ait Esse de cet ut uiuas non uiuere ut edas. Estq̄ uetus Socratis dictū ut Seneca ait: Ede citra crapulam & bibe citra ebrietatē. Vicisse famē: pellere famē nō oblectare se. Magniq̄ penates: domū hēbat paruā nō ad lu- xum & delicias: sed ad usus uite necessarios & ut eēt ab hymbribus tutus. Hyrtam. asperā & pilosam.

Secta

Quirites

More quiritis romāi: more illorū sabinorū q̄ facti suere ciues romani. Quirites enī a curibus sabinorū oppido dicti sunt: qui Romuli tēpore i urbem habitatum se cōtulerunt. Venerisq̄: huic solū coi- bat ut filios p̄crearet. Pater urbi: fouebat enī & piē- tissime tuebat. Maritus: sidus cultos & socius. Ri- gidi honesti: seuerā uirtutis. Quippe ut ait Salusti- us: Huic seueritas dignitate addiderat & paulopost. At catōi studiū modestiæ decoris. Sed maxime se- ueritatis erat. In cōmune: erga reip. & ois homi- nes. Subrepsit. Subintrauit nunq̄ enī in sua uita & in actibus suis uoluptates admisit. Nata sibi: nā isi- cere eū nō potuit. Interea: perterritus pōpeius fal- so nuntio: breui caesarem esse romā uenturū: fugam ex urbe arripuit capuā ubi cū senatu se cōfirmauit atq̄ collegit: cōstituens legiones quas antea acceperat a cæ- sare: in apulia hybernantes cōtra caesarem mittere: qui Arretiū pisaurum fanū & anconā singulis cohortibus iā occupauerat. Trepidus agmie: timido ipetu & motu ul' multitudie. Mœnia cāpana: Capuā quam capis troianus fertur ædificasse ut indicat suetonius & Virg. i. x. & capis hinc nomē cāpane ducitur urbi. Alii capuā dictam uolūt a cāporū latitudine: alii a capi. i. falconis augurio. Extendere partes: mittere & diuidere cohor- tes & copias. In occursum hostis: cōtra caesare mouentē bella. Apenninus: mons qui p̄ mediā & uniuersā ita- liā i lōgū extendit. Qua erigit: liguriā Galliā heturiā umbriā picenos Brutios & marsos intelligit. Nullo uertice: nullo mōte & altitudine. Intumuit p̄pius olympo: erexit se uicinius celo. Mons: inter Apennini mī- ra descriptio: cuius dextrā partē esse dicit ad tyrrhenū mare meridiēq̄ cōuersā Sinistrā uero ad hadriacum.

Capua

Apenni- nus

OMNIBO. Priscei thor. i. nec uoluit cū uxore cōcūbere. Iusto amori: nā tāto robore ai fuit Cato: ut et le- gitimū amorē p̄ter mitteret. Robur. i. fortitudo ai. Iusto: legitio: nūmōiali. Inimota: stabili q̄ cōcūti n̄ pote- rat. Seruat modū: laudat eū a modestia q̄ ē q̄si firmamū & solida uirtus: ex ea nasci moderatio: q̄ tēpat oia i dictis aut factis & i ceteris officiis. Naturāq̄ seq̄: hoc idē Cice. ait priō officiorū qd̄ a Catone p̄clare scriptū ē Nō nobis solū nati sumus: sed et ortus nri p̄tē priā p̄tē amici uēdicāt deide isra i quo debemus nām seq̄ tāq̄ op- timā ducē: nā seq̄ nām ē ipēdere uitā priā. Genitū. i. n̄ sibi soli natū eē. Huic epulā: comedebat ipse cato ut ui- ueret: n̄ uiuebat ut comederet: fm̄ illd̄ Virgiliū postq̄ exēpta fames epul' significat ipos comedisse q̄tū satif erat Magniq̄ penates: significat ipm̄ i ædificiis fuisse cōtinentiā: nā cōtinentia ē p̄ quā appetitus cōsilio & rōne imit- rit: ea ē cū rōni appetitus obtēperat. Sūmouisse hyemē tecto. i. ut tm̄ haberet adiu: q̄tū satis eēt defendere se a frigore & uēto. Togā hyrtā: ut togatus icederet. More q̄ritis: more ro. ciuis. q̄ritis dicti sūt ro. a curibus ciui- tate Sabiorū: nā id statuit primū romulus ut se gratificaret Tatio & ceteris Sabinis: quos i p̄tē regni accepat Hyrtā rogā. i. pilosā aut hypallage ē p̄ iduxisse togā sup̄ hyrtā mēbra. Veneris huic: ipse tm̄ ueneri i dulgebant q̄tū satis erat ad p̄creādā sobolē. Urbi p̄r: q̄a ipse priā libertatē defendebat. & i eo sp̄ occupatus erat: ut nullius opes plus ualeret q̄ resp. Urbiq̄ maritus: significat pietatē i priā: q̄ ē iuris nālis ps: nā sex sūt p̄tes iuris natura- lis: uidelicet iusticia pietas: grā: iudicatio: uirtus: obfuarā. Iusticia cultor: un̄ post sp̄cm̄ cōtinuo posuit genus sic Virg. e. v. r. a. f. i. a. y. id est bonū ordinē seruauit: ubi dicit de Aenea quo iustior alter: nec pietate fuit nec bello maior & armis: nā primo iusticiā tetigit: q̄ est genns: deide ad speciē descendit. i. pietatē. Rigidū: dicit rectū

Humanū lugere genus: nec fœdera priscei Sūt tentata tori: iusto quoq̄ robur amori Restitit: hi mores hæc duri i mota catonis Secta fuit: seruare modū finēq̄ tenere Naturāq̄ sequi: patriāq̄ ipendere uitam Nec sibi sed toti genitum si credere mundo Huic epule uicisse famē: magniq̄ penates Submouisse hyemē tecto pretiosaq̄ uestis Hirtā mēbra super romam more quiritis Induxisse togā: uenerisq̄ huic maxim' usuf Progenies urbi pater est urbiq̄ maritus Iusticiæ cultor rigidi seruator honesti. In cōmune bonus: nulloq̄ catonis i actus Surrepsit: partēq̄ tulit sibi nata uoluptas. Interea trepido discedens agmine magnus Mœnia dardani tenuit campana coloni Hæc placuit belli sedes: hinc sūma mouētif Hostis in occursum sparsas extendere ptes Umbrosis mediam qua collibus apennin' Erigit italiā: nullo quæ uertice tellus Altius itumuit: propiusq̄ accessit olympo Mōs i ter geminas medi' se porrigit undas

& q̄ flecti nō pōt ulla animi perturbatione. In cōe bo. q̄a p̄priū inocentis ē oibus p̄desse nulli nocere. Nata uoluptas. i. naturalis uoluptas: q̄ naturalis ē homini. sic cupiditas & libido: nō solū ueneris: sed et aliāq̄ reze q̄ uulgo appetunt ut diuitiaz & honoz nullam ptem habent i Catonē inimicū uoluptatū omniū. Nata. i. na- turalis. Subrepsit. i. clā irrepit: q̄a tiulationibus q̄busdā uidet irrepere uoluptas cū sensus natura flectitur. Partēq̄: q̄a nulla cupiditate flecti poterat. Interea: cū tāta eēt in urbe trepidatio quātā supius Luca. descri- pt: iā Pōpeius ex urbe trepidus discesserat: & in cāpaniā uenerat ubi comparato exercitu castra positurus erat obseruās qd̄ nā caesar facturus eēt ut illi ueniētū in italiā occurreret. Magnus: Pōpe. nā maxio reze oium metu uersat Pōpe. Trepidus: festino & timētū simul. Dardani: coloi. i. capua a capy: nā capys cū anea tro- iano i italiā uenit: de quo Virg. At capys hinc nomen cāpana dicitur urbi. Hæc sedes. .f. cāpana. Placuit. .f. pōpeio. Hic: ex cāpania. Sūma mouē. i. de sūma reze pugnare parātū. Sparsas ptes. .f. ne qua parte caesar possit i italiā uenire: qn̄ obuios milites haberet. Occursū. i. ut occurreret hosti caesari. Umbrosis: nūc de- scribit locū ubi castra pōpeius posuerat expectaturus & obseruaturus qd̄ caesar faceret: placuit pōpeio extēde- re sparsas ptes ea pte q̄ appenninus mōs oēm italiā mediā umbrosis collibus senegaliā atq̄ cāpaniā mediā di- uidēs scabrosus & cliuosus collibus in finē cāpaniæ tēdit. Umbrosis col. q̄a scabrosus finibus appenninus i finē cāpaniæ tēdit. Nullo uer. a nulla pte. Olympo. i. cōe i ubi tuto loco castra poneret. Mōs: de hoc appeni- nō loquitur dices quō italiā oēm mediā diuidit. Gemin' a. s. un. hic mōs ea pte qua tēdit in longū: mediā diuidit italiā a dextera pte mare inferz spectat a sinistra siculū. .f. q̄ si eū p̄greditur.

Inferni supiq̄ maris: collesq̄ cohercēt Hinc tyberina uado frāgētes æquora pisæ: Illinc dalmaticis obnoxia fluctibus ancon Fōtibz hic uastis imēnsos cōcipit amnes: Flumina q̄ in gemini sparsit diuortia pōti: In leuū cecidere latus: ueloxq̄ methaurus Crustumiuq̄ rapax: & iūctus sapis isaurus: Sēnaq̄: & adriacas q̄ uerberat aufid' uidas Quoq̄ magis nullū telus se soluit i amnē Eridanus fractas deuoluit in æquor' syluas Hespiaq̄ exaurit aquis: hūc fabula primū Populea fluuiū ripas umbrasse corona Cūq̄ diē p̄num transuerso limite duces

SVLPI. Inferni: tyrreni qd̄ ē ab inferiori italiā pte Nā orbis terræ i meridiē pendet. Superi: hadriaci. Hinc: a dextera. Frāgētes æquora. apud q̄s frāgēt' ma- re tyrrhenū i locis uadolis & nō p̄fūdis. Pisæ: dicta a pisa oppido i achaia unde sūt oriūde: Nestoris. n. milites ab illo re nauigātes illuc delati eas condidere Coherēt col. strigūt ipsā italiā q̄ ut ait Mela tota an- gusta ē: & alicubi q̄ unde cōpit angustior plinius eā frōdi quercus cōparat. Ancon: oppidū i piceno ad hadriacū mare cūnero p̄mōtorio oppositū dictūq̄ ab ancon quod est cubitus: est enim in ipso litoris flexu. Obnoxia repercussa & qua fugere fluctus non potest. Dalmatios: a dalmacia uenientes qua Macedonia regia est contra hadriacū mare spe- ctans. Hic: mons. Concipit amnes: gignit fluuios. In diuortia: i diuerticula & i diuersa maria q̄ quasi diuortio id est discordia & diuisiōe quadā sūt separa- ta. Gemini ponti: hadriaci & tyrrheni. Methau- rus umbriæ fluuius. Crustumiu: haud longæ ab Arimino. Rapax: uelox. Sapis: cisalpiæ galliæ fluuius senogalliā urbē subterlabēs: iuxta quē & Isaurus ē. Sēna: galliæ flumen. Aufidus: apuliae amnis ex hirpinis oriēs mōtibz Canusiu p̄terfluit. Verberat: q̄a uiolētus exit. Quoq̄ magis: Padus etiā quo nullus est maior in terris cecidit in leuū latus. Eridanus: fluuius q̄ & padus: ab eridano rege: siue a phatonte q̄ dice- batur eridanus dictus ē. Deuoluit sil. Eius uiolētā indicat: nā cū aggeres ripaz egrediē. Cū stabulis armen- ta trahit ut ait Maro. Exaurit hesperiā. Quicqd̄ enī aquaz ē italia secū uidet arripere. nā multa in eū influ- unt flumina. Fabula: fama supple ē: uidelicet hūc fluuiū primū in ripis suis habuisse populos arbores. Allu- ton enim phœbi ex Climene filius impetrato a patre curru solari: cum eum regere ignoraret: & mundū flu- minibus desiccatis solo pado relicto combureret a Ioue fulminatus est. Diem pronum: solem præcipitem. Trāuerso limite: non recta uia euntem.

Pisæ

Ancon

Dalmatia

Diuortū

Metaurus

Crustumiu

Sapis

Sēna

Aufidus

Eridanus

Phaton

OMNIBO. Inferni. i. tyrrheni. Superi. i. adriatici. Colles: q̄ in italia sūt uiringz. Tyrrhena uado: pri- mo quidē hic mōs appenninus nō nihil tēdit in boreā: deinde urgēs i austz tyrrhenū mare spectat: & Lunam ciuitatē: Lucā: Pisas: Pistoriūq̄: & florentiā nobilissima thuscia ciuitatē ad meridiē linguat: hic tādē in modū cubiti se flectēs ceu portus sui partē in adriacū mare iaciens p̄mōtoriu facit in cuius p̄mōtorii extremitate syracusani tyrānidem Dionysii fugietes urbē anconā cōdidere. Hinc: ab hac parte. Tyrrhena æquora: q̄a nō nihil in boreā tēdit. Illinc: ab illa parte. Ancon obnoxia. .f. est. i. subiecta. Dalmaticis fluctibus: ubi sūt populi histriæ. Fōtibz hic uastis: nūc dicit de appennino multos fluuios discēdere: & alios quidē in supe- rū mare alios in inferz defluere. Hic. .f. appenninus. Concipit: generat. Gemiui ponti. i. inferi & supi mar' Metaurus. flu. ē q̄ p̄labit fanū oppidū: & q̄a ibi fortunæ Fanū fuit: iō fanū eē appellatū uolūt. Crustumiu: flu. q̄ p̄terlabit ariminū. Sapis: flu. q̄ p̄labit casenā. Isaurus: flu. q̄ p̄terlabit Pifaugz. Sēna: flu. q̄ p̄terlabit se- negaliā: q̄ sinus galliæ dicit. Aufidus: fluuius ē Cānaz: ubi Hānibal exercitū romanū deleuit. Vndas adri- acas: hūc fluuiū mōs appenninus effudit in adriacū mare & galliā cisalpinā respicit. Quoq̄ magis nullū. .f. cōspicit ab hac pte. Soluit se in nul. am. i. nō capit ullo amne. Eridanus græce: Padus latine dicit. Eridanus ut nōnulli uere sentiūt dictus ē: eo q̄ circa padū pascua optima sūt & ouibus oportuna ab epioy lana & dca- p̄eioy lucz: un̄ danista appellanē sceneratores lucri. Tellus soluit: q̄a oēs italiæ fluuii i padū deriuāt. Fra- ctas syl. Virg. Fluuiorū rex eridanus cāposq̄ p̄ oēs: cū stabulis armēta tulit. Hesperiaq̄: ex aquis: q̄a omnes pene italiæ fluuii deriuantur i illū. Fabula. .f. est dicit notā esse fabulam phatontis filii phœbi & Climenes qui

LIBER

decidit in padu: dicit ergo phatonē currū duxisse haud peula terra: adeo ut oēs fluuii ninuo calore solis deficauerit: sed solus eridanus tāto calori restitit ut deficcari nequerit ex quo magnitudinē illius amnis ostendit. Co rona popu. ga circūdata sūt ripa: padi his arboribus i coronaz modū. Phaton: filius solis: ē aut dictio trisyl laba. Varro p synaliphen pulit. Quū te flagratū flumine phaton. Ducēs diē pnū: ga nesciebat regere pā ternos currus. Pronū: peliue in terrā uergentē. Trāuerso limite: nō recto quo ire cōsueuerat.

Ister

Tybris
Rutuba

Vultur
nus
Sarnus

Lyris

Vestini

Marica

Siler
Macra

Luna
Vmbria

Marli
Sabelli
Indigena

SVLPI. Flagratibus loris: habenis & curru ar detibus. Succedit: cōbussit. Raptis: deficcatis. Pa res undas ignibus: ga tāto astui resistere potuerunt. Nilo: aegypti fluuiio. Stagnaret: inundaret & i for tunā stagni redderet. Libycas: quas secū ex libya trahit. Extēdit enī nilus p aegypti planitiē in maris si militudinē non tū qd habeat plus aquaz q ipse pa dus. Iacētis: accūdati casus ē. Istro: Ister q & da nubius dicit ex iugis Arnoba germania: mōtis orit sexaginta fluminibus: augeē & mergiē i Euxinū sex hostiis siue septem ut alii tradūt. Permeat: circuit. Fōtes: flumina. Quelibet: circa q uagat. In un das scythicas: in mare pōticū. Dexteriora petens: Aqua q ab apcenini dextra cadūt hāc cōficiūt flu mina. Tybrim: q tuscā ab umbris sabinis & lati nīs dīsterninās in tyrrhenū exit. Rutubā: ex apce nino in tybrim fluentē: nō defūt q dicit p mōtorio mo neco in sinibus liguz eē p pinquū. Cauū: p p ripaz altitudinē. Vultur: qui in sānio oriēs per cāpaniā saxa rapiēs labiē & capuā alluit. Sarnus: cāpaniā fluuius ad oppidū Sānū q quicquid i eo ca dit cū mora durat in saxū: & ppe stabiā mare tyrrhe nū ingredit. Nocturnā: q aditor aurā: obscuri ac ris emissor. Est enī ea natura ut & ipse & paludes q s in planitiā facit supra pōpeianū nebulas gignant. Lyris: nō lōge a Sora nascēs & fibrenū accipiēs & terū fregellas praterit: mynturnaz q diuidit & efflu it in tyrrhenū. Impulsus aquis uestinis: in quē influ unt: flumina uestinorū. Sunt aut uestini maris cam panis sānitibus q cōtermini & ad sinuessam usq & phalernū exporrigunt ut docet Liuius lib. x. altera i saltu uestino Phalernū cōtingēte agrū. Sūt & alii pi cētibus & maris cōiūcti. Marice: Marica nympha latini mater in mynturnēsiū littore templū habuit cele berrimū: a qua & oppidū nomen accepit. Hora. Erinnāte marica littoribus tenuisse lyrim. Vmbrosā siluo sē. Siler: lucania fluuius salernū sterit dicit & silarus. Silius lib. octauo: Nūc silarus quos danutrit ags: quo gurgite tradūt Duritiē lapidū meris molescere ramis. Cultra: arua. Macra: hic per liguz montes iuxta lu nam effluit in tyrrhenū: & est in nauigabilis: ga uadosus & pceps. Moratus alnos nullos: nullā retinēs nauim Luna uero ē eturia oppidū nobilissimū portu celeberrimo & metallis abundans. Longior: ea qua magis lōgus erigit. Dorso: lōga sūmitate. Gallica rura uidet: despiciat galia trāsalpinā. Alpes deuexos: mōtes i clinatos & pendulos. Vmbria: Vmbria dicta q hymbribus supuerit: cōtermina est eturia & piceno: hanc q Rauēnam usq protendi cōsentit oēs. Marli: populi montani sabinos umbros hermicos atingētes. Fe rax: abundans. Domitus: aratus. Sabellos: sabelli populi sūt qui & samnites dicunt auctore Strabōe & Pli Rupibus piniferis: mōte ferente pinus. Indigenas: natiuos ab eo. Indigena enī sunt q eo in loco geniti sūt & nō uenerūt aliūde. Igit p indigenas habitatores antiquos accipimus. Nō deserit: nō prius terminat q pue nerit i siculū mare ad rhegiū ubi italia i duo cornua scissa ē: respicit q altero siculū pelagus: altero Ionicū. OMNIBO. Loris: curribus: partē p toto. Flagratibus loris: i. ardētī curru. Gurgitibus raptis: nimio ca lore deficcatis. Penitus tel pu. ga penitus ardebat: & tantū calorē solis sustinere nō poterat. Pares un. phe. igni. ga solus calori restitit. Nec minor: nō minor eēt padus nilo nisi q nilus maior uidet: quia quotānis uni uersā inundat aegyptum & eā secundissimā facit: unde nilus quasi nēos i λος nouus limus. Aegypti iacēt is p plana: ga aegyptus in plano posita est: unde iter scythas & aegyptios maximū certamen fuit: qui nam pri ores nati essent. Aegyptii se primū his rationibus natos dicebant: q illa regio esset temperator: & per conse ques ubi aer temperator eēt ibi primum etiam genus humanū natum fuisse. At uero scythā contradicebant enim se prius natos assererent nō fieri posse hoc: sed cum sit humilis aegyptus & in plano iaceat: ideo postre mā fuisse q a fluctibus maris derelicta fuerit: nam cum primū deus elementa & aquas a terra separauit: pri mo regionem suam. i. septentrionē: ga altior ē a mari destitutam fuisse: & ideo ibi primū hoies natos eē. Sta gnaret: ga facit aegyptū oēm nilus eē stagnū tū cū iundat eā. Nec mi. h. istro: nec padus minor esset istro nisi q ister ante q i mare ueniat oēs undiq amnes cōprehendit: h fluuius alio noīe Danubius dī: p sexaginta amnes capiēs septē hostiis i pōtū i fluit. Nō solus: ga sexaginta amnes accipit: & .vii. hostiis in pontū i fluit siculum. Dexteriora petēs: nūc. d. a. dextera pte quos flu. habeat. Tybrim: tyberis a dextera parte ex hoc mōte de

Succedit phathon flagratibus aethera loris: Gurgitibus raptis penitus tellure perusta Huc habuisse pares phoebeis ignibus udas. Non minor hic nilo: si non p plana iacētis Aegypti libycas nilus staguaret arenas. Nec minor hic istro: nisi q dū p meat orbē Ister casuros in quolibet aquora fontes Accipit: & scythicas exit non solus i undas Dexteriora petens montis decliua tybrim Vnda facit: rutubamq; cauū: delabitur ide Vultur: celer: nocturnaq; editor aurā Sarnus: & umbrosā lyris p regna maricā Vestinis impulsus aquis: radensque salerni Cultra siler: nullasq; uado q macra morat? Alnos uicinā percurrit in equora lunā. Longior educto qua surgit in aera dorso. Gallica rura uidet: deuexasq; aspicit alpes: Tūcūbris marisq; ferax: domit? q sabello Vomere piniferis amplexus rupibus omnes Indigenas latii populos: non deserit ante Hesperiam q cum sylleis clauditur undis

habuit cele berrimū: a qua & oppidū nomen accepit. Hora. Erinnāte marica littoribus tenuisse lyrim. Vmbrosā siluo sē. Siler: lucania fluuius salernū sterit dicit & silarus. Silius lib. octauo: Nūc silarus quos danutrit ags: quo gurgite tradūt Duritiē lapidū meris molescere ramis. Cultra: arua. Macra: hic per liguz montes iuxta lu nam effluit in tyrrhenū: & est in nauigabilis: ga uadosus & pceps. Moratus alnos nullos: nullā retinēs nauim Luna uero ē eturia oppidū nobilissimū portu celeberrimo & metallis abundans. Longior: ea qua magis lōgus erigit. Dorso: lōga sūmitate. Gallica rura uidet: despiciat galia trāsalpinā. Alpes deuexos: mōtes i clinatos & pendulos. Vmbria: Vmbria dicta q hymbribus supuerit: cōtermina est eturia & piceno: hanc q Rauēnam usq protendi cōsentit oēs. Marli: populi montani sabinos umbros hermicos atingētes. Fe rax: abundans. Domitus: aratus. Sabellos: sabelli populi sūt qui & samnites dicunt auctore Strabōe & Pli Rupibus piniferis: mōte ferente pinus. Indigenas: natiuos ab eo. Indigena enī sunt q eo in loco geniti sūt & nō uenerūt aliūde. Igit p indigenas habitatores antiquos accipimus. Nō deserit: nō prius terminat q pue nerit i siculū mare ad rhegiū ubi italia i duo cornua scissa ē: respicit q altero siculū pelagus: altero Ionicū. OMNIBO. Loris: curribus: partē p toto. Flagratibus loris: i. ardētī curru. Gurgitibus raptis: nimio ca lore deficcatis. Penitus tel pu. ga penitus ardebat: & tantū calorē solis sustinere nō poterat. Pares un. phe. igni. ga solus calori restitit. Nec minor: nō minor eēt padus nilo nisi q nilus maior uidet: quia quotānis uni uersā inundat aegyptum & eā secundissimā facit: unde nilus quasi nēos i λος nouus limus. Aegypti iacēt is p plana: ga aegyptus in plano posita est: unde iter scythas & aegyptios maximū certamen fuit: qui nam pri ores nati essent. Aegyptii se primū his rationibus natos dicebant: q illa regio esset temperator: & per conse ques ubi aer temperator eēt ibi primum etiam genus humanū natum fuisse. At uero scythā contradicebant enim se prius natos assererent nō fieri posse hoc: sed cum sit humilis aegyptus & in plano iaceat: ideo postre mā fuisse q a fluctibus maris derelicta fuerit: nam cum primū deus elementa & aquas a terra separauit: pri mo regionem suam. i. septentrionē: ga altior ē a mari destitutam fuisse: & ideo ibi primū hoies natos eē. Sta gnaret: ga facit aegyptū oēm nilus eē stagnū tū cū iundat eā. Nec mi. h. istro: nec padus minor esset istro nisi q ister ante q i mare ueniat oēs undiq amnes cōprehendit: h fluuius alio noīe Danubius dī: p sexaginta amnes capiēs septē hostiis i pōtū i fluit. Nō solus: ga sexaginta amnes accipit: & .vii. hostiis in pontū i fluit siculum. Dexteriora petēs: nūc. d. a. dextera pte quos flu. habeat. Tybrim: tyberis a dextera parte ex hoc mōte de

SECVNDVS

scēdit Thuscā uersus. Rutubāq; ca. i. pfundū flu. q in sinibus liguriā labiē. Vultur: flu. ē q pterlabiē ca puā. Nocturnā: edi. au. sar. sarnus flu. q pterfluit Veseuū cāpaniā. Et ostendit naturā huius flu. q nebulā cras tā & obscurā facit ut noctē imitari uideat. Lyris: ē flu. iter pōpeios & Vultur: labēs iuxta minturnas. Ma rica: um. f. sylue a marica nympha latini matre q tēplū habuit in ripa lyris. Vestinis ags. i. auctus cursu ab ags q defluat a uestinis populis: nā lyris quē antea danin appellabat labiē p agros uestinorū. Cultra. i. arua. Salerni: q mōs ferme in uisceribus suis Beneuētū habēs in salernū respicit. Salernū: oppidū cāpaniā: dī ctū a siler āne p αΥΤΙΘ ΤΩΙ ΧΕΟΥ. i. mutatā lram. Macra: dictus a p prietate rei: ga macer ē flu. p pōremulū labēs: ga tā rapide & hūilr fluit ut cō naues sustinere nō possit. Nullas al. i. naues. Lōgior ed. i. ab aglone respi cit padū & galliā oēm cisalpinā. Surgit: atollit i aerē. Gal. rui. i. galliā cisalpinā. Deuexas: i. clinatas alpes pars altior apcenini ab aglone padū pspicit deinde mantuā. Parma Rhegiū Paduā & alia oppida lōgior hoc dicit qd & superius dictū ē quō apceninus i modū cubiti se flectēs: uel pte sui potius in adriaticū mare uergēs p mōtorū fac: in cuius extremitate ueteres graeci urbē āconā cōdider: post uero firmū Picenū: Ausulū Marfos Pelignos respicit: deinde alterz flexū faciēs altissimus uerticibus garganeis appellatis i adriaticū mare influēs massiliā ciuitatē amplectit. Ferax. f. apceninus abūdās: ga ibi sūt populi fertilissimi. Nā Vmbria & Marlia abūdantissima regio es fuere. Sabello. i. sabino in eā pte uergēs. Piniferis. i. ferētibus pinus. Indigenas. i. i de genitos. Indigena: dicunt q nō aliūde uenerūt: sed ide nati sūt ubi habitāt a gracis αΥΤΟΧΘΟΝΕΣ. Nō de serit ante: ut añ dictū: habet fere i uisceribus bñuentū. Salernos: lucanos: donec extremū italiae oppidū rhe giū respicit. ubi a peloro diuisus a dextra syllā facit. Nō deserit hef. nō terminat añ italiā. Sylleis undis: nā qua pte alliduis maris fluctibus claudit: ibi statū syllā facit a dextero latere.

Extenditq; suas in templa lacinia rupes Longior italia: donec cōfinia pontus Solueret incūbens: terrasq; repelleret aquor. At postq; gemino tellus elisa pfundo est. Extremi colles siculo cessere peloro, Caesar in arma furens: nullas nisi sanguine fuso Gaudet habere uias: q nō terat hoste uacātes Hesperia: fines: uacuosq; irrupat in agros: Atq; ipsum nō perdat iter: cōsertaq; bellis Bella gerat: nō tam portas intrare patentes Quā fregisse iuuat: nec tam patiēte colono Arua premi q si ferro populetur & igni. Concessa pudet ire uia: ciuemq; uideri. Tunc urbes latii dubia: uarioq; fauore

SVLPI. Tēpla lacinia: Iuno lacinia in cala bria colebat i tēplo ditissimo atq; sāctissimo qd ei cōstituit hercules Lacinio latrone illic occiso. Lacinū ē p mōtorū ē ibidē ppe petiliā & eroto nē. Pōtas: mare ionū & siculū. Solueret cō. dissolueret uicinitatē. Tellus: italia cōiūcta sici lia. Elisa: exclusa siue submersa: nā ut i tertio i quit: Quo mare tellurē subitis aut obruit undis aut scidit. Et Strabo ait uiterremotū auulsam fuisse. Gemino: pfundo tyrrheno & hadriaco Extremi col. ulia pars apcenini. Cessere: in fortē uenere: qm annexi sūt peloro: sicilia: pro mōtorio q denotatus ē a peloro nauis hānibalis gubernatore illic sepulo. Virg. lib. iii. de hoc lo co sic ait. Venit medio ui pōtus & undis Hesper iū siculo latus abscedit aruaq; & urbes Litore diductas angusto iterluit astu. Caesar in ar. su. qua ui & impetu Caesar irrueret narrans poeta metū ciuitatū explicat: & ut pōpeiana praesidia sunt ex diuersis locis ciecta. Furēs: surcū simi lis & seuiēs. Vias: aditū. Quod nō: ordo est nō gaudet q. Terat: uastet. Vacātes hoste: in quibus p sūdia pōpeiana nō erāt. Vacuos: sine hoste. Nō perdat ipsum iter: nō uastet agros quacunq; itinerat. Cōserta: cōnexa: & uno nō dū finito incipe retaliud. Patētes: amice aptas. Nec tā pa. co. ar. p. nec tā q trāseat p agros oppidog pmissu: mallet. n. illos uastare. Populet: destruat. Pudet: ardebat enī oia uiolēter potius agere. Ciue: amicū romanū. Tūc ur. bres inquit breui defectura: ad caesarē sese muniebāt ut i hostē. OMNIBO. Suas rupes in templa lacinia: id est promontorium lacinium ubi est templū Iunonis La cinia: ibi Hercules superato Lacinio latrone templum condidit in honorem Iunonis: & de nomine Lacinia iunonis lacinium appellauit: est autem promontorium haud procul a petilia. Lōgior italia. Apceninus est longior q sit italia: quia in Siciliam usq; tendit uel uerius totam continens italiā terminat: quod Virgi. ostendit: Haec loca ui quondam & uasta conuulsa ruina Dissiluisse serunt cum protinus utraq; tellus una foret: id ē italia & sicilia simul coniūcta erant. Incumbens: scilicet apcenino qua parte cum sicilia iungebatur ita lia. Confinia: scilicet Italiae atq; Siciliae. Terras: uidelicet hinc terram Siciliae: hinc Italiae. Gemino p fundo: Siculo & adriatico mari. Cessere colles peloro: quia parte siciliae Pelorus terminatur: & a parte ita lia Apceninus. Caesar in arma: Caesar postquam sensit Pompeium relicta urbe in campaniam cum suis copiis profectum castra posuisse uim & imperium Caesaris ostendit Lucanus. dicit enim illū nihil magis q si uisse q ut uires susciperet: multosq; tandem ibi populos armatos inueniret: ut uiribus magis q uoluntate uin ceret. Furens: hoc perpetuo facit poeta pompeii partes extollit: Caesar ē acerbissime i se ctatur: non i specta ueritate: fuit enī clementissimus & humanitate usq; ad pōnitentiā cūctos superauit. Terat hoste uacātes: id est nō gaudebat populari terras hoste carentes: imo hostibus plenas. Terat: uastet popule. Atq; ip. nō per. iter. f. uincedo nō perdat iter: ga nisi uiceret iter pdere uideret. Conserta: f. uolētia armog. Pati colo. i. uolentē po pulo. Ciuemq; uideri: quia non ciuis sed hostis uult uideri Caesar. Tunc urbes: populi licet uiderent nō posse tantum Caesaris impetum sustinere: muniebant tamen sua quisq; oppida: & parati erant defendere

Iuno laci
nia
Lacinū

pro sanguine & gloria sua effunderet. Acte corphini: Lentulus ut dictum est Asculum tenebat: hic audio Caesaris aduentu ex oppido statim p̄grediens milites secū ducere conatus est: sed a maiori parte militū deseruit: incidit autē in Iubiliū ruffū a Pōpeio magno missū ad cōfirmādas piceni agri ciuitates: hic a lētulo multos accepit milites auditis q̄ facta erāt a caesare. f. q̄ municipū uolūntates inclinatae erāt in caesare contraētis undiq̄ cohortibus quos potuit milites secū adduxit & magnis itineribus corphinū intendit ad. L. Domitiū anobarbū successorē caesari a senatu destinatū qui p̄erat corphino: caesar eo cōfestim cohortes duxit cū cohortibus iā bñ successorē caesari a senatu destinatū qui p̄erat corphino: caesar eo cōfestim cohortes duxit cū cohortibus iā quinq̄ premisissis q̄ potē fluminis interrūperent distātē ab oppido passū circa tria milia: caesar cū ad pontē uenisset praeliū cōmissū est: milites statim domitiani repulsi se in oppidū receperūt caesar ad oppidum cohortes ducit ad murosq̄ castra ponit: & oppidū magnis operibus intercludere iustituit. Interea. L. Domitius despectatis Gn. Pō. auxiliis fugā parabat: cū sensissent milites cēntes salutis suae quoq̄ habendā eē rationē ipsi cū ceteris domitiū circūstant: ipsūq̄ p̄ductū in publicū custodiūt: postera die ubi illuxit p̄ Lentulū facta deditiōne: Caesar i. p̄tate acceptos educi iussit: fuerūt autē patricii tribuni militū equitesq̄ ro. & patriciorū liberi: iter quos erat. L. Domitius corphini p̄fectus & Lētulus sp̄inter ruffus Varrus Quintilius q̄stor. L. rubrius & Domitii filius: hos oēs Caesar cōtūmelis & cōiūtiis militū suoz phibitos icolumes ex uinculis dimisit: accepto tñ Corphino: hoc habet historia: quā breuiter Lucanus amplectitur.

SVLPI. Classica: tubas & cōcentū eage. Tyro oppositus: hi erāt milites illi quos pōpeius locauerat i foro ne quis tumultus ppli concitaret dū ageret cā milonis: nō quidē q̄ eēt cōtra Milonē positi sed in cōspectū ipsius. Inquit enī Cic. Quāq̄ p̄sidiis salutaribus & necessariis sepū sumus tñ ne nō timere sine aliquo timore possumus: q̄ si opposita miloni putare cederē tpi iudices. Poluto: reo & caede maculato. Nubē: puluerē quā cohortes excitabāt. Ardētes: splēdētes. Fluminis. i. Aterni q̄ ab adria per marfos labi: trāsītq̄ iuxta corphinū ad tertium fere milliū. Ertu montanis: apostrophā ad fluuiū ut insurgat pōieq̄ aquaz impetu auferat. Exitotus: egredere cū oī aquaz copia. Alnos: trabes ex alno arborē ex quibus pōns cōstabat. Discussa cōpage: dissolutis iūcturis. Hareat hoc limite: firmet & remoretur hoc termino. Terat ocia: amittat tps. Cohibete: o cohortes retinete. Ducē p̄cipit: Caesare festinantē. Stans: detētus. Deuoluit agmē: emittit q̄ cohortes. Nequicq̄: frustra: nihil enī p̄fecerunt: qm̄ caesar ut primū animaduertit: suos equites i domitianos enisit: repulsiq̄ illis oppidū obsedit. Pri or: ut erat in agmine. Solutio amine: si pōns deiceatur: nā ligatus dicit fluuius qui potē supra se habet. Nō satis est: i. sultatio in timidos hostes. Quessisse latebras: abscondisse uos intra muros & nō auderē i cā po aperto cōcurrere. Obstruitis: clauditis: impeditis ruina pōtis. Ganges: india fluuius qui decē & nouem alios suscipit. Eum Cyrus in quadringentos & sexaginta alueos diuidens pene in riuum attenuauit Is Alexandrum ne indos magis persequeret prohibuit. audierāt enī macedōnes duo & triginta stadia latū eē: p̄fundū uero centū. Submoueat: phibeat. Stabit: firmabit se. Ruiturū: quem diruere parāt. Accepit totas habenas: celeriter cucurrit. Leuis sonipes equus celer. id est equitatus ipse. Nymbo: grandini & multitudinem militum indicat. Vacantem: uacuum. Statione pulsa: reiectis domitianis. Ad tutas arces: intra corphinum.

OMNIBO. Tecta. i. moenia: non priuata aedificia dixit corphini. Tua classica seruat: hi enī milites uel pars eorū ex delectibus Pōpei fuerūt. quos sub potestate sua dicit habuisse domitium q̄bus aliqñ forū pōpeius obsederat: quo tpe Milo circūdatus corona militū nō ausus dicere cām dānatus ē de caede clodii. Poluto miloni. i. nocētī cadis clodiana. Oppositos: obfesso a militibus Pompei foro ne qua uis fieret iudicibus: & causam suā dicere coactus est milo: p̄ quo orationē insignem Cicero habuit. Dixit. f. domitius. Nubem. f. pulueris: nam ex puluere q̄ sublatu erat cognouit adesse caesarem: deinde post puluere acies cōspexit. Ardentes. i. fulgentes. Vir. Ardentes are cateruas. Immergite: rumpite fluminis pontem. Ertu montanis: ad ipsūm torrentem apostrophat. L. domitius: quē rogat ut totas uires cōtrahat: & inflatus hūc Caesaris ipetum retineat: quod si fecerit uictoria prima domitio attribuetur: q̄ ibi primū ab impetu suo Caesar remoratus fuerit. Exit: egredere o aninis: sed torrens erat sine nomine. Ingentes trahe aquas. i. cōtrahe oēs aquas ut im-

plearis & igētes quoq̄ naues sustinere possis. Alnos: naues. Discussa compa. f. ut dissoluantur naues nimia ui aquaz. Hoc li. hare. hoc termino retardetur Caesaris impetus. Lentus: ab ipetu suo tardatus. Cohibete. f. cōmilitones cōprimitte. Victoria nobis: id est caesare ab ipetu suo rep̄ssum esse istar uictoriae nobis erit: nec plura locutus: hac ut dixit domitius: ita ē fecit: nā milites statim ad flumē cōcurrūt: & potē demoliri parāt. Deuoluit. i. emittit ex moenibus. Ne quicq̄: nā caesar audiens aduētare cohortes domitii idignatus magna celeritate cohortes suas duxit: & ibi cōmissio p̄lio statū domitiani repulsi in oppidum se recipiunt. Prior caesar: significat ducis diligentiam qui prior ex omnibus uidit ubi sibi obstaculū fieret. Amne soluto: id est soluto ponte aninis. Prolatus: quasi porro latus a seipso quasi alienus esset ira nimia parcitus. Quessisse latebras pauori: id est ut se i muris abscondant pauore deterriti. Ganges: flumen est india: de cuius ortu ignorat sicut nili: hic non paucioribus hostiis oceanū ingreditur q̄ nilus: bene elegit hunc fluuiū gangē caesar igētem: ut ostendat se nulla ui reprimi posse. Post rubiconis aquas: post q̄ rubiconē semel traieci: nullus fluuius erit qui me retinere possit. Pontē ruiturū: priuūq̄ euertat. Hac ubi dicta. f. sunt a caesare statim eius iperium executi sunt milites. Leuis: uelox. Totas acce. habe. i. oibus equis ad pontem delati sunt milites. Crebroq̄ simillima nymbo: tanta teloz copia fuit ut imber coelitus cadere uideretur: posuit nymbum pro uento cū pluuia. Validi lacerti: p̄ ualidoz militum lacerti. Vacantem: uacuum hostibus. Pulsa sta. i. pulsus milibus q̄ i statione pontis positi fuerant. Arces: corphini.

Et iā moturas ingentia pōdera turres
Erigit: & mediis subrepsit uinea muris:
Ecce nefas belli: referatis agmina portis
Captiuū traxere ducē: ciuisq̄ supbi
Cōstitit ante pedes: uultu tamē alta minaci
Nobilitas recta ferrum ceruice poposcit:
Scit caesar p̄cāq̄ peti: ueniāq̄ timeri:
Viue licet nolis: & nostro munere dixit
Cerue diē: uictis iam spes bona p̄ribus esto
Exēplūq̄ mei: uel si libet arma retenta
Et nihil hac uenia si uiceris ipse pacifcor
Fatur: & astrictis laxari uincula palmis
Imperat: heu quāto melius uel caede pacta
Parcere romano potuit fortuna pudori.
P̄cāq̄ extremū cui fit quod castra secutus
Sit patriā magnūq̄ ducē totūq̄ senatum
Ignosci: premit ille graues interritus iras.

SVLPI. Moturas pōdera: unde saxa e tormētis mitterent. Erigit: caesar. Vineae: machina q̄dā lata pedibus octo: alta septē: lōga. xy. duplici tabulato cratibusq̄ cōtextis: & latera uimime munione: ne ita eā stantes milites ladanē. Eā lib. quarto scribit Vegetius: & noster poeta tertio. Tūc adopta leui p̄ cedit uinea terra Sub cuius pluteis & tecta frōte late tes: moliri nūc ima parāt. Subrepsit: paulatim puenit. Nefas: igētes: q̄ ducē pdiderūt cohortes ipse. Agmina: domitii milites. Referatis portis: facta deditiōne. Ducē: domitiū. Ciuis: caesaris. Alta nobilitas: laudat eū poeta ut neroni p̄cipi q̄ ab hoc duxit genus assentet. Alta: antiqua egregia: Minaci: minaz pleno & interrito. Poposcit ferrū. nō deprecatus ē mortē sed petiit. Recta cer. nulla capit inclinatione: & supplicis signo. P̄cāq̄ peti: mortē a domitio optari: & metui uita donari. Licet nolis: iuitus. Munere: beneficio. Cerne di. fruere luce & uita. Bona spes: q̄d eis etiā sim ignoturus. Partibus uictis: aduersariis meis uicēdis: ut Submersa: obrue puppes. Exēplūq̄ mei: signū meae benignitatis atq̄ clemētia: cuius exemplū i te conspiciant. Retēta ar. resume & itez i me pugna. Erti hil hac uenia: nolo mihi q̄d debeas p̄ hoc beneficio si me uiceris. Venia: remissione p̄cāe sine beneficio. Tertius: Da ueniā pater. Heu quāto: cōmiseratio a rei idignitate. Vel ca. p. et occiso domitio. Parcere ro. pu. abstinere & nō afficere rōanos tāto dedecore. Turpe enī erat q̄ ueniā ab hoste iuiti cōgerent accipe. Cui sit exte. p̄cāq̄: cui sit maxima & grauissima p̄cāna. Ignosci: q̄ ignoscat & nō sūmā de eo supplicii q̄d fuerit pōpe. & senatū secutus. Premit iras: dissimulat irā dōitius: dimissus uelut cōceptus. **OMNIBO.** Erigitur: nam positis ad muros castris oppidū ipsū magnis operibus munire iustituit Caesar: ut illud expugnaret. Ingentia pō. turres facit quae rois uehi possent quocūq̄ uellēt. Subrepsit: clā admota est. Vineae: tegmen est in modū turris quae admota muris defendit milites q̄ moenia concutere & effodere uoluerunt. Ecce: facta per lentulū deditiōne Lu. Domitiū milites sui cū ceteris apprehensum ad caesare tra xerūt. Agmina: milites domitiani. Nefas: potē eē interpositio: ut dicat o nefas: quasi detestē hāc p̄sidiā militū q̄ ducem suū pdiderunt hosti. Constitit. f. Lu. domitius. Ciuis superbi: caesaris: uultu minaci q̄uis ante pedes caesaris steisset domitius: tamen minaci uultu ituebatur caesarem qui cupiebat potius iterfici q̄ supplex uiuere. Nobilitas: domitii generositas & magnanimitas. Recta ceruice: nō demisso collo sicut suppli ces facere solēt. Poposcit ferrū: q̄ a mori malet. Scit caesar: caesar intellexit illum potius mori uelle q̄ uiuere sed tamen ueniā dedit domitio ac ceteris quos in captiuitatem redactos contu melis militū phibitos incolumes dimisit. P̄cāq̄ peti: scit Domitium petere mortem. Viue licet nolis: licet sciat hoc esse caesar: ta men ait: uiue etiā inuitus. Nostro mu. q̄ i p̄tate nra sita ē uita tua. Cerne di. i. uiue. Uictis iā bo. spes par. esto: hoc uelim eē p̄cipiū meae clemētia: ut oēs itelligat aduersa p̄tis me nō iō arma sup̄fisse: ut crudelitātē uelim exercere in ciues: sed ut iniuriā potius ppulsem q̄ inferā. Esto bona spes: ex p̄lo tui seruati exteri ciues oēs bene sperent de caesare: ut facile a nobis ueniā impetrent. Exēplūq̄ mei: id est esto exemplū meae mā suetudinis & clemētia. Vel si libet arma: non recuso quin arma repetas contra me: & si uiceris nolo mihi gratiam fieri. Vel: pro etiam. Retēta: iterum tenta: quanuis tibi semel male cesserit. Nihil pacifcor: id est nullum pactum faciam ueniā quam tibi cedo. Heu quanto: deplorat ignominiam Lu. domitii Luca

nus: q̄ coactus fuerit ueniā a Casare accipere cū honestius mori debuerit. Parceret romano pudori: hoc su-
it magno dedecori romanis ciuibus: ut ueniā ab hoste accipere cogent. Pœnax: declarat illud pudori:
hoc inquit loco supplicii magni: ut ignoscat habuit: q̄a meliorem causam secutus est. Ignosci: cui Domitio
Ordo ē hoc ignosci fuit extremū pœnax: cui: q̄ q̄a sit secutus castra patria. Ex tremū pœ: hoc fuit loco ex-
tremi supplicii: ut sibi ignosceret: quasi ingens facinus admiserit. Extremū: ultima pœna qua nulla maior
esse poterat. Premittit: q̄q̄ indignabūds & interritus a Casare esset Domitius: tamen iram ī pectore clau-
debat: & cū diu cogitasset qdā faceret an bello secederet: an in aliquam solitudinem se reciperet deliberat ut po-
tius moriat̄ q̄ ipse ceteris bellū gerētibz ī pace secederet. Premittit: claudit. Virg. Premittit altū corde dolore.

SVLPI. Romā ne petes: q̄ti dicat cogeri ī ocio
uiuere. Recessus pa. loca semota a bellis. Dege-
ner: uilis & abiecte si id egeris. Iā dudū: paulopost
Vita enim nra incerta est: & oīno breuis: uel iam du-
dum morituri. i. qui paulo añ mori debueras. Pa-
ras nō ire: stimulis se cōcitāt. Lucis rūpe mo. noli
amplius uita sūgi beneficio casaris. Contulit autē se
Domitius ad Pompeiū a quo Massiliā postea mis-
sus cū obsessam cōfirmasset statim discessit. Inde in
acie pharsalica perit. Nescius interea: cū Pompe-
ius ex Campania in apuliā se cōtulisset: & suas uel-
let copias domitianis coniūgere: eas ad concionem
uocauit qua illi nihilo magis excitati uehementer te-
mere Casarem ostenderunt. Ducis capti: domitii

Arma parabat: cogebat exercitū. Ut in sim. fir. ro.
par. ut se domitio cōiungendo fortior fieret: Iussus
rus classica: cōcētū tubaz ī expeditionē & iter. Ra-
tus: putās. Tentandas iras: irritandos aīos. Mo-
turi: iter arrepturi. O scelez: Hæc oratio in gene-
re deliberatio genus demonstratiuum habet admi-
stū. Suadet enim Pompeius aī honesto & facili for-
titer esse pugnandum in Casarem parricidam: quē
pluribus uituperat: Inde seipsum laudat. Primū igitur
captat beniuolentiam a rebus aduersariorū quas
dicendo scelez deprimit. tum ab auditoribus quod
sapienter & fortiter fecerint cū arma ī ultionem pa-
triaz sumpserint: & sint parati pugnare. Meliora: a
re romana: id est fortis seruitutis impatiens: liberta-
tisq̄ & patriæ studiosa: hæc enī sūt ppria romanorū.
Manus: multitudo. Nō priuata: ut sūt Casaris. Vo-
tis deposcite pugnas: alacri sitis in hostes animo: & huc usq̄ exordiū est. Ardent hesperii: Narratio qua ex-
plicat factoz atrocitatem. Populatus: populationibz & prædis. Gallica rabies: Inuidiose dicit Casarem
acerrimos in patriam hostes immittere. Effunditur: spargit immittit. Iam tetigit: Iam imbutū est sanguine
bellū: ut ait Maro: Iam cepte fieri cædes. Pollutos: crudeles maculatos. Dii melius: causam qua erat hone-
sta factam honestissimam docet: quod ille prior lacessierit. Itaq̄ ab ultione quæ honesti pars est argumentat̄
Nam de male meritis de patria est sūmendū supplicii. Dii melius: supple egerit. q. d. gratia est eis haben-
da. Inde: a Casare. Me præside: me duce Petat suppli. ulciscat sceleratos. Neq̄ enī: Antipophora: nō
potest bellū uocari: qd̄ est sine hoste. Vindictis: ulciscētis se de latronibus.

OMNIBO. Et secum. f. cogitat q̄ sequit̄. Petes: adibis ne romanū: quasi beneficiū Casaris pbans q̄ te
dimiserit incolumen. Degener: si hoc feceris. f. Recessus: solitudines. Medios belli: seipsum alloquit: o
ignauē adhuc dubitas: quasi tibi morturo non intelligas fatius esse ī bella ruere. Rūpe moras: id est omnes
dilationes frange. Rue certus: id est rue in media hostiū arma: ut iterficiaris: & sic pereat donum Casaris q̄
te incolumen esse uoluit: & sicut dixerat Domitius fecit: nam se ad exercitum Pompeii recepit. Sed aliter res
ipsa tamen sese habet: nam Domitius captus corfini tadio uitæ uenenum hausit. postq̄ uero biberat: audita
Casaris clementia pœnituit facti: & omni opere ut uiueret annexus est: ut scribit Pli. Nescius interea: rēdit
nūc ad Pompeium: dicens quid fecerit postq̄ audiuerit Casarem quacūq̄ prædicia romana debellare. Pa-
rabat igitur Pompeius ut firmaret exercitum aduersus Casarem. Capti ducis. f. domitii. Inmisit robore: ex-
diuersis militibus parabat exercitum. Partes: quæ erant aduersæ Casari. Iamq̄: anteq̄ castra moueret pō-
merent contra Casarem. Classica: signa mouendi castra: classicum signum est militare: tuba contorta. Se-
cuturo phœbo: die sequenti. Iras militis: id est ut iram sūmeret contra hostes. Veneranda uoce: ppter ue-
nerandam uocem ducis Pompeii & maiestatem. quo attentos orationi suæ milites faceret. O scele. ul. Hæc
oratio est in deliberatio genere: cuius finis est suadere arma contra Casarem esse sūmendā: suasio finē ha-
bet utilitatis honesti & facili: ut cum ostendimus quod suadere uolumus esse utile: delectabile: facile: hone-
stum: & necessarium. hic arguit ab honesto & a facili magis: deinde beniuolentiā captat: primo a persona cō-
militonum q̄ secuti sunt Pompeium & fortiter arma pro patria sumpserunt contra parricidā Casarē. O sce-

Et secū: romā ne petas: pacisq̄ recessus
Degener: in medios belli nō ire furores
Iā dudū moriture paras: rue certus & oēs
Lucis rūpe moras: & casaris effuge munus
Nescius interea capti ducis arma parabat
Magnus: ut imisito firmaret robore ptes
Iāq̄ secuturo iussurus classica phœbo.
Tentandasq̄ ratus moturi militis iras
Alloquitur tacitas uenerāda uoce cohortes
O scelez ultores melioraq̄ signa secuti
O uere rōana manus: quibus arma senatus
Nō priuata dedit: uotis deposcite pugnas
Ardēt hesperii sæuis populatibus agri.
Gallica p gelidas rabies effunditur alpes.
Iā tetigit sanguis pollutos casaris enses
Dii melius belli tulimus qd̄ dāna priores
Cœpit indenefas: iā iā me præside roma
Supplicii penāq̄ petat: neq̄ enī ista uocari
Prælia iusta decet patriæ sed uindictis iram.

Manus: multitudo. Nō priuata: ut sūt Casaris. Vo-
tis deposcite pugnas: alacri sitis in hostes animo: & huc usq̄ exordiū est. Ardent hesperii: Narratio qua ex-
plicat factoz atrocitatem. Populatus: populationibz & prædis. Gallica rabies: Inuidiose dicit Casarem
acerrimos in patriam hostes immittere. Effunditur: spargit immittit. Iam tetigit: Iam imbutū est sanguine
bellū: ut ait Maro: Iam cepte fieri cædes. Pollutos: crudeles maculatos. Dii melius: causam qua erat hone-
sta factam honestissimam docet: quod ille prior lacessierit. Itaq̄ ab ultione quæ honesti pars est argumentat̄
Nam de male meritis de patria est sūmendū supplicii. Dii melius: supple egerit. q. d. gratia est eis haben-
da. Inde: a Casare. Me præside: me duce Petat suppli. ulciscat sceleratos. Neq̄ enī: Antipophora: nō
potest bellū uocari: qd̄ est sine hoste. Vindictis: ulciscētis se de latronibus.

OMNIBO. Et secum. f. cogitat q̄ sequit̄. Petes: adibis ne romanū: quasi beneficiū Casaris pbans q̄ te
dimiserit incolumen. Degener: si hoc feceris. f. Recessus: solitudines. Medios belli: seipsum alloquit: o
ignauē adhuc dubitas: quasi tibi morturo non intelligas fatius esse ī bella ruere. Rūpe moras: id est omnes
dilationes frange. Rue certus: id est rue in media hostiū arma: ut iterficiaris: & sic pereat donum Casaris q̄
te incolumen esse uoluit: & sicut dixerat Domitius fecit: nam se ad exercitum Pompeii recepit. Sed aliter res
ipsa tamen sese habet: nam Domitius captus corfini tadio uitæ uenenum hausit. postq̄ uero biberat: audita
Casaris clementia pœnituit facti: & omni opere ut uiueret annexus est: ut scribit Pli. Nescius interea: rēdit
nūc ad Pompeium: dicens quid fecerit postq̄ audiuerit Casarem quacūq̄ prædicia romana debellare. Pa-
rabat igitur Pompeius ut firmaret exercitum aduersus Casarem. Capti ducis. f. domitii. Inmisit robore: ex-
diuersis militibus parabat exercitum. Partes: quæ erant aduersæ Casari. Iamq̄: anteq̄ castra moueret pō-
merent contra Casarem. Classica: signa mouendi castra: classicum signum est militare: tuba contorta. Se-
cuturo phœbo: die sequenti. Iras militis: id est ut iram sūmeret contra hostes. Veneranda uoce: ppter ue-
nerandam uocem ducis Pompeii & maiestatem. quo attentos orationi suæ milites faceret. O scele. ul. Hæc
oratio est in deliberatio genere: cuius finis est suadere arma contra Casarem esse sūmendā: suasio finē ha-
bet utilitatis honesti & facili: ut cum ostendimus quod suadere uolumus esse utile: delectabile: facile: hone-
stum: & necessarium. hic arguit ab honesto & a facili magis: deinde beniuolentiā captat: primo a persona cō-
militonum q̄ secuti sunt Pompeium & fortiter arma pro patria sumpserunt contra parricidā Casarē. O sce-

lerū ultores: sūmit beniuolentiā landans eoz res gestas: q̄. f. arma fortiter sūmāt uindictā sceleris cā. Melio-
raq̄ signa: a cā arguit: a re ipsa beniuolentiā comparabimus: cū nostrā causā extollendo laudabimus: aduers-
sariorūq̄ uituperando deprimemus. Meliora. i. quæ senatus populūq̄ romanus m̄ ih̄i tradidit. Vere ros-
mana manus. q. d. studiosa libertatis: & qui pati nō potestis seruitutē casaris. Non priuata arma: sed publica
ad illud respicit: q̄ casar bellū gerebat cōtra patriā priuato consilio. Ardēt hesperii: beniuolentiā compara-
mus a persona aduersariorū: tr. bus locis: uidelicet in odium: in inuidiā: in cōtemptū: aduersarios inducendo:
quos nunc in inuidiā adducit: res eoz superbe & crudeliter factas pferens: quia cōtra patriam sumpserunt arma
casar. Hesperii: itali: unde Quintilianus ardentē & cōcitatum Lucanum dicit: & oratoribus magis q̄ poetis
enumerandū. Popularibus: quia quacūq̄ ibat casar depopulabat agros. Gallica rabies: quia bellicosos
gallos casar secū duxerat. Sanguis. f. romanus. Dii melius: a cā arguit: quia nos nō bellū gerimus in alios
sed ut ppulsemus iniuriā: quia nocēs qui iniuriam infert: sed innocēs est qui illatam propulsa: licet enī uim ut
repellere. Dii melius. f. fecerunt. Tulimus: passi sumus nō intulimus aliis: ergo licet iniuriam ppulsa-
re. Inde. f. ab aduersariis & a casare. Iā iam: nunc incipit arguere bellū esse suscipiendū cōtra casarē: primo
a paribus iusticia: quæ est pars iuris naturalis. Ius naturale diuiditur in religione: pietatē: gratiam: uindictam
onem: obseruatiōem: ueritatem: hoc loco est a uindictatione. Vindictio est p quā ostendimus male merentibus
pœnam esse statuendā: quia casar male meritus ē de patria: ideo peti sūmi ab ipso supplicii. Me præsi. me
duce & imperatore. Prælia iusta: quia latrocinii potius est q̄ bellū. Sed uindictis iram: id est ultoris patriæ
nō est bellum appellandum: sed ira: ab attributis negotii arguit.

Nec magis hoc bellū ē: q̄ quū catilina parauit
Aufuras in tecta faces: fociusq̄ furoris
Lētulus: exertiq̄ manus uesana cethegi.
Orabies miserāda ducis: cum fata camillis
Te casar magnisq̄ uelit miscere metellis
Ad cinas mariosq̄ uenis. sternere pfecto
Ut catulo iacuit lepidus nostrasq̄ secures
Passus sicanio tegitur qui carbo sepulchro.

tolū obfiderē: absens dictator creatus gallos ad internecionē occidit: romanosq̄ ppter incensam patriā ue-
ios migrare cōstituentes retinuit. Miscere: equiparare. Metellis: In metellistres fuere preclari Macedoni-
cus Numidicus & Pius q̄ Numidici filius cū p̄tor eēt Popediū maroz ducē bello sociali opp̄ssit. Cōsul her-
culeos fratres superauit & Sertoriū ex hispania expulit. Ad cinas: Cina: similes. Cornelius cina cōsul ma-
riū exulē ex aphrica reuocauit: & una cū eo gessit ciuile bellū. Sternere: locus a facili cū exemplis. Catulo:
ipso auctore. Lepidus enī cōsul rege nouæ cupidus acta syllæ rescindere: pscriptozq̄ reuocare conatus cō-
citata urbe ī hetruriā pfectus ē: & mox exercitū urbi admouit. At Luctatius catulus collega eius & Gn. Pom-
pyllani qui Ianiculū & niluium pontē insederāt. primo statim impetu eum repulerūt. Ille uero in hetruriam
post in sardiniam abiit. ibiq̄ morbo & penuria perit. Carbo: Sylla deuicta italia dictator factus Pompeiū
sibi affinitate deiunctū in perpēnā & Carbonē q̄ siciliā occupauerāt misit: is Perpēna fugato siciliā recepit. car-
bonemq̄ damnauit & securi percussit.

OMNIBO. Hoc bellū: qd̄ suscepimus contra casarē. Quā cū catilina: qui patriam cum eodem incen-
dio rapinisq̄ consumere parauit. Lentulus: qui pretor romanus coniurationis huius cōscius & particeps fu-
it. Historia nota est apud Salustii. Exerti cethegi. i. deserti & nudati: nam postea nudatus fuit cum in carce-
rem coniectus est: aut melius exert. i. strenui & accincti: cethegi enī celeritatē maxime pbarunt. & ideo nūq̄
tunica usi sunt: ut tradit Porphy. Orabies mise. ecce breuis totius argumētī cōplexio qd̄ ē qd̄ casar agit: non
est bellū sed est pditio patriæ: quā miserandā rabiē appellat. Miseranda: scilicet quæ detestabilitate sua mi-
serabilis est: Ampliat hoc argumentum per locum illum: cū ostendimus id cōmissum esse ab illo qd̄ oportet
ret ipsū si ab alio cōmitteretur: defendere. Cū fata camillis: dii te patriæ defensorem casar esse uolebāt: non
autem proditorem. Camillis: similem facere Camillo: qui defendit patriam a gallis. Metellis: quoz alter
a Iugurta patriam defendit: alter uero a Cretensibus. Ad cinas mariosq̄ uenis: similis esse uoluit his qui
patriam prodiderunt ut fuit Cinna & Marius. Cinna flagitiosissimus tempu. summa crudelitate uastauit: pri-
mo cōsulatus ferens de exilibus reuocandis legem ab Octauio collega prohibitus & honore priuatus urbe p-
fugit uocatisq̄ ad pileū seruis aduersarios uicit: Octauū interfecit: Ianiculum occupauit. Itē & tertio consu-
lem se ipse fecit: quarto consulatu cum bellū contra Syllam pararet Ancona: ob nimiam crudelitatem occisus est
Sternere: arguit ē a facili per simile. Catulo lepidus: facile erit Pompeio uincere casarem: quoniā semp uin-
cere consueuit: arguit ē a possibili: a maiori: ad minus: nam si magnos imperatores uicit: uincā etiā minores.
præterea uult cōparare Casarē fugitiuis: ut bellum hoc nō dici possit: sed potius latrocinii. Catulo lepidus:
M. Aemilius Lepidus cū tentasset acta Syllæ rescindere bellū excitauit: unde a. Q. Catulo eius collega pul-
sus est: qui cum se in sardiniam recepisset bellum molitus est: ubi paulo post perit. Carbo. Gn. Pompeius
cum imperio missus est in siciliam aduersus Carbonem a Scylla proscriptum: quem etiam occidit: sed turpi-
ter mortuus est: nam cum duceretur ad supplicii: petiit tantum tps spaciū ut aluum leuaret: cūq̄ illic diutius

Furius ca-
millus

Metellus

Cinna

Lepidus

Carbo

mora traheret: a militibus sedens in latrina detruncatus est. Secures: quia iussit eum uirgis cedi & securi percuti. Sicario sepulchro: in sicilia enim res gesta est.

Sertorius SVLPI. Sertorius: hic a Sylla pscriptus oem hispania & Mithridate contra romanos sollicitus: eoq; duce lusitania & celtiberia bella agitata. Metellus & Gn. Pompeius aduersus eum missi ancipiti bello multis cum cladibus diu pugnando: prius bellum conficere potuerunt quam Sertorius suorum scelere & insidiis est extinctus. Inde uicto deditoque penna hispaniam in romanam fidem receperunt.

Iberi Iberos: hispanos ab ibero fluuio dictos. Si quod fides: si quid mihi crede uerum: & uti argumentum a facili & a maiori ad minus per contemptum

Inuideo: odio habeo & doleo. Iungere: comparare & annuntiare. Manus: arma: ipsi. n. fuerat demandatum bellum. Furere: furioso & impio in patriam. Parthorum: inuidiose ipsum spartaco comparat & dignum Crasso ultore dicit. Scythiis pthiis. Parthi enim e scythia uenientes asyriam occupauere eamque parthiam appellarunt. Sparthacus: hic de stipendiario thrace miles: de milite de sertorio: inde latro postea gladiator euasit. Effra: etoq; ergastulo Lentuli Capuae cum. xxx. eiusdem fortunae uirgis: seruos ad uexilla uocauit factoque exercitu Ceruesium montem in campania occupauit ubi cum a Clodio glabro obsideret eius castra diripuit: & campaniam populatus raptis partorum fascibus appellatus est imperator. Indelentuli exercitum in Apoenino dissipauit: apud Mutinam Cassii castra deleuit. Tandem cum de urbe inuadenda deliberaret a Licinio crasso pulsus fugatusque cum Brutiis angulum occupasset: nec in siciliam praenauit penuria traicere potuisset: cum suis omnibus forissime dimicasset ipsorum occisus est. Silica: latrocinio. Te quoque a uiribus & a constantia se commendat

Feruidus sanguis: in sanguine calenti sunt uires: si frixerit debiles reddimur & pusillanimes & tardi. Virgil. Frigidus obstiterit circum pcoria sanguis. Qui pacem potuere pati: qui sciunt in pace uiuere. Solutum: dissolutum uiribus. Defectum: debilitatum: & in quo defecerunt uires. Ne nos confirmat suos commendando se a rei militaris peritia: & clam caesarem carpit. Senior: qui peritor est & grauior. Miles. q. d. iuuenis & imperitus rei militaris: & pceptus ad omnia. Quo potuit: locus est a modestia. Quo: ad quascumque dignitates. Nisi regna: nisi patriae occupatione & tyrannide. Non priuata: non uult cuius esse sed tyrannis qui uult me superare: Hinc consul: ab auctoritate & tuto & facili cum irrisione argumentatur. Vterque Lentulus & Marcellus. Hinc: a paribus nostris Statura: non fugitura. Ducum: senatorum & pceptus. Non trahis omnia taecoco cur. non es adeo temeraria & caeca: Nam ut Cice. in Lucio ait: Non enim solum ipsa fortuna caeca est: sed eos etiam plerumque efficit caecos quos complexa est. Te quoque nihil pudet: ut certe pudet nam nunquam hoc efficies. Multis ne: gesta eius a mora extenuat & contemnit praesuis. Multis: inuidiose dixit: duo enim fuere. Rebellis: quam pacem non potuit: & quin rebellaret efficere.

Aetas: decennium.

OMNIBO. Quique feros mouit: sertorius a sylla pscriptus in hispania citeriore bellum ingens excitauit: & pfligatus a M. Antonio & M. Perpenna: aliusque conuictus in conuiuio trucidatus est decimo sui ducatus anno: in pernam ad M. Perpennam translatus est: quem paulo post uicit pompeius atque interfecit. Mouit feros iberos: quia priusquam bellum motum fuit illum recepit hispania. Exul: quia pscriptus est a sylla. Iberia: hispania: ab ibero fluuio appellata. Quamquam: arguit a facili per argumentum a maiori ad minus. q. d. hoc mihi dedecori esse uidebitur: ut te o caesar uincam qui magnos imperatores uincere consueui: cum tu fugitiuis & gladiatoribus ascribi potius debueris quam ducibus ro. Utinam inquit Crassus e parthia uictor rediisset: quemadmodum enim spartacum fugitiuum & gladiatorem uicit. ita te quoque fugitiuum & gladiatorum uinceret. Inuideo: idignor te cum his enumerari quam connumeratus es cum fugitiuis. His: magnis imperatoribus quos supra dixi. Opposuit furere. i. tibi gloria erit periisse auspiciis nostris ideo inuideo tibi: quia mereris sterni a minori duce: utpote a Crasso pthorum: utinam (si fieri posset) Crassus e parthia uictor rediisset: qui fugitiuos uicere consueuit. Ab oris scythiis. i. ubi deletus est Crassus cum exercitu ab Arfacie rege siriog. Simili causa. latrocinii: Sparthacus e thracia oriundus gladiator chrysus & eunomus ex ludo Lentuli cum quattuor & septuaginta eiusdem fortunae uiris aufugerunt Capuam: congregataque seruorum & ergastulorum manu usque ad iustum exercitum bellum fecerunt populo romano eruperuntque per campaniam omnem: & in ista illam regionem reddidere uniuersa acie cum Claudio legato: & Voreno pstore confluxerunt eosque cum exercitu uicere. Tandem a Lucio crasso uicti pulsi atque fugati: is ad extremum angulum brutiog inclusus fugam frustra tetrauit: eruptione deinde facta (ut dignum uiro erat) morie Sparthacus non times in bello fortiter dimicasset tanquam bonus imperator occisus est. Te quoque: nunc arguit a possibili: uires enim se paratas habere ostendit atque uirtutem: qua possit uincere

Caesare: non usque adeo inquit etate puectus sum: ut arma tractare non possim. Te quoque: sicut cum ceteris titulis id est uictoriis: trophaeis. Hac praecordia: demonstratiue. Disces: o caesar disces me longa pace a bellis distinet posse etiam gerere bella si necessitas igrat. Pacem potuere pati: quia sicut pacem ita bellum sustinere possum Licet ille: pompeius suis confirmatis argumentis debere milites suos bellum suscipere aduersus caesarem: nunc argumenta aduersario: i. caesaris quod dicebat superius: ueniat longa dux pace solutus: oratorie refellit: & quod ille obiebat in sua ueritate utilitate. Dux: concedo quod ego sum senior uobis: sed quanto magis sum senex: tanto et peritor in re militari. At uero caesar iuuenis est ut miles potius quam imperator appellari possit. Senior: sit miles senex in illis castris: & sit iuuenis dux: sed nobis sit senior dux & milites iuuenes. Quo potuit: arguit nunc ab auctoritate. nam haec sunt partes quae ualent ad imperatorem pbandum: ut dicit Cice. i. uirtus & auctoritas felicitas: & scientia rei militaris: ostenditque auctoritatem senatus tantam esse ut fortuna sine pudore pati non possit. a latrone superari: ab auctoritate sui: ergo refellit dicens se ad eum dignitatis gradum euasisse: quo nullus superior est: nisi si aliquis regnum appetat: & sic caesarem in uindictam adducit: quia maior uult esse pompeio non ciuica: sed tyrannica conditio. Ascendit: ad eum dignitatis gradum euasit. Quo: ad quem gradum. Liber. i. qui in libertate sit: non sub tyranno. Supra: nisi supra gradum quo euasit nihil reliquit: nisi si aliquis fieri rex appetit: plane hinc in caesarem loquitur: quia maior esse pompeio uelit regnum appetit. Non prius non priuata uita sed regia dignitatem appetit. Hic consul: nunc ab auctoritate consulis arguit totiusque senatus. Hinc: a parte nostra. Vterque consul. i. Lentulus & Marcellus. Caesar ne. i. uictor erit senatus: cum indignatione legendum. Trahis omnia caeco cursu. i. non adeo impudens est fortuna: ut tantum dedecus patiat senatus. Nihil pudet: pro non ullius rei te pudet. nomine ad uerbis. Multis ne rebellis: refellit ea quae ab aduersario dici poterat. i. non uincas caesarem o pompeius: qui galliam & fortissimas gentes subegit: unde pompeius hoc argumentis leuat quod negare non potest.

Gallia iam lustris: aetasque impensa labori
Dant aios: rheni gelidis quod fugit ab undis
Oceanumque uocas: incerti stagna pfundi
Territa quaesitis ostendit terga britannis:
An uanum timere minere: quod fama furoris
Expulit armata patriis e sedibus urbem:
Heu demes: non te fugiunt me cum cuncta sequuntur.

ra uicta illico imperatis obsidibus in galliam se recepit. Quaesitis: quia non plane norat nauas: ubi iaceret britannia: ut ideo quia cum iteque in britanniam ad solis occasum caesar naues soluisset: leui aphrico puectus media circiter nocte uento itermissio cursu non tenuit: & longius delatus astu: orta luce sub sinistra britanniam relicta conspexit. tum rursus uentus commutatione secutus remis contedit. An uanum: cauillatio est: an ideo superbis quod ciues pfugerunt: erras igitur nam secuti sunt. Furoris: belli. Urbem: methonymia. Armata: emphasim habet ad terrorem. Heu demens: dissolutio false opinionis.

OMNIBO. Gallia. i. quam uicisti. x. anni fluxerunt: ex quo contra gallos bellum geris: quibus semper rebelles fuere: nec unquam eos subigere potuisti. Multis lustris: hoc inuidiose dicit: nam duobus tantum lustris galliam omnem subegit caesar: quia cum quinque annis galliam pro. ro. subegisset: & pars illius tantum restaret: obtinuit in altero lustro. ut si bi puincia prorogaretur. Aetasque impensa labori: quia aetate consumpsisti in debellanda gallia. Animos. i. audacia: ut iue. Ira atque aios a crimine sumunt. Rheni gelidis: quod ad rhenum fluuium pertinet. ita legi: cum hinc fluuius caesar pontem iunxisset: cumque bellum suscepisset: quod si alius unquam fecit: traductis copiis in sinibus hostium paucos dies moratus est ut uicis & aedificis exustis in fines ubiog se contulit & illis auxilium pollicitus est: si a sueuis pmerent a gibus cognouit sueuos mor suo liberos uxores resque suas omnes in siluis deposuisse: & omnes quae arma ferre possent in unum locum conuoluisse ibique romanorum exercitum expectare: atque ibi decertare constituisse: hoc ubi competit caesar collectis omnibus rebus propter quas exercitum traduxerat: ut germanis metum inferreret ut sicabros ulcisceret: ut ubios obsidione liberaret: satis esse ad gloriam & utilitatem arbitras exercitum in galliam reduxit: pontemque rescidit. iste uero dicit fugisse ex oceano in galliam: sed falsum est quia domitis hostibus se in galliam recepit. Terga britannis: sicut a germanis ita a britannis dicit fugisse caesarem. Ita se habet de britannis historia: Cassiuellaunus dux britanog uastat agrum detrimensque acceptis: & in primis ciuitatum defectione p motus p atrebatem Comium legatos ad caesarem de deditio one misit. Caesar quod incontinenti hyemare cupiebat obsides britannis imperauit: britanniamque populo romano tributariam fecit: & obsidibus acceptis in galliam copias traduxit: non igitur fugit imo subactis britannis sponte sua se cum exercitu recepit in galliam: sed Pompeius res quas negare non potest caesari leuat. Oceanumque: nam uenit in britanniam caesar: & duxerat ad oceanum usque exercitum: post quem est britannia: quae alter orbis terrarum a nonnullis dicitur. Vnde & Virg. Et penitus toto diuisit orbe britannos. Incerti pfundi stagna: quia uocat oceanum tanquam stagnum. Britannis: quos ipse temere iuaserat: ideo terga dare coactus est caesar. An uanum: refellit quod caesar dicere posset. Facile erit uincere Pompeium qui Romani deseruit. Vnde dicit inferius caesar. Pro qua pugnabitur urbe: ac si dicat si parum tutus in urbe Romana uidebatur Pompeius: ubi tutus esse poterit a caesare. Vnde se non fugere inquit. sed senatus me secutus est non fugientem: sed consilio bel la gerentem: Nam ciuibus parcere uolui: ne si in urbe permanerem aliquid detrimenti ciuitas caperet. Vana mina: scilicet caesaris: rursus oratorie in laudem & utilitatem suam uertit: quod caesar dicitur te poterat.

Cilices SVLPI. Qui cū signa tuli: a præclaro gestorū celeritate se cōmendat: suasq; laudes & gesta perstringit. Fulgētia: gloriofa. Toto pōto: alludit ad cylicas qui cū maria undiq; inualissent: puidētia diligentiaq; pōpeiū: intra quadragesimū die certamine uix parato i deditōne cū plausu uenerūt: hos deinde pōpeius a locis maritimis remouit: sicq; mediterranea: regiōis colonos. Ante bis: ante q̄ luna bis uerteret & cursū pficeret Pelagi: tranquillū maris. Pyrata: prædo marinus: cilix. In angusta sede: p̄sertim ad urbē solioz quæ est i cilia & Pōpeopolis ē appellata ut Plutarchus & Plinius tradūt. Profugū per diuortia: fugiētē per semitas trās

uersas & diuerticula. Virg. in. ix. Obiciūt equites se se ad diuortia nota. Regem: mythridatē de quo triūphauit Sylla & postea Lucullus. In de uero a Pompeio attritus cū in seditionē uenisset cū Pharnace filio mortē sibi cōsciuit. Fata: felicitatē & uictorias. Felicior: ideo se feliciore appellat q̄ bellū confecit. Vacat mihi: uacua est gloria mea. Sub quocūq; sole: sub quacūq; regione quā sol aspicit. Tropeis: uictoriis.

Phafis Arctos: septētrio. Phafidos: Phafis colchogz fluiuius ultra hostia tanais in pōtū effluit. Medi

Syene us axis: meridies. Calida: est enī sub cācro iuxta torridā zonā. Syene: Macrobius hūc locū aperiens inquit: Ciuitas Syene quæ puincia thebaidos post superiorē montū deserta: principū est: sub ipso astiuo tropico cōstituta ē: & eo die quo sol certā partē ingrediē cancri hora diei sex: xta: qm̄ sol tunc super ipsum inuenitur uerticem ciuitatis nulla illic potest i terris de quolibet corpore umbra iactari. Sed nec stilus hemispherii mōstrantis horas quē gnōniona uocāt: tunc de se potest umbram creare: & hoc est quod Lucanus dicere uoluit: nec tamen plene ut habet ab soluit dicendo enim atq; umbras nunq̄ flectente syene: rem quidem attigit: sed turbauit uerū:

Bethis non enim nunq̄ flectit: sed uno tempore. Sic ille qui iniuste Lucanū arguit: qui inquit nusq; hoc ē nec ante nec post nec ad dextrā nec ad sinistrā nō nunq̄ ut ille legit. Bethim: fluiuiū qui ex terraconēsi demissus mediā hispaniā p̄fluit: mox mari p̄pinquus lacū efficit magnū ex quo duobus alucis lōge priore maioribus extēs labitur in oceanū. Ferit: cū impetu ingreditur. Tethym fugacē: oceanū uelocē & qui fluit & refluit. Post oia: ē enim ultimū oīum. Arabes: arabes populi in asia inter iudeam & agyptum. Eniochi: gens fera iuxta pontum a lacedæmonis oriundi. Colchi: iactabūdi more nūc colchos: mox cilices repetet. Colchos regio i asia iuxta pontū apud quā erat uelus aureū: quod Iason cū argonautis eripuit.

Arabes
Eniochi
Colchi
OMNIBO. Qui: ab auctoritate sui & uictoris arguit: & a maiori ad minus. Ego Pompeius qui maiora bella confeci: minora etiam cōficere potero & uincere: unde introducit a Poeta Pompeius: qui res omnes gestas suas breuiter & succincte commemorat. Signa tuli: me ideo inquit sequuntur: cum ea ante oculos ponūt: quæ toto orbe terraz magna uirtute gessi. Ante bis exactū: lege gabina præfectus est pompeius maritimā regionē: nā mare infestū reddiderat pyrata: adeo ut nec portus caietā imo nec hostia: tutus esset: quin in terras descendebant & latrocinii exercebant: duo prætores romani cū insignibus imperii capiti sunt. capta est etiam. M. Antonii filia cū in aggre proficisceret: & magna redempta est pecunia: illi ergo regiōi maritimā præfectus est Pompeius: qui postq̄ p̄sequutus est pyrata: mare totū duoz mensium spacio liberauit: quos maiori ex parte captos non occidit: sed cogitans hominē esse rationis participem: existimauit uitæ mutatione atq; locoz posse feritatē deponere: constituit eo in cōtinētē deferre: & partē quidem eoz urbes paruæ desertaq; receperunt: concludens complures in soloz urbe quæ restituta a pōpeio fuit: quam tygrannes armenia: rex nuper deserta fecerat. Alii Dimē achaiæ ciuitatē tūc ciuibus uiduatā incoluerūt. Ante bis exactum. i. ante duos menses: nam quadragesimo die fm̄. L. Florū superati sunt. Plutarchus uero haud longior ritriū mensiū spacio. Pyrata: prædator α πειρατω. i. a transeo: quia ex transuerso simul ac nauē uiderent impetum facientes deprædabant. Metuens. f. me & arma mea. Angustāq; domū. i. paruā habitationē: q̄ totū mare iufestum redēbāt: cōtēti fuere breui spacio terra. In sede: in urbibus paruīs ut solis & dimia. Idē per scy. gentes bello a se subactas dinumerat: nam dū fugientem regē p̄sequitur Mythridatem: primo quidē Mythridates a Lucullo sæpe acie uictus: tandem ad tygrannē confugere coactus est: cum quo & ipse tygrannes aliquotiens susus atq; fugatus: postq̄ nulla spes eēt a tygranne defendi: alias gentes & ignotas quare cōstituit. Fugit igitur in Bosphoz atq; Meotim & in ultimas terras. Pompeius tamen fugientē persequit: q̄ per populos bosphoro ac meoti uicinis incommoda multa passus est: sed nationes ac gentes per quas iter faceret bello subegit: nam hac pōpeii expeditione domita insula Pontū: Armenia: Cappadocia: Palestina: Arabia: India: & pyrata: oēs: Paphlagonia: Media: Cholchis: Hyberes: Albani: Syria: Cilicia: Mesopotamia: Phoenicia: hæc igitur enumerat Pompeius breuiter quæ in excursionē illa breui temporis spacio confecerat.

Idem: ego Pompeius. Per diuortia: per diuerticula: quia huc & illuc fugiebat Mythridates salutis suæ incertus. Scythici pontū: scilicet per gentes Bosphori ac meotidis paludis accolas. Indomitum regē: mythridatē

Qui cum signa tuli toto fulgentia ponto.
Ante bis exactum q̄ cynthia conderet orbem.
Omne fretum metuens pelagi pyrata reliquit.
Angustaq; domum terrarum in sede poposcit.
Idem per scythici profugum diuortia ponti
Indomitum regem: romanaq; fata morantem
Ad mortem sylla felicior ire coegi.
Pars mundi mihi nulla uacat. sed tota tenetur
Terra meis quocunq; iacet sub sole tropeis.
Hinc me uictorem gelidas ad phafidos undas
Arctos habet: calida mediis mihi cognit⁹ axis
Aegypto: atq; umbras nusq̄ flectente syene
Occasus mea iura timet: tethymq; fugacem
Qui ferit hesperius post omnia flumina bethis
Medomit⁹ cognouit arabs: me marte feroces
Eniothi: notiq; crepto uellere colchi

qui antea uici nō poterat ab imperatoribus romanis Lucullo & Sylla. Sylla felicior: quia neq; Sylla hoc effecit: quis ipsū regno uullasset. Pars mūdi: & p̄fecto hoc pōpeio contigit qd̄ nemini alii imperatorū romanorū nā de tribus partibus orbis terraz triumphauit: de libya uictō Domitio: de europa pulsus e maritima regione pyraus: postremo de asia: deuictis gentibus & nationibus paulo ante dictis. Quocūq; sub sole: siue in lybia siue in europa: siue in asia. Arctos. i. septentrio. Ad phafidos undas: quia dū persequit Mythridatē cōpit populos oēs pontum: armenia: capadocia: paphlagonia: Media: Colchidem: ubi est fluiuius phafis. Cognitus axis aegypto: p̄pter palestina dicit: quæ est pars aegypto. Calida aegypto: quia in meridie est: ideo calida: quia sub torrida zona exposita. Atq; f. est cognitus. Axis syene. i. p̄pter syenē ablatiue positus: nā grace locus: sicut thebe thebes. Nusq̄ flectente umbras: quia syene ciuitas i aegypto est ubi radii solis terrā perpēdiculariter adeo feriūt ut nullū corpus umbram faciat: quia quāto magis sol capiti nostro perpēdiculariter iminet tanto breuiore facit umbram. De quo Macrobius: Ciuitas autem syene q̄ puincia: thebaidos post superiorē montū deserta principū ē sub ipso astiuo tropico cōstituta est: & eo die quo sol certā partē ingrediē cancri hora diei sexta (qm̄ sol sup̄ ipsū tunc inuenit uerticē ciuitatis) nulla illic pōt in ceteris de quolibet corpore umbra iactari: sed nec stilus hemispherii monstrantis horas quem ὕπομῶνα uocant tunc de se potest umbram creare: & hoc est quod Lucanus dicere uoluit: nec tū plene ut habetur absoluit. dicēdo enī Atq; umbras nusq̄ flectente syene: quidē attigit sed turbauit uerū: nō enim nusq̄ flectit: sed uno tempore. Occasus: de septentrioē & oriente dicit: nūc de occidēte p̄pter hispaniā: ubi Sertoriū expugnauit. Mea iura: meā potestatem. Bethis: qui fluiuius est hispania: a quo Bethica pars hispania dicitur. Me domitus: nunc de oriente dicit. Arabs: p̄pter arabia dicit: Iudeam: Phoeniciam & Palestinam. Eniochi: populi sunt iuxta colchon dicti quoniā thecas & Amphistratus Castoris & pollucis aurigæ cū laconibus ex exercitu Iasonis hanc habitauerunt regionem ἠνίοχοσ enim aurigam significat: Strabo. Erepto uellere: nam colchogz nomen uulgatum est propter aureum uelus quod Iason cum argonautis rapuit.

Cappadoces mea signa timent: & dedita sacris
Incerti iudea dei: mollesq; sophene
Armenios cylicaq; feros taurosq; subegi
Quod focero bellū præter ciuile reliqui?
Verba ducis nullo pares clamore sequuntur:
Nec matura petunt promissē classica pugna.

molles lasciuq; sunt. Armenios: armenia duplex in asia ē inter Taurū & Caucasū: altera maior: altera uero minor & inferior dicitur. Cilices: Cilicia regio iuxta Taurū & Syria: pxima: dicta a Cilice agenoris filio Cilices duplices esse Strabo docet lib. xii. Taurus: populus Tauri mōtis qui ab indico mari surgit: deinde i ter aegyptum & pamphiliū pelagus obiectus septentrioni dextro latere: leuo mediterranea: plaga occurrit: deniq; se rypheis iugis annectit. Sed pro gentium uarietate diuersa nomina accipit apud indos hiamos. ap̄ parthos præniphates dicit: inde Taurus: At ubi in excellentissimā sublimitatē cōsurgit Caucasus. Quod bellū reliqui: ac si dicat nullum unde possit gloriam reportare: nā hoc quod gerit est latrocinii summi dedecoris. Verba ducis: factio dicendi sine: cum non clamarent præcaesaris formidine milites: pompeius a constituto itinere signa reuocauit & se brūdusū cōtulit. Classica matura: festinum cōcentū tubaz quo iter denuciaretur: supra enī dixit: Iamq; secuturo iussurus classica phœbo.

OMNIBO. Cappadoces: quia dum p̄sequitur fugientē mythridatē oia iustauit loca pompeius orientis: sed primo etiam Tygrannē uicit: qui cum pompeii successisse Lucullo audiisset: nam filius eius a patre Tygranne defecerat: & pompeii in armenia uocauerat tygrannes certior factus de humanitate pōpeii ipsū adire cōstituit: & cū equo ueheret a licitoribus pompeii iussus est descendere: q̄ uidelicet nemo peregrinus in castra romana equo uectus uenire cōsueuerit: paruit tygranes & gladium eductū præbuit militibus: deinde cū ad conspectū pompeii uenisset: & coronam ante pedes eius deponere uellet: pōpeius eū dextera porrecta in pximam sedē. i. sinistram apud se collocauit. Tunc pompeius inquit q̄ tibi ablata fuerint armenia: partes. f. Syria: Cilicia: Cappadocia: Gallatia: Sophone: lucullo ascribendū est: quæ autē nūc usq; tenuisti: si nouē milia talenta p̄ reliquo solueris omnia possidebis: delectatus ē his uerbis tygrannes: cum etiam pōpeii milites eum regem salutarē: promissit militi heminā: Centurioni uero heminas. x. Tribuno autem militum. x. talē ta. hæc cū audiisset filius eius agre tulit: ad cœnāq; uocatus uenire noluit: q̄ diceret se non egere pompcio: & romanorum alium inuenturū esse. pompeius tradidit illum custodibus & in triumphum a pompeio cū cæteris captiuis ductus est. Cappadoces mea si. te. quia Cappadociam ablatam regi tygranni restituit. Cappadoces sunt populi in capite Syria: Taurum montē ab oriente Cappadocia spectat: cui monti Iauria subiacet atq; cilicia: ideo cum dixit Cappadoces: statim has prouincias nominauit cum tāto monte. Incerti iudea dei: imo tu incertum deum colis insane poeta: sed iudei unū deum uerum solumq; colebant. Incerti: quia deū unū uerum colebant iudei: nec nomen imponebant: ideo deos incertos colere dicebantur. se uero deos certos colere dicebant ueteres: quia illis nomina imponebant. Iudea dedita sacris: iudeam ut ante dictum subegit pompeius: & templum ad id tempus uiolatum spoliavit. Aristobolūq; regem iudeæ cōpit: & captiuum secum duxit. Sophone: populi gallatia: finitimi sunt. Molles: dixit propter benignitatem aeris: sic inferius Emollit gentes clementia cœli. Cilicas: propter pyratas dicit: taurosq; qui iuxta taurum montem habitabāt

Cappadoces
Iudea

Sophene

Armenia
Cilicia
Taurus

nam tauri montē cappadocia ab oriente spectat cui subiecta est Isauria & Cilicia. Quod focero bel. qd des
niq; reliqui casari fieri ciuile bellū? q. d. nihil: oia enim bella cōfeci i toto orbe terrarū. Socero: casari. Ver
ba ducis: hanc ubi dixit pōpeius nulla subclatione pbata sunt: ut taciturnitas pōpeio suspecta fuerit: ideo nō
est ausus cōtra casarē ducere exercitū timentē: sed fatius eē existimauit in locū tutū recipe. f. brūdusū. Nul
lo clamore: nō est succlamatū a militibus: ut solet fieri cū orationē ducis comprobant. Matura classica. i. si
gna ppere data. Promissae pugna: quia pmisserat si aius ita fuisset pōpe. militibus se signū datū: ut castra
moueret: & casarē q̄italiam populabat uniuerso exercitu petere. Matura: oportuna.

SVLPI. Sensit & ipse: aduertit se quoq; timere. Discrimina: pericula. Signa: aquilas.

Agmen: exercitū suum. Pulsus: uictus & eie ctus a fortiori ex armētis. Explorat: tentat & experitur. Aduersis: occurrentibus. In pastus: in pascua. Recepta ceruice: resūptis uiribus ceruicis. Tori: pulpae musculi & dēstas quaedam carnis in collo & cruribus: & etiā in brachiis hominū: in qua qdem inesse dicunt uires. Virgili. Luxuriatq; toris aiosū pectus. Salus: pascua.

Tori

Apulia

Brūdusū

Agmina reddita: armēta q̄ recepit: nam uictorē sequitur. Apula: Apulia regio italiae hadriaco mari pxima iter Dauniā & calabriā. Brūdusū: Brūdusū mesapiorū lingua ut Strabo docet: sonat cerui caput. Est autē calabriā oppidum. Vrbs est: Brūdusū chretēs qui egnofo cū theseo discesserūt habitauisse: memoria p̄ditū est. postea alios e sicilia cum Iapige digressos: nā utroq; modo fama ē: cū una pmanere nollēt in boetia discessisse. Idem est auctor. Dictēis: chretēsibus. Dictae enī in chreta mons est qui & dictēus dicit. Strabo tradit. Cecropia: atheniensis. Theseus enī athenis in chretā ad minoraug sorte delectus uel spōte se cōtulit. nota est fabula apud plutarchū & Diodorē. Eam i principio sexti encidos Virg. strinxit. Mētis uictū thesea: Iusserat ageus discedenti filio ut si uince ret minoraug uela qua nigra erant mutaret i alba: sin minus: nigra referent. Sed illis Oblitis mutare: cū ageus nigra uela redeuntū cōspexisset se precipitauit i mare qd postea ageū ē appellatū. Mētis: falsū de theseo idicantibus. Hanc linguā: terrā tenuē exporrectā in linguā formā. Cogentis in arcū: cōstringētis se in flexū in cuius uno extremo calabria i medio Tarētus i altero magna gracia & brutii sunt: nec nos lateat portum quē poeta describit Virg. in primo aeneid. effinxisse his uersibus: Est in recessu lōgo locus isula portū Efficit &c. q̄q; & hispaniā chartaginis portus huic similis est.

OMNIBO. Sensit & ipse metū magnus. i. pōpeius: ga tacito milites uidit: coepit & ipse metuere. Placuit: pōpeio. Refert: retro ferris: iam enī milites pcedere ceperāt. Mittere: exponere. Iā uictū fama: ga ante q̄ casarē uideret: iā ferme uictū metu uidebat. Pulsus ut armētis: incertus inquit & pudibūdu agmē auerit pōpeius nō aliter q̄ taurus alterius tauri metu deterritus & uictus solitudine petit ubi se tantisper exerceat: & resumptis uiribus aduersariū repetat. Tradidit. f. casari. Armentis: deest ab. Syluag secreta: solitudines.

Vacuus: armētis. Exul: a pascuis suis depulsus q̄si extra ppriū solū sit. Explorat. i. exercet tentat. Impastus: quia quasi dedignat carere gramen: donec uires suas pfeceat: ut se nō parē modo sed superiorē eē existimet aduersariis. Recepta ceruice. i. recepta fortitudine. Excussi: ga cū caput excutitur colla quatit & pallearia. Mox reddita uictor: ga quae antea uictus amiserat: nūc rediit uictor. Inuito: nolte pastore. Quoslibet in saltus: quocūq; uoluerit ipse. Trahit agmina. i. armēta. Comitibus tauris: f. ipsū quasi triūphantē & uictorē. Mox: secūda pugna. Vrbs ē dictae: nūc describit sitū brūdusū: & τὸ ποταμὸν est. i. ueri loci descriptio τὸ ποταμὸν est ficta: qualis apud Virg. Est in recessu lōgo locus. Hanc urbs brūdusū a chretēsibus cōdita fuit: ab his qui uecti sunt naue thesei: postq̄ deuicto minotauro athenas uictor rediit: nec meminit mutare uela: sicut ageus pater mādauerat. Fabula hoc hēt Androgeus erat Minois regis filius nobilissimus athleta: q̄ cū iuuenes atheniensū uirtute superaret inuidiā cōtraxit: hūc igit equales in terrā editissimā subductū i mare precipitauerūt: minos rex cū frustra filiū repeteret bellū atheniensibus itulit: qui cū obsidionē amplius tolerare nō possent i deditionē uenerūt: hac lege: ut quotannis septē uiros septēq; scēminas Minotauro deuorādos mitterēt: priō mittebant plābei: miltitudo cū gētē suā perdi uideret facta feditione in urbe diutius hoc passi nō sūt: & ita coactus ē ageus rex atheniensū: sorte nobiles eos coepit educere q̄ mitterent. Accidit igit ut fors caderet in Theseū cui pficiscenti i cretā pater mādauit ut si uictor occiso minotauro rediret: uela ex nigra i alba mutaret. Theseus igit occiso minotauro ope Ariadnae filiae minois: cū eā phedra q; sorore abduceret p̄ nimia festinatioe oblitus ē uela mutare: pater ageus cū filiū expectaret locū eminetē cōscēdit: naue redeuntē uidit uelis nigris: & existimās filiū suū a minotauro deuorātū cū supites post illū eē nollet: se precipitem dedit in mare: & de suo noie mare ageū appellatū ē: dicit ergo chretēs qui uecti sūt naue thesei: hanc urbē cōdidisse

Velis mētis: ga uelis nigris rediit Theseus uictor: & mētis: sūt uictū eē. Hanc latus: italia a circulo i eurg ex
tēdiē. i. a uento ga collateralis occiduo ē: habes ab aphrico mare thyrrēnū: ab oriente Ioniu: a borea adriaticū
cū sinū ubi ē in angustū cōtrahit: ibi sita ē ciuitas Brūdusū in lingua modū: ga in oxigonū. i. in acutum argu
lum extendit Italia: ubi adificatū fuit brūdusū lingua mesapiorū significat caput cerui: Strabo. Linguā te
nuem: ga in modū tenuis linguā subit adriaticū: lingua significat p̄montoriū. Ouidi. Tribus hac excurrit in
aqua linguis. Producit: porrigit. Cogentis se in arcū: ga italia definit in oxigonū. i. in acutū angulū.

Hadriacas flexis claudit quae cornibus undas.
Nectamen hoc arctis immissū faucibus aquor
Portus erat: si non uiolentos insula coros
Exciperet faxis: lapsasq; refunderet undas
Hinc illinc montes scopulosae rupis aperto
Opposuit natura mari: flatusq; remouit
Ut tremulo starent contentae fune carinae.
Hinc late patet omne fretum: seu uela ferantur
In portus corcyra tuos: seu leua petatur
Illyris: ionias uergens ue epidaurus in undas:
Hinc fuga nautarū est: quū rotas hadria uires
Mouit: & in nubes abiere ceraunia cumq;
Spumoso calaber perfunditur aequore fason.
Ergo ubi nulla fides rebus post terga relictis.
Nec licet ad duros martem cunuertere iberos:
Cum mediae iacent immensis tractibus alpes:
Tum sobole ex tanta natum cui firmior aetas
Affatur: mundi tibeo tentare recessus:
Euphratem nilumq; moue: quo nominis usq;
Nostrī fama uenit: quas est uulgata per urbes
Post me roma ducē: sparsos per rura colonos:
Redde mari cilicas: pharios hinc cōcutere ges

SVLPI. Claudis: cōplecti. Cornibus: ru
pibus exporctis in formā cornū ceruinorū q
bus simillima sunt: & urbs ipsa caput imitatur.

Nectamen: flexus hic motū portū nō faciebat nisi eēt opposita insula. Coros: uētos ab occasu solstitiali flantes. Refunderet: remitteret fluctus qbus ferit. Lapsas: discurrentes. Flatus: uētos. Cōtente fune: q̄ nō indigerent anchoris & tuta eēt. Late patet: apta ē in oēm partē nauigatio. Corcyra: q̄ isula ē in Ionio pheacum patria alcynoi regnū olim scherea dicta. Illyris: europa regio q̄ terminat italia germania macedonia thracia epyro & mari hadriatico. Epidaurus: oppidū i epyro qd ppter iauspicatū nomē ut Plinius inquit romani dyrrachiū appellauerunt. Quū rotas hadria uires: q̄ in hadriaco tēstas exorēt. Huc: i portū brūdusū. Ceraunia: montes epyri a crebris fulminibus dicti & βραχύνος enī fulmē interstiat. Abiere i nubes: pleni sūt nubibus & nō uident Sason: isula cōtra calabriā quae ut Strabo ait ipsius iterualli qd inter epyrū & brūdusū iteriacet media sita est p̄pterea q̄ rectū nauigādo tenere cursū nequunt: a Saso ad hydrūtē leuorū iter faciūt. Rebus relictis: italia. Nec licet: nō enī habebat classē paratā: & casar facile poterat hispaniā occupare. Cōuētere martē: methōymia. Iberos: hi spanos q̄ lōgo spacio distabat alpibus interiecti

Corcyra

Epidaurus

Ceraunia

Sason

Tum sobole ex tanta: ex nobilibus p̄stātibus filiis Gn. pōpeii maiorē natu est allocutus ut undiq; cōuocaret auxilia. Recessus: remota loca. Euphratem: accolat eius. Euphrates in armenia iuxta fontē tygridis oriē Babylonēq; in duas diuisas partes Mesopotamiā irrigat more nili: & inde euphrates nūcupat: qm euphrata fertilitas accolat lingua dicitur: effluit aut in mare rubrū. Cylicas: pyratas. Quas est uulga. p̄ ur. oēs pplōs ad quos uenit nomen romānū postq̄ ego sui iperator. Pharios: aegyptios: Pharus insula est i nilo cōiuncta Aleyadriae ponte i qua turris altissima unde nocturnū ignē nautae p̄picere soliti & picula uitae: & i portus se dirigūt.

Euphrates

Pharus

OMNIBO. Quae: ligua. Claudis undas. i. facit portū. Cornibus flexis: dicit ex hac ligua oriri duo cornua: qbus mare coerceat: ut sit nauibus tutissimus portus & simul alludit ad deriuationem brūdusū. Nectamen: & q̄q; inq; lingua q̄ mare coerceat portū faciat: tñ nisi rupes altissima isula ubi oppositus ē portus uentos p̄hiberet nō sic tutus eēt nauibus portus: ergo saxa defendūt locū a uētis: ut sit stauo fida carinis. Tñ: ἀνακόλουτος subaudiē q̄q; lingua obductis cornibus claudit mare. Faucibus. f. lingua illius. Saxis: rupibus altis. Lapsas undas: fatigatas: ga frāgunē uuda cū saepe scopulū pcutiūt: sicut Virg. Inq; sinus scindit se se unda reductos.

Hinc illinc: utrinq; rupes altius isurgūt: ut mare ab utroq; latere coerceant. Hinc illinc: a dextera & a sinistra. Apto ma. ga mare an apertū erat. Flatus remouit: his scopulis altioribus remouit isula uētos: ut i portu naues retineri possint etiā sine anchora. Tremulo: tremētū: ga nō opus ē ancora. Hinc late: nūc dicit portū cōmodissimū nauis: q̄ i diuersas Asia ptes dirigit nauigationē. Fretū: adriaticū. Corcyra: isula Ionii maris. q̄ alio noie melana dicit. Illyris leua: a parte sinistra illyricū mare. Epidaurus: ciuitas graciae ut refert Strabo eam cares Aristotele teste occuparūt: nec hac urbs dicit nūc dyrrachiū ut affirmāt nōnulli: nā dyrrachiū ut idē inq; Strabo: alio nomine dicit epidamū. Huc fuga: fuga nautarū excitat ad hūc portū si quādo uiderint i mari tempestatē. Adria: adriaticū mare. Mouit ut. i. uētis agitatae naues cōcutit. In nubes abi. ce. ga tāta nubes sunt cumulate q̄ cacumina cerauniorū tegāt. Ceraunia sūt mōtes epyri sic appellati a crebro fulminū iactu: nā κερταυδός fulmē significat. Sason: Sason ut refert Strabo isula iterualli: q̄ inter epyrū & brūdusū iteriacet: media sita ē: eap̄pter q̄ rectū nauigādo tenere cursū nequunt: a sasonē ad hydrūtē leuorū iter faciūt.

Calaber: dixit ad differētā alterius. q̄ mons germaniae unde Sasoia pars germaniae. Ergo u. redit ad historiam: cū se brūdusū recepisset pōpeius uidens spē nullā repositā eē in italia: q̄ iā oēm eā casar occupaturus eēt nec transire posset in hispaniā: ga oppellatē erat alpes: statuit mittere in Asiam filiū natū grandiorē. Gn. pōpeii & cōsules q̄ genitēs & nationes orientales omnes ad bellum cōtra Casarem concitarent: quos aliquādo

deuicera: & suo beneficio & libertate deuictos habebat. Relictis. r. f. italis ga ia omne latiū occupauerat ca-
sar. Iberos: ga claudii hispania alpibus. Natū. Gn. Pōpeiū. Sobole: stirpe pōpeiū. Iubeo: uerba pōpeiū
ad filiū. Gn. pōpeiū. Recessus. i. loca extrema mūdi. Euphratē: ga ut ante dictū: dū pōpeius psequit fugiē
tē Midhridatem ad agyptū usq; gētes oēs domuerat. Euphratē: flumina p icolis posuit. Nostri. f. u. ga post
q̄ dux romanorū fui nomen romanū puenit ad extrema usq; terrarū loca: antea enī populus romanus genti-
bus illis incognitus fuerat. Roma: fama & nomē romanū. Cilicas: pyratas quos aliquando expulsi. Phas-
rios: reges agypti, ptolemeum.

Tygrānes SVLPI. Tygrānē: regē maioris armenia:
de quo sic Valerius: Vbi de humanitate atq; cle-
mentia regē armenia tygrānē: q & p se magna
cū po. ro. bella gesserat: & infestissimū urbi nr̄e
mythridatē pōto pulsū uiribus suis p̄tulerat in
cōspectu suo diutius iacere supplicē passus non
ē: sed benignis uerbis recreatū: diadema quod
abiecerat capiti reponere iussit. certisq; rebus i-
peratis in pristinū fortuna: habitū restituit: aque
pulchre esse iudicans & reges uincere & facere:
Meum: de quo sū benemeritus. Pharnacis:

Pharnax Pharnax mythridatis filius cū a patre bello my-
thridatico defecisset mortis illi cām s̄buit Vira
q;: maiori & minori. Ponti: maris euxini qd̄ a
meotide palude icipit. terminaturq; hellepōto
supra ipsū autē multā & diuersā habitāt natiōes

Rhipheas Rhipheas manus: multitudines icolag; rhiphe-
oz mōtiū. Sunt autē rhipheī in scythia a p̄petuo
uētore flatu denoiati: nā p̄ φηξω idē est quod
flo: hac regio affiduis obsessa niuibus uices tem-
porū nō nouit: sed ē i nubē aeterna caliginis mer-
sa ut Solinus ait. Ripei i arcadia sūt qbus ad dif-
ferentiā subtrahit aspiratio. Palus meotica. Me-
otis palus in scythia nō pfunda nā nō est altior:

Ripei pedibus: habet in habitu septingēta milia
passuū. Eam Tanais e rhipheis mōtib; fluens
ingredit & exit in pontū: adeoq; durat gelu: ut ue-
hicula sup eā accola ducāt. Triumphū: populi
de quibus triūphauimus militēt nobiscū. Per
ortus: p orientē. Et uos q latio. Cōsules adhor-
tat ut in Epirū se cōferat ad gracos & macedo-
nes sollicitādos. In epiz: Epirus in europa re-
gio olim dicta mollossia. Sunt tñ qui chaoniam
& Mollosiā epiri partē eē dicant. Signatis fastos. i. quoz noia in fastis notant. Tēpora enī & anni a consulū
noibus signabant. Fasti sūt libri q totius anni cōtinent descriptionē. Borcas: uētus septentrionalis sonorus.

Macedū: Macedonia a macedone osyridis filio dicta est ut docet Diodorus. Eā ab oriente thracius limes s̄
cingit. Meridiana thessali & epirota tenēt. ab occidēte dardani sunt & illyrici: a septentrione Peonia & Paphla-
gonia. Dattē pacis: nō ē certandi cōmoditas. Gerūt iussa: obitēperāt. At nunq;: Caesar his quā hactenus
egerat nō cōtētus: e Corphinio se brūdusiū cōtulit: pōpeiūq; illic frustra obsessū capere statuit. Ne qd̄ fa. mu-
tare liceret: ne qd̄ aduersi accideret: & hostes firmiora sibi auxilia cōpararēt. Assequit: ualde sequit. Pre-
mit uestigia: urget Pōpeiū. Maxima merces: nā q roma potiū uidet totius mūdi imperiū obtinere. Oppul-
sā: occupata. Præceps: subitus expeditus & diligēs. Quū qd̄ supesset: sinē enim rege p̄spiciebat & exopta-
bat. Instat atrox: cū atrocitate perseuerat.

OMNIBO. Tygrānēq; m. ga cū Tygrannes mythridatē dimisisset: q nullius sibi auxiliū spes foret filius
tygrānis a patre defecerat: & i armenia Pōpeiū uocauerat cū quo p̄grediēs multas urbes Pōpeiū capiebat:
certior factus tygrānes de humanitate Pōpeiū ad eū uenire cōstituit: & cū i illius cōspectū uenisset: coronam a
capite dēptā ad pedes pōpeiū deponere uoluit: sed eū pōpeius prauenit: illumq; correptū dextera in pximā
sedē collocauit: deinde ipsū regē cum uniuerso exercitu appellauit. Tygrānē meū igit quē uictum in regnū
restitui. Nec pharnacis: pharnax filius mythridatis fuit: q patre & ipse p̄didit p̄pter Pōpeium: & pater mo-
nitus se a filio prodi: sumpto ueneno qd̄ secum gestabat: ne in triūphum pōpe. duceret se occidit. Viraq; ar-
menia: maiore & minore. Nec: subaudi relinuas a superioribus: nō relinuas quin ad bella cōcites. Arme-
nia: cuius regē mythridatē uici. Ponti. i. maris qd̄ nūc mare maguum appellat. Rhipheasq; manus. i. scy-
thicas: nā de rhipheis mōtib; nascit tanais: ad quē usq; psequēs mythridatē Pōpeius gētes oēs Bosphoro &
meotidi uicinas debellauit. Aequore dēfo. i. planitia cōgelata & glatiē meotidis palludis dicit: qua: adeo du-
ro & cōgelato erat tergo: ut plaustra sustineret. Sed qd̄ plu. nio. qd̄ opus ē inqt ut singula loca cōmemorē
ubi gētes habitāt meo bello domita. Per totos ortus: p totū orientē. Oēs rede. in ca. tri. oēs populi de qbus
triumphauit in castra redeāt. Et uos qui latio: nunc pōpeius cōsules in graciā niuit atq; macedoniā: ut ubicūq;

Tygrānēq; meū: nec pharnacis arma reliquas
Admoneo: ne tu populos utraq; uagantes
Armenia: potiūq; feras p littora gentes:
Rhipheasq; manus: & quas tenet æquore dēfo
Pigra palus scythici patiens meotica plaustrū:
Sed quid plura moror: totos mea nate p ortus
Bella feres: totoq; urbes agitabis in orbe
Perdomitas: oēs redeāt in castra triumphū.
Et uos qui latios signatis nomine fastos
Primus in epiz boreas agat: inde p arua
Graioz: macedumq; nouas acquirite uires.
Dum paci dat tēpus hyems: sic fatur: & oēs
Iussa gerūt: soluuntq; cauas a littore puppes.
At nunq; patiens pacis longaq; quietis
Armōz: ne quid fatis mutare liceret
Assequitur: generiq; præmit uestigia caesar.
Sufficerent aliis tot primo mœnia cursu
Rapta: tot oppressā depulsis hostibus arces.
Ipsa caput mundi belloz maxima merces
Roma capi facilis: sed caesar in oia p̄ceps
Nil actū credens quum quid supesset agendū
Instat atrox: & adhuc quis possederit omnem

q; nomē suum cognitū eēt: inde gentes oēs ad bellum exirent. Signatis fa. libros ubi magistratū noia con-
tinebant. Agat uos boreas: ga ut supra dixi habet a borrea. i. a septentrione adriaticū sinum: ubi situs est epi-
daurus oppidū qd̄ antea uocabat epitauros. uide Strabonē. Primus: p primū: unde superius ita declarauit
poeta portum hunc brundusii aptum in graciā nauigantibus: in epirum & in indiā. Inde ab epiro: qua ē finitū
ma macedonia. Macedū: pro macedonū ut Papinianus: Nec macedū gens dura placet. Dattē. hy. i. dum
ips hyemis bellū differt. Oēs: filius & cōsules. At nunq;: nūc redit ad caesarē ostendēs illū igenio prompto
& ipigro & celeritate cōsiciēdi gaudere: nec enī unq; fatissicisse uidebat: ubi aliqd̄ supesset agendū. Pacis: ga
nō poterat pacē intermittere: sed bella bellis cōtinuare gaudebat. Ne qd̄ fatis: ne iterea dū morā facit fata. i.
fortuna: quā secūdā habebat i aduersā mutaretur. Sufficerēt aliis: oñdit quantū differat caesar ab aliis. Cate-
ri eni sibi ipsis grāde facius fecisse uiderent: s̄ oēm italiā uiribus occupasset. At uero caesar nihil fecisse uide-
bat: cū nōdū tota italia Pōpeius pulsus eēt & exercitiū in angustiis italia teneret: cūq; adhuc pars italia esset cū
pōpeio. f. brūdusiū: quod ē in sine italia. Cursu: primo ipetu. Ipsa caput: & roma sufficeret aliis: sed relicta
roma q̄ est caput mūdi psequit pūpeiū. Belloz ma. mer. qd̄ enī maius p̄miū eē poterat: de quo iter se cer-
tantes bellabāt q̄ roma. Roma ca. fa. ga cū destituta eēt a senatu populorū ro. g oēs secuti sunt Pōpeiū haud
difficiliter capi poterat: aliis eēt fatis hoc fecisse: sed alia ratione bellū gerebat Caesar.

Italiam: extremo sedeat quod littore magnus
Cōmunē tamen esse dolet: nec rursus apro
Vult hostes errare freto: sed molibus undas
Obstruit: & latum deiectis rupibus æquor.
Cedit i imensum cassus labor: omnia pontus
Haurit saxa uorax: montesq; imiscet harenis.
Ut maris agei medias si celsus in undas
Depellatur eryx: nullē tamen æquore rupes
Eminent. uel si conuulso uertice gaurus
Decidat in fundum penitus stagnātis auerni.
Ergo ubi nulla uado tenuit sua pōdera moles:
Tum placuit celsis innectere uincula syluis.
Roboraq; immensis late religare carthenis.
Tales fama canit: tumidū sup æquora xerxem

SVLPI. Cōem: cōmuniter possessā. Rur-
sus: nā paulo ante cōsules libere & secure dy-
rachitū nauigauerāt. Aperto: libero hostibus.
Sed molib; undas: brūdusiū caesar ueniens cū
accepisset cōsules magna cū exercitus parte se
dyrrachitū cōtulisse: pōpeiūq; brūdusiū cū decē
cōhortibus remāssisse: ueritus ne italiā dimitten-
dam pōpeius nō existimaret exitus administra-
tionēq; brundusii portus impedire instituit: quoz
rū opoz ut scribit caesar hac erat rō. Quā sau-
ces erāt angustissime portus molē atq; aggerē
ab utraq; parte littorū iaciebat: qd̄ his locis erat
mare uadofū. Iogius p̄gressus cū aggere altiori
aqua cotineri nō posset rates duplices quoquo
uersis pedibus triginta e regiōe molis colloca-
bat: has quaternis anchoris ex quatuor angulis
distinebat ne fluctibus mouerēt. Iis p̄fectis col-
locatisq; alia deinceps pari magnitudine rates
iūgebat: has terra atq; aggere cōiegebat ne adi-
tus atq; incursus ad defendēdū impediret. a frō-
te atq; ab utroq; latere ac pluteis p̄tegebat in q̄r-
ta quaq; earū turres binorū tabulatoz excitabat
quo cōmodius ab ipetu nauitū icēditq; defendē-

ret. Molibus: igētib; saxis & aggere. Obstruit: claudere conat. Deiectis: excisis ex isula & rupibus por-
tus. Cedit i imen. cassus la. hypallage labor imensus cadit in cassū. Vorax: irremediabilis. Arenis: arenosa
p̄funditati. Vm. agei. nō alit ingt q̄ si erix mons in ageū scipiteē: aut gaurus in auernū: & nō apparent.
Agei: ageū mare uel ab ageo patre thesei q̄ seipsū scipitauit: uel a scopulo capra simili denoiatū cū enī
capra est. Erix: mons in sicilia in quo tēplū est ueneris erycina: & sepulchz Erycis filii quē hercules cum eo
certas cestibus iterenit. Gaurus: mōs i cāpania massico & surrēto p̄pinquus. Auerni: q lacus ē in sinu bas-
iano dictus q̄s αορροσ. i. sine auibus. Penius sta. p̄fundissimi. Ergo ubi: cū saxoz aggeribus nihil p̄fice-
ret caesar ratibus exitus occupare cōstituit. Tenuit sua pō. firmauit se. Vado: nō p̄fundo nimis sed p̄cipi-
ti. Innectere uincula: rates ex arboribus & trabibus facere. Tales fama canit: sic & Xerxē ingt fecisse ferūt
quum ex asia in europa cōtra gracos traduxit exercitū. Xerxē: Xerxes darii regis persaz ex athossa filia cy-
ri genitus patri successit in regno: bellumq; graciā inserēs in mari hellepōthiaco ab abydo urbe asia usq; in
sestion urbem europa pōtē connexit & pedibus traiecit exercitum.

OMNIBO. Extremo litore. i. angustiis adriatici maris: uidelicet brūdusiū: iō existiabat sibi cū Pō. cōem
italiā: qd̄ pati nō poterat. Rursus: sicut aū fecerat. Errare. f. tētat excludere a mari Pō. ne brundusio exire pos-
sit. Apto: libero mari. Molibus. i. munitionibus parabat munire brūdusiū: istituit & muros rescidere & cir-
cundare munitionibus ut obsidione oppressus Pom. in deditionē uenire cogere: sed obtinere non potuit qd̄
uolebat. Molibus: igenibus adificiis. Rupibus: saxis ingentibus quasi fundamentum operis construens.
Cedit i imen. ca. la. manifesta hypallage p imensus labor cedit in cassum. i. frustra: nā nō obtinuit qd̄ opta-
bat. Oia pō. hau. sa. uo. ga tāta p̄funditatis erat ut omnia saxa q̄taunq; forent obrueret. Vorax. i. p̄sum-
dum mare. Ermōtes. i. saxa tanq; montes. Ut mare: quē admodū inquit si magni mōtes Ionii ageiq; ma-
ris obruerent: tñ eminere nō possent. Eminēt: p̄ eminerēt. i. extarēt. Erix: mons sicilia in quo ueneris tē-
plū locatū ē: teste Strabōe: qd̄ singulari uenerationē colit: sed hac tēpestate desolatū ē: & roma aū portā colli-
nā: dea huius adificiū. qd̄ ueneri erycia tēplū dicitur: cui cū aede sacra isignis adiacet porticus. Gaurus: mōs
cāpania. Cōuulso: abrupto. Stagnātis. a. auernus lacus ē: q̄ descēsus ad iseros dr̄: haud p̄cula a cunis. Rūor
erat idigenaz ut refert Stra. supuolates aues: q̄steter exhalās odor exanimasset i ipsas aqs decider: iō hac p̄tē
Plutōi dicatā opināt. Ergo u. postq̄ n̄ ualuit moles i mare iacer: ut pō. brūdusiū icluderet statuit deide circūda

Aegeum
Erix
Gaurus
Auerni
Xerxes

re uallo. Tenuit:firmare potuit. Vado:pfundo. Casus syluis:hoc e uallo munire bruduſiu cepit. Late: spacioſe ut pote coſtructo adiret moenia bruduſii. Tales fa. p ſimilitudine ondit quomodo mare obſtruere uoluerit Caſar: ne nauigari poſſet a poſſeio: que admodu inq Xerſes: cu i. gracia traiecit innumeg exerci: tu: ut quacuq; iret fluuios deliccaret. Vnde e illud Iuue. Credit olim uelificatus athos: ite epotaq; flumina me do prandete. Athos: mōs e macedonia: altitudinis admirada: mari aegeo ſupeminēs. Xerxes cu bellu athe: nienſibus inferret factu pote p heleſpontu ex aſia exercitu traiecit i europa: deinde hunc monte athon deſoſ: ſum: partim inſula fecit partim monte reliquit: & p mediū monte nauigabile iter fecit p mille & gngentos paſ ſus: dicit ergo que admodu mare helleſpontu pote traiecit & Athon monte nauigabile fecit: ita etiā conatus eſt nūc facere Caſar ut pompeiu clauderet & brunduliu obſideret. Tumidū: ſupbū: ga minatus e cōpedes Ne ptuno. Iuue. Ipſum cōpedibus qui uinerat enoſigam. Aequora. f. helleſpōti.

Helleſpōtus

Athos

OMNIBO. Inceſſit: ambulauit. Helleſpō ti rapidi: id maris ſtrictū & uelox helleſpōtus ap pellat: quod a Tenedo in pponitē uſq; uergit: ſic dictus ab Helle ſorore Phrixi illic ſubmerſa: ſerit aut ec ſtadiog ſeptē. Nō eurū zephyrūq; nō metuens uentog tēpeſtatē. Quū uela ra: telq; in mediū diſſerret athon: cū monte athon magna ex parte nauigabile feciſſet. Athos ſeu Athon mons e inter macedonia & thracia alti: tudis admirada: a claſſibus xerxis nauigatus nā nulle & gngētis paſſibus abſciſſus e: & pons ſub ſtrimoē fluuiio relictuſus adeo ſubcauus ut flumē curſu ſup pontē cōſiceret & ſub pote mare inun: daret. Ora profun. hoſtia & exitus portus brū: duſii. Arctant caſu nemog: ſtrigunt trabibus Surgit: auget. Tellure noua: erat eni trabes terra cōſtrata. Cōpreſſa: occupata & colliga: ta. Vt referet pelagus: ut aperiat mare & obii: ces ſoluat. nani cōtra munitiōes caſaris: hac pō: peius: Naues magnas onerarias quas in portu brūduſino deſpēderat adornabat: ibi turres cū ternis tabulatis erigebat: eaſq; tormētis & oī ge: nere telog cōpletaſ ad opa caſaris appellebat ut rates prūperet atq; opa diſturbaret: ſic quoti: die utriq; e minis ſūdis ſagitt reliquitq; telis pu gnabat: atq; h ita caſar adminiſtrabat ut cōditi: ones pacis dimittēdas nō exiſtiaret. Spargat bellū: diſſipet bellicas machinas. Plenā noto: plenus uento uelis. Tēſis rudētibus: extēſis ſu: nibus ut maiori cū impetu irent. Rates: naues oneraria: q̄q; pprie ſūt trabes ſimul connexa. Acta: in pulſa. Per claſtra maris: p mare clauſū. i. portū ipſum. Diſcuſſere ſolo: remo: uerunt e ſuo firmamēto. Eſt eni ſolū q̄qd aliqd ſuſtinet ut tra aqua coelū. hic illud: Aſtra tenēt coeſte ſolum

Conſtruxiſſe uias: multum quū pōtib⁹ auſus Europamq; aſia ſeſtonq; admouit abydo Inceſſitq; fretum rapidi ſuper helleſponti Non eurū zephyrumq; timens: cū uela ratesq; In mediū diſſerret athon: ſic ora profundi Arctantur caſu nemorum: tunc aggere multo Surgit op⁹: lōg⁹q; tremūt ſup æquora turres. Pompeius tellure noua compreſſa profundi Ora uidens: curis animum mordacib⁹ angit: Vt referet pelagus: ſpargatq; p æquora bellū. Sape noto plenā remiſiſq; rudentibus acta: Ipſa maris per claſtra rates ſaſtigia molis Diſcuſſere ſalo: ſpaciūmq; dedere carinis. Tortaq; per tenebras ualidis baliſta lacertis Multifidas iaculata faces: ut tēpora tandem Furtiua placuere fugē: ne littora clamor Nauticus exagitet: neu buccina diuidat horas Neu tuba premōitoſ pducatur ad æquora nauas Præcepit fociis iam cōperat ultima uirgo Phœbum laturas ortu præcedere chelas: Cum taciti ſoluere rates: non anchora uoces Mouit: dum ſpiſſis auellituncus harenis.

Solum

Baliſta

Fastigia mo. ſūmitates aggeris & turriū. Carinis: pōpeianis exitur. Baliſta: tormētū genus quo haſta ma iores emittit dictū a βαλλῶ qd e iaceo: qnq; p inſtro q̄ſante muroſ ſaxo accipit. Oui. q̄ graue baliſta: mo: nia pulſet onus: & i hac ſignificationē Vietru. accipit. Torta la. n̄ emiſſa ſed itera & curuata. Iaculata f. ſuſtes ardētes & ſciſſas. Vtē. tā. iterea nouē nauibus a cōſulibus dyrrachio remiſſis pōpeius diſceſſū pauit obſtru: ctis in prius portis & uicis: plateiſq; ciuitat: factiſq; ſoſſis i uis i qbus ſtipites acutos pfixerat & eas eratibus & tra æquerat quo facilius caſar i petū r̄moraret. ide cū ſilēti iuſſit milites naues cōſcedere. Furtiua: cladeſtie Exagitet: reſpiciat & audiat. Neu b. di. ho. ne uigiliū pmutatiōes ſigno buccia ſierēt ut morl ē: nā e tnis i tnas horas alii euocāt. Buccia lituus. Neu tu. neu ſignū pfectōis tuba daret. Iā ce. ul. uir. duplicis deſcriptio tē poris: nā & ipſa aurora deſignat & eqnoctiū autūnale: qd e circiter octauo calēdas octobres: tūc. n. ſol e i li bra quā uirgo pcedit. Vltia uir. ultia pars uirginis. Chelas: brachia ſcorp̄ii q̄ librā efficiūt. Laturas phœ: bū: in quibus erat ſol oriturus. Non mouit uoces: ſolent enim nauas in anchoraz euulſione clamare. OMNIBO. Pōtib⁹: ut maria quoq; pōtib⁹ iūgeret. Admouit: adiūxit. Europa: q. a. ſeq; ephexegēſis e: nā ſeſtos e oppi. i europa: abidos i aſia. Vela ra. q. i. uela ratiū: e diadis: ſic Vir. Molēq; & mōtes. i. molē mōtiū In. m. d. a. i. p mediū mōtē nauigaret. Ora. i. hoſtia mar. Arctāt. f. a caſar. Caſu. n. i. cadētib⁹ arborib⁹ icl ſis. Agger: ga aggerē uallo addidit. Tremūt. f. a. t. ga ſūdantū erat iſtabile: iō turres q̄ emiebāt iſtabiles erāt Pōpeius: caſar obſiderē pabat pō. i. menib⁹ brūduſii qd cū uideret pō. i. digno aīo ferēs q̄rebat q̄ rōe poſſet erū pe: nec prius deſtitit q̄ ruptis molib⁹ ſequēti nocte cū oī exercitu egreſſus e. Ora. p. i. hoſtia mar. Cōpſa: obſtructa. Tellur: agger. Angit: cruciat aium cur: ga pati n̄ poſſet ſe icluſū eē. Spgat. bel. uidelicet claſſe ſua Sape: ut id faceret ſtate uēto & plēis uelis roſtra i moles illas collidebat: ut rūpet aggerē caſar: & ſtati tormē tis fracta mole iter apuit ut exire poſſet. Noto plene ra. i. uela ratiū plena uentis. Tēſis ru. ga ſpirante uen

to tendunt rudentes. Diſcuſſere: diſſipauere. Spaciū ca. ut exire poſſent. Torta. f. eſt: baliſta dē iſtrumen tum quo tela maiora iaciunt: dictū α π ο τ ο υ βαλλειν .i. a iaciendo. Validis la. ga q̄buldā haſtis torquent ut intendant poſtq̄ intentā ſunt remittuntur. Vtē: tan. poſtq̄ ſatis rupta moles e pōpeius oninē exercitū ap: paratū eē iuſſit ut ſequēti nocte militibus paratis: nec ullo buccina ſonitu excitatis: ſed clam oēs cōuenirēt & ex oppido exirent clā caſare. Nec cla. nau. exa. f. reſpercuſſione uocis: ga iuxta littus ſi quis clamorē ediderit ſtati uox eius reſpercutitur. Neu bucc. di. ho. ga noctē in q̄tuor ptes diuidunt: & unaquaq; pars ternas ho: ras cōtinebat quā uigilia nocturnā appellabant. Horas: ut prius cuſtodiſus ſecundi ſuccederēt: tertii ſecū diſ. Deducat: ne tuba ſignū det mouēdi caſtra ut iſciis hoſtibus auſugerēt. Iā ce. ul. uir. nūc deſcribit tēpus quo pompeius diſceſſit e brundulio: aſtronomice. Dicens autūnale fuiſſe equinoctium quod ſit octauo ca: lendas octobris ſole in libra poſito. Vernale autem equinoctium ſit octauo calendis aprilis ſole in ariete po: ſito: dixit ultima uirgo: nani ſignifer circulus in quo duodecim ſigna continentur ita p zonas tripartitas in ob liquū extendit ut curſu ſolis cōtinet ipſe circulus q̄ zodiacus appellat: ita p zonas uertit: ut ſol in unoquoq; ſi: gno uentis unius ſpaciū cōſumat: ergo diſcedente uirgine ſequit libra: chela ſcorp̄ii librā faciūt: quo circa ul tima uirgo inq̄ iā cōperat diſcedere ſub ſequēte libra. i. chelis ſcorp̄ii ſub ſequētib⁹: i quibus curſus ſolis ſe: turus erat. cū ergo in libra curſus ſolis eē cōperit aequinoctium eſt autūnale: recte ergo ultima uirgo id eſt ultima pars uirginis. Cōperat pra. quia cum ſenſim diſceſſerit uirgo: iam ſub ſequitur libra. Chelas. i. li: bram. Ortu: ga occidente uirgine oriē libra & ſtati eſt equinoctiū autūnale. Voces mo. i. ſonitū fecit. Vn cus. f. anchora: nullas uoces fecit dum euellerēt.

Dum iuga curuantur mali: dūq; ardua pinus Erigitur pauidi claſſis ſiluerē magiſtri. Strictaq; pendentes deducunt carbala nauas Nec quatunt ualidos ne ſibilet aura rudentes Dux etiā uotis: hoc te fortuna precatur Quam retinere uetas liceat ſibi p dēre ſaltem Italiam: uix fata ſinunt: nam murmure uasto Impulſum roſtris ſonuit mare: fluctuat unda Totq; carinarum pmiſtis æquora ſulcis. Ergo hoſtes portis quas omnes ſoluerat urbis Cum fato cōuerſa fides: mur: ſq; recepti. Præcipiti curſu flexi p littora portus Ora petūt: pelagusq; dolent cōtingere claſſes: Heu pudor: exigua eſt fugiēs uictoria magn⁹ Anguſtus puppes mittebat i æq̄nora limes Arctior cuboica: quæ chalcida uerberat unda. Hic hæſere rates geminæ: claſſiq; paratas Excipe manus: tractoq; in littora bello.

SVLPI. Dū iuga mali curuant: dū antēna: id eſt tranſuerſa in malo ligna inclinant ad uela aptanda. Pinus: malus ex pinu. Pauidi: ne ca: ſariani audirēt. Pendentes: aſcēdentes & deſcē dētes p funes. Deducunt carbala ſtricta: expli: cant iuoluta uela. Ne aura ſibilet: ne ſonitus ſi: at. Dux: pōpeius. Hoc: hærc. Vix fa. ſinūt: uix licet fugere: q̄ppe accipiētes ſonitū caſaria: ni & a Brunduliniſ p tēcta admoniti: ſtati i op pidū irruere: & ne in ſoſſas iciderēt moniti lon: go itinere circūdaſi ad portū perueniunt: dual q; naues cū militibus quæ ad caſaris moles ad: hæſerāt ſchaphis lintrib⁹q; depredūt: depren ſaſq; excipiunt. Roſtris: frōtib⁹ nauit. Sul: cis: ſoſſis quas naues faciunt. Quas oēs ſolue rat: Brundulini eni pōpeianog militū iniuriis: & ipſius pōpeii cōtumeliis pernoti: caſaris re: bus fauentes i oppidū milites admifere. Fato: fortuna: nā ut cepit eē ſupior caſar a pōpeio de: fecere. Cornua: flexū. Ora: hoſtia exitus.

Pelagus: apertū mare p quod fugiebat pōpe: ius. Exigua eſt: minima uidetur cū magna ſit: nā ſemp fugare & uincere alios ſolitus fuerat. Anguſtus limes: ſtrictus egrediēdi terminus. Euboica unda: euripo. Eſt aut euripus mare exiguū iter boetiam ſeu phocidem boetia: par: tē & cuboiā inſulā: quod ſepties in die fluit & re fluit. Seneca in hercule cetheo: Euripus undas

Euripus

Euboia Chalcis

ſectit iſtabilis uagas: Septēq; curſus fert & totidē refert. Dū lapſum titan mergat oceano iubar. Euboia uero iſula e attica: adiacēs: exiguo fretu a boetia ſeparata. Chalcis: oppidū i euboia olim oethalia dictū. Manus uncōs ferreos. Caſar in cōmētariis ubi de maſſilia: oppugnatiōe: Atq; iniecta manu ferrea reteta utraq; na: ue. Claſſi: cōtra naues ut eas caperēt. Tractoq; ad littora bello: pducta ad terrā utraq; nauē. OMNIBO. Dū. iu. c. m. f. ne ipe diri poſſet. Ardua p. arbor alta nauis. Siluerē m. ipi quoq; gubnato: res nauitū tacitū ſuū q̄ſq; offm pſecerūt. Pēdētes: ga pēdēt uidēt: cū uela detrahūt & iuuoluūt. Stricta c. iuolu ta uela. Nec. q. u. ru. qd ſolēt facerē nauas: ſed n̄ nūc ne cōcuſſa: rudētēs ſonitū redderēt & ſibilū auræ facerēt: ſed ſeſum & gete trahēbāt. Dux ē: pōpeius: nā ſolū n̄ reſiſtit tibi o fortuna: ga tu uolebas ut ex italia diſceder: ret ſed ipe te rogat ſibi licere amittere italia. i. e manibus caſaris auſugere. Quār. u. tu fortuna uetas Pōp. re tinere italia: & ipe cōſētit: imo ſcibus optat ut ſit ſibi ſas illā penitus amitterē. Nā m. u. ga dū naues i mare p: ueherēt igēs ſonitus factus e: adeo ut uigiles caſar: excitauerit. Vaſto: p uasta: nauitū pōdēt. Fluctuat: ga unda fluctuās excitauit uigiles caſarianos. Permixtis: cōcuſſis. Ergo ho. p. Pō. q̄ pitiffimus dux erat exiſtauit id qd futuz erat uidelicet ne taciti diſceder poſſēt: ſed hoſtes ſerēt: & ipſis cedētib⁹ n̄ dubitauit fore ut brund: ulii oppidani apirēt caſarianis portas ga a militibus ſuis n̄ ſatis placide tractati fuerāt: ſed fecit ut p oēs uicos urbis munitiōes opponerent: & ſolum eſſoderent crabub⁹q; tegerent ſuperpoſita terra: ne hoſtes ſuperiores eſſe poſſent dū p urbem diſcurrerēt: hiſq; caſtris i poſitis & foueis iter eēt incluſū: Interea ſpaciū datū e pōpeo & ſuis ut diſcederent. Quas portas: ergo quia ſeceſſerat ex portis pōpeius cum exercitu. Petūt: caſariani. Cū fato cōuerſa fides: ga ita fieri ſolet: ut fides mutet cū fortuna. Ouidius: Et cū fortuna ſtatq; caditq; fides. ita & qui cū pōpeio ſenſerāt: cū caſare nūc ſentiebant. Ora petūt: noluit dicere diſcurrunt p portus: ſed ora

id est hostia. Per cor. ga portus & lingua ubi situm e brudusium duo cornua quasi porrigit & portu efficit: & ut inq; Strabo brudusii portus sua excellētia fstat: Multi enim ore uno portus includunt: qui nulla fluctuū agitatione turbant: cū in terra sinus excipiāt: ut forma ipsa cerui cornibus simillima sit: unde & nomē inditū e: locus enī cū urbe ceruino capiti maxime e cōparādus: nam lingua Mesapioꝝ brudusium caput cerui uocat.

Dolent. f. Casariani q̄ classes mare obtinuerāt. Heu pudor: casari parua uictoria uidebat q̄ pōpeius fuzgerat. Angustus: dicit quia munitioibus oclusus erat portus molibus & relictus erat limes angustissimus exeundi: dicit ergo quod Brundusii portus casaris adeo exiguus erat: ut naues exire non possent: sed pau- lopost dua: naues exire non potuerunt: quae a casarianis captae fuerunt. Limes: angusta: fauces molibus Casaris. Chalcida: est urbs Euboeae: cuius maris hostium angustissimum e: id est arctiores fauces erāt q̄ unda q̄ uerberat pulsat & iundat chalcida. Hic: i angustis faucibus. Paratas. f. eoz qui parati erāt cōtra clas- se. Excepe. i. milites ad obsidionē pati cōprehēdere eas duas naues: aut p manus harpagōas itelligit.

Nereus

SVLLPI. Nereus: mare fuit is oceanī & te- thios filius. Sūmis: ultimis. Vt pagasea ratis: sic euasit ut Argo cū pterit inter cyaneas q̄ i puppe laesa reliqua parte salua fuit. Pagasea: thessalica. Pagasa enī oppidū est thessalia: i quo regnabat pelias Esonis frater & Iasonis patris us. Ouidius: Iamq; fretū mynia pagasea pup- pe fecabāt. Phasidos undas. i. Colchō ad pha- sidē fluuium p aureo uellere. Tellus: terra ira- ta nouis nauis cautes imisit ut nauim transitu- rā colliderēt. Cyaneas: Cyaneae dua: sunt insu- lae uicinae & paruae in ponto cōtra thracium bo- sphoz quae ga oli cōcurrere credita: dictae sunt symplegades. i. cūcurrētes. Cautes: insulas ip- sas saxosās. Argo: nauis iasonis: sic ab artifice appellata: habetq; genitiuum argus. Minor puppe: diminuta ultima parte. Subducta mō- tibus: liberata a cōcursu montium. Vana sym- plegas. Cyanea instabilis uel nihil nocens con- currendo. Repercussit pontum: collisit ma- re nō nauim. Inanem refluentem. Statura: pmanfura nō enī se mouit amplius. Iā phœbū: iā oriētis co- lor mutatus solē aduentare indicabat. Nō idem: clarior & diuersus a nocturno. Nōdā rubet: primū enī al- bescit cū rubet aurora. Eripit flāmas: obscurat splendorē. Propioribus: quo enim uiciniora sūt soli eo citius desinūt apparere. Pleias: synecdoche. i. pleiades: quae fuere septē atlantis filiae Steropae: Alciōe Celeno Ma- ia Electra Taygete Merope: ut in quarto fastoz scribit Ouis. Hebet: e debili nitore. Plaustra bootae: currus arctophylacis. i. custodis ursae. Cicero: Arctophylax uulgo qui dicit eē bootes. Fessi: ga aratoris more cum labore iā gix̄ peregit mane enī in orientem conuersus est. libro superiore dixit. Parrhasis obliquos helyce cū uerteret axes. Languentia: minus cōspicua. Redeūt: redire icipiūt. Puri: clari sereni. Maiores: ut plane- taz & signoz lucidiores. Lucifer: stella ueneris quae ultima euanescit. Pelagus: querela quae habet uarios affectus: a fortuna a qualitate rei a personis a loco.

Pagasea

Cyaneae

Argo

Pleiades Bootes

Hic primum rubuit ciuili sanguine nereus: Caetera classis abijt summis spoliata carinis. Vt pagasea ratis: peteret quū phasidos undas Cyaneas tellus emisit in aequora cautes Rapta puppe minor subducta ē mōtib; Argo. Vana percussit pontum symplegas inanem: Et statura redit: iā phœbum urgere monebat Non idem eoi color etheris: albaq; nondum Lux rubet: & flāmas ppioribus eripit astris. Et iam pleias hebet: fessiam plaustra bootae In faciem puri redeunt languentia caeli: Maioresq; latent stellae: calidumq; refugit Lucifer ipse diem: pelagus iā magne tenebas

OMNIBO. Hic primum rubu. unda marj primum rubuit multis occisis cum se defenderent. Nereus: id est mare. Caetera classis abijt: quae admodum inquit per symplegades Iason cum argonautis pertransiit: ut puppi comprahensa: caetera nauis incolumis euaserit. Ita classis pompeii est emissa i extremis angustis. Pa- gasea ratis: Argo qua Iason colchos ad rapinam aurei uelleris nauigauit: pagasa autem oppidum fuit Thes- salia: ab ubertate fontium nomen habens: nam ΠΥΗΝ significat fontē: huic adiacet sinus pagasicus ex quo Ia- son nauem deduxit in altum: quidam inepte legerunt pegasea: a monte: quorum error manifestus: nam pra- terq; syllaba prima repugnat: pegalus mons in thessalia nusquam in geographis apparet. Peteret undas phasidos: id est cum nauigaret colchos: nota quidem fabula. Aeson & pelias fratres fuere & reges Thessaliae pelias filias tantum habuit: Aeson uero unum filium Iasonem: pelias sub specie gloriae filium fratris parabat exponere periculo: quia uidebat post mortem suam fore: ut in regnum ueniret nepos: tandem Iason a pelia excitatus ad colchos profectus est ad tollendum uelus aureum: de quo fata responderant ubicunq; illud esset futurum illic imperium orbis terrarum: nauigauit igitur ad insulam Colchon: Vnde necesse erat per angusti- as symplegades una cum argonautis transire. Synplegades sunt duo saxa in ponto euxino quae ab utroq; la- tere concurrerant: & in locum suum redibant: non sine ratione finxerunt hoc poeta: quoniam paruo discre- ta: interuallo ex aduerso intrantibus geminae cernebantur: paulumq; deflexa acie coeuntium speciem pra- bebant: nam fieri solet ut quanto magis appropinquatur: tanto magis aperire uideantur: unde dicuntur a uer- bo graeco σὺν πλῆττω: id est percussio & collido: Iason igitur quum transiret symplegades dicuntur con- currisse sed ipse celeri remorum impetu cum naue elapsus est: extrema tamen puppe comprahensa & mu- tilata: sic nauis pompeii per angustias portus aufugit relictis aliis: Emisit in aequora: id est tellus utrunq; la- tus emisit. Cyaneas: id est symplegades. Nam Cyanea etiam symplegades appellantur. Cautes cyaneas id est utrunq; latus. f. dextrum & sinistrum. Montibus. i. ex illis cauitibus & saxis cōcurrentibus. Minor: ga minor postea egressa est. Vana: quia nō fregit nauē sicut uolebat. Inanē: sine naue. Statura rediit: ga indi- gnata est symplegas & noluit amplius cōcurrere: sed nunq̄ mota ē in littore. Iam phœbū: iā ingit aurora sul-

gebat q̄ relicto inferiore hemispartio significat aduētare diē & solis ortū. Non idem: q̄ fuerat tota nocte: ga incipiebat clarescere. Eoi: orientalis. Urgere: istare. Albaq; nōdū lux ru. i. nōdū dies erat: sed stella icipie- bāt iā languescere: ga supueniēte solis ortu languescit lumen stellarū. Propioribus: pprioribus: nā ppin- go- ra ortu solis primo languescit. Et iā ple. he. stella. n. supueniēte sole in caeli colorē mutari uidentur: ideo dicit plaustra bootae flecti q̄ uertunt circa polū arcticū. Languētia: obscura. Maioresq; la. stel. sensim dicit primo- stellas ppingores luci solis euanescere & deinde maiores sicut stella Mercurii & alioꝝ planetaz. Lucifer ip- si. lucifer quis sit maior caeteris stellis: unde a luce appellat: tū & ipse euanescere cōperat supueniente sole. Pelagus iā ma. te. hoc ē oriente sole sine ullo periculo securus cū tota classe nauigabas.

Non ea fata ferēs: quae quū sup aequora tota Praedonem sequerere maris: lassata triumphis Destituit forruna tuis. cum coniuge pulsus Et natis: totoq; trahens in bella penates Vadis: adhuc ingēs populis comitātibus exul Quæritur idignae sedes longinqua ruinae Non quia te supi patriae priuare sepulchro Maluerint: phariae busto damnantur arenae Parcitur hesperia: pcul hoc ut in orbe remoto Abscondat fortuna nefas: romanaq; tellus Immaculata sui seruetur sanguine magni

SVLPI. Non ferens ea fata: nō ea cum fce- licitate nauigans. Praedonem: cylicas. Lassata: defatigata & fastidiens. Destituit: deseruit il- la fata uel te. Cōiuge: cornelia. Natis: Gneo & Sexto. Penates: familiā. Ingens: magna auctoritatis ob comites. Populis comitātibus: exercitu & oratoribus pploꝝ. Queritur: red- dit rationē cur fata Pōpeium exulare uoluerint nō quidem odio: sed ne italia tanti uiri sanguine inficeretur. Ruina: indigna: morti indecenti. Sedes lōginqua: remotus locus. Patrio: italo Pharia: aegyptiaca: a phero isula. Parcitur hes- peria: seruatur imunis italia. Nefas: cadē tuā Sui: quem tantopere amauit & coluit & a quo est uictoriis aedificiis spectaculis & triumphis ornata.

OMNIBO. Non ea fa. se. nō erat inquit ea fortuna tibi q̄ quōdā fuerat cū persecutus es py- rates: tūc enī tibi rebusq; tuis aspirauit: ut duoz mēsum spacio mare immensū qd̄ pyrate infestū reddiderat paccaueris. Fortuna lassata. i. fatigata: ga pene ad satietatē usq; triūphauerat. Destituit. f. te. Cū cōiu. pul- nūc p idē mare pulsus fugis cū uxore natis: & fenatu populoz ro. Cōiuge: Cornelia filia Scipiois. Natis: Gneo & Sexto pōpeio. Penates. i. uniuersā familiā. Ingens exul: quis sis exul: tamen ingens: uidelicet po- pulis comitātibus te. Querit indigna: causā cur lōgius ab italia discessisti: credo hanc fuisse. f. ne ducē suum uictū in regione sua cōspiceret: sed pcul tātū ducē: q̄ de te bene meritus fuerat idigna morte affici uoluerit cō- spiciat. i. sit ob hoc: ga supi maluerit ne i patria sepeliaris. Pharia: bu. ga loco supplicii fuisse italia: si in ea tā indigna morte afficereris: ideo dii i aegypto uolūt te pcul ab italia occidi. Parcitur he. Italia: ne uideat ducē suū laceratū. Orbe remoto: in aegypto. Immaculata: nō poluta sanguine ducis sui pompeii.

OMNIBO. Non ea fa. se. nō erat inquit ea fortuna tibi q̄ quōdā fuerat cū persecutus es py- rates: tūc enī tibi rebusq; tuis aspirauit: ut duoz mēsum spacio mare immensū qd̄ pyrate infestū reddiderat paccaueris. Fortuna lassata. i. fatigata: ga pene ad satietatē usq; triūphauerat. Destituit. f. te. Cū cōiu. pul- nūc p idē mare pulsus fugis cū uxore natis: & fenatu populoz ro. Cōiuge: Cornelia filia Scipiois. Natis: Gneo & Sexto pōpeio. Penates. i. uniuersā familiā. Ingens exul: quis sis exul: tamen ingens: uidelicet po- pulis comitātibus te. Querit indigna: causā cur lōgius ab italia discessisti: credo hanc fuisse. f. ne ducē suum uictū in regione sua cōspiceret: sed pcul tātū ducē: q̄ de te bene meritus fuerat idigna morte affici uoluerit cō- spiciat. i. sit ob hoc: ga supi maluerit ne i patria sepeliaris. Pharia: bu. ga loco supplicii fuisse italia: si in ea tā indigna morte afficereris: ideo dii i aegypto uolūt te pcul ab italia occidi. Parcitur he. Italia: ne uideat ducē suū laceratū. Orbe remoto: in aegypto. Immaculata: nō poluta sanguine ducis sui pompeii.

INTER TIVM LVCANI LIBRVM SVLPITII ARGVMENTVM.

Io. Sulpitii Verulani in Tertium Lu- cani Librum interpretatio.

Ertius exponit fugiētis sōnia magni Atq; ut triacrias ē curio missus i urbes Brundusio reditū describit casaris ide: Praedanti fiscum cui uult obstare metellus. Hinc populos magnū qui sunt in bella secuti. Utq; iter accelerans hispanas casar in oras Massiliam fidā uexat terraq; mariq;. Moxq; abiens bruto uictori bella relinquit.

Ropulit: Poeta i fictionibus rarus cō- cinnus tamē & modestus pōpeii na- uigantem: ubi Italia pra distātia am- plius uidere n̄ potuit: per quietē uidit se Iuliā querulam fingit: quae admonēs ipsū as- finitatis futurā populoz eadem: & ipsum i bel- lo ciuili Corneliae cōiugis fato perituz denūci- at. Ut auster incumbēs: postq̄ meridianus uē- tus superueniēs. Cedentibus: ipulso pcedenti bus. Propulit: procul pepulit. Profundū: ma- re. Ionios fluctus: Ionitū mare a sicilia icipit & in Ionitū usq; p tendit: partes habet hadriacum achaicum & epyroticū. Flexit: remouit & de- clinauit. Patrios: italos. Nunq̄ reditura ad uī sus: poetae praesagio est. Cacumen: montiū sū- mitates q̄ nubibus solēt obduci. Vanescer: nō amplius uideri: & tanq̄ uanos fieri. Languida: debilia & fessa uigiliis & curis superioribus. Hor- roris: terroris. Per terras hiantes: uidebat. n. se se aperire terra & inde egredi. Iulia: apposi- tio ē. Furialis: irata & in furia similitudinem. Accēso: uidebatur enim ardere: aut affixis fa- cibus collucere. Elysis: Elysi loca sūt aioꝝ be- atorū & nil aliud interstā q̄ horri. Sūt aut i ifulis fortunatis: siue ut alii uolūt i ima terra. Adity

SVLPI.

Ionium mare

M. ANNEI LVCANI PHARSA LIAE LIBER TERTIVS.

Ropulit ut classē uelis ceden- tibus auster. Incubēs: mediūq; rates teunere pfū- Ois in ionios spectabat nauita fluctū Solus ab hesperia nō flexit lumina terra

Elysi

gias tenebras: ad tartara ubi cruciant scelesti.

Stix
Eumenides

Stix: palus: inferni est & eiusdem in arcadia nominis quae epota illico necat. Eumenides: furias quae sic a contrario appellantur quod beniuole non sint.

Portitor

Lampades: faces quibus uos in bello civili uexarent. Innumeras puppes: per has indicat innumeros morituros: quoniam una cymba ad eorum aias uno tempore exportandas non satis est. Portitor: charon qui uehit animas. Portitor is dicitur qui exigit uelaturam in flumine & uectigal in portu: & qui portat. Ut languet hyperborea glacialis portitor ursa. & abusiue etiam qui portatur ut Seruio placet. Laxant: dilatantur ut sint capatia: uel lassant fatigant: oes enim manes ad puniendas aias se se preparant: & per hoc accipimus oes qui bella civilia gerent in tartara cruciandos.

Acheron

In multas poenas: in multos supplicia. Acheron: fluuius in inferno quod sine gaudio interpretatur hunc aliqui igneam: aliqui ex igneo phlegetonte ori uolunt. Est hoc nomine alter in epyro: est & ad eundem tertius qui poenam ingreditur. Sorores: tres parcae: Clotho Lachesis Atropos quae fila amputando hominibus uitam eripiunt: quae ut ille inquit Clotho colu baiulat: Lachesis trahit: Atropos occidit lassant: defatigant. Coiuge me: Corneliā in odium eius adducit: diuersum utriusque fatum comme morans. Toris: cum uxore. Nam duxisti Corneliā qui est suis maritis prouisa: fuerat autem P. Crassi filii uxor qui cum patre & toto exercitu bello parthico cecidit apud Carras. Pellex: pellex ut Flaccus ait ea est quae cum eo cui uxor est corpus miscet: diciturque pellex uxoris non uiri. Masturius etiam dicit quae pro uxore est cum non sit: & sic hoc loco accipit. respectu enim amoris & pietatis suae in matrem. Iulia Corneliā pellicem dicit: quod mariti amore ab ipsa ad se auertit. Busto tepido: me mor tua receter & adhuc tepido loco in quo sum combusta. Improbaturque Pompeii festinantiam ad nuptias

Parcae

no uas non seruato luctus legitimo tempore mensuram decem. Hereat: licet tecum assidue sit tamen non poteris sine mei noctu te uexantis cura dormire. Et nullum uestro: & non situobis spatium in cubili quieto amori: cum caesar die ego noctu te uexem. Obliuia ripa: letheae anima: iam purgata letheum fluium potare dicunt ut sterita obliuiscant. Virg. Letheos latites & longa obliuia potat. Est autem lethe in inferno fluuius. Et eiusdem nominis in africa apud extrema syrtium. Ropulit ut classem. Hic tertius liber hanc continet. Primo quemadmodum Iulia Pompeiū: cui in somnis apparuit exterrit: deinde quomodo Caesarem demandata Curioni rei frumentaria cura spoliat ararium: postea catalogus sit populorum: quos Pompeius contra caesarem armauit: subsequenter Caesarem Petreium & Afranium in Hispania: petens Massiliam oppugnare constituit & hinc bello Decium Brutum praefecit. primum Iulia describitur quae in somnis territat Pompeium. Solus magnus non flexit: hoc fieri solet ut homines factari non possint ea intueudo quae sibi cara sunt: sic hoc loco facit Pompeius. nam ex italia nauigans cum uniuersa classe alii alia loca spectabant solus Pompeius nunquam oculos ab italia de flexit. Auster: uentus meridionalis. Velis cedentibus: quia uentis uela cedunt cum insulantur. Nunquam reditura: quia nunquam postea rediturus erat in italia. Cacumina montium: quia in cacumine montium residere uidetur nubes. Dubios: quia primo quidem incertus erat uideret nec ne: sed cum magis atque magis recederet euanescerent: donec nihil omnino uidere posset. Inde soporifero: post haec (ut ferme fit) ex langore somnus irrepit: nam si quis fessus est calore & frigore ex ipsa solitudine in somnum resoluatur: sicut nunc Pompeius. Dirigit: uix Pompeius. somnus inuaserat: quum statim Iulia Pompeii olim uxor in somnis uisa est sibi obseruari: minaciter in uerba prorumpens. Per hiantes terras: quasi aperta terra erumperet. Furialis: furere simul. Sepulchro: subaudi in. Sedibus: hoc ait faciunt civilia bella quae geritis uos: ut cum ego in campis elysiis quiescerem: nunc cogar ad inferos transire: sed dabitur poenas: & ita minata est Pompeio. Sedibus elysiis: ubi anima: pioque ut poetae fingunt dicuntur habitare. Eumenides. i. furias: scilicet Megeram: Alecto: & Thesiphonem. Lampades: faces de phlegetonte accensas. Phlegeton amnis inferorum totus igneus. Vestris armis: ut post bella civilia supplicia digna daretis. Preparat. Charon se parauit ut oes aias in hoc bello civili morituras multis nauibus per paludem traderet: quia una cymba facere hoc non posset. Portitor: charon. Laxant: aperiunt & dilatant ut capiant aias civilis belli ad supplicia. Vix opti: dicit tot homines in bello pituros: ut ad rumpenda stamina uix parcae sufficere possent. Lassant: fatigant. Opti: rumpentis staminibus. Coiuge me: quoad ego igitur coniuncta fui

OMNI
BO.

secunda fortuna semp bella tua comitata est: nunc uero cum coniuge mutata est et fortuna: tibi enim coniuncta est cornelia quae sepe uiris suis infelix esse consueuit. Latos. t. i. semp uictor fuisti: & de hostibus triumphasti. Fortuna mu. t. i. mutata coniuge mutata simul est fortuna. Fato: ita dii uoluerunt ut uiri quibus coniuncta esset cornelia infelices forent: hoc dicit propter publicum Crassum Licinii Crassi filium quod cum patre & omni exercitu casus fuerat: huic publico primo Cornelia nupsit: adolescens spectata uirtutis fuit: & sub caesare militauit in gallia ipsius opera. P. Crassus in illa regione profectus fuerat: id patri in parthia exercitum ducit: hunc caesar moleste tradidit. Pellex: cornelia Scipionis filia. Gn. Pompeio nupsit non uirgo: sed uero eius in parthia mortuo Publico Crasso ierat puella: ambitiones: pulchra erat preter corporis formam lris instructa: fidibus quoque personare sciebat: geometria didicerat: philosophiam haud temere audire consueuerat: mox erat illi ois fastus & arrogatia: quae uita huiusmodi artibus sociis instructis esse solet. Pellex: cum inuidia: quae marito suo non coniuncta erat: sed P. Crasso adolescenti spectata uirtutis. Tepido busto: quia uix extinctus erat rogo prioris mariti: & iam altero uiro se coniunxerat. Vel tepido busto referat ad iuliam. i. sepulchro meo adhuc caleti. Hareat illa tuis: concessio color cum id confirmare uidemur: quod maxime negamus. Hareat. i. quocumque duxeris exercitum bello bello tuo hareat. q. d. non harebit. Dum liceat: esto quod hareat semp: sed nunquam te secum dormire permittam. Vacui sitis amori: se indignata ostendebat quod secundas nuptias appetisset Pompeius. Sed teneat: sed caesar die te infestet: ego uero nocte. Me non leth. non existimes me de lethe palude bibisse quod facit in memores umbras: sed in imo pectore meo recoditum est scelus tuum ut aboleri non possit. Lethe est palus ad inferos de qua cum umbrae biberint oium regum & malorum obliuiscuntur perpresso riu cum essent in corporibus: hanc paludem uel flu. inferna exudatione prorumpente preterlabi berenicem. circa extimam syrtium cornu refert Solinus: est et lethe flu. in hispania quod a celtiberis & uaccis labitur auctore Strabone. Silentium: mortuorum ubi sunt inferi. Veniam: ut tibi terrorem incutiam.

SVLPI. Per meas umbras: quae est in unbris & aia mea: semp eris caesari affinitate deuictus. Abscidis. f. necessitudinem nam frustra conaris bello extinguere: quia oio breuite possidebo. Facite meum: his uerbis ei mortem denunciat. Per amplexus: nam uisa erat mutuo maritum amplecti. Dei: quod enim porteta & Iulia praedixere deorum permisso est actum. Manes: uel aia Iulia: uel meius poenas ut Quis: suos patimur manes. & supra dixit in multas laxantur tartara poenas. Certa cum mente malorum: cum certo proposito agere belli civilis. Visus: pro uisi posuit. Visu enim dicit: quum iter uigiliae & adultera quiete: dum ad huc uigilare nos credimus: aspicer uidentur formas irruentes ut Epialthem: hoc est incubum. Visus est uis oculo: Visio uero quum id quis uidet quod eodem modo quo apparuerat uenit. Aut nihil est sensus: Dylema est quo consistit mortem non esse metuendam. Aut inquit aia post mortem non sentitur & cum corpore pereunt: ut uult epycurus. aut sentitur & uiuunt: ut asserunt Dryude. Si uero sentitur: nil mali est in morte: si sentiunt: mors ipsa uita: nil officit. Titia iam prius: coeperat sol occidere cum Pompeius dyrrhachium appulit. Orbis: rotundi sui corporis. Hospita tellus: dyrrhachium suscipies in hospitium. Legere rudentes: collegere funes & arborem inclinare: & collectis uelis remigando portum ingressi sunt. Caesarem ut: Caesarem & si ad spem consistendi negotii Pompeium seque probabat: priusquam ullis transmarinis auxiliis se confirmaret: tamen moram mouebat quod naues essent a picenis & gallia expectanda. Itaque ne uictus Pompeii exercitus & quae hispaniae confirmarentur: & ne Gallia & Italia absente se tentaretur Pompeii insequendi ratione omissa in hispaniam proficisci constituit. Emissas: portu egressas.

In medias acies: nunquam tibi magne per umbras Perque meos manes generum non esse licebit Abscidis frustra ferro tua pignora bellum Tefaciet civile meum. sic fata refugit Umbra per amplexus trepidi dilapsa mariti Ille dei quantum cladem manesque minentur Maior in arma ruit certa tum mente malorum. Et quid ait uani terremur imagine uisus? Aut nihil est sensus animis a morte relictum Aut mors ipsa nihil: titaniam prius in undas Ibat: & igniferi tantum demerserat orbis: Quantum deesse solet luna seu plena futura est: Seu iam plena fuit: tunc obtulit hospita tellus Puppibus accessus faciles: legere rudentes Et posito remis petierunt litora malo. Caesarem ut emissas uenti rapuere carinas:

OMNIBO. Nunquam tibi: & uelis nolis semp eris gener patris mei caesaris. Perque meos ma. quia umbrae & manes mei facite te iuuat esse generum caesaris. Abscidis fr. frustra affinitate dirimis bello: quia in bello morieris & ad inferos descendes ubi ego sum. Pignora. i. affinitate quae tibi est cum patre meo. Per amplexus dela. ma. quia Pompeius eam amplecti uoluit in somnis: nam perdit hanc amauit uxorem. Ille dei: ostendit magnitudinem Pompeii qui quum multa signa nunciarentur quae aduersa sibi oia significarent tamen maior erat ad bella gerenda: & nunquam deterrebat quo minus uoluntate sua perficeret. Dii minent. f. signis quae superius descripsit Lucanus. Manes: umbrae mortuorum minent cladem. In arma. i. bella. Certa cum mente. ma. etiam mori certus: bellum non magno animo suscipiebat. Aut nihil est. a. i. dylemate uti pulcherrimo non inquit timendum est hoc somnium. aut enim post mortem sensus nullus relinquitur: si nullus mors igitur nihil est: ergo non metuenda si relinquitur: mors nihil est: quia anima etiam post mortem uiuit: ab utraque igitur parte concludit non esse timendam mortem. Aut nihil est sensus: scilicet cum corpus moritur: ergo mors non est timenda. Aut mors ipsa nihil: Nam post mortem animus est: qui uiuit: ergo nihil timenda mors. Nihil: quia non priuat uitam: inmo potius soluit animum: qui hoc carcere corporis detentus est ut uigorem suum exercere non possit. Titaniam prius describit tempus: quo tandem uenit ad terram Pompeius: dicit enim sol ad occasum tendens talis erat: quum

Manes

Visum

Visus

Viso

admodū luna eū dimidia parte sui semiplena est. Plena futura. i. cū crescit & iam semilunū est: hoc eū dia-
midia parte sui sol occiderat. Plena fuit. f. cū decreuit. Hospita tellus. f. macedonia. Legere: pro college
rūt rudentes in spirā. Remis: quia detractis uelis: remis littora petierūt. Posito: pro deposito & flexo malo.
Casar: casar postq̄ uidit bellis lassū esse Pōpeiū: quis relictus solus in italia eēt: n̄ dolebat q̄ pōpeius euasit
set: quem maxime comprehendere cupiebat. Solus dux: scilicet Casar: & ordo est Casar dux solus stetit.

Carinas: emissas e portu Brundisii.
SVLPI. Fretū abscondit classes: ob distantā
uel ob maris altitudinē naues n̄ uidebāt. Est. n.
curuū mare: & terra ipsa rotūda altius. Que-
riē: dolet nō persequi pompeiū. Vlla fortuna:
ulla felicitas: cui nō acquiescebat. Præcipiti:
patiēti more. Nec uincere tāti: nec tanti existia-
bat uictoriā ut uellet bellū protrahere: malebat
enī cū periculo statim conficere. Paciq̄ inten-
tus: depositis curis bellicis animum ciuilibus &
pacis officiis applicauit. præsertim quō posset
populoḡ sibi gratiā cōciliare. Agebat: mente
uoluebat. Cōciret: alliceret. Vanos: instabi-
les. Gnarus: sciens. populos ex rei frumētariæ
copia cōciliari: ex penuria a fide deficere. Mo-
mēta: motus & impetus. Trahi: cōtrahi & cō-
ciliari. Annona: annonā nō modo appellamus
fructus oēs quos terra p̄ducit ad usū uitæ: neces-
sarios: sed annuū quarūcūq̄ regē q̄ i nostro sūt
usu prouentū. Asserit: libera facit & in se con-
firmat. Emitur metus: metuūt ne forte desit eis
id quo indigent: & quod dare principes ceperūt
qui cererē dando illos metuere docēt. Nescit
plæbes: quā enī esurit a fide deficit & insurgit in
principes. Curio sicanias: casar curionem p̄-
torem cū tribus legionibus in siciliā q̄ est feratilis
sima frumētandi gratia misit. At Cato qui illic
naues reficiebat: & nouas imperabat: & dele-
ctus habebat cognitio curionis aduētū: proiectū
se a Pompeio & proditū conquerēs: quod om-
nibus rebus imparatissimus nō necessariū bel-
lum suscepisset ex puincia profugit. Qua mare: eā partē qua est cōtra rhegiū indicat. locus hic autē circa si-
nē secūdi apertus est. Obruīt: terremotu. Scidit: ipetu undaq̄. Medias terras: italia & sicilia partē. Vis:
ipetus. Laborāt: laborare uident quasi metuēs. Mōtes: Apenninus & Pelorus. Bellaq̄: Sardinia insula
ē i mari tyrrheno a Sardo herculis filio dicta q̄ e libya ueniēs insulā occupauit. Est autē fertilis: sed pene pestilē
abūdatq̄ p̄sertim frumento ut sicilia qua ut Cicero Straboq̄ aiūt appellata ē horreū romanoḡ. In Sardinia
igitur Valerīū legatū cum una legione misit Casar: sub cuius aduētū Caralitani Cotam q̄ eā obtinebat sta-
tim eiecerunt: & ideo dicit bella sparfa.

OMNIBO. Absconditq̄ fre. clas. hypallage est: p̄ classes abscondere fretū: q̄a tectū mare classibus erat:
uel hoc dicit: q̄a mediū mare tenēs uideri nō poterāt. Terga ferant ho. respexit ad illud q̄a fugiebāt. Præ-
cipiti for. u. q̄a iam tanta celeritate omnia cōficere gaudebat casar: ut nulla fortuna quantūlibet secūda eē fa-
tis uideretur nisi re perfecta. Præcipiti: celeri & ueloci uiro in operibus. Nec u. tā. uictoria eū sibi parua
eē uidebatur: quæ bellū differret: quia sibi gerere bellum gratius erat q̄ uicere. Tunc pectore curas: sed post
q̄ uidit ademptā occasionē sibi belli gerendi: aiūm ad alia conuertit. f. ut sibi populoḡ aiōs faceret gratos: &
cū uideret nihil eē quod magis placeret populo q̄ ut annona abundaret: misit in Siciliam Curionē: Valerium
uero legatum in Sardinia: qua dua: regiones sunt feracissime ut inde magnā frumentī copiam adueherent.
hanc re optime tangit Appianus. dicit enim Casarem fractis publici arari claustris thesaurisq̄ raptis: Lepi-
dum amiliū urbi præfecisse: tribunū autem Marcum Antonīū italie: Curionem Catonis loco imperare Sici-
lia uoluisse. Quintum sardinia: ad illyricos. C. misisse Antonīū: Licinio crasso galliam: qua intra alpes sita
est regendā tradidisse: classem quoq̄ duplicē summa celeritate fieri mandasse: circa ionīū ac Tyrrheniam
clasis præfectos iam pridē ad id constitutos delegauisse Dolobelā & Hortensium: eo modo Italiani inaccessi-
sabilem Pompeio arbitratus Casar in iberiam descendit Petreio & Aphranio Pompeii p̄toribus occursum
Pectore curas: quis ita gauderet bello tamen hoc tēpore adempta occasione belli gerendi: hanc oēm curā
deposuit. Quoq̄ modo. i. quocūq̄ modo. Agebat: cogitabat. Vanos amores po. quia fides pupuli cū
fortuna mutat: ut Iustinus: Quo fortuna eodē & se fauor hoīum inclināt. Gnarus & iraq̄ causas: nouerat
enī nihil esse q̄ magis aiōs populariū coniungeret sibi: q̄ si cōmeatibus abundarent: quia cum populus fame
laborat nihil timet: si nihil timet ergo liber est: sed ne nihil timere ipsos nullius rei idigere uoluit. Irq̄ cās:
scilicet erga se: si iopia fuerit. Gnarus. i. probe sciēs. Annona. f. ab uel propter annonam. Et summa fauo-
ris: si copia fuerit annonæ illa gignet amorē inter populum & principē. Momēta. i. nutrimenta. Asserit. i.

Annona

Absconditq̄ fretum classes: & littore solus
Dux stetit hesperio. nō illum gloria pulsi
Lætificat magni: queritur quod tuta p̄æquor
Terga ferāt hostes: nec enim iam sufficit ulla
Præcipiti fortuna uiro: nec uincere tanti
Ut bellum differre erat: tunc pectore curas
Expulit armoḡ: paciq̄ intentus agebat
Quoq̄ modo uanos populi cōciret amores
Gnarus: & iraq̄ causas: & summa fauoris
Annona momēta trahi: nāq̄ assertit urbes
Sola fames: emiturq̄ metus cū segne potētes
Vulgus alūt: nescit plæbes ieiuna timere
Curio sicanias trāscēdere iussus in urbes
Qua mare tellurem subitis aut obruit undis
Aut scidit: & medias fecit sibi littora terras
Vis illic ingens pelagi: semperq̄ laborāt
Aequora ne rupti repetāt cōfinia mōtes.
Bellaq̄ sardoas etiam spargūtur in oras.
Vtraq̄ frugiferis est insula nobilis aruis

uendicat: Sensus. p̄pter famē plebs sape uēdicat sibi libertatē occiso tyranno. Emiturq̄ metus: nā si princeps
alit̄ populos suos ipsū timere incipiet: illa enim cōditio placet: & q̄a placet metuunt: ne sibi irascat princeps.
Segne. i. ignobile. Nescit plæbes ieiuna timere: p̄bari etiā hoc potest a cōtrario sensu: si plebs ieiuna nihil
timet: ergo satuta oīa timet plebs & plebes dicit i casu nominatiuo. Curio sicanias: dicit casarē misisse curi-
onem in siciliā ut ibi simul bella gereret: & rei frumētariæ curā haberet. duxit autē secū tres legiones. Sica-
nias. i. siculas. Qua mare tellurem: diuersas opiniones tāgit: & significat illas angustias iter apenninū & Pe-
lorum positas & dextre latus a peloro ē: ubi periculū est maris: quod appellat syllā: in sinistro uero latere est
charibdis: dicit ergo iuisse in eā partē sicilia: ubi est angustū mare inter peloḡ & apenninū: qui mōtes olim iū
ē: italia cum sicilia continuabāt: deinde aut inquit assiduis undis abrupta ē tellus media: aut certe fluctibus aū
siduis interrupta: ut siciliā ab italia separauerit: alii dicunt terremotū fuisse & partē mediā montis ita mare oc-
cupasse Strabo dicit: Siciliā: nihil magis q̄ abscissum ab italia fragmentū uideri. Aut scidit. f. terremotu uel
assiduis fluctibus obruit. Et medias fecit. lit. ter. p̄ ipsū mare mediū fecit sibi littora terras. Terras. f. Sici-
liā & italam diuiso apennino a peloro qui cōtinuabāt siciliā cum italia: & italia a sinistra: sicilia a dextra factæ
sunt littora maris. Vis. i. ipetus pelagi. Laborāt aequora: q̄a ubi mare angustius est illic solet eē impetuof us
ergo agitantur maria ibi. Montes. f. pelorus apenninus. Cōfinia: italia. Repetāt. i. iteq̄ cōiungant. Bel-
laq̄: nō satis est misisse curionē in siciliā: sed etiam misit Valerium in sardiniam: ut ibi simul bella ferret: & rei
frumentariæ prouideret. Sardoas: a sardinia sardous formāt: sunt quādā deriuatiua qua: pauiores syllabas
habēt suis primitiuis: quis e contrario fieri debeat: ut Hispania hispanus: & sardinia sardus & sardous. Vtra-
q̄ insula. f. sicilia & sardinia. qua: sunt uicina: angusto mari intercludunt.

Nec plus hesperiam longinquis messibus ullæ
Nec romana magis complerūt horrea terræ.
Vbere uix glebæ superat cessantibus austris
Quum mediū nubes borea cogēte sub axem
Effusis magnū libyētulit hymbribus annum.
Hæc ubi sunt puisa duci: tunc agmina uictor
Non armata trahēs: sed pacis habētia uultum
Tecta petit patrię. prohi remeasset in urbem:
Gallorum tantū populis arctoḡ subacta
Quam seriē rerum longa præmittere pompa
Quas potuit belli facies: ut uincula rheno
Oceanoq̄ daret: celsos ut gallia currus
Nobilis: & flauis sequeretur mista britānis
Perdidit o qualē uincendo plura triumphū.
Nō illū latis uadentem cœtibus urbes
Sed tacitæ uidere metu: nec cōstitit usquam
Obuia turba duci: gaudet tamen esse timori
Tā magno populis. & se nō mallet amari

cendo plura: dū uoluit etiā Pōpeiū & italiā superare. Nō illū latis: ciuitates ad quas prateribat nō ei gratula-
bant sed metuebant. Cœtibus: societatibus. Nō mallet amari: q̄q̄ ad opes paradas & tuendas: nihil sit ac-
commodatius q̄ amari & nihil alienius q̄ metui.

OMNIBO. Nec plus: nulla terra ē feracior frumento sicilia & sardinia: adeo ut sint horrea duarū puincia-
rum: uidelicet italia & hispania. Hesperia: hispania. Messibus. i. frugibus aduecticiis. Vbere: abundātia.
Cū me. dicit siciliā & sardinia uix fertilitate frugū a libya superari quā cōstat eē fecundissima: Vnde Hora.
Quicqd̄ de libycis uertit areis. Cessāte: q̄n ingt aphrica flate austro q̄ calorē iducit penuria laborat: at si plu-
uix abundaret mirifice ibi nascunt fruges. Superat. f. sardinia & sicilia. Magnū: fertilē & fecundū effusione
pluuiarū. Cogente: cōgregante. Axem: polū arcticū: q̄ est in meridie. Hæc ubi: nunc dicit casarē post
hæc statim animū intendisse ad urbē romā ut in patriam longo post tēpore rediret. Hæc: quæ ad rem frumē-
tariā p̄tinēt. Nō armata agmina: q̄a milites depositis armis duxit: q̄si nō bellum patriæ inferret: sed ad eā uis-
tor rediret. Proh: o si ingt Casar cōtentus fuisset uictoria galloḡ: in patriā redire q̄ speciosissimū de hosti-
bus triumphū ducere potuisset: sed dū plura uincere uult: minus laudis cōsecutus est. Arcto. i. septentrione:
ubi ē germania & gallia transalpina: sed n̄ magis britannia declinat in occidentē. Seric: ordinē regē. Lon-
ga pō. longo ordine captiuoḡ p̄cedente de more triumphantiū. Potuit. f. p̄mittere. Belli fa. i. difsonas lina-
gis habitū & armis. Ut uincula: exponit quō id facere potuerit: q̄a pictis uictoriis gestabāt in triumphū du-
ces: urbesq̄ captas: & populos bello subactos añ currum. Vt: p̄ qualiter. Vincula rhe. q̄a rhenū ponte iū-

Gleba

xit decē diebus: & transgressus ē in germaniā quā subegit: & deinde britāniā. Caesōs cur. i. triūphales. Bri
tānis: quā britāni sunt flauī sicut res ipsa ostēdit: & Caesare sequerentē: ergo caesar dū uictoria galloꝝ & germa
norū britānorūq; minime cōtētus est: sed alias uictorias addere tentat: maiore triūphū perdidit. Nō illū la
uenientē caesare nō lato uultu exceperē urbes: sed in cōesto: q̄ tanq̄ hostē caesare timuerūt. Latis cōeti. quā ur
bes nō p̄cessere caesari obitiā honoris gratia. Esse timori: gaudebat caesar: tū se p̄bere formidandū populis.
Iāq; & p̄cipites: nūc dicit qua parte italia iter caesar fecerit: dū romā petit: cōnumeratq; loca & urbes: dicit
primo per campaniā iter fecisse & albā uenisse: inde in Auxoniam tetendisse & tandem ad urbem peruenisse.

Anxur

SVLPI. Anxuris arces: agrū tarracinense:
Anxur uolscōꝝ oppidū qd̄ T rachinna ab aspe
ritate: Taracinaq; postea dictū est. Anxur aut̄
appellatū: quā illic puer Iuppiter colebat: q̄ qm̄
nunq̄ barbā deposuisset: anxur. i. sine nouacula
dicebat. Præcipites: altas. Pontinas paludes:
hæ nō longe a Setia sunt. Martialis: Pēdula pō
tinas quā spectat setia cāpos. Eū locū. xxiiii. ur
biū fuisse Mutianū ter consulē tradidisse Plī. ait.
Via appia usq; q̄ ut Strabo ait strata est e roma
usq; brūdusū. Huda: sparsa humore est enim
palustris. Sublime nemus: diana seu Virbiū
nemus in montibus latis est cis ueltras & albā.

Pōtina pa
lus

Via appia

Diana scy
thica

Regna diana: scythica: Florestes post Thoan
tem Taurice regē occisū Diana: scythica: sinu
lachꝝ raptū ppe Ariciā una cū Iphigenia col
locauit mutato tñ ritu sacroꝝ Lucus atheniēsiū
Tēplū adificiū Tauricā nominat: p quo obrū
nēdo singulis annis sacerdotes iter se dimicabāt
Qui enī uictimæ mactator prius extiterat sa
cerdos istituebat: fugitiuus quidā uir gladiū te
nens & insulū semp̄ circūspectās ad tutandū strenue paratus. Templū aut̄ sylua circundat: cui lacus adiacet
mōtano circūdatū supercilio. Is aut̄ qui obtinebat rex appellabat. Auctores sūt Strabo & Tranquillus i Clau
dio qui inquit regi nemoreli. & in tertio fastoꝝ Oui. Regna tenēt fortes pedibus manibusq; fugaces: Et perit
exemplo post modo q̄sq; suo. Quāq; iter est: Solebāt cōsules in latinis feriis. i. in festo Iouis latialis in mon
tē albanū sacrificatū sese cōferre. Fascibus: cōsulibus. Sūmā: in alto colle sitā. Toto tpe: p decēnium & ul
tra. Arctoi: gallici. Tene: a cōmiseratione in patriā captata beniuolētia aduersariū in cōcipitū adducit. Se
des deū: sic & Oui. Roma deū sedes: & alibi: Dignus roma locus quo deus ois eat. Nō ullo marte coa. nul
la cōpulsū pugna. Pro qua pugnabit: certe p nulla: & arguit pōpeiū ut patriā defertorē p qua uir bonus non
dubitet mortē oppetere. Dii melius: supple uidere: habēda est eis gratia q̄ parthi orientales te nō uexant.
Sarmata: sarmata q & sauronata dicunt in scythia sunt. Pānonio: pānonii europæ ppli sūt iter noricos da
nubiū & dalmaticos. Daci: populi ad thraciā. Ducem: Pompeium intelligit. Pepercit: noluit tibi nocere:
quod maluit hoc esse bellum ciuile q̄ hesternum.

Sarmata
Pānonii
Daci

OMNIBO. Anxuris: ciuitas cāpaniā ubi ἀναφόρῃ Iuppiter colit. i. iberbis: nam ἀναφορῆ & φόρῃ
nouacula significat: unde ciuitas Anxur dicta ē q̄ ut Plī. docet alio noie Taracina dicebat. Pōtinas paludes:
q̄ nō pcul sunt ab anxure inter uolscos. Iuue. Erpōtina palus & gallinaria pinus: Pōtina: paludes a Cornelio
cathego cōsule siccatæ: agerq; ex his factus. Mutianus ter cōsul pōtinā paludē. xxiiii. urbiū locū fuisse p̄dit
teste Plinio hunc locū siccare etiā cōstituerat diuus Caesar: ut refert Suetonius nisi morte p̄uētus fuisset. Huda
da uia. i. palustris uia quæ est iter illas paludes. Sublime nemus. i. nemus aricinū diana cōsecratū: ubi ē fōs
egerius: apud quem simulabat Numa Pōpilius se cōsilia agitare de rep. romana: cū egeria nympha: a qua &
fons appellatus est. Aricinū uero nemus ab aricia sylua urbi uicina ubi relegauit hyppolitū diana. Regna:
sacerdotes. n. diana: aricina: reges appellabant: quod ostēdit Suetonius in caligula: regē nemorensē uocās sa
cerdotē diana: & Flaccus in argouautis. Immitis aricia regi: Martialis: Quā triuia: nemorosa petit dū regna
uator. Scythica: q̄ colebat in scythia & in Taurica regione & sanguine humano placabat Iphigenia autem
cū horeste simulachꝝ diana: in italiā detulit. Latis fa. quia romani cōsules feriis latinis albā cōuenire cōsue
uerāt: & uniuerso latio & albanis uiscerationē dabāt: unde serix a feriendo dicta: sunt. Excelsa: postq̄ in alba
nū mōtē cōsedisset Caesar p̄spiciēs de rupe alta mœnia urbis romæ uidit. Rupe. f. albanū mōtis. Arctoi. i.
gallici & septentrionalis. Tene deū: caesar ubi pcul ex arce albana mœnia urbis romæ uidit: in hæc uerba p
rupit: ad urbē romā apostrophās: tene deū sedes: cū admiratione quadā legendū est: quō inquit tam ignauū
fuerē romani ut te o roma desererent: in qua sedē suā posuerūt dei: cui p̄sides sunt Iuppiter Iuno & Mineruæ
Nō ullo mar. co. si bellum forte ingrueret: cuius metu urbem egredi cogent romani excusādū foret. Pro
qua pu. ur. quasi dicat p nulla si pro roma nō pugnauerūt. Dii melius. f. fecerunt: ut hoc tempore nō sint gē
tes nationeq; hesternæ: quæ semp̄ inimicæ fuerūt imperio romano: nam si bellum romanis intulissent ma
gnum imperium periculo imminebat: cum tam formidolosus romanis dux Caesar hoc tēpore foret. Eous
furor. i. parthorum: qui paulo ante exacerbati fuerant contra romanos bello illato per Crassum: quem cum
uniuerso exercitu occiderunt: Sarmata uelox: scilicet non incubuit: qui est populus scythiæ. Iuncto pānoꝝ

nio. i. iuncto populo pannoniæ quam nunc Ungariam uocant. Getes daci: populi sunt scythiæ de quibus
ante dictum est O ΥΕΤΗΘ ΥΕΤΟΥ: hic getes gete dicitur & geta.

Quod bellū ciuile fuit. sic fatur: & urbem
Attonitam terrore subit. nāq; ignibus atris
Creditur ut captæ rapturus mœnia romæ
Sparsurusq; deos: fuit hæc mēsurā timoris
Velle putant quæcunq; potest: nō omina festa
Nō fictas lato uoces simulare tumultu
Vix odisse uacat: phœbea palatia cōplet
Turba patrum: nullo cogendi iure senatus
Elatebris educta suis: nō consule sacra
Fulserunt sedes: nō proxima lege potestas
Prætor adest: uacueq; loco cessere curules.
Omnia caesar erat: priuata curia uocis
Testis adest: sedere patres censere parati
Siregnum: si templa sibi: iugulumq; senatus
Exiliumq; petat: melius quod plura iubere
Erubuit: q̄ roma pati. tamen exit in iram
Viribus an possent obsistere iura per unum
Libertas experta uir: pugnaq; metellus
Ut uidet ingenti saturnia tēpla reuelli

SVLPI. Subit: ingredit. Rapturus mœ
nia: direpturus domos. Deos: tēpla & simula
chra. Fuit hæc mensura: tantū timebat roma
ni: q̄ tum uidebat caesare posse: & quia oia i eos
poterat oia sibi ab eo metuebāt. Omnia festa:
festiuas felicitatis præcationes salutatiōes & gra
tulatiōes. Nō simulare: nō modo id ex aīo nō
faciebāt: sed ne fingere quidē poterāt. Vix ua
cat odisse: adeo trepidi erāt ut uix mentē collige
rent ad habendū odio caesare: præ metu enī ob
liuiscēbant: potes etiam interpretari uix statim ut
Nonius docet & sit sensus ne simulate quidē gra
tulabant sed statim oderāt. Phœbea pallatia:
templū in capitolio in quo senatus habebat: qd̄
postea Augustus phœbo consecrauit. Turba
patrū: cōuentus senatoꝝ. Coacto enī senatu ca
sar cū cōmemorasset iniuriōꝝ iniurias & suā
patientia senatusq; insolentiā in tribunos postu
lauit ut tempu. susciperent: & una secū admim
straret. Sin timore defugerēt illis se oneri nō fu
turū & per se repub. administraturū. Legatos
ad Pōpeiū mittēdos de cōpositione. Nā ut ope
ribus sic iustitia & equitate uelle ipsum superare
dicebat. Sed qui mitterent nō reperiebant. Pō
peiū enī discēdēs ab urbe in senatu dixerat eo
dem se habiturū loco qui romæ remāssissent & q̄
in castris caesaris fuissent. Nullo iure: caesar enī
qui priuatus erat nullū ius cōuocādi senatū ha
bebat: erat enī id consulū & pratorū. Ederēt
la. euocata domibus i qbus latebāt. Nō ful. n̄ ornata erāt Prator p̄xima pote. qui secundū locū post cōsules
obtinēt: quoz etiā collega dicit: ut tradit Gellius. & Festus ait pratorē tūc roma: creati ceptū cū cōsules belli
cā euocaret. Curules: selle eoz qui gesserāt maiores magistratus qui qm̄ honoris gratia in curiā curru uehi
solebāt in quo sella eēt supra quā sederēt ipsi quoq; curules appellabant: auctor est Gellius. Cessere loco: re
mota sunt. Oia caesar erat: solus caesar aderat loco oīum magistratuū. Curia testis: Senatores cōuenerant
nō ut aliqd̄ cōstituerēt sed ut eēt testes eoz quæ caesar iuberet. Priuata: caesaris q̄ sine magistratu erat. Cē
sere: decernere & cōstituere. Si regnū: si uel rex effici. Templa: ut p̄ deo coleret: siue tēploꝝ direptionē.
Iugulū: eedē senatoꝝ. Exiliū: p̄scriptionē. Melius: supple fuit. Erubuit: uerecūdia ductus caesar nihil su
perbū aut crudele imperare est ausus: sed magna spe & pollicitationibus turbatū populū leniuit. Quā ro
ma pati: supple erubisset. Tamen exit. L. Metellus tribunus ple. ab inimicis caesaris icitatus ut quæcūq; age
ret institueret impediret se se arariū frāgenti opposuit. Sed eo deterrito caesar claustra perfregit: & thesauros
a nemine ad illā diem tactos militibus rapere cōcessit. hos enī olim execratione p̄posita publice cōditos fuis
se memorat ut nisi celtico insurgente bello a nullo p̄tinerent. Veg caesar celtas a se deuictos asserens urbem
ab execratione liberam reddidisse ait: Appianus est auctor. Expertā puni: tentans per Metellū. An iura:
an auctoritas tribunitia posset reprimere uiolentiā caesaris. Exit in irā: palā irata est. Pugna: syllanis t̄pibus
cū celtiberiæ præesset metellus: collegāq; pōpeiū suscepisset euasit excitator & pugnator ut Plutarchus tra
dit. Saturnia templa: arariū: Hoc tēplū a Tullo hostilio cū tertio triūphasset fundatū in capitolio fuisse Ma
crobius tradit. Id ideo romani uoluerūt eē erariū: quod tēpore quo incoluit Saturnus italiā nullū furtū cōmis
sum ē: siue quia is deus agriculturā docuit: ex cuius perceptis fructibus cumulat pecunia. aut quā sub illo nihil
erat cuiusq; priuati: Macrobius & Plutarchus auctores. Reuelli: ui impelli.

Curules

Saturni tē
plum

OMNIBO. Quod bellū ciuile fuit: quia bellū ciuile cōstatū est: ideo salutem tibi dii o roma dederūt: sed si
aliud bellum q̄ ciuile fuisset perisisset. Subit: ingreditur. Attonitā: territam metu. Nanq; ignibus atris: cau
sas explicat terroris romanoz: quia existimabāt caesare urbe quasi capta incendio & ferro oia uastaturū. Ut
id est ac si capta eēt urbs ab hostibus. Rapturus: euersurus. Ignibus atris: incēdio. Sparsurusq; deos. f. cre
ditur euersurus templa deoz. Fuit hæc mensura timoris: tantū mali timebat quāntū caesar inferre poterat:
uidelicet ut funditus urbē euerteret. Non omina festa: romani nō simulabant uultu latitiam: immo nec pos
sunt etiam odisse animo caesare: tantū pauoris aīo cōceperant. Vix uacat: nō licet romanis. Festa omnia:
festiua auguria. Non fictas: saltē fictas si nō ueras. Odisse: caesarem. Phœbea: pallatia. i. sibyllina: ubi li
bri sibyllini seruabantur. longe est repetitum i. quia sponte sua uenerunt nullo uocante. Cogendi: quia nec consu
les nec pratores: nec principes de more conuocauerant senatū. Elatebris: e penatibus suis ubi latebāt: &
eo uerbo expraessit pauorem. Sacra sedes. i. sancta sedes curia: quia in curia cōsules suis sedibus cum ma
estate quadam sedebant. cōsules autem priores sedes tenebant: secūdas uero pratores. Proxima. i. secūda

da potestas q̄a secūda potestas post cōsules erat pratoria. Prator: appositue secūda p̄as. Lege: s̄m legē nō erat secūda. Curules: nō solū nō aderant cōsules nec pratores: sed nec sesde quidē ipsa erant. Cessere loco: de loco suo. Omnia caesar erat: tibi nō cōsules nō p̄tores erāt: sed p̄ ipsis Caesar fuit: in ipso uno oīa sue re: oēs q̄ magistratus romani in uno caesare cōspiciebant. Priuata uo. f. caesaris: q̄a solus caesar loquebat: & nemo in senatu sententiā dicebat: ideo q̄a loquebat nisi uox caesaris: illius testis erat senatus. Curia: cōtinens pro cōtento. i. senatus. Priuata uocis: solius caesaris & nō publici cōsiliū. Sedere patres: patres cōfederūt in curia: & parati erāt decernere quodcūq̄ iussisset: etiā si se regē facere uoluisset. Censere parati: nimio metu cōpuli patres regnū caesari decreuissent: etiā si peteret regnū: si tēpla: si iugulū: senatus cōsultū in sententiā caesaris deuenisset. Si regnū. i. si se regē eē uellet. Si tēpla. i. si in deorū numero eē uellet: sicut iperatores oēs relati sunt. Iugulū seuatus. i. si peti iugulari patres. Exiliū: ut in exiliū mittant patres. Melius. f. fuit urbi roma. Quod plura iubere eru. q̄a caesar pudore deterritus: ne id quidē iperasset: quod romani pati uolebāt.

Tamen ex it in irā: quis tāto furore percussus eēt: libertas amissa uoluit experiri unū uirum Metellum: an tuet possit iura. Exit: erūpit. Virū: metellū. Caesar teste Appiano romā delatus po. uetēz calamitatū recordatione turbatū: quā sub sylla & Mario olim perulisset: trepidantē q̄ magna spe pollicitationibus q̄ leniuit: hostibus p̄ferens humanitatem ac clementiā: Lucium enī domitiū a se captū cū pecuniis ac necessariis suis: libertati redditiū fuisse ait: quibus dictis publici ararii claustra p̄fregit: obstat q̄ in aditu Metello ex tribunis plabibus mortem est cōminatus: thesauros a nemine contactos usq̄ in illam diem militibus rapere coeessit: hos enim oli execratiōe p̄posita publice conditos fuisse nēmorāt ut nisi cethico insurgente bello a nullo p̄merent: uerum Caesar celthas a se deuictos asserēs: urbem ab execratione liberā reddidisse ait. Iura: leges. Pugna: q̄ metellus: Metellus tribunus plabibus alia omnia perpeffus est: sed ubi uidit referari tēplū Saturni: in quo erat ararium populi romani. ut inde auge & argentum auferret caesar: quo militibus suis stipendium daret: com̄ motus est qui antea leges uiolari p̄miserat & iura: cupiditate auri & p̄rio: ut hoc tollerare nequerit. Pugna: ex eo quod sequitur. Saturnia tēpla. i. arariū quod in tēplo Saturni erat.

SVLPI. Mole: apparatus: uel p̄pt areas portas. Rapit gressus: accelerat. Agmina: cateruas militū. Aedis: ararii. Vsq̄ adeo: imprudentia hoies arguit: quod p̄ libertate minus pugnēt q̄ pro pecunia. Vsq̄ adeo: uel i t̄m: uel cer te ut apud Iuue. Vsq̄ adeo nihil est qd̄ nostra i fantia cōsiliū f̄ausit auentini. Pereūt leges: non defēdunt lege alicuius piculo sed p̄ diuinitis certatur. Testatur: damnat detestatur: apherēsis ē Clara: quā ab omnibus audiret. Tribunus: metellus. Nō nisi: conuictiosa & terrore plena oratio. Per nostrū latus: nisi me prius confosso & interempto. Feres: auferes. Nostro: legit & sacro qm̄ tribunitia potestas est sacrosancta.

Execratōnes dira

Certe uiolata potestas: Tribuni qm̄ uiolāt habent deos ultores: idq̄ Crassi exēplo confirmat quē in bellū parthicū egredientē Atcius tribunus ple. primū uoce cohibuit quod in hoies nihil mali meritis & po. ro. cōfederatos irrueret. Inde torrē ignitam ianua anteposuit: obuiant q̄ Crasso delibatis añ sacras diras execrationes imisit: sua quādam numina & immania iuocans. has qd̄ execrationes romani condi solitas & antiquas p̄fiterent: alem quoq̄ habere potestate: ut nēmini fas sit qui in eas ciderit effugere. Pessime p̄trea operari his utentē si nō a cōuenientibus iis aut a multis excitent Appianus ē auctor. Dirā tribunitia: execrationes tribunorū: meminit huius rei Plutarchus & Cicero in diuinatione his uerbis. M. Crasso quid acciderit uidemus dirāz obnūciatione neglecta. Vouerunt: deputauerunt. nā exēptem ducem diis hostilibus Metellus deuouerat ut ait Florus.

OMNIBO. Ingenti mole. i. uectē. Rapit: raptim fert. Rumpēs: per agmina caesaris irrūpens. Vsq̄ adeo: impulit Metellū pro arario pugnare cupiditas auri: & qui pro legibus nō decertauit: nūc pro auro decertare ausus est. Amissā leges: sine certamine pereūt leges: quia nemo ē q̄ p̄ legibus decertauerit. Discrimine nullo. i. nullo certamine: sicut apud Virg. in eadē significatione: Post hos a quo discrimine pistris. Sed pars uilissima: leges nullū certamē mouerūt: quanuis uiolata: sed opes fuerunt quā auxa sunt certare cōtra caesarē. Vilissima pars: quia sordes dicunt diuinitas: q̄ homines faciāt sordidos. Tribunus. f. Metellus. Victorem: caesarem prohibens. f. a rapina ararii. Testatur. f. defensionem suam clara uoce. Nō nisi: conuersus ad omnes caesarianos metellus: nec ueritus caesarē ipsū dixit: uobis nullo pacto patebūt ararii fores: nisi prius per pectus nostrū trāffigatur ferrū. Per nostrum latus: id est prius percutiendum est nostrum latus q̄ tēpla Saturni uobis pateant. Raptor: o caesar. Sparsas opes. i. spargēdas militibus tuis. Certe uiolata potestas: scilicet tribunitia. Deos. f. ultores. Crassum: probat exemplo o caesar si me uiolaueris: quia tribunus sum: scito deos ultores fore. Dirā: furia: quā sunt tres Alecto Megara & Tisiphone. Tribunitia: fauentes tribunis. Vouerunt: destinauerūt: ut refert Appianus: Crasso urbe egrediētī illauro bellū parthis: multa quidem ac dira tribuni annunciauere: ne parthis hoc malo prorsus indignis inferret bellum monuere: cui minime p̄rētū publicas execrationes extulerūt: quibus sp̄retis Crassus demum in patria p̄ffigatus est cum filio et uident

noie. P. Crasso & uniuerso exercitu fere caeso: nā ex centū milibus uix decē milia in syriā e fuga euasisse fertur. alii. Vouerunt scilicet Crasso. Sauiā plia. f. parthorum. M. Cato Tribunus plabibus intercessionibus suis comitia impediterat & uestem senatus mutauerat deinde praelato uatino pratura repulsum tulit: idem. M. Cato cum impediteret legem qua in quinquennium puincia syria Crasso parthicū q̄ bellum. hispania Pōpeio dabatur a. C. Trebonio in carcerem deductus est: ideo dicit tribunitia ira secuta sunt Crassum in bella: quia ad hoc ut syriam parthicū q̄ bellum obtineret Crassus: Cato tribunus plabibus in uincula cōiectus ē.

De tege iam ferrū neq̄ enī tibi turba uerēda est
Spectatrix scelez: deserta stamus in urbe
Nō feret e nostro scleratus praemia miles
Sūt quos p̄sternas populi: quā mēnia dones:
Pacis ad exhausta spoliū nō cogit egestas
Bellum caesar habes: iis magam uictor in iram
Vocibus accensus: uanā spem mortis honesta
Concipis: haud inquit iugulo se polluet isto
Nra metelle manus: dignū te caesaris ira
Nullus honor faciet: te uindicta tuta relicta ē
Libertas: non usq̄ adeo p̄miscuit imis
Longus summa dies: ut non si uoce metelli
Seruentur leges: malint a caesare tolli:
Dixerat. & nodum foribus cedente tribuno
Acrior ira subit: sauos circumspicit enses
Oblitus simulare togam. tunc cotta metellū
Compulit audaci nimium desistere cōcepto.
Libertas inquit populi quem regna coherent
Libertate perit: cuius seruaueris umbram

no cui licent omnia: nam nil aliud est libertas nisi potestas uiuendi ut uelis. Quem regna coherent: q̄ seruauit tyranno. Umbram: imaginem & similitudinem.

OMNIBO. De tege iam ferrum: accinge inquit in me gladium o caesar: hoc enim facere potes absq̄ respectu cuiuspiam pudoris: nam quoniam ciuitas deserta est: ideo pauci erunt qui hoc tuum scelus aspiciant. obicit caesari: q̄ metu ipsius romani urbē deseruerint. Turba uerenda: non est opus ut erubescas hoc facinus committere: quia deserta stamus in urbe. Miles. scleratus. i. tuus exercitus. Non se. p̄. nam hoc auge & argentum militibus tuis distribuere uolebas. E nostro. i. de publico. Non cogit egestas: sed si necessitas hoc te facere cogeret excusandus uidereris: at uero cū possis alienos populos militibus tuis diripicndos obicere: debes parere tua patriā. Populi. f. hostium. Dones: militibus tuis. Pacis exhausta. f. ciuibus: quia ciues in pace consumpti sunt nec illos spolia: quā nulla cogit necessitas eripere debes. Bellum caesar habes quia habes bellum o caesar potes milites tuos diuites facere. His magnani: ira percitus est non mediocri caesar: ubi uidit Metellū tam obstinate aduersari uoluntati suae. Vanā spem: Vana inqt est spes tua o Metelle: q̄ uidelicet honeste mori & fortiter possis: ut dicaris pro libertate reipub. pugnasse & q̄ mori malueris q̄ p̄mitte re ararium spoliari: sed manus caesaris indignarentur polui sanguine tuo. Honestā mor. cum pro libertate & arario po. ro. pugnes. Isto san. f. tuo uili sanguine. Nullus ho. i. magistratus: nō est tanta dignitatis ut dignetur te caesar occidere. Te uindicta: ironice loquitur: te ultore nimirū tuta erit libertas po. ro. Nō usq̄ adeo: non adeo inqt lōgītudo temporis comparauit magna paruis: summa ifimis ut si alterū praestaret: aut destruantur leges a caesare aut seruentur a Metello: non malint a caesare destrui: q̄ a Metello defendi. Longus dies: id est longa uetustas. Seruentur le. si ista conditio poneret iter te & me & leges sensū haberent: dicēdo optate leges: an malitis destrui a caesare an defendi a Metello: ipsa leges diligenter potius a me destrui q̄ a te defendi. Et nondum: cum adhuc persisteret in proposito Metellus ne fineret referari ararium: tunc caesar magis incensus ira. ita coepit circūspicere gladios militum suorum: ut ipsum in conspectu suo obruncarent: tūc cotta tribunus alter collega Metelli: ut cognouit periculum eum est allocutus: ut a proposito suo deterreret & ostenderet rationes quibus Metellus non deberet supra uires rem tantam suscipere: cuius perualione eadem motus cessita foribus ararii. Togam. i. pacem. i. pacem quam simulauerat in ingressu urbis. Libertas: o Metelle inquit qui in libertate est si libertatem illam defendere uoluerit contra potēiores libertas illa p̄ribi: sed haec libertas quis defenderis perit: nam potentior libertatem illam destruit: eodem modo cum te sit caesar potēior ipsa libertas p̄bit: quia non poteris resistere sed seruire cogeris. Sed quomodo poteris defendere li

beratē: si nolis resistere potentiori etiam si nō seruabis libertatē: libertatis tñ defensor eris. Cuius seruaueris umbram: sed tu seruabis umbram libertatis: si uelis quicquid iubeare a potentioribus: uerbi cā. Si caesar uoluerit aperire ararium & tu permiseris aperire: seruare uideberis: si hoc facere nolueris: tunc non seruabis umbram libertatis: at uero si resistere uolueris & non potueris: tunc seruare eam uideberis: sed libertatē non solum: uerum nec imaginem libertatis seruabis.

SVLPI. Si quicquid iubeare uelis: si iustus parueris. Torrebis: a consuetudine & a maiori tacite sic argumentat. Si temporibus syllanis & marianis tam multa indigna pertulimus & modo gallia & parthia inuitis omnibus fuerit in quinquennium distributa & leges opprefae sunt possumus & hanc direptionē pati. Venia est: hac una ratione posteri nobis ignoscent quia negare nil possumus: & cogimur necessitate parere. Auertat mala semina: auferat thesauros causas bellorum. Aurum enim & argentum malorum omnium principia sunt: ut sentit Lycurgus: uel ideo semina appellat quoniam excitatus est Caesar praedae gratia mouisse bellum civile: cum quae suis pollicitus fuerat persolueret aliunde non posset. Damna mouent populos: populi inquit qui liberi sunt iure dolent quia ararium eorum diripitur: nos autem dolere nō decet quia illos paupertas qui seruiunt: non sibi est molesta & piculosa sed domino. Egestas: egeni methonymia. Abducto: repulso. Rupes tarpeia sonat: id est resonat mons capitolinus ob fores areas ingentes ita structas ut cum magno sonitu aperirentur. Eruitur: exportatur.

Conditus: seruatus. Multis ab annis: a secundo bello punico. Censuram: aurum & argentum & omnis facultas reipub. Plinius libro. xxxiii. inquit. Auri in arario populi romani fuere sex. Iulio. L. Aurelio consulis septem annis ante bellum punicum tertium. dcc. xxvi. Argenti nonaginta duo milia: & extra numerum. ccc. lxxv milia. Item Sexto Iulio. L. Martio consulis: hoc est belli socialis initio. octingenta. xlv. auri pondus. Caesar primo introitu urbis in civili bello suo ex arario protulit laterum aureorum. xxvi. milia & in numero pondus trecenta: nec fuit aliis temporibus reipub. locupletior. Quem punica bella: qui illatus fuerat in ararium ex tribus chartaginis: & a phoenicibus & ex praeda delatae chartaginis. Perseus: Philippi filius apud Samothracas a L. amilio pauli filio captus est & in triumpho ductus: de eius praeda: haec Plinius. Intulit & amilius paulus Perseo rege macedonico deuictio: praedam pondus trium milium: a quo tempore populus romanus tributum pendere desinit. Philippi uicti: hunc patrem Perse primum. P. Sulpitius consul. Inde. T. Quintus Flaminius Atalio & rhodiis auxiliantibus superauit. Pyrrhus: Hic cum in Tarentinorum uenisset auxilium magnaque iustitia cum romanis dimicasset: uictus a Curio & Fabricio tarentum profugit: inde in Siciliam: unde cum locrorum proserpinam expillasset: in gratiam rediit: dumque Argos oppugnaret: ictu tegulae periiit: reliquit autem in fuga multum diuitiarum praefertim Tarenti. Quo te fabricius: is cum ad Pyrrhum legatus iussisset regiam dona & pollicitationes quibus de prodicione tentabatur neglexit. Illud ergo aurum quod Fabricius non accepit: pyrrhus fugiens reliquit. Quicquid parcorum: Quicquid auri ex parsimonia & frugalitate ueterum congestum est.

OMNIBO. Velis: permittas. Iubeare. f. a potentiori. Quem regna coercent. i. reges & principes qui non iam ciuicam sed tyrannicam potestatem exercent. Libertate perit. i. nimia libertate qua uolunt resistere potentioribus. Torrebis: maioribus inquit iam uicti paruimus. si ergo maiora perpessi sumus cur non minora patiamur. Venia haec: in hoc solum uenia nobis praestatur: quod si uelimus potentioribus negare non possumus. Torrebis iniquis: id est opibus potentium paruimus: cum Caesari contra senatus auctoritatem prouintiae delegabatur: Syria parthicumque bellum Crasso: Pompeio hispania nolente tribuno mandabatur: sed tamen haec inuitis nobis facta sunt: passi ergo sumus maiora: minora etiam patiamur. Venia pu. si pudet contra libertatem aliquid permittere. Degeneris metus: si sibi uidetur pusillanimitas fuisse. Non potuisset ne. etiam si uolueris negare non poteris: ideo haec est sola uenia pudoris. Ocius auertat: o Metelle permitte hunc a nobis auferre aurum & argentum quod est causa & primordium omnium bellorum. Damna si quos sua iura: cum potest aliquis sua iura seruare: tunc indignissimum est: si quid amiserit: at uero cum iam opprimatur a potentioribus si quod indignum patitur: id non sibi sed uiolatori uitio dandum est. Siquos sua iura: p. si qui possunt sua iura defendere: hypallage est. Non egestas: egestas & necessitas quae seruit potentioribus non est decori sibi. sed domino: qui coegit eam: & non patienti dedecori est sed facienti. Protinus: cum haec dixisset Cotta: Metellus tandem cessit caesari: & remoto illo referatae sunt fores ararii. Abducto: remoto metello. Tunc rupes tarpeia sonat: sic enim fabricatae fores ararii erant: ut sine magno strepitu aperiri non possent: ideo hoc fecerunt romani ne quis furari posset aurum & argentum. dicit igitur cum referantur fores ingentem strepitum fecisse: ut tota rupes tarpeia resonaret. Tunc conditus: dicit quantum ab arario thesaurus exceptus fuerit a

Aug' ara
rii

Perseus

Philippus
Pyrrhus

caesare: uidelicet quod iam a condita urbe ad tempus Caesaris fuerat a populis & nationibus parum id omne in ararium repositum fuerat. Multis non tactus ab annis: quod seruatus fuerat per multos annos. Quem punica bel. ut carthago populi romani inimicissima euerfa bona omnia & pecunia a Scipione romani translata sunt: & in hoc templo reposita. Quem: censum. Perseus: rex macedonum quem uicerat Paulus amilius & captiuum cum magna opibus triumphum duxit. Praeda philippi: nam. L. Quintus Flaminius philippum regem macedonum uicit Praeda. f. dederat. Quod. f. auge eruit. Pyrrhus rex epirotarum quia tarentinis accitus in italia cum aliquot equibus uenerat bellum populo romano intulit: & saepe uictor euasit: tamen uirtute & continentia fabricii uictus ex italia trepidus ex italia fugit. Quo uendidit re. quia Fabricius cum iussus esset legatus ad pyrrhum qui tarenti erat: Pyrrhus Fabricii uirtute est admiratus iam. n. an. etiam medicum regis auerterat quod capto primo spondebat se necaturum esse regem tentauit quoque pyrrhus magnis precibus pollicere Fabricium & si secum uiuere uellet ipsum iter primos habiturum & cum eo omne suum regnum communicaturum: Fabricius autem omnes pollicitationes Pyrrhi contempsit: id dicit auge illud diripi a caesare: quo auro pyrrhus rex epirotarum non potuit emere Fabricium. Fabricius non uendidit: quia si auge accepisset: periculum oppressisset. Quicquid parcorum: eruit etiam omne auge quod parsimonia antiquorum congestum & cumulatam fuerat.

Quod dices asiae populi misere tributum
Victoribus dedit minora chretha metello
Quod cato longinqua uexit super aquora cypro
Tunc orientis opes captorumque ultima regum
Quae pompeianis praelata est gaza triumphis
Eggeritur: tristi spoliantur templa rapina.
Pauperiorque fuit: tunc primum caesare roma.
Interea totum magni fortuna per orbem
Secum casuras in proelia mouerat urbes.

phus impleuit: ut ait Florus. Vexit super aquora: nam ut ait plutarchus uerius longitudinem navigationis uasa multa praeparauit: singula duorum talentorum & quinquaginta dracmarum cappacia: longum funem singulis alligauit & in sanis capite suber bona magnitudinis erat: ut per ipsum si naufragium fieret ubi esset argentum cerneret. Gaza: sermo perlicus est diuitiarum significat. Ultra: ex remotissimis regibus. Praelata est triumphis: quae praecessit curris pompeii: qualis fuit Tygranis Mithridatis Aristoboli & reliquorum. Tristi: tristici ciues. Pauperior: minus diues ab usibus comparatiui. Interea: populos quod fauendum pompeio tamen ab eius filio qui a consulibus sunt excisati poeta commemorat: eo seruato ordine ut primum europeos: deinde asiaticos: postea aphros connumeret. Fortuna magni: pompeius a fortuna uexatus. Urbes casuras: populos perituros.

OMNIBO. Quod dices asiae populi: deuictio rege Anthiocho: nam tunc tributaria facta est asia populo romano: & ide magna uectigalia exigebant. Metello. f. chretico: nam chretam deuicit: unde & cognomen accepit. Minoa. i. quae quondam fuit sub imperio regis minois. Cato longinqua: Ptolemeus rex cypro magni thesauro suabat: & po. ro. ueritus ne magnitudine pecuniae magni aliquod periculum urbi roma: inferret statuit pecuniam regi auferre: Rex cum audiisset Catonem in cypro mitti: ut auge suam auferret quod i eo spem omnem reposituram: tanta animi agitudine affectus est: ut sibi mortem conscuerit: Cato cum auge illud accepisset summa diligentia & integritate roma: aduexit: illudque in ararium repositum. Tunc orientis opes. Caesar diripit & ultima spolia quae in ararium pompeius reposituram subactis orientis regibus. Orientis opes. f. erunt: est enim zeugma ab inferiori. Captorum regum: Aristoboli: Mithridatis: tygranis regis armeniae & filii sui quos captos in triumphum duxit pompeius. & Mithridatis regis potius opes multa ac pretiosa in ararium a pompeio reposita fuerat: Praelata gaza. i. quae praemissa & antelata: nam praecedere uidebantur captiuus: & spolia captorum regum praenitebant in pompa triumphi. Templum. f. saturni. Tristi rapina: ab effectu quod tristes facit spoliatos. Pauperiorque fuit: & quo die caesar ararium po. ro. spoliavit: ditior urbe roma fuit. Interea totum: In hoc capite continet catalogus gentis & populorum quod pompeio conuicti sunt aduersus caesarem: nam filii sui. Gn. pompeii & consules miserat in asia: quod omnes undique gentes conducerent in bella: Appianus Alexandrinus refert pompeio affuisse orientis nationes omnes magno numero: partim in equis partim pedestribus suffulta copiis e graecia lacedaemonios sub praesidiis distributos regibus & ex peloponneso alios. Boeotii praeterea cum ipsis aderant: & athenienses in castris ex graecis quibusque in circuitu maris orientem uersus incolunt fere omnes ad eum uenerunt: Thracas: Hellepontii: Bithinii: phryges: Iones: Lydii: pamphili: pisidaei: & paphlagonas Cilicia ad haec & syria: phoenicemque & hebreosque gentes: Arabesque his finitimi: Cypro insuper & rhodiis: & chretensibus suditoribus & isularibus alii conuenerunt: & reges ac dynastae auxilia secum afferentes: Deiotarus orientaliu galatarum Tetrarcha: Ariarathes cappadocum rex: Armenios itra euphratem incolentes Taxiles princeps adduxerat: Armenios uero supra euphratem megabathes Artapi regis praefectus: alii praeterea inferiores potentia Dinastrae ad belli laborem una se contulerant. serunt & ex aegypto naues. lx. ad illum uenisse: ex aegyptiis regibus Cleopatra fratre puero: uerum haec quidem bello minime interfuerunt: non enim aliae naues ad id accesserant sed corcyra: in ocio cum ceteris debebant: quod a pompeio minus prudenter factum existimat: quod classis neglexisset: qua longe praesens omni quod ad hostes ferebat comeatum facile auferre potuisset. Caesari uero affuere equites cetera: ac cetera

Chretha
Q. Metellus

Gaza

q supra alpes icolit numerus fere alius: græcorum ad hos auxilia accesserunt: dolopes: arcane: etoli. Casar duo supra. xx. milia habuisse fert iter quos egres circa mille annumerantur. Pompeiū bis totidē secuti sunt: in quibus septem milia equum fuere: q aut uerisimilia loq existimant: septuaginta milia italoz hoc plio in unū concurrisse memorat: q minorē numerū describit. lx. milia. grē in maius extollit quatercenta milia existisse autē hoz sexcuplū Pōpeio: alii tribus ex partibus duas illi ascribit: hæc paulo altius repetiuimus: q cognitu digna sunt. Casuras urbes: methonymia p populis q i urbibus cōtinent. Casuras: qa gentes quas secum habebat Pōpeius casar i thessalia ad internecionē ppe cecidit. Veg ut idē Appianus refert ex pōpei partibus senatores decē ceciderūt: quoz e numero fuit. L. Domitius olim casari in gallia successor destinatus in corinthio captus ab eo dimissus: equestris ordinis ad quadraginta ex illustrioribus. ex reliquo aut exercitu q rē in maius extollunt: qnq supra uiginti milia cecidisse auint. Catez alinius pollio q sub casare ea in pugna dimicauit: sex milia ex pompeii exercitu iteruisse solum scribit.

SVLPI. Proxima: uicina dyrrachio ubi pō

Amphisa

peius erat. Amphisa. oppidū ē in phocide ut Pli. docet. Phocis uero regiuncula iuxta parna sum. Oui. i. i. meth. Separat aonios attais phocis ab arius Terra serax. Manus: multitudines.

Cyrrha

Cyrrha: oppidū in phocide ad ipsū pelagus sitū sub rupē cyrrhin: ideo q ait scopulosa. i. faxo sa. Vtroq iugo: habet enī duo cacumina parna

Boetia

nafus: Ouidi. Mons ibi uerticibus petit arduus astra duobus. Boetii: thebani. Boetia dicta a boue quā indomitā Cadmus adueniēti imolauit. Est aut uicina attica: qdam & sub attica comprehendit. Cephysos: amnis in phocide pfluens delphos ortus in lilæa urbe quondam. Fa

Dyrce

tidica: qa delphis ē apollinis oraculū. Dyrce. fons ad thebas in quē dyrce lyci uxor cōuersa ē. Cadmea: the

Pisa

ana. Thebas enī cōdidit Cadmus. Pisea: q manus: Pisa in acaia oppidū ad quod ē amnis alpheus: q heli dis fluius in siciliā exit. Virg. Alpheū fama ē huc helydis amnē Occultas egisse uias subter mare qui nunc Ore arethusa tuo siculis cōfundit undis. Arcas: arcadia pp qui & in attica est & præsertim mediterraneā tenet. Menala: montes arcadia. Trachini: Trachin boetia ciuitas theba: noie similis phocēsi: exigua sane eius ciues Trachinii uocant: Strabo ait. Oetha herculeam: montem iter thessaliam & macedoniam: rogo sepulchro q herculis clarum.

Arcas

Menala

Trachin

Oetha

OMNIBO. Proxima: ex his urbibus quæ auxilia pōpeio attulerāt: dicit primo de gracia. Proxima: p pinqua italia. Vicino bello. i. ciuili bello: quod haud procul gestū ē. Phocaicas: urbes phocidos ē Amphisa teste Strabōe: iō amphisa. i. populi q circa hanc urbē habitāt auxilia dant pōpeio. Scopulosa: cyrrha: Cyrrha urbs uetusta est ad mare phocensū locata sub cirphin rupem parna. Strabo. recte ergo scopulosa dicit. Parnafus mōs est phocidis decantatissimus: baccho dedicatus & apollini: ut auctor ē Macrobius in septentrionē flexus usq; ad oethios & etholios montes. Vtroq iugo: significat uenisse locros: ozolas & delphos q hoies habitāt parna. Habet enī parna duo latera: alterz in meridiē uergens: in quo delphi. Alterz in occasū pspēctās i quo habitāt locri & ozola: ut scribit Strabo: ideo Lucanus respiciens montis situm q bifidus est: utroq iugo dixit. Nam qui h. liconem & citheronem colles assignauerunt parna: erroris sui excusationem nullam inuenient. Sunt enim a parna seiuncti: quod patebit uetusto cosmographos diligentius inspicienti. Boetii: præterea etiam boetii duces. Coiere: id est conuenerunt ad pompeium: & qui fuerūt de clarat uidelicet quos impiger ambit fatidica zephus aqua. Fatidica. i. iuxta quem fluium est templū fatidicæ themidis. Cephysos: fluius est boetia e lilæa urbe ortum habens in cuius amnis marginibus themidis templum fuit: quæ fata suscitantibus dabat. Cadmea: q dyrce: thebas urbem boetia quam codidit Cadmus: dyrce appellauit Lucanus: a fonte dyrceo qui ante thebas est pro urbe fontem ipsum ponens. Pisea: q manus: Pisa & Elis arcadia ciuitates fuerunt iuxta olympū montem: ubi olympica certamina in honorem Iouis celebrabantur. Sicanis alpheus aquas: hoc dixit fm fabulas & rei ueritatem: fabula est q alpheus amnis uiderat in undis suis arethusam nympham post sudorem uenationis se lauantiem quam uisam statim amauit: quæ cum illi aduersaret hanc uiolare uoluit: illa in fugam conuersa est: quæ diu e manibus illius elapsa: tandem cū uinceretur ab alpheo supplex deos rogauit ut sui miserentur: & statim conuersa est in fontem sui nominis: Alpheus statim fontem suum secutus est: illa subter mare per medium transiit in Siciliam: ut aquam suā nō immisceret amaritudini maris: & ab elide usq; in Siciliam penetrauit: Alpheus profecutus est eam: dicit ergo per æquora mittens sicanis alpheus aquas: nam ita esse deprahenditur ex eo q apud pifas singulis qbulz q iustis in honorem Iouis olympia certamina celebraretur. & sacrificia fierent: sanguis & sordes uictimaz quæ apud pifam & Elidem in iolabant: postea in siciliam apparebant in Arethusa fonte. Huius sententia fuerunt Pindarus & Timeus philosophus: sed Strabo id plane disputat fabulosum esse & impossibile. Manala: montes arcadia. Oetha: montem thessalia: ubi Hercules combustus est: nam cum illi uxor eius deiant ra misisset uestem Neseo sanguine tinctam q stulta credebatur: ipsam uires amoris habere (erat autem lerne sanguine uenenata) statim uenenam i serpētis ad medullas usq; Hercules ita penetrauit: ut in furorem conuertetur: & quum dolorem pati non posset: rogam sibi construxit in quem se iniiceret: & philocteta cui arcum suum & sagittas reliquit: iussit ut flammam rogo subiceret: & ita combustus est: ideo dicit herculeam oetham in qua Hercules combustus est. Trachini: Trachin ut ostēdit Strabo Boetia est ciuitas Theba: nomine

similis phocēsi exigua sane: eius ciues Trachinii uocantur.

Theproti dryopesq; ruunt quercusq; silētes
Chaonio ueteres liquerunt uertice sellæ
Exhaustit totas quauis delectus athenas.
Exiguae phœbea tenent naualia puppes.
Tresq; petunt ueram credi salamina carinæ.
Iam dilecta ioui centenis uenit in arma
Chreta uet' populis: gnosifq; agitar pharetras
Docta. nec eo is peior gortina sagittis.
Tūc qui dardaniā tenet orithon: & uagus altis
Dispersus syluis athamas: & nomine prisco
Encheliæ: uersi testantes funera cadmi
Colchis: & adriacas spumās absyrros i undas.
Et penei qui rura colunt: quorumq; labore
Thessal' hēmonia uomer proscindit hiolcon.

gnauit. Alia i cypro cōdita a Teucro q amisse fratre noluit ad patrē reuerti. Florati. Nil desperandū teucro duce & auspice teucro Certus enī pmisit apollo Ambiguā tellure noua salamina futurā. Chreta: insula i ageo dicta a Chreta nympa heperidis filia hæc aëria Curetis & Macaron a cœli tēperia dicta est. de ea Virg. Cētū urbes habitant magnas uberrima regna. Dilecta ioui: illic enī natus ē Iuppiter illic regnauit: illic eius sepulchz ostēdebat: Gnosis: oppidum i chreta qd & gnosiū dicit. Agitare pharetras: sagittare. Gortina: oppidū i chreta. Eois: parthicus: norūt enī melius q parthi sagittas emittere. Orithon: Orithos oppidū i epyro uel iter macedoniā & epyz ferēs therebinthū cōditū: q a cholchis. Dardaniā. possessā a dardanis: idq; ppter helenū dicit: uel q eā dardaniū illyrici tenuere. Athamas: oppidū ē i thessalia ut Pli. ait. Sed athamatis est fluius q ligna suo tactu icendit: Ouidius in. xv. Admotis athamatis aquis accendere lignū Narratur mīnimos quū luna recessit i orbes. Encheliæ: oppidū in illyrico apud quod Cadmus cū cōiuge uersi sūt in serpentes. Prisco noie: Encheli enī serpētes dicunt. Colchis: siue regionē iuxta pontū itellige: siue oppidū i illyrico qd Ochiniū dr: oli Colchiniū dicebat a Colchis cōditū. plinius auctor est. Absyrros: fluius colchidis dictus ab absyrtho medea fratre illic discerpto: uel is a fluiuo absyrthus ē appellatus. Cice. enim de natura deoz sic ait. Quid de fratre absyrtho medea q apud paccuuiū agyaleus scribit. Exit aut in mare adriacū. Penei: peneus thessalia flu. q Orconē accipit: sed nō recipit: nā olei modo supnatantē uehit & abiicit: oritur autem iuxta gomphos. Hamus mons i thracia: siue iter thraciam & thessaliam. Hiolchon: oppidum i thessalia quod Thracenses hamouii condiderunt.

OMNIBO. Theproti: Theproti acarnaniā & Erolia superiorē habitabāt: barbaroz sane (ut refert Strabo) natio: sub thesprotis pristinis sacclis erat dodona. Dryopes: ppli sūt epyri. Sella: sella: ppli sūt i epyro: q chaonia ē appellata a chaone fratre heleni: ut Virg. Chaonia: oem troiano a chaone dixit: ubi nemus erat plenus quercubus quibus i habitabāt colūba: & suscitantibus rīsa dabāt: qsi ex ore Iouis. Ioui enī nemus illd cōsecratū erat: dicit ergo quo tpe miserūt auxilia pōpeio: tū colūba amplius rīsa nō dabāt: iō silētes quercus. i. i qbus iā siluerāt colūba. Chaonio uertice: qa i mōte sūt positi. Exhaustit totas: dicit quīs milites delecti eēt tū athenas exhausterūt: uidelicet q tāta multitudo uisa est militum: ut Athenæ defertæ fuerit & pene uiduata. Exigua puppes: relicta sūt pauca naues q pyreū portū atheniēsiū custodirēt: nā pyreus portus famosissimus erat athenis: cuius naues qsi iperū totius gracia tenuerūt. Delectus. s. militū. Naualia py. i. naualia pyrei portus. Tresq; petūt uerā: & salami cypri misit auxilia pōpeio: sed uerā dicit qa thelamō pater teucrī & aiacis cū. xii. nauibus misit hos filios ad troiā cū Agamēnone: cū ad excidiū troianū graci mille nauibus pfecti sūt: teucer ne faceret cōtra pīs iperū: nō ē ausus i patriā redire: nā pater mittēs aiacē & teucrū præcepit ne alter sine altero rediret mortuo Aiace q desperatione armoz Achilles se iter fecerat: Teucer non est ausus redire i patriam: ubi erat Thelamon pater: sed pfectus i cyprz Salaminā cōdidit nouam: ideo imitati sūt Salaminam antiquam thelamonis: qa sicut miserat. xii. naues ad auxilium Agamēnonis aduersus troiam: sic & ipsa tres misit cum Pompeio contra Casarem q natus erat a sanguine troianorum. Petunt credi ueram: id est uidentur postulare ut credatur salamin uere esse a Teucro condita: quum auxilia mittat aduersus Casarē troianum. Iam dilecta ioui: & chretensēs qentum urbes habebant miserunt auxilia pompeio. Dilecta iouis: qa i ea educatus est & sepultus. Centenis populis: qa centū habitabāt urbes: sicut Virg. Centum urbes habitant: nūc tres tū urbes esse dicuntur. Agitare: tractare. Gnosis: Gnosias urbs metropolis ē totius chretæ in qua regia Minois fuit. Cortyna: Cortyna ciuitas est: ubi stabula regis Minois fuit. Nec peior: non inuis peritor. Eois sagittis: id est parthorum qui sūt populi orientis. Tunc. scilicet uenerunt: Oricon dardaniā: Oricum: oppidū est ad initiū epyri cōditum a colchis ut tradit pli. quīs troianos poeta fuisse hic inuauit.

Theproti
Dryopes
Sella

Chaones

Salamis

Chreta

Gnosis

Gortina

Orithon

Athamas

Encheliæ

Colchis

Absyrros

Peneus

Hamus

Hiolchos

Athamas: flu. epiro qui dicitur incendere ligna admota: unde Ouidi. metha. In secta pythagorea dicit: Admotis athamatis aquis incendere lignum Narrat: minimos quum luna recessit in orbem. dicit ergo populos athamatis neque iuxta flu. athamatis habitant uenisse in auxilia Pom. Enchelia: et enchelia: populi illyria non procul a caerauniis montibus ubi cadmus cum hermione uxore conuersi sunt in angues. Prisco: antiquo. Testantes furera cadmi: nam apud enchelias ea ostendebant: dicit Strabo quae de cadmi & hermiodes mutatione narrata sunt inde sumpto nomine: nam ENXALUS anguilla significat. Colchis: uenerunt et qui habitant colchon insula: quae est haud procul a Caucaaso monte: hac loca subegerat Pöpeius cum persequeret mithridate. Absyrtus: flu. colchoz sic dictus ab absyrtio fratre medea: quem illa fugiens membratim dilacerauerat. nota fabula. In undas adriaticas: quae descendit in mare adriaticum in omnibus subaudi uenerunt. Penei: peneus amnis thessalia: ante omnes claritate insignis: ortus iuxta gomphos inter ossam & olympum fluit amoenissima tepic iter fecans: Pli. Colunt rura. i. qui peneum amnem habitant. Hemonia hiolecon: urbe thessalia. Quoz: thessaloz.

SVLPI. Inde ab hioleo: nam ut Strabo ait hinc pelias iasonem ac argo nauem foras emisit & inde egressi sunt primi nauatae. Lacesium: uexatum remis. Rudis: ipolita uel ignara nauigan di. Miscuit gentes. iunxit comertia distantium & ignotaz gentium quae mari sunt separatae. Temerato: occupato & uiolato. Composuit: coecliauit & coeors fecit. Nam ausi sunt hoies media nauis fluctibus & uentis se credere. Vna mors: unum genus mortis. Accessit: adita est. Fatis: multis aliis generibus mortis. Per il. illa media.

Hamus: mos in thracia. Pholoe: arcadia mos & oppidum lapitaz centaurorumque patria. Metitana: cum ce. tauri uisi fuissent super equos crediti sunt biformes hoc est semi hoies & semiequi appellati sunt hippocentauri. Strimon. flu. in thracia ex hamo descendens macedonia a thracia separat. Comittere: credere & comenlare Nam grues in hyeme ex strimone discedunt: & nilum qui non est adeo frigidus petit: in actu uero contrahunt. Aues bistoniae: Grues a bistonio lacu in thracia. Cone barbara: Cone insula est ad hostium histri circumfusa mare. Hister enim sex habet hostia tertium eius Gallostoma nominat iuxta insulam sarmaticam ut Pli. docet. Perdit: disperdit & confudit cum mare. Sarmaticas: id est histri: quae eam insulam praeterit. Peucen: primum hostium histri peuce appellatur: ubi est & insula peuce ampla satis. Multifidi: sex enim uastis fluminibus in pontum euoluit. Mesiaque: haec tenus europeos: nunc asiaticos numerat. Misia puicia est adiacens hellesponto coterminataque habet colliam in qua est ciuitas Mesia. Chaico: Chaicus misia flu. est ueniens a Teutrania ultra pergamum. Est autem teutrania pars eolidis & troadis. Tellus idalis: oppidum est in Troade quod Plinius Idalen uocat. Arisbe: oppidum in thethis litoribus. Exilis glebis: sterilis & infecunda. Pithanen: oppidum in troade. Celene: oppidum in phrygia de quo Statius: Quis non certamina phoebi nosset: & illustres satyro pendente celenas.

Damnata: quia marsia illic decoratus est. Lugent tua munera pallas: deflent tibi a te esse inuentas. Pallas enim iuenta tibia cum buccis tumidis ex aqua se conspexisset abiicit: quam cum Marsia satyrus celeneus reperisset: tractareque didicisset: phoebum prouocare ad musicum certamen est ausus. a quo cum uictus esset. Celsa recesserunt a cute membra sua ut in sexto fastoz canit Ouidius: Inde uero in sui nois fluium uersus est: qui meandron ingreditur & cum eo mistus circuit. Fuit autem ut meminit Apuleius: hiagnis phrygiis tibi cinis filius uultu sereno trux hispidus multibarbus spinis & pilis obsitus iactabundus atque ridiculus.

OMNIBO. Inde lacesium primo mare: Ex hac thessalia sequitur primum nauigare caeperunt principes: nam adificata prima nauis argo ab argo tabro: cui suum nomen tum posuit: Iason thessalus fuit qui gratia principes accitos secum duxit ad insulam colchon ad rapiendum uellus auream quod auxilio medea partum uexit in thessaliam. Inde: a thessalia. Rudis argo: noua uel quae prima fuerat: non ita artificiose fabricata fuerat: HAPYOS graeca per omnescaus declinat: latine autem in tribus casibus tantum: nominatiuo: accusatiuo: & uocatiuo. Hac argo: haec argo: o argo.

Ignotas gentes. s. thessalos colchis quumque ante se uiderat. Temerato litore. i. uiolato: quum nefas. declarat illi demerato litore: quae nauis prima fuit ausa miscere terrestres mortales cum alitibus & piscibus. Composuit. i. miscuit & coniunxit cum uentis & conuictibus undis pelagi. Accessit mors una: multa genera mortis ante erant: sed aliud accessit. s. naufragium quod execrat Hora. Illi robur & aeternum circa pectus erat: quod fragilem truci commisit pelago ratem Primus: nec timuit scipitem africanum: Iasonem autem longa nauem primum nauigasse auctor est Philostephanus. Per illa. s. argo. Hamus: mons thracia: sex milibus passibus arduus: teste Pli. & Solino. Linqunt: ab incolis. Pholoe: arcadia mons olympi: terra proxima. Populum biformem. i. centauros. Mentita: quae false dixerat centauros biformes habitasse in eo monte semi uiros: non enim biformes erant: sed quae primum assueti equos equitare & frena equis imponere: ab his a quibus ante ea nunquam uisi fuerat semi uiri fuisse dicunt. Strimon: fluius thracia. Bistonia aues: id est grues thacias. nam tepic aestatis discedunt a nilo quae est in libya & conferunt se ad strimonem quae est in septentrione: grues enim amat tepicem: & in eam se conferunt: quae tunc in aegypto uel nilo tepic

Inde lacesium primo mare: quum rudis argo Miscuit ignotas temerato litore gentes. Primaque cum uentis: pelagique furentibus undis Composuit mortale genus: fatisque per illam Accessit mors una ratam: tum linquntur haemus Thracius: & populum pholoe mentita biformem. Deseritur strimon tepido committere nilo Bistonia consuetus aues. & barbara cone Sarmaticas ubi perdit aquas: sparsamque profundo Multifidi peucen: unum caput abluuit histri. Mcesiaque: & gelido tellus profusa chaico Idalis: & nimium glebis exilis arisbe. Quique colunt pytanen: & quae tua munera pallas Lugent damnatae phoebo uictore celene:

Pholoe
Strimon
Cone
Peuce
Mesia
Misia
Chaicus
Idalis
Arisbe
Pithane
Celene
Marsia

aestatis maior calor est: ideo deserto nilo conferunt se in bistoniam ubi est strimon flu. deinde adueniente hyeme relicto strimone redeunt in nilum. Tepido: calido. s. superueniente hyeme. Bistonia. i. thracia: nam bistones populi sunt in thracia: Pli. Multifidi istri: nam sex hostiis uastissimis in euxinum pontum descendit ister. Alii septem dicunt primum peuce: secundum naracustoma: tertium calostoma: ubi est insula sarmatica: quartum pseudostoma ubi est insula Cone: quintum baryostoma: sextum spireostoma dicitur. Vbi perdit aquas. i. inmiscet aquas suas aquis pelagi: nam insula Cone aqua maris circumfundatur: unde transeuntibus necesse est ut ambiat insulam. Perdit aquas. descendit in mare deseritque sarmaticam insulam. Vnum caput. i. hostium pseudostoma. Peucen: insula quae est in primo istri hostio. Sparsa. sparsa abluta & madefacta ab illo hostio. Mcesiaque. s. deserit a populis suis. Est autem mcesia minoris asiae regio. Tellus idalis: ab ida sit idalis. i. terra idaea: dicit Pöpeio autem xilia dedisse omnes qui asiam incolunt iuxta idam. Chaico: quae ab ida quae admodum bacchylides inquit fluit caicus id Strabo negat: sed in teutrania ortus ad gergetham uicem pergamum praeterfluit per campum qui caicus appellatur Exilis arisbe: ciuitas est Troiae teste Strabone. Arisba ciuitas etiam in lesbos fuit. Arisbus uero thracia fluius est per quem cebrini thraces habitant. Pitanen: ciuitatem aolicam: e Pitana fuit Arcefilaus academicus qui cum zenone apud Polemonem didicit. tradunt apud pitanem lateres super aquis innatare: quod & in eturia in insula quadam contingit: nam cum terra sit leuior quam aqua: uehi eam contingit: ita refert Strabo. Et quae tua mu. pallas tibi az usum prior inuenit: quae sonus praecit quidem: inflante autem ea buccas displicuit: unde Ouidius sexto fastoz. Prima terebrata per rara foramina buxo: Vt daret effeci tibia longa sonos Vox placuit: faciem liquidis referentibus undis Vidi & uirgineas intumuisse genas Ars mihi non tanti est ualeas mea tibia dixit. haec de se loquitur pallas & abiectam tibiam sustulit marsya: & tantum ualuit ea arte sonandi: ut phoebum ausus sit prouocare: a quo uictus & excoriatus in flumine sui nois conuersus est: sed ideo celenas dicit lugere munera pallas quia cum fuit ut Marsya ciuis nimium superbus conuerteret in flu. Celena: urbs phrygiae ubi natus est marsya quae deinde apamea uocata fuit eo flumine circumfusa: Pli. Munera: tibi az. Danae: a phoebo: qui in certamen prouocatus uicit & uictum pelle nudauit: & in fluium uertit. Plinius uero in genti platano Marsiam suspensum confirmat.

Qua celer ereptis descendens marsya ripis. Errantem meandron adit: mistusque refertur. Passaque ab auriferis tellus exire metallis Pactolon: qua culta secat non uilior hermus. Iliacae quoque signa manus. pituraque castra Ominibus petiere suis: nec fabula troiae Continuit: phrygiique ferens se caesar iuli. Accedunt syriae populi: desertus orontes Et felix sic fama ninos: uentosa damascus. Gazaque: & ar busto palmae diues idume. Et tyros instabilis: praetiosaque murice sydon.

SVLPI. Ereptis ripis: non enim habet ripas Marsya sed impetu suo nulla aluuii fertur concauitate. Meandron: flu. ioniae qui oritur in monte aulocrene. Estque ita sinuosus flexibus ut saepe creditur reuertitur. Apamena peruagatur: mox eumeneticam: ac deinde hircatelicis campis postremo cariam: & ad decimum a mileto stadium lesbos in mare illabitur. Mistus: marsya. Refertur: retrofertur. Tellus: lydia. Pactolon: pactolus lydiae fluius arenis aureis smyrnam irrigat: oritur in thmolo monte: ubi sunt auri metalla hoc est uena. Hermus: lydiae quoque fluius harenas aureas trahens. Secat culta: fluit per cultos agros. Iliacae manus: Ilium oppidum in troade est quod mistus poepeio auxilia: nec abstulit quod caesar esse ferebat ex sanguine iuleo troiano. Signa: poepeii. Ominibus suis: malis auguribus quia uinci soliti sunt. Fabula: rumor fama

Meander
Pactolus
Hermus
Ilium
Syria
Orontes
Ninos
Damascus
Gaza
Idume
Tyros
Sydon
Murex

quae caesar esset ex stirpe aeneae. Continuit: abstinere fecit. Syria: syria in asia regio euphrate arabico: sinu nostro & aegypto mari: armeniaque & cappadocia terminatur. Orontes: syriae fluius ex libano monte oriens diuidit anthiochiam. Ninos: ciuitas in syria a Nino rege assyriorum condita. Felix: diues & beata ut fertur. Damascus: oppidum in deapoli syria irriguum amne chrisorroha. Gaza: oppidum in Syria idumea conditum a Cambyse. Idume: oppidum in Idumea parte syriae apud quod est maxima palmae copia. Tyros: in phoenicia est quondam insula salto mari septingentis passibus diuisa. Inde alexandri oppugnantis operibus continens facta: ut Pli. Straboque tradunt. eam Agenor prisci Beli filius condidit. Instabilis: uel quia terra remota uexata est ut Strabo docet: uel instabilis appellatur propter crebras seditiones & principum mutationes. Illic enim serui occisus dominis regnauerunt. Sydon: oppidum in phoenicia artifex uetri purpura nobilis thebarumque boetiae pares. Murice: purpura. Murex enim piscis est cuius sanguine tingitur. OMNIBO. Quia celer: nam hic flu. marsya descendit in Meandrum. Meandron: amnis qui per phrygiam & cariam excurrit: & adeo sinuosus flexibus descendit ut in fontem suum regredi uideat: & secum trahit marsyam anmem. Passaque ab au. & populi lydiae uenere ubi nascitur pactolus & hermus lydiae flu. qui arenas aureas secum trahunt. Virg. Atque auro turpidus hermus: sed hermus Myliae initium est. Tellus. s. lydia. Auriferis metal. quae arenis aureis irrigat populos. Nec hermus uel pactolo: quae ipse arenas aureas trahit. Iliacae quoque manus um. p. su. i. malis auspiciis. quia uici consueuerat: nam ilion ter capta est: primum ab hercule & telamone: deinde ab Agamemone: a quo euerfa est: postremo a Fimbria romano duce capta est & deleta: est autem urbs in asia quam reciduum condiderant. Nec fabula troiae: Nec eos continuit: quo minus se Pompeio coniungerentur a sanguine suo iactabatur genus suum traxisse caesar: nam caesar ferebat se a sanguine Iulii troiani originem ducere. Virg. Nasce pulchra troianus origine caesar. Syria: populi in oriente. Desertus: ab incolis suis. Orontes: flu. syriae iter libanum & antilibanum iuxta heliopolim oritur: sub terra illatus itaque emergit: prope anthiochiam procedens in mare Seleucia proximam deserit. Et felix sic. s. n. significat ipsam fertilissimam regionem.

LIBER

Ninos: ciuitas e syria qua condidit ninus: cuius uxor Semiramis regno succedens condidit babylonē. Dama-
scus: & ipsa syria: prima ciuitas e. Gaza: ciuitas a diuitiis appellata: qua Cambises condidit per fage Rex.
Idume: ciuitas qua abudat palmis. Vir. i. iii. geor. Primus idumeas referat tibi mantua palmas. est aut ciui-
tas meridie quide cotermina Arabia: a septentrione uero phenicia. Arbullo: locus e arboribus costus. Et
tyros instabilis: ppter terremotū. Sidon: ciuitas fuit a phoenicibus condita dicta a frequentia piscium quos si
donas uocant. Pratiofa murice: quia ibi tingitur purpura.

Cynofura

SVLPI. Has ad bella rates: ha recto cursu ue-
nere dyrrachiū duce Cynofura stella. Ordo e
Cynofura haud certior ullis carinis duxit has ra-
tes ad bella. Certior haud ullis: qa nulle alia-
rates ipsam obseruat nō flexo limite: recta na-
uigatioe. Cynofura: una fuit ex nymphis q̄ io
ue nutrit: & in stellā uersa ppter similitudinē
quam cū arcto habet minor arctos est appella-
ta: dicta q̄ q̄si canis ura. i. cauda. de ea Malus i-
quit. Angusto cynofura breuis torquet in orbe
Tam spacio q̄ luce minor: sed iudice uincit ma-
iorē tyrio. & germanicus phoenices cynofura re-
git. Et Cice. hac fidit duce nocturna phoenices
in alto. Phoenices: phoenicia pars syria: iudea
cotermina fertilis quide ad cētoplū scenus. Fa-
ma si credit: ut e apud Tacitū aegyptii primi p
figuras animalū sentū mētis effingebāt. ab his
phoenices & maxime cadmus gracia intulerūt
Litteraz inuētores fuere Rhadamanthus assy-
riaz: Anubis & Memnon aegyptiaz: Hercules
aegyptius phrygiaz: graecarum uero Phoenices
quaz auxit numere palamedes & ide Symoni-
des: Latinaz alii berofū & trico demū: alii Car-
mentē arcadiā dicūt. Signasse figuris: cōpre-
hēdiffe lris. Māsurā: duraturā. Mēphis: urbs
in aegypto. Biblos: iuncos & papyz. Herodo-
tus lib. v. ait phoenices prisca cōsuetudie biblos
appellare pelles quod aliq̄ penuria biblorum
hoc e scyropoz pellibus caprinis ouillisq̄ utebā-
tur. Flumieos: niloticos. In lacunis eni nili sta-

Phoenices
Litteraz
inuētores

Mēphis
Biblos

Magi
Tarfos
Coriciū

Mallos
Ege
Ganges

Pella
Indus

Hydaspes

gnantis nascunt iunci ex quoq̄ tenuissimis filluris charta cōtextūtur & uela & uestes & stragula ut Plini. in xlii.
docet. Olim nō erat usus chartaz sed palmae foliis primo scriptarūt. Inde quarūdā arborz libris: postea
publica monumēta plūbeis uoluminibus: mox & priuata lintheis cōfici cepta aut ceris pugillariū eni usū fuis-
se a troiana tpa scribit Homerus. tm qm lras nō norāt. Sculpta aialia: aialiu figurā q̄ plris erāt. Magicas
linguas. i. sermonē sapiētū & sacerdotū q̄ magi dicunt. Tauri nemus: Taurus mōs cilicius dictus ab eo is ue-
nies litoribus chelidonio p̄mōtorio disterninat: asīāq̄ i duas diuidit ptes. Tarfos: oppidū i cilicia a Perseo
danaes filio conditū Pli. teste. hāc Cidnus flu. mediā fecat. Coriciū: coricos oppidū & specus eiuldē
noīs i cilicia st. Is specus celebrī fama dī et antz coryciū. Mallos: oppidū ad portas cilicias. Ege: oppidū li-
bez i cilicia. Naualibus: strepitu & tumultu: q̄ sit ad naualia. Nō py. n̄ p̄do marinus ut oli sed iustus pugna-
tor. Ganges: idia flu. de quo supra. Soluere ho. i. exire i oceanū oriētalē & cōtra euz. Hic ubi: gāgē dicit
ad quē usq̄ puenit Alexāder: uel hippanim idicat q̄ post idū postremus ē. Nā ut iquit Strabo. lib. xy. Ea men-
te Alexāder oriētales partes omisit primo qd̄ phiberēt hippanim trāsire. Inde qd̄ capestris regio eēt exulta.
Pelleus ductor: dux alexāder. Pella oppidū i macedōia exiguū i quo natus ē alexāder. Iuue. Vnus pelleo
iuueni nō sufficit orbis. Post aquora te. post mare oceanū ad qd̄ cōstiterat pax. Indus: amnis i cybyrata
rū iugis ortus recipit. lx. perēnes flu. torretes uero āplius cētū: ab icolis Sagus appellat: Pli. auctor ē q̄ lib. vi.
secum sentire nō ur: ait eni e iugis caucasi effusū i solis ortū unde uigiti amnes recipere. Diuiso gurgite: effu-
sū eni plures ifulas & se diuidit. Hydaspē: hydaspes e parua in india fluēs quatuor susceptis fluminibus in-
dū igrediē. Non sentit: non eni uidetur augeri.

OMNIBO. Has ad bel. ra. sed tyros & sidō respiciētes minorē urfā nauigāt i italiā: nā cynofura. i. urfā ni-
nor nauigātibz a tyro i italiā iter ondit. Phoenices pri. dicit phoeniciā fm nōnullos primā fuisse lrag iū-
cē: licet nō nouis primū: sed aialiu figuris ufos fuisse credat: sed Plato dicit lras ātignissimas uideri apd̄ aegyptios:
Cornelius tacitus idē dicit: uidelicet aialiu figuris p lris ufos: quoq̄ adhuc monumēta p memoria seruant: q̄
testat Aristoteles: ubi cū serpēs retorta i os cauda: anū significat qa ānus i se reuerūt. Virg. Atq̄ in se sua p ue-
stigia uoluit ānus. Nōdū flu. nōdū lris i aegypto iuenerat papyz ubi scribere ē: nā Βιβλος e iucus: & ex ite-
riori cortice cōpaginauit libros & papyros appellauit: nā fm quosdam lris prima dī fuisse q̄ lras iuuenit apd̄
aegyptios. Alii Mercuriū uolunt. Memphis: ciuitas aegypti ubi erat templū lris: quā a Iunone primum in
uacā cōuersa ē: deinde a Ioue in lris dēā: quā coluerūt aegyptii. Flumineas: qa iunci nascuntur in fluminibz
bus. Magicas: sapientes & eruditas: nā in oriēte apud perfas: praecipue sapientes magi dicuntur quos graeci

Has ad bella rates: nō flexo limite ponti
Certior haud ullis duxit cynofura carinis
Phoenices primi fame si creditur ausi
Mansurā rudibus uocem signasse figuris:
Nondū flumineos mēphis cōtexere biblos
Nouerat: & saxis tantū uolucresq̄ ferazq̄
Sculptazq̄ seruabāt magicas animalia liguas.
Defertur tauriq̄ nemus per seaq̄ tarfos
Coriciūq̄ patens ex eis rupibus antrum.
Mallos & extremę resonāt naualibus aeg.
Itq̄ cylis iusta iam nō pyrata carina.
Mouit & eos bellorum fama recessus:
Qua colitur gāges qui toto solus in orbe
Hostia nascētī cōtraria soluere phoebo
Audet: & aduersum fluctus impellit in euz.
Hic ubi pelleus post tethios aquora ductor
Cōstitit: & magno uinci se fassus ab orbe ē.
Quaz ferēs rapidum diuiso gurgite fontem
Vastis indus aquis mixtū nō sentit hydaspem.

TERTIVS

philosophos: nos sapiētes dicimus. Tauri: mons est orientalis inter aegyptum & pamphilium pelagus ob-
iectus septentrioni: uicinus caucaso: unde & nōnulli utrunq̄ unū esse crediderūt. Tarfos: ciuitas cilicia: quā
condidit Perseus. Corycium: Corycus eodē noie oppidū q̄ & portus & specus e ciliciae croci fama inclutus q̄
montem impositū mari a summo cauat uertice: patulus hiatu amplissimo: per duo enī milia & q̄ngentos pas-
sus extendit nō sine largo die: hic inde fontium larga & assidua Scaturigine: Solinus. Item corycium antz in
Parnaso est nymphaz domicilio celeberrimū: de quo Ouidius. Corycidas nymphas & numina mōtis ado-
rat. Mallos: ciuitas maritima ciliciū. Aegā: oppidū est libez in cilicia: Pli. Naualibus: ppter naualia: nā
pyrata: has urbes coluere. Iusta carina: qa destitit esse pyrata postq̄ a Pōpeio uictus est. Mouit & eos: etiā
q̄ iuxta gangē India flu. habitant ad bella uenere. Recessus: seperatos locos orientis. Ganges: flu. india: la-
tissimus ex scythicis mōtibz defluens: quum ad planitiē puenit ad orientē cōuersus: palibothra ciuitatē ma-
ximā sterfluens: in eius mare p̄gredit uno hostio: Strabo. Hūc Alexāder post oceanū nauigare timuit. To-
to qui solus: hic solus dicit flure orientē uersus: cū alia flumina aliorū tendāt. Euz: qa eurus flat ab oriente
Hic ubi pelleus: hic ganges est q̄ primū deterruit Alexādrū post oceanū ut ulterius progredi non auderet.
Pelleus doctor: alexāder natus in pella urbe macedonū: unū Iuue. Vnus pelleo iuueni nō sufficit orbis. Te-
thios: primū cōtinuit oceanus: sed post oceanū ganges. Cōstitit: firmatus ē & nō ausus ulterius p̄gredi. Et
magno uinci: deniq̄ cōfessus ē se nō posse pagrare totū orbē: qa maior eēt q̄ ipse cōprehēdere posset. Quaz
ferēs: nūc indos uenisse cōmemorat in expeditionē Pōpeti quos subegerat. Diuiso gurgite: qa duobus ua-
stis in mare descēdit Indus flu. q̄ defluit a paropanyso iugo caucasi mōtis in india a quo india est denoia. hic
etiā recipit hydaspē: q̄ parthiam praterlabit: & ex eo quāta sit uastitas inde deprehendit: q̄ hydaspem quasi
limū obruit: & ideo dicit. Nō sentit hydaspē. i. magnitudine sua subaudi a supiori: mouit eos fama belloz.

Quiq̄ bibūt tenera dulces ab arundine succos
Et qui tingentes crocco medicamine crinem
Fluxa coloratis astringunt carbasa gemmis.
Quiq̄ suas struxere pyras: uiuiq̄ calentes
Cōscēdere rogos. pr oh quanta est gloria genti
Iniecisse manum fatis: uitaq̄ repletos
Quod superest donasse deis: uenere feroces
Cappadoces: duri populus nō cultor amani:
Armeniusq̄ tenens uoluentem saxa niphate.
Aethera tangentes syluas liquere coatræ.
Ignotum uobis arabes uenistis in orbem
Umbras mirati nemorum non ire sinistras.
Tum furor extremos mouit romanus orestas
Carmanosq̄ duces: quorū iam flexus in austrū

SVLPI. Quiq̄ bi. idia p̄p̄os mōstrat Pli. n.
i. xii. ait: Saccaron & arabia fert: sed laudabilis
idia. Est aut mel ex arūdinū succo collectū quo
plurimū utunt. Et gūgētes: Regio hac cathea
appellat: i qua colit pulchritudo & pueroz mē-
tum tingunt & uestes & capillū: Strabo in. xy.
docet: cigūtq̄ uestes lineas zonis gematis. Car-
basia: uestes ex lino. Carbasus lini genus qd̄ p
uestibz & uelis sape ponit. Fluxa: lōga. Qui
q̄ suas: hi sūt apud gāgarides regio p̄rtalis uoz-
ca: quā ad senectā puenere se ipsos i rogos inii-
ciūt ut faciāt supis tāq̄ sacz. Vide Strabonē ubi
de braginanis gymnētis & gymnosophistis.
Iniecisse ma. sa. i. ferre sibi mortē. Cappado-
ces: armenia maiori cōtermini & Euphrate di-
uisi. Amani: Amanus mons ē qa syris ciliciā
separat. Niphate: armenia flu. p̄cipit. Te-
nes: accolēs. Coatræ: ciuitas ad peridē ubi ac-
ra uincere sumū arboris haud ulla iactu pote-
re sagite ut ait Maro. Arabes: ppli i asia inter
iudā & aegyptū. Mirati um. Umbræ: eni quæ
nobis ad occidentē cōuersis dextra sūt: Illis sini-
stre ut inquit Solinus. Sūt aut iter aequinoctialē

Carbasus

Cappado-
ces

Amani
Niphates
Choatræ
Arabes

Oreste
Carman-
nia

& tropicū cācri: duasq̄ hnt astatas & totidē hyemes solstitia quorū: & umbras dextras sinistras p̄dicularel
oriētales & occidentales: sed qn̄ citra tropicū uenerūt semp habuerūt septentrionales. Orestas: ppli i india: pu-
to legēdū oretas q̄ i india sūt & n̄ idoz: lingua sed sua loquē. Carmanos: Carmania ultra plā regio. Flexus:
Est eni ultra dimidiā p̄torride zona ubi terra ē multo decliuior nostra meridie uersus.

OMNIBO. Bibūt te. dul. suc. Solinus dicit: India q̄ pre palustris ē arūdinē creat: adeo crassā ut iternodiis
scillis lēbi uice uectet nautas: & i radicibus eaz humor dulcis ē ut suauitate mellē imitē: qd̄ Luca. breuiter p
strigit. Et q̄ c. m. idē Solinus dicit i idis: oibus plixa casaries ē: n̄ sine fuco cerulei coloris: aut crocei: sed cul-
tus corpis i gēnis p̄cipuus ē. Coloratis gē. i. margaritis uersicoloribus: nā hnt gēmas p fibulis: idē dicit atri-
gūt: qa fibula strigit i humeris chlamidē. Fluxa car. i. tunicae lineas a sinu fluētēs. Qui suas. i. p. apd̄ indos
eminētissimū sapiētia genus ē repleto uita structis rogis & accētis mortē accertere uiui. n. se sup rogos iniici-
unt uolūtaria morte uitā finiētēs. Pli. Quāta ē gloria qa eminētissimū sapiētia genus ē & religiois. Proh: cū
admiraōe legēdū. Iniecisse ma. sa. i. s̄ripuisse fata nolētia. Qd̄ su. do. de. nā qd̄ uita superat diis dōare uolu-
erūt. Venere: ad auxilia pōpeti. Nō cul. du. a. unū ex reliquo seq̄. nā qa durus ē iō n̄ colit. Amanus mōs
ē qa syris ciliciā disterniat: i quo ē oppidū bomite. Pli. Tenēs: habitās. Niphate. flu. ē armenia: uelocissī-
mus q̄ tāta celeritate decurrit: ut secū saxa deuoluat. Coatræ: ppli india: apd̄ quos nemora sūt tā p̄cera & s̄b
limis celsitudinis ut nec iactu sagite trāsiri possint. Syluas tā. athe. qa nō pnt pirātri cacumia arborz. Ara-
bes ppli sūt orientis q̄ qa habitāt i oriente: iō admirati sūt cū uenissent i occidentē: & uidissent umbras nō ire a si-
nistra: nam his qui habitant in oriente cum sol ad occasum tendit: umbra sinistrorsum uergitur: sed habitantī-
bus in occidente sicut nos: cum sol tendit ad occasum umbra dextrorsum uergit: sicut apud ipsos: ubi dī ma-
leū mōtem sex mēfibz in austrū. i. in dexterā partē uergere umbras & totidē mēfibz in septentrionē. In or-
bēz. i. in occidentē. Sinistras: ut in oriēte. Orestas: ppli sūt i remotissima regiōe habitātes meridie uersus

Extremos: quia habitant meridiē uersu in extrema parte orbis: ultra quos nulla hominum inuenitur habitatio. Carmanos: Carmania regio ē contemina persis quae oppida habet zethym & alexandriā. Pli. Aspicit arcton: bene aspiciet uersum sed nō totā: ergo hoc facit ratio horizonis. Orizontes autē dicunt sine. quoad oculi nostri prospicere possunt: quae graecae: termino latine. Orizontes enim duo sūt. s. sublimis & humilis: sublimis in arctico: humilis in antarctico: terra in medio est & sparsa: qui iuxta orizontē sublimē incolūt nō possunt uidere eos qui in orizonte imo habitāt: quia tumor terrae impedit: nec nos illos prospicere possumus: id dicit hos populos qui habitant in oriente meridiem uersus in orizonte depresso tumore terrae impediri: & parē admodū uidere septentrionū flexus. Flexus. i. uergens in meridiē: quia impeditur tumore terrae sparsa: quae impedit oculos eorum: ne ad orizontem nostrum peruenire possint.

Arcturus
SVLPI. Non totam mergitamē aspiciet arcton: Pli. Intra flumē hitali septentriones primū nauigātibus appuisse. Arcturus nec oibus cerni noctibus nec totis unquā. Velox: quia illis occidit nobis non. Bootes: cuius lucidissima stella arcturus est. Exigua nocte: parua parte noctis

athiochia
Aethiopia: solū: athiopia: parte supple mouit. Quod nō praeuere. Est enim athiopia iuxta mediā torridā zonā: extenditurque ab oriente hiberno ad occidentē hibernū ut Solinus ait. Astrologi aliter hunc locū intelligunt: dicuntque signa zodiaci in duas partes diuidi in cardinalia & regiones. Cardinalia dicunt signa in quibus incidunt solstitia & equinoctia ut Capricornus & Cancer. Libra & Aries. Regiones uero appellantur intermedia & sic athiopia cū sit sub equinoctiali nō praeuere ab aliqua regione sed tamen a duobus signis ariete & libra. Taurus ergo cōtingit ipsam pede exporrecto equinoctialelem uersus: sic illi quos quidem superiore ratione refutaremus: & multorum auctoritate: sed quid opus cum a pede Tauri septentrionalis signi tangi non possit. Itaque ut melius cum illis sentiamus censemus & Solinum & Plinium & reliquos emendandos & pro oriente hiberno apponendum oriente uerno. Poli signiferi: zodiaci circulus diuersos polos a polis mundi habet. Lapsus poplite: extento crure: eo enim gestu in signum conuersus est taurus quo europa blanditus est ut facilius conscenderet. Ultima ungula: ultima pars ungula. Quae caput: hoc est Tygridis Euphratisque accolae. Tygris oritur in regione armeniae maioris fonte conspicuo in planitie loco nomen hellegoline est ipsius quae tardior fluit diglito: unde cōcituratur a celeritate tygridis incipit uocari. Ita appellatū mediū sagittā. Euphrates qui oritur in praefectura armeniae maioris caranide in monte aga seu capote. Non diuersi: non distantes. Persis: orientalis regio iuxta cedrosiam. Quod potius sit nomē quo nomine appellantur & antygridis an euphratis pereat nomen. Sparsus in agros: nam mesopotamiā irrigat more nili: & ideo dixit uice undae phariae. Fertilis: interpretatio nominis qualis apud Virgil. Exul parthus Euphrata enim fertilitas dicitur.

Tygris
Persis
Euphrates unde
OMNIBO. Lucet exigua: bootes est stella in minori uersa posita quae plaustrum comitatur: nam sunt quaedam stellae quae faciunt plaustrum: & bootes est quasi bubuleus qui plaustrū uehat: qui graeca uocatur ἀρκτοφύλαξ: id est custos uersae: sed occurrit quæstio cur dicat uelox: cum Virg. & alii tardam dixerint: diuerso respectu uelox dicitur & tarda: tarda dicitur quia magno temporis spacio magnam coeli partem discurret: sed si consideremus ipsa tarda uersa: si spaciū quod percurrit uelox ē: sed ē alia ratio cur uelox & tarda sit quae respicit ad sitū regionis. Arabi: uelox ē quae totū arctophylacē. i. bootē uidere nō potest: sed paruā eius partē: & quae cito occidit arabibus propterea uelox ē uersa: nobis autē quae nunquā occidit tardior uidet: nam a nobis semper uersa: & nunquā occidit: nisi cū aurora luceat. Aethiopia: solū: aethiopes duo sunt. s. in oriente & occidentē. Solinus dicit hanc regionem aethiopia nō subiectā fore alicui signo zodiaci: nisi ungula tauri prento pede illos pertingeret. Ratio est haec: quoniam enim sunt zonae duae extremae frigidissimae una feruentissima: sed iter has frigidissimas & mediā utrinque duae temperate sunt: quae habitant a nobis. Sed signifer circulus ita ambit obliquas has zonas ut nunquā pueniat ad hanc mediā & nunquā ad has frigidissimas redeat uicinus autē ē sol his duabus modo magis modo minus: & cū antipodes facit astatem minus apparet nobis & diuerso: cū ergo meridiē uersus positi sunt aethiopes: circulus signifer excludit eos in oriente: & qui in occidentē positi sunt nisi ungula tauri prenteretur nulli signorum zodiaci subiecti esset: sed quae dixit poplite lapsus respexit ad fabulam. nam Iuppiter comutauit se in taurum: & caprus amor re Europa: blande ad eam uenit: quae cū ceteris aequalibus flores colligebat: & poplite flexo puellā in tergum recepit & bosphorum mare traiecit: deinde in signū Tauri extendentis pedem translatus est in caelum. Signiferi poli. i. zodiaci ferent signa. Procederet ungula. s. meridiē uersus ubi sunt positi aethiopes. Poplite lapsus. i. genu flexo quo gestu fuit: dum exciperet puellam. Quae caput: dicit etiam ex armenia uenisse populos. Euphrates oritur ex Armenia maiore: sub radicibus montis quem cathoten appellant ut Murianus: ut domitius corbulō ex monte aga recepitque aliquot fluuiis luctatur cū tauro monte quem tandem apud elegeam scidit: & iter arabiam Comagenemque pfluens mox babylona iterfecit: & in mare erythreum influit. Ex eadem Armenia tygritis ortum habet a loco quod elogoline appellatur: primū pigre fluit: mox quā ad fines medorum puenit rapidissimus est: unde nomen sumit: nam tygrim mediū sagittam uocat: influit in arethissimā lacū oīa potēra sustinentē: trasuetusque resistente tauro in profundū specū mergit subterque lapsus ab altero eius latere erumpit

Aether: nō totā mergitamē aspiciet arcton. Lucet & exigua uelox ibi nocte bootes. Aethiopia: solū quod nō premeretur ab ulla. Signiferi regione poli nisi poplite lapsus. Ultima curuati prederet ungula tauri. Quae caput rapido tollit cū tygride magnus Euphrates: quos nō diuersis fontibus edit Persis & incertū est tellus si misceat amnes. Quod potius sit nomē aquis. sed sparsus in agros. Fertilis euphrates: phariae uice fungitur undae.

apud zoroandā eūdemque eē purgamēta demersa oñdūt: trasit deinde in thesbitē lacū: & idētidē abscondit rursus que emergit: mox diuisus in sulā mesopotamiā cōplectit & in euphratē apud babylōios descendit: auctores Pli. & Solinus. Dicit poeta quod uterque tanta magnitudinis ē quod si misceant in unū: incertū ē uterque eorum nomē obtinuerit: an tygridis an euphratis. Persis: cuius pars ē armenia. Nō diuersis fontibus: nam tygridis & euphratis fontes iter se distāt solū stadiis duobus milibus & quingentis: Strabo. Sit nomē: an de noie euphratis appellet: an tygridis. Sed sparsus in agros: sed fertiles Euphrates ē: cū in agros fundit: nam cū euphrates mesopotamiā in undat illā fertillimā reddit eodē tpe quo nilus aegyptū. Pharia: niliaca: nam pharus insula aegypti est.

Attygrim subito tellus absorbet hiatus
Occultosque tegit cursus: rursusque renatum
Fonte nouo flumen pelagi nō abnegat undis.
Inter caesareas acies diuersaque signa
Pugnaces dubium parthi tenuere fauorem:
Contenti fecisse duos: tinxere sagittas
Errantes scythiae populi: quos gurgite bactros
Includit gelido: uastisque hircania syluis.
Hinc lacedemonii: moto gens aspera freno
Eniochi: sauisque affinis sarmata moschis.
Colchoz qua rura secat ditissima phasis:
Qua chresso fatalis halis: qua uertice lapsus

SVLPI. Absorbet: nā occurte Tauro mōte in specu mergit: subterque lapsus ab altero latere eius eripit: deinde rursus mergit in cuniculos. Nō abnegat: ipsa tellus in mare enī pficiū exit. Diuersa: poepeiana. Dubii: neutri enī fauebāt. Cōtēti se. du. lati que crasso interemptores romana rediisset ad duos duces quos ipsi cōmississet. Scythiae po. i. bactriani. Scythia tanai diuidit: parsque eius in asia pars in europa ē. Errantes: quā in curribus uagantibus habitāt. Tinxere: ueneno ifecere. Qui. i. primo de pōto: Qui mortis sauo gemitū ut uulnere cās Oīa uiperō spicula felle linūt. Bactros: fluuius in finibus scythiae asiatica: a quo bactra bactroz regio & urbs & bactri & bactriani ppli noiant. Hircania: in asia scythiae regio. Eniochi lacedemonii: Eniochi in asia iuxta pōtū gens fera quae ut Pli. docet ab Amphito & Telchio Castoris & Pollucis aurigis originē traxit. Sarmata: gēs in imā parte meotidis boreā uersus. Moschis: pplis ad hircanū mare. Colchoz: itez dixit. Colchis regio ē iuxta pontū. Phasis: colchoz flu. Ditissima: pp aureū uellus. Halis: cappadociae flu. iter calibes decurrens iuxta licastā ciuitatē in signis uictoria Mālii uulsonis & clade gallogracoz. Chresso: regi lydoz. Fatalis: perniciosus fato quā eo trasgresso regnū amisit: nam ut est apud Iustinū quā babylonibus: quos Cyrus oppugnabat serret auxiliū uictus est & in regnū refugit. Cyrus quoque post uictoriā cōpositis in babylonia rebus bellū in lydiā trasulit: & ibi Chressi exercitū fudit. Chressusque ipse captus cōcessis urbibus pximā maiestati regia uitā debebat. Fatalis: Cōsulēt apollinē Chresso ita rñsum ē: Chressus pder halim trasgressus plurima regna. Siue ut de diuinatione Ci. ait Chressū halim penetrās magnā puertet opū uim. oraculoque nō intellecto cōtra cig se cōtulit. OMNIBO. Attygrim: sed tygris defluēs p pthiā & armenia statim mergit: & p. xii. milia passuū subterre neo meatu discurrens tandē emergit. Nouo flu. pe. uidelicet maris rubri. Inter ca. alii qdē ppli sequebant Pō. sicut dictū ē: soli uero pthi medios se iter utriusque gessere ducē: satis. n. habuere quod ex tribus romanis principibus duos fecissent occiso crasso cū exercitu. Acies: iter arma caesaris. Diuersa signa. s. Pom. contra caesarem. Dubium fauorem: quae neutrum secuti sunt: atqui Iustinus cū trogo parthos in castra Pompeii uenisse auxilio refert. Errantes. quae errabant sicut numida: nam plaustris uehebant liberos & uxores: ubi cunquē nox deprehendisset ibi habitabant: Ideo campestres scythiae ab Horatio nuncupantur. Bactros: scythiae flu. quae hircanos fines includit: a quo populi circa habitantes bactriani dicunt. Vastisque hirc. nam hircania est syluestris & nemorosa & tigribus abundans scythiarum regio. Hinc: ab hac scythia. Lacedemonii: eniochi populi scythiae ut dictum est supra: dicti ab ἠνυίοχου auriga: nam Rhecas & Amphistratus auriga Castoris & Pollucis hanc regionē tenuerunt: & a se nominarunt: hos nunc lacedemoneos appellat poeta: quia a lacedemoniis Rheca & Amphistrato originem habent. Moto gens aspera fre. i. equo pugnantes. Sauis: asperis bello. Affinis. uicinus. Sarmata: sarmatae sūt scythiae populi: quos graeci sauroniatas uocant: unde Iuuenalis. Vltra sauroniatas: sunt autem populi qui ex profundo paludis Meotidos incipientes regiones uersus boreā itinere diez. xv. incolunt exilem quidem actenuem sed felicibus & ifelicibus arboribus abundantem qui secundū Plinium de medoz sobole sunt: & Florus: Sarmatae iquit nihil prater niues rarascque syluas habent: quibus est tanta barbaries quae pacem non intelligunt. Moschis: populi sunt scythiae uicini sarmatis. Colchoz qua rura. phasis flu. de armenia fluēs: qui pterlabit colchos: per quem argonautae cum Iasone ingressi sunt ad colchos Qui. vii. metha. Multaque ppesti claro sub iasone tandē Cōtigerant rapidas limosi phasidos undas: est et Phasis urbs colchoz emporium. Strabo. Ditissima: regio enim colchoz amoenissima est fructibus & fabricandis nauibus oportuna: lino: canabe: cera: pice. secundissima. Mel tamen frequentius amarū est. Fatalis: respicit historiam. Nam Chressus cū bellū Cyro perflagit regi iserre pararet apollinis oraculum sciscitatus est: quem nā exitū esset habiturus: respondit oraculum ambiguesicut consueuit. Chressus perdet halim trasgressus plurima regna. chressus in fauorem suum hoc oraculum apollinis accepit. Chressus: rex lydiae. Perdet p destruet: sed oraculū amittere intelligebat: quia uictus est a Cyro magna pugna: & in regnum suum trepidus refugit: seque in sardim metropolim regni sui recepit: & cum cyrus obsedisset eā: ad extremū & ipsum regnū: & regem in potestatem suam redegit: fatalis igitur fuit id est perniciosus. Halis: fluuius est Ponti: & ortur ex radicibus Tauri montis: & defluens p cappadociam diuisit olim regna lydiae a persis: qui etiam teste Herodoto uersus boream exiens in euxinū pontū defluit: unde Qui. de ponto ostendit. Adde quod hic scythico miscetur flumina ponto: Influit & multo uertice totus halis.

Scythia
Bactros
Hircania
Eniochi
Sarmata
Moschi
Phasis
Halis
Chressus

Tanais SVLPI. Tanais: a Tanao scytharum rege dictus ex rhipheis montibus fluens ex arctoo in orientem sarmatas scytharum irrigat. Inde in meridie uersus suscipit a meotide post Euxinum pontum ingreditur iuxta Theodosiam urbem. Amplius dilatat. Nam quam flectit Asia uersus europa sit latior: quam uero europa uersus Asia amplior sit. Quamquam fretum Bosphorum cymmericum dicitur: & euxinum ex quo meotidis paludis unda emittitur in pponidem. Eggerit: emittit. Torres fretum: uelox mare & praeceps quod fluit nunquam in refluxu. Pontus: euxinum mare. Herculeis aufert gloria metis: inuinit laus de mediterranei maris inuisione qui etiam ab euxino uidetur oriri: nam semper in pponide fluit. Legimus tamen in extremis ripis Tanais apud robusteros terminum esse itineris alexandri macedonis aris ab eodem inpositis signatum. Metis: terminis & collinis herculis quare altera est in extremo bethice: altera in Africa: haec calpe illa abyle nominatur. Sunt autem duo montes quos olim iunctos hercules dicitur diremisisse: & in terras oceanum inuississe. Gades autem insulae sunt & oppidum ad hostium nostri maris quod gaddir & Tartessus etiam appellatur. Hinc & sydonia: Veneris & qui a sidoniis traxere originem. Arimaspe: populi in scythia asiatica ultra meotide qui ut libro quarto docet herodotus unum oculum in fronte habent & cum grypibus smaragdosis & auro custodiunt bella gerunt dicti ab arimo & spu qua lingua scythica significat unum oculum. Arius: scythiae populi. Massagetes in scythia populi pugnae in sarmatas & per desertum uagantes ex inuis pedum equorum detractum sanguinem bibunt. Claudianus in Rufinum. & corni pedes in pocula uulnerat audax massagetes. Geloni in scythia populi a Gelono herculis filio dicti. Virg. in secundo georg. pictos appellat. In tertio ait Bisaltarum quo more solent acetum gelonus. Quam fugit in rhodopem atque in deserta getharum Et lac coctum cum sanguine potat equino. Non quam nec cyrus nec xerxes nec agamemnona tot sub se habuisse milites inquit: quot in Pöpeii auxilium conueniebant. Quamquam. Cyrus: persarum rex qui contra Chersilum lydiae regem se contulit. Deducens agmina regni meoniis: ducens exercitum in lydiam: Lydia enim quae a Lydo tyrrheni fratre est dicta ante meonia uocabatur. Perses. i. xerxes persarum rex qui graeciam bellum inferens quinque mille milia & ducem octoginta milia hominum septingentorum & sexaginta ut scribit herodotus habuit. Nauium quoque decies centum milia numero ut ait iustinus. Telis effusis: ut sit enim singulos singulas sagittas emittere & sic milites numerauit. Fratrum quoque ultor amo. hoc est agamemnoni troiam proficiscens qui helenam menelai fratris uxorem a Paride raptam uelisciebat. Quamquam. Tantis: tot Pindarus inquit bis septem uenere minus quam mille ducente. Ordo est. Tot reges non habuere unum ducem quam cyrus & c. Coiere: conuenire in unum. Cultu: habitu. Ora: lingua. Missura comites ruina: inuisura socios cedi. Exciuit: commouit. Exequias: pompam. Funere: morte. Non corniger amon: ois a phrica etiam misit auxilia. Amon iuppiter in formam arietis in libya colitur constitutus a baccho qui arietem duce fonte sitens adiuuenit. Amon autem arcana interpretatur. de eo libro nono dicendum uberius. OMNIBO. Tanais. fluuius fertur de septentrionis partibus nilo contrarius: non tamen per diametrum: ut quidam putant sed orientior: originem uille incerta habet. Quamquam. ea parte habitates. Rhipheis: montes sunt septentrionis. Ripis: ripis Asiae & europa. tanais enim Asia ab europa determinat. Media: terra in qua medius ipse est. Ampliator: quia qua parte incuruat in Asiam auget europa: qua parte incuruat in europa: illinc Asia auget. Hinc: ab europa. Illinc: ab Asia. Pontus ege. s. f. meotidis undas: quia tanais fluit. non prius in meridie uerigitur quam recipitur a Meotide palude quam adeo longe lateque amplificat ut ab ignaris pergrandis maris sinus credatur. Pontus: euxinus. Meotidas un. ga ripis meotidis paludis apud boroastras ab Alexandro terminus itineris sui positus aris designatus est. Aufert glo. me. h. ga non solum hercules in oceano gades posuit: sed etiam Alexander in meotide palude terminum statuit. Oceanum quoque ne. i. negat oceanum solas gades accipere: quia & in meotide palude Alexander terminum posuit & gades. Arimaspe: Arimaspe fluit. est aureis fluens arenis quae scythia colitur: & quia auro abundat: ideo circulis aureis nequit in corona modum. Hinc: a scythia. Arius: hi omnes sunt populi scythiae. Massagetas sol. i. e. sar. bel. e. q. su. quia uidelicet hi fugientes saepe hostes ad lassitudinem ducunt: neque comestibus indigent: sed lacte & sanguine equino nutriunt. Papi. Lactea massagetae ueluti quam pocula fuscant. Sanguine puniceo. qui mos etiam sarmatarum fuit: ut Pli. & bisaltarum: ut Virg. & cocanorum ut Hora. in carminibus testatur. Belli sarmatici. i. bellum quod contra sarmatas gerit. Volucres geloni: populi scythiae a filio Herculis Gelono appellati. Herodotus. Non cum meoniis: per similitudinem exaggerat exercitum. G. pöpeii dicens nunquam an fuisse oecum: in quo dux pluribus regibus imperaret quam nunc Pöpeius im-

Rhipheo tanais diuersi nomina mundi
Imposuit ripis: Asiaeque & terminus idem
Europa: & media dirimens confinia terre
Nunc hunc nunc illum qua flectitur ampliat orbem
Quaque fretum torrens meotidas eggerit undas
Pontus & herculeis aufertur gloria metis.
Oceanum quoque negat solas admittere gades.
Hinc & sidoniae gentes auroque ligatas
Substringens arimaspe comas: hic fortis arius
Logaque sarmatici soluens ieiunia belli
Massagetes quo fugit equo: uolucresque geloni.
Non quam meoniis deducens agmina regnis
Cyrus: & effusis numerato milite telis
Descendit perses. fraternique ultor amoris
Aequora quam tantis percussit classibus: unum
Tot reges habuere ducem: coiere nec unquam
Tanta uariae gentes cultu: tam dissona uulgi
Ora: tot imensa comites missura ruinae.
Exciuit populos: & dignas funere magni
Exequias fortuna dedit. non corniger hamon

perabat. Non cyrus: non Xerxes: non Agamemnon: tot nauibus bellum ante gesserunt. Ordo est: tot reges non habuere unum ducem. Ducem agmina. i. inferens bellum parthis & babilonis. Menonius re. i. menon indiae rex fuit: & aurora filius: & parthia pars est indiae: qua bello Cyrus iuasit cum babiloniae cepit urbem a Semiramis conditam: in diuersos meatus Euphrate diuiso. Herodotus autem optime describit obsidionem hanc: qua urbem babilonem Cyrus: & dicit nulla uis urbem capi potuisse: nisi hoc fecisset Cyrus quod operis adeo magni laborem profecit: ut apud posteros plus admirationis habitum se crederet: nam Euphratem quae rlabit hanc urbem in duos alueos diuisit ut desiccaret alueum & tenuitate aquae ad deditionem uenire cogeret babilonios: dicit ergo quo tempore bellum gessit cyrus cum babiloniis non duxit secum tot reges quot pöpeius. Xerxes: nec xerxes habuit tot reges cum ille descendit in graeciam tanta multitudine militum: ut eos sagittis missis numeraret. duobus autem modis exercitum suum dinumerauit: nam si singulos dinumerare uoluisset: tempus non uacabat. primo septem quoddam construxit Doriscum nomine centum uiginti milia hominum capientem: deinde iubebat milites ingredi & quoties replebat locus ille notari iubebat: alter modus erat. nam iussit oes mittere sagittas in unum locum: deinde sagittas numerare iussit. Vltor: agamemnon: non habuit tot reges. Fratrum amoris: Menelai fratris sui: nam uxorem illius helenam abduxerat paris. Vltor: quae potentissima uerbes Troiam totius Asiae euerit: cum ulcisci uellet iniuriam fratris. Coiere: conuenere. Tanta uariae gentes: uidelicet cultu & linguis: ut locis erant diuersae. Tot imensa: hoc fuit: quia fortuna uoluit ut diuinas consequeretur exequias pöpeius: & quam periturus erat uoluit ut ipse qui totum orbem domuerat cum toto et orbem terrarum periret. Non cessauit: cum his et mauritani oes & marmarici ad pöpeium uenere. Corniger hamon: ex ea parte libya: multi uenerunt in auxilium pöpeii ubi colitur iuppiter in forma arietis: cuius diuinationem & oracula plurimum uenerant antiqui: teste Strabone lib. xvii. sed eaeque regum maxima accessit negligentia: nam romanis Sibyllae rursus satisfaciebant: & etrusca diuinatione: per auguria: per exta: & Iouis signa: rursus non ut apud delphos & branchidas uerbis dabantur: sed magna ex parte numi & signis: & de ab a. u. o. s. q. d. significat harenam: nam iuppiter & populo suo sitiens in libyam iter facienti in formam arietis pede pulsauit harenam ubi primum fons exiuit: unde bacchus patri suo Ioui templum condidit. Corniger: in formam arietis.

Mittere marmaridas cessauit in arma cateruas.
Quicquid ab occiduis libyae patet arida mauris.
Vsq; paretonias eoa ad littora syrtes
Accipet foelix: ne non semel omnia cesar
Vincendum pariter pharsalia praestitit orbem.
Ille ubi deseruit trepidantis moenia roma
Agmine nubiferam raptum sup euolat alpem
Cumque alii fame populi terrore paueret
Phocais in dubiis ausa est seruare iuuentus
Non graia leuitate fidem: signataque iura
Et causas non fata sequi: tamen ante: furorem

fari clauerunt. Albicis quoque ad se aduocatis: frumeto aduecto officinibus armorum in urbe institutis muros classem & portas reliciebant. ex Caesaris commentariis. Agmine raptum: exercitu celeri. Nubiferam: altam sustinetemque nubes. Sup euolat: raptum transcendit. Alii: populi galliae & hispaniae ciuitates. Fame: caesaris. Phocais iuuentus. i. massilienses quae graecis phocibus sunt oriundi. Illi enim a persis afflictum ad hostia rhodani commigrantes massiliam perosa in loco cui portus subiacet constituerunt. In dubiis: rebus. Non graia leuitate: leues enim suapte natura sunt graeci & inconstantes. Iura signata: saeclera scripta quae cum populo romano habebant. Causas: rationes iusti & equi. Non fata: non fortunam successumque caesaris. Ante: uidelicet quam integrum fidei specimen darent & periculum facerent.

OMNIBO. Marmaricas cateruas: nam marmarica appellatur regio: ubi positum est templum Iouis ammonis. Quicquid: subaudi non cessauit mittere. Libya: nominatiuus graecus. Arida. i. penuria aquae laborans. Patet. i. iacet planities magna. Ab occiduis mauris: incipiens ab aethiopiis, occidentalibus: nam mauri occidui sunt & aethiopes: duae enim sunt aethiopiae. s. orientalis & occidentalis. Mauris occiduis. i. a mauris quae sunt iuxta aethiopas occidentales. Paretonias syrtes. i. aegyptias: nam syrtes aethiopiae respiciunt aegyptum: Est autem Paretonium urbs aegypti & portus ingens quadraginta fere stadiorum: Strabo. Eoa: orientalia: Acciperet foelix: fortuna quae fauebat caesari effecit ut uniuersum orbem haberet in thessalia quem una pugna uincere posset. Ne non. i. ut acciperet omnia. Semel. i. una pugna uiceret uniuersum orbem. Vincendum pariter: quia fortuna uoluit ut in pharsalia totus terrarum orbis congregatus ab ipso caesare uinceret. Pariter. i. una acie simul uinceret. Ille ubi deseruit: postquam dinumerauit gentes: quae magno Pöpeio auxilia tulerunt. Nunc redit ad caesarem dicens quod fecerit postquam ex arario pecuniam sustulerit: ut militibus stipendium tribueret. dicit enim illum constituisse in hispaniam proficisci: ut puinciam illam opibus ac uiris abundantem subigeret: nam id maximum uictoriae momentum fore putabat: si hispanias in sua potestate redigeret: quod facile se facturum existimauit quod Perceius & Afranius tamen & si magnos exercitus haberent: tamen minime duces idonei uidebantur. Ille: caesar. Trepidans: roma: spoliato arario timentis. Nubiferam. i. altam quae nubes transcendat: id est transiit galliam transalpinam: ut in hispaniam

Marmaride
Mauri
Paretonium

tendat: nam eā puincia in potestate suā redigere uolebat: q̄ maximū uictoria: momentū fore putabat: id grā astutia p̄fecerit Caesar hoc dephēdi p̄t. dicebat enī uado ad exercitū sine duce: & reuertar ad ducē sine exercitu. Cūq; alii fame: cū alii ppli metu se dederāt caſari: soli maſſiliēſes iuētū sunt q̄ ſidē ſenatuī populoq; roma no ſeruarēt: & i officio ſuo p̄manerēt. Terrore: Caſaris q̄ oīa ferro ſubigeret. Phocais iuuetus: phocis ciuitas grācia fuit: quā a barbaris inultā & crematā deſeruere ciues: & diu nauigātes i galliā uenerūt: ubi Maſſiliā cōdiderūt ſupra rhodanū. Eſt autē maſſilia: ut oñdit Strabo petroſo i loco ſita: cui qdē portus ſubiacet: ſaxū uidelicet in theatri formā: ad auſt̄ & ſpectās: urbs uniuerſa pulcherrimis circūcincta mœnibus: magnitudine eximia: i cuius arce ephēſiū & apollinis delphici templū cōditū ē. Nō graia leuitate. i. i conſtātia q̄ graiorē ē ppria. Signataq; iura. i. ſcripta i marmore aut i ſculpta arte: ſignificat ſcedera: q̄bus ppli romāi ſocii & amici facti erāt. Cauſas: iuſtas. f. Nō fata. i. furorē: licet fortuna ſecunda uterēt Caſar: tū iuſtiorē cauſā ſenatus populiq; ro. q̄ Caſaris credebāt. Tamen añ furorē: q̄ ſuis ſeuere i ſide p̄ſiſterēt Maſſiliēſes: tū uoluerūt tentare oratione leni ut ſi quo modo poſſent aiūm caſaris placarēt ante q̄ plane ſe caſari aduerſos oñderent. Ante. f. q̄ excluderēt caſarem.

SVLPI. Indomitū furorē: iſflexibile irā & i petū. Durā: p̄tinacē. Præſata fronde mineruæ: mōs legatorū erat oleā ſignū pacis geſtare & præterdere. Virg. i. vii. Centū oratores auguſta ad nūcna regis. Irē iubēt ramis uelatos paladis oēs. Propinquū. aduētātē enī caſarē p̄cul ab urbe adierūt. Mineruæ cecropiæ: palladis athenicis q̄ oleā adinuenit. Semp i externis: habet hæc oratio latentē diſſuaſionē belli ciuilib & fidelis decreti maſſilienſiū honeſtā expoſitionē. Ea eſt ſe ſidos po. ro. ſocios nolle bellis ciuilibus miſcere: licereq; caſari depoſitis armis maſſiliā i gredi: quā ſi ſtatuerit oppugnare certū iſtis eſſe quæque aſperrima p̄ ſeruāda fide & libertate p̄peti uelle. Totaq; ad placādū Caſarē tendit oratio. Exordiū ſumit a beniuolētia p̄ antiqua ſocietatis & fidei uerecūdā cōmemorationē: & p̄mp̄tudinē ad p̄ſtādū offiū. Oīs atas: oīs antiq̄tas q̄ romanis continēt historiis: Annales ſunt historia: per annos notata: ut docet Gelius libro quinto. Fata cōmunia: cōmūnē ſuccēſſū & aduerſitatē. In exteruis: contra exteros alienoſq; geſta. Triūphos: uictoriā ex qua triūphaturus. Ignoto orbe: ignotis gētibus. Dextras: deuotas: iuuetūte deputatā. Funestas: mortiferas luctuoſas. Diſcordes: uos. Damus lachrymas: miſerctnos & deſtremus. Secretū: ſecreſſū quo cōfugiāt ciues quolūt eſſe ab illis immunes. Tractent: accingant & iſerant. Nulla manu: nō aliqua noſtrū. Sacra uulnera: execrabilia: hoc eſt nō geramus i romanos ſceleſta bella. Si cœlicolis: argumentat a ſimili qd̄ tantis bellis externi ſe immiſcere nō debeāt. Nā ſi dii diſcordes iter ſe pugnēt: aut ſi i eos gigantes inſurgāt tū hoies licet pii præſtupore & ignora: tione uictoria: nō auderēt ſaucire Ioui. Furor: ira diſcordia. Cœlicolis: p̄ hos ſenatu: p̄ gigantes Caſarē itelligit. Terrigenas: ſuerūt enī terra titaniſq; filii. Tentarēt aſtra: oppugnarēt cœlū. Pietas humana: hoies pii. Votis: apertis deſideriis. Sortis: ſtatus & fortunæ. Sciret p̄ ſulmina: ex fulminibus itelligeret. Solum tonantē: Iouē p̄ quē uidet Pōpeiū iudicare qui erat in ſenatu primus & belli dux.

OMNIBO. Hoſtēq; p̄pinquū. i. caſarē uicinū: iā enī aduentabat urbi Maſſilia. Præſata fronde mineruæ. i. oliuæ q̄ ſignū eſt pacis. Mineruæ: palladis: nā ipſa Pallas fuit: quæ p̄cuſa terra prima edidit oleā. Vir. Oleæq; minerua iuentrix. Semp i externis: in deliberatiuo genere & cōſtitutione iuridicali abſoluta hæc oratio poſita ē: deliberaſt̄ urge ſe caſari cōiungāt an ne. Eſt autē cōſtitutio iuridicalis abſoluta ē. uidelicet iniuſtū eſt ſe caſari cōiungere: iō licet nobis a bello ciuili abeſſe. abſoluta ē: q̄a nulla extrinſecus cā ſumpta: iuſtum dicit̄ quod faciūt. nam cōiungere ſe Caſari iniuſtum eſt: licet igit̄ nobis a bello ciuili abeſſe: partes effectus proemii ſūt: q̄a captāt beniuolētiā a perſona ſua: cū officiū ſuum ſine arrogātia oſtendūt. Semp i externis: Senſus eſt: Oēs historia: & quæcūq; annalibus cōtinent: declarāt nos po. ro. ſemp fuiſſe cōiunctos. Ordo eſt quæcūq; atas ē cōp̄reſta latius annalibus teſtāt Maſſiliā tuſſe fata coīa ſemp po. ro. in externis bellis. Externis bellis. i. quotiēs bellū geſtiſtis cōtra exteros o romani. Fata cōia: fortunā cōem ſiue bonam ſiue ue malā. Quæcūq; atas. i. cuiuſcūq; atatis res geſtæ: quæ continent̄ in italicis historiis. Et nunc ignoto: & nūc idē facere parati ſumus: ſi uis iuuentutē armatā ducere cōtra hoſtes exteros po. ro. Et nunc: ſicuti ſuperiorit̄ tempore. Deuotas: deſtinatas. Quos triūphos: aliquas uictorias. At ſi funestas acies: ſed ſi uultis bella iter uos gerere: oramus patiamini nos ab hoc ciuili bello abeſſe: ne manus noſtras in ſanguine ueſtro polluamus quem ſocii omnes uereri deberent. Dira prælia. i. quæ geruntur inter propinquos & ciues & ſi lios & patres. Lachrymas damus: liceat nobis abeſſe & deplorare fortunam & caſum ueſtrum. Secretūq; damus. i. uolumus ſecreſſum & receptaculū eſſe diſcedentibus a bello ciuili. Sacra uulnera: id eſt uerenda

Indomitū: duramq; uiri deſlectere mentem
Pacifico ſermone parāt: hoſtemq; p̄pinquum
Orant: cecropiæ præſata fronde mineruæ.
Semp i externis populo cōmunia ueſtro
Maſſiliā bellis teſtatur fata tuſſe
Cōp̄reſta eſt latius quæcūq; annalibus atas
Et nūc ignoto ſi quos petis orbē triumphos
Accipe deuotas externa in prælia dextras.
At ſi funestas acies: ſi dira paratis
Prælia diſcordes: lachrymas ciuilibus armis
Secretūq; damus: tractētur uulnera nulla
Sacra manu. ſi cœlicolis furor arma dediffet
Aut ſi terrigenæ tentarent aſtra gigantes.
Nō tamen auderet pietas humana uel armis
Vel uotis p̄deſſe ioui: fortisq; deorum
Ignarum mortale genus: p̄ ſulmina tantum
Sciret adhuc cœlo ſolum regnare tonantem

a ſociis: quia ſocii uereri deberent ne uulnus inferant principibus romanis. aut ſacra: id eſt execranda. Tra ctentur: ſcilicet a uobis. Nulla manu: nulla ope auxilioq; ſociorum. Si cœlicolis: arguit ab obſeruantia: nā ſuaſio & diſſuaſio habent locos a partibus honeſti neceſſarii facilis delectabilis utilis. Sumit igitur argumētum ab obſeruantia: quæ eſt pars una iuris naturalis: obſeruatia eſt per quam homines aliqua dignitate excedentes cultu & honore coli debent: oſtendit enim debere ſocios cultu & honore proſequi romanos & a ſimili exornat hanc argumentationem. Si dii inter ſe bellum gererent: non eſſet æquum homines his uel illis ſe adiungere. uereri enim debemus deos. comparantur romani diis: quemadmodum arma ſumere contra deos non æquum eſt eodem modo romanos inſtar deorum ſocii & amici timere debent: & potius uereri eos q̄ ſe illis adiungere. Si cœlicolis: ab obſeruantia arguit: uos o romani nobis eſtis tanquam cœlicola: & quæ obſeruantiam habent homines erga de deos: eadem ſumus erga uos habituri ſed diſcordibus diis nemo audeat arma coniungere: ergo nec quiſq; concurrentibus ro. ſe ad bellū adiungere debet: ſed procul abeſſe. Tamen: quis dii eſſent. Ignarum ſortisq;: id eſt neſciens quæ nam ſit ſors deorum. Fulmina: quia cum fulmina audiret tunc ſciret Iouem in cœlo regnare.

SVLPI. Adde: carum genium temeritatē accuſat quæ bellis ciuilibus ſe ſponte immiſcent

Iners: uilis & inofficioſus. Horret cōtagia ſcele: timet corruptionem belli ciuilib. Coactis gladiis: compulſis miliubus. Sit mens: in ſui p̄poſiti commendationem optant omnes in eadem eſſe ſententia. Mens iſta: proſoſitum ſimile. Recuſent ueſtra fata: nolint uos iterime re. Alius: externus: ſed uos ipſi iter uos pugnetis: nā ſtatim præ neceſſitudine quæ inter uos eſt ceſſabit. Cui: certe unicuiq;. Diuerſi: oppoſiti. Fratres: nominandi eſt ſed ruruſ ſupple in accuſandi. Finis a deſt rerum: ceſſabunt bella ciuilia. Illis: externis. Fas eſt: licet in uos ſe uire. Hæc ſūma: hæc breuis collectio eorum q̄ præcatur ſumus ut relicto exercitū inermis i grediare. Inſeſta: hoſtiliter ueniētia. Crede re: committere te & fidere. Excludi: repelli: & extra manē. Admiſſo: ſuſcepto a nobis. Sit locus: perſtat in eo ut Caſari diſſuadeat ſe hoſtē nō ſe. Exceptus: liber & exemptus a bello.

Fatū: ſcelicitas. Cōſulat urbi: p̄uideat roma. Fœdera ſi placeant: ſi eritis ſœdus & pacem inter uos inituri. Sit: ſuperſtitioſus locus.

Veniatis: uenire poſſitis. Vel cum tanta: ab honeſtiori & uuliori argumētatio. Diſcrimina: pericula. Martis iberi: ne uetus pompeii exercitus qui in hispania eſt galliam occupet.

Deflectis: declinat ad nos cū illuc accelerat. Rapidū: acceleratum. Non pondera: attenuant rem ſuam ut digni negligi uideantur. nō enī ſunt hi in quibus ſiue foueant ſiue repugnāt belli pondus conſiſtat præſertim cum in armis ſint

iſelices. Momēta: impulſiones & efficaciaz. Manus exul: multitudo p̄fuga ab antiqua in grācia patria. Hoſtibus: Nulla ſit hac potior ſententia phocæorū. Velut p̄fugus execrata ciuitas Agros atq; lareſ patrios habitāda q̄ ſana: ſeris reliquit & rapacibus lupis. Exuſtis: a Xerxe & ab ipſi in nouas ſedes migrare conſtitutibus

Exiguus mœnibus: paruo oppido. Eſt q; ordo & poſt translataſ acies phocidos exuſtæ nos quos ſola fides illuſtrat ſumus tuti in mœnibus.

OMNIBO. Adde q̄ innumeræ: arguit a contrario: quia quemadmodum ille qui ſuadet arguit a neceſſario: cum aliquid faciendum eſſe dicit: quia ſit neceſſitas: ita qui diſſuadet arguit a contrario: quia non ſit neceſſitas. Non uſq; adeo inquit gentes horrent bellum ciuile: quin ſint plures populi bello q̄ nos: ergo nulla neceſſitas eſt quæ cogat nos maſſilienſes inuitos in bellū coniungi. Concurrent: ad uos ſponte ſua. Iners: ſignauus in bello. Contagia ſclerum: ut maculent ſe ſcelere bellorum ciuilib. Egeant gladiis: quia populi ſponte ad bella concurrent non eſt neceſſe nos trahi inuitos in prælia. Sit mens iſta: arguit ab utili: uſile eſt ne uobis cum populi arma cōiungant: nam ſi nemo uobis arma coniungeret tunc cum ciuis ciuem: pater filium: filius patrem: frater fratrem uiderit: arma comprimeret: nec erit qui audeat tantum ſcelus cōmittere: ut primus bellum ciuile incipiat: ex quo ſequit̄ ut tam tetri tanq; nepharii belli inſiſtet finis. Fata: fortunæ. Alius miles. i. nullorū prælia ſequantur. Cui non: ſi ciues cum ciuibus: parentes filii cōiuncti fuerint: quis erit qui audeat arma miſcere: ergo ſinem habebunt bella ciuilia. Languēbit: torpeſcet. Cōſpecto: uiſo patre nemo eum uulnerare audebit. Finis a deſt rerum. i. finis eſt bellorum ciuilib: ſi non conceditis arma externis. Arma quibus eſt fas: id eſt externis: tūc enim bellum locum habebit. Hæc nobis ſū

LIBER

rū resurgere. Ferebat dicebat. Cauernas: quia cōcussa terra ex cauernis mugitus quasi erumpe uidebat. Et: scilicet fama erat ardere sylvam: neque tamen cōburī: quia ignis deorum facit. ut ardere aliquid uideatur: nec tamen cōburī: sicut Virgilius dicit de Iulo in cuius uertice ignis erat: tamen de historia sumptum est: quod uidelicet in domo Tarquinii prisci puer seruius tullus de serua natus erat: qui nutriebatur in domo regia: in cuius capitis uertice statim flamma superuenit: ut crines eius ardere uiderentur tamen innoxia illa flamma fuit. Non ardentis: ut ardere uideretur nec combureretur.

SVLPI. Roboraque: uidebantur ab ingentibus draconibus arbores esse complexa. Propiore cultu: non enim lucum ingrediebantur: nec propius accedebant metu deorum. Cessere: dedere locum abstinentes tamen die noctu. In medio axe: in media caeli regione hoc est in die: intelligitur: medium quicquid caeli est inter orientem & occidentem. Paues uet accessus: timet adire. Ipse: emphasis: quia si dicat qui deus amicus est. Deprendere: inuenire numen ipsū. Iubet: caesar. Procubere excindi. Ferro immisso: securibus infixis. Operi: ad opus. Bello priori: bello gallico quod ante superioribus gesserat Caesar in alias urbes. Nudatos: priuatos arboribus: reliquis enim syluis excisis sola supererat. Fortes manus: magnanimi milites. Moti: territi. Verenda: obseruanda. Robora: ligna. In membra sua: quod Lycurgo threicio uidebat incidere conati accidit: cruce suam per uita incidit. Implicitas cohortes: dubitantes & impeditos milites. Vibrare: cum motu trahere & cōcutiēdo immittere. Bipennē raptā: securim ab uno militum extortā. Aeriam: altam. Merso: immisso. Violata: corrupta uim passā.

Iam ne: in gallica superstitionis contemptū & in militum cohortationem caesar haec dixit: quod ira numinum si qua esset in suū caput cōuerteret. Fecissetque nefas: uiolasset sacra. Secura: sine respectu deorum uel bis repetat non. Non sublato: adhuc enim metuebant: sed magis caesarem quam deos. Expensa: ponderata & cōsiderata utra magis nocere posset. Procubunt oriri: excidit tur arbores ipsae ingentes. Ilex: arbor glandifera: de qua Virgilius & nigrae species: possessi uui eius est iliginis. Sylua dodones: quercus Ioui dodoneo dicata: allusitque ad fatidicas quercus epiro. Alnus aptior flu. ex qua fiunt naues Staius in sexto. Alnus amica fretis. Cupressus: arbor feralis diti sacra quae in funestis nobilium domibus plantabatur: eiusque ramis rogoe latebra intexebantur: ut in sexto Virgilius dicat. Cesa nūquid fere pululat dicitur cupressus cypressus & cyparissus. Non plebeios lu. nobilium morte. Posuere comas: excise sunt. Propulsa: impulsā. Sustinuit se: erat suspensa in aere propter arborum ramorumque densitatem licet esset excisa. Populi: ciuitates. Exultat: gaudet: sperabant enim deos fore ultores: & Caesarem meritis supplicii affecturos. Quis enim: nemo enim existimabat Caesarem id impune facturum.

OMNIBO. Roboraque: fama ferebat dracones esse quae complecterent arbores: deinde subito cōfluere. Non illi: non audet homines uenerari illos deos: quia non audet cominus accedere: sed procul abstitit. Pauet ipse sacerdos: imo ipse sacerdos: cuius cure lucus ille demadatus: erat non audebat propius accedere. Cum phœbus in axe est: nec medio die nec media nocte audet ire. Medio axe: id est meridie. nam dicitur Laruas id est imagines & spiritus & umbras in terras ueniētes hominibus plarique nocere: ita & media nocte umbras errare id est manes: id dicitur sacerdotem timere: cui demadatus erat luci cura in ipso meridie. Dominū luci: id est ipsū: deū: in cuius tutela lucus erat. Hanc iubet cā cur luci huius religionē tamen late descripsit poeta: haec est: ut ostendat in Caesare cōceptū deorum. uel in partes Pōpeii Lucanus inclinare uideat. nūc dicit tametsi omnes gentes hunc lucum: ut pote religionē ducta: uenerarent: & ipsi milites Caesaris horrerent: tamen Caesar detracta e manibus militum securi primus arbores incidere cepit: ut exemplo eius milites moti idē facerent. Namque uicina operi: quia cōmoda erat munitio qua circa urbem facere parabat. Inter nudatos: alii quidem motes nudati erant syluis & arboribus: sed sola sylua intacta erat & uiolata. Nudatos: spoliatos arboribus. Sed fortes tre. manus: militibus quidem iussit incidere syluam Caesar sed tamen militum manus quis fortium non sunt ausa: auertere syluam. Motique uerēda. m. l. metuebant ne si in-

Roboraque amplexos circumfulxisse dracones
Non illum cultu populi propiore frequentant
Sed cessere deis: medio cum phœbus in axe est:
Aut caelum nox atra tenet. pauet ipse sacerdos
Accessus. dominumque timet deprendere luci.
Hanc iubet immisso syluam procumbere ferro:
Nam uicina operi belloque intacta priori
Inter nudatos stabat densissima montes.
Sed fortes tremuere manus motique uerenda
Maestate loci: si robora sacra ferirent:
In sua credebant redituras membra secures.
Implicitas magno caesar torpore cohortes
Ut uidit: primus raptam uibrare bipeanem
Ausus: & aeream ferro proscindere quercum
Effatur merso uiolata in robora ferro.
Iam nequis uestrum dubitet inbuertere syluam
Credite me fecisse nefas: tunc paruit omnis.
Imperii: non sublato securo pauore
Turba: sed expensa superiorum & caesaris ira
Procumbunt omni: nodosa impellitur illex.
Syluaque dodones: & fluctibus aptior alnus.
Et non plæbeios luctus testata cupressus
Tunc primum posuere comas: & fronte carētes
Admiserunt diem: propulsaque robore denso
Sustinuit se sylua cadens: gemuere uidentes
Gallogum populi muris quoque clausa iuuentus
Exultat: quis enim laesos impune putaret

Vibrare

Ilex

Alnus

Cupressus

TERTIVS

eidere cepissent arbores ab arboribus in sua ipsorum corpora resiliēt secures. Implicitas magno: Caesar de manibus militum rapuit securim & proceram quercum incidere cepit: & cum immisisset in arbore bipennem inque neque uestrum contra religionem timeat facere: hanc mihi culpam attribuite: qui prius hoc nefas sine terrore commiseri. Torpore: ne auderet incidere arbores. Vibrare: mittere. Aeriam: proceram. Fecisse nefas: id est culpam mihi tribuite. Non sublato pauore: quauis uiderent milites Caesarem bipennem incidere arbore illam non dum tamen erat sine metu. Sed expensa: id est librata ira deorum & caesaris: quia hic caesaris: inde deorum metuebant iram: id incerti erant quid facerent: tamen non sine metu inciderunt syluam. Siluaque dodones: id est quercus dodone sylua chaoniae fuit in epiro quae abundabat quercubus: in cuius ramis colubae infidentes responsa dabat ideo per excellentiam dixit: syluaque dodones. Aptior alnus: nam ex alno arbore fuit tabulae quibus naues aedificant. Cupressus luctus: quia cupressi arboris rami solebant apponi postibus aedium principum: in quibus aliquod funus erat: uel cupressus postibus affixa signum erat domum funesta esse: ideo aut affigebant: quia semel caesa non repululat: quod admodum semel mortuus non reuiuiscit. Luctus non plæbeios: id est principum. Tunc primum: quia nunquam antea caesa fuerat. Admiserunt diem: id est acceperunt lucem: nam antea densitate arborum lux eo penetrare nequiebat. Propulsaque robore denso: quia arbores cadebant alia in alia: id est arbor arbore sustinebat. Gemuere uidentes: cum id Galli uiderent gemitum dedere: neque enim sine dolore id intueri poterat: ut quae syluam uenerati fuerat: eam nunc euertere uideret oppidani Massilienses qui pro mœnibus steterant: ut urbem ab oppugnatione hostium defenderent: gauisi sunt: neque enim dubitabant futurum: quin deorum numen laesum supplicia de hostibus sumeret: sed aliter inquit euenit atque illi putauerunt: nam non omnibus numina irascuntur: sed miseris tamen. Videntes: scilicet arbores illius syluae religione partem iam diu seruata: euertere.

Esse deos: seruat multos fortuna nocentes
Et tantum miseris irasci numina possunt.
Utque satis caesi nemoris: quaesita per agros
Plaustra ferunt: curuocque soli cessantis aratro
Agricolae raptis annum fleuere iuuentis.
Dux tamen impatiens haesuri ad mœnia martis
Versus ad hispanas acies extremaeque mundi
Iussit bella geri. stellatis axibus agger
Erigitur: geminasque aequantes mœnia turres
Accipit: haec nullo fixerunt robore terram.
Sed per iter longum causa respere latenti.
Cum tantum nutaret onus: telluris inanes
Concussisse sinus: quaerentem erumpere uentum
Credidit: & muros mirata est stare iuuentus.

re: ligno. Causa latenti: trocleis & rotis. Per longum iter: per aggerem ipsum. Respere: discurrere. Nutare: nutando procederet: Nutare tremere est: & casum minari. Iuuentus: massiliensis. Inanes sinus: cōcauitatem terrae. Quaerentem erumpere: Terremotum qui fit ex incluso uento conanti erumpere: quod Anaxagoras dixit Terremotum esse successione aeris in terra.

OMNIBO. Seruat multos: sed sefellentur opinionem eorum. quia non semper nocentes puniunt: sed plarumque seruant. Miseris: iam non miser erat Caesar: sed felix: id est nullam deorum iram sentire potuit. huius contraria est sententia Iuuenalis: Gōten inere fulmina pauper credit atque deos diis ignoscētibus ipsis. Utque satis postquam satis arborum uisum est: ex omni agro plaustra aduecta sunt quibus arbores ueherēt: & agricolae doluerunt quod raptis iuuentis ab aratro agros colere non poterat. Plaustra ferunt: ipsas arbores. Fleuere annum agri. quia solū cessabat & steriles erant agri: quia arari solū nequiebat raptis iuuentis. Dux tamen: Caesar quibus occupatus est in obsidēda urbe Massiliensium: tamen postponere noluit bellum hispanum: quia obsidionē illā diuturni temporis futurā uidebat: ideo demadavit militibus suis oppugnationē urbis: & ipse in Hispaniam profectus est. Tamen: quauis adeo perseveraret Caesar insisteret in proposito oppuganda urbis. Ad mœnia: quae tam obstinate defenderentur ab hostibus. Extremaque mundi: id est ad extremitates mundi id est hispaniam. est enim ephexegesis. Iussit bella geri: scilicet ducibus suis ut terrestrē bellum gereret Trebonius: Maritimum uero Decius Brutus. Stellatis: hi duces Trebonius & Decius. statim executi sunt iussa ducis: primum quidem inquit erigitur agger in caelum: nam significat altitudinem aggeris per hyperbolem: qui ad caelum usque erectus fuisset. Stellatis axibus: usque in caelum nam axis polus appellatur. Accipit: agger quidem altissimus: & super aggerem duae turres surgebant. Aequantes mœnia: id est quae tanta altitudinis erant: quanta mœnia urbis: ideo id fecerunt duces Caesariani: ut ex his turribus tela in oppidanos immittere possent. Haec: scilicet turres. Fixerunt terram. n. r. id est humi non sunt fundata: sed subiectis rotis quocumque uellet impelli facile poterat. Sed per iter longum: id est in longum spacium & traiecitum uentem suum ignorauit oppidanis. Latenti: id est occulta oppidanis cum tamen oppidani: cum uiderent turres mo-

Axis

Nutare

uel crediderūt terremotū cē. Iuuetus. f. massiliensis: quae corona circū dederat moenia: & parata erat ad pugnatione patriae credidit erumpere uentū. Onus. f. turrium. Nutaret: cōcuteret. Telluris ianes cō. f. causa ondit terremotus: nam physici: qui latētes regē causas inuestigant: dixerunt hanc causā esse terremotus: ut cum uentus per cauernas ingressus fuerit in uiscera terrae: & cū exire uoluerit nō reperto exitu terram impulsu suo erumpit: & ita terremotum efficit. Erumpere: scilicet e terra. Inanes siuus. i. gremiū uacuum terra.

Mirata muros stare: mirabant ergo q̄ mouerent turres & sua moenia firma starent.

SVLPI. Illinc: ex turribus. Cadūt i arces: quae erāt inferiores. Sed maior graio: sed uehe mētiōra erāt massiliensiu tela. Caesar in secundo belli ciuili ait. Tanti erant antiquitas in oppido oīum regē ad bellū apparatus. Tantaq; multitudo tormētōz ut eoz uim nullā textae uimini bus uinea sustinere possent. Asseres uero pedum. xii. cuspidibus praefixi atq; in maximis balistis per quattuor ordines cratiū i terra defigebant. Rapta: raptim imissa. Tenso: turbine: extēso impetu & uolubilitate qua intēdit. Nāq; ut Victruuius ait sunt in capitibus foramina p quoz spacia contendunt capillo maxime muliebri: uel neruo funes: magnitudine ponderis lapidifq; quē debet ea balista mittere. Balista: instrumētū ex ferro aut taxo aut osse: quae si minor ē manu balista & storpio appellat q̄q; proprie balista dicit ex qua emittunt saxa ut etiā Cicero in tuscu. docet. q̄q; significat machinam qua magni lapides emittunt. Vnū latus: unā corporis partē. Pandēs uia: perrūpēs. Fugit relicta morte: egredit relicto morifero uulnere. Post uulnera: post uulneratū traiectūq; hominē: telum egressum ulterius euolat. At saxū: saxa uero quae ex tormētis & machinis maiori uim mittebant totū hoīem contrebāt. Ictu uerberis: percussione & iactu trabis ex qua uelut e funda saxa emittunt. Excuit: excutiendo emittitur. Ruens: ipsum saxū. Rupēs: saxū.

Quā uetusta: quae & uetustate & uento dillosa. Exanimat: perimit. Dissipat: dispergit & cōtundit. Artus: mēbra q̄q; sunt eoz partes iuncturae: ipsae. Vtamen: p̄pinquantes inquit muro romanos saxa & tela tormētis emissa: quia altius longiusq; tendebāt nō poterāt laedere. Caesar tñ sic ait: Itaq; pedibus lignis coniunctis inter se porticus integebant atq; hac agger inter manus p̄ferebat. Antecedebat testudo pedum sexaginta a quādi loci cā facta. itē ex fortissimis lignis: euoluta oībus rebus quibus ignis iactus & lapides defendi possent: sed magnitudo operū muri altitudo atq; turriū multitudo tormētōz oīum administrationē tardabat. Virtus tecta: fortes milites tecti. Subit: p̄pinquauit. Defata testudine: densis scutis. Testudo enī dicitur quum milites iūcti icēdūt clypei capiti sup̄impositis & cōnexis. Eam poeta sequentibus uerbis describit. Sic & Virg. Accelerata pariter testudine uolsci. Priores: p̄cedētes. Armis: clypeis sequentiū. Umbo: clypei curuatura. Extēsus: eleuatus supra caput. Cadūt post terga: quae parata in distates p̄pinquos ferire nō poterāt. Recessu: spacio. Flectere iactū: inclinare & mutare ut breuius iacerēt. Modū: mensurā. Ad longinqua tela: ad iactus teloz longius emittendos. Aut: coniunctio est & cū uerbo mutare iungenda. Mutare: temperare ne longe procederet. Euoluunt: euoluendo emittunt. Nudis: absq; armis & tormētis.

OMNIBO. Illinc tela: dicit ad quem effectum turres adificatae fuerint: tela enim missa a romanis sunt in arcem massiliensium: sed maiore impetu a massiliensibus tela in romanos torquebantur: quia non e moenibus tantum: sed etiam machinamētis saxa torquebant. Ferro: id est ferratistelis. Vis: impetus. Tenso turbine: id est impetu sumptum a uento impetuoso: nam quibusdam machinis tanto impetu tela mittebantur: ut cum corpora militum pertransissent spacium aliquod procederent. Rapta: id est raptim acta. Balista: tenduntur rotis: & ualidi iuuenes rotas torquent: donec erecta fuerint: super imponuntur terra: rotas: quae ualidis manibus reuoluta: deinde remittuntur. Haud contenta latus: quia quum unius militis latus transit non cadit: sed duorum uel trium militum latera transit: & tamen etiam spacium aliquod ulterius progreditur. Relicta morte fugit: id est relicta duobus uel tribus militibus mortuis. Per arma: id est per arma corpora. Superest cursus: id est postquam uulnerauit hostes: progreditur adhuc telum. At saxum: torta quidem lancea magnam faciebat stragem in exercitu Caesaris: sed saxa quae mittebantur non minorem cladem faciebant. Excuitur: emittitur. Ictu uerberis: scilicet balista. Adiuta uetustas: quod saxum praenimia uetustate abscissum uentus impulerat de uertice montis. Cuncta: scilicet obstantia & occurrentia. Nectantum: nec satis est saxum corpora oppressisse: nisi etiam ossa simul cum sanguine dissipet

& discutiat. Vtamen hostiles: dicit quod remediū adhibuerūt romani aduersus turbinē tormentoz q̄ mittebant ab hostibus: dicit illos fecisse testudinē: est autē testudo scutoz cūcūcū innexio quae capitibus superimponuntur ad similitudinē animalis: quae animal testudo tectum est: his tegebant milites ut moenibus inno cui succederet: deinde cū successissent tela nocere nō poterant: nisi minus missa fuissent: succedebus igitur romanis ad moenia Massilienses tela longius mittebant: & milites Caesarianos perungere nō poterāt. Tamen: quāuis tanta strages fieret in exercitu caesariano. Virtus tecta. f. testudine. Armisq; innexa: testudinis difinitio. Arma: dicit q̄ armato tegat. Umbo extēsus: declarat quod dixit arma innexa: armis: ne alia arma intelligamus q̄ scutum. Umbo: est scuti umbilicus. i. tumor. Quae prius ex longo: quae nisi spacium interpositū fuerit iter tela quae torquent: ad quod tela pueniūt: nihil nocere poterūt. Nec grauis: quae occurresbat illud cur nō flectebat tela massilienses in ipsos ro. q̄ successerāt moenibus: dicit nō poterāt quae tormenta tā graua sunt: ut ubi semel posita sūt nō facile possint tolli. ordo est: haud facilis labor ē mutare modū tormētī parati ad bella longinqua: nec facilis labor ē grauis. i. massiliensibus flectere iactū. Haud facilis labor: quae fundant in moenibus tormēta. Missa. f. in Ro. Parati tor. paratū quidē erat tormētū longius tela mittere: non autē p̄pius uulnerare. Sed pon. sed postq̄ massilienses tormētis nō ualuerūt conuoluerē tela moenibus saxa euoluerē cōperūt in ro. Solo pōdere: quae adeo pōderosa illa saxa erāt: ut sine impulsu tormentoz ingenē stragem facere possent.

Dum fuit armoz series: ut grandine tecta Innocua percussa sonāt: sic omnia tela Respuit: at postq̄ uirtus incensa uiroz Perpetuā rupit defesso milite cratem. Singula cōtinuis cesserunt ictibus arma. Tunc adoperta leui p̄cedit uinea terra Sub cuius pluteis & tecta fronte latentes Moliri nunc ima parant: euertere ferro Moenia: nunc aries suspenso fortior ictu Incussus: densi compagem soluere muri Tentat: & impositis unum subducere saxis. Sed super & flāmis & magnae fragmine molis Et sudibus crebris adusti roboris ictu: Percussa cedūt crates: frustra q; labore: Exhausto fessus repetit tentoria miles. Sūma fuit grauis steterit ut moenia uoti: Vitro acies inferre parāt: armisq; coruscas Nocturni texere faces: audaxq; iuuentus Erupit: nō hasta uiris nō lethifer arcus Telum flāma fuit: rapientq; incēdia uentus

ones siebāt: ignesq; aggeri & turribus inferebātur q̄ facile nostri repellebāt milites: magnisq; ulro illatis detrimētis: eos qui eruptiones fecerāt i oppidū reiciebāt. Inferre acies: immittere milites cōtra romanos. Texere faces armis: opposuerūt scuta igni ne uideret ab hoste. Lethifer: mortifer. Telū flāma fuit: pro telis faces gerebāt. Incendia: ignem quem inmittebant.

OMNIBO. Dū fuit armoz series: nūc dicit dū scutoz cōnexio stetit: tela oīa innocua discesserūt: nō alit q̄ grādo tecta p̄cutere solet. Armoz series. i. testudo. Innocua grādine. i. nō nocēt: quae grādo tecta p̄cutit sed p̄cutis tectis nihil nocet. At postq̄: sed ubi ciues massilienses grauitate saxoz & genoz oīum telis testudine soluerūt: tunc uulnerare cōperūt q̄ antea tecti fuerant. Defesso milite: quae sub scutis tecti stātes milites defessi sūt ut diuinus sustinere nō possent cū tela grauius mitterent. Perpetuā. i. continuā. Cratē: appellauit testudinē. Singula: separata & dissoluta abiciebant: cū antea cōiuncta resisterēt. Tunc adopra: discussa cratē: Successit uinea: est autē uinea dicta a similitudine uinea: quae ab agricolis ab una parte tendit: & sub hac uinea tecti milites ad moenia p̄cesserunt: & posito ariete moenia cōcutere tentāt. Terra leui: nō ualde crassa. Proccedit: ad moenia. Pluteis: plutei dicuntur tabulae qbus aliqd p̄sepit: sed p̄prie sūt crates crado corio tecta sub qbus laetes milites opus faciebāt. Cuius: uinea: q̄ tecta erat cratibus. Frōte: prima parte. Moliri: p̄demoliri. i. destruerē sūdamēta muri. Nūc aries: aries uigillū grauisimū pōderis ē: cuius extremitate erat ferreū caput arietis: qd qbusdā machinis retroactū: mox igēti ipetu i mugē ita imittebat ut oīa scideret & p̄rūperet: & dicitur ē aries a similitudine animalis impetū faciētis. Suspenso: quia suspenditur machinis & fū

SVLPI. Dum fuit armoz series: dū testudo stetit suo ordie: & nō ē a massiliensibus fracta nil detrimētū accipiebat a saxis: ut tecta nihil a grandine. Innocua: nō nocēt: q̄q; Nonius frigidē ut mihi uidetur ait: Innocēs nō nocēs: Innocuos illatus citatq; Virgilium sede re carinae omnes innocua. Viroz: massiliensiu. Incensa: inflāmata. Cratē perpetuā: testudinē continuā: Fabius cū duo sint genera orationis: altera perpetua quae rhetorica dicit: altera concisa q̄ dialectica. Milite romano: qui nō tantum onus totq; ictus poterat sustinere. Singula arma: clypei singuloz. Tunc adoperta: facta testudine uinea admouere quae quid sit supra docuimus.

Vinea: crates terra tecta. Pluteis: tabularis & solis. Tecta fronte: munita anteriori parte ne milites qui primū p̄cedūt ledantur. Latentes: romani. Moliri: demoliri: apheresis ē. Ima moenia: mugē terra uicinū. Aries: instrumētū quo muri feriunt. Est autē librata trabs habēs in cacumine ferrū simile capiti cornibusq; arietis Incussus: inmissus. Cōpagem: iuncturam. Soluere: frāgere. Subducere: subtrahere unū saxū e toto muro. Sed sup: massilienses uero omniteloz genere reppulere romanos. Fragmine molis: frusto motis hoc est saxo. Sudibus: conis & p̄ticis. Adusti: qd durius ē. Cedunt crates: frangitur uinea. Exhausto: cōsumpta. Tentoria: castra. Sūma uoti: maximū uotū: & uotoz cumulus. Vistarē: ut nō diruerēt. Vitro acies: crebro tñ per albicos erupti

Balista

Testudo

Umbo

nibus. Incussus: a militibus. Soluere: p dissoluere. Inum subducere. i. saxo quod erat in fundo remoto postea sternere cetera. Sed super: sed ipsis oppidanis qui tela grauisima mittebant omne tegmen cessit: & dissoluta est uinea: sicut & testudo: unde milites nudati tegmine in castra redire coacti sunt. Super. i. desup. Flammas: quia flamas concitabant in uinea. Sudibus: pacatis palls & obustis. Virg. Sudibusue pultis. Sū na uoti fuit: quia antea optabant tantummodo pro uoto ut moenibus se tutos concinerent: nunc autem in hoste primum pere. Nocturni. i. ipsi tempore noctis. Faces texere: nam faces sub armis gestabant quibus oia opera romanorum incenderunt. Erumpit: uidelicet e moenibus. Non hasta: non tela consueta massilienses gestabant sed flamas. Incendia: quia igne in munitioes castris iacto uetus spirare coeperat: cuius flama iccisa sunt fere oia.

SVLPI. Per munimina: p aggerem. Nec agilentas uires: uehemens magnusq; e. Lucetur: difficulter corripit & urat. Teda: a sacibus massiliensium. Consequitur: erigitur in fumum primo enim fluuius deinde ignis apparet. Spaciosa uolumina: magnas replicationes & in uolucra. Soluit syluas: comburit ligna aggeris.

Cautes

Cautes crudae: dura saxa: quae proprie sit scopuli pars. Fluxerunt puluere: in tenuem sunt puluere dissoluta. Procubuit: cecidit. Spes uictis: aduertendum hic confundi a poeta historiam: nam primum describit omnem terrestrem pugnam. inde naualem & saepe certatum est terra: bis mari: primum quidem terra seuit. Postea mari sunt superior Brutus. Inde iccus agger: postea rursus mari pugnatum. Inde agger refectus e ex lateribus arificio summo: & coacti sunt ad deditionem massilienses. Victis: romanis quae posse terra amplius expugnare iam desperauerat. Non robore picto: Romani rudas & indolatas carinas habebant: & omni pictura uacuas. Fulgens tutela: imago numinis. Solebat enim in nauibus deum aliquem qui eas seruaret appingere: Pingebant & dracones pisces & equos. Tutela: signum aliquod numinis quod tueret nauem. Decuit: ornauit. Conscrit: connectit. Area: appositio. i. solium & spacium. Erat enim classis ipsa firmior quam agilitior: Et iam: iam brutus inquit per rhodanum ad massiliam cum classe peruenit. Turrigeram: quia pratoria & magna. Classes: naues fabricatae arelate. Cum gurgite rhodani: cum aqua & secundo flumine. Stoechados: tres insulae stoechades ut inquit Strabo incubunt massiliensibus digna satis amplitudine sed duae exiguae. Eas exercet massilienses opere rustico. Stoechados unam indicat. Nec non: massilienses domitii consilio ut scribit caesar: naues longas decem & septem parauerat: ex quibus undecim tecta erant: multaque nauigia minora: ut ipsa multitudo nostra classis tereretur: magnam praerea numerum sagittariorum: classeque ita instructa in romanam praecesserunt. Cumque utrinque fortissime & acerrime pugnaret magna cum caede pars graecae nauium depraesata est: nonnulla cum hoibus capta: reliqua in portum compulsa sunt. Quo accepto incognito ueteribus nauibus refectis: adiectisque piscatoriis & ceteris non minori fiducia quam ante dimicuaere: sed iterum uicti sunt. Robur: potentiam. Ephoebis: puberibus qui primam adolescentiam ingrediuntur. Quae stabat in undis: quae ante fuerant usi. At emeritas: cum ueteres reparauerunt. Emeritas: quae suum officium iam peregerant. Translatio a ueteribus militibus & gladiatoribus sumpta. Ut matutinos: tempus & maris tranquillitate quae naualem pugnam iniere describit: adeo quidem apte ut potius geri quam dici res uideatur. Fregit aquis: Radii solares in aquam nitenti reflectuntur & frangi uidentur. Matutinos: primum apparentes Mater matuta aurora est. Liber nubibus: serenus fuit. Posito: quieto. Virgilius. Quum uenti posuere. Tenentibus pacem: non flantibus.

Stoechades

Ephoebi Emeritus

Matuta mater

SVLPI. Per munimina: id est per romanam munitionem. Nec quis: & tanta uis tedarum fuit ut quouis uiridis materia esset: tamen igne statim correpta sit. Ignis non tardus uires agit: qui non tarde comburit. Robore: ligno uiridi paulo ante caeso. Consequitur: id est adaequat. Nigri fumus: quia uiridis materia: ideo fumus exhalabat. Fluxerunt: labefacta sunt. Putris: id est solubilis. Procubuit: Agger ustus cecidit & maior apparuit quam ante quum erectus erat. Spes uictis: postquam uicti sunt milites Caesariani oppugnatione terrestri: spem omnem deposuerunt posse moenia oppugnare. Spestelluris: id est spes pugnae terrestris. Placuitque: quando terrestri pugna non processerat statuerunt tentare pugnam naualem. Non robore picto: dicit non fuisse naues sabrefactas sed pro tempore celeriter extructas. Tutela fulgens: quia non erat pictus in puppe deus in cuius tutela esset: ut Pistrix: Neptunus: Centaurus. Nam ut testatur Virgilius naues denominabantur a tutela dei: qui in illis pictus erat. Rudis: non elaborata. Con-

Per romana tulit celeri munimina cursu.
Nec quouis uiridi luctetur robore lentas.
Ignis agit uires: teda sed raptus ab omni
Consequitur nigri spaciosa uolumina fumi.
Nec solum saluas sed saxa ingentia soluit
Et crudae putri fluxerunt puluere cautes.
Proeubuit maiorque iacens apparuit agger.
Spes uictis telluris abijt: placuitque profundo
Fortunam tentare mari: non robore picto
Ornatas decuit fulgens tutela carinas
Sed rudis & qualis percumbit montibus arbor
Conseritur stabilis naualibus area bellis.
Et iam turrigeram bruti comitata carinam
Venerat in fluctus rhodani cum gurgite: classis
Stoechados arua tenens: nec non & graua iuuetus
Omne suum fatis uoluit committere robur.
Gradeuosisq; senes mistis armauit ephoebis.
Accepit non sola uiros quae stabat in undis
Classis: & emeritas repetit naualibus alnos
Ut matutinos spargens super aquora phoebus
Fregit aquis radios: & liber nubibus aether
Ut posito borea pacemque tenentibus austris

seritur: paginat ad naues app. Area: quia non uidebat nauis potere suo moteri: sed fixa planitie ostendebat qua milites tanquam in area stantes pugnarent. Etiam turrigeram: iam inquit pratoria nauis bruti praecesserat: nam Brutus classis praefectus erat: Trebonius dux erat pedestris exercitus. Turrigeram. i. excelsam: significauit illius proriae nauis. Fluctus. r. quia rhodanus fluuius gallia iuxta massiliam urbem decurrit: & mari tyrreno miscetur. Stoechades: stoechades insulae tres sunt: digna quidem satis amplitudine: sed duae per exiguae: eas exercet massilienses opere rustico. Strabo. insulae sunt sic dictae: quae in ordine sunt posita: nam STOXADOI per ordinem incedere significat. Nec non: sicuti summa uel classe temperauerat romani: itidem massilienses effecerat: qui non solum iuuenes sed senes & impubes armarunt. Accepit: non solum classis: quae in undis erat uiros accepit: sed etiam quasita sunt naues uetustae & prioribus bellis conuassatae. Emeritas alnos: naues nimia uetustate dimissas. Translatio a militibus senioribus quae emeriti dicunt: cum debita stipendia pegerunt. Naualibus: deest de. Ut matutinos: hic poeta describit quomodo naues utriusque instructae fuerit: & altera i alteram uehi coepit: ex quo tunc clamor undique sublatu est & magno impetu concurrere coepunt. Fregit radios: quia radii percutientes undam franguntur. Liber: id est serenus. Posito: id est quiete: sic Virg. Quum uenti posuere. Austris tenentibus pacem: quia neque a septentrione neque a meridie uenti flabant.

Seruatū bello iacuit mare: mouit ab omni
Quisque sua statione ratem: paribusque lacertis
Caesaris hinc puppes: hinc grauior remige classis
Tollitur: impulsae tonsis tremuere carinae.
Crebraque sublimes conuellunt uerbera puppes.
Cornua romanae classis: ualidaeque triremes
Quasque quater surgens extructi remigis ordo
Comouet: & plures quae mergunt equore pinus
Multiplices cinxere rates: hoc robur aperto
Oppositum pelago: lunata classe recedunt
Ordine contentae gemino creuisse lyburnae:
Celsior at cunctis bruti pratoria puppis
Verberibus senis agitur: molemque profundo
Inuehit: & summis longepetit aquora remis.

SVLPI. Seruatū bello: compositū & tranquillū factū in huius fluminis usū. Quisque: tam romanus quam massiliensis. Statione: portu. Quam statione locus omnis est ubi ad ipsos statuerunt. Brutus ut scribit caesar obtinebat stationes in insula. In eum ergo instructa classe uenerunt massilienses: romani manus ferreas atque harpagones parauerunt magno numero pilorum tragularum reliquorumque telorum se instruxerunt: ita cognito hostium aduentu suas naues e portu educunt cum massiliensibus configunt. Paribus lacertis: remigibus quae naues lacertorum uiribus mouent. Tollit: auferit. Impulsae tonsis: acta remis grossa dicunt a decutiendis fluctibus ut tonsores a tondendis & decutiendis capillis ut Maurus ait. Crebra uerbera: spissi remiorum ictus. Conuellunt: mouent uel educunt ex undis. Cornua romana: Romanae classis ordinem: quae massiliensium eodem eundem ordine opposita erat describit. Cornua: dexterae sinistrique lateris ordinis in luna forma flexi. Triremes: naues tres remorum ordines in singulis trahentibus habentes. Quasque: quadriremes. Quater surgens: nam cum quatuor sunt quater ad remigandum se erigunt. Extructi: ordinati. Et quae: & quae habent maiorem ordinem ut quinquereemes.

Tonsae Tosores

Lyburnae

Mergunt plures pinus: inueniunt plures remos. Multiplices: multas & diuersas iter se ut biremes & uniremes & est appositio. ordo est: Validaeque triremes &c. cinxere cornua rates &c. Hoc robur: haec robusta naues iter se cornibus erant opposita in medio autem minores naues & lyburnae continebant. Aperto: libero: illis quae cornibus erant. Lunata: curua & flexa. Lyburnae: naues celeres a populis lyburnis sic appellatae. Gemino ordine: sunt enim biremes. Creuisse: attollere se se. Pratoria: quia brutus praefectus classis pratorum erat. Verberibus senis agit: sereno ordine remorum impellitur. Mole: graue pondus se ipsa. Et summis: remorum extremitate longe in mare protenditur.

OMNIBO. Seruatū bello: ut uideri posset ad id pacatum mare: ut iter se concurreret classes. Ab omni statione Romani a sua: Massilienses a sua portus: ubi semper naues tutae permanerent. Statio uero locus est ubi naues ad tempus tempestate se recipiunt. Paribus. i. pariter motis. Tonsis: remis: grossa remi dicuntur a tondendo marmore: i. a decutiendis fluctibus. Virg. In lento luctant marmore grossa. Tremuere: describit motum nauis: quae quasi tremere uidetur cum impellitur a remis. Crebra uerbera: scilicet remorum. Conuellunt: e portu commouent. Cornua: nunc dicit quomodo classem suam romani instruxerint: nam ualidissimis arboribus militum romanorum firmatae erant cornua aciei: siue terrestris: siue maritima pugna esset: struebant acies in modum cornu ad similitudinem lunae nondum plena. Cornua romanae classis: scilicet in medio posita. Triremes: quae tres ordines remorum habent. Quasque quater. i. quadriremes. Extructi remigis: in ordine positi. Et plures pinus: etiam quinquereemes. Cinxere: circūdederunt. Aperto: patenti. Oppositum: ut exciperet impetum hostilem: si quis alicunde impetus fieret. Lyburnae: sed in medio in modum cornu lyburnae naues positae erant. de quibus Horatius: Ibis lyburnis inter alta nauium. Lunata classe: quia in modum lunae semiplena erat. Recedunt. i. medio aciei sinu faciunt si enim classis recta steterit: cornua non fuissent aciei: sed cum dicitur in utroque cornu multas naues circūdatas fuisse a triremibus: dicit in medio fuisse lyburnas. Lyburnae autem sunt naues a lyburnis populis qui adiacent adriatico mari. Vnde ergo sequitur ex reliquo: quia retro cedunt: id est classe faciunt in luna modum. Gemino ordine: quia biremes erant. Pratoria puppis: sexiremis erat: nam tabernaculum in terra uel in puppe pratorum dicebatur & magistratus ille poterat imponere nomina tabernaculo: unde imperatores qui reliquos dignitate antecederant pratores appellabantur quasi pratores quae praerent. Agitur: impellitur. Verberibus senis. i. cum sex ordinibus remorum. Summis remis. i. altis: quia ultimi remi & altiores sunt & longiores.

SVLPI. Ut tantū: postq̄ adeo fuere uicinā ut uno remoz ipetu se possent attingere: clamor sublatus est & colludere se naues. Quod: ut siue quantū. Tonis: palmulis. Vasto: magno. Prami: nō audis. Verrit cerula: trahūt maria cerulei coloris: hoc ē remigāt. In transtra cadūt: apūissima descriptio: Remiges enim in puppim uerū dū in prorā nauim ipellūt tēga in transtra reflectūt & i pectora remos eductos pcutientia redeunt. Roftra: frontes prorā arata. Crepuerūt: sonuerūt. Rediere i puppini: mutuo repulsa: puppim uerū sus recedebāt. Tela: lancee. Vacuū: libez remis & nauibus. Extēdūt: tam romanā q̄ massilienses. Di-

Roftra

ductis: in diuersa ductis & ita ordine dilatato ut mutuo naues hostiles suscipere medias: qua breui gyro ad suos postea reuertebant. Laxata classe: dissoluto: laxiori q̄ ordine. Ut quotiens: similitudo qua cursus nauū fluctibus quos cōrarit uenti agitāt comparat. Aestus: feruor maris. Zephyris: uētis occidentalibus. Fluctus: sūma undā. Vbi: postq̄. Duxerūt uarios tractus: iuerūt diuerso tramite & sulco. Hęc quā uenit. Illa: quā discessit. Sed grais habiles. Quā nauū dria pugnāt ē casar his uerbis ondit. Massiliēses & celeritate nauū & scientia gubernatoz cōfisi nros eludebāt impetuzq̄ eoz excipiebāt: & quoad licebat latiore spacio pducta lōgius acie circūuenire nras aut pluribus nauibus adoriri singulas aut remos trāseur rētes detergere si possent cōtēdebant. Nostri tū etiā grauitate & tarditate nauū ipediebant: factā enī subito ex hūida materia nō eūde usū celeritatis habebāt. Itaq̄ dū locus cōis pugnandi daret a quo aio singulas binis nauibus obiciēbāt. atq̄ iniecta manu ferrea & retēta utraq̄ nauē diuersi puguabāt atq̄ in hostiū naues descende bāt. Habiles laceffere: erāt apte ad puocandū & appetēdū. Gyro: reuolutione. Cedere clauo: obtēperare themoni: ut Clauūq̄ ad litora torquet. Estq̄ pprie sustis themonis. Tarde flectēti: quo enī maior ē nauis eo tardius flectitur & maiori gyro idiget. Tentare: ad tentādū: Ratis: classis. Certior: firmior erat. Carinam stabilem: firmū solū pugnaturis. Terrā: uidebant enī tanq̄ in terra pugnare.

Clauus

OMNIBO. Ut tantum: Nunc clamor inquit emissus est ingens utrinq̄ ut etiam suo clamore strepitum remorum ac maris occuparent. Tantum medii maris: id est tantum spacium fuit maris in medio utriusq̄ classis. Semel: uno impetu remoz. Premitur: occultatur. Nec ulla tuba: non modo strepitus remorum: sed nec tubarum audiri poterat. Tunc cerula: tunc uero exorto clamore q̄ maximo poterunt utrinque naues impulerunt ut rostra rostris colliderentur. Cerula: scilicet maria: nam ceruleus color maris est: a graeco dictum κέρτα. Tōd latina: cornu significat: quod cornu colorem habet maris. Atq̄ in transtra cadunt: significat tanto impetu concurrisse: ut cum remos traherent: simul pectora pulsarent & in transtra caderent. Ut primū rostris: postq̄ rostra rostris impulsā sunt repercussa in impetu suo regressa sunt.

Rediere: quia cum naues retrocesserunt. Aera texerunt: tantus telorum numerus fuit: ut quasi solem tegerent. Pontum uacuum: scilicet nauibus: sed telis tectus erat. Iam diductis proris: scilicet utrinq̄: id est in diuersas partes ductis: id faciebant ne ipsi circumuenirentur ab hostibus: sed ipsi hostes circumuenirēt. Diuersaq̄ rates: quia massilienses a romanis & econuerso recepti sunt. Laxata classe: id est cornu facto. Ut quotiens: per similitudinem ostendit quomodo inter se naues commixte fuerint: quemadmodum inquit saepe euenit: q̄ diuersis flantibus uentis fluctus maris impellitur aut repellitur a uentis inter se certantibus eodem modo impellebantur & repellebantur alia: naues ab aliis. Ordo est: sic aequor repellitur. Zephyrus ab occidente: Eurus ab oriente spirat: ideo cōtrarii sūt. Abeunt fluctus: undā: recedunt impulsā ab alio uento. Tractus: spacia. Sulcato gurgite: quia in sulci modum nauis mare diuidit cū impellitur. Tulit: scilicet in classē Massiliensium. Hęc aequor repulit: quia aequor impulsū a massiliētibz repulit ad roma.

Sed grais: diuersa erant naues hostium: quia massilienses habebant naues leues & agiles: ut quocunq̄ uel lent impellerent eas. At uero romani naues habebant: quā rudes adificatae fuerant. & paulo ante in siluis caesae. Pinus habiles: id est naues pineae: posuit materiam pro forma. Laceffere: id est apte ad laceffendam pugnam hostium. Tentare fugā: quia cum parassent ro. classē & quacūq̄ excurrere cōepissent. ubi se nō posse resistere massiliēses intelligerent statim refugiebāt. Cursum: nauis si pōderosa fuerit: nō facile flecti pōt in gyroz: sed nauis agilis: si i medio cursu fuerit facile cōuertit. Gyro. i. circumuolutione. Nectarde: immo

Ut tantum medii fuerat maris. utraq̄ classis Quod semel excussis posset transcurrere totis: Innumerā uasto miscentur in ethere uoces: Remorūq̄ sonus premitur clamore: nec ullē Audiri potuere tuba: tunc cerula uerrunt Atq̄ in transtra cadūt. & remis pectora pulsāt. Ut primū rostris crepuerunt obuia rostra In puppim rediererates: emissaq̄ tela Aera texerunt: uacuumq̄ cadentia pontum. Et iam diductis extendunt cornua proris: Diuersaq̄ rates laxata classe recepta. Ut quotiens estus curis zephyrisq̄ repugnat: Huc abeunt fluctus illuc mare: sic ubi puppes Sulcato uarios duxerunt gurgite tractus. Quod tulit illa ratis: remis hęc rettulit equor. Sed grais habiles pugnāq̄ laceffere pinus Et tentare fugam: nec longo frangere gyro Cursum: nec tarde flectenti cedere clauo. At romana ratis stabilem præbere carinam Certior: & terrā similem bellantibus usum. Tunc in signifero residenti puppe magistro Brutus ait: pateris ne acies errare profundo

cito: q̄ simul atq̄ fūisset gubernator clauū uel dextrorsū uel sinistrorsū statū sentiebāt. Certior: firmior. Carinā stabile: q̄ naues ro. graues erāt: iō stabiles. Bellantibus usū: q̄ nō alr puguabant: q̄ si in terra fuissent. Tunc i signifera: massiliensū naues agiles ad pugna esse dixit: & iō naues ro. facile iuadebāt: Brutus igit in pratoria nauī residentē magistz alloquēs: & pateris inq̄ hostes artibus suis ut nos includāt & mare in sua potestate teneāt: qd nō opponis nauē nostram hostium nauibus ut illas excipiant: & exceptas p̄fundo mari immergant. Signifera: pratoria.

Artibus & certas pelagi: iā confere bellum: Phocæicis medias rostris oppone carinas. Paruit: obliquas & præbuit hostibus alnos. Tunc quæcūq̄ ratis tentauit robora bruti Ictu uicta suo p̄cussa & rapta cohæsit. Ast alias manicæq̄ ligant teretesq̄ cathenæ Seq̄ tenent remis: tecto stetit aequore bellum. Iam nō excussis torquentur tela lacertis: Nec longinqua cadūt iaculato uulnera ferro. Miscenturq̄ manus. nauali plurima bello Ensis agit: stat quisq̄ suę de robore puppis Pronus in aduersos ictus: multiq̄ pempti In ratibus cecidere suis. cruor altus in undis Spumat: & obducti cōcreto sanguine fluctus: Et quas immissi traxerunt uincula ferri Has phibent iungi cōserta cadauera puppes. Semianimes alii uastū subiere p̄fundum: Hauseruntq̄ suo p̄mistum sanguine pontum. Hiluctantem animā lenta cū morte trahētes. Fractarum subita ratiū pieruina. Irrita tela suas pagunt in gurgite cedes Et quodcunq̄ cadit frustrato pondere ferrum Exceptum mediis inuenit uulnus in undis. Phocæicis romana ratis uallata carinis Robore diducto dextrum læuumq̄ tuetur

immissa erāt. Frustrato pōdere: decepto ferro: uulnere nō illato. Exceptū: i fixū alicui: i quē incidit. Uulnus corpus qd uulneraret. Phocæicis: quō una romanoz nauis duabus massiliēsiū resisteret narrat. Vallata: circūdata. Robore diducto: fortibus militibus diuisi i nauī trāuersa.

OMNIBO. Artibus: q̄ nos artibus pelagi icludūt. Cōfere bellū. i. pugna misce. Oppone carinas: id est tranuersas naues oppone rostris massiliēsiū. Tunc quā: tunc ubi naues opposita sunt et tranuerso naues massiliensium adempta ludendi occasione roma. nauim robora percutientes non poterant uim roma. nauim sustinere sed i se ipsas redeūtes harpagōibus capiebant. Percussa: dū pcutiūt pcutiunt: nā si q̄ piā paruū pcutit aliqd maius: ictu pprio ledit. Cohæsit: q̄ sugere n̄ poterat. At alias: deide nauibz suis manus ferreas i naues hostiū p̄iciebāt: q̄ cathenis alligata & manicis retinebāt ut q̄ si i tra cōtinēti listerēt. Manica: uicula manuū sed itelligit harpagōas. Seq̄ te. re. cū remis ne possēt se i aliquā pte trahi. Stetit aequore: bellū firmatū ē tāq̄ si i tra pugnaret. Iā nō: q̄ cōstiterāt naues n̄ hostes: tela emittebāt a lōge: sed cominus gladiis pugnabāt. Excussis: uibratis. Stat: stabilis manet. Pronus: obliquus i ferēdo ictus aduersos. Obducti: circūdati: q̄ marī uortices & fluctus uidebāt sāguici. Et q̄s: dicit tot iā cadauera cecidisse e pupibus q̄ n̄ sinebāt naues cōiūgi: q̄uis cathenis rinerēt. Cōserta ca. iter duas naues cōdēfata. Hauserūt pō. i. biberunt maris undā suo sāguie p̄mixtā. Hiluctantē: alii dū natarēt: & resistēt a iam retinerēt: subito ruina nauū i eos euerfa obruebāt. Trahētes: trahēt a iam cū labor r̄spirare. Luctantē: q̄ aia cū morte certabat ne exiret. Irrita te. & tela q̄ prio ictu uana erāt: cadētia iפו ictu uulnerabāt: q̄ tot erāt cadauera semimortua i mari natātia ut uana cadēt n̄ possēt. Exceptū: a corpe natātis. Inuenit uul. nā uulnus qd n̄ iuenerat i nauibz iuenit i mari. Phocæicj ro. post generalē pugna: ad spālē Luca. defcēdit: dicēs quō singli pugnabāt: & loq̄ de rata quadā ro. quā circūderāt massiliēses. Robore di. dicit ro. nauē circūdatā fuisse a massiliensū nauibus: illius milites bifaria diuisi defendebāt utruq̄: latus: in medio erat tagus qui pugnabat a tergo tela mittebant & eodē tēpore

Manicæ
Pedicæ

Obducent

duobus telis pectus & tergū percussum est: in dubio autē erat in quam partem caderet sanguis: tandē emissus sanguis loca uulneris docuit. Robore diducto. i. diuisis militibus: robur posuit p militibus fortibus.

SVLPI. Aequeo marte: pari & forti pugna.

Amplius
bre

Tagus: romanus miles. Retētat: retinere conat. Ampliustre: ornamentū nauis: festo auctore dictū q̄ amplius sit q̄ quo nauis indigeat: sūt tñ q̄ uelint grācū esse & subtrahant in primāq̄ eius qdam corripunt. Cicero: Nauibus abfūptis fluitantia quarere aplustra. Trāssigūterga: synecdoche. Ferrum cōcurrit: obuia sibi sunt tela in medio pectore. Quo uulnere: antiquo an postico. Largus cruor: magna uis cruoris. Vtraq̄: anibas. Vtū autē hyperbole manifestissima. Animā: uitā quā est in sāguine. In uulnera: nam utraq̄ cām mortis dedērunt. Dirigit huc: Massiliensis Telonis mortē describit quē a nauigādī astrorumq̄ peritiā laudat. Telonis: magistri nauis. Nullā manū audiuerē: nulli manū melius obtēperauerūt.

Turbaote: uidelicet se: aut ipsas carinas. Notior: exploratio an serena an turbida sit futura: id enī siue ex solis siue ex lunā aspectu callebat. Carbasa: uela. Cōponere: aptare undecūq̄ flaturus esset uentus. Hic: Teloni. Compagē alni latia: nauim romanā. Rostro: graiā nauis. Auertitq̄ ratem: cū primū uulneratus fuit nauis auersa est. Gyareus: massiliensis. Sociam: massiliensē. Excipit ferrū: uulnerat. Suspensa: nā cū ex nauī sua saltaret in alterā Telū quo transsossus est nauī inhaesit & ipse a telo pēdebat. Stāt gemini fratres: a forte gemellorū diuersis modis mouet affectus: & alterius fortitudinē praedicat. Stant: parati sunt & pugnat.

Gemini: gemelli: uterini. Gloria: cedit laudi mulieribus geminos parere. Viscera: uterus. Variis: cū eadem eē deberēt. Discreuit: separauit. Agnorūt: q̄ alterq̄ nō uidebant. Sublato errore: q̄pe erāt adeo similes ut ipos minus discernent: & alterq̄ pro altero uocaret & salutarēt. Ille: frater superstes. Tenet dolorē: feruat & cōtinuat luctū. Eternis: idesciētibus: & ē a fraterna pietate cōmendatio. Offert: refert representat. Lugentibus: parētibus suis. Quorum alter: cōfūdīt historiā poeta massiliensibus assentatus: nā re uera miles is q̄ se adeo fortiter gessit romanus & caesaris decima legionis praefectus fuit Caiusq̄ Accillus ē appellatus. Me-

C. acylius

minit eius Trāgillus i caesare: meminit Plutarchus meminit & Valerius maximus. Similis historita de Cyro negro graeco tradita est. Pectine obliquo: nam remi qui obliqui in nauī sunt iusti pectinati erant. Inuectare manū: iniicere dextram. Ictus: romani militis. Haesit: firmavit se in nauī. Nisu quo: eodē conatu & gestu. Dirigit: rigida facta ē & ihorruit nauī nō dimissa.

OMNIBO. Aequeo mar. q̄ quot erāt i uno latere: tot i altero. Cuius: nauis romanā. Tagus: romanus miles. Graium ampliustre. i. gubernaculū graeā nauis manibus cepit. Incertus: an pectore an a tergo sāguis erūperet. Diuisitq̄ aiā. i. in duas ptes: q̄ sanguis dī eē sedes aiā: Dirigit huc puppē: ad hāc nauem ubi tagus uulneratus ceciderat telō puenit: hic erat pitissimus nauigādī: ut nullus magis ipa tepestatis & serenitatis futurā cognosceret. Miseri: iā uno uerbo habitū futurā rei significauit. Turbate: dū turbare ē: participiū: pro participio. i. turbato. Ne lux ē notior: nemo erat nauita: q̄ magis cognosceret futurā serenitatē aut tepestatē. Seu phcebu. i. a signis solis cognoscebat & luna. Lux chraestina. i. qualitas tps futuri. Cōponere carbasa uētis. i. parare uela uentis: siue secūdis siue aduersis. Hic latia: is ingit telon rostro nauē ro. isregerat & eā ictu dissoluerat: sed telū iñixū ad pectus est: & cū fugere uellet moriēs nauē i partē aliā uoluit. Latia: alni. i. nauis ro. arborē pro materia posuit. Pila: sed cū iam uictor exultaret ecce telum iñissum pectus illius trāsiluit. Pila: tela proprie romana. Auertit ratem: q̄ accepto uulnere nauē auertit iā moriēs telon. Dū cupit i sociā: alter Gyareus i nauē telonis trāsire uoluit: sed dū toto corpore reclusus in illa nauī staret: ecce telus iñissum Ilia eius trāsilixit. Gyareus: nomen massiliensis. Cupit: ut pote successurus ministerio gbernatōe

in rex como uisibiles compositiones ab eodem scriptore descedentes
non autem oia eubim

nauis: occiso iā telone. Suspensa: q̄ toto corpore erectus erat. Pepēdit: ex rate. Stant gemini fra. nunc de scribit pugna duoz̄ gemellorū: q̄ adeo iter se similes erāt: ut a parētibus nō discernent: sed alterū ro. miles occidit: alter relictus semp̄ parētibus amissi fratris memoriā repñtabat: sed quō perierit nō sine strage ro. paret: q̄ anteq̄ periret romanā nauē submersit. Hic miror quō Lucanus. q̄uis poeta sit: historiā puertat: non enī graeci nauē romanā inuenerūt: imo ut ē apud: Valeriū Plurarchū: & Suetoniū: hic fuit miles caesaris: dicit .n. Valerius: nec Aciliū praterire possumus: q̄ cū miles decima legionis esset & p caesaris pibus pugnaret: amissa dextra: quā in puppē Massiliensiu iiecerat: leua pup pim apprahēdit: nec prius dimicare destitit q̄ captam nauē p fundo mari inmergeret. miles ergo caesaris fuit: sed excusari pōt Lucanus q̄ poeta: & q̄ studiosus partitū pōpeiū hanc gloriam Massiliensibus tradidit. Variis fatis. i. fortunis: q̄ alterū morte amisit. Discreuit mors saua uiros: q̄ aī adeo simillimi erāt: ut discerni nō possent. Sublato errore: q̄ uno uimodo superstitē iā errare nō poterāt in discernēdis fratribus. Aeternis cām la. sed superstes ille: aeternū dolorē seruauit partentibus. Quoz̄ alter. i. unus: nūc dicit quō occisus fuerit alter. Obliquo pectore: expressit nauigātis gestū Ictus: Ro. militis. Haesit: nauī ro. Dirigit: uidelicet cōtractis neruis

Creuit in aduersis uirtus: plus nobilis irā
Truncus habet: fortiq̄ instaurat praelia leua:
Rapturusq̄ suam procūbit in æquora dextrā.
Hæc quoq̄ cū toto manus est abscesa lacerto.
Iam clypeo telisq̄ carens: nō conditus ima
Puppe: sed expositus fraterna q̄ pectore nudo
Arma tegens: crebra confixus cuspede perstat.
Telaq̄ multorum letho casura suorum
Emerita iam mortē tenet: tum uulnere multo
Effugientem animam lassos collegit in artus:
Membraq̄ contendit toto quicunq̄ manebat
Sanguine: & hostilem defectis robore mēbris
Insiluit solo nociturus pondere puppim.
Strage uirum cumulata ratis: multoq̄ cruore
Plena per obliquū crebros latus accipit ictus.
At postquā ruptis pelagus cōpagibus hausit
Ad summos repleta foros: descendit in undas
Vicinum inuolens contorto uertice pontum:
Aequora descēdunt mersa diducta carina
Inq̄ locum puppis cecidit mare: multa q̄ pōto
Præbuit ille dies uarii miracula fati.

uersione. Est & uortex uentorum qui Typhon dicitur ut est apud Pliniū. Diducta: diuisa & separata. Mare: aqua.

OMNIBO. Creuit in aduersis uirtus: amputata dextra: leua cōprehēderat nauē: qua amputata se super iniecit q̄ maxima ui potuit i nauē romanā: nec prius dimicare destruit q̄ nauē p fundo inmergeret: ut antedictū Massiliensiu fuit: sed Acilius decima legionis praefectus p caesaris pte pugnās. De hoc ita ingit Plutarchus. Acilius ex caesaris cōmilitonibus nauali plio apud Massiliā hostilē igressus puppi abscesa ei dextra gladio: umbone sinistra retinuit: eo usq̄ uultibus hostes obterēs: ut pstratis oibus nauē uictor occupauerit. Creuit uirtus: q̄ maiore iracundia cōtra hostes percitus ē amissa manu: ē enim ira quasi cos fortitudinis: nā sicut cote ferrū acuit: ita uirtus ira acuit: unde academici disputates multas oibus cōmotiones datas: iracundia ipsā quasi cōte fortitudinis esse dixerūt. Truncus. i. amissa manu truncū dixit militē. Dextrā: quā pēdebat de nauē hostili. Lacerto: demissus ē gladius a romano qui lacertū aputauit. Iā clypeo: & q̄q̄ utraq̄ manu priuatus esset: ille nihilominus istabat ut puppē pderet hostilē. Clypeo. i. amissa sinistra qua clypeus tenet. Telis. i. amissa dextra. Non cō nō: ppter ea a pugna defecit. Expositus: extra positus: ut se obiceret telis hostiū. Arma: scutū fr̄is. Cōfixus cuspede: quō telis hostiū trāssixus esset. tñ pstatat in pposito ut nō inultus caderet. Emerita morte tenet: pfecta: q̄ corpore excipiebāt tela: q̄ initebāt i alios: ideo a morte suos: corpore suo defendebat. Emerita: trāslatio a militibus: q̄ emeriti dicunt: cū debita stipēdia pfererūt. Tū uulnere multo: postq̄ iam toto corpore casus stare nō poterat diutius: collegit uires sanguine suo: & se saltu deiecit i nauē romanā: quā cū grauata esset cadauere: & sanguine repleta i latus: pēdere cepit & submersa ē: sed puertit historiā. Effugit: expirantē. Lassos. i. sanguine effuso. Cōtēdit: itēdit. Defectis: exhaustis sanguine. Solo pōdere: q̄

Instauro

Vortex

LIBER

manibus nocere non poterat. Strage uirum: nunc dicit quomodo meris nauem. Accipit ictus. f. fluctu maris quia qua parte insulerat hic Massiliensis ea parte latus nauis inclinabat. & fluctu maris pulsabat. Haufit: accepit. Ruptis. f. nimio potere. Ad sumos foros: ad summa tabulata nauis. Descendit in undas: modum nauis peruentis & mergentis exposuit: quia submersa nauis potius inuoluit in uorticis modum. Merfa: dum mergit carina. Dicitur: i. duas partes separata quia diuidunt maria cum aliq. mergit. Inq. locum: sed nauis obruta mare occupauit locum suum. Varii fati: quia descripsit uaria genera mortis.

SVLPI. Ferrea dum puppi rapidos manus inserit uncas
rea lycida pro nauis corripuissent sociis eum per
ra retinibus diuisus est. postremaque parte sta
tim mortua superior in qua uitalia continebant diu
tius uixit. Manus: instrumentum cum pluribus un
cis. Inserit: immittit. Puppi: massiliensi. Ra
pidos: ueloces & rapaces. Auulsus: abreptus
& a suis & a ferrea manu. Scindit: hos uersus
Lucanus ipse percussis uentis pluuete sanguine
ubi frigeret pedes manusque: & paulatim ab ex
tremis cedere spiritum sensit feruido adhuc & co
pote mentis pectore dicit cecidisse. Emicuit:
psiluit. Lentus: tardus & uelut ab uno uulnere
Discurfus: qui fiebat ex diuersa cruoris effusi
one. Anima: sanguinis in quo uita est. In me
bra: inferiora. Interceptus: confusus mistus. Ta
ta: tam larga: erat enim totum corpus uulneratum.
Ultima pars: puta fuisse ab extremis lateribus
ad talos. Tradidit in lethum: dedit extinguendos.
Vacuos uitalibus: in quibus uitalia membra non
erant: Ea sunt epar pulmo cor scordia cerebrum
Tumidus: est enim spirandi officina: sic circo spon
giosus ac fistulis inanibus cauus. Viscera: exta
ipfa uitalia. Fata: mors. Haeruit: diu labora
uerunt. Luctata: conata. Vix tulerunt: difficul
ter abstulerunt tradidereque morti. Dum nimium:
militum imprudetia quae nauim inuenterunt enarrat.
Incubuit: tota enim in unum latus se uertit. Ver
sa: inuersa. Cogesto: in unum latus collecto. Te
xit pelagus: quoniam nauis supra mare in facie cadens
militis meruit. Iactare brachia: nare. Tunc
unica: docilitas est. Unius enim qui a rostris con
currentibus est interceptus fatum singulare come
moratu. Facies lethi: apparatus & glitas mor
tis. Fixere: penetrare. Discessit: diuisum est
tam uasto impetu. Quo mi. ara so. ut ipsa rostra
arata se non collidat: licet eenti lo torpore ipedita.
Eliso: copioso & confuso. Sani: sanies ut cellus
ait est uior sanguis uaria crassa glutiosa & colorata.

Manus

Vitalia
Pulmo
scordia

Santes

Ferrea dum puppi rapidos manus inserit uncas
Affixit lycidam merfus foret ille profundo
Sed phibent socii: suspensaque crura retentat.
Scinditur auulsus: nec sicut uulnere sanguis
Emicuit lentus: ruptis cadit undique uenis
Discurfusque animae diuersa in membra meantis
Interceptus aquis: nullius uita perempti
Est tanta dimissa uia: pars ultima truci
Tradidit in lethum uacuos uitalibus artus.
At tumidusque pulmo iacet: qua uiscera feruet
Haeruit ibi fata diu: luctataque multum.
Hac cum parte uiri uix omnia membra tulerunt.
Dum nimium pugnae unius turbae carinae
Incubuit prono lateri: uacuaque relinquit
Qua caret hosterata: cogesto pondere puppis
Versa: caua texit pelagus nauis: carina.
Brachia nec licuit uasto iactare profundo.
Sed clauso periere mari: tunc unica diri
Conspicua est lethi facies: cum forte natantem
Diuersa rostris iuuenem fixere carinae.
Discessit medium tam uastos pectus ad ictus
Nec prohibere ualeat obrutis ossibus artus
Quo minus aera sonet: eliso uentre per ora
Eiecit saniem: permixtus uiscere sanguis.
Postquam inhibet remis puppes: ac rostra recedunt

OMNIBO. Ferrea dum puppi: nunc etiam describit quae de nouo superuenerunt: & quo alii genere mortis pe
rierunt & unius casum describit: quod quum in undas maris praecipit casurus est: cruribus retentus est a suis: sed cum ab al
tera parte distrahit: medius crepuit & sanguis una simul omnis effusus est. Ferrea: nam manibus ferreis: aduersa nauis
ues quasi irretitas tenent: ne e manibus euadant: cum igitur manu ferrea iniectissent: ut nauem comprehenderent: com
penderunt lycidam quendam: & manus cum retraheret: hunc in undas traxissent: nisi socii eum cruribus retinissent:
dicit ergo dum illam trahunt: & illi retinet medius disruptus est. Ordo est. Manus ferrea: quae iniecta erat non ut ra
peret lycidam sed comprehenderet nauem. Dum inserit: dum iacit ut puppem comprehendat. Nec sic: nec sanguis inq
effusus est sicut e uulnere a quo sensim egreditur: sed uno eodem tempore est. Nullius uita: nullus unquam inq. mor
tuus est: qui tam lato meatu uita aperiret. Tanta: tam lata. Pars ultima: pars interior ab umbilico mortua erat:
sed superior ubi uitalia erant: ut pulmo & cor: diu cum morte luctata est. Truci: truncata. Vacuos artus: id est
membra carere uitalibus. Pulmo tumidus: quia aerem reciprocum recipit & remittit: sed cum aerem recipit inflat. Fer
uent: i. palpitat circa scordia. Haeruit: morata sunt. Fata. i. mors. Vix membra tulerunt: quia aere omnia membra
extincta sunt: ubi uitalia erant. Dum nimium: aliud genus mortis scribit: non unius quidem sed uniuersorum qui nauem
constiterant dum inq. una nauem acius pugnat & oes ad eam partem tumore se receperunt ubi pugna erat: fecerunt ut cum
intenti ad pugnam in uno latere nauis constiterent: usque adeo nauem ab illo latere opprimerent ut ea euerterent & ipsi cum
naue obruerent. Puppis uersa: nam quum in nauem erat latere sinistro relicto in dextrum uenerunt: ubi aduersus hostes
pugnabant. Nimium pugnae. i. usque in perniciem suam. Lateri. f. unde pugnabant aduersus hostes. Caua: concava: &
casus ablatiui: & in modum uasis euerfa est. Brachia: quae tecti erant: ideo non potuerunt explicare se e nauis: ut nan
tes euaderent. Clauso nam. i. non patenti. Tunc u. deinde secutus est casus nouae mortis unius iuuenis: quod dum medio

TERTIVS

nataret pelago: forte duae naues aduersae concurrunt & rostris corpus illius transfixerunt. Unica: singularis. Di
scellit: id est diuisus est in medium. Ictus uastos: id est imesos concurrendum nauium: Nec artus: corpus nihil impedi
mento fuit quo minus rostra inter se colliderent: & sonaret. Area. i. rostra arata. Postquam inhibet remis puppes:
id est postquam ἀνοκῶ Χηρ fecerunt. i. cum remiges in puppe contrahunt nauem: dicit quod naues illae collisae rostris se in
puppem receperunt: & cadauer medium in undas deiecerunt: & submersum est.

Deiectum in pelagus perfosso pectore corpus
Vulneribus transmissit aquas: pars maxima turbata
Naufraga iactatis morti obluetata lacertis
Puppis ad auxilium sociarum concurrit: at illi
Robora cum uentis prensarent alius uulnis
Nutaretque ratis populo peritura recepto
Impia turba super medios ferit ense lacertos
Brachia linquentes graui pendentia puppe
A manibus ceciderunt suis: non amplius undae
Sustinuere graues in summo gurgite truces
Iamque omnis fuscis nudato milite telis
Inuenit arma furor: remum contorsit in hostem
Alter: at hi tortum ualidis amplius tre lacertis
Auulsasque rotat expulso remige sedes.
In pugnam fregere rates: sidentia pessum
Corpora caesa tenent: spoliataque cadauera ferro
Multi inopes teli iaculum lethale reuulsum
Vulneribus traxere suis: & uulnera leua
Oppressere manu: ualidos dum praebat ictus
Sanguis: & hostilem cum torserit exeat hasta.
Nulla tamen plures hoc edidit aequora clades
Quam pelago diuersa lues: nam pinguis ignis
Affixus tadis: & tecto sulphure uiuax
Spargitur: at faciles praebere alimenta carinae
Nunc pice nucleum liquida rapuere incendia caera.
Nec flamas superant undae sparsasque per aequor
Iam ratis fragmenta ferus sibi uedicat ignis.

SVLPI. Vulneribus transmissit aquas: latitudi
dine uulneris indicat: cum per ipsum aqua discurre
ret. Pars maxima: quorundam massiliensium ad
suorum nauem natatum mors saeva describit. Nau
fraga: cuius nauis fuerat fracta & ipsa exposita
erat mergendi periculo. Obluctata: repugnans.
Iactatis lacertis: nando. Concurrit: simul na
tat. Altius praesentat robora uulnis: comprehende
ret summa nauim brachiis. Ventis: ab his qui in
nauis erant. Peritura: erat enim tantus numerus ut
si susceptus fuisset nauis proculdubio mergeret.
Nutaret: inclinaret se & periclitaret. Impia:
quia socios laedebat. Super: desuper. Brachia
linquentes: illi amputatis brachiis & in nauis reli
ctis submersi sunt cum nare non possent. A mani
bus: quibus inharebant. Graues: amissis enim bra
chiis corpus nando liberare non poterat. Iamque
omnis: deficientibus iquit telis remos temones &
transtra in hostem iactabant. Ois furor: cuiusque
ira. Inuenit arma: sic Virg. Rimati tellus ira fa
cit. Nudato: inermi. Amplius tre tortum: orna
mentum uel temone immixtum ut abutatur uerbi proprie
tate. Rotat: rotando immittit. Sede: transtra. In
pugna: ut pugnet. Sidentia pessum: manentia
sub pedibus deorsum & infra. Sic & in quinto:
Obruit illa dies qua caesa cacumina pessum T el
lus uicta dedit: hinc fit pessundo. hoc est sub pedi
bus do. Inopes telis: quibus tela deerat. Les
thale: quod lethifera uulnus intulcrat. Oppres
sere: obduxere ne sanguis egredere. Sanguis:
qui uires fouet. Exeat: egrediat: post emissam
hasta qua fuerat uulneratus. Lues: uis mortis.
& uelut pestis. Quam diuersa pelago: quae ignis qu
est aquae contrarius. Tadis: facibus sulphure
piceque sparsis & plenis. Viuax: ardens & urens
Faciles praebere: quae facile incendebant & ale
bant ignem. Rapuere iccedia: correpta sunt igne.
Nunc pice nunc cera: siue quod ipsas spargeret
siue quod nauium iuncturae stappa pice & cera re
seruata sunt. Nec superant flamas. nec refriguit

Amplius
stre

Pessum
Pessundo

incendia. Sparsis ratis: dissipatis nauibus. Uedicat fragmenta: corripit & sibi attribuit frustra.
OMNIBO. Deiectum: id est cadens quod ante sustentatum fuerat a rostris. Vulneribus transmissa aquas: quia uul
nus adeo laetum erat ut aqua per medium transiret. Pars maxima: alium mortis casum describit multorum. Iuuenes mul
ti e nauis deiectione fuerunt: quoniam spes salutis habebant: si in suis recepti essent: quoniam & ipsi Massilienses erant.
Itaque ad nauem Massiliensium natantes debebant: cum iam in eo essent: ut manibus nauem apprehenderent: illi ne nauem
euerterent. manus simul cum lacertis obrutae sunt: & corpora ipsa merfa sunt. Naufraga: quae nauis fracta enatabat
Turba. f. massiliensium. Obluctata: cum diu contendisset cum morte. Puppis ad auxilium: uidelicet ut a sociis nauem re
cepti seruarent. Robora. f. nauis. Altius. i. manus erigentes altius ut nauem comprehenderent. Vlnis uentis: quia
utebant ne comprehenderent nauem. Peritura: quia sine dubio si recepissent eos peritura erat. Impia: contra so
cios: quia maluerunt suam salutem consulere quam aliorum. Brachia linquentes: abscissis brachiis. Furor arma inuenit: nam
ut inq. maro: rimati tellus ira facit & nobiliteragicus ἐπιτῶν ὀδῶν οὐκ ἔστιν ἄρα. In hostem armat ira ma
num. Amplius tre: gubernaculum nauis. Auulsasque: quod dixi remos & Amplius tra torque: cum transtra nauium alius
alium coniceret. Sedes: transtra nauis & sedilia. Excusso: electo. Fregere: quia frangebatur rates: ut fragmenta earum
uiderentur per telis in hostem. Sidentia pessum: id est sub pedibus stantia: unde pessundo id est sub pedibus do.
Spoliantque cadauera: caesos telis spoliabant: & e corporibus eorum tela extracta mittebant in hostem. Ex uul
nera: quomodo si lethale uulnus attulerat: poterant in hostem telum mittere quia ammoto telo ne sanguis exiret leuam
apposuerunt & sanguinem retinebant ut uulnerato saltem hostem: non multi deinde exspirarent. Oppressere:
id est occluserunt. Validos dum: ut interim sanguinem reuenerent: quo possent uires suppetere ad uulneran
dum hostem. Hostilem: quam hostis contra se torserat. Nulla tamen plures: quibus diuersa genera lethi superi

us tractarent: in nulla fuit mortis plurius causa: quae contra est pelago: uidelicet ignis. Lues: strages diuersa pelago. i. ignis. Nam pinguibus: quae faces habebat pice illitas: quas incensas mittebat: aduersas naues unde uis tanta ignis erat: ut non solum liccas naues corripere: sed et fragmina nauium quae aqua ibiberat. Viuax. s. ignis ab dicitur in ipsis facibus sulphure. Faciles: ad comburendum quia aride. Præbere: scilicet igni. Pice: quia pice & cera naues insperant: ut facile incenderentur. Nec: flammam nec unda: inquit extinguere poterat flammam. Fragmenta uendicat: id est athrait: nam ignis nauium fragmina quae natabat corripiebat & corripere consumebat.

SVLPI. Hic recipit: Diuersa, diuersorum studia memorat. Hic aliquis. Inter mille modos lethi: inter innumera mortis genera illa uitabat qua ladi mori conperant. Virtus nauifraga nec cessat: illi qui fractis nauibus nabant se exercabant in legendis subministrandisque telis pugnantibus & in feriendo ut poterant hoste. Ratibus: militibus: methonymia. Incertas: non ferientes designatum locum: ea enim dicitur certa manus: & certum telum quod locum designatum ferit. Incertas ergo quia nantes ualidum ictum incutere non ualebant. Languente: debili. Si datur rara copia: si telum aut ens non habent. Utuntur pelago: mergunt hostem in mari. Subsidiere: submergere se. Implicitis: con nexis. Mergentesq; mori: dum mergunt mergere alios. Pugna fuit: egregii & callidi urinatoris mortem poeta describit. Is autem dicitur urinator qui nat sub aqua quod qui faciunt urinare dicuntur ab urna uase. Eximius: prestans. Animanus: anhelitum: Plautus: Olet anima uxori tuae. Scrutari: inquirere. Conuelleret: ad res uellendum anchoram si fune refigi non posset. Adductum: tractum. Hic ubi: raptum in ima hostem ubi suffocauerat emergebat. Penitus: ualde subitus. Per uacuos fluctus: per mare a nauibus non occupatum. Puppibus occurrit: incidit sub naues. Iecerunt brachia: comprehenderunt retinuerunt. Non perdere lethum: non mori frustra & iuste. & non laeso aduersario. Multus: multi morientes inquit suspenderunt se a puppi ut rostrorum ictus ne nauis lederetur exciperent.

OMNIBO. Hic recipit fluctus: alii hauriebant aquam: ut extingueretur ignis qui in naue erat. Mors una: unusquisque timebat mortem: qua afficiebatur: nam alius igne: & alius ferro: alius aqua peribat: & omnes simul conabantur mutare genus mortis. Nec cessat: illi etiam qui natabant: non propterea pugnare desisterunt: ut si non pugnarent: saltem tela susciperent collecta ex fluctibus. Virtus nauifraga: id est natantiu.

Legunt: pro eligunt tela ut ea subministrant suis. Incertas: errantes in iaculando: quia natantes cum finistrorsum uellent hostem ferire: aqua eos impellebat dextrorsum. Ictu languente: quia manus nutabat ut ictum non posset ualidum inferre. Nunc rara datur: qui non poterant ferro hostem occidere: ipsi inter se obruere certabant: ut sub undis necarentur. Utuntur pelago: ut inter se alius alium demergat. Explicitis: declarat quomodo se complectuntur: qui dum mergunt alios: ipsi etiam mori non recusabant: & dum hostes necarent ipsi necabantur. Subsidiere: obrui aquis. Pugna fuit: sed praecipuum quendam describit quod pitissimum erat natandi & retinendi spiritum sub aqua is cum hoste sub aqua obrutum tenuisset: deinde emergebat ut alium hostem necaret: sed semel capite percussit nauis fundum: & ipse etiam tandem submersus est. Eximius: praclarus. Phoeus: nomen proprium est: non autem patrium. Arenis: ita scrutabatur arenas: ut quod submersum erat inueniret sub undis tanquam in continentem terra. Affixus unci: si forte anchora adeo profundo esset infixata: ut ab arenis trahi non posset: ipse mersus in undis e fundo trahebat. Morsus unci: id est anchorae. Virgilius: Vnco non alligat anchora morsu. Adductum quotiens: cum funis traheretur cui anchora e appensa: & anchora tractum non sentiret. Hic ubi: hic adeo natandi peritus erat ut retinere spiritum facile sub aqua posset. Penitus: in summo maris loco. Victor: necato hoste. Occurrit: scilicet capite. Surgere se: id est sursum erigere se: a sursum & regio componitur. Per uacuos fluctus: inmo erant nauibus tecti.

Puppibus: fundo nauis. Fili super: nunc dicit de his qui necati fuerunt: ut manibus ad motis remos cape rent: interiusque nonnullos dicit: qui ubi naues concurrere uidissent: se medios interposuisse corpore suo: ut nauem suorum ab hostili impetu defenderent. Non perdere lethum: id est non frustra mori: nisi prius nocuissent hostibus. Moriens affixit: pro multi morientes affixerunt. Virg. Plurimus uoluntas: pro plurimi uoluntates. Abstulit ictus. s. se in medium interponens.

Certa manus
Certa telum

Urinator
Urinare
Anima

Hic recipit fluctus extinguat ut aequore flamas:
Hinc mergantur tabulis ardentibus haerent,
Mille modos inter lethi mors una timori est.
Qua cepere mori: nec cessat nauifraga uirtus
Tela legunt deiecta mari: ratibusque ministrant
Incertasque manus ictu langente per undas
Exercent: nunc rara datur si copia ferri
Utuntur pelago: saeuus complectitur hostem
Hostis: & implicitis gaudet subsidere membris:
Mergentesque mori: pugna fuit unus in illa
Eximius phoeus: animam seruare sub undis.
Scrutarique fretum siquid merisset arenis.
Et nimis affixos unci conuelleret morsus.
Adductum quotiens non senserat anchora fune.
Hic ubi compressum penitus deduxerat hostem
Victor & incolunus sumas remeabat in undas.
Sed se per uacuos credit dum surgere fluctus
Puppibus occurrit tandemque sub aequore mansit.
Hi super hostiles iecerunt brachia remos
Et ratium tenuere fugam: non perdere lethum
Maxima cura fuit: multus sua uulnera puppi
Affixit moriens & rostris abstulit ictus

SVLPI. Stantem: Lygdami massiliensis & tyrrheni ro. pugna narrae. Tortor ha. agitator funda ex qua sortia & rotata emittunt saxa. Balearis: balearis insulae sunt in mari hispano quae incolae egregie funda uti tur dicta: siue a βαλλω quod est iacio: siue a Baleo herculis comite. Glande: pila plumbea. Tempora: latera capitis. Vincula: neruos quibus continentur. Prorumpunt: egrediuntur. ut enim inclusi sanguinis fusti exclusi sunt oculi. Lumine: ui uident. Costare uigore: se ualere uiribus. Componite: collocate & statuite ad iacienda tela. Tormenta: balistas & catapultas. Eggeret: se se adhortat. Hoc cadaver: corpus meum

Balearis

Stantem sublimi tyrrhenum culmine prorae
Lygdamus excussa balearis tortor habena
Glade petens: solido fregit caua tempora plubo
Sedibus expulsi postquam cruor omnia rupit
Vincula prorumpunt oculi: stat lumine raptio
Attonitus: mortisque illas putat esse tenebras:
At postquam sensit membrum costare uigorem.
Vos ait o socii sicut tormenta soletis
Me quoque mittedis rectum componite telis.
Eggeret quod superest animae tyrrhene per oes
Bellogum casus: ingentem militis usum
Hoc habet ex magna defunctum parte cadaver.
Viuētis feriere loco: sic fatus in hostem
Caeca tela manu: sed non tamen irrita mittit.
Excipit haec iuuenis generosi sanguinis argus
Qua iam non medius descendit in ilia uenter
Adiuuitque suo procumbens pondere ferrum.
Stabat iam uicta diuersa parte carinae
Infelix argi genitor: non ille iuuentae
Tempore phocaeis ulli cessurus in armis
Victum auro robur cecidit: fessusque senecta
Exemplum non miles erat: qui funere uiso
Saepe cadens longe senior per transra carinae
Peruenit ad puppim: spirantes inuenit artus
Non lachrymae cecidere genis: non pectora tudit.
Distentis tento riguit sed corpore palmis.
Nox subit atque oculos uasta obduxere tenebrae

ubi maximus funde usus fuit: dicuntur balearis a βαλλω id est iaculo & torqueo. Has propius insulas ad nauigans Metellus cognomento balearicus: pelles nauium tectis pratendit: ut aduersus fundarum iactus tegmina essent: in his enim optimi funditores sunt a puerilibus hoc pacto ad fundas exercebantur annis ut alio quin ne panis quidem pueris exhiberetur nisi fundam quicquam prius attingerent: & ut scribit Strabo homines ad implorandam populi romani opem confugere coacti sunt cum arbores & domicilia ex subterraneis cuniculis euerterent. Vincula: id est neruos: quibus oculi fixi sunt. Procurrunt: exeunt oculi ex uulneribus. Stare: electis oculis obstupescit erat: nesciens quid id esset: credebatur illa tenebras mortis esse. At postquam: sed postquam in se rediit: & rediisse uires sensitaliud cogitauit. Tormenta: quemadmodum balista & machina. quibus tela torquentur in fronte nauium ponuntur ita & me ponite & singite animis uestris me esse balistanum: sicque tela imponite manibus meis. Constare: consistere. Rectum: ex opposito ad mittenda tela. Eggeret: emittit: hortatur seipsum. Viuentis feriere loco. q. d. quum nihil reliquum uitae sit: si ferieris: uiuentem alium seruabis. Casus: prosperos uel aduersos. Hoc: demonstratiue. Caeca manu: pro ipse caecus. quod est persona rei attribuit. hypallage est. Irrita: quia multos ex hostibus uulnerauit. Excipit. h. nam uulnerauit nobilem Massiliensem nomine argum. Descendit ilia uen. i. cum ad imas costas descendit. Adiuuitque: quia cecidit ex suo casu iuuit telum: nam cadens altius telum fixit. Stabat diuersa: nunc casum describit miserabilem: nam pater in altera parte nauis stans ut uidit in telum percussisse filium acurrit quoquo modo poterat senior: & dum properaret sepius lapsus est antequam ad illum peruenisset: tandem peruenit: cumque superincubisset filio: tan o dolore

Habet usum: faciet officium magni militis. Manu caeca: ipse caecus. Non irrita: nam hostem uulnerabant. Argus: massiliensis excipit haec: uulneratus est his. Argus: massiliensis. Quae uenter non medius: inter umbilicum & latus dexterae caui sinistrum. Sunt enim illa arterie inter uentrem & aluum ad pubem tendentes ut ait Plinius. Adiuuitque: Cecidit enim & ferrum alius est ingressum. Stabat: tota haec oratio diuersis modis mouet affectus. Carina: eiusdem. Non ille: fuerat enim fortissimus massiliensium. Vitium auro robur cecidit: fortitudo annis debilitata prostrata est. Exemplum non miles: nam quauis non pugnaret ipso aspectu alios excisabat. Funere: morte filii. Saepe cadens: dum ad filium properaret. Spirantes: palpitantes & adhuc uiuentes. Non lachryma: ex uehementissimo dolore lachrymae interdum potius comprimuntur quam effundantur. Tudit: peuit. Riguit: induruit. Distentis: extentis & passis. Nox subit: superuenit obscuritas: praedolore enim exanimatus est.

Ilia

OMNIBO. Stantem sublimi: more suo post genus descendit ad speciem. describit non nullos qui hostilibus ratibus nocere studeret & nocuerunt. Hic ictum intulit mirandum: nam Lygdamus quidam erat partitus fundae: glade enim quae uenit locum uoluisse facile percutebat: hic speculatus tyrrhenum quendam pugnantem egregie in summa prora: fundat & quater rotans diuisit in tempora tyrrheni glandem: ille fractis temporibus oculos amisit: & tenebras oculorum credidit mortis esse. sed paulo post intellexit uirum aliquid sibi residuum esse tunc iussit suis: ut se in fronte nauis ponerent: futurum loco tormenti bellici: & datis telis pugnaturum.

Culmine prorae: id est in celsitudine nauis.

Lygdamus: massiliensis erat. Tyrrhenus: ro manus. Excussa glade: quia funda habentem ligatam habent & ter ac quater circa caput rotantur. Balearis: insulae sunt in oceano postae

confectus est ut tenebræ oculis oborte sint: & iam filium non cognosceret: filius qui nondum mortuus erat at
tolens oculos: patrem ipsum inuitabat ad amplexum suum & oculos claudendos: pater nullo modo patiens
filio superstes esse: cupiebat ante filium mori: dicitque ignosce patri tuo qui non uult occupari amplexibus tuis
sed confosso pectore mori properat ut tua fata proueniat: hæc dicens se telo percussit. Victa carina: quæ fer-
me uicti erant: qui in illa nauis constiterant. Diuersa: remota: ab ea parte ubi filius ceciderat. Iuuentia: qui
cum iuuenis esset nulli massiliensium uirtute cedebat armis. Victum auro: sed nunc senectute languidior
factus erat: & imbecillior. Exemplum: quia occurrebat illud: si imbellis erat & senior: quid igitur militabat:
dicit ut exemplo sui concitaret iuuenes. Carina: pater erat in prora: filius uulneratus fuit in puppe. Sape
cadens: unum ex reliquo sequit: quia senior ipse saepe cadebat ad filium properans. Spirantes: ut ues. Nō
lachrymæ cadere: scilicet præ nimio dolore: qui latentes lachrymas occludit. Riguit: obstupescit: factus est.

Distentis palmis: id est extensis manibus. Nox subit: quia tenebræ sunt oculis obortæ. Obduxere:
circūuenere oculos.

SVLPI. Argum: filium. Labens caput: in-
stabile inclinatum. Leuat: attolit. Vox fauces:
loqui non potuit. Solutas fauces: apertum os.

Inuitat: gestu hortatur. Claudenda ad lumi-
na. Maiorum mos fuit ut propinquiore mo-
rientibus oculos clauderent ut parentes liberis
liberique parētibus. Ouidius: Dii præcor hoc iu-
beant ut euntibus ordine fatis. Ille meos oculos
comprimat ille tuos. Caruit torpore: fuit sine
stupore: & in mentē uiresque rediit. Cruentus:
crudelis in se. Nō perdam tempora: non dis-
feram mortem. A sauis deis: præ animi per-
turbatione deos inculcat qui ei quod filio super-
esset uidebantur iniusti. Iugulum: lethale sub
gurgure locum. Nondum: par esse uidetur ut quæ
prior in uitā egredietur exeat prior: tu cū sis me iu-
nior aū me nō morieris. Eē su. supuier mihi. su-
pites hi dicuntur qui in uita remanent. Pollue-
rat capulum: maculauerat ensis manubriū quo
se percusserat. Tendit sub aquora: in mare se
mergit. Festinantem animā morti non credi-
dit uni: metuens ne ipse non antequam filius e-
uita decederet: se prius fauciatum in aquā præ-
cipitauit. Credidit: cōmisit. Inclinant iam
fata: iam massiliensium res aduerso Marte præ-
cipitabatur romano uictore. Anceps: dubius:
sed erat certa uictoria. Vexere uictores suos:
inuexere romanis qui eas castis hostibus occu-
pauerant. Naualia: massiliensium. Quis in
urbe: per commiserationem concludit poeta lu-
ctum superatæ ciuitatis admirans. Fletus: qui
lachrymis sit. Plātus: percussio pectoris faciei
& brachiorum. Coniunx: cōmiseratio ab er-
rore. Cadauer: quod fluctus in litus expule-
rat. Accensis: pathos a pietate & certamine.

Trūco: absque capite quod fuisse certus iudex.
Brutus: Brutus igitur primus fuit qui uictoriis
caesaris terrestribus maritimam gloriā addidit.

OMNIBO. Cognoscere. scilicet argū tenebris
impedientibus oculos sensim enim amittebat
lumen oculorum. Languētia: torpentia: quia moriebantur. Vox fauces nulla solutas prosequit: intelligitur
bis negatiua. i. fauces non solutas prosequitur nulla uox quia solui non poterant in uocem. Tacito uultu: quia
uidebatur inuitare patrem ut se oscularetur & oculos clauderet. Inuitatque dextram patris: quia prahendebat
dexteram patris ut clauderet oculos: quem morem etiam nunc seruamus: ut qui propinquiore sunt morien-
ti oculos claudant: locus hic est plenus cōmiseratione. Ut torpore: postquam senex tandem ad se rediit. Torpo-
re: languore: qui toto corpore perfusus erat. Cruentus: sauis dolor. Sauis deis: sauos deos appellat. qui
se uoluerunt filio superesse: quia aequus erat ut senex moreretur ante filium. Veniam concede: ignosce iquit
parenti tuo qui nolit occupari in te amplectando: hoc ideo facit quia tu uiuis & potes esse superstes: properat
ergo ut tua fata proueniat. Quauis capulum: quauis inquit uulnus lethale sibi intulerit: tamen ut cito mo-
reretur se præcipitem deiecit in undas. Capulum manubriū ensis a capiēdo dictus. Præcedere: prouenire
mortem filii. Festinantem animam: pro animā ipsius festinantis mori. Non uni morti: duabus enim ca-
dibus se occidit: una cum se uulnerauit: altera cum se in undas præcipitauit. Inclinant iam: tandem fatebantur.

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantū petit oscula uultu.
Inuitatque patris claudēda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit: uiresque cruetus
Cœpit habere dolor: nō perdam tēpora dixit
A sauis permessa deis iugulumque senilem
Cōfodiam: ueniam misero cōcede parenti
Arge. quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimisque iaces & adhuc potes esse supstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi
Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tēdit
Præceptis & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclinant iam fata ducū: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast alia mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga: quis in urbe parētum
Fletus erat: quantis matrem littora plantus.
Coniunx saepe sui cōfusus uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisque rogis misceri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquore uictor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis.

Superstes

Fletus
Plantus

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantū petit oscula uultu.
Inuitatque patris claudēda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit: uiresque cruetus
Cœpit habere dolor: nō perdam tēpora dixit
A sauis permessa deis iugulumque senilem
Cōfodiam: ueniam misero cōcede parenti
Arge. quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimisque iaces & adhuc potes esse supstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi
Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tēdit
Præceptis & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclinant iam fata ducū: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast alia mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga: quis in urbe parētum
Fletus erat: quantis matrem littora plantus.
Coniunx saepe sui cōfusus uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisque rogis misceri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquore uictor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis.

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantū petit oscula uultu.
Inuitatque patris claudēda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit: uiresque cruetus
Cœpit habere dolor: nō perdam tēpora dixit
A sauis permessa deis iugulumque senilem
Cōfodiam: ueniam misero cōcede parenti
Arge. quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimisque iaces & adhuc potes esse supstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi
Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tēdit
Præceptis & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclinant iam fata ducū: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast alia mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga: quis in urbe parētum
Fletus erat: quantis matrem littora plantus.
Coniunx saepe sui cōfusus uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisque rogis misceri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquore uictor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis.

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantū petit oscula uultu.
Inuitatque patris claudēda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit: uiresque cruetus
Cœpit habere dolor: nō perdam tēpora dixit
A sauis permessa deis iugulumque senilem
Cōfodiam: ueniam misero cōcede parenti
Arge. quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimisque iaces & adhuc potes esse supstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi
Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tēdit
Præceptis & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclinant iam fata ducū: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast alia mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga: quis in urbe parētum
Fletus erat: quantis matrem littora plantus.
Coniunx saepe sui cōfusus uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisque rogis misceri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquore uictor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis.

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantū petit oscula uultu.
Inuitatque patris claudēda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit: uiresque cruetus
Cœpit habere dolor: nō perdam tēpora dixit
A sauis permessa deis iugulumque senilem
Cōfodiam: ueniam misero cōcede parenti
Arge. quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimisque iaces & adhuc potes esse supstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi
Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tēdit
Præceptis & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclinant iam fata ducū: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast alia mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga: quis in urbe parētum
Fletus erat: quantis matrem littora plantus.
Coniunx saepe sui cōfusus uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisque rogis misceri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquore uictor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis.

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantū petit oscula uultu.
Inuitatque patris claudēda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit: uiresque cruetus
Cœpit habere dolor: nō perdam tēpora dixit
A sauis permessa deis iugulumque senilem
Cōfodiam: ueniam misero cōcede parenti
Arge. quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimisque iaces & adhuc potes esse supstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi
Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tēdit
Præceptis & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclinant iam fata ducū: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast alia mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga: quis in urbe parētum
Fletus erat: quantis matrem littora plantus.
Coniunx saepe sui cōfusus uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisque rogis misceri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquore uictor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis.

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantū petit oscula uultu.
Inuitatque patris claudēda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit: uiresque cruetus
Cœpit habere dolor: nō perdam tēpora dixit
A sauis permessa deis iugulumque senilem
Cōfodiam: ueniam misero cōcede parenti
Arge. quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimisque iaces & adhuc potes esse supstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi
Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tēdit
Præceptis & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclinant iam fata ducū: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast alia mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga: quis in urbe parētum
Fletus erat: quantis matrem littora plantus.
Coniunx saepe sui cōfusus uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisque rogis misceri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquore uictor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis.

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantū petit oscula uultu.
Inuitatque patris claudēda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit: uiresque cruetus
Cœpit habere dolor: nō perdam tēpora dixit
A sauis permessa deis iugulumque senilem
Cōfodiam: ueniam misero cōcede parenti
Arge. quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimisque iaces & adhuc potes esse supstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi
Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tēdit
Præceptis & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclinant iam fata ducū: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast alia mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga: quis in urbe parētum
Fletus erat: quantis matrem littora plantus.
Coniunx saepe sui cōfusus uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisque rogis misceri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquore uictor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis.

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantū petit oscula uultu.
Inuitatque patris claudēda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit: uiresque cruetus
Cœpit habere dolor: nō perdam tēpora dixit
A sauis permessa deis iugulumque senilem
Cōfodiam: ueniam misero cōcede parenti
Arge. quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimisque iaces & adhuc potes esse supstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi
Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tēdit
Præceptis & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclinant iam fata ducū: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast alia mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga: quis in urbe parētum
Fletus erat: quantis matrem littora plantus.
Coniunx saepe sui cōfusus uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisque rogis misceri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquore uictor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis.

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantū petit oscula uultu.
Inuitatque patris claudēda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit: uiresque cruetus
Cœpit habere dolor: nō perdam tēpora dixit
A sauis permessa deis iugulumque senilem
Cōfodiam: ueniam misero cōcede parenti
Arge. quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimisque iaces & adhuc potes esse supstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi
Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tēdit
Præceptis & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclinant iam fata ducū: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast alia mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga: quis in urbe parētum
Fletus erat: quantis matrem littora plantus.
Coniunx saepe sui cōfusus uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisque rogis misceri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquore uictor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis.

Et miserum cernēs agnoscere desinit argum.
Ille caput labens: & iam languentia colla
Viso patre leuat: uox fauces nulla solutas
Prosequitur: tacito tantū petit oscula uultu.
Inuitatque patris claudēda ad lumina dextram.
Ut torpore senex caruit: uiresque cruetus
Cœpit habere dolor: nō perdam tēpora dixit
A sauis permessa deis iugulumque senilem
Cōfodiam: ueniam misero cōcede parenti
Arge. quæ amplexus extrema quæ oscula fugi
Nondum destituit calidus tua uulnera sanguis
Semianimisque iaces & adhuc potes esse supstes
Sic fatus quis capulum per uiscera missi
Polluerat gladii: tamen alta sub æquora tēdit
Præceptis & lethum gaudēs præcedere nati
Festinantem animam morti nō credidit uni.
Inclinant iam fata ducū: nec iam amplius anceps
Belli casus erat: graiæ pars maxima classis
Mergitur: ast alia mutato remige puppes
Victores uexere suos: naualia pauca
Præcipiti tenuere fuga: quis in urbe parētum
Fletus erat: quantis matrem littora plantus.
Coniunx saepe sui cōfusus uultibus unda
Credidit ora uiri romanū amplexa cadauer.
Accēsisque rogis misceri de corpore trūco
Certauere patres. at brutus in æquore uictor
Primus cesareis pelagi decus addidit armis.

massilienses se uictos esse: nam multis amissis nauibus & ceteris concussis nō poterāt resistere. Fata: ducū:
scilicet massiliensium: quoque princeps fuerat. L. Domitius. Classis mergitur: quia tum fluctibus obrupta erat:
tum rostris hostium. Ast alia: sed naues massiliensium quæ nō sunt obruta. Victores: quia romani conscen-
derant eas naues: quæ iam mutatis remigibus in portum subducebantur. Mutato re. occisis massiliensibus.

Victores suos. scilicet romanos. Naualia pauca: sed pauca naues massiliensium fuere: quæ in sua se naualia recepe-
rint. Naualia loca sunt ubi naues seruantur græcæ pæcipit. Quis in urbe: describit passim fletus & cōplora-
tus suorum: qui maximus erat in urbe massilia. Quis: pro qualis: nō interrogantis: sed admirantis. Virgilius:
Quis istalia fando. Matrum: quæ filios suos expectantes implacabiliter lachrymabant. Cōiunx sa. ui. cōiunx
Ro. militis cadauer amplexa ē: credēs esse maritū suū: cū cōfusus eēt cade uultus. Vndaque: propter undā. Cō-
fusus: turgidis & infectis. Miseri patres certauere: ita inter se cōtendebāt: quia trūci agnosci nō poterāt auul-
so capite. Accensis rogis: ut cadauera filiorum supponerent. At brutus: Brutus fuit primus qui e ducibus
ornamentū addidit & laudem armis cesareis. In æquore: quia nauali pugna uictor fuit Trebonius uero
terrestri pugna uictoriam amiserat.

IO. SVLPITII ARGVMENTVM IN QVARTVM VOLVMEN.

Astra ducis castris ad caesā quartus hilerdan
Cōfert in tumulo quæ pene ē obruta hymbri.
Enatat hinc caesar: sicoris diducit & undas.
Petreiusque fugam sequitur: uicinia pacem
Incipit: at subita petreius cedere repellit.
Qui mox esuriens ueniā uitamque præcatur:
Pugnat in adriaca post hæc antonius unda:
Vulteiisque cadit: lybia te curio macat.

MARCII ANNEI LVCANI PHAR- SALIAE LIBER QVARTVS.

T procul extremis terrarum cesar in oris
a Martem sauius agit non multa cade
nocentem.
Maxima sed fati ducibus momenta daturum.
Iure pari rector castris afranius illis
Ac petreius erat. concordia duxit in aquas
Imperium cōmune uices: tutelaque ualli
Peruigil alterno paret custodia signo.

eto Petreio & Afranio: qui cum exercitu & consulari imperio pro parte pōpei eae tenebāt: deinde quō Piso
& Curio duces cesaris in aphrica caesi fuerint: in principio autem describit quomodo Petreius & Afranius
cōmuni consilio bellum contra cesarem apud ilerdan ciuitatem hispaniæ gerere constituerunt: quæ is locus
sibi oportunior esse uideretur. & cesarem eodem duxit exercitum: cum sub noctem uenisset equitibus ante
aciem locatis & manipulis condensis in unum ut hostes pspicere non possent castra fossa muniiuit: cum id pri-
us factum uiderint hostes quæ prauiderint. At procul: Massilia: nunc terra: nunc mari pugnabatur: tandem
uiribus Ro. ipsi cesserunt: at uero in hispania bellum grauius cesar gerebat: quod & si incruenta uictoria suc-
cesserit: tamen magnū momentū sequentibus rebus reliquit: nam facile apparebat eos magnā uictoria: par-
tem adeptos esse qui hispanias obtinerent. In extremis horis: in occidente in quo hispania est: unde hespe-
ria dicta est. Sauius: id est magnus & fortis. Virg. Sauius iouis coniunx. Idē. Sauius ubi a acidæ telo iacet he-
ctor: quis Lucanus ex animo suo uideatur posuisse pro crudeli. Non multa cade: quia ibi pauci admodum
occisi sunt. Maxima sed fati: tamen bellum hoc daturum est maximum momentum ducibus. Fati: fortu-
næ. Momenta ducibus: uter enim dux hispanias obtinisset: ille magnam partem uictoria: obtinisset uide-
batur. Iure pari: nunc describit qui nam duces in hispania fuerint: Nā equitibus auxiliisque lusitaniæ Petreius
celiberiæ cantabrisque & barbaris omnibus illius regionis Afranius imperabat: Sed petreius coactis omni-
bus. per uectones ad Afranium peruenit: constitueruntque cōmuni cōsilio bellum apud ilerdā urbem capta lo-
i iiii

Io. Sulpitii Verulani in Q uartum
Lucani librum interpretatio.

T procul: Interea dum massilia oppu-
gnaret Caesar ad ilerdā se cōiunxerat fa-
bio: quæ a massilia cū tribus legionibus
præmiserat in hispaniā duabus subsequētibus
ut celerit pyreneos saltus occuparet qui ab afra-
nio Pompeii legato eo tpe tenebant. Deiecto
itaque ex saltu praesidio Fabius magnis itineri-
bus ad exercitum cōtendit Afranii: qui ceteri-
re hispaniā cū tribus legionibus obtinebat. Nā
Varro eius collega ulteriorem cum duabus le-
gionibus uidebat. Afranius petreio quoque colle-
ga ad se accito cū duabus legiōibus cōmuni cō-
silio statuerat ob loci oportunitate bellū gerere
ad ilerdan. Sauius: magnus crudelis. In ex-
tremis horis: in hispania quæ est ultima mun-
di pars. Martē: bellū methonymia. Nō mul-
ta cade: pauci enim peribant. Momenta: impul-
siones & adiumenta. Caesar in primo belli ciui-
lis magnū attulit nostris ad salutē momentū: &
ideo momenta dixit: quia in hoc bello quan-
tū fuerit sūma uictoria: tamen id multū caesari p-
fuit nocuitque Pompeio. Ducibus: cesari & pō-
peio. Iure pari: aequali potestate præerat exer-
citu Petreius & Afranius legati Pompeii. Du-
xit impiū: produxit gubernationē ipsorum in par-
tes diuersas uicissitudines: ut alternis præesset. Tu-
tela peruigil: defensio uigilans & est appositio.

Custodia: custodes ipsi. Alterno signo: nunc
enim petreiani: nunc afraniiani uallum custo-
diebant.

a T procul: hic quartus liber cōtinēt quo-
modo Caesar hispanias subegerit: ui-
BO.

SVLPI.

Momenta

OMNI-
BO.

LIBER

ci oportunitate contra caesarem gerere. Rector: petreius: quia ut dixi ex lusitania petreius p uetones populos coactis oibus suis ad afranium puenit. Cōe in. f. petreii & afranii. In aequas uices. i. pares uicissitudines: quae alternis diebus imperabāt. Custodia app. tutela. tutela. Alterno si. nūc classico petreii: nūc afranii: quae alternis diebus imperabāt exercitū. Custodia pignil: q̄ in statioe p castris posita erat ad obseruandū uallū.

Astures

Vectōes

Celtæ

Celtiberi

Ilerda

Sicoris

Tentoriū

Cinga
Iberus

SVLPI. His prater: ultra copias itales etiā hispanas habebāt. Astur: Astures. xii. populi sūt in citeriori hispania ab asturica urbe magnifica dicti. Vectones: in citeriori sunt hispania iuxta uaccos. Leues: agiles. Profugiq̄. i. celtiberi periphraſis ē. Celtæ enim qui in iberiā migrarūt celtiberi sunt appellati. Celtæ aut̄ nostra lingua galli dicunt ut inquit caesar. Gallia enim ois in belgas aquitāos & celtas diuisa ē. Colletumer: situs ilerda & castrorū describitur. Pingue solū: ferilis terra. Tumer: insurgit. Excreuit: erecta ē. Leui tumulo: nō arduo & accliuu colle. Ilerda: oppidū uetus in citeriori hispania surdaonū gens. xx. milibus passuum ab iberio fluuio distat. Prælabit: ante & iuxta labitur. Placidis: mitibus. Sicoris nō ultimus: fluuius mediocri: magnus tñ litore. Hesperios: hispanos. Amplectitur: cōprehēdit ab una in alterā ripā. Passurus aquas: a quibus percussit p̄teritū hyeme. Proxima rupes: uicinus mōs. Signa magni: pompeianorū castra. Nec caesar: sabiana castra longius ab ilerda distabant: eo postera die caesar cum nongētis equitibus uenit: omnibus copiis triplici instructa acie ad ilerdam proficiscit: & sub castris afranii cōstitit: & ibi facit a quo loco pugnandi potestatem. Afranius copiis adductis in medio colle pugna abstinens sub castris constitit. quo animaduerso caesar ab infimis radicibus montis intermissis circiter passibus quadringentis castra facere cōstituit: ualloq̄ muniti uenit: quod eminare & p̄cul uideri necesse erat. sed a frōte pedū. xv. fossā fieri iubet: prima & scda acie i armis cōstituta post q̄s opus i occulto acies tertia faciebat. Sed opus oē prius ē p̄fectū q̄ afranius id intelligeret. Leuat: attolit eleuat. Minor: q̄ is i quo cratafranius. Medius ditē. gur. sicoris medius ē iter utraq̄ castra: Tentoria sūt militū tabernacula linea dicta a tēdēdo. Ea cū primū bello uetetano rō. mihiibus cōcederēt fuere pellicea. Hic: a flumie. Explicat: dilatat. Effusa: sparsa. Modū: māsura. Cohercet: terminat strigit. Cinga: flu. uelox circū cāpos actus: dictus a cingēdo. Veitius: nā n̄ puenit ad mār noie suo cū ab iberio suscipiat. Iberus: flu. q̄ orit̄ i cātabris & i mār effluit balearicū. Præstat: terris egregius est in hispaniā. Prima dies: prima inquit die qua castra collata sunt tantummodo parauerunt acies & se se ostentauerunt. Sceleris: belli ciuilis. Furentum: impiorū.

OMNIBO. His p̄ter: nūc dicit celtiberiā: cātabris: barbarisq̄ qui usq̄ ad oceanū pertinet afranium imperasse. Latias acies: p̄ter romanos milites. Astur: hispaniā populus ab asture fluuio nomē accepit. Vectonesq̄: populi hispaniā iuxta uaccos. Leues: leuis armatura: hastis tantummodo & scutis armati. Celtæ gallog: qui populi sūt galliā: & forte hi etrātes in hispaniā uenere: & in locis iberiā confederūt: & mixto uoc: abulo celtiberi appellati sūt. A gente uetusta: unde originē habuerunt. His. f. Petreio & afranio & romanis qui secum erāt. Colletumer modico: nunc describit ubi castra posuerit uterq̄ exercitus: nā haud p̄cul ab ilerda oppido cōfederāt sed planitiē describit ilerda: quā dicit in medio quodā tumulo positam fuisse. Pingue solū: significat terrā fecundā atq̄ feracē frugū. Colle modico: nō ualde sublimi. Leui tumulo: quia sensim crescit: & in altū surgit. Manu: scilicet armorū. Super hunc: scilicet tumulū. Placidis aquis: ante urbem ilerdam flabitur sicoris flu. qui ignobile nomen tenet iter hispanos flu. Saxeus ingēti: dicit hūc annem ponte lapideo uinctū: & addit rationem quia flu. hic hybernis aquis nimis crescit & omnes alios potest facile merferat. Arcu: quo totū flu. uinxit. Passurus: sustentaturus aquas etiā si nimis inflaret. Signa: in quibus petreius & afranius erant nomine Pōpeii. Tentoria. i. castra caesaris & pompeii diuidebat sicoris. Explicat hunc tellus: dicit planitiē quandam longe lateq̄ porrectā fuisse: ut ad extremū illius usq̄ hominū uix peruenire possit. Hinc: ab hoc sicori. Tellus effusa porrecta in oēs partes. Explicat: extendit aperit. Vix oculo: id est uix quantum oculi hominum capere possent. Cinga rapax: fluuius uelocissimus & præceps: qui circa hanc planitiem labitur. Cohercet: terminat campos. Fluctus: qui fluuius cinga non suo nomine in mare hispanum decurrit quae iberio flu. miscet q̄ maior. Littora: nō suo cursu: sed iberi. Pe pulisse: pro pellere prateritū pro presentī. Cursu suo: sui nominis. Nā gur. id uetus es o cinga fluctus & littora oceani ipellere tuo cursu: quae admodū p̄stat regioni (nā ab iberio iberiā ē appellata) ita nomē aufert tibi: quae maior flu. ē. Prima dies belli: nūc ponit quō se uterq̄ exercitus habuerit: postq̄ in cō

His prater latias acies erat impiger astur Vectonesq̄ leues pfugiq̄ a gente uetusta Gallog: celtæ miscentes nomen iberis. Collette Colletumer modico leniq̄ excreuit in altū Pingue solū tumulo: sup hūc fūdata uetusta Surgit ilerda manu. paludis prælabitur undis Hæperios inter sicoris nō ultimus amnes: Saxeus ingenti quem pons amplectitur arcu Iernas passurus aquas: at p̄xima rupes Signa tenet magni: nec caesar colle minore Castra leuat: medius dirimit tentoria gurges Explicat hinc tellus campos effusa patentes Vix oculo prendente modū: cāposq̄ cohercet Cinga rapax: uetitus fluctus & littora cursu Oceani pepulisse suo: nam gurgite misto Qui præstat terris aufert tibi nomen iberus: Prima dies belli cessauit Marte cruento Spectandaſq̄ ducū uires: numerosaq̄ signa Exposuit: piguit sceleris: pudor arma furentū Cōtinuit: patriæq̄ & ruptis legibus unum

QVARTVS

spectū hostiū caesar uenit: dicit. n. primo qd̄ territos esse a pugna: cū utriq̄ p̄spicerēt: alii cognatos: alii amicos: nō poterat animus arma sectari: ergo diem unū bello ciuili donauerūt duces exercitū. Marte cruento: bellū & pugna differēt: nā bellū dicit cū inimicitia sūt: sed pugna & plū dicit cū manus cōserūt: hoc loco martē p pugna posuit. Spectandaſq̄ ducū uires: quia in eo occupati fuerūt oēs: ut diligēter uires & exercitus hostiū cōtemplarent: nā caesar uires petreii cōteplabat e diuerso. Numerosaq̄ signa. i. multiplicia uexilla Piguit sceleris: cū uiderēt utriq̄ suos cognatos & affines. Ruptis legibus: quae cōtra leges pugnabāt.

Donauere diem. prono tūc caesar olympo In noctē subita circū dedit agmina fossa Dum primæ perstāt acies: hostemq̄ fefellit Et prope cōsertis obduxit castra manipulis Luce noua collē subito cōscendere cursu Qui medius tutam castris dirimebat ilerdam Imperat. huchostem pariter terrorq̄ pudorq̄ Impulit & rapto tumulū prior agmine cepit His uirtus ferrumq̄ locum promittit: at illis Ipse locus: miles rupes oneratus in altis Nititur: aduersoq̄ acies in monte supina Hæret: & in tergū casura umbone sequētis Erigitur: nulli tellum uibrare uacabat Dum labat & fixo firmat uestigia pilo. Dū scopulos stirpesq̄ tenet: atq̄ hoste relicto Cedunt ense uiam: uidit lapsura ruina Agmina dux: equitesq̄ iubet succedere bello

ti. Casura in tergū: quae facile cecidisset. Vacabat uibrare: emittere poterat. Dū labat: dū pedibus nequit cōsistere. Firmat uestigia pilo: firmat pedes telo in terrā fixo. Stirpes: truncos uirgulta fructices. Relicto hoste: nō habito hostis respectu. Cedunt uia: imputant uirgulta uepres & ramos. Lapsura ruina q̄ facile: repelli sterniq̄ poterant. Equites: equitū. Succedere bello: certare.

OMNIBO. Prono: sed interea caesar instituit milites suos circūdari fossa sub noctem: quod sanum consiliū putabat esse munire castra. Iussit enim equites in fronte consistere: manipulos densos atq̄ cōsertos castra circū dare: ne conspectu hostium uideri possent: inter illos uero manipulos densos alios duci iussit: nec uallum fieri uoluit. ne a superiore loco hostium conspectu uideri possit: sed tamen fossa sine uallo satis erat ad tuendum exercitum ab hostium impetu. Prono olympo: sole iam occidente. Fossa: nō uallo: ne uidelicet uallū erectū conspici possit ab hostibus qui subito incurſu caesarianos ab opere prohibeant: quod in commentariis etiam caesaris cōmemoratur. Præstat: ante stant. a p̄ & sto. Fefellit ho. ut ante fossa cingeret castra sua q̄ hostes intelligeret. Cōsertis. i. cunctis. Obexit. circū dedit & sub uesperū caesar intra hanc fossam legionem deduxit: atq̄ ibi sub armis proxima nocte conqueuit. Luce. nō. id est sequenti die ubi lux: i medio duorum castrorum erat collis: unde apparebat uter duorum exercitū illum occupasset ipsū magnā oportunitatē habiturum: & nociturū hosti quotiens uoluisset. Caesar ergo peritissimus dux collem uisum statim occupari uoluit: & ex militibus suis quosdam elegit qui collem ascenderent: sed conspecti sunt ab hostibus. Medius: inter castra. Huc: ad hunc collem. Terror: quia & hostes hostium terrore concussi: ne si occupatus esset collis a caesarianis plurimum incommodi susciperent. Pudor: quia pudebat eos cum propinqui eēt preueniri ab hoste. Rapto: raptim. & uelociter capto. His: caesarianis. Virtus: quia freti uirtute & ferro properabant eum locum occupare. Illis: Petreii & Afranii militibus: quia iam illum ascenderant. Miles: collem medium inter castra uterq̄ exercitus occupare uolebat: sed priores fuere milites Petreii & Afranii: qui tumulo propinquiore essent caesarianis: tamen in aduersum nitenti tauerunt. si sorte illos ipellere possent: sed de superiore loco facile extrudebantur ab his qui iam locum tenebant: & cum in periculo essent: ne i tereluderēt caesariani: dux peritissimus caesar equitatum misit qui inter utranq̄ aciem equitaret: & iterum aduersis hostibus in alterā partem: ut cū equites pugnaret: facultas daretur peditibus recipiendi se in locum tutiorem. Oneratus: armis. Nititur. f. ascendere. Supina: expressit gestum ascendētis in aduersū: quae caesariani in montem ex aduerso tendebāt. Hæret: tarda est: neq̄ enim facile erat superare montē. Casura. f. acies caesaris. Erigit p̄pter arduitatē tumuli a sequētibus umbone sustentat. Nullitelum: sed nō poterat tela in hostes torquere: quae ictum ualidū facerent: quae instabiles erant: & pedibus niti nō poterat. Vacabat: licebat. Labat: instabilis ē. Et fixo firmat. i. tūc aberat: ut pila i hostē mittere possent: q̄ necesse erat ipsis pilis gradū stabilire. Scopulos: eminentia saxa tenebāt: ne ruerent. Stirpes: arborum radices prehēdebant ut quoquomodo euaderent in summum. Relicto hoste: quia ferme oblitū erant hostium qui in superiorī loco erant. Cadunt ense uiam: satis habebant ensibus uirgulta cadere: ut iter sibi expeditum

LIBER

faceret. Vidit lapsura: at uero caesar ubi uidit periculum suorum: ne de superiori loco facile deruderent: & inde ab his quae urbe erant & quae ex tumulo descenderent itercluderent: equatum ab altera parte montis succedere iussit. ut ite rea facultas suis daret se in castra recipiendi. Lapsura: casura de loco superiore. Equat. i. equatum.

SVLPI. Producere latus munitum: extendere ordinem a leua parte quae est scutis & hastis munita. Latus gyro: sinistro circuitu. Pedes: caesaris milites. Receptus: liberatus & susceptus: ut frugesque receptas. Nullo urgente: hoste non prope quiete equum metu. Victor: afranius. Irritus: uanus quia nullo damno hostes affecit. Perdidit: iste tit pendens in morte. Subducto mare: subtractis pedibus quae pugnabat. Haec armis gesta sunt inquit sed quae sequuntur aeris tempestate. Nam accidit repetitum incommodum biduo quo haec gesta sunt. Tanta enim tempesta cohors est ut nullo illis in locis maiores aquas fuisse constaret. Tunc autem ex omnibus motibus nix profluit ac summas ripas fluminis supauit Pontemque ambos quos. C. Fabius fecerat uno die interrupit: quae res magnas difficultates exercitui caesaris attulit. Siquidem castra cum inter Sycorini cyngam essent non frumentum supportari non pabulatum ire non comitatus qui undique ueniebant suscipere licebat. Discrimina: pericula differetas. Incertus: instabilis. Fata: euentus. Pigro bruma gelu: Hyemae leuiter descriptum. Inquit: Sicca hyemae secutum est uer pluuiosum. Bruma: hyemis a breuitate die rum dicta. Harens: torpens pigra. Siccis: pluuiis

Bruma

Glacies
Niuēs

Pruina
Ros

Serenum

Aries

Cynthia

Nubes
quid

Munitumque latus laeuo producere gyro
Sic pedes ex facili nulloque urgente receptus
Irritus & uictor subducto mare pependit
Haec armis armorum discrimina: caetera bello
Fata dedit uariis incertus motibus aer.
Pigro bruma gelu fucisquae aquilonibus harens
Aethere contracto pluuias in nube tenebat
Verebant montana niues: camposque iacentes
Nonduraturae conspecto sole pruinae.
Atque omnis propior mergenti sidera caelo
Aruerat tellus iberno dura sereno.
Sed postquam uernus calidum titana recepit
Sidera respiciens dilapsa portitor helles
Atque iterum aequatis ad iustae pondera librae
Temporibus uicere dies: tunc sole relicto
Cynthia quo primum cornu dubitanda refluxit
Excludit boream: flamasque accepit ab euro
Ille suo nubes quascumque inuenit in axe

Tenebat in nube: non emittebat e nubibus. Contracto aethere: aere in glacie & in niue condensa: to: est autem Glacies apuleio auctore humor sereno frigore concretus. Niuēs: quae ex iactatione defarum nubium oriuntur: nam priusquam aqua defluat fracta ac discit se spumas agitationibus suis facit: & mox gelatus humor rigore frigoris inhorrescit. Verebant montana: torrebant montes: Frigus enim urere dicitur sicut & calor. Virg. penetrabile frigus adurit. Pruina: Pruina est roris molities. quae frigoribus matutinis icanuit. Ros uero nocturnus humor quae serenitas tenuiter spargit. Nonduraturae: primo sole soluenda. Tacetes campos: plantitiae. Omnistellus: hispania. Caelo mergenti sidera: occidit sus quod sit circiter tertio decimo calas apriles. Vernus portitor: aries uictor sub quo cum sol est uernus est tempus quod sit circiter tertio decimo calas apriles. Helles dilapsa: quae in mari hellepontiaco cecidit. Nam cum Ino nouerca hellen: & phryxum priuignos suos prodo lu maetare peauriisset. & hi Iunonis ope Ariete nacti transiret uellet. Helle in mediis fluctibus territa a frastris tergo cecidit nomineque mari dedit. phryxus uero ad Colchoe regem delatus Ariete Ioui maetauit quod postea in celeste signum conuersus est. Respicies sidera: respiciet se ipsum eo enim gestu effigiat ut sua terga respiciat. Dies iterum uicere dies: maiores fuere noctibus. Iterum aequatis temporibus: Dies & noctes bis in anno aqua uere sole & sub ariete existit: & autumno sub libra. Virg. Libra dies soni: quae pares ubi fecerit horas. Ad pondera iustae librae: ad mensuram iustae statera. Estque apta translatio ut ad aequinoctium & librae signum alludat. quod Astrea astra gigantis filia uersa est. Ea efficiunt Scorpii brachia estque inter ipsum & uirginem. Virg. Quae locus erygonem inter chelaeque sequentes. Sele relicto: Luna semper sole relinquitur eodem signo ubi ipsa noua discessit. Cynthia: luna a cynthio monte deli. Dubitanda: Erat enim adeo obtusa & fusca ut discerni non posset quo primum cornu apparuisset. Plinius igitur: Cornu eius septentrionale atque rigidum illud spargit uentum. Inferius austrum. Et Virg. Luna reuertentes cum primum colligit ignes. Si nigrum obscuro comprehenderit aera cornu. Maximus agricolis pelagoque parabit iber. At si uirginem uisus fuerit ore rubore uetus erit uento semper rubet aurea phoebe. Flamas: flammam pallorem. Nubes: Nubes est exalatio uaporata crassior nebula plena humore.

OMNIBO. Munitum latus. id est densum latus hostium: quia densum ideo munitum: nec facile poterat uinceri. Producere: id est extendere: porto ducere auertere a suis: quia dum auersi sunt contra equites: interea facultas daretur militibus: ut se in castra tuto recipere: quod ita factum est. Sic pedes: hoc modo liberati sunt caesariani. Pedes: pro pediatu: singularis numerus pro plurali. Vir armato milite complent. qui modus historiarum familiarissimus est. Nullo urgente: quia sublatis erant: dum ab altera parte equitatus caesaris succederet. Receptus: quia e colle deieci pedes se ad signa legionum receperunt. Victor irritus: id est Pontepianus miles impos propositi sui: quia copia pugnae sublata est. Perdidit: in dubio stetit. Subducto mare: id est in remoto milite: contra quem pugnaret. Haec armis ar. hucusque inquit milites inter se pugnauere: sed quae deinde secuta sunt intemperiae aeris potius quam armis gesta sunt. Caetera fata: reliqua fortunam. Incertus: dubius: quomodo serenum motu pluuii se ostendebat. Pigro: describens inundationem aquarum: & hymbres quae secuti sunt: primum dicit frigore contractas fuisse nubes: ne aqua caelitus emitteret & supueniente uere: statim collectas nubes in occidentum axe condensas fuisse: & iberum effusum plus quam credi posset emisisse: ut regionem illam omnem hispaniam inundaret. Bruma: i.

QUARTVS

hyemis. bruma iterpratae quasi *βρῦμα* i. breuis dies nam eo ipse breuissimi sunt dies. Pigro gelu: ab effectu. Siccis aqilonibus. i. frigidis quae naturaliter siccant: nam non solum calore: sed frigore desiccant humores. Vir. Et penetrabile frigus adurat. Contracto. i. nimio frigore. Ois tellus. i. ois occidens aruerat nimio frigore. Propior caelo mergenti. i. occidit: nam in mari sol mergit: secundum uulgares. Sed postquam: sed ubi inquit hyemum successit uere: statim calor liquefecit nubes: quae a natura nimio frigore contractae pluuias continuerat. Ordo est: sed tunc Cynthia excludit boream. & accepit flamas ab euro. Portitor helles. i. aries: nota quod historia de ariete auerit uellus habere: quod postea translatum est in sydus caeleste. Portitor. i. uictor aries quod per mare helle ueluebat. & quae retrosperit eam excussit a tergo. Calidum titana: cum in ariete sol ingressus est liquefactae sunt niues & nubes calore solis resolutae effusum imbrem emisere. Vernus. i. quod facit tempus uernum. sol. n. existente in signo arietis aequinoctium est. xi. kal. Martii. & tempus ueris est. sic sole existente in libra aequinoctium est autumnale. Sydera re. i. quod sol in ariete esset. Librae pondera temporibus: quae bis est aequinoctium. Vicere. i. noctes. Iterum: id est secundo quia semel quum sol est in ariete: dies uincunt noctem: sed quum est aequinoctium autumnale: dies quoque uincunt noctem. Aequatis temporibus: quae tantum spacium occupat nox: quantum dies. Tunc sole relicto. i. nouilunio quod secutum est statim resolutis niuibibus pluuias & imbres effusi ceciderunt. Dubitanda: cum luna primum noua est dubitatur quid uideatur. non. n. plena satis uideatur: ut affirmari possit lunam esse. Boream frigidissimum uentum septentrionalem: cuius frigore ante nubes contractae fuere. Euro a uento orientali qui ideo calidus est quod ab oriente perflat. Ille suo nubes: eurus flamas ab oriente nubes omnes a regione sua in occidentum compulit. & illic congregatae nubes: postquam semel calore solis resolutae sunt igitur innundationes fecere.

Torsit in occiduum nabatheis flatibus orbem
Et quas sensit arabs & quas gangetica tellus
Exhalat nebulas: quicquid concrefcere primus
Sol patitur: quicquid caeli fuscator coi.
Impulerat corus: quicquid defenderat indos.
Incendere diem nubes oriente remotae
Nec mediae potuere graues incubere mundo
Sed nymbos rapuer fuga: uacat iber: b9 arctos
Et notus in solam calpen fluit humidus aer
Hic ubi iam zephyrifines & summus olympi
Cardo tenet tethym: uetitae transcurrere densos

SVLPI. Torsit: torquendo impulit. Axe: regione. Nabatheis: orientibus Nabathaea regio ab Arabia incipiens tendensque usque ad mare rubrum. Quis dius: Eurus ad auroram nabathaea quae regna recessit. Tellus gangetica: India per quam labitur gangetes. Exhalat: emittit. Nebulae: Nebula est exhalatio uaporata humore uiduata aere crassior nubes subtilior: cui serenitas abolitioem infert. Primus: matutinus & orientis. Concrefcere: condensari tunc enim uapores terra emittit. Fuscator: obscurator: nam in contrarias partes semper uetus nubes impellit. Quicquid defederat: oes nubes quae a radiis & actu solis indos preterat. Incedere diem: Incedit cum praebuerit maioris aequum in oriente fecerunt. Graues: plena aqua. Nec potuere: impellebant enim ab euro. Incubere: manere citra hispaniam. Nymbos: hymbres. Hymbribus: defloribus pluuiis. Aer humidus: nubes & pluuias. In solam calpe: in occidentem ubi Calpe mons & urbs. Zephyri fines: extremus occidentis un de Zephyrus flat. Summus car. extrema regio. Sunt quidem caeli cardines quattuor Orientis occidentis meridies septentrio. Tethym: oceanum quem ex uulgi opinione caelo coniunctum esse poeta dicit. Transcurrere: ulterius ire.

Nabatheia

Nebula

Caelicardines

OMNIBO. Torsit: compulit. Suo axe: orientali. Nabathaeis flatibus: id est orientibus: a nabathae quae regio ne orientis repugnauit: & filius fuit Iaphet. nam Noe genuit Sem. Cham: & Iaphet: ex quo natus est Nabathae a quo regio Nabathae dicta est quae ex arabia contemnia syriae: Ouis prior meta. Eurus ad auroram nabathaea quae regna recessit. Arabs: populus orientis. Gangetica tellus. i. India: nam ganges fluit in india: & india pars est extremi orientis. Primus sol: id est orientis sicut ultimus occidens. Concrefcere condensari. Quicquid. c. patitur: quae tam in orientem quam in occidentem calor est. ut ibi raro nubes uideatur nimio calore solis. Quicquid corus: subaudi nubium torsit: a superioribus. nam corus occidentalis est uentus collateralis fauonio. Fuscator: tenebrator: nam flante coru pluuiosum & nubilosum efficitur caelum in oriente. Defenderat: a calore. Indos: populos in extremo oriente positos qui nimio sole perustos habent uultus. Incedere diem: nam nubes remotae incidunt diem: unum sequitur ex reliquo: quia remotis nubibus radii solis non impediuntur: quominus uim suam exerceant. Diem icen. i. orientem. Nec medio: nec nubes in meridie esse poterant quia illic sol nunquam ferme discedit. Graues: aquosae. Nymbos rapuere fuga: hypallage est pro nymbi rapuere nubes. Fuga. i. uelocitate: nymbi dicuntur uenti cum pluuiis est etiam uas quo theatri pulpita uino & croco spargebantur. Martialis. Lubrica corycio quis sint pulpita nymbos. Vacat: a sufficietate numeratione probat in occidentem nubes compulsa fuisse. non erant in oriente esse non poterant in meridie propter calorem. nec in septentrione flante aquilone. relinquitur ergo ut compellerentur omnes in occasum. Arctos: septentrio. Vacat: uacuata est imbribus. Notus. i. meridies. Solam calpen: id est in solum occidentem. calpe mons hispaniae est. Calpen & abylicen ut tradit Strabo opinati sunt quidam esse columnas herculis radicibus huius montis sita est eiusdem nominis urbs calpe. uetustum & haud abiectum sane oppidum hic mons circuitu quidem non magnus admodum: altitudine uero ingens & arctus: adeo ut longinquis insulae formam praestet. Hic ubi: nunc dicit quod zephyrus qui perflat ab occidentem terminum suum profert usque ad Aphricum: omnia illic nubibus plena erant. sic enim se habent si orbem caeli consideres. hic oriens est & eurus a parte dextra: Vulturinus a sinistra: deinde septentrionem uersus boreas contiguus euro: deinde corus contiguus est Zephyro a parte occidentali circulus contiguus est Aphrico: & Aphricus collateralem habet notum qui latine appellatur auster: dicit ergo qua parte terminos suos porrigit zephyrus ad Aphricum omnia nubibus plena erant ut uix spacium quod erat a caelo

usq; ad terrā nubes capere possit. Zephyri fines: iter africū & zephyrū. Summus. i. ultimus nani ultimus & summus p se iucē ponunt. Summus cardo. i. ultimus axis: uidelicet occiduus. Tethym. i. mare occiduū

SVLPI. Cōgestūq; aeris atri. Ordo est spa-
ciū quod separat terrā ab athere uix recipit con-
gestū atri aeris. i. cōgregationē nubū quā atri
aerē appellauit. Presse polo: cōpresse & stru-
ctā. Denfantur: a densis enim nubibus hymbres
a rarioribus pluuiā oriuntur. Hymbres:
densiores sunt: pluuiā lenta & iugis est. Nymbi
uero repētini uehementēs & breues. Fluūt: sol-
uunt. Nec seruant: nec retinēt extingunt enim
in ipsis nubibus. Crebra micēt: spissa appare-
ant. Arquus: Iris quā sit a nube humida & ca-
ua a sole aduerso uel a luna repercussa. Arquus i
quit Plinius cū duplices sunt pluuiā nunciant: a
pluuuis serenitatē nō pinde certā. Imperfecto
gyro: circulo rupto: nā ppter nubū densitatē
nec poterat perfici: nec uarios colores cōtrahe-
re. Vix ulla luce uariatus: squalabat enī. Bi-
bit: attrahit aquas maris & in cōclū euectā effun-
dit in terras & mare. Pyreneā: pyrenei mon-
tes inter galliā & hispaniā sūt. Titā: sol astuās.
Fluxere: dissoluta: sunt: Plinius. Madescunt:
uda fiunt. Vnda: fluuiog. Vias: certū alueū:
nam omnia hymbribus redūdabant. Tā lar-
gas: tāta aqua: copia a ripis effuebat in fluui-
os. Alueus: locus cōcauus per quē riuū & flu-
mina pfluunt. Naufraga: periculo mergēdi ex-
posita. Labant: pcumbunt ruūt. Restagnāt:
effundunt & superant uallū. Raptus pecog:
præda animalū unde uiuerent. Pabula: her-
bas alimenta equorum. Populator: prædator
miles. Occultis: tectis aqua. Iamq; comes: i
magnis calamitatibus primū se famies offert: &
eam ut plurimū sequitur pestilētia: iam ad quadraginta in singulos modios annōa peruenerat: & militum uis-
res inopia frumenti diminuerat: ut Caesar ait.

OMNIBO. Inuoluere globos. qā uenti eas glomerauerant in occasū. Vix recipit. i. uix a toto quantū a
cœlo est ad terrā spacio capi poterāt. Cōgestū: substātiū est. i. congeriē aeris & nubū cōdensationē. Iāq;
polo: more poetarū describit hāc multitudinē nubū p hypbolē: iā inq; solis calore cōpressa: nubes & resoluta
in imbres inundationē fecere. Denfant: q; rara: antea erant. sic. n. aer cū densant in nubes cōuertit: quā de
de aquā calore solis haurientes postq; altius ascenderint: eodē calore solis cōpressa: imbres emittunt. Polo. i.
calore solis. Spissata: cū altius euecte fuerint. Nec seruant fulmina: dicit tantā fuisse densitatē nubū: ut quis
fulgura crebra essent: tū ad oculos puenire nō potuisset: retinebant. n. crassitudine nubū. Moriunt fulgura: i
ipsis nubibus fulgura extingunt. Imperfecto: nā ita offuscatus erat ut uarii colores in ipso pspici nō possent.

Hinc ex ipsis nubibus. Variatus colorē: id est habēs uariatū colorē ulla luce: nā solis radii ex opposito reper-
cutiētes nubes faciūt arcū: sed qā dēsa: nubes erant: radii solis nō usq; adeo poterāt penetrare & illustrare nubes
ut arcū efficerent. Luce: qā uarios colores arcus respentat: ut Mille trahens uarios aduerso sole colores.

Oceanumq; bibit: qā una extremitas arcus uidet in extrema pte cœli haurire aquas: nā arcus nunq; fere ap-
paret: qn sequant pluuiā: ergo poetæ finxerunt ipsū ex mari aquas haurire: quas e nubibus emittat. Raptos
haustos. Cœlo. s. de. Diffusū aquor. i. haustā aquā maris emisit in terras. Iamq; pyreneā: dicit pyreneos
montes cū altitudine sua semper niues habuerint: qā quo altiores sunt: eo minus calore solis sentire possunt: ni-
ues nunq; resoluebant: sed hoc tpe resoluta: sunt: ut multitudine imbrium regione oēm hispaniā inundarent.

Pyreneā niues. i. pyrenei mōtis. Montes siquidē pyrenei Galie ptem ab occasu terminare dicunt: auctō-
re Strabone mare ex utroq; latere pingētes & internū & externū ab ortu rhenus q; aequali a pyreneis mōtib; in
spacio ad lineā distat: ab Aquilone & meridie sic iacet: ut a septentrionalibus p mōtoris pyrenes ichoans ocea-
nus ambiat usq; ad rheni eruptiones: e regione aut Massiliēse ac Narboncē pelagus. Fracto gelu. i. resolu-
ta glacie. Tū q; son. unda: q; a fontibus exeunt: uia inuenire nō poterāt p alueos suos qua flueret: nā adeo al-
ueos plenos inueniebāt: ut rāscēderēt in cāpos. Iā naufraga cāpis: iā plena oia aq; erāt: ut castra. inundata
essent: & arma militū natarent. Naufraga: ad similitudinē naufragorum. quemadmodum enim naue fra-
cta remiges & uectores ruunt per undas: ita arma castrorum natabant. Castra: uallum castrorum. La-
bant: quia uis aquarum uallos castrorum euellebat. Flu. restagnant: redundant stagnare est locum in sta-
gnum facere. Non pecorum: ex hoc diluuiū secuta est inopia comēatuum: ut iam castris milites famie
oppressi: nec sibi comēatū nec eq; facile subicerēt. Raptus fa. peco. id est nō facile milites pdari poterāt pe-
cora qbus uelcerent. Tectarū er. gregarii milites q; pabulatū mittebant: ut ex agris foenū & herbā cōueho-

Inuoluere globos: congestumq; aeris atri
Vix recipit spaciū quod separat æthere terrā.
Iamq; polo pressæ largos densatur i hymbres
Spissatæq; fluunt: nec seruat fulmina flammæ
Quauis crebra micet: moriuntur fulgura nibis
Hinc imperfecto complectitur æra gyro
Arquus: uix ulla uariatus luce colorem
Oceanumq; bibit: raptosq; ad nubila fluctus
Pertulit: & cœlo diffusum reddidit æquor.
Iamq; pyreneæ quas nunquam soluere titan
Eualuit: fluxere niues: fractoq; madescunt
Saxa gelu: tunc quæ solitis e fontibus exit
Nō habet nuda uias tam largas alueus omnis
A ripis accepit aquas: iam naufraga campis
Cæsaris arma natant: impulsaq; gurgite multo
Castra labat: alto restagnant flumina uallo.
Non pecorum raptus faciles non pabula mersi
Vlla ferunt sulci tectorum errore uiarum
Fallitur occultis sparsus populator in agris
Iaq; comes semper magnorū prima malog
Sæua famies aderat: nulloq; obsessus ab hoste

ret: q; aquis oia tecta erāt uia discernere nō poterāt. Occultos: p occultatos. Iāq; comes: & hoc diluuiū secu-
ra est famies: & inopia rerū oium. Comes malog. sa. qā famies pestilētia: comes est: magna mala sunt bellū
& pestis: & semp famies est comes hog: duog: malog: unum nō est sine altero. Obsessus miles: scilicet Ca-
saris a nullo hoste obsessus: nihilominus laborat inopia cōtreatus: ac si undiq; ab hostibus oppressus eēt.

Miles eget. toto censu non prodigus emit
Exiguam cererem: proh lucri pallida tabes
Non deest prolato ieiunus uenditor auro.
Iam tumuli collesq; latent: iam flumina cūcta
Condidit una palus: uastaq; uoragine merfit.
Absorfit penitus rupes: ac tecta ferarum
Detulit: atq; ipsas hausit: subitisq; frementes
Vorticibus contorsit equos: & reppulit æstus
Fortior oceani: nec phœbum surgere sentit
Nox subiecta polo. rerum discrimina miscet
Deformis cœli facies: iunctaq; tenebræ.
Sic mundi pars una iacet: quam zona niualis
Perpetuæq; premunt hyemes: non sydera cœlo
Vlla uidet: sterili nec quicquam frigore gignit:
Sed glacie medios signorum temperat ignes:
Sico summe pater mundi: sic sorte secunda
Aequorei rector facias neptune tridentis.
Et tu perpetuis impendas æra nymbis:
Tu remeare uetes quosctunq; emiseris æstus:
Nō habeant amnes decliuum ad littora cursū:
Sed referantur aquis pelagi: concussa q; tellus
Laxet iter fluuiis: hos cāpos rhenus inundet:
Hos rhodanus: uastos obliquet flumina fotes.

eni fors i mūdi diuisione fuit Iouis: secūda Neptuni: tertia Plutonis q; ta Iunōis. Tridētis æquorei. i. q; fuscina
sustines: Neptunus enī tricuspide tridētū ut: Iuppiter scepro: Pluto cerbero: Mercurius caduceo: Mars ha-
sta: Saturnus falce: Amor facibus. Etu: o Iuppiter cōcede perpetuas pluuias. Tu: o Neptune phibe ne flu-
ctus reuertantur in mare sed terrā mergāt. Omnes enim unda: quæ in terrā ueniūt in equor postea redeunt.
Nō habeāt: diuersis modis diluuiū inspēat. Nō habeāt cursū: nō effluent in mare. Referant: repellant.
Cōcussa: cōmota. Laxet iter: aperiat uenas fontū ut scaturiant latius. Rhenus & rhodanus: galliæ & ger-
maniæ fluuii. Obliquet: obliquos habeāt: & p totā longitudinē alueis trāsuertis emittat.

OMNIBO. Prodigus: quis pdigus esset: nō poterat exiguū panē emere: etiā si quacūque possidebat p
exiguo pane cōmutare uellet. Proh lucri. p. p. exclamationē iuehiē i auariciā quāta inq; est hominū auaricia.
nā in tanta rerū inopia inuētus est quidā qui ieiunus eēt mallet: ut pecuniā acciperet: q; necessaria sibi retinere.
Prolato: id est q; paratus erat ipse ieiunare: ut alimēta magno p̄cio uenderet. Iā tumuli: dicit inundationē tan-
tam fuisse aquarū ut ea regio instar plaudis esse uideret. Detulit: de loco in locū. Tecta: lustra cū cubilibus
suis. Subitisq;: i. ipsos etiā equos miliū absorpsit. Frementes: hinnitēs. Et reppulit æstus: impetus huius in-
undatiōis tātus erat: ut fluctus oceani uiceret & repelleret. Nec phœbū surgere: tā dēsa: erāt tenebre: ut nox
a die haud quaquam discerni possit. Miscet discri. s. Tanta inquit erant: & tam densa: tenebræ: ut res
a rebus discerni nō possent: sicut illud Virg. Et rebus nox abstulit atra colorē: nā color est qui facit res a rebus
discerni. Deformis: tenebrosi. Miscet: cōfūdīt. Iuncte: id est densata. Sic mūdi pars: p similitudinē ostē-
dit quāta: erāt tenebræ in ea regione: non alia inquit erant in ea parte hispaniæ: q; etiam sint i frigidissima zo-
na: ubi continue sunt nubes & frigora. Zona niualis: id est oppressa niuib; ubi semper frigora sunt & gelu:
nec radiis solis illustratur. Sterili frigore: nam frigus contrariū est generationi rerū. Sed glacie medios si-
gnorum temperat: Ratio hoc facit sphaeræ: cœlum quinque tenetur zonis: quarum media feruētissima est. qā
ab ea nunquam sol ferme discedit: sed duæ temperatae sunt: quia in medio frigidissimarum & huius feruens-
sima sunt: ideo habitabiles sunt: recte ergo dicit medios temperat ignes zona quæ est in extremo.

Ignes: calores solis qui per signa zodiaci cursum suum peragit. Medios: id est mediæ zone.
Glacie: id est frigore. Sico summe patens: hic poeta deos implorat: ut uel in hoc ppetuum esse dilu-

Hymbres
Pluuiā
Nymbi

Arquus

Pyrene

Alueus

Prodigus

Tumulus
Mons
Collis
Promon-
toriumZona gn
q;Signa de
orum

uiri: potius q̄ iter se ro. bella cōferat Inuocat aut̄ Ioue ppetuos hymbres de cōlo mittat: neptunū ut ipse emittis undarū habentis totā hispaniā obruat potius q̄ bella ciuilia pmitat. Sūme parens: sūmū Ioue appellauit: cui prima sorte cōlū obtigit. Nota ē fabula: mortuo Saturno tres filii relicti sūt. Iuppiter: Neptunus. & Pluto q̄ sorte inter se tria regna diuiserūt: cōlū prima sorte obtigit Ioui: secunda sorte mare neptuno: tertia sorte terra plutoni cōtigit. Aequorei tridēs: q̄a lēpētū Neptuni tridēs est: quod alio noie fuscina nōminat: hac enim & piscatores utunt. Impēdas aera: id est desup facias aerē nebulosū: & effusos hymbres emittēt. Emiseris f. in hispaniā. Remeare. f. i. mare. Nō habeāt amnes: & semp mare tumidū ueret i seipsū aquas fluiorum descēdere. Ad litto. cur. q̄a naturalit̄ omēs fluiui decurrūt i mare. Reserāt: retro serāt. f. i. fōtē. Cōculsaq̄ tellus: id est terremotus: & sic certe cōtingere solet: ut terremotu amnes q̄ nunq̄ fuere subito erūpāt q̄ uero alit̄ quādo fuere terremotu sorbeāt: q̄d de numicio fluiuo legit: ubi Aeneas demersus ē. & nūc nō iuenitur. Obliquo fontes. f. ut ad hunc locum omnes deriuentur.

SVLPI. Rhyphæas: hyperboreas & scythicas. Huc: ad ildā. Eripe: liba submergēdo Cæsare cū exercitu. Sed paruo: cū magnis difficultatibus & periculis cæsar agitaret: & ubiq̄ fama inrebuisset debellatū iam esse fortuna cæsare metuens: nec ulterius audens in eū magno post hac ipsū fauore est profecuta. Plena: fauens. Meruere ueniā: uisi enim sunt p̄nti bene ficio p̄teritā culpā diluisse: & est ironia q̄d metu erint offendere cæsarem fauerintq̄ impio. Iā rarior: iā serenare incipit. Par phœbus aquis: uehemēs & cōtinuus sol ut fuerant hymbres.

In uellera: in uelleris similitudinē: nō enī erāt densa nigra & hymbribus plena: sed rara & cā dida. Rubebant: apparebat enim aurora & nox a die discernebatur. Seruatoq̄ loco rerum: seruato ordine elementorum ut unū quodq̄ suam in sedem rediret. Humor: aqua.

Emergere Pendebat: suspensum erat in nubibus. Peditina: defuit. Emergere: apparere. Quamquam emergere proprie est ab imo ad summū existerē & enatare. Die: sole ipso. Utq̄: habuit ripas lycoris: id est postquam in alueum rediit. Cum dies plures aqua permanere nōt & res Cæsaris i angustis esset: nec pontes perfici possent. Imperat militibus Cæsar ut naues faciant cuius generis eum superioribus annis usus Britannia docuerat. Carina: primum stamine & leui materia fiebant: reliquum corpus nauum uiminibus contextum: coriis integebatur. has perfectas carris iunctis deuchit noctu milia passuum a castris uiginti duo milites his nauibusq̄ flumen transportat continentemq̄ ripa collem iprouiso occupat. pontem bido perficit.

OMNIBO. Huc: in hispaniā. Nives rhyphæas: id est septentrionales. nā rhyphæi montes sūt i septentrione positi q̄ semp niuibus tecti sunt. Et ut inq̄ Solinus: dānata hac ps mudi. & a rerū natura in nubē aternæ caliginis missa ipsiq̄ p̄ris aquilonis cōceptaculis rigētissima: sola terrarū nō nouit uices tēporē nec de celo accipit aliud q̄ hyemē sempiternā. Terras eripe: id est ne cōcedat terrā & locū romanis: ubi bella ciuilia facere possint. Sed paruo fortuna: post inuocationē hāc narrat poeta fortunā quasi pœnituisse: q̄ nō nihil ab eo tenore quo ire cœperat secūdū uota Cæsaris declinasse uidebat & puo hoc interuallo quo cæsare deseruisse uidebat: deide multo plenior rediit: ut in quo defecerat: id postea maiore copia suppleret. Cōtēta pauore: q̄ exiguū timorē iniecit Cæsari. Plena. i. uberior & copiosior. Veniā me. quasi indignatū Cæsare metuerrūt dii scilicet ne cæsar ignosceret diis q̄ aduersi fuerāt. Iā rarior aer: nūc ostendit quomodo dii magis p̄piti fuere Cæsari: q̄ antea. Rarior: q̄a cū densat aer in nubes cogit: at cū rarefactus erit: nubes q̄ ante defata: uerāt rarefacte i serenū reducunt. Rarior. i. tenuior scilicet fuit. Par phœbus ags. i. calore sui par erat humor: antea enim phœbus humoris abūdātia uictus fuerat. Sparserat: attenuauerat nubes in uelleris modū: nō enim nigrae erant aquis: ut aī. sed plucide ut uellera quādā uiderent. Noctes rubebāt: q̄d significat crastinā serenitatē. Seruato loco rerū. i. diffinito loco rebus aqua i suū rediit. nā sicut motus ira getis triplex est locus uidelicet naturalis: animalis uolētia: naturalis ges dicit cū corpus ē in suo loco: sibi a natura determinato atq̄ cōstituto: ut terra in cētro: ignis i alio: aialis ges dicit cū aia cessat a motu siue suo appetibili cōiuncta: siue n̄: uolētia aut̄ q̄s dicit cū corpus est in loco sibi astricō: & nō pprio ut e cōtrario: terra in sublimi: ignis uero i cētro.

Ergo seruato loco. ut in cētro sit ges terræ: in oceano sit ges aquarū: in cēlo & sublimi sit ges ignis. naturaliter ergo poeta dixit hoc in suum locum rediisse humorem qui antea in altiora euectus est: nunc tēdem cœpisse seruare locum a natura cōstituit. Pēdebat: scilicet in aere: descendit ad sphaerā suā. f. in oceanū. Tollere sylua co. sylua obrua: inundatione aquarū: nūc sensim surgere cœperūt defluentibus ags. Emergere: apparere ex undis. Viso die. i. sole. Utq̄: habuit. r. nūc dicit q̄ Cæsar egerit: postq̄ aquarum inundatio subsistit: nā sil atq̄ ira alueū suū sicoris fuit: statū iussit militibus suis itexere naues: & ita uiminibus itextis corto cæloq̄ iumētōq̄ eas tēdit: deide his nauibus milites traiecit. & cū nihil tale timerēt: hostes subito aufugerūt. Historia ē nā sape tēdit cæsar trāsire alpes. hostes i ulteriore ripa se obrulerūt ut cæsarem impediret. ille cōtēxtis nauibus

bus cū discessisset: & pcul ab hostibus traiecit amnē prius q̄ ab hostibus sciret. Habuit ripas: nā i flatus amnis ripas transtulerat: nūc declinatibus aquis ripas habere cœpit

Primū cana salix madefacto uimine paruam
Texitur in puppim: cæsoq̄ induta iuuēco:
Vectoris patiens tumidū super enatat amnē
Sic uenetus stagnāte pado: fusoq̄ britānus
Nauigat oceano: sic quū tenet omnia nilus
Conferitur bibula mēphitis cymba papyro.
Iis ratibus traiecta manus: festinat utrinq̄
Succisū curuare nemus: fluuiiq̄ ferocis
Incrementa timens: non primis robora ripis
Imposuit: medios pontē distendit in agros
Ac nequid sycoris repetitis audeat undis
Spargitur in sulcos: & scisso gurgite riuus
Dat pœnas maioris aquæ: postq̄ oia fatis
Cæsaris ire uidet: cæsam petreius ildam
Deserit: & notis diffusus uiribus orbis
Indomitos querit populos: & semper in arma
Martis amore feros: & tendit in ultima mundi
Nudatos cæsar colles deseratq̄ castra
Cōspiciens capere arma iubet: nec q̄rere pontē
Nec uada: sed fluuiū duris superare lacertis.
Paretur: rapuitq̄ ruens in prœlia miles

orē hispaniā. Nudatos: absq̄ tētoris & militibus q̄ tertia uigilia abscesserāt. Vada lo. nō p̄fida. Superare: i alterā ripā enatare. Paret: a cūctis. Rapuitq̄: r. ei se piculo p̄scēndi hostis cā exposuit q̄ fugiēs metuisset.

OMNIBO. Cana salix: quia frondes salicis ex una parte cana sunt id est uimina salicis. Madefacto uimine: ut flexibiliores essent in texendo nauiculas. Cæsoq̄ in. cum texissent sibi milites naues: deinde eas texerūt corio: ut aqua retinerēt. Patiens nec: ut sustinere possēt uectores. Sup emicat. i. mouet super amnē: & exilit. emicare est celeriter moueri. Sic uenetus: per similitudinē ostendit quō sicorim flu. milites Cæsaris traiecere. nō aliter inquit q̄ nauigare solent Britāni per oceanū: tunc cū terram inūdauerit: ut aegypti Nilo crecente puppibus p̄ agros suos nauigant: nā oceanus certo tpe britanniā inundat: & nilus aegyptū. Stagnante pa. quia aliquando padus ita inflatur: ut regionem inundet: ut nauibus de loco ad locum necesse sit nauigare.

Fuso: inundate britanniā. Conferitur bi. i. aegypto nascunt scyri siue iunci robustiores quibus sibi cynibas intexunt aegypti: & his utuntur cum nilus aegyptum inundauerit. Memphis id est aegyptia: nam Memphis ciuitas aegypti fuit: uñ memphitici uates dicitur. Cymba dicitur q̄ ad similitudinem cuba: figura facta sit: nam figura cuba est concava: & ab extremitatibus edita. Bibula: arenosa: q̄a papyrus i arenosis nascit locis

Tenet: obruit & oia inundat. His ratibus: dicit cæsarianos scidisse arbores nemoris: & his arboribus texuif se crates: quibus sicorim amnē facile transire possent: si rō belli posceret. Manus: multitudo militum. Succisum ne. p̄ arbores incisas. Curuare ne. id est festinat texere crates. Fluuiiq̄ se. adhuc memor pristina: inundationis miles cæsarianus: non incipit a ripis fluminis pontem: sed longius spacium occupat. ne inundationes fluminis impedire possent. quo minus quo uolebant traicerēt. Incrementa: inflationes fluminis. Robora: ligna basides pontis. Primis ri. im. parte primariparum. Distēdit: porrigit. Ac neqd sicoris: p̄ terea diduxit alueos q̄bus fluiuis diminuere: si forte crederet. Sulcos: meatus. Repetitis un. i. inundationibus ne iterū crescat. Dat pœnā. i. patit: q̄a aīa nimis i flatus fuerat. Postq̄ oia fatis. Petreius & Afranius postq̄ uiderunt mutata fortunā: & res ex uoto fluere Cæsari: statuerunt inde discedere. Historia aut̄ est: nam Afranius & Petreius ueriti ne oia pabula intercluderentur: q̄a Cæsar egatu multū ualebat: cōstituerūt capta loci oportunitate inde discedere: & in celiberiā bellū trāsferre: huic cōsilio suffragabat & illud quod priori bello i lusitania fecerat: q̄d Pōpeius contra sertoriū gesserat: ciuitates q̄ cū illo senserant magni Pōpeii uiribus uictæ ipsius absentis fama uel nomine terrebant: q̄ uero in amicitia & officio Pompeii māserant maximis beneficiis affecte eū diligebāt. p̄ terea parua admodū: aut nulla fama cæsaris illuc puenerat. ergo inde discedere cōstituerūt sed n̄ ex nia cessit: nā cæsar illogē iter interpellauit. Fatis. i. ire secundum fortunā & uolūtate Cæsaris.

Noti orbis: id est cognita: hispaniā. Populos: scilicet celiberos bellicosos. In ultima mundi: quia i ultima parte hispaniæ positi sunt celiberi. Nudatos cæsar colles: sed cū Cæsar uidit hostium castra esse deserta: sta

SVLPI. Salix cana: uintina salicis purgata.

Texitur: cōponitur. Cæso iuuenico: corio bo uis synodoche. Vectoris: qui ueheret. Vector qui uehit & uehitur ut portitor dicit. Venetus: Veneti ut Solinus ait ab enetis paphlagōia: populis traxere originē. Stagnāte: effundentis se in stagni similitudinē. Fuso: sparso & inundante. Tenet oia: occupat & irrigat oēs aegypti cā pos. Mēphitis: aegyptiaca: Mēphis enī urbs ē in aegypto cōdita ab Ogdoo: ut tradit diodoros

Cōferit: cōstruit. Papyrus bibula: herba palustri & arenosa: transtulitq̄ in herbā id q̄d erat arenæ. Traiecta manus: trasportatus exercitus. Festinat: Traiecto cæsar exercitu firmillimū pontē struere cœpit. Utrinq̄: ab utraq̄ ripa. Curuare: in arcū struere ligna excisa. Incrementa: augmēta. Robora: trabes. Primis: fluuii uicinis. Ne qd audeat: ne nocere in alio quo possit. Spargit in sulcos: Cœpit enī cæsar fossas latas facere cā attenuadi fluminis & reddendi uadosū: Cyrus amisso nobili equo in Gāge fluuii cū ferē pene in riuū attenuauit quū in cœclx. alueos diuisisset. Riuis: in riuos. Dat pœnas: punit q̄ paulo ante adeo excreuerit.

Postq̄ oia: peractis pene fossis magnū in timore Afranius Petreiusq̄ pueniūt: ne oino frumēto pabuloq̄ intercluderent qd multū cæsar equitatu ualebat. Itaq̄ cōstituerunt ipsi locis excedere & in celiberiā bellum transferre. Sed cæsar eos acriter psecutus castra castris opposuit. Orbis not: regionis in qua erat. Indomitos: a cæsare Tendit: iter dirigit. In ultima mundi: in ultorē

Vector
Veneti

Mēphis

LIBER

im iussit multibus trāsire fluuiū: nec p̄pōrē traicere: sed natātes ad ulteriorē ripā p̄perare: ut fugiētes p̄sequerent: unde sicut ip̄auit Caesar: ita milites executi sunt. Nudatos colles: ubi castramerati erāt hostes. Nec uada: loca ubi humilior aqua esset p̄ qua exire possent. Superare: trāsire: Vir. Superāt mōtes & flumina tranāt. Paref: statū dicto caesaris milites fuerūt audientes: & se in iter piculosū iecere ut p̄sequerent hostē: quix fugiētes se in tātū discrimē cōiecerunt: q̄ ipsi susceperūt persequendo fugientes

SVLPI. Mox uada: Ex fluminis traiectione udi receptis armis corpora recreauerūt: & frigus ex flumine cōceptū cursu in meridiem usq̄ cōtinuato discusserūt. Die surgēte: sole attollēte se in mediū cœli. Iamq̄ agmina sūma: tra ducto incolunt exercitu Caesar copias instruit triplicemq̄ acie ducere icipit ac tantū fuit in milibus studiū ut milū sex ad iter addito ad uadū circuitu magna fluminis mora interposita eos qui de tertia uigilia exissent ante horā diet nonā cōsequerent. Carpit agmina sūma: lacescit in pugna extremū Afranii exercitū. Dubiūq̄: i certiq̄: erāt an pugnaret an fugeret. Attollūt: locus quo iam puentū erat describitur. Gemine rupes: duo mōtes. Media: inter rupes. Tellus hinc ardua: Suberāt castris mōtes ut inqt caesar atq̄ a milibus passuū quinq̄ itinera difficilia atq̄ angusta excipiebāt: hos mōtes intra se recipiebāt ut equitatu caesaris effugerēt: praesidiūq̄ in angustiis collocatis exercitū itinere phiberēt. Ipsi sine periculo ac timore Ibez copias traducerēt: posuit itaq̄ castra in colle pximo Caesar & postridie per loca aspera hosti a dextra occurrit. quod uidēs Afranius ad Ibez contēdit: res erat in celeritate posita: cōfecit prior iter Caesar & cōtra hostē acie instruxit. Afranius i colle quodā cōstitit: cūq̄ misisset quattuor cetratoz cōhortes ad aliū occupādū castra sunt illa: a Caesaris equitatu p̄territūq̄ exercitus tantaq̄ uictoria spes orta caesari: ut sine pugna & uulnere uideret rē cōfecturus. Hinc: ab eo loco ultra. Amphractu: flexu & reuolutiōe. Quibus faucibus: angustis itineribus. Sūt enī fauces exitus & itinera iter mōtes angusta & puia. Hoste: afranianis. Potito: si in puia habeāt. In deuia terraz: in remotas terras. Ite sine ullo: Cohortatio caesaris ad suos. Raptū bellū: ereptum exercitū. Faciem: apparentiam & imaginē. Pavidis: fugiētibus. Ignaua morte: ut fugiendo pereāt accēptis in tergo uulneribus. Excipiāt pectore: occurrendo eis a fronte. Praeuenit: sterit. Hoste: afranianos. Illie: i loco pximo. Postq̄ spacio: Dū Petreius & afranius uallū a castris ad aquā ducūt & lōgius p̄greduntur milites: colloquiūq̄ facultatē habentes p̄cedūt & notos municipesq̄ i castris q̄sq̄ cōgri: & uocat: primūq̄ q̄ agūt gratias oēs oibus qd̄ sibi p̄territis pridie pepcisset eoz se beneficio uiuere: deinde i peratoris fidē q̄rūt recte ne se illi sint commissuri: & qd̄ nō ab initio fecerint cōquerunt. his puocati sermonibus fidē ab ip̄eratore de Petreii & Afranii uita petūt: neu in se scelus cōcepisse: neu suos p̄didisse uideant. Quibus cōfirmat rebus se statim signa trāslaturos cōfirmāt: legatosq̄ ad caesarē mittūt. Alii suos in castra adducūt: alii a suis adducunt: adeo ut una castra iā facta uiderent. Postq̄ spacio: ubi ex uicinitate se agnouerūt.

OMNIBO. Fugiēs nā qui fugit minus cōsiderat picula. Mox uada: quoniā mēbra sua rigida & frigētia cursu fouere: i potius armis: & p̄sequendō hostes. Cursu: subaudi cū. Restituūt: calefaciūt. Gelidos: frigētia cōtra a gurgite: nā dū celeritate p̄sequerent hostes: calefacta sunt mēbra. In mediū surgente die: q̄a non destiterūt p̄seq̄ hostē: usq̄ ad meridiē. Decresceret: diminuere. nā meridiē umbra sūt minores. Surgēte die. i. sole se attollēte in meridiē. Iamq̄ agmina sūma: & iā adepti erāt caesaris milites fugiētē hostē ut extremū cōrū exercitū cederēt. Eques. i. eqtatus. Carpit: cōprehēdit. Sūma agmina. i. ultima. f. fugiētis Petreii & Afranii. Dubiūq̄ fugā: q̄a incerti erāt fugerent ne: an cōuersi cōtra Caesarianos pugnarent. Attollūt campo: des scribit nunc locū: ad quē fugiētes Petreii & Afranii milites: & p̄sequēs Caesariani puenerūt: dicit uallē caua fuisse: in mediaq̄ ualle duos colles surrexisse: q̄ terra cōtinuabant: inter hos colles media uia erat ad quam si puenissent fugiētes: tui cū inuitis caesarianis se in extremas iberia partes contulissent: ergo Caesar ut ante caeperet locū: milites suos properare iussit. Geminae rupes: duo colles. Tellus est in medio: duo colles erāt a dextris & a sinistris deinde uia arctior cōiungebat hos colles. Hinc: ab una pte. Continuat: cōiungit. Amphractus: pprie dī locus p̄ceps. dicit ergo uias illas undiq̄ clausas fuisse āphractu collū. i. p̄cipitio ut locus ille inaccessibilis esset. Latuere. i. occulte fuerūt. Quibus. h. p. si ad hanc uia uenissent hostes tūc ire potuissent inuitis caesarianis i extrema iberia. In deuia: idest remota loca & usq̄ in celtiberiā. Feras gētes: q̄a bellicosī sunt celtiberi. Ite: ergo cū Caesar iā mitteret milites: puenite inqt hostē: & occupato loco fugiētibus occurrere: ut nō a tergo illos: sed a fronte cedatis. Cōuertite. f. in uos. Raptū: q̄a rapū fugere tētāt. Nec liceat: cū illi

Fauces

Quod fugiens timuisset iter: mox uada receptis
Mēbra fouent armis: gelidosq̄ a gurgite cursu
Restitunt artus: donec decresceret umbra:
In medim surgēte die: iamq̄ agmina summa
Carpit eques: dubiūq̄ fugā pugnāq̄ tenentur.
Attollunt campo gemina iuga saxea rupes
Valle caua media: tellus hinc ardua celsos
Continuat colles: tute quos inter opaco
Amphractu latuere uia: quibus hoste potito
Faucibus emitti terrarum in deuia marstem
Inq̄: feras gētes caesar uidet: ite sine ullo
Ordine ait: raptumq̄ fuga conuertite bellum:
Et faciem pugnae uultusq̄ inferte minaces:
Nec liceat pavidis ignaua occumbere morte:
Excipiāt recto fugiētes pectore ferrum.
Dixit: & ad montes tēdentem praue nit hostē.
Illic exiguo paulum distantia uallo
Castra locāt postquā spacio languētia nullo:
Murua conspicuos habuerunt lumina uultus
Et fratres natosq̄ suos uidere patresq̄

QVARTVS

fugiāt. Ignaua morte. f. a tergo: & facite ut milites ignauū moriantur fortiter. Pavidis. i. fugientibus: q̄a mors ignaua est fugiētibus. Dixit: hec ubi dixit Caesar: statim milites paruere: & iā hostem praue nire. Illic: hostes ubi iā uiderūt se deprehēdi castra posuerūt. & Caesar haud p̄cul inde castra poni iussit. Illic: in eo loco ubi Caesariani adepti erāt hostē. Locāt. f. Caesar & Petreius. Exiguo uallo: quia nō erat spaciū longioris ualli faciēdi. in orbē angustū castra posuerūt. Postq̄: & cū castra nō procul uterq̄ exercitus posuisset: data est facultas: ut inter se milites cōspicerēt de castris: & fratres cōspicerent fratres: patres filios: & primo qd̄em tacitū ense quē cūcti tenebant inclinatio significabāt salutē: sensim autē p̄cesserūt eo ut intra uallum hostiū trāsiret: & iam eo res puenerat: ut pax secutura uideret: sed Petreius & Afranius ubi periculū uiderūt: ne sui milites moti pietate suorū cū Caesare iungerentur: armati cū aliquot cohortibus ueniunt. & hostem e castris trūdūt: suosq̄ acriter trūdūt: q̄ fidem datā Pōpeio senatui: atq̄ reipu. prodere uoluerūt: & ita cōcordia quā prope modū cōstita erat excussa est: nec hic fabulose loquit̄ Lucanus q̄ hac fere eadē ab Appiano referunt. ait enim cum Petreius & Afranius ad interiora iberia loca secessissent: aliū paraturi exercitū q̄ Caesar ifecutus: fossa prapeditos ulterius trāsire prohibuit: eorū quoq̄ partem ad exercitū sui detentionē prodeūtem circūdedit: hi āt capita dylpeis subiicientes (quod deditiois signū haberi solet) seipsos traderē significabāt: caterū caesar nec susceperit eos: nec ullo genere mortis affecit: uerū ad Afraniū redire cōcessit: omnifariā blandiciarū genere ad hostes usus. quā ex causa milites in unū se immiscētes loquebant: & iam sermones inter eos de cōuictione agitant: tādē Afranio caterisq̄ ducibus hispania excedere uisum est: eamq̄ caesari relinquere: & nullo accepto incommodo ad Pompeiū redire: his Petreius aduersabat: & per exercitū hinc inde discurrens quoscūq̄ caesaris militibus imixtos reperisset ferro sequebat̄. In surgētibz i eū exercitus primioribus: unū ex ip̄is ense cōfecit: a quatiōe tandē a caesare intercepta. Petreius in arcto cōstitutus cū Afranio ad colloquiū cū caesare peruenit exercitibus utraq̄ parte spectantibus: conuenere igit̄ cū illo hispania excedere: eamq̄ illi possidendā tradere. si ultra fluuiū tutos p̄misisset: indeq̄ ad Pompeiū liberos abire sineret. Lumina languentia spa. hoc fit quū uisus oculorū nullo interuallo hebetantur.

Depre sum est ciuile nefas: tenuere parū per
Ora metu: tantum nutu motoq̄ saluant
Ense suos: & mox ut stimulis maioribus ardēs
Rupit amor leges audet transcendere uallum
Miles: & amplexus effusas tendere palmas.
Hospitis ille ciet nomen: uocat ille p̄pinquū
Admonet hūc studiis cōfors puerilibus atas.
Nec romanus erat qui non cognouerat hostē.
Arma rigāt lachrymis singultibz oscula rūpūt
Et quis nullo maculatus sanguine miles
Qua potuit fecisse timet: quid pectora pulsas
Quid uesane times: fletus quid fundis inanes
Nec te sponte tua sceleri parere fateris:
Vsq̄: adeo ne times quem tu facis esse timendū.
Classica dant bellum sauos tu negligē cantus
Signa ferunt cessa. iam iam ciuilis erimnys
Concidet: & caesar generum priuatus amabit

SVLPI. Depre sum: intellectū & agnitionem. Tenuere ora: taciti aspiciēbāt. Nutu: inclinatione capitis & manus exporrectione. Ardēs: mai. f. uehemētior. Rupit leges: fregit belli cōsuetudinem: hostes enim in castris hostiū nō uersant. Ille: aliq̄s. Hūc: amicū a pueritia cōgnitū. Admonet: memorē reddit. Nec romanus: omnes enī romani se agnoscebāt. Arma rigāt: praetitia tristitiaq̄ lachrimabant & singuleiebant. Timet q̄ potuit fecisse: horret cedē amici fratris filii parentis quā facere potuisset.

Quid pectora: Milites dolentes arguit: qd̄ ipsi darent sibi belli causam cū finem bello possent imponere si caesari nō parerēt. Pulsas: percussas ut est dolentiū mos. Sceleri: bello ciuili. Esse timendū: potētē. Classica dāt bellū: Distributio est cū cōtrario Tubā inqt dato signo ad pugna te incitāt: tu loco nō te amoueas. Ferūt: singniferi. Signa: aglas & reliqua militaria. Celsa: noli comitari. Erimnys: furor & seditio Erinys furia dī habetq̄ i plurali erimnes sūt tū qui subrahāt. n. cū. y. Priuatus: sine ip̄erio & desertus a militibus.

OMNIBO. Depre sum est. c. tū deniq̄ i intellectu ē quātū nefas ēēt ciuile bellū. Metu. f. suorū ducū: q̄a nō audebāt hic caesariani milites salutare illos: & e diuerso. Ense: q̄a educto ense

acie gladiū i manu tenebāt: & iclinato capite se salutabāt. Mox ut. f. sed ubi sensim appropiquauerūt: & uis pietatis aios utriusq̄ ipulit: primo qd̄ ausi sunt caesariani milites trāscedere uallū. Rupit leges: q̄bus ducibus suis stricti erāt: iure iurādo. n. affirmauerāt fidē datā seruare. Palmas: q̄a occurrebāt milites militibus: & inter se nō tāq̄ hostis hostē: sed ut amicus amicū āplectebāt. Hospitis ille: nūc cās exponit q̄bus illi i amorē sine ullo ordine ruerūt. Admonet hūc studiis: & amicus familiare suū aspiciēbat: cū quo ab ineūte pueritia usus & cōsuetudo fuerat. Puerilibus atas: q̄a similitudo studiūq̄ maximū ē amoris uinculū: at Vir. Adeo i teneris cōsuelscere multū ē. Nec romanus erat: sed pegrinus: ip̄i ro. iter se cognoscebāt: p̄ter q̄ q̄ ex iberia & Celtiberia erāt cū Petreio & Afranio: & ex gallia cū Caesare: illi ergo nō cognoscebāt hostē. Arma rigāt: cū ita inter se cōiuncti alloquerent: primo qd̄ lachrymas dabāt & singultus uerba ip̄ediebat. Singultibus: q̄a primū uerba exprimere nō poterat dulcedine quadā pietatis. Quā potuit se. q̄a obseruabat oculis eorū quū mali facere poterāt: uidelicet p̄ filiū: filius patrē: familiaris familiarē occidēt potuisset. Maculatus sanguine. i. nullā cadē p̄petrauerit. Quid pectora. p. cū i notitiā uenit sceleris qd̄ facere poterat sibi pectora pulsabat dicēs. Hei mihi quo redactus fui ut paululū affuerit: qn patrē occiderē: reprehēditq̄ eos poeta dicens: stulte qd̄ pectora p̄cutis q̄i doleas q̄ tū scelus cōmittas: nūq̄ difficile ē pacē agere. q. d. facile ē: uidelicet si uolueris caesare deserere.

Erinnyis

sa gerentur: sed libertatis cupido facit ut hoies uelint alii aliis esse superiores. est autē argumētū a cōparatōe nam in locis argumentorum cōtinetur a pari: a simili: a maiori: & minori: & a cōparatione. i. cum comparat res rei: quarū enī utrū libertas antepōnda sit pa ci: an pax libertati.

SVLPI. Valerēt: munirēt & uelut uallo cir cūdarēt. Sonipes: equus. Nō iret in equor: nō fabricarēt naues ad pugnā. Si bñ libertas: si ser ui esse pro pace assequeda uellemus. Hostes: Argumētā a fide seruāda cū collatiōe ab iusto ad iustū. Illi enim iqt seruāt ius iurandū i re iniq uos ipsūm cū spe ueniā in re aqua negligitis. Sceleri: bello ciuili. Hoc: tō. Aequa cā: ga fenatū & libertatē tutamini: Pro dira: Epilogus p cōmiserationē & amplificationē. Auget enim generalē offensionē & insperatā peccati inanis tatē & iniquū factū deplorat. Dira pudoris: hy pallage est diri & magni pudoris. Quū forsā: Cū forsā isti pepigerint de salute tua teq; pdi derit. Scelerum: cediū. Sic ubi: fere militibus Carcer castris rabies irā confert. Desueta: q̄ diu cessauere. Vultus minaces: toruitatē & ira cūdiā signa. Pati hoicm: nō irasci. Torrida: sicca & famelica. Admonita: i memoriam re uocata. Tumēt: superbiūt rabiūt. Feruet: ex cādefcit. Magrō: gubernatore. Itur: a militi bus. Fecit monstra fides: pax ipsa uel certitudo rei gesta: fecit ipias cedes quas fortuna i bello oc culuisset. In cœca noctā: in cōfusione & ignorā tia pliorū. nemo enī sciuisset auctore impiā cæ dis. Deoz iuidia: cū odio in deos: sigdē omne scelus diis fuisset ascriptū gemētis iuui.

OMNIBO. Si bñ libertas. i. si hoies a quo aio seruire possent i pace: nulla bellorū cā pror sus esset: ordo rēdit ad eū locum: si bene libertas unquam daretur pro pace. Gentes nō er. ca. i. non quarerent ferrum: quo arma fabricarent. Calybes: populi sunt in ponto iuxta paphlago niam apud quos optimū ferrū inuenitur. Vir. Atcalybes nudi ferrum. Hos enim ferri copia ut inquit Strabo: illustres fecit: apud calybes pharnacia sita ē in mari hñs pelamydū copiā in terra uero sunt metalla: nūc ferri: prius ēt argēti: iminēt mōtes metallis pleni ac syluis. Nulli ual. opi. mu. nec ēt mœnia addi ficarent quibus se ab hostibus defenderēt. Fugiet metallo: q̄a metallū interius fugere uideēt & hoies illud hu mano labore effodiūt. Nec sonipes: nec bella terrestria essent nec maritima. Turrigeras carinas: q̄a turris tā sūt carina: quibus bella gerunt. Si bene libertas. i. si pax libertati ēt antepōnda. Hostes nōpe meos: ab honesti parte arguit: a iustitia a parte iustitia: quā ueritate Cicero appellat: nani ueritatis fides est custos: sidē dictā esse uolūt Stoici q̄ fiat quod dictū est: arguit ergo a iustitia: uidelicet debere eos seruare sidē datā. Pōpe io: qua deinde sūt ipsis ducibus obligati. arguit ēt a minori ad maius: nā si hostes caesariani q̄ deteriorē cām ser uant: ipsi quoq; arma sumpserūt: ut unus caesar regnet: tū milites sidē illi seruāt: q̄to magis uos cā seruare de betis: q̄ nō p unius i perio: sed p libertate: pro rep. p senatu populoq; ro. arma sumpseritis. Sacramēta tenēt: nā & si iustitiam dū praestiterūt: ut p unius dominatu pugnaret: tamen sidē datā seruāt. Sceleri nefan. f. Caesaris

Quod p cā pu. aqua: p ciuitate p libertate: p legibus: atq; iudiciis defendēdis. Et ueniā sperare licet: uos tādē meliores estis q̄ Caesaris milites: a gbus et ueniā sperare potestis: & Caesar q̄ arma cōtra illū sumpserit tis: cū uos honestiorē cām defendatis: imo caesar a uobis ueniā petere deberet. Proh dira pudoris scēdera: nūc in cōquestione erūpit. Pudoris: nō aduertitis quātū dedecus admittatis q̄ parati estis cōtra maiestātē ue stri i peratoris Pōpeiū fidē iūgere cū Caesare: ut ab eo (si diis placet) ueniā petatis q̄ indignū est atate: fortu na: honore: & maximis meritis: quibus uos & republicā libi obligauit. Dira. i. sacra scēdera q̄ uos instituitis Nūc toto fatōz nūc apostrophat ad Pōpeiū: o Pōpei quo nā redacti sūt milites tui uides: q̄ p d gnitate tua to tū orbē in bella cōcitas: arma sumis p libertate aduersari Caesare: & milites tui parantur piter a Caesare impe trare salutē q̄d indignū est. Fatorū. i. tuarū rerū quā hic gerūt. Paras acies: paras totū orbē ad arma cōcita re pro libertate. Cū forsā scēdere nostro: cū iā nos milites tui (se. n. cū illis cōmemorat) pacificamur salutē tuā a caesare. Sic fatus: cōcludit nūc quō se habuerit milites audita ofone Petrei de posita. n. pietate: oēs i bel li amorē restituti sūt. Sic ubi desueta: p similitudinē ostēdit quō redierint i pristiniū iurorē: quā admodū iquit custos & magister leonū: q̄ eos i cauea seruauit: ita plarūq; subigit: ut incipiāt paulatī māfuefcere & hois iperia pati: sed si forte sanguinē gustauerint: statim naturā sua: recordant: & in furorē naturalē redeūt. Desueta: syl lus. i. relictis syluis diu in caueis custoditā fuerūt. Māfuefcere. i. mansuefacta: sunt fera: lōgitudine tēporis.

Eruerent: nulli ualerent oppida muri.

Non sonipes in bella ferox: nō iret in eq̄ uor

Turrigeras classis pelago sparsura car na s.

Si bene libertas unquam pro pace daretur

Hostes nempe meos sceleri iurata nefando

Sacramenta tenent: at uobis uilior hoc est

Vestra fides. quod pro pugnantibus aqua

Et ueniā sperare licet: proh dira pudoris

Fœdera nunc toto: fatorum ignarus in orbe

Magne paras acies: mundi q; extrema tenentes

Sollicitas reges: cum forsā scēdere nostro

Iam tibi sit promissa salus: sic fatur: & omnes

Concussit mentes scelerūq; reduxit amorem.

Sic ubi desueta: syluis in carcere clauso

Māfuefcere fera: & uultus posuere minaces

Atq; hominem didicere pati. si torrida paruus

Venit in ora cruor redeunt rabiesq; furorq;

Admonitaq; tumēt gustato sanguine fauces.

Feruet & a tepido uix abstinēt ira magistro

Itur in omne nefas: & quā fortuna deorum

Inuidia cœca bellorum in nocte tulisset

Fecit monstra fides: inter mensasq; torosq;

Quā modo complexu fouerūt pectora cedūt.

Vultus po. mi. q̄a nō solū re ipsa māfueuerūt: sed ēt specie & habitu māfuetudinē quādā induisse uidēt. At q̄ hominē. i. iperia hominis. In torrida ora: quā diu sanguine sicca fuerūt. Admonita. f. gustato sanguine Feruet: incēdit. Trepidat magistro: q̄a magister trepidare incipit ubi uiderit irasci leonē. Itur in omne nefas: postq̄ semel cōcitati sūt uerbis & oratione Petrei milites: ruūt in omne scelus. Et quā for. deorū: sensus est. si fortuito inter se pugnarēt ignari: tolerabilis illa pugna fuisset & q̄qd discordia gestū atq; admissum esset diis ascribēdū uiderēt. Tulisset excussisset. Cœca noctā: ignorātia occulta: q̄a ignorabāt parētes filios suos Inuidia for. de. q̄a omne nefas diis ascribēdū esset q̄ uoluisset ut manus ier se cōficerēt. Fides. i. certitudo: q̄a certū erāt cōtra suos sumpsisse bellū & ferrū. uel fides quā iurati erāt petreio. Mōstra: scelera mōstris similia. Inter ipsas epulas: ubi paulo ante inter se cōplexi fuerāt cades ppetrata sūt. Cādūt: uulnerāt.

Et quis primo ferrum strinxere gementes:

Vt dextrā iusti gladius dissuasor adhæsīt

Dum ferunt odere suos: animosq; labentes

Confirmant ictu feruent iam castra tumultu

Et turba scelerum rapiuntur colla parentum:

Ac uelut occultū pereat scelus: omnia mōstra

In faciem posuere ducum: iuuat esse nocentes.

Tu caesar quāuis spoliatus milite multo

Agnoscis superos. neq; enim tibi maior i aruis

Aemathiis fortuna fuit: nec phocidos undis

Massilia: phario nec tantum est aequore gestū

Hoc siquidem solo ciuili crimine belli

Dux causā melioris eris: polluta nefanda

Agmina cede duces iunctis cōmittere castris

Nō audent: altāq; ad mœnia rursus iler dæ

Intendere fugā: campos equos obuuius omnes

Abstulit: & siccis inclusit collibus hostem.

Tunc inopes undā præruppta cingere fossa

Caesar auct. nec castra pati contingere ripas.

Aut circum largos curuari brachia fontes.

q̄ pabulari possent: nec pugnare liceret qm̄ Caesar sine sanguine rē cōfici posse uidebat: quarto iā die rerum inopia coacti faciūt deditiōem. Duces: pōpeiani. Cōmittere: i pugnā exponere cōtra hostes uicinos. Pol lita agmina: maculatū exercitū. Incedere: direxere. Iler dæ: ubi paulū frumētū reliquerant & meliorē exitū rex sperabāt. Eques: equitatus caesaris. Abstulit cāpos: phibuit eos ab oi planitie. Auct: cupit. Præruppta: alia. Inopes undā: egenos aqua. Pati: patiebatur. Contingere: admoneri. Curuari brachia: duci ual s lum a castris ad fontes.

OMNIBO. Et quis primo: & q̄q̄ primo quidē inuiti uulnerauerūt suos: & cū gemitu: tamen postq̄ semel dextra sanguine corrupta fuit: id multo etiā crudelius fecere. Dū ferūt: interpugnādū. Primo: in principio pugna. Vt dextrā iusti: quia inter strepitus armorū iustitia & leges nō audiūtur. Odere suos: odiū cōcepe re cōtra suos. Animosq; la. quia cōtremiscebat dextra & uulnerabat: sed uulnerādo confirmabat aius & dex tra. Feruēt tumultu. i. cōtremiscūt: q̄a oia pturbata erāt. Rapiūt col. pa. & filii obrūcabāt parētes & capita illorū aū duces statuebāt: ne scelus occultū fuisset. Occultū peat. i. sine fructu: q̄a si ignoraret scelus sine fru ctu periret. Mōstra: cādē parētū monstra appellat. In facie: ante oculos ducū. Tu caesar quis: dicit poeta: quam in partem Caesar acceperit hoc: quod ex suis militibus multi occisi fuissent in partem meliorem acce pit: quia iuste nunc caesar arma sumere uidebatur: postq̄ semel milites in ipsa pacis compositione occisi fue rint. Tu caesar: nunc demum agnoscis fauere tibi deos: q̄ est data tibi occasio arma iuste contra hostes fumere. Superos. i. deorum fauorem. Neq; n. tibi maior for. q̄a nec maior felicitas fuit tibi: cū Pōpeiū i campis philippicis p̄stigasti. q. nūc demū data ē tibi pugnādi iusta cā. Phocidos: Massilia: quā phocēses græ ci edificarūt: & quā maritima pugna uincisti. Phario: in aequore aegyptio: nā pharus insula est aegypti. q̄ tur rim habet multas tabulatis (ut refert Strabo) excelsā: & albo lapide mirifice structā: eodē nomine quo insula eā Sostratus Gnidius regū amicus posuit ob nauigatiū salutē: ut Epigrāma declarat: Sostratus Gnidius De xiphanis filius: diis seruatoribus p nauigantibus: nā cū ora ex utraq; pte iportuosa & humilis esset: signū ali quod necessariū fuit: altū & clarū: quo nauigātes ad portus ingressum dirigerent. Hoc siquidē: reddit rōnē q̄re Caesar plus læticiæ habuerit ex hac cādē: q̄ in castris facta est Petrei q̄ ex oibus uictoriis: quas uel antea

uel post cōsecutus fuerat: dicit. n. hoc id illud cōsecutus ēē Caesarē: ut iuste uideat bellū gerere: quā occasione nullis antea bellis habuerat. Causa melioris: i hoc uno uidebis honestiorē belli causā habuisse. Polluta: ne fanda. Petreius & Afranius postq̄ tantā cadē in castris cōmiserūt: & hostes qui concordēs esse cōperāt: cum suis e castris eiecissent: nō ausi sūt milites in castris tenere: q̄ Caesarī cōiuncta essent: ergo statuere iterū ilerdā redire unde discesserāt. Polluta agmina: q̄ manus cōmaculauerāt sanguine suorū. Iunctis: p̄p̄quis castris. f. hostiū metuētes: ne rursus de cōcordia agerēt. Intēdere: id est direxerūt. Cāpos eques: sed Caesar ubi sen sit qd̄ facere paratē hostes: equites misit: q̄ oēs aditus occuparent: ne qua hostes trāsire possent. Eques: p̄ equatū posuit. Obuius: occurres hostibus ilerdā petētibus. Siccis collibus: ubi nihil oīno nasceret qd̄ ad sus stādōs equos uel homines p̄tineret. Tūc inopes: ubi Caesar uidit hostes in collem se recepisse: ubi nec aq̄ nec pabuli facultas esset cōstituit eos ibi obsidere: & oēs descensus claudere ne ad aquā descenderēt. Pratu pra fossa: id est ingētū: alta simul & lata. Nec castra pati. i. auct phibere hostes: ne uallū ducāt ad aquas uel cetera te brachiū: ut ab undis exclusi in deditōne uenire cogantur. Brachia. f. castrog. Circū. f. son. id est omnino pati nō uult ut uallū deducāt de monte in fontes: in brachiorū modum.

SVLPI. Ut lethi uidere uia: ut uiderunt se in mortē ex rege penuria trahi. Præcipit: subitā.

Mactauit equos: Illi & inopia pabuli adducti & ut essent expeditiores oīa sarcinaria iuncta in terfici iubēt. Damnare fugā: manere. Casurus moriturus q̄a ruebat sine respectu salutis. Descurrere: e castris in cāpos currere. Tēdere: dirigerē se. Tene: noli iacere. Subtrahe: noli opponere in eos q̄ irruunt. Cōstet nō ullo sanguine: uincamus absq̄ sanguine: tā hostiū q̄ meorū. Vincit haud gratis. Qui cū mori cōdī propositio ruit nō uincit oīno inultus: laedit enī & ipse. Haud gratis: sed cū dāno uincētis. Sibi uilist: se ipsam spernēs. habet enī odio uitā & desperauit. Dāno: militum amissione. Nec sentiet ictus: nō erit ei molestum uulnerari atq̄ occidi. Sanguine: suo. Feruor: cupido mori cōdī. Mētes: hostiū. Cadat ipetus: refrigescat despatio.

Perdāt uelle mori: excidat eis ex aīo desiderū mortis. Deflagrare: irasci & idignari. In cassū: q̄ nihil nocebāt & nihil p̄ficiēbāt. Substitu it merso dum nox sua lumina phœbo: qd̄ stellæ post solis occasū apparuerūt. Copia miscendi martis: facultas pugnādi. Tepefcūt: friget iam enī mori nō cupiebāt. Saucia maiores: hostes casaris uulnerato alicui cōpat q̄ post uulnus ac ceptū dū calet ē audacia maxima: Sed si uictor pugnare abstineat. Impetus ille sanguine effuso repriniē & corpus friget paulatimq̄ moritur. Paetora saucia: homines uulneratū. Animos au daciā.

OMNIBO. Ut lethi uidere: sed ubi Petreius & Afranius cū militibus suis uidere se pati famē ut sibi illis collibus mori cōdī eēt: tūc ex metu in irā cōuersi sūt. Lethi: mortis p̄p̄famē. Miles: nō primo qd̄ mactaue re iuncta & equos ut eorū carnibus uesceret. Nō utile auxiliū. i. quibus uti nō poterāt: nā in obsidione equi augēt inopiā & nullū sui uisum p̄bēt. Clausis: obsessis. Dānare fugā. i. p̄cēnituit fugā: quā antea itēderat ad ilerdā q̄ uidelicet uidit hac rōne nō posse se ab hostibus liberare: ergo qd̄ fugiēdo obtinere nequerat: id nūc audēdo facere tētauit. Spe posita. f. salutis cōparāda: in fuga. Casurus in hostes: desperatione quadā morturus ferē in hostes. Ut effuso: at uero Caesar belli pitissimus: ut uidit illos ipsa desperatione fortiores factos eē iussit militibus suis: ut interea arma cōtinerēt: donec furor ille torpesceret: nec enī uidebat cū hostibus posse cōferre pugnā sine maximo militū suorū dāno. Vnde Vir. Vna salus uictis nullā sperare salutē. Decurrere: de scēdere e collibus. Effuso passu: inordinate quē admodū desperati. Deuotos: morti destinatos. Tene tela si. cōtine. ne cū furētū hoste pugnaueris: nā magno tibi uictoria cōstabit. Subtrahe. i. ab hoste currētū remoue ferrū. Nō ullo: nolo sanguine militū effundere: sed incruētā ex his uictoriā parere. Vincit haud gratis. i. is q̄ eo aīo lacescit hostē ad pugnā: ut mori uelit nō sine magno damno uincit. Iugulo. i. morte ipsa: q̄a paratus ē iugulari & mori. Haud gratis. i. sine magna iactura & dāno. En sibi uilis adest: hac dicēs Caesar ostēdit militibus suis furorē hostiū: nunquid uidetis quomodo ipsi mortem suam contēpserunt: quis sperare posset uictoriā: sine magno sanguine! En sibi uilis: q̄a se hostis cōtempserat desperatione quadā. Inuisa luce: quia ut tam quoq̄ oderūt hac obliuione coacti. Nō sentiet ictus: adeo obstinata est. Incumbet gladiis. f. nris q̄a miles moriturus ferē i hostē. Deferat hic feruor: anteq̄ manū cū hoste cōseratis: sinite interea ut deserueat ira furor: infania: qua mori cupiūt: uiuere enim cū desidererent: tūc manū cōserere poteritis. Perdāt uelle mori: id est postponāt cupiditatē mortis. Sic deflagrare: sic uī instiuerat Caesar: ita etiā fecit: nam abstinuit a pū

Ut lethi uidere uiam conuersus in iram
Præcipitem timor est: miles nō utile clausis
Auxilium mactauit equos: tandemq̄ coactus
Spe posita damnare fugam: casurus in hostem
Fertur: ut effuso casar decurrere passu
Vidit: & ad certam deuotos tendere mortem
Tela tene iam miles ait: ferrūq̄ ruenti
Subtrahe: nō ullo cōstet mihi sanguine bellū:
Vincitur haud gratis iugulo qui puocat hostē
En sibi uilis adest cōtenta luce iuuentus
Iam damno peritura meo: nec sentiet ictus
Iucubens gladiis: gaudebit sanguine fuso
Deferat hic feruor mētes: cadat impetus amēs
Perdāt uelle mori: ic deflagrare minaces
In cassum: & uetito passus languescere bello
Substitu it merso dum nox sua lumina phœbo
Inde ubi nulla data est miscendi copia martis
Paulatim cadit ira ferox: mentesq̄ tepefcunt
Saucia maiores animos ut pectora gestāt
Dum dolor est ictusq̄ recens: & mobile neruis

gna milites suos per totū diē. Deflagrare: id est deseruere & tepefcere. In cassum: quia nō est data facultas pugnādi. Inde ubi: sicuti animo cōceperat Caesar: ita & uenit: nā sublata pugnādi copia sensim calor ille & ira feruēs extincta est. Saucia ma. per similitudinē ostendit quomodo sensim ira defecit in hostibus: quē admodū inquit aliquis saucius fuerit: dū adhuc calor inest ipso uulnere fortior ē: & dolore uehemētior. sed si uictor qui eū uulnerauit telū abstineret: donec sanguis exeat: & paulatim exhausto sanguine deficiat: tunc ille sine ullo labore uincit. Maiores: quia dolor ipse facit eos maiores & fortiores. Dolor est: quia cū saucius ē aliquis in principio uulneris dolor incitat illū. Mobile neruis: q̄a dum mēbra calida sūt: facile moueri possūt & quo uelint facile gladiū & tela uibrare.

Conamen calidus præbet cruor: ossaq̄ nōdū
Adduxere cutem: si conscius enī s adacti
Stat uictor: tenuitq̄ manus: tum frigidus art⁹
Alligat atq̄ animū subducto robore torpor
Postq̄ sicca rigens astringit uulnera sanguis
Iamq̄ inopes unda primū tellure refossa
Occultos latices abstrusaq̄ flumina quærunt
Nec solū rastris durisq̄ ligonibus arua
Sed gladiis fodere suis: puteusq̄ cauati
Montis ad irrigui premitur fastigia campi.
Nō se tam penitus longe luce relicta
Merferit assyrii scrutator pallidus auri.
Nō tamen aut tectis sonuerūt cursibus amnes
Aut micuere noui percusso punice fontes.
Antra neq̄ exiguo stillant sudantia rore
Aut impulsu leui turbatur glare uena
Sic exhausta super multo sudore iuuentus
Extrahitur duris silicum lassata metallis.
Quoq̄ minus siccos possent tolerare uapores
Quasita fecistis aqua: nec languida fessi

antris stillantibus aut ex creta fabulone & terra dura & saxis scaturiūt: De aq̄ aut iuentionibus. Vietruuius libro octauo mirifice scribit. Stillat: stillas effundūt. Glarea: sicca & sterilis terra & dura Virg. Nā Ieiuna qd̄ cli uost glare a raris. Tibullus: Nāq̄ opibus cōgesta tuis hic glare dura. Leui uena: puo aquarū riuulo. Vietruuius inq̄: Glarea uero mediocres & nō incerta uenæ reperiunt ha quoq̄ egregia suauitate sunt. Exhausta: debilitata & desiccata. Super sudore: in labore id quod sequitur pro eo qd̄ p̄cedit. Extrahit lassata: educitur e puteis defatigata. Duris metallis silicū: duris uenis lapidū. Metalla enim dicimus quarūcūq̄ rerū quarū una inuenta uena nō procul inuenitur alia. unde ut in. xxxiii. plinius inquit metalla græci uidentē dixisse. ἄεραλῶ ἄεραλῶ enim scrutator & ingro significat. Quoq̄ minus: in auras eduētū calore uexatū plus sitiebāt. Vapores: aeris aestū. Fecistis: ex labore enī magis sitiebant: & e subterraneis locis egressi minus astum poterāt tolerare. Neclāguida fessi: nō comedebāt ne magis sitierent.

OMNIBO. Conamē: quia quocūq̄ conati fuerint uibrare tela: facile cedūt membra. Stat uictor: iterea dū ille nimio dolore p̄citus pugnaturus ē: & uictor se ab eo cōtinuerit: facile superabit. Cōscius enī s adacti. i. scit trāsfixisse pectus illi: & nō diutius duraturū eē. Tenuitq̄ manus. f. a pugna. Frigidus artus: quia paulatim sanguis egrediē & frigus succedit: quo mēbra oīa uno tpe frigescūt. Rigēs: frigescēs. Astrixit uulnera: q̄a uulnera claudūt cū ide sanguis exierit. Iāq̄ inopes: dicit milites cū deposita ira i castris rediissent: cōcepisse nō solū rastris & ligonibus: sed gladiis suis terrā effodere: ut quoquo mō possent: uenā aquarū inuenirēt: sed cū usq̄ ad p̄fundū mōtis descēdissent: nec minima ps aq̄ inuenta esset cogebāt glebas cōprimere manibus: ut ul gutta aq̄ i os caderet: rorē etiā colligebāt ex frōdibus: & sicubi forte aqua putrefacta cēt eo decurrebāt oēs: tanq̄ suauē potū hausturi. Abstrusa: id est occulta. Rastris: nā huiusmodi instrumenta eēt milites portabāt cū soueā facere uellent: semper enī fossa & uallo castra cingebāt. rastra a radēda terra dicta sunt. Puteusq̄ caua: dicit fecit se foueā quādā: qua usq̄ ad p̄funditatē colliū puenerat & in planū & uallē descēdebat: in nihil aqua apparuit. Premit: fodit. Fastigia. i. p̄funditatē. fastigiū significationē habet cōtrariā: nā significat culmina: ut Vir. Et summi fastigia tecti: significat etiā p̄funditatē: ut idē in Geor. Forsitā & scrobibus qua sint fastigia quaras Nō se tā penitus: maiori qd̄m diligentia & labore rimatū sunt uiscera terra: ut aquā inuenirēt q̄ si aurū & argētum quæsiuissent. Penitus: interius. i. in ipsius terra uiscera. Relicta luce: id est relicto celo & die. Assyrii:

Latex

Rastra

Ligones

Auri iuē

tiones

Pumex

Glarea

Metalla

scrutator pallidus: quia in uisceribus terrae cum diu multumque uersatur pallorē quendam contrahit. Assyrii: quia in oriente frequentius uenae oriuntur auri. Nam graeci ex auro & argento: multa habent uasa: ut refert Strabo: lectos tripodas: crateras cum operculis: donosque sumptuosas: nam & portae & parietes & tecta ex ebore: auro: argenteo: lapidibusque incrustatis sunt distincta. Sunt & prope hos alii: apud quos aurum effoditur: magnitudine nimia sanx: mediana: mespili: maxima nucis: has auri glebulas perforantes cum lapillis pellucidis: alternis positis: armillas faciunt inserto filo & collo menibusque circumponunt: uidentur id aurum uicinis uili precio: arii triplo: argenti duplo: tum propter operandi iusticiam: tum propter inopiam eorum quae contra accipiuntur: quorum uis magis est ad uitam Assyria regio in oriente ubi regnavit ninus quae esse auri fertilissimam legimus. Non tamen: quanuis in profunditate terrae rimati fuerint: tamen nunquam apparuit unda. Percusso. i. aperto. Pumex: lapis est cauernosus.

Antra nec exiguo: sed nec parua quidem: aut ullam inde stillam emiserunt. Stillant: id est minuatim guttas emittunt. Impulsa. s. scaturiente aqua. Tunc exhausta: & cum diu in uisceribus terrae scrutati essent undas: nec ullo modo inuenire possent: tandem extracti sunt ad auras: quasi ex ipsis inferis emerferint. Exhausta: effusa & multo labore defatigata. Super: id est supra terram. Metallus: id est inquisitionibus a graeco μεταλλω: scrutator: & in quiro: nam metallum est quicquid inquirunt: non enim quasi uerant metalla: sed aquas. Sudore: id est labore a praecedenti id quod sequitur. Extrahit: supra auras deducit. Quoque minus: non modo non profuit querere aquam: quia nihil in uenerunt: sed etiam nocuit: quia dum fatigatur: aucta est sitis.

SVLPI. Perosi mēsas: habētes odio cibum.

Prodere

Auxilium: esurie enim ipsa minus sitire uidebantur. Mollius aruum: terra humida. Prodidit: indicauit ut perdere uoce sua quaeque. Pingues: humidus. Colluuius: sordes putridus humor lotium. Limo: cano. Inmota: Nam ut Ouidius ait & capiant uitium ni moueant aquae. Cadit in haustus obscenos: inclinat se in potum turpem. Certatim: contentiose inter se. Moriensque: cum se morti uicinum uideret id bibebat quod per seruanda uita repudiasset. Siccant: suggebant enim lac pecorum. Distentas: lacte plenas. Virg. Sic cythiso palata distendat ubera uacca. Sordidus: saniosus. Sorbetur: attrahit ab uberibus uacuis. Terunt: contumunt ut succum exprimant. Distringunt: excutiunt & exprimunt ipsum coligendo. Ac si quos: supplebunt. exprimebant enim ramos contusos medullasque arborum. O fortunati: felices eos appellat poeta quae uenenatis fontibus aliqui perire quoniam durus est perire liquoris penuria. Itaque si caesar fontes ueneno infecisset miles scire libere non recusasset. Barbarus hostis: Mythrydates ponti rex aquas ueneno infecit ut hostes persequentes necaret. Iugurta quoque fontes & pabulum corruptum in aethiopia & Iuba rex. Itaque & Aquilius romanus in asia cui magno crimini est ascriptum quod in puris medicaminibus in id tempus sacrosancta romana arma uiolauerit. Appianus Salustius frontinus & florus auctores sunt. Strauit: interemit. Saniē tabeque ferarum: id est uirus & marcidum serpentiū buforumque sanguinem. Dicta: cretensibus. Aconita: herbas quae natae feruntur ex spumis cerberi tracti ad superos nascuntur in saxis & cotibus nudis quas graeci aconas uocant. ut plinius libro. xxii. scribit esseque oium ueneno rum ocissimum tradit. Solinus ait ab Acone portum in ponto aconita herbas noxias noxiata. Non decepta: sed: prudens & scia. Flamma: calori naturali.

Distēder

Qui Aq̄
uenenaue
runt

Aconyta

Corpora sustentant epulis: mensasque perosi
Auxilium facere famem: si mollius aruum
Prodidit humorē: pingues manū utraq; glebas
Exprimit ora sup: nigro si turpida limo
Colluuius inmota iacet: cadit omnis in haustus
Certatim obscenos miles: moriensque recepit
Quas nollet uicturus aquas: ritumque ferarum
Distentas siccant pecudes: & lacte negato
Sordidus exhausto sorbetur ab ubere sanguis.
Tunc herbas frondesque terunt: & rore madentes
Distringunt ramos: ac si quos palmite crudo
Arboris aut tenera succos pressere medulla
O fortunati fugiens quos barbarus hostis
Fontibus imisto strauit per rura ueneno
Hos licet in fluuios saniam tabeque ferarum:
Pallida dicta: caesar nascentia saxis
Infundas aconita palam: romana iuuentus
Non decepta bibit: torrentur uiscera flamma

OMNIBO. Corpora sustentant: abstinebant etiam se a cibo: quia fames uidebatur quasi leuamen sitis: cibus enim inducit sitim. Si mollius arua: quarebant si alicubi esset mollior terra: & glebam auulsam manibus comprimebant: si qua gutta exprimi posset. Pingues: humidus. Nigro si. i. sicubi forte piscina putrida congesta esset oēs eo se conferebant: ut aquam etiam putridam & grauiter olentem haurierent. Nigro. i. id est foetenti. Colluuius: id est permixtio aquae cum terra. Inmota: stabilis: ideo & putrida: Moriensque recepit: & moriendo haurit aquas quas si conditio uita fieret non hauriret: ut si diceret aliquis. Tu uiuere potes: si hanc aquam bibis: ille recusasset: nunc certus mortis eam bibebat. Nollet: scilicet accipere. Ritumque ferarum: pecudes erant in exercitu. Has ore lactebant: usque adeo etiam ut cum lac deficeret sanguinem exprimerent & haurirent. Distentas: plenas. Tunc herbas: omnia inquirebant unde humorem aliquem haurire possent: nam herbas & frondes terebant: ut inde succum aliquem ebiberent: aut etiam matutinum rorem de frondibus colligebant. Distringunt: frangunt: & decutiunt. Palmite: quod dum in duritiem ligni conuersus sit. Crudo: uiridi. O fortunati fugiens: nunc per comparationem dicitur fortunatos fuisse illos: quibus potestas data est bibendi uenenatos fontes. Mythrydates dum persequente Pompeium fugeret: quacunque iret fontes ueneno infecit: ideo fortunatos illos uocat quibus data est potestas hauriendi aquas: quanuis ueneno infectas: comparatione istorum qui sic mori cogebantur. Hos licet in. f. o. Caesari ingit: ut scias quantum isti mortem non et

mentis si bibentibus ipsis aquas ueneno infeceris illis quanuis sciant se ueneno mortuos: tamen bibere non dubitabant. Non despecta: quia uidentibus ipsis hoc feceris. Flu. scilicet sicorim & cingam. Tabeni: corpora putrida ferarum. Aconitum: herba est uenenata: quam poeta fingit ex spuma cerberi natam esse: cum illum ab inferis traxit Hercules quae quia in cauitibus nascitur dicitur ἀπο τοῦ ἰεροῦ ἀκούησ id est a caute. Plinius quoque uis ab acone portu ab aliis deducatur. Dicta: cretensibus species pro genere. Torrentur: nec mirum quae diurna siti ardebant.

Oraque sicca rigent squamosis aspera linguis:
Iam marcent uenae: nulloque humore rigatus
Aeris alternos angustat pulmo meatus.
Rescisoque nocet suspiria dura palato.
Pandunt ora siti nocturnumque aera captant.
Expectant imbres: quorum modo cuncta natabant
Impulsi: & siccis uultus in nubibus haerent.
Quoque magis miseros unde ieiunia soluant
Non super arentem meroen cancrique sub axe
Qua nudigaramantes arant sedere: sed inter
Stagnantem sicorim & rapidum depransus ibere
Spectat uicinos sitiens exercitus amnes
Iam domiti cessere duces: pacisque petenda
Auctor damnatis supplex afranius armis
Semianimesque trahens in castra hostilia turmas
Victoris stetit ante pedes: seruata praecanti
Maestas: non fracta malis interque priorem
Fortunam casusque novos: gerit omnia uicti
Sed ducis: & ueniam securo pectore poscit:

una rerum indigi duces cum colloquium in loco a militibus semoto petissent negassetque Caesari & concessisset ut palam loquerentur accepissetque obsidē Afranii filium Ventum est in locum a Caesare delectum & utroque exercitu audiente locutus est afranius. Domiti: coacti necessitate & uicti. Cessere: destiterunt aduersari fortuna. Damnatis: armis abiectis & improbat. Afranius: petreius enim minus audebat quae pacem superiorē deturbauerat. Semianimes: semimortuos siti. Hostilia: caesariana. Seruata praecanti maiestas: quam supplex esset seruabat tamen maiestatem auctoritatemque suam dum precaretur: & ducis personam sustinebat. Non fracta: non deiecta aduersitate. Priorem: prosperam. Nouos: aduersos. Sed ducis: ducem enim sui officii non oblitus agebat.

OMNIBO. Squamosis aspera linguis: quae arida lingua erat in squamarum modum. Iam marcent uenae: euacuata sanguine. Nulloque humore: pulmo est qui reciproco spiritum trahit: dicit ergo deficere hominem pulmonem strinxisse meatus: ut iam necarent non nulli: & nimia siti: semianimes redderent. Meatus alternos: id est recipros: quae accipit spiritum & redit pulmo: nihil aliud uita hominis est nisi reciprocus spiritus aeris. Longa ab imo usque pectoris anhelitu traherent. Resciso: proficisso. Pandunt ora siti. ut uel aere lenirent caloris & ardoris uim. Nocturnum aera: quae humidus est. Virgilius: noctis lentus non deficit humor. Cuncta natabant: paulo aute omnia erant multitudine imbrium plena aquis: nunc autem arida terra facta erat: & imbres quos antea in uisus habuerant nunc expectant. Quoque magis miseros: aliud addit quod plurimum ualebat ad augendam sitis grauitatem: quae uidelicet non in regione positi erant: quae naturaliter arida esset: sed in medio fluuio rum positi siti ardebant: nam si regio penuria aquae laborasset: tolerabilius uideri potuisset: nunc cum undique aqua flueret: in medijs undis sitiebant. Ieiunia unde: penuria aquae. Soluat: id est cruciet illos. Meroe: insula. Meroe insula est quam uisus in medio sui facit: & calidas emittit aquas. Influxit enim: ut refert Strabo: duo flumina e lacubus quibusdam ab oriente delata & meroe ingentem insulam complectunt: quorum alterum dicitur astaboras ad orientale latus fluens. Alterum Astapus quod nonnulli Astofaba uocant: supra Astaboras & nili concursu: urbe esse eodem nomine quo insula. Sub axe: id est sub oriente & regione perulsa. Nudi garamantes: quae nimio calore solis populi Libyci nudi arare coguntur: Garamantum regio ultra gatuliam est: & pariter cum illa progreditur: uisus carchedonii lapilli afferuntur. Inter stagnantem sicorim: inundantem eam regionem. Rapidum iberum: uelocem fluuium: unde iberia dicta est hispania: nam iberus annis toti hispaniae nomen dedit: ut ait Solinus. Seclat uicinos: quia augebat dolorem aquam proximam uideri: & eam haurire non posse. Iam domiti: cum diu omnia tentassent: si quo modo possent e manibus Caesaris euadere: postquam omnia frustra fuerunt: tandem in Caesaris ditione uenerunt. Pacisque: postquam uicti nulla ratione nullumque uiribus euadere posse: Afranius auctor fuit ditione

SVLPI. Rigent: aspera sunt. Squamosis asperis: ut accidit etiam febricitantibus. Venae: in quibus est plus sanguinis quam uidetur pro arteriis in quibus est spiritus ponere ut infra: Aera si passus uacuis discurrere uenis. Pulmo: qui spongiosus ac fistulis inanibus cauis attrahit redditque animam. Rigatus: irroratus. Nullo humore: quem attrahit ex aere & concipit ex potu. An gustat meatus alternos: stringit spirationes & respirationes. Suspiria: halitus emissiones anhelae: unde suspiriosi dicti qui difficulter respirant Resciso: ulcerato. Captant: attrahunt & hauriunt. Nocturnum: qui frigidus est. Haerent: in nubibus: spectant nubes pluuiam non emittentes.

Suspiria

Quoque magis: ut magis sitis irritaret erat iter duo eis conspicua fluuium. Qui. Non facile esuriens posita retinebere mensa. Fortis equus uisus semper ad innit equae. Super: ultra. Meroen: metropolim & insulam nili in aegypto cuius longitudo stadia tria nullia latitudo mille: a matre cambysae conditoris sic appellata. Arentem: astu ipso: & libyam uersus plurimis arenae cumulis & uersus arabiam praecipitibus montibus cingitur. Sub axem cancri: sub regione cancro subiacenti. Garamantes: populi sunt in libya psyllis contentissimi sed in austrum plagam magis conuersi: a garamante Appollinis filio denominati. Nudi: propter ariditatem. Deprensus: obfessus. Stagnantem laui & effusum more stagni. Iam domiti: Omni

Meroe

Garamantes

nis cū primum consilium cū omni exercitu cōmunicasset: deinde ipse quasi publicus legatus totius exercitus ad Casarē pfectus orationē habuit. Cessere: scilicet necessitati. Domiti: id est subacti fame. Pacisq; petēda: q̄a Petreius concitauerat milites: iā de pace foedera agentes. Damnatis: id est abiectis. q̄bus se defendere non poterat. Semianimes tur. q̄a pene sui consumpti erāt milites. Seruata: nec tamē quis supplex ad pedes accessisset: maiestatem imperatoriā deposuit. Stetit nō fracta: quia dignitatē imperatoriā prae se ferebat. Priore fortunā: inter fortunā Imperatoris. Nouos casus: q̄a nunc uictus erat. & i potestate uenerat Casaris. Viciū ducis: nō ignaui militis sed qualia uictū ducē decebat. Securo: quasi sine cura salutis q̄a licet peteret ueniā & si nō cōcessisset Cesar: tamen non magnificiebat. Si me degeneri: cōstitutio cōiecturalis est: cū quare de facto & disputatur. ut o Petrei & Afrani: sumpstis arma contra me: questio est: immo nō sumpstis: & p̄bat per locos ipsius cōstitutionis: Primo captat beniuolentiā a persona sui: cū ostendit se fortē esse q̄ mori honeste potuerit: si opus fuerit: a persona auditoris cū ostendit quā de iudice spes senp fuerit: & cū res eorū sapienter fortiter mansuetas factas ostendimus: & ita hoc loco a Casare beniuolentiā captat: quem fortē mansuetum ostendit: ideo dignus est a quo ueniā petatur.

SVLPI. Si me: oratio est suaforia ab utili & honesto: Captans enī Afranius a p̄sona sua auditorisq; beniuolentiā aperit cur cōsidat uitam a Casare impetrare. Inde cōsutat quā obicium possēta cōiectura eorū quā an acta sūt. & a iure q̄a qd̄ oportuit fecit: & sic uti statu cōiecturali & ab soluta iudiciali. Inde dedēs exercitū cū rei amplificatione peti a militia cōstatiōe tū quia uicti tū q̄a infelices sint. Degeneri: uili: & a Casare quē nobilē itelligit beniuolentiā captat. Fortis dextera: a p̄sona sua cōciliatio q̄ maluisset fortis mori q̄ indigno & turpi facere deditiōe. Rapido: subito iserendo. Salutis: uitae. Dignū donāda: quod credā te dignū a quo tū accipiā beneficiū. Nō partis: Cōsultatio est pompeiana inquit factiones nō sectamur nec ea mente ut tecū dimicaremūs p̄fecti exercitui sumus. sed eū duces eēmus motū est bellū ciuile. Causae priori: legationi nostrae & i p̄p̄eū officio qd̄ de bebamus. Dū potuit: quoad licuit & oportuit.

Nil fata moramur: cedimus diis & necessitati: nec impedimus successus tuos. Gētes hesperias: exercitū & hispanias. Aperimus: q̄a hac uictoria patebit tibi iter in orientē. Patimur te securi orbis relictū: sinimus te nihil uereri de occidente orbis occidentis. Non cruor: hoc in nos esse debes clementior qd̄ est tibi sine laborē & sanguine parta uictoria. Peregit: perfecit. Lasse manus: debilitate & fesse cedendo.

OMNIBO. Si me degen. ecce quomodo ostendit se fortē qui mori potuerit honeste nō turpiter uiuere si opus fuerit. Degeneri: id est uili q̄ indignus esset ut ab eo ueniā peteremus. Dextera fortis: id est uirtus qua oppeterē potius. At nūc: a persona auditoris beniuolentiā captat: sed q̄a credimus o Casar te esse dignū quā donec (id enim an̄ facere cōsueuisti) ideo supplices ad te uenimus. Non partis studiis: nūc descendit ad cōstitutionē hoc modo sumpstis arma cōtra me o Afrani: quomodo uis ergo ignosci tibi: immo nō sūpsi: questio est: p̄bat. unde proderit plurimū cōsiderare quā facta sunt ante rem: in re: & post rem: Ante rem: ubi fuerit ante quā bellū gereret: in hispania cū imperio: quā puincia Senatus populūq; Romanus ei tradidit ante quā bellū ciuile cōstaret: nā si post quā bellū constaretur arma sumpstisset: tunc culpā dūs esset. Consilii inimici: q̄a nō est demandata nobis puincia cōtra te: q̄a nos denique iuenit bellū ciuile: nā ante quā bellū ciuile mouerēt: puincia nobis cū imperio demandata est. Causa priori: id est populo romano a quo huic puincia p̄fecti eramus. Nil fata moramur. in re: uidelicet cū uolumus p̄bare p̄ cōstitutionē cōiecturalē aliquid factū: & ante quā factū fuit: aliquid ostendimus factū qd̄ non oportuit: aut nō factū qd̄ oportuit: p̄bata cōiecturali: hoc modo. In prouincia tenenda fecisti aliquid qd̄ nō oportuit: dici potest non fecimus: q̄a si puincia tenuissemus ultra quam necesse fuerit. dicere posses fuisse aliquid factum quod non oportuit. sed illam terminus quoad facta concessere: ergo non fecimus quod non oportuit. Nil fata moramur: fecimus quod oportuit: immo nō fecimus qd̄ nō oportuit: non oportuit tenere nos puincia post quā omnia experti sumus: quā humana necessitas tolerare posset: sed post quā dii nobis cōtrarii fuerunt nolimus contra deorū uoluntatē puincia tenere. Tradimus hesperias: descendit a cōstitutione cōiecturali ad deliberationē: nā omnis petitio habet de liberationē: uidelicet eius a quo petimus cū enim petimus aliquid: is a quo petimus deliberat dare uelut an nō ideo opus est suasionē. suasio omnis est in deliberatione: deliberatio habet finē honesti & utilitatis: quemadmodum dū petimus aliquid debemus suadere a partibus honesti: cū deliberamus aliquid: ab his dē partibus suadere debemus: deliberatio habet finem utilitatis: utile est ut in deditiōe accipias nos o Casar: quoniam ex hac deditiōe magnam utilitatem consequeris. Tradimus hesperias gentes: o Casar ueniā prestes: in tuā enim potestate tradimus hispaniam & orientalem plagam aperimus. Aperimus: eoas: id est orientales: nā dū nec hispania occidentalis regio contra te esset: non securus inuaderes orientem ubi Pompeius erat. Securus: q̄a te securum damus: ut nihil a tergo hostile relinquamus. Post terga: scilicet occidentis. Nec cruor: sua det a facili: q̄a hanc uictoriā Cesar inuentam consecutus es. Lasse: scilicet pugnando. Hoc hostibus unū:

hoc solum ignosce q̄ inuentam uictoriam accipias: & ne tibi uiliores uideremur.

Quod uincas ignosce tuis: nec magna petūtur
Ocia da fessis: uitam patiaris inermes
Degere quam tribuis: campis prostrata iacere
Agmina nostra putes: nec enī foelicibus armis
Misceri damnata decet: partemq; triumphi
Captos ferre tui. turba hec sua fata peregit
Hoc petimus uictos ne tecum uincerē cogas
Dixerat: at casar facilis uultuq; serenus
Flectitur: atq; usum belli p̄enamq; remittit
Ut primum iuste placuerunt foedera pacis
Incustoditos decurrit miles ad amnes
Incūbit ripis permissaq; flumina turbat.
Continuis multis subitarum tractus aquarū
Aera non passus uacuis discurrere uenis
Arctauit clausitq; animam: nec fersida pestis
Cedit adhuc: sed morbo egēs iā gurgite plenis
Viscerib; sibi poscit aq̄s: mox robora neruis
Et uires rediere uiris. o prodiga rerum
Luxuries: nunquam paruo contēta paratu.
Et questorum terra pelagoq; ciborum
Ambitiosa fames: & lauta gloria mensa
Discite quam paruo liceat producere nitam
Et quantum natura petat: non erigit aegros

neruosis uiris: endiadis est uel separa. O prodiga: in luxuriosos inuehitur in quos & Plinius p̄sertim lib. no no & decimo: & Iuuenalis & Horatius & Persius. Luxuries: in modestia. Prodigia: quae effundit & perdit res paratu: apparatu. Fames ambitiosa: diffinitio gula. Quasitog: in agris syluis & aquis. Et lauta gloria mensa: delicati & sumptuosi qui gloriam in dapum splendore locatis. Discite: ab hoc exemplo. Paruo: parua re. Producere uitā: uiuere. Quātū natura: paucis enī minimisq; rebus natura cōtēta ē. Erigit: autolit sanat. OMNIBO. Nec magna petuntur: a possibili nam cū petimus aliquid ostēdere debemus id quod petimus prestari posse ab eo quē rogamus: q̄ tu facere potes o casar: uidelicet ut dimittas nos ab armis hac conditiōe: ut post hac non liceat nobis: nec pro te: nec contra te arma sumere & tanquā emeritis militibus futuri tēporis stipendia nobis dabis. Petuntur: a te quae praestare potes. Ocia des: id est nos ab armis dimittas. Inermes: id est depositis armis: & relictā militia. Prostrata iacere: & putes animo nos ad interfectionē usq; occisos esse. Nec enim felicibus armis: arguit a partibus iustitiae. uidelicet a gratia: grā est ut bene merentibus pramiū detur: & male merentibus p̄na. q̄a infelices sumus pramiā nos habere nō debemus. nec igitur debes nos exercitui tuo felici cōiungere. Felicibus: q̄a cū nos infelices sumus participes uictoriae tuae nos esse nō decet. Turba haec: quantū pertinet ad exercitū nostrū nostrae fortunae satisfecimus: ideo nihil nobis relictū est qd̄ bellū ciuile sequelimus. Fata peregit: quādo semel uicta est. Vincere cogas: id est post quā semel uicti sumus nolimus ap̄lius uincere. Facilis: scilicet ad ignoscēdū. Vultuq; serenus: id est benignus q̄a q̄litas uultus significat animi intētionē. P̄namq; re. ut sint tāquā emeriti & uacationē habeāt. Ut primū iusta post quā Casar facilliter cōsensit petitioni Petrei & Afranii. statim milites ubi facultas data est ad aquarū flumina omnes sine ordine discurrūt. Iusta pacis: q̄a iusta pax erat: q̄ inter ciues cōponebat. Incustoditos: sicut ante seruabant ab hoste. Incūbit: id est instat nimia sui laborās. Flumina turbat: q̄a multitudine militū turbabat unda. Cōtinuus multis: dicit q̄ milites post quā semel facta ē bibēdi facultas tā uide aquas hausērūt: ut se ipsos suffocarēt. nā multi ex ipsis pramiā auuiditate bibēdi suffocati sunt. Cōtinuus tractus: id est haustus aquarū sine intermissione: q̄a uide nimis trahebāt. Arctauit: angustauit. Animas. i. uitā & spiritū. Feruida pestis. i. aqua uide hausta. Cedit: quāuis aquae supent & abūdarent: tū satiari nō poterant. Morbus egēs: id est uitū sitis ex inopia aquae cōtractū. Robora neruis: postquam tandē sitim expleuerūt uires in corpora rediere. O prodiga rerum luxuries: capta occasione poeta inuehitur in eos: qui curiosi sunt ciborū & qui terra marique quarunt: unde delicatum aliquid habere possint: qd̄ non necessitati suae conueniat: sed uoluptati sauisfaciat. O uos: inquit qui adeo solliciti estis in inquirendis uariis ciborum generibus aduertite &

SVLPI. Ignosce: noli imputare q̄ uicti sumus. Ocia: quietē & cōstatiōe ab armis. Inermes: ex amictoratos & dimissos a milita. Capis: per cōmiserationem cū dissuasiōe ut non feruet ipsos in usum suum. Prostrata: mortua. Damnata: infelicia & uicta. Partēq; triumphi: nec decet nos captiuos tecū triumphāre. Fata sua: suū officium fatalemq; militiae cursū. Victos: nos. Vincere: militare cū tuis. At casar. His auditis casar cū nō disset has partes miseratiōis nulli hoium minus cōuenisse: improbatetq; dū cum crudelitatem & totam causam. Constituit ut si de prouinciis excederet exercitusq; dimiterent se nemini nociturum: hancq; esse extremam pacis conditionem: dumq; res huc deducitur: ut hi qui habeant domiciliū ac possessiōes in hispaniā statim: reliqui ad uarum flumen dimittantur ne cui de his noceat. Poeta paucis uerbis hac obruens militum decursum ad flumina cum luxuria improbatione exequitur & uarios petreianorū affectus explicat. Facilis. exorabilis. Serenus: latus. Flectit: mouetur & exoratur. Remittit usū belli p̄namq; cōcessit cōstatiōnem a militia & impunitatē. Iusta: benigna. Incustoditos: a casarianis. Incūbit: inclinatur ut bibat. Turbat: turbida reddit. Permissa: cōcessa. Cōtinuus: multū ex cōtinuo potu quasi sūt suffocati: & tamē adhuc sitiebāt. Tractus: haustus potus. Aera non passus: qui nō sinit spirare & respirare. Venis: arteriis & fistulis spiritus. Arctauit: strinxit collisit. Animā: spiritū. Multis: militibus. Pestis feruida. uehemēs sitis. Cedit: cessat. Morbus egēs: sitis indiga & insatiabilis. Nam quo plus sunt potae plus sitiuntur aqua. Robora & uires: robusta uires &

LIBER

considerate quam paucis rebus humana uita possit esse contenta. Hi enim recuperare uires suas aqua & pane contenti. Luxuries: superflua rege abundatia. Prodigia. i. qua rebus abuteris. Prodigus dicit a prodige re. i. consumere & dicit qui sua bona nequicq̄ consumit. Nunq̄ contenta. i. qua semp magno sumptu cibos & epulas parare soles. Ambitiosa. i. cupida: ambitus pprie dicit cupiditas honoris: sed pro omni cupiditate aliqui ponit. Paruo paratu: qua nunq̄ faciri possis. Discite: nuc̄ exēplo horz militū qui satis habuerūt aquā haurire & panem comedere. Paruo. i. aquā exiguo sustētari possit humana hoīs natura. Aegros: agrotantes. est argumentum: si agrotantibus aquā facile pponētibz medicis satis erit ad recuperandā ualitudinē pristina nam: quanto magis sufficet corporibus ualidis.

SVLPI. Nobilis bacchus: Vinū cuius patriam titulumq̄ senectus deleuit: ut Iuuenalis ait.

Ignoto cōsule: signabant enī in doliis & testis a cōsulibus tēpora. Diffusus: expressus & cōditus. Auro: uasis aureis. Myrrha: poculis myrrhinis. Myrrha humor est qui sub terra in oriente densat calore. uarietate colorz grata & nitida potius q̄ splēdida ut Plinius lib. xxxvii. ait

Puro gurgite: simplici aqua. Satis ē fluuiusq̄ ceresq̄: sufficit aqua & panis. Horatius inquit se iunus raro stomachus uulgaria temnit. Idē: Cū sale panis latrantē stomachū bñ leniet. Cicero in tusculanis lib. qnto ait: Darius i fuga cū aquā turbidā & cadaueribus inquinatā bibisset negauit unq̄ se bibisse iucūdius. Ptolemeo peragran ti aegyptū comitibus nō cōsecutis cū cibarius in casa panis dat̄ eēt nihil uisū illo iucūdius. Heu miseri: parcemia est. Victori: casari. Tutus: ille casaris iussu. Innocuus: nō nocēs: ul cui nō nocetur. Curaz: bellicaz. Vrbes: patrias

O quantum: Afranianos inquit militiā & laboris penituit & qd̄ nō prius se dedidissent: seq̄ felices uacatione existimabāt: cū uiderent tantum laboris superesse uictoribus. Vibrasse: imississe. Frustra: q̄ nō exauditi sūt. Vlis marte secūdo: casarianis. Dubia: incertā an sint superanda. Vt nunq̄: quis fortuna incerta nunq̄ fauere desistat. Labet successibus: cadata p̄speritate. Terras: in macedonia aegypto aphyrica & hispania. Fata: euētus. Felix: in solatiū petreianoz & casarianoz inuidiā poeta foelicē censet qui in tanta ruina scit ubi scit moriturus. Nutate: inclināte se.

OMNIBO. Nobilis bacchus: idest uinum pretiosum quod magno pretio comparatur & aduectum ē. Diffusus ignoto consule: idest uetustum uinum: nam quanto uetustius est tanto ualidius: iō dicit ignoto cōsule propter antiquitatem quia ro. tempora a consilibz dinumerabant: ergo consule ignoto idest cuius nomē propter uetustatem incognitū est. Non auro myrrhaq̄. i. nō aureis poculis & myrrhinis bibebant. Myrrha rhina mittuntur ab oriente: ut refert Plinius Inueniunt enim ibi in pluribus locis: nec insignibus: patrii regni: p̄cipua tamen in carmania. humorem putant sub terra calore densari amplitudine nunq̄ paruos excedūt abacos: crassitudine rata uasipotio: splendoris sine uiribus: nitorq̄ uerius quam splendor: sed in pretio uarietas colorum: subinde circumagentibus se maculis in purpuram candoremq̄ & tertium ex utroq̄: ignescēte ueluti per transitum coloris purpura rubescēte: aut lacte candescēte: sunt qui maxime in iis laudēt extremitates: & quosdam colorum repercussus: quales in caelesti arcu spectātur his marula pingues placent: trans lucere quicquam aut pallere uitium est. Flu. idest aqua pro parte sui ponitur: ut restinguere fontibus ignes.

Ceres: deā p̄ fruge posuit. Heu miseri: nuc̄ in eos inuehit qui cupiditate bella gerūt: quos dicit miseros esse seu uincant: seu uincantur: si uicti fuerint: necesse est ut seruiant: si uicerint nunquam a bellis desinent: sed bella ex bellis fauiunt: cum alia semper appareant. q̄ miseri sint ex hoc cognosci pōt: quia depositis armis in extrema miseria constituti ceperunt esse multo feliciores uictoribus suis. Tunc: probat q̄ securi sint depositis armis milites cū antea armati in extrema miseria constituti essent: & tuti esse nō poterant: nunc uero inermes securi sunt: quod eontrario uidetur. Victori: casari. Tutus: qui neminem timebat. Innocuus: cui nemo noceret. Liber curarum: qui ante magnis curis & sollicitudinibus agitabatur: cum mortis periculū ante oculos haberet. Spargitur: diuiditur. In oras suas: idest in patriam suam: quia in suam quisq̄ patriam redibat. O quantum donata: postq̄ depositis armis semel liberi fuerunt: p̄nitentiam agebant seip̄s incutantes: quod sitim & aliarum rerum inopiam: tam diu perpesti fuisset. O quantum: cum admiratione quadā legendum. Pace potitos: potentes factos pacis quam cōsecuti erant: potitur aliquis cuiuspiam rei: qui potēs factus est rei qua cupiebat ut. Virgilius. Optata troes potiontur arena. Tolerasse sitim: stultos se quodam modo fuisse intelligebant: & stultitiā suam damnabant: quod depositis armis potuissent oīa abunde conseq̄.

Rogasse bella deos: constructio latina: idest precibus petisse a diis. Frustra: quia obtinere nequerunt. Ne pe uis: rationē asserit: quā obrē p̄nituerit eos tāta cupiditate uictoriā a diis exoptasse q̄ intelligebant se nunc feliciores esse uictoribus & quodā diis optabant ipsi dāno: potiusq̄ utilitati futurum: hoc cōparatione sui & hostium intelligebant. Videbant enim multa bella restare Casari & militibus suis: ut unius belli finis: principū

Myrrha

Nobilis ignoto diffusus consule bacchus
Mō auro myrrha uebibunt: se d gurgite puro
Vita redit: satis est populis fluuiusq̄ ceresq̄.
Heu miseri qui bella gerūt: tūc arma reliquēs
Victori miles spoliato pectore tutus
Innocuusq̄ suas curarum liber in urbes
Spargitur: o quantum donata pace potitos
Excussis nunquam ferrum uibrasse lacertis
Poenituit tolerasse sitim: frustra q̄ rogasse
Prospera bella deos: nempe uis: marte secūdo
Tot dubiā restant acies: tot in orbe labores
Vt nunquam fortuna labet successibus anceps
Vincendum totiens: terras fundēdus i omnes
Est cruor: & casar per tot sua fata sequendus.
Felix qui potuit mundi nutante ruina

QVARTVS

pium alterius esset: quāuis et oīa Casari prospere cederent: tamen opus esse longiore tempore antequam tūctoriā plene cōsequerēt. Dubia: acies. i. incertā pugna. Tot in or. la. q̄ opus erat ut Pōpeiū terra mariq̄ persequerent: qui magnis exercitibus terrestribz atq̄ maritimis abundabat. Vt nunq̄ for. & supposito nō cōcesso tū: q̄ nunq̄ fortuna sit casari aduersa: tū saepe numero gerēda sūt bella: ut magno labore uictoria cōstet. Ordo est: uincēdū ē toties: cruor est fundēdus in oēs terras: & casar est sequēdus per tot sua fata. Vt: quāuis Fortuna anceps. i. quā semp dubia & incerta esse solet euentibus. Vincēdū toties: quīs oīa ex uoto casari succederēt. In oēs terras: in oēs partes terraz: in oriente: in occidēte: in meridie: ubi Pōpeiū exercitus suos habebat. Casar sequēdus: necesse est ut casaris milites ipsū sequant. Per fata: per fortunas: qui ubiq̄ in piculo est: uincat ne an uincat. Felix qui po. cōparatiōe casaris atq̄ suoz felix est qui sit iam ubi habitaturus sit. qui sequunt casarē incerti sunt quas colonias habitaturi sint pro p̄mio uictoria: milites enim uictores in colonias mittebant more maioz: dicitur uictos illos habituros patriā ubi geniti & educati sunt: uero uictores milites casaris adhuc nesciuerē quā partē habitaturi sint. Nutante ruina. i. cū mūdus omnibus ruinā minetur. nam cum esset imperium romanum longe lataq̄ porrectum & ferme oēm terraz orbem cōprehenderet: motis romanis mouebat uniuersus orbis.

Quo iaceat iam scire loco: non p̄clia fessos
Villa uocant: certos nō rūpūt classica somnos.
Iam coniunx natiq̄ rudes: & sordida tecta
Et non deductos recipit sua terra colonos
Hoc quoq̄ securis oneris fortuna remisit
Sollicitus menti quod abest p̄mor: ille salutis
Est auctor: dux ille fuit: sic p̄clia soli
Felicis nullo spectant ciuilia uoto.
Non eadem belli totum fortuna per orbem
Constitit: in partes aliquid sed casaris ausa est
Qua maris adriaci longas ferit unda salonas
Et tepidum in molles zephyros excurrit iader.
Illic bellaci confixus gente curetum
Quos alit adriaco tellus circumflua ponto
Clauditur extrema residens antonius ora

SVLPI. Fessos: petraneios. Certos: nō interruptos: & suo arbitrio initos. Sordida: nigra fumosa. Sua terra: patria ppria natale solum. Colonos nō deductos: habitatores nō alio trāmissos u accidet ueteranis casari qui in nouas colonias deducēt. Remisit hoc oneris: imiū nūc hanc p̄mā. Quod abest p̄mor: qd̄ nec pōpeiū nec casarē timēt: legitur & fauor hoc est studiū uel in pōpeiū uel in casarē. Ille: casar. Ille: pōpeius. Nullo uoto: nō enī plus uictoria pōpeiū q̄ casari p̄cabant. Nō eadē: Florus poeta: fere uerbis hoc idem explicat inquit. Aliquid tū aduersus absentē ducē ausa fortuna est circa illyricū & aphyricā quasi de industria p̄spera eius aduersis radiarent. q̄pe cum fauces adriatici maris iussi occupare Dolabella & Antonius ille illyrico hic corcyrico littore castra posuissent: iā maria late tenēte pōpeiū legatus eius Octauius libo ingētibus copiis classicoz circūuenit. Vtranq̄ deditionē famēs extorsit Antonio missa quoq̄ a Basilo in auxiliū eius rates q̄ les inopia nauū secerat noua pōpeianoz arte cyclicū actis sub mare funibus capta: quasi per in daginē duas tū astus explicuit. Vna quā opiter

ginos ferebat in uadis hesit. Nō cō. ea. nō p̄stitit similis & p̄spera sed aduersa. In partes: cōtra classes & exercitus. In mari enī adriaco obsessus est antonius a pompeianis. Ferit: percudit alluit. Salonas: urbē & emporiū in dalmatico littore ut tradit Strabo. Longas: exporrectas. Iader: dalmatia in adriacū mare excurrēs oppidum: qd̄ Iadera appellat. Tepidū: nō frigidū. Molles: mites. Illic antonius: legatus casaris. Bellaci: pugnaci. Curetū: brūdisinoz. In secūdo dixit: Vrbs est dicta olim possessa colonis: Curetes ut Strabo lib. x. docet gētes fuere in creta dicta a cura. i. a tōsura quasi detōsi uel a curo monte: uel quia sicuti corā idest puella muliebres longas stolas induunt. Tellus: corcyra: insula ut indicat Florus. Circūflua: quā circūdat tur mari. Claudit: obsidet. Extrema: ultima quā casar tenebat.

OMNIBO. Quo iaceat: in quo loco moriturus sit: & uicturus reliquā uitā suā t̄ps. Nō p̄clia fessos: nā hi milites iā sūt securi belloz: & cū cōiugibus ac liberis suis acturi sūt uitā: & i suis tectis hitaturi: ubi geniti & educati fuerūt. Vocat se. f. dimissis armis & relicta militia. Sōnos cer. q̄ nō sūt solliciti de bello iminēt. Nati: recipiūt eos q̄ patriā redire ad suos. Rudes nā. i. fates q̄ adhuc i cupabilis nutriūt. Sordida te. uilia & iō pacifica: q̄ raro discordia i hūili tecto: sed i magnis p̄cipū adibus discordia regnat. Sua ter. in q̄ nati sūt & educati. Deductos. f. i alienas colōias: iter municipiū & colōias hoc iter est: municipiū d̄ oppidū illd̄ cuius ciues donati sūt digniori ciuitate e diuerso appellat colōia: cū a digniori ciuitate mittunt ad inferiorē: re cte ergo dicit hos milites felices: hoc ē felicitatē suā auget: q̄ uidelicet nō cogentē relicta patria ubi nati sunt i alienas colōias deduci. Hoc quo. se. hoc quoq̄ accessit ad felicitatē eoz q̄ securi sūt & nullum onus merue bāt: nullūq̄ laborē militiā. Menti. i. a mēte eoz: q̄ nil metuāt: utercūq̄ uincat: haud i magno discrimie ponunt. Fortuna re. fortuna hoc addidit ē ad felicitatē eoz: ut sine pauore sint uter casar & pōpeiū uicat. Oneris: nā magnū onus ē p̄mor. Sollicitus: ab effectu q̄ reddit hoēs sollicitos. Saluti au. q̄ casar: cū paulo añ uenisset in p̄tē suā ipsi salutē dōauit. Ille: pōpeius. Nullo uo. q̄ nō optat ut casar magis q̄ pōpeius: aut e di uerso uicat. Nō e. b. sicuti ātea res oēs fortuna ca. felicit ex uoto cedebar: at nūc oīa i iuidia mutata sūt: nā fortuna tāetū ca. fauebat: tū aduersus eū nō nihil sinistri ausa ē. In: cōtra. Ferit sa: i illyrico littore & dalmatico ausa ē casari aduersari. Salona: ar. ciuitas ē dalmatia quā pollio expugnauit & de ea speciosissimū triumphū egit: uñ filiū suū de noie capta: urbis Saloninū appellari uoluit. Salona: imperium dalmataz fuit: hac gens ut refert

Salonae
Iader
Curetes

Strabo. annos cōpluris aduersus ro. bella gessit: castella ad. L. habuit dignitate praestantia. Lōgas: respexit ad sitū urbis ita albā longā dicimus. Tepidū iader: nō q̄ iader sit generis neutri: sed retulit ad flumē tepidū: iader autē flu. est in adriaticū mare fluens: unde oppidū est haud procul ab eo iadra appellatū. Tepidū: q̄ in occidēte est: & zephyrus semper est tepidus. Illic bellaci: narrare incipit nūc quō nō nihil aduersū in illyri eo passus fuerit caesar. Historia ita se habet: cū fauces maris adriatici. C. Antonius & Dolabella caesaris legati ipsius iussu occupassent inde in illyrico littore alius: alter in Dalmatico castra posuissent. Pompeio oīa iā maritima loca tenente. Octavius Libo cylix repēte cū oī exercitu classicorū utrunq; circūuenit: & fame quidē antoniū in deditionē abstorfit: quin etiā rates quā in auxiliū eius uenerāt cū Basilo: nouo pōpeianorū: marte sinibus occultis in medio mari extensis cylica arte captæ sunt: duas tū astus explicuit: una quæ ferebat opitergi nos in uadis haesit. facinusq; memorabilis posteris edidit q̄ppe uix mille iuuenū manus circūfusi undiq; exercitus per totū diē tela sustinuit & cū exitū uirtus nō haberet: tū ne i deditionē ueniret: hortante tribuno uulteo mutuis iētibus in se cōcurrat: & ad unū oēs occisi sunt. hoc est quod fortuna operata est cōtra caesare. Curetū. i. cretensū quia cretenses milites auxiliantes secū habebat. Curetes ut ostendit Strabo: quidam ad Acarnanes: quidā ad Etolos assiscunt: & nōnulli a creta: aliq; ex euboea genus duxisse asseuerāt. Quos alit: deserti bit insulā curetū. Ponto: in medio enī mari adriatico posita est creta. Illic: in illyrico littore ubi castra posuerat. C. Antonius: nā Dolabella in dalmatico posuerat.

SVLPI Cautus ab incurfu: quia in loco munito forti manu stipatus cōtra uim erat. Recedat: absit ea enim opprimebat. Expugnat: uincit munitissima. Submittit: subministrat. Ceres: triticū fatū. Flaua: epitheton. Protulit. emisit. legit & pferit. i. exerit. Segetē: herbā frumenti quæ uix exorta attondebatur. potes & per hypallagē legere. Miles: Antonianus qui herbis uescebat. Miseris: miserabilibus. Attonso aruo: depastis herbis uiridibus siccas glebag; aggeris absūperat. Ut primū: poeta ait q̄ Florus hanc narrat historiā ait is enī: qd Antonius obsessus q̄primū uidit basilū ducē & socios auxiliares statim fabricatis nauibus conatus est euadere. Sed cū eius duæ triremes pferit sent: ratis tertia cathenis pōpeianorū inhaesit. q̄ quidem memorabile posteris dedit exēplum. Quippe uix mille iuuenū manus circūfusi undiq; exercitus per diē totū tela sustinuit: & cum exitum uirtus nō haberet: tū ne in deditionē ueniret hortante tribuno uulteo mutuis iētibus in se concurrat. Socios: caesarianos. Basilū: praefectū classis. Terræ aduersa: illyricā ubi Dolabella erat. Exquisita: excogitata. Furta fuga: apparatus occultū discessus. Extendūt: ordināt. Leuant: erigunt: struūt. Sed firma: Florus nō ait antonianos edificasse: sed a basilo missas Antonio rates quales inopia nauū fuerat. Cōtexūt robora: cōponūt rates hoc est trabes sibi cōnexas. Ductū: structura & ordine. Molibus: ponderibus magnis. Nāq; rate: Ratis: hoc pacto est structa posita sunt in geminū ordinem sexaginta schaphæ quas trabibus deuinxerūt & cratibus contexterūt: remis tū intra ipsū ordinē nō extra ordinatis & collocatis. Cuppæ: Cuppæ pprie sunt uasa magna in poculog; aut paraplidū formā: ut est trapezi cōcauus locus: Vt eo uerbo Cato in primo de re rustica & Varro dixit Cuppas uinarias & cuppas acetī. Cathenis: trabibus cōnexis & iplicitis quæ cuppas ligabāt. Excipit: recipit & sustinet. Alnos: trabes ex alno.

OMNIBO. Cautus ab incurfu belli: prouiderat inquit ne qua parte hostes inuaderēt: sed nō prouiderat cōmeatibus. Si sola recedat. nō prouiderat cōmeatibus: sed hæc pars magna illi & necessaria deerat: unde exercitus fame, obsidebatur. Tuta. i. loca etiā si in tutissimo cōstitueris. & nō suppedientē alimēta necesse est ut spōte in hostiū potestate uenias. Nō pa. describit quanta inopia Antonius & milites sui laborarēt: iam enim herbas cum radicibus euulserant. Pascendis equis: multo minus nutriendis hominibus. Proferit: pducit ab eo quod praecedit id quod psequitur: nam primo seritur seges: deinde oritur. Segetem: frugē: uel pōt esse hypallage: & segetem pro terra posuit. Virg. Quid faciat latus segetes. Spoliabat gra. cam. mil. delicientibus aliis rebus terrā quoq; in usum suum milites colligebant. Attonso aruo: more iumentorū: iam inq; cōsumptis herbis ad radices usq; tendebāt. Castroz; siccas: quia aggere castra circūdederant & ex aggeribus herbam dentibus carpeferant. Ut primū: nunc describit quomodo res gesta fuerit: nam Antonius ad hanc inopiā redactus ubi basilū uidit ratis auxiliariibus uenisse: parauit se ad fugā: si quo nō posset: furtim e manibus labi: quō aut fecerit poeta describit. Basilū: qui cū auxiliariibus uenerat nauibus. Fuga: ad fugā. Neq; enim: declarat quia sibi rates nō fm ritū fecerāt. Extēdūt: producūt: nō de more naues adificāt longas: quas uulgo galleas uocant. Puppes leuāt. i. leuiore puppes faciūt. More. i. antiquo. Leuāt: atollunt gerendis molibus. Rates: uulgo dicitur cum multa ligna inuicem connexa officium & usum nauis praebent. Firma robora: ualida ligna. i. gerendis molibus. i. ad sustentandas moles grauiore. In solito ductū: id est tractū nō solito: nunq̄ antea tale aliqd factū erat. Nanq; ra. declarat qd dixit robora firma cuppæ: q̄

Cautus ab incurfu belli: si sola recedat
Expugnat quæ tuta fames: non pabula tellus
Pascendis submittit equis non protulit illam
Flaua ceres segetem: spoliabat gramine cāpum
Miles: & attonso miseris iam dentibus aruo
Castrorum siccas de cespite uulserat herbas,
Ut primum aduersa socios in littore terræ
Et basilum uidere ducem: noua furta p æquor
Exquisita fugæ: neq; enim de more carinas
Extendūt: puppesq; leuant: sed firma gerendis
Molibus insolito contextunt robora ductu:
Namq; ratem uacua sustentāt undiq; cuppæ.
Quarum porrectis series constricta cathenis
Ordinibus geminis obliquas excipit alnos:

naues quas hic cuppas hulus pōt uocāt. scutellæ dicunt alio loco. i. ad similitudinē scutellæ: uel cuppas has undiq; struxerāt longo ordine cathenatas: quæ hanc ratem sustinuerunt uerbi cā. hic ratis erat: utrinq; erant scutellæ siue cuppæ: quæ sustinebāt hanc ratē: & a fronte & a tergo nauigātes latebāt sub hac rate: & in ipsis cuppis tribus ordinibus nauigabāt: mouebāt ratis: illi admirabant quare moueret: cū nullū uiderēt remum: sed hoc erat q̄ interius nauigabāt. Vacua: q̄ nihil in his prater remiges uehebant. Cathenis: quibus cōiunctæ teuebant. Obliquas alnos: transuersos remos: materiā pro materia posuit. Geminis or. quia sicut ordines duos habebāt a tergo: ita interius ne uideri possint.

Nec gerit expositum telis in fronte patenti
Remigiū: sed quod trabib; circū dedit æquor
Hoc ferit & taciti præbet miracula cursus
Quod nec uela ferat nec aptas uerberet undas
Tunc freta seruantur dum se decliuis undis
Aestus agat refluorūq; mari nudentur arenæ.
Iamq; relabenti credebant littora ponto
Missa ratis prono defertur lapsa profundo
Et geminæ comites: cunctas super ardua turris
Emiuet: & tremulis tabulata minātia pinnis.
Noluit illiryce custos octavius undæ
Confestim tentare ratem: celereq; carinas
Continuit: cursu crescat dū præda secundo:
Et temere ingressor repetendū inuitat æquor
Pace maris. sic dum pauidos formidine ceruus
Claudat odoratq; metuentes aera pennæ.
Aut dum dispositis attolat retia uaris
Venator: leuis ora tenet clamosa molossi.

re & capere. Celer es: expeditas. Crescat: dū præda: dū reliquæ egrediāt ne captis primis statione tenerēt. Temere: incaute. Inuitat: nō inuadēdo. Ad repetendū æquor: ad nauigādū cū reliquis nauibus quas plures putabat. Sic dū: Octavius uenatori naues ceruis cathenæ retibus sagittis & canibus cōparāt. Claudat: includat. Atra: odorē aereū. Est enim odor corpus aereū. Pennæ odoratæ: synecdoche sagittæ uenenatæ: q̄ a ueneno odorē accepit. uel per pennas intelligimus quas in retiū funibus ad terrorem serarū uenatores apponunt pro quibus rubri panni frustulis utunt. Attolat: erigat. Varis: periculis furcis quæ retia sustinet. Vari quoq; Nonio auctore dicunt qui plantas obtortas expensāsq; habēt. Clamosa: laurantia. Molossi: canis epyronici. Epyrus enim molossia dicitur.

OMNIBO. Nec gerit expositū: a frōte uidebant cuppæ: sed nō hic erāt remiges qui uideri possent sed a tergo. Telis. i. hostiū: quia potuissent ab hoste uulnerari: si in frōte fuissent. Remigiū. i. remiges expositos. Circū dedit: ipsi remiges trabibus æquor circū dederant. Taciti miracula cursus: quia mouebatur ratis: nec unde moueret quisq; percipere poterat. Nec uela: nō sustinebat uela: quibus uento impulsis nauis feratur. Apertas: patentes nudas: quia interius remi impellebāt æquor: & ita ratē mouebāt. Tunc seruant: & cū ita parata esset: expectabāt donec mare faceret refluxū (q̄ quotidie mare fluit & refluit) & undā haberēt q̄ ratē sustinere posset. Seruāt: obfuāt. Decliuibus un. q̄ declinat. Iamq; relabenti: postq̄ mare refluxisset: & unda sufficiens erat: ut ratē sustinere posset: illā maiore cursu cōmouerūt. Relabenti: q̄ fluēt obseruāt undā maris. Geminæ co. i. naues: q̄ ea ratis lōgas secū duas naues hēbat. Pinnis. i. cū. Minātia ta. i. eminētia. Tre mulis pin. q̄ sicut mouebant naues ita & tremere uidebāt ppugnacula. Noluit illiryca: nūc dicit quō se egerit Octavius libo cylix peritissimus: tamen inquit facile posset eā nauē obruere: tū nihil ondit in suis se castris facere: ut spem auget hostibus: & reliquas naues etiā in pontū deducerēt: ut maiore prædā capere posset. Præda. i. naues prædandæ deducant in mare. Inuitat ingressos. i. hostes ut iteꝝ alia naues deducantur in mare. Pace maris. i. relicta: quia nihil ipse infestabat hoste. Sic dū pauidos: per similitudinem ondit quomodo Octavius libo cylix peritissimus non prius fraudes suas aperire uoluit: q̄ sp̄ oibus daret posse eos liberius fugere: ut oēs e castris & e loco tutiore deductos una oēs cōprehenderet: nā ita eos illexit: sicut uena or facit: cū tubet oēs canes qui latrare cōsueuerūt remoueri: & eos tū mittit in saltus: qui prædā inuestigare didicerūt: postea cū præda pauerit: tunc oēs in eos canes emittit: ita & iste pyrata fecit: cū oēs relicti castris mediū mare tenerēt quosdam emisit qui latentibus cathenis naues illaquearēt. Cōparat autem Octaviū libo nem uenatori. romanas uero naues Antonii & Vulteii comparat ceruis. Metuentes aera pennæ: dicunt enim rubras pennas uehementer formidare ceruus: Venatores igiꝝ cū ad locū puenerint: ubi cerui frequēti

Vari
Molossi

Cuppæ

saltem oem circumdant funibus: & de funibus pennas rubras suspēdūt: ut Virg. Rubra pavidos formidine pen-
na: qui cum de saltu effugere uelint ad funē sape ueniūt: de quo penna rubra dependit: qui cum timēt nunc
huc nūc illuc redeūt: has adeo dicit pennas ceruos formidare: ut anteq̄ illas uideant earū odorem sentiant.
Odorata penna: i. cuius odorem sentiunt a uentis deportatū. Dispositis uariis: i. perticis: Varrus per ge-
minū r significat perticam: qua retia circumdant. Molossi: molossia eadē est quæ & epyrus: primomolossia:
deinde chaonia appellata est a molosse & chaone: ut Virg. Chaoniamq̄ oem troiano a chaone dixit: iō mo-
lossi dixit per excellentiā: quia ibi canes uelocissimi nascunt. Lewis: i. agilis & uelocis.

SVLPI. Sparthanos: lacedemonios canes.

Credidit: committit uagari uel finiē. Colligit ue-
stigia: obseruat signa pedū. Præsto rostro: non
emissa uoce e rictu. Cubilia: locū ubi fera cu-
bat. Loro tremulo: cauda tremēti translatio est
Cōplent moles: implent militibus rates. In
sula: corcyra in qua erat Antonius. Quo tpe
sub solis occasum: & i crepusculo quū nox ad-
huc a solis qui occidit splendore impedit. Cy-
lix: Cylices qui erāt in classe Octauii. Antiq̄:
quam iam olim in pyratice exercuerant. Va-
care: uacuum esse superficiē maris ut cathenas nō
apparent. Vincula: cathenas & funes hama-
tos. Medio ponto: sub aqua maris. Laxas: lē-
tas. Fluitare: fluxū moueri cū aqua. Scopu-
lis: diuersis scilicet ut ab uno in aliū extenderen-
tur. Quæ sequit̄: idest secūda. Tardata: retē-
ta. Sed tertia: i. rates ex cuppis in qua erāt opi-
tergini rapta est ad praruptam quandam & cō-
cauā rupē quam poeta describit. Adducto: tra-
cto. Impendent: iminēt. Moles ruitura: ru-
pes exporrecta quæ iam iā casura uidet. Stat:
non cadit. Mix: præfatio est interposita. Syl-
uis: quæ sunt supra rupē. Pontus: fluctus maris
Cœcis: obscuris & ignotis. Tectum: latens.

Restituit raptus: emittit quod rapuit. Cauernæ:
antra. Euomuere fretū: emittere aquā quā
attraxere. Contorti uorticis undæ: undæ uorti-
cosæ & uehementes superat charybdim quæ at-
trahit & uomit aquas. Taurominitanā: Tau-
rominiū mons asperrimus in sicilia super quo
& oppidū Taurominiū est non procul a massā
na quod Zanclei cōdiderunt. Hic: iuxta hanc
rupem. Colonis: ciuibus opiterginis: Opitergiū oppidū est in uenetia.

OMNIBO. Sparthanos: nam in lacedemonia & in Creta insula optimi canes nutriunt: Horatius. Aut
fuluus lacon. Credidit: committitur. Ligat: sic reprimat canes uenator: sicut, classē suā retraxit Octauius. Nisi
qui præsto uestigia rostro: nisi tacitis canibus qui nihil aliud agunt: nisi odore nariū huc & illuc cursantes inue-
stigant feram. Rostri: appellat nares canis: nam olfactus canis nares acutæ sunt in rostri similitudinem.

Vestigia: nam uestigare proprie est canū qui per uestigia sequunt ferarū odorem. Nescit la. nā canes olfactu
ci sunt docti: cū feram uiderit latratū tenēt. Contentus tremulo: huiusmodi canes cū ad cubile uenerint lepor-
ris nel alterius feræ cōcutit lorū: quia ligatus a uenatore tenetur: tunc intelligit uenator inuentā esse feram: ecce
non discedit a similitudine. nam ille peritissimus pyrata miserat qui funē sub mari latentē ducerent quo funē
illaquearent naues hostiū. Nec mora: antoniani igiē milites & opitergini: ubi uiderunt neminem moueri ex
hostibus crediderūt metu desistere: ergo una oēs relictis castris in mare naues deducūt. Moles: naues ma-
gnæ. Cōplent: implent. Virg. Complentur uallesq̄ cauæ. Auidæq̄: solent poetæ quod obscuræ dicunt p-
ephexegem exponere. Insula: ubi castra Antonius posuerat. Ratibus pe. i. cū rates milites cōscendissent

Quo tempore: describit tempus crepusculi noctis: crepusculum tempus illud dicit incertum: cum nec ple-
nus est dies: nec plena nox: nā κρη πειρος dicitur latina dubius. Lux ex. i. occidens sol. At pompeianus: sicut
uenatores retia tendūt: & fune saltū circumdāt: ita hic pyrata funes medio mari extendit ut illa quearet fugient
um naues. Pompeianus: quia cylices fuerūt pyratæ: cōtra quos magnus Pompeius missus duoz mensium
spacio mare uniuersum iuestissimū pyratibus reddidit: deinde pyratas ut uires eoz dissiparet in diuer-
sas colonias misit: & cum ante mare habitaret in continentē terra sub specie beneficii habitare fecit: ideo ama-
bant eum quasi beneficio eius astricti: & partes ipsius sequebantur. Antiqua arte: i. cuius erat peritissimus
& assuesctus. Summa fre. i. superficiē. Vacare: i. uacuum esse: quia in superficie maris nihil doli esse uide-
bat: sed sub mari miserat qui funes & cathenas ex transuerso ducerent: quibus hostium naues caperentur.

Suspendit: quia uincula non tetendit sed laxauit: ut naues quæ captæ essent nō sentirent. Religatq̄ cathe-
religat eas: ut cum postea nauis se senserit captam: tunc copia fiat circumueniendæ nauis. Illyricæ ru. i. lito-

Tauromi-
nium

Opiter-
giua

ris illyrici. Nec p. noluit primā nec secundā nauem capi ut reliquæ spem cōciperent fugæ. Nec illa qua: seg-
tur. i. secunda nauis. Sed tertia moles: idest tertia nauis: quæ plus hominū uehebat. Adducto fu. quæ funē ad-
duxerūt: & sic ad littora impulsa nauis cōstitit. Impendit: describit locū quo ratis capta adducta est quæ onera-
ta erat militibus: crepido hinc porrecta est in mare: quæ fluctus cū littora sape pulsarent concauit fecerāt: ut
rupes crepidinis pendere uideretur: & sub hanc crepidinē deducta est nauis. Caua: scilicet fluctuū inundatio-
ne. Moles: rupis illius & crepidinis. Mirū: interpositio est. Ruitura: quæ si quis suppositus fuerit crepidini
timet semper ruinā rupis quæ nō cadat. Aequor inumbrat: quæ rupes porrecta est in mare: & in rupe nata
sunt arbores iō dicit inumbrari æquor. Fractas: dicit fluctus sub hanc crepidinē nauifraga corpora sape iuo-
uisse: deinde quæ natura maris est ut nihil sordidi cōtineat: ex eodē loco euomere cōsueuerat quæ antea absorpse-
rat. Submersaq̄: quæ naufragio perierāt. Abscondit: illa corpora & naues fractas. Restituit: reuomuit rapi-
nas. Cumq̄ cauerna: dicit quæ rā feruens mare ibi est: ut cū inuoluūt uortices imitē siculā charybdim. Tau-
rominitanā: nā ut traiectu charybdis ostendit profundū quidē imensū: quo inundationes freti mirū in modum
nauigia detrahunt: magnas per conditiones & uortices præcipitata: quibus absorptis ac dissolutis & naufragio
rū fragmenta ad taurominitanū litus attrahunt: taurominiū cōdiderunt zanclei: ut refert Strabo. & urbs est
non peula Messana. Euomuere: eructauere fretū. Vortex: a uertendo dicitur. Feruore: quia maior est feruor
huius maris quæ siculā charybdis. Hic opiterginis: redit ad id quod omiserat: & ostendit rationē cum descripserit:
dicit enim in hunc locū raptā nauē & cathenis illaqueatā fuisse: quæ opitergini uehebant: Hic opitergini trāspa-
dani Cæsaris auxiliares fuerunt qui teste Luitio in eo codice: ubi summatim rerū gestarū capita referūt: rate sua
ab hostilibus nauibus clausa: potius quam in potestatem hostium uenirent: inter se concurrentes: occubue-
runt. Moles: ratis.

Constitit: hanc omni puppes statione solutæ
Circumeunt: alii rupes ac littora complent.
Vulteiis tacitas sensit sub gurgite fraudes:
Duxerat ille ratis: frustra qui uincula ferro
Rumpore conatus: poscit spe prælia nulla
Incertus qua terga daret: qua pectora bello:
Hoc tamen in casu quantum deprænsa ualebat
Effecit uirtus: inter tot milia captæ
Circumfusa rati: & plenam uix inde cohortem
Pugna fuit non longa quidē nā cōdidit umbra
Nox lucem dubiam: pacēq̄ habuere tenebræ.
Tunc sic attronitam: uenturaq̄ fata pauentem
Rexit magnanima uulteiis uoce cohortem.
Libera non ultra parua quam nocte iuuentus

de humana uita: miseria differēs multos ad mortē uoluntariā inducebat: Ideoq̄ a Ptolemeo de eā re concio-
nari phibitus est.

OMNIBO. Constitit: retenta est sub hac cauerna. Hanc omni: nunc uero emittunt molossi: quæ omnes
undiq̄ classes circū dederunt hanc nauē. Vulteiis: dux quidē sensit se captū esse: sed sero: tunc cū uidere nō
posset. Incertus: dubius an fugeret an pugnaret. Conatus: postquā diu tetrauit ferro an rumpere posset cathe-
nas. Ferro ense quæ credebat uincula esse itupea: sed ferrea erāt. Spe nulla: quæ nō speraret posse uincere:
tamen prælia postulat: ut uel gloriose moriatur. Incertus: cogebat appetere præliū: quæ nesciebat quo fugeret
uoluptate irretitus. Bello: se fortiter pugnando defenderet. Hoc tamen: quæ uis ne fugiendi: ne pugnandi præ-
tās erat
tū plus effecerūt quā uires eorum ualebant nam cum omnis undiq̄ classis hostiū intentā esset uni rati: in tū
uirtus eualuit ut usq̄ ad noctē pugnando pugnā sustinerent. nā mille ferē iuuenes hac rate uehebant. Effe-
cit: quātū potuit efficere inter tot milia. Cohors: est quingentoz & quingentoz quæque militū numerus: sed tū
fere mille iuuenes fuisse legi. Cohortē: s. opiterginoz. Paceq̄ habuere tenebræ: iteriecta nocte pax facta
est: hoc est a pugna destiterunt oēs. Tum sic attronitā: nunc Vulteiis seipsū & socios adhortat: ut liberi poti-
us moriant: quæ in seruitute uiuant: est igitur hæc orō in deliberatio genere: habet enim consultationē cum dua-
res plures ue in q̄stionē positæ sunt. & utrū potius faciendū sit queritur. consultat enim utrū liberi moriant: an
serui uiuant. Et quæ non est dubiū liberā mortē. anteponi uita: feruili: statim ad pbādū uenit. Sed quæ spaciū bre-
ue consulendi datur occurrebat: Si uelimus non possumus deliberare: mortē. Resellit hoc Vulteiis a repugnā-
tibus hoc modo. Mors deliberata: mors improuisa. deinde longa uita: breuis uita: ea quæ repugnantia sunt se e dī-
uerso respiciunt: cōtraria aut ex opposito ponunt. ut deliberata lōga cōtraria est. improuisa breuis cōtraria ē: ideo
dicit quæ cōtraria opponunt: ut deliberata mors: & breuis uita opposita sunt improuisa mors lōga uita repugnāt
itaque arguit si de morte deliberate possumus satis uita: nobis supest: at quæ de morte deliberare possumus: igit

fatis spacii datur. Libera: hic ponitur q̄stio: non utitur proemio: nam ubi auditorum animi non sunt ad attentionē excitandi: non opus est proemio: nec beniuolentia necessaria est nec etiam dubitat de quo locuturus est: hæc proprietates sunt proemii ut beniuolentiam captemus. Libera non ultra: ostendit illos in seruitute esse: & si delegerint uiuere ipsi paratam esse seruitutem. Parua nocte: id est paruo noctis spacio: quia simulatque illuxerit necesse ē ut in seruitutē hostiū ueniat.

SVLPI. Consulite: synthetis ē. Angusto: breui. Vita breuis: nullus parū uiuit q̄ spacium se occidendi habet. & occurritq; his qui uitæ cupi ditate ducuntur: cū uideant mortē sibi ab hoste instare. Quarendæ: inserēde sibi. Nec glia lethi inferior. nec ē minus gloriosū in morte. Ad moto occurrere fato ire cōtra uicinā mortē quæ incerta est omnibus. Tempore incerto: quum sit tempus incertum. Par animi laus: aqua magnanimitatis gloria. Annos quos speraueris: uitā incertā ut egit Cato Calanus & indoḡ philosophi. Momētum: breue spacium. Accersas dū fata: dūmodo tibi mortē cōsciscas. Cogit: supple a me. Velle mori: uoluntas enī unicuique libera est. Fuga nulla patet: argumentū a necessitate. certe inquit fugere non possumus: & istar hostis uitæ nostre. igitur si genus mortis delegerimus erimus absq; metu nō enī nisi mortē timemus. Ciues: rōani. Iugulis: uitæ. Lethū genus mortis an uestra an hostili manu perire malitis. Et abest metus: & metuere desinimus.

Cupias quodcunq; necesse est: nō resistamus necessitati: sed uelinus qd̄ necessitas exigit. Sequiturq; preclaram illam sententiam omne quod ens uult. Non tamen cœca: Consolationis locus a laude presenti & certa. q̄ cōspiciū & insignes nō in consula strage pereunt. Cadenda in cœca: nubæ: moriendū in lateberis & ignorantia prælioḡ: in quibus nō liq; do apparet qui fortiter agunt. Inuoluunt: cōfundūt. Permissis tenebris: cōfusione & ignorantia. Cōferta: cōfusa & imista ita ut neq; ipsa discernant neq; auctores cedis ipsorū noti sint. In mediū: in cōe communiter enim occisi extimātur. Obruta: uirtus fortitudo cōfusa. Perit: non cognoscitur non apparet.

OMNIBO. Extremis rebus: ut mori potius in libertate uelitis: q̄ in seruitute uiuere. Vita breuis: occurrebatur illud nō possumus deliberare mortē p̄ angustia t̄pis: r̄idet si tm̄ spacii nobis est: q̄tum satis est ad deliberandā mortē: nō potestis dicere nobis parū uitæ superesse. Quarendæ: i. deliberandæ: mortis. Nec gloria lecti: refelicit qd̄ obiici poterat si morimur nihil gloriosū erit. ideo non sponte nra nos moriemur: sed coacti: uñ pbat hoc mera quadā ratione: locū aut̄ sumit ab adiunctis negocio: in quo desparū & cōtrariū secundum rethoricos continet: uidelicet maius. minus æque. magnū. forma. species: siue genus. ab his argumēta sumuntur. arguit hoc loco ab oppositis sui cōtrariis. Inferior: occurrebat illd̄ qua: nā nobis gloria erit morietibus: cū coacti esse uideamur: illi enim gloriose moriunt q̄ sponte moriuntur: at nos coacti nobis mortē intulisse uidebimur: primū argumentū est a pari. hoc modo in aqua laude ponendū est & cōtemnere quod speres: & desperare quod cōtemnis: nā utrunq; incertū est quod desperamus & speramus: ergo nō minus laudandum est mori: instante morte. quā mori in spe longa: uitæ: nā illi qui moriuntur instate morte: desperant de uitā: & alii interrūpūt uitā longā sperātes. sed isti qui desperant iminēte morte possunt tū uiuere si diu uoluerint: sicut qui longā uitā sperāt uiuere. Fato admoto. i. uicina: mortis: dūmodo præueniamus eā. quā iustet. Inferior: nō minor est gloria q̄ si uita remota uideret. Oibus incerto uē. ratio cū tēpus futuræ uitæ breue sit tā sperantibus q̄ desperantibus eā: nā & q̄ desperant possent longā uitam habere: & qui sperant breuē cōsequi: sequit̄ ergo uti aqua laude ponēdi sunt per cōparationē. Speraueris annos: quīs speres longos ānos: pote: tamē breues habere. Accersas. i. prouoces. Fata manu. i. sponte moriaris: dū uiuere possis. Nō cogit̄ ullus: ratio cur par laus: & est argumentū ut supra dictū a cōtrariis. i. uelle & nolle. Velle mori: ergo si mori uoluerimus spōte moriamur: libertatis amore q̄ turpiter uiuamus. Fuga nulla patet: postq̄ refellit q̄ obiici possent: nunc arguit a necessitate: uelinus nolimus nos necessitas urget: uel ut fortiter moriamur: uel turpiter uiuamus. si uero posses necessitatis seruitutē fugere: uel libertatē seruare hoc esset antepōndum: sed alterum horū eligamus necessitas urget. Stāt undiq; nris: q̄ uidemus nos undiq; circūuentos ab hostibus: ut multitudine circūstantiū fugere non possimus. Abest: pro absit. Cupias quodcūq; necesse est. i. de necessitate feceris uolūtate uñ ue ra ē illa snia: oē qd̄ ē necesse fuit sapiētī: q̄qd̄ necesse ē sapiēs uult: & q̄qd̄ uoluerit cedit sapiētī: & ex necessitate fit uolūtariū. Cupias: iam non erit necesse si cupias. Non tamen in cœca: hic a laudabili sumit argumentum: nā in suasionel consideratur nō modo uile & honestū: sed etiam laudabile: quanq̄ ex recto & laudabile sequatur tamen potest laudabile seorsū tractari ab honesto: quia honestum non solū laudis causa sit: sed etiam si nulla laus sequeret: sed si laus sequit̄ duplicat̄ recti appetendi uolūtas: ut hoc loco: & est pars una laudabilis: quæ gloria dicitur: Est aut̄ gloria frequens de aliquo fama cū laude: & hanc gloriam illos consecuturos ostēdit Vultei: hæc autem sumuntur ab auctoritate & opinione hominū: nam cū hoies opinant̄ uulgo aliquid

Consulite extremis angusto in tempore rebus
Vita breuis nulli superest: qui tempus in illa
Querendæ sibi mortis habet: nec gloria lethi
Inferior iuuenes admoto occurrere fato:
Omnibus incerto uenturæ tempore uitæ:
Par animi laus est & quos speraueris annos
Perdere: & extremæ momētū abrumperelucis
Accersas dum fata manu: non cogitur ullus
Velle mori: fuga nulla patet stāt undiq; nostris
Intenti ciues iugulis: decernite lethum
Et metus omnis abest. cupias qd̄cūq; necesse ē
Non tamen in cœca bellorū nube cadēdū est:
Aut quū permistis acies sua tela tenebris:
Inuoluunt: conferta iacent quū corpora cāpo.
In medium mors oīs abit: perit obruta uirtus

esse magnificū: id nō potest non laudabile esse & gloriosū: sed nos inquit in cōspectu tā hostiū: q̄ etiā nostrorū positi: mortē nobis fortiter inferemus. & in magna tā hostiū q̄ nostrorū opinione moriemur: & id nobis honorificū atq; gloriosū futurū est. Non tamen in cœca: quīs simus ab hoste circūuēti: nō tamē moriemur igna ua morte: immo i cōspectu tā hostiū q̄ nostrorū fortiter cademus. Cœca nocte. i. occultis tenebris belloq; ut discerni nō possit uirtus nostra. Permixtis tenebris. i. permixta turba quæ occultatur. Conferta corpora. i. permixta cū ignauis fortes & inertes confusi sunt. ut alii ab aliis discerni non possint: sed nostra melior est conditio: q̄ uirtus nra & fortitudo i cōspectu oium erit. Mors: illog. Iu cōe: i. turbā ignobilē. Perit: euanescit: quia nō cognoscit̄. Obruta uirtus: quia licet fortes fuerint: tamen non dignoscunt̄ ab ignauis.

Nos in conspicua sociis hostiq; carina
Constituere dei: præbunt aquora testes.
Præbunt terræ: summis dabit insula saxis.
Spectabunt geminæ diuerso littore partes.
Nescio qd̄ nostris magnū & memorabile fatis
Exemplum fortuna paras: quæcunq; p̄ æuum
Exhibuit monumenta fides: seruataq; ferro
Militiæ pietas: transibit nostra iuuentus.
Nanq; suis pro te gladiis incumbere cæsar
Esse parum scimus: sed non maiora supersunt
Obsessis: tanti quæ pignora demus amoris.
Abscidit nostræ multum fors iuida laudis.
Quod non cum senibus capti natisq; tenemur
Indomitos sciat esse uiros: time atq; furentes
Et morti faciles animos: & gaudeat hostis
Non plures hæc sisse rates: tentare parabunt
Fœderibus: turpiq; uolent corrumpere uita.
Outinam quo plushabeat mors unica famæ
Promittat ueniam: iubeant sperare salutē
Nec nos quum calido fodiemus uiscera ferro
Desperasse putent: magna uirtute merendū ē:
Cæsar ut amissis inter tot milia paucis

SVLPI. Nos in conspicua: Deorū beneficio nos sumus assecuti testes uirtutis nostræ. Conspicua: q̄ conspicitur. Equora: in quibus sūt hostes. Terra: diuersæ littora in quibus sunt socii & hostes. Insula: corcyra & q̄ discessimus. Geminæ partes: Cæsaris & pōpei. Diuerso lit. dalmatico & illyrico. Nescio qd̄: gratulā fortuna locus a laude cōsequenti pollicet̄ enim hoc exēplū superaturū esse omnes ueterū historias. Fatis: morti. Transibit monumenta: superabit exemplā. Exhibuit per æuū: dedit p̄terito tēpore. Fides & pietas: ut erga imperatōrē: aut remp. Seruata ferro uulneribus & mortibus acceptis aut illatis. Namq; suis: Apostrophe ad cæsarē incumbere iuuetutē nram. Suis: p̄priis. Sed nō maiora: sed nos obsessi maius testimoniū præstare non possumus. Pignora: testimonia. Tanti: quantum in te gerimus. Abscidit nra: cōquerit̄ quod totus simul ppl̄s mori saguntinorū exēplo non possit. Abscidit: diminuit sciat hostis. Indomitos: insuperabiles ei. Furētes: iratos. Nō plures: quia eos superasse uisus. Tētare fœderibus pacisci. Turpi uita: Turpe enī esset & uictos esse & in seruitute uiuere. Unica: singularis & egregia. Habeat: assequat̄. Promittant ue. salutē & ignoscat̄. Calido: calefcit. n. i. tū & saguie. Desperasse: oēm salutē & uitā spē amississe. Virtute merendū: fortitudinis exēplo acgre debemus ut cæsar mortem nram idoleat: & stragem appellet.

OMNIBO. Nos in conspicua: sed nos tā i cōspectu fortium hostium quam nostrorum dii posuerunt: ut mortem nostram laudabilem omnes spectare possint. Conspicua: quæ in oculis sociorū est: atq; hostiū. Præbunt aquora testes cælum: terra: homines: ipsa quoq; saxa muta strenua: mortis nostræ testes erunt. Testes. i. classem hostilem. Præbunt terra: scilicet exercitum nostrum & hostium qui littora occuparunt. Insula: id est qui i insula constitierant. Diuerso littore: illyrico & dalmatico. Nescio quod nostris: persistit in hoc ut p̄bet mortem suam gloriosam fore: & perpetuam laudem consecuturam. Exemplum: uidelicet ut exemplo simus p̄teritis nostris: uelint pro fide & pietate erga imperatorem suum seruanda & ardua quæq; subire: & mortem ipsam si opus fuerit. Transibit nostra iuuetus: fortiter moriendo superabit fidē militiæ. Exhibuit. i. imperatori suis. Transibit mo. i. uicet̄ historias oēs. Pietas: erga iperatores suos. Ferro ser. nam nōnulli an̄ milites fuerūt q̄ p̄ fide erga iperatores seruanda id fecerunt: quod nos facturi sumus: si me audire uolueritis. Nāq; suis pro te: nulla unquam fides & pietas erga imperatorem suum militum maior fuit: immo nostra superabit: quia non considerabitur quod fecimus sed q̄ facturi fuissēmus: modo facultas fuisset: nam multū laudis nostræ fortuna nobis aufert: qd̄ non fuerint parentes liberi: coniuges quoq; nostræ: nā pro te o Cæsar p̄ pietate & fide tibi seruanda: sicut nos interimus: ita & parentibus liberis coniugisq; nostris mortem illaturi sumus si facultas fuerit. Suis. i. propriis gladiis. Sed non maiora superfuit: sed non maius aliqd̄ facere possumus pro te: q̄ si maiora facere possemus id libenter & cupide faceremus. Abscidit. i. diminuit nostrā laudē. Indomitos sciat: imorā in eo argumento laudabili: dicit enim non solū ceteris laudandi sed etiam admirandi uideamur: q̄ et ipsi hostibus iam nimis fortiter oppetere uidebimur: & incipient fortunam laudare: q̄ nō plures fuerint cathenis in uolui: nam si pauci admodū iam fortiter & obstinate pugnauerint ut uix eos uicere poterint: qd̄ plures facturi erant magnam iḡi gloriā ostendit honorificamq; mortem. Sciat. i. hostis. Vires: milites Cæsaris. Timeatq; furentes: post hac q̄ ipsa desperatione fortes sūt. Hæc sisse: scilicet cathenis corū. Tentare: etiam hostes tentabūt animos nostros nūquid in deditiōnem pacto salutis uenire uelinus. Turpi uita: turpis uita est eorū q̄ in seruitutem ueniūt. Unica mors singularis & præcipua. Fama: gloria.

Salutē sperare: ut mors nostra gloriosior sit. Ne nos: utinā pmittant nobis salutē: propterea ut cū nos uidebūt manibus nostris oppetere: intelligant non coactos sed uolūtarios interiisse. Desperasse salutē: id est coactos mori. Magna uirtute merendū est: artificiose argumentū qđ ualidius erat in sine posuit: id uidelicet ad laudē suā uel in primis spectare. ut magnā de se opinionē caesari relinquunt: nā ab optimo laudari ea demum uera laus est: sensus autē est. Nō est inquit mediocri uirtute opus: ut id agamus qđ caesar existimet morte nostra magnā cladē accepisse: cū tales uiros strenuos & fortes occidisse audierit intelligat se plurimū dāni habuisse. Caesar ut amissis: etiā si pauci sumus tū nō mediocriter cladē accepisse existabit Caesar: nō multitudine: sed uirtute.

SVLPI. Dent fata recessum: quibus incolumis posse euadere noli tū ulterius uiuere. Recessū: liberū discessū. Emitāt: liberēt. Instātia: mortē instantē. Proteci animā: spreui uiuere post hac. Stimulis: ardore. Furor est: diuinus impulsus & concitatio: unde & uaticinantes furere dicunt. Virg. lib. viii. hos moriēdi stimulos appellat ardore dei dii ne hunc ardore mētibus ad dunt euriale an sua cuique deus sit dira cupido.

Quos iam tangat uicinia lethi: qui sunt uicini mortis. Victurosque dei: dii uolūt ut uicturi intelligant mortis felicitatē quo magis in uita permaneat. Durent: p̄suerēt. Felix esse mori: siquidē ut cice. in tusc. ait. uel dii ipsi uel cū diis futuri sumus. Est enī magnū bonū mors & erūnarū reges qđ cūcta mortaliū mala dissoluit. Eā aliqui dii imortales pro premio dedere hominibus ut cleobi & bitoni: Triphonio & agamedii qui exedificato delphis tēplo apollini: petita ab eo mercede qđ cēt homini optima: & ille datū se ostendisset triduo post reperti sūt mortui. Sustulit: erexit. Cū sidera coeli: cū omnes lucē futurā metuere ante qđ eos uulcius orone confisisset. Flexo temone ur̄s: apparēte aurora quo tēpore ur̄s maioris plaustrū in orientē cōuertit supra dixit: pr̄hals obliquos elyce cū uerteret axes. Cū precepta subissent: cum per-

suasi essent Vultei sententiis. Nec segnis: & tunc inquit nox erat breuis & nocturna sidera statim occidebant. erat enim sol in sine geminorum: & nox incipiebat ab ortu sagittarii. Lada signa: geminos in quos sue re cōuersi castor & pollux leda: filii fabulā apud higinū & quintum saltorū ovidii lege. Lux ē altissima cancro uicino: Quum sol ex geminis cancerum est ingressurus qđ est signorū altissimus: dies sūt maximi. Nox: nox inquit impellebat sagittariū in quē ehyron centaurus achyillis magister conuersus est qui & arcitenens dicit. Ur̄gebat: in occidētē ita ut apparente sole sagittarius occidisset & sub primā noctē oriret. nox autē quae est umbra terrae semp eā circuit fugiendo a cōtraria parte in qua sol est. est qđ descriptio occūsus cronici respectu oppositionis. Detegit castros: ostendit hostes opiterginorū. Istri populi ultra uenetia dicti a fluuio istro qđ danubius est. Rupes: supra dixit alii rupes a litora cōplent. Lyburnos: lyburnia regio cuius finis & initium dalmatia. Graia cū classe: corcira nam ut strabo docet Chersierates archie qđ syracusas cōdidit socios ad deducendos coreyrā accōlas & heraclidarū genere p̄creatus expulsis lyburnis isulā habitatorū frequētia referit.

OMNIBO. Dent fata recessū ostendit se adeo esse cupidū huius laudis ut optimā de se opinionē caesari relinquat: qđ si detur illi euadere malitū fortiter oppetere. Viuere: si mihi libera fieret optio utrū uelim: an elabi e manibus hostiū: an fortiter mori: ego illi optioni anteponeō mortē. Instantia. i. fata iminētia. Proieci: cōtempsi. Felix: generis neutri & substantiuū. i. esse qđdam felicitatē: hoc est illi soli cognoscūt felicitatem esse mori. Felix: si oēs hoies inqđ cognoscere instar felicitatis esse mori: nemo uiuere uellet. ideo occultant hanc ceteris felicitatē dii: ut in uita permaneat: his autē tantū indicāt qđ morti uicini sūt: sicut nos. Vicinia mortis. i. qui propinq sunt morti sicut nos. Calant: occultant ceteris hominibus felicitatē mortis. Durent. i. pati antur uiuere. Si cūctas sustulit: nūc dicit quē effectū uultei habuerit oratio: nā qđ antea mortē metuebant: & fō nox breuis eis esse uidebat qđ existimaret spaciū uitae suae futurū qđ nox longa fuisset: audita oratione uultei mutata sententiā noctē longā nimis esse existimauerūt: qđ mortē impediret. Ardor: cupiditas moriēdi. Sustulit: id est e rexit pene demissos atqđ iacentes. Oculis hu. i. lachrymantibus: p̄ timore iminentis mortis. Ante ducis uo. ante orationē Vultei. Flexo temone ur̄s: id est iā media nocte p̄terita: quā temo arci plaustrū iā incipit flecti: ita ut uideatur uelle occidere. Flexo. f. ad occāsū iā aduētate aurora. Optauere diē: ut sub oculis animū occūberēt. Præcepta. f. Vultei de morte honesta. Nec segnis ur̄gere: noctē lōgiore esse putabāt: qđ uis breuis esset: erat autē nox astiua. Nec segnis po. i. nō erat tarda nox sed cito occidebat qđ breuis. Nā sol leda tenebat. i. sol erat in geminis. Nā qnta decima die mensis Iunii sol egredit geminos: & tūc lōgiore sūt dies & noctes breuiore: qđ autē est quod dicit nox ad sagittas peruenerat. i. sagittariū: si sol ingressus erat geminos quomodo nox parua ad sagittarium peruenerat: sed ro. hoc facit hemisperii quia zodiacus quo sunt duodecim signa dimidia parte est supra terram & dimidius infra terram quo sit ut semper sex signa zodiaci

finit supra terrā: & totidē infra: dicit ergo qđ geminos ingressus erat sol: quo tēpore haec res gesta est: finge circūculū: & gemini signū qđ ingressus erat sol: cōputando sic Cancer: Leo: uirgo: Libra: Scorpio: sagittarius: cum igitur ingrederet sol geminos occidebat sagittarius: & cōsequēter nox illa erat sagittarii. Sydera leda. i. geminos: nā gemini. i. castor & polux qui lada & Iouis filii fuerūt post mortē in signa caelestia trāsati sūt qui gemini appellant: qđ eodē partu nati sūt. Altissimo cancro: gemini iā oriebant: & cancer ascendeat. Thesalicas sagittas. i. sagittariū: nā chiro centaurus qui sceptor fuit Achillis in Thesalia medicina: praecepta docuit: quē antiq̄ fixerūt eē sagittariū signū i zodiaco. Detegit or. di. nūc dicit orta luce qđ fecerit hostes & qđ uulcius cōsuluerit. Istros: qđ pres pō. sequebant: nā in illyrico res gesta ē i illyria autē sūt istri atqđ liburni populi: Vir. Illyricos penetrare sinus atqđ intima tutus Regna liburnorū & fontē superare timui: Strabo libro septimo dicit primos illyrici litoris istros esse in ipso Italia: ambitu. Solinus liburnos gentē esse Asiaticā affirmat in Italia excursu: qui p̄cedit in dalmatia pedē: Dalmatia in limitē illyricū. Appianus dicit illyricorū gētē: liburnos esse: qui qđ finitiua quaeque citis nauibus inuaderent: ob. id a celeritate nōnullas romani naues liburnicas dixerunt. Graia classe: naues lōgā ex diuersis locis acita: legionibus pluribus stipatae usqđ ad sexcentorū numerū Pōpeiū sequebant: teste Appiano ex his centū Romanis referta: qđ ceteras anteirent.

Tentare prius suspenso uincere bello
Fœderibus: fieret captis si dulcior ipsa
Mortis uita mora: stabat deuota iuuentus
Damnata iam luce ferox: securaq; pugnae
Promisso sibi sine manu: nulliq; tumultus
Excussere uiris mentes ad summa paratas
Innumerasq; simul pauci terraq; mariq;
Sustinuere manus: tanta est fiducia mortis
Utq; satis bello uisum est fluxisse cruoris
Versus ab hoste furor: primus dux ipse carinae
Vulcius: iugulo poscens iam fata relecto.
Equis ait iuuenum est: cuius sit dextra cruore
Digna meo: cerraq; fide per uulnera nostra
Testetur se uelle mori: nec plura locuto
Viscera non unus iam dudū trāsigit ensis
Collaudat cunctos: sed eū cui uulnera prima
Debebat: grato moriens interficit ictu.
Concurrunt alii: totumq; in partibus unis
Belloq; fecere nefas. sic semine cadmi

fatis auxiliante medea.

OMNIBO. Tentare prius hostes: tentare uoluerunt: nūquid fœdere in deditionem uenire uellent: sed nō contigit quod optabant. Suspenso bello: id est intermisso hoc est factis induciis. Fieret captis: quia si interponeretur spaciū: interea inciperent uelle uiuere. Dulcior uita: cū ipsi sperarent uiuere posse: inciperent uelle uiuere: potius quā mori. Deuota: id est destinata morti. Damnata luce: contempta uita. Promisso sibi sine manu: id est promissa morte: quia omnes conspirauerunt consciscere sibi mortē. Tumultus: terrores. Excussere mentes: quia circumuenti ab hostibus non mutarunt consilium. Ad summa: id est ad ultima: summū & ultimum inuicem cedunt. Innumerasq; simul: & aliquandiu tanta classe circūuenti Vultei milites sua uirtute se sustinuere: adeo solet ipsa desperatione crescere uirtus. Mariq;: quia littora plena erant hostibus & clas sis circumdederat eos. Fiducia mortis: id est in morte tantum confidunt & est acclamatio. Versus ab hoste: furor: cum iam satis cadmi pro facultate sua fecisse uiderentur: tunc Vultei inuitauit socios ut iugulum sibi aperirent: ut primus ipse adimpleret: quod superiore nocte constituerat: statim igitur uno tempore multi Vultei uulnus intulerunt. & qui primum lethale uulnus intulerat ut uicissim redderet quod acceperat ipsum interfecit: quo facto ceteri homines in mutua eadem ruērit. Fluxisse: pro emississe cruoris uidelicet: qđ iam multos ex hostibus occiderat. Furor: quo usi fuerant cōtra hostes in se ipsos conuerterunt. Vultei iugulo & uultei qui primus ceteros adhortatus fuerat: ipse etiam implere uoluit quod aliis persuaserat: nam apertio iugulo quis erit inqđ qui mihi iugulum aperiat: & statim cum lethale uulnus accepisset: rationem reddidit ei a quo primum uulneratus fuerat. Relecto: nudato. Dextra digna cruore: id est qui se dignum facit: ut me interficiat. Testetur: id est testimonio significet se uelle mori eo ipso quod me interficiat. Nec plura locuto: uix haec locutus fuerat: cum iam multi pectus Vultei gladiis & telis considerant. Nō unus: sed cōplures. Collaudat: quod recte fecissent. Sed cum cui: cum multi uulnus una uulco intulissent: ei primo a quo uulneratus

fuerat mortē iulit. Grato: quia gratitudinē seruauit ut redderet qd acceperat. Debat: debitor erat primi uulneris. Concurrūt: mortuo duce in mutuā mortē & cadē corrūere oēs. Partibus uinis: quia omnes erāt con cordēs. Sic semine cadmi: duas similitudines ponit: quō inter se occisi sūt: non aliter iquit quā terrigena: qui nati sūt ex serpentinis dentibus fati a cadmo uel quā illi terrigena: ex serpentinis dentibus nati: quos semina uit Iafon tunc cū aureū uellus cōparauit: medea consulente & auctore. Nota qdem est fabula cadmi: q fati gatus in sorore qrenda Europa: oraculū Apollinis consuluit: ubi nā urbē cōderet & auspicio bouis boetiā cō didit: sed conditurus urbē primū de more uoluit sacrificare ioui nisi iugū quosdā ex focis aquatū quā serpēte marti sacro sunt intersecti: quē postea cadmus intersect: ex cuius dentibus fati nati sunt homines armati qui se mutuis uulneribus interfecerunt. Dirca: in argo thebano

SVLPI. Dyrcea cohors: acies terrigenarū thebanorū. Emicuit: apparuit exorta est. Semine: dentibus. Dirū omen: malū augurium theodi & polynici fratribus: qui ad illos exē plū mutuis se iētibus cōfecerūt. Phasidos: fluui hoc est regionis in scythia. Dente isomni: ex dentibus draconis peruigilis. Missa: ira imissa & concitata ueneficiis medea: quā in eos id furoris iniisit: ne inpetū in Iafonē facerēt. Tantaos sulcos: quos Iafon bobus igniuomis fecerat: ut in. vii. meth. scribit ouidius. Medea: cethae hypsae filia. Inexpertis: de quibus ante nō fecerat periculū. Expauit: ne in Iafonē irruerēt.

Iuuenes: opitergini. Pacti fata mutua: quae ut cissim occidere cōstituerant. Virtutis: fortitudinis quae semimortui alios occidebant. Pariter: uno eodemque tempore. Nec quenq: quisque inquit quā saucius alii iterem. Nec uulnus: nec expectabant ut ferirent sed sponte in gladios iruebāt. Adactis immissis itētis. Et iugulis praesere manus: nā per ferrū euntes iugulo uulnerā tis manū tangebant. Incurrūt: interimūt incurrendo. Haud trepidante: audacter seriebant ea sola pietate uentes ut uno dūtaxat ictu charisimū quēq: psternerēt. Pōder: uiribus. Vna: sola & praecipua. Non repetisse: nō iterasse icatus. Viscera laxa: itestina egressa. Fortis latis: per spaciōsa tabulata ratis. Lucē despectā: aurā uitalē quā spreuerūt & oderūt. Victores: octa uianos quā nō armis uicerant sed obsessis mortis cām prabuerant. Iā strage: peracta cede. hostis rate potius cadauera cōburēda sepeliēda q: tradidit. Cōspicit: ab hoste. Ducibus: octa uio & reliqs. Esse tāt: eētāta auctoritatis apud milites suos: adeoq: amari ab eis ut p fide ei ser uanda se milites interrimerent. Maiore ore: maiori laude est celebrata.

OMNIBO. Emicuit. s. de serpentinis dentibus. Omen dirū: quia omen fuit sceleris q uenturū erat: ut e theocles & polynices thebani fratres singulari certamine dimicantes mutuā sibi cadē inferrent. Phasidos: nota fabula: q Iafon filius aconis incitatus a patruo pelia colchon tetendit suscepturus uellus aureū quod serua batur ab insomni serpente: & opus erat ut occiso serpente illius dentes tauris ignē naribus afflantibus semina ret: & ex his nascerentur terrigena: cū quibus singulari certamine dimicādū erat: sed Medea Regis filia amo re Iafonis capta puluerem & medicamina dedit quibus sopitus est serpens: nunc hoc dicit quādamodum se terrigena: occiderunt ita Vulteius cū suis. Phasidos: id est colchi insula: nā phasis flu. est colchorū. Insomni dente id est dente peruigilis serpentis. Cognato sanguine: quia fratres erant ex hisdem dentibus nati. Sulcos: id est planiciem & tantū a quor quantū capiebat ager: in quo fati erant serpenti dentes. Expalluit ipsa medea quā remedia Iafon dederat non sine timore fuit. Inexpertis herbis. quarum uim & proprietatē nō dum antea experta fuerat. Nimiūq: in morte: potest esse snia generalis huic loco cōmoda uidelicet quia cū mors contēnit: nimiū uirium habet. Nec quēquam: non errabant in inferendo ictus. Moriente manu: q uis lethali uulnere confossi essent: tamen nō errabat manus: quā aliū occideret. Nec debetur gladiis uulnus. s. nō praueuiatur: sed praueuiat: quia gladii nō prius uulnerant: quam ipsi in gladios incurrerent. Et iugulis manus eius qui uulnera inferebat tanta cupiditate moriebatur: ut non contenti iugulū confossum esse: ita p mebant: ut usq: ad capulū pramerent. Parenti: in parentem. Haud trepidante: quod fratres in fratres: & filii in parentes occurrerent: quia uidebatur repugnare naturā: mirum quod manus cū percuteret pauore nō contremisceret. Exegere: id est pectus usq: ad alterā partem trāssixere. Pietas serient: una hec sola pietas fu

Emicuit dyrcea cohors: ceciditq: suorum
Vulneribus: dixit thebanis fratribus omen.
Phasidos: & campis insomni dente creati
Terrigena: missa magicis e cantibus ira
Cognato tantis: cōplerūt sanguine sulcos
Ipsaq: inexpertis quod primū fecerat herbis
Expauit medea nefas. sic mutua pacti
Fata cadunt iuuenes: nimiūq: in morte uirore
Mors uirtutis habet: pariter sternūtq: cadūtq:
Vulnere lethali: nec quenq: dextra fefellit
Cū feriat moriente manu: nec uultus addictis
Debetur gladiis: percussum est pectore ferrū
Et iugulis pressere manus: cum sorte cruenta
Fratribus incurrunt fratres: natusq: parenti
Haud trepidante tamen toto cū pōdere dextra
Exegere enses: pietas serientibus una
Nec repetisse fuit: iā latis uiscera laxa
Semianimes traxere foris: multumq: cruoris
Infudere mari despectā cernere lucem
Victoresq: suos uultu spectare superbo
Et mortem sentire iuuat: iam strage cruenta
Cōspicitur cumulata ratis. bustiq: remittunt
Corpota uictores ducibus mirantibus ulli
Esse ducē tantū. nullam maiore locuta est
Ore ratem totū discurens fama per orbem

it inter eos ut uno uulnere se interficerent: ne nullus uulneribus frustrarent. Foris latis. i. spaciōsis tabulatis: nā fori. orū. dicūt tabulata nauū & pontes quibus naues utroq: latere circumdatae sunt: a ferendo quae ferāt nau tas. Despectā lucē. i. cōtemptā uitā. Victoresq: suos morientes: gaudebant quod uulnera sua hostes intueren tur. Vultu spectare superbo: quia superbe aspiciabant uictores suos: ut gauderent potius quā timerēt. Et mor tē sentire: id est uoluntatē capiebāt ex sensu mortis. Bustis. i. rogis decorauerūt caesos. Mirantibus: quia mira bantur Octauius Libo & ceteri Pompeiani quod inuenire potuissent milites qui tanti facerent ducenti suū. Nul lā maiore: dicit nullā unquam fuisse nauem que totum orbem terrarum fama impleuerit post hanc. Ore. i. sermone. Non tamen ignaua: hic latenter Lucanus inuehitur in populum Romanum qui turpiter crudelissīmo Neroni seruiebat exemplum opiterginorū habens qui mori tam fortiter uoluerūt potius q seruire.

Non tamen ignaua: post haec exempla uirorū
Percipient gentes q sit non ardua uirtus
Seruitium fugisse manu: sed regna timentur
Ob ferrum: & sauis libertas uritur armis.
Ignoratq: datos ne quisquam seruiat enses.
Mors utinam pauidos uitae subducere nolles
Sed uirtus te sola daret. non segnior illo
Marte fuit qui tunc libycis exarsit in aruis.
Nanq: rates audax lilybeo littore soluit.

SVLPI. Non tamen: non intelligēt inq: hoc exemplo populi tyrāno seruūt: ut aut se ipsos aut tyrānū morituri cōficiant. Totūq: hoc diceē ad cōcitandā iuuentutē in neronē uidet. Ignaua: pusillanimes & ibelles. Viros: magnanimos rū opiterginorū. Non ardua: non difficillima. Seruitiū: seruitutē. Manu: morte manu facta. Regna. reges methonymia. Ob ferrū: ob ar matos & mortē quā ferro inserūt. Vritur: uexatur. Ignorat: nescit arma inuenta fuisse ad arcē dā seruitutē tuēdamq: libertatē. Mors utinam: Vtinā pusillanimes mori nō possēt: & senio cō fumerentur: sed sola uirtute & egregio facinore mortē cōsequeremur. Subducere uitae: subtrahere e uita. Te: emphasim habet uidelicet ex qua felicitatē cōsequimur. Non segnior: In aphyrica quoq: aduersis fati pugnauere caesariani. Curio enim pramif so e Sicilia Martio cū nauibus & cū exercitu eū secutus ad flumen bagradā peruenit. Ibiq: C. ganitū legatū cū le gionibus reliq: ipse cū equitatu pcessit ad castra exploranda Corneliana. Cūq: pugnaret cōtra Varū q aphri cā senatus nomine obtinebat obrutus a Iuba copiis ē occisus. Nō segnior: supple mars. Illo: qd gestū est in adriaco. Libycis aruis: in aphyrica. Lilybeo siculo: lilybaeus promontorium in sicilia occidentem uersus a lilybaea urbe dictus.

OMNIBO. Tamen quis fortiter occiderint: tamen post hoc exemplū romani non intelligent: q sit faci le effugere seruitutē. q. d. fatiū est mori q seruitutē crudelissimi tyrāni sustinere. Percipient. i. ueniet tempus qd obliuiscuntur gentes sua: libertatis: cū hoc propositū sit exēplū gentibus ne uelit seruire. Seruitiū. s. ma. uel seipos uel tyrānū potius interficiendo. Regna timentur: ob ferrum: quia custodibus armatis & satelliti bus securi incedunt tyrāni. Ignoratq: datos: homines nesciunt quā ob causā enses sit dati hominibus nul lam ob aliā causam in primis: quā ut se a seruitute liberent. Mors utinā pauidos: nūc imprecatur hoc illis p poena contingat ut semp in timore mortis uiuant. Mors utinā: o utinam negares iterficere eos qui nimiū sūt cupidi uitae. Subducere: id est remouere a uita. Pauidos: scilicet mortis. Sed uirtus te sola: ut illis solū aliqū sinem imponeres: qui ceteris uirtute praestant. nam mors est finis omnium malorum. Non segnior illo: trā sit ad aliam historiam ostendens quomodo curio pro partibus caesaris bellum gesserit aduersus Actiū Var rum & Iubam regem numidiae in aphyrica qui paribus pompeianis fauebant: dicit enim non inferius fuisse bellum hoc quod nunc mari gestum est per Vulteium contra pompeianos: q bellum quod gestū est in aphri ca per Curionem aduersus Iubam. Nam cum Actius Varrus in libya pro pompeio exercitū haberet: & Iuba maurusiorū numidiae rex (ut inquit Appianus) Varro obsequerent. Curio a Caesare ex sicilia missis dua bus cum legionibus in eos mouit: nauibus longis duodecim: oneratis uero plurimis stipatus: is cum Uticam applicuisset breui quadam equestri pugna: nonnullos ex numidis equites in fugam uertit & exercitu adhuc in armis consistente imperatorem tamen se nominari uoluit: est enim haec appellatio pratoribus non medio cris apud milites auctoritatis: quasi ipsi testificantibus eundem imperatorio nomine haud indignū fore hūc quippe honorem pratoris iam pridē in maximis belli operibus sibi uendicauerant. nūc aut sub quo decē mi lia in bello cōcidissent: hac appellatione dignus habebatur: cū aut Caesarem in iberia uictorem euasisse nūcia tū esset animo sublatus curio: loco admodū angusto iuxta mare castra locat: pugna igitur acriter incepta: uni cus ex Curionis militibus cecidisse dicit: uarii ad sexcentos iteriere: adueniente deide Iuba: rumor falso sub latus est circa Bagradā flu. Iubam non longe distantē retroerūt: finitimis eius regnū inuadētib: Saburam pratorum regis: cū parua manu ab eo in ripa flu. destitutū esse: quo rumore cōsensus curio aestatis calore cūcta perire: circa tertiam diei horam fortissimā exercitus sui partem in saburā mouit: per iter arenosū & aquis sterile prouectus: latex quippe hybernus calore solis adustus iauerat: squalabant omnia circū loca fluuius uero a Sabura & rege assistente tenebat: sublata itaq: spe Curio ad colles ob arbores retrocessit suffocatione confectus: quem cū adeo affectū intuerentur hostes flu. statim transuere ad pugnam preparati: Curio uicif sim e montibus descendit: imperite admodū ac insipienter acies infirmas agēs: demū Numidarū equitibus eū circūuenientibus p aliquātulū temporis paulatim retrocessit & intra breue spaciū telluris copias redegit. re pulsus denuo confugit ad montes: Afrius polio clade iam multorū imminente uticam cū paucis exercitū redu cit: ne qua interim a uarro calamitas ob rumore habita: cladis insurgeret. Curio periculum aggressus pu gnansq: cum omnibus qui una aderant intersectus est. ita ut ad pollionem nemo uticam tanta cladis nunci us redire posset. hūc igitur finem: pugna apud bagradam fluuium gesta habuisse dicitur: Curioni caput abscis

Lilybaeus

sum ad Tubam delatum est. Nec segnior hic mars. Nanc rates audax: nunc incipit narrare (ut superius dicitur) (Cæsar curam rei frumentariae agens curione miserat in siciliam: nunc ergo dicitur quod profectus ex sicilia in aphyricam Curio: uenit ad eum locum: qui ut historici quidam referunt: a quilaria uocatur: inde transportauit duas legiones: quas a Casare acceperat & cl. eques biduo & tribus noctibus nauigatione consumptis ad eum locum peruenit: hic autem locus abest ab oppido culpea: quod siculi attruxerunt. & aspida primum nominauerunt: teste Solino passuum .xx. milia. ibi etiam est statio nauibus aptissima: nam duobus promontoriis utrinque eminentibus continetur: ideo stationem hanc notam idest nobilem Poeta dixit hic apud suum. Bagradam castra posuit Curio: sed bagrada fluuius aphyricus iuxta oppidum Vtica labitur: & huic fluuiio bagrada uicina etiam metatus est castra Atilii regulus: quo tempore magna clade militum serpentem illum longitudine & magnitudine insignem in hoc ipso fluuiio interemit pedum uidelicet centum & uiginti: ut refert Gellius. Audax: Lucanus & Virg. nunquam audacem appellant quemquam: cui deinde non sit semper aduersa fortuna secuta: ut Turnus audax: sic etiam supra: Audax uenali comitatus Curio lingua. Lilybeo: idest sicula tellure: nam Lilybeus mons est Siciliæ: quæ trinacria appellatur idest trium promontoriorum insula: quæ sunt Lilybeus Pachynus & Pelorus.

SVLPI. Nec forti: lent non uehementi. Inter semirutas: locum in quo Curio puenit describit appellat autem Aquilaria abestque a Culpeis passuum .xxii. milia habetque non incommodam æstate stationem & duobus eminentibus promontoriis continetur. Culpea: urbe litorale in promontorio mercurii. Nota: fama cognita. Cano spumoso: pro fluminis ingressu. Bagrada: fluuius non longe ab utica & castris cornelianis iuxta quem. M. Atilii: milites serpentem. C. & .xx. pedum longitudine occiderunt. Agit se: fluuit ociose. Inde: illinc in castra Cornelianam se contulit. Anthei que: Regna anthei in mauritania esse non longe ab hortis hesperidum Plinius scribit. sic & reliqui: Lucanus non idem sentire uidetur. Tumulos: siue colles siue sepulchra anthei intelligit in quo auctore Strabone inuenta est a Sertorio ubi sexaginta cubitis longa. Exefas: pruptas & arrosas. Cupientem: mensuram ue aliquem. Causas nois: cur appellat regna anthei. Incola rudis: rusticus habitator. Cognita: ea que cognouit & audiuit a patribus auis & patris. Nondum effeta: nondum penitus uacuata partu. Cœcepit: ex se ipsa. Partum terribile: factum tremendum. Non tam iusta fuit: non tam potuit gloriari terra typhone tytio & bryareo quam antheo quam fortior fuit & maior. Iusta: uera legitur & uasta. Typhon: qui & typhoeus dicitur titanis & terra filius arma contra superos tulit. Sed tandem fulminato trinacria supposita est lege in quanto meth. Virg. tum inquit in arime iouis imperiis imposta typhoeo. Tytius: iouis & hellares filius quem iuppiter abdidit cum iram iunonis metueret: & hinc dicitur esse terræ omnium parentis alumnus. Is cum dianæ uim conaretur inferre sagittis appollinis confixus est. Tibullus porrectusque noue tytius per iugera terræ assiduas atro sanguine pascit aues. Briareus titanis & terra filius fuit & centigeminus. Pepercit cœlo: fuit causa seruandi cœli. Sustulit: produxit. Phlegreis: thessalicis: ubi gigantes contra deos congestis montibus insurrexerunt. Phlegra macedonia: oppidum in thermico sinu ut inquit Plinius. Est & in campania locus iuxta puteolos in quo gigantes alii fulminati sunt. Hoc quoque: terra etiam hoc dono auxit uires filii.

OMNIBO. Aquilone recepto: quia biduo & tribus noctibus nauigatione consumptis ad eum locum puenit quæ aquilaria appellatur: & ut ex commentariis Casaris fertur: ex quatuor legionibus: quæ copias Actii Varri despiciebat quæ puiciam illam a senatu populoque Romano tenebat: aut pro Pompeio exercitum habebat: duas tantummodo Curio asportauit. Semirutas charaginis arces: quæ euerfa fuit a Scipione aphyricano inferiore. Nota: i. nobilis quæ habet hic locus stationem æstate accommodatam: nam duobus promontoriis eminentibus clauditur. Cano aquore: spumoso mari. Lætas bagrada: i. tardus descensu. Sicca arena: quæ libya que est pars aphyricæ penuria aqua laborat. Inde post hæc secunda nocte posuit castra apud rupes ubi fama est Antæum habitasse cauernas: Antæi regna: ut refert Solinus Colonia in eodem tractu Libye constituta est: ubi Antæi regia que implicandis explicandisque nexibus humi melius sciens: uelut genitus mare terra ibidem ab Hercule uictus est. Strabo libro ultimo dicit: Cabinius Romanorum scriptor: litteris mandasse apud linguam Antæi sepulturam esse: & Tibiam cubitorum .lx. que a Sertorio nudatam ait: ac rursum terra demandatam. Rudis incola: idest agrestis. Antiqui non. i. nobilis cur uocaretur Antæi regna. Patres: quæ per successionem antiquorum fama perpetuo manserunt: nam apud ueteres historia hoc genus: ut maiores natu antea posteris indicarent: Virg. atque eadem memini fama est obscurior annis: Auricos ita ferre senes. Nondum post genitos: Nunc ponit narrationem incolæ que exponere Curio non quare ea loca antæi regna appellata fuissent. Tellus enim gigantes illos cum genuisset ut ceum: Enceladum: qui ausi sunt rescindere cœlum. & Briareum: qui centimanus bellum suscepit aduersus deos: non effeta fuit: quin alios generaret gigantes. Effeta: idest exausta: primos gigantes genuit: qui in Iouem gigantomachiam fecere. Terribilem: & hinc tantarum uirium genuit antea tellus: ut si illum ante gigantes genuisset in maximo periculo fuerit regnum Iouis: unde peperisse ut dicitur quod illum sero genuerit terra. Nec tam iusta fuit: quam typhon

Curio: nec forti uelis aquilone recepto
Inter semirutas magnæ carthaginis arces
Et culpeam tenuit: stationis littora nota.
Primaque castra locat cano pcul aquore: qua se
Bagrada lentus agit sicca sulcator harena.
Inde petit tumulos: exefasque undique rupes.
Anthei que regna nocat non uana uetustas.
Nominis antiqui cupientem noscere causas
Cognita per multos docuit rudis incola patres
Nondum post genitos tellus effeta gigantes
Terribilem libycis partum concepit in antris.
Non tam iusta fuit terrarum gloria typhon
Aut tytius briareusque ferocis: cæloque pepercit:
Quod non phlegreis anthæum sustulit aruis.

magnæ gloria fuerit terræ pro parte partu: unus ex gigantibus quæ arma contra Iouem sumpserat. Typhonis gigantis cubile positum accolæ credunt in antro illo siciliæ famosissimo quod latius primū patet faucibus: post modum in procellu per angustias obscurat auctore Solino. Tytius: gigas quæ ausus fuit latonam de stupro interpellare: unde Apollinis & dianæ sagittis occisus est: tanta magnitudinis fuit ut per terram cæcæus noue iugera terræ occuparet & detrusus est ad inferos hac poena: ut corrosus a uulture uisceribus semper renascant. Verum Tytius (ut refert Strabo) uir uiolentus ac flagitiosus tyrannus panopeæ interemptus est ab Apolline: cum delphos adiret per uiam qua tunc atheniensis populus pythaidem supplicatione: cum pompa submittebat. Briareus: gigas centimanus: qui ausus est perdere cœlum. Quod non. ph. in hoc uisitata cœlum terra que non hinc ante alios peperit. In aruis phlegreis. i. in gigantomachia que gesta est in ualle phlegria: Auctore Strabone libro quinto In phlegra agro Campaniæ uicino: antequam oppidum fieret. rumor est in militia mundi dimicatum cum gigantibus: & profectus Solinus quantis probationibus impia indicia diuina expeditionis in hoc saculo perseuerauerunt: illicis quando ut accidit nimis torribes excitant: & aucta quarta pondera rupis obicibus ualētius se in campos ruunt: eluione ossa refert detegi: quæ non sunt ex corporibus humanis: sed non grandiori: quam ob enormem exercitum monstruosi magnitudinem iactant extitisse: idque adiuuat argumento saxorum immanium: quibus oppugnatum cœlum credunt.

Hoc quoque: tam uastas cumulauit munere uires
Terra sui fetus quod quum tetigere parentem
Iam defecta uigent renouato robore membra.
Hec illi spelunca domus latuisse sub alta
Rupe ferunt: epulas raptos habuisse leones.
Ad somnos non terga feræ prebere cubile
Assuerunt: non silua torum: uiresque resumpsit
In nuda tellure iacens: periere coloni
Aruorum libyes: pereunt quos appulit æquor.
Auxilioque diu uirrus non usa cadendi
Terræ spernit opes: inuictus robore cunctis
Quauis staret erat. tandem uulgata cruenti
Fama mali: terras monstris æquorque leuantem
Maguanimum alciden libycas exciuit in oras.
Ille cleonei proiecit terga leonis
Antæus libyci perfudit membra liquore
Hospes olympiæ seruato more palestræ
Ille parum fidens pedibus contingere matrem
Auxiliū membris calidas infundit arenas.
Conseruere manus & multo brachia nexu.
Colla diu grauibus frustra tentata lacertis

OMNIBO. Hoc tam uastas: ad cætera quæ alii gigantes habuere hoc munus addidit terra antæo que quotiens uiribus defatigatus esset cadens a terra uires resumebat: & arecentior ad pugnam fiebat. Cumulauit: amplifi cavit. Sui fetus: antæi. Viget: recreant reficiunt. Ferunt: scilicet maiores nostri. Ad somnos: nec sibi cubile sternebat: sed in nuda tellure iacens seipso fortior reddebat. Terga: pro tergora: idest pelles: quæ non uebat stratis pellibus. Non sylua torum: non frondibus stratis iacebat. Periere coloni: & dum uiuere terrestria & maritima uastabant uiolentia Antæi. Auxilioque diu: & tanta uirtutis erat ut dum certamen ipsi fuit cum cæteris: non opus fuit cadere ut uires a terra reassumeret: sed cum Hercules uenisset: opus fuit ut uires a terra acceperet. Tandem uulgata: tandem puenit ad aures Herculis monstrum hoc Antæi: & sicut aliis malis terram liberauerat: ita & hoc monstrum liberare uoluit. Terram monstris æquorque leuat: nam occidit Caccum apud Nemeam Leonem. hydræ in lerna palude. Aequor. i. symphalidas aues in æquore occidit que infestabant nauigantes: Symphalidas aues dicitur fuit a symphalide Arcadiæ palude que ab Hercule sagittis & tympanis fugatas poeta finxit esse. Ille cleonæ: nunc dicitur cum Hercules uenisset quo pacto uterque hinc antæus hinc Hercules prepararunt ad singulare certamen: noluit hercules claua: nec ille gladio pugnare: sed re lucta inter se agere placuit & tamquam luctatores inter se certaret & parere uterque posterneret. Cleonæ leonis: inter cleonæ & phliuntē surgit sylua (ut refert Strabo) in qua argiui sacra celebrant consueuere Nemeæ: ibi quoque que de Nemeæ Leone gesta: fabulis prodita sunt: distat Clæonæ ab argo stad. centum & uiginti: a Coritho uero stad. octoginta: Sicut autem Cleonæ medio cre oppidum in uia situm: que ex argo corinthi ducit. Antæus libyci: quæ sic Hercules occiderat nemeæ leonem ita Antæus libycum occidit & pellem deterebat. Hospes: hercules que peregrinus erat. Liquor. i. oleo. De morum parte. ad similitudinem olympici certaminis:

Culpea

Bagrada

Regna
Antei

Effeta

Typhon

Tytius

Briareus
Phlegra

Alcides

Clæone

Palestra

quod primū ipse hercules instituerat in honorem atavi materni pelopis: intermissum autem auctore Solino iphitus filius eius instauravit post excidiū Troia anno quadringentesimo octavo. Ille parū: antaus nō satis tutus tāgere terrā pedibus: totū corpus isperit harenis: ut vires a matre sumeret. Conseruere: proprie est lu ctatorum qui manus manibus cōserūt. Et brachia nexu. s. cōseruere. Colla diu: quia etiā lacertis capere col la tentabāt ut alter alterum prosterneret. Frustra: quia nihil efficere poterāt. Caput immotum: scilicet tene bant: sed fronte & pedibus certabant.

SVLPI. Tenet: ab utroq;. Mirat: uel ipsi ter se uel spectatores. Exhaust: defatigauit atauū

Qd̄ pdidit: quā rē manifestauit. Ceruix las sata quati: collū debilitatū agitabat. Vrgeri: ur gebat quia se cōstringebāt. Manu obliqua: so let luctatores ita cruribus manū inserere ut ad uersariū loco moueāt & astringāt. Labare: lab abāt. Victor: hercules. Alligat terga: cōple ctitur & astringit. Compssis: suis enim ilibus q̄ sūt iuxta femur illius ilia cōprimebat: ut pectus pectore. Distēdit inguina: extēdit femur aperi endo coxas. Inferis: in iussis iter erura. Explicu it: dissoluit dilatauit in terrā. Arida: arenosa.

Rapit: atrahit & inherret ei. Sudorē: Anthei.

Complent: replent nouo sanguine nouisq; ui ribus. Tori: musculi & carnis tumores in cruri bus & brachiis in quibus fortitudo inest. Intu muere: repleti sūt. Induruit: durus euasit per to tos artus. Laxauit: lētauit dissoluit. Nodos: cō pressum. Nouo corpore: nouis uiribus corpo ris. Cōstitit: firmus stetit. Nec sic iachis: Nec adeo timuit quū in hydrā serpentem quā latinā dicit̄ excetra apud lernā agiuorū paludē certat̄ uir: cui eū amputaret unū caput duo ut diodoris scribit̄ reuasebātur: habebat enim cētum. De sectā: trūcam. Anguibus: capitibus. Rudis: no uis & inexpertus quia post angues in cunis eli fos hydrā primū cōficere iussus est ab Euri steo iā adolescens. Inachis: arguis ab iacho fluuio & rege. Ille: antheus. Ille: hercules. No uerca: lunoni quā mortē eius optabat. Exhau stos: uacuos & debilitatos. Ferret olympum: la turus esset cōlū. Nam cū atlas gigas defessus eēt iter

altero cōlū humero sustinere: inuareq; uellet a

OMNIBO. Immotū: neruis extēsis. Frōte: quia frontē fronti opponēbant. Miranturq; habuisse parē: & hercules mirabat̄ sibi parē Antauū eē: & antaus herculē. Nec uiribus: nūc dicit̄ qua arte hercules lucta tus fuerit cū Antao. nā primo aliquādiu sustulit ut fatigaret eū: & lassum facilius uinceret. Nec uoluit cer. nō luit hercules primo effundere totas vires: sed sensim illū tenere sublimē: & illū ad lassitudinē deducere tētauit.

Exhaust: euacuauit uiribus: ex eo cognouit hercules q̄ ille crebro anhelitu fatabat lassitudinē. Tūc ceruix: alia signa subiungit: primo immotū caput dixit tenuisse nūc dicit̄ magis magisq; q̄ ac nutare nūc dextrorsum nūc sinistrorsū. Quati: p̄ q̄tebat. Pectore pectus: iā lacertis nō poterat a corpore suo reicere Antaus her culē: nā hercules cōprehensum illū pectori suo atrinxit. Vrgeri: pro urgebatur. Labare: id est cadebant.

Obliqua manu: nam habent luctatores artem quādam & manuum & pedum: ut facile aduersarium puer tere possint. Iam terga: iam ita inharebat hercules Antao ut ipsū manibus cōprehensum constringeret Medium: quia qua ilia sunt medius cōprehensus erat. Pedibus distēdit: cū pedes pedibus inseruisset per uertit illū & prācipitē dedit humi. Per mēbra uirū: tā longus latusq; erat q̄ mēbris occupauit terrā. Rapit arida tellus: sed simulatq; tetigit terrā resectus est: & recēs ad pugnā rediit acrior. Vena: Antai. Intumue re: resumptis a matre uiribus inflati sunt. Toros: pulpas appellat. Induruit: id est durior factus est. Nouo: id est corroborato. Cōstitit: admiratus est hercules: nā quē iā uicisse putabat nūc ita restitutum uidebat quasi nunc primū luctari inciperet. Non sic: dicit̄ magis timuisse in hoc certamine nunc herculenū: q̄ in certamine hydrā & aliorum monstrorū: q̄bus cū certaret constat in periculū atq; discrimen incurrisse. Rudis: quia quā primū adultus esse cōperat hercules: nullū ante mōstrum uidit prāter angues: primū monstrū fuit hydrā lerneā: & quāuis nouus esset certator tamen non tanto timore percussus est. Inachis aruis: id est lerneā: pa ludis ubi hydrā habitabat. Lerna argiui & Mycenei agri palus est: in qua (ut ostēdit Strabo) hydrā cōstitit̄ se scriptores tradunt. In illa cū facta sint purgamina: prouerbium quoddā uulgo manauit: Lerna malorū: & Lerna fluuius est eodē quo padus noie p̄terfuit Temeniū: in quo humatus est Temenus. Inachus flu. q̄ (ut sibi docet Strabo) argiuam pcurrit terrā. Rudis: nouus bellator. Anguibus: q̄ casto uno capite tria subire scēbāt. Suis: naturalibus. Nunq̄ sperare: & iuno quā illū pdere uolebat nūq̄ sperauit posse herculē perire

Immotūq; caput fixa cū fronte tenetur

Mirantnrq; habuisse parem: nec uiribus uti

Alcides primo uoluit certamine totis

Exhaustiq; uirū: quod creber anhelitus illi

Prodidit: & fesso gelidus de corpore sudor

Tunc ceruix lassata quati: tunc pectore pectus

Vrgeri: tūc obliqua percussa labare

Crura manu: iam terga uiri cedentia uictor

Alligat: & medium cōpressis ilibus arctat

Inguinaq; insertis pedibus distendit & omnē

Explicuit per mēbra uirum: rapit arida tellus

Sudorem: calido cōplentur sanguine uenā

Intumueretori: totosq; induruit artus

Herculeosq; nouo laxauit corpore nodos

Constitit alcides stupefactus robore tanto

Nec sic inachis quibus rudis esset in undis

Defectam timuit reparatis anguibus hydrā

Confluxere pares: telluris uiribus ille

Ille suis: nunquā saue sperare nouerā

Plus licuit: uidet exhaustos sudoribus artus

Ceruicēq; uiri siccam qua ferret olympum.

ū: herculē oneri succedere interim iussit.

ū: herculē oneri succedere interim iussit.

ū: herculē oneri succedere interim iussit.

ū: herculē oneri succedere interim iussit.

ū: herculē oneri succedere interim iussit.

ū: herculē oneri succedere interim iussit.

ū: herculē oneri succedere interim iussit.

ū: herculē oneri succedere interim iussit.

nisi hoc certamine Antai. Olympus: cū ad atlantē uenisset Hercules Atlas autē stellas quas dā labentes: cū uel diffet orauit herculē ut humeros suos tātūper subiciceret polo antarctico: dum ille labentes stellas firmaret quod Hercules fecit. Atlas teste Solino mons est Libya: e media arenarū cōsurgēs uastitate: & eductus i uiciis na lunaris circuli ultra nubila caput cōdit: lucet nocturnis ignibus audiuntur & cantus tibiārū & tinnitus cym balorū p̄ orā maritimā: Apex Perseo & herculi p̄ uis: iaccessus cateris ita fidē ararū inscriptio palā fecit.

Vtq; iterum fessis iniecit brachia mēbris

Nō expectatis antheus uiribus hostis

Sponte cadit: maiorq; accepto robore surgit.

Quisquis inest terris in fessos spiritus artus

Eggeritur: tellusq; uiro luctante laborat.

Vt tandē auxilium tacta prodesse parentis

Alcides sensit: standū est tibi dixit: & ultra

Non credere solo: sterniq; uetabere terra:

Harebis prāssis intra mea pectora membris:

Huc anthæe cades. sic fatus sustulit alte

Nitentem in terras iuuenem. morietis in artus

Non potuit nati tellus submittere vires:

Alcides medium tenuit: iam pectora pigro

Stricta gelu: terrisq; diu non credidit hostem.

Hinc aui ueteris custos famosa uetustas

Miratrixq; sui signauit nomine terras.

Sed maiora dedit cognomina collibus istis

Poenū qui latius reuocauit ab arcibus hostem

Scipio: nā sedes libyca tellure potito

Hæc fuit: en ueteris cernis uestigia ualli.

Romana hos primum tenuit uictoria cāpos

Curio latatus tanq̄ fortuna locorum

Bella gerat: seruetq; ducum sibi fata priorum

Felici nō fausta loco tentoria ponens

Indulsi castris: & collibus abstulit omen

men ferebat̄ despectissimū quēdā ex Corneliorū gñe cui ad opprobriū uitæ Salutioni cognomē erat i castris secū habuit. Tentoria: lintheas militū casās. Nō fausta: infelicia faustus enim dicit̄ is cui fauet. Felix uero tā qui dat q̄ q̄ accipit felicitatē. Statius li. iiii. Inachii ples infausta lycurgi. Indulsi: operā dedit castrametatus ē Abstulit omen: felicitatis uictoriaq; deleuit auspiciū quia uictus fuit.

OMNIBO. Vtq; iterum: sed postq̄ Hercules iratus iterū lacertis mediū cōplectebatur. Antaus uero expectauit quoad cōplexus esset: & sponte sua cecidit ut vires resumeret. Quisquis inest: & tellus cum uide ret in magno discrimine positū eē filium suū: ipsa quoq; filio omnes vires ministrabat. Spiritus: fortitudo. Laborat: scilicet tellus suggerēdo filio vires. Vt tandē: postquam hoc intellexit Hercules: stabis inquit o an tæ: non cades: quia non patiar ut iacēs reficiaris a terra: hæc ubi dixit mediū cōplexus antaum pectori suo atrinxit: & eo usq; tenuit: quo illum animam efflare coegit: & exanimatum cadere permisit. Credere: nō committeris terrā. Sensit: cognouit crebro casu id quod erat. Pigro gelu: quod homines pigros facit: quā anima excedere corpus contrahitur & torpescit. Hinc aui ueteris: nunc sua narrationis concludit effectum: ut ex his quæ supra dicta sunt id inferat quod Curio audire cupiebat hæc de causa quia ibi antaus habitauit: & ab Hercule tandem superatus est: hæc loca antai uocata sunt: sed nomen insignius hisdem locis Scipio africanus dedit: qui primus populo Romano Carthaginem tributariam fecit: qui Hannibalem tandem ex Italia excedere coegit. Hinc: ab antao. Aui ueteris custos famosa uetustas: nam uetera monumenta rerū gestarum custodiunt ea q̄ ab initio facta fuerūt. Veteris nisi. n. fama eēt: omnia antiqua iā pridem periissent

Miratrixq; sui: quia cū uetera audimus: q̄ p̄ samā ad aures n̄as puenerunt: nō sine admiratione accipimus Sed maiora: magnum quidē nomen est q̄ Antai regna uocentur: sed multo maius fuit: hoc q̄ Scipionis Africani Cornelia castra ad hanc usq; atatem appellenur. Cognomina. s. cornelia castra. Reuoca uit: bene reuocauit nā sicut in historia est Hannibal p̄ deceniū in Italia mansit: quā multis cladibus ac populatio nibus uastauit: tandē Scipio africanus: cū prouinciā aphricā accepisset a senatu populoq; ro. traiecit in eam

men ferebat̄ despectissimū quēdā ex Corneliorū gñe cui ad opprobriū uitæ Salutioni cognomē erat i castris secū habuit. Tentoria: lintheas militū casās. Nō fausta: infelicia faustus enim dicit̄ is cui fauet. Felix uero tā qui dat q̄ q̄ accipit felicitatē. Statius li. iiii. Inachii ples infausta lycurgi. Indulsi: operā dedit castrametatus ē Abstulit omen: felicitatis uictoriaq; deleuit auspiciū quia uictus fuit.

OMNIBO. Vtq; iterum: sed postq̄ Hercules iratus iterū lacertis mediū cōplectebatur. Antaus uero expectauit quoad cōplexus esset: & sponte sua cecidit ut vires resumeret. Quisquis inest: & tellus cum uide ret in magno discrimine positū eē filium suū: ipsa quoq; filio omnes vires ministrabat. Spiritus: fortitudo. Laborat: scilicet tellus suggerēdo filio vires. Vt tandē: postquam hoc intellexit Hercules: stabis inquit o an tæ: non cades: quia non patiar ut iacēs reficiaris a terra: hæc ubi dixit mediū cōplexus antaum pectori suo atrinxit: & eo usq; tenuit: quo illum animam efflare coegit: & exanimatum cadere permisit. Credere: nō committeris terrā. Sensit: cognouit crebro casu id quod erat. Pigro gelu: quod homines pigros facit: quā anima excedere corpus contrahitur & torpescit. Hinc aui ueteris: nunc sua narrationis concludit effectum: ut ex his quæ supra dicta sunt id inferat quod Curio audire cupiebat hæc de causa quia ibi antaus habitauit: & ab Hercule tandem superatus est: hæc loca antai uocata sunt: sed nomen insignius hisdem locis Scipio africanus dedit: qui primus populo Romano Carthaginem tributariam fecit: qui Hannibalem tandem ex Italia excedere coegit. Hinc: ab antao. Aui ueteris custos famosa uetustas: nam uetera monumenta rerū gestarum custodiunt ea q̄ ab initio facta fuerūt. Veteris nisi. n. fama eēt: omnia antiqua iā pridem periissent

Miratrixq; sui: quia cū uetera audimus: q̄ p̄ samā ad aures n̄as puenerunt: nō sine admiratione accipimus Sed maiora: magnum quidē nomen est q̄ Antai regna uocentur: sed multo maius fuit: hoc q̄ Scipionis Africani Cornelia castra ad hanc usq; atatem appellenur. Cognomina. s. cornelia castra. Reuoca uit: bene reuocauit nā sicut in historia est Hannibal p̄ deceniū in Italia mansit: quā multis cladibus ac populatio nibus uastauit: tandē Scipio africanus: cū prouinciā aphricā accepisset a senatu populoq; ro. traiecit in eam

Tori

Hydra

Inachus

Famosus

Tentoria
Fauustus
Foelix

provincia ipsam tandem urbem Carthaginensem inuasit. & ad eam redegit inopia: ut necessario in aphyricam reuocatus ex Italia Hannibal redierit. Reuocauit: hoc est causa fuit ut reuocaret. nam Carthaginenses illum censuerunt reuocandum: quoniam se aliter a Scipione defendere non possent. Sedes fuit. Scipionem: qui postquam traiecit in aphyricam: his primis locis castrametatus est. En ueteris: nam adhuc fossae erant quibus castra circumdata fuerant. Romana hodie haec loca fuerunt: ubi primus ro. carthaginenses uicerunt. Curio latatus: haec ubi dixit incola: gauisus est Curio quod si uictoriae omen conceperat: quod in ipso loco castra poneret: ubi Scipio carthaginensium uictor aliquando castrametatus erat. Fortuna: ostendit stulticiam sui animi Curio: quasi felicitas locorum esset quae bello conduceret: non uirtus militum. Ducum priorum Scipionis qui ibi uictor fuit. Felici non fausta loco: quis locus ille felix fuisse Scipioni: non ipse infelicitate consecutus est. Non fausta: uno uerbo totius rei exitum declarauit. Includit castrametatus est ibi. Abstulit omne: nam ubi Scipio uicerat: ipse uictus est: ut refert Suetonius in uia caesaris: felix est iuictum in aphyrica fataliter Scipionum nomen ferebat: quo fuit ut cum caesar Scipionem & Iubam persequeret: despectissimum quaedam ex Corneliorum genere secum in castris habuerit ad eludendas uaticinationes. Omen: felicitatis.

SVPPI. Non aquis: Nam copias Vari despiciens Curio duas legiones ex quatuor quas a Caesare acceperat & centum quinquaginta eques traiecit portauerat. Ois romanis: quod omnis pars aphyricae quae uicta parebat ro. iperio. Vari. P. Accii Vari qui olim illic praetor fuerat: sed auximo profugens Aphyricam sua sponte uacuum occupauerat duasque legiones coegerat: ut Caesari in primo belloque ciuili tradidit. Robore: militibus. Regis lybiae gentis: regis mauritaniae. Extrema: ab extremo occidente meridieque adueta. Sui: quibus sperat Fusior: a aphyricis. Atlas: mons a mauritania in ethiopia usque porrectus. Gadibus: insulae in mari atlantico. Quae sunt longissima: qua exceduntur longum. Ab occiduo cardine & medio: a regione occidentis & meridiei. Hammon: templum Iouis arenosi qui apud Garamantes in fornica arietis colitur: de aqua eius haec inquit Ouidius Medio tua Corniger hammon Vnda die gelida est ortuque obituque calefcit. Confinis syrtibus uicinus locis uadofis in fine aphyricae aegyptum uersus. Atque: Sed latitudo inquit regni hinc & illinc tangit oceanum. Plaga feruida: regio calida. Regni: iuba. Iacet lata: extendit in latitudine. Distinet: hinc & inde tenet & exporrigit sub torrida Zona. Exusta: loca ipsa iuba. Salustius: deinde loca exusta solis ardoribus. Sufficiunt spatia: extendunt in spatium & implent eam. Zona calentis: torrida sub qua sunt Iuba regna. Tot castra: quasi dicat numerosa. Autoles: populi ualidissimi tinganiae gentes getulae per quam iter ad montem atlanticum ut plinius tradit. Numida: qui & nomades appellati a mutandis papilionibus ut plinius ait. Getulus: Gens aethiopia uersus habet terras ab oriente motosas ubi elephantes nascuntur. Inculco: non strato.

OMNIBO. Non aquis uiribus: quae inferior erat. Ois ro. nunc dicit quomodo uiribus inferior erat hoste curio: nam (ut aedictum) Actius uarrus sperat aphyricam: nam uinciam illam senatus popululorum ro. ei demandauerat quam cum imperio tenebat: aut teste Appiano per Pompeio exercitum ducebat nam ab initio copias actii uari despiciens. Curio ex quatuor legionibus quas a caesare acceperat: duas tamen & cl. eques biduo & tribus noctibus nauigatione consumpto in aphyricam asportauit. sed Actius uarrus: licet cum exercitu romano uinciam teneret: tamen Iubam regem Numidae populique romani socium ad suum auxilium contra Caesarem uocauit. Aphyrica signis: ea pars aphyricae quam carthaginenses aliquando in imperio tenuerant: nam uictis carthaginensibus ois aphyrica quae sub imperio carthaginensium fuerat in pro. ro. deditio uenerat. Cesserat. i. uicta erat ab imperatoribus romanis. Libya gentis. i. iuba regis libyae & Numidae. Non fusior: usque ad torridam zonam porrigebat regnum regis Iuba: terra cuius longitudo erat Atlas. Iuba: Ptolemaei filius auctore Solino utriusque Mauritaniae regna potitus est. Medium terminat amon. latitudine torrida zona: quam mare occiduum ab aphyrica se iungit. Cardine ab occiduo: quae longitudine regni sui terminabat atlas usque ad gades. Gadibus a quibus non peul metas in mari oceano Hercules posuerat. A medio confinibus syrtibus amon: a meridie medium regni sui terminabat amon templum Iouis in libya arenosa ubi Iuppiter in forma arietis colitur: quae baccho & populo suo situm: cuius lacustris in forma arietis arenam pede percussit: & statim natus est fons. hoc ergo templo cingebat medium regnum iuba. Confinis syrtibus: quae ut refert Strabo circa puam syrtis initium est Thera urbs: prope quam est amonidis promontorium. Solinus dicit maiorem syrtis ostentare oppidum quod cyrenas uocat: iter hoc oppidum & templum amonidis passum trecenta est. At quae latitudo terminat a torrida zona. Feruida: quia nimio feruore habitari non potest. Detinet. i. distinguit Libyam: quae torrida zona inter Libyam & oceanum posita est. Exusta calentis: id est exhausta loca feruidae zonae. Sufficiunt. id est finem imponunt spacio regni An do opes: populi aphyricae quae meridie uersus habitant. Numida: uagi: uagos dicit nam ut libro ul. refert Strabo cum regionem foecundam incolerent: quae feris abundante omnibus & agricolendi studio licentius inter se conuersabantur: & regione feris dimissa: uagam & instabilem uitam agebant: non secus: quae qui ob inopiam & locorum sterilitatem & aeris inclementiam eiusmodi uitae genus eligunt. Nasamones: populi qui teste Strabone primis sterilem & aridam regionem obtinent: postea pyllyi & getulorum pars & garamantes. Paratus getulus: incul-

P. Accius
VarusAtlas
Gades

Hammon

Autoles
Numida
Getulus

Sollicitatque feros non aquis uiribus hostes.
Omnis romanis quae cesserat aphyrica signis
Tunc uari sub iure fuit: qui robore quanquam
Confusus latio: regis tamen undique uires
Exciuit libyae gentis: extremaque mundi
Signa suum comitata iubam: non fusior ulli
Terra fuit domino: qua sunt longissima regna
Cardine ab occiduo uicinus gadibus atlas
Terminat & medio confinibus syrtibus hammon.
At qua lata iacet uasti plaga feruida regni
Distinet oceanum. zonaeque exusta calentis
Sufficiunt spatia: populi tot castra sequuntur
Autoles numidaeque uagi: semperque paratus
Inculco getulus equo: tunc concolor indo

to equo. unum sequit ex reliquo: nam quae inculto utitur equo: ideo semper paratus est: nam equum ascendunt sine ephippio sine freno. Getuli auctore Sura. in penitioris regione libyae montana ac deserta tenent: quae quodammodo dispersa sunt usque ad syrtes.

Maurus: iops nasamon: mistigaramate pusto
Marmaridae uolucres: aquaturusque sagittas
Medorum: tremulum quem torfit missile mazax
Et gens quae nudo residens massylia dorso
Ora leui flectit fremorum nescia uirga
Et olitus uacuis errare mapalibus apher
Venator: ferrique simul fiducia non est
Vestibus iratos laxis operire leones.
Nec solum studiis ciuilibus arma parabat
Priuatam sed bella dabat iuba concitus iram
Nunc quoque quo supos humanaque polluit anno
Lege tribunitia folio depellere auorum
Curio tentarat: libyamque auferre tyrano
Dum regnum teroma facit: memor ille doloris
Hoc bellum sceptri fructum putat esse retenti
Hac igitur regis trepidat iam curio fama
Et quod caesareis nunquam deuota iuuentus
Illa nimis castris: nec rheni miles in undis
Exploratus erat: corphini captus in arce:
Infidusque nouis ducibus: dubiusque priori
Fas utrunque putat: sed postquam languida segni
Cernit cuncta metu: nocturnaque munia ualli
Desolata fuga: trepida sic mente profatur.
Audedo magnus tegitur timor: arma capeffa
Ipse prior: miles campum descendet in aequum
Dum meus est: uariam semper datur ocia mentem.

addicta: Exploratus: expertus & probatus. Cice. in Verrum Tu mihi relinquis exploratum atque pium. In undis rheni: In Gallico & germanico bello. Corphini: oppidum pelignorum. Ducibus: Caesari & Curioni. Priori: pompeio & Domitio. Vtrumque: quod sit infidus & dubius lege historiae apud Caesarem. Sed postquam Curionis consilium post fugam suorum narrat. Munia: Custodias & officia methonymia. Salustius: Munia ordinis extrema sequi. Desolata: deserta nam Curiones marsi duo. ex castris Curionis cum manipularibus suis duobus & xx. ad Actium uarum profugerat. Profat: secum. Audedo: iudedo hostem & est finis. Dum meus est: priusquam me deserat. Variam datur ocia mentem: quies consilium mutat. Terentius. dum aius in dubio est paulo momento huc uel illuc impellitur. OMNIBO. Maurus: occidit uersus sunt mauri in aethiopia occidentalis: & ut refert Strabo uberem regionem inhabitant: magna ex parte pastoraliter uiuunt: his comae cincinis exornant: & barba & auro: & tersura dentium & unguum cultu: raro uideas iter se contingere: dum ambulat: ne capillorum ornatus perturbet: pugnat frequenter ab equo hastati: equis nudis utentes & iuceis frenis. Concolor indo. nam sicut in dicitur orientales nigri sunt: ita mauri occidentales nigri sunt dicitur a Μαυροῦ nigrum. Inops. i. ariditate nimia sterilis. Garamantes: ut docet Strabo ab aethiopibus ab sunt. ix. x. uel dierum itinere hi matrimonio exortos passim cum foemina degunt. Pli. Marmaridae: marmaridae: ut idem Strabo ad amonem usque praedictis cyrenae plurimum accedunt & a pharedoni regione: ad syrtim usque maiorem porrecti. Pli. Perustus: ac solis calore. Aequaturusque sagittas: & niacas populi sagittarum peritus: ut est sagittarum do medos equare possit: macas populi est libyae post nasamones. Pli. Tremulum: uibratum. Ergens massylia: quae equum regit non freno: non calcaribus sed uirga timore. Martialis. Et massyleum uirga gubernat equum. Massylia non galliae sed aphyricae secunda producta. Vir. Massyliaque ruunt eques: nam massylia urbs galliae secunda corripit supra Massylia delere uacat. Dorso. scilicet. Apher uenator: quod conueuit mapalia hitare. nam hi sunt maximi uenatores: & scipue leones agitant: equos uenabulis persequuntur & si uicere nequeunt: laxis uestibus implicat eos & tangunt retibus impli catibus capiunt. Aphyricae principium est a finibus aegyptiorum: & Alexandriae ultimus autem finis illius Atlas insulaeque occidentales: quas fortunatas uocant: interna eius plurimae quidem bestiae: sed in primis leones

Maurus

Nasamō

Marmari
dae

Garamaf

Medi

Michax

Massylia

Explora
tus

Munia

nestent. qui ut Aristoteles perhibet: soli ex eo genere: quod dentatum uocant: prius cum nascuntur uident

Ferri: non cōfodiūt uenabulis nec sagittis: sed latis uestibus. Nec solum: dicit Iuba regē motū fuisse ut bellū ī ferret Curioni: nō solū q̄ i auxiliū a praefecto ro. uocabat: uerū etiā q̄ priuata: sibi erāt Cū Curio ē inimicitia & similitates: nā Curio in tribunatu suo intercesserat ad populū ut bellū inferret Iuba: q̄ periculosus ac formi dolosus esset puincia romana: i. a phrica. huius rogationis eā hic magna cupiditate in auxiliū actū Varri cum uniuerso exercitu aduersus Curionē uenit. Cōcitus ira: i. bella cōcitatā ira qua inflammatus erat aduersus Curionē. Anno: sui tribunatus. Superos humana: idest diuina humana q̄ iura turbauit: hoc dicit: & q̄ magis fauebat pōpeianis pibus Lucanus: & quia re ipsa fuit: nā cū senatus cōsuleret referre cōsule primo legatum mitedū esse Caesari in galliā: ipse uero caesar tradito successori exercitu in Italiā priuatus rediret: huic senatus cōsulto q̄ in sententiā fiebat cōsulū intercesserūt tribuni plābis. M. Antonius & Curio cōtra leges: ideo dicit ip sum uiolatore m fuisse diuinarū humanarūq̄ rerū. hāc autē rogationē fecit ad populū de bello inferendo iuba curio. Lege: quā tulerat ad populū. Tyrāno: iuba. Dū regnū: qd̄ uni subigere tētauit: q̄ uolebat ut caesar cū iperio Italiā armis opprimeret. Memor. f. Iuba doloris q̄ se nouerat e regno ppe depulsa a tribuno curio ne existimabat se nūc ulcisci iniuriā quā a curio ē accepserat. Fructū putat q̄. f. dii hoc dederint: ut hoc bello possit instare cōtra eū q̄ se de regno expellere conatus fuerat. Hac igit̄ regis: curio postq̄ audiuit i auxiliū Varri uenturū esse Iubā: trepidare cōcepit q̄ illius uires cognouerāt: p̄terea cū suorū ipse militū fidei nō ualde fidebat. Ex his. n. erāt q̄ diuersis in locis a caesare uicti de partibus pōpeianis ad caesare trāsierāt: ut p̄terea fide illoz instabilē fore metueret. Fama: trepidare cōcepit curio anteq̄ cū exercitu ueniret iuba. Atq̄: aliā rōnē adiūgit curē trepidat. Nouis castris: q̄a sub ipso nūq̄ antea militauerat. Nec exploratus: sed tyro potius

Corphini captus: erāt milites: q̄ maiori ex parte capti fuerāt: ideo de fide eorū Curio nō mediocriter dubitat. Prior. f. pōpeio. Dubius: inter priorē ducē Pompeiū & nouū. f. curionē. Fas utrunq̄: an illā magis q̄ aliam partē tenerē ignari. Sed postq̄: at uero ut audit ē milites dubitare & incertos eē: quin etiā metu pcul sos deseruisse excubiastēpore noctis: tū uero curio iā secū cogitare cōcepit: audaciā ostendēdā esse & metū de ponēdū: ut fiducia uultu simularet. Nocturna munia: idest officia excubiastū nocturna. Desolata: destituta

Fuga: q̄a oēs in interiorē partē ualli se receperāt. Prior. f. q̄ hostis: & q̄a prior descēdit acie uidetur suis uiri bus cōsiderē & se audaciā ostēdens: timorē regit. Dum meus est: idest sub iperio meo: & anq̄ trās fuga fiat. Variā mētē: q̄n spaciū cogitādi dat temp in diuersa trahit animus.

SVLPI. Eripe cōsiliū: interrūpe pugna ipso rū de fuga cōsultationē. Quum dira uolūtas. Quū pugnādi furor quēpiā inuāsit: & galeatus ense intrinxit: nō pudet eū: nec meminit debere infesta partē: sed pugnat in eā. Subitā mentem uenit. Et galea: texere pudorē: & quū non pudet quia nō uident nec agnoscuntur. Pudere enim poterat tyrones illos pugnare in eos trās u gas qui eadē essent uisi fortuna: & eadē in obsidione p̄pelli. Cōferre: cōparare ambos & pluris facere alterū. Pendere: ponderare iudicare q̄ iustior sit. Inde illis partibus pro quibus stat

Veluti: Sicut gladiatores i a uersariū pugnare nō ex iniuria itaq̄ ueteri: sed quia contra stat & oppositus est. Muneribus: ludis gladiatoris arena fatalis: mortiferi certaminis qd̄ sit i arena. Productos: cōmissos ad pugnādū. Ode re pares: habēt odio aduersarios & oppositos. Quem blāda: cui fortuna ipsū deceptura principio fauit. Nā primū cū Numidis p̄pere pugnauit Imperator q̄ est appellatus. Inde Variū pepulit Postea cum aduertisset aquas ueneno infectas nā bibēbus ueluti nebula uisus obtenebrabatur cū uomitu & spasmo ut meminit Ap pianus. Vitam obsedit. Blanda malis futuris: alliciens in futuram cedem. Recepti: excepit. Nudata: patentiā: nam quando stat aduerso uultu latent. Terga: militum uari. Cecidit: percussit usq̄ in castra. Feda: Turpe est enim fugere.

OMNIBO. Eripe cōsiliū: idest demas spaciū ne cogitent transfugere ad hostes. Cum dira uolūtas: quia simul ac pugnat cōperit nō cogitabit utrum ex duobus sequi malit. Presso. i. cōprehensio manibus ense. Texere pudorem: q̄a non uident contra quos pugnat: neq̄ ipsi cognoscuntur tecto ore galea: ut aliq̄ eis obiciat: qui paulo ante cum Pompeio militauerat: nūc paribus Caesaris faues. Cōferre: idest comparatiōe alterum alteri praepone. Pendere: componere uter ducum meliorem causam habeat. Veluti: nunc per similitudinem probat hanc sententiam Curio: quēadmodum gladiatores postq̄ in campum processerint nulla similitate antiqua cōcitantur: sed ubi alter aduersariū sibi oppositū uiderit: etiā si nulla unq̄ inimicitia fuerint: ita aduersus eum fertur. ac si esset capitalis hostis: ita facient milites nostri. Arena: in qua gladiatores dimicare solent. Muneribus: idest spectaculis. Iuue. Munera nunc edunt. Fatalis: in teatro enim saepe con fodiebatur ad necem gladiatores. & arenam pro teatro ponit quod arena inspergebat: sic Martialis. In matutina nuper spectatus arena. Pares: pares dicuntur proprie quū armis inter se concurrūt. Quem blanda fu. & primo qdem cursu fortuna fauit Curioni: quia sic solet facere his quos maiore clade parat opprimere.

Blanda: quae semper blanditur malis. Nam pepulit: quia primo cōcursu fusus est Varrus cū exercitu romano. Castra cecidit: Curio cum exercitu suo insequēbatur: cecidens exercitum Varri: donec se in castra

Eripe cōsiliū pugna: quum dira uolūtas
Ense subit presso & galea texere pudorem
Quis cōferre duces meminit: quis pendere cās
Qua stetit inde fauet. ueluti fatalis arena
Muneribus: non ira uetus cōcurrere cogit
Productos: odere pares. sic fatus apertis.
Instruxit campis acies: quem blanda futuris
Deceptura malis belli fortuna recepit.
Nam pepulit uarum campo: nudataq̄ fceda
Terga fuga: donec uetuerunt castra cecidit.

recepit: & cum castra ingressus esset: uallo prohibiti sunt ne percuti possent.

TRISTIA sed postq̄ superati praelia uari
Sunt audita iuba: letus quod gloria belli
Sit rebus seruata suis: rapit agmina furtim
Obscuratq̄ suā per iussa silentia famam.
Hoc solū metuens incauto ab hoste timeri
Mittitur exigua qui praelia prima lacestat
Eliciatq̄ manu numidis a rege secundus
Ut sibi cōmissi simulator sabura belli.
Ipse caua regni uires in ualle retentat
Aspidas ut pharias cauda solertior hostis
Ludit: & iratas incerta puocat umbra
Obliquusq̄ caput uanas serpentis in auras
Effusa tuto comprehendit guttura morfu
Lethiferā citra saniam: tunc irrita pestis
Exprimitur faucesq̄ fluunt pereunte ueneno.
Fraudibus euentū dederat fortuna feroxq̄
Non exploratis occulti uiribus hostis
Curio: nocturnum castris erumpere cogit
Ignotisq̄ equitē late discurrere campis
Ipsa sub aurorae primos excedere motus
Signa iubet castris multum frustra q̄ rogatus
Ut libycas metuat fraudes: infectaq̄ semper

sus excipit. donec obliquo capite speculatus inuadat in fauces. Meminit eiusdem Strabo in. xvii. Aspidas: serpentes frigiditas. Pharias: aegyptiacas. Hostis: ichneumon. Solertior: astutior. Umbra: cauda ce leris. Obliquusq̄ caput: Ichneumon qui ē obliquo capite. Tuto: innoxio sibi: nō. n. penetrat dentibus. Citra saniam lethiferam: citra uirus mortiferū. Guttura serpentis effusa: in auras: exilientis in umbram cauda. Tunc: ubi cōpndit. Pestis irrita: uenenum non nocens. Exprimitur: collidit & emittit. Fluunt: dissoluuntur & pereunt. Pereunt: effluente. Fraudibus: insidiis iuba occultis uiribus hostis. Hostis: Sabura: post quē latebat Iuba: legit & occultis hostis hoc ē iuba. Erūpere: exire raptim. Ignotis: exploratis. Ipse: Curio auditis quae equites egissent: quarta uigilia cum omnibus copiis exierat. Rogatus: a Gn. Domitio p̄fecto equitum. Infecta: madata & mista.

OMNIBO. Tristia sed: reddit ad Iubā q̄ ad auxiliū Varri uenit quū audisset q̄ Curio illū fuderat atq̄ fuga uerat: hac cōditōe magnā latitiā cepit Iuba: q̄ sibi facultatē nūc deniq̄ dari uidebat: ut suā iuriā ulcisceret cōtinuo igit̄ exercitū suū ducere parat & mitti: nō solū uiribus sed cōsilio Curionē opprimere. Tristia: aduersa. Gloria belli: ipse uictor gloriam huius belli obtineat. Rapit: idest raptim ducit. Suam famam: idest sui aduētū fama. Iussa silentia: q̄a iussit ut oēs q̄ maxime possēt p̄fectionē suā occultaret q̄ illū icautū opprimere posse sperabat. Hoste: q̄ incautus erat donec timeret. Mitti: exigua: simulauit se Iuba nō discessisse de regno suo: sed p̄mississe saburā quēdā ductorē exercitus sui uel fratē regis: teste appiano (ut diximus superius) & p̄missit qd̄ illū: sed ipse Iuba cū reliq̄s copiis subsequutus ē saburā. Numidas: iter numidas primus erat Iuba q̄ oibus speraret: sed post regē hic habebat secundus. Simulator: ut simulet sibi bellū cōmissū a rege & tū ipse erat in ualle: ubi milites & exercitū omnē delitescere iusserat Iuba. Aspidas ut pharias: ichneumon: ut ostēdit Strabo crocodilis & aspidibus perniciem infert eas & eorū oua delet luto incrustatus: inuoluit enim in eo: postea ad solē siccatus aspides p̄ caput uel caudā capiēs in flumē trahit atq̄ occidit: q̄ autē sentiūt mustellā ī terimere aspidē errāt: nā ut ait Solinus mustella: uincūt Basiliscū malū ī terris singulare: p̄ similitudinē oñdit igit̄ quō ludificauerit Curionē Iuba: quēadmodum ichneumon serpētē: hāc enim naturā hēt ichneumon ut occidat aspidē dolo: nā cū diligēter obseruauerit ubi aspis in cauernis habitat: ichneumon ad cauernulā uenit: & caudā trahit supra os illius cauernae: cū autē cauda umbrā uiderit moueri irritat aspis: ichneumon fert huc & illuc deniq̄ exercitū serpētē erūpit: at uero ichneumon agilitate corporis huc & illuc mouet: & serpēs cū iā captum eē crediderit: obliquo capite in eā partē ubi est ichneumon flectit: ille agilis saltu a tergo occupat eū: & guttur aspidis dētibus astrigit. hoc mō dicit fecisse Iubā: nā curio cū itētus eēt eos quos p̄miserat a tergo cū iuba iuasit & cū oī exercitū circūuenit ut deletus occideret. bellū ichneumonīs & aspidis expōit Pli. i. octauo. Hostis: ichneumon. Aspidas pharias. i. spētēs aspidas q̄ abūdāt in aegypto. Solertior. f. aspidē: licet uenenosior sit aspis tū cautior ē ichneumon. Prouocat: ad irā. Incerta umbra. i. cōcussigē extremā cauda. Obliquas: nā obliquo

SVPPI. Tristia sed postq̄: Audita uari repulsa speras Iuba se curionē supaturū futuz cū igit̄ exercitu uenit praemisitq̄ Saburā cū paucis copiis quas magna ex parte pauci equites ex nris noctu interfecerūt. Sequenti uero die Curio cū oibus copiis quarta uigilia egressus cohortibus gnq̄ relictis in castris rem gestā cognouit ad hostem puenit Ignarus iuba cū magnis copiis ephantisq̄ quadraginta ad sex milia passuum distare: misisseq̄ ad Saburā hispanorū gallorūq̄ equitum duo milia p̄liū inuit. Instatq̄ cedētibus cū exercitu ex sexdecim militū itinere defesso cir cūuentus oppressusq̄ est. Rebus: potētia. Rapit agmina furtim: raptim & clanculū copias ducit. Iussa: Vetuerat enim uulgari aduētū suum

Timeri: ne timere. Ab hoste: a curio ē ipro uido. Mitti: Ordo ē Sabura scdus nūidus a rege mitti qui lacestat & eliciat prima praelia exigua manu: Ut simulator belli sibi cōmissi. Lacestat: puocet. Eliciat: educat. Cōmissi: madata ut gereret. ferebat enim Iubā reuocatū eē bello finitimo & Sabura re cōmissā. Sed rex Sex milia passuū iteruallo a Sabura aberat. Ipse: rex. Retēat uires: retinet exercitū. Aspidas: Sic lufus ē iquit Curio ut aspis ab Ichneumone

Aspidēq̄ curioni: Saburā cauda: ichneumonīs Iubāq̄ Capiti cōparat. Aspis ut ait Pli. li. viii. habet interneciū bellū cū Ichneumone notū aial hac gloria maxime in eadē natū aegypto: mergit se limo sapius siccataq̄ sole mox ubi pluribus eodem modo se coriis loricauit in dimicatiōem pergit. In ea cauda se attollēs ictus irritos auer

capite speculatus inuadit i fauces. Effusa: serpētis. q̄a effundit i auras: d̄s credit capere ichneumōem ipe ab illo capite. Guttura. i. sub capite ubi sanies ē nā i dētibz sp̄ētis sanies ē. Citra sa. le. i. sub ueneno lethi fero. Irrita pestis: nā cū elisū fuit guttur serpentis tota serpens exēdit: q̄ cū uiuit in spirā circūuoluit. Exprimi: explicatur. Fortuna: q̄pria pugna hostes fuderat curio. Euentū: successione i fraudibus: nā q̄a uicerat iō audacior factus erat. Ferox: ob uictoriā. Nō exploratis: de more nullis exploratoribus p̄missis. Nocturnū: notat curiois imperitia: & temeritas: q̄ per ignotos campos egres miserit. Sub aurora mo. i. similitatq̄ illuxit sub ortu solis signa mouit: q̄ deniq̄ exercitus sequeat. Frustra rogatus: a militibus suis ut cautus incederet. Lybicas fraudes: nā punici natura solēt esse uerfui uñ Liuius de hannibale. inhumana crudelitas: p̄fidia plusq̄ punica. Infecta. i. ualde facta hoc loco auget: sicut Vir. Turnus ut infractos aduerso: uel infecta. i. imixta.

SVLPI. Lethi fortuna p̄p̄inqui: fors uicinae mortis iam fatis curione addixerat. Trahebat: ducebat ad mortē. Auctorē suū: Curio enī qui tutatus fuerat incitabat Cēsare: dederat cām belli ciuilibz. Ardua faxa: montes. Cautes: faxa dura. Abrupto limite: praterito termino & nō seruata uia. Cessere: padem retullere. Sabura enī iuba iussu p̄ceperat suis ut simulatione timoris paulatim cederent. Dū colle: quoad ex locis superioribus copias in cāpū deducit. Patulis: in diuersum & late patētibus. Ille: Curio

Patulis

Ars
Tecna

Artis: fraudis ut arte tractauit uirū grāce Tecni dicit. Victor: haecenus enim uicerat. Deiecit: p̄cipitauit. Doli: insidia: hostiles. Fugaces: celeres. Agmē: curionis exercitū. Cōpletis: occupatis. Quippe: Ideo neq̄ fugere neq̄ pugnare sūt auli q̄a habebāt equos ex itinere defatigatos. Sonipes: eq̄s. Nō motus: non excitatus. Quatit: repetatur nō & i sequētibus. Nō quatit saxa pulsu: nō pulsāt solū ietu pedū cupitq̄ ire. Terēs: atterēs & mādēs ut solet defessus equus. Vexātia: lege per hypallagē uexātes. Spargit: nō excudit collū caputq̄ erigit: & nō conatur ire ut solet recēs & fortis equus qui audito signo stare loco nescit. Iubas: crines. Subrigit: arripit. Incerto: inordinato motu. Nō stare: prosterne se. Iacet: languet. Arentia: sitientia. Squalēt: deformia sūt. Proiecta: emissa. Gemūt: sonitū reddūt. Urget: uexat. erāt enī suspitiosi. Pulsus grauis: spiratio & respiratio molesta quia ilia pulsantur cū retractione. Trahit: cōtrahit. Ilia defecta: ultima latera debilitata & attenuata.

OMNIBO. Lethi fortuna: sic fata uolebāt: ut hic sponte in p̄ncipiē suā curio rueret: & q̄ belli ciuilibz auctor esset ipse inter primos p̄ret. Lethi: p̄p̄inqua: mortis. fata. n. appropinquabāt curioi. Auctorē: curione qui ipsius belli ciuilibz auctor extiterat: nā tribunus plabis intercesserat: quo minus senatus cōsultum fieret in sententiam cōsulum qui censebant mitendū successorē casari: & ne cū exercitu: sed priuatus in italiam rediret: ideo partes casaris defenderat in senatu: ut ille ciuilibz belli auctor dici posset: auctorem belli ciuilibz fuisse Curione memorat etiam Plinius. Nec fuit rex curio aut gētium ipeator: nō opibus insignis ut q̄ nihil habuerit in censu prater discordiam principum. Super ardua ducit: ille nulla montis asperitate deteritus super omnia abrupta ducit exercitum. Abrupto milite. i. nō seruata uia. uel aspero: nā abrupta loca aspera dicimus. Cum p̄cul: & ubi uiderūt temere exercitū a Curione duci hostes sublata fuga retulere pedem ut audaciā curionis auergerent. Cum: p̄ ardua loca multo seruato limite ducebat exercitum curio: cū procul e specula montis ab hoste cōspectus est: & illi nō nihil retulere pedē: ut ille audacius p̄cederet. Sua. i. propria. Dū donec in planū deduceret exercitū. Ille fugā: curio ubi uidit illos recedentes tanq̄ uictor esset sine ullo ordine exercitum duxit i planū. Patuere do. uix in planū descēderat: cū undiq̄ ex insidiis exortī eēt hostes: & nō prius sensit illos q̄ se circūdatū aspiceret. Numidāq̄ fugaces: q̄ fugā simulauerāt. Agmē. s. ro. & curiois. Proiecit: sine cōsideratione. Nō timidi petiere: nec licuit timidis fugere: nec fortibus pugnare: adeo erāt undiq̄ circūuenti: ut nullis se uiribus tueri possent. Prælia: q̄a pugnare nō poterāt inclusi. Fugam: nec fugere poterāt: q̄a inclusi. Quippe: nā iter faxa & abrupta loca equites ipelebāt: q̄ si esset calcaribus urgerent equi cū per faxa moueri non possint: indignabundi frenā mandebant. Spargit: iubas: nā equi cū i locis sint angusti & moueri nō possent quatunt colla. Fessa iacet ceruix: iam cum diuoluta fuerint. Artus: quia calefacti erant labore. Lingua proiecta: quod signum erat laboris. Pectora rauca gemunt: sic faciunt equi: cum nimio anheliu spiritum trahunt: inde gemitum emittere uidentur. Urget: impellit. Ilia pulsus signa sunt equi in summa delassatione. Grauis: pro grauatus diuturno labore. Longe: pro ualde.

SVLPI. Lupatis: frenis aspinus Lupata dicta a lupinis dētibz in quorū similitudinē sūt Virg. Duris parere lupatis. Neq̄ addūt gradū: nō gressū accelerāt & ocuis eūt. Nisi: conati p̄p̄ stimulos ferreos q̄ calcaneis anectūt

Lupatis

Siccāq̄ sanguineis durefcit spuma lupatis. Iamq̄ gradū neq̄ uerberibus stimulisq̄ coacti Nec quāuis crebris iussi calcaribus addunt. Vulneribus coguntur equi: nec profuit ulli Cornipedis rupisse moras: neq̄ ineptus illis Incurfusq̄ fuit: tantū profertur ad hostes Et spatium iaculis oblato uulnere donat. At uagus apher equos ut primū emisit. i agmē Tunc campi tremuere sono: terraq̄ soluta Quantus bistonio torquetur turbine puluis Aera nube sua textit traxitq̄ tenebras. Ut uero in pedites fatum miserabile belli Incubuit: nullo dubii discrimine martis Ancipites steterāt casus: sed tēpora pugnae Mors tenuit: neq̄ enim licuit procurrere cōtta Et miscere manus: sic undiq̄ septa iuuentus Cominus obliquis & rectis eminus hastis. Obruitur: nō uulneribus nec sanguine solum Telorum nymbo peritura ac pondere ferri. Ergo acies tantæ paruū spissantur in orbem At si quis metuens mediū correpsit in agmen Vix impune suos inter cōuertitur enses. Densaturq̄ globus: quantū pede prima relato Constrinxit giros acies. nō arma mouendi Iam locus est pressis. stipataq̄ mēbra terūtur. Frangitur armatum colliso pectore pectus. Nō tam lata tulit uictor spectacula maurus Quā fortuna dabat: fluuios non ille cruoris Mēbrorūq̄ uidet lapsus: ferientia terram Corpora: cōpressū turba stetit omne cadauer.

tium luporū. Virg. Et duris parere lupatis. Iāq̄ gradū: & seu uirga: seu calcaribus urgerent equi: nō poterant augere gradū p̄a nimia laboris lassitudine. Addunt: addere gradū est augere. Rupisse moras cor. i. equum impulsisse. Impetus: cursus bis id ē dicit. Tantum profertur: tantum inquit appropinquabat hostibus ut tela i eos torq̄ri possint. Oblato uulnere. i. oblato milite ad uulnera. At uagus apher: at uero egres hostiū postq̄ semel adepti sūt cāpū: tū uero toto cursu & ipetu i hostē delati sunt: ut puluere excusserit: quo tāq̄ nube coelū tegi uidebat. In agmē. i. in ipetū: ut iuaderet hostes. Vir. Illi agmie factō Laocoōta petūt. Sono. s. cornipedū & tuba. Terraq̄ soluta: diffinitio est pulueris. Torquet: excitatur. Turbine bistonio. i. borrea siate p̄ thraciā: nā bistones populi sūt inter thraces Pli. Ut uero i pedites: primo equestre certamen fuit: cū ad pedites uenissent: tū uero apparuit: q̄ inferiores eēt ro. uiribus nā cū in eos hostes incurrerēt: quos iā circūuenarāt: q̄to p̄p̄ius: tāto dēsiore orbē i agustū coarctabāt: adeo ut nō ferme telis aut gladiis occiderēt: sed corporū densatione ita urgerēt: ut multi suffocarent. Incubuit: iuasit in pedites. Miserabile: quia quadā miseratone opprimebant: cū nulla parte se defenderēt. Nullo: pro nō. Discrimine: dubitatione: q̄a iā uictoria inclinauerat ad hostes: nec dubitare q̄s possit quin oppressi essent ro. Ancipites casus: q̄a nō dubius erat mars: apparebat enī manifeste curione uictū esse cū suis. Sed tēpora pugnae mors tenuit. i. progatū fuit tēpus p̄a illi: nō p̄p̄ fortitudinē romanorū: sed q̄a nō breui spacio poterat tāta multitudo trucidari. Sic undiq̄ septa: adeo ab hostibus p̄mebant: ut se in eos cōuertere nō possent. Obliquis hastis: quia in gyro densos ro. nō poterāt ex directo: ideo ex obliquo necesse erat ferire. Eminus: quia qui paulo longius erant rectis telis petebant:

Nimbo: multitudinē telorū cōparat nimbo: nō tam densus imber cadere solet: quā tela in ro. cōiecta ceciderunt. Pondere: ferri: nedū acie ferri: sed pōdere ipso ro. cadebāt. Ergo acies: ergo quia undiq; circumuenerāt ro. ut sensim in eos hostes ruerēt: effectū ē ut q̄to magis eos inuaderēt: tanto densiori orbe in angustū corāctarent. Ac si quis: is qui metu percussus ex militibus Curionis se intra suos recepisset uulnerabatur a suis. Vix in: adeo densi & suffocati erāt. Metuēs: metu peccus. Correpit. i. recepit se intra suos. Densaturq; g. sicuti densabant hostes q̄circūuenerāt. Gyros: quāto magis primi referebāt pedē a medio: tāto orbis breuis or & densior efficiebat. Terunt: p̄munt ab hostibus & ipsi inter se. Pectus: ro. Pectore: hostiū. Nō tā laeta tulit: dicit magnū uictoria fructū amisisse iubā: cū p̄stringerēt ac suffocarētur potius q̄ uulnerarētur occisi q̄ hostiū sanguinē fluentē uidere nequerit. Fluuios nō ille: uincit q̄dem iuba: sed nō potuit spectare uictoriā: ut ex ea laticia caperet. Fericia terrā: quia oppressi & suffocati moriebant. Cōpressum: in media terra cōdensatū ab hostibus. Sterit: nō cecidit. Excitet inuisas: nunc poeta quasi detestā hanc uictoriā regis iuba: q̄ uidebat esse pro. S. P. Q. R. dicit enim ex hac uictoria ro. nihil capiūt utilitatis: sed sicut quasi quādā iseria carthaginensiū & Hannibalis: ut umbra corū q̄ a ro. caesi fuerūt: ex hac uictoria laticia capiūt: & pars nulla ad p̄peium perueniat: nec ad senatum populūq; ro. pro quorum partibus nunc rex Iuba pugnare uidebatur.

Inseria: proprie dicuntur sacrificia quae diis manibus: exhibentur: & pro mortuis fieri consueuerunt unde in feris quasi diis inferis dicebantur

SVLPI. Excitet inuisas: praedolore hosti laticia elicit: & ad insultādū inuitat. Excitet: eliciat uelut ad factū. Inuisas umbras: inimicas carthaginēsiū aias. Inferiis: sacris & harū uictoria rū piaculis. Ferat piacula: accipiat purgationes & sacra. Romanā superi: In deos exclamat qd̄ tantā cēdem passi sūt fieri nulla reip. utilitate melius enī aphri romā subiugauissent: q̄ quod libertate amissa perpetuo sub caesaribus seruiamus. Cōpressus: sedatus cruoris copia nā ante te per puluere cedes uideri nō poterat. Producere animā: ulterius uiuere. Afflictis: aduersis miseris. Cecidit: Non quod se peccerit: sed cū oraret a Gn. Domitio ut suae salutis parceret & in castra cōfugeret: Curio nūq̄ amissio exercitū quē a Caesare fidei cōmissum acceperat se in eius cōspectū reuerterā cōfirmat: atq; ita prelians interficitur. Coacta: cōpulsā a necessitate uel coacta collecta. Quid nunc: Epiccedion siue nania qua per uariam commiserationē accufatur Curio & laudatur. Rostra turbata: forum & pulpita unde populū tribunus alloquebaris & collegiste apponebas. Plebeius signifer: Tribunus cum insignibus tribunitiis. Arte: astutia. Dabas: cōcitando. Proditā: tradita caesari. Ante iaces: ante mortuus es quā in pharsalia confugatur. Confert: committat in praelium.

OMNIBO. Excitet: ad laticia. Inuisas umbras. i. animas iā pridē inimicas ro. Nouis inferiis. i. ut sanguis ro. nūc a Iuba effusus sit quasi inferia: umbrarū carthaginis. Hānibal: qui infestissimus hostis ro. fuerat. Ista: mala quae nūc ro. acciderūt. Manes. i. aphricana: umbrā. Piacula expiationes uidelicet q̄ sanguis ro. fusus fuit quasi quoddā piaculū umbrarū carthaginēsiū: ut nūc purgēt iniuriā quam a ro. acceperūt. Libyca tellure: q̄ facta ē i aphrica. Votisq; senatus. idignū ē q̄ senatus cupiat hāc ruinā ro. illatā sibi a Iuba rege nūmidarū. Sibi: ad utilitatē suā magis q̄ Pōpeiū. Curio fufas: curio postq̄ uidit suorū stragē nec spē ullā ē restitā nō potuit sup̄stes eē: sed i fortissimos ruit: & fortiter dinucās occubuit: historiam ex Appiāo sup̄ius recitauimus. Fufas cāpis. i. stratas iacere p̄ cāpos. Sanguie puluis: quia ipse sanguis p̄ nimia multitudie puluere hūore suo cōp̄sserat. Cōpressus: cōgelatus cū puluere. Afflictis rebus: post cadē suorū. Sperare fugā. i. spē ponere i fuga & uitā suā cōsulere. Fortis uirtute: quia ipsa in desperatione factus est fortis. Quid nunc rostra tibi: nūc apostrophat ad Curionē dicēs o curio: quid utilitatis aut quem fructum cepisti ex tribunitia potestate: in qua te gestisti ut auctor bellorum ciuiliū fieres: Ecce nūc poenas meritas dedisti: ut te mors preueniret: anteq̄ bellum ciuile uidere potueris. Rostra turbata: cum populū conuocata contione cōtra senatū cōcitabas: rostra sunt sedilia populū in quā cōcionabundit tribuni plebis sedere solebāt: sic dicta q̄ deuictis bello nauali anciantibus. C. Menio cōsule: anno urbis. cccc. xvi. ex rostris captarū nauium sedilia in suggestu populū ro. sūt ornata: unde a rostris nauium sedilia & forum rostra appellata sunt. Vnde: a quo foro. Plebeius signifer. i. tanq̄ signifer: quia tribunus plebis erat. Arce tribunitia. i. tribunitia potestate. Arma dabas po. i. armabas populū contra senatum. Proditā. s. plebi. Bello concurrere: quia ipse auctor fuerat ciuiliū belli: nam semp̄ intercesserat senatus cōsulto: ne successor mitteretur caesari. Pharsalia: idest campi philippici in quibus bellum ciuile gestum est. Dira: in qua bellū dirā inter parentes & affines gestum fuerit. Spectandūq; tibi. i. negatum est ne belli ciuiliū spectator fieres.

SVPI. Has urbi: deterreret potētes a seditionibus qm̄ solēt esse primi qui pereāt. Luitis arma iugulo: datus poenas mortis ex bellis ciuilibus. Felix roma: Beata esset roma cū ciuibus suis si dii tātam curā haberēt libertatis seruanda: q̄ta ulciscēdi illos qui i libertate infurgūt. Vindicta: ultio nocētū patriae. Libycas en: e diuersis causis affectus miserationēq; elicit. Corpus: curiois. Pascit aues: insepultus enim fuit & uoluerū praeda. Attibi: Nos uero te o Iuuenis laude psequimur immortalitāq; cōmendamus nā silentio p̄terire uirtutes tuas nihil p̄desset. Praconia digna: hypallage si uis merita p̄conia digna uitā. Praconia: laudationes. A

Has urbi miserā uestro de sanguine poenas
Ferre datis: luitis iugulo sic arma potentes.
Felix roma quidē ciuesq; habitura beatos
Si libertatis superis tam cura placeret
Quā uindicta placet. libycas en nobile corp⁹
Pascit aues nullo contentus curio busto.
Attibi nos quādo nō proderit ista silere
A quibus omne aui seniū sua fama repellit
Digna damus iuuenis meritā praconia uitā.
Haud alium tanta ciuem tulit indole roma
Aut cui plus leges deberent recta sequenti.
Perdita tunc urbi nocuerūt saecula: postq̄
Ambitus & luxus & opum metuenda facultas
Trāsuerso mētem dubiā torrente tulerunt.
Momētūq; fuit mutatus curio rerum.
Gallorum captus spoliis & caesaris auro.
Ius licet in nostros iugulos sibi fecerit ense
Sylla potēs: mariusq; ferox: & cinna cruentus
Caesareaq; domus series: cuit tanta potestas
Concessa est: emere omnes: hic uēdidit urbē.

quāt hereditariū. Emere: largitionibus & cladibus acceptis. Hic uendit: Curionē uendidisse urbē Caesari scribunt septem & .xx. milia aureorum. ad qd̄ alludit. Virg. quum dixit. Vendidit hic auro patriam dñumq; potentem Imposuit.

OMNIBO. Has urbi miserā: nūc alloquit̄ generaliter poeta oēs principes ciuitatū: q̄ statū reip. turbant dicit. n. ita cōringere solere ut p̄ria det poenas: q̄s et ipsa p̄ria nō mediocriter passa ē: sicut nūc cōtingit curioni: q̄ ga auctor belli ciuiliū extiterat dedit poenas p̄ria: ex q̄bus ipsa quoq; p̄ria nō mediocriter dolorē & iniuriā accepit. Ferre datis: ut ferat: quia hoc ipso p̄ria dolet q̄ quis iniuriā accepit a uobis: tñ uos p̄dere nollet. Luitis arma. i. poenas datis bellorū quorū auctores fuistis. Libertatis. s. tuēda. Quā uindicta. s. offensa libertatis: si ita dii libertatē po. Ro. defendere uoluisset sicuti uindictā sumpserūt de his q̄ libertatē offenderūt: i p̄petuū respub. maneret: sed q̄ cōtra libertatē fecerūt poenas qd̄ dederūt: nā marius & Sylla & Cina: & pauloate saturninus tr. pl. postea caesar & M. Anto. crudeli morte pierūt dicit ergo q̄ dii uindictā eos q̄ cōtra libertatē faciūt: & rēp. puerūt p̄bas exēplo curiois. Pascit: quia iacet insepultū. Attibi nos: & ne q̄s forte existimet hoc me de Curioe dixisse q̄ seditionis fuit: & auctor bellorū ciuiliū: q̄si cōtra eū iuehi uolueri: tñ nō fraudabo eū meritis laudibus: nā etiā si ego tacuissem: q̄ pauloante exposui: tñ fama ipsa uulgasset: uñ qd̄ ad laudē eius p̄inet: nō p̄teribo. Nos: ego Lucanus nisi ista narrarē: fama ipsa uulgasset. Ista. i. facta tua o curio. Omne seniū. i. oēm uetustatē: q̄ nūc et post tot ānos narrat̄ q̄si recēs fuerit clades curiois. Merita uitā: quia multa tibi bona parūm fortuna: partim natura data fuerūt: si mō his bonis i meliorē partē uti uoluisses: nō oīno tibi culpa ē ascribēda sed tēporibus: nā illis tēporibus natus es q̄bus disciplina bene uiuēdi de suo curriculo labi cōpat. Haud aliū tāta: laus maxima curioni. dicit nullū unquā in urbe ro. adolescentē tanta indolis fuisse quā curio: si recta secutus fuisset. fuit enim eloquentissimā Curionū familia: & in ea tres cōtinua ferie oratores claruerūt. Solinus. In doles: p̄prie ē species futurā p̄bitatis. Leges deberēt: si ipse igeni acuminē leges ciuitatis defendere uoluisset: Nūc. n. frustra spauit Cicero rēp. afflictā & oppressā miseris tēporibus & perditis moribus in ueterē libertatē uēdicaturū. Perdita. i. p̄ncipiosa: nā corrupti mores ciuitatis nocuere tibi o curio: neq; ab his te cauere didicisti: sed aliōq; cōsuetudinē secutus es. Ambitus. i. sup̄flua cupiditas honorū. Luxus: luxuriose uiuēdi cōsuetudo q̄ ciuitatē oēm corrūpebat. Metuēda facultas: quia diuites usq; adeo facti erāt potētes ut formidolosi eēt reip. Dubiā: incertā mētē: quia hinc tētrahat reip. amor: de uero cupiditas honorū: sed tandē uicit praesa cupiditas. Tulerūt tor. quasi excusat eū: q̄ illa cōsuetudo ad malū oēs cōtraheret nimia cupiditate iēctos:

tanq̄ torres: qui liq̄ factis nubibus & effulis imbribus tanto ipetu ferret: ut nullū prorsus obstaculū resistere possit. Mutatus. s. a pposito honesto. Fuit momentū .i. inclinatio rerū. Gallorū captus spoliis: ga magna mu- nera a caesare accepit curio ut ptes suas defenderet: cū. tr. pla. esset. Caesaris auro: qd̄ ingens ex puincia quam debellauerat secū attulerat: Nā auctore Appiano: curione ut p se ageret: plurimo are alieno oppressū facile adegit caesar: Ius licet: nō parua eū nūc uicuperatio e onerat. dicit enim quāuis alii p̄icipes q̄ bella ciuilia mo- uerūt p̄ie libertate emerint: tñ cū ceteri emerint libertate: hic solus inuentus ē q̄ uederet. Licet: intelligit tñ. Ius: idest p̄tatem sibi fecerūt armis. In. no. iug. idest in ciues. Sylla marius: ga marius & sylla de imperio paribus uiribus decertarūt. Cinna: qui Octauū collegā suū trucidauit ipsū Mariū e Libya uocauit ad perde- dā urbem. Caesare: q̄ domus series: quia ad Nerone usq̄ caesares iperauerant. nā oēs Imperatores caesares dicti sunt a Iulio Caesare primo. Tanta potestas: ut ipsi imperiū romanū teneāt in quo totus terrarū orbis cō- tineat. Emere oēs urbē: quāuis isti libertate nram usurpauerint: tñ emere eā. Hic: scilicet Curio uēdidit urbē quod intellexisse creditur Virgilius i aneide Vēdidit hic auro patriā. accepit. s. muneribus a Caesare. nā plu- rimo are alieno oppressū facile adegit Caesar: ut pro se pugnaret.

Io. Sulpitii Verulani in Quintum Lucani In- terpratio.

SVLPI.

Te alterna duces: Acceptis mutuis i bel-
s lo calamitatibus duces. Nā Pompeius Italia pulsus fuerat & exercitū cū hispa-
nia massilia q̄ miserat. & caesar in adriaco elaf-
sem & exercitū cū Curione in aphrica referuati sūt pares ut mōx cōfigerēt in epyro. ubi cū in-
staret Ianuarius mēsis Lētulus Cōsul apud sena-
tores undiq̄ cōuocatos orauit. Alterna uulne-
ra: mutua damna. In terras macedum: In pu-
gnani thessalicā Methonymia est locum enim p̄ negocio ponit. Iam bruma: Iam hyems ue-
nerat. Hamo: in mōte thessalia. Atlantis ca-
dens: atlā des occidentes. Iam inquit praterie-
rat nouember & erat finis decembris Atlan-
des enim quæ & Vergilia appellanē tertio idus nouembris apud plinium Quinto apud Colu-
mellam occidūt. & brumale solstitiū est octauo fere calendas Ianuarii.

Atlantis
des

OMNI-
BO.

Te alterna duces: hic cōtinet quō Caesar
s atq̄ Pōpeius se in Epirū receperūt: nec
pcul alter ab altero erat: Primiū quidē
conatus ē Caesar Pompeiū obsidere & eū ma-
gno uallo & fossā intercludere: quod fecit sed ita
ut maiore inopia obsidētes paterēt q̄ obsessi.
Cum interim Caesar cum suis fame maxima
laboraret: adeo ut radices herbarū in usum con-
uerteret. Tandē Pompeius tamen oia abunde sibi suppeditare: indignatus q̄ a Caesare intercluderetur:
cum bñ gerēdæ rei occasione cepisset adhortatus suos: uenit extra uallū: ubi aliquādiu pugnatū ē. tandē in su-
gā conuersis Caesarianis Pōpeius eos profecutus est usq̄ ad uallū: & nisi Pōpeiū humanitas & cōmiseratio
fuisse: eo die actū erat de Caesare: sed iussit talibus suis ut ciuibus parcerēt. Appianus tñ dicit: Pompeiū cō-
uersis militibus Caesaris in fugam uoluisse bellū uno opere cōficere nisi a Labieno phibitus fuisset: Caesare q̄
dixisse: bellū ea die finē habiturū fuisse: si hostes ducē q̄ uictoria uti sciuisset habuissent. post hāc pugnam se in
thessaliā uterq̄ recepit. ibiq̄ rursus cū caesar magna inopia laboraret: nec dubiū esset quin necessitate ipsa eorū
gente ad omnes conditiones pacis accipiendas uenturus esset: qui cū Pompeio erant quasi uictoriā in mani-
bus haberēt: nō prius destiterūt q̄ ipsū ipulerūt: ut in caesare bellū moueret: quod ubi p̄sentit caesar licet fame
ingenti laboraret: tñ magna laticia affectus ē: & uniuersos milites suos ad pugnam adhortatus. Sic fortuna
seruauit pares duces: hactenus fortuna nō magnope: aut Caesari: aut Pōpeio fauicō pares. Alterna uulne-
ra: ga in hispania Pōpeius cladē acceperat amissis Petrei & Afranii exercitibus: In illyrico mari cladē p̄pel-
sus erat caesar Amissa naue opiterginorū: i Aphrica amisso Curione cū exercitu. In macedū terras. i. fortu-
na dubiā se p̄stitit utriq̄: donec puentū est in Macedoniā & a uicinitate Thessaliā: intelligit: i qua tūc caesari for-
tuna se totā cōcessit: aut macedū terras uocat epirū: nā macedonia epiroticas terras in solis occasum rececit au-
ctore Pli. Iā sparferat hamo: iā i q̄ appropiabat p̄cipiū āni: quo noui magistratus creari solēt. & noui cō-
sules inire magistratū: ante q̄ magistratus consulū exiret uidelicet Lētuli & Marcelli curiā habuere in Epyro. ut
de summa rerū cōsultarent. Hamo: monte Thessalia cuius ē sex miliū passū excelsitas: Pli. Cadens atlā-
tis. s. sparferat niues. i. occidēs: sumit tempus quō res gesta fuerit uidelicet in fine Nouembris. nā stella quæ
sunt iter finitionē tauri & caueam arietis pleiades dicuntur: la. aut uergilia: ha. xi. Nouembris occidere incipi-
unt. & ix. die gladius orionis occidere incipit per atlantidas ergo. i. per pleiadas filias atlantis ex p̄ciōe signi-

IO. SVLPITII ARGVMENTVM IN
QVINTVM LVCANIVOLVMEN

q Virtus in epyro narrat te magne senatum
Cōstituisse ducē. tū delphica cōsulit antra
Appius: & domitis rediēs iam caesar iberis
Componit sauos intra sua castra tumultus.
Et dictator abit nec non & consul ab urbe
Brundisium: classē recipit pharsalia cymba
Pene ducis perit temeraria. nauigat inde
Marcus: & in lesbum te uir cornelia mittit.

M. ANNEI LVCANI PHAR-
SALIAE LIBER QVINTVS.

Te alterna duces belloꝝ uulnera passos
s In macedum terris miscens aduer-
sa secundis

Seruauit fortuna pares: iā sparferat hemo
Bruma niues: gelidoq̄ cadens atlantis olym-
po

sicet nouēbrē. in decembri autē finis est magistratū: nā calendis Ianuarii noui cōsules magistratū inibant.
Gelido olympo: ga incipiebat hyems. Adāns patronymicū ē soc. & unā p oibus posuit.

Instabatq̄ dies qui dat noua nomina fastis:
Quiq̄ colit primus ducentem tēpora ianum.
Dum tamē emeriti remanet pars ultima iuris:
Consul uterq̄ uagos belli per munia patres
Elicit epyrum. peregrina ac sordida sedes.
Romanos cepit procures: secretaq̄ rerum
Hospes in externis audiuit curia tectis
Nam quis castra uocet tot strictas iure secures
Tot fasces: docuit populos uenerabilis ordo
Non magni partes sed magnum in partib⁹ eē.
Ut primū mōstū tenuere silentia cœtum
Lentulus excelsa sublimis sede profatur.
Indole si dignū latia: si sanguine p̄isco
Robur inest animis: non qua tellure coacti
Quāq̄ procul tectis captæ sedeamus ab urbis
Cernite: sed uestræ faciem cognoscite turbæ.
Cūctaq̄ iussuri primū hoc decernite patres
Quod regnis populisq̄ liquet nos esse senatū.
Nā uel hyperboreæ plaustrū glaciale sub ursæ

SVLPI. Dies: Calenda Ianuarii in quibus
creatur noui magistratus: quorū nomina assignun-
tur in fastis id est i libris i quibus anni descriptio
cōtinet & i ipsi ānalibus. Quiq̄ colit primus
primo Ianuarii anniq̄ die celebrat festum Iani
dei principiorū. Ducit tpa: est enim caput an-
ni & cū reliqui mēses sequūt. Vterq̄: Lētulus
& marcellus. Pars ultima: ultimū tps magis-
tus quasi peracti. Iuris emeriti: cōsulatus iā iā
finitū. Elicit: educit & cōuocat in epyrum. Va-
gos p̄res: senatores dispersos. Munia: officia.
Sordida: respectu romana. Cepit: cōtinuit.
Curia hospes: senatores hospites in alienigenis
urbibus. Nā quis castra: Antipophora qd̄ poti-
us tecta q̄ castra appellauerit. Tot secures: tot
legitimos magistratū cū securibus licitoribus &
fasces. Ordo: senatorū. Nō magni partes:
hoc est senatū nō esse ex factione Pōpeiū eumq̄
sequi: sed Pompeiū eē unum ex fautoribus sena-
tus. Silentia tenuerūt: hypallage. hoc est cœ-
tus mōstus tenuit silentia. Indole: Oratio suafo-
ria qua primū adhortat Senatū Lētulus ut decer-
nat eos qui i epyro sūt uerū senatū cōficere: nā q̄
caesari sauet hostes sūt p̄ria: Cōfirmatq̄ aios ho-
minū ab auxiliorum magnitudine & fortiter pu-
gnādū fore cēset: proponitq̄ Pompeiū belli du-
cē esse cōstituēdū. Indole si dignum: sensus est
Si ea magnanimitas est in uobis q̄ i romanis eē
debet: nō aduertēdū est qua simus in terra: ubi
cūq̄ enī sumus senatū referimus Indole: indi-

ditio & incrementū uirtutis. Nō cernite: nolite aduertere. Coacti: coadunati. Faciem: habitū & apparētiā
senatorū. Liqueat: manifestū est. Ferat sub plaustrū: extrahat in ultimū septentrionē in scythia ubi sūt montes
& populi hyperborei idest supra boreā. Plaustrū glaciale: frigidus septentriones.

OMNIBO. Instabat: ga mēsis unus cū dimidio erat: ab occasu nouēbris usq̄ ad p̄cipiū sequētis āni quo
magistratū noui cōsules ineunt. Fastis: fasti libri sunt q̄bus nomina cōsulū cōtinent: bene ergo noia fastis di-
cit: ga cū noui cōsules creant: eē eorū nomina fastis inscribunt. Colit: obseruat tanq̄ diē festū. Ianū: mōsem
ianuariū a iano dictū. Dū tñ: quis instaret finis: cōsulatus anni illius: tñ ante q̄ finiret magistratū suū cōsules se-
natū uocarūt in epirū: & ibi curiā ro. stauerūt. Consul uterq̄. s. Lentulus & Marcellus. Epirum: subaudi in-
Pars ultima. s. mēsis unius cū dimidio. Emeriti iuris. i. potestatis suæ ppe iam finita: emeritus dicit q̄ sui offi-
cii debita officia peregit: sicut emeriti milites. Per mu. i. uagos ppter diuersa belli officia: quia alii in alterā p-
uinciam missi fuerāt. Peregrina ac. s. quasi cōmiseratio est q̄ misera cōditione fuit tūc tēporis po. ro. ga coac-
tus est in Epirū misera ac sordida sede curiā ponere. Sordida: cōparatione urbis Romæ. Hospes curia:
pro hospita ga in aliena regione. inuenit hic & hac hospes: & hic hospes & hac hospita. Secreta. i. consilia q̄
secreta eē cōsueuerūt. Nā quis: qs enim appellat ausus fuerit castra: ubi senatus fuit omnis. Tot fasces: ui-
delicet. xxxiii. secures: nā duo cōsules erāt: & uterq̄ habebat. xii. lictores qui sēdebāt gestantes manibus secu-
res: ut reos punirēt. Quis uocet. q. d. nemo appellaret castra. Venerabilis ordo: senatus ille uerēdus facile
declarauit omnibus nō se eē in partibus Pompeii: sed Pōpeiū esse i partibus senatus ga Pōpeius ē sub senatu.

Ut primū mōstū: hac oratio Lētuli quam ad senatū habet in deliberatio genere ē cōstituta refert enim de
bello cōtra Caesare gerendo & sententiā suā dicit pro libertate aduersus eos q̄ hostes patriæ facti & iudicati sūt
habet eē suasionem. Suadet enim p patriā fortiter pugnādū: & nihil omnino omittēdum q̄ ad libertate tuen-
dam & cōseruādā pertineat: deinde argumētū sumit ab honesto: postea a possibili quod uidelicet etiā uiribus
superiores sint senatores: cū maior pars senatus & ciuitatis cū ea parte sentiat quæ libertate tuetur: deinde etiā
imperiū magna ex pte populi romani cū eo sentiat: ut iā ppe uictoriam certam in manibus habere uideant:
primum igitur lentulus hortatur patres cōsules: ut magno animo esse uelint: nec potestate & ius suum ex loci
qualitate intueri: sed ex dignitate ipsorum qui ubicunq̄ fuerint eandem potestatem habent. Lentulus: alter
consul. Ut. p. m. q̄ primum patres mōstis uoluerunt: statim in excelsū locum Lē. conscendit: ut eius senten-
tiam omnes audire possent. Tenuere sil. c. hypallage: pro mōstus cœtus silentium tenuit. Indole si. d. &
quia mōsti erant pa. q̄ in aliena ac peregrina sede curiam habebant ipsos consolatur: ut propterea non ue-
lint maiestatem suam diminutam credere: q̄ procul a patria in aliena regione sedem posuerint: ordo tendit
usq̄ ad eum locum: o patres cernite. Indole: idest incremento uirtutis: quia indoles non solum significat spe-
ciem futura probitatis in adolescente: sed etiam in adulto uirtutis incrementum: ut apud Liuium: tanta indoles
in Lauinia erat. Robur inest. i. si uirtutis aliquid uestigium maiorum uestrorum in uobis remanet. Coactos:
m iii

cōgregati. Captae sedeamus. a. u. beniuolentiā cōparat a psona aduersariorū cū eos dicat ipios q cōtra patriā arma tulerint & eam quasi ab hoste captā teneant. Primū hoc: ut nos p arbitrio nostro quicquid i temp. uisum fuerit: statuere ac decernere possimus. Nam uel hy. in eo p̄sistit ut ostēdat eos ius & potestātē habere: perandi populis cum causam suā honestā ostendit: a causa nostra beniuolentiā capiamus si eam laudādo extollemus: aduersariorū q; per contemptione in deprimemus extollit causam suā q; arma p patriā: p libertate: pro diis penatibus: pro rep. sumpserunt. ideoq; ubiq; fuerint: existiment se eos esse qui potestātē habeāt recte & pie gerēdi bellū aduersus hostes patriā: siue: sub frigida: siue sub torrida zona fuerint: deniq; i remotissimis orbis terrarū partibus cōstituti ibi curia esse intelligitur: nō. n. locus senatū facit: sed senatus curiam. Nā uel hy. siue sub frigida: siue sub torridā zonā delati fuerim: ibi & curia & senatus erit. Hipursae. i. septētrionalis nā hypborei mōtes dñr a septētrione q̄li supra boreā: Hypborei icolūt penep̄teraphorō quē ultra Aglonē dñt iacere: gēs beatissima: eā Asia magis q̄ Europa: qdā dederūt: sē i Europa auctōr Solio ap̄d quos mū dicardies esse credūt: & extimos syderū ābitus: sūt q̄ putāt nō quotidie ibi solē ut nobis: sed uernali aequo cōtō exoriri: autūnali occidere: ita sex mētib; i finitū die: sex aliis eōtiuuā esse noctem: de coelo magna clamētia aurā spirāt salubriter: nihil noxiū status habēt: domus sunt nemora uel luci in diem uictus arbōres summini strant: discordiā nesciūt: agritudine nō ingentant. Plaustrū glaciale: quia regio frigidissima & rigescit. Vrsae quae circa polum arcticum uergitur ad similitudinē rotae: & stella: quae p̄cedunt Bootes appellatur quasi dux & gubernator plaustrū.

SVLPI. Plaga: regio zona. Axis: torrēs & clausus uaporibus: idest torrida zona ubi semp est equinoctium & dies sūt pares ut apud Meroen in aegypto. Sūma rerū: sūma p̄tās. Tarpeia sede pusta: Cōfirmat exēplo: loci mutationē nō uollere potestātē senatus. Nā cū Galli Senones romā cōbussissent Vetosq; Senatores se cōtulissent. illic erat senatus & illic camillus dictator est cōstitutus. Sede tarpeia: urbe roma nā re uera Capitolium cōbustū nō fuit. Camillo: furio. Veiōs: oppidū in eturia nō p̄cul ab urbe. Illic: ueiis. Iura: potestatem. Mœrētia teeta: Caesar possidet urbē mœstā. Silentes: Tūc silere leges dñr quā nō seruant & non administratur iustitia. Fora: Iudicialia. Iustitio: Iuris dicēdi intermissione. Illa: in senatu casariano soli illi sūt q̄ exulauerūt: & iudicat sūt hostes añ q̄ senatus ex urbe discessisset. Ordine: Senatorio. Primus furor: nos pios & abhorretes a belhis quos primus armorum motus in diuersa sparserat in unum locū conuenimus. Ignaros scelerū: innocētes & pios.

OMNIBO. Torrēs pla. seruida zona. Axis: antarcticus axis. Vaporibus: seruoribus zona: torrentis. Nec patiē noctes: quia ibi semp in eodē statu nox & sol p̄manent. i. semp aequo cōtū est. Iniquos: itēperatos Vir. Dirimit plaga solis iniqui. Summa rerū. i. imperiū. Tarpeia sede: pbata simili: nam sicuti capta reliqua urbe capitolio incolumi ibi senatus permanebat: & ideo curia in capitolio erat: idem ē nunc dicit capta urbe ab hostibus hic nos habitantes curiā facimus. Nota est historia: ad Alliā fluuiū Galli fabium consulē cū exercitu fuderunt: & ad urbem ro. cōtenderūt: Et primo quidem niuentens insidias: nōnullos p̄miserūt: q̄ diligenter omnia scrutarent: quibus exploratis nemine exire uidentes statim ingressi sunt mœnia: & uastam urbē atq; desertā reliquerūt: nam Ro. relictis senibus & imbelli turba ceterisq; q̄ arma p̄ atātē ferre non possent capitolium conscenderant: sed eo tēpore camillus q̄ ardea exulabat p̄pter p̄dam ueictānam male diuisam Dictator absens creatus: postq̄ audiuit urbem captam a gallis miserus est patriā: & cum aliquot copiis: gallos propter uictoriam negligentiores inuasit & eos parū sopitos ac temulentia oppressos occidit. Illic roma fuit: ubi ergo fuit camillus Dictator cum exercitu romano illic Roma esse cōsueuit: pari ratione & nos hic Romam esse putemus. Mutato solo: idest regione. Mœrentia teeta: haec tenus beniuolentiā auditorum comparauit a sapientia eorum: quia senatus sapienter iudicauit: ut ubiq; essent: seius imperii tenere decreuerint: nūc beniuolentiā captat a persona aduersariorum cum adducit eos in inuidiam ostendēs eorū uim potentiam: nobilitatēs: affinitates: ostendit potentiam & uim casaris qui patriam tanq̄ hostilem occupauerit armis. Teeta caesar habet: nō est dicendum Romae senatum esse & curiam: cum in potestate casaris sit delibere quicquid uoluerit. Vacuas: scilicet senatoribus. Legesq; silētes: quia non possunt uim suam obtinere: postq̄ semel armis oppressa sunt. Tristi iustitio: quia semper iustitiam tristitiam significat: quasi iuris statium. Curia: in qua nos senatores cōsistimus. Ordine de tanto: adhuc in eo p̄sistit ut in inuidiam adducat de tanto ordine senatorio nemo abest a nobis: nisi qui exul est cum casare: nam qui hostes patriā: adiudicati sunt: hi etiam exules sunt. Non exulat: cum Casare. Hic: apud nos. Ignaros scelerum: ante inquit cū maxima trepidatione ciuitas plena esset: sparsit suimus in diuersa loca: prout quenq; impetus tulit. nunc deniq; cum respirauimus in unum eundemq; locum omnes conuenimus. Ignaros. f. senatores: qui diu a sceleribus huiusmodi alieni fuimus uel Ignaros. i. qui nunq̄ timere poterunt tantum scelus ut cōtra patriam Cas

Vel plaga: qna torrēs claususq; uaporib; axis. Nec patitur noctes: nec iniquos crescere soles. Si fortuna ferat: rerum nos summa sequetur: Imperiumq; comes. tarpeia sede perusta Galloq; facibus: ueiosq; habitante camillo Illic roma fuit: non unquam perdidit ordo Mutato sua iura loco: mœrentia teeta Caesar habet: uacuasq; domos legesq; silentes Clausaq; iustitio tristi fora: curia solos Illa uidet patres plena quos urbefugauit. Ordine de tanto quisquis non exulat hic est. Ignaros scelerū longaq; in pace quietos Bellorū primus sparsit furor: omnia rursus

Veti

Silere leges Iustidum

far arma fumere: postq̄ audierūt q; rubiconē trāsiuit cōtra leges & iura ciuitatis. Lōga pace: quia oēs q̄ diu in pace cōstitērūt oī tumultu facile cōmouēt atq; turbant. Rursus: postq̄ respirauimus.

Membra loco redeunt: en totis uiribus orbis Hesperia superi pensat: iacet hostis in undis Obrutus illyricis: libyæ squalentis in aruis Curio caesarei cecidit pars magna senatus. Tollite signa duces fatore impellite cursum Spem uestram praestate deis: fortunaq; tantos Det uobis animos quantos fugietibus hostem Cā dabat: nostre exhausto uis clauditur anno Vos quoq; finem non est sensura potestas Consulite in mediū patres: magnūq; iubete Esse duce mæto nomen clamore senatus Excipit: & magno fatū patriæq; suumq; Imposuit. tunc in reges populosq; merentes Sparsus honor: pelagicq; potēs phœbeia donis Exornata rhodos: gelidicq; iuculta iuuentus Taygeti fama ueteres laudantur athenæ Massiliaq; suæ donatur libera phocis. Tunc sadalem fortemq; cotim fidūq; per arma Deiotaræ: & gelidæ dominū. racipal in ora Collaudant: libyamq; iubent auctore senatu.

byaq; iubet: & Iubam regem toti libyæ praefecere.

OMNIBO. Membra. f. totius senatorii ordinis. En totis uiribus. i. pro toto orbe terrarū superi cōpensant Italiā: benedixit: nā oīs terrarū orbis cōmotus ē Italia gratia. Iacet hostis: postq̄ causā suā honestā ostēdit: extollēdo q̄ illā laudauerit: & aduersariorū p̄ contemptione deprimēdo: nūc arguit a possibili: nā ostēdit totius terrarū orbis uires cū senatu populoq; Ro. cōsensisse: ut dubitari nō possit: qn ab ea parte cōsecuturi sint uictoriā & cōmemorat uictorias q̄s pauloante i illyrico & Aphrica partes senatus habuerūt: sed nullā mentionē facit cladiū: quas habuere p̄sertim amissorū exercituū in hispania: oratorie enī facit: ut ea q̄ causā suā p̄sunt cōmemore: q̄ aut obsūt p̄tereant. Hostis in undis obrutus: quos Octauius Libo uicerat: & opiterginos scipue q̄ se ipsos occiderūt. Curio: a rege Iuba cū exercitu deletus. Squallētibus: sterilibus aridis app. Pars ma. f. ga curio erat patricius nobili & magna idole fax & caput bellorū. Tollite signa duces: postq̄ semel fortuna nobis obsequē cepit: sequimur eā. Fatorū impellite cursū: urgete fa a ut festinātius uictoriā ex hoste obtineamus. Fortunaq; tātos: si magno aīo patriā deseruimus maiore nūc aīo reuictemus: qn aspirare fortuna nobis cepit: & est argumētū a minori ad maius. Causa. f. melior: quia meliōrē cām uoluimus seq̄ potius deserēdo patriā: q̄ contra libertatē aliqd & dignitatē uestrā facere. Nostrū ius. i. p̄tās cōsularis: nos iā iquit uenimus ad finem magi stratus nostri. Vos quorū: uos o patres cōscripti qui perpetuo duratis (nō. n. ad tps senatores erāt) cōsulite i mediū: & in cōmune qd uobis de rep. uideat. Læto no. c. nunc dicit quō in sniam Lentuli consulis factum ē senatus consul. ut magnus Pom. exercitus Imperator decerneretur: Tunc enim omnes maximo clamore læticiam suam significabant: deinde decretum est ut honor haberetur his ciuitatibus & populis: qui senatum populumq; Romanū sequerent. Magno fatum: & summam rerū pompeio demandauit senatus. Fatum: fortunā. Tunc in reges: deinde decreuerūt ut honores haberent his q̄ in fide & officio senatus populiq; Romani permanerēt. Sparsus: diuisus. Merentes: bene de populo romano. Rhodos phœbeia: quia ibi fuit cōsolus Appollinis mirā magnitudinis a chare lydio tanta arte fabricatus ut inter. xii. mirabilia mundi cōnumeretur: quāuis Strabo hāc stauā Iouis fuisse dicat: aut phœbeia appellat q̄ cœlū nūquā ita nubili est: ut i sole rhodos nō sit: ut ostēdit Solinus. Potens: q̄ potētissima fuit classe & nauali bello. Iuuetus taygeti: idest laconica. nā taygeti mōtes sunt laconica regionis. Inculta: idest modico cultu cōtenta: ut pote: quā legibus Ligurgi ad rigiditatē instituta fuerat. Fama ueteres laudant: q̄ nō solū ciuitas fuit bonarū artū iuentrix sed etiam q̄ in officio populi romani p̄manebat. Athenicētes enim ut libro nono ostēdit Strabo regali prius gubernabant imperio in popularem postmodū transiere statū: Romanus senatus eos popularem statū agētes accipiēns proprias ipsius leges institutaq; seruauit & libertate donauit. Veteres athenæ: idest uetustate ipsa nobilis nā ex Asia. cilicibus: athenis. coreyra. p̄to. & bithynia magnā classē coegerat pompeius. Phocis: unde uenerant gin Gallia Massilia condiderunt: donat libertate in gratiam Massilia. Sux massilia: quia ex phocis

Rhodos Taygetus Phocis Sadales Cotim Deiotarus Racipalis

centibus origine traxerunt massilienses. Phocis auctore Strabone libro nono apposita est Boetia. phocesium edificium est Massilia: ut idem refert petrosus in loco suo: cui quidem pontus subiacet de qua plura superius. Tunc sadalim: sadalis & cothis ex thracia duces auxilia cum equitibus suis miserat. Deiotarus: quia cum septem milia equitum haberet Pompeius: deiotarus quia peditibus plurimum utebantur antiqui: milia multa peditum ei misit: Ariobarzanes ex Cappadocia ad eundem numerum miserat equites & Rhasipolis ex Macedonia praerat ducens equibus: qui cum Pompeio militabat. Deiotarus orientali Galatharum Terrarum. Ariarathes Cappadocium Rex: Armeniorum intra Euphratem incolentium taxiles princeps: Armeniorum uero supra Euphratem Megabates: alii praeterea inferiores potentia dynasta: ad belli civilis laborem sub Pompeio militauerunt: ut refert Appianus libro secundo & quicumque in circuitu maris orientem uersus incolunt fere omnes ad eum uenerunt. Collaudat senatores. Fidu deiotarum: quia donec bella civilia durarunt sp. fidelissimus populo Romano fuit. Gelida ora: s. Macedonum. Rhasipolis enim ex Macedonia equibus ducens praerat. Libyam iubet: Iubet et iuba regem esse Numidiae quae paulo ante per senatum Curionem cum exercitu deleuerat.

SVLPI. En tibi: Inuenit poeta in ptolemeum ingratum pompeio quem iussit interfici quod eius est beneficio in regno confirmatus ipsiusque regno suis se indignum ob multa scelera quae factitauit exclamat Fuit autem hic eius Aulethae filius quem Alexandriam ni e regio eiecerat & Gabinius reduxit. Sororem Cleopatram habuit. Pudor fortuna: poterat enim pudere fortunam quod indignum illi in dignitate regiam euexisset: eratque id superis crimini & culpa.

Diademate pelleo: Corona regia alexandrina Pelleus enim Alexander magnus a pella patria dictus est: cui successit in regno aegypti Ptolemeus lagis militis gregarii filius: a quo reliqui Ptolemei ducti sunt. hic enim filios habuit Ptolemeum Caesarum & philadelphum doctissimum qui ei successit & constituit in Alexandria bibliotheca egregiam Hinc euergetes quem philomater Tunc secundus euergetes quem physconem dicunt: Cui ptolemeus cognomine lathurus successit. Quae quidem secutus est Aulethes huius Dionisii pueri pater. ut Strabo libro. xvii. tradit. Sauium: nam crudeliter imperauit. Vinam in populis: uidelicet solos. Regia lagis: imperium quod obtinuit lagis filius. Magni iugulus: mors pompeii. Sorori: Cleopatra quae ex dimidia regni parte relicta fuerat haeres a patre. Soceroque nefas: cedes pompeii subtrahita caesari. Soluta coetu: dimisso senatu & congregatioe. Caca sorte: ignoto & obscuro euentu. Appius: huius meminit Cicero. in tusculanis his uerbis. Inde ea quae meus amicus appius Necromantia faciebat. In euentus ancipites: casus dubios nam uoluit ea apollinis oraculo certior esse. Expromere sine: aperire futura.

OMNIBO. Proh tristitia fata: i. exclamatione prorupit: quae inter ceteros Reges Ptolemeus quoque rex declaratus sit: qui deinde magni Pompeii causa fuit mortis: & auctor cuius caput obruncatum caesari obtulit. Tristitia: id est miserrima & aduersa populo romano. Dignissime re. dignissimus prope Rex eras gentis. Non fida: i. pfida: quae tibi simillima est. Pudor fortuna: pudere debuit: quod ad regiam maiestatem puexerit. Crimenque deorum: quae dii in hoc peccasse uidentur quod ipsi Regem dici passi fuerint. Pellaeo diademate: id est alexandrinum: nam pella (ut refert Strabo) Macedonum metropolis fuit: philippi & alexandri patria: unde pellaeus id est aegyptius: alexandria enim de nomine suo condidit Alexander. Iuuenalis. Unus pellaeo iuueni non sufficit orbis: pellaeus igitur id est alexandrius quae urbem ipsam amplificauit. Puer accipit enssem: adhuc puer sub tutela alioque uiuebat Principes autem erant Phocinus & Achilles: quorum consilio res omnes Ptolemeus gerebat. Atque utinam scilicet accipias in populos & non in Pompeium. Donata: scilicet patri tuo senatus consulto: a quo pater acciperat regnum aegypti: in eum postea tantum nefas ausus es perpetrare. Regia lagis: quia primus inter Aegypti Reges lagus fuit nam cum multis annos permansisset lagidarum imperium tandem euersum est: nam Ptolemeus lagis filius alexandro successit: Ptolemeo autem (ut refert Strabo) philadelphus: philadelpho euergetes: postea philopater agatoclia: postea Epiphanes: postea philomator filio a patre imperium accipiente: hinc uero frater successit secundus Euergetes nominatus: hunc physconem dicunt: cui ptolemeus cognomento lathurus successit. Lathuro auletes Cleopatra pater: qui praeter alia flagitia: etiam choraulam exercuit hic est quem alexandrini exegerunt: quem Romam profectum Pompeius suscepit: & Senatui commendauit: Ptolemeus itaque a Gabinius reductus: non multo post morbo absumptus: relicta duobus filiis & totidem filiabus: quarum grandior erat Cleopatra: alexandrini & puerum natu grandiosem & Cleopatram regno praefecerunt sed pueri familiares: mota seditione Cleopatram eiecerunt: Caesarem adolescentulum interemit: & Cleopatram ab exilio reuocatam aegypti Reginam constituit. Iugulus magni: quia simul cum regno factus es potens cadis Pompeii. Accessit: scilicet potestati tuae. Regnumque sorori: & quia te regem senatus populisque romanus declarauit ereptum est regnum sorori tuae Cleopatrae. Soceroque nefas: quia quod nefas erat Caesari: occidere generum: eripuit tu o Ptolemea. Tunc turba: nunc dicit quomodo senatum dimisso onanes se ad arma parabant: Sed appius unus ex omnibus oraculum sic

Sceptifero parere iubet: proh tristitia fata
En tibi non fida gentis dignissime regno
Fortunae ptolemee pudor: crimenque deorum
Cingere pelleo pressos diademate crines
Permissum est: sauium in populos puer accipis essem
Atque utinam in populos: donata est regia lagis
Accessit magni iugulus: regnumque sorori
Ereptum est: soceroque nefas. iam turba soluto
Arma petit coetu: quae cum populisque ducesque
Casibus incertis & caeca sorte parent.
Solutus in ancipites metuit descendere martis
Appius euentus: sinemque expromere rerum

tari constituit: quid nam facturus esset: an bello civili interesset: an a bellis segregatus recessum aliquem eligeret: ubi quietus ab omni cura & periculo redderetur: Venit igitur delphos: & oraculum illud ausus est mouere quod per multos annos tacuerat: Diuinum ipsum domicilium: auctores certi memorant profundam & curuam esse speluncam: non admodum lato ore patentem: unde auram quidem refertur sacro efflate numine recessum autem ostio imminere tripodem. quem cum Pythia uates inscenderit hausto diuinationis spiritu. dei responsa re ferre: & metro & oratione soluta: auctore Strabone: sed antequam narret. quod agnouerit: in antro delphici apollinis: describit primo locum ubi ante themis rursus dare consueuerat deinde Apollo delphicus. Soluta caetu. i. dimisso senatu. Ancipites euentus: quae martis euentus semper incertus est.

Sollicitat superos: multosque obducta per annos
Delphica fatidici referat penetralia phoebi.
Hesperio tantum quantum semotus eoo
Cardine parnasus gemino petit aethera colle
Mors phoebo bromioque sacer: cui numine misto
Delphica thebanae referunt triaterica bacche
Hoc solum fluctu terras mergente: cacumen
Eminuit pontoque fuit discrimen & astris:
Tu quoque uix summa seductus ab aequore rupes
Extuleras unoque iugo parnase latebas.
Vltoribi expulsa premeret quae uiscera partus

Apolline & bacchum eundem esse Erupides tradit & Aristoteles in Tologuminis & Varro & Granius staccus confirmant Auctore macrobio. Cui: bromio. Hoc solo. sola parnasi summitas diluuii tempore submersa non est. Fluctus: aq. Discrimen: interstitio & medius terminus inter aequum & celum. Seductus ab e. emines super equor uix summo cacumine alterius iugis extabas. Vbero: altero laudauitque ipsam ab altitudine Sic Ouidi. Mors tibi uerticibus petit arduus astra duobus Nomine parnasus superatque cacumine nubes. Ibi: apud parnasum. Phoebeus puer pythia serpentem denigorgonis terraeque filium quae matre latona Iunonis iussu fuerat profectus ne pareret: iterem. Pean: apollo ordo est pean ulior matris expulsa. Partus. Quae prameret par. uisce. cum eest uicina partui.

OMNIBO. Sollicitat: cum sollicitudine inquit. Expromere sine rerum. i. ut exprimat & aperiat quae sine res habiturae sint. Multosque obducta: quae inter cetera signa aduentus domini Iesu christi: hoc etiam scriptum fuit: quod statim oia oracula tacuerunt. Hesperio: dicit autem petiisse antrum cyrreum: ubi colebatur apollo: in quo adytum erat illud nobile quo phoebus cum aduenisset numine apollinis astra futura omnia resiceret: atque ex his quae consules scire uolebant aperiret: dicit autem locum esse in umbilico orbis terrarum. Hesperio eoo: nam parnasus mons est in medio orbis terrarum. nam (ut refert pitarus) cum Iuppiter scire uellet: ubi nam eest medium orbis terrarum aequum duas alteram ab oriente alteram ab occidente misit: & ubi inuicem occurrerent: ubi medium orbis terrarum esse intelligeret: occurrit: autem in parnaso monte: hinc appellatur umbilicus orbis: quod & si Varro plane insciat: Vir. tunc ait. Delphos phytius orbis umbilicum. Hic mons ut libro nouo refert Strabo usque ad occidentem phocidis montes locatus est: eius latus in occasum spectans Locri & Azola possident: australe uero Delphi: locus sane petrosus: spectaculi forma habet in eius cacumine templum surgit: & oppidum: in circuitu stadia. vi. ac. x. complectens supra illud lycorica sita est: quo in loco antiquus delphi supra templum consistebat: hoc autem tempore circa ipsum affines castalii fontis sua locarunt domicilia. ante urbem autem cirphis ex australi parte placet rupes sane frupta: at sub cirphim urbs ueuista iacet cyrreha ad mare locata: ab ea incipit ad delphos ascensio stadia fere. lxxx. Gemo colle: est enim parnasus biceps (ut antea dictum est) parnasusque iugo misit desertus utroque: Nam ab australi parte hinc cirphi frupta rupes: cum profunda ualle per quam plurimus amnis effunditur: A qua diuisione biceps cognominatur. illic phoebus & Bacchus colebantur ut asserit Macrobius: qui tamen eiusdem numinis sunt & praesens: auctore diodoro. Bromio: baccho $\beta\rho\delta\alpha\delta\sigma$ significat ipse uel sonitu uel quod ebrii ipse uolunt sint & uocem in composita emittat: aut quoniam in bacchi ortu totum sonitum Numine: ipsius bacchi: quae per uinum in furorē uersa sacrificia bacchi colebant. Mixto: infero ipsis bacchis. Baccha: sacerdotes bacchi: graece. Mecnades: dicuntur quasi insipientes: $\mu\epsilon\kappa\alpha\gamma\epsilon\sigma$ in infansio. Refertur: repraesentant. Trieterica: sacrificia bacchi triennialia quae ternis quibusque annis celebrantur: a $\tau\rho\epsilon\iota\epsilon\rho\sigma$ & $\epsilon\tau\epsilon\rho\sigma$ annis. Thebanae: nam & thebanae mulieres haec sacrificia colebant sicut delphicae. Solum eminuit: id est apparuit supra terras tempore diluuii quo omnes terrae obruta sunt. Pontoque fuit: qui mare a caelo discerneret. Discrimen: iteruallum & separatio. Extuleras: extra diluuium. Summam rupem: cacumina. Vno: alterum quidem iugum obrutum erat: alterum apparebat. Vltoribi dicitur ibi phytonem serpentem ab Apolline occisum fuisse: cum primum e uentre matris eductus est. nam ut in fabulis est: Iuno irata quod Latona grauidam esset ex Ioue: ipsam per totum orbem persecuta est: quae terram nullam inuenit a qua exciperet timebant enim omnes rem ingratis tam facere Iunoni sed cum ad Orygiam uenisset (sic enim tunc appellabatur) cognouit sororem suam Latonam: & eam benignissime accepit: orygia enim fuerat soror Latona: quae cum Iuppiter uitare uellet illa uersa facta esset: auferere coepit: cumque ad mare peruenisset: deos petit ut miserent: quae statim conuersa est in coturni

Diademata

Ptolemei reges

Appius

Parnasus medius

Trieterica

Discrimen

Python

cem (op^o f^o eni græce coturnix dī) Iuppiter autē conuersus in accipitrē insequi cœpit auem: & cū in medio mari esset: nec diuinius posset ex unguibus Iouis euadere. Rursus mente sua præcata est deos: & statim cōuersa est in lapidē: lapis statim crescere cœpit in insulam: & excepit sororē suam Latonā Ortygia: q̄ ibi gemellos pepit apollinē & Dianam: Apollo igit̄ loco beneficii q̄ matrem excepisset: eam duabus insulis illigatam stabilē fecit scilicet Gyaro & Mycone: & phytone serpentiem: quē Latonā Iuno imiserat: sagittis occidit: & matri suā iam tunc diana obstetricis præbuit officium.

SVLPI. Explicuit: interenit. Adhuc rudibus: nouis & inexpertis. Themis: dea qua iubeat hominibus peterent q̄d fas eēt Themis enī fas interpretatur. Eius templū iuxta cephysum amnē fuit. Vastos hiatus: magnam cauernam Nam est illic media saxi rupes in formā theatri in media fere mōtis altitudie planitiā: q̄ exigua atq; in ea profundū terra foramen q̄d in oraculo patet: ex quo frigidus spiritus ut quadam uelut uento in sublimē expulsus mentes uatis in uercordiam uertit impletamq; deo responsa consulentibus dare cogit: hec Iustinus libro. xxiii. & Strabo libro nono inquit Auctores certi memorant diuinum ipsum domicilium profundā curuam esse spelūcam: non tamen lato ore patentē Vnde auram q̄dem refertur sacro efflate numie Excelsū aut hostio iminere tripodē: quē quū pythia uates inscenderit hausto diuinationis spiritu dei responsa refert & metro & oratiōe solute. Spirare diuinā fidē: emittere oracula. Vētos loquaces: uentum & spiritum qui loquacitatem excitaret: Cicero in diuinatione inquit Crede etiam anhelitus quosdā fuisse terrarum gbus inflata: mentes oracula funderent. Condidit imissit. Incubuitq; adyto: inclinauit se in locum secretum ut uentos exciperet & diuinaret. Factus uates: diuinator & denuntiator futurorum.

Quis latet: quoniam supradicta fabulosa sūt rei ueritatem poeta conatur elicere. Quis super: quis deus. Præsis ab ethere: manēs sub caelo nā dī supra ethera sunt. Cœcas cauernas: antrum obscurum. Quis terrā cœli patitur deus: qui celestis uult terrā habitare. Secreta: præterita præsentia & futura. Cursus æterni: fati q̄d est herens rebus mobilibus dispositio per quam prouidentia suis quæq; necit ordinibus. ut ait Seuerinus. est & fati ut Cicero definit Ordo fertesq; cau sarum. Causa autē est ex omni æternitate fluens ueritas sempiterna. Ferens contactus: patiens tangi ab homine nam ingreditur uirgines. Siue canit fatum: seu dicit futura seu quicquid uaticinatur ē fati necessarioq; futurum. Forsan terris: putat poeta mentē iouis siue animam mundi: quæ diffusa est per omnia elenēta: terrarūq; substinet illinc spirare. Spiritus enim dei per omnia uagat: omnia necit: omnia cōtinet: ut sentiūt Stoici & Cicero docet & Virg. Iouis omnia plena: & alibi principio calū ac terras cāposq; liquentes Lucentēq; globū lunā titaniaq; astra Spiritus intus alit & poeta noster iuppiter est quodcūq; uides. Inferta: immissa. Orbē libratū terrā pensilē. Exit: egredit̄ & spirat. Per ātra cyrrha: pātrū delphicū a cyrrha oppido dictū. Cōnexa tonāti aethereo: cōiūcta & quæ respōdet mēti diuinā quæ est in caelo. Numen: mens dei. Est conceptum pectore: ingressum est pectus

OMNIBO. Pæan: apollo qui a sagittatione phytonis nomen consecutus est. nā πῶν significat serio. pæanes proprie dicuntur laudes apollinis. Matris: quam serpens a iunone missus persecutus fuerat. Premere: retulscera: cum in eo esset: ut pareret Latona. Expulsa: a Iunone. Rudibus sagittis: quia tunc primum natus erat: nec unquam sagittas exercuerat. Explicuit: occidit a præcedenti id quod sequitur. Cū re. the. te. i. cum themis oracula daret. Ut uidit pæan sequitur dicere originem oraculi apollinis quomodo sedē sibi deo legerit: dicit enim cum ibi natus esset: & phytone sagittis occidisset: postquam uidit ex eo antrō uentum cum humana uoce erūpere: iucunditate habitandi in eo loco ductus est: ut ipse futura fisciāntibus prædiceret. nā ibi templum themidis fuerat antequam resideret Apollo. Vastos hia. antrum illud cyrreum. Fidem diuinam: hoc est oracula & responsa dare. Spirare: id est emittere. Ventosq; loquaces: quia spiritus inde erūpebat ut humanas uoces & uerba pfecta emitteret. Sacris. se an. i. in illis penatibus uisū rīsa darenē. Incubuit: ibi fatidicus eē cœpit Apollo. Adyto: nomē græ. & neutri generis: significat locū tēpli ad quā nulli sacerdoti igeddi licebat. a priuatiuū ē & Δύω ingredit̄. Factus u. diuinor & oraculoz rīfor. Quis la. b. nunc quasi cum admiratiōe q̄dā loq; poeta dicit: q̄s potuit deoz eē: q̄ primū ibi hitauerit ubi postea locū de legerit apollo: & deus ab aether delatus huic loco icludi uoluerit: & has cauernas colere: ē ne aliq; deoz q̄ deo seruo caelo terrā inhabitare malit. Pressū: depositū: premere depōere. Virg. Q̄d supēst q̄cūq; p̄mes uirgulta per agros. Cacas: obscuras. Aeterni cursus tenēs. i. series fatoz: q̄ cā cām generat: nā nihil aliud ē fatū nisi series causarum. Mūdiq; futuri cōscius: id est cōscius eoz q̄ in futurum uentura sunt. Proferre: ape

Themis
Antrum
cyrrha

Fatum qd
Causa qd

Cyrrha

Matris adhuc rudis pean phytone sagittis
Explicuit: cū regna thæmis tripodasq; teneret
Ut uidit pean uastos telluris hiatus
Diuinam spirare fidem: uentoq; loquaces
Exhalare solum: sacris se condidit antris
Incubuitq; adyto uates ibi factus apollo.
Quis latet hic super: q̄d numē ab aether pressū
Dignatur cœcas iclusum habitare cauernas?
Quis terram cœli patitur deus omnia cursus
Aeterni secreta tenens mundi: q; futuri
Cōscius ac populis se se proferre paratus:
Contactusq; ferens hominū magnusq; potēs:
Siue canit fatū: seu quod iubet ille canendo
Fit fatū: forsan terris inferta regendis
Aere libratū uacuoq; sustinet orbem
Totius pars magna iouis cyrrha per antra
Exit: & aethereo trahitur cōnexa tonanti.
Hoc ubi uirgineo conceptū est pectore numen

rire. Contactusque ferens hominum. i. phœbadē afflans numine suo: hoc est pati hominū cōtactus: quæ ut sequentibus declarabit: pugnabit Apollo ut mentē & pectus phœbadis occupet. & in cā oīa q̄ sunt: quæ fuerunt: q̄ futura sint reponat. Magnus po. sensus est: magnus & potēs est ille deus: siue quæ futura sūt ipse prædicit: siue prædicendo facit esse futura. fatū enim est quod dī santur. Forsā terris: an fortasse illud est: q̄ cum magna anima mūdi p̄ omnes partes diffusa sit cali: ibi maiorē partē sui esse uoluerit: ut futura omnia responderet: quæ Stoici dicebāt unā in modo esse animā: & cā p̄ omnes mūdi partes esse diffusā: quam sniam Virg. quoq; expressit in. vi. Principio calū ac terras cāposq; liquentes: Lucentēq; globū lunā titaniaq; astra Spiritus intus alit. Pars iouis: anima mūdi respicit ad illud q̄d Stoici diffiniebāt q̄ deus ē ignis sensibilis: isertus omnibus elementis: in hunc errorē conuenere Stoici q̄ uidebāt omnia sūma ratione regi: ut p̄pterea uiderent habere animā intelligibilē & rationalē: & sine ratione putabāt hunc ordinē non posse seruare caelestia & terrena corpora. ideo calū: terram: mare: deniq; elementa omnia deū esse putabāt. Libratū orbē. i. sustentatū. terrā sphericā hoc loco significat. Aere uacuo. i. in centro uacui aeris: nā suo pōdere terra in medio orbis in cali centro est posita: ideo in nullā partē moueri potest: cū terra grauius sit elementū ceteris: suū propriū ac naturalē locū habet centrū diuidiū totius orbis: & circūferentiā cali a quo puncto discedere non potest. Tonāti: cū aethereo Ioue: nā significat ignē caelestem. respicit ad illud stoicorū qui dicunt Iouem ignem esse sensibile hoc est

Hoc ubi: & cū hoc numē q̄d in eo loco magis habitat q̄ alibi isederit & occupauerit uirginē pectus tūc uero ora mouēs quicquid dixerit uerū est: siue de p̄scūb. siue de p̄teritis siue de futuris q̄ suū fuerit. Virgineo: non licebat enim adytū illud ingredi nisi uirgini incorrupta.

SVLPI. Feriens: incitans impellens. Sonat: loquit̄ estq; translatio a cytharredo & choridis q̄ sunt ut anima. Soluit ora uatis: puellā loq coegit. Ceu siculus: similitudo est secretioris sonitus & uehementiæ uerborū. Apex siculus: cacumen atne ardentis. Vndat: abunde corripit anam montē fumo & flāmīs. Typhoeus: q̄ fulminatus Inarimæ subiacet. Virg. Inarimæ iouis imperiis iposta typhœo. Vaporat: uapora emittit. Saxa cāpana: pumices & lapides exesos. Inarimes. Inarime mōs est prochyte ī sulā in sinu baiano. Expositū cūctis: q̄d omnibus respondet & nulli se negat. Vindicat: liberat se. A labe furoris: ab infania malignitateq; hominū: nā non uotis & scibus flectitur sed futura prædicit. Mala: inhonesta. Tacito furo: Solent. n. turpia humili uoce honesta uero clare posci Persius Haud cui uis p̄mptū ē mur

murq; humilesq; furros Tollere de tēplis & aperto uiuere uoto Mens bona fama fides & reliqua Hora. In ne pater clare quū clare dixit apollo. Vetat optare: docet nil petere a deis. Benignus: liberalis. Dedit: dixit Virg. præcia uenturi da non indebita posco regna mors fads. Vt tyriis: Iustinus libro. xviii. Tyrioz gens īquit cōdita a phœnicibus fuit qui terram motu uexati relicto primo solo assyriū stagnū primo mox mari proximi litus incoluerūt condita ibi urbe quā a piscium ubertate Sydonē appellauerūt. Nā pisce Sydō phœnices uocant post multos inde ānos a rege ascalaniorū oppugnatū nauibus appulsi tyrum urbem ante annum troiane cladis condiderunt. Cadmus quoq; quum exularet bouem sequi ab oraculo iussus est. Dedit ille minas: Atheniensibus delphicum apollinem consulentibus quid aduersus persas agendum esset respōdit ut lignis moenibus se tuerentur: quo intellecto Themistocles iussit omnis ciues naues conscendere & in mari Salaminico aduersus xerxem cum certarent euasere uictores. Dedit: concessit. Impellere: repellere.

OMNIBO. Feriens animā: pulsans: & cruciās animā corporis quod occupauerit. Sonat. i. sonitū dat. Soluit: aperit ora ut futura prædicat respondens ad ea quæ interrogant: tanto q̄dem tumultu & impetu: ut uideatur aena q̄ globos flāmarū eructat. Siculus apex: cacumen siculi montis. Aena: mons est Sicilia: q̄ se per se ere euomit globos flāmarum. adeo ut regionem totā depopuletur ac uastet ipsi quoque urbi periculum imineat. Loca superiora montis: tū nuda: tū cinerosa sunt: & p̄ hyemē niuibz referta: ut Strabo refert. Ceterū inferiora syluis & uariis arborū consitionibus partita: ipsa uero montis cacumina multas suscipiūt mutationes: uescientibus incendiis nunc q̄dem unū in craterē collabente igne nūc diuiso effluente. nunc ignitū emittit turriui: nūc flāmā: fumosa: ue fuligines: nunc exardentes exhalat lapides: necesse est meatus ipsos subterraneos. cū his pariter accedētibus uariari: & ora ipsa q̄nq; fm̄ circūstātē suspiciē plura eē. Virgibus: pellētibus mōtē. Inarimes: insula ī sinu puteolano: in q̄mōs flāmā: emittit: unde poeta: sinxerūt typhœū unū ex gigātibz. q̄ Ioui bella intulere sub eo mōte positū. Aeterna. i. p̄petua quæ p̄petuū emittit ignem. Vaporat: calescit & exurit. Saxa campana: nam maxime quæ & pythœusa dicitur: in campano mari est. Typhoeus autem cum in ore diuiso: & eu dipithongo omnino proferendus est: quod si quis dubitat: grace nihil uidit. Hoc tamen expositum: & q̄nanquam respondeat omnibus: tamen nocentibus non responderet: sed bonis & honeste aliquid scire cupientibus: seruat ergo dignitatem numinis. Expositum: id est paratum omnibus aliquid scire cupientibus. Vindicat: liberat. Humana labe: id est uitio flagitiosorum hominū. Haud illic mala: q̄ tūmodo audiat bonos. malos uero repellat probat exēplis. Iustisq; benignus: id est his q̄ patriam & regionem suam deseruere. & aliquem sibi locum elegere cōsilio numinis: propitius fuit. Urbes: diuersas p̄urias. Tyriis. i. cadmo: de quo supra dictum: cum cadmus iussu patris agenoris Europam quaesit. Miras in

Inarime

Tyrii

pellere: bellum hoc fuit tempore Xerxis: cum rumor existet xerxem cum uniuersa Asia in europa impetum facere: & terra marique bella atque perniciem minitari. Athenienses miserunt qui peterent ex oraculo quomodo hanc perniciem effugerent: respondit oraculum: ita illos resistere posse hostibus: si mœnibus ligneis pugnarent concilio habito cum alii alia dicerent: Themistocles qui prudentissimus erat cōsultuit: ut classe parata occurrerent hostibus: & suauiter Themistocles quantum classis construere potuerunt Athenienses eam pararunt: & eam conscendere relietis mœnibus patriam: quo factum est ut apud Salaminam xerxes cōsilio Themistoclis sit superatus. Impellere: resellere.

Salamis

SVLPI. Salamis urbs in Euboico mari cōtra athenas. Sustulit: quia docuit piare numina

Telluris sterilis: hoc propter aegyptum dixit quia cum nouem annis fuisset sterilitate uexata respondit accepit ut thrastrum hospitē mactaret: eius rei Ouidius in arte meminit. Dicit aegyptus caruisse uiuacibus herbis & reliqua. Phryges etiā sterilitate uexati. Iussi ab apolline corpus athis sepelire & Cybelen uenerari cum pro illo quod in uenire non poterant adolescentis imaginē multis eum lamentis sepelissent: & aras deae ac sacrificia instaurassent liberati sunt ut meminit Dioscorus. Est & alia ex eodē auctore historia. Atheniensibus enim siccitate laborantibus respondit deus. Minoi pro Androgeo mortuus quas uel let poenas esse dadas: cum igitur minois iussu quo tannis septem pueros & totidem puellas mino tauro dare coepissent siccitate sunt liberati. Finis: id est modo piandi. Aera tabificum: Lucanus pestilentia laborantibus respondit phœbus

Aegypti sterilitas Phrygiæ

Atheniensi sterilitas

Lucani

Iustitium

palinuri manes esse placandos ob quam rem non longe a uelia lucum ei consecrauerunt: Virg. prodigiis acti celestibus ossa piabunt. Romani quoque pestilentia laborantes Esculapium in urbē aduehere iussi sunt. Nostra sæcula: hæc ætas in qua ego sum. Quam delphica sedes quod siluit: quod non redduntur delphis oracula: nam reges & principes metu ducti uetere antistites templi ne ad id quinquā admitterent. Nec mœrent: id est gaudent quod non respondent. Litore. Cyrræa uates: phœbades. Fruuntur iustitio: fructum delectationemque capiunt ex cessatione & silentio: appellauit iustitium respondendi intermissionem: cum sit proprie uiris reddendum intermissio in publico luctu. Nam si qua: si qua enim phœbum concipiebant statim deorum ira aut beneficio moriebant hinc Valerius ait Vnde ut certæ consulentibus sortes petuntur: ita nimius diuini spiritus haustus reddentibus pestifer existit. Immatura: subita. Pena numinis recepti: supplicium quod numen cocepisset. Præmium premium: nil enim morte utilius dii nobis dare possunt. ut etiam Cicero docet in Tullianis per eam enim in cœlum reuertimur uel dii uel cum diis futuri. Cōpages humana labor: Cōpositio humani corporis dissoluitur impetu furoris quem adhibet deus conceptus: qui est uelut ex uehementi & pestifera febre totum corpus dissolvente. Pulsus: impetus & concitationes. Animas: uitas hominum.

OMNIBO. Salaminia: id est mare salamines insula: nam auctore Strabone iuxta lepathū ci. quæ statione habet & naualia: est aphrodisiā: ad quæ insula per angustam: septuaginta enim stadiis interuallo Salaminia transit: postea achiuogæ acta quo primū teucer applicuit: quæ in Cypro salaminia cōdidit a patre: ut fertur: pulchritudo. & ut libro nono refertur: Quum a Nysea in alicam nauigans quinque per exigua procumbunt insula: de hinc Salaminia stadii. lxx. in longum porrecta: uel ut alii asserunt. lxxx. habet autem eiusdem nominis urbem in salamoniaco litore attici & megarici confina sunt soli. Telluris sterilis: exemplum est Calabria: nam cum Calabria subita telluris sterilitate laboraret: nec ullus finis inueniretur iræ deorum ad oraculum miserunt: responsum est ita fertilitatem reparari posse: si palinuri manes placarentur quo facto statim fertilitas rediit. Mōstrato fine: & ipse consilio suo pestilentia expulit. nam & Romani cum nullū remediū inuenirent patriam pestilentia laborantibus liberos sibyllinos inspexerunt: qui & ipsi ab apolline originem habuerunt nam ipse Curia sibyllam docuit uaticinari quæ deinde hos scripsit libros: inspectis igitur libris intellexerunt Romani ita pestilentiam posse sedari: si Esculapium ab Epidaurō Romam adduceret. Legatos igitur miserunt: qui cum eo uenissent & simulacrū ingens mirarentur anguis efedibus eius elapsus uenerandus & non horribilis per mediā urbē cum admiratione omnium ad nauem Romanā concessit: & se in Vgolini tabernaculo conspirauit: legati deū uehementer Antium puecti sunt: ubi anguis proximū Esculapii templū petiit: & post paucos dies ad nauem rediit: & cum aduerso tybri subuehere: in proximam insulā desiliit ubi templum ei constitutum: & pestilentia uera celeritate sedata est. Aera tabificum: pestilentem. Non ulla sæcula: ætas nostra inquit nullo maiore munere deorum priuata est: quam quod silet apollo: nec potest hominibus siccitatem responsa dare. Postquam reges: cām huius silentii ignarus poeta regibus attribuit: & principibus: qui maluerunt ignorare futura: quam ut scientes mala sua: quibus uideri nullo modo possent: in continuo regni metu uersarentur. Spiraculum igitur elausum fuit: quod tangit etiā Iuuenalis. Credent a fonte relatum ammonis: quoniam delphis oracula cessant. Timuere futura: id est petere responsa. Vates cirrheæ: id est placet hoc phœbadibus. Mœrent: quia magni sibi constabat hoc: nam quotiens oraculū peteretur aut moriebatur: aut semiuia iacebat: postquam nimen apertore discesserat. Nec mœrent: immo gaudent. Iustitio templi: id est silentio ad similitudinem cum ius in

Vt salaminia meminit mare. sustulit iras
Telluris sterilis. mōstrato fine resoluit
Aera tabificum. nō ullo sæcula dono
Nostra carent maiore deū: quæ delphica sedes
Quod siluit: postquam reges timuere futura
Et superos uetere loqui: nec uoce negata
Cyrrheæ mœrent uates: templique fruuntur
Iustitio: nā si qua deus sub pectora uenit.
Numinis aut poena est mors imatura recepti
Aut pretium quippe stimulo fluctuque furoris
Compages humana labor: pulsusque deorum
Cōcutiunt fragiles animas. sic tempore longo

foro tacetur. Nam si qua: redidit nunc causam cur frueretur hoc silentio phœbas: nam cum semel istata numine phœbi esset non prius oimitebat: quæ aut moreretur: aut parū deerat quæ mortua esset. Si quæ deus: sub alii cuius uirginis pectora. Inmatura: acerba & ante tempus: ad similitudinem fructus qui ante tempus colligitur. Mors poena: si mala est mors poena: si bona premium est secundum diuersas opiniones dicit bonam & malam esse mortem secundum Iunonis finem bona uisa est mors cum sacerdos argia petiit a Iunone: ut filiis suis pro beneficio daret quicquid bonum esse sciret: postremo die inuenti sunt mortui: uel talis ordo sit premium recepti numinis: aut est poena: aut est mors immatura: Et sic dicitur premium: ut Terentius: ergo pretiū ob stultitiam sero. Stimulo: irritamento furoris: quia deus tanquam stimulus pectori uirginis infidens incitabat. Fluctu: abundantia quia usque adeo furore replebatur: ut eum capere non posset. Compa. huma. lab. humana corporis compositio dissoluitur. Pulsus: impulsionem deorum: quæ pectora sacerdotum concutiunt. Fragiles animas: id est fragilis corporis animas: quæ uim tantā sustinere non possunt. Sic: ut supra diximus. Longo tempore: id est post longum silentium. Tripodes: erat tabula apollinis: quibus superimpositū erat corium phytonis: ad quos tripodas cum uenisset sacerdos statim dei numine replebatur.

Immos tripodas uastæque silentia rupis
Appius hesperii scrutator ad ultima fati
Solicitat: iussus sedes laxare uerendas
Antistes: pauidamque deis immittere uatem.
Castalos circum latices nemorumque recessus
Phœmonoen errore uagam: curisque uacantem
Corripuit: cogitque fores irrumperet templi.
Lumine terrifico metuens consistere phœbas
Absterrere ducem noscendi ardore futuri.
Cassa fraude parat: quid spes ait improba ueri
Teromane trahit: muto parnasus hiatu
Conticuit: præssitque deum: seu spiritus istas
Destituit fauces: mūdique in deuia uersum
Duxit iter: seu barbarica cum lampade pyton
Arfit: in imensas cineres abiire cauernas
Et phœbi tenere uiam: seu sponte deorum
Cyrrha silet: fatique fat est arcana futuri
Carmine longeuæ uobis commissa sibyllæ:
Seu pean solitus templis arcere nocentes
Ora quibus soluat nostro inuenit æuo.

barbarorum Thracis enim ut supra diximus delphicū templū cōbuserant possumus intelligere & de xerxe quæ ante naualis prælii congregationē miserat quattuor milia armatorum delphos: & ad templū apollinis diripiendū quasi non cum graecis tantū: sed cum diis immortalibus bellū gereret. quæ manus tota hymbribus & fulminibus delata est post hæc Tespiadas & Athenas & plateas uacuas hominibus incēdit ut ait Instinus De bruno & galilis intelligendū non est quomodo ante deleti sunt quæ templo nocerent ut Valerius memorat. In cineres: repleta sunt cinere cauerne ita ut spiritus uiam qua progrediat non habeat. Sponte deorum: Volunt enim dei eum ulterius non respondere præsertim romanis quæ possunt sua fata in libris sibyllinis inspicere. Commissa: deest esse. Sibyllæ longæua: Nota est fabula Nā ab amatore apolline ad numerū arenæ manibus auste annos dicitur impetrasse: & in uocē fuisse conuersam. Ea nouē libris romanorum fata mandauerat ex quibus tres tantū superuere cōbustis reliquis: quæ Tarquinius priscus ut inquit Lactantius siue superbus ut Gellius in ternos trecentorum philipporum præmium denegasset. Arcere nocentes: non respondere nocentibus quæ quidē non uerū est nam supra poeta dixit. Hoc tamen expositū cunctis nullique negatū Numen. Sed ideo mentitur phœmonoe ut absterrere appium. Itaque bene præmissum est illud Cassa fraude. Soluat ora: per quos loquat uel quibus respondet.

OMNIBO Immotos: quia nemo ad ipsos peruenerat. Silentia: quia diu siluerant. Vastæ rupis: id est magni & profundus illius antri. Ad ultima: usque ad ultimum. Antistes iustus: antistes templi iustus ab Appio ut aperiret antrum & phœbadem uirginem immitteret: diu quæsiuit phœbadem: quæ per Parnasum circa castalium fontem uagabatur secuta: non dubitabat enim post diuurnū tempus fore aliquem qui responsa dei peteret. Antistes: templi custos qui alio nomine aditus appellatur. Phœmonoe: uirginem phœbadem: nam quæ eo temporis præerat sacerdos templi sic appellabatur: phœmone prima diuinatrix pythia fuit: sic & uates ipsa uocata est: ut refert. Strabo. Recessus: id est circum secreta nemorum. Cogit: inuitam ut accepto numine responsa det. Limine terrifico: phœbas quæ didicerat discrimine salutis suæ de

Trypas

Antistes

Castalium

Phœmonoe

Phœmō

Cassus

Delphi combusti

Longæua sibylla

mu pectore accipere conata est dissuadere Appio ne uellet ab apolline respōsa accipere q̄ iam diu dēstera dare responfa: & ceteras rationes afferebat: cur iam deus in antro sileret: sed nihil suis rationibus apud Appiū ualuit. Phœbas: nomē græcū. Limine: i. antro Apollinis. Terrifico: terrorem incutienti. Absterrere: remouere. Cassa: irrita & uana. Improbata: pterua: q̄ sp̄as supra q̄ obtinet possis. Veri: ut uerū ex oraculo cognoscere possis. Parnasus. i. cyrrha. totū p̄ pte. Hiatus. nullā uocē reddēte. Pressitq; de. i. clausit ut nullā uocē emittere uelit. Spiritus: obmutuit inq; oraculū. nā ex antro erupuit & alio migravit. Versū: cōuersū.

Deuia: extrema mūdi. Seu barbarica: secunda ratio: seu inq; cū templū combustū est: & a Xerxe & Brenno rege gallorū cineres claudere spiracula templi: unde uox illa erūpebat: ut postea exire nequerit. Phyton. i. corona phœbi. Tnuere uia. i. spiracula unde uox phœbi emittebat. Seu sponte deorū: tertia rō: seu etiā ita dii uoluerūt ut posthac respōsa daret: quia sufficit uobis oro. libros sibyllinos habere: unde possitis fata uestra cognoscere. Arcana. s. carmina. Lōgāua: sibylla q̄ cū Apollo captus esset amore sibylla: & illa Apollini consentire nollet: ut cā pramio duceret: dedit liberā optionē petendi quicquid uellet: illa manu cōprehensdens arenā quantā utraq; manus cōprehēdere potest: petiit ab Apolline ut sibi daret uitā totānoꝝ quot grana arenā manibus cōprehēdisset: ille consensit. q̄ ad ultimā senectutē redacta: cū nec q̄dem oculos attollere posset: & iam uitā ipsam taderet: ciues cōmiseratione eius cōmoti: q̄a sub hac cōditione uitā diuturnam sicuti (petierat) cōcesserat Apollo ut nūquā morerē: donec patriā suā uideret: epistola fecerit: quā creta suae terrae sigillarūt. sibylla accepta epistola terrā suā uidit. uidelicet Creta: & statim in mortē resoluta ē. Seu paean: alia ratio. seu ideo tacuit Apollo: cū mos eius fuerit nemini responfa dare nisi piis. omnes autē nūc nocentes sunt & neminē inuenit cui respondere possit. Soluat: aperiat cū iam ad hāc fecem atatis puenerit homines: ut ne mo nisi nocens inueniatur: ideo Apollinis oraculū tacuit.

SVLPI. Metus fecit fidē: indicauit testatūq; est adesse deos quos illa negabat. Numinibus negatis: ablatius est absolutus. Tūc torta: tūc caput uicta cinxit & insulā hoc est mitellā cū laura induit. Phocaica: delphica nā i phocide sūt delphi. Sacerdos: anistes. Herctē: dubitatē. Penetrare: locū secretū ad cauernā uñ egreditur spiritus. Atq; deū: Mētens uirgo deum se cōcepisse fictis respōsis apū deludebat. Qui eto: nō uexato a deo. nā supra: dictū ē humanā seriēs animā & apū uirg. Nō ulius n̄ color unus non cōp̄tā: manere coma: sed pectus anhelū.

Confusa: obscure ut solet phœbus loq. Insiētā: ipsū. Furore sacro: diuino ipetu. Haud æqua: non ita ipune. Non rupta trementi: Signa qua: plene deo solent accidere & in hac non euenere perstringit ut Tremebūda & maxima uox iterrupta uerba: coma: & horror: laurea: de turbatio: tremor tēpli & horror nemoris. Nec uox sufficiens ampla & supra humanā. Virg. nec mortale sonās. Laurus: q̄ corōata erat uates. Immotaq; culmīa: uix ea fatus erat tremē oīa uisa repente. liminaq; laurusq; dei totūq; moueri mons circum securū sine horrore qui illic stanibus incutiebatur concussis arboribus.

OMNIBO. Virginei patuere doli: hīs rationibus uisa est sacerdos qua non uidebant contēnenda: sed tū in hoc ipso q̄ metuebat uirgo intellexit fraudē illius Appius. Doli: insidiā: q̄bus Appiū a petendo oraculo absterrere parabat. Negatis: nā q̄ negabat responfa dari: significabat metū. Tunc torta: q̄a non potuit de terrore Appiū a pposito: uirgo coacta est insignia sacerdotis accipere: ut in antrū ingrederet ritu sacerdotis. Prioris: a fronte. Stringit comas: more mulierū: qua: crines uita cōprehensos capiti intorquent & inuoluūt Phocaica insula: id est phœbeia: nam ut refert Strabo ad occidentes usq; phocidis mōtes locatus est Parnasus non inde se exituram sine magno uita: suā discrimine. Premēs: uirgens. Illa pauens: nec dum a fraude & dolo destitit: nam cum paulo processisset simulauit se accepisse numen & uerba nefcio quā incerta & ambigua dicere: qua: quasi respōsa uideri uolebat: sed Appius etiam fraudem cognouit & minatus est grauior: nisi ad tripodas Apollinis ueniret. Penetrare: quia nisi ad interiorem templi partem descendisset: nō recipiebat numen. Prima parte: in ipso aditu. Simulans: quasi deus in se infedisset. Quiete: quia quietum erat pectus: iō manifestū erat nōdū afflata ē. Cōfusa: uo. n̄ enī prius fata & rīsa dabat sacerdos quam in insaniam conuerteretur. Intactum: instigatum incitatum: quia murmur uocis confusū non erat ideo testat mētē suam nullo furore: percussam: & bis intelligitur: ut si nullo furore. Testata: ostēdens nullo furore. Haud æq̄ lafa: q̄bus uerbis nō magis lafura erat Appiū: q̄ fidē oraculi nā dū falsa diceret fidē oraculi offēdebat: q̄a mēdaciū Appius & ceteri attribuisse Apollini. Canebat: dicebat. Fidē: q̄a mēdaciū illud deo ascriptū fuisse. Nō rupta: q̄a uerba nō emittebat iterrupta: sed semiplēa. Nec uox: emissā uox exaudiri pene poterat: q̄a hūana n̄ diuina erat nā cū diuina erat: a deo resonabat: ut in uersū tēplū cōpleret. Spaciū. s. antri q̄a cū deū accepisset uirgo: rigebat crines adeo ut eiceret stia laurea de capite. Horore. i. rigor: q̄a coma n̄ rigebat ut excuteret stia lau-

Delphi

Virginei patuere doli: fecitq; negatis
Numinibus metus ipse fidē: tūc torta priores
Stringit uicta comas: crinesq; in terga solutos
Candida phocaica complectitur insula lauro.
Harētem dubiāq; premēs in templa sacerdos
Impulit: illa pauēs adyti penetrare remoti
Fatidicum prima temploꝝ in parte resistit.
Atq; deum simulans sub pectore ficta quieto
Verba refert: nullo confusa murmure uocis
Instinctam sacro mentē testata furore:
Haud æquæ lesura ducem cui falsa canebat
Quē tripodas phœbiq; fidē: nō rupta tremēti
Verba sono: nec uox antri complere capax
Sufficiens spaciū: nulloq; horrore comarum

rea. Inmotaq; culmīa templo: quia tremere omnia uisa repente: ut Virg. ait: n̄ nihil hic mouebat. Secū: curū: nulla trepidatione cōcussum sicut antea consueuerat id est quietum. Credere: cōmittere se phœbo

Excussæ laurus immotaq; culmina templi.
Securūq; nemus ueritam se credere phœbo
Prodiderāt: sentit tripodas cessare furensq;
Appius: & nobis meritas dabis i proba pœnas
Et superis quos fingis ait: nisi mergeris antris
Deq; orbis trepidi tanto consulta tumultu.
Definis ipsa loqui: tandem cōterrita uirgo.
Cōfugit ad tripodas: uastiq; ad ducta cauernis
Hæsit: & is ueto cōcepit pectore numen
Quod nō exhausta per tot iā sæcula rupis
Spiritus ingessit uati: tādēq; potitus
Pectore cyrrheo: nō unquam plenior artus
Phœbados irrupit pean: mētēq; priorem
Expulit: atq; hominē toto sibi cedere iussit
Pectore: bacchatur demens: aliena per ātrum
Colla ferens: uictasq; dei phœbeaq; sarta
Erectis discussa comis per inania templi
Ancipiti ceruice rotat: spargitq; uaganti
Obstantes tripodas: magnoq; exastuat igne
Iratū te phœbe ferēs: nec uerbere solo
Vteris: & stimulis flammisq; i uiscera mergis
Accipit & freno s. nec tātum prode uati
Qātum scire licet. uenit: ætas omnis i unam
Cōgeriē: miserūq; pramūt tot sæcula pectus:
Tanta patet rerum series: atq; omne futurum
Niritur i lucem: uocemq; petētia fata
Luctatur: nō prima dies: nō ultima mūdi
Nō modus: oceani. numerus nō deerat arenæ:
Talis i euboico uates cumana recessu
Indignata suum multis seruire furorem
Gentibus: ex tātā fatorum strage superba
Excerptit romana manu: sic plena laborat

corrupta uirgo tandē descendit ad tripodas: & in furorē conuersa est. Cessare. i. a uerbis alienos esse: q̄a nō ab adito numen acceperat. Furēs: indignabūdos. Impia: contra deos: nā sicut pietas & in patriā & in deos & in parentes debet: ita impietas: est autē pietas hoc loco scientia colendorū deorū: i. pietas e contrario. Et superis quos fingis: q̄a non recte colis deū: imo mentiris. Mergeris: ingressa fueris antrū. Ipsa. i. per te ipsam. Infueto: insolito: q̄a numē illud diu responfa non dederat & plenius erat antrū numine: ideo maiore q̄itate numinis pectus puella repletū est. Non exhausta. i. plenā. Ingessit: iculcauit. Pectore cyrrheo: uirgineo q̄ cyrrhai antri custos atq; sacerdos erat. Irrupit: ingressus est pean phœbados pectus. Plenior: maior. Mētē priore: humanitātē ex pectore uirginis extraxit. Demens: insana more bacchantiū. Aliena: id est a mente sua remota. Sarta: redimicula capitis q̄bus sacerdos religabat. significat insulā. Phœbea significat laurū: qua: apollini est consecrata. Per inania: uacū & conuexitatē tēpli. Spargitq;: & illa cū uagaret insana sepe offendebat tripodibus quos in medio tēpli euerbat. Spargit: euerit. Igne. s. furore & uchemētia iratū. Nec uerbere solo: nec solū inq; stimulas & irritas uirginē ut futura p̄dicat: sed reprimis atq; frenas ut multa taceat. Flāmas: aperiendi res occultas cupiditatē. Prode: nā omnia sciebat sed nisi qd cōcederet phœbus dicere poterat. Oīs ætas: præsens p̄terita & futura. i. oīs faculū qd a cōstitutiōe mūdi fuerat sciebat.

SVLPI. Prodiderant: hac omnia. qua: dicta sunt manifestauerant. Cassare tripodas: abesse numen apollinis & se ad tripodas nō contulisse. Et nobis: Increpat phœbadē. Definis ipsa: per te non instinctu apollinis. Adducta: inclinata se admouit foramini per qd uentus spūsq; egredit. Spūs: uentus. Non exhausta: nō uacuate & a qua non cessat egredi. Ingessit: imissit. Cyrrheo: uirginea ex cyrra. Tandē: quia iam olim nō fuerat aliquā igressus: uel ad appit desiderū referē. Mētē priore: humanū sensū. Aliena: a spiritu agitata & illi parētia. Discussa: discussas habēs & abiiciens uictas insulā & laura. Erectis: nā statim cōcepto numine capilli i surrexere. Rotat: uertit se. Per mania tēpli: p uacū templū. Vaganti: sibi. Obstātes: obuias. Igne: seruire nimis. Iratū: q̄a dudū fuerat eū mentita. Verbere: non modo ipsā torquebat tanq; uerberibus & stimulis uerū etiā incendere frenareq; uidebat. Accipit & frenos: prohibetur non nisi quadā loqui. Virgilius Ea frena suā rēti conuicit & stimulos sub pectore uertit apollo. Prode: enūtiare nā nihil ignorat. Vēit: ætas. Omnīū ætatū fata iunū erāt cumulū & globum. coadunata. Tot sæcula: fata totius æui. Niri: in lucē: conatur egredi & enūtiari. Perentia uocem: cupida expromi. Luctant: conāt egredi.

Non deerat: hac sciebat & norat. Modus oceani: mensura altitudo & finis maris. Numerus arene: qd sint grana & corpuscula arenæ. Talis: Non aliter nouerat huiusmodi Sibylla cumana qua: ut iminueret sibi uaticinandi laborē fata romanorū sehorū annotauit nouemq; libris cōplexa ē. Talis: tā cōscia fatorū. Euboico: Cumano. Cumæ enim oppidū in Cāpania cōditū ab atticis qui ex euboia uenerūt. Est autē Euboia insula auulsa boetia: & in atticā uergens in qua thalycus est oppidū. Virg. & tandē euboicis cumarū allabatur oris Idē chalydicaq; leuis tādē superastitit arce. Furorē: suā mētis cōmotionē. Strage fatorum: cumulo fortū. Excerptit: coegit in libris romana fata & scripsit.

OMNIBO. Sensit tripodas: illa q̄dem simulabat se accepisse deum: sed Appius ira plenus minari cepit: nisi aditū tēpli ingrederetur & defineret ipsa per se loqui: daret pœnas: cum praesertim tantis de rebus consuleret: ita

Cumæ
Euboia
Chalcis

Cōgerit: cumulū. s. mentis illius. Tot sacula. s. quot praterierāt. Præmūt: occupant. Patet. s. menti puel
la. Nitiū in lu. in apertū q̄a quæ mente cōceperat: uolebat ut cognoscere: sed Apollo phibeat. Luctāt:
scilicet exire. Petentia: appetentia uocē puella ut declarent. Decrat. s. scientia illius. Prima dies. i. sciebat
a prima cōstitutione nūdi usq; ad finē: quæ facta praterita & futura erant. Non modus. i. mensura: q̄a ex
primere potuisset numerū arenarū: si deus pmittisset. Talis: nunc per siluā: talis inq; erat qualis Cumea
sybilla q̄ omnia quæcūq; fuerant & erant futura sciens: tediō uaticinandi omnibus delegit unū iperū Ro. qd
ceteris præstabat: ubi futura prædiceret: nā libros sybillinos scripsit: qbus romana fata cōtinent: ita hæc puella
licet omnia sciret: tñ non omnia dicere uoluit nec potuit. Euboico recessu. i. in antro cumarū: quas Euboē
ses: ut refert Solinus cōdiderūt: & ibi sacellū & antrū est illud famosū sybillæ: De quo multa uirgilius. Mul
tis gentibus. i. etiā infimis. Strage: cumulo factorū. Superba: generosa. Sic: eodem modo laborat. ut dilis
gener exquirat mente sua eā omnia excipere quæ ad te pertineant o Appi.

SVLPI. Operti dei: apollinis latentis in ter
ra delphica. Vix inuenit: Difficile enī erat unū
us appii fatum inter tot & tanta recondita inueni
re. Vesana: magna. Spumea tū primū: Inuē
to appii fato acius eā cōcitāt inquit fuisse. Ef
fluit: emittit. Meatu: expressione. Clara: quæ
apte audirent. Iā domita: iā cōposita a numine
ad uaticinandū nā principio deū pati nō potest:
& bacchans conat excutere sed ut ait maro Tā
to magis ille fatigat os rabiū fera corda domas
fingitq; præmendo. Mcestus: mcestitā idicās
uel inducens. Effugis: Nihil ē inq; ad te hoc ro
mane bellū Euboicæ callā obtinebis ut ualeri
us scribit. Expers discriminis: eū ante pharali
cū certamen indicat periturū. Quietē: mortē
intelligit. Lateris: regionis. Suppressit: reticu
it & enūtiari ueruit. Obstruxit fauces: clausit os.

Custodes: quærit poeta cur tot futuras calamit
tates romanorū apollo reticeat: an forte q̄a non
dū cōstituere dei illas inferre: an ut Cæsar Vi
ctor brutū percussorē uitare non possit. Potēs
ueri: ueridice. Suprema: ultia tēpora. Cesos:
occidendos: tēpus pro tempore ut submersasq;
obruer puppes. Collapsas. q̄ collabent. Ne
fas: calamitatē. Caput: salutē. Tenent: refer
uant a deo & phœmonoe. Facinus uidicis gla
dii: cedē casaris. ordo est an taces ut fortuna per
agat facinus. Furoris: belli ciuili concitati ex
impīi cupiditate. Regna: id est ut romam subiu
get & postea reges interficiant: & eiciant ut Lu
nū brutū tēporibus. Ad brutos: ad bruti similes
fat erat brutū dicere: sed latenter hoc in nerone
protulit Duo autem fuere bruti qui urbem liberauerē Iunius brutus qui reges expulit: & Marchus Brutus
qui cum Cassio cæsarem interemit.

OMNIBO. Operi: neq; enim licebat alia aperire: sed ea tñ de qbus consultet: consultor dicitur q̄ con
sulit & responsū petit. Horatius consultor ubi hostia pulsat. Castalia tellure. i. in cyrrha: iuxta quā fons est
castalius musis sacer. Vix inuenit: q̄a iter rerū omniū sciam latebat. qd scire uolebat Appius: ideo nō facile
inueniebat. Diu quærens: cū tandē inuenisset qd scire cupiebat Appius: renouato furore maiorē quasi rabiē
præ se ferens spumas ex ore uomebat. Effluit. s. epector. Anhelu meatu: q̄a nūvio spirita trahebāt. Do
mita. i. iam subacta iperio Apollinis: translatio est ab equo qua etiā in sibylla uitur Virgilius Os rabiū fera
corda domans. Effugis in gentes: Appio respondet phœmonoe. Solusq; getem: habebis getem in ualle
Euboici maris cōstitutus. In uasta cōualle: nā ibi sepultus est: & ita bellū ciuile morte præuētus effugit. Cæ
tera suppressit: quæ non pertinebāt ad appiū. Custodes: nunc ad phœbū apostrophat interrogans: cur non
omnia dicat quæ populo Romano iminebant pericula: non enim omnes clades exprimebat. ut populus ro.
prouidere posset: deinde causas dicit: cur ea uoluerit esse occulta Apollo. Tripodes. i. Apollo cuius tripo
des in tēplo delphico positi sunt. Fatore arcana: idē est: nā fata sunt secreta totius mūdi. Futuri. i. q̄ cognoscis
futura tanq; præsentia. Suprema: finē ultimū. Duces: q̄ tot occisi fuerūt. Regnū: q̄ simul cū Rōa cecidere.

An nondū: respondet tacita quæstioni an fortasse ideo taces: q̄a nondū dii statuerē quid futurū sit: & nondū
fatis planū sit moriturū esse Pōpeiū. Dubitantibus astris: secundū opinionē eorū: q̄ dicunt omnia fieri infusio
ne stellarū. Tot fata: id est tot uentura. Vindicis: alia ratio est ne si omnia dixeris prohibeat Brutus ulcisci
patriā a Cæsare oppressam: nā si hoc præciuerit Cæsar prohibebit ne sibi struant insidias. Facinus. s. præcla
rū: nā laudat hoc factū Brutū q̄ patriam a tyrānide liberauit. Vindicis: Brutū ultoris priā. Furorē: Cæsaris
quia furorē potius q̄ ratione ductus libertatē occupauit. Ad ultores brutos: sicut primus ille brutus pulsus re

Bruti duo

gibus ad consulatū redegit imperiū: uita nunc quoq; futurū est ut occiso cæsare sterū consulatus in urbe impe
riū teneat.

Ut peragat fortuna taces: tūc tēpore uatis
Impacta cessere fores: expulsaq; templis
Prosiluit: perstat rabies: nec cuncta locuta est:
Quæ non emisit superest deus: illa feroces
Torquet adhuc oculos: totoq; uagātia cælo
Lumina: nūc uultu pauido: nūc torua minaci
Stat nunq; facies: rubor igneus inficit ora
Liuentescq; genas: nec qui solet esse timentī
Terribilis sed palor inest: nec fessa quiescūt
Corda: sed ut tumidus borea post flāmā pot
Rauca gemit: sic mulra leuāt suspiria uatem.
Dūq; a luce sacra qua uidit fata refertur
Ad uulgare iubar: medię uenere tenebræ.
Immisit stygiam pean in uiscera lethen
Quæ raperet secreta deum: tūc pectore uerum
Fugit: & ad phœbi tripodas rediere futura
Vixq; resecta cadit: nec te uicinia lethi.
Territat ambiguis frustratum sortibus appi:
Iure sed incerto mūdi subsidere regnum
Chalcidos euboicæ uana spe raptæ parabas.
Heu demens nullum belli sentire fragorem
Tot mundi caruisse malis: præstare deorū
Excepta quis morte potest: secreta tenebis
Littoris euboici memorando cōdite busto.
Qua maris angustat fauces saxosa charistos:

diuersis auctore plinio fuit nomibus appellata ea ē charista marmoris ferax. Seneca an ferax uarii marmo
ris charistos. est enim illic ut ait Strabo colūnarū lithomia id est excisio lapidum. Ibi nascitur & lapis quem pe
ctunt nentexunt. Inde mantilia egregie contexta ubi sordescunt: in flamma coniecta: emundantur illela.

OMNIBO. Cessere fores: q̄a eas furibunda ipulit. Impacta: impulsæ. Expulsa: eiecta ipetu numinis.
Perstat rabies: adhuc furor & insania permanet in pectore. Quæ non emisit. i. expressit loquendo: fata. n.
quæ a phœmonoe retinebant in pectore: luctabant exire: ideo furoris adhuc reliquiæ pmanebāt. Lumina:
q̄a suspiciebat huc & illuc ferēs uultū. Stat nunq; facies: q̄a modo lata modo tristis uidebat. Rubor igneus:
modo quasi irata rubescebat facies. Pallor: furoris: non q̄ solet esse timentī: sed terrorē significabat. Nec fessa
gescunt: physionomice: quis fessa: tñ non gesebant. Sed ut timidus: dicit emisisse suspiria e pectore sacer
dotē: qualia solet emittere murmure suo boreas: tunc cū flare desinit: nā q̄q; sensim dimisisset furorē: tñ aliqd
furoris cogebat eā suspiria emittere: & effundendo suspiria quodāmodo pectora leuari uidebant. Pōtus ge
mit: q̄a postq; mare boreas turbauerit. & uiolentus ille spiritus discedere incipiat: tñ adhuc mare priorē pur
bationē sentit & murmur emittit. Rauca: pro rauce. Leuant: nā si crebra suspiria remittimus: leuari quodā
modo uidet grauitas cordis. Dumq; a luce: dū ab illa cognitione diuina & dū a templo exiret dicit diuinā q̄
dēni mentē relinquere: humanā aut recipere: inter hæc duo extrema tenebra oculis oborta sunt: & ex anguis
cecidit. lucē uero appellauit eo q̄ in ea uiderat oia atq; cognouerat. Ad uulgare iubar. i. ad cōem sensum &
humanā mentē: nam humana mens est lux cōmunis & intellectus: ille uero diuinus erat. Media: tenebræ: i.
ter discessum diuinæ mentis: & redditū humanæ. Immisit stygiā. i. obliuionē rerū omniū: nam styx appella
tur palus inferni: de qua cū biberint animæ malorū omniū obliuiscunt: quæ perpessæ sunt. Item Strabo libro
viii. dicit: in argiua ora apud pheneū campū stare stygis aquas: sic enim uocatur lætalis aqua: stillicidiū: quā
sacram hominū facit opinio. Raperet: auferret. Futura: quæ in pectore illius constiterāt. Resecta. i. quæ
uix refici potuit a tanto furore. Nec te. nunc redit ad Appiū: dicens quō Appiū fefellit oraculū Apollinis:
q̄a dixerat ipsum solū effugere minas belloꝝ ciuiliū. & soli dicere in Euboico littore in pace consistere. Vici
nia. i. uicinitas mortis. Subsidere. i. tibi subicere. Incerto iure: incerta potestate: uidelicet uter mūdi teneret

Chalcis

Charistos

imperium. an casar: an Pōpeius. Rapte: sublate. Chalcidos euboica: chalcis euboica metropolis fideat & pcul dubio dignitatis principatū reportat. Euboica: dicitur ga: ut inq̄ Strabo Chalcis eiusdem appellationis in Erolia quoq̄ dicitur. Heu de. ga ea tibi puades: q̄ uix deus cuiq̄ praestare potest: ut toto orbe terrarū p̄turbato nihil p̄turbationis abs te sentiat. Excepta morte. i. non intelligis deū minari tibi mortē: cū dicat te quiescere posse. Secreta tenebis: o demens inq̄ Appi tu credis te solū immunem fore belli ciuilibis: sed te multum fallit opinio: nam mors erit quae te premet: & hanc tibi getē dixit apollo: nā in Euboea sepultus iace bis: & hic Lucanus locū describit ubi sepulchrū habuerit Appius. Secreta. i. secessum. Memorādo: q̄a memoriam maris illius sepulchrū tenebit. Carystos ciuitas est euboica Carystos ut Refert Strabo sub montē Salomin in antea p̄spectantē consistit: ad Carystū lapis nascitur quē pectunt: nent: texunt: inde manilia cōficiuntur egregie contexta: ea ubi fordescunt in flāmā pietā non secus mundantur: q̄ si maculas elueris. Solinus: dicit: q̄ ibi sunt carbasa quae inter ignes ualent & q̄ chalcis eadem habita est apud prisicos: ut Callidemus auctor est are ibi primum reperto. Angustat fauces: nam collis imminet mari: & in eo colle posita est Carystos ciuitas quam ideo saxo xani appellauit.

Rhamnis

SVLPI: Rhamnis urbs in euboea ubi ut ait Strabo est Nemeleos templum quae auctore maecribio contra superbiam colitur. Ouidius in tristibus. Nec metus dubio fortuna: statim i orbe Numeri & exosa uerba superba deae. Exigit at dignas ultrix rhamnusia poenas. Numina: Nemesim. Tumidis: potētibus & superbis. Arctatus gurgite rapido: strictus aqua ueloci. Euripus. idē sonat qd̄ inquietus mare est qd̄ fluit & refuit ut diximus libro 10. Aulim: Aulis reginacula & oppidū in boetia cū portu quinquaginta nauium capaci contra Euripū sita. Iniqua classibus: q̄a notis flantibus egredi nequeūt ut graecis in troia ire uolentibus accidit. Ouidius aulide te fama est uento retinente morari. A me cū suggestis hic ubi uentus erat. Interea Casar petreio Aphranioq̄ subactis bethicā adiit ibiq̄ omnium ciuitatū hispaniae legatos sibi adesse Cordubensibus conciliataq̄ uniuersa hispania & Varrone q̄ bella ad gades parabat i deditioem accepto massilia rediit & eā in deditioem accepit hinc placentiā accelerauit qd̄ exercitus qui illic erat seditione excitata Imperatorē conclamauerat & p̄mū postulabat ut scribit Appianus: statūq̄ ut p̄uenit nō modo oratione tumultū cōpescuit: Sed etiā totam legionem ignominiosā agreq̄ & post multas & supplices preces nec nisi exacta de fontibus poena restituit: ut Suetonius ait. In aliū orbem: in Italiam & in epyrū cōtra pōpeiu. Prope auerterūt: quasi remouerunt serie felicitatis. Nullo Marte subactus: ubiq̄ uictor. Successus celerū: uictoriā belli ciuilibis. Satiates sanguine: cede in fastidientes. Pene destituere: quasi reliquerunt. Seu mœsto: seu q̄a aliquādiu a preliis cessassent deposuerant pristinū pugnandi furorē. Clausus: in uagina. Frigidus nam qm̄ dimicatur calescit. Praemia: praefertū quae promiserat brūdus Casar. Causam: casaris. Ducem: quia crudelis in ciues. Vedicat: propriam facit. Imbutos scelere: maculatos sanguine ciuium.

OMNIBO. Rhamnis: rhamnis ut inq̄ Strabo ciuitas antea nemeleos templū habet & statuā: qd̄ Diosdoti opus plaricq̄ dicitur: aliqui uero agoracriti parii: q̄ ex magnitudine & pulchritudine perfecta: magis ac magis & cū phidiae operibus aemulatione contendit. Tumidis infesta: irata superbis. Numina. i. nemeleos. Nemeis autē dea est quae cōtra supbos collitur: & nimia felicitate elatos: dicta *νεμεσις* indignū puto: & succenseo. q̄a irascat elatis in superbiam. Caullus Ne poenas nemeis reposcat a te: Est uehemās dea: laedere hāc cauet. Inde rhamnusia ē appellata. Eadē iuxta cyricū adrastra dicta est ab adrastra q̄ tēplū ei cōstruxit. Venerationis locū habet post autē dextrā: quā antiqui attingebant quā eam uenerant. Plaricq̄ rhamnusia p̄ fortuna capiunt: sed falso p̄tus arctatus. inter saxa montis: sup quo iposita est aulis: Aulis (auctore Strabone libro nono) lapidosa sane ora & Tanagrorū uicus est portus sane est quinquaginta capiens naues quo circa graecorū classē magno in portu cōscendisse simile ueri est: ppe consistit chalcidis euripus. Rapido: unum sequit ex altero: ubi mare angustū est: ibi solet esse maior aestus. Euripusq̄: agai maris sinus est: inter Euboeam insulā: & Boetiam: siue phocidē in lōgū arctūq̄ p̄ductus & septies inter diem & noctē reciprocas agit undas: ideo infidus dicit esse carinis: de huius Euripi natura legit quidam philosophus eiusdē nominis cum eā diu multumq̄ cōsiderans inuenire nō posset: q̄a reciprocas ageret uices: postq̄ scire nō potuit naturā fluminis: se precipitē dedit in medios fluctus: dicens qm̄ quidē euripus euripū nō habet: euripus euripū habet. Chalcidicas: euboicas. Ad aulidē iniqua classibus. i. graecorū: nā cū in aulidē graeci uenissent: & mare p̄turbatū esset: aliquādiu retenti sunt: nec prius mare paccatū fuit: q̄ de sanguine regio placaret diana: cuius ceruā Agamēnon occiderat. Quis fabulae dicit: cū iphigeniā imolaturus esset pater: diana cōmiseratione estati ceruā subiecit. Ad usq̄ ad. tantus est ipetus Euripi ut usq̄ ad aulidē nauēs ipellat. Classibus. i. Agamēnonis ibi

Et tumidis infesta colit quae numina rhamnis: Arctatus rapido feruere qua gurgite pontus: Euripusq̄ trahit cursum mutantibus undis Chalcidicas puppes ad iniqua classibus aulim. Interea domitis remeabat casar iberis Victrices aquilas alium laturus in orbem Cum propesator: tantos per p̄spera cursus Auertere dei: nullo nā Marte subactus Intra castrorū timuit tentoria ductor Perdere successus scelex: cū pene fideles Pertot bella manus faciatē sanguine tandem Destituere ducem: seu mœsto classica paulum Intermitta sono: claususq̄ & frigidus ensis Expulerat belli furias: seu praemia miles Dum maiora petit: damnat causamq̄ ducēq̄ Et scelere imbutos etiam nūc uendicat enses.

tempestate maris diu retentis. Interea casar: dū hac gerunt Casar subactis Petreio & Afranio ex hispania cū exercitu uictore: redibat ut Pōpeiu sequeret. Sed hic fortuna q̄ semp Casari secūda fuerat nescio qd̄ dubitasse uideat an sequeret Casaris uolūtate: nā milites dissensionē fecere: ita utiā plane p̄ omnē exercitū dicerent se post hac Casarē sequi nolle: postquā nullū ex tot laboribus atq̄ periculis praemium consequerent: & q̄q̄ seditio ferme illuc puenerit: ut Casarē desereret: tñ Casar sicuti semp in rebus difficilissimis maior apparebat: ita hoc tēpore oppressit hanc seditionē militū ut multo quā ātea obsequētiōres facti sint. Nonā siq̄ de tumultuā tem legione apud placentiā quanq̄ adhuc in armis Pōpeius esset (ut refert Suetonius) tutā cū ignominia missam fecit: agreq̄ post multas praeces: nec nō exacta de fontibus poena restituit. minatus fuerat (auctore Appiano) decimū quēq̄ morte mulctare sed genuit ab uniuersa legione edito: & pretoribus genibus affusis quē ueniā deposcebāt: casar post modicū uix tandē ab ira liberatus hoc solū cōcessisse uisus ut cētū dūtaxat & .xx. seditionis principes ab omnibus eligeret: duodecimq̄ ex his a ceteris scelestos supplicio afficeret. Laturus uel aglas. i. exercitū uictorē ducturus. In aliū orbem: ut in graeciā sequeret Pōpeiu. Per p̄spera: q̄a fortuna oīa ex uoto casaris fecerat. Tantos cursus: seditione orta in exercitu quā describit. Nullo iam Marte secūdo: cū semp aduersus hostes Casar uictor extitisset in suis castris timuit ne seditione militū desertus uinceret. Scelerū: q̄ contra patriā arma sup̄sisset. Cū pene: id autē fuit: cū haud pcul absuit: qm̄ milites Casarē desereret: q̄uis pot bella semp fidelissimi fuissent. Fideles pot bella: q̄ in gallia britania germania nouissime gesserat. Seu mœsto: rationes nōnullas affert quā obre animi fortasse militū mutati fuerint: q̄a non nihil intermiserāt bella: q̄ incruento Marte Petreiu & Afraniū uicerāt: & q̄a non redibāt in Italiā & q̄a defuēti erant a pugna: iō hebetiores facti icipiebāt nūc bonū pacis cognoscere. Mœsto sono: q̄a mœsticiā inducit. Claususq̄ & frigidus. i. non exercitatus ad cades. Expluerat. f. e mente militū infantiā belli. Praemia: seu q̄ laboribus suis haud digna p̄mia cōsequēbant. Dānat: cām quasi ihonestā. Ducēq̄: quasi ingrātū. Scelere imbutos: q̄a ē postq̄ scelus cōmiserant a scelere enses liberare uolebant.

Haud magis expertus discrimine casar i ullo ē Quā non e stabili tremulo: sed culmine cūcta Despiceret: stareq̄ supra titubantia fultus: Tot raptis trūcus manibus: gladioq̄ relictis Pene suo: qui tot gentes in bella trahebat Scit non esse ducis strictos sed militis enses Non pauidū iā murmur erat nec pectore tecto Ira latens: nam quae dubias confringere mētes Causa solet: dū quisq̄ pauet: q̄bus ipse timorē Seq̄ putat solum regnorum iniusta grauari Haud retinet q̄ppe ipsa met⁹ exoluerat audax Turba suos: quicq̄ multis peccatur multū ē. Effudere minas: liceat discedere casar A rabie scelerum queris terraq̄ mariq̄ His ferrum iugulis: animas effundere uiles Quolibet hoste paras: partē tibi galia nostri Eripuit: partem duris hispania bellis

stituta ut in nullo magis uideatur excellere. A rabie: a bellis ciuilibus & est captatio beniuolentiae a rebus. Viles: apud te.

OMNIBO. Haud magis expertus: & si omnia ex uoto cedebant tñ nō intellexit unq̄ statū suū esse tā debile sicut nūc: cū pene destitutus ab omni exercitu ipse solus staret. Despiceret: tanq̄ deorsū aspiceret rāstatio ab eo q̄ in sūmo gradu cōstitutus ipse sup̄tes alios inferiores despicit. Culmine: ex altitudine gradus incerti. Truncus: nā Casarē quasi corpus appellauit: exercitū & milites corporis manus. Raptis manibus: amissis militibus suis. Gladio suo: desiccatis armis militū. Non pauidū: iā inq̄ nō clam murmurabant in suū ducē milites sed palā uerba cōtumeliosa iactabant: ut appareret eos a duce suo penitus alienos esse. Tecto: simulato. Nec quae dicit unā uel potissima cām esse cur populi metuunt tyrānū: nec se ab illius iniuria ulciscant: qd̄ unusquisq̄ credit sibi soli iniuste iperari: non ceteris: nā si crederet ita ab uniuersis odio haberet: sicut a se: non dubitaret aperire inuadere tyrānū: sed hac causa nō erat in ipsis: nā milites Casaris cōscii erant sibi inuicē q̄ omnes odio Casarē haberent. Dū quisq̄ pauet: tyrānus uult timeri: & tamen timet populū suū ut i officiis Cicero ait Iniusta grauari: synecdoche est ut grauat mētē id est extimat sibi soli iniuste iperare potentē Exoluerat: liberauerat. q̄a omnes sciebāt sibi iuisū esse Casarē. Quicq̄ multis peccat: nam si unus uel decē auderent tyrānū ulcisci: tñ non possent: at si uniuersa ciuitas consentit ulcisci audet iniuriā. Effudere: euo

nueras iras quas simul in pectore tenebat. Liceat discedere caesar: est dissuasio ne caesari militent. nam sub eo militia dura est & laboriosa. argumentum a difficili. Liceat: constitutio coniecturalis: licet discedere: non licet: que sitio est: utrum liceat. Aut constitutio est iuridicialis. hoc modo. Disceditis uos a militia: discedimus sed iuste: nam grati es: tamen non licet uobis iuratis ab Imperatore uestro discedere: concedendum est: sed refellit omnia: primo quia magna pericula & labores prope sunt: & patiuntur: tamen nullum praemium acceperunt. Rursus arguit a necessario quia si etiam diutius sub eo militare uoluerint non possent: cum ad decrepita aetate uenerint. rursus ab inutili quia uictoriae praemia solus possidet. Quare: a difficili arguit: quia laboriosa est militia: quare ferrum iugulis nostris: qui terra marique occidimur. Viles. s. tibi. Parte. du. hi. b. f. same: cum diluuii hispania omnem induit adeo ut extrema inopia laborarent multi perierunt: nam armis pene nullus consumptus est

SVLPI. Terris arcto: gallia & germania. Rhodano & rheno: horum fluminum accolis.

Tot mihi: improbum insperatumque summi conque ritur. Cepimus: impietate datur. Licuit: commissum est. Manibus: pro rapinas. Ferro: pro cedes. Paupertate: sumus tamen in tanta rapine dilicentia pauperes tanquam si pii & innocentes esse mus. Roma: imperium romanum: & cum ab infatigata te arguit. Inualidas: debiles. Inanes: absque pulpa & toris. En improba uota: Ironia est quasi dicat modestissima & miseranda. Dimitte ad mortem: libera a militia ut eamus ad moriendum domi. Non liceat: sine moriamur in lectulo non in terra in castris. Glebam: terram. Ferire: pro uter capite uel pedibus anima discedete. Clausuram: charissimi enim oculos morientium clauderant.

Coniugis illabi: mori in sinu coniugis lachrymantis. Vni: soli. Nam in castris unus rogus pluribus mortuis erigit: domi uero singuli singulis construunt. Sit praeter: super sit militibus tuis aliud genus mortis quam ex ferro. Quid uelut: quod ad omnem immanitatem & prope senatusque cedere uocant accusat. Vtque adeo: minatur caesari mortem quam quidem honeste posse inferri pluribus rationibus indicat. Cuius sceleris: cuius scelerati facinoris nam maximum praemium milites excede ducis accipiunt. Comperit: ipsa inuenit caesar. Posse omnia: etiam ipsum interficere ducem. Nec fas: nec prohibemur sacramentum militari: & iure aliquo. In undis rheni: in bello gallico.

OMNIBO. Iacet: apud Massilia in Italia.

Totum exercitus orbe: nos quidem occidimur: tu uero uictor appellaris. Fudisse cruorem: tot labores sunt: tot pericula: ut ubique sanguinem nostrum pro uictoria tua effuderimus: & sine summo. Ter

ris arcto: in gallia: germania: & britannia quae sunt in septentrione. Rhodano rhenoque sub. i. subactis populis: qui iuxta rhenum & rhodanum habitant: rhodanus gallia: rhenus germania: flu. est. Tot mihi: quia his bellis: quae per tot annos sustinimus in diuerso orbe terrarum: nihil nisi civile bellum superest. Cepimus expulso: cum in urbem romam ingressi sumus: nec diuina nec humana licuit nobis diripere quando nil praedae consecuti sumus & omnia in parte tua fuerint: quod inde utilitatis consecuti fuimus in urbe: quae est opulentissima: quid ex aliis superest quod sperare possimus. Deorum: tempore. Imus in omne nefas: ergo scelus nostrum est: utilitas uero tua: nam omnia scelera committimus pro diuitiis: sed tamen nos pauperes sumus: tanquam pii & innocentes. Finis quae: armis: quoniam nec capta roma tibi sufficere potuit. Iam respice canos: si nihil aliud cogit nos ab armis discedere saltem hoc. iam. senectus & mors ipsa imminet nobis: inde inquit membra nostra sunt exhausta sanguine & corpora nostra senectute efficta. Vtque ab uita: ille enim ex uita abiit: cuius uita nullius fructus est. Et improba: haec est petitio: ut non in castris: sed domi nostrae moriamur. Cespitem: ut non nuda terra moriamur. Non duro lectulo: licet nobis in cubiculis nostris: apud uxores & liberos: ut saltem sint quoniam morientibus nobis oculos claudant.

Non anima galeam. i. liceat nobis non armatis interire. secundum eos loquitur. qui dicunt animam esse aerem. Anima. i. spiritus exire non possit nisi per galeam. Dextram uel filio: uel uxoris: uel parentum: quia sic nos erat ut propinquos motibus oculis clauderent. Coniugis illabi. i. inter lachrymas uxoris expirare. Rogum: quia in castris rogus communis extruitur: & multorum cadauera uni rogo superimposita cremantur: liceat ergo singulis nostrum rogam habere. Sit praeter gladium: sit aliqua mors praeter quam quae est illato ferro. Quid uelut: rursus ab inutili dissuadet: nunc nescimus aut quod utilitas sit in bello civili. quod. d. insani essemus: nisi intelligeremus eorum qui bella civilia gerunt solum labores esse: praemia uero unius tantummodo ducis. Spe: falsa. Porteta: bene appellauit por

Pars iacet hesperia: totoque exercitus orbe
Te uincente perit: terris fudisse cruorem
Quid iuuat arcto: rhodano rhenoque subactis:
Tot mihi pro bellis bellum civile dedisti.
Cepimus expulso patrie quum tecta senatu
Quos hominum uel quos licuit spoliare deorum:
Imus in omne nefas: manibus ferroque nocentes
Paupertate pii: finis quis queritur armis
Quid satis est si roma parum: iam respice canos
Inualidasque manus: & inanes cerne lacertos
Vtque ab uita: bellis consumpsimus aui:
Ad mortem dimitte senes: en improba uota
Non liceat duro morientia cespitem membra
Ponere: non anima glebam fugiente ferire.
Atque oculos morti clausuram quaerere dextram
Coniugis illabi lachrymis: unumque paratum.
Scire rogum: liceat morbis finire senectam.
Sit praeter gladium aliquod sub caesare fatum.
Quid uelut ignaros ad quae porteta paremur
Spectrahis: usque adeo soli civilibus armis
Nescimus cuius sceleris sit maxima merces
Nil actum est bellis si nodum comperit istas.
Omnia posse manus: nec fas nec uincula iuris
Hoc audere uentant: rheni mihi caesar in undis

uenta caedes praemias parentum filiorum & fratrum. Nil actum: caesar intelligit posse nos illius iniuriam uindicare. Nec fas: arguit a facili. facile est a militia discedere: quia si alios populos uindicauius. facile poterimus nos quoque ab iniuria caesaris uindicare. Nec uincula uentant: ut ab eo discedamus: nec diuino: nec humano iure prohibemur. Rheni mihi caesar: quoad militauimus sub caesare in gallia ille noster dux fuit: nam prauecia Gallia caesari senatus populique ro. decreto demandata erat at uero postquam in Italia uenit: & urbem ingressus est caesar ipse esse priuatus: ergo cum nullum ius habeat magistratus: nihil illi obligati sumus.

Duxerat hic socius: facinus quos iuginat equat

Adde quod ingrato meritoque iudice uirtus

Nostri perit: quicquid gerimus fortuna uocatur

Nos fatum sciat esse suum: licet omne deorum

Obsequium speres: irato milite caesar

Paxerit: haec fatus totis decurrere castris

Ceperat: infestoque ducem deponere uultu.

Siceat o superi quoniam pietasque fidesque

Destituunt: moresque malos sperare relictum est.

Finem civili faciat discordia bello.

Quem non ille ducem potuit terrere tumultus:

Fata sed in praecipit solitus committere caesar

Fortunamque suam per summa pericula gaudes

Exercere: uenit: nec dum defauiat ira

Expectat: medios properat tentare furores

Non illis urbes spoliandaque templa negasset:

Tarpeiamque iouis sedem: matresque senatus

Passurasque infanda nurus: uult omnia caesar

A se saeva peti: uult praemia martis amari

Militis indomiti tantum mens sana timeret:

Non pudet. heu caesar soli tibi bella placere

Iam manibus damnata suis: hos ante pigebit

Sanguinis: his ferri graue ius erit ipse pro omne

Falsaque nefasque rues: lassere: & disces sine armis

Posse pati: liceat scelere tibi ponere finem:

Saxa quid insequeris: quid iam nolentibus istas:

liget tunc dentque caesar nos illam esse fortunam: cui attribuit omnia cum ab eo discesserimus. Obsequium. i. licet deos tibi secundos speres fore: tamen cum discesserimus: intelliges non ita esse: nam necessario cum aduersariis tuis pacem iungere cogaris. Infesto: irato. Deponere ducem: paratus etiam mortem inferre duci: si forte eos inuitos retinere uoluisset. Sic eat: deos poeta praecipit ut agant: sicuti ceperunt: nam si alio modo bellum civile dirimi non potest saltem discordia militum hoc fiat. Pietas: quae debet caritati. Fides: quae patriae debet. Quem non ille ducem: cum dissensio tanta orta esset in castris caesaris: nullus dux tanti animi fuisset praeter caesarem: qui non timuisset hanc militum perturbationem: sed in arduis atque difficillimis rebus semper fortior efficiebat. Fata sed in praecipit: sed caesar qui ardua omnia & periculosa magno animo aggrediebatur: uenit in conspectum militum si forte aliquid contra se facere uoluissent: & minabundo uultu ceperat eos obiurgare & qui huius seditionis auctores fuerant: securi percussit: quo facto perterriti ceteri multo plusquam antea obsequentiores facti sunt. Alii quoque ueniam petiere si quod contra eum minus clauenter dixissent. Fata dimittere. i. augere occasionem fati. quia non expectabat fata caesar ut sibi secunda essent sed ea praueeniebat. Defauiat ira. i. non expectat donec ira militum deferuiscit: sed dum incensum sunt. Tentare furores: uidere nunc quid imperio suo cedant: an non. Non illis urbes: hic lucanus sicuti semper in uictis in caesarem dicit aut illi nihil magis timuisse milites quam ne desererent ab eis quos sciebat iam diu bellis ac facinoribus assuetos: & nihil esse quod non facile eis concederet: dum modo eos retineret. Non illis: modo cupiditate eorum caesar expleret: nihil militibus negasset. Urbes. s. spoliandas: quicquid sceleris: quicquid praedae ab eo petissent id facile impetrare potuissent: modo ne ab eo discederent. Tarpeiamque sedem. i. iouis capitolini templum non negasset diripiendum. Martesque senatus: matronas primarias eis concessisset. Passuras in fanda: adulteria & stupra. Vult omnia caesar. i. placet uti ducti sceleribus milites ab ipso separari non possint. Praemia: praedam quae pra

milium martis est. Militis indomiti: id unum erat quod timebat Caesar ne ad saniorē mentē milites redirent: & inciperent scelus suū cognoscere. Non pudet: Caesarem tanquam praesentē increpat: quod solus ipse sit cui bella ciuilia placeant. Manibus: id est a uis militibus damnata manus Imperatoris milites appellat. Hos: milites tuos prius pigebit sanguinis quae te. Vis ferri: licentia armorū illis displicebit: ubi uero nō. Lallare: detraheris. Ipe ratiuus modus est. Nolentibus: militibus tuis & cogis eos in bella ruerē.

SVLPI. Aggere sulū cespitis: in loco eminēti & cespitibus congesto. Meruit: propter maiestatem suam. Dictante: subministrāte. Proprium: paratum ad uulnera. Qui modo: Astute ut sibi conciliet milites sub eorum potestate se esse dicit. Inde uitur callida simulatio: nā dum cohortatur ad deponenda arma & ad fugā subnectendo qualia sint praemia noui milites affecturi latenter retinet & dehortat. Nil ausa fortiter: Est enim proprium seditionum metuere fugamque meditari. Lassata secundis rebus: defatigata caesaris felicitate. Inuicti ducis: meis. Arma: quae uos relinquētis. Manus: milites nouos.

Vacabunt: erunt sine militibus. An ne: Argumentatur a minori: Si pompeio fugato & uicti milites non defunt: multo miuus & mihi uictori Impulsi: iam praecipitis & quasi peracti. Tantum auferat: accipiat & nō pugnet. Currus lauriferos: me triumphantem in curru. Defecta: debilitata. Iam romana plebs: nō amplius me us miles. Caesaris: fugam militū nil sibi posse nocere dicit: cū dii statuerint ipsum fore omnino uictorem. & quēadmodum mare non auget susceptis fluminibus: nec minueretur si ipsum nōingerentur: sic eius fortunam a militibus nec augeri nec minui posse. Cursus: felicitate fatorum. Subducere: subtrahere & non influere. Decreuerit: minuetur. Momenta: fauores & effectus.

OMNIBO. Bellū ciuile: nō ne uides quod bellum ciuile fugit te & tu illud sequeris. Stetit aggere sulci: post inuentionē rediit ad propositum: dicens quomodo Caesar magno animo se militibus obtulerit. Intrepidus uultu: id est uultus talis erat ut metui potius posset: quam metuere. Aggerē: nā ascendit aggerē de cespite erectū ut ab omnibus posset circūspici. Qui modo in ab. Redarguit milites suos & probat esse dimittendos: ostendit ab utili: quod uile sit eos dimittere qui se ipsos ostendunt ibelles ex eo quod nihil ausi fuerunt: quae uerba in imperatore: & primo captat beniuolentiā ab ipsorum persona: ut quod Caesarem amant aduersi fiant his qui seditionem concitarunt in odium ducimus aduersariū: cū ostendimus aliquid spurce: superbe factū: ostendit eos pro Imperatore suo: primo confidenter facere uoluisse: deinde sine nō seruasse quoniam ei minitabant. Miles habes: tu quod paulo ante audebas confidenter contra me: pectus meū apertū uide quod ferire potes. Hinc fuge: deliberat dimitte dū esse quod imbelles & ignaui sint: nā si fortes essent: nō uerbis contra Imperatorem exacerbat eēt: sed re. Si bellum finis. p. iusta causa est cur te dimitta quia non es dignus sub Caesare militare. Nil fortiter ausa. f. prater quae uit uerbis contumeliosis. Ac ducis inuicti: quia secunda fortuna mea fastidio uobis esse coepit ideo indigni estis qui mecum post hac uincatis. Fatis: felicitate mea. Vadite: probauit dimitte eos esse: quia imbelles & ignaui: rursus ab utili quod meliores inueniet. Viros. f. fortes. Quot te. u. a. i. quot arma mihi supererūt: tot mihi fortuna uiros fortes dabit. An ne fugā: probat a minori ad maius: Si pompeius fugiens milites inuenit quod ipsum sequerentur magis Caesar milites inueniet quod semper uincit: & fugiet pompeium persequit. Impulsi: a facili probat. nō. n. inuitabunt milites ut me sequantur: quia non ad bella sed ad praemia ueniunt. iam bello pro modo peracto & laborum uestro praemia ipsi accipient. Impulsi: pro modo coeacti: translatio sumpta a columna quae cū semel coeussa fuerit: facile euerit. Lauriferos. i. triumphales. Vos despecta. p. seniu: & interim uos relicta militum: & facti plabeis oēs uidebitis uestros triumphos ab aliis occupatos esse. Exhausta sanguine: uulneribus acceptis. Plabes ro. in plabe romanā translata. Vros triumphos: quod uestri fuissent: si mecum usque ad finem militare uoluissetis. Caesaris an cursus: cofutur militum suorum rationes a simili: dixerant: n. quicquid gerimus fortuna uocat: & nunc sciat Caesar nos suū fatū esse. Respondet & dicit licet ipsi discesserint tū fortunā suā non discessurā. Cursus: fortunā secundā quae ipsū comitatur. Veluti: a simili quēadmodum inquit oceanus etiā si omnes fluiui auerterent nō tamē decresceret: eodē modo si uos discesseritis: nec mea fortuna minuet: se comparat mari oceano: ipsos

Te bellū ciuile fugit: stetit aggere sulci
Cespitis intrepidus uultu: meruitque timeri
Non metuens: atque haec ira dictante profatur:
Qui modo in absentē uultu dextraque furebas
Miles: hēs nudū proptūque ad uulnera pectus
Hinc fuge si belli finis placet ense relicto.
Detegit imbelles animos nil fortiter ausa
Seditio: tantumque fugam meditata iuuetus
Ac ducis inuicti rebus lassata secundis
Vadite: meque meis ad bella relinquitte fatis.
Inueniet haec arma manus: uobisque repulsis
Tot reddet fortuna uiros: quot tela uocabunt.
An ne fugam magni tanta cum classe sequetur
Hesperiae gentes: nobis uictoria turbam
Non dabit. impulsi tantum quae praemia belli
Auferat: & uestri rapta mercede laboris
Lauriferos nullo comitetur uulnere currus
Vos defecta senes exhaustaque sanguine turba
Cernetis nostros iam plabes romana triumphos.
Caesaris an cursus uestrae fetire putatis
Damnum posse fugae: ueluti si cuncta minetur
Flumina quos miscet pelago subducere fontes
Non magis ablati unquam decreuerit aequor.
Quā nūc crescit aquis: an uos momenta putatis
Vlla dedisse mihi: nūquam sic cura deorum

uero fluuio. Subducere: remouere fontes. An uos momenta: nunquid creditis me dū mecum militastis sustinuisse aliquid inclinationem uictoriae mea: nam non uos uictoriae causa fuistis: sed ego sui causa ut uos uiceretis. persistit in similitudine: quēadmodum oceanus est origo fluuio: ita a me uictoria perfecta est. Nunquid sic cura deorum: quod creditis deos curare huiusmodi conditionis homines: sed curae diis sunt tantummodo principes.

Se praemit: ut uestrae morti uestraeque salutis
Fata uacēt per eum motus haec cuncta sequuntur:
Humanū paucis uiuit genus: orbis iberi
Horror & arctoi nostro sub nomine miles
Pompeio certe fugeres duce: fortis in armis
Caesareis labienus erat: nūc trāsfuga uilis
Cū duce prelato terras atque aquora lustrat
Nec melior mihi uestra fides: si bella nec hoste
Nec duce me geritis: quisquis mea signa relinquit
Nec pompeianis tradit sua partibus arma:
Hic nunquid uult esse meus: sunt ista profecto
Curae castra deis: qui me committere tantis
Non nisi mutato uoluerunt milite bellis.
Heu quantū fortuna humeris iam potere preffis
Amolitur onus: sperantes omnia dexteras
Ex armare datur: quibus hic nō sufficit orbis
Iam certe mihi bella geram discedite castris:
Tradite nostra uiris ignaui signa quiritis
At paucos quibus haec rabies auctoribus arsit
Non caesar: sed poena tenet. procumbite terra
Infidumque caput feriendaque tendite colla.
Et tu quo solo stabunt iam robore castra
Tyro rudis specta poenas: & disce ferire
Disce mori: tremuit seua sub uoce minantis
Vulgus iners: unumque caput tam magna iuuetus
Priuatum factura timet: uelut ensibus ipsis
Imperat: inuito moturus milite ferrum.

te. Tyro rudis: noue miles & inexperience. Robore: firmamento. Specta: mirare haec exempla. Ferire: nocentes. Mori: si quid tale fueris ausus. Iners: bene inerte appellat cū neque secedere ausus sit: nec in caesarem irurgere. Vnum caput: caesarem. Factura: quae facere potuisset ut caesar dux non esset. Moturus ferrum: iussurus ensibus ut eos quos recusarent milites ipsi lederent.

OMNIBO. Praemit. submitit. Morti salutis: nullā habent curā dii uiuatis ne: an moriamini. Vacent. i. uacua sint & intenta. Humanū. pau. ui. ge. i. uiuit ad imperiū paucorum: quādo dii curant nisi principes: sequitur ut multi uiuant ad imperiū paucorum. & ratione suā confirmat. Orbis iberi: nunc probat exemplo id ita esse quod dii tantummodo magna curant: & id humanū genus arbitrio paucorum uiuit: unum. n. ex reliquo sequitur. quia dii principum solummodo curā habent: a principibus igitur reliquae pedet: dicit cū me legimini uictores estis quod si pompeius sequimini fugeret sic ille fugit. Iberi: hispani. Fortis in ar. & ne forte me ostentare credatis. exemplū capite a Labieno: quod ubi me secutus est semper uictor fuit: mutato uero duce uictus est: hic Labienus legatus erat Caesaris: & solus ad pompeium transit & hoc legato Caesar Galliam uicerat: & ut refert Plutarchus: Labienus a Caesare missus Tugurinos Gallia propositos penes Aratum fluuiū perigatos attriuit: & interempto pompeio cui adhaererat secutus est in Libya Scipione & Catone: dum Caesaris militibus occurreret equo per illa cofosso humi deiectus est: auctore Appiano. Nunc transfuga: per totū orbē fugit cū duce quē mihi proposuit. Nec melior mihi. u. f. transit ad cofutationē: quia illi dixerant caesare sibi dūce fuisse i germania: nūc uero cū priuatus redierit dūce sed sociū esse sed quod igitur caesar: dicit ius uelle neutrum sequi: nō fides uera probat: nā quicquid discedit e castris meis & nō trāsi castra pompeii: hic ostendit animū suū alienū a me quia sequendo neutrum ostenditis meos esse nolle: quia nec uincens me cū praemio: nec cū pompeio uicti uenia mei esse recusatis: ergo sequit quod nec mei estis praemio: nec beneficio uenia. Esse meus: uincens mecum praemio: uel ut uictus cū pompeio ueniam postulet. Sunt ista profecto: nūc

SVLPI. Praemit: demittit & inclinat. Vacent: intenta sint. Procerū motus haec cuncta se quunt: omnia haec ad principes ducesque referuntur qui sunt cura deis & uolūt multitudinis labores in illo comodo uerti. Viuit paucis: ad paucorum utilitatē nā reges & principes quibus seruit humanū genus sunt pauci. Horror: Quod in fortior est exercitus ceruorum leone duce quod leonū duce ceruo ut philippus macedonū rex dicere solitus est: milites a fuga in qua sunt a pristina uirtute degeneraturi deterret: nā cū sub ipsius auspiciis soliti uincere sint: sub pompeio efficiēt imbelles: Idque labieni sui olim legati exemplo cofirmat.

Horror: metus. Orbis iberi: hispania. Lustrat: lustrando fugit. Cū prelato duce: cū pompeio quē pretulit mihi. Nec melior: nec uos si deliores extimabo si non militabitis sub pompeio quod si militabitis. Quicunque enim a me discedit & pompeio non adheret nunquid uult esse meus: & uenia accipere beneficiū. Hic nunquid: Qui igitur sub pompeio sunt aliqui in suā potestate uenturos cofidit. Sunt ista: A religione argumentū. Diis est mihi hūda gratia inquit qui uoluerunt reliqua bella nouo sim milite peracturus. Heu: letantis ē hoc loco sic & i Sillii. xvii. Optimus heu nomen melius maiusque triumphis. Onus: appellat curā praemiorum quae militibus dare stauerat.

Amolitur humeris: remouet ex animo. Datur: conceditur. Sperantes omnia: qui potuissent a me omnia sperare: & est calida ad mitigandum retinendumque ratio. Non sufficit: nō sat est etiā si totus diuidat. Mihi: ad meā utilitatē. Virtus: fortibus nā uos praerignauit uiri nō estis. Qui rites: non milites appellauit: ut magis moueret sic & alias fecit ut Suetonius tradit his uerbis sed una uoce qua Quiritis appellat: ita facile circūegit & flexit ut ei milites esse cofestis rēderint. At paucos: pauci seditionis auctores remanebunt non in meū usum sed ut puniant. Hac rabies arsit: haec seditio est excitata. Tēdit: extēdit

Heu

ostendit ex eo curā sui habuisse deos. q̄ uoluerit milites infidos a castris suis discedere. Oratione: q̄ illi in de
 trimentū Caesaris dixerunt ipse idē in suam utilitatē conuertit. Vos dicitis me tū demū mea fata cognoscere cū
 a me discesseritis: recte dicitis: q̄ cognoui mihi deos propitios: & mihi milites infidos: p̄pterea me liberarunt
 acri onere. Mutato milite: ne ipsius perfidia mihi noceret. Heu quantū: exonerarunt me dū magno onere
 q̄ spes uestras pramiū nullū quantūlibet magnū implere potuisset. Amolitur: remouet. Nō sufficit orbis: q̄
 quanto maiora pramiā caperent: tanto maiora sibi debere existimabāt. Mihi bella geram: idest ad utilitatē
 meam nec uobis obligatus ero. Viris: fortibus. At paucos: post cōsulationē suorū: nunc exequitur sententiā
 suam: ut securi percuterētur pauci huius seditionis auctores: his dictis simul etiam impletis: omnes terrore per
 cussi obediēter paruērent imperio Caesaris. Paucos: q̄ non amore meo timentis: sed metu p̄cna: ergo dabunt
 p̄cna. Non caesar. i. amor Caesaris. Sed p̄cna. i. p̄cna metus. Procūbite terra: ut caput detruceat. Tē
 dite: Δειν τικωσ. Specta p̄cna: o tyro hoc exēplo discē fidelis esse. Discē mori: si aliqd̄ perpetraueris
 Tremuit saua sub uoce. nūc milites Caesaris reprehendit Lucanus: tantā multitudinem iuuenum timuisse
 unum hominem cum facile illum tollere possent: & nec recusarunt: sed imperio illius paruērent: ut inuiti il
 los occiderēt quosq̄ auctoritate seditio orta fuerat. Priuarū. i. q̄ sine imperio eēt: nā si discessissent nō habuisset qui
 bus imperaret. Ensisu ipsi imperet: ut uidelicet ipsi milites: nisi imperio caesaris enses mouerere non possint.

SVLPI. Patiētia: obediētia militū. Prestitit iu
 gulos: obtulit se mori. & nō tantū officii gladiis
 exegit sed et suos iugulos obtulit. Nil ma. id uc
 hemētissime metuebat caesar ne amitteret auda
 ciā ueteranig erāt sceleribus assueti. Mētes: su
 rorē ueteranog. Perire: remitti & ne recusaret
 exeg q̄ iusserat Tunc aut perit mens scelerata
 cū pia efficit. Ictu tā diri scederis. i. cede aucto
 rē seditionis quos decimauit id est ex decē singu
 los puniuit percussit itaq̄ sūt auctore appiano. xii.

Attingere decimis castris: peruenire intra de
 cē dies: singulis enī diebus una castra locat. Hy
 drus: fluuius apuliae q̄ in Adriacū effluit Est etiā
 mons auctore Mella a gbus ē appellatū hydrus
 oppidum q̄ anno pximo superiore a turcis ē
 crudelissime expugnātū: & uix denū a nostris
 receptū. Auius: flexuosus. Taras: fluui. iuxta
 Tarentū a Tara Neptūni filio qui eā urbē edifi
 cavit. Leuce: urbs nō grādis quā distat Tarcto
 stadiis gngētis & hydrūte cētū gnquaginta: hinc
 uero brūdusū q̄ dragita. Salpina: palus ē i apu
 lia iuxta salapia ciuitatē meretricio amore hānibalis iclytā. Sipus palus ē siue lacus ad sypūtē q̄ adificiū cre
 dit diōedis distat a salapia stadiis cētū & gnq̄ graci eā sepūtē nūcupāt ab eiectis fluctu sepiis inf salapia &
 sypūtē fluuius ē & lacus. Torq̄ns: isleētēs. Garganus: ante sinū adriacū promūtorū est garganus qui ad sta
 dia trecēta p̄cedere in pelagus orientem prospectās. Obnoxius: quia latera ad hos uentos uersa habet a sinū
 stra. n. borcani & dalmatiam a dextra calabriam: & meridiem spectat.

OMNIBO. Ipse pauet: at ipse Caesar metuebat id q̄ milites parati erant exequi: ne illi recusarent: ocl̄
 dere huius seditionis auctores. Scelus: ad puniendū seditiones. Vicit patiētia: patiētiōres fuere milites q̄ Ca
 sar sperabat. Iugulos nō tm̄: q̄ dixerat feriēda tēdite colla illi exhibere colla: & iugulū interficientibus se:
 Timet mētes: militū suorū: licet simularet nō magnificare milites ueteranos: tamē nihil erat q̄ magis time
 ret: sciebat. n. illos assuetos militiā & nō facile inueniri posse tales. Tā diri scederis: sed cū paucos seditionis
 auctores cecidisset: ita animos militū cōfirmauit: ut nunq̄ antea fuerint obsequētiōres. Diri scederis: p̄ ex
 erationē. nā porca imolari solebat & cadi: cū scēdera iūgerent. nunc uero milites caesi sunt: Virg. illud expref
 sit. & caesa iungebāt scēdera porca. Parca ges: nā motu p̄cna placatus est miles. Redit: in fidē Imperato
 ris. Brūdusū decimis: nūc Lucanus p̄sequit q̄o Caesar sūpta de paucis p̄cna constituit: ut q̄ reliquū belli
 superaret p̄sequeret: primū igit̄ brūdusū iussit ire milites: & reuocare rates omnes q̄ brūdusū uenerant: &
 loca nominat ubi classis caesaris cōstitit. Hāc. i. iuētute: q̄ sedata seditione obsequētiōsa facta erat. De
 cimā castris. i. decimo die: nā sic dies nominant in re militari: q̄ singulis diebus castrametari solebāt antiqui:
 & quocūq̄ iter faceret: ubi nox eos deprahēdit: ibi castra ponebāt: iō quotiēs legimus secūdis uel tertiis uel
 quartis castris: significat secundū uel tertiū uel quartū diē. Hydrus: urbūcula est Apuliae: ex q̄ ad Leucā (ea
 n. urbs nō grādis est) stad. cl. ad brūdusū uero. xl. stad. sunt auctore Strabone li. vi. dicit & Hydrōs. Bares:
 bares uel ut nūc uocāt bareū: urbs exigua: iacet in Salētinog sinibus ad quā pedestri magis quā maritimo it
 nere a Tarento facile puenitur: e Tarento ad brūdusū nauigationis circuitio est: p̄t̄ legi etiā Taras. i. Tar
 rentū: nā taras neptūni filius cōdidit tarentū & a se appellauit. q̄ deinde phalantus lacedaemonius cū p̄henia
 tis: occupatū ampliāuit. Antiquus ergo taras. i. uetustum tarentum: in cuius portu habuit naues caesar. Nam
 conditores pro suis urbibus ponit usitatū ē. Salapina palus: q̄ est a salapina ciuitate amore p̄cni hāniba
 lis iclyta: hāc Apulia prima fuit. quā ad hānibalem defecerat: & ab hac ciuitate palus dicta ē. Sipus: Apu
 liae ciuitas: creditur Diomedis fuisse adificiū: dicit̄ alio nomine sipons uel sipontū distat a salapia stad. c. &
 l. Graci uero eam sepiuntē nūcupāt: ab eiectis e fluctu sepiis uti. vi. a Strabone refer. Subdita montibus
 quia sita in campis & in plano esset. Garganus frugifer. i. fertilis mōs ē Apuliae: scēcū diffimus ad stad. ccc. p̄

tenditur in pelagus (ut inq̄ Strabo). Torquet aufoniā orā: quia i angustū orbē uoluit: & ibi iuxta adriacum
 mare. linguā facit. ubi sitū est brūdusū. Dalmatico borea: obnoxius Borea: q̄ a septentrione in Dalmatiam
 p̄stat: & obnoxius calbro austro. q̄ a septentrione borea: a meridie austrū habet. Exit in undas: cū ambitu adri
 atici: nā ibi linguā facit: ubi sitū est brūdusū: p̄ hāc loca classis Ca. transitura erat.

Ipse petit trepidam tutus sine milite romam
 Iam doctā seruire togā: populoq̄ precanti
 Scilicet indulgens summū dictator honorem
 Contigit: & latos fecit se cōsule fastos.
 Nanq̄ omnes uoces per quas iam tēpore rāto
 Mentimur dominis hęc primū repperit aetas.
 Qua sibi ne ferri ius ullum caesar abesset
 Ausonias uoluit gladiis miscere secures:
 Addidit & fasces aquilis: & nomen inane
 Imperii rapiēs: signauit tempora digna
 Mœsta nota: nā quo melius pharsalicus annus
 Consule notus erit: fingit solemnia campus
 Et nō admisse dirimit suffragia plebis.
 Decantatq̄ tribus: & uana uersat in urna.
 Nec cœlū seruare licet: tonat augure furdo.

enti & apio: q̄ se cōsule facta est cedes pharsalica. Cāpus: populus ad martiū cāpū cōueniēs methonymia.
 Figit solēna: fingit comitia nō facit uere. Dirimit suffragia: diuidit fautores. Admissa: ad suffragiū & paucis
 morē comitiog cōplecti. Decat: noiat citat. Tribus: noia tribuū. Vana: q̄ p̄p̄s̄ frequēs erat: & singe
 bāt se ex oīum cōfessu caes̄ magistratus. Nec cœlū: & quāq̄ sine auspicio magistratus creari nō solerēt: n̄ ob
 bāt tonitrua aues p̄spaq̄ eē auspicia mētibāt. Surdo: dissimulāte audire nā tonāte & fulmināte Ioue comitia
 hēri fas nō erat q̄ Ci. philippica gnta his uerbis docet. Ioue. n. tonāte cū. p. r. agi nō esse fas quis ignorat.
 OMNIBO. Ipse petit: historia hoc habet: deuictis Petreio & Afranio: p̄ cōpositis prouinciā rebus: Caesar
 primū uenit in Teraconē: & eo legatiōes undiq̄ ad Caes̄ cōueniūt: q̄bus expeditis: rediit Massiliā quā
 deuicta erat (ut supra dictū est) impositoq̄ duarū legionū praesidio reliquas copias i Italia misit: ipse uero a
 dita lege lata de dictatura a. M. Lepido pratore: factū se esse dictatōrē Romā pficiscit: & ipso dictatore habē
 te comitia creati sunt cōsules: prior ipse dictator: deinde. P. Seruilius collega. Tutus: sine milite: quia iā nul
 lus erat in Italia exercitus quē metueret: imo omnia Imperio Caesaris in Italia parebāt. Iā doctā seruire to
 gā. i. trāglitāt: nā ex quo Pompeius discesserat oia Caesar occupauerat: ideo quasi oblita erat libertatis: & ne
 mo andebat resistere Caesari. Dictator: ca. g ante a. M. Lepido lege lata dictator dictus erat. Summū ho
 norē. i. cōsulatū: q̄ ex dictatore cōsul factus est Caesar. Appianus aut dicit q̄ Caesar seditione apud placentiā
 sedata Romā reuersus est: trepidante adhuc populo: neq̄ senatu aut cōsule illū eligētē: seipsum ductatōrē no
 minauit: uerū siue ut inuidiā dilueret: siue q̄ magistratu minime indigeret: p̄ undecim solū dies illi praesuit: se
 cōsulē in futurū designauit. P. quoq̄ Seruiliū. Isauricū collegā sibi assumpsit. M. Lepidū in iberia. In Sicilia
 Aulū Albinū. In Sardinia Sextū Peduceū delegauit: Gallia nuper adepta: decium Brutum praesidere iussit
 Deniq̄ ciuilibus consecis omnibus Romā regressus Caesar: appellatus est pater patriae & dictator in omnem
 uitā electus cōsulq̄ ad decenniū corpus eius sacrū & intemeratū habitū. Suetonius uero dicit cōtinuū cōsula
 tum recepisse p̄petuā dictaturā praesecturāq̄: morum: insup pronomē Imperatoris cognomē patriae patriae
 statuā inter reges eminentiōrē locū in Orchestra: & alia ampliora etiam humano fastigio dicerni sibi passus ē
 sedem aureā in curia: tēpla & aras & simulacra iuxta deos. Indulgēs populo: quia Caesar quasi simulabat se.
 nolle accipere cōsulatū. Precanti: q̄ populus scabāt cōsulatū sibi ut sumeret. Indulgēs. i. faciēs hanc gratiā:
 p̄plo. Latos fastos: fasti libri erāt: q̄bus magistratus oēs scribebāt: p̄cipue cōsulū. Nāq̄ oēs uoces: hoc t̄p̄
 quo Caesar cōsulatū accepit fuit principiū. Vifalsis noibus Impatores Romani appellat̄: cū reges sint. in
 mo uero tyrāni appellandi: nō cōsules: nō pratores nō iperatores: cū leuis esse uidēat: n̄ grauis atq̄ tyrānos falso
 res ē: ipi. n. tyrāni oia libidie sua faciebāt: tūc primū iqt̄ huiusmōi noia iuēta sūt q̄bus dños atq̄ tyrānos falso
 appellamus. Qua sibi ne. q̄ ipatoris dignitati miscuit cōsulatū. & oēs dignitates. Gladiis: armis: q̄ p̄pria
 se ipatoris: nā ipatores p̄p̄ie dñi q̄ exercitiibus p̄sūt. quāquā corrupto uocabulo dicant: q̄ terrae orbi iperēt.
 Reperit aetas: ex ope primū icēperat appellari dñi. Ferri: militū q̄ sūt arma ipatoris. Ausonias secures. i.
 cōsularē dignitatē q̄ pacifica eē solet. Gladiis. i. armis militū: q̄ sub ipatore cōstituit. Addidit & fasces aqlis
 militaribus insignibus addidit fasces q̄ sūt cōsularia insignia. Nō ē inane: q̄ nō legitime factus erat ipator: q̄ n̄
 fm̄ leges factus erat cōsul ipi. Digna nota. i. cōsularis nota ipog Casa. cōsulatū appellat. i. maculā & infā
 miā. Nā quo melius consule: talē. n. tūc cōsulē p̄p̄s̄ Romanus accepit: ut exercitū simul cū libertate amitte

Hydrus

Taras

Leuce

Salpina

Sipus

Garga

nus

ret. Pharfalicus annus: quo in pharfalia pugna ciuilibus gesta est: & simul cū exercitu Romano libertas perijt. Notus erat: dignus cōsularu Cæsar erat quo consule tanta clades ingrueret. Fingit solemnia: incipit ostendere quomodo nō secundum leges factus erat consul. Solēnia. i. comitia solēniter indicta. Suffragia: uidelicet equitum & senatorū. Decantatq; tribus: id est p præconē iubet citari tribus: nam præcones decantare uis debatur: cū nominatim tribus citabant. Vana: quia populus infrequēs erat. Urna: in urnā enim cōiciebatur fors educeret: illa primū citabat. Cœlū seruare: id est aues & signa cœli: nō licet inquit auspiciū capere: quia mos erat Romanorū: ut nec publice nec priuate quicquā facerent: nisi prius captis auspiciis. Ergo nō licet capere auspiciū: quia nulli erāt augures. Augure surdo: quia etiā si augur aliquis esset dissimulabat se audire: tonitruum aduersa significantem: & quauis aduersa aues essent iurabat tamen bonas aues apparuisse: quæ consulem Cæsarem admitterent.

SVLPI. Et latæ iuratur aues: & cū apparuisset mali augurii bubo iurabat auspices felicia se auspicia habuisse. nā lecti magistratus nisi ab auguribus approbaretur priuabant. Inde ex illo tempore. Potestas: cōsularis. Potestas iuris iops: opprēsa ut: non defensa: & quæ nequit dignitate suā retinere. Tātū: immō. Ideo inquit Consul les creati sunt. ut tēpora signari possent. Menstruus: mēstruū appellat quia tantū uno mense id est decembri durauit collega cæsaris. Numē: Iuppiter latialis. Iliacæ: troiana. Haud meritū: indignū quia latū cui præerat i pristina libertate nō fuauit. Sacra solemnia: festa quæ quotannis celebrant. Latinas cōfectas: sacra & festa finitas. Flāmifera: ferebāt enim lumina noctu cū iret sacrificatū. Piger: nō satis arās. Arua: prata quorū sectæ herbæ rastris colliguntur. Inerti: q̄ nullo labore nascit. Ocior & cœli: hypbole ad celeritate idicādā. Cœli flāma: fulmine. Tygride foeta: quadrupede illa q̄ peperit. Tunc enim uelocissima est: & uenatorē quæ catulos se absente rapuit psecuta ubi illos ab eo obiectos reportauit in lustra fugientē deponit & lacerat nisi flumine phibeatur ut plinius scribit. Minoia tecta: hoc ideo quia cretēs brundusiu ædificarūt. Clausas: nō nauigabiles Maria enī Vegetio auctore claudi dicitur e die tertio iduum nouēbris usq; i diē sextū iduū martii. Brumalibus: hyemalibus: nā brumæ tpe brundusiu uenit: & pridie nonas Ianuarias naues soluit.

Sidere hiberno: tēpestate hyemali. Duci: cæsari. Tempora: occasione arripiendi belli ut minus ab hoste laderet & plus ipse nil suspicantibus nocere posset. Hæsisse: distrahi & tardari. Vel nō foelicibus: etiā infœlicibus q̄buscūq; & pompeianis nō modo sibi cui fata fauebāt. Robore: animi firmitudine & audacia. Sic: huiusmodi uerbis. Fortius: Suadet uernos uetos nō expectandos & nūc i hyeme nauigādū quia ueti plus durāt & hostes minus nocere possūt & plus ladi tale nil suspicantes: Vt autē Cōfirmatione & Cōsulatione cū cōclusionē. Tenēt cœlū: durāt i aere. Incōstātia ueris: Ver. n. nūc serenū nūc turbatū ē nec fua i ulla tēpestate cōstātia. OMNIBO. Latæ: felices. Bubone sinistro: mala significāte siue uolauit: siue cātu augurium dabat: nā q̄ (ut ait Plinius) Bubo funebris: & maxime abominatus publicis præcipue auspiciis. Inde perit. p. & ex eo tēpore perire cœpit cōsularatus. Inde: ex eo q̄ cōtra leges occupasset magistratū Cæsar. Iuris inops: potestatis cū cæsar omnia foret. Nomine tempus: quia tēpus denominabat a consulibus. Nomine: ut in fastis scripti cōsule tempora denotent. Menstruus consul. i. qui uno mēse tātum duraret: quia extremo anni mense creabatur. Nec nō iliacæ: dicit populū fecisse latiali Ioui sacra: tamen nō mereret: & reddit causam quia pmiserat ut latū subigeret a Cæsare: hac sacrificia latialia dicebātur: eo quod ex omni latio ad hanc sacra cōueniebant. Solē. i. latinas. Numē iliacæ alba: latialis iuppiter ideo latialis dicit quia præsit alba quā primus condidit Ascanius Aenææ & lauinæ filius ubi latialis Iouis in medio tēplū cōdidit: ubi latina solemnia sacra Ioui instituta sunt. Latina: feriæ (ut refert Varro) a latinis populis dictæ: quibus ex Albano monte ex sacris carnē petere fuit ius cum romanis. Indicebātur autē latina: quā noui cōsules magistratū inibant. Flāmifera nocte: quia nocte sacra fiebāt: ideo faces gerebāt. Inde rapit cursus: hec ubi fecit Cæsar: ipse Brundusiu nauigauit: quo classē suā cōuenire iusserat. Rapit cursus: sp̄ Cæsari celeritate tribuit. Logissimas. n. uias (ut refert Suetonius) incredibili celeritate cōfecit: expeditus meritoria rhedacēna passuū milia i singulos dies: si flumina mora tē nōdo traiciēs: uel inixus ista is utribus: ut sep̄ nūcios de se fuenerit. Piger apulus: quia piger iō scēcūdita te ociosus: quia sine labore sponte sua segetem producit. Inerti herbæ: quæ sine agricolarum labore nascitur. Ocior cœli flām. id est uelocior fulmine. Foeta: quæ peperit. Clausas: sum frigus fuerat: ut oia glacie obdu-

Et latæ iurantur aues bubone sinistro.
Inde perit primū quondā ueneranda potestas
Iuris inops: tantum careat ne nomine tempus
Menstruus in fastos distinguit sæcula cōsul.
Nec nō iliacæ numen quod præsidet albæ
Haud meritum latio solemnia sacra subactō
Vidit flāmifera cōfectas nocte latinas.
Inde rapit cursus: & quæ piger apulus arua
Deseruit rastris: & inerti tradidit herbæ.
Ocior & cœli flāmifera & tygride foeta.
Trāscurrit curuq; tenēs minoia tecta
Brundusiu: clausas uentis brumalibus undas
Inuenit & puidas hiberno sidere classes.
Turpe duci uisum est rapiendi tempora belli
In segnes hæsisse moras portuq; teneri.
Dum pauca tutum uel nō foelicibus equor
Expertes animos pelagi sic robore complet.
Fortius hiberni flatus cœlumq; fretumq;
Quum cepere tenent: q̄ quos incubere certos
Perfida nubiferi uetat inconstantia ueris.

ta essent adeo aut nauigare nō possent. Minoia tecta: nā a Cretēsis: qui a nosō cū Theseo discesserunt habita tū fuit Brundusiu. Vndas: quia in litore cōditū est brūdusiu. Clausas undas brūdusiu: quia in angustum orbē ubi mare cōuoluit. Clausas: cōgelatas: si de mari: referēdū est ad uentos: quia nauigatio maris clausa dicit cū uenti sunt aduersi. Turpe uisū duci: dicit Cæsarem nō potuisse hanc morā pati: dū mare q̄sece ret sed milites suos adhortatus est: ut se freto cōmitteret. Rapiēdi: festinādū. Vel nō foelicibus: donec mare tranquillum efficeret: ut etiam infelices p̄ id tuto nauigare possent. Robore: id est audacia & fortitudine animi. Fortius hiberni: hæc oratio habet suasionē: ergo in deliberatio genere cōstitutā intelligimus: suadet enim militibus ut nauigare uelint: nec perturbationē maris timere. Suasio autē ab honesto: ab uili: a facili: a iocundo: a necessario sumit. Arguit primū a partibus prudentia: quæ in tres diuiditur: in memoriā: prouidentiam: in telligētiā. Arguit ab intelligētia ostendit enim se peritum esse maris & uentorū: quia uidelicet sit tutius nauigare flante Aquilone tēpore hyemis q̄ uernis uentis: quia aquilo perdurare solet uerni uero permutari. Fortius hiberni: hyemalibus nos indigemus uētis perseverantibus sed hiberni uētū magis durāt q̄ uerni ergo spe rāda est bona nobis nauigatio. Incubere: insistere certos.

Nec maris amfractū lustrandaq; littora nobis
Sed recti fluctus soloq; aquilone secandi.
Hic utinā curuet sumi carthesia mali.
Incubatq; ferens & graia ad moenia perflēt:
Ne pompeiani pheacum elittore toto
Languida iactatis cōpræhēdāt carbasa remis.
Rumpite quæ retinent foelices uincula præ
Iam dudū nubes & sauas perdinus undas.
Sidera prima poliphœbo labente sub undas
Exierant: & luna suas iam fecerat umbras.
Tum pariter soluere rates: totosq; rudētes
Laxauere sinus: & flexo nauita cornu
Obliquat leuo pede carbasa: summaq; pandens
Suppara uelorum: perituras colligit auras.
Ut primū leuior propellere linthea uentus
Incipit. exiguumq; tumēt: mox reddita malo

quū opponit. Leuo pedæ: sinistro fune quo uelū tenditur græci πρὸ Δα dicit. Virg. una omnes fecere pedē Vento autē a sinistra flante quo recta nauigatione ut possumus funē & uela in dextram cōuertimus & sic cōtra breuicessaturas. Propellere linthea: impellere uela. Exiguū: pro aduerbio nomen. Reddita malo: nā quū plena nō sūt & acri uento nō ipelluntur in malū redeunt.

OMNIBO. Nec maris am. præterea nō requirimus ueritatē uentorū. sicut faciūt qui mare circumeunt: sed ex directo nauigantes solo aquilone in gratiā perferri possumus. Amfractus: circuitus. Hic utinā: ut hic Aquilo diutius duret. Curuet: adeo impetose perflēt. ut malū nauis inclinet. Carthesia: hanc uulgo caueam appellant: quia in summo mali posita est: est etiam genus poculi. Ferens: uehementer spirans. Ne Pompeiani: Reddita rationem cur optet aquilonem uehementius spirare: quia rates erant per littora phæactū ubi classis pompeiana constitat: metuebat igitur ne uentus desiceret & naues in medio mari continerentur & a Pompeianis caperentur: in hoc mari naufragium fecit Vlyxes: cū i gractam proficisceret. Languida: deficiente uento. Remis: ne ipsi remis naues nostras circunueniant. Rumpite quæ: ergo dum uobis fauent uētū: soluite naues. Iam dudū nubes: nunquid sentitis nebulosum hoc tempus & uentosum uobis propitiū esse. Sauas: que saua uidentur. Sydera prima poli: hac persuasione animos militum Cæsar erexit ut se in trepidos mari committerent: describit tempus nauigationis: dicit enim principiū noctis fuisse. Prima si dera poli: occidente sole statim uesper prima stella apparuit. Suas umbras. i. noctem: iam luna exorta erat sicut lux propria solis dicitur: ita umbra sunt luna. Totosq; rudentes: quia cum carbasa intendere uolūt rudentes intendunt: ut antēna sublata uenti uela implere possint. Rudentes: funes quibus intenditur uelum.

Et flexo nauita cornu obliquat leuo pedæ: expressit gestum nauitæ: tum cum soluta uela aperit tenso rudente. Vela obliqua leuo pede: ut. Virg. Una omnes fecere pedem. i. una omnes intenderunt funem. Leuo pede: quo intento statim aperta sunt uela. Pes autem funis est quo uelum tenditur Catullus: Siue utrunq; iuppiter simul secundus incidisset in pedem. Cornu: scilicet antennarum: quæ tanq̄ cornu sunt in summo malo. Supparus: est linteum foemorale: est etiam uestimentum puellare quod subucula dicitur hic & alibi accipit pro summa uelorum parte: quæ rugosa est. Summa: summas partes significat secundos habuisse uentos. Ut primum: statim inquit uenti cessauere & destituta sunt in medio mari naues. Exiguū:

Clausas maria

Recti fluctus Carthesia

Pes Supparus

pro exigue: unū sequit ex reliquo: nā ga leuor spirat uentus: iō parū tunc se bāt uela.

SVLPI. Nō ualet: definit flare. Ligata tor-
por hārētia & imota gete & trāqllitate. Tacēt: nō
fluūt. Pigrius imotis: Hanc maris tranquillita-
tem paludibus & euxino: gelu astricto & meoti
di cōparat. Immotis: quietis pigris. Bospho-
rus: Bosphori sūt duo angustissima freta quorū
alter Cymmericus appellat. Est q; inter Meo-
thidē & euxinū contra europē principiū de quo
Ouidius: Bosphores & tanais supant scythicāq;
paludes: Alter thracius pontici maris pars ppe
bizantiū qui est iter euxinū & pponit dē. ponit er-
go bosphorū p euxino. Statiners: nō mouet.

Hister: danubius qui p septē hostia exit in pon-
tū. Mare: euxinū ipsū. Cōprimit: cōstringit rei
ner. Nec peruia: id est equites nō rūpunt gelu
ipsius maris p quod eūt nauigia & uela. Orbi-
ta: rota, currus & eius uestigiū ut ait Asconius dē
& orbitus adiectiū ut motus orbitus apud Var-
ronē. Bessī: populi ad hamū mōte q ob latro-
cinia latro uocatur. Migrantis: discedētis eūtis.

Meotida: paludē in scythia quā efficit Tanais
& cōgelat sicut euxinum. Latēte: quia sub gelu
est. Sæua: magna. Ignaua stagna: mare tran-
quillū. Mœsto profundo: mari pigro. Veluti
deserta natura rigētē: tanq̄ relicta a natura q̄ nūc
rigere: & se nō mouere uidēt. Cessant: nō mo-
uēt. Vices: officii cursum. Nec uibrat: com-
meat: fuit. Tremēt: cōcutiē ui. Imagine solis:
nec concitatē ui luna cuius certis tēporibus acris
us cōmouet. Fixa: imota. Patuere: exposita
fuere. Illinc: ab hostibus. Et motura: tonis
æquora: nauigaturā remigādo. Hinc: ex altera
parte. Langore profundo: maris tranquillitate.

Fames: nō enim habebāt diē pluriū cōmea-
tum. Noua uota: ut tēpestas maxima cōcita-
ret q̄ i terras aliq̄s pellerēt. Dū: dūmō. Ex-
cutiat: cōmoueat se. Torpētibus stagnis: trāqllō
æquore. Et sit mare: & agite unda solito more
Minæ undar: inditia tēpestatis. Lāguētē cce-
lo: si flātibus uētis. Naufragii: piculosa tēpestatis.

Iubar: lucifer stella. Extulit diē lāsū nube: eduxit nubili
diē ga sūmo ad imū mare cōcitauit. Mouit ceuraunia: aut. n. tremuerūt aut cū naues a uētis ipellerent mo-
ueri uidebāt. Ceraunia epyri mōtes a crebris fulminibus dicti κεραινοσ. n. fulmē significat.

Ceraunia

OMNIBO Terra relicta: ga iā a litore in mare mediū deduxerāt naues. Ligata: cōpressa. Alto tor-
pore: ga nil mouebant. Sic stat: p similitudinē ondit quō mare immobile constiterat. dicit. n. nō aliter mare
stabat in motū q̄ scythica palus Meotis cū glacie astricta fuerit: nā geluacri adeo pmiē Meotis: ut iter trāsmē-
tibus facile sbeant: eodem modo de mari dicit: dua similitudines sunt prior de Bofforo: secunda de meoti:
bina aut sūt bospora: unū quod cimericū apellat quasi cimbricū (ut refert Strabo) grecorum lingua Cimerii
Cimbri nominant: hi ad paludē usq; meotim militiā agitarūt: alterū uero thaciū Bofforū est appellatū secū-
dū fabulas. Iuppiter i forma bouis Europā ea trāstulisse dicit. Vnde bosporus a βοσ bos: & πορῶ: sero
uel a πρῶτος transfero: circa autē margines meotides diuersi populi habitāt qui sæpe gelu stringente paludē:
nō aliter q̄ p cōtinētē terrā cōuenire solet. Ister: danubius: significat frigiditatis uehementiā: q̄ tanta est ut danubiū
celeriter currentem plerūq; inglaciet. Fertur enim (ut libro. iii. refert Strabo) ister ab occasu in ortum & i eu-
xinum pontum a sinistra relinquens Germaniam omnem: incipientem a rheno: gericūq; totum: & quod est
Tyrengetarum & Bastarnorum atq; Sauomatarum usq; ad flu. Tanaim: lacumq; Meotidem a dextra ue-
ro Thraciam omnem & illyricum reliquamq; ultimam græciam. Gelu: quin etiam maris unda gelat: qd
est mirādum. Frangit eques: scilicet ungula cornipedum. Meotida bessī: nam circa margines Meotis ha-
bitant diuersi populi: inter quos & bessī. Strabo libro septimo refert: Bessos magna ex parte montem Ae-
nium diuidentem mediam Thraciam incolere: & latrones uocari propter latrocinandum. Migrantis: huc
& illuc & ultro citroq; transeuntis. Latente: sub glacie. Sæua quies: scilicet erat. respexit ad uoluntate
tē Caesaris nam quam tranquillitatem ceteri optant: hanc Caesar abominabatur. Mœsto: pro quod mœ-
stum reddebat Cæsarem: iacentis: immota: aqua. Vultu deserta rigētē æquora natura: mare inquit per
stabat in motum quasi ipsius maris natura mutata esset: nam mare continue fluxum pariter atq; refluxu-
xum patitur. Vices: uicissitudines quas ab initio habuit & fluxus & refluxus. Commeat: ultro citro-

Bospho-
rus

Orbita

Bessus

Meotis

q; quia nūc feruet astus: nec deficit. Horrore. f. uentorū. Solis imagine. i. luna unde etiā solis soror dicitur.

Calibus innumeris: mare ita erat tranquillū: ut nec uentis ullis: nec syderibus: aut uarietate: unda in ullā parte
moueret: & stagni potius q̄ maris speciem praberet. Fixa: stabiles. Classes: scilicet pōpeiū q̄ littora & por-
tus obsidebāt. Inertia tonis: ga uelis nauigabāt caesariani: naues mouere nō poterāt: at uero Pōpeiiani remis
naues inipellebāt. Tonis remis: a tendendis undis. Grauis: intollerabilis. Langore: imobilitate maris.

Noua uota timori: qui i menio maris sunt trāqllitate exoptant: hi uero tēpestatē: ga si uentus uehementior fuit
set ita se posse existimabāt periculū euadere ergo noua uota nouus etiam timor: ne ppter tranquillitē maris de-
prehenderent ab hostibus. Ventorū uires: ut uentus incuberet uehementior q̄ solet a nautis timeri. Nimitas
uehementes: nil recubāt: nō tēpestatē: nō uentos uehementes: dūmō possent exire. Excitiat. i. eripiat. Et sit
mare. i. sit natura maris: quod semp agitāt & fluctuat. Spes omnis: quod alii metuūt: illi spabāt. Naufragi
.i. tēpestatis. Cælo languētē ga uentus nullus erat. Noctē fugata: id est noctē praterita. Tubar: splendor
solis. Læsum: id est obsecratū: ga nō serenus exortus est dies. Ceraunia: p montoriū Epiri i angustis adri-
atici sinus nā ibi incipit Epirus unde dictū est acroceraunia q̄ frequentibus infestetur fulminibus: nā ακροσ
montē significat: & κεραινοσ fulmen. Ceraunia. i. mouit fulmina qbus apta sūt acroceraunia. hoc nō pla-
cet: ga hyemis tēpus erat: quo fulmina nō cadunt. Sed mouit ceraunia. i. admouit ceraunia ad cōspectū nau-
tarū: orto. n. sole uiderūt eos mōtes uel mouit ga tremētē pelago: ceraunia uidebant moueri.

SVLPI. Rapi. uehementē impelli. Curua:
flexuosa & fluctuosa nā unda curua sūt. Seg:
impellere. Lapsa: discurrens & agitata. Vncis:
anchoris. ppe oricū. Palestinas: Epyroticas. Palestini
Palestini in syria ad Idumēā populi sūt a quibus
locus in epyro palestē dicitur eo qd gemina co-
lūba fatidica e syria in dodonā uolauerūt q̄ pa-
lestina sūt appellata. Ibi erat iserni hostiū & furi-
arū tēplū esse ferebatur. Vñ palestinas deas furi-
as itelligimus. Ouidius quarto fastorū. Sape pa-
lestina siurat adesse deas. Peruenit aut caesar po-
stridie q̄ soluit ad eū locum qui palestē appella-
tur nactus quietā statōem: cū omnes portus me-
tueret quos teneri ab aduersariis arbitrabat. Ibi
nauibus omnibus ad unā incolumibus milites
exposuit: & naues eadē nocte brūdusū remisit
per fusiū calenū ut reliquæ legiones equitatusq;
transportari possent. Sed a bibulo qui Corvæ
erat cicer. xxx. captā cū nautis & dñis combu-
stæ sūt. Caesar uero Orico cui Torquatus præ-
erat recepto & ide appollonia Dyrrhachyū uer-
sus iter arripuit. Quibus auditis pōpeius quinc
i cādauia erat magna celeritate prior puenit: &
positis ad apsiū fluiū castris sub pellibus ut Cæ-
sar uicinus faciebat hyemare cōstituit. Iūctis: uicinis. Genofus: epyri fluius quē a Dyrrhachio in thessaliā
eūtes iueniūt. Apsus: macedonū fluius quē si pecudes biberint nigros partiūt scetus. Mollis: lenis cursus.
Apsu gestare: Apsum nauigabilem facit palus uicina quæ in ipsū leniter influēs auget. Fallēs: nō enim ui-
det ipsā emittere. Eggerit: uacuat enitit educit. Genofū: q̄ torrētior ē. Hymbre: pluuiis. Lassat: defatigat
quia statim in mare effluit. Gurgite: cursu aquar. Hoc fortuna loco: Huc iquit puenere tāu duces quos qdē
sperauit mundus ab armis propter uicinitatē posse delistere: nā ex quo Iulia suo cū partu est mortua nūq;
pinquius uidit Pompeiū caesar: nisi quū fuit sibi eius caput oblatum. Composuit: cōiulit cōiūxit. Nomina
duo: caesarem & pompeium. Diremptos: separatos. Statione: spatio in quo stari posset. Nefas: scelus
belli ciuili ante oculos positum.

OMNIBO. Inde rapi: sub hac mutatione cœli & acris. Rapi: a uētis. Curua: i. sinuata. f. uētis. Aequora
classē: potest eē hypallage. i. classis ca pit sequi aquora. Secūdo: bis intelligit & secūdo ucto: & secūdo flu-
ctu: ga a puppe uētus stabat. Lapsa. i. celeriter currēs. Cōsuxit uncis. i. anchoris. Harenas palestinas: i epi-
ro iuxta oricon locus est palestē appellatus: in quē nūc descendit e nauibus Caesar: quod etiā in cōmētariis les-
git emēdatis. Postridie iqt terrā attingit græcorū laxa inter: & alia loca piculosa: getā nactus statōem & portus
oēs timēs: quos teneri ab aduersariis arbitrabat ad eū locū q̄ palestina appellat: oibus nauibus ad unā icolum-
ibus milites exposuit: quos i deprauatis: pharsalia legat. a palestē igit. sit palestinus. Sic ouidius de fastis pa-
lestinas deas appellat. Est et palestina regio cōtermia lyria. Genofus. flu. e Epiri. Apsus: flu. alter Epiri q
medius erat iter castra caesaris & pōpeiū. Apsu gestar ca. & cū p se uterq; annis n̄ sufficeret sustineē naues hu-
militate aquar uterq; adiutus ē: ille palude uicina. Hic uero niuibus: q̄ de mōtibus ppingis soluebat. Fallēs
leni unda: ga uix cursus deprehēdit. Vñ seg ex reliquo ga leni unda i fuit: iō fallēs. Præcipitāt: uelocē faci-
unt. Littore. f. palestini maris. Nouit: ga puū terræ spaciū labit. Hoc fortuna uoluit: ut hi duo duces nobilissi-
mi quorū fama totū orbē ipluerat castra directā ponerēt. Miseriq; fuit: quia ppinquū erāt: miseri homines
sperarūt illos posse ciuili belli nefas cognoscere & cognitū relinquere: sed spes hæc irrita fuit: ga in pposito p-
siterunt. Admo: um dam. quia quanto propinquiores erant tanto clarius ciuili belli nefas cognoscebant

Palestini

Genofus
Aplus

quādo inq̄t remotos erāt: si in p̄posito belli ciuili gerendi p̄stiterāt: uenīā merebant q̄a nefas nō cognosce-
rent: at uero cū nūc ita p̄pinq̄ni essent ut alter alterū inspiceret: uituperatione nō carebant. Diremptos diuis-
fos. Parua statiō: paruo intersticio & spatio. Multosq̄ per ānos: postq̄ ī m̄rimoniū filiā suā Iuliā Cēsar de-
derat Pompeio: nūq̄ tā prope te uidit. q̄ hoc loco pompeii: nisi in agypto cū caput tuū Cēs. oblatum est a rege
Ptolemæo: tunc p̄pinq̄ius te uidit sed mortuū.

SVLPI. Pignora sanguinis infaulti: Affinita
tem infelicitis filia. Nepotis: foetus inuerti. Nā
Iulia p̄p̄eii uxor cōsternata ac dolore qd̄ pom-
peii uestis: e comitis adilitis cruore plana do-
mum relata partū emittit coacta perit. ut dixi-
mus supra. In arena niliaca: in agypto ubi tuū
caput aspexit. Cēsaris: Illico manū cum hoste
cēsar cōseruisset si omnis copias habuisset. Tar-
dior igit̄ aduētus Antonii quē Brūdusius reliq̄rat
remorabat: qui se penumero accitus & metu ho-
stii & tempestate phibeatur. Partes: copia.

Relicta: Brūdusii. Attonitam: nimis itentam
Moras: cessationē p̄lii & cedis. Cūctis armis
legionibus methonymia. Meditatus: qui cogi-
tauerat & ipse bellū ciuile mouere quod postea
gessit. Sed in mari leucadio ab augusto octauio
est superatus. Leucada: methonymia locus p̄
bello. Est autem leucas oppidū in epyro. O
mundi: Verba cēsaris quibus Antonii per litte-
ras & nūcios accersebat. Causa: nā nisi tu me remoueris bello ciuili finis esset impositus. Cursu: celeritate

Sūmā manū: appositio id est finem & qui p̄ficiat. Sūmam enim manū rebus imponere dicimur cū p̄fici-
mus. Nō rupta. Syrtes libycae nos nō separāt inquit: sed sumus uicini. Vadosis: non profundis & quibus in-
haerent naues.

OMNIBO. Pignora: uincula affinitatis. Sobolē: Iuliā. Sanguinis infaulti: quia in ipso flore iuuentutis
morta est. nā cū grauida esset & uestes Pompeii cōspexisset cruentas quas ille sanguine deturpauerat: existit
mauit Pompeiū uulneratū fuisse: uñ peperit abortiuū: & cū filio cōtinuo mortua est. Mortēq̄ nepotis: quia
paulo post filius ex ea natus secutus est matrem. Propius: p̄ter q̄ hoc loco. Niliaca arena: ubi sepultus est p̄-
peius. Cēs. attonitā: Cēsar cū p̄pe castra cōstitissent ī cōspectu hostiū p̄perabat ipse in aciem ducere milites:
sed cā morā fuit: q̄ p̄tē sui exercitus reliquerat Brūdusii: neq̄. n. naues exercitū omnē traicere poterant. Cēs.
n. cū exposuisset in terrā milites eadē nocte naues Brūdusii remisit: quibus reliquae legiones & equatus cū. M.
antonio trāsportari possent: & huic officio p̄positus est Iulius Callenus legatus: sed diutius moratus est anto. q̄
Cēsar cupiebat: q̄ sp̄e oēm ī celeritate cōficiēdi ponere solebat. Verum ut libro. ii. refert Appianus: cū Cēs. &
Pom. iuxta Dirrhachiū castra posuissent: pompeio tyrones ad bellū instruente. suos a Brūdusio uēturos ex-
pectās Cēsar magna celeritate ad eos mitit: cursūq̄ accelerare iubet: nō accedētibus illis: ipse in scio exercitu
ad nauigare statuit: utpote qui neminē facilius eos adducere speraret: e cenaculo discedens corporis fatiga-
tiōe p̄tensa amicos epulari suadet: deinde priuato habitu curru deferretur mox nauem ingressus Cēsaris nunci-
um se esse simulat: cetera p̄ seruos faciēda edisserit: eo mō latens nocte potissimū instante: cum a uentis agi-
taretur mare: seruos gubernatorem adhortari monet: p̄pere cursum arripiunt: quasi hostes finitimos latere
cuperet. gubernator elatis remis per uim fluiū celer exuperat: cū autem ad hostia & maris aditum puenit
esset. mare ipsum smumis concitatis fluctibus: magno impetu ac turbine cursum intercipit: gubernator uelut
instantibus hostibus p̄ uim conabat̄ euadere: uerū cum nihil p̄ficere fatigatus ac desperans tandem clauum e
manibus abiicit. Tum cēsar sublato uelamine ad gubernatorem cōuersus & itonans: allacri animo & forti ad-
uersum fluctus esto inquit. Cēsare quippe & fortunam eius tecum uehis: hac uoce stupefacti remiges guber-
natorq̄ magna ui nauem educere cōtendunt: ita ut fluiū hostia denuo euaderet: uento deinde & fluctibus eā
extollentibus ad litus tandem uicta compellitur. Instāte die: cum lux cuncta apertiora redderet: trepidare cē-
pere uelut manifesti futuri hostibus: Tum Cēsar fortunam accusans q̄ felicitati eius inuidisset: nauis retro
uertit iubet: nauis itaq̄ aspirante uento facile compulso fluiuo reddidit. Cēsarem igitur nonnulli ob audaciam
admirabantur: quidam querelis p̄secuti sunt: q̄ facinus militari potius q̄ imperatoria laude dignum esset
aggressus. Is uero cū ulterius latere non posset: posthumium eius loco ad nauigare iubet: gabiniūq̄ ut exerci-
tum nauibus adducat imperare: sin id abnuat hac ipsa Antonio scipere: post Antonium uero Caleno: sin id
oēs negent epistola alia ad exercitū scripta erat uelle se eos supra naues positos posthumio obsequi & in locū
quem uentus duceret uela tradere nihil nauibus parcentes: non enim nauibus sed uiris Cēsari opus esse in
hunc modū cēsar p̄ rōne fortuna uti deliberauerat. quā oia pompeius interciperet festinans in pugnam para-
ram ducebat aciem. Iussere: coegerūt q̄ p̄perabat ipse bellū ciuile statim peragere. Scelerum: Mordet
semp̄ Cēs. Luca. Relicta: Brūdusii cū Antonio. Attonitā: furentē & in infantiā p̄p̄modum conuersam

Miscēda. i. cōmūtēda q̄ p̄perabat ipse bellū ciuile cōficere quasi attonitus. Iā tū ciuili: ex eo tempore inq̄
exercere cōperat Antonius bellū ciuile: quod postea gessit ad Leucada p̄montorium cum Octauio. Me-
ditatus: quasi p̄ludicia quaedam nunc faceret bello ciuili. Leucas: p̄montorium est epyri: ubi ciuilia bella
gessit Antonius & cleopatra aduersus octauium. Eudeate: Brūdusio. Minis: scripserat litteras asperio-

Leuca

res ad Antonium Caesar & serius cū reliquo exercitu in epyrum ueniret. Omundi: haec uerba sunt quibus
dicit Lucanus illū plitteras uocasse. Causa laborū: quia si uenisses iam omnes labores extincti essent. Tes-
nes: moraris. Superos: nobis fauere uolentes. Acta: expedita. Cursu: celeritate. Rapti belli: ratiū gesti &
accelerati: Prospera p̄ fauorē & felicitatē. Nō rupta: haec oratio siue epistola Cēsaris quā habuit ad Anto-
niū habet suasionē cū indignatiōe: ostēdit enim illa oia facilia esse: dūmodo uelit ad se traicere alterā partem
exercitus: primū fortunā secū esse dicit: quā semp̄ sua uota sequi cōsueuerat: quod in superioribus ostēdit. cū
dixit. Sunt cetera cursu acta meo. nūc uero arguit a facilitate nauigationis: dicit enim breue admodū spaciū ē
inter te & nos: nam: ut refert Strabo libro. v. Brūdusio in trans marimā ripā nauigatio est: una quidē ad ceras-
unia: litusq̄ deinceps reliquū & Epiri & grācia: altera in Epidanū: q̄ prima longior: nam mille & .d.ccc. stad.
sūt. Nō rupta uadosis: nō sūt inq̄t tibi nauigāda: sirtes: p̄ quas naues plerūq̄ periclitant̄.

SVLPI. Incerto: quia loca illa nūc mare nunc
arena efficiunt. Credimus: cōmittimus. In-
experto. prius enim ipse nauigauit q̄ tu. Ves-
nire: seq̄. Percussi arenas medias: nauigauit ma-
re quod custodiunt & possidēt inimici. Tēpo-
ra pereuntia: felicē factorū occasione subtrahi no-
bis. Impedo uota: cōsumo desideria mea ī ma-
ris tranquillitate optāda. Ouidius In uētis, & aqua
spes mea tota manet. Cupiētes: legiōes. Nau-
fragio: cū cū periculo naufragii faciēdi & si certo
sciret naues fractū iri. Voce doloris: quā dolor
cogit emittit. Ex aquo: in aquas partes. Au-
soniā: Italiā quā est nobilior. Excitū: euocati.
Postq̄ cessare uidebat: Cessantibus copiis q̄s
subseq̄ uisserat: cū ad accersēdas frustra saepe mi-
sisset: nouissime ipse clam noctu paruulū nauis-
giū solus obuoluto capite cōscēdit neq̄ aut quis
esset ante detexit aut gubernatōrē cedere aduer-
sa tēpestati passus est q̄ pene obrutus fluctibus:
hac trāq̄llus: Puitarchus uero ait. Seruili eū has
bitu tacite ex castris discessisse & per Anniū flus-
uū parua duodecim remorum scapha ad mare
fuisse de latū: Se deesse deis: se nō seq̄ fauores
deorū p̄desse studentū. Per incautas tenebras:
noctē enī maiori cū piculo nauigabat. Iussi: an-
toniani. Temeraria: temeritate. Cessisse: suc-
cessisse p̄spere euenisse. Prono deo: fauētū nus-
mine. Verēdos classibus: metuēdos etiam ma-
gnis nauibus. Soluerat: Iā miserī milites son-
no se dederāt: In quorū p̄ctora: qui p̄sidiū
dormiunt ob paupertatē paruāq̄ curas: Nā du-
ctores & principes etiam in somno sunt ingeti.

OMNIBO. Libye: moiatius ē grācius. Nō rupta: interrupta. Vadosis syrtes: sirtes a σῦρῶ traho.
dicta sūt quia modo trahūt modo euertūt undam. Incerto aestu: quia unda aliquādo profunda est: aliquando
siccā. Nunquid: a prudentia nūc arguit: quia dicit se peritū esse huiusmodi nauigatiōis: quā paulo ante exper-
tus fuerat: an dicere potes me non ad hanc nauigatiōnē te hortari O Marce Antoni. quā periculū maris igno-
rem nunquid non experti sumus huius maris pericula. Credimus: cōmittimus. Tua arma: exercitū & mi-
lites q̄bus praes. Nouos: iustatos: q̄bus nūq̄ antea uersati fuerimus. Nō ire iubet. i. praere: hoc est iubet se
qui & nō incipere. Venire. i. sequi nauigatiōnē meam. Iuris: Pompeiani: nam ī potestate Pompeii tota re-
gio maritima erat. Tumea ca. ego prior nauigauit: & nō audes in mea castra uenire. Tempora fati. i. se-
cūdi nobis. In uentos. i. uota mea inaniter fundo: nam id spargi dicitur in uentos: & in aquas quod frustra d-
citur. Catullus Sed mulier cupida quod dicit amanti: In uento & rapido scribere oportet aqua. Ne retine: at
possibili: quia posset dicere Anto. non possum uenire: quia milites resistunt: immo parati sunt uenire. etiam si
nolueris: non enim ipsi ad nos te uenire prohibent: sed tu eos. Si bene mihi nota: si bene tuorū militum inge-
nia noui etiam cum periculo ad me uenire nō dubitaret. Naufragio: subaudi cum. Iā uoce doloris: conclus-
dit per idignationem. uidelicet si cū iniuria cōtumelia iuncta esse ostēdit: per quem locū in superbiam & ar-
rogantiam inducit. superbus ostēditur: q̄ uelit Aufoniam cū imperio tenere solus ipse Anto. cū Cēs. tantum
modo tenet Epirū cū uniuerso senatu. Utendū uoce doloris: non possum sine dolore esse q̄ tu ubi uēdicau-
ris Italiā: & ego cū uniuerso senatu Epirū teneam. Totus senatus. i. senatores: q̄ cū cēsare erant: uel potes
itelligere de senatoribus q̄ cū Pompeio erant. quod magis placet. Bisterq̄: uocatus Anto. uenire tardabat:
cēsar ueri us ne interciperetur a pompeianis nauibus. nō potuit diutius hāc moram pati: sed se paruo nauis-
gio cuiusdā pauperis amicta cōmisisit: sed paruum admodum absuit: quin naufragio periret: fortuna tamen
quā semp̄ ei fauere cōsueuit: illū a periculo liberauit. Terq̄ quaterq̄. i. sapius. Vir. Oterq̄ quaterq̄ beati.
Dū se deesse deis. i. numina parata esse: ut uotis suis rēderet: & se non rēdere diis. Spōte: respicit ad illud.

Quod iussi timere: quoniam Antiochus. Ceterum iussu venire nolebat. Sponte ipse ad Antonium venire uoluit. Expertus temeraria: cum a Brudusio nauigauit quod temeraria nauigatio feliciter cessit: nihil enim est quod magis homines temerarios faciat: & incautos: quam secunda fortuna. Cessisse: successisse pro uoto. Fluctusque uerendos: & tempestatem maris quam uix magna naues uincere possent: tamen sperabat exigua cymba se posse superare. Classibus: nauigiis maribus: ne dum parua cymba. Soluerat armorum: describit quo tempore Caesar ad casam amyclae naua: admodum pauperis uenit sub habitu gregarii militis: ne dignosceret: cum iam exercitus omnis gesseret. Nox lan. cu. ga. cura cum diu animus agitauerit: primo quod somnum expellit: sed cum diu fatigauerit animus resoluit in somnum. Languida: qua languidos facit homines. Parua res miseris: quia nunquam gesserat nisi parum illud spatium quod somno concedebatur. In quorum parte. quia pauperes solet esse magis uacui curis: ideo etiam securus dormiuit.

SVLPI. Fortuna minor: parua facultas. Hora tertia: iam erat secunda uigilia qua e ternis in ternas horas mutari solet. Sollicito: suspensio.

Transiuit: spernit. Vix audeda famulis: quia periculosa audebat & se ut uilissimum abiecit solusque ibat. Quamquam utraque Appianus miserat tres seruos qui optimi gubernatore & nauim celesterrima adiuuenerit: eisque remissis nunquam se casaris simulauit. Possent fallere: a nemine sentire.

Legit: aspexit. Vir. unde omnes longo ordine. possent aduersos legere. Exesis: corrosis a fluctibus. Rectoris: Amyclae piscatoris. Secura: hypallage id est securum & tranquillum animi. Fulca non ullo robore: sustentata nullo ligno & sulcimine. Sterilis: nil enim producit iunci & in sterili solo nascitur. Munita latus: synecdoche. Phaselos: cymba quam erectam inuenerat. Haec Caesar: Adit hoc tugurium percussitque hostium Caesar ut dormitum excitaret. Quassantia: tota enim commouebatur. Alga: maris herba. Vlua uero est paludis & fluminis. Naufragus: existimabat casaris naufragum esse. Tecta petit: pro petiuit Syncope est ut apud Iuuenalem magnus ciuis obit.

Aut que: aut quis est adeo egenus & miser ut a me possit auxiliu petere. Ab alto aggere: aggerem appellat cubile ex stipula & materia diuersa congestum. Sublato fune fauille: Solet ignis in toto fune seruari: ex cuius agitatione admodum solis & sonitibus flamma elicitur. Est autem hoc loco hypallage sublata fauilla tepida funis id est remoto cinere sub quo ignis latebat. Scintilla tenuis: exiguum ignem. Comotos pauit in ignes: nutriuit mouedo donec flamma eluxit. Non esse praedam armis: non esse praedam armatis. O uita: Laudat paupertate stoico more: & quod det tutam securam uita: & quod sit donum dei ab hominibus non intellectum: ut Diogenes cynicus est dicere solitus

OMNIBO. Minor: humilior conditio quoniam in sublimiori fortuna constituti sunt: magna mole curarum & sollicitudine dormire non possunt. Iam castra silebant. i. somno occupata erant: a precedenti quod sequitur. Tertia hora: id est prima uigilia: quia unaquaque uigilia ternas horas habebat: nam quattuor partes nox diuidebatur apud antiquos: & unaquaque pars uigilia dicebatur. Commouerat: excitauerat. Audeda: audeat Caesar qui uix famuli eius auderent. si ire solus. Relictis cunctis: quia sola fortuna sibi comite regit. Postquam tertia: postquam egressus est e castris secum indignabatur quod uigiles sefellisset: cogitabat ita etiam decipi posse ab hostibus: tamen placuit hoc: ut occlusus proficere posset quod animo cogitabat. Vigiliu ceden. membra: id est uicta somno membra uigiliu qui ad custodiam positi erant. Curua littora: littoris epitheton est. Harenis: quia religata erat fune. Fulca non ullo robore: quia non metuebat fures. Robore. i. parietu. Cannas palustri: non tigillis tecta erat manipulis cannae palustris. Et latus: latus casae circumdatus erat fragmento cuiusdam inuersae nauis. Nec Caesar: tugurium amyclae describit: quem Caesar petierat ut traiceret fretum nauicula quod uix magna nauigia traicere auderet: sed hoc faciebat quod fortunam suam nimium consideret: Cum ergo ad hanc casam Caesar uenisset: & crebro hostium pulsare cepisset totam ferme domum commouit: neque enim altius fundata erat commotus tamen uoce atque tumultu amyclas surrexit e stratis. Limina: pars pro toto. i. fores huius casae. Quassantia: tectum dum fores concuteret tectum omne nutabat: cum siudamenta non essent alius infixata. Mollis alga: pro plumis utebatur alga: est uerba quae in fundo maris nascitur: & interponit uas uitreis ne collisa frangantur. Quisnam mea naufragus: existimabat enim quendam naufragum ad sua tecta uenisse: ut tantisper recipere donec auxiliu haberet. Aut que: an quis adeo aduersa fortuna frangit: ut cogat ad auxiliu nostrum uenire illius quidem fortuna ualde aduersa est quae sperare possit nobis auxiliu. Sic

fatus: haec ubi dixit excitauit ignes cinere sopitos ut lumem accenderet. Aggere: id est cumulo cineris super ipso to ad seruandas prunas. Sublato fune: funem enim subiecerat igni: & una cum prunis cinere textit: nunc cum igne accendere uellet: detexit funem quem subiecerat igni & spiritum incitare cepit. Comotos: spiritu oris icitatos.

Scit non esse casam: quia prope nouerat non diripi casam ab his quae bella ciuilia gerunt: unde casae dictae sunt a cadendo: quia paruo impetu euertuntur: uel a cauatione: secundum Pomponium. O uita: tuta: hic Lucanus in exclamatione ne quada prorumpit: plenam admirationis: quod hi quae opibus abundat in magna rerum omnium facultate semper trepidi sunt: at uero pauperes tuti sunt: & licet humili habitatione tecti: nihil omnino reformidant quod non oppidum tam ualidum fuit: quae moenia tam munita non timuissent: si ea manu Caesaris pulsata fuisset: tamen nihil tale accidit amyclae: neque timore ullo percussus est.

Aut potuit muris: nullo trepidare tumultu
Caesarea pulsante manu: tum poste recluso
Dux ait: expecta uotis maiora modestis
Spesque tuas laxa iuuenis: si iussa secutus
Me uehis hesperia: non ultra cuncta carinae
Debebis: manibus ue inopem duxisse senectam.
Necessa praebere deo tua fata: uolenti
Angustos opibus subitis implere penates.
Sic fatur: quanquam plabeio tectus amictu
Indocilis priuata loqui: tum pauper amyclas.
Multa quidem prohibet nocturno credere potum
Nam sol non rutilas deduxit in aequora nubes
Cordesque tulit radios: notum altera phoebe
Altera pars boream diducta luce uocabat.
Orbe quoque exhausto medio languisque recessit:
Spectantes oculos infirmo lumine passus.
Lunaque non gracili surrexit languida cornu.
Haud orbis medii puros exesa recessus.
Nec duxit recto tenuata cacumina cornu
Ventorumque nota rubuit: tum lurida pallens
Orat ulit: uultu sub nubem tristis ituro.
Sed mihi nec motus nemorum: nec littoris ictus.

directa magna tempestatem in mari praefagiet: nisi si coronam circa se habebit & sinceram. Rubuit: Virgilius Veto semper rubet aurea phoebe. Nota: signo & argumento. Tum: praeterea. Pallens: quod est tempestatem id est. Luna reuertens cum primu colligit ignes si nigrum obscuro comperderit aera cornu. Maximus agricolis pelagoque parabit humber. Lurida: supramodum squalida. Tristis: obscura ob futura tempestatem. Motus nemorum: Siluarum mugitus hyemem futuram denuntiat. Nec littoris ictus: Mare si tranquillo portu a cursu stabit & murmura uerit itra se uentum praedicit: si identidem hyemem & humber.

OMNIBO Tumultus: nulla animi perturbatio commoueri. Tum postea. Caesar his uerbis hortatur amyclas: ne labore ullu aut discrimine metuatur si enim ei obsequi uoluerit remuneratum promittit: adeo ut nunquam postea pauper uicturus sit. Recluso: apertis foribus. Modestis: moderatis: scio etiam esse conditionem tuam: ut nihil nisi modestu sperare audeas: at uero si mihi obsequi uolueris: multo tibi maiora polliceor: quam sperare audeas.

Laxa: auge. Si iussa secutus: post hac non pones spes omnes in nauo carinae: & a me non minus conseris: quam tibi tua praesentare possit gubernatio nauis. Non ultra. i. post hac. Volenti: id est proptio. deus tibi propitius est: ut te dicit facias: si modo fortunam tuam cognoueris. Opibus subitis: id est repente comparatis propter spem & opinionem tuam. Sic fatur: Caesar quis gregarii militis ueste tectus esset ne dignosceret: tamen ita loquebatur: ut se non Gregarium militem ostenderet: sed magnu Imperatore. Priuata: id est res priuato homine dignas. Tum pauper amyclas: dicit amyclas se multa signa uidisse: quae tempestatem significaret & studebat suadere Caesari: ne se maris undis committeret: cum omnia periculum minaretur. Nam sol non rutilas. quia occidit sole si aer rubuerit significat die crastinu serenum fore: sed hoc signu tunc non fuerat. Cordes radios: id est in unum locu tendentes quae diuersi radii iter se rumpuntur & subauditur non. Altera pars boream: cum radii in duas partes scissi: hac quidem in meridie: hac uero in septentrione inclinauerit: significat postera die a meridie notu a septentrione boream uenturos esse: ostendit autem hunc peritum fuisse nauigandi: nouerat enim signa quibus uel serenitas: uel tempestatem significaret. Exhaustus: quia uidet euacuari & concavus fieri. Recessit. i. retrocessit: quia concavitatem quandam fecit. Passus oculos: cum sol ita uidet concavus & concavus

uexus facile ab oculis spectari potest: at uero cum pleno orbe refulget oculi radios sustinere non possunt. Spectantes oculos: pro oculos spectant. Infirmo lumine: cum ibecilliores sunt radii. Gracili: tenui. Lucido cornu: quia cum tenuia fuerint cornua luna: & lucida atque purificata significat serenitatem: sed non ita fuerunt: sic Vir. si nigrum obscuro comprehenderit aera cornu: Maximus agricolis: pelagoque parabit imber. Exesa: id est habes pueros recessus exesos. est enim synecdoche. Tenuata. i. acuminata. Recto cornu: quia si cornibus supinis fuerit luna semper pluuia significat. At uero cum recta fuerit & alterum cornu sublimis: alterum uero infimum teneat: quasi significare uideat se uacuatam esse pluuiis & humore. Rubuit nota: Vir. Vento spiritus rubet aurea phoebe. Lurida: supra modum pallida. Sub nube: nam ille pallor luna significabat se paulo post sub nube obscuraturum iri. Sed nihil: sunt alia signa tempestatem significat. i. cum sylua resonat. Vir. Et nemioque crebescere murmur.

SVLPI. Delphin: Delphini tranquillo mari lasciuientes uentum ex qua uenerint parte flaturum demonstrant. Incertus: dubius quo tendat. quo indicat diuersos uentos flatuos. Mergus: Mergi uolucres que urinant aut maria aut stagna fugientes tempestatem significat. Virg. Iam sibi non curuis male tempus unda carinis: Quum medio celeres reuocant ex aequore mergi. Clamorque ferunt ad litora. Ardea: auis alba quae in mediis arenis stris hymbre indicat: & etiam quum altior uolat. Virg. Notaque paludes deserit atque alta superuolat ardea nube. Cofisa natanti pena: quae solet natante & sidere mari. Quodque caput: Aliud a cornice praesagium quae quum uagat per litora & tam irrorare se gestit tempestatem denuntiat. Gressu instabili: Virgilius: Tu cornix plena pluuiam uocat in proba uoce & sola in sicca secum spatiat arena.

Ardea Poscui: requirunt ut nauigemus. Prebere manus: rem manibus aggredi. Vel hoc potius: uel mare uel uenti prohibebunt me tibi obtemperare. Potius: ego. Dat carbasa uentis: nauigat.

Quorum: carbaborum. Non solum: Tanta sunt fulminum spissitudo fulgetrorumque densitas ut uiderentur sidera innumera e caelo labi & non modo ea que sunt in inferioribus caelis: sed quae in summo & stellato uiderentur quassari. plinius ait fieri uideat & discursus stellarum nunquam temere ut non ex ea parte truces uenti cooriant & ex his uentis peccata in mari terris que. Sulcos: uias & limites. Cadentia: quae cadere uidebatur. Astra: signa ipsa zodiaci. Niger horror: obscura tempestatem. Inficit terga: maculat superficie. Volumina: i. uolutiones undarum. Traiectu: spatium quod est argumentum maioris tempestatem.

Minax: praenuntians tempestatem. sed non a certo uento oritur. Conceptos: flatuos & paratos. Sauium: timens. Intendat immitat. Dubius: incertus motus. Nubibus & caelo: in caelo igitur flatu notus in mari ut conuincimus flabunt cori que ueniunt ab occasu solstitiali. Gurgite: tempestate. Tauget: perueniet in Italiam. Naufragus: nos naufragi & eieci in undas.

OMNIBO. Incertus delphin: quia dubium mare semper delphin significat: cum apparuerit. Mergus amat: quia fugiunt ex aequore mergi: cum tempestatem futura est. Ardea: quasi ardua κατὰ τριπύρασις: quia semper humilis est: & in paludibus habitat: sed cum tempestatem futuram sentit relicta undis supra uolat ardea nube. Ausa uolare: cum natura sua sit in paludibus habitare. Pena natanti: id est quae antea penna & alis uolare consueuit. Caput spargens undis: id est spargere cupiens. Vir. Et studio incassum uideas gestire lauadi. Occupet: pueniet imbrem hoc signo. Instabili gressu: quia parentem gradum. Vir. Et sola in sicca secum spatiat arena. Magnae: postquam amyclas multa futuram tempestatem signa praedixit: ut imminente nauigatione Caesari periculosam ostenderet: nunc autem dicit quauis tanto discrimine nauigaturus sit: non si res ita postulat quod sine magno incommodo resistere non possit. se nauem expositurum esse uentis: ut uel in Italia ueniat: uel si id non poterit: intelligat Caesar non propter se: sed propter maris tempestatem restitisse. Littora iussa. i. a uentis: quo me nauem impellere iubet. Hoc. i. in Italia ire. Ad quorum motus: dicit uix illud patefecisse uela uentis: cum alia quoque signa futuram tempestatem apparuerunt: quae Virgilius quoque comme morauit. Saepe etiam stellas uento ipendente uidebis: non tamen labuntur: sed quodammodo uidentur labi: physici enim dicunt uentum ad superiorem partem ascendere: & inde partem aetheris rapere: quae cum uentus impellat: casus imitatur stellarum: quod signum dicit apparuisse: cum primam uela soluit. Non solum lapsa. i. uisa sunt de caelo cadere sidera: sed etiam quaecumque occidunt scilicet septentrionis uersa: quodammodo eualescere: quod uim magnam uentorum significat. Cadentia: quae cadere uidentur. Dispersos: in diuersas partes sparsos: quia tractum longum ducunt: ut ignis uideatur per aera spargi. Virgilius. Flammaram longos a tergo albescere tractus. Fixa astra: ut maior uersa & minor. Summis polis: arctico & antarctico.

Nec placet incertus quod puocat aequora delphin: Aut siccum quod mergus amat: quodque ausa uolare Ardea sublimis pena confisa natanti.

Quodque caput spargens undis uelut occupet ibrem Instabili gressu metitur littora cornix.

Sed si magnarum poscunt discrimina rerum:

Haud dubite praebere manus: uel littora taga

Iussa: uel hoc potius pelagus flatusque negabit.

Hae factus soluesque ratem dat carbasa uentis.

Ad quorum motus non solum lapsa per altum

Aera dispersos traxere cadentia sulcos

Sidera: sed summis etiam quae fixa tenentur

Astra polis sunt uisa quati: niger inficit horror

Terga maris: longo per multa uolumina tractu

Aestuat unda minax: flatusque incerta futuri.

Turbida testantur conceptos aequora uentos.

Tunc rector trepidus fatur ratis: aspice sauum

Quanta paret pelagus: zephyros intendat an euros

Incertum est: puppim dubius ferit undique potius.

Nubibus & caelo notus est: si murmura ponti

Consulimus: uenient cori in mare gurgite tanto

Nec ratis hesperias taget: nec neufragus oras.

Terga: id est superficies maris horrescit. Longo tractu: quia a longe uidetur albescere fluctus maris: & cum spuma percul uidetur significat uentos adesse. Incerta futuri: quauis incertum esset quod uentus instaret manifestum tamen erat uentos adesse. Trepida ratis: per ipse trepidus. Austros: meridionales: suadet a prudentia quae se peritum maris ostendit: & signorum quae tempestatem significat. Undique: dextra atque sinistra. Nubibus & caelo: notus semper agit nubes: & idem est quod auster. Chori: chorus a solstitiali occasu perflar: & αὐρορα uero dicitur & aure murmura sentiunt: ut intelligatur quae parte uenti flaturi sint. Nec ratis hesperias. i. nauis cum uectoribus suis tanto fluctu periclitabitur. Vectores: dicuntur quae hunt: & qui uehuntur. Gurgite tanto: id est tumultu & perterrita tione maris. tapinosim epitheto eleuauit.

Desperare uiam & uentis conuertere cursus
Sola salus: liceat uexata littora puppe
Prendere: nec longe nimum sit proxima tellus.
Fisus cuncta sibi cessisse pericula caesar
Sperne minas inquit pelagi: uentoque furenti
Trade sinum. italia si caelo auctore recusas
Mepete: sola tibi causa est haec iusta timoris
Vectorem non nosse tuum: quem numina nunquam
Destituunt: de quo male tunc fortuna meretur
Quum post uota uenit. medias praepe pcellas
Tutela secure mea: caeli iste fretique
Non puppis nostrae labor: est hanc caesare pressam
A fluctu defendet onus. nec longa furori
Ventorum sauo dabitur mora: proderit undis
Ista ratis: nec flecte manus: fuge proxima uelis
Littora: tum calabro portu te crede potitum
Cum iam non poterit puppi nostraeque salutem
Altera terra dari: quid tanta strage paretur
Ignoras: querit pelagi caeli que tumultu
Quid praestet fortuna mihi: non plura locuto
Auulsi laceros percussa puppe rudentes
Turbo rapax: fragilemque super uoluntaria malum
Vela tulit: sonuit uictis compagibus alnus
Inde ruunt toto congesta pericula mundo
Primus ab oceano caput exeret atlanteo

SVLPI. Desperare uiam: non ulterius ire & reuertent. Nec finitimum longe: nec multum distat terra propinquior. Fisus cuncta sibi: postquam gubernator retrocedere statuit & clauum e manibus abiicit Caesar apprehensa dextra eius: Perge inquit genose perge: nec extimesce quicquam. Caesare quippe & fortunam eius uehis: Auctores sunt Appianus & plutarchus: qui tradunt caesarem non ingressum fuisse mare sed ab hostio ipsius fluminis suis se repulsum. Poeta uero & tragus aliter sentiunt Cessura: datura sibi locum & successura. Trade sinum: committe uela. Auctore caelo: uento & tempestate dissuadentibus & aduersis. Me: auctore.

Non nosse uentorem tuum: me ipsum quem uehis: nam nondum illi se indicauerat. Destituunt: relinquunt sed fouent. Male meret: maleficiu insert. Quum uenit post uota: quum expectat desiderari & non peruenit. Pcellas: fluctus maris. Tutela: defensionem. Caeli & freti: uentorum & maris. Iste labor: hoc periculum. Hanc caesare pressam: magna confidentia pollicetur & quod nauis quae ipsum uehit mergi non possit & quae tempestatem sic sedatura. Nec longum: id est statim cessabit uentum. Ne flecte manus: ne uerte temonem in terram. Tu calabro: Perge inquit & existima te puenisse brudusum quum erimus in medio mari & nequiuimus alio ire sed illuc necessario ire cogemur. Calabro: brudusino. Strage: maris & caeli ruina. Turbulentia: perturbatione. Praestet: offerat blandum enim mihi ostendens quod cum possit nocere beneficiu coferrat. Turbo rapax: uentus uehemens & uolubilis qui distat a uortice ut fragora stridore. Auulsi rudentes: abstulit funes. Alnus sonuit: nauis crepitum dedit. Congesta: collecta.

OMNIBO. Desperare uiam: quod ergo melius consilium fuerit: dicam: una salus superest ut a nauigatione desistamus. Desperare: id est de spe nauigandi decidere salus est. Conuertere. i. ad littora:

dum puppis uexata est. Tellus: quae uidetur proxima fortasse nimum longior uidebit: quia non longo spacio desistat spiritus ab adriatico sinu. Fisus cuncta sibi: ne timeas tempestatem inquit Caesar nam dii gratum habent: si mihi rem gratam facere possint. Cessura: id est prospere euentura sibi. Ventoque: i. audacter uela uentis pande. Si caelo auctore. si caelum tibi auctor non est nauigandi in Italia: ego tibi auctor ero. Sola tibi causa est: nescis quem uirum tuum uehas: si nouisses non dubitares uehere. Vectorem: passiuue stat. Quum nunquam scias: me comites semper habere deos. De quo male: fortuna male de me meretur: nisi mea uota puenierit: quia poenas daret. Post uota uenit: id est cum non praueuerit uota mea. necesse est ut fortuna diuinet quod ego uelim. Mea tutela: id est praesentia mea. Caeli iste fretique: uexat inquit caelum & aer. Onus: Caesaris. Nec longa: & me nauigante tempestatem a rate desistet. Ille dissuaserat a prudentia: hic suadet a fortuna: quasi a facili que sit facile uincere tempestatem: quod argumetum trahit a negociis persona: quae multa sunt: considerat in persona quod uenerit & quid euenturum sit: quod si male uenit: & male eueniet. Si bene in praeterito euenierit: & sperandum est bene uenturum in futuro. Proderit undis: hoc proderit ceteris nauigantibus quod ego nauigo: nam nauigatio mea faciet ut ex tempestuoso mare tranquillum efficiatur. Tum calabro portu: sic tibi psuadeas: cum iam medium mare tenebis: & nulla terra poterit nra salutem concedi existimato te tenuisse Calabria. Cum iam non poterit. i. alibi salui esse non poterimus: nisi in Calabria. Quid tanta strage: scis quare uentus oia iuolat: & iam tanta perturbatio imineat: signum est quod dii cogitant quod magnum praestaturum sint. Quid praestet. i. quod fortuna exhibeat mihi. Non plura locuto: sic de se & fortuna sua loquebatur caesar: quasi nihil aduersi contingere posset: cum ex transuerso pcella ruens uela sustulit: & fracto prope malo nauis quoque iuncturas soluit. Auulsi: fregit. Turbo rapax: ex transuerso ueniens: turbo dicitur uentus qui circuit & oia una pcella

Turbo

la inuoluit. Vela tulit: ga sustulit uela usq; ad summitate mali. Alnus: id est nauis: materia p forma posuit: na alnus est arbor: ex qua naues cōficiunt. Victis cōpagibus: id est solutis iuncturis. Toto mūdo: a toto caelo quale est illud Virgīlii. Oia uētoꝝ cōcurrere p̄lia uidi. Atlāteo oceano: id est occidēte.

SVLPI. Core: hic aduersus aquilonē oriēta lē flat gellio teste. Mouēs aētus: cōcitas tēpesta tē. Exeris caput: oriris & fias. Ab adāteo oce ano: ab occasu solstitiali q̄ est ad adātem. Tol lēte: cōcitate & erigēte. In scopulos: i fluctus scopulorū similes. Occurrit: ex cōtraria parte flat. Retūdit: repcūit repellit. Pēdet dubium: sustinet se ambigū. Cui concidat: cui pareat. quem sequat. Rabies: uehēmētia. Torsit: uol uit cōtra corum. Et abstrusas penitus uada fecit arenas: & fecit ut fundū maris quod arenosū est esset uadofum hoc est nō pfundū. Perfert ad saxa: perducit ad rupes littoris. Suūq; quod ip se impellit. In fluctus cori: in undas a coro ipul fas: fluctus enī fluctibus: collidebant. Motaq; possūt: tāta erat maris cōcitatō ut cōtra uēti cessa rent obuiis & cōtrariis fluctibus agitarent. Mi nas euri: euri uehēmētē & minacē. Atrū: nu bilum & pluuiosū. Latuisse: inclusū fuisse in an tro aoli regis uentorum qui regnauit in aolia re gione iuxta siciliā quā cōplectit insulas septē in quibus & Strongilē. Ruētes: uehēmētē stan tes. Defendisse suas terras: ne a mari mergerē tur: quod cū sit altius terra facile potuisset. Tur bine uiolēto: uolubilitate uehēmēti. Mansisse loco: nō egressū fines suos nec meruisse terram.

Parua aquora: fluctus qui imiscēt mare mari ut ioniu ageo. Ferūt: uēti ipsi. Tyrrhenū: tu scū dictū quod tyrrheniā id est tusciā alluit. In undas: in mare. Adria uagus: mare adriacum Sonat ionio: cum sonitu ipellit in ioniu. Illa dies: illud tēpus. Obruit: submergit. Frustra pulsatos: i uanū percussos fluctibus: nam nec posttrati sunt necmersi ppetuo remāserūt. Victa: supata a mari uel quasata terremoto. Quā celsa cacumina: q̄ altos montes. Dedit pessum: in profundū demisit: siue qd subsederint: siue qd sub fluctibus obruti fuerint. Nō ullo: in nullo alio nisi in hoc ad quod nauigat caesar. Vali di: uehēmētes. Voluit ex alio orbe: allati ex alio mari & ipso oceano. Vndas coercēs mūdū: Oceanus qui circuit terrā.

OMNIBO Tollēte: id est iā te erigēte funes. In scopulos: in medio mari positos. Gelidus: a septētriōe Retundit: repellit. Dubiū a quor: hic a borea: inde a coro agitabat fluctus ideo incertus: in quā partē cade ret. Sed scythici: sed uis maior aquilonis fuit. Abstrusas: recōditas. Fecit arenas: quia ita erectus est fluctus ut arena in fundo maris sicca destitueret. Vada: ut p ea iri posset. Ad saxa: ad littora. Perfert pontū: q̄ uis uicerit boreas: tamē nō ita licuit ut ui & impetu suo ad littora perferret. Frangit mare: q̄ ex altera parte repellebat: ut nō posset ad saxa littoris peruenire. Suū: quod possederat: q̄ supior erat. In fluctus: in alios fluctus a coro erectos: ita ut ad saxa littoris puenire nō posset. Motaq; possunt: & tāta fuerat agitatio maris ut etiā deficiētibz uētis mare agitātū cōcurreret: q̄ nō simul atq; uēti desierint: statim mare paccat: sed sentit p ximam tēpestatē. Nō euri: ego crediderim uētos nullos destitisse. quin maria laceraret a septētrione & a me ridie. Atrū: nebulosum: nā notus nebulas semp agit & pluuias. Sub carcere saxi: id est antro aolio: nā apud Virgīliū intelligit aolū uentorū Regē seruare uētos i antro: quod nūc carcerē uentorū appellat: sicut Virgīli us. Aēolus & clauso uentorū carcere regnet. Solita de parte: ab oriente: ab occidēte: a septētrione ubi sedem suā obtinent. Defendisse suas: ut Eurū orientālē uētū. Defendisse suas: ne perflarent a zephyro ul noto: sic nouū defendisse meridiem: ne perflaret a coro. Pelagus: nā flātibus uentis undiq; in nullam partē oceanus p̄tendi poterat: sed mediterranea maria pcellis agitata ruebant alia in alia aquora mediterranea appellauit: & omne hūc fluorem accessū uel recessū. sūt q̄ sentiant a ponticis faucibus inandare: alii a gaditano freto nasē (ut refert Solinus) potes igit̄ illud supius aliter exponere: oceanūq; negat solas admittere gades: id est negat solas gades admittere oceanū in mare mediterraneū: sed et admittit a faucibus ponticis: non inani argumen to: q̄ aētus e ponto profluus nunq̄ reciprocetur. Ferunt tyrrhenum mare: uidelicet inferum: nam adriacum mare superū dicitur. Est autem adriaci sinus forma ipsi Italia: per quam similibz magnitudine: quam Appe nini montes terminant: & urunq; mare usq; ad Iapygiam: terramq; sinu Tarentino & posidomate circunda tam: ita refertur a Strabone. Ionio ponto: nam ionium mare a superiore promontorio malea sumit initū: unde terminatur aegum. Aegæas undas: id est aegæi maris: quod circa promontorium malea terminatur & inde ionium incipit. Adria: id est mare superum. Adria ut inquit Strabo libro quinto: incluta ciuitas fuit:

a cuius nomine modica transpositione sumpta sinus appellatus est adriaticus. Ah quotiēs. f. p. quotiēs iquit fluctus maris adeo erecti sunt: ut summa montū cacumina tegetēt. quam multi montes eo die terremoto factō ceciderūt. Frustra: q̄ nihil eos mouebant fluctus: quasi referre uidetur ad Caesare: q̄ quanuis uēti adeo magni incubuerint: tamen ipsi nihil nocuerunt. Illa dies: Caesar nocte nauigabat: sed dies dixit respiciens ad diem naturalē qui. xxiiii. horarū est. Victa. f. impulsu undarū maris: unde terremoto facto montes cecide runt: graeci autē appellant mare εὐροὶ Ἰαίου: id est terram cōcitiēs: hinc est q̄ physici dicunt hanc unam ra tionē terremoto esse: quod terra impulsu maris concussa moueatur: & ita terremoto fiat. Alii dicunt uentum esse i uisceribus terra conceptū. qui cū erumpit terram cōcutit: nūc dicit causam illius terremoto uidelicet cō cussione maris terremoto factus est: & cōcussa terra cacumina montū ceciderūt: quā mare per quod Caesar nauigabat. Nam mare quod Caesar nauigabat incipit a cerauniis montibus epiro deinde a Sefaresios aliosq; quā plurimos populos peruenit usq; ad Calabros: Apulos: & Salētinos: unde haud procul intēdebat cursum suū Caesar ut Antonius reuocaret. Alio ex orbe: ab alia regione maris. Agit sinus. f. quales nūc agebat in Epiro. Vnda. i. oceanus. nā unda q̄ mundū coeret est oceanus: dicit ergo ab oceano nunquā tantas pcel las agitatas fuisse q̄ nunc agitabant ab hoc mari Epirotico.

Mōstriferos agit unda sinus: sic rector olympi Cuspide fraterna: lassatū in saecula fulmen Adiuuit regnoq; accessit terra secundo Quū mare cōuoluit gētes: quū littora tethys Noluit ulla pati. caelo cōtenta teneri. Tūc quoq; tanta maris moles creuisset i astra Nisuperū rector pressisset nubibus undas Nō caeli nox illa fuit: latet obsitus aer Infernae pallore domus: nymbi s; grauatus Deprimatur: fluctusq; i nubib; accipit himbrē Lux etiā metuēda perit: nec fulgura currunt Clara: sed obscurū nymbofus dissilit aer. Tūc superū cōuexa fremūt: atq; arduus axis Intonuit: motaq; poli compage laborat. Extimuit natura chaos: rupisse uidetur Cōcordes elemēta moras: rursusq; redire Nox manes mistura deis: spes una salutis Quod tanta mundi: nondum periere ruina.

id est uentis & nubibus orit. Obscurū: nomē p aduerbio. Cōuexa superū fremūt: caeli cōcauitas resonat. Axis arduus: Septētrio de quo. Virg. Hic uertex nobis semper sublimis. Poli: quibus sustinet caelū. Mo ta cōpage: excussa cōiūctiōe & cardine. Chaos: elemētōrū cōfusiōe. Moras cōcordes: causas quibus cō iuncta sūt: moraturq; in cōcordia. Terra enim frigiditatis respectu est aqua cōtermina: Aqua aeri humiditatis ratione cōiūgitur. Aer ab igne ob cōmunem calorē nō dissidet. Nox: tenebrosū chaos. Mistura ma nes deis: cōfusura infernū caelo. Vna: sola & scipua. Ruina mūdū: elemētōrū cōfusiōe.

OMNIBO. Monstriferos: aduētiādos. Sic rector olympi: dicit non aliā fuisse procellam maris adriaci q̄ tunc fuisse credimus cum Iuppiter diluuiū fecit. Sic: quēadmodū perturbatū erat hoc mare: eodem modo Iuppiter turbauit oceanū: tūc cū fluctus supra excelsos mōtes euexit: postq̄ cōstūptis fulminibus. sicuti statue rat humanū genus perdere nō potuit: nā primo iuppiter humanū genus fulminibus p̄dere tētauit: sed cōstūptis ipsis cū id facere nō posset fulmē suū adiuuit cuspide fraterna id est tridentē neptuni quo cōcussit maris undas: ut excelsos montes trāscenderit. Lassatū: uictum. In saecula: in eius temporis homines quos perdere uole bat. Cuspide fraterna: id est accepto tridente Neptuni. Regno secūdo: mari. primū regnū est caeli. secūdū maris. Tertiu uero terrā. Tethys. i. oceanus. Vlla littora: quia littoris & riparū legem contempnit. Cae lo cōtenta teneri: sufficiebat mari: ut a caelo cōtineretur sed nolebat cōtineri a terra: sicut ante consueuerat: oia ergo erant caelū & pontus: tamē cōtinebat a caelo extrinsecus. Tūc quoq; tanta: quo tēpore iquit nauigabat. Caesar parū absuit quin diluuiū fieret. Moles: magnitudo usq; ad castra: sicut creuit tempore diluuii. Pressit set: quia crasso aere undas circū dedit: ne terminos suos transiret. In astra: si superius elemētū est aether. se cundum aer: tertiu a qua: quartū terra: ergo dicit a secūdo elemēto oppressum esse mare ne suos terminos trā sret: quod nisi fecisset Iuppiter: ad sydera usq; trāisset. Nō caeli nox: quē diem superius appellauit: nunc no ctem ratione superius dicta. id est nō fuit naturalis nox: sed supra naturā: nō enim occidente sole facta est nox sed nubibus crassis inuoluit aerem. Latet obsitus aer: id est tanta erat aeris crassitudo & nigredo ut comparari posset pallori inferni. Nimbis: id est uentis cū pluuiā. Fluctus accipit imbrēm: nā mare adeo elatū erat i aera

ut ex nubibus fluētēs pluuias statim acciperet. Lux ēt metuetēda: dicit nubes adeo fuisse crāssas ut fulgura e nubibus erumpere nō possent: audiebat quidē tonitrus cū fulmine: sed nō pcedebāt fulmina: sicuti cōlueuerant Lux. f. fulguris. Perit: ppter crassitudinē nubiu. Dissili: id est diuidit. Obscurū: pro obscure. Tū super: aer & cōclū ipsū concuti uidebat. Cōuexa: id est cōcauitates. Axis. i. polus arcticus. Virgilius. Hic uer tes nobis semper sublimis. Poli. f. arcticus & antarcticus. Extimuit natura chaos: natura rerū timuit: ne rursus elemēta perturbarent: & antiquū chaos rediret: chaos enim elemētorū omniū cōfusio dicit: & rudis indigestaq; materies. Cōcordes moras: hāc morā cōcordem. i. cōnexionē elemētorū: Homerus appellat Ca thenam aureā: nam elemēta cōueniūt inter se secundū diuersas qualitates: ut late Macrobius explanat. Nox manes mixtura deis: id est periculū esse uidebat ne lux cū tenebris misceret: p deos lucem intelligit: p manes obscuritatē. Spes una salutis. f. erat Ca. & amyclas q; quāquā tāta tempestas igruerit: nōdū tñ perierāt: postq; tantū periculi uitauimus: & id facile quod instat euitabimus.

SVLPI. Quātū fluctuū altitudo rupi leucadia cōparat q; quidē altissima est iuxta ambracia am epyri oppidū ubi & Leucates p montorium ē ad qd leucadiū mare & litus: & Leucadia p nisula quōdā neritus appellata: In ea & oppidū Leucas Neritū dictū. Despicit: deorsū uidet Vertice: rupe de qua amātes se precipitare solebant ut ait Strabo. Nautae: Caesar & amyclas. Præceps: decliue. Quāq; quādo. Hiāt: de scendūt & aperiuūt. Virg. his unda dehiscens terrā inter fluctus aperit. Vix eminet equore malus: uix appet sumitas mali. Nubila tāgūt: hypbole. Terra: fundi maris arena. Sedet: demittit. Nō celat arenas: ostendit imā terrā qua sustentat. In tumulos: in fluctus instar mōtiū & tumulorū. Est in fluctibus: erigit i fluctus & deserit ima. Artis opē uicere metus: p me tu arte uti obliuiscabant. Frangat: fecerit. Cui cedat: quos fluctus uitet. Succurrit: auxilio est.

Fluctusq; euertere puppim: ex fluctuū discordia nauis cōseruabat: nā dextro eā ippellēte sinister obstabat & erigebat. Victū: iam inclinātū Surgit ardua: erigit emines. Nō humilē: nō metuebant inq; saxa & scopulos humiles: sed in sulas montes & p montoria altissima. Saxon: Saxon insula inter brūdusium & epyrū de qua libro secūdo. Spumoso calaber pfundit æquore saxon. Thessalia curua: sinus thessalici flexi.

Malignos: periculosos. Ambracia: urbis i sinu Leucadio. Sūma cæraunia: cacumina cærauniorū qua sunt inter ioniū & adriacū & a quibus ex epyro sumitur nauigatio italiā uersus. Virg. Prouehimur pelago uicina cæraunia iuxta. Vnde iter italiā cursusq; breuissimus undis. Digna suis latis: tanti uiri morti congrua. Tantis ne: Dissidens Caesar euadere posse cōquestus est aliquantulum & mortem a quo animo laturum se dixit. solatusq; est se ipsum breui suorum gestorum cōmemoratione. & deos pscatus est ut suū cadauer in terras nō deferat: ut hostes semp metuant: & sui sperent. Tantis labor: nam facile est.

OMNIBO. Quātū leucadio: dicit nō humiliter erectos fuisse fluctibus quā sit uertex leucadis p montorii: sublati lōge lateq; maria porrecta despiciebant: quādmodū despiciūt mare de uertice leucadis p montorii epyrotici. Quātū despicitur: quātū de specula leucadi prospici potest tātum de summis fluctibus erecti Caesar & Amyclas de puppe maria uidere poterāt: ordo est. Nautae tremētes. scilicet Caesar & amyclas: & alii qui nauigabāt aliis nauibus uidere tñ mare. Tremētes: imminētū periculo tēpestatis. Præceps: purbatū. Cūq; tumētes. r. deinde in pfundū maris mitebant ut uix extra undas malus appareret. Hiāt: i. de hiscūt. Terra. f. tāgit: qd ad imū maris & usq; ad arenas descēdebāt: & ē ociosa & poetica hypbole. Nā pelagus: dicit uniuersam mare exhaustū turbine uentorū siccas in fundo maris arenas destituisse. In tumulos: in sublime. Nō celat: nō tāgit arenas: qd nihil undarū in fundo maris relinquebat: sed arena sola relicta erat.

In fluctibus: nō in aluo suo: sed i fluctibus erecta cōstitat. Artis opē. u. m. nimio metu oblitus ē Amyclas gubernationē nauis. Metus. f. manifesta mortis. Artis opē: id est artē gubernādī. Nescitq; magister. i. nescit quā i pte dirigat nauē nec a qua pte retrahat. Discordia pōti. f. m. quomodo discordia proderit nauis gantibus: hoc modo: nā cū a dextera fluctus in nauē impulsisset: nisi tēpestas aduersa fuisset nauis euerterat: at uero cū in eo esset ut obrueret nauis: impulsā ab ipetu uentorū flantiū a dextera flatus motus a sinistra retūdebat nauem: & ita eam obrui nō permittebat: ideo purbatio maris pderat. Discordia ponti: quia undiq; cōstibat mare. Euertere puppim: quia iā euerterat dexter fluctus sinister postea erigebat eam. Omni uento: id est undiq; flate. Nō humilē: nō metuebat iquit humilia saxa littoris & scopulos i medio mari sitos: sed metuebat in cacumina montū quia elidebant eos in mari. Saxona: insula est quā ipsius interualli quod inter

Quātū leucadio placidus de uertice pōtus
Despicitur: tantū nautæ uidere tremētes
Fluctibusq; sumis præceps mare: cūq; tumētes
Rursus hiāt undæ: uix eminet æquore malus.
Nubila tangūtur uelis: & terra carina
Nā pelagus qua parte sedet nō celat arenas
Exhaustū i tumulos: oisq; i fluctibusq; unda est.
Artis opem uicere metus: nescitq; magister
Quāfrangat: cui cedat aquæ: discordia ponti
Succurrit miseris: fluctusq; euertere puppim
Nō ualet in fluctū: uictū latus unda repellens
Erigit. atq; omni surgit ratis ardua uento.
Nō humilē sasona uadis: nō littora curuæ
Thessalia saxosa pauent: oraq; malignos
Ambracia portus: scopulosa cæraunia nautæ
Sūma timēt. credit iam digna pericula cæsar
Fatis esse suis. tantus ne euertere dixit
Me superis labor ē: parua quē puppe sedētem

Ambracia
Leucates
Leucadia
Leucas

Saxon

Ambracia

Brūdusiu & Epyrū interiacet: media sita est: ut refert Strabo. Thessalia curua: qd thessalia est i littoribus maris. Ora ambracia: ambracia iuxta argos ē a philochiū quod alcmeon eiusq; liberi cōdiderunt: ut refert Strabo. Credit nūc digna. p. c. nūc demū Caesar timere cōcepit: & tāta pericula existimauit iam esse sua morte digna: qd magna nubes ad hoc demitteret ut Caesarem interficeret. Tāntus ne euertere: cū uiderit undiq; maria perturbari: & uentos inter se cōfligere: nec adhuc periisse: tamē se continere nō potuit: quin in hanc uocē prodiret. Parua quem puppe: parua puppe uehor: & cū uerisimiliter mori hac cymba possim tamen undiq; uentis dii concitauerunt.

Tam magno petere mari: si gloria lethi
Est pelago donata mei: bellisq; negamur
Intrepidus quācūq; datis mihi numina mortē
Accipiam: licet ingētes abruperit actus
Festinata dies fati: fat magna peregi
Arctos domui gentes: inimica subegi
Arma metu uidit magnū mihi roma secundū.
Iussa plebe tuli fasces per bella negatos
Nulla meis aberit titulis romana potestas
Nesciet hoc quisquā: nisi tu quæ sola meorum
Conscia uotoq; es: me quāuis plenus honorū
Et dictator eam stygias & consul ad umbras
Priuatū fortuna mori: mihi funere nullo
Est opus o superi: lacerum retinete cadauer
Fluctibus in mediis: desint mihi busta rogusq;
Dum metuar semp terraq; expecter ab omni.
Hæc fatū decimus dictū mirabile fluctus
Inualida cū puppe leuat. nec rursus ab alto
Aggere deiecit pelagi: sed pertulit unda
Scruposiq; angusta uacant ubi littora saxi
Imposuit terræ. pariter tot regna tot urbes
Fortunamq; suam tacta tellure recepit.
Sed nō tam remeās cæsar iam luce ppinqua
Quā tacita sua castra fuga comitesq; sefellit.
Circūfusa duci fleuit gemituq; suorum
Et non ingratis incessit turba querelis.

fallere potuit quia iā aderat dies: ut in discessu se fellerat. Itaq; eum quidam admirabant: qdā qrelis sunt profectū. Remeans: reuertens. Fuga: discessu. Circūfusa: Conquesti sunt milites cum fletu & cū libere accusauerunt. Incessit: inuasit aggressa est.

OMNIBO. Petere: inuasit. Si gloria lecti: si ita semel statuistis: ut naufragus moriar nō refugiat: sed unū est tātum quod uos rogo o superi ut corpus meū occultū sit: & ut me ab omni pte mundi homines metuāt: cū gnoret uia ne an mortuus fuerim. Donata pelago: ut pelagus mea morte glorie. Bellisq; ne: id est neq; bel la ciuilia cōmittā. Licet ingētes: etiā si mors ante diē pueniens: maiora facinora poccupet: tamē si modo iu betis: corpus meū nūc inueniat: satis mihi erit: nā quātū ad gloriā pertinet: satis magna peregi: quia septentrio nē omnē usq; ad occasū meis armis subegi: & tantus iam euasera ut Roma Pōpeiū mihi secūdū fecerit. Festinata: ante tempus occupās. Belli: qd iam perfecturus eram: & illi manū extremā inpositurus. Arctos gētes. f. Gallia uniuersam atq; germaniā. Inimica arma: partis pompeiana. Magnū: pompeiu secūdū mihi cū ille pntus ex urbe in exiliū quasi pfectus erat ego autem Roma: secutus fui. Fasces: dictaturam & consulum. Nulla meis aberit: quoniam aedilis & prator & consul & dictator fui. Nesciet hoc: oēs ingignoret mortē meā prater te o fortuna: qd oium meaq; rerū p cōscia fuisti. Hoc: scilicet memori priuate. Plenus honorū: quasi hæc duo inter se cōtraria sint scilicet plenus aliq; esse honorū: & priuatū sed priuatū dicit id est more priuati hominis: quia moriebat: sine apparitoribus: sine ministris. Dictator: nā ipso dictatore habēte somnia se ipsum creauerat cōsulē ut supius uisū ē. Mihi funere nullo: nō quero inq; ut sepulchro corpus meū

SVLPI. Tā magno: cū uel paruo possint. Si gloria: si in mari sū periturus. Negamur: phibemur. Festinata dies fati: mors imatura quā fata urgēt. Ingētes actus: p clara quæ erā actus rus. Arctos: gallicas & germanicas. Subegi arma inimica: subiugauit potētiā pōpeiū metu iniecto quem italia expulsi. Magnū secūdū: pōpeiū me minorē: nā fui primus in urbe. Iussa plebe: factus sū cōsul iussu meo quod pbibebat et bello mihi illato. Tuli fasces: sui cōsul. Iussa: a me. Nulla meis: oēs titulos honoresq; romanorū gessi. Nesciet: solus sū mihi huius rei conscius Nisi tu: apostrophe ad fortunā. Me quis: id est qd cū per eā magistratus morior fua uolūtate priuatus. Plenus honorū: qui gessi oēs honores. Mori priuatū: Videtur hoc loco con stituisse tyrānidē uelle deponere & ciuē agere ac si legeris nesciat interpretare priuatū id est mor priuatū hoc est sine frequentia & exequiis pcuratq; fortunā ut mortē eius celet. Funer exequiis & pōpa. Enni i snia est: Nemo me lachrymis decoret nec funera fleu faxit. & homerus Ait Nil p sunt lachryma: uitali lumine functis Nec uita reuocare ualeat nec fata mouere. Desint busta: nō comburatur nō sepeliatur. Decimus fluctus: qui maximus omniū est auctore festo & Ouidius in tristi bus ait. Qui uenit hic fluctus: fluctus supeminet oēs Posterior nono est undecimoq; prior. Qua et decimana dicuntur quia aliis maiora nascuntur Leuat: tollit. Nec rursus: nec precipitauit in decliuem partem fluctus sed in terram per tulit. Aggere: fluctu. Imposuit terræ: Appianus inquit quod instante die Caesar fortunam accusans quod felicitati eius inuidisset nauas retro uerti iussit: & nauim in ora fluuii citam fuisse regressam. Vacant saxi: scruposus: ubi non sunt aspera. Saxa. Scrupus enim lapis aspera quo fit diminutio scrupulus: & possessiuum scrupulus Virg. Scrupea tuta lata. Recepti: i suam uis accipis. Sed non tam: Non ita in redditu suos

Decimus
fluctus

Scrupus
Scrupus
lus
Scrupeus

um reponatur: imo libenter honore sepulchri caruerim dummodo quod nesciat me mortuum esse. Hæc fatum: hæc ubi dixit Casar: mira inquit res dictu est continuo fluctus nauis sustulit: & eam impulit: ut non rursus redierit: unda: sed ad litora deferret: & ibi in sicco destitueret: simulatque terram Casar tetigit oia secum recuperavit & uictoria & bellum exercitum atque fortunam. Decimus fluctus: i. ingens: ideo autem dicitur decimus ingens & maius: quia cum primo gallina oua parere coepit decimus est maius: hoc Festus Pompeius affirmat. Deiecit: postquam nauis semel erexit: rursus non deiecit in pelagus. Pertulit: pseueranter tulit. Inposuit: i. nauem terram. Scruposus: asperis saxis: uidelicet in medios scopulos. Vacant: uacua sunt. Pariter tot regna: seruat Casare seruata sunt omnia quæ eius erant. Sed non tam remeas: cum cederet e castris secunda uigilia & Casar custodes & uigiles sefellit: at uero cum luce facta rediret illos non sefellit: excitati. n. oes conquerebantur de Casar absentia quod uideret se in periculo relictos grauiusque de illo conquerebantur. Fuga: discedens. Sed non: nam sicut sefellerat discedens: sic non decepit relictis. Incessit: cum uoluit inuasit non. Ingratis querelis: nam placebat Casari quod de se conquerebantur milites.

SVLPI. Quo te dura: Licetia est: hoc est exoratio quæ sit quæ apud eos quos uereri aut metuere debemus aliquid pro nostro iure dicimus quod minime offendat. Temeraria: inconsiderata & audax. Nos aias uiles: nos quos spreuisti.

Dabas tua membra: exponebas te morti quam elementa & pcellæ recubant inferre. In hac anima: in tua uita. Pendet: nam sine te salui esse non possunt nec uolunt. Et caput hoc: & te principem sibi maior pars mundi delegerit. Seuitia est uoluisse se mori: & in te & in alios fuisti crudelis cum ita morti te exposueris. Emeruit: meritis est ut te cum periret: nec tibi mortuo supellet. Quæ te raperet mare: quæ fluctibus agitareris nos isciit & securi dormiuimus. Pudet heu: Temeritatis ac cula: quod urgentem causam tanto se discrimini exponendi non habuit. potuisset enim nuntium nuntiare quonia non nisi necessitate cogere duces periculis exponere se non debent: excusatur tamen a pietate quod noluerit quæquam alium discrimenibus tantis obicere. Sors ultima: necessitas mortis metus. Permississe: supple decuit. Lassas: defatigas nam ab innumeris quibus te exposuisti periculis conseruauerunt. Sufficit: quod seruatus es incolumis a deo magnam fortunam beneficiu fuit ut uideat nil ulterius in bellis tibi debere prestare. Impegit: affixit & deduxit. Hi ne usus: sic ne uis deis abuti tentare quod ipsos. Ut esset naufragus felix: ut mergendi periculo propinquas euaderes. Patientibus: cessantibus. Nec non: Impatiens moræ casar Posthumium brundisium misit ut Gabinium adducere iuberet exercitum. Si abnueret Antonio ut præciperet: post Antonium Caleno: Sin omnes negarent epistola ad exercitum scripsit ut posthumio obsequeretur. Pompeius uero iterea paruas acies frustra educebat in pugnas. Duces hesperii: Antonius & Calenus qui in Italia erant. Lassatum fluctibus: iam mitius. Borean: Casar ait: Nacti austrum naues soluunt atque altera die appollonia Dyrrachiumque peruehuntur. Fracturum: impulsurum.

OMNIBO. Quo te dure: ponit quibus querelis uis fuerint in Casare. Est autem exornatio sententiarum quæ dicitur licetia: & græce παρρησία cum inferior sibi sumit aliquid de maiori: de eo quod conquerit: & ita obiurgat superiorem quæ admodum putat illud se uelle obiurgari. Dure: quod potueris milites tuos in periculo deserere. Temeraria: nimium audax. Nos uiles animas: quas paruifacere uidebaris. In hac aia: i. cui unius uita posita sit salus multorum. Caput hoc: i. te demonstratiuum est. Seuitia est uoluisse mori: quia ille nimium sauius est in seipsum qui mori uult: quæ ab eo salus multorum pendet. Nullus ne tuorum: nuquid inquit aliquis nostrorum non ita te amat. ut non unum tecum duxeris: qui tuorum fatore comes est. Cum te raperet mare: stantes hoc dicebant nos dormiebamus: tu uero tempestate maris patiebaris. Pudet heu: cum i mente uenerit quod nostra salus tibi carior fuerit quam tua. Percedat hesperia: ut ut peteres & non miteres. Sors ultima: i. cum ad extremam necessitatem redactus quod fuerit solet se sponte picul traderet sed nulla fuit necessitas quæ cogere te hoc faceret. Præcipit: i. hoies. Prona: manifesta. Mundi iam summa te: nam regem omnium dominus esse coepisti: nam multos habebas in Italia populos tibi obsequentes. Tenent: supple decuit: eclipis uerbi est: quæ fieri solet in oronibus: quæ παροο. i. passione habent cum indignatione ergo dictum. Tantam quod numina lassas: tu nimium inquit fatigas deos & illos tenes: cum non necesse sit sed iuste fortasse non erant in bello tibi dii propitii quia dicit quod te ex undis seruauerint: & satis tibi propitios fuisse in mari. Labor fortunæ: quæ ereptus es a me-

Quo te dure tulit uirtus temeraria casar
Aut quæ nos uiles animas in fata relinquens
Inuitis spargenda dabas tua membra procellis:
Cum tot in hac anima populorum uita salusque
Pendet: & tantus caput hoc sibi fecerit orbis
Seuitia est uoluisse mori. nullus ne tuorum
Emeruit comitum: satis non posse superstes
Esse tuis: quum te raperet mare corpora segnis
Nostra sopor tenuit: pudet heu tibi cum petenda
Hæc fuit hesperia: uisum est committere quenquam
Tam sauo crudele mari: sors ultima rerum.
In dubios casus & prona pericula mortis
Præcipitare solet mundi iam summa tenentem
Permississe mari: tantum quid numina lassas
Sufficit ad fatum belli fauor iste laborque
Fortunæ: quod te nostris impegit arenis
Hi ne usus placere deum: non rector ut orbis
Nec dominus rerum sed felix naufragus esses.
Talia iactantes discussa nocte serenus
Oppressit cum sole dies: fessumque tumentes
Composuit pelagus uentis patientibus undas.
Nec non hesperii lassatum fluctibus æquor
Ut uidere duces: purumque in surgere cælo
Fracturum pelagus borean: soluere carinas

dia morte. Impegit: i. adegit impulit. Hi ne usus: uideat ne hoc tibi æquum: ut uelis abuti numine deorum in rebus non necessariis. Non rector ut orbis: non utebaris hoc deorum fauore: ut dominus esses orbis terrarum: sed ut a naufragio uoluntario te liberares. Fessumque tumentes: & simul exorta luce procella tempestatque maris placata est. Patientibus: i. deficientibus. Nec non hesperii: & mare adriaticum in ea parte transgressum effectum erat uentis desinentibus uno modo uento: aglone leuiter tenebatur: quentus secundus est nauigantibus ab Italia in Epirum: ergo duces Casar. quod adhuc tardati fuerant: quis crebro plures acciti: tandem soluta classe nauigare coeperunt. Nec non: i. similiter. Duces. Anto. & P. Calenus & Gabinius. hi enim serant copiis Casaris. Purum: serenum. Borean: qui secundus est ab Italia nauigantibus in Epirum.

Quas uentus doctæque pari moderamine dextræ.
Permissas habere diu: latumque per æquor
Ut terrestre coit consertis puppibus agmen
Sed nox saua modum uenti uelique tenorem
Eripuit nautis: excussitque ordine puppes.
Strymona sic gelidum bruma pellente relinquunt
Potura te Nile grues: primoque uolatu
Effingunt uarias casu monstrante figuras
Mox ubi percussit densas notus altior alas
Confusos temere imista glomerantur in orbis
Et turbata perit dispersis litte: a pennis.
Ut primum redeunte die uiolentior aer
Puppibus incubuit phœbeo concitus ortu
Prætereunt frustra tentati littora lissæ:
Nymphæque tenent nudas aquilonibus undas
Succedens boreæ iam portum fecerat auster
Vndique collatis in robur casaris armis
Summa uidens duri magnus discrimina martis
Iam castris instare suis: seponere tutum
Coniugi decreuit onus: lesboque remota
Te procul a saui strepitu cornelia belli
Occulere: heu quantum metes domiatur in æquas

appellat: quod portus ab aphrico tegebat ab austro non erat tutus. Sed subita fortuna: commutatione auster quod puppibus diu flauerat in aphricum se uertit. rostrataque hostium naues. xvi. elisa merita que sunt. casaris dua naues tardius commoto: cursu cum ignoraret. quæ locum reliquæ cepissent contra lissam in anchoris committerent: quæ cum Otalicus qui lissam serat oppugnaret aliquid se dedidere nonnulli occisi sunt ueterani uero compluribus celsis ad suos se receperunt. Nudas aquilonibus: in quibus non flatat glo. Succedens: quod flauit post boream. sed contra ait casar ut diximus. Vndique collatis: ubi Pompeius uidit iudicatis suis & casaris uiribus magno periculo esse pugnam committendam in lesbo mittere statuit. In robur: in potentiam & fortitudinem. Summa: extrema. Onus coniugii: cornelia coniugem quam non poeterat satis commode apud se retinere: nec absque molesta segregare. Tutum: ut tutum esset. Lesbo: lesbos in troade insula est quæ oppida sunt tymina & Mitylene. Heu quantum: Conscius suæ in pollam metis poeta: Magnam inquit uisum habet iugalis amor in suis hominibus Pompei. in mediis bellis non potuit amor non tangi. In æquas metes: iniquitas. In quibus coniugia in quibus est prius generis humani societas.

OMNIBO. Quas uentus: dicit uelis pari: & remis aliquandiu nauigasse: ut celerius per medios Pompeianos transirent. Latumque per æquor: ita seruebantur naues aequaliter currentes ut uiderentur quasi agmina in continentem terra instructa. Diu: quia non perpetuo: nam mutatus est uentus. Sed nox saua: quæ superueniente nocte uentus ex aduersa parte flare coepit desinente aquilone. Excussit: diremit puppes que ante uelut agmen uehebatur. Strymona sic. g. per similitudinem ostendit quomodo ordo nauigantis classis perturbatus est: quæ admodum inquit perturbatur ordo Gruum tunc cum de Strymone flu. uolant in Egyptum: nam hæc auis amat temperatas regiones ergo tempore aestatis relinquunt ægyptum calidissimam regionem: & in thraciam transuolant ubi est Strymon flu. e diuerso tempore hyemis: Grues (ut inquit Solinus) excubias nocte diuidunt: ut ex omni decima sit quæque uigiles ponduscula digitis amplectuntur: quæ si forte exciderint: somnum coarguant: quod cauendum erit clangore indicant: harenas deuorantes non prius euomunt quam securæ sedis suæ fuerint: nigrescunt senectute: & sic atas illis proditur colore: uolantes autem per aerem suo ordine Y litteram imitant: si uehementior uentus incubuerit diuersas litteras imitant eodem modo dicitur turbatum fuisse ordinem nauigantium. Primumque uolatu: cum primum uolare incipiunt. i. Effingunt: formant uarias figuras litterarum. Ca-

SVLPI. Dextra docta: hoc est docti remiges & gubernatores pares duxerunt. Permissas: coniectas & ordinatas. Diu: hoc est iter diu quæ sequitur & nox. Agmen: classis. Coit: coniungit conuenit. Consertis connextis uicinis. Utterestre: utturna & caterua: militum incedentium per terram.

Modum: mensuram quæ cessauit. Tenore: continuatione. Excussit ordine: deturbauit. Strymona: fluuius in hanc ortum quæ macedonia a thracia separatur: hyeme congelatur a gruibus frequenter. quæ hyeme in Nilum euolat. Y litteram faciunt sed uehementiori uento impulsæ ordinem turbant. Grues: quæ ut ait plinius uolat ad prospiciendum alte. Dux esse quæ sequantur eligunt in extremo agmine uices quæ clamet dispositos habent: & quæ gregem uoce continent: excubias habent nocturnis temporibus lapidibus pede sustinentes: quæ lassatis sono decidens indulgentiam sono coarguat. Cætera dormiunt capite subter alam condito alterius pedibus insistentes: dux erecto uidet collo ac prædicit. Figuras uarias: ut Y. A. L. In orbis: in rotunditate & globum. Littera. Y. quæ ut plurimum faciunt. Perit: delet. Pennis: ipsis gruibus. Aer uiolentior: uentus quoniam alid est quæ aer impulsus & uehemens. Concitus ortu: surgens oriente sole. Lissæ: lissus oppidum in macedonia post finem Ciricæ iuxta Acrolissam. estque citra nymphæum milia passuum tria. Frustra tentati: ad quod cursu nequeque direxerunt: quæ hostes tenebant & alii eos persequantur. Casar. n. sic habet. Cum nostri essent excontinete uisi. Q. Cosconius quod dyrrhachii classis rhodie serat naues e portu educit: & cum iam nri remissione uento a propinquisset. idem auster increbuit: nisi quod presidio fuit: & nacti sunt portum quod nymphæum.

Strymon

Crues

Ventus
Lissi

LIBER

su monstrante: quia non ingenio sed casu litteras formant uolatu. Percussit: inuasit. Tensas alas: scilicet uolatum. Altior: ab alto flans. Littera: quam ante imitabantur a uento perturbata est atque confusa. Hinc martialis: turbabis rursus nec littora tota uolabit: Vnam perdidit si palam edis auem. Dispersis pennis: disperso uolatu. Cum primum: dicit qua iter nauigans intenderunt: primo inquit ad lissum uenerunt quod (ut inquit Strabo) oppidum est post sinum Rhizicum: non longe ab epidanno: qua Corcyra edificauere. deinde ad nympheum locum celebrem: auctore Strabone in Apolloniatarum sinibus ibi petra est ignem uo mens: cui fontes subfunt. qui aquas tepidas bitumemque sciant. Lisso autem praerat octacilius dux ex Pöpeianis pibus. Redente die. i. cum lucefceret rediit uentus: & primo oppugnare tentarunt Lissu oppidum: quod cum oppugnare non possent deinde ad Nympheu portu rediere. Violentior aer: uehementior uentus. Phoebeo ortu. i. lucefcente die: quae uenti mutant ut plurimum & aeris qualitas mutat in ortu & occasu. Nudas aglonibus undas: quae desinente borea auster flare coepit: nympheus erat in similitudine portus & nullo uento turbari potest nisi a borea: desinente ergo borea cum flare coepisset auster a meridie. ibi naues portu quae habebant. Nudas. i. ab aglonibus liberatas. Succedens borea. i. flante auctro. Vndique collatis: nunc dicit quod nam consiliu fuerit Pöpeii: postquam uidit ipsu Antoniu aduentasse cum reliquis copiis & nihil iam abesse: quoniam Caesar pugnandi copiam faceret: constituit uxorem suam Cornelia sciungere: nam nunquam tempus & occasione aperiendi consilii sui inueniebat: ne turbaret uxore. In robur: ad roborandum exercitu. Summa discret. extrema pericula imminere suis satis. Seponere: separare. Lesbosque re. i. in secessu posita. Occulere: occultare. Heu quantum mentes: quantum inquit uirum habet necessitudo: quae est inter uirum & uxorem: praesertim si utriusque mens aqua fuerit: nam etiam in Pompeio maximam uim habuit: quae tamen ductor fortissimus esset: tamen non sine molestia uxorem suam a se potuit seiungere.

SVLPI. Iusta uenus: Iugalit amor. Quod nolles stare: quod nolles praesertim te committere: eent quae tibi illa molestiora. Ictu: conspectu & pugna.

Cöiux sola fuit: supple ca: quae abstinuisti. Verba destituunt enutrire non potest animi coeptu & decretu hiant eni uerba non succurrebat. Blandeq; iuuat: differere in longum ut minori molestia afficeret coniugem. Vetur. i. discessu cornelia: & praelia futura. Subducere satis: subtrahere necessitati quae instabat. Nocte sub extrema: in diei principio. Pectus grauidu: potest uentru sollicitu bellicis curis: & impatientie absctia coniugis quae unice amabat. Aduersi: oppositi. Humens genas: lachrimabat enim pöpeius. Percussa: perterrita. Deprendere: interpellare sermone & quae fieret interrogare. Gemens: suspiria emittens. Non nunc: Hac oratione pöpeius ut aquo animo ferat abscessu conat efficere. e aut sensus. O dulcior mihi uita felici & ante acta non praesentia & misera cuius me teder. Mcesta: quae segregatio. Nimum: respectu belli & publici commodi. Parum: respectu amoris pietatisque naturae.

Totus caesar: tota caesaris uires. Latebra: latens locus. Negauit iam mihi: non potui a me ipe trare: quia est incommodu & periculo plenu quam quibus fuissem mihi quam uauissimu. Nec longos patiere recessus: non longe a me distabis: nec diu absque me eris.

OMNIBO. Dubiu: nulla causa fuit quae te fecerit ciuilia bella metuere praeter uxore. Quod nolles stare: sola conitux fuit causa quae recufares fortunam: quae cois erat non uni ciuitati: sed toti mundo: quae uniuersus terrarum orbis Romanis subiectus erat. Fata: fortuna iperit. Mentem parata: dicere sniam separanda: uxoris incipiebat quodammodo: ut o Cornelia: deinde cum incepisset hoc uerbu ingrediebat aliam orationem: quibus paratus esset plura dicere. Destituunt mentem. p. nunquam audebat hanc uoluntate aperire: quam sciebat molestam futuram Cornelia. Trahentem: prolatantem. Subducere. i. clam furari sibi tempus. Nocte sub extrema: Cornelia ignorabat quod ageretur animo Pöpeius: nocte enim quae praecessit die separationis cum uirum suum (ut consueuerat) amplecteretur. Ille auersus est & gemitus & suspiria non poterat retinere: admirata est Cornelia quasi quae manu clam terfisset lachrymas eius & tamen se sensisse dissimulabat. Non audet: quae non audebat ostendere Pöpeio quod sensisset illu lachrymantem. Sub ex. nocte. i. circa ultimam partem noctis. Pulso torpore: quae propter solitudinem quietescere non poterat. Genas humentes: quae manus ad uuluum contecerat. Caeco uulnere: id est oculto dolore: quae nesciebat cum lachrymaru. Illegemens: cum Cornelia amplecteretur Pompeiu: & ille ab ea auersus flet: postquam illa sensit uirum fientem: uultum lachrymis rigatum absterfit: sed Pompeius eam cum gemitu in hunc modum allocutus est. Mihi non uita: tenet locum exordii oratio hac in qua suadet Corneliae Pompeius: ut uelit ab eo discedere. Beniulam quoque facit Cornelia cum dicit de suo erga eam animo: & si quid ad eos perinet qui audiunt referemus: nam pertinet ad eam quod dicit Pöpeius: uxore suam sibi ui-

QVINTV

ta dulcior em fuisse: cum lata tempora forent & ostendit se inuitum aliquid dicere: quod ipsi molestum sit futurum. Non uita nunc dulcior: non hoc tempore cum me meaeque uita tadeat. Sed dulcior: Lato tempore: felici & secundo. Venit mcesta dies: ostendit se inuitum dicere quod Cornelia displicet uidelicet necessarium esse ut a se diuellatur. Nimum: quantum ad belli rationem. Parum: quantum ad effectum: quia parum distulisse uideor ne separarer a te: sed nimum distuli: ut multo ante cum Ca. configerem: antequam Antonius cum eo coniungeretur. Totus Ca. coniunctis exercitibus. Non longos: suadet a facili: quia non diu ab ea diuulsus erit. Negauit: scilicet praecibus tuis acquiescere: interdicit ne tentet: quod concessurus non est.

SVLPI. Casus praecipites: subito enim aut uictores aut uicti erimus. Properante ruina summa cadunt: sententia seu parcemia: quae enim sunt altissima celeriter corrunt. Satis est audisse: Minus enim dolet qui audit quam qui uidet aduersa. Meque tuus decepit amor: ciuilia bella Sispectare potes: nam me iam Marte parato Securos coepisse pudet cum coniuge somnos Equo tuo quatiunt miserum cum classica mundum Surrexisse sinu: uereor ciuilibus armis Pompeium nullo tristem committere damno. Tutior interea populis & tutior omni Rege late: positamque procul fortuna mariti Notota te mole premit: si numina nostras Impulerit acies: maneat pars optima nostri. Sitque mihi: si fata premet: uictorque cruentus: Quo fugisse uelim: uix tantum infirma dolore Coepit: & attonito cessere e pectore sensus. Tandem uix mcestas potuit proferre querelas. Nil mihi defatis thalami superisque relictum est. Magne queri: nostros non rumpit funus amores Nec dirifax summa rogi sed sorte frequenti Plebaeque nimis carco demissa marito. Hostis ad aduentum rumpamus foedera tede Placemus socere: sic est tibi cognita magne Nostra fides: credis ne aliquid mihi tutius esse Quam tibi: non olim casu pendemus ab uno Fulminibus me saeue iubet tantaque ruina Absentem praestare caput. secura uidetur

mus confugiu nostru. Placemus soceru: mitigemus Caesarem quod turbatus est quod sumus concordet atque conuicti. Sic est tibi cognita: sic uideor tibi isida occurrere illi quod dixit pompeius. Meque tuus decepit amor. Non olim casu pendemus ab uno: non ne ex quo coniugiu iniuimus eo connexti uinculo sumus ut una salus amobus sit unu & commune periculu. Fulminibus me: Allegoria est uis inquit ego absens eodem afficiat dolore quo & uos qui praelis interestis. Secura uidetur: immo mestissima est: & occidit illi superiori Tutior interea populis.

OMNIBO. Praecipites aderunt casus: uel in bonam uel in malam partem casus terminabuntur. Properante ruina: traslatio sumpta ab aedificiis: quando enim aedificia sunt in sublime erecta celeriter cadunt cum ruina incubuerit. Summa: id est omnia quae summa sunt. Satis est audisse: Sumit argumentum ab obseruatiua id est a beniulencia quam uxor in uitrum habere debet: si me amas non libenter interesse debes periculis nostris: quod si libenter interesse non uidereris me amare sicut fingis. Ciuilia bella. i. si forte bello ciuili uis interest: in quo salus nostra periclitabitur. Tuus amor decepit me. i. minus a te amior quam putaba. Nam me iam: nunc a modestia: quae continentis iperitoris est nolle cum sopore bella gerere deinde et a patientia: uidelicet posse aliquid pati contra uoluntate sua: primu ergo a continentia. Parato: instate bello. Vereor: nunc a patientia: pati nollo inquit aliquid damnu in gerendo bellu ciuile: illud autem erit mediocre: ut abs te patiar diuelli quam unice amo. Tutior interea: arguit ab utili: utile est istuc discedas in tutiorem locum: & tibi & mihi: nam si qua aduersa fortuna fuerit habeo quo me recipiam. Positamque procul: quia si tu peul a fortuna non absis: moles te omnino pmet ut tu uulnus sustinere non possis: sed si peul eris: crit tibi leuior quaeque fortuna. Fortuna. m. si forte aduersa fuerit.

Numina: scilicet aduersa. Impulerint: fugauerint. Maneat: incolumis sit quia ubi tu reposita fueris ille locus mihi tutus erit. Vix tantum infirma: quia non timebat tale quicquam Cornelia: idcirco uix pati potuit perferre querelas. Antonitos sensus: id est cecidit in syncope. Nil mihi de fati: hoc quoque obinet proxiimo locum quia sua refert incommoda: propter quae ad commiserationem commouet: ueluti plabea (inquit) defertor a uiro meo nec de fortuna est quae quicquam conquerat: nam si a marito diuelleret morte: nihil esset illi ascribendum nisi fortuna: at uero non illi: sed culpa tibi o coniunx ascribenda est. Fatis superis. i. fati superiorum: quia si mors interueniret conquireret de fortuna: non de te. Summa: ultima. Sorte frequenti: quia frequenter nimis abs te disuellor. Sorte plabea fortuna. Dimissa: deferta frequenter a uiro quia plabea est relinquere frequenter uxores cum negotiis impediuntur. Hostis ad aduentum: nunc arguit a parte iuris: quod est par: par est ius quod inter omnes aequabile est: quod sit ex aequo & bono. i. iusto & honesto: honestum est ut gratificemur amicis: non autem inimicis: tu uero gratificaris non amicis: sed inimicis: arguit a contrario: cum nostra coniunctio displiceat Casari: ergo eidem nostra disunctio placet: quod est contra ius aequabile. Tada: coniugii. Placemus socerum: mitigenus Casar: qui iratus est quod coniuncti sumus. Sic est tibi. c. a fide coniugii plane arguit quia fides conjugalis eiusmodi debet esse ut omnis fortuna utriusque communis sit: sed me uis a fortuna communi seiungi dum uetas me interesse casibus tuis. Tutius esse: id quod tibi tutum non est: nec mihi quidem. Fulminibus me: o saue Pompei nunquid uis tuum caput: tuamque salutem exponere periculis me absente. Iubes. i. uis. Fulminibus. s. bellis. Secura uidetur: quia Pompeius superius dixerat ipsam in Lesbos tutissimam fore: Respondet quod securum tu appellas: id mihi miserium est.

SVLPI. Etiam nunc: dum assum & antequam praelium in eas. Cum facias perisse uota: cum nolis me exaudire: & patiaris me in moestitia uiuere. Ut nolim seuire malis: ut nolim in aduersitate crudeliter in me agere. Parata: prompta non lenta. Feriat dum: tam diu superuiua tibi quam diu ignorauero te uictum uel mortuum esse: id ubi resciero mihi inferam necesse. Feriat terras remotas: perueniat Lesbos. Assuescis: assuescis me actiue posuit. Tantum dolor: quantum est suscipiendus ex morte calamitate ue tua. Posses pati: posse dolori resistere: ne statim ex ipso euecere. Si sunt uota: si succedunt desideria mea.

Euentus: successus. Rupes: Lesbos ipsa aspera. Sollicita: me timida. Feret fata tam lata: asferet mihi tam latum nuntium. Nec soluent audita: audita tua uictoria adhuc timebo. Vacuis: desertis & sine defensoribus. Vel fugiente: etiam si fugiat. Notescunt: nota fient & refertat illud late. Exilio nominis clari: exilio meo quae celebror ob coniugium tuum. Quis: unusquisque enim sciet. Letebras mityleneas: id est me apud mitylenas latere. est autem mitylene urbs in Lesbos. Si nil tibi uicta: si fugere cogaris pro mare in Lesbos non uenias: sed diuertere quocumque.

Infaultam: infelicem quia uirum tam praecelsum fugientem uehat. & est methonymia. Exilit stratis: raptim extra lectum saltauit. Tormenta: dolores discessus qui erant sibi pro tormentis. Non sustinet pectora: non succumbit uiro non uult amplexari ab eo. Sustinet: partitur

Extremus fructus: hoc est complexus ipsi & extrema uoluptas diurni amoris quam tunc capere potuissent: non decerpitur non est grata. Perit: amittitur.

OMNIBO. Sorstibi cum facias: sensus est mea uota sunt non ut post te misera uiua: sed tecum moriar: quibus uotis nunc resistis cum me spes a praesentia tua diuelleret. Morte parata: quia propterea sum mori tecum: idcirco facis ut mea uota pereant. Supstes: quia si nihil aliud aderit: saltem superstes ero: dum fama tristis ad me perferetur. Adde quod assuescis: Accedit quod me sensum docebis posse carere tui: quod ego minime uellem. (nam fatebor) timeo ne pati possim hoc post praecelsum. sed cum me seiungas abs te paulatim efficias quod mihi nunc intolerabile uidetur. Assuescis: assuescis me. Fatis: tuis aduersis: ut possim tua fata quacumque fuerint ferre cum abs te seiungar. Tamen quod dolorem: scilicet quantum ex morte tua caperem: siquid tibi aduersi contigerit. Ignosce fatenti: fateor quod timeo ne possim pati mortem tuam. Quod si sunt uota: uirum dilemate: quod ab utraque parte concludit: necesse est enim alterum duorum fieri aut uincas aut uinceris: & si tu cum exercitu tuo uinceris: hoc incommodi commiserar: nam aliquandiu post te uiuam: si uincas ego postrema gaudebo: hoc incommodi habebam ex absentia tua: quod si essent fortuna tua: socia: nec possem uiuere post te. Euentus: successus. Deis audior. i. si dii mihi

Sors tibi cum facias etiam nunc uota perisse
Ut nolim seuire malis. sed morte parata
Te sequar ad manes: feriat dum moesta remotas
Fama procul tertas: uiuam tibi nepe supstes
Adde quod assuescis fati: tantumque dolorem
Crudelis me ferre doces: ignosce fatenti
Posses pati timeo: quod si sunt uota: deisque
Audior: euentus rerum sciet ultima coniunx.
Sollicitam rupes iam te uictore tenebunt.
Et puppim quae fata ferat tam lata timebo.
Nec soluent audita metus mihi prospera bella
Cum uacuis proiecta locis a casare possim
Vel fugiente capi: notescunt littora clari
Nominis exilio: positaque ibi coniuge magni.
Quis mitylenas poterit nescire latebras.
Hoc precor extremum: si nil tibi uicta relinquet
Tutius arma fuga: cum te commiseris undis
Quolibet infaustam potius deflecte carinam
Littoribus quaerere meis. sic fata relictis
Exilit stratis amens: tormentaque nulla
Vult differre mora: non moesti pectora magni
Sustinet: amplexu dulci non colla teneri.
Extremusque perit tam longi fructus amoris.

propitii fuerint ut preces meas exaudiant. Sollicita rupes: etiam si uictoriam ex hostibus consecutus fueris timebo tamen rupes & scopulos ne nauis nuncia uictoriae tuae in scopulos illisa frangatur: & cum ad me uenerit sine periculo non ero: nam Casar etiam fugiens Lesbos poterit conuertere cursu: & uel aliquid inferre Corneliae. Fata. i. fortunam tuam. Ferant puppim: scilicet ne frangatur scopulis. Non soluent audita metus: etiam si nuntius uenerit: oia tibi feliciter successisse: non tamen sine metu ero: ne Casar fugiens huc aliquid incommodi nobis inferat: sciet enim uxorem Pompeii hic positam. Vacuis: desertis locis. Vel: per etiam. Notescunt littora clari: dicere posses: nesciet Casar ubi scis: sed hoc fieri non potest: uidelicet ut locus ille obsecutus sit: ubi relegata fuerit uxor Pompeii. Clari nominis: Corneliae. Ibi: in insula Lesbos: ubi est mitylene inier Methymna & maliam iacens ciuitas maxima: quae a Malia distat stadiis septuaginta (ut inquit Strabo). Hoc precor extremum: adhuc resellit quod dixit Pompeius: uidelicet ut sit locus tutus quo me conferre possim: siquid aduersi contigerit: illa conuerso dicit si uictus fuerit: quocumque potius nauiget: quam ad insulam Lesbos: quia ubi Cornelia erit: eo coniciet Casar Pompeium se contulisse amore coniugis. Deflecte. q. c. l. q. ad insulam Lesbos. Victa arma: quod uictus fueris a Casare. Tutius fuga: ut salutem tuam nisi in fuga constituas. Commiseris undis. i. ut nauiges ad aliquod locum tutorem. Infaustam: infelicem. i. uictam. Sic fata re. haec ubi dixit Cornelia statim surrexit et strato: ubi cum Pompeio qui secebat & noluit animi supplicium curamque differre: quando semel erat distigenda a Pompeio: statim hoc facere properauit & auerit se ab illius conspectu: post hac uero Pompeium non uidit: donec uictus a Casare. Tormenta: absentiae uim. Nulla mora: quia statim ab eius conspectu aufugit. Non moesti pectora: non sustinuit amplexum Pompei nec brachia collo circumdedit: ut consueuerat.

Præcipitantque suos luctus: neuterque recedens
Sustinuit dixisse uale. uitamque per omnem
Nulla fuit tam moesta dies: nam caetera danna
Durata iam mente malis firmaque tulerunt.
Labitur infelix manibusque excepta suorum
Fertur ad aequoreas ac se prosternit arenas
Littoraque ipsa tenet tandemque illata carinae est.
Non sic infelix patriam portusque reliquit
Hesperios saui premerent cum caesaris arma
Fida comes magni uadit duce sola relicto
Pompeiumque fugit. quae uox sibi proxima uenit
In somnos: uiduo tunc primū frigida lecto.
Atque insueta quies uni: nudumque marito
Non herente latus: somnoque saepe grauata
Deceptis manibus uacuum complexa cubile est.
Atque oblita fugae quae fuit nocte maritum.
Nam quis flamma tacitas urgente medullas
Non iuuat in toto corpus iactare cubili.
Seruatur pars illa tori: caruisse timebat
Pompeio: sed non superi tam laeta parabant.
Instabat miserę magnum quae redderet hora.

OMNIBO. Præcipitantque suos luctus festinant separationem: quae utriusque luctus causa erat. Neuterque recedens: & cum separaretur uir ab uxore nec illud dixit quod extremum dici solet uale. Vitamque per omnem: per omne uitae tempus quo Pompeius & Cornelia disuncti sunt: nullum diem tam molestum uiderunt. Nam caetera danna: quia post cladem acceptam iam animus iduruerat ut fortius fortunam aduersam pateretur Durata mente: id est forti animo. Labitur infelix: quia exanimata est propemodum absentia uiri. Manibus excepta: intra manus suorum suscepta. Fertur ad aequor. ut naue imposita uehatur ad insulam Lesbos. Littora: ubi parata nauis erat. Illata: imposita. Non sic infelix: dicit maiore dolore discessisse ab Epiro Cornelia: quam discesserat ab urbe Roma: quia cum discederet a patria comitata est Pompeium: nunc uero descendens ab Epiro sola uirum suum relinquere cogebat. Hesperios: italos. Fida: quae nunquam uirum in ulla fortuna deseruit. In somnis: sine somno: quia tota nocte uigilauit. Insueta quies uni: quia non sola dormire consueuerat. Vacuum. s. uiro suo. Deceptis. n. quae oblita erat uiri sui absentia quae cum amplecti crederet lectum uacuum amplectebat. Fuge: quia somno oblita erat a uiro se distigenda. Nam quis flamma: quis igitur arderet amor Pompeii Cornelia: tantum locum in quo iaceret consueuerat Pompeius reliquit: ut totum lectum lustraret. Pars illa: in qua solebat iacere uir. Caruisse: timebat Pompeio: nemo timet quod euenit sed

euerturū est. i. abstinēbat se ab eo loco tanq̄ incerta an pōpeius adesset. Nō tam laxa: quia hoc satius fuisse q̄ a Casare uici: sed uinci a Casare fecit ut Pōpeio cornelia non careret: q̄ statū ut uictus esse cōtulit ad Corneliā.

Io. Sulpitii In Sextum Lucani Interpretatio.

Ostq̄ castra duces: cū Antonius nym-
p p phei appulisset receptusq; eēt lyssi post
otacili fugā Casar ut cū eo se coniun-
geret. Pōpeius ut uenienti se opponeret prope-
rabat. Cumq; is castra non multum distantia po-
suisset & Antonius unum diem in castris se reti-
nuisset Casar ad eū peruenit pompeius ne duo-
bus circūclauderetur exercitibus ad Asparagū
se cōtulit: castraq; posuit. Casar uero missa una
legione cum ducentis equitibus in Thessaliam
& atholiam unde legati uenerāt pollicentes oēs
ciuitates eius imperata facturas i macedoniam
iter arripuit expugnatoq; in itinere oppido pati-
norum tertio die ad pompeiū peruenit iuxtaq;
eum posuit castra & postridie eductis omnibus
copiis acie instructa potestate decertandi pom-
peio fecit. Sed cū suos ille cōtineret postero die
Casar magno circuitu difficili angustoq; itinere
Dyrrhachiū profectus est: Sperās pompeium
aut Dyrrhachiū cōpelli aut ab eo intercludi pos-
se ut accidit. pompeius eodem accelerans cum
prauentu casaris esset Dyrrhachio interclusus
adito loco qui appellatur petra castra cōmunit:
eo partem longarū nauium conuenire frumētū
commeatūq; undiq; comportari i perat se q; su-
is continet locis. Casar uero munitionibus ipsū
circūdedit ne ide possit exire. Cūq; ille peste hic
sane afficeretur consertū est praelium: quo pom-
peiani erumpētes fuere uictores. Propinqui pu-
pugna mente: breui pugnatū uoluntate & con-
silio. Iugis: mōtibus macedoniae ad asparagū.

Admota: uicina. Par suum: dominos rerum
sunt ipsi qui dominātur in caelo uel par suum di-
xit quia hi erant in uoluptatem spectantium deo-
rum inter se digladiaturi ut paria in arena. Ca-
pere moenia: expugnare ciuitates epyri. Mar-
temq; secundum: negligit ullam nisi de Pompe-
io habere uictoriam. Funestam mundo uotis
petit omnibus horam: lethiferum humano ge-
neri tempus tota mente desiderat. In casum: i
eventum pugnae icerum. Alea: periculum &
casus incertus. Est enim Alea omnis ludus i for-
tunae uarietate consistens traduciturq; ad euentus incertos. Hora. Periculosa plenum opus aleae tractas. plini-
us extra omnem ingenii aleam positus. Alterutrum: alterum de duobus aut suum aut pompeii. Ter expli-
cuit turmas: ter ad praelium ineundū acies ordinauit. Signa: uexilla aquilas. Testatus: promptum se osten-
dens ad euerendum romanum imperium. Exciri ad tumultus: ad prouocatiōes excitari quoniā ira castra
suos continebat. Clauso uallo: castris.

Ostq̄ castra duces pugnae iam mēte p̄p̄nqui. Hic liber cōtinet quomodo positus ppe castris ad Alo-
p rem suum a Casare: teste Appiano: & a Pompeio ad Dyrrhachium properabat Pompeius expe-
ditionem: sensimq; potestate decertandi Casari fecit: eductis in aciem copiis: qd cū recuset Casar
a Brundisio uenturos milites expectans: deinde iter Dyrrhachiū tendit quomodo etiam secutus est Casarē
Pōpeius & cū illū puenire non posset: ut cupiebat castra ad locū posuit q̄ appellat petra: eo ē Casar se cōtulit:
sā Casari tunc exercitus ois in unū aderat. Aderat uicissim & Pōpeio & ad inuicē i colle quodā magnis p̄sidiis
castra habuerūt. Et cū pōpeius se suis locis teneret: statuit eū Casar munitionibus intercludere. sed cū maiore
iopia laboraret Casar q̄ obsidebat: q̄ Pompeius qui obsidebatur: n̄ potuit tamen Pompeius. hanc indignitatem
ferre: statuitq; erumpere i casarem cum exercitu simulq; commissa pugna cum scaua supra hominem egre-
gie pugnasset: tandem eo confecto uulneribus in fugam Casariani conuersi sunt: & eos usq; ad castra Pom-
peiani persecuti sunt: unde eo die si uoluisset Pompeius de Casare & exercitu suo actum erat: Appianus
uero refert Casarem dixisse: bellum ea die finem habiturum fuisse: si hostes duces qui uictoria uii sciuisset

Alea

IO. SVLPITII ARGVMENTVM
IN SEXTVMLVCANI:

Yrrhachium in sexto dum magnus ab
d hoste tuetur
Vallatur muro in cāpis: & peste laborat.
Esurit & casar: pugnaq; erumpit aperta
Pompeius scaua uires & nobile fatum
Thessaliae q; situs: mox quae tulit illa canūtur
Hinc magicā ericto stygias ut cōsulat umbras
Sextus adit ciet illa deos: cogitq; cadauer
Tristia fata loqui: moritur qd carmine rursus

M. ANNEI LVCANI PHARSA-
LIAE LIBER SEXTVS.

Ostq̄ castra duces pugnae iam mente
p propinqui
Impoluere iugis: admotaq; comi-
nus arma
Parq; suum uidere dei: capere omnia casar
Moenia graiorum spernit: martemq; secundū
Iam nisi de genero fatis debere recusat.
Funestam mundo uotis petit omnibus horā:
In casum quae cuncta ferat: placet alea fati
Alterutrum mensura caput: ter collib9 omnes
Explicuit turmas: & signa minantia pugnam:
Testatus nunquā latiae se deesse ruinae:
Ut uidet ad nullos exciri posse tumultus
In pugnam generum: sed clauso fidere uallo:

habuisset. Iugis: Dyrrhachinis. Admotaq; cominus arma: id est constitutis prope castris cōstitere unū
q;. Parq; suum uidere dei: id est postquam dii uiderunt Casarem & pompeium pares sibi: quia dii domi-
nantur in caelo: Casar & pompeius in terra. Moenia graiorum: quia si uoluisset facile erat: sed ad id animum
intendebat: in quo sūma rerum steterat: uidelicet ut pōpeiu uinceret. Martēq; sim: qd̄ fata ei pp̄tita essent:
n̄ nihil cedere sibi existiabat: nisi Pōpe. uiceret. Et nisi de genero: licet caetera secūda cōtū: n̄ existiabat se
fatis obligatum. Funesta mundo: hanc horā qua bella ciuilia cōmittenda essent uniuerso orbi funestam: to-
ta mente petebat. In casum: in dubium. Alea fati: fortuna belli incerta: qualis est ludus aleae. Horatius. per-
culosa plenu opus aleae. Placet: q̄ ad extremū uenire pperabat. In collibus omnis: Asparagus ē agri dyr-
rhachini locus: in quo castra pōpeius posuerat: eodē Casar cū omnibus copiis expugnato oppido pratio: p
fectus: haud pcul ide castra posuit: & cū exercitū e castris duxisset: structa acie Pōpeio decernēdi facultatē se-
cit: at ubi Pōpeiu se suis locis detineri aiaduertit: cū exercitū p̄fici instituit ad ipsū oppidū Dyrrhachium:
sperans Pōpeiu haud pcul e castris exiturū esse: aut illū intercludere posse: q; Dyrrhachii oēm cōmeatū bel-
liq; apparatū Pōpeius reposuerat. nec Casar. sefellit opio: nā ubi e castris sensit Pōpeius illū exisse: ipse breui
itinere p mare nauigauit: ut ei occurreret. nā Casar difficiliori & arduo magis itinere ibat: sed ubi consiliū illud
non cessit in aliā p̄tem auersus ē: nā locus q; petra dī ignē emittentē (ut refert Strabo) haud procul a moenibus
dyrrhachii cōp̄t: ibiq; Pōpeius castra posuit eodē Casar. p̄fectus est: Pōpeius aliquas longarū nauiū eo cōueni-
re iubet. Ex omniq; Asia & regionibus q; Pōpeius tenebat cōmeatū eo cōportari iussit: id ubi Casar uidit mu-
nitionibus claudere cōstituit: sed n̄ parū p̄sūt. Explicuit turmas. i. extendit acie & pugnae facultatē Pō. se-
cit. Turmae pp̄rie sunt equitū: sed abusiue peditū d̄ntur hoc loco. Turma est nonaginta equitum multitudo
quasi terdena: q; ex tribus tribubus. Tatiensiu: Rāniū: Lucerū: terdeni eligebantur.

Signa mouet: tectusq; uia dumosa per arua
Dyrrachii praiceps rapiendas tendit ad arces.
Hoc iter aequoreo: praue nit limite magnus:
Quēq; uocat collem taulantius incola petram
Insedit castris: ephyreaq; moenia seruat.
Defendens tutā uel solis turribus urbem.
Nō opushac ueterū: nec moles structa tuetur
Humanusq; labor: facilis licet ardua tollat
Cedere uel bellis uel cūcta mouentibus annis.
Sed munimen habet nullo quassabile ferro:
Naturam sedemq; loci: nam clausa profundo:
Vndiq; praecipiti scopulisq; uomētib; aequor
Exiguo debet quod non est infula colli.
Terribiles ratibus sustentant moenia cautes
Ioniuq; fures rapido quum tollitur austro
Tēpla domosq; q̄tit: spumatq; i culmiā pōtus.

SVLPI. Signa mouet: discedit. Tectusq;
uia: occultus per loca spinosa alterū ex altero se-
quit. Praecept: celer. Dyrrhachii: haec i cher-
roneo colonia qua epidanos dicebat pp nau-
spicatu nomē q̄ uelut in dānum ituris omen eē
uidebat a romanis est Dyrrhachiu appellata ut
ait Mela. Praeuenit uel praecipit: id est praecoc-
pauit breuitori enim iuxta littus uia accelerauit.
Limite: uia termino. Incola taulantius: Tau-
lantii in lyburnia populi auctore plinio sūt ex q;
bus nonnulli iuxta Dyrrhachiu habitati se cō-
tulerunt: & ideo eos incolas appellat poeta. Est
enim incola q̄ in alterius regione ciuitateq; ha-
bitat. Insedit: occupauit. Seruat: uetē a ut cas-
saris. Ephyrea moenia: dyrrhachiu qd̄ auctōr
Strabone corcyrei cōdiderūt sed q̄ Ephyrei id
est Corynthii Apolloniā uicinū oppidū coloniā
habere ob uicinatē rem poeta cōfundit. Vel
solis turribus: etiā solo praesidio turrium: & sine
exercitu. Est enim natura & arce munita. Non
opus: Dyrrhachiu a situ laudat & non opere ho-
minū qd̄ facile a tormētis uetustateq; soluit sed
natura munitū eē ait. Opus: aedificiū. Moles
structa: fabricata compositio. Facilis cedere:
dissolubilis: facile enim corrūpitur qd̄ hominū

Dyrrha-
chium

Taulantii

Ephyrei

labore cōstruē. Cedere: ad cedendū. Vel ānis cūcta mouētib; hoc est uetustati q̄ oia diruit: Quidi. tēpus
edax rerū tuq; inuidiosa uetusta: oia cōsumit. Licet tollat ardua: quis ipse labor erigat altissima & mūnissi-
ma. Munimen: firmamentū. Quassabile: qd̄ q̄ssari eueritq; possit. Naturā sedemq;: appositio est & endia
dis. i. naturalē sedē. Vndiq; clausa p̄fundo: circumdata mari & praecipitibus rupibus. Vomētib; aequor:
id est haustos fluctus emittentibus. Debet exiguo colli: exiguus collis quo cōtinenti iungit efficit. Terribi-
les ratibus: terrentes nautas ad nauigantes: nā ex eis facile laedi possent. Cautes: saxa. Sustentant moenia: su-
stinent oppidū. Ioniumq; fures: austro ioniu turbante moenia concutiunt. Spumat: cū spuma anollitur in
sūma tecta. Huc auidam Casar consiliū cōp̄t ex loci natura. Erant enī circū castra pōpeii multi aditi atq;
asperi colles hos primū p̄sidiis tenuit castellaq; ibi cōmuniuit. Inde ut loci cuiusq; natura ferebat ex castello i
castellū perducta inuisione circūuallare pōpeiu instituit ne rei frumētaria angustia laboraret: & ut pōpeii
egratum quo ualebat inuilem redderet & ut eius auctoritatē minueret.

OMNIBO. Signa: uexilla aquilas. Testatus: se nunq̄ deesse. i. paratū esse Italiā euertere si facultas da-
ret. Ut uidet ad nullos: Casar ubi aliquando tentauit: an Pompeius uellet se permittere pugna: postq̄ id nō
perfecerat: arduo ac difficili itinere iter Dyrrhachium intendit. Tumultus: quoscunq; tumultus Casar mo-
ueret eos puifaciebat pompeius. Signa castra. Tectusq; uia: quia difficili & operto itinere dyrrhachium
petit. Dumosa per arua: unum sequitur ex altero: quia dumosa: id est tecta uia incedebat. Praecept: hoc iō
fecit Casar ut alterum ex duobus sequeretur uel e castris exiret pompeius: uel ut ipsum dyrrhachio interclu-
deret: ubi cōmeatum: & oēm belli apparatum Pō. collocauerat. Taulantius: taulanti p̄ni & p̄rei: sup epida-
nū siue dyrrhachiu & apolloniā sedes h̄nt usq; ad ceraunios mōtes: ut refert St. Ephyreaq; moe. i. dyrrhachii.

Vel solis turribus: q̄a sine p̄pugnatiōe & defensione ulla locus ille p̄ se munitus & expeditus erat. Nō opus non humana manu munitū erat: sed naturali situ: nā qua humano labore cōstruitur: licet ardua sint: tamen cedunt: uel bellis uel uetustati temporis: sed q̄ naturalia sunt fere p̄petuo durant. Hāc: urbē dyrrhachii. An nis: nanq̄ omnia tēpus edax consumit: & omnia capit. Ardua tollat: id est si humano labore munita fuerit. Naturā sedēq̄ loci: id est naturalē sedem loci. endiadis est. Claua p̄fundo: ab una parte qua collis ē opp. cōtinenti terrā cōiungit. Nō est insula: sed urbs: aut peninsula. Terribiles ratibus: est cōdita i rupibus adeo altissimis: ut qui nauigant suspicientes altitudinē mōentiū admiratione quadā attoniti fiant. Terribiles cautes: non solū admiratione sed periculi timore: q̄a si muri caderent naues frangerent. Ioniūq̄ furens: unda: ionii maris. q̄ uentis ipelluntur tantū fragorem incuriunt: ut templa & omnia mōenia cōcutiant. Furēs: uētis p̄ur batū. Spumiatq̄ in culmina: id est usq̄ ad culmina ectorum erigitur.

SVLPI. Huc: in hanc sniam. Diffusus: spar sus nā eos occupauit. Hostē ignarū: Pōpeiū i prouidū. Ducto procul: producto e colle i col lem. Metū: cōsiderat. Tantū e cespite fragili: tūmodo terra solubili. Attollere: ad attollēdū.

Metallū

Cautes: montiū partes. Euulsa metallis exci sa ex natiuis uenis de hoc uerbo diximus lib. q̄r to idq̄ significat qd̄ ulgo minera dicitur. Dō mos graiorq̄: materiā domoq̄ & urbiū epyrota rū. Extruitur: erigē munimentū. Sauius ari es: tormentū illud uehemens. Impellere: diru ere. Vlla machina: ulla apparatus & istrumē tū. Frangunt: aquant muro ut p̄ mūtiones faci lis sit discursus. Planumq̄ per ardua caesar ducit opus: a quū aggerē per altos montes extendit. Pandit fossas: effodit ante murum. Dis pōit castella: collocat arces muro munitas. Ma gnoq̄ recessu: ingenti spatio qd̄ erat mille ducē torumq̄ stadiorq̄ ut scribit Appianus. Saltus: fluosa pascua. Tesca: loca ut inq̄ Cicero aspe ra & difficilia. Sunt etiā loca augurio designa ta. Indagine: apto uerbo est usus. Est enī inda go circuitus ille inq̄tionis & retiū quo fera clau dunt. Pabula: pascua. Mutat castra. Ampli tudo seproq̄ ostendit qua tanta erant: ut itra ip̄ sa sine incōmodo castra mutaret. Flumina: di uersa peryphrafi imensū ambitū munitionum ostendit. Multa enī flumina intra ipsas oriri & lō go cursu defatigata i marē submergi dicit. Illic: intra mūtiones. Sūma operū: ultimū aggerē.

Saltus
Tesca
Indago

Intermanet: id est noctē ducit qm̄ cōtinuo itine re sine intermissione tantū neq̄bat spatiū pera grare. Nūc uetus: In fabulosa uetustaem uti tur iroina industriam celeritatemq̄ caesaris extollendo Atollat: iacet & laudet. Fabula: fabulosum est enim ipsos a phoebo & neptuno lyra: sonitu fuisse cōstructos. Iliacos: troianos qui ferunt habuisse in ambis tu q̄draginta milia passuū. Babylonia mōenia. Ambitus babylonis cuius murus ex coctis lateribus & aspal tho cōstabat trecenta sexaginta stadia dī habuisse: eā semiramis cōdidit. Testa fragili: lateribus nō duris.

Illi ābitus
Babylo
nis ābitus

OMNIBO. Huc auidā belli: postq̄ uidit se loco tantissimo tenere Pōpeiū Ca. nec idē duci posse ad pugnā cōstituit illū munimētis claudere ut idē exire nō posset. Ut uastis collibus: q̄a late loca patebant: ubi Pōpeiū castra posuerat: ergo cōstituit illū munimētis claudere. Metū terras: quātū p̄spectus erat. Nec cespite tantū id est nō satis habuit Caesar circūcludere Pōpeiū. Aggere terrā: sed muris lapideis cingere parat. Cespite: terra cū radicibus i mixta. Metallis: instrumentis ferreis: ut uectibus. Diruptaq̄ mōenia tr. mōenia q̄ oppu gnādo euerterat uisa sunt idonea ad hāc munimēta cōstruēda. Extruit. s. munimētū: qd̄ ualidū esset ad mōe nia urbis struēda. Frangunt montes: si collis obistere frangebat: & mōenia cingebat & per mōtes ducebat muros. Turrata castella: p̄pugnacula ualli. Magnaque re: & tūm terrā circūdabat: ut lucos & syluas simul cū feris clauderet. Recessus: dicitur locus seorsū positus: q̄a p̄cul a castris Pōpeiū munimenta hāc struebat.

Nemorosaq̄ tesqua: tesqua aspera & inculta loca appellauit ut Horatius: Nāque deserta & inhospita tesqua credis. Vasta indagine: hoc dixit ad feras respiciens: q̄a indago dicit circuitus retiū cū fera claudunt ne qua exire possunt. Non desunt cāpi. quīs Caesār circūdederit Pōpeiū undiq̄ munimentis ualidis ut non uiderēt exire posse: tū ita late patebat cāpus ubi cōstiterat: ut nec pabula equis deessent: cōmeatus longis aliquot nauē ex omni Asia & regionibus: quas Pōpeiū tenebat cōportari iussit. Mutat. s. tantū quantū cāpi patent. Flus mina huc etiā: aquatū mittere eq̄s poterat. Illic: in alia pte tantū spaciū erat: ut ibi fontes essent fluuiorq̄: & p̄ alucos suos in alios fluuios discurrerent. Mersa: cū descenderent per alios fluuios. Operumq̄ ut sūma: Caesār q̄a tam longa munimēta duxerat: castra in medio posuerat: ut extrema reuifere posset. Sūma princē

Huc auidam belli rapuit spes improba mētem
Caesaris: ut uastis diffusus collibus hostem
Cingeret ignarum: ducto procul aggere ualli
Metitur terras oculis: nec cespitem tantum
Contentus fragili: subitos attollere muros:
Ingentes cautes auulsaq̄ saxa metallis
Graiorumq̄ domos direptaq̄ mōenia trāffert.
Extruitur: quod non aries implere sauius
Quod non ulla queat uiolenti machina belli.
Franguntur montes: planūq̄ per ardua caesar
Ducit opus: pandit fossas turrataq̄ summis
Disponit castella iugis. magnoq̄ recessu
Amplexus fines: saltus nemorosaq̄ tesca
Et siluas: uastaq̄ ferras indagine claudit.
Non desunt campi: nō desunt pabula magno:
Castraq̄ caesareo circūdatus aggere mutat.
Flumina tot cursus illic exorta fatigant
Illic mersa suos: operumq̄ ut sūma reuifat
Defessus caesar mediis intermanet agris.
Nūc uetus iliacos attolat fabula muros:
Ascribatq̄ deis: fragili circūdata testa
Mōenia mirentur refugii babylonia parthi.

pium & finis dicunt sūma alicuius rei. Operū: id est munimentorq̄. Intermanet agris: id est in mediis agris castra ponit. Nunc uetus iliacos: Lucanus hic quasi reprehēdit poetas qui mōenia urbis Troia: nimium exu lerunt laudibus: q̄ uidelicet magni ambitus fuerint: cū cōparatione horq̄ munimentorq̄ breuia admodū fue rint. Vetus fabula: audeant inq̄ ueteres poeta: muros troianos laudibus efferre: q̄ dicant quadratā fuisse ur bem: & .xxxx. milia passuū occupasse. Ascribatq̄ deis: q̄ tam magnifica illa aedificia essent ut uiderent: non ope humana esse constructa: ideo apollinē & Neptunū Laomedonti auxilio fuisse cecinerint. Fragili circū data testa: admirent etiam mōenia Babylonis: quam semiramis cinxit lateritiis muris: ideo fragili testa dixit. Refugii parthi: quia fugientes sagittas in hostes remittunt.

En quantum tygris quātum celer ambit orōtes
Assyriis quantum populis telluris eoā
Sufficit in regno subitum belliq̄ tumultu
Raptum clausit opus quanti perire labores.
Tot potuere manus adiungere sexton abydo.
Ingestoq̄ solo phryxeum elidere pontum.
Aut pelopis latis ephyren abrumperē regnis.
Et ratibus longā flexum donare maleā.
Aut aliquem mundi quīs natura negasset
In melius mutare locum: coit area belli.
Hic alitur sanguis terras fluxurus in omnes:
Hic & thessalicā clades. libycāq̄ tenentur.
Aestuatur angusta rabies ciuiliū arena.
Prima quidē surgens operum structura fefellit
Pompeiū: ueluti mediā qui tutus in aruis
Sicania: rabidum nescit latrare pelorum
Aut uaga quū tethys rutupinaq̄ littora feruēt

ca. Arena: metaphora: a theatro & gladiatoribus sūpta: q̄ in arena cōmittunt & digladiant. Rabies ciuiliū: seuitia belli. Angusta: non qdem qd̄ breuis esset sed respectu innumere multitudinis ex omnibus regionibus mundi poterat breuis uideri. Aestuatur: sauit. Prima qdem: pompeius principio nō aduerit se a Caesare clau di. Veluti: ut qui in media sicilia est & non audit scyllā: latratus & qui sunt in media britannia oceani sonitum non percipiūt. Pelorq̄: p̄montorium iuxta quod latrat scylla. Vaga tethys: mare oceanū. Rutupina: Ru

tipium littorale britannia: oppidum. OMNIBO. En quantum tygris quantumlibet admirent: tū uideant subito & quodā tumultu tū spaciū clausū a militibus caesaris esse quantum satis esset Regno Assyriorū: ubi reges sedē suam posuerunt. Raptū: subitū: festi natum. Tygris: flu. est Mosopotamiam amplectēs. Orontes: flu. est Syria: qui Antiochiā preterlabitur: cū prius Typhon diceretur: mutato nomine ab illo q̄ in eo pontē fecit Orontes est appellatus (ut inq̄ Strabo) Tū perire labores: sed tū quīs tū opus fecerit Caesār oia incassum perire. Tot potuere manus: quātū uel litatis potuerunt afferre labores Caesaris: qui nunc perierūt: si in re utiliori consumpti fuissent. Sexton abydo: i ter seston & abydon hellepōtus est: qui facit ut ad hāc duo oppida: sine incōmodo nauigari non possit & est sensus potuisset Hellepōtū iungere ponte ut sine nauigio ab altero oppido ad alterū nauigari posset. Aby dos urbs est Asia: & sextos Europa: ut refert Solinus. Elidere. i. interrūpere. Phryxū. i. hellepōtū: in quo helle sūmersa est: sed poeta de p̄pino nomina usurpare solent: sic Vir. Dardanū p̄ Teucro posuit. Inge sto solo. i. cummulata terra: ut ponus obruerēt. Aut pelopis: aut potuerunt corinthū urbem nobilissimā a Pe loponneso separare inter quas angustis termini terrā sunt: & p̄ longū & ancipitē nauiū ambitū p̄fodere angu stias nauigabili aluco tentauerē: demetrius rex: dictator caesar. C. princeps. Domitius Nero in fausto omniū exitu. Plinius. Ephyren: nā Corintus ciuitas Pelopōnesi antea Ephyre dicta est: ut libro quarto a Plinio ostē dit. Latis regnis pelopis: id est a pelopōneso: ubi regnū fuit pelopis: nā pelopōnesus dī a pelope & μηδω insula. Pelops auctore Strabone. ex phrygia ducto secū p̄p̄o ab se peloponneso nomen indidit. Lōgā ma leā: q̄a malea est p̄montoriū laconia: qd̄ qnquaginta milia passuū intra mare p̄tendit: adeo ipellens undas ut naues persequi uideat ad id non nisi longo ambitu pueniri potest a nauigantibus: iō dicit potuisse p̄ficere: ut ad hoc p̄montoriū a nauigantibus facili ambitu & sine nauigatione perueniri posset. Coit area belli: tū ab fuerunt ut coercerent milites: q̄ hoc ipso indignabant. magis & ad bellū incitabant: ut sanguinē effunderent. Coit: includit. Area belli: spaciū in quo bellatores cōtinent. Terras fluxurus in omnes: q̄a ex omni parte orbis terrarū interfuere p̄p̄i huic bello ciuili. Thessalicā clades: eoz q̄ cū Pompeio cāsi fuerunt. Libya: eoz q̄ deinde in Aphrica cū Catone perierunt. Aestuatur: incēdit. Angusta arena: in angusto spacio littori

Orontes

Sextos
Abydos

Ephyre

Malea

Rutupia

LIBER

Ionii uel ad similitudinē arenæ theatri quasi inclusi essent cauea. Angusta: breui: quantū ad multitudinē populorū q̄ includebant: aliter non conuenit cū antedictis. Assiriis quantū populis. Prima q̄dem: adeo remota erant munimenta: ut nihil oīo Pompeius cū exercitu senserit. Surgens: crescens. Veluti media: quādam dū q̄ in Sicilia habitant etiā si turbatū fuerit mare scilicet. tñ nō sentiūt maris turbationē: ita Pompeius quis eir cundare munimentis a caesare: tñ non sentiebat. Rapidū pelog. i. Syllā q̄ iuxta pelorum est. Vir. Dextrū syllā latus: leuū implacata charybdis. nā pelorus mons est qui cū apc̄ nino continuabat: postea uel terremoto uel assiduo fluctu maris interruptus est. & cū Siciliam ab Italia diuisit fecit duo periculosa nauis loca: Syllā iam a dextra atq; charybdim a sinistra. Latrare: q̄ hanc syllā puella fuit: & cū descendisset in fontē uenenis a circe imbutum: statim hispida partes conuerse sūt in canes: illa ipsius terrore p̄culsa se cōiecit i undas: & locū illum fecit nauis periculosū. Nescit: id est non audit. Aut uaga cum thetis: circa Britanniam mare oceanū est. quod aliquando fluxum aliquando refluxum facit: adeo ut ingenti terremoto insula propemodum terrea tur: preterq̄ qui in interiore insula habitant. Rutupina: rutupe oppidum est littorale Britāniæ. ptolomeus. Iu uenalis rutupino ue edita fundo ostrea

Calydonia

SVLPI. Calydonios: Calydonia silua: i britānia meminit plinius libro quarto: p̄ qua secula producitur: q̄ p̄ oppido in etholia corripit. Ut primū: Vbi p̄peius aduertit se cōcludi a caesare a mari: dyrrachioq; nolle discedere statuit: & cū munitiones caesaris prohibere nō posset. nisi uel let praesidio decertare qd̄ eo tēpore faciendū non erat. q̄ p̄limos colles occupauit ut copias caesaris distineret: idq; accidit: Castellis enī. xxiiii. esse: etis. xv. m. passuū circuitu āplexus ē. hoc spatio pabulabā. Aggere: munitionibus. A petra tuta: a loco illo munito Tumulis: colibus. Laxet: extendat distineat. Tēdat: producat. Vē dicat: munit sibi ipse p̄peius. Septi: circumdati. Aricia: oppidū in latio ad q̄ntū decimū ab urbe lapidē: illic nemus dianæ & uirbio sacrū. illic & lacus dea. Micenæ: q̄ ab iphygenia & Ho restē q̄ micenae fuerūt: dea ex Taurica aduecta ē dedicata. de quaria scribūt auctores. Quo q̄ modo: Triangularē uidet formā designare nā a roma ad hostiam q̄ intersunt quatuordecim milia passuū. ad ariciā. xv. ab aricia ad Ostiam fere totidē. Prælapsus: q̄ prælabit. Torqueat: flectat: sed eat recto cursu. Classica nulla sonat: non dat signū pugnae a ducibus. Iniussa: temere emissa. Vagantē: errāt. Nefas: cedes. Tē ante iaculū: studio enī exercēdi laceros & emittendi iaculum milites inscii faciebāt cedes. Maior cura. p̄peius enī peste & pabulorū penuria laborabat Caesar rei frumētaria inopia uexabatur. Terræ exhauste: cura terra: priuata: herbis & pabulorum penuria. Vngula cornea decussit campum frondentem: gressus equorum euerit herbas uiuentes.

Aricia

OMNIBO. Vnda caledonios: mare turbatū illi q̄dem sentiūt: at uero q̄ in caledone interiori oppido britāniæ sūt nihil oīo maris illā tēpestatē sentiūt. Tethys. i. oceanus. Caledonios: Caledon & calidon. is. distē ferunt. nā calydo est ciuitas Etolog: quā quōdā grācia: tutamē erat: ut Stra. refert: habetq; secūdā breuē: Vir. Qd̄ scelus aut lapithis tñ aut chalydōe merēte: at uero Caledon: ut refert Pli. lib. iiii. est sylua britāniæ iterioris secūdā p̄ducta. Martialis: Nuda caledonio sic pectora præbuit urso. Ut primū uasto: simul ac sensit pompeius se a caesare circūclusū tamen nihil detrimētū sentierit: tñ pati nō potuit: quin dissiparet exercitū Caesaris: ipse etiā milites suos diuersis in locis cōsistere iussit: nā ea solitudine motus caesar explicuit suos. Agmina: scilicet sua: ut diuersis locis iuga capiēs sollicitū redderet caesarē. Petra: ut inq̄ Stra. locus est iuxta dyrrachium ignē uomēs. cui fontes subsūt qui aquas tepidas bitumēq; scatēt. Laxet: distrahāt: cū caesar diuersos locos captos a militibus teneret: P̄peius & ipse ad singulos mitebat exercitū. Tēdat: extēdat. Claudentē. f. caesarē Effuso milite: ut sparso exercitu suo exercitū quoq; caesaris spargeret. Actātū septi: dicit tantū agri circūdatū habuisse p̄peius quantū distat aricia sylua ab urbe roma aut tyberis cū recta uia sine ullo flexu a mari tyrrhenō distat. Diana micenæ: hoc aut dixit p̄pter iphygeniā quā dianā cultrix fuit: adeo ut cū pater eius illā imolaturus ēt: subiecta cerua ipsā abstraxit & eā tēplo suo p̄fecit: nā Mycenæ ciuitas grācia fuit ubi regnauit agamēnon. aricia: autē (ut refert Solinus) Orestes oraculo monitus simulach̄ scythicā dianā: quod de taurica extulerat prius q̄ argos peteret cōsecrauit: ideo sacra dicit: cōstituta fuit aricia ciuitas ab archiloco sculo: uñ & nomē tractū distat: a roma stad. c. & lx. ut inq̄ Stra. & nemoralis dicit q̄ tēplū dianæ sylua circūdat: cui lacus instar pelagi fluctuās adiacet: auctore Stra. Quoq; mō: aliā descriptionē facit: uidelicet tātū tenuisse p̄peius castris suis q̄ntū distat urbs roma ab hostia: uidelicet octo miliaria: nā tybris ab urbe defecdit i marē tyrrhenū ea pte qua ē hostia: hostia aut urbs ab anco martio cōdita appellat ab hostio. hostiū d̄ exitus quo fluius i mare defecdit: q̄ ea pte tyberis ingrediē mare. Prælapsus mō. i. lapsus p̄ mœnia. Si nūq̄ torqueat amnē: nā si uolueris metiri spaciū qua tyberis deserē i mare tyrrhenū lōgius ē. nā curuatis ripis & flexis tandē puenit

Vnda calydonios fallit turbata britannos. Ut primum uasto septas uidet aggere terras: Ipse quoq; a tuta deducens agmina petra Diuersis spargit tumulis: ut caesaris arma Laxet: & effuso claudentem milite tendat. Actantum septi uallo sibi uendicat agri Parua micenæ quantum sacra dianæ Distat ab excelsa nemoralis aricia roma. Quoq; modo romæ prolapsus mœnia tybris In mare descendit: si nusquam torqueat amnē. Classica nulla sonant: iniussa q; tela uagantur Et fit sæpe nefas iaculum tentante lacerto. Maior cura duces miscendis abstrahit armis. Pompeiū exhauste præbēda ad gramina terræ Quæ currēs obtriuuit eques: gradibusq; citatis Vngula frondentem decussit cornea campū:

SEXTVS

in mare. Classica nulla sonant: etiā nullo signo dato ipsi inter se milites exercebāt. Iniussa tela. u. unū ex re liquo sequit. iō iniussa q̄ nullū signū tuba dabat. Et fit sæpe. n. quis toto die egretentū non erat spaciū satis latū tāta multitudini: nā p̄ anguitiā loci: nō nunq̄ uulnerabāt suos: cū ipsi inter se exercebāt. Iaculū tētare. i. dū se exercebant milites iaculādo. Maior cura: P̄peius pestilētia primebat Caesare uero fames. Maior cura. f. q̄ cura pugnādi. Exhauste: euacuata. f. herbis stramie: & hanc cura erat q̄ p̄peius a bello distrahebat. Quæ currēs ob. nam licet sibi pascua essent: tamē eques dū se exercebat ita calcauerat herbas ut nihil omnino superesset. Obtriuuit: calcauit. Gradibusq; citatis: id est currentibus equis. Discussit: dissipauit. Frondentē: uiuentem campum: translatio ab arboribus: nam arborum frondere: pratorum uiuere est.

Belligeratonis sonipes defessus in aruis Aduectos cū plena ferant præsepia culmos Orenouas poscēs moribū dus labitur herbas: Et tremulo medios abrūpit poplite giros. Corporatum soluit tabes: & diggerit artus. Traxit iners cœlum fluidę cōtagia pestis Obscurā in nubem. tali spiramine nefus Emittit stygiū nebulosis aera saxis Antraq; lethiferi rabicm typhonis anhelāt: Inde labāt populi: cœloq; paratior unda Omne pati uirus durauit uiscera cœno Iam riget atra cutis: distentaq; lumina rūpit. Igneaq; in uultus & sacro feruida morbo Pestis abit: fessumq; caput se ferre recusat: Iam magis atq; magis præceps agit oīa fatum Nec mediū dirimūt morbi uitāq; necemq;. Sed langor cū morte uenit: turbaq; cadentum Aucta lues: dū mista iacēt incondita uiuis Corpora: nā miseros ultra tentoria ciues Spargere fun⁹ erat. tamē hos minuere labores A tergo pelagus: pulsusq; aquilombus aer Littoraq; & plenæ peregrina messe carinæ

SVLPI. Atonsis: depastis sine herba. Ad uectos cū pl. hoc est cū clausi intra præsepia paleis abundarent. Ferāt: sustineant. Labit moribū dus: cadit moriens desiderio graminis. Et tremulo medios: & currere nequit sed in medio cursu & flexu cadit ex inedia & debilitate. Tremulo poplite: tremēbus cruribus. Corpora: Initiū pestis ex corporibus corruptis ostendit. Tabes: corruptio. Soluit corpora: putrefecit cadauera: Diggerit: dissipat. Celū iners: aer getus. Traxit cōtagia: infectū est & in nigrā nubē defecit. Pestis fluida: pestē appellat cadaueris sanie quæ fluctat. Nefus cadauer: nefi casti ab hertule in Calydonia ad euenū fluiū ubi cētaurog sepulchrū est: ex quo terribissimus odor egredit. Placet etiā legat nefis: q̄ insula est in sinu puteolano terrū odore emittens. Eius meminit Seneca i epistolis. Spiramine: exalatione. Stygiū: mortiferū. Antraq; & ipse spelūca sub q̄bus est typhceus: q̄ in arime insula subiacet: a q̄ Nefis ipsa nō multū distat. Lethiferi: pestiferi. Anhelāt rabicm: emittit sulphureū odore. Inde: ex aere nubilo & fetore. Vnda paratior cœlo: nā facilius aqua q̄ aer inficit. Virus: uenēnū & pestilētiā. Durauit cœno: strinxit adeo uenē tres ut nō possent egerere. Iā riget: obscurabat cutis uētris duritiē. Distēt lumina: cōrūpit oculostumidus ulcerat. Abit in uultus inflāmbatur eni rubore & ulcerabant hominū ora. Seneca i cœdipo. Piger ignauos alligat artus lāgor: & egro rubor in uultu: maculaq; caput spargere leues: u uapor ipsa corporis arcē flamens urit: multoq; genas sanguine tingit: oculiq; rigent: &

Nefus

Nefis

Ignis facer

facer ignis pascit artus. Sacro: execrabilis & diro. Quāq; est et morbus quidam q̄ d̄ ignis facer de quo lesge apud Caesū libro q̄nto. Recusat ferre: p̄ dolore & grauedine sustinere nō potest. Præceps fatū: subita mors. Nec morbi dirimūt: Iā non agrotabāt: sed langore subito moriebant. Lues: pestis. Aucta: quo enī plures peribant eo: terrior erat odor & celū magnū lethiferū. Incondita: insepulta. Nā miseros: q̄m tantū mō extra tentoria efferebāt & non sepeliebāt nec exegis prosequabantur. Spargere: proicere & sparfos dimittere. Funus: exequiarum pompa. Tamen hos: Salutaris inquit fuit uentus qui a libera aggeribus regione aërem infectum pellebat. & rerum copia qua: per mare aduehebatur.

OMNIBO. Belliger sonipes: bellator equus. Ferant: offerāt. Culmos aduectos: erāt inq̄ palea ad satietatē sed eas spernebāt eq. Labit moribū dus: intercurrentū deficiebat. Et tremulo. m. dū eques sonipedē in gyrū uolueret ille plapsus in medio cursu deficiebat. Giros: reuolutiones. Corpora uiroq; & cetera iumēta corrūpebant: & aerē inficiebāt. Iners calū: crassus aer putrefactis iumētōz corporibus: nā aer crassus obscuritate in ducit ad similitudinē nubis. Tali refert: Strabo libro nono: subter calidonē cē collē Taphosū in quo Nefis & alioz cētauroz tumulus locatus cornit: equozq; tabo terribissimus odor sub mōtis radice profundit: & humor grossioribus guttā manat: q̄ quidē ob causā genicē illā Ozolas. i. mali odoris uocant: hoc a Luciano tāgit. Stygiū aera. i. pestiferū. Tali: q̄lis erit aer in castris P̄peii infectis putrefactōe corporū q̄ resoluēbant. Typhonis: gigas fuit unus ex his q̄ bellū cōtra Iouē uulerūt: postea hūc sub inarime monte occisū Iuppiter cōdidit: & quouenscūq; mouet fessum latus: sep̄ emittit aerē pestilētiē. Antra. f. mōtis inarimes. In de ex hac pestis corruptione. Labāt: cadūt. Vnda: primo quidē corrupta est unda talē ordinē tenuit Vir. cū pestilentiā describeret: q̄ autē terrā infecit. Calo. f. turbido & corrupto. Riget: durefcit cutis: primū signū erat morbi cōtracti. f. q̄ tactū cutis resisteret. Atra: q̄ nigra efficiebat cutis. Igneaq; in uultus: q̄ intentis oculis facie toruā ostēdebant: & statim pallida efficiebat. Sacro morbo: execrabilis: Vir. sacrū ignē appellat: q̄ depascit & oīa cōsumit. Feruida: nā calebāt oculi & facies ut ignē quodā mō emittere uiderent. Fessūq; caput: qd̄ ulro citroq; iactabat. Iā magis crescēte pestilētia sine ulla intermissione cadebāt. Præceps fa

LIBER

tū. i. mors uelox. Nec mediū. d. nec morbus diu consūpsit corpora sed simul ac morbus puenerat statim moriebant. Medii morbi: quia inter uitā & mortē solet intercludere morbus. quia aliquādiu & sensim corpora interimit. Turbaque cadētū: ipsa etiā corpora auxere pestilentia: nā sepliri nō poterant prae multitudine. Incōdita: insepulta. Nec miseros: nec licebat funera facere: sed extra tētoria tū eiciebāt corpora: & insepulta remanebāt. Funus erat: uidelicet e tētoris eiecisse cadauera. Tamen hos: hāc pestilentia uentus supueniens non nihil abstulit: ita ut puriore aerē relinqueret: cū pferū oī genere cōmeatū abūdaret: nā aduectitia frumēta undique uehebāt. Messe. i. frumēto. Plana carina: quia abūdabāt cōmeatibus: nā fames solet inducere pestilentia.

SVLPI. At liber: Caesar quā nūero militū erat: inferior copias pōpeiū maxias cōtinebat: Sed frumētū inopia laborabat. Idque singulari patientia milites ferebāt. Pecus ob lacī honore habebāt: & radicibus herbae quae Cara appellat lacte ad misto famē leuabant: ex hac panes effectos cū colloquii pōpeiani famē nrīs obiectaret uulgo in eos iacebant ut spē eorū minuerent. Nō pigro: non pestifero. Inertibus: uitiosis. Arcta: stricta. Surgētibus culmis: crescētibus calamis siue turgētibus istātibus se. In cibos pecudum: uescēbant enim herbis & frondibus. Dumos: spinarū fructus & mora. Foliis: frōdibus arborū ex quibus panes faciebāt. Lethūque minantes: periculosas & uenenatas. Dubias: ut sūt helle bogz Scamoniū uitis alba & nigra Mādragora.

Vellere: capere effodere. Mollire flāma: de coquere ut coria. Abrasas: lasas & ulceratas asperitate esculentorū. Diripiens plurima: rapiens & comedēs. Antehac: ante hoc tēpus. Saturū: abūdantē cibis. Ut primū: Statim ut cōstituit pōpeius erumpere media luce aciebus struetis Castella caesaris est aggressus ut per mediū os hostes euaderet. Poeta unius dūtaxat plūi meminit: cū Caesar scribat uno die sex prelia facta: tria ad dyrrhachyū & totidē ad munitiones. Cecidere in iis ex pōpeianis ad duo milia aduocati & manipulares cēturionesque cōplures: & sex signa militaria amissa sūt. Caesarianorū nō amplius quā uiginti omnibus sūt praeliis desiderati. Sed omnes qui in castello milites erant uulnerati sunt. Ex una choorte quattuor cēturiones oculos amiserūt: milia sagittarū circiter triginta in castellū cōiecta sunt. Claustris. munitionibus caesaris.

Numici castella

Permittere: cōcedere sibi ad euagandū. Dedit gnat iter raptū: spernit clandestinā fugā & sine plio. Furto: secreta fuga. Vallo ipulso: aggere percusso. Oportuna: apta expugnationi. Castella numici: siue a cōditore sic appellata sūt: siue a fluuiio eiusdē nominis cuius est ille in latio: in quo produciū penultima. Dumeta cōfraga: spineta aspera densa & se se frangentia. Agit agmen: ducit exercitū Caesarianis nō aduertentibus. Proditus: indicatus.

OMNIBO. At liber terra: hoc erat quā cōferēda manu deterrebat pōpeiu nūc dicit quā deterrebat Caesare existimabat liber ipse: quia nullis munitionibus inclusus erat sed nihilominus famē tolerauit ingentē & inopiā: ac si obsessus esset. Liber: non interclusus. Angi. i. cruciat. Sur. cul. in sege. nondū flauescētibus agris nec maturescētibus. In pecudū ce. cibos. i. ipsos iā pabulo pecudū uti capisse. Carpere dumos: more pecudū. Spoliare nemus. i. arboreas syluestres si forte nascerent fructus sicuti pruna: corna: & unedones. Lectūque minantes: & non nūquā carpebant radices herbarum quas nesciebant uenenatas esse. Herbas dubias: quia nesciebat eēt salubres an ne: sed in cōmentariis legit herbā quandā frequēter inueniebāt. cuius nomē est chara & hāc herbā lacte pmixtā in modū panis cōficiēbant: & huius herbae magna copia fuit. Refert & Plutarchus quod cū Caesar maxima opprimeret inopia: & milites radicē quandā auellerēt: & cōmixta lacte uescerent: interdū factos ex ea panes intra hostiū stationes ptercurrentes iniiciebāt: addebantque se quoad huiusmodi terra radices pduceret obsidionē pōpeiū nō relictuos: eos autē & panes & sermones in uulgus pferri pōpeius uentū ne suoz animi pfringerent: quod hostiū imanitatē pīnacemque tolerantiā sicuti ferarū exhorresceret. Quae mollire queūt: cernit etiā alios milites alia euellere quacunque molliri poterāt aqua: uel elixari quos aspera essent tū p guttur mitterēt dumō se sustinere possent. Mollire flāma. i. elixare. Frāgere morsu: id est quae dētibus possunt mādere. Per abrasas fauces: asperitate radicū & herbarū. Plurimaque humanis: & ita milites nouo genere ciboz utētes: pōpeianos omnibus rebus adūdātes obsidebāt. Ut primū libuit: nūc dicit postquā pōpeius de creuit erūpere munimentū: nō cogitauisse illū tpe noctis clam exire: sed p eā munitionū partē quae frequētius custodiret. Et: p sed. Permittere terras. i. arbitrio suo oēs terras habere: ut quacūque uellet exercitū duceret.

SEXTVS

Nō ob. i. nō occulte: nec p insidias bellū gerere parat. Furto: p furtim. Cessantibus armis: sine pugna Caesare resistētis. Latis ruinis: quas ipse p munitionū euerfionē faceret. Oportuna tū: quis non occulte exire uel letamē eam partem elegit: quae proxima castris erat. quae appellabat castella minuci: & ibi Scaua erat uir unus fortissimus omnium. Quae minuci castella uocant: Castellū: minuci uocabat: a Minucio quae custodia huius propugnaculi prefectus fuerat a caesare: id quod ex Appiano cognoscit: Vallūque (ingr) insuper tutati sūt minucio quae custodiae praefuerat quae plura tolerante: fuerit quippe clypeo eius uiginti supra centū inhaesisse sagittas: corpus sex uulneribus transfixum potuisse: hoc solū placet. Quidam a numicio flumine latii in quo aeneas perit deducere cōtenderunt: Sed non uideo quō possit sic intelligi. Dumeta: quae nascuntur in locis confragis & abruptis. Huc pulueri nullo: & ad hanc castella uenit pōpeius: quae prius oppugnare coepit: quae puluis aspici posset ab hoste. Ad nicenia: scilicet munitionis Caesaris.

Tot simul e campis latia fulsere uolcresu
Tot cecinere tubae ne quid uictoria ferro
Deberet: pauor attonitus confecerat hostes.
Quod solum ualuit uirtus: iacueret perempti
Debuerant quo stare loco: qui uulnera ferrent
Iam deerant & nymbus agens tot tela peribat.
Tum piceos uoluūt imisse lampadis ignes.
Tum quassae nutant turres lapsusque minatur.
Roboris impacti crebros gemit agger ad ictus.
Iam pompeiana caeli super ardua ualli
Exierant aquilae: iam mundi iura patebant.
Quem non mille simul turmis nec caesar e toto
Aufferet fortuna locum: uictoribus unus
Eripuit: uetuitque capi: sequi arma tenente
Ac nondum strato magnum uicisse negauit:
Scaua uiro nomen: castrorum in plebe merebat
Ante feras rhodani gentes: ibi sanguine multo
Promotus: latiam longo gerit ordine uitem.

non cōuenit. Merebat in plebe: militabat iter gregarios. An gentes rhodani: an bellū gallicū. Promotus: ad dignitatem euectus & uulneribus suis cede quam fecit. Latia gerit uitem: centurio est. Vitis enim est insignis centurionum qua solebant interdum percutere milites: Iuuenalis Nodosam posthac fragebat uertice uita: sic etiam Marcus Iurecōsultus ubi scribit de re militari: docet: silius libro. vi. Leuinus ab alta priuerno uitis latia praesignis honore. Longo ordine: multitudine militum.

OMNIBO. Tot simul e campis: nūc dicit subito aduētū suo Pompeiū ita hostes terruisse: ut attoniti pene sui ipsorū obliuiscerēt: nā ubi a gulis innumeras fulgere uiderūt: & classica undique obstrepere sic timebāt: ut uix tela in hostes mouere possent: & statim fugere oēs coeperūt: pter unū Scauā: quae aliorū ē animos in bella erexit. Latia uolucres: aquilae Romanae. Debere ferro: quae cū sint ferro uicti sūt custodes Caesaris. Pauor cōsecerat. i. cōsumperat hostes: quia territi nec tela quidem mouebāt. Quod solum. n. uirtus: in eo loco ingr ubi semel positi fuerant: ibi potius mori uolebant quā fugere. Quo stare loco: ubi positi fuerant. Qui uulnera adeo in feriores erāt numero pōpeianis: ut multo plura tela eēt quae mitterēt ab illis: quae hostes qui uulnerari possent. Peribat: frustra erat. Nymbus: multitudo teloz. Tū piceos nec solū telis ferreūque hastis utebant pōpeiani: sed et facibus ut propugnacula incenderēt. Piceos: pice incētos. Roboris impacti: impulsarietis: nā robur arietē appellauit: quo muri impellunt. Iā pompeiana: nā a gale exierant p munitionē & ferme libera loca tenebāt: cū scaua unus: fuit qui uictoriae tot militū resisteret: nā repulso Caesare circa uallū iter hoc ductor Turme: cui scaua nomen fuit: mīsa & praecleara facinora edidit: oculū sagitta saucius: hastā p fregit: deinde ueluti quippiam dicturus (ut refert Appianus) in mediū p siliū: sicuti cunctis: pōpeiani ductorē singulari uirtute cognitū ad se uocat deinde sic affat. Salua tibi simile: salua amicū: ac curatores mihi adhibe: quoniam uulnere affligor: accurētibus ad illū duobus ex exercitu pōpeiū unū aggressus occidit: alterius humerū ense deiecit: quae cū egisset seipsum uallumque reliquit. ob id ceteri rubore concitū impetu ferunt: uallūque insuper tutati sūt. Minutio quae custodiae praefuerat cōplura tolerante: ferunt quippe clypeo eius. xx. supra centū inhaesisse sagittas corpus sex uulneribus transfixū patuisse: oculū uicissim excussū esse. hos Caesar multis honoribus insigniuit. In hoc non conueniunt Plutarchus & Appianus: nam Plutarchus dicit centū ac. xx. telorū ictus in clypeo accepisse Scauam de hinc suoz ex ceptū amplexibus tuto relatū esse: quae uulnera Minutio attribuit Appianus. Iura: potestates pperitū. Quae nonnulla: unus eripuit locū Pompeianis: quem Caesar cū toto exercitu criperere non potuerat. Toto ca. i. tota

Scaua

LIBER

ni Caesaris. Strato: occiso. Arma tenente: dum arma teneret negavit uictoriam. Merebatur. p. antequam caesar subigeret Germaniam miles erat Gregarius sed uirtute sua euaserat ad dignitatem Ceterionis. In piebe ca. i. milk tabat iter gregarios milites. An feras geres. i. gallos bellicosos. Promotus: ab infimo loco militum ad centurionem. Vite: uitis est in figne Ceterionis: non ut quidam docti dicunt quod uitis in clypeo picta gestaret: sed uitis gestabat: quod milites negligentes solebant pulsare: ut ipsos propiores ad officia gerenda redderent: hoc Plinius ostendit digestorum libro quadragesimo de re militari: dicit. n. quod Ceterioni se castigare uolenti resistit: & ex industria fugerit: aut Ceterioni manu intulerit capite puniatur: & Iuuenalis aperte ostendit uitis fuisse Ceterionis. Nodosam post haec frangebatur uertice uitis. f. impacta manu Ceterionis. itidem Marialis. Vare parathonias latia modo uite purbes Nobilis & ceterum: dux memorande uiris. Longo ordine. f. militum conitantium.

SVLPI. Et qui nesciret: & qui non intelligeret quanta crudelitas sit in bellis civilibus fortitudinem exercere. Hic ubi: meditates fugam socios hac oratione arguit & retinuit. Tuta fuga: loca in quibus fugientes tuti essent. Abegit: reppulit. Et cunctis ignotus caesaris armis: Caesariani enim timere fugere non norunt. Ofamuli: Seruorum enim & pecudum est fugere: & uiuere malle turpiter quam mori honeste. Absque: cruore terga datis mortis: fugitis mortem ante quam uulnera acceperitis & intuleritis. Cumulo uirorum: mori inter fortes quorum hic sunt cadauera cumulata. Haec uel queri bustis: non queri ad sepulchra. Non ira: Irritat eos a iusta causa ira quam mox explicauit. Pietate: in caesarem & in patriam si non mouemini pietate saltem ira uos moueat. Ex cunctis: ex contemptu iram constat: nam sunt pro imbecillioribus a pompeianis electi. Ierit: irans ferit. Paruo sanguine: parua cede pompeianorum. Peterem umbras: morerem. In uultu: in conspectu si caesar me pugnantem aspiceret felicior e uita decederem. Confringite tela: iruite in ferrum nec expectate ut hostes in uos emittant. Iam: confirmate eos a spe subsidii breui affuturi. Petit longinqua: apparet longius. Securas: nil enim huiusmodi metuebat. Vendicet: recipiat. Dum morimur: moriendo pugnamus. Vox: adhortatio. Furorem: impetum & iram pugnantium. Classica: tuba: quarum concentu milites animantur. Non succedunt: non excitant. Scituri: aduerfuri. An uirtus deprensas: an uirtus a multis iniquo loco oppugnatus: posset aliud quam mortem consequi: quoniam etiam uictoria gloriam potest. Deprensas numero loco: quod: obfessa plibus & in debili loco.

OMNIBO. Pronus ad omne nefas: sicuti fortis erat: ita omne nefas facere audebat. Nesciret in armis: nesciebat ille fortitudinem non esse in armis civilibus exercendam. Virtus: fortitudo. Hic ubi: nunc dicit quantum in caestello defendendo ualuerit: quod ceteris fugientibus solus ipse perstitit. tum uerbis tum re ipsa aliorum animos excitans: Tuta fuga. i. loca tuta ad fugiendum. Abegit: impulit uos. f. ut fugeritis. Impius: ab impietate erga ducem uelstrum proficiscit. non quasi parentem uultu colit a militibus suis ducem: sed nunc cum fugerit in memores illius factos dicit. Et cunctis ignotus: nullo nunquam in bello quod cum Caesare gesseritis pauorem aliquem antehac ostendistis. Armis. i. bellis. Ofamuli turpes: inuehit in eos quasi ignauos & sine causa fugientes. Seruum pecus. i. quod seruilibus pecudibus comparari potestis. Datis terga. i. ante quam uulnus acceperitis in fugam conuersi estis. Cumulo uos. i. an potestis uos fugere turpiter: ut nolitis potius inter stragem caesorum iacere: quam turpi fuga uitam quaerere. Viroque. f. caesorum. quod d. fatius est mori fortiter quam turpiter uiuere. Bustis. i. ad sepulchra: ut postquam pugna desiderit uos qui inter caeteros fortiter occisi fueritis: et ad rogum a uestris sociis quaerami. Non ira saltem: nonne inquit ira uos saltem accendit si non pietas. Et cunctis: ex omnibus custodiatis Caesaris castella. Fleat: quod uos caeteris inferiores uirtute putaret. Non paruo sanguine: si uos fugere uultis: retinere non potero: sed ego solus efficiam ne uictoria ista Pompeio in cuncta cedat. Ierit: transferit. Peterem scilicet. uelle ut me pugnantem uideret Caesarem: & ante oculos eius preclara haec facinora ederem: uel mihi feliciter mori uiderem si per ipso fortiter dimicans ante oculos eius oppeterem. Felicior: quam si abesset. Laudante: quia inuitus Pompeius uirtute meam probabit. Confringite. f. uos hostes. Pectoris incursum. i. resistere pectori meo. Iugulis. f. meis. Iam longinqua puluis: iam puluis quod excitatus est in hoc tumultu peruenit ad oculos Caesaris: simul etiam fragor auditus est. Vicimus o socii: ne dubitetis si possimus hoc castellum tenere: quoad Caesarem ueniet: morientibus nobis uictoriam Caesarem consequetur. Vendicet arces: scilicet defendet

Pronus ad omne nefas: & qui nesciret in armis
 Quam magnam uirtus crimen civilibus esset.
 Hic ubi quaerentes socios iam Marte relicto
 Tuta fuga cernit. quo uos pauor inquit abegit
 Impius: & cunctis ignotus caesaris armis:
 Ofamuli turpes: seruum pecus: absque cruore
 Terga datis mortis: cumulo uos deesse uirorum
 Non pudet: haud bustis inter quod cadauera quarit
 Non ira saltem iuuenes pietate remota
 Stabitis: ex cunctis per quos erumperet hostis
 Nos sumus electi: non paruo sanguine magni
 Ista dies ierit: peterem felicior umbras
 Caesaris in uultu: testem hunc fortuna negavit
 Pompeio laudante cadam: confringite tela
 Pectoris incursum: iugulisque retundite ferrum.
 Iam longinqua petit puluis sonitusque ruinae:
 Securasque fragor concussit caesaris aures:
 Vicimus o socii ueniet qui uendicet arces
 Dum morimur mouit tantum uox illa furorem
 Quantum non primo succedunt classica cantu.
 Mirantesque uirum: atque auidi spectare sequuntur
 Scituri iuuenes: numero deprensas locoque
 An plusquam mortem uirtus daret ille ruenti
 Aggere consistit. primumque cadaue a plenis

SEXTVS

do munimenta. Mouit tum uox: non ita accendunt tubarum clangore ad pugnam animi militum: sicut nunc oratione saeuae accensi sunt. Primo cantu. i. primo belli signo. Scituri iuuenes: id est ueniunt spectaturi uirtute saeuae: & cognitari an uirtus numero inferior & loco plus aliquid praestare posset quam fortiter mori: uidelicet quod unus uinceret uniuersum Pompeii exercitum. Loco: quia superiores erant Pompeiani: ipse uero inferior. Ille ruenti. f. aggeri consistebat. quasi tergo eum sustentaturus. Consistit: firmat. Primumque cadauera: cadaueribus protelis utebatur in hostes: & sic eos obruebat. Plenis: subaudi de.

Turribus euoluit: subeuntque obruit hostes
 Corporibus: totaque uiro dant tela ruinae
 Roboraque & moles hosti sequi ipse minatur
 Nunc sude: nunc duro contraria pectora coto
 Detrudit muris: & ualli summa tenentes
 Amputat esse manus: caput obterit ossaque saxo.
 Ac male defensum fragili compage cerebrum
 Dissipat: alterius flamma crinesque genasque
 Succendit stridentque oculis ardentibus ignes.
 Ut primum cumulo crescente cadauera murum
 Aequare solo: non segnior extulit illum
 Saltus: & in medias iecit super arma cateruas.
 Quam per summa rapit celerem uenabula pardum.
 Tum densos inter cuneos compressus & omni
 Vallatus bello uincit quem respicit hostem.
 Iamque hebes & crasso non asper sanguine mucro
 Percussus saeuae frangit non uulnerat hostem.
 Perdidit ensis opus: frangit sine uulnere membra
 Illum tota petit moles: illum omnia tela:
 Nulla fuit non certa manus: non lancea felix:
 Parsque nouum fortuna uidet: concurrere bellum
 Atque uirum: fortis crebris sonat ictibus umbo.
 Et galeae fragmenta cauae compressa perurunt
 Tempora: nec quicquam nudis uitalibus obstat
 Iam: praeter stantes in summis ossibus hastas.

SVLPI. Euoluit: in hostes immittit. Obruit corporibus: interimit ictibus cadauerum. Totaeque uiro: Omnis materia erat ei telum. Virg. rimant telum ira facit. Moles: saxa. Sequi: corpus suum quod uidebat uelle in hostes immittere. Sude: palo. Conto: pertica. Detrudit pectora contraria: repellit contrauenientes milites. Manus: ascendunt. Obterit: frangit. Dissipat: dissipat. Compage fragili: galea uel casside debili. Ardentibus oculis: in quos telum ignitum immiserat. Ut primum: Postquam cadauerum cumulus e muro aequatus in medios hostes se se immisit. Cumulo: congerite cadauerum. Solo: Solum intelligit struem illam & locum: qui ipsos sustentabat. est enim solum omne quod aliquid sustinet. Quam per summa: quam pardus celeritate sua per uenabulorum acie saltat iter uenatores. e autem pardus leonem simum nisi quod iubis caret. Compressus: obfessus. Vallatus: circumdatus. Cuneos: multitudines pedum quae iuncta cum acie primo angustiores deinde latiores procedunt. Omni bello: toto qui in eum pugnat exercitu. Quem respicit: solo enim aspectu perterrebat & terram seriebat. Mucro hebes: ensis obtusus. Non asper sanguine: non obfusus cruore qui crebris ictibus excuciebatur. Perdidit opus: amisit uulnerandi officium. Frangit sine: interfratio est. Tota moles: acies pugnantium. Nulla manus fuit: non certa: oes uel ipsi uel scuto seriebant. Nouum par: inauditum certamen: quod in unum pugnant innumerum. Bellum: uniuersas Pompeii copias. Umbo: clypeus. Fragmenta: frustra quae ipsius caput uexabant & uulnerabant. Compressa: restricta. Nec quicquam nudis uitalibus obstat: nihil prohibet quominus feriat in uitalibus hoc est in locis in quibus est uita summa: ut in precordiis femore iugulo cerebro post aurem & musculis quibusdam.

Solum
 Pardus
 Cuneus
 Vitalia

Nec obstat: nam inermis iam erat: & tantummodo hasta corpori & scuto affixa ipsam defendebant. OMNIBO. Corporibus. f. suorum. Totae ruinae: scilicet murorum erant protelis saeuae. Robora: ligna munimenta. Moles: saxa. Hostique se ipse minatur: nam saepe simulabat se uelle precipitem dare: & interea illi pedem referabant. Sude: pro sudibus sudes proprie dicitur palus acutus & praestus ut durior sit. Coto: hastili. Amputat: praecidit ensis manus eorum qui ascendere uellent aggerem. Caput obterit: saxis. Fragili compage. i. fragili galeae iunctura. Ut primum cumulo: similitudo: sic saeua pugnat contra hostes sicut Pardus ubi uulnus acceperit sauior fieri solet. Cumulo crescente: cum iam tota caesi essent ex hostibus: & etiam corporibus quae turribus coniecerat in hostes ut cumulum fecisset aequalem munimentis: tunc ille transiuit agili saltu: non aliter quam pardus solet per media arma & uenatores stralire. Arma. f. hostium. Rapit: raptum trahit. Tunc densos: & cum transiuisset cum summa omnium admiratione uallum & cadauera quasi rem gessisset supra uires humanas admirati sunt omnes & quencumque toruo uultu conspexisset: illi pauorem incutiebat. Compressus: coarctatus undique. Omni bello: omni exercitu rem pro persona posuit. Inter euneos: inter ordines & manipulos Pompeii. Vincit quem respicit: quod hostes oculos eius sustinere non poterant. Iamque hebes: iam ensis saeuae: crueta lubricus factus erat: ita ut hostem uulnerare non posset & obtusus erat crebro ictu: adeo ut hostem non uulneraret: sed nimia ui confringeret. Hebes: obtusus nimio & crebro ictu. Crasso san. ga lubricus erat. Ensis opus: quia opus ensis est ut incidat: nunc autem membra frangebat. Illud tota premit moles: id est in eum totus exercitus conuersus erat. Incerta manus. i. omnes milites eum uulnerarunt: ita tamen ut uulnus ad uitalia non perueniret. Parsque nouum fortuna: par semper de duobus dicitur: sicuti hoc loco pro uno uniuersum exercitum Pompeianum ponit pro altero solo saeua. Concurrere: manum conserere. Umbo: clypeus: umbo autem proprie est media pars clypei eminentior. Et galeae fragmenta: quae iam tot ictibus percussa erat galea: ut fracta in ipsis temporibus impremeret. Perurunt: exulcerant. Nec quicquam: densa inquit hasta corpori saeuae infixae ipsam & uita

lia præcipue tanq̄ sylua ptegebant. Nndis: iam detectis uitalibus.

Phalarica

SVLPI. Quid nūc: Irrisio in pōpeianos cū laude scaua. Ictus: percussiones quæ nūq̄ scaua interimēt. Phalarica: genus teli missile quo utunt̄ ex phalis id est ex turribus & editis locis. Est aut̄ in modū hasta ualido ferro prefixa intra tubū cuius hastile sulphure resina bitumine & stuppis conuoluit̄ infuso oleo q̄ incendiarium uocant. & e balista emittit̄. Vibrata neruis tortilibus: emissa funibus q̄ fiunt ex capillo maxime muliebri: uel e neruis q̄bus tendit̄ balista ut docet **Victruuius**. Pondera muralia: saxa ingenzia. Aries: trabs serrata. Balista: tormētū quo saxa emittit̄ & hasta. Limine portæ: e munitio nibus quas egredi uultis. Stat murus: stat p̄ muro q̄ non facile dirui possit. Credi: cōmitti & fidere clypeo ipsū abiecit: ut sinistra etiā posset hostem ferre. Vacasse: nō exercere. Aut uixisse: statuerat enī illic pro caesare mori. Solus obit: hoc est infert̄ & patit̄ tot uulnera quot innumeri bellantes pati inferre q̄ possent. Siluā: multa tela. Fessis gradibus: languido corpore. In quē cadat: in quem se se immittat. Par mōstris pelagi: Par cetis hoc est ingēbus piscibus in quoz tergis frutices & arbores oriūt̄: eminent enim supra mare in formā scopulog. Libycæ sic: Scaua cōparat elephantio. Ab armis densis: a multis uenatoribus. Missile: telū. Tergo squalētū: corio duro & squalido. Harētes: affixas. Cute mota: corio cōcusso & tumefacto. Citra cruorē: & tela ad sanguinē nō perueniūt̄: sed callo & corrii fordi inherēt. Tot facta: tot uulneribus unus perire non potest. Dictea: Dū acriter pugnat̄ ret oculū sagitta faucius hastā perfregit. Inde pōpē centurionē sibi notū sic est allocutus. Salua tibi similē salua amicu: ac curatores mihi adhibe. Ad hæc uerba cū duo accurrerent unū occidit & alterius humerū ense deiecit. ut tradit **Appianus**. Dictea: cretēsi. Gortinis arūdo: sagitta cretēsis a gortina oppido i creta ubi calamī nascunt̄ sagittis apūssimi. Certior omni uoto: q̄ felici successu ultra desiderū emittentis eū percussit. In lae uū orbem oculi: periphraſis in oculū lae uū.

Gortina

OMNIBO. Quid nūc uesani: nūc apostrophat **Luca**. ad Pōpeianos reprehēdēs q̄ putant posse interficere telis lacertorū uiribus immixtis sed hoc frustra tentant. nā ad opprimendū tantū uiri robur necesse est ut tormenta in illū mittant. Leuibuscq̄ sagittis: hæc tela nunq̄ ad uitā penetrabāt. aut tortilibus. i. qui torqueant. Phalarica: maioris teli genus quod neruis ac funibus torquetur: cuius formam **Liuius** ostēdit: erat inquit telū missile hastile ab ligneo & cætero tereti: præterquam ad extremum: unde ferruq̄ extabat: id sicut in pilo qua dratum stappa circumligabant: lineabantq̄ pice: ferrum autem tres in longū habebat pedes: ut cum armis urāſ figere corpus posset. Sed id maxime etiam si hæſisset in scuto nec penetrasset in corpus pauorem faciebat: q̄ cum medium accensum mitteretur: conceptumq̄ ipso motu multo maiorem ignem ferret arma omitti cogebat: nudūq̄ militem ad insequentes ictus p̄bebat: ideo phalarica sūt appellata: q̄ a phalis id est turribus ligneis mitterent̄: ut consulit ante phalas id est turres ligneas. Muralia: id est pondera instar muri: i illū reuoluta operiment eū. Aries ferro: pro aries ferratus. Balista: a βαλλω id est iacio instā sunt: q̄bus maiora saxa mittunt̄: ut inq̄ **marcellus**. Stat non fragilis: postq̄ Pompeianos increpauit nūc redit ad id q̄ instituerat. Scaua non unus miles erat: sed quasi murus q̄ Pompeianis obiectus esset. **Pom. ten.** ne possit erūpere. Iam pectora: iam ita spernebat uitam suam & hostiū tela puifaciebat: ut clipeū cū cæteris armis abiecerit: & solo corpore telis hostiū resisteret: ideoq̄ abiecit clypeū: ne leua ociosa eēt. Armis. i. scuto nam arma de scutis dictū tur eo q̄ armos tegant. Vacasse: ociosa fuisse sinistra: loris clypei ipeditā: ne cum hostibus pugnet. Culpa sua: scilicet si se clypeo protegeret. Obit id est adit: ut manus obit magistratus id est adit: nam ob pro ad ponitur. Densamq̄ ferens: per similitudinem ostendit qualis fuerit scaua: quale dicunt cæte uideri cuius tergo inascitur silua. Cæte autem est genus maioris piscis adeo immensū: q̄ dicunt eminere tergo supra maris undam: & nō nunq̄ tergo eius syluas innasci: quæ cum mouetur. & sylua moueri uidet̄. **Nearchus** Auctore **Strabone** libro. xv. magnitudinem Cætorum uicenum & ternum passuum esse refert: ita cum moueretur scaua quasi secum syluam in corpore gestare uidebatur. Gradibus fessis: quia exhausto sanguine non poterāt diu nus persistere. Libycæ sic belua: alia similitudo quemadmodum inquit in libycis agris uenatores persequuntur elephantēs: & tela quidem in terga mittunt quæ licet corpori figantur: tamen ad uitalia non ueniūt: eodem mō in pugna dō se hēbat scaua. Elephantēs Italia āno urbis cōditæ: q̄ drigētē simo secūdo i **Lucanis** primū bello **Epitōnico** uidit̄: & boues **Lucas** idē dixit. ut inq̄ **Solinus**. Missile. hastile: Re percussū: retro icussū. Sālcū: duro

& aspero tergo. Mota cute: quæ cū se excusserit eiecit tela leuiter fixa. Viscera: uitalia mēbra: Citra: cruorē. i. nondū perucnētia ad cruorē. Stant: erecta sūt. Nō explent. i. multa uulnera nō sufficiunt ad unius moratē. Dictea: a peul. & cū ita staret immobilis ecce fatigator q̄dam specularus locū armis nudū sagittam direxit: & oculum cuspide traiecit. Gortynis harundo: sagitta gortynēsis: coryna ciuitate Cretæ: de qua. **Vir.** Perducāt aliqua stabula ad coryniā uaccæ. Dictea. i. cretēsi: nā Dicte mons est Cretēsis: ut refert **Strabo**: cōstat aut̄ Cretēsis sagittandi fuisse peritissimos: Nā ut inquit **Solinus** Creta prima remis ac sagittis potuit. prima litteris iura iūx̄ **pyrricho** repertore equestres turmas: prima docuit lasciuas uertigines iplicare: ex qua disciplina bellicæ rei usus datus: ideo per excellentiā dixit gortynis. Certior oī uoto: quæ plus effecit q̄ spabat sagittator.

SVLPI. Ille rumpit: hoc est Scaua cū oculo ferrū educit. Alii tradūt cū hastam perfregisse. Vincula: Neruofas radices quibus oculis continēt. Calcat: pedibus premit. Pānonis haud aliter: Non secus iquit urfa telum quo uulnerata est appetit. Pānonis: Pānonia regio terminat̄ noricis Danubio Illirico & dalmatis. Libys: uenator uenator libycus. Amentauit: iecit ex Amento: hoc est ligula qua telo inectitur. Habena: amento. Impedit: inuadit. Receptum: quo uulnerata ē. Circuit: circueūdo conat̄ apphendere. Fugietē secū: q̄ secū cōuertitur: uel quā fugiens fert. Perdiderat uultū: Ira & acrimonia in uultu nō noscebat: nam euulso oculo cruenta q̄ facie terrorē hosti minus incutiebāt. Cruento: hymbre: fluxu sanguinis. Latus fragor: Cōclama uere pompeiani ubi scauam uulneratū uiderūt nō aliter q̄ si caesare uulnerasset. Furoris: iram. Et a uultu: composuit enim uultū ad misericordiam cōmouendā. Collatura mea: ad meā mortē nō opus est uulneribus sed fat erit e uulneribus tela educere ut sāguis emanet. Sit scaua relictū: efficit ut uideat̄ potius caesare relictū quæ cū gloria pro eo perisse. Honestæ: laudata. Recto mucrone: intenta cuspide. Membraq̄ captiui: cū sublimē portare tentaret. **OMNIBO.** Ille: ubi sc̄sit se uulneratū extra xit sagittā cū oculo & terra: impactā pedibus calcavit. Moras &: pro. i. sit enim ephexegesis. Vincula neruorū: quæ cuspide sagittæ retinebāt: sed neruos oculi radices appellat: quia neruis q̄bus dā q̄si radicibus stabilitū sūt: idē dicit̄ fuisse moras telorū. Pānonis haud aliter: nō aliter telū euulsi cū oculo q̄ urfa Libycæ q̄ ubi sagittā in corpe acceperit tetat̄ ipsā denubus euellere. Pānonis: Pānonia (ut inq̄ **Solinus**) regio p̄cedit i noricū usq̄ agrū: deinde **Mœsias** cōiūgit̄: in ea saui urfi nascūt̄: sed ponit speciem pro genere. Libys: id est uirgo libycæ uenatrix: sic **Vir.** dicit̄ consuetudinem esse libycarum uirginum agitare feras: ut **Virginibus** tyriis mos est gestare pharetram: uel libys: id est uenator libycus est enim hic libys generis masculini. Martialis: Et libys i longo puluere sudet eques. Amentauit: iaculata est: & contorsit. Habena: sed proprie amentum dicitur lorum: quo dignitati iaculantis imissi uehementio rem ictum inferūt: unde uerbum est amentare. Impetit: inuadit scilicet dentibus. Secum fugientē: quia dū se mouet: mouet̄ & sagitta. Perdiderat uultum rabies: postq̄ cū oculo sagittam euulsi adeo efferatus erat scaua ut iā uultū omnino mutauerit. Perdiderat: inflāmauerat. Imbre cruento: quia euulso oculo sanguis in faciem effusus est. Latus fragor: clamorem inquit sustulere **Pompeiani** existimantes nunc demū scauam latiferum uulnus accepisse. Maiora uiris: non maius gaudium habuere Pompeiani: cum uiderunt sanguinem ex oculo uulneratū scaua exire q̄ si sanguinem uidissent ex corpore **Caesaris**. Sanguine paruō: id est unius militis. Ille tegens alta: cum propemodum deficere uideretur scaua simulauit lassitudinem: & q̄ si uultu mitior factus ita allocutus est hostes: Parcite mihi: iam uobis cedentū non opus est tela in corpus meū cōtorquere: nam satis erit ad mortem si fixa corpori tela euulseritis: cum his enim omnis sanguis exibat: & uita mea discedet: sed ante obsecro ut me afferatis in exercitum uestrum: ut exemplum omnibus potius sim **Pōpeianæ** partis comprobata q̄ honesta mortis: hæc cum dixisset quidam **Aulus** demens credidit ita esse & accessit ad Scauam: & medium complexus armis omnibus credebat se posse illum in castra Pompeii subleuare: sed non prouidit mucronem: quem ille tectum habebat: quoad iugulum eius transflixit: & ipso oculo sic eam inquit quicunq̄ Scauam uictum putabit. Alta: id est profunda: **Virgilius**. Premit altum cor de dolorem. Virtute remota: id est uirilitate: quia non iam sicuti uir fortis & robustus: sed mitior factus erat. Parcite. i. tela in meum corpus conicere. Hic a corpore meo. Iā uulnera. q. d. satis uulnerum est.

Pānonia

LIBER

Nō eget ingestis. s. telis: sed euulsis. Et in magni uiuentē: nam exēplo meo alii moueri poterūt: ut Pompeii partes Casari anteponāt. Quā mortis ho. quia malo pres sequi Pōpeiū q̄ honeste mori. i. foriter. Infelix: uno uerbo exitum rei futurā declarat. Fulmineū: corrufcantiē. Membra q̄: ga medium complexus credebat se sublaturū hominem.

SVLPI. Incaluit uirtus: fortitudo renouata ē successuq; recreata. Subactū: uictū & subiugatū. Simile uestri: ibellē. Segnēq;: tumidū. Pōpeiū uobis: plus inquit ego cupio mori q̄ uos pōpeiū & senatū saluos eē optetis. Alus: qui alte apparebat. Dedecus hic: Aduētante nō re uera casare sed. P. Sylla liberati sunt eo dedecore pompeiani ne solū scāuā sed ipsū Casarē fugere uiderētur. Hic: puluis. Dedecus: ifamiam fugiēdi. Crimē: culpā. Ruis: moreris. Subducto marte: Nā recipientibus se pōpeianis cū nō haberet in quos pugnaret cecidit. Vires pugna dabant: ex cedibus fortior euadebat. Labētē: cadentē moriē. Defectum: qui iam defecerat. Adorāt: suppliciter uenerātur. Numē: deum quendā fortitudinis. Speciem imaginē uiuam & tractabilē. Virtus enim icorporea est. Deos deorū imagies q̄ erāt i castello & Maris simulachrū qd̄ nudauerāt. Foelix: Pathos hāc hēt oīo a fortitudine i cassum & sine uera laude cōsūpta qm̄ nō pro Iustitia & libertate sed ipie cōtra Iustitiā se exercuit: quā erit feritas & imanitas ap pellāda. Iber: hispanus. quāq; & Iberes gētes sūt ultra armenia. Cantaber: In hispania terra conēsi cāabri sunt: uerguntq; ad oceanū: & breuibus armis utunt. Teutonius: i Gallia est ut diximus libro primo. Nō tu: Valerius maximus tradit de bellis ciuilibus triumphare nō licere nec ouar & ut ait poeta Ioui capitolio spolia refferri nō poterāt. Ululare: Clamādo psequitūphantem. Virute: fortitudine. Parasti dñi fecisti rouā seruā. Nec magis: Pompeius post hāc magna celeritate inpositis sagittariis & militibus in nauibus media nocte ipse cū sexaginta cohortibus per terrā ad eam partē munitionum accessit: quā p̄nebat ad mare rescuerat enim ex trās iugis transuersum ad mare uallū nōdum illic eē deductū. Itaq; terra mariq; pugnās erupit: & in campo aperto posuit castra. Casar iis cognitis nō longe ab eo castra metatus ē: & cū pōpeiū legionē semotā aliquot cohortibus aggredere uictus ē His duobus preliis desiderati sūt milites casaris nōgenti. lx. Romani equites quadringenti & T uianus. A pleuitia centū: a Puteolis centū. a capua decē sacraui uiri: & deceni tribuni militū & cēturiōes duo & .xxx. Signa militaria duo & .xxx. amissa sunt. Pompeius eo plio imperator est appellatus: atq; hoc nomine se salutare passus est. Sed neq; in literis scripsit: neq; in fascibus insignia laurea protulit. Nec piger marte dilato: nec piger fuit: nec plū distulit. Lassat: fatigat & hebescit. Se: ipsum mare.

OMNIBO. Incaluit uirtus: occiso aulo rediere i corpore uires: uisusq; ē recepisse quodammodo robur qd̄ amiserat. Incaluit. i. durior reddita ē. Vna cade: p unius cade. Soluat atq; p̄enas: iā n̄ demissa uoce loq; bat: sed toruis oculis & acriori uoce. Pacem gladio: aliter inquit pacem pompeius habere nō poterit a militibus Casaris: nisi ille depositis armis Casarē adorauerit. Isto. i. meo. Simile uiri. s. creditis eē scāuā: ut sic ignauus sit: & mortē timeat sicuti uos o pōpeiū. q. d. nō. Pōpeiū uobis minor: ego iqt plus amo foriter mori q̄ uos defendere Pōpeiū causamq; senatus. Simul hāc effatur: p̄spexit & uidit puluerem qui erectus erat: nā Cas. audito strepitu & fragore belli ad subsidiū p̄perabat castello laboranti p̄standum. Adesse cohortes: quā tam senserant expugnari castellū. Dedecus hic belli. hic puluis fecit: ne tantum dedecus admitterent Pompeiani ut uni scāuā totus exercitus cessisse uideretur. Subducto qui marte: discedenibus Pompeianis statim cecidit p̄ lassitudine scāua. Dabat uires: idest fortis erat: dum pugnaret: quia non sentiebat sanguinem effundi. Defectum uiribus: corporis uacuum. Ac uelut inclusum: ipsum humeris gestabant non aliter quam simulacrum aliquod deorum. Viuam speciem: quia adhuc uiuebat scāua. Exornātq; deos: scilicet his te lis e corpe scāuā euulsis. Nudū marē: simulacrū martis: qd̄ sine armis relictū fuerat armis scāuā instruxerit quasi ea rum demum digna essent: quibus mars amaret. Felix hoc noīe fama: o quāta felicitas & gloria fuit: tetta o scāua: si hāc tua uirtus p libertate po. Ro. pugnasset: aut hostes ppli ro. uicisses nō ciues p ueda fuis

Incaluit uirtus: atq; una cede refectus:

Soluat atq; p̄enas scāuam quicunq; subactum

Sperauit: pacem gladio si querit ab isto

Magnus: adorato submittat casare signa.

An similem uestri segnemq; ad fata putastis?

Pompeii uobis minor est causaq; senat?

Quā mihi mortis amor. simul hāc effat & alt?

Casareas puluis testatur adesse cohortes.

Dedecus hic belli magno crimēq; remisit

Ne solum totae fugerent te scāua cateruæ

Subducto qui marte ruis: nam sanguine fuso

Vires pugna dabant: labētē turba suorum

Excipit. atq; humeris defectū i ponere gaudet.

Ac uelut inclusum perfosso in pectore numē

Et uiuam magnæ speciem uirtutis adorant.

Telaq; confixis certant euellere membris

Exornantq; deos ac nudum pectore marte

Armis scāua tuis. foelix hoc nomine fame

Si tibi durus iber: aut si tibi terga dedisset

Cantaber exiguis aut longis teutonius armis

Non tu bellorū spoliis ornare tonantis

Templa potes: nō tu latis ululare triumphis:

Infelix quāta dominū uirtute parasti?

Nec magis hāc magn? castrorū parte repulsus

Intra claustra piger dilato marte quicuit

Quā mare lassatur: quū se tollentibus curis

SEXTVS

tute fudisses. Durus iber. i. populus hispania. Cantaber: populus est hispania: quem (ut refert Suetonius & Sirabo) Augustus oppressit. Exiguus: qui uteret breuibus armis. Teutonius: populus germania: quē Ca. uicerat. Non tu bellorū: sed quia causa tua minus honesta erat: ideo nō potes gloriā consequi quā tribuissent ro. siue de Germanis: siue de gallis hostibus triumphū consequi uoluisses. Ululare triumphis: mos erat ouantem ducē qui equo uehebat ad capitolium: sequentes milites ut clamaret iō unde ouationē ab ea uoce dictam uolūt: sed tamē ouatio & triumphus differūt: nā ouatio ei dabant qui hostes incrueta & facili uictoria in fugā uertisset. Triumphus uero his qui hostes cecidissent. Infelix quāta. d. g hāc p̄mia uictoria cōsequitur p̄ liberate pugnat. Tu uero cōtra libertatē pugnasti ut patriā in seruitutē redigeres. Nec magis hāc magnus. Pompeius sicuti antedictū unius scāuā decertatiōe locū obtinere nō potuit sed nihilominus cētavit alia parte si quo modo posset erūpere: neq; enim q̄ sibi hāc parte exire nō liceret: ideo a proposito suo deterritus est: dicit autē per similitudinē multo etiā audiorē erumpedi factū Pompeiū q̄ antea sicut fluctus maris cū semel inuaserit scopulū assiduo ipulsus: tandē illud euertit. Parte ca. ubi cōstitit scāua. Dilato marte: iternū p̄ pugna.

SVLPI. Alti montis: qui altior est scopulo Scopulus enim magnis obruit fluctibus q̄ ad sūmitatē mōtis nūq; perueniūt. Ruinā serā: nam frequēter pcutiendo & exedendo montē diruit. Vicina profundo: p̄p̄na mari. Rapit: ex p̄ pugnat. Gemini: maritimi & terrestres. Arma q; late spargit: & munitōes egressus p̄ liberos campos uagat. Laxat: extēdit. Iuuat: delectat eū. Licētā permissa: quod liceat p̄missuq; ei sit mutare nouā tellurē. Sic: eruptionē pōpeiū pado stagnātū compat. Pleno ore: undāti alueo.

Sup excurrit ripas tutas aggere: super egredit r̄ pas munitas aggeribus. Cōcutit: tremefacit. Siqua tellus succubuit: siq; ps aggeris loco mota ē & euerfa. Furētē cumulū: magnā uim fluminis. Ruit: p̄teritū tēporis est. Aperit sibi campos: per ignotū cāpū fluit & a leuē facit. Terra fugit: in aliā ripā traducit. Est enim ex legibus id cōstitutum ut quod fluuius alicui agro auert ad ditq; alteri: eius domio cui additur cedat. Ignis elatus: flāma sublata uel funus ex igne ut ait Casar Die enim fumo: nocte flāma signū datur. Specula: eminētū loco. In pullos: prostratos. Prasso: sedato iādudū eum expugnatis castellis Pompeius praetererat. Frigida: nō recētā. Pax: tranquillitas & solitudo. Furorē: iram casari: quies & somnus: quod quiescerent & dormirent.

OMNIBO. Frangentē sco. ut Virgilius. Inq; sinus scindit sese unda reductos. Latus adest. i. corrodit latus oppositū fluctibus. Et sit a uerbo adeo ades adest. Serā ru. euerso tandē scopulo a fluctibus. Hinc uicina petes: capto erūpendi cōsilio Pōpeiū tegmēta galeis milites parare iubet ex uiminibus deide leuis armatura milites in scāssas iposuit: his ita peractis sexaginta cohortes ex maximis castris praefidiisq; educit: p̄ eā munimētōrū partē: q̄ ad mare p̄nebat: & his p̄cipit: q̄ fieri uelit eodēq; naues honustas aggere & leuis armatura militibus ire iubet: & quas ad Dyrrhachiū naues p̄paratas habebat. Castellā p̄fundo petēs: in castellū remonissimū: & q̄ lōgissime aberat a castris Casaris: ipetū fecit Pōpeiū: existimās qd̄ lōgius aberat Casar: hāc parte facilius erūpere posse: & q̄ p̄nebat ad mare pars illa inuaderet oportuna uisa est quia in potestate Pompeiū oīs regio erat. Vicina castella. i. munitionis partē: quā ad mare p̄nebat. Gemini maris: terrestres & maritimi: nā sexaginta cohortes milita maximis castris & praefidiis. Incurfu. i. cum impetu.

Arma q; late sp. postq; semel castella cepit: arma spargit: quā iuuabat cū libero campo posse uagari. Effuso campo: pro ipse effusus per campum. Iuuat: scilicet Pompeiū: nā sic fieri solet: ut q̄ diu in angustiis obsessi fuerint: postq; semel data licentia fuerit maxima latitia euagantur. Sic pleno padus ore: per similitudinē ostendit quomodo longe lateq; uagaret Pōpeiū exercitus: postq; data est p̄as erūpēdi: quē admodū padus cū inflatus fuerit: si partem aliquam aggeris euerit deinde effuso amne discurret: ut ui nulla retineri possit. Super aggere: cum semel aggerem superauerit. Concutit: commouet & dissipat totos agros. sic Virgilius. Sternit Sara lata boumq; labores. Si qua tellus. quia paruo etiam ore simul factū uis continere potest undationem fluminis. Succubuit: idest euerfa est. Gurgite: idest fluctu & undatione. Ignotos campos: idest per quos antea fluere nunq; consueuerat. Illos terga fugit: iurisconsulti de alluione allegant hāc carmina quod unda si ab una ripa ad alteram agrum detulerit: illius ager est ad quem unda detulerit. Vix praelia Casar. quia (ut diximus) castellum hoc longissime a maximis castris Casar. aberat post longum tempus tandem tumultu & clamore militum excitus Casar ad suos ut properē subsidium daret uenit. Specula: ex edito loco: sic enim conuenerat: si forte hostes inuaderent: ex specula ignem accenderent: ut signo dato posset: cum praesidio subuenire laborantibus. Inuenit impulsus: sed iam cuererat castellum

Iber
Iberes
Cantabri

illud Pompeius: & late agros tenebat: noua etiā castra posuerat & sūma quiete cāpos pompeii tenebat exercitus. Impulsos: euerfos. Presso: cōpresso: quia iam puluis in unum compactus erat: significat enim multo ante euerfos fuisse muros. Frigida: in cinere soluta. Accendit pax ipsa: indignatus est Cāsar: q̄ iā hostibus tuto capere sonnum liceret.

SVLPI. Veli clades: etiā certā mortē. Gaudia: pōpeianorū ex uictoria. Minax torquato: q̄ p̄fectus pōpeii castellū expugnatū seruabat.

Ruit: ipetū facit. Qui cāsar's arma: q̄ cāsarē uiso iura murū interiorē suos metu retraxit. Haud uidit segnius: nō minus diligenter p̄spexit: litote. Quā malo nauta: q̄ nauigator ad circū i mari tyrrheno cū primū tēpestas iuadit uela demittit. Muro breuior: Cāsar hoc loco geminū aggerē fecerat. Torquus i interiorē se se recepat ut fortior esset. dēsioreq; milites Cāsar'iani haberet uero q̄ exteriorē iā occupauerāt aduētante pōpeio qui suis opē ferebat: p̄ metu fugā attripectes i arma icidebāt. Potuisset hoc loco Pompeius debellare: sed cū nō instaret cāsar negauit eū uincere scire ut Suetonius ait. In hostē: contra cāsarē qui erat intra primū uallū: & in medio hostiū. Intus eum Torquatus extra pōpeius erat. Non sic atneis. Non aliter metuit Cāsar aduētū pompeii q̄ solēt Cat menses metuere: quū atna flāmā enūtit: per mōtēq; spargit. Enceladum: ignem quē gigas spirat enceladus qui esse ferē sub atna. Eggerit uacuat. Aetna torrens: flamma atnea fluēs & astuās. Defluit: discurrit in campos. Victus: territus aduētū pōpeii. Ante aciem: aū q̄ manū cū hoste adueniente cōfereret: & ipsū uideret. Cāci: quia qui timent qd sint acturi nō puidēt. Ruit i fata: in mortem incius quid ageret se p̄cipitat. Totus cruor: Potuit hic fieri omnis cades: futura ita ut pax sequerēt. Dux: Pompeius repressit milites ne cāsar'ianos persequerētur. Felix: exclamatione cum commiseratiōe. Sylla: Historiam poeta cōfundit nisi per Syllam aut pompeim ipm aut quempiam pompeianum accipiamus. Sed profecto non seruato tempore & loco: P. Syllam qui sub Cāsarē militabat demonstrat. de quo i pralio superiori ubi perit Scaxua sic ait Cāsar. Interim certior factus. P. Sylla quem descendens castris p̄fecerat Cāsar auxilio cohorti uenit cum legionibus duabus cuius aduētū facile sunt repulsi pompeiani. neq; uero cōspectum aut impetū nostrorum tulerūt: primūq; deiectis reliqui se uerterūt & loco cesserūt: Sed insequētes nros ne lōgius p̄sequerentur Sylla reuocauit: ac pleriq; existimāt si acrius insequi uoluisset: bellū eo die potuisse finire. Tibi: ad tuā utilitatē & nō ad cāsar's ut uincere Sylla potuit. Sūma scelerū: maximū inter scelera tua uidelicet quod piū generū oppugnaris.

OMNIBO. Ire i clades. i. ruere in aperta discrimina. Torquato ruit: legato Pompeii: qui in fronte castrorum constiterat cum legione una. Quicā: arma: id est qui segnior non fuit ad prouidendum Cāsar's impetū: q̄ solet esse nauta: cū tyrrhenū mare uentoz tēpestatibus tollit. Subduxit: contraxit oia uela: q̄ cū nimius inuaserit. nullū est maius remediū. Circeā: pcella: tyrrhena: tēpestati. Circes oppidū in cāpania fuit (ut inq̄ Solinus) Caius Gelius Aetna: tres filias dicit: Angiciā: Medeā: Circen: angiciā uicina fucino occupauisse: lbiq; salubri scia aduersus morbos resistentē deā habitā: Medeā a Iasone Buthroti sepultam: filiumq; maris i parasse. Circen circeos insedisit mōtes carminū maleficiis uarias imaginū facies mētientē hanc etiā ueneficā finxere poeta: q̄ illos q̄ appellerent ad litus suū in uaria ferarū genera uenenis cōuerteret. Agmina: interioris: & relicti maioribus castris se recepat i interiora: nā gemino uallo castra circū dederat relicto ergo exteriori uallo se recepat ad interiora ob hanc causā q̄ facilius breuiora castra defendere poterāt q̄ latiora. Armatos milites. Densius. i. ualidius. Corona. i. ambitu castrorū: q̄ in corona modū cōstitērāt p̄pullantes hostē ex omni parte. Transferat primū: uallū relictu a Pōpeianis ipetu suo Cāsar: cū exercitu transiuit. Cū sup e totis: sed Pōpeius q̄ de haud pcul castra noua posuerat legiōes a mediis castris subduxit: & re p̄te suis subsidio affuit. Milites uero Cāsar: q̄ iā erupērāt prioris ualli munimēta cū fugerēt uellēt & timerēt: istate exercitu Pōpeianō i hostes dū fugerēt ruebāt: siue exterius fugerēt uellēt: circūdati erāt a Pōpeio: si uero iterius in torquū icidebāt: uñ i medio ps militū capta ē. Suetonius dicit i istate Pōpeio Cāsarē negasse eū uicere scif sed alii dicūt hoc esse factū pietate Pōpeii: q̄ suis ciuibus parcere uolebat: i q̄ sentētia etiā Lucanus uidet esse. Nō sic atna: dicit nō miore ipetu iuassit Pōpeiu Cāsarē q̄ maiori uallo iclusus erat: q̄ solet iuader uicios flāmā ex mōte atna emissā: nec miore t̄ore pculfos eē cāsar's milites q̄ illi terrēmmissis flāmāz apicibus ex atna:

P. Sylla

glape regionē illā uniuersā deuastare uidēt: nā Gatinēsiū Colles alto exundāt cinere q̄ aliqui illos magno afficiēs mērore: posterioribus annis magnū terris attulit beneficiū: quippe tam lata reddidit illis uineta & singulari bonitate fructuosa: ut reliqua nulla uini nobilitate eis cōparabilis existat: ita refert Strabo. Habitā. f. p̄ pulus siculus. In uallibus atnae. i. sub radicibus montis atnae. Enceladus unus ex gigantibus: qui ausi sūt bellū inferre Ioui: quem uictum sub monte atna posuisset fertur iuppiter: cum nimio pondere pressus defessum latus mutare uoluerit mons totus tremuit: & statim flammarum ingentes globos uomit: ita ut regionē illā plārūq; depopulet. Glomerato puluere. i. iminēte Pompeio cū exercitu magno & innumēta legione. Cāci: moris: quia cācos cōsiliū hoies facit. Hostibus occurrit: si exterius Pōpeio: si interioris torquato. Fata ruit: dū timet fata i fata ruit. Vsq; ul' i pacē: et usq; ad pacē: q̄ uictō Cāsar: deinde pax fuisset. Ipse furētēs: hāc sūt uerba Pōpeii: q̄ dixit. Parcite ciuibus uestris. Felix ac libera legū: deplorat hic Lucanus euerfā libertatē Romanā dices pietatē Pompeii illi nocuisse. Libera fores si sylla: si hanc uictoria occasione talis imperator cōsecutus esset: qualis erat Sylla: actum erat de Cāsar: & libertas conseruata fuisset. Dolet heu semper: Semper inq; quod tiens nieminerit roma dolebit q̄ Cāsar: cū pio genero pugnauerat: nā hāc cā fuit: cur scelera sua Cāsar implere posset. Scelerū tuorū: quia cū pio genero pugnaui: ideo scelera tua i plena sūt. Proh tristia fata: in deploratione cōsistit ostēdēs multa deinde mala inumeratq; clades p̄secutas fuisse: quia hoc loco Pō. uincere noluerit. Tristia: infelicia infausta.

Nō uticā libyae clades: hispania mūdā
Fleffet: & ifando pollutus sanguine nilus
Nobilis phario gestasset rege cadauer.
Nec iuba marmaridas pressisset nudus arenas
Poenorūq; umbras placasset sanguine fuso
Scipio: nec sancto caruisset uita catone.
Ultimus esse dies potuit tibi roma malorū.
Exire e mediis potuit pharfalia fatis
Deserit auerso possessam numine sedem
Cāsar: & amathias lacero petit agmine terras
Arma secuturū soceri quacunq; fugasset
Tentauere suo comites diuertere magnum
Hortatu: patrias sedes atq; hoste carentem
Aufoniā peteret: nunq̄ me cāsar's inquit
Exemplo reddā patriā: nunq; uidebit
Mensi dimisso redeuntē milite roma.
Hesperia potui motu surgente tenere
Si uellem patriis aciem cōmittere templis
Ac medio pugnare foro: dum bella reilegem
Extremū scythici transcendam frigoris orbem
Ardentesq; plagas: uictor tibi roma quietem
Eripiam: qui ne premerent te pralia fugi:

scythas septentrionales. Ardētes plagas: deserta aphyrica: aethyopiā Indiā quae solis astu i festant. Victor tibi roma gete eripiā: certe nō: nec me uictore uexabere.

OMNIBO. Libyae clades: ubi religa exercitus uicta sūt cū Catōe. Hispania mūdā: ubi uictus ē. Gn. & fetus Pōpeius: sed. Gn. Pōpeius occisus ē: Sextus at p̄fugit i Sicilia. Et ifando pollutus sū. nec ē Pō. fuisset i Nilus flumie trūcatus: cuius cadauer piectū ē i undas fluminis. Infādo sāguie: nō Pōpeii sed sāguie ifandi Ptolemai Parricidae Regis. Phario rege. i. Ptolemaeo rege aegypti: nā pharos i sula ē aegypti. Nec iuba mar. Rex Iuba q̄ p̄tes senatus ppliq; Ro. seq̄bat uictus ē a Cāsarē i Africa: nā Iuba & petreius (ut refert Appianus) p̄ceptis his q̄ gesta fuerāt a Cāsarē cū nec fugā aut salutē ulterius sp̄are possēt. Inedia uulneribusq; se adiuicē tādē cōfecere. Nudus: i sepultus. Mar. ha. marmaria ē ps Libya. Placasset umbras poenorū: nā mors huius Scipiois q̄ ab illo supiore descēderat uisa ē q̄ placare umbras poenorū: q̄ cāsi fuerāt a maioribus suis: publicus. n. Scipio q̄ bello i Libya gesto cōtra Cāsarē cōstitutus ipator fuit: Appiano auctore hēmē in mari agens hostibus nauibus a casu obuius peregre se gessit donec supata eius classe seipsū interemit & cū hostes p̄p̄us supuenissent: interrogantq; ubi esset ipator: ipse respōdit: ipator bñ se habet. Caruisset uita: atas nra nō caruisset Catone: q̄ postq̄ uidit p̄fugatas eē Pompeii partes supesse reipu. noluit: sed ipse sibi mortē i uita

Marmari
da

cōsciuit: unde uticensis est appellatus: nā Cato ac Scipio: ut refert Plutarchus post pharsalicā pugnam i libyā p fugerūt: & ingētibus ibi copiis coactis ex Iuba: q opē atq; auxilia ministrabat cōtra eos casar expeditiōem egit Scipionis e exercitu superato: Catonē ut uiuentē reciperet summo studio cōtendit. Vticā: quāquidē urbē cū ille praesidio teneret: minime plio iter fuerat: postq̄ casar Catonē sibi mortē cōsciuisse cognouit acriter indolu it: tūq; inq; Cato: tibi p morte iudeo nā & tu mihi p salute inuidisti. Ultimus esse. d. p. si Pōpeius uincere uo luisset. Exire po. m. ph. ne i pharsalia bellū ciuile cōmitteret: qd̄ postea factū ē: nā ita fata uolebāt ut ibi san guis Romanus effuderet qd̄ euitari tūc potuit: si Casarē Pōpeius uicisset. Deserit aduerso pol. post cōplora tionē libertatis Romanā profectur narrare quidnam instituerit Casar: ubi enim uidit oia sibi aduersa: ex his locis statuit discedere: & i thessaliā recepit exercitū. Sedē: Epirū. Tētauerē suos: hic dicit cōsiliū habitū fuis se in exercitu Pōpeii. qdnam potissimū agendū esset: nōnulli fuerūt qui censerēt Romā redeundum esse: sed huic sententiā aduersus fuit Pompeius neq; enim iduci poterat: ut uellet bello infestari Italiā: hāc quoq; rationē fuisse dicebat: ut ab initio belli urbē desereret: ne Casar illud exercitum ducēs moenia urbis bello inuaderet: er go quod ab initio fecerat: in eo se pstitur assueerat. Comites: senatores qui cū pōpeio erant. Diuertere. i. a pposito suo remouere. Nunq̄ me ca. nō imitabor inquit pōpeius casarē qui cōtra leges romanas rubiconē trāsiiit armatus. Dimisso milite. i. exercitu: sicut leges uolūt. Hesperia potuit: si pati possem ut bello infesta retur italia: & roma periculū belli subiret: poterā ab initio belli roma cū senatus maneret in medio foro bellū perficere: sed qm̄ longe mihi alia mens est: ab hoc pposito nō deterrebō: prius q̄ bellū pfero. Motu sur gente. i. incipiēte tumultu belli. Medio foro: ut fecerat Sylla: Marius: Cinna & ceteri qui urbē inuasere. Dū bella re. sed hāc mihi mens est: ut in extremas orbis terrarū partes potius exercitum ducere uelim. q̄ bellū in italia fiat. Relegē. i. repellā: unde relegati dicunt qui sunt a patria pulsi. Scythici frigoris. i. septentrionis: in q̄ parte est scythia: hoc est usq; ad hyperboreos montes transibo uel e diuerso ibo trās torridam zonā: nā utraq; inhabitabilis ē. Victor ubi Roma: atca cū timere hostes discessi ab urbe ne te bella q̄terēt: nūc uero cū nō time am sed uincere cōperim: te bellis implicabo. q. d. nō faciam. Fugit: cum inferior essem Casare. nūc uero cū sim superior te i bellum deducam.

SVLPI. Ah potius: Dūmodo sis expers dī norū te casar possideat. Cādauiā: mons epyri qui illyricū a macedonia separat. Cōtigit: teti git. Bello quā fāta para. i. qua fata cōstituerant certare. Thessaliā q̄ pre. Topographia Thef salia iqr ab oriente brumaliosā ab occidēte astiuo peliō a meridie otrim ab occidēte pindū a septē triōe olympum habet. Sed in hoc errat poeta qd̄ iter ossam & olympum pelium: q ad orientē hy bernū est iter ponit: & ossa ad astiuū ut toleme us & libro. vii. herodotus docēt: & ipse mox di cet olympū esse cōiūctū. peliū ergo pro ossa & ossam pro pelio posuit. est autē peliū altitudo ut pli nius tradit. M. cc. .i. passū. Coercet: terminat & stringit. Auollit diem: erigit lucē suā. Quū per: ab oriente astiuo pelion est. Opponit um bras: aciunt enim in occidentē recta ab oriente li nea. Otris: mōs. Submouet me. ig. cō. repel lit meridianū solē & otri ē alestimmū indicat. Ca pur sol. leōis: astū leōis & solstitiū qd̄ ē sexto calas Iusit apud Columellā: Sole uero existēte i cācro & nō pprie in leone. Pindus: mōs qui ad occi dentē uersus a tergo zephyros excipit. Iapiga uentū quē fauorinus Caurū existimat: Eum ap puli uocāt Iapiga. Praecidit lucē: subtrahit lucē & inūbrat thessaliā: quā p eius altitudine sol occidēs spectare nō pōt. Vespere maturato: sine diei accelerato: nā prius noctē iducit q̄ sol occiderit. Habitatō: qui icolit radices olympi q̄ ab interiori pte borea uexari nō possūt. Septentriones & urfā maiorē nō cernit.

OMNIBO. Sic fatus i ortus: nūc describit q̄ iter fecerit Pōpeius: nā orientē uersus exercitū duxit: & p Cāda uiā tādē uenit i Thessaliā. Deuia. i. auia ut tutior iret. Cādauiā: cādauiā (ut iqr Strabo) mōs ē q̄ illyricū Ma cedonia q̄ disternat: circa uiā cādauiā lacus ac paludes ad Lychnidū extāt: ubi copiosa pisciū habent salia mētaria: sūt & fluuii Ionitū irrūpētēs sūmū: & i austrū uergētēs Inachus achelous: & nōnulli alii. Salsus: nā sal tuosa ac nemorosa regio ē. Thessaliā: hic ita describit thessaliā ut dicat deos uoluisse hāc regionē naturā rē iha bitabilē ēē fortasse ne bellū ciuile i ea gereret. Auollit iū: ondit a sole nūq̄ illustrari ullo āni tpe sed undiq; mō tibus ita circūdata ē: ut nec diē qd̄ itegrū uidere possit. Sūma po. i. cū altius ad septentrionē quodā mō uergēs nascit sol. At medios ignes. i. a meridie otris mōs oppositus ē radiis solis. Rapidi leōis. i. seruētis nā. xv. die Iunij surgit leo: & circa meridie sol igredit leonē: ergo tūc feruētissimus ē sol. Sostitiale ca. nā solstitiū dī q̄ sol stare ur: nec ascēdēt nec decliare p aliquot dies. Zephyrus: uētus occidentalis. Iapix: ē uētus q̄ Apuliā pstat: quē caurū ēē gelius p pmodū putat unī iapigia dicta ē Apulia: Strabo ar ait Iapiges uniuersos cognomē e quodā Iapige duxisse: quē dedalus e cretēsi mulier succēpisse dī ducēq; Cretēsisbus extitisse: iapides uero gēs illyricis gallicq; cōmixta: Auctōr Stra. ab Augusto Casare sūmo cū labor debilitatē. Aduersus: q̄ ab occi dēte pstat iō oppositus ē pido: & (ut iqr Gelius) aduersus Eurū spirat ur. Et maturato. p. q̄ mōtes oppositi sūt

Cādauiā

Thessa lia descri pto

Iapix Caurus

Ah potius bello nequid patiaris in isto: Te casar putet esse suā: sic fatus in ortus Phcebeos conuertit iter: terrēq; secutus Deuia: qua uastos aperit cādauiā saltus Contigit aemathiā bello quam fata parabat Thessaliā qua parte diem brumalibus horis Attollit titan: rupes ossa coeret. Quū per: sūma poli phcebū trahit altior astus Pelion opponit radiis nascētibus umbras: At medios ignes cœli rabidiq; leonis Solstiale caput nemorosus submouet otris. Excipit auersas: zephiros & iapiga pindus. Et maturato praecidit uespere lucem. Nec metuens imi botean habitator olympi Lucentē totis ignorat noctibus arcton.

ideo ibi citius sol occidit: nā mōtes: obstat ne possit splendore suo illustrare thessaliā. Praecedit: occupat. Ma turato uespere. i. citius occidēte sole. Nec metuens: nūc a septētriōe ostendit claudī: ut etiā aerem accipere ne queat: in thessalia qui habitat nunq̄ uidet maiorē urfam quā circa polū ueritur. Imi olympi: idest in radice eius montis thessalia. Nec metuens. i. boream: unū sequit ex reliquo: si nūq̄ uidet septētrionē: ergo nō timet boreā. Arcton: idest urfam maiorē: quā circa polū uergit. Ignorat noctibus: q̄ nūq̄ apparet.

Hos inter montes media qui ualle premuntur Perpetuis quondam latuere paludibus agri. Flumina dum campi retinet: nec peruia tempe Dant aditus pelagi: stagnūq; iplentibus unū Crescere cursus erat: postq̄ discessit olympo Herculea grauis ossa manu. subitāq; ruīnam Sensit aqua nereus: melius māfura sub undis Aemathis: aequorei regnū pharsalos achillis Eminent: & prima rhæcia littora pinu Quæ tetigit phylace: theleosq; & dorion ira Flebile pieridum: thrachin pretioq; nephandæ Lampados herculeis fortis melibœa sagittis

SVLPI. Perpetuis quondā: Thessalia: plani ties inquit olim fuit palus ab hercule desiccata. Retinet: retinebat. Tempe: locus inter ossam & olympū: quinq; miliū passū lōgitudine & ser me sex latitudine ultra uisum hominis atollētibus se dextra leuaq; leniter cōuexis iugis. Inus sua luce uiridate allabit peneus: uiridis calculo amenus circa ripas gramine. Canorus autē cō cētū accipit amnē Orcon nec recipit olei modo supernatantē. Oui. Est nemus hamona: sprupta qd̄ undiq; claudit. Silua uocāt tempe p qua pe neus ab imo Effusus pindo spumosis uoluit un dis. Peruia: patēs: nā tūc illac flumina nō egre diebāt. Nec dāt aditus pelagi: nec sinebat i pelagus labi. Implentibus: in iplēda thessalia oc cupatis. Cursus erat crescere: loco cursus cre scebat. Postq̄ discessit: postq̄ ossam ab olympo hercules sepauit & si Herodotus libro. vii. di cita neptuno siue terremoto id factū. Nereus: mare. Ruinā: ipetū. Melius: praestitisset eni ut

Tempe

Pharsalos

Phylace

Theleos

Dorion

Trachin

Melibœa

habitabilis facta nō esset. Eminent: apparuit tūc. Pharsalos: locus ubi edificatū est oppidū pharsalos qd̄ duplex est uetus & nouū: iuxta quod est tethidis sanū: & hāc orā achylli subiectā fuisse suspicantur ut ait Stra bo. Phylace: oppidū ppe thebas phthoricas ex quo fuit prothesilaus qui primus bello troiano puenit i litus primusq; celsus est. Ouidius: Sors quoq; nescio quē fato designat iniquo Qui primus danaū troada tāgar hū mū. Pinu: nauis. Rhæcia: troiana. Aequorei: nati ex nymp̄ha aequoris thetide. Theleos: oppidū: Dori on: op. magnesia. Statius libro quarto Gethico quos flebile uat Dorion: hic fretus doctas anire canēdo Aoz nias multos Thamis damnatus in annos Ore sinul Cythara q; quis obuia numina temnat Contuit praeceps: quis nō certamina phocbi Nosset: & illustres satyro pēdente celenas. Trachin: huius noīs oppida eē di ximus in phocide: & in boetia. puto autē hic eē legēdū atracē qd̄ esse apud larisam Strabo docet. Melibœa: urbs littoralis magnesia ppingua thessalia: priā phyloctetæ absq; quo sagittas herculeas afferēte troia capi nō poterat. Pratio nefanda: lampados: ob ptiū incendiū sacri. Hercules enim ea lege sagittas pharetrāq; phylo ctetæ cōcessit ut eius rogū incenderet ossaq; cōderet: & in cœlum raptum uulgaret: Iurareq; id coegit. Nefan da: quia nō licebat de rogo qd̄ effari. Lampadis: ignis & rogi.

OMNIBO. Hos iter mōtes: thessalia inter medios mōtes iclusa sterilis fuit: nec quicq; erat praeter lacum: flumina mōtibus circūdata tenebātur: ut cursū nullū haberēt: sed tū i unū cōfluētia crescebāt: postquam uero Hercules euerfo monte lacū aperuit relictus locus medius fertilis & amœnitate plenus: unde: etiā tēpe græco uocabulo appellatus ē. Strabo autē libro nono dicit cū litus altiora cāpis haberet loca motibus terræ factis ab rupta sūt: q̄ tūc uocant tēpe: & olympo abscissa ab ossa: hac peneus fluxit in mare: & orā illā siccatam reddidit: postea flumina describit: q̄ inde descenderūt. Agri. la. ager medius: q̄ nūc rertū omnium feracissimus ē: quon dā iugibus occupabat paludibus: antequā iaccessibilis exiccaret unda. Premitur: claudit. Peruia tempe: no minatiui casus est hoc loco sed apud græcos uariat. Tempe: loca amœna dicunt de quibus uide Plinium.

Peruia. i. nunc. Cursus erat: uidelicet inflari & crescere: quia decurrere nō poterāt necessario inflabantur. Postquam discessit o. eo Hercules uenit: & diligenter circūspiciens locum cognouit si aqua deruari posset: agrum in medio relictum cuiuslibet generis frugū feracissimū fore: & successio monte olympo ab ossa: aditum aqua dedit. Grauis: magnus. Manu: idest uiribus. Nereus: mare. Aemathis: ora thessalica ab aema thio Rege dicta. Māfura sub undis: q̄ si undis oppōssa māfisset nūquā ibi bella ciuilia gesta fuisset i gbus totius terrarum orbis cruor fusus est. Achillis aequorei: qui fuit filius thetydis dea maris: unde mare regnū Achil lis appellatur. Et prima: ostendit quā deinde ciuitates ibi condita fuerint: postquam stagnum exhaustum fu it. Pharsalos oppidum thessalia: cui imperauit achilles. Rhæcia: idest troiana littora: a rhæteo promon torio. Phylace idest prothesilaus: nam phylace oppidum est thessalia: ubi regnauit prothesilaus: q̄ primus fuit ausus in terram Troianam descendere: & fata impleuit: nam responsum erat quod qui primus in terram troianam descenderet: primus occideretur: & occisus est ab Hectore. Pteleos: est ciuitas thessalia: Pteum ut refert Strabo est post Antronem urbē Protefilai. Dorium: quidam montem: quidam campum eē scribunt

Dorium oppidum est magnesia. Plinius. in. iiii. c. ix. cuius hoc tempore pars nulla mōstrat: ut refert Stra bo: aliqui tamen olurin nunc seu oluran in Messenia ualle iacentem Dorū uocant: illic prope Oechalia Eu ritū est: quā nunc Andania dicitur urbs arcadia: tenuis: cuius non inuis est altera in thessalia: altera etiam in Eubœa: Ex hac proficiscentem Thracē Thaminin ad Dorū a Musica fuisse spoliatum commemorat Homerus: Achelos & pteleon: tum dorion ast ibi nūsa: Treicio: inciderāt Thaminī refonoq; canore Pri uauere uirum: oechalia tum forte profectum Regis ab euryti regno oechaliaq; creati. De hoc tidem Lu

canus intelligit. Alii autem: Flebile pieridū. quia pierides ausae sunt puocare musas: cātu: & cōuersae sūt i piceas unde et adhuc naturā tenet loquacitatis. Trachin: trachin parua urbs tracia: iuxta labadiā (Strabo) nō procul a thessalia. Herculeis: i qua habitauit philoctetes: q sagittas Hercules & arcū accepit q flāmas rogo Herculis subiicerat hercules cū uicisset atholiā: captus ē amore Ioles: oblitus Deianira uxoris filia: Oenei Regis quā singulari certamine cū Acheloo dimicās uictor sibi matrimonio cōiunxerat. Deianira cū se derelictam uideret: in memoriā rediit tunica quā a Nesso sanguine lerneae hydræ insperfa acceperat: Nessusq: uires amoris illā habere dixerat: credit illa: misitq: hanc uestē ad uirū quā cū induisset: statim uenenū ad interiora penetrauit & uiscera Herculis carpitim cōsumebat: donec ille diutius doloris impatiēs rogū sibi extruxit: & cum superimpositus esset: pcepit philocteta ut flāmas subiiceret: in cuius beneficii pramiū sagittas & arcū suū illi tradidit. Lampados. i. faci quā philoctetes Herculi supposuit. Moeliboea: urbs finitima thessalia: p̄tia philocteta. Virgilius Hic illa ducis meliboei parua philocteta.

SVLPI. Larissa: achillis patria. Potēs: caco peleo achille. Nobile argos: Strabo libro. viiii. ait Argos ipsū pelagicu pleriq: urbē thessalicā opinātur supiori tpe larissē ppinquā. Quae hac atate nullibi est: Alii nō urbē sane sed thessaloz campū hoc uocabulo nūcupatū qd̄ qdem nomē abas ex argo hac ad loca migrās iposuit. Vbi fabula: fabulosū est quod de thebanis terrigenis dicit & muro ab amphioe structo poeta uero cōfundit noīa: Nā hic indicat theba phiothicas & loqur de echionis. Echion uero unus fuit ex terrigenis natis ex dentibus draconis a cadmo casti Vbi quōdā: Agaue Cadmi filia echionis uxor materq: p̄thei fuit. quē bacchi numen spernentē sorore adiuta dilaniauit cū eum p̄ furorē aprū eē existimaret. P̄theos: p̄thei. Quasta: cū enim i bonā mētē redisset doluit qd̄ plus de filio nō rapuisset ut rogis posset iponere. Igni sup̄mo: pyra. Palus: lerna q̄ thessaliā mergebat. Discessit: diuisa ē & exhausta. Aeos: fluuius q̄ occidētē uersus i ioniu fuit. Pater Isidis: Inacus q̄ fuit argiuorū rex & p̄ lusi uersus fuit i fluuiū q̄ i peloponēso: a quo q̄ i thessaliā uenerūt hūc ētinacū appellarūt. Auectae trāsportata a Ioue i agyptū. Oeneu: p̄ deianira acheloo desposata: ide tradita herculi: sed orto iter eos certamine uictori herculi cessit: q̄ acheloo i palestra cornu cātauerat. Echynadas: Echynades ifula: sūt in sinu corynthiaco ex opposito ad eliden & in ostiis acheloi. Statius in secūdo Thebaidos Turbidus obiectas achelous echynadas exit. Oblimat: limo inficit.

OMNIBO. Larissa: ciuitas thessalia: potētissima fuit: i qua regnauit Achilles. Virgilius. Et larissaeus achilles. Nūc arāt: atate inq: nostra Lucanus arāt argos: nā argos urbs fuit thessalia: argos pelagicu dicta: Plinius. Veteres ubi fabula: de fabula cadmi superius diximus: quomodo cōdens thebas oēs focii interfecti sunt a serpente sed ex terrigenis qnq: sup̄fuerūt inter quos fuit unus Echion: hūc fociu sibi assumpsit ad cōdendas thebas: q̄s ideo poeta uocauit echionias: Strabo aut̄ refert phoenices Cadmi comites Boetiā tenuisse: & Cadmū arcem Cadmeā muro uallasse: regnū posteris & Neponibus suis reliquisse: q̄ porro arci Cadmeae thebas muro cōiunxerat: regnūq: conferuarūt: plurimorū Boetiorū imperiū adepti. Solinus uero dicit Amphionē cōdidisse thebas: nō q̄ lyra saxa duxerit: sed q̄ affatus suauitate homines rupiū incolas: & icultis moribus ad obsequiū ciuiliū pellexit disciplinā. Vbi: in qua urbe thebarum Agaue filii sui P̄thei auulsum caput rogo sup̄periniposuit: dolēs q̄ t̄modo caput filii abstulisset. Nota est fabula quomodo Pentheus interdixerat ab agro thebano bacchū: q̄ in patriā cū rediret: populos oēs sibi supplicare cogebat: & sacrificia celebrare: q̄ orgia ap̄pellata sunt: sed cū illū multitudo ingens sequeret mulierū atq: uirorū: quia sacrificia eius plena erāt libidine: i quibus epulis ac uino traditi oēs spiritu bacchi dicebant̄ affari: Pentheus cui huiusmodi sacrificia displicebāt interdixit bacchū a regno suo: sed mater eius Agaue & Authonoe cū ceteris mulieribus sequebātur Bacchū Pentheus misit primo famulos: ut bacchū ab agro regni sui abstererēt: sed cum ad eū iuissent: capti illecebris: eū cū ceteris sequebātur. Pentheus uero cū satellitibus coactus est uenire ut bacchum abigeret: ubi cū in conspectu uenisset: mater Agaue cū sorore Authonoe in furorē sunt cōuersae: mater existimauit filiū in aprū aut uitulū cōuersum: mulierēq: nō prius destiterūt quā thyr̄is & hastis mediū illū discerpere mater Agaue quā si uictoria: pramiū caput eius quod apri esse credebatur manibus gestās per mediam urbem ouansibat: quā cū ad se rediisset structo rogo caput filii cōbussit: & uehemēt̄ doluit q̄ reliquū corpus habere nō posset: ut in egra filii membra sepultura mandaret hac aut̄ facta fuisse dicit Strabo apud scolū uicū a sopra: sub citherone.

Exul: a seipsa alienata: uel exul respiciē ad illud q̄ Pentheus bacchum & oēs qui illū sequebantur ab agro suo interdixerat ergo quasi exul erat interdicto P̄thei. P̄theos: genitiuus graecus est a π̄θεος luctus. Hoc solū. f. caput. Ergo abrupta: q̄a semel data uia est stagno. Discessit in amnes: idest i multos flu. deriuata est. Inde: ex hac thessalia. Parui gurgitis: quia flu. est nō ualde latus aas aantis: Fluuit ad occasū in pelagus adriaticum Apolloniā uersus: ita a Strabone refertur. Fortior. f. aante. Pater: idest inachus pater eius: quā isis mox est appellata: nā postquā uenit in agyptum genibus flexis i ripa nili uisa ē supplicare Ioui: statimq: i priā stinā formā rediit: nam bos diu fuerat. Aucta. f. a Iunone: postq̄ eā dono accepit a Ioue. Gener. f. Achelous: Oeneus Rex Deianiram filiā habuit & procis exposuit hoc pacto: ut qui singulari certamine uictor esset:

Thebe
Echion
Agaue
Aeas
acus
Oeneus
Echynades

Atq: olim larissa potens ubi nobile quondā
Nūc sup argos arant: ueteres ubi fabula thebas
Mōstrat echionias: ubi quondā p̄theos exul.
Colla caputq: ferens sup̄mo tradidit igni.
Quēsta quod hoc solū nato rapuisset agaue.
Ergo abrupta palus multos discessit in amnes
Purus in occasus parui sed gurgitis eas
Ionio fluit inde mari: nec fortior undis
Labitur auectae pater isidis: & tuus oeneu
Pene gener crassis oblimat echinadas undis

ille Deianira acciperet in uxore: Achelous ceteros oēs superauit: deinde supuenit Hercules: qui cū eo certare cepit: Achelous se modo in leonē: modo in serpentem: tandē se cōuertit in Taurū: haud facili labore illū subigere potuit: tandē manu eius cornu cepit Hercules & nō prius dimisit quā a capite euelleret: achelous pudore compulsus se misit in undas neq: amplius uisus ē. Echynadas: echinades ifula: sūt in sinu maliaci op̄posita: acheloi hostio: De qbus lege Strabonē. Oblimat: inpinguat limo.

Et meagreā maculatus sanguine nesi
Euenos calidona secat: ferit amne citato
Maliacas sperchius aquas: & flumine puro
Irrigat amphryfos famulātis pascua phcebi.
Quiq: nec humētes nebulas nec rore madctē
Aera: nec uentos tenues suspirat anauros.
Et quisquis pelago per se iam cognitus amnis
P̄naxo donauit aquas: & gurgite raptō
Apidanos: nunq:q: celer nisi mistus enypeus.
Accipit asopos cursus: phoenixq: melasq:
Solutus in alterius nomē quū uenerit unde
Defendit titaresos aquas: lapsusq: superne:
Gurgite penei pro siccis utitur aruis.
Hūc fama est stygiis manare paludib: amnē
Et capitis memorem fluuii contagia uilis
Nolle pati: superumq: sibi seruare timorem.
Ut primū emissis paruēūt amnibus arua:
Pinguis bœbicio discessit uo mere sulcus.

SVLPI. Calydon: urbē calydonia: p̄tia me legari quā Euenus fluuius iuxta quē casus ē nesus centaurus dicit̄ separare. Sperchios: thessalia: fluuius cui achilles uouerat comas si rediisset etroia. Malliacas: Malliacus sinus iuxta pagaseum est & op̄tū. Amphryfos: fluuius thessalia: limpidis aquis apud quē appollo Admeti regis pauit armēta. Anauros: dicit̄ q̄ ex se neq: aura neq: nebulā emittat. Per se: alueo & nomine suo: Nam cū alia ingrediuntur nomē amittūt & nō per se deserunt in mare. Donauit aq: Inluit & ingredit̄ peneū qui oritur iuxta Gomphos interq: osiam & olympum memorosa cōualle defluens quingentis stadiis dimidio eius spatio nauigabilis. Apidanos: uelox thessalia: fluuius. Enypeus: lenis est sed mistus apidano fit uelocissimus. Asopos: hic fuit agina: pater: mergiturq: in epidanū & cōcitur ab eo. Phoenix: fluuius thessalia: In nomen unde peneum. Defedit: uetur. Titaresos: qui & orchos dicitur de quo plinius: Peneus accipit amnē orchon nec recipit: Sed olei modo supernatantē ut dictū ē ab homero breui spatio portatur abdicat: penales aquas dirisq: genitas argenteis suis misceri recusat. Pro siccis aruis: p̄ alueo. Manare: egredi. Memorem: orchon. Capitis: originis suae. Vilis: penei quē uilē p̄ se dicit. Timorē

Calydon
na
Sperchios
us
Malliacus
sinus
Amphryfos
Anauros
Apidanos
Enypeus
Asopos
Phoenix
Titaresos
Bœbicio
Bœbe
Bebricia

reuerentiā & cultū. Patuerūt: remansere patentia. Emissis: ductis. Bœbicio: bœbicii illic arare ceperūt & alii populi Bœbe una est ex urbibus adiacētibus Demedriadi ubi est & bebeis locus uicinus pheris. ut libro nono Strabo docet. bebricia aut̄ bythinia ē. Discessit: diuisus est.

OMNIBO. Et meagreā: alius quoq: amnis natus est ex hoc stagno. f. Euenus. hic flu. p̄terlabitur Calydon: ubi regnauit meaeager: unde meaeagreā calydonia appellauit. Sanguine nesi maculatus: accepta Deianira: cū Thebas rediret Hercules uenit ad Euenū flu. q̄ forte magnis undis inflatus erat: de se non dubitabat q̄ facile transiret: sed nesciebat quo pacto traduceret Deianira: statim se ibi obrulit Nesus Centaurus: q̄ suam operā p̄misit: ut trans amnē Deianira traduceret: hāc credidit ei Hercules: iam amnē trāserat: cum illa i ripa uiolare uoluit: illa clamorē sustulit: tūc Hercules sagittis trāssixit Nēsu: quas lerneae hydræ ueneno inspererat: moriēs ergo cognouit quo pacto se ulcisceretur: ducta iteriori ueste tradidit eam deianira: dicit̄: hac mea uestis uires habet amoris: dato operā ut hāc induat hercules: q̄a statim ad amorē tuū cōuertēt. Sperchios: thessalia: ex pelio effusus in pelagus maliacū. Maliacas: idest malaci sinus in laconia: nā Malacū laconicū a quor est in qd̄ Sperchius descendit. At supra Maleā auctore Strabone p̄pter aduersos uentorū flatus nō iura fuit nauigatio: inde natum uulgo puerbiū: cū Maleā deflexeris domesticos obliuiscere. Amphryfos: inter ceteros amnes miscet̄ etiā Amphrysus q̄ flu. est Thessalia: iuxta cuius ripas Regis admeti phœbus pauit armēta: capus amore filia: ut hac uia posset libidinem suā explorare. Pascua: scilicet Regis admeti thessalia. Quiq: nec humētes: ex hoc stagno etiā anauros flu. nomen accepit q̄ nullā nebulā exhalat: cū ubiq: sint amnes: illic uēti regnare soleāt: hic solus erat sine aura ideo anauros dicit̄ ab ἀνεύ sine & αὐρα aura. Rore madentē: quia ignes atheri rapiūt humorē: & sup̄ueniēte sole humor cadēs rorē efficit. Suspirat: sursum spirat. Et quisq: pelago: quia nō suo nomine i mare descendit: sed nomine penei. Enipeus: flu. ab erythra p̄ter pharfalō currens in Apidanū elabitur: Apidanus uero in Peneū. Asopos: seruauit declinationē graecam. Asopus p̄currens pelagus inter Thermopylas ingredit̄: ut inquit Strabo. Accipit: scilicet ab hoc stagno. Solutus in alterius sed unus flu. est qui quāuis miscetur Peneo: tñ suū retinet nomē. f. titaresos: quē alio nomine Orcon appellat (ut refert Plinius) quāuis in eum decurrat Titaresus tñ nō miscet̄: sed desuper labitur: nō aliter quā oleū dedignat̄ misceri Peneo ne suum nomē amittat: nam penei perlucētēs aquae sunt. Titaresi uero crassa Verba Plinii sūt apposita Peneus accipit amnē Orcon: nec recipit: sed olei modo supernatantē (ut dictum est ab Homero) breui spatio portatur abdicat: poenales aquas dirisq: genitas argenteis suis misceri minime permittit. Lucanus tāquā poeta cōtra hystoriā sentiens dicit Titaresū & nobiliorē flu. eē & dedignari cōmisceri Peneo. Desedit aq: s. i. aquae suae nomē. Lapsusq: sup̄ne: non aliter labit̄ desuper Peneū quā si p̄ siccā terrā deflueret. Hūc. f. Orcon: quē Titaresū alio nomine Lucanus & Strabo appellat. Fama est. f. de stygia palude natum & dedignat̄ aq: uilioris fluminis misceri: qñ ē terrori diis semp sit. Flu. uilis. i. penei. Superū timo. Virgilius. Diu cuius iurare timent: & fallere numen. Ut primum emissis exhausta grandi lacu: Thessalia fertilis fa

ta est: & subsequenter populi eā colere cōperūt: emissis de Thessalia annibus.

SVLPI. Lelegum: leleges populi sūt i Attica qui pigmenidi cognominant: hi qdē in thessaliā habitāt se cōtulerūt. Descēdit: immisum est.

Eolide
Dolopes
Magnetis

Eolide: qui ex etholia in thessaliā iuerūt. Dolopes: qui homeri testimonio ad extrema phithiā locant ad pyndū montē & sub peleo achilē & pyrro militauerūt. Magnetes: Strabo sic ait. Eos uero Magnetes quia poeta i ultimo thessaliorū cathalogo numerant existimaueri ma-

Minia

cedonibus pieris uicinos qui intra tempe a peneo atq; ossa usq; ad pelium trās peneū loca habēt mari tenuis. Equis: sunt enī optimi equorū quibus abundant domitores. Minia: populi in thessalia qui cū Iasone nauigarūt. Nubes: quae erat in Iunonis formā quā Iason ausus fuerat su-

Pelotronium
Ison

pri interpellare. Foeta: grauida. Peletroniis: Peletroniū oppidū in thessalia. Semiferos: qd erāt dimidia parte homines & reliqua inferiore equi. Isonidas: Isonis ex nube filios quos no-

Monicus
Oethe
Pholus

minatim recēset. Monice: cetauri nomē. Pholoes: montis. Oetheo uertice: cacumine oethe mōs. Inuerteret: Inuertere potuisset. Phole-

Chiron

pholus hospes herculis fuit quū i Nemeatū Leonem se contulit. Vector: Naxū dicit qd herculi Deianyrā quā is trans euenū fluuīū uehendā tradiderat: cum post transitū in alterā ripam auferre tentasset eius sagittis occubuit. Lerneas: tinctas ueneno hydrae qua fuerat in lerna palude. Chiron: Cetaurus achillis magister: qui Saturni & phylliris filius iustissimus omnīū cū

tractaret sagittas herculis unaq; ex eis lapsa pedem uulnerasset. post nonū diem in signū sagittariū uersus est. Isonidas: Isonis ex nube filios quos no-

minatim recēset. Monice: cetauri nomē. Pholoes: montis. Oetheo uertice: cacumine oethe mōs. Inuerteret: Inuertere potuisset. Phole-

pholus hospes herculis fuit quū i Nemeatū Leonem se contulit. Vector: Naxū dicit qd herculi Deianyrā quā is trans euenū fluuīū uehendā tradiderat: cum post transitū in alterā ripam auferre tentasset eius sagittis occubuit. Lerneas: tinctas ueneno hydrae qua fuerat in lerna palude. Chiron: Cetaurus achillis magister: qui Saturni & phylliris filius iustissimus omnīū cū

tractaret sagittas herculis unaq; ex eis lapsa pedem uulnerasset. post nonū diem in signū sagittariū uersus est. Isonidas: Isonis ex nube filios quos no-

minatim recēset. Monice: cetauri nomē. Pholoes: montis. Oetheo uertice: cacumine oethe mōs. Inuerteret: Inuertere potuisset. Phole-

pholus hospes herculis fuit quū i Nemeatū Leonem se contulit. Vector: Naxū dicit qd herculi Deianyrā quā is trans euenū fluuīū uehendā tradiderat: cum post transitū in alterā ripam auferre tentasset eius sagittis occubuit. Lerneas: tinctas ueneno hydrae qua fuerat in lerna palude. Chiron: Cetaurus achillis magister: qui Saturni & phylliris filius iustissimus omnīū cū

tractaret sagittas herculis unaq; ex eis lapsa pedem uulnerasset. post nonū diem in signū sagittariū uersus est. Isonidas: Isonis ex nube filios quos no-

minatim recēset. Monice: cetauri nomē. Pholoes: montis. Oetheo uertice: cacumine oethe mōs. Inuerteret: Inuertere potuisset. Phole-

pholus hospes herculis fuit quū i Nemeatū Leonem se contulit. Vector: Naxū dicit qd herculi Deianyrā quā is trans euenū fluuīū uehendā tradiderat: cum post transitū in alterā ripam auferre tentasset eius sagittis occubuit. Lerneas: tinctas ueneno hydrae qua fuerat in lerna palude. Chiron: Cetaurus achillis magister: qui Saturni & phylliris filius iustissimus omnīū cū

tractaret sagittas herculis unaq; ex eis lapsa pedem uulnerasset. post nonū diem in signū sagittariū uersus est. Isonidas: Isonis ex nube filios quos no-

Mox lelegum dextra pressum descēdit aratrū.

Eolida dolopesq; solum fregere coloni

Et magnetes equis: minia gēs cognita remis

Illic semiferos isionidas centauros

Foeta peletroniis nubes effudit in antris.

Aspera te pholoes frāgētem monice saxa

Teq; sub atheo torquētem uertice uulsas

Rhethe ferrox: quas uix boreas iuerteret ornos

Hospes & alcide magni pholae: teq; per amnē

Improbe lerneas uector passure sagittas.

Teq; senex chiron: gelido qui sidere fulgēs

Impetis hamonio maiorem scorpion arcu.

Hac tellure feri micuerūt semina martis

Primus ab aequorea pccussis cuspide saxis

peremisset: ei cōtigit ut cognatos sepeliret: sed cū a quodā euulsa sagitta in eū cecidisset & uulnere curari nō potest: obiit. pholū Hercules sepeliit sub mōte: qd res ei gloriosior omni columna accidit: nam mōti nomē dedit. at secūdū Virgiliū in bello lapitharum occubuit leto domuit Rethūm q; pholumq;. Teq; scilicet o Nese q; trāsit figendus eras sagittis lernais cum Deianyrā transuehendā uiolare uolebas. Teq; senex chiron: hic distent ab aliis Lucanus. nam alii dicunt chironē: nō ex nube & Ixione natum: sed ex Saturno & Phylira: ut Plinius in. vii. & Virgilius in Georgicis docet: sed poeta a simili mutant fabulam. Gelido sidere: id est gelido tempore hyemis: nam oritur chiron mense nouembris. Inpetis: id est inuadis. Hamonio: id est Thessalico arcu: nam chiron assumptus in caelum factus est signū zodiaci: quod appellat sagittarius: qui inuadit scorpionem dum uertitur signifer circulus. Maiorem: scilicet aliis signis: nō sine ratione dixit: quia ipse duorum signorū occupat locum. & magnitudo locati deprehenditur a quantitate loci. nam locus & locatus sunt correlatiua. qd ceteris signis sit maior: Virgilius docet: Ipse tibi iā brachia contrahit ardens scorpius: & caeli iusta plus parte reliquit. Hac tellure feri: alia gens quoq; saeuissima nata est: quia primū fuere thessali: qui equis pugnare cōperunt: quod nūquam antea fuerat. Virgi. ge. Primus erichthonius currus & quatuor ausus iungere equos.

Primus ab aequorea cuspide: scilicet Neptuni. Sequit Lucanus eorū opinionē: qui dicunt in Thessalia Neptunum tantū non altante tunc minerua tridente locum percussisse: a quo equus emissus est cūq; de Athenis alias cū Minerua cōideret ictu tridentis Neptuni non equū: sed arcem & aquā salis haustus profiluisse ferunt: hodieq; fontem in ea arce Neptuni appellari. Seruius autē dicit notum esse quomodo inter palladē & Neptunū ortū est certamen uter eorū nomē iponeret Athenis tandē inter se cōuenerūt ut uter eorum munus humano generi uilius dedisset: hic nomē urbi iponeret: neptunus igit tridente terrā percussit: & statim equus natus est: Palladis pccussione in terram facta exorta est oliua: laudabile quidem fuit munus Neptuni: nā ad multas res est utilis equus. At uero laudabilius fuit Palladis quia olea pacem significat: & fructū offert hominibus utilem unde de suo noie urbē Athenarū appellauit nā αθήνην palladē significat.

Thessalicus sonipes bellis feralibus omen

Exiit: primus chalybem frenosq; momordit.

Spuma uitq; nouis lapitae domitoris habenis.

Prima fretum scindens pagaseo littore pinus

Terrenum ignotas hominem proiecit i undas.

Primus thessalicæ rector telluris ionos

In formam calidē percussit pōdera massæ:

Fudit & argentum flāmis: aurumq; moneta

Fregit: & immensis coxit fornacibus aera

Illic quod populos scelerata impegit i arma

Diuitias numerare datum ē: hic maxia serpens

Descendit pythō: cyrrheaq; fluxit in antta:

Vnde & thessalicæ ueniunt ad pythia laurus.

Impius hinc prolem superis immisit alceus

Inseruit caelis prope sequum pelion astris.

Sideribusq; uias incurrens abstulit ossa.

ornabat. Alceus: Titā filius qui Iphi mediā uxore habuit cū qua coiuit neptunus ex quo peperit Zethum & epyalē: qui aloida sūt dicti: hi cū singulis mensibus nouē digitis crescerēt. In nouē ulnas erecti sunt. Insurrexerūtq; in deos & montibus prope: cōpositis caelū aggressi sūt. Impius: crudelis in superos. Peliō: mōs inseruit: quasi imiscuit quia uicinus erat. Incurrens: occurrens & retinens caelū ne uerteret.

OMNIBO. Thessalicus sonipes: quia hic equus primum in Thessalia habitauit appo. omen lethiferis bellis. Lapitha: natio Thessalorum: primi existimantē equitasse: ideo subiungit chalybem frenosq; momordit alii centauros fuisse commemorāt, qui primi equitare cōperūt: Plinius. pugnare ex quo thessalos qui centauros appellati sunt: habitantes secundū pelium montē. Chalybem frenosq; endiadis est id est frenos chalybeos

Prima fretū scindens: ex hac etiam terra nati sunt qui temeritate sua primi ausi sunt tentare mare: nō cōtenti suo elemēto. Pagaseo littore: quia pagasa oppidum fuit thessaliae teste Plinio: unde fabricata est nauis argo: qd primū undas experta est Iason aetionis filius: nepos fuit Pelia Thessalorū Regis: ut libro quinto inquit Diodorus primū iuxta peliū nauē adificauit: qd argos dicta est ab Architecto resarcite: uel ab uelocitate: quam antiq; ἄργον appellabant. Terrenū hominē: natū ut terras inhabitet. Pinus: id est nauis argo pinea. Nouas. i. ignotas hominibus. Primus thessalicæ: etiā primi thessalici fuere qui aurum & argentum & as in pecuniam conflarent: quia multorum malorū causa semper fuit. Ionos: dux thessaliae: a quo Ionis est appellata pars graeciae: quae uidelicet antea Attica est dicta. Attici Ionos uocabantur ab his Ionis illi profecti sunt: qui in Asia cō-

lonias deduxerunt: auctore Strabone libro Octauio Ionum autem filium suū fuisse in responsis professus est

Lapithae

Pagaseus
sinus

Ionos

Pythia

Alceus
Aloidae

Appollo delphicus: ut ostēdit Vietruuius de architectura. Percussit: pcuti iussit. Calida massa: calidi aris. In formā: nummōrū. Fudit & argētū: scilicet in monetā: nō i Thessalia sed in Macedonia thessalia cōiun-
cta ut Solinus ait aurū uenā & argētū optimā & plurimā erūt. Verū (ut inq̄t Strabo) apud Elidem phedon
origine decimus a Temeno oium atatis sua potentissimus: nummū tū aurum tum argenteū signari docuit.
Impegit: impulit. In arma: nam pecunia est causa bellorum. Hinc: ex Thessalia natus est Phython spēs
ille ingēs q̄ persequēbāt Latonā cum grauida esset ne ab ulla terra suscipere: tandē suscepta est ad insulam de
lon quod cū sensisset Apollo illū sagittis suis interfecit: hic uel hac serpens dicitur. Cyrrha: q̄ fluxit in antra:
quia deinde pelle Phytōnis tripodas suos textit Apollo. Vnde: a qua: & ppter quam rem: hic ē quod laurus
in Thessalia nata deferunt ad Pythiū id est ad delphicū Apollinem: qui Pythius a Phytone serpēte a se occiso
est dictus. Laurus: arbor cōsecrata Apollini qui daphnē uirginem amauit: quā cōuersa est in laurū. Impius
hinc prolem: nati sunt hic alcei filii cētus & ephialtes qui in singulas ebdomadas nouem digitos crescebāt: un-
de magnitudine sua conati sūt cū gigantibus occupare cōclū detruso Ioue. Inseruit ppe: quia montes cumu-
labāt ut sibi gradus facerēt in cōclū.

SVLPI. Hac: tellure Thessalia. Damnata
fatis: deputata ad omnia scelera uolūtate deorū.

Mens praesaga belli: quisq̄ enī futurā cedē fidi
uinabat. Palā ē: manifestū ē ex oium opiniōe.

Degeneres: ibelles timidi uiles. Versant peio
na: cogitāt se miseros fore. Ad dubios: Pauci i
quit aio fortiori bene sperabāt. Robore: firmi
tate animi. Casus: euetus belli incertos. Sex-
tus: pōpeii filius. Turba: inerti: inter pusillanis
mos. Qui mox: Sextus pōpeius cū fuga eua-
sisset ex clade mūdāna diu latuit Augusti: Ca-
saris tēporibus siciliā & Sardiniam occupauit &
cū augusto filio maritimo certauit uictusq̄ i asiā
fugit. Grassatus in undis scyllis: qui praelia in
maris siculo cōcitauit. Grassari: enim est seuire
facere. Pyrata: prādo. Polluit triūphos equo
reos: maculauit triūphum patris de pyratibus
cibus. Praenoscerē: ad p̄noscedū. Cursus fati:
uentura. Aeger: sollicitus quibusq̄ futuris. Nō
tripodas deli: non oraculum apollinis qui in de
lo isula colit. Antra pythia: cyrrheū oraculum
ubi est coriū pythōnis. Quid Dodona sonet:
quid respōdeat iuppiter qui colitur i silua dodo-
nea quā est in epyro: ubi ex quercu columba re-
spondet. Altrix primis frugibus: primi enī ho-
mines glande nutriti sūt. Quis noster sibra: nō
cōsuluit aruspices nō augures: nō qui pyromā-
siam exercēt & a fulminibus diuināt: nō q̄ p̄sententur astrologiā. Cura assyria: assyrii enim primi astrologiam
iuenisse tradunt: q̄q̄ hac de re fama sit uaria.

OMNIBO. Agitat: cōmouet. Dānata: abominabili. Praesaga: diuinatrix futuri belli. Palā manifestū ē
omnibus. Degeneres trepidant animi: cū in thessalia: sicuti dictū est: Pōpeius & Caesar castra posuissent: om-
nes mentes cōceperāt futurū bellū nec quisquā erat q̄ nō diuinaret ea loca diis uolētibus electa esse: ubi belli ei
uileis cruor funderet: quem tot mōstra p̄dixerāt: cū timerēt igit̄ oēs: pauci uero sperarent: inter reliquā turbam
metuentiū: Sextus quoq̄ Pōpeius magnus Pōpeii filius nimio timore cōpulsus cōstituit per Necromātiā fu-
turū rei euetū p̄grere: & locus forte suffragabāt ei nā i Thessalia perita: ueneficā fuerūt: q̄ ceteris hac arte p̄sta-
bāt una ex his elegit q̄ ceteris pitior eē uidebāt. & ex ea futurū belli euetū scir uoluit. Versāt maiora: nā q̄ na-
tura timidi sūt: sp̄ maiora sibi p̄ponūt. Praesupto robore: p̄supta fortitudie & uirtute. Spēs q̄ metū: q̄ uim me-
tuebāt quantū sperabant. Qui mox: indignus quippe fuit tali parente: quia quos pater mari expulit: hos im-
perante Augusto imitatus est Sextus: nam capta Sicilia factus est pyrata post mortem patris. Mox: deide
scilicet imperante Augusto. Grassatus in undis scyllis: id est cum per undas siculas sauiet q̄ ibi monstrum
marinum est Scylla. Aequoreos triumphos: quia de pyratibus triūphauit pater Pompeius: quos omnes duo-
rum mensium spacio expulerat e mari. Qui stimulante metu: id est si praescire futura uolebat: saltem consu-
lisset Apollinem uel aliquem deorū. sed elegit sibi ueneficā q̄ necromātia arte futura praediceret. Cursus:
id est scire & dispositionem fati. Inpatientisq̄ mora: quia tempus p̄ occupare uolebat. Venturis aeger. i.
metuens sine modo futura. Nō tripodas deli: id est Apollinem qui responsā dabat in delo: unde delius est ap-
pellatus: nam Δελφός significat manifestum eo q̄ ibi certiora daret responsa. Pythia antra i cyrrha monte
Boetia: ubi Pythia uates hausto diuinationis spiritui dei responsa referebat: & carmine & oratione soluta ut re-
fert Strabo. Nec quassisse libet: nec cōsulit columbas iouis in dodona: Dodona sylua est Epyri: quae alio no-
mine caonia dicitur: in cuius sylua arboribus columbae insidentes responsa petentibus dabant. Primis fru-
gibus: id est glandibus: quae ex hac sylua multae legebantur. Altrix: abundans glandibus. Ore iouis dodo-
na sonet: nam columbae responsa dabant tanquam si ex ore iouis darētur. Quis noscere sibra: nam haru-

Hac ubi damnata fati tellure locarunt
Castra duces: cūctos belli praesaga futuri
Mens agitat: sumiq; graue discriminis hora
Aduentare palam est: propius ia fata moueri
Degeneres trepidat animi: peioraq; uersant.
Ad dubios pauci: praesumpto robore casus
Spēs q; metūq; ferūt: turbē sed mistus inetti
Sextus erat: magno proles indigna parēte.
Qui mox scyllis exul grassatus in undis
Polluit aequoreos siculus pyrata triūphos:
Qui stimulante metu: fati praenoscere cursus.
Impatiēs q; morā uenturū q; omnibus eger
Non tripodas deli: nō pythia cōsulit antra:
Non quassisse libet primis quid frugibus? altrix
Ore iouis dodona sonet: quis noscere sibra
Fata queat: quis prodat aues. quis fulgura caeli
Seruet: & assyria scrutetur sidera cura

pices iestinis uictima: futura p̄noscut. Quis p̄dat aues: intelligat aues & intellecta s manifestet: auspices ab al-
piciendis aibus dicti sunt: quarum alia prapetes dicitur quae uolatu: alie oscines quae cātu futura p̄nūciāt.
Fulgura caeli: id est cōiecturas portentorum: nō quatit nec astronomiam cuius artis Assyrii inuentores fue-
re siue atlas libyae filius: aut aegyptii. ut inquit Plinius.

Aut siquid tacitum sed fas erat: ille supernis
Detestanda deis se uorū arcana magorum
Nouerat: & tristes sacris feralibus aras.
Umbrarum ditisq; fidē: miseroq; liquebat
Scire parū superos. uanum sauumq; furorem
Aduuat ipse locus: uicinaq; mœnia castris
Hemonidum: ficti quas nulla licentia monstri
Trāsierat: quarum quicquid nō creditur ars ē.
Thessala quin etiā tellus herbasq; nocētes
Rupibus ingenuit: sensuraq; saxa canētes
Arcanum feralē magos. ibi plurima surgunt
Vim factura deis: & terris hospita colchis.
Legit in hemoniis quas non aduexerat herbas.
Impia tot populis tot surdas gentibus aures
Calicolum dirā conuertunt carmina gentis.
Vna per ethereos exit uox illa recessus.
Verbaq; ad inuitū perfert cogentia numen:
Quod nō cura poli caeliq; uolubilis unquam
Auocat infandū tetigit quum sidera murmur
Tunc babylo persea licet secretaq; memphis:

rare negligit: nec retrahitur & reuocāt ab officio gubernandi. Murmur infandū: carmen. Tūc babylo: q̄
uis magi babilonici & aegyptii cōuētur deos suis carminibus retinere nō possūt. q̄ thessalae sunt potentiores.
Persea: cui persea praesuerunt.

OMNIBO. Aut si quid tacitum: aut nō quatit alias artes arcanae q̄ hominibus cōuenirēt. Sed fas erat:
id est non quatit quae licent homini: sed q̄ negata sunt. Tacitum: scilicet ad uisum. Detestanda: adeo enim
inuisa erat necromantia id est diuinatione: quae fit per cadauera mortuorum: ut etiam gentiles illam abhorrerēt:
sed alio genere utebantur geomantia id est diuinatione quae fit signis in puluere fixis. hydromantia per aquam
pyromantia per ignem. Ille supernis: sed nihil cognitum erat: nisi arcana magorum. Detestanda:
abominanda id est magicam artem quam superi abominabantur: unde & ipsa uenefica inuita hac se facere
conitebatur. Liquebat: id est manifestum erat. Scire parum superos: non nouerat deos scire futura meli-
us q̄ inferos. Vanum: mendacem. Hæmonidum: thessalicarum mulierum. Ficti quas nulla licentia mō-
stri: id est quas mulieres omnia ficta monstra nouerant: quia omnia ficta: uera uidentur: tamen nō sunt. Qua-
rum quicquid: lactantius horum demonum reprobat praestigia dicens. Magorum omnis ars ac potentia di-
uinandi horum aspiratione constat: a quibus euocati demones praestigis occedantibus fallunt: ut non uideant
quae sunt & uidere se putent quae non sunt: hi etiam penatibus consecrant: qui quoniam spiritus tenues sunt & incomprehens-
sibiles insinuant se corporibus hominum & inde uisceribus operati ualitudine uitiānt id est morbos citant sō-
niis animos terrent mentes periculis quatit: ut his morbis homines cogantur ad eorum auxilia confugere:
& tūc p̄desse dñr cū nocere desistūt. Ars est: uidelicet miracula: quia pauci sūt q̄ miracula credūt sed ip̄ae de-
monstrant artem magicam quicquid credi nō potest. Thessalia quin etiā: accedebāt et̄ illud ad oportuni-
tatem quod in hac Thessalia nascunt uenenatae herbae quibus utitur huiusmodi mulieres: & i ea Medea her-
bas iuenit: quas in insula sua nūquā uiderat. Senfura saxa: id est motura se ad cantū quasi sensum habent.

Ferale: mortale. Vbi plurima: & ut uerbo uno complectar nascunt in Thessalia mala: quae deos ipsos co-
gere possunt. Virgilius. Carmina uel caelo possunt deducere lunam. Hospita colchis. i. medea quae e col-
cho peregrina uenerat. Quas non ad. quas in colcho nō inuenerat eas collegit in Thessalia. Impia tot:
ipsa cogeret deos carminibus suis se exaudire: etiam si nollent. Vox: scilicet thessalica. Recessus: per cō-
uexa & loca caeli remota. Inuitum numen: ut luna: quia deducūt etiā e caelo lunam. Martialis: quae tūc thes-
salico lunam deducere rhombo. Murmur: id est carminum secreta: ne quis intelligat. Sydera: ut lunam
quia statim offuscatur ad carmina: unde tympana & ara pulsant: nam statim pateretur eclypsim luna. Jus-

uenalis. Iam nemo tubas atque ara fatiget. Vna laboranti poterit succurrere luna. Cura poli: quia ipsa luna e regina caeli tempore noctis: ideo obliuiscit regere caelum: cum carmine thessalidum uexatur. Fuocat. i. nunc ad se trahit: sensus a cura gubernandi caeli deducit & intenta est his carminibus quae dicuntur. Tunc babilo: quis inquit babilon & aegyptus ubi sunt superstitiosi magi incantent deos: ut aliqd eis fideant: inde nihil timebunt quia magis metuunt: si thessalis aliqd uoluerit: sed illos quidem negligenter: hanc autem continuo exaudiunt dii. Babilo soluat: quia babilones nihil metuunt dei: si quid thessalis uoluerit: hinc Statius irascentem & minantem inducit tere siam: non audiat: & thessalidibus & Medea postponat: quis igitur inquit minent se magis patefacturos secreta deorum: aegyptii & babilones: nihil metuunt si thessalis aliqd uoluerit: ipsa potius auditur & metuitur: nam ut libro xvi. refert Strabo apud assyrios chaldaei: apud Persas magi: & apud aegyptios sacerdotes in rerum caelestium scientia stabant: & furororum notitiam habebant. Secreta: propter sacerdotes mysticos & incommunicabiles: plurima. n. occultabat Eudoxo & platonem: cum quibus. xiii. annos uersati sunt: nonnulla secreta commostrarunt: cum maxima difficultate exorati (auctore Strabone). Babilon persea. i. quae olim fuit sub imperio persarum: nam xerxes eam obtinuit: cruitque belli sepultura: Quinetiam magna babilonis parte per se diruerunt ut scribit Strabo quidam absurdus de per mercurio: persea exposuerunt nam syllaba prohibet & obscurior sensus inducitur. Menses: id est aegyptus quae superstitiosa fuit.

SVLPI. Omne penetrale: omne sacrarium & arcana hoc est monumta & diuersa instituta. Magorum uetustorum: hoc dixit est propter Zoroastrem magices inuentorem. Thessalis: uenefica. Abducitur: remouet ab alienis sacris & cogit sibi parere.

Amor non adductus fatis: non naturalis sed ueneficiorum inmissus. Virg. Hac se carminibus promittit soluere mentes Quas uelit ast aliis duras immittere curas. Seueri: graues. Illicitis flammis inhonesto & turpi amor. Ouidius Turpe senex miles turpe senilis amor. & Cice. luxuria uero cum in omni aetate sit turpis in senectute foedissima est.

Proficiunt: ad amoris effectum non faciunt tantum pocula amatoria quae ipsa carmina. Subducunt pignora: subtrahunt hypomenes de quo Virg. Quereis & nascetur equi de mare reuulsus & matri preceptus amor. Id quidem maximam uim habet ad amorem & libidinem concitandam. Est autem caricula carice magnitudine colore nigro quae in fronte nascentis pulli equini apparet: ea nisi statim mater uouerit foetum non alit: & ideo dixit amaturae. Foeta: equa quae peperit. Mens perit: furor & insania inmittit solis carminibus & nullo ueneno hausto. Quos non concordia: Illi qui neque amore iugali neque forma commoti coniuges non amant: sola uolubilitate filorum amare cogunt.

Filium

Filii torii: uoluit: & aduertendum est filium habere filios & filia. Vertigine magica: conuolutione excitatoria intelligitur rhombum instrumentum magicum & muliebre uersatile quadratum: cuius Ouidius meminit & propertius l. iii. Staminea rhombi ducit ille rota. & in secundo Deficiunt magico toti sub carmine rhombi. Alio quodam usu dixit Virg. Terna tibi haec primam triplici diuersa colore licia circundo. Vices: uicissitudines noctis & diei. Dies dilata: lux in multam noctem producta est sole se firmante. Mundus preceptus: caelum uolubile. Torpuit: non uoluit se.

OMNIBO. Soluat: id est patefaciat. Carmine Thessalidum: prosequitur dicere quanta uim carmina ueneficorum habeant: dicit enim posse amorem animis decrepitorum senum inmittere: ut quis senectute frigerent tamen amore incenduntur etiam si per reliqua uita casti & continentes uixerint. Carmine: id est incantatione thessalidum. Non fatis: id est constellationibus: nam qui nati sunt sub stella ueneris: ideo in amorem rapiuntur. Dura precordia: id est eorum qui penitus ab amore auersi fuerunt. Sauei senes: quoniam austeram etiam in iuuentute uixerant: tamen huiusmodi carminibus arsere. Illicitis flammis: id est obscenis amoribus. Nec noxia tantum: & non uim maiorem habent pocula ad amorem quam harum ueneficorum carmina ad libidinem: plus enim carminibus possunt: quam poculis: nam solent mulieres miscere pocula quaedam quibusdam herbis quae qui hauserint statim ad amorem concitantur. Proficiunt. scilicet ad amorem. Aut cum tur. sic. nec caricula in ualeat: quae ex fronte pulli equini auferitur & miscetur poculis: quantum carmina. dicit enim quod expertum est. Et plinius asserit: pullis equinis amoris innascenti ueneficum Hippomenes appellatum: in fronte carice magnitudine. colore nigro: quod statim edito pro deuorat foeta: quod nisi statim mater deuoret: animum a filio penitus auersum habet. hanc cariculam in puluerem uersam ueneficam miscetur poculis: & propinat his quos uoluerint allicere in amorem. Foeta: id est equa: quae paulo ante peperit: nam foeta dicitur & grauidae: & partu leuata. Fronus: pulli. Amatura: scilicet filium nisi precepta fuerit caricula. Turgentia succo: id est humida carne. Mens hausti: etiam si pocula nulla hauserint: carmina sufficiunt ad amorem inducendum. Menses. scilicet alicuius. Nulla sanie. i. nulla ueneficium. Excitata. i. solo carmine phensa. Quos non: immo quod maius est quibusdam carminibus: nendo & deducendo fita uentur: quibus filia eiusmodi maiorem uim habent nam si quemquam circūderint his filis: ita illi amorem implicent: ut solui nullo modo possit: ut est apud Virg. Necte tribus modis ternos amarylli colores: necte

amarylli modo: & ueneris die uincula necto. Et rhombus dicebat instrumentum incantatorium: quo fila torquebantur ad amorem. cuius meminit propertius: & ovidius: hunc lucanus magicam uertiginem appellat. Blandaeque potentia forma: qui nec amore matrimonii ducuntur: nec illecebris forma: hos ipsae torquentes fila carmine suo ita implicent ut solui non possint. Vertigine: a uertedis filis. Vices: id est uicissitudines: non enim nox diei: nec hyems cedat aestati: & si uoluerint producere noctem diem reiciunt. Legi. non pa. imo nec caelum mouetur: si carminibus retinere uoluerint. Praeceptus: uelox modus quae semper uertitur.

Axibus & rapidis impulsos iuppiter ugens
Miratur non ire polos: nunc omnia complent:
Hymnibus & calido producit nubila phoebo.
Et tonat ignaro caelum ioue: uocibus isdem
Humetes late nebulas: nymphaeque solutis
Excussere comis. uentis cessantibus aequo
Intumuit: rursus uentum sentire procellas
Conticuit turbante noto puppimque feretes
Inuentum tumuere sinus de rupe pependit
Abscissa fixus torrens amnisque cucurrit
Non qua pronus erat: nilum non extulit aestas.
Meander direxit aquas: rhodanumque morantem
Præcipitauit arar. submisso uertice montes
Explicuere iugum nubes suspexit olympus.
Solibus & nullis scythice cum bruma rigeret
Dimaduere niues impulsam sidere thethym
Reppulit hemonidum defenso littore carmen.
Terra quoque imoti concussit ponderis axem:
Et medium uergens nisu titubauit in orbem.
Tanta molis onus concussum uoce recessit:
Prospexitque dedit circum labentis olympi.
Omne potens animal lethi genitumque nocere

SVLPI. Polos impulsos: caelum quod impulsit. Axibus rapidis: uelocibus firmamentis. Non ire: non uerti. Complent hymnibus: replent pluuia. Calido phoebo: sereno aestu. Tonat: resonat uocibus isdem: simili exantatione. Excussere nebulas: excusserunt pluuias quae emanant ex nebulis. Nymphae: uentis inducentes serenitatem.

Solutis comis: passis capillis. Intumuit: i. fluctus erectus est. Rursus: contra. Conticuit: siluit geuit. Turbate: concitate. Sinus feretes: puppim tremuere: uela sunt. Inuenta: uelata contra uentum in qua fertur & nauis. Torrens: copia aquae praecipitis & non natuae. Fixus: firmatus & quae non fluxit. Virg. Sistere aquam fluuiis & uertere siderare tro. Abscissa: decliui & praecipiti. Non qua pronus erat: sed sursum. Nilum non extulit aestas: non auxit & auisit in agros ut solet. Meander: fluuius flexuosus qui cariam irrigat. unde in tertio eum errantem appellat. Arar: qui lenissimus est: & moueri non uidetur: rhodanum ingredi celerrimum.

Submisso: demisso & in planum effuso. Olympus: mons macedoniae in cuius summitate nubes non perueniunt. Suspexit: se altiores aspexit. Scythicae: quae altae sunt & durae. Bruma rigeret: hyems aspera est. Dimaduere: dissolutae sunt.

Impulsam sidere thethym: oceanus qui horis lunariis solet augeri: non crescit harum carminibus prohibentibus. Defenso littore: non enim ut solet terras inundat. Terra quoque: facit terrae motum & firmamentum terrae ceterumque ipsam qui immobilis est ut Macrobius tradit concutitur. Axes: centrum. Vergens nisu: inclinans se & firmas. Titubauit: contremuit. Medium in orbem: in centrum.

Tanta molis onus: Terra inquit aperit & scindit se magica uoce: aliamque caeli partem ostendit quae est sub terra. Recessit: scissum est & separatum. Dedit prospectum: fecit ut uideretur caelum quod circum terram uertitur. Potens lethi: lethiferum. Et genitum nocere: natum ad hominum perniciem.

OMNIBO. Axibus & ra. poli etiam non uertit caelum: quis ipse iuppiter manibus concutiat ut moueat: dicitur autem polus a πῶλον uerbo: & duplex est. scilicet Arcticus & antarcticus: arcticus sublimis: antarcticus humilis. Virgil. Hic uertex nobis semper sublimis at illum sub pedibus styx atra uidet manesque profundi. Astrologi dicunt diametrum usque ad centrum terrae trāsire: & ab uno polo ad alterum peruenire: est autem diameter ad similitudinem axis fixus transiens usque ad centrum terrae & pertingit polos. & uoluitur quemadmodum Bootes: dicit igitur cum circa polos assidua uertigine uoluatur caelum: nunc uero stetit: ac Iouem mouere non potuisse. Nunc omnia complent imbribus: quis aestas si in iugibus pluuibus facit esse frigus. Excussere comis: quae crinibus per colla effusis tempore noctis rotantes caput mouent nebulas. Ventis cessantibus: faciunt tumescere maris undas uento non spirante. Rursus uentis diuerso etiam si uentus flauerit faciunt quiescere mare. Conticuit: tranquillum fuit & frustra facta est. Puppimque se. etiam uela tumuere contra uentos. Sinus. i. uela. In: pro contra. De rupe pe. to. torrentes sunt animae magnitudine imbris de montibus decurrentes: quia torrentur aestate. i. siccantur. graece ὄρεα ἄροισ. Pependit. i. faciunt ut torrentes inhaerant: ne decurrere possint. Fixus. i. herens monti. Abscissa. i. praecipiti. Pronus: retrogradus in fontem. Nilum non extulit: & aestatis tempore non inflatus est nilus: nam in aegypto nunquam sunt pluuiae: sed Nilus singulis quibusque annis crescit: & inundat aegyptum: etiamque facit foetidam. Meander: flu. per Phrygiam currit: postea Cariam Lydiamque disternat: & toruosus est: ut fluat & resuat: ut nonnunquam uideatur in se reuertitur. Arar: flu. galliae est per fines Eduorum atque sequanorum: in rhodanum influit: adeo leniter currentes: ut quae in partem fluat: oculis uix uideri possit: & cum natura lenis sit: carmine thessalidum efficitur impetuofus. Moram praeci. Rhodanus ante uelocior erat. Arare: qui flu. Galliae maximus est: sed nunc Arar efficitur impetuofus: ut Rhodanum impellat. Arar amnis (auctore Strabone) Rhodano apud Lugdunum conuiscetur. Submisso uertice: faciunt etiam ut montes adaequentur solo. Submisso: demisso usque ad terram. Sul. ol. & olympus mons qui solet transcendere nubes: tamen carmine harum inferior efficitur nubibus. Dimaduere. i. nullis solibus liquefacta sunt. Scythicae. i. septentrionales. Rigeret: congelaret. Impulsam sidere: id est crescentem

te luna mare etiam crescere solet: sed ipsa carminibus repellit maris undas. Impul. tetym: id ē mare. Sydere. i. luna crescente huius incrementi causas diximus in primo. Litore: quia nō permittit attingere litus. Terra quoque: terremotū faciunt: adeo ut cōclū cōcutiatur. Inmoti pōderis axem: quia poli nituntur axibus diametri terra: mota igitur terra cōcutitur polus: cōcussis polis cōcutitur & cōclū: ideo etiā cogunt terrā a suo centro discedere. Inmoti ponderis: quia nunquā suo pondere inixa centro moueri potest. Vergens in orbem. i. polos qui uertuntur circa orbē. Titubauit. i. concussus est. Tanta moēs. i. terra magna enim moles terra est quā sua grauitate descēdit in centrū. Reccēdit. i. a centro suo. Circum labentis olympi: efficit ut cōclū labi uideatur. Omne potēs animal. ut serpēs leones: & tygrides carminibus Thessalidū mansuecunt.

SVLPI. Et pauet: mansuecit enim ipsarū carmine: & deponit iram & uim nocēdi. Instruit: pparat: pdest enim eis & faciunt ad inferendam mortem. Auida: cupida sanguinis uel rabida: Nobilis ira: Solet leo non nisi in magnas feras irasci: & supplici homini nō nocere. His: ueneficis uel excantationibus. Explicat: distendit sinus & replicationes. Pruinoso: frigidus: Serpēs enim quā sua natura lociq; frigeat eorū in carmine incalēscit & rept. Viperei coeunt: serpentes dilaniata: redeūt in integrū corpus: nodosq; faciūt. Humanoq;: Naturale est ut afflata a serpētibus homines lādant: & pereāt: ipsa tamē efficiunt ut serpentes afflato hominū moriānt. Quis labor: Cū exclamatione inquit unde tātam uim habeat magica. Labor: labriosa cupido. Spernēdi timor: quā timēt spernere. Comercia: conmutatōes & cōcordia. Habuer deos astrictos: obligauere ad obtemperandū. Merentur: ipsa uenefica. Pietate ignota: ut alii nesciāt tam pie colere deos: & est Ironia. Minis tacitis: quas tacite in deos intēdūt. Hoc iuris: hac pās. Impiōsa: supba & cogētia deos. Certū: pprū se paratū ab aliis. Qui: certus deus qui cogitur cogere mūdū. Illis: thessalis primū deducta sunt e cōlo sidera & stella. Phœba serena: Luna clara. Obsessa uenenis: excāta carminibus. Arsit ignibus: rubuit luce nō clara sed fumosa ut est terreni ignis. Quā si tellus: quā si eclipsum pateat: reur quae sit ex interpositiōe terra: inter ipsam & solē. Imagine fratris: ab aspectu solis qui est eius imago simillima. Infereret: inuiseret ipsa tellus umbrā. i. noctē usq; ad sidera & altra: cū nō excedat altitudinē lunā. Deprensa: obsessa uel desissa facta uicina terrā. Propior: uicinior. Labores: ut pallere & deduci. Despumer: spumas emittat quibus postea utantur ad ueneficia.

OMNIBO. Pauet: quia timēt carmina ueneficarum: etiam si sint sauiissima animalia. Auida tygres: scilicet sanguinis cum praesertim pauloante pepererint. Blādo: māfucto. Nobis. i. le. nā leo dedignat minora animalia psequi: sed tātū taurū uel equū ferocē iuadit. & si hominē iuaferit iratus: quē iā dilaniare uelit: & ille se terrā subiciat quasi supplex discedit ab eo & relinquit actū. Explicat: extēdit orbēs: quis gelidos: quia coluber tēpore hyemis habitat in cauernis: illa uero mulieres: cū uoluerint faciūt exire. Viperei coeunt: serpēs etiā mortuū reuiuiscit: & uiuēs moriunt carminibus illarū. Abrupto corp. no. etiā si fractus fuerit serpens in suā formā rediit. Afflata. i. spiritu ueneficarū. Cadit. i. moritur. Quis la. hic su. hic Lucanus cās quērit cur dii ueneficis huiusmodi pere cogant: multas autē cās dicit cū admiratione quādam: nō. n. cōueniēs uideēt: ut uim tantam habeāt mulieres quo possint carminibus suis ad uoluntatē suā cogere deos: quā est igit ut dii usq; adeo laborēt obsequi ueneficis: ut nihilominus timeāt earū sceptra quā si deorū eēt. Quis: qualis ē. Cuius co. pacti: quia cōuētiōe dii inter se pepigerūt: ut huiusmodi cōuētionibus stare cogantur. Obsrictos. i. his mulieribus. Parere ne. ē. nūquid hoc necessitate faciūt dii. an uoluntate: ut quicunq; illa iusserit uelint & ipsi. Ignora pie. quia aliena sūt ab oī pietate: ideo hoc ipsis potissimū cōcedit: religio ē scia colēdogz deoz: sed pietas ē iustitia ergo deos: ergo ab oī pietate remota sunt. Tacitis minis. i. secretis quas scire nemo pot. Hoc iuris in oēs: hāc potestātē habēt ne cōtra deos oēs: & cōtra eū qui est deoz deus: ut uno illo coacto necessario cogant & ceteri. Imperiosa: quā impio deos coerēt. Qui mūdū ge. pot cōuētere mūdū ad uolūtātē hāz mulierū postquā ipse coactus fuerit. Mūdū. i. celū. Illic & si. quā ita admiret iusta cā ē: & tō admiratōis priā fuerit thessalides quā stellas de celo deduxerūt. Præcipiti: p ipsa sidera pcepta. Phœbeq; se. & carminibus hāz mulierū nō alr expuluit luna quā si pateat eclipsum: phœbe dicitur sol in phœbe q; dicitur hāc phebe pheba dicitur luna. Obsessa: oppssa. Dicitur. i. carminibus. Palluit: obscurata ē. Arsit: ea luce quā lucere solet uic: cū terra ē interposita luna & soli. Terrenis. i. luce quā hāc solet: cū terra iterponit. Fēna. i. dicitur astrologi lunā eē corpus rotundū in formā stellā: & lumē a sole cōcti

pere: & quantū a sole distat: tantū augeri uidēt. cū uero luna contra solem ex aduerso fuerit: ipsa ueluti specūlū solis imaginē recipit: & tūc cū plena est. plēlunū appellat: ergo si inter solē & lunā aliqua umbra terrā iter uenerit: tūc luna patitur eclipsum. Prohiberet: quia nō permittit ipsū solis imaginē reddere: hāc cā est inserta tellure. Flāmis. i. uidelicet solis & lunae. Et patit: tantos: postquā carmine lunam de cōlo deduxerint: nō prius permittit ipsam: in calū redire: quā spūas dimiserit in herbas: quibus utuntur in ueneficiis

Hos scelerum ritus hāc dirā carmina gentis
Effera damnarat: nimia pietatis erictio:
Inq; nouos ritus pollutam duxerat artem:
Illi nanq; nefas urbis submittere tecto
Aut laribus ferale caput: desertaq; busta
Incolit: & tumulos expulsis obtinet umbris.
Grata deis herbi: cœtus audire silentium
Nosse domos stygias arcanaq; ditis operi
Non superi non uita uetat: tenet ora profanæ
Fœda sit macies: cœloq; ignota sereno.
Terribilis stygio facies pallore grauat
Impexis onerata comis: si nimbus & atræ
Sidera subducunt nubes: tunc thessala nudis
Egreditur bustis: nocturna q; fulmina captat.
Semina fecundæ segetis calcata perussit.
Et nō lethiferas spirando perdidit auras.
Nec superos orat: nec cantu supplice numen
Auxiliare uocat: nec fibras illa litantis
Nouit: funereas aris imponere flāmas
Gaudet: & accenso rapuit quæ tura sepulchro
Omne nefas superi prima iam uoce precantis.
Cōcedunt: carmenq; timent audire secundum.
Viuetes animas & adhuc sua membra regētes
Infodit busto: fatis debentibus annos
Mors inuita subit: peruersa funera pompa
Rettulit a tumulis: fugere cadavera lethum.
Fumantes iuuenum cineres: ardentiaq; ossa
E mediis rapit illa rogis: ipsamq; parentes
Quam tenuere facem: nigroq; uolātia fumo
Feralis fragmenta tori: uestesq; fluētis
Colligit in cineres & olentes membra fauillas.

Ἐπι Χθωσπι Χθωσπι sicut sappho saphus: sed latine dicimus dido nis: erichthonis. Danauerat ni. pie. quā alia crudeles eēt in cōparatiōe sui pias nimium existiabat. Polluta. i. arte detastabilē. Nouos ritus: quia noua genera iuenerat crudelitatē. Laribus: nec moenia urbis ingrediebant nec subibat tecta aditū. sed sp sub diuo pnoctabat. Desertaq; busta: nā sepulchra mortuoz erāt domus eius. Deis he. i. diis iseris. heribus uocabulū græcū quā si ἔπεβουοσ. i. obscurus. Cœtus au. silē. nec cōtēptu deoz nec metu mortis tenebat: quo minus audiret cōgregatōes ūbrarū. Teneto. p. si uis sciri spem eius uultū tegebat pietatē: torua facies: macilēta atra: & solore obsita: ut facile apperet quā eēt. Profana: detestabilis scelestā: pfanū dicitur quā si pcul a fāo: pfanū & sacrū cōtra ritā sūt: ut pcul este pfaī. Fœda situ. i. sēlor deformis. Caloz ignota: quia nūquā cōstueuerat pdir i aptū. sed semper tenebr uersabat: cuius facies lurida erat quā si carcere detinēt. Terribilis: ut ipso inuitu terrorē icute ret. Impexis onera. co. quā ipexa erāt cōa: iō graues & capiti onerosæ. Impexis: nō pexis & imūdicia plenis. Si nibus: e sepulchris exire solebat: cū nubilū tps eēt. Nudis bustis. i. apud sepulchris. Subducit: de cōlo. Nocturna q; ful. ca. i. elegit noctem illam qua cælum intonat. Semina fœ. quacunq; incedit etiam si fœta fecunda fuerint ea pedibus huius erichthōis calcata statim arefcūt: Et non la. & quā aer salubris sit atq; synce.

rus: ipsius spū inficit polū. Non latet: imo salubres. Nec suo: nō uti precibus ut cōpos fiat: sed ipsis diis imperat: & iperio suo dii parere cogunt. Fibras litā. i. non nouit ipsa sacrificia diis grata: nā litare ē sacrificiis de um sibi propitiū reddere. Fibras litā. i. uictimas placantes deos. Funereas a. & si qñ sacrificabat nō alio utebat un i sibi propitiū reddere. Fibras litā. i. uictimas placantes deos. Funereas a. & si qñ sacrificabat nō alio utebat igne: q̄ eo quē ex rogis rapuerat: arasq; illo incēdebat. Funereas. i. de funere raptas. Et accēso: si tute placare uolebat inferos: eo utebat quo antea sepultura mandata corpora fuerāt. Omne nef. su. Erichtho tātā im pietatis erat: ut dii superi atq; inferi eā metuerēt: & quicqd illa uolebat anteq̄ bis peteret illi statim adimplebat. Superi: ergo multo magis inferi. Viuētēs animas: & anteq̄ spūs a corpore exiret ipsa in sepulchris cōgregabat & sepeliebat. Fatis de. an. & quicturi erāt carmine ipsius moriebant: & q̄ morituri erāt reuiuiscēbat. Re tulit a tu. i. fecit mortuos reuiuiscere: & q̄ cadauera elata profecuti fuerant ad sepulchra: & redibāt eo resuscitata. Pōpa. s. mortuorū. Fugere cada. le. i. mortui uitā recipe. Fumātēs iuue. ci. exustis cadaueribus cineres rapiebat q̄bus uterēt in ueneficiis suis q̄ ossa semicōbusta rapiebat cū carnibus suis. Ipsamq; pa. qa. ppingo res subiciebant facem rogo. Nigro uo. su. quia cadauera cum preciosissimis uestibus: & quae ipsis gratiores fuerant comburebantur: dicit ergo q̄ fumebat reliquias harum uestiū: & partem tori: cui cadauer superimpō sūt fuerat. Oientes faul. i. q̄ adhuc redolebant ustrinam carniū & mēbrorum.

SVLPI. Ast ubi: si qñ incidebat in sepultos i marmoreo tumulo ubi corpora desiccant & nō corrūpuntur: euellebat illis oculos abrodebatq; unguēs dentibus. Quibus: in qbus. Intimus humor: interior cadauerū succus. Ducit: educitur fugit attrahit: ut atq; ubera ducunt: & ducet apicis in collibus uua colorē. Tabe tracta: macie & siccitate cōtracta uel tabe idest corrūpione medulle educta ut sit apheresis. Durescūt: siccant. Deseuit: ualde senit & rapit. Orbes gelatos: oculos sanguine constrictos. Excremēta: unguū purgāmēta q̄ mortuo crescūt ut capilli. Ore: dentibus. Laquū: capistrū ali cuius suspensū. Carpsit: laniauit dempta parte.

Cruces: sanie cruciū. Percussa: q̄ uiscera nim bis: carnē quā diu fuerat exposita uentis & pluuiis. Incoctas: duratas. Admisso: recepto. Calybē: manicas ferreas aut clauū fixū. Nigrā sanie: cruorē putridū. Virus coactū: humorē cōgelatū. Et morsus neruo: & cū non posset auferre qd̄ momorderat ipedientibus neruis suspensū se dētibz ut auelleret. Sedes: seruat. Morsus luporū: ut prius mordeat lupi quorū ore famelico & ieiuno rapiat mēbra. Nec cessant a cede: perimit etiā hominē si calido sanguine idiget.

Ere qui e uulnere primus egredit. Sacra: stygia sacrificia. Exta: q̄ funerea: poscūt trepidantia mensa: & sacra ex hominis morte requirunt exta palpitantia. Vulnere si uentris: si foetus nō dū aeditus ponendus est in aris per uterū uulnerratu: educitur. Qua natura uocabat: qua solet naturaliter egredi. Sauiis umbris: anima crudeli & immani.

OMNIBO. Ast ubi ser. nā de his cadaueribus q̄ marmoreis sepulchris cōdebanē oculos manibus ipsa euellebat: & dentibus suis etiā unguū excremēta rodebat. Humor. s. cadauerū. Vbi: qñ seruauit. s. faxis cadauera. Ducit. i. desiccāt: nā iposita cadauera marmoreis monumētis desiccant q̄ si cōdebanē terra: putrescerēt. Tracta ta. p. ex tracto sanguine ex ossibus. Gelatos: frigidis mortuos. Excremēta manūs: q̄ mortuis ē unguēs crescūt. Laquos nodosq; nocē. nā atiq; alios crucifigebāt: alios ligabāt: si crucifixi erāt euellebat clauos: sin ligati pte funiū sumebat: partē ēt cadaueris & his utebat. Nodosq; nocētes: p nodos nocētū idest funes. Pendētia corpora. i. ēt de suspēsis corporibus partē accepit. Abrasitq; cruces. s. dētibz: q̄a crucis partē abstulit. Percussa: q̄ uiscera: q̄ diu suspēsa a nibz & uētis peussa fuerāt: de his cadaueribus ēt auulsi partem. Incoctas medullas: ualde coctas. i. duratas & siccas. Coactum: congelatum. Manibus: ut si quis crucifixus erat non ligatus. Calybem: idest calybeum clauum. Insertum: infixū. Stillatis: idest sanie salietis & liquentis per artus. Neruo. m. r. p. qa dentibus apprehenso neruo pendebat a cadauere. Et quod cūq; iaceret: ipsa apud cadauer sedebat: nec prius cadaueris partē rapiebat: q̄ fere & lupi laniassent: & e dētibz inporū abstulisset. Sanguine uiuo: p sanguine uiui hoīs. Aperto iug. s. manibus suis: nō refugit cades. i. nō fugit quo minus occidat hoīs. Sacra: sacrificia. Vinū cru. uiui hoīs. Mēsa. i. si libuisset uesci carnibus hūanis. Vulnere si uentris: & si sacrificabat nō expectabat partū: aūq; natus ēt: imo ipsa matrē pregnāte interficiebat & e uentre eius cōceptū pū eripiebat. Vēris uul. i. scifo uētre mris: nā ea pte q̄ natura uocabat. Calidis:

Incensis. Et quotiens sauis: & si opus erat recenti umbra. i. q̄ paulo añ a corpore discessisset: interficiebat hoīnem.

Ipsa facit manes: hominū mors oīs in usu ē
Illa genā florē primāuo corpore uulsi.
Illa comā laua morienti abscedit ephēbo:
Sepe etiā charis cognato in funere dira
Thessalis incubuit mēbris: atq; oscula figens
Trūcauitq; caput: cōpressa: q̄ dētibz ora
Laxauit: siccoq; herentē gucture linguam
Prāmordēs: gelidis infudit murmura labris
Arcanūq; nefas stygias mādauit ad umbras.
Hāc ut fama loci pōpeio prodidit: alta
Nocte poli: titan mediū quo tempore ducit
Sub nostra tellure diem: deserta per arua
Carpit iter: fidi scelez suetiq; ministri
Effractos circū tumulos ac busta uagati
Conspexere pcul prarupta in caute sedentem
Qua iuga deuexus pharfalica porrigit hēmus.
Illa magis magicisq; deis incognita uerba
Tentabat: carmenq; nouos fingebat in usus.
Nanq; timens ne mars aliū uagus iret in orbē
Emathis & tellus tam multa cede careret:
Pollutos cantu dirisq; uenefica succis
Consperfos uetuit trāsmittere bella philippos:
Tot mortes habitura suas: usuraq; mundi
Sanguine caesoz trūcare cadauera regum
Sperat: & hesperia cineres auertere gētis.
Ossa: nobiliū: tātosq; acquirere manes
Hic ardor: solusq; labor: quid corpore magni
Proiecto rapiat: quos caesaris inuolet artus.
Quam prior affatur pompeii ignaua p̄pago.
O decus hemonidum populis quae p̄dere fata
Queq; suo uentura potes diuertere cursu
Te precor: ut certum liceat mihi noscere finem
Quem belli fortuna pareat: non ultima turbā
Pars ego romanā magni clarissima proles

Genā florē. i. auulsi aiam adolescentis. Primāuo cor. i. adoloscēte tunc. n. uirere atas dī cū ad quartū & de cimū annū puenerit. Morienti ephēbo. i. adoloscēti quem ipsa occiderat: ephēbus dī adoloscens & est grācus sermo. nām ε̄π̄ι ad & ΗΦΗ pubertatem significat: sed pp dassē. π. uertit in φ. Sape etiā caris: nec suorū cognatorū corporibus pepcit. Cognato in su. p i funere cognatorū. Caris: q̄ ipsi cara esse debebant q̄ sanguine cōiūcta erāt. Atq; o. rustica fatis: nā dū oscularēt aliquē: dētibz narē secabat. Ora la. qa mordēs labra abscedebat: & dētes appebāt. Sicco g. qa mortuū. Prāmordēs: circū mordēs. Gelidis i. la. qa mordēs linguā rapiebat: & imurmurabat q̄si mādāta daret ad iferos. Hāc ut sa. lo. postq̄ coepit Sextus Pō. audire uulgata fama: q̄ erichtho ceteris ueneficii arte p̄stabat hāc p̄ceteris audire cōstituit: & aliquot cōtibz huius scelesis secū sūptis q̄siuit: ubi nā habitare soleret iuenitq; eā iter busta & sepulchra mortuoz tpe noctis. Alta no. i. i tempesta. Sub. n. t. i. ad ātipodas: nā quo tpe meridies est ap̄ ātipodas hic est media nox. Fidi scelez: cū huius scelesis ministri sexti mōti eēt loco: ubi hitabat in busta mortuoz cōspiciētes: uiderūt illā sepulcro quodā iistere: & statū illā adiere. Sueti. i. sceleribz: q̄lis erat dñs. In cau. i. crepidine saxi. Hēmus: mōs thessalix & icuruus & lōgus usq; i thraciā. Illa m. cogitabat noua carmia q̄ nullis añ unq̄ magi cognita fuerāt. Magis: magic| uenefic|. In u. i. ad detestabile & iauditū scelz. Nāq; t. n. m. carnē hōi faciebat ne bellū ciui. pollet

Ducere

Inuolare

ex agris philippicis discedere: ut h'et copia mortuorum ossibusque eorum & membris uteretur in ueneficiis suis. Vagus: inuabilis. Aemathis dis: est forma patronymica p'gentili. Succis: herbarum. Suas: i. i. u. suu. Cadauera regum: si bellum hic geretur: multi Reges caesi cadent: quorum capita & manes multo potentiores erunt ad ueneficium quam priuatoz hominum & humilium. Hesperia gentis: uidelicet. ut Romano referat in patria. Hic ardor solus: hoc uno tantum mens eius inteta erat. Quid corpore magni: quod de P'opio magno: quod de Casare rapta non sperabat utrumque casum iri. O decus harmonidum: hac petitio habet partes suas non omnes tantum: petitio autem constat ex his partibus: ut honesta sint: ut possibilis h'is actionis modus: & sit remuneratio: ut Virgili. a. ole. nanque tibi diuum per atque hominum rex: illic posuit omnes partes: sed nonnulla hic deficiunt. Potes: ostendit possibilitatem. Potes maiora: ergo et minora: quia si potes naturam & rerum cursum mutare in toto orbe: ergo potes fata padere. Vera de uertere cursum. i. potes deorum fata & seriem carum pertere: ne causa suo ordine procedant. Non ultima turba: ostendit honestatem: quia hoc petit non infimus homo: nam quanto nobilior est persona qua petit: tanto est petitio honestior.

SVLPI. Vel dominus rerum: si uicerit pater. Heres: si peribit. Percussa dubiis: perterrita incertis euentibus. Ferre metus certos: tolerare quaeque aduersa. Hoc iuris: hanc uim ut non lateat sed p'noscant. Caeci: non precogniti. Vel numina torque: Dat modum petitioni quam honestam & illi possibilem esse ostendit. Torque nu. coge deos superos. Exprime: elice. Manibus: inferis. Refera sedes elysias: aduoca umbras ex caepis elysias. Ipsamque uocata: & uoca mortem deam ut pandat tibi quos uelis perimere. Non humilis: non uilis: sed egregius & te dignus: & honestam petitionem ostendit ei que uile. Alea fati: euetus belli que in fatiis. Vel tibi: etiam tibi non modo mihi & aliis.

Quo prep'nderet: ut lucrum utilitatemque afferat legit & quod prep'nderat: id est quia in tuum maius commodum uenit. Impia: uenefica. Nomine: gloria. Et contra: & ex aduerso locuta est. Si fata minora: locus est ex intima ph'ia scriptus: dicunt enim Veritate sempiterna ex aternitate fluente mutari non posse. praefertur si ad omne genus humanum reique summam attineat: singulorum uero posse fata mutari & p'duci. In quam sententiam & Virgilius in x. loquitur quam ait posse turno mortem differri sed totum bellum mutari non posse. Itaque pollicetur erictos: se uel uitam uni facile trancaturam uel mortuum in lucem reuocaturam. Moueres: moueri uelles: uel mentem agitare. Minora fata: quae ad singulos attingerent. Praebere deos inuitos: cogere numina. In actus: in officia & actiones. Arti: uenefice. Inferuisse moras: praehere. Sidera: potentia stellarum. Praesserunt: constituerunt mortem alicui. Fecerit senectutem: tribuerit senectutem inferimus illi mortem in iuuetute. Herbis: ueneficiis herbarum. Causarum series: ordo & ueritas fluens ab aternitate. Omnia fata laborant: omnia obstant & periclitantur.

OMNIBO. Vel dominus rerum: dum incerti sunt exitus timere: sed postquam nouero quod futurum sit: definit timere: si uel illud bonum: siue malum. Dominus: si pater meus uicerit. Heres: si uictus fuerit. Hoc iuris: hanc potestatem. Ne subitum. i. uelis nobis hanc potestatem esse ut intelligam futurum casum: sed iam definit esse casus. Aut numina torque: nunc modum petitionis ostendit: nam qui minora uult impetrare maiora petit. sic Virg. incute uim uictis: submersasque obrue puppes. Numina torque. i. coge deos superos: tibi futura praedice: si non uis superos: saltim coge inferos. Manibus: subaudi a. i. ab umbris inferis. Ipsaque uo. i. euoca mortem ipsam ut uera dicat tibi eorum quae peto. Quos petat: an patrem meum an casarem. Non humilis labor est: quasi loco remuneratiois: si hoc mihi praestiteris: re efficies tuo nomine dignam: ut dicar tanti belli exitum praedixisse. Humilis labor. i. non spectat ad humile personam labor hic praedicti fata tantum belli. Vel tibi: quis principi ueneficaz. Quo. i. ad quem finem: in quam partem. Praep'nderet. i. inclinet. Alea fati. i. fortuna & incertus reus euetus. Impia latatur: n' det erictos: o sexte inquit fata minora (si uis) mutare possumus: maiora autem nulla arte mutari possunt. quae autem maiora fata sunt ex intima ph'ora scia trahunt: ita enim disputant philosophi. Si nihil sine causa fato omnia sunt: ergo conuincit nihil fieri sine causa: sed nihil sine causa fieri: nec Epicuro: nec ulli philosophico placet: nam id credere est absurdum sed multum interit iter casus fortuito: uel forte egressas: & iter casus iter se conexas efficientiam naturalis: uerbi causa quod ita p'mittit: uerum est descendat in Academiam carneades: non sine causis: sed ex causis fortuito egressis: non a naturae necessitate manantibus dicit autem genera causarum distingui: alia inquit perpetuae sunt: & principales: alia uero adiuuantes: & proxima quare cum de omnibus fato fieri causis antecedentibus. hoc uult intelligi non perfectis & principalibus causis antecedentibus: sed adiuuantibus: quibus praemissis: facile est intelligere fata maiora & minora: fata maiora sunt quorum causa sunt principales & perfectae: siue aeternae: & a naturae necessitate manantes: At uero fata minora sunt quorum causa sunt adiuuantes & proxima uel fortuito ante egressae: & id est quod ait Luca. Si moueri. i. mutari peteres. Fata minora. i. quae perueniunt ad singulas quascumque personas. Conceditur arti unam cum radiis: & iam si

Vel dominus rerum uel tanti funeris heres
Mens dubiis percussa pauet: rursusque paratae
Certos ferre metus: hoc casibus eripe iuris
Ne subiti caeci que ruant: uel numina torque
Vel tu parce deis: & manibus exprime uerum.
Elysiis referta sedes: ipsamque uocatam
Quos petat e nobis mortem tibi coge fateri.
Non humilis labor est dignum est quod quaerere cures
Vel tibi quo tanti preponderet alea fati:
Impia latatur uulgatae nomine famae
Thessalis: & contra: si fata minora moueres
Pronum erat o iuuenis quos uelles inquit in actus
Inuitos praebere deos: conceditur arti
Vnam cum radiis prefferunt sidera mortem:
Inferuisse moras: & quauis fecerit omnis
Stella senem: medios herbis abruptimus aenos
At simul a prima descendit origine mundi
Causarum series: atque omnia fata laborant

stella: inquit aliquem cogunt mori: possumus carminibus differre mortem: & econtra: & haec sunt fata minora. Vnam mortem: pro unius mortem: at uero unius imperii cladem carminibus euertere non possum: nam non ea uertere possumus: quae sunt a perfectis causis: & a naturae necessitate manantibus: sed unius mortem euertere possumus a causis adiuuantibus. In se. m. i. differre. Radiis: constellatione. Et quis fecerit ois: e conuerso quis sub stellis natus sit aliis: quae longiore uita praedat: possumus tantum carminibus uitam interrumpere: et si sub stella saturni natus est quae praedat tribus saturnis. i. usque ad nonagesimum annum. At simul: sed non possumus ferre illam causam aeternam mutare cum causa ex causa pendeat ea est omni aeternitate ueritas sempiterna.

Si quicquam mutare uelis: unoque sub ictu
Stat genus humanum tunc thessala turba fatemur
Plus fortuna potest. sed si praenoscere casus
Contentus: facileque aditus multique patebunt
Ad uerum: tellus nobis aetherque chaosque
Aequoraque & caepi rhodopiacque saxa loquentur.
Sed pronum: cum tanta noua sit copia mortis
Emathiis unum campis attollere corpus:
Ut modo defuncti tepidique cadaueris ora
Plena uoce sonent: nec membris sole perustis
Auribus incertum feralis strideat umbra.
Dixerat & noctis geminatis arte tenebris
Mactum tecta caput squalenti nube pererrat
Corpora caesorum: tumulis proiecta negatis.
Continuo fugere lupi: fugere reuulsis
Vnguibus impacte uolucres: dum thessala uatē
Eligit: & gelidas letho scrutata medullas
Pulmonis rigidi stantes sine uulnere fibras
Inuenit: & uocem defuncto in corpore quarit.
Fata peremptorum pendent iam multa uirorum
Quem superis reuocasse uelit: si tollere totas
Tentasset campis acies: & reddere bello
Cessissent leges herebi: monstroque potenti
Extractus stygiopopulus pugnasset auerno.
Electum tandem traiecto gutture corpus
Ducit: & inserto laqueis feralibus unco.
Per scopulos miserum trahitur per saxa cadauer
Victurum: montisque caui quem tristis erictos
Damnarat sacris alta sub rupe locatur.
Haud procul a ditis caecis depressa cauernis

le facere possumus. Praenoscere contentus: quod futurum sit: & non mutare: quia omnia coguntur ad id quod petimus obsequium. Tellus: uidelicet geomantia. Aether: aeromantia. Chaos: confusio rerum id est necromantia. Aequora: hydromantia. Caepi: adhuc ad geomantiam spectat. geomantia est diuinitio quae signis quibusdam ex terra designatis deprehendit a $\Upsilon\alpha\iota\alpha$ id est terra $\alpha\alpha\Upsilon\Upsilon\alpha$ diuinitio hydromantia quae fit per aquam colore siue illa fuerit alba: siue nigra: siue sanguinolenta ab $\nu\delta\omega\sigma\pi$ aqua: aeromantia quae fit per aetherem ut per fulgura: uentos & caetera huiusmodi Rodopeiacque saxa: uidelicet per necromantiam: quae fit per cadauera: quae inferis excitant: nam $\nu\epsilon\kappa\rho\sigma$ mortuus $\tau\omicron\upsilon\epsilon\kappa\rho\upsilon\upsilon$ cadauer significat. Pronum est. i. facile. Attollere: suscitare unum corpus eorum qui recenter caesi sunt. Noua mortis: recenter occisorum. Sonent: loquantur. Plena: integra. Ne membris sole perustis: nam si diu terra cadauer iacuisset: & ardius factum esset per arterias uox clara exire non posset. Dixerat: accincta est ad rem exequendam: & multa nube circumdata uagari coepit per corpora caesorum: ut idoneum unum exciperet & deligeret. Squalenti nigra: & terra. Negatis. tumu. quia insepulta iacebat. Lupi: quilluc uenerat ut caesorum corpora dilaniaret. Impacta uo. quae iam unguibus cadauera lacerauerat: statim relictis cadaueribus abierunt. Vate. i. eligit mortuum: futurum uatē: dum ab inferis excitat eius animam: Erge. letho: cum diu scrutata esset: tandem

SVLPI. Ictu: periculo & casu. Plus: quam ars nostra. Et multi aditus: multiplex erit uia ad ueritatem inueniendam. Tellus: uarios diuinitio modos indicare uidet per tellure geomantiam: per aetherem pyromantiam quae fit ex igne: per chaos necromantiam: per aequora hydromantiam. caepos autem & saxa ad exuberantiam addidit. & per methonymiam animantia quae his oibus continentur intelligit. Pronum: facile. Tanta copia: cum habeamus tot uiuorum cadauera. Attollere: erigere suscitare. Ut ora modo defuncti: ut recenter mortuus posset bene uerba explicare: non lesis organis uocis: sed si deficcatus corruptus uel esset non uocem intelligibilem sed stridorem emitteret. Membris: ob membra. Strideat incertum: stridorem emittat qui non bene audiatur. Geminatis arte: duplicatis per excitationes. Squalenti: ex carmine. Tecta: circumdata. Caesorum: postquam erata ducibus in thessalia uentum. Proiecta: strata insepulta. Tumulis negatis: ablatus est absolutus. Impacta: famelica. Vatem: cadauer uaticinaturum. Scrutata: quae inquisiuit. Fibras: extremitates. Pulmonis: ex quo uox oritur. Vocem: organa uocis in tegra. Fata: uita. Pendent: in dubio sunt: nam quisque in lucem poterat reuocari. Superis: ad superos. Tollere: erigere & suscitare. Totas acies: omnes casos. Et reddere bello: & facere ut rursus praeliantur. Cessissent: concessissent: non restitissent. Extractus auerno stygio: reuocatus in uitam ab inferis. Monstro: portento miraculo uel erictione quae multum poterat. Traiecto: perforato. Ducit: trahit. Inserto unco: ferreo unco non inuiso. Feralibus: funereis. Victurum: in uitam rediturum. Sub alta rupe: i. ualle & antro. Caui: cauari in antro. Damnarat: cum damno elegerat. **OMNIBO.** Vno sub ictu stat genus humanum: uidelicet quoniam non ad unum causam spectat: sed ad omnes: sicuti fatum de quo nunc petebat Sextus quod ad uniuersum terrarum orbem pertinebat. Plus for. pot. f. quae carmina nostra. Sed si praenoscere casus: quia dixerat posse illa: ea melius mutat quam admirationi futura essent. R'ndet quaedam mutare posse quaedam non: sed quoniam satis habes praenoscere futurum: si uel illud praespegerit: siue aduersum: hoc tibi facit

LIBER

Inuenit mortuū quendā: qui pulmonē integrū & illasū habebat: per quē uox clarior emittit. Vocē de. i. unum corpus defunctū inuenit: quod posset emittere uocē aia eius ab inferis excita. Fata pemptoz: anima mortuorum omnium qui casti cāpis iacebāt: dubitabāt quē nā ex ipsis Erichtho uellet ab inferis exuscitare. Pendēt. i. dubitāt. Superis. i. ad superos. Si tollere totas. i. suscitare: quia sciebāt si uoluisset illa potuisse oēs suscitare: ut itez pugnant. Cessissent. e. leges inferoz sunt ut q semel ad inferos descenderit nunq̄ inde reuertatur. Mōstroq̄ potenti: monstoz appellat erichtho: potius q̄ hoīem. Electū tandē: describit locū in quē cadauer illud traxerit unco: & mire idoneū suā arti locū delegit ubi necromantiā exerceret. Feralibus: ueneficis. Vnco infero. s. iugulo. Miseg: quia uictuz itez. Daunarat: bene dixit: q̄ locus ille dānatus dicebat: ubi dira sacra exercebant. Haud pcul a ditis: topothesia est. i. ficta loci descriptio: describit enī locū quo magicas artes erichtho exercere solebat: praesertim cū per necromantiā excitet ab inferis umbras: ut suscitato corpore futura p̄diceret: dicit autē locū adeo p̄fūdū fuisse: ut nō lōge eēt a diis manibus. Cæcis: obscuris. Dep̄ssa: hūilis

SVLPI. In praecipit humus: fouea inquit est uicina inferno: quā inumbrat dēsa silua solis radios phibēs. Statius in thyresia sacris libro quarto: similē fere locū describit. sic & Seneca in oedipo. Est procul ab urbe locus ilicibus niger. Dyrceā circa uallis irriguā loca. Dep̄ssa: profunda. Conus pronis: ramis inclinatis.

Nulla uertice: nullo arbore cacumine quā nō recte sed trāsuerse crescūt. Nō peruia phœbo: quam radii solis ob densitatē nō penetrāt. Taxus: arbor uenenata a qua toxica quasi taxica dicta sūt. Marcētes tenebrae: obscurus crassusq̄ aer. Situs: squalor & lanugo in ipsis arboribus

Nō tenereis: non adeo est obscura uallis tenarea a q̄ est ad inferos aditus. Statius libro th. fo. Hoc ut fama loco pallētes deuius umbras Trames agit: nigriq̄ iouis uacua atria ditat Mortibus: arcadii phibent si uera coloni Stridor ibi & gemitus penarū atrozq̄ tumultu. Feruet ager saepe eumenidū uocēsq̄ manusq̄. In mediū sonare diē lethiq̄ triformis Ianitor agricolas cāpis auditus abegit. Iners: obscurus in motu crassus. Tenareis faucibus: antro tenari mōtis in laconia. Cōfine mūdi latētis: terminus inferni & est appositio. Quo: in quā uallē teneream.

Emittere: extra infernū mittere cū uideant ira cōfinia esse. Dubiū est: dubitari pōtingit an erictho aspiciat umbrā: q̄a euocauerit & extraxerit: an q̄ ipsa descēderit in infernū. Discolor: uariū coloris & pallidus. Furiā cul. habitus furia dignus. Vario: diuersorum colorum. Operit uultus: circumuelat faciē. Seris uiperis: adhibuerat enī uiperas comis furiarū more. & illis capillos nodabat. Iuuenis: sexti. Defixū lumina: habētē defixa lumina. Ponite: nolite metuere nā hic reuocabit in uitā. Ut quis pauidi: ut etiā timidiissimi nō metuant. Si uero: Si omnia horreda q̄ in inferno sūt uobis ostēderē nō eēt uobis metuēdū: q̄ppe manes metuūt me p̄sentē. Ignibus: phlegetonis tartarū circuit. Me presente: me uūt enim presentiam meam.

OMNIBO. Pallida. opaca. Taxus: arbor est q̄ in umbrosis nascit locis: ferens lethales bacca: q̄bus uenenū inest: Sūt q̄ hinc toxica putāt appellata de q̄ multa Pli. Taxus opaca. i. densa: & est numerus p̄num cōro. Peruia phœbo: q̄ adeo arbores dēse sūt: ut radii solis eo penetrare nō possint. Nullo uertice castū: q̄a in antro adeo depresso sūt arbores ut aerē suspicere nequeāt. Lar. i. s̄q̄lida & sordida. Pallēsq̄ sub ātris: i. interiori pte huius cauernae est situs. Situs: pprie dicit imūdicia: q̄ nascit i locis humidis: & sanuginis specē imitat. Nō ēter: id est tenebris. Nō tenereis: dicit nō esse tā tenebrōsū aerem in faucibus tenari mōtis laconia: q̄ dicit esse descensus ad inferos: q̄ illic. Aer iers: crassus. Mūdi latētis: iseroz. Ac nostri. i. superoz: dicit ibi esse cōfinia superi & inferi aeris. Confine mœstum. i. terminus tristis. Quo non metuant: locus ille adeo tenebrosus est: ut nihilominus eo ueniāt umbrā iseroz. quā i tartarū descēdere solēt: ē ergo is locus tartaro filis. Tartari reges: ut pluto & pserpina: nā & Regē & Reginā dixit. Nā quis thessala: quis. n. cōtra uolūtātē deoz iseroz aias excitet: illic tñ incertū ē uiuāt ne an mortui sint: ul q̄ quis ab iseris excitēt tñ adhuc ad iseros descēdit uel q̄ adeo obscurus locus ē. ut adhuc apud iseros eē uideāt. Discolor & uario: describit nūc habitū Erichtho nis quo se parauit: ut ūbrā excitaret ab iseris. Furiā cul. i. similis furia. Induit: ab Erichtho. Vultus aperit: ostēditur. Crine remoto: reiecto i tergum. Vt pauidos iuuenes co. erichtho cū se ostendisset eo habitu quo solet cum cadauerum excitat umbras: uidit Sextum Pompeium cum comitibus terrore percussum: quem reprahendens allocuta est. Iam noua: iam hic quem mortuum iacere uideis excitabitur & uiuere incipiet. Vera: uersus hic est per penitimerim: nam sic iungitur: noua simul & uera uita. Ut quis. pa. multo mā

In preceps subsedit humus: quā pallida pronis
Urget sylua conus: & nullo uertice caelum
Suspiciens: phœbo non peruia taxus opacat:
Marcētes intus tenebrae: pallensq̄ sub antris
Longa nocte situs: nunq̄ nisi carmine factum
Lumen habet: non tenereis sic faucibus aer
Sedit iners: mœstum mundi cōfine latētis
Ac nostri: quo nō metuūt emittere manes
Tartarei reges. nam quis thessala uates
Vim faciat fatis: dubiū est quod traxerit illuc
Aspiciat stygias an quod descenderit umbras.
Discolor & uario furiā cul. habitus furia dignus
Induitur: uultusq̄ operitur crine remoto.
Et coma uiperis substringitur horrida sertis.
Vt pauidos iuuenis comites ipsumq̄ tremētē
Conspicit exanimi defixū lumina uultu.
Ponite ait trepida conceptos mente timores
Iam noua iam uera reddetur uita figura.
Vt quauis pauidi possint audire loquentem
Si uero stygioq̄ lacus ripamq̄ sonantem
Ignibus ostendam: si me presente uideri

SEXTVS

gis intrepidū. Si uero styg. arguit Sextū Pom. comitesq̄ suos ignauia: dices si ego possum cernere oculis meis Eumenidas. Plutonē. Proserpinā. Cerberū tricripitem: & monstra inferoz omnia: q̄s tātus pavor animos uestros occupat: ut timeatis umbrā ab inferis excitatā uidere: ordo est o ignauū metuētē cernere manes q̄s timor. Ripāq̄ so. flu. i. flegethōtē nā flu. ē iseroz sic appellatus: q̄ totus igneus sit φλαγείν significat ardere.

Eumenides possent: uillosoq̄ colla colubris
Cerberus excutiēs: & uincti in terga gigantes.
Quis timor ignauū metuētē cernere manes:
Pectora tū primū feruētī sanguine supplet
Vulneribus laxata nouis: taboq̄ medullas
Abluit: & uirus large lunare ministrat.
Huc quicquid foetu genuit natura sinistro
Miscetur: nō spuma canū quibz unda timori ē:
Viscera nō lyncis: nō durā nodus hienae
Defuit: & cerui pasti serpente medulla.
Nō puppim retinēs euro tendēte rudentes
In mediis echeneis aquis: oculiq̄ draconū
Queq̄ sonāt foeta tepefacta sub alite saxa.

SVLPI. Villosa colla: uelut uillis: serpētibus plena. Vincti in terga: habentes manus reuinctas in terga. Metuētē me & uos. Suplet: implet. Laxata: aperta. Feruētī: calido & recēti. Taboq̄ medullas abluit: purgat interiora sanie. Virus lunare: spumā lunā de qua supra diximus. possumus etiā de mēstruo intelligere. qd̄ in luna singulis mēsis mulieres emittūt. estq̄ mire potētia. Huc: in pectus. Quicquid natura genuit: omne monstri genus qd̄ cōtra naturam: aut naturā defectu aut i eius nimia natū ē. Spuma canū: nō aconitū intelligit: sed spumas rabidi canis: q̄ metuūt suā imaginē in aqua cōspicere: quo qdem metu etiā illi quos momordere afficiunt: ait enī plinius. Ita morsis lethalis aqua metus. Est autē Ouidii testimonii id genus morsus incurabile. Soluere nodosā nescit medicina podagrā Nec formidatis auxiliā ags. Lyncis: Lynx ut plinius tradit clarissime omnium quadrupedū cernit. Eius urina in calculi pretio si duritiē transit: qd̄ lyncuriū uocāt. Nodus hyene: hoc ē

Lunare ai
rus

Canis ra
bidus

Lynx

Hiena

unctura habet enī spinam cōtinuam unico tantū nodo Plinius libro. viii. Hyeni utranq̄ esse naturā ait: & alter nis ānis esse marē alternis feminā fieri: parere sine mare uulgo credit Aristoteles negat. Collū & Tuba cōtinuitate spinae porrigit flectiq̄ nisi circūactu totius corporis neq̄: multa p̄terea mira tardunt. Sed maxie sermone humanū inter pastoz stabula assimilare: nomenq̄ alicuius ediscere: quē euocatū foras laceret. Itē uocationē hoīs imitari ad sollicitādos canes quos inuadat. Ab uno animali sepulchra erui inq̄stionē corpore: feminā raro capi: oculis mille esse uarietates colorūq̄ mutatiōes. praeterea umbra eius cōtractu canes obmutescere: & q̄busdā magicis artibus: omne animal qd̄ ter lustrauerit i uestigio iherere. Cerui pasti serpente: Mos ceruoz est ut serpētē naribus attrahant atate cōfecti nā illarū hauit iuuenescūt. Auctores sūt plinius & Solinus. Tēdēte rudētes: i. plēte uela q̄bus tēsis funes etiā tēdunt. Echeneis: plinius lib. nono inq̄. Est paruus ad modū pissis assuetus petris echeneis appellatus: hoc carinis adherēte naues tardius ire credunt: inde nomine imposito: quā ob eam amatoriū quoq̄ ueneficis infamis iudiciorū ac litium more: quā crimina una laude p̄sar: fluxus grauidarū utero sistēs partusq̄ cōtinens ad puerperii tamē in cibos nō admittitur. est autē semipetalis & limaci similis ut idē tradit. xxxii. dictusq̄ ab ἔχθρ qd̄ est tenere & πῶσ qd̄ nauem significat. Echinus autē est pisciculū in formā echini in castaneacei in q̄bus spine pro pedibus. Ingressi est iis in orbē uolui. Draconū: q̄ nascunt in aethyopia. Saxa tepefacta: plinius libro nono inq̄. Tribus primis & gnto aquilarū generi mēdicatur nido lapis athites quem aliqui dixere gagytem ad multa remedia utilis: nihil igne deperdēs. Est autē lapis iste pregnans intus quum quatiā alio uelut in utero sonante sed uis illa medica non nisi in nido direptis. Saxa: gagytes. Alite feta: aquila q̄ peperit.

Ceruus

Echeneis

Echinus
Dracones
Ethytes

OMNIBO. Eumenides: diras significat: q̄s alio noīe furias appellat κατ' αἰὸς φημὸς αὐγῶν nā ἐν ἀέρι ἡδὲ βενiuolū significat q̄ sint oibus maliuolae. Colla colubris: q̄ circa colla cerberi serpētē sint. Gigantes: dicit titanas ausos bellū inferi Ioui quos de caelo Iuppiter ad inferos fulminauit: & cathenis ferreis manibus post terga reuinxit. Si me. p. ui. ideo nec paueretis uidere eumenidas: q̄a presentia mea nihil uobis mali auderēt inferre. Manes: umbras: nō deos inferos. Pectora tū pri. dicit qd̄ fecerit Erichtho ut p̄pararet cadauer qd̄ eēt aptū recipe animā. Sanguine fer. s. uictima. Vulneribus nouis: q̄a uulnera fecit ut irrūpere posset sanguis. Tabo: sanguine. Lunare. i. spumā lunā: q̄a (ut antedictū) lunā de caelo detractā nō prius redire dimittebat q̄ spumā eiceret super herbas: qua utebant ueneficā. Huc quicquid. f. non tā facile potest excitari hac umbra ab inferis: sed necesse est ut multis herbis multisq̄ animalibus id fiat q̄ uim habeāt magicā. Miscet huc. i. in pectus huius cadaueris. Quicquid. f. g. n. s. i. quicquid monstruosū natū est. Quibus un. ti. est. i. canū lymphaticorū: nā lymphatici canes dicunt q̄ uehemētē aquā timent: lymphā aqua d̄r inde lymphaticus canis: cui oculi lymphae terrorem iniicit: sicut cerior furore Ceteris entheatos dicimus. Lyncis: Lynxes sūt ferae maculis distinctae. quorum urinae coeunt in duriciem praefici calculi: quod perferentiscentes egestum liquorem ilico arenarum cumulis contegunt & λυγκούριον dicitur: at hi quos ceruarios dicimus: cum post longa ieiunia agre carnes mandere ceperint: ubi quid casu respiciunt: oblitiscuntur & immemores p̄ntis copia: eunt quā sitū: quam reliquerunt facietatem: Lyncis uiscera aptissima sunt magicis. Nodus hyene: anī mal hoc est aptissimū ueneficis cateroz omnium: hyena est aial in aethyopia cuius collū rigētū spina flecti nō pōt nisi toto corpore moueat: stabulū persequit pastoz: & uocē humanā exprimere dicit: ut hastu hominem noctu accitū deuoret: uomitus mentiens humanos ut illectos canes deuoret: qui si umbrā eius contigerint latrare nō possunt in oculis multiplex uarietas mutatioq̄ coloris: in pupillis oculoz nascitur lapis hien: qui lingua hoīs subditus futura praedicere facit: p̄pterea cōuenit magicis: oculos nō nunq̄ cōniet: gingiua nō habet: dētē

unius ossis tantummodo habet: huc etiam dicitur coire cum leena: & inde nasci monstrum quod appellatur Corocoete. Solinus. Ercerui pastus. se. me. cerui cum ad decrepita aetate uenerint: ueniunt ad cauernas: ubi delitescunt serpentes & naribus attractos per cauernas hauriunt: & ita uenenum illud per uenas diffusum eos reuiuenscere facit. Non pup. r. echeneis (ut scribit Plinius) pisciculus semipedalis est: assuetus petris: quo carinis adhaerente naues tardius iracreduntur: inde nomine imposito: nam ex X significat teneo: & vav sigma naui.

Iaculus alatus

SVLPI. Serpens uolucer: Iaculus arabicus alatus quod se e sublimi demittens corpora penetrat.

Pynoteret

Innataque rubris: Cicero in tertio de finibus hanc habet: Atilla quae in concha patula pima dicitur is qui enat e concha: qui quae eam custodit pynoteret uocatur: in eamque cum se recipit includitur ut uideat monuisse ut caueret. Plinius ubi de cancriis ait: Pynoteret uocatur minimus ex omni genere: id oportunos iuriat: huic solertia in aia ostrea riu testis se cedere & cum accreuerit migrare in capationes. Vipera: pynoteret. Praxiosa: quia producit uniones. In rubris aequoribus: in mari rubro quod est in arabia. Non defuit etiam membrana cerasta: id est corium serpentis. Cerastis corpore eminere cornicula saepe quadrigemina: quorum motu reliquo corpore occultato sollicitent ad se aues. Phenicis: auis: de qua Ouidius. Vna est quae reparat seque ipsa resenuat ales: Assyrii phenica uocant. Hic aromata cogere in ara quandam aliam agitatione accendit: cum ipsa comburitur & ex cinere uermiculus nascitur qui postea rediit in phenicem quae seorsum est unica. lege Plinium Lactantium & Ouidium. Eoa: orientali. Quo: in quae locum.

Cerasta

Pestis uiles: uenena & mostra. Frondes saturatas: arborum ramos prius excantatos. Etherbas: quas cum tenere eent & nascerent salua resperferat. Os dig: ipsa erecto dira. Dedit mundum: ad inuenit & fecit. Pollentior: potetior. Excantare: ad excantandum. Confundit murmura: celeriter murmurat ita ut uerba compressa non intelligantur.

Phoenix

Discordia: aliena ab hominum sermone. Habet latratus canum: imitatur canes latrantes. Bubo: nocturna auis maior oto qui est maior noctua. Stryx: uolucris nocturna quae infantes noctu inuadit ut Ouidius fatog sexto & plinius. xi. tradit. Exprimat: enunciat exprimit. Planctus: sonitus fluctus in saxo percussus. Vna uox: ipsa sola tot uocis fecit diuersitates. Peuetrat in tartara: exaudit ab inferis excantatio eius. Eumenides: furias: deosque inferos inuocans orat ut pro scelere suis remittant umbram in corpus defuncti. Chaos: confusio & profunditas tartari. Mundos innumeros: etiam si innumeri essent ut ex Democriti auctoritate Anaxarchus Alexandro persuadebat. Auidum: infaciabilis enim est animarum orcus.

Bubo Otus Noctua Stryx Mundi in numeri

OMNIBO. Quam ob eam amatoriis quoque ueneficiis infamis est. Et alio loco profequitur. Ruant uenti licet & saxuant pcella: imperat furori: uiresque tantas compefecit: & cogit stare nauigia: quod non uincula ulla: non anchora: irreuocabili pondere facta: infrenat impetus. & domat mundi rabie: nullo suo labore. non retinendo: aut alio modo: quod adhaerendo: hunc piscem latini Remora appellant. Qui igitur Echinum legebat duplici errore tenebant: nam & prima syllaba repugnabat: & Echini sunt ex cancro genere per pedibus hntes spinas: direrit ab Echeneide. De quibus Iuuenalis. Et semel aspectu litus dicebat echini. Rudentes: quae in flatis etiam uelis per uentum: rante usque adeo detinet nauem: ut moueri non possit. Saxa. i. non defuit aetites lapis frigidissimus: quae ab extremis orbis partibus ales iouis alit custode nidi: seruatoremque futurum: quo ualeat pullis dubios auertere casus: nam hic lapis summa frigiditatis est: id huc suis immiscet ouis: ne quae ipsa aquila calidissima est: dum ea fouet: decoquat: & pulli nasci non possint. Sonant: mire dixit: nam lapis iste aetites seu gagites intus pregnans est: & quam quatuor alius uelut in utero sonat plinius. x. Volucer serpens. i. alatus draco non defuit: & nascitur in ea parte Arabiae quae est ultra flum. manufactum: quae regio parte deserta est infestantibus feris. ibi tamen pandaci: enielchi habitant: & optophagi: ideo dicti: quae serpentes comedunt. Aequoribus custos. i. India superioris: in rubro mari nascitur indica testudo: cuius custos est uipera: & haec testudo lapidem emittit chelonitum: grauium purpureo uarioque colore nitentem: quae si sub lingua: loto quis gesserit ore posse magis creditur: hunc diuinare futura Chelonia ite oculus est indica testudinis uel portentosissima magorum mendacis: melle. n. colluto ore imposita lingua: futurorum diuinationem prestare promittit Plinius. Concha: i. custos testudinis indica: quae chelonitem lapidem emittit. Cerasta: serpens cornutus a πτο του κεραστος: a cornu. Membrana: reticulata illud quod de uiuo serpente abduxerat. Phenicis: phenix una auis tamen est in arabia nascens: & cum ad quingentos uenerit annos: ipsa sibi rogam costituit: ex lignis odore feris: ut ex cinnamomo thure xilobalfamo & calia: radiisque solaribus oppositum se superiniicit: interea rogam ille: quae in eum sol perpendiculariter uerberat: solis radiis accenditur: & ipsa cum rogo comburitur. deinde uermiculus quidam ex ossibus & medullis nascitur ex quo alius phenix renouatur. Eoa ara: nam postquam phenix paruulus adoleuit: principio

Non arabum uolucer serpens: innataque rubris Aequoribus custos pretiosa uipera concha: Aut uiuentis adhuc libyca membrana ceraste: Aut cinis eoa positi phoenicis in ara. Quo postquam uiles & habentes nomina pestes Contulit: infando saturatas carmine frondes Et quibus os dirum nascentibus inspuit herbas Addidit: & quicquid mundo dedit ipsa ueneni. Tunc uox letheos cunctis pollentior herbis Excantare deos: confudit murmura primam Diffona: & humana multum discordia lingua Latratus habet illa canum gemitusque luporum Quod trepidus bubo: quod strix nocturna queruntur Quod stridet ululatusque fera: quod sibilat anguis Exprimat & plactus illis cautibus unda. Siluarumque sonum: fractaque tonitrua nubis Tot regum uox una fuit: mox cetera cantu Explicat hemonio: penetratque in tartara lingua. Eumenides stygiuque nefas poeneque nocentum. Et chaos innumeros auidum confundere mundos:

funeri priori iusta reddit: & totum defert nidum prope paciam in solis urbe: & in ara ibi deponit. Plinius hanc aram phoebe eam dicit Luca. Viles & habentes nomina. i. nobiles & ingnobiles. Frondes. s. arborum colligit: & ipsius in murmurabat. Inspuit: ut herba nascerent uenenata: & idonea: ad ueneficia. Tunc uero: his omnibus in unum congeitis quae plurimum ualere ad cogendos manes: addidit uoces terribiles quae plus uirtutem haberent quam herbae quas supra memorauit. Pollentior: potetior. Excantare: ad exorandum deos. Discordia humana lingua: nam non uidebat humana uocem emittere: sed silem animalibus brutis. Trepidus bubo stryx: aues sunt quae tempore solis non estis apparent. quae suo cantu semper malum omen significant. Fera: sive lupi sive leones. Sibilat anguis. i. sibilum emittit quale anguis. Syluarumque sonum: id est fragorem arborum. Tonitrua nubis. i. imitatur Xασιδιο. Vox una. i. unius Erichthius uox. Explicat: exprimit. Tartara: tartarus est locus profundior inferorum ubi gigantes uincti tenentur: qui bellum Ioui intulerunt nullum relinquit ex diis quem detestabilis & sacrilega mulier non inuocaret. Stygiuque nefas: nam nihil habet inferi sauius nihilque immanius Thesiphone: Megara: & Alecto. Chaos: id est o heres: nam chaos confusio est elementorum omnium: apud inferos uero non discernuntur elementa: sed confusa sunt propter obscuritatem. Innumeras mun. quia ex chaos omnia nata sunt secundum Hesiodum.

Et rector terrae quem longa in secula torquet Mors dilata deum: styx. & quos nulla meretur Thesalis elysios: caelum matremque perosa Persephone: nostraque hecates per ultima per quam Manibus & mihi sunt tacite commercia linguae. Ianitor & sedis laxa: qui uiscera sauo Spargis nostra cani: repetitaque fila sorores Tractura: tuque flagrantis portitor undae Iam lassate senex ad me redcutibus umbris Exaudite preces si uos satis ore nefando Pollutoque uoco: si nunquam haec carmina fibris Humanis ieiuna cano: si pectora plena Saepe dedi: & laui calido profecta cerebro: Siquis quum uestris caput extaque lacibus ifas Imposuit uicturus erat: parete precanti Non in tartareo latitantem poscimus antro Assuetamque diu tenebris: modo luce fugatae Descendentem animam primo pallentis hiatus Haeret adhuc orci: licet has exaudiat herbas

SVLPI. O rector stygiae tetra: o pluto uel Iuppiter stygie. Quae mors dilata torquet: qui mori non potes & uita est tibi molesta. Styx: palus. Et quos: suppleo elysium. Nulla thesalis: nam omnes impie sunt: & in elysios non nisi pii admittuntur. Persephone posita caelum & matrem: per se pina odio habens superos & Cererem quae ipsa rapta desiderabat cum ardente plutone amaret Virgo. Nec repetita sequeret per se pina matrem. Nostraeque hec. pars ultima: abyssi profunda inuocat hec dhat e caelum potestatis quas habet: hecaton enim centum sonat. nostrae dixit quae illius uelut fruuntur in magicis. Per quam: quae media & cuius motu cum stygiis deis mutuo colloquor. Ianitor laxa sedis: cerbere custos ampli inferni. Qui spargis uiscera quae sorbes carnem tibi ipsi & ad uerbi alludit ethymon. dictus est enim quod carne uoret Creas enim caro est & σαρξ uorans. Sorores: parce. Tractura: datur uita huic quae in lucem reuoco. Fila repe. uita reddit. Cloto enim colu habere: lachesis filare: Atropos uero fila rupere dicitur. Senex lassate: charon animarum uector fatigatus. Unda flagrans: phlegetontis fluminis ignei qui circuit tartarum: quod re uera ptineus ipse ad stygem paludem uelificat. Umbris: ob umbras quas reuocauit. Ore satis nefando: si sum factis impiae linguae & oris carne humana infecti & ideo uobis grata. Carmina: excantationem. Te pectora plena: corpus grauidae mulieris. Profecta: exta alicuius infantis dicta: sunt quod diis profecentur. Si quis quum uestris: si infantem uicturum & morbo non correptum sacrificauit. uestris lancibus: patris dicatis uobis. Non in tartareo: facilitate rei ostendit: quia recentem & insensibilem: & ad ripas stygias uix appulsam animam perit quae decetero securam fore permittit. Modo luce fugata: quae dudum mortua est & iter habet ad inferos. Hiatus: faucibus ingressu. Orci: inferni. Licet has: licetum est ut illa quae nunquam alius a me euocabit & semel istuc ueniet moueat ueneficiis meis.

Hechate

Cerberus

Profecta

OMNIBO. Rector: o Pluto. Torquet: cruciat. Mors dilata. i. phibita id est quae immortales sunt dii: ideo cruciariis. Styx: per quam dii iurare timent. Thesalis elysios: quae sunt sacrilega & poluta thesalica omnes mulieres: ideo ad elysios campos non descendunt. Persephone. i. o proserpina η πέρσεφονη graecum est. Caelum matremque perosa: secundum fabulam dixit quae proserpina apud Aetnam montem a Plutone rapta: ad inferos descendit: ipsamque matrimonio sibi coniunxit Pluto: & eam heribi reginam fecit. Mater ceres cum eam diu quaesisset: tandem in dicante arethusa cognouit eam a Plutone raptam: Venit igitur ad Iouem quaerens quod sibi facere iuberet: respondit: si nihil apud inferos gustasset: reduceret: si ipsa uellet: mater ad Plutone cum uenisset: ei quae mandata Iouis exposuisset: primo quidem quaesuit num redire uellet ad matrem: illa negauit: ex quo cognitum est illam libenter apud inferos manere: deinde scire uoluit: numquid aliquid gustasset cum non inueniret aliquid gustasse. Ascalaphus indicauit ipsam comedisse septem grana mali punici: ut redire non posset. Virgo. Nec reperita sequeret per se pina matrem. Calu: quae noluit in caelum redire: unde Iuppiter precepit ut sex mensibus in caelo apud matrem esset: & totidem apud inferos cum Plutone: & hoc est quod luna uno quoque mense crescit & decrescit usque ad annum. vi. mensibus apud nos & totidem apud antipodas. Pars ultima: quae prima pars per se pina est luna. Secunda est diana. Ultima uero per se pina sive hecate est in inferno. Nostrae hecates. i. per se pina: dea inferna. Nostra: id est quae praesens est nostris incantationibus. Comertia lingua. i. colloqua cum diis inferis. Ianitor. i. cerbere qui custos dicitur porta inferi. Sedis laxa: latum regni inferorum. Sauo cani: id est tibi ipsi. Viscera: nam dicitur recumbere cadaueribus mortuorum:

& carnibus eoz uelci: nā cerberus dī quasi κρῆτος βόβοδ .i. carnē uorās. Sorores .i. parca: uidelicet Lache sis. Clotho: Atropos. Fila .i. reuiuifcentis iō reperita dicit ga iterū uicturus erat hic iuuenis quē excantabat. Flagrantis unda .i. ardentis flegethōis. Portitor: charon. Vir. Portitor ille charon. Iā lassate senex: signifi cat se umbras sapius ab inferis excitasse: ga dicit charon lassatū esse referendo umbras q̄s ipsa ad corpora re uocauit. Si uos satis: nūc honestā petitionē ostendit: ga bñ merita est de diis omnibus. Nefando: sacrilego execrabilis. Si nunq̄ hac car. f. & si nunq̄ carmina & preces uobis facio: qn prius carnes humanas deuorauerim: ordo est parere precanti. Fibra: sūt uenae iecoris. Si pectora plena: si occidi & imolauī uobis grauidas mulieres. Si laui .i. profecta ipsarū mulierū calido cruore. Profecta: dicunt maiora intestia: qua: alio no mine dicunt exta: eo q̄ extent. i. emineat supra alia: & dicunt a psecando: ga prius secta aris redunt. Vir. Lās cibus & pandis sumātia reddimus exta. Siquis q̄ uestris: & si ego sape imolauī uobis infantes: & corcapita obtuli: qui adhuc uicturi erant. Non in tartareo: nūc ostēdit possibilitatem: dicit. n. facile esse animā qua: pau loante descenderit ad inferos remitti posse. Tartarus: locus inferorū pfundior nā tartarus pturbatus atq; cōs fusus dicit τάρταρος significat perturbat: eo q̄ i pfundiori loco pturbata sūt omnia. Modo pauloate .i. pofci mus. Luce .i. uita Primo hiatu .i. introitu. Has exaud. quia cū nōdum peruenerit ad locū destinātū: etiam si reuocata fuerit non preteribit leges herebi: postq̄ huc uenerit.

SVLPI. Canat nato ducis omnia pōpeiana: uaticinetur filio pōpeti oē fatū patris. Omina: diuinationes & fata. Si bene merent: cōserūt in uos beneficiū: nā ex bellis ciuilibus multas si mulaias cōsequimini. Leuauit: rex. Spu mantia: pre celerata multoz carminū pnuntia tione. Proiecti: iacentis. Claustra: carcerem corporis Claustrū enī locus clausus dī & ipsius clausura: instrumētū. Lethali: mortifero. Cui eripit munus extremū: q̄ priuatur mortis bene ficio. Immotū: qd non mouebat. Has satis li cuisse moras: q̄ statim nō paruerint. Viuo ser pente: quem habebat in manibus. Illatrat: cla mat contra manes. Quas egit: excātationibus enim terram in rimas per q̄s uocē imitteret ape ruerat. Rūpit silentia: uocē imittit. Secura uo cis meae: qua: nō pares & negligis carmen. Nō agitis: nō psequimini: simulat enī se non uidisse eā. Perinane herebi: per uacūū ifernū & capa cissimū nā umbrā locū non occupāt. Eliciam: in lucē educā. Vero noie: nō enim uos eume nides appellabo. sed quanq; pprio suo. Can nes stygias: uos ipsas qua: Canes appellamini. Per busta sequar: psequar & fugabo. Funera: exequias. Custos: uos obseruans. Teq; deis: pserpine minitatur se ostensurā ipsā eo quo est apud inferos uultu. Alio: diuerso ab eo quem ostendis mortalibus: Ficta: cōposita. Tabida: macilenta squalida & est uocandi casus.

OMNIBO. Ad manes uentura: nōdum enī ad inferos puenerat. Oia Pō .i. diuic futura & auspicia q̄ Pompeio iminent. Nri .m. i. hu ius cadaueris: q̄ pauloate nī miles erat: quasi se ipsam facit comitē Pō. Si .b. de uo. q. d. bñ me renē: nam bellis ciuilibus multi occidēt q̄ faciēt ut multarū umbrarū dñi sitis: & est loco remunerationis. Hac. u. f. hac ubi dixit erichtho sustulit oculos: & ui dit animam huius infelicis cadaueris qua: harebat saxi & timebat ingredi corpus suū: neq; n. tentare uolebat repetere q̄ antea sibi molestū tētauerat: uidelicet ut denuo moreret. Spumantia: ga tanq̄ ifana & rabie plena ore spūmā euomebat. Proiecti: mortui. Inuisa claustra .i. corporis: nā nrm corpus nihil aliud est q̄ aīa: clau strū. Vir. clausa: tenebris & carcere caco. Antiq; car. corporis: in quo diu habitauerat: hinc est q̄ a graeis cor pus νεκρῶν dī quasi νεκρῶν .i. uinculū aīa: & alio noie σωα α q̄s σήμα .i. sepulchrū aīa. In pectus ap tum: nam illud aperuerat ut ueneficii genera multa infuderet: q̄ supra cōmemorauit. Ruptas .i. uulneratas. Ah miser: quasi Luca. infelicem umbram illius commiseratur: q̄ non potest id cōferre: quod iam assecuta fue rat: uidelicet mortē qm corpus repetere cogit. Extremū munus .i. mortis q̄ malorum omniū finis est. Mis ratur erichtho: qua: carminibus usā fuerat acrioribus: quibus facile manes cogeret: pati nō poterat sine admis sione hanc arditatē: ut umbra non auderet aut nollet ingredi corpus: ergo exarsit & incanduit ira. Faus .i. p cis hoc loco fata pcas appellat: neq; est quisq; poeta usus tam late huius nois significatu. Moras: qua: morate fuerunt hanc animam in corpus suum remittere. Irata morti: q̄ non permittet hanc animam corpus ingre di: cepit uno serpente cadere cadauer. Rimas cauas .i. scissuras terrae qua: ipsa carminibus suis aperuerat

Claustrū

Ad manes uentura semel: ducis omnia nato
Pompeiana canat nostri modo militis umbra
Si bene de uobis ciuilia bella merentur
Hac ubi fata: caput spumantiaq; ora leuauit
Aspicit astantem proiecti corporis umbram
Exanimes artus: inuisaq; claustra timentem
Carceris antiqui: pauet ire in pectus apertum
Visceraq; & ruptas lethali uulnere fibras.
Ah miser extremum cui mortis munus iniqua
Eripitur non posse mori: miratur ericto
Has satis licuisse moras: irataq; morti
Verberat immotum uiuo serpente cadauer
Perq; cauas terrae quas egit carmine rimas
Manibus illatrat: regniq; silentia rumpit.
Thessiphone: uocisq; meae secura megara
Non agitis sauis herebi per inane flagellis
Infelicem animam. iam uos ego nomine uero
Eliciam: stygiasq; canes in luce superna
Destituam: per busta sequar per funera custos
Expellā tumulis: abigam uos omnibus urnis.
Teq; deis ad quos alio procedere uultu
Ficta soles hechate pallenti tabida forma
Ostendam: faciemq; herebi mutare uctabo.

ut quos uellet manes alloqueret: & in murmurare cepit indignatione cōcitata. Illatrat: non loquit: ga uox eius potius latratus erat q̄ humanus sermo. Regniq; silentia rupit: ga uox eius ad inferos penetrans interrūpebat silentiū qd apud inferos ppetuū manet. Secura .i. negligens ut Vir. Securus amoz germana. Agitis: agita tis. Per inane: per uacūū: nam inanem herebū appellauit: ubi oia sine corpe sūt & omne qd sine corpe est lo cū non occupat. Noie uero .i. proprio nā iratus non appellat pprio noie superiores: sicut apud Vir: in geor. mater cyrena mater & te crudelē nomine dicit. Vero: non dicā uos eumenidas: sed pprio noie cōpellabo. Elicia: extrahā. Stygiasq; canes: ga canes inferna: estis: uos destituā. Et genere muliebri canes dicunt furia. Luce superna: qua: uobis inuisa est: nā semp in tenebris inferoz habitare confueuerūt: iō non pnt hanc lucē sustinere. Per. b. nec dimittā uos in mortuorū sepulchris habitare: qua: sedes gratior est uobis. Expellā: pro sequar uos quocunq;. Abigam: excludam sepulchris. Teq; deis: O pserpina ostēdā te pallidā & deformē qualis esse soles ad inferos: non cū redis ad superos: ut domina cali esse uidearis. Tabida: marcescens: unū sequitur ex reliquo corpus quod marcessit pallorem contrahit. Ficta: non uerā sed simulatā te soles ostende re. Factem herebi .i. cogam te non commutari posse.

Eloquar immenso terrae sub pondere qua: te:
Contineant ennea dapes: quo scedere mcestum
Regem noctis ames: qua: te contagia passam
Noluerit reuocare ceres: tibi pessime mundi
Arbiter: immittam ruptis titana cauernis:
Et subito feriere die: paretis: an ille
Compellandus erit: quo nunq̄ terra uocato
Non cōcussa tremit: qui gorgona cernit apertā
Verberibusq; suis trepidam castigat erymnem
Indespecta tenet uobis qui tartara: cuius
Vos estis superi: stygias qui peierat undas.
Protinus astrictus caluit cruor: atraq; fouit
Vulnera: & i uenas extremaq; mēbra cucurrit.
Percussa gelido trepidant sub pectore fibrae
Et noua desuetis subrepens uita medullis
Miscetur morti: tunc omnis palpitat artus
Tenduntur nerui: nec se tellure cadauer
Paulatim per membra leuat: terraq; repulsū est

atus: densatus. Caluit: solutus est & cōmotus. Fouit uulnera: apparuit i uulneribus. Fibra: uitalia iecur pul mo & cor. Trepidat: mouent palpitant. Subrepens: subintrans. Desuetis: qua: uiuere iā cessarāt. Palpi tat: motit se. Tendunt extendunt nā lenti laxiq; erant. Nec se tellure cadauer: Cadauer inq; uno ipetu re pte surrexit. Tellure: a terra. Repulsū: percussum & terrae impetu subleuatum.

OMNIBO. Eloquar immenso: dicā etiā qua causa apud inferos stare delecteris: & qbus dapibus illecta in de exire noluit. Aetna .i. apd aīā mōtē a Pluto rapta. Eloquar: effabor declarabo. Dapes: nā cū legē iuppiter iposuisse: ut rediret ab inferis si nihil gustasset. Ascalaphus indicauit eā septē grana mali punici de gustasse. Foedere .i. cōiugii: ga matrimonio cōcederata erat. Vel scedere: id est lege: nā ita conuenerūt plu to coniunx & mater ceres: ut sex mensibus apud inferos esset: & toridē i calo. Noluerit reuocare: hoc irata fin giterichtho qd cererē puduerit reuocare ad superos filiā: qua: iam terribimī plutonis concubitū passa fuisse. Contagia: id est concubitū. Tibi pessime mūdi arbiter: & tu o pessime Pluto faciam dehisce terra: ut repē te ad inferos descendat lux solis: qua: oppressus nescies qd agere debeas: sicut Vir. trepidentq; immisso lumi ne manes. Titana: solem nepotē titani. Paretis: cū hac dixisset: umbra morabat adhuc ingredi corpus: tūc indignata uoce clamauit paretis an necesse est: uocē deū illū: quo qdem uocato semper terra concutit: Nunq̄ non .i. semper. Quo uocato: Damogorontē significat uultu dicit per hūc Damogorontem intelligi animā mūdanam: q̄ uegeat omnia: q̄ omnibus naturis praposa est: de cuius semine firmamentū: solem & lunam: & stellas natas esse dicebant: & hoc secundū Seruiū: sed secundū Theocletem: philosophi dicūt demogoron tem esse rerū omniū & deorum principem: genitorem terrae herebi: & parcarum a Δαίμωνος sapiens: quia intelligentiam maximam rerum omnium habeat. Gorgona: nam Ὀφιοειδής interpretatur stupor: unde Medusa & sorores interpretantur stupor: quas qui aspexerint: fingitur in lapides fuisse conuersos: q̄ pra: nimia pulchritudine earum obstupecebant: & quasi saxa rigebant: q̄ autem hic damogoron cernat gorgona aper tam: significat eum manifestum stuporem diuinitatis esse: nam nullus est qui diuinitatem comprahēdere pos sit: praeter deum qui illam intelligit. Apertam: sibi aliis uero occultam. Gorgona: id est diuinitatem obstu

Enna

Demogoron

pefcendā. Verberibusq; suis.t.c.e. idest superbiā demonū: nam poeta his fabulis etiā ueritatē occultauit: nam q; omniū deoz est deus superbiā demonū castigat. Trepidā: q̄m qdem pertinet ad deū: nā superbia non est trepida immo audax. sed respectu dei a quo punit est trepida: nā scitis quō e celo superbi angeli eieci fuerunt: unde ipse de se Apollo ita respondit: cū quereret q̄s esset coactus est respondere: q; per terrā & fundū ambulat insatigabiles domant sub flagello iouis. Indespecta te. uo. q. t. i. q; omnia continet. f. latitudinē altitudinē & profunditatē & a nullo continet. Tartara. i. pfunditatem quā uos despiceret & intelligere non potestis o damones. Indespecta: non despecta a uobis q̄ non potestis aspicere. Superi: uidelicet uos estis exclu si ab illa pfunditate & ab illo diuinitatis. Stygia q; peierat undas. i. q; nulli necessitati astringit: nā dii per stygiā paludē iurare timent: prater damogorontē. Proinus: continuo aia ingressa est corpus post q̄ erichto indigna bunda his uerbis usa est ad eos manes. Astrictus. i. congelatus. Fouit: calefecit. Extrema. i. per extremās partes mēbrorū. Percussa. f. a sanguine. Trepidant. i. mouent sanguis infusus i uenas palpitare cōpit. Et noua: & andē uita totū corpus occupauit. Misceat mortū. i. mortuo cadaueri cōiungit. Medul. def. f. ab ani ma q; iam medulla: & ossa diu caruerant anima. Nerui. f. cōtracti tendunt. Nec tel. ca. dicit autē cadauer il lud non sensim surrexisse sicuti q; uiuūt: sed repente exiliuit: quēadmodū si pila terra incuteret & repelleret a terra. Simul: uno tpe. Lumina: quia toruis oculis suspiciebat quasi attonitus.

SVLPI. Distento lumina rictu nudant: apto ore oculi aperiant. Nondū facies uiuentis: nō uidebat uiuere sed mori. Rigor: distentio cor poris. Stupet: q; in uitā redierit. Sed murmur re nullo: sed non loquebat ore iam stricto. Tā tum responsura: solū ut respondeat non ut loqui incipiat. Thessala: erichto. Mercede: premio Nā ea lege te dimittā ut nullis carminibus & ue neficiis in uitam ualeas reuocari. Immunē: li berū & cui non noceat ueneficia. Toto aūo: to toto tēpore futuro. Tali tua: ea diligentia te sepe liam & talibus lignis adurā. Tua membra: sup ple condā. Exaudiat magos: pareat excantatio nibus. Sittanti: magno beneficio & felicitati tibi ascribere qd per me fueris reuocatus in uitam.

Verba: carmina. Somnū longe lethes: mor tem nil enim aliud mors est nisi longus somnus Lethe autē fluuius est in inferno q; animis ipsum potantibus obliuionē inducit ponitur & pro ip sa obliuione. Tripodas uatesq; deorum fors obscura tenet: Dii & uates responsū obscurum dant. Necromantia uero aperte omina indicat.

Tripodas: mētas apollinis methonymia. For tis adit oracula: q; magnanimus est necromāsiā aggredit. Dure: inflexibilis. Ne parce: ne ab stine. Da noia: dic nominati. Da uocē: emit te clarā uocē. Loquantē meū: futura aperiant. Addidit & carmē: post hęc excantauit um brā ut sciret quicquid rogaret. Dedit: prestitt cō cessit. Manante stetu: absidanibus lachrymis.

Trista: Quid parce ordinent qm ab acheron tis ripa sit reuocatus: se uidisse negat id tamē qd ex umbris intelligere potuit eloquitur. Ab ag gēreta ripa acherontis.

OMNIBO. Distento ritu. i. aperto: q; in diuersas partes intendebat oculos. Nondū facies: facies similis erat inter morientem & uiuentem: ut non discerni possēt uiueret ne: an mortua esset. Rigorq; & duricies illa q; solet esse in mortuo adhuc remanebat. Mūdo: in mundū. Astricta. i. clausa. Responsura datur: concedi tur ut interrogatus respondeat. Nam uera lo. & est remuneratio huius petitionis: q; nunq; postea umbra eius a uenefica aliqua muliere ab inferis reuocari possit. Immunem: liberū ab artibus thessalis. Exurā tua mem bra: uerbū sape unum duas sententias claudit: sed uni tantūmodo conuenit: ut hoc loco: nā exuram claudit du as sententia s. f. talitua membra sepulchro: & talibus exurā syluis: sed uni tantū conuenit: uidelicet talibus syluis alteri uero subintelligendū est: uerbū Concedam: sic Maro. Disce puer uirtutem ex me uerumq; labore: for tunā ex aliis: scilicet opta. Stygio car. inferna incantatione. Nec uerba: carmina. Nec herba. f. ueneficatū poterāt tuā getē interrūpere. Soluere: interrūpere. Lathes. i. obliuionis: ΗΛΘΗ ΤΗΣ ΛΗΘΗΣ significat ob liuionē: dicitur poetā umbras haurire lathā aquā: qua hausta oniniū in uita malorū: quā ppeffe sunt obliuif scunt. Tripodas: nolo inq; mihi nra des: qualia solet dare apollo: q; semper obscura sūt & incerta: sed canas oia manifesta ut intelligi possint. Sors. i. responsū obscurum. Vates. i. sacerdotes aliorū deorū: ut Am phirai & Themidis. Certus disce ab um. q; cū q; petit scire futura per Necromantiam: discedat hinc certus: & non ambiguus. Fortis: quia nō cuiuslibet ē sustinere manes nā nisi magnanimus fuerit: terrore nō nunq; exā

Erectūq; simul: distento lumina rictu
Nudatur: nōdū facies uiuentis in illo
Sed morietis erat. remanet pallorq; rigorq;
Et stupet illatus mundo: sed murmure nullo
Ora astricta sonāt: uox illi linguaq; tantū
Responsura datur. dic inquit thessala magna
Quod iubeo mercede mihi: nam uera locutum
Immunē toto mundi prestabimus aūo:
Artibus hāmonis: tali tua mēbra sepulchro
Talibus exurā stygio cum carmine syluis
Vt nullos cantata magos exaudiat umbra
Sittanti uixisse iterq; nec uerba ne herba
Audebunt longe somnū tibi soluere lethes:
A me morte data: tripodas uatesq; deoz
Sors obscura tenet: certus discedit ab umbris
Quisquis uera petit: durāq; oracula mortis
Fortis adit: ne parce precor: da nomina. ebus:
Da loca: da uocē: qua meū fata loquantur:
Addidit & carmē quo quicquid cōsulit umbrā
Scire dedit mōstū stētū manante cadauer.
Tristia nō equidem parca: stamina dixit
Aspexi: tacitā reuocatus ab aggerē ripa

Lethe

niuaunt. Dure: inexoꝛande. Da: dic. Vir. Da Tityre nobis. Fata loquāt: ipse parca mihi futura p̄dicēt. Addidit & carmē. i. imurnauit carmen: quo statim ille p̄sciuit futura: ea p̄sertim q̄ iuuenis Sextus Pō peius scire uolebat: & ut sciat: hęc est fictio poetica: nā licet Lucanus uideat describere historiam: tñ poetico more hęc de Erichto fingit sicut inferius multa de serpentibus Medusæ: sed ueritas sic se haber Sextus Pōpe. non modo non adiit erichto: sed nec id facere poterat: nā Mitylenis cū puer esset adhuc una cū Cor. matre po situs fuit. Mōstū nūc dicit qd responderit cadauer. Tristia non egdē. i. nondū ad eā partē pueni ubi p̄ca hā bitant: a qbus p̄scire futura potuerim: nam me reuocasti anteq̄ eas adire. Aggere. f. fluminis acherontis.

Quod tamē e cūctis mihi noscere cōtigat ūbris
Eftera romanos agit discordia manes.
Impiaq; infernam ruperunt arma quietem
Elyfias alii sedes: ac tartara mōsta
Diuersi liquere duces: quid fata pararent
Hi fecere palam: tristis fœlicibus umbris
Vultus erat. uidi decios natumq; patremq;
Lustrales animas bellis: flentemq; camillum
Et curios: syllam de te fortuna querentem
Deplorat libycis perituram scipio terris
Infaustam sobolem maior carthaginis hostis
Non seruituri mœret cato fata nepotis.
Solum te consul depulsis prime tyrannis
Brutæ piās inter gaudentem uidimus umbras.
Abruptis catilina minax fractisq; cæthenis
Exultat. mariiq; truces nudiq; cethegi

SVLPI. Eftera: imanis. Agitat: uexat nam inter se certāt. Arma ipia: ciuilia bella. Quie tem: pacē & silentiū manū. Tartara: in qbus scelesti puniunt. Est enim munitissimus & pfun dillimus locus tripliciq; muro munita ars & ada mantinis turribus. Fecere palam: manifestas runt. Tristis fœlicibus: animis optimorū terat in uultu tristitia. Natū: qui bello Sannitico per M. liciniū pontificē diis stygiis se deuouit. ut uis cōriā suis relinqueret exemplo patris. q; eodē successu bello latino per ualeriū se deuouerat. Lustrales: appositio hoc est expiatorias: nā sua deuotione romanorū peccata expiauerūt: & ex ercitiū incolumē prestiterūt. Camillū: furiū Ca millū q; captam patriā a gallis senonibus libera uit. Curios: Manius Curius dentatus de sannitibus sabinis & lucanis triūphauit & iterum de sa binis. legatis sannitiū aurū offerētibz cū rapas torreret: malo hęc inq; in fictilibz meis esse: & aurū habētibz imperare. Querentē: qd pō peius necessarius suus esset a Casare superan dus & i egypto piturus. Scipio: amilianus cuius progenitus Scipio cōsul pōpei gener pōpeia nāq; factionis in aphrica. Cato maior hostis carthag. Cato censorinus q; Carthaginē in delē dam senatu esse suafit precocem sicū inde allatā ostendens ut plinius tradit. Meret fata nepotis: dolet mortē Catonis uticensis. Solū te: Solus inq; Iunius bru tus q; Tarquinius expulit: & priam liberauit: primusq; cōsul fuit latus est qd uidet brutū eius progenitū Casar re occisurū: & priam iterū a tyrānide liberaturū. Catilina. L. Catilina sediciosus cuius: & priā hostis cū reliqs impiis latus est. Minax: minis plenus. Cæthenis: qbus uinctus erat & cruciabat in tartaro. Marii: pater & filius. Cethegi: Cethegius fuit Catilinæ socius in cōiuratione. Nudi: alluit ad humerū exercitū quo hęc fa milia in p̄lio utebatur ut diximus libro primo.

ostendens ut plinius tradit. Meret fata nepotis: dolet mortē Catonis uticensis. Solū te: Solus inq; Iunius bru tus q; Tarquinius expulit: & priam liberauit: primusq; cōsul fuit latus est qd uidet brutū eius progenitū Casar re occisurū: & priam iterū a tyrānide liberaturū. Catilina. L. Catilina sediciosus cuius: & priā hostis cū reliqs impiis latus est. Minax: minis plenus. Cæthenis: qbus uinctus erat & cruciabat in tartaro. Marii: pater & filius. Cethegi: Cethegius fuit Catilinæ socius in cōiuratione. Nudi: alluit ad humerū exercitū quo hęc fa milia in p̄lio utebatur ut diximus libro primo.

OMNIBO. Quod tñ e cūctis: sed qd potui ex omnibus umbris cognoui bellū ciuile instare. Impiaq; inferna: quā discordia est inter romanos uiuos eadē est inter manes eoz apud inferos. Elyfias alii sedes: nā pii relicti elyfiis mœsti discesserūt: at uero impii relicti tartaro lati cedebant: ut appareret meliorē ptem Pō peii aduersa fortuna afflictū iri: at uero deteriorē. f. Casaris latari: ex quo facile cognosci poterat uter eoz uis cōriā esset habiturus. Alii: ex Romanis uidelicet umbra priorū. Diuersi: animæ ipiorū. Palam. i. manife stū fecere. Vidi decios: q; pro repu. se deuouerūt: & uitam suā incolumitati patriæ postposuerūt: oēs hi mœ sticiā & squalorē quendā p̄ se ferebant. Decios. f. patrē q; p rep. deuouit se bello latino: filiū q; in bello galli co. Animas lustrales. i. expiatorias: qd pro patria & exercitiibus Romanorū quasi piacula se deuouerit. Flē tem camillū: reip. amanatissimū q; illā a gallorū manibus liberauit. Curios: q; & ipse p patriā contra Pyrrhū Epirotarū Regem fortiter pugnauit. Syllā de te. f. q. nāq; Sylla: partes cū Pōpeius adolefcens esset: armatus defendit: q; cōstruēto ualido exercitu uoluntariorū: ad Syllam uenit ad quē deferta ppe urbe: nobilitas omnis se in castra conferebat: partē nobilitatis defendebat Sylla: ptem uero plabz Marius: deinde successerat in par tem Syllā: pōpe. in ptem uero marii Casar. Fortuna: q; cū antea ipsi fauere cōsueuiffes: nūc mutato uultu fa uire iciperes. Deplorat liby. Scipio etiā deplorat filiū suū periturū esse in terris libycis: quas ipse aliquando imperio Roma. subgerat: & de qbus triūphauerat: nam Scipio cū rege iuba uictus est in Numida. Scipio. f. africanus. Infaustam sobolem: infelicem Scipionem socerū Pompe. Maior: nam duo Scipiones fuerūt. f. maior & minor: uel potius ordo sit. Cato maior hostis carthaginis q; fuerit scipio. nam Cato assidua uocife ratione suafit excidēdam esse carthaginē: allatis in senatū sicibus: historia est nota apud Plini. ita uidet cartha go deleta prius cōsilio catonis. q; armis scipionis. Cato. f. uticēsis: q; ne casari seruiret sibi mortē consciiuit. So lū te consul: ceterorū quidē umbrā oēs quā in campis elyfiis erāt tristitiam p̄ se ferebant. Solus autē Brutus latabatur: ex quo illud innuere uolebat progeniē suam fata maiorū suorum imitaturam: q; uidelicet patriam suam liberaret: sicuti ille brutus in libertatē patriam asciuit expulsi tyrannis: hic est Brutus a quo descēdit Bru tus ille qui princeps cōiurationis Casarē in curia Pompeiana. xxxiii. uulneribus confodit quo occiso iterum in libertatē patriā rediit: tamē si breui tempore frui licuerit. Depulsis tyrannis: nam exactis regibus tarqui nis propter stuprum Lucretiæ: primus consul fuit Brutus. Catilina: sediciosus cuius. Exultat: q; uidet sui su

Tartarus

Decii

Camillus

Curius

LIBER

miles uicturos. Fractisq; cathenis: quia cathenis ad inferos circūligatus tenebat. Maritq; truces .f. exulcā: hi enim seditionis omēs fuisse: q; coniuuati omnes: ut in historis leges. C. marius bella ciuilia aduersus syllā gessit: & multa milia Romanorū cecidit. Nudiq; cethegi: q; socii Caulinā fuerūt. Nudi: i sepulchra: nā unco tra cti sunt ad scalas gemonias: & inde precipitati: honore sepulchra priuati sunt.

Liuis
drusus

SVLPI. Drusus: Liuis Drusus trib. pl. sociōs & Italicos populos spe ciuitatis romanae sollicitauit: legibusq; agrariis & frumentariis latis cū ciuitate prestare nō posset: italici & senatui factus inuisus. uelut socialis belli auctor incertū a quo domi occisus est. Popularia noia: q; populo assētabant. Immodicos: nimios. Grachos: C. & Tyberiu Trib. pl. seditionis. Manus: facinorosorū & impiorū. Constricta nodis caly bū: q; sunt in uinculis ferreis in tartaro. Plaufere: latitā signū dedere. Turba nocens: Impiū ad elysios ire uolunt. Possessor: dis oreus pluto.

Aperit sedes: sinit ingredi & parat se ad puniendū nocentes quos est patentibus hostiis admittens. Asperat: i cruciatū animarū. Et durū: parat etiam uictori casari adamantina uincula.

Placido manes: pompeiu cū tota familia i bellis ciuilibus periturū ostendit. Expectare: placido sinu: suscepturos blande & reuerēter. In serena parte: in campis elysii. Neglia parua sollicit: noli exilarare te breui uita. Veniet hora q; misceat omnes: qua pereant & pompeiani & Casariani. Properate mori: moriamini libenter. Magno: forti & constanti. Descendite: ite ad inferos. Quāuis e paruis bustis: quale fuit pompeii. Calcate manes deorū: pedibus contūdit animas occupatorum patriā q; in deos ferentē esse cōuersi: nam uos eritis eorū superi: q; ppe in tartaro cruciabit hocq; dixit pp casarē Augustū & Claudiū. Querit: a manibus. Quē: ex duobus. Tumulum nili: sepulchru apud nilū ubi pompeius sepeliet. Quē Tybridis: hoc ppter Casarē dicit qui sepulchus est in campo martio. Ducibus: manibus eorū qui duces fuerē. Tu: o sexte. Parca: dabunt: fata tibi inferent etiam si non dixerō. Tibi certior: Imago tui patris in somnis omnia tua incommoda in scilia tibi uaticinabitur.

OMNIBO. Vidi ego le. uidi alios seditionis auctores: inter quos uidi drufos: hoc dicit ppter liuium drufū tribunū plebis: q; ipse seditionis fuit: cū trib. ple. esset. ut uires sibi acquireret: pernitiōsa spe largitionis plebē cōcitauit: & socios italicos ppls spe amicitia Romanae sollicitauit: hisq; adiuuantibus per uim legibus agrariis frumentariisq; latis: iudiciariam quo per uim aqua parte iudicia penes senatū & equestrem ordinē essent. Immodicos: intemperatos: in legibus suis: uidelicet i lege agraria. Grachos. f. tyberiu: & C. Grachū leges agrarias ferentes: uerq; autem eadē legis causa occisus est. Alter qdem. f. tyberius a Scipione nazica. Alter uero. f. Caius a Lucio Opimio: ixtabant autem quia uidebant suos similes futuros esse uictores. Nodis: cathenis chalybeis. Camposq; piorū: & impiū inuadunt pios ut eos campis elysii expellant. Regni posses. Pluto aperit huiusmodi umbras. Aperit: quasi paulopost immensam turbā suscepturus esset eorū q; bellis ciuilibus perituri sunt. Regni inertis. i. tartari propter aeris crassitudinē. Abrupta q; saxa: respicit ad illud qd Vir. dicit Et e catilina minaci pendente scopulo describens catilinā scopulis pendente: ut pēnas daret perturbata ciuitatis. Abrupta: precipitia. Asperat. i. asperiora facit ut noua supplicia prepararet uenturis. Adamanta: p cathenas adamantinas. Victori pēnā: i. ubi pēnis afficiat Casarē. Refer hęc solacia tecū: conuertit se ad sextū Pompeiu dicens: o sexte horū malorū hoc debet tibi esse solaciū nō mediocriter: q; tuorū omnium & tui ipsius umbra ad campos elysios perueniet. Domū. f. uestrā. Nec gloria pua: nec dolēas qd post uos uiuat ipse Casar: nā paulopost et uictores morient. Misceat: turbet cōfundat. Omēs duces: sicut sunt postea: nā bella ciuilia gesta sunt inter. M. anto. & Octauiu ab una pre: & Cassium & Brutū ab altera Deuētis Cassio & Bruto: tunc Octauius & anto. necnon Lepidus inter se partiti sunt orbē: & priuēniū triuiri simul cōcordes fuere: paulopost discordia orta est inter illos q; Octauiam Octauii sororem quam in matrimonium acceperat anto. repudiavit: Octauius uero bellū mouit aduersus anto. & apud Leucada bello nauali antonius uictus est cū classibus profecutus eum Octauius alexandriam usq;. Tandem eum ad mortem coegit. Paruis bustis: illud respicit: quia Pō. occisus est ab septimio Ptolemai iussu consilio Photini & achillae: & Theodoti cuius magna apud regem auctoritas erat: & cadauer eius in maris undas electum tandem in litore: a Cōdro sepultus est inopi sepulchro. Cn. Pō. magni pompeii filius maior in Hispania occisus ē: haud pcul a mūda ibi & ipse pauperem sepulchram consecutus est. At uero Sextus Pompeius minor natu in asia apud milietum occubuit. Et Romanorum manes: imperatorum Ro. respexit ad umbras Casaris & augusti: qui post

Vidi ego latantes popularia nomina drufos
Legibus immodicos: ausosq; ingentia gracchos.
Aeternis chalybum nodis & carcere ditis
Constricta plaufere manus: camposq; piorū
Pescit turba nocēs regni possessor inertis
Pallentes aperit sedes abruptaq; saxa
Asperat: & durū uinculis adamanta paratq;
Pēnā uictori: refer hęc solatia tecum
O iuuenis: placido manes: patrēq; domūq;
Expectare sinu: regniq; in parte serena
Pompeio seruare locū: nec gloria parua
Solicitet uitā: ueniet quā misceat omnis
Hora duces: properate mori magnoq; superbi
Quāuis e paruis animo descendite bustis.
Et romanoq; manes calcate deorum
Quē tumulū nili: quē tybridis abluat unda
Quaritur: & ducibus tātū de funere pugna ē.
Tu fatum ne quare tuū: cognoscere parca
Me reticente dabunt: tibi certior omnia uates
Ipse canet siculis genitor pompeius in oris.

SEXTVS

mortē in deorū numero habiti sunt. Calcate: inuidiose. i. pedibus subiicite Ro. deorū manes: quia uos in campis elysii habitatis: ipsi uero ad inferos detrudentur: liceta ro. tantum dii uocari meruerint. Et ducibus tantum: non de uictoria inquit certatur sed de tumulto uterq; enim moriturus est. q. d. non meliorem multo fortuna habebit. Cx. quam Pō. Quem tumulum ni. nam in ripa nili sepultus est Pompe. in campo autē Martio: qui iuxta Tiberim est: sepultus ē Casar. Tu fatum: quod ad te pertinet o Sexte. Parca: dea q; apud inferos fata dispensant dabunt tibi cognoscere mortem tuam. Tibi certior: ficta sunt hęc omnia: nam nunquam legitimus Pom. filio in somnis apparuisse. Genitor canet: diuinabit cuius umbra tibi apparebit: & hęc omnia tibi futura prädicit.

Ipse quoq; incertus quo te uocet unde repellat
Quas iubeat uitare plagas quā sidera mundi.
Europam miserilibyenasiamq; timete
Distribuet tumulos uestris fortuna triūphis:
O miseranda domus toto nihil orbe uidebis
Tutius amathia. sic postquam fata peregit
Stat uultu mcestus tacito mortemq; reposcit.
Carminibus magicis opus est herbisq; cadauer
Ut cadat: & nequeunt animā sibi reddere fata
Consumpto iam iure semel: tūc robore multo
Extruit illa rogum: uenit defunctus ad ignes
Accensa iuuenem positum strue linquit ericto.
Tandem passa mori: sextoq; ad castra parentis
It comes: & cœlo lucis ducente colorem:
Dum ferrent tutos intra tentoria gressus
Iussa tenere diē densas nox præstitit umbras.

SVLPI. Quo uocet te: in quē locū consular fugias ut sis tutus. Plagas: regiones. Quā sidera: quā oram suis sideribus positam. Euro pā miser: Nulla orbis pars illesos seruare uos poterit. Distribuet tumulos: diuidet sepulchra pro uictoriis uestris. Pompeius enim q; uictor i asia fuit ad nilū sepeliet Sextus in asia. gn. filius in hispania. Cato & Scipio in africa. Nil tutius amathia: qm illic nullus ex pompeii domo peribit. sed alibi. Sextus eni ipse postq; uictus ab augusto in freto siculo fuit: in asiam fugiēs Amyntæ regi nullo se fœdere tradidit. a quo Mileti est obruncatus. quum ageret quadragesimum annū: frater uero eius ad Carteiam i hispania cecidit: ubi Casarem ad desperationē redegerat.

Reposcit: nutu indicat se uelle mori. Ut cadat: ut moriat. Reddere animā sibi: ad se animam reuocare nisi permittat Ericto. Consumpto iam iure semel: quia semel e sua ditione eam liberauerunt & iuris alieni fecerunt. Extruit rogum: signorū congeriem parat. Venit: iuit pedibus suis. Strue: in pyra. Tandem: ex defuncti desiderio dixit. It comes: comitata ē sextum. Et cœlo lucis: & cū iam instaret dies suis carminibus noctem produxit tenebris gemina

tis ne conspiceretur ab aliquo. Tenere diem: retinere lucem. Præstitit: effecit.
OMNIBO. Ille quoq; incertus: hoc dicit quia postq; Agrippa Octauii Cx. Auspicio bello nauali in Sicilia uicit Sextū Pompeiu. Sextus primo uenit Mylenas: ubi quondā cū Cornelia a patre suo contra Casarem bellū gesturo: adhuc puer repositus fuerat: post dies aliquot cogitauit qd facturus esset: primo uoluit tentare: ut se cū Antonio coniungeret: iā enim inter Octauiu & Antoniu similitates erāt: sed postq; audiuit a Medis cōtra quos exercitū duxerat Parthi q; sussum: sperauit se illi successorē fore si iteriisset: sin at cū illo imperiū diuisurū. Legatis ad Antoniu missis: simul ad Parthorū Regē: & in Thraciā & pōtū mitti clanculū cū regulis inuictis fœdus: legatis deinde interceptis: & ad Antoniu ductis: Lampacū per pditionē cepit: & Furniu resistentē dedit: destitutus uero ab Amicis: ad Bityniā mediterranea se conuertit: quē Furnius & Titius & Amyntal insecutus sunt: & cū se dedere uellet: Furnio nō admittente eo Amyntæ se cōmittere tentauit: q; nec ipse uidebat suscepturus. Nocte igit clanculū tentorio egredit ad mare pgressurus: sed Scaurus qdam transfuga eius iter pdidit. Tū uero Amyntas illū mille & quingentis equibus insecutus est: ad quē omnes q; cū Pompeio erant transfugerunt. destitutus igit ab oibus Amyntæ seipsum nullo fœdere tradidit: quē ille Mileti interemit: cū & quadragesimū annū attingeret. Certior: quia primo tentauit Reges Thraciā & ponti: & in bithyniam iclinauit: eo animo ut se transferret in Armeniam. Quas pla. i. uniuersū orbem terrarū. Europam: ubi sepultus est Sextus Pompeius. Libyam: ubi Gn. Pompeius magnus sepultus est. Asia: ubi uictus est Sextus Pompeius: Vñ Mar. Pompeios Iuuenes asia: atq; europa: sed ipsū terra tegit libyes: si tñ ulla tegit. Distribuit. t. quia ubi uictores aliquādo fuistis: tibi etiā sepulchra eritis: nam magnus pompeius aliquando in Regnū collocauerat Regē prolematū: quem tñ consilio photini & Achillae occidit. Sextus autem in Sicilia uictor fuit: & insulam aliquādiu tenuit: & Sardiniam simul & Corsicam. Gn. etiā pōpeius aliqui uictor extitit in Hispania: adeo ut de salute sua Casar dubitauerit. Domus. f. pompeii. Tutius amathia: quia ibi nullus eorū periiit: quis ibi uicti fuerit. Sic postq;. f. p. nūc dic quō se habuerit cadauer postq; respondit ad ea q; erichtho interrogauerat. Peregit fata. i. respōntā dedit. Mortemq; rep. f. ut permittere umbram suam a corpore discedere. Car. ma. opus est: nec mori poterat nisi carnibus erichtho ut q; ipsū excitauerat: eadem mori permitteret. Fata: id est parca. Animā sibi reddere: id est repetere: & ad se retrahere: nisi erichtho euellet quam ipsa erichthoni concesserant. Consumpto iam iure se. nam omnibus statutum est semel mori: hic semel mortuus erat: ergo iterū mori non poterat: nisi erichtho iuberet. Robore. m. id est arboribus q; nis. Ac strue. incensa pyra. Sextoq; ad ca. dicit autem erichtho comitatam fuisse sextū pompeiu ad castra pris redeuntē. Et cœlo lu. iussit erichtho carminibus magicis: ne dies superueniret priusq; in castra pris rediret sextus: ne ab hostibus captus ad Cx. deferret. Ducē te co. non lucecente die: & aurora apparente. Dū ferrēt. i. dū beneficio noctis tuti i castra redirent. Iussa.

Carminibus magicis. Teneret in re diem ne superueniret. Nox prestat umbras. i. semp nox fuit.

Io. Sulpitii Verulani In septimum Lucani Interpretatio.

Egnior oceano: Cū plii dies certo factō instaret: Sol moestus inq̄ poeta ortus ē solito segnius: & uoluit eclipsim pati: seq̄ nubibus inumbravit: ne puris in thessalia radiis luceret. Luctificus: moestus: luctusq̄ nuntius. Segnior: tardior. Lex aeterna: instituta ei a natura imposita ut certo tempore oriat certumq̄ cursum peragat. Vocabat oceano: euocabat e mari un̄ uidef egredi. Egit a quos: impulsit quadrigas. Contra ethera: contra motum mundi q̄ est ab oriente in occidentem cū ipse uenatur cursu contrario ab occidente in orientem. Ouidius rapido cōtrarius euehor orbi. Retorsit cursum: contra nixus est. Polo rapiente: cogente ipsum ad motū mundi sequendū cui repugnabat ne oriretur: & futuram cladem spectaturus esset. Defectū: eclipsim. Labores raptae lucis: Videt enim sol laborare quū nobis eius splendor per lunā interpositionem aufert.

Mon pabula flāmis: non ut aleret seipsū. Nam ignes celestes humore nutriti primo libro super eo uersu docuimus Flamiger an titan ut alentes hauriat undas. At nox: somnū pompeii commemorat quod ei occurrit illa ultima nocte felicitatis. Pars ultima: appositio ē. Felicis: post hac enim infelix fuit. Solicitos: inq̄tos. Imagine: sōno. Pōpeiā: quod ipse met extruxerat. Cornelius tacitus sit habet. Quum Gn. quoq̄ pompeii inculatum a Senioribus ferunt quod māsuram theatri sedem posuisset nam antea subitarius gradibus & scena in tempus structa fuerat: sed consultū parsimonie. quod perpetua sedes theatro locata sit potiusq̄ immenso sumptu singulos per annos consurgeret ac strueretur.

Effigiem plābis: imaginem populi romani. Attolli: erigi clamore. Cuneos sonantes: multitudinem in theatro certatim clamare & plaudere. Facies populi: apparentia & latitia illa quā primū triumphauit Sicilia a phricaq̄ reuersus. per penna Domitio & hiarba uictis. Iuuenis: quartū enim & uicesimū annum agebat. Iberus torrens: flu. in hispania uelox & uehemens. Ambit: circuit.

Egnior ocea. q̄ lex aet. uo. Hic septius cōtinet prio qdē sōniū pōpei: i quo existabat se romae i theatro eē: q̄ ipse magnificentissimū adificauerat: & ibi plausu maxio a po. Ro. excipiebat: Deinde quō uictus tādē icolumitati suoz arma nō negauit: magis q̄ cōcessit. post hac describit p̄gnia cōmissa in ter utrunq̄ exercitū: q̄ tandē uictus Pōpeius aufugit. relictis castris: postremo inuectiones poeta sequit̄ primū cōtra Casarē: q̄ casoz corpora sepultura phibuerit. Alterā cōtra amathiā: q̄ belli ciuili cladē tandē fecerit. Primū igit̄ die solē iuitū reuexisse dīe: quo tā terū ac atrox bellū futurū erat iter Romanos: ubi uniuersi orbis ppli ad iternationē p̄modū cāsi sūt. deinde somniū pōpei describit. Segnior oce. nūq̄ inq̄ sol magis iuitus diem reuexit: q̄ hoc tpe cū bellū ciuile secuturū eēt. Quā lex aet. i. lex q̄ ab aeterno posita est soli. Luctificos equos. i. nunq̄ magis tardauit luctificū diē. i. q̄ luctus inducturus erat: p̄ cades eoz: q̄ bello ciuili piere. Aethera co. q̄ luna & ceteri planetae motus habet: motui sphaera caelestis cōtrarios eū eni firmamentū i occidentē ferat: sol orientē uersus uergit. Cōtra aethera: contra sphaerā firmamentū caelestē. Retorsit: retro uertit. Polo. ra. i. q̄uis poli circa quos uertit firmamentū raperent solem tū renitebat contra motū ipsius sphaera: & firmamenti. Defectus. i. eclipsim. Raptāq̄ la. i. eclipsim nō q̄ ita naturaliter obscuraret: sed ne uideret eadem in campis philippicis futurā. Attraxit nubes: id est tenebras: n̄ nubes q̄bus ignē caelestem pasceret sed ut caput obtegeret: nam ideo nubes trahuntur a corporibus caelestibus: q̄ ignea sunt: & terrae maris & aquarum uaporibus aluntur: qui ex aquis excitantur. q̄ nisi uaporibus alerentur. cōsumerent. & astronomice loquitur. Non pabula flā. ut recrearet ignes suos. At nox felicis: at uero nocte in somniis Pompeius existimauit se in theatro quod Romae magnificentissimū construxerat: magno plausu totius populi romani excipi: & latius

IO. SVLPITII ARGUMENTVM IN LVCANI SEPTIMVM LIBRVM

s Eptimus ut magni narrauit sōnia plorat
Fata ducis: mox turba ois sibi plia poscit.
Censet idem cupidus facundo tullius ore
Dux dat id inuitus. scribit tum dira poeta
Prodigia: instructas acies factura ducumq̄
Verba suis animos: & praelia gesta fugamq̄.
Inuchitur post hac in te seuisime casar
Damnās pharsali completos sanguine cāpos.

M. ANNEI LVCANI PHARSALIAE LIBER SEPTIMVS.

Egnior oceano q̄ lex aeterna uocabat
s Luctificus titā nūq̄ magis aethera cōtra
Egit equos: cursūq̄ polo rapiēte retorsit
Defectusq̄ pati uoluit: raptāq̄ labores
Lucis: & attraxit nubes: non pabula flāmis.
Sed ne thessalico purus luceret in orbe.
At nox felicis magni pars ultima uitae
Solicitos uana decepit imagine somnos:
Nam pompeiani uisus sibi sedetheatri.
Innumeram effigiem romanæ cernere plābis.
Attolliq̄ suum latis ad sidera nomen
Vocibus & plausu cuneos certare sonantes
Qualis erat populi facies: clamorq̄ fauentum
Olim quum iuuenis primiq̄ atate triūphi
Post domitas gentes quas torrens ambit iber?

ita urbis reuocari q̄si uictor i patriā redisset. Nox: appo. ps ultima. Felicis uita: q̄a post hāc noctē oia sp̄ aduersa fuerūt pōpeio. In nu. effi. p̄ innumerabilis romana: plābis imaginē. Solli. som. i. sollicitudie plenos: n̄. n. sine sollicitudie istātis: belli q̄secebat Pōpeius. Nam Pom. nā uisus est se suscipi a populo romano ea latitia qua quondā: cum romanus eques esset triūphauit. Pompeiani theatri: id est sui quod de nomine conditoris pompeianū appellabat. Marialis in pompeiano dornis seu in theatro. Attolliq̄ suū: quia sic consueuerat populus romanus: cum principes suos uideret bene de re. p̄ meritis manuū plausibus: & uocibus: & laudibus nomen eoz efferre. Cuneos so. id est multitudinē clamantem. Qualis erat: qualis tunc fuit: cū sub limis curru triūphās cū totius urbis clamore egs albis ueheret̄ p̄ urbē ad capitoliū deuictō Mithridate: aurfertorio. Facies. i. uultus & habitus ppli. Iberus: hispania: flu. a quo iberia dicta est hispania.

Et quacūq̄ fugax sertorius impulit arma
Vespere pacato: pura uenerabilis aequae
Quā curru ornate toga plaudente senatu
Sedit adhuc romanus eques: seu sine bonorū
Anxia uenturis ad tempora laeta refugit
Siue per ambages solitas: contraria uisus
Vaticinata quies: magni tulit omina plantus.
Seu uetito patrias ultra tibi cernere sedes
Sic romam fortuna dedit: ne rumpite somnos
Castrotū uigiles: nullas tuba uerberet aures.
Craffina dira quies: & imagine moesta diurna
Vndiq̄ funestas acies feret: undiq̄ bellum.
Vnde pares somnos populi noctemq̄ beatā.
O felix si te uel sic tua roma uideret
Donassent utinā superi patriaq̄ tibiq̄
Vnum magne diem: quo fati certus uterq̄
Extremū tanti fructū caperetis amoris:
Tu uelut a uonia nadis moriturus in urbe
Illa rati semper de te sibi conscia uoti
Hoc scelus haud un̄ q̄ fati hærere putauit
Sic se dilecti tumulū quoq̄ perdere magni
Te misto flectet luctu iuuenisq̄ senexq̄

etiā per somniū aut uictū & fugatū. Donassent utinā: Vtinā per diem tibi esse licuisset in urbe roma ut populus sciret te periturū amissurūq̄ pariter libertatē. ut mutuā inter uos caritatis officia ut letitiam & luctum ostenderetis. Fructū: affectus uenerationis & lachrimas. Fati: calamitatis. Uterq̄: populus & tu. Velut moriturus: tanq̄ rediturus romā uictor. Semper sibi conscia: q̄ semp cōtinet firmū desiderū tui nō putauit te alibi periturū. Rati: firmi. Herere: fixum esse & euenire posse. Hoc scelus: ut te tuoq̄ tumulo priuaret. Quoq̄: etiā. Sic dilecti: tā amati & culti. Misto luctu: cōsulis lacrimis

OMNIBO. Et quacūq̄ fugax: nam Sertorius hostis populi romani iudicatus: uniuersam hispaniam cōtra romanos concitauit. Aduersus eū primo missus est metallus: deinde pompeius: a quo tādē debellatus est nec de Sortorio triūphū egit: quia ciuis romanus erat: nec de ciue Ro. ulli triūphar licebat: sed de hispanis qui eum secuti erant triumphauit. Vespere pacato: id est occidēte: in quo est hispania. Aequae: id est tam uenerabilis. Romanus eques: quia ante atatem africa tota subacta triumphauit: nondum enim ad eam atatem peruenerat: qua summum imperium gerere posset. nam. xxv. anno triūphū egit: cū antea nemo posset: nisi post trigessimū annum per leges triumphare. Adhuc ro. eques: id est nondum senatorium ordinem ingressus. Seu sine bonorum: causas exquiri: quare hoc somnium uidit Pompeius: cum sequenti die in tantam calamitatem inciderit: ut proffigatus relictis castris fugere coactus sit. dicit autem triplici ratione hoc potuisse fieri. Seu q̄ somnium illud sollicitum futuris malis tempora feliciora repetebat. Fine bonorum: quia iam felix pompeii fortuna ad finē peruenerat. Refugit: id est rediit ad felicitatem prateritam. Siue per: seu somnium contraria ostendit: his qua futura sunt. Per am. so. quia per ambages ire consueuit. Contraria uisus: quia latum somnium uidit: ideo tristitia secuta sunt omnia. Seu uetito: apostrophat ad ipsum Pompeiū seu fata uoluerunt: ut uel hoc modo romani uideres: quā tibi postea uidedā negarūt. Sic: per somniū. Nec rom. nunc conuersus ad nulites pompeii rogat: ut silētium teneant: & pompeium quiescere sināt: ut in hac latitia somniū diutius permaneat. Et ima. moesta. di. quia diuersa erit imago diei: ab hac imagine noctis. nam

Somniū

Visum

piena cædis & luctus erit. Vnde pares somni: quasi cõquerit q̄ nũq̄ postea huiusmodi quietem habiturus sit pompeius: ergo dum licet illũ quietere pmittit. O felix: scilicet esses o Pompei: si ita te uideret Roma: que admodũ per somnum uidebatur. Vel: pro saltẽ. Sic: quẽadmodũ i somniis existimabas. Quo factu. u. i. ut certus uoluntatis deorũ. q̄ uidelicet pom. periturus esset & urbis romæ libertas. Tãtũ amo. quantus inter urũq̄ fuit. nam Pom. reipu. amanissimus fuit: & Roma bene de se meritũ magna caritate pom. amplectebatur. Tu uelut: nũc dicit i magna incertitudine utruq̄ uersatũ esse: quod etiã maiore molestiam fecit. acrior enim dolor qui fuerit inexpectatus atq; improuisus esse solet. nam Pom. discessit ab urbe: nõ quasi nõ reditus rus: immo hac spe: ut uictor rediret: & Roma eum dimisit: nõ quasi nõ amplius suum futurum: immo illũ magno desiderio expectabat. Vadis: discedis. Illa: roma. Conscia uoti: quia nouerat illa: quãtũ abs te amaretur: & illud uotũ tamen erat ut in patriam uictor redires. Rati: quia cuperes in patria mori. Hoc scelus: ut i aliis orbis terrarũ partibus uitã tuã finire. Harere: imotũ esse. Te mixto fleisset: si in patria iqt uitã suã finisset p̄. pueri & mulieres illũ luxissent totũ annũ: sicuti fleuisse ferũt brutum.

SVLPI. Iniussus: nõ iussus a parentibus sed sponte. Vulgus femineũ: matrona. Ceubru. fu. Iunũ brutũ q̄ reges eiecit uniuersã matronã deplorauerũ & p̄ annũ luxere. Tela: cæsar̄is uioletã. Funera: mortẽ. Sed dũ: nõ m̄ priuatũ & p̄ festis diebus fed etiã festis & quando Cæsar triũphabit. O miseri: miseros eos dicit q̄ metu doloris significatiõẽ cogebantur dissimulare & nõ publicã ipsũ deplorauerũt. Gemitus odore doloris: hypallage est. Vicerat astra iubar: lucifero iquit orto Stellã alia obscurabãt. Quũ misto: cũ turba superioribus elata uictoris circũ stetit: p̄ turba p̄petium & petiit ut signũ pugnae proponeret. Erat autẽ signũ pugnae uestis purpurea siue cruenta ut ait Appianus. Sed huc ex historia aliqd afferamus. cum p̄peiani de diuidẽdis bonis & honoribus Cæsar̄is: & eius exercitus: deq; tabellis ferendis inimicitisq; persequẽdis iter se certarent & cõsultaret. Cæsar parata refumẽtaria cõfirmatisq; militibus tentandũ existimauit quid nam pompeius propositi aut uoluntatis ad dimicandum haberet. ex castris eduxit exercitiũ aciemq; instruxit pauloq; a castris p̄peii longius ut p̄gredereẽ ille e castris suis. Pompeius castris in colle habitis ad ifimas radices montis acie instruebat: semper ut uidebat expectãtis si iniquis locis cæsar se subiceret. Cæsar nulla r̄õẽ ad pugnaẽ elici posse p̄peii existimans. castra ex eo loco mouere & passim frumẽtari cõstituit. Signoq; p̄fectionis iam dato tabernaculisq; icẽtis animaduersũ est longius a Vallo esse acie pompeii progreffam. ut nõ iniquo loco posse dimicari uideret. Tũc Cæsar ad suos cũ iam esset agmẽ i portis: differendum est inquit iter in præsentia nobis & deplio cogitandũ. Trahentibus orbem: mundum in perniciem ipellentibus. Nõ uisura totũ diem: peritura ante noctem. Tentoria: pretoriũ castrorũ. Accesa uultu: inflammata cõkursu. Admouet: propinquas facit & accelerat. Dira subit rabies: quisq; irascit & prælium cupit. Præcipitare: urgere sine ullo sui & publico respectu. Segnis: Arguebant pompeii qd̄ piger qd̄ timidus esset & quod gauderet bella p̄rahere: ut diutius in regno perseveraret. Nã toti orbi & etiam regibus impabat Vnde ut Appianus scribit eũ regem regum & agamẽnona appellabãt. Indulgẽs regno: icumbens imperio. Iuris: potestatis. Timẽt pacẽ: ne imperiũ & ius in gẽtes esset depositurus. Reges: ut Deiotarus Artarathes & Taxiles. Bella trahi: plũ differrĩ nã cũ superiores numero essent certã sibi uictoriã pollicebantur. Hoc placet: cũ admiratione cõqueritur. qd̄ dii eos quos euertere statuerũt i errore & suã culpã calamitatis inducũt. Vertere: apheresis. Crimen: culpã.

OMNIBO. Iniussusq; puer: q̄ pueri nõ intelligũt causam doloris: tamen cum uidissent alios flere: & ipsi fleuissent. Fœmineũ uulgus: multitudo mulierũ. Fune. bru. quia (sicut Liuius scribit) matronã totũ annũ luxere brutũ: qui pulsus regibus libertatem po. ro. primus uidicauit. Nũc quoq; tela: q̄ cũ et̄ procul a patria occubueris: flebũt tua funera. Tela pauet: idest quãuis tela mineĩ cæsar: tamẽ prohiberi nõ possũt q̄n te lugeant. Nũciet ipse: qd̄ dixi licet pauet: sed flebũt te et̄ dũ sacrificia diis exhibebũt p̄ uictoria cæsar̄is. Lau. ferta. i. feret̄ Iouil aureã coronã pro cæsarẽ q̄ coronatus lauro triumphabat. Edere dolo. id est comedere. dolor et̄ editur tunc cũ in pectore cõprimatur: ut Vir. prenũt altũ corde dolore. Miseri: fuerũt. l. romani q̄ nõ ausi sũt tuã mortẽ o p̄. metu Cæsar̄is deplorare. Vicerat astra iubar: nũc declarat quomodo se habuerit milites p̄postũq; illuxit. dicit enĩ frequenter ad p̄torium populũ cõuenisse petentes: ut signum pugnae pom. proponere

Signum pugnae

ret: & iam oēs ita concitati erant ad pugnaẽ ut cõtineri nõ possent: sed negotiũ ciceroni demãdãt: q̄ uerba pro uniuerso exercitu apud pom. haberet. describit autẽ tẽpus quo frẽquẽtes milites ad pratoriuũ p̄peii conuenere: simulatq; illuxit. Iubar: solis splendor: eo q̄ in iubarũ modũ sp̄git. Pars: q̄ pauci admodũ erãt q̄ nõ in pugnam consentirent. Fatis trahẽtib; quia fata nolebãt exitiũ inferre orbis terrarũ. Tra. or. l. in p̄niciẽ. Totũ diem: eodẽ die multi casu fuerũt a cæsarẽ. Circa tentoria. i. p̄torium: nam p̄torium proprie dicitur impetatoris tabernaculũ. Properãtes ad mo. & cũ mors appropiquaret: ipsi tuebant in mortẽ. & prouocabant ac stimulabãt. Dira rabies: idest pugnandi fauus furor. Pu. fata. i. mortẽ quia pereuntibus romanis ciuib; et̄ respu. peribat. Præcipitare: idest temere euertere. Se. pa. q. uo. & pom. qui consilio bellum trahebat: modo ignauus: modo belli imperitus modo timidus dicebatur: q̄ non auderet ipse se cũ pluribus: aduersus Cæ. cum paucis pugnare. Patiẽs aliqñ remissioni animi tribuebant: & aliquãdo ipsũ regni cupidum appellabant. Indul. re. i. nimium intẽtus: q̄ quasi rex totius orbis diutius esse uellet. Sui iuris: idest potestatis. pulchrũ p̄peio uideĩ uniuersum orbẽ sub imperio suo retinere: & id est quod cum perficere possit bellũ: r̄ pugnat. Vndiq; nã ex pluribus regionibus orbis: populi: ac nationes ad pom. uenerant. Pa. q. ti. l. qui nollet pacem habere: ne priuatus efficeret. Nec nõ & re. tigranes rex armenia: Ariobarzanes: Deiotarus. Hoc pla. cõque ritur de diis: q̄ ipsi sua fata cõuertant in culpam hominũ. Crimẽ. i. culpam: nam error nõ est culpa: sed erramus nos tũc cũ uolumus id qd̄ fata uerãt: igit̄ error et̄ q̄ i fata nostra ruiniũs: tũc cũ nos cogitis i p̄niciẽ nrãt ruere sed huic errori o dii culpã addere uultis: ut id nostri erroris causa factũ esse dicat.

SVLPI. Irruimus: ultro imus. Pharsalia: locus ille p̄nitiosus & cõflictus. Est uotũ i p̄peianis castris: uehemẽter optãt. Cũctorũ uoces Vnus Cice. pro omnibus p̄peii est allocutus. Maximus auctor eloqui: Fabius sic ait Dono quodã prouidẽtia genitus i quo totas uires suas eloquentia experiret. Idẽ Apud posteros uero id est cõsecutus: ut Cicero iã nõ hois nomẽ sed eloquẽtia habeat. Subiure: potestate cõsulari. Togaq; pacifico cõsilio & iustitia. Sauius: in patriam ipius. Pacificas secures: cõsulatũ. Nõ enim uis sed cõsiliũ Catilinã cõiuratiõẽm deleuit & ipsũ eiecit. Pertulit uoces: locurus et̄. Iratus bellis: ferẽs iniquo animo bella. Rostra: unde cõcionaret̄ ad populũ aut senatũ cõsuleret. Forũ: ubi causas ageret. Miles: qui militabat sub pompeio. Facũdia: eloquẽtia sua firmãuit & p̄uasibilem facit cãm infirmã. nõ enim erat factis ualida r̄õnes ad ineundũ certamen. Hoc p̄ tot: Suadẽs plũ Cice. facileq; uictoriã pollicẽs primũ a felicitate argumentatur. Adhortaturq; magnũ ne fortunã suã pristinã deserat. Inde elicit argumẽta ab auctoritate populorũ & regũ & indignitate reũ & culpa pigritia: fugiẽda. a deorũ proclui benignitate. a ui & cõtẽptu fugiẽdo. Cõcluditq; per simplicem cõplexionẽ. Tot meritis: q̄ in te cõtulit. Velis ut te: ut utaris ipsa. Proceres: principes. Tui: tibi fauẽtes. Affusi: submissi & genuflexi. Socerũ uinci: ut cæsar uincat. Rogamus: syllepsis est directã & deest nobiscum. Humani: a rei indignitate locus. Merito et̄ indignum: nõ iniuria censetur iniquum. Vincere lente: nõ accelerare uictoriã. Gẽtib; subactis te transcurrete: Argumẽtatio a maiori ad minus hoc est cũ transcurredo persequẽdoq; mydridatẽ multas uiceras nauões. ut Iberes albanorũq; & adiacẽtes boiphoro ad tanaim usq;.

OMNIBO. Cladibus irru. quia non ipsi nostra mala concupiscimus: ideo nobis attribuitur q̄ fata uerant Phars. uo. et̄. i. exitium suum quasi uotum concupiscere. Pompeianis: ibi enim pars magna moritura erat romanorũ. pharsalia enim fatalis erat ciuib; ro. Cũctorũ uoces. i. totius exercitus sententiam. Tullius eloqui: nam ipse romana lingua princeps sine dubio perhibebãt de quo Mar. Hoc tibi Roma caput quũ loquereris erat. Cuius sub iure. i. potestate & consulari. Togaq; quia non armis: sed consilio & uirtute Catilinã subegit cum coniuratis. Sauius: impius contra patriam. Iratus bellis: neq; enim forensi & caudico bella placebant. Rostra: ut possẽt ad populũ contiones habere. Forum: ubi causas ageret: sicuti consueuerat. Longa si. nam qui modo in senatu: modo in foro. modo in contione dicere consueuerat: & eloquẽtia sua magnã laudẽ consequi possẽt indignabatur: q̄ tam diu miles pom. factus silentium tenuisset. Inualida causa: bene quia poscere bellum ciuile turpe uidebatur. Addi. ro. causa: idest hanc causã minus potentem & honestã eloquentia sua fecit: ut uim maiorem haberet. Hoc pro tot me. habet hac oratiõ suã orem: ergo in deliberatiõẽ genere est constituta: non utitur procerẽtio quia satis auditorum animi parati erant ad audiendum: sed probat tantum modo quod intendit: uidelicet pugnam esse suscipiendam. primo quidẽm probatã facili cum dicit fortunã ipsã rogare. ut se ipsa uelit uicẽ pom. Est autem argumentum suũ ptimũ ab attributo personã. uidelicet a causa: in quo consideratur: quid euenit: quid euenierit: & quid euenturum sit qd̄ eueniet pom. nam q̄ semp uicit. igitur nunc quoq; uincet. fortuna ergo principium suum sequẽ

Fortuna pre. hoc pro me. q̄a bene merita ē de te fortuna: & feliciter tecum egit. **V**itē: quia semper tibi fauere: ideo uelis ut se ipsa te postulante. Procere: quia tuorū: ē argumētū ab auctoritate. in quo pbat laudabile esse: ut hāc pugna suscipiat: quā oēs reges: oēs natiōes: deniq; uniuersus orbis terrarū pbat. ergo si oēs cōsentiant: non debes tu solus resistere. Procere: senatus populūq; romanus. **H**umanū generis: arguit a uindicatione: quia aequum est ut patriā expugnatores uindictentur: nunquid inquit aliquando suppliciu sumet de Casare: q̄ solus est perturbator totius pacis. Merito: arguit ab attributo per sona: in quo satis attribuit: nomen: natura: dispositione: siue effectū: habitū: praesidiū: cōsilia: fata: casus: & orationes. In casu considerat quid euenit: ut uicisti semp. ergo nūc eueniet ut uincas: nā si orbē terrarū uicisti trāscurrendo: quanto facilius nūc uincere poteris cū omnes te sequant: ideo autem trāscurrendo: quia dū mithridatē insequeretur: uicisti iberes: albanos & gentes omnes quā adiacēt bosforo usq; ad tanai. Trāscurrete: id est gnū est enim cum trāscurredo subegeris orbem terrarū nūc uelis bellū protrahere. Lente: nam gentes irascuntur si uis uincere tarde. **Q**uo tibi feruor: nunc arguit a fortitudine: quia si fortis esses sicuti antea confueueras: magnanimus esses & iam diu uicisses. **F**iducia fati: id est fortuna.

SVLPI. Ingrate: qui tot uictorias a diis accepisti nūc desperas. **F**eruor: magnanimitas. **C**ausa: q̄ iusta est. **C**redere: cōmittere deorū potestati. **S**igna: aquilas. **P**rosiliēt: incurrēt in hostes. **P**udeat uicisse coactū: cogere uincere cum tuo dedecore. **S**i duce te: **A**rgumētatio necessaria. **S**i senatus iquit creauit te ducē: & bella gerunt pro publica libertate. habeat uis senatus cōserēdi p̄liū arbitrio suo uel te iuito. **I**usso: a senatu. **N**obis: in publicū usum. **C**ōcurrere: p̄liari. **Q**uid mūdi: quid illū uiuere: finis quē oēs cupiūt mori. **V**ibrāt: quātum in casare. **V**ix signa: maxima est omniū pugnādi auditas. **P**ropera: ad uictoriā. **N**e te tua: ne te cōcepto militēs p̄lium inean. **S**cire senatus: Simplex complexio ē. cuius altera pre delecta cōcludit eē pugnādū. nā qd̄ senatus militet sub pompeio nō fatebimur. **S**i fateamur: erit dilema & nō complexio. **R**ector: pompeius. **E**ffe dolos: uidelicet quod pugna tā acriter posceret. **S**i placet hoc: clam improdientia accusat exercitum culpam i deos trāserēs excusansq; se & ostendens potuit se sine sanguine & sola fame hostem superari. q̄ qdem in eā desperationē iā uenerat ut mori pugnādo optaret. **C**asare uero metu malorum nō magnanimitate esse audacem ait. **S**celusq; eē cōmittere fortunā certam uictoriā. **I**nde cōquerit pluribus optatq; mori: eo quod tāta cede peccata is q̄ uictor erit efficiēt infamis: qui uictus calamitatibus affliget. **T**empus: hoc negociū in quo uersamur. **M**ilite: ut militis nō ut ducis officium agat. **N**ihil morabor: parebo uobis: nec impediat fata. **I**nuoluat: euertat hūanū genus. **N**ouissima: ultima. **M**agne p̄ti: q̄ peribit. **A**ccipisse: nō cōstituisse sed ab aliis cōstitutū accipere. **P**otuit stare tibi nullo uulnere: potuit ab q̄ sanguine uincere. **S**tare: cōstare. **C**aptiuum: captiuum. **S**ubactum: subiugatum casarem: ex cuius traditione pax sequebatur.

OMNIBO. Times: cū sp̄ dū tibi fauerit nūc uero times. **I**psa s. si. nūc a necrio: necē ē. n. ut signū pugna: militibus p̄pōa: nā nisi hoc feceris: ipsi sua sp̄te sūptis armis i acie ueniēt & cōtra Ca. pugnabūt. **R**euellēt: refigēt. **P**rosiliētq; s. de castris. i. explicabuntur aduersus hostem. **P**udeat uicisse coactum: ut dicant te coactū a militibus uis obtinuisse. **S**i duce te iusso: quod si pugnare prohibes senatus ipse auctoritate sua militibus arma concedet. **I**d enim est quod senatus scire cupit: comes nē tibi sit: an miles. **I**usso: a senatu. non enim dux esses: nisi senatus iussisset: ergo quod iussit senatus: id etiā in eius p̄tate esse debet. **N**obis: id est libertati nostrae. **B**ella geruntur: ut libertatem nostram uindictemus: non autē tuo imperio. sed auspicio nostro bella geris. **I**uris: potestatis nostrae hoc uidelicet. **C**ōcurrere campo: id est manum cū hoste conferere in quocunq; campo. **Q**uid arces: quid arcere tentas: nunquid te existimas: tantū potestatis habere ut tenere possis totius orbis terrarum animos: ne suam uiscant inuiriā. **V**ibrante. manus paratae sunt ut tela in hostes reipūtorqueant. **V**ix signa: & nemo ē qui expectare possit moram pugna: nisi tu signum p̄posueris. **P**ropterea quia necessarium est hoc: quia post hac te inuito contra hostes procedent: & pugnam inibunt. **S**cire: hoc ē quod scire cupit se uatus: nunquid sit tuus miles: an comes. comes est potius: non enim tibi subditus est sed sponte sua tibi imperium tradidit: & salutem reipū. demandauit. **I**ngemuit: sub hanc Ciceronis orationem: dicit pom. non tenuisse gemitū: quasi sentiret fatū imminēs: quod suo cōsilio resisteret: nam ipse consilium tutum sequebatur: cum exercitum sine causa nollet exponere bellis. **S**i placet hoc: beniuolentiam a persona aduersariorū sumit quos in odium adducit: **Q**uia confidenter eos facere ostendit: quod uelint teme-

re cū hostibus pugnam cōferere: cū nulla necessitas cogat. **S**i milite magno: si uultis me tanquam milite: & non tanquā ducem uestrū. esto. sed tamē tempus regit: ut ducem habeatis. **N**il ultra. s. cōcessio color: quae fit quoties aliquid ita cōcedimus: quod concedendo magnopere negamus. **V**irgili. **I**nūc ingratis offer te irrisu p̄dis. **N**ō duce: si tempus huiusmodi est: ut multos duces habeatis pom. praestatores: & tali ductore uobis nimis opus. **I**nuoluat populos: dicit hanc pugna si suscepta fuerit futurā exitū orbis terrarum. ergo quod cōcedit: magnopere negat. **I**sta lux: qua pugna cōmittēda est. **T**estor roma: nūc a p̄sona sui beniuolentiam capat: ostendit enim se uirū bonū in suos esse quod eos periculis obicere nolit: quādo uictoriā incruentam cōse qui possit. **T**estor roma tamen: **T**on negare non potest. uidelicet hūc diē inuitū accepisse: sed nō sponte tradidisse. **P**otuit tibi: adhuc persistit in illo: ut se bonum uirū ostendat: se nolle eos periculis exponere. nūc arguit a clementia q̄ est cōiuncta iustitia: nā cū aliqd̄ suademus: utimur partibus honesti aut tuti. nā iustitia in duas partes diuidit. s. iustū & honestū: honestū est ing: ut bella ciuilia sine sanguine gerant. nā ciues debent esse clementes: iō a clementia arguit hoc loco: quis inquit: tantus furor ē i bellis ciuilibus: q̄ sine sanguine nō geri posse potest. cū a sanguine & cede ciuiliū abstinendū sit.

Quis furor o caci scelerum ciuilia bella
Gesturi metuūt ne nō cum sanguine uincant?
Abstulimus terras: exclusimus equore toto:
Ad praematuras segetum ieiuna rapinas
Agmina cōpulimus: uotūq; effecimus hosti:
Ut mallet sterna gladiis morteq; suorum
Permiscere meis: belli pars magna pacta est
His quibus effectū ē ne pugnam tyro paueret
Si modo uirtutis stimulisq; iraq; calore
Signa petūt: multos in sūma pericula misit
Veturi timor ipse mali: fortissimus ille est
Qui promptus metuēda pati: si comin' instēt
Et differre pōt. placet hāc tam prospera rerum
Tradere fortunē: gladio pmittere mundi
Discrimē: pugnare ducē q̄ uincere malūt.
Res mihi romanas dederas fortuna regēdas
Accipe maiores: & cæco in marte tuere
Pompeii nec crimen erit nec gloria bellū

feramus nos periculis sine cā: quo nihil potest esse stultius. **H**ac tam prospera: certā uictoriā. **P**lacet tradere fortuna: uultis periculo exponāt. **D**iscrimē: periculū. **M**alūt milites mei. **D**ucem: me ipsū. **R**es mihi: iā quasi desperatis rebus ad fortunā apostrophe uti. **R**es: iptū. ut postq̄ res Asia. **M**aiores: auxit enim ipse romanam potentiam. **T**uere: defende. **P**ompeii nec crimē: nec

Res

OMNIBO. Caci scelerū: cōstructio usitata poetis: ut fessū rerū. **B**ella: qd̄ iquit: sūmo studio totaq; mēte optare deberent: uidelicet sine sanguine uincere: hoc maxime metuūt: & arguit a tuto: cū rationem nostram tutam esse ostendimus. uidelicet sine periculo obtinere posse qd̄ uolumus: quod est suasionis argumentū ualidissimū. **A**bstulimus terras: ad hoc ing: redigimus hostem: ut cupiat desperationē quadam pugnare: nam ei aut fame pereundum est: aut euentū pugnae tentandum: sed si nos bellū trahere uolumus: iam fame coactus Casar se nobis subiciet uictum. **A**bstulimus terras: scilicet Casari ne possit ire pabulatū: aut frumētātū. **E**xclusimus aequore toto: nam classe sua p̄p̄eius maritimas omnes oras tenebat. **I**eiuna: fame coacta. **P**raematuras: nondum maturas: & inuestigatas. **V**otūq; effecimus: & ad hanc necessitatem duximus casarem ut desperationē quadam pugnare uellet. **V**t ma. sterna. scilicet: q̄ fame perire. **P**ermiscere meis: ut si pereundū esset: nō periret inultus. **P**ars magna: arguit nunc a partibus prudentia: dicit enim prudentia sua factum esse: ut etiā tyrones nō timeant hostem: ergo belli ing: magnā partem peregimus quādo id egimus peritia nostra: ut tyrones quidem paruifaciāt hostem: quod ex eo deprehēdi pōt: q̄ pugna nō timēt sed tū ait hāc atatem comprimendā cupiditate esse: ne qd̄ temere faciant. **S**i modo uirtutis: sed uereor ne temere hoc faciant potius quam uirtute. **N**am quod tyro negligat hostem tribuendū est duci: sed cupere pugnam temeritati tribuendum est. **M**ultos in summa pericula misit: si quod malū instaret: quod cogeret nos suscipere pugnam: tūc omnibus periculis pugnandum esset: quia necessitas cogeret. **I**n summa pericula: quando malum imminere quod uitari non potest. tunc satius est mutare fortunam imminenti periculo quam opprimi. **F**ortissimus i: le est: qui potest differre pericula: quae etiā si instent pati nō dubitat. **C**ominus: mala esse dicuntur cū uis

stulit ossa aloeus iphimedia habuit uxore q̄ a nepruno compressa geminos peperit. f. zetū & ephilatē: q̄ digitos nouē p̄ singulas ebdomadas crescebant unde freti altitudine sua cœlū subuertere uoluerūt sed fulminati sunt. **Murauit:** ut meliora faceret. Non tamen abstinuit: q̄ uis inquit intenti essent ad pugnam q̄ imminēbat tamē signa manifesta futuri mali apparuerūt. Nam thessala: cum in planum descenderent ubi futura pugna erat uentus a deo obstitit ut uix signa ferri possent: quod signum erat mali ciuili futuri. Totus ather: uniuersi cū iustibet regionis uenti. Inq̄ oculi hoium: & hoies fulgura de cœlo missa: plerūq̄ tetigeret. Fregerūt nubes: tetigerūt naturalem: dum fulgura prodeūt: nam nubiu collisione exprimitur ignis & fulgura generant. Immensoq̄ igne colūnas: dicit etiā inmissos fuisse serpentes auidos: uidelicet hydros: & in aere etiam igneas colūnas apparuisse. Trabibus i modū trabiu fabricata: apparebāt i cœlo colūna: quas docos uocāt astrologi. Ingesto fulgure: inmissō athero igne qui oculos eorū perfringeret.

SVL.PI. Cristas: ornāmēta & insignia galea rū. Perfudit capulos: manubria ensium liquefecit ensesq̄ ipsos. Capulus manubriu est. Liqua uit: liq̄ fecit. Erepta pila: tela e militū manibus ablata. Ferrū nocēs: iniusta tela. Ferrū: arma dissoluta sūt. Examine: apium multitudine prætere examine in aris constitit ut ait Appianus.

Maiori pōdere: Signa inquit grauiora erāt q̄a sudabāt lachrimas & maiore signiferū labor afficiēbāt. **Mersere:** icliuauere nam maiore onere pressum caput demittere cogebāt. **Admotus superis:** Victima quæ aufugit Pompeio deprende nō potuit ut inquit Appianus. Cōpositaq̄ trepidatione orta ante lucē in castris quū profundo sōno correptis esset: excitatus ab amicis somniū retulit paulo ante templum se romæ consecrare uisū ueneri Victrici uoti. **Cæsaris signarus.** Ad tuotus superis: deputatus sacrificio. **Discussa:** quā disiecit siue cōcussit. **Iecit se p̄ceps:** p̄cipita uit. **Sacris funestis:** in sacra funera. **Attu:** In cæsare poeta inuehit quod fuerit cupidus nimiu pugna: sed eū stygios deos inuocauisse i simulat. **Cū cōstet ipsū media nocte p̄fectis sacris martē inuocauisse eiusq̄ parentē uenerē & templū uictoriae fauētū gratis romæ dedicaturū uouisse si rite peregrisset ut ait appianus. Cū autē fulgur e cœlo labes e cæsaris ad Pōpeiū castra penetrasset. Ibidemq̄ extinctus esset qui in exercitu pōpeiū aderant quippiā splendidū ab hostibus ad se futurū predicabāt. Cæsar autē se in pompeiu insurgentē gloriā eius extincturū. **Litasti:** placasti. **Quos supos:** illos deos scelerū quos uocasti. **Numina:** deos inferos & tartareos. **Iam dubiū:** Du bitādū est inquit an hæc quæ dicentis p̄digia fuerint uera: an præmetu hæc oculis militū sint subortæ imagines. **Cōcurrere:** cōcertare ut mons monti illideretur. **Flemus:** mons in uallem cōuertit. **Edere nocturnas:** uisi sunt audire uoces & clamores pugnantiu e pharsalia. **Valerius maximus** iquit **Cōstat** in delubris deū sua spōte signa cōuersa militariē clamorē strepitūq̄ armorū adeo magnū Anthiochia & Ptolemaide auditi ut i muros cōcurrerent. **Sonitū tympanorū:** p̄gami abditis delubris editū. & cætera.**

OMNIBO. Excussit cristas galeis: cuspidēs & gladii nimio calore fulgurū liquefacti sunt: quod etiā natura aliter: sicut physici dicūt contingere pōt: nā ignis ille athericus subtilissimus est: & cū genus illud fulminis quod afflat de cœlo ceciderit p̄ tenuissimas rimas penetrat. adeo ut enses ipsos in uagina cōsumat: cū tamen uagina ipsa intacta permaneat. **Vide Pliniū** in secūdo. **Excussit. f. fulgur.** **Solu. gla.** liquefacto ferro gladiatorū: quos admodū si plumbū liquefcit perfundit: ita & liquefactū ferrū perfusum ē: ideo dicit liquefactis gladiis capulos eorum fuisse p̄fufos. **Pila. i. cuspidēs telorū.** **Nocēs ferrū:** quo nocēt. i. impiū quo usuri erāt patres in filios. **Sulphure:** igne athero: quo afflatū ferrū liq̄ sebat. **Innumero examine:** innumerabili multitudine apium. **Vixq̄ re. so.** quæ refigi non poterāt: sicut apud Valeriū cū in hostē ducturus eēt exercitū crassus: signa uix reuelli potuerūt: unde secuta est clades: nā ipse cū uniuerso exercitu deletus est a parthis. **Maiori pōdere:** scilicet examinū: quibus uexilla onerata erant per quod ofēdit telis hostiu pōpeianos obrutū iri: signate ergo dixit mersere: sicut Virg. obfedere apicē: cū de apibus loqueret: nam apes significāt bellū: quæ bōbo classicū imitatur: cū inter se cōcurrūt mōre bellantiū. **Rorantia fletū. i. lachrymas emittētia:** quod signū erat futuri luctus. **Vsq̄ ad the. i. dū uenirēt ad locū thessaliae** ubi pugna cōmissa fuit. **Publica signa. i. aquilæ.** **Admotus. i. cū ad arā superiorū posuisset uictimā sacerdos.** **Discussa. i. euersa ara.** **Præceps: p̄cipitanter fugiēs.** **Sacris funestis:** quæ funera portendebāt. **Attu:** ita quidem sacrificia Pom. erāt: sed Cæsaris grata diis erāt: quibus ipse libabat: ordo est: sed tu Cæ. gesturus bella tam saua: litasti superis: quos uocasti. **Litasti:** bene locutus est. i. sacrificiū diis gratum dedisti: nam illi tantūmodo litant: qui sacrificia diis accepta exhibent: libant uero qui sacrificant. **Noctæ:** apud inferos: significat autem furias infernales: alecto: megeram: & thesiphonem: a quibus furor omnis immittitur. **Iam dubiū monstris:** & tam monstruosa: tam inaudita: & usq̄ adeo prodigia noua

nūciabantur: ut in dubiū uenirēt homines nūqd ea uidissent: an uidisse se existimassent: sic enim pauor facere solet. **Nimio ne. pa. i. nimius pauor fecerit:** ut ea uidere putaret: q̄ nō uidebant. **Multis cōcurrere:** multi fuerunt q̄ crediderūt q̄ ossa pelio sup̄impositus fuerit a gigantibus: ut gradus sibi facerent in cœlū. & uisi sunt iuicem collidi montes. **Mergi conuallibus:** armus etiā uisus est ita submitti: ut i suis ipse uallibus obrui uideretur & humilior fieri. **Abruptis:** dehiscētibus.

Ire per osseā rapidus beboeida sanguis
Inq̄ uicem uultus tenebris mirantur opertos
Et pallere diem: galeisq̄ incubere noctem
Defunctosq̄ p̄res & cūctas sanguinis umbras
Ante oculos uolitare suos: sed mentibus unū
Hoc solamen erat: quod uoti turba nefandi
Cōscia: quæq̄ patrū iugulos quæ pectora fratꝝ
Sperabat: gaudet mōstris mentisq̄ tumultu.
Atq̄ omen scelerum subitos putat esse furores
Quid mirū populos quos lux extrēa manebat
Lymphato trepidasse metu præfaga malorū
Si data mēs hominē: tyriis q̄ gadibus hospes
Adiacet: armeniu m̄q̄ bibit romanus araxem.
Sub quocunq̄ die quocunq̄ uē sidere mundi
Mceret: & ignorat causas: animūq̄ dolentem
Corripit: emathis quid perdat nescit in aruis.
Euganeo si uera fides memoratibus augur
Colle sedens: aponus terris ubi fumifer exit:
Atq̄ antenorei dispergitur unda timauū.
Venit sūma dies: geritur res maxima dixit
Impia concurrūt pompeii & cæsaris arma.
Seu tonitrus actela iouis præfaga notauit

duobus milibus hominū & quingentis uenit. **Dispergitur:** diuiditur habet enim septem fontes. **Impia arma concurrunt:** prælium ciuile conseritur. **Notauit:** animaduertit & præsensit hoc ex tonitru & fulminibus hoc est ex pyromantia.

OMNIBO. **Ire p̄ osseam Boetida:** pars est thessalia dicta a boue: quæ ibi recubuit cū eā sequeretur **Cadmus** accepto oraculo: ut ibi urbē cōderet: ubi bos inuēta iacuisset: dicit autē homines existimasse hæc uallē boetidam ossa: montis totā sanguine redundare. **Per ossa boetida:** p̄ uallē ossæ montis. **Inuicē:** alternatim se iuebāt & existimabāt capita alter alterius nubibus circūdata. **Et pallere diem. f. mirabāt:** q̄ subito pallor lucē solis occupabat. **Incubere noctē. i. tenebras:** quia circūfundebant tenebræ galeis. **Defunctosq̄ patres:** eēt existimabāt se uidere animas parētū suorū: quasi nūciarēt morē uicinam. **Umbras:** animas suorū. **Sanguinis:** plis suæ. **Volitare:** circū oculos suos errare. **Sed mētibus unū:** sed quis hæc monstra terrerēt aios hominū nū tamē hoc solacio se fouebāt q̄ uidelicet existimabāt hæc esse q̄dā irritamētā furoris ad bellū gerendū quod instabat. **Quod uoti turba nefandi:** uotū nefandū erat: quod patres filii occidere cupiebāt. **Turba:** aduersa pars q̄ maxima cupiditate cupiebat hanc pugna. **Conscia:** ut filii patres aut fratres occiderēt. **Quæ patrum iugulos:** ecce nefandū uotū. i. iugulare patres aduersa partis. **Tumultu:** consternatione concitatione.

Omnū scelerū. f. suorū existimabāt hæc signa præsignificare futurū: ut perspicerēt q̄d aio agitabāt. **Quos lux ex. qui diem illum ultimū uisuri erant.** **Lymphato:** insano. **Præfaga malorum.** existimant nescios fuisse Romanos ubicunq̄: nēdū in thessalia. **Ordo est Romanus hospes:** qui adiacet gadibus mceret: si pro quia **Gadibus tyriis:** colūnis in mari oceano fixis ab hercule. **Tyriis:** autē: qm̄ (ut Soli. est auctor) tyrii e mari rubro profecti gades insulā incolentes erythreā uocauerunt. **Die. i. regione.** **Sydere. i. climate.** **Ignorat cās. f. mceroris.** **Corripit:** reprehendit. **Euganeo si uera fides:** dicit etiā in Apono uico Venetiæ: Corneliu augurē fuisse qui futurū bellū prænuiciat: & ultimum tempus uenisse dixit: quo magnum discrimē imperii Romani aderat: nā Cæsarem & pompeiu: de summa rerū certare dixit. **historia est apud Plutarchū & gelium in. xlii.**

Euganeo: monte a populis Euganeis sic dicto: q̄ ibi olim habitauerūt: nam Liuius idē ostēdit: nā & troiani eas tenere terras euganeis pulsas. **Aponus:** uici nomen: quod ad nostrā usq̄ ætatem nomē obtinuit patria Liuii Martialis. **cenfent aponi Liuii suo tellus.** **Fumifer:** quia ibi balnea calida sunt quæ fumum exhalant. **Atq̄ antenorei:** multi credūt hic errasse lucanū: sed excusati pōt: nō enim dixit antenorei timauū: q̄ timauus sit pro

Lympha
ti
Cerrit

Gades

Araxes

Euganeus
Aponus
Timauus

pe pataulū sed antenorei dixit p que antenor nauigauit i Italia: n. n. apud Antenoridas ē timauit: ē at timauit uenetiā flu. cōcordiā atq; tergestā oppidū p̄ximū ex mōte qdē grādū: q nouē ora effusus: ā plissimū aū alia sō tē facit ex quo tādē uno exiēs alueo i adriacū fundit mare i sinu tergestino & Antenor i italiā ueniēs: p hūc am nēq; adriaci sinus mare penetrauit. Sūma dies. q̄ ultima erat populi Romāi. Seutonitrus: & unde hoc bellū instare augur congnouit. Notauit: obseruauit tōiurus qui belum indicabant. Tela praesaga. i. praenuncia mali fulmina. Seu discordi. seu sidera cœli dissensere a cursu suo: q̄ uidelicet cursū suū stellā a diuina prouidētia impositū minime sequerent.

SVLPI. Perspexit: cognouit. Totū athera: omnia sidera. Obsistere: nō obtemperare & solitos cursus nō agere. Seu numen: siue solis obscuritas & pallor s̄liū indicauit. Egit: eduxit

Dissimilē: quia fuit magis prodigiosus. Expli car: emittit aperit. Si cuncta: Si homines diu natore adhibito prodigia obseruassent facile cē dem pharalicam s̄sensissent. Pharsalia: cedes ipsa. Spectari: cognosci intelligi. O summos hominū: admirationē plena laudatio in roma nos qui ea tempestate fuerūt qm̄ totus mūdus & cūcta sidera de calamitate eorū signa dederunt.

Fatis: mortū. Vacauit: intētū fuit. Hæc apud seras: Quī legentur audiētur ue hæc a minorib; bus tantis cōcitabunt affectibus ut nō prateriis se hæc mala: sed uentura esse sint existimaturi.

Fama sua: quia tā mirāda sūt ut seniores sint iu niōrib; narraturi. Siue aliqd; siue ego meis illa carminibus illustrabo. Vota peritura: Desiderabūt frustra lectores ut Pompeius uictor futurus sit. Nō trāsmissa: nō s̄terita. Venientia: futura. Miles ut aduerso: Quo ordine pompe ius acies struxerit narrat. Sed latius apud Appi anū & Cæsarem leges. Vterq; italos in tres acies diuisos in fronte collocauit modico interuallo inter se distātes. Supra hos equites p partes cor nibus attribuit: quibus sagittarii & funditores im misti erāt. Sociorū uero copias ueluti ad ostenta tionē quādā p̄ulerūt. Radiatus: repercussus a sole oriente. Lumine: armorū splēdore. Nō temere inmissus: ordinatus in acie. Phalangem ut ait Appianus i medio regebat Scipio pompeii focer. In sinistro cornu domitius. In dextro len tulus cōstitit. Afranius & pōpeius exercitus cura præfuerunt Cæsari duces aderant Sylla Anto nius & Brutus. Cæsar ipse ut assuerat legiōi deci mæ p̄fedit Cæsar duo supra. xx. milia militū se cū habuit iter quos equites circa mille annume rant. Pompeiū bis totidē secuti sūt. In quibus se p̄milia equitū fuere. Qui autē de iis uerisimili ora lo qui existimant. lxx. milia italorū hoc præ lio in unū cōcurrisse memorāt. Qui minorē numerū describūt. lx. milia. Qui rem magis extollūt quadringēta milia extitisse aiunt Horū sexcuplum pompeio Alii tribus ex partibus duas illi ascribūt. Cornus: grūs antiquus quo sape plinius utit. Veteres enim hic cornus & hic genus dicebāt. Lentule: Poeta cū Appiano & Plutarcho nō cōuenit. Domiti. L. Domitius i Pompeii castris. Gn. uero in cæsaris erat. Aduerso numine: quia ifelix i præliis. Frons dextri martis: dextro cornu. Robur: firmitatē mediā. Dēsant: spissant. E terris cylicū: Cylices qui sub Scipione militabāt i medio erant. Miles in hoc: militē appellat: sed certū est cum eo pompeium imperium adequasse. quum primum in thessaliani uenit. In orbe libyco: in libya quo pharsa lica reliquia se recipient.

OMNIBO. Totum athera: uniueras stellas. Polos: arcticū & antarcticum. Numen planetas: siue Io uis: siue martis: siue Mercurii. Solis i obscuro: q̄ sol s̄ter naturā eclipsim patere. Dissimilē certe: certe si ue hoc siue illud notauit: manifestū est diem illū fuisse ceteris diebus ualde dissimilē. Diem the. i. quo pugna thessalica gesta est. Si cūcta. p. & usq; adeo dissimilis fuit: ut siqs signa illius diei diligenter obseruasset: adhibito augure perito: facile itelligere poterat pugnā q̄ istabat. Pe. cuncta. i. qui cūcta & artem omnē augurii co gnouisset: ē enī synecdoche. Notasset: obseruasset. Phar. i. pugna in pharsalia gesta. O summos hominū nunc Luca. apostrophat ad Romanos oēs dicit enim Romanos summos omnium populorum: qui deos etiā sollicitent in uariatione fortunæ suæ ut ipsi numine quoq; uacent & signa ubiq; præstet fortunæ imperii roma

Numerus exercitū

Cornus

L. Domitius Gn. Domitius

Aethera seu totū discordi obsistere cœlo.

Perspexitq; polos: seu numē in athere mcestū

Solis i obscuro pugnā pallore notauit.

Dissimilē certe cunctis quos explicat egit

Thessalicū natura diē: si cuncta perito

Augure mēs hominū cœli noua signa notasset

Spectari toto potuit pharsalia mundi.

O summos hoium quorū fortuna per orbem

Signa dedit: quorū fatis cœlum omne uacauit

Hæc apud seras gētes populosq; nepotum

Siue sua tantū uenient in secula fama

Siue aliquid magnis nostri quoq; cura laboris

Nominibus p̄desse potest. quū bella legētur

Spesq; metusq; simul pituraq; uota mouebūt.

Attonitq; omnes ueluti uenientia fata

Nō trāsmissa legēt & adhuc tibi magne faue

Miles ut aduerso phœbi radiat abictu būt

Descendēs: totos perfudit lumine colles

Nō temere i missus campis: stetit ordine certo.

Infelix acies: cornus tibi cura sinistri

Lētule: cum prima quæ tum fuit optima belli

Et quarta legione datur. tibi numine pugna

Aduerso domiti frons dextri tradita martis.

At mediū robur belli fortissima densant

Agmina: quæ cylicum terris deducta tenebat

Scipio miles in hoc. libyco dux primus i orbe:

At iuxta fluuios & stagna undantis enyphæ

ni. Fortuna per orbē signa dedit: nā q̄a mutatio futura erat: ideo signa undiq; apparuere. Vacauit: operam dedit. Siue sua tantū: Tantū inq; momēti res Romanae habuere: ut cū hæc audientur: fama ipsa uulgante: in ter spem & metum dubii erūt homines: quasi nōdū hæc pugna fuerit: sed paulo post futura sit. In secula: gē tes sero nascituras. Sua fa. fama magnitudinem rerū uulgāte. Perituraq; uota mouebunt. f. homines quasi nōdū euenerint: sperabūt ut uincant: & metuēt ne uincant. Et adhuc. f. post mortē tuā. Miles ut aduerso: nunc dicit quo modo aciem instructā in planū duxerit Pompeius. Miles: Pompeianus. Ab aduerso phœbi: quia repercussis armis a sole splendorem & fulgorē undiq; mittebat. Lumine: fulgore armorum. Non temere: quia suo quisq; ordine stetit. Infelix: uno uerbo exitum rei significauit. Cornus tibi cura: antiqui dicebāt hic cornus us nui. in eadem significatione in qua & nos hoc cornu cornu. Tibi numine: sed in dextro cornu Do mitius constitit: qui bellicosus erat: sed infelix: nam apud corphinum uictus est. Frons. d. r. dextrum cornu.

At mediū ro. dicit in media acie cōstitisse scipionē. Dēsant: nā mediā acie dētis miliibus ualidiorē reddebāt Miles i hoc: i thessalia ubi sub Pōpeio militabat. Sed dux in orbe libyco: nā puincia Libya demādata erat scipioni a senatu populoq; Ro. At iuxta flu. dicit autē egatū i locis cāpestribus positū fuisse: q̄ pcul erat a flu. nā fluminibus tota thessalia ferme inundat.

Cappadocū mōtana cohors: & larg⁹ habenis

Ponticus ibat eques: sicci sed plurima campi

Tetrarche: regesq; tenent magniq; tyranni

Atq; omnis latio quæ seruit purpura ferro.

Illuc & libyæ numidas: & creta cydonas

Misit: ithureis cursus fuit inde sagittis

Inde truces galli solitum prodistis in hostem

Illic pugnaces cōmouit iberia cetras.

Eripe uictori gentes & sanguine mundi

Fuso magne semel rotos cōsume triumphos:

Illo forte die cæsar statione relicta

Ad segetū raptus moturus signa: repente

Cōspicit in planos hostem descēdere campos.

Oblatūq; uidet uotis sibi mille petitum

Tēpus: i extremos quo mitteret omnia casus.

Aeger quippe moræ flagransq; cupidine regni

Cœperat exiguo tractu ciuilia bella.

Vt lentum damnare nefas: discrimina postq̄

Aduentare ducum supremaq; prelia uidit

Casuram fatis sentit nutare ruinam

Illo quoq; in ferrum rabies prōptissima paulū

tremētibus adificiis. Rabies: furor pugnandi.

OMNIBO. Largus habenis. i. cito fugiturus. Sed sicci: sed i locis pcul a fluminibus cōstitierant reges & tetrarcha: q̄ dñr quatuor prouiciarū p̄fecti: aut q̄ quartam unius regni partē obtinēt. Purpura: habitū p̄per sona posuit. Seruit: debita armis italīs. Illuc & numidas: postq̄ generaliter dixit de populis q̄bus in locis cō stiterat a flu. remotis nūc specialiter dinumerat. Numidæ: sūt populi libyæ. Cydonas: populos cretæ: q̄ (ut inquit Solinus) prima renis & sagittis potuit. Cursus fuit. i. sagittarii positi sūt. Ithyreis sagittis. i. phicis: nā parthi sunt sagittandi peritissimi: ideo ithyrei dicūt ab iθυρᾶ extendo. Virgil. Ithyreostaxi torquet in arcus.

Truces galli: q̄a diu hostes fuerūt Cæsaris: nam per decēniū Cæsar galliā domuerat. In hostē: cōtra Cæsa rem. Iberia celtas. i. celtiberos: nā celtæ populi sūt galliæ: qui cū in iberiā uenissent: p̄mixti ex diuersis gētib; populū uirinq; nomē obtinuerunt: & a celtæ & iberi cōpositi sunt celtiberi. Commouit: in auxilium Pōpeii misit. Eripe uicturi gentes: occide inquit omnes o Pompei quando de his uictis Cæsar triumphabit. Confus me. f. ante totos triumphos. i. quos de tuis gētib; cōsecuturus est Cæsar: sed tuo potius iussu iterfice gētes. Il lo forte die: nūc ostēdit quā ad inopiā redactus erat Cæsar: quia uidelicet commeatu rerū omniū inopia labo rabat: usq; adeo: ut cogeret etiā segetes ex agris nōdum maturas rapere: & quo die acie instructā dux Pom peius: eodē cæsar frumētatum milites mittebat. Signa. i. moturus milites suos. Statione relicta. i. castris Pō peii. Cōspicit: ex iprouiso structo agmine uidit hostes aduentare. Mille uotis: quod innumerabilibus uotis petierat. In extremos casus: ad ultimā perniciē seu uinceret: seu uinceret. Aeger: & aīo & corpore dicē. q̄a moræ ipatiēs erat paruū etiā iteruallū damnabat. quasi impiū esset. Vt len. i. tāquā tardū. Aeger: impatiēs

Tetrarcha
Taxiles
Magabares
Deiotarus
Cydones

Ithyrei

Cetra

significat mœstū: ideo q̄a mœstus impatiēs moræ erat. Cupidie regni: ut unus omnia gubernaret. Exiguo tractu: id est parua dilationis mora. Discrimina postquam: sed quanquā omnibus uotis optaret ciuile bellū Cæsar: tamē ut uidit instare periculum nō potuit nō timere: hic quidem cōfidebat fortuna sua: inde uero dubitabat: quod pompeium uiderat sapissima secunda fortuna usum & ex hostibus uictoriam reportasse: quantum ad fortunam suam expectabat: spem habebat: quantum ad fortunā Pompeii pertinebat: nō parum dubitabat.

Aduentare ducum: inter se & pompeii adesse: ut Cicero in epistolis nōdū erat auditū te ad italiā aduētare. i. adesse. Nutare: minari: nā tunc magna moles in naturā ruina: cū nutat. i. concutitur: est ergo similitudo supra a mole ruinā minanti. Rabies: scilicet Cæsar.

SVLPI. Languit: refrigit cogitationē piculi & metus. Audax spondere: cōfidentē & uictoriā sperās. Quā: mentē. Nec sua fata: quū enim suā sceleratē cōsiderabat nō metuebat: quū pō peii nō sperabat. Merfa: dissimulata uel pulsa.

Profilit: exoritur. Fiducia: ppositū ex sua fide susceptum. O domitor regni: Milites diuersis rationibus excitaturus: & maxime a fmiorum magnitudine si uicerint & a metu suppliciorū si fuerint superati: faciliē uictoriam pollicet: exoriturq; a beniuolētia a psona militū & sua. Regni: quod pompeius parat. Fortuna: felicitas. Copia: facultas. Uotis: uouere deis pro pugna.

Accersite fatū: aduocate mortē. In manibus: ip̄tate. Quantus sit: quātū sc̄q; suem: agnus si ue paruus siue sc̄lix: siue infelix. Promissā: eos data fidei admonet. Milites enī dextris elatis p miserāt se ultum ire iniurias Cæsar & tribunorū: facturosq; omnia & et patriā incēsurus. Rubiconis: flumis de quo libro primo. Cuius spe: nā de uictoria nō dubitamus. Uictos triūphof remeare: ut triumpho quos ducere nō potuimus redirēt recuperarent & eis potiremur. Hac eadem: locus ab utili & iocundo. Pignora: filios.

Penates: domos & domesticos deos. Et emerito faciat uos marie colonos: quæ liberabit uos a militia cū p̄nīs quæ dantur emeritis hoc ē iis qui militia tempus & officū impleuerunt. Hac fato: Argumētū a spe gloria: & infamia metu. Nam illorum qui uicerint causa quasi deis iudicibus pbanda uidebit. Si pro me: a maiore ad minus argumētatio. Ferro flāmaq; petistis: iustis in patriā parati elicere & incendere si oportuisset. Truces: terribiles & crudeles. Exoluite gladios culpa: Efficit ut dicat uos pro iustitia dimicuisse & ē locus a metu probri. Est pura: habetur innocēs. Mutato iudice: si sub aduersario iudicatur hoc est si uicerit aduersarius.

OMNIBO Languit: torpuit. Et casus: quāquā fortuna sua plurimū cōsideret Cæsar: tamē nō potuit nō dubitare cū tm̄ periculū instaret. Mens: quāuis omnia sibi prospera permittent: tamen mens stetit i dubio Quā nec sua. Ostendit rationē quare dubitabat: nam inter spem & metū cōstitutus erat. ex una parte: si consideres secundam fortunam Cæsarī semper fuisse: causa erit cur speraret. At uero ex alta parte si uideres res gestas Cæsar & pompeii: etiam causa erat cur dubitaret. Nec magni: Quia sicuti consueu erat ipse uincere ita etiā Pompeius: tandem Cæsar metum dissimulauit: & pectore inclusam gerēs fiduciā uultu ostentauit: orationēq; ad milites habuit plenā exhortationē. Merfa. s. in pectore. Melior. s. quā metus. Profilit. i. i mediū processit: & his uerbis usus est ad milites. O domitor mundi: & Quintilianus & ceteri omnes Lucanum in orationibus suis oratoribus magis q̄ poetis annumerant: nā semp orationes maxima arte cōponit: ut in hac facit. nam oia ad sunt necessaria: suadet enim Cæsar & hortat milites ad pugnam: & primo beniuolū se facit a psona auditorū ex rebus fortiter gestis: & a uoluntate fortiter gerendi. Optata: p̄lia pugna. i. qui agr̄ ea uotis optastis: nūc ferro ascissite. In manibus uestris: Locus beniuolentiæ in auditores: cū ostendimus quæ de illis spes ē. Hac est illa dies: incipit nūc confirmare & arguere: nam arguit a paribus iustitiæ & iuris naturalis: cuius partem constat esse ueritate: a ueritate ergo arguit. quia promiserūt: ergo debent satisfacere p̄missis: ut uerū sit quod dixerint. Rubiconis ad undas: cū uos traiecturus essem. Promissam: dicēdo: ne dubites o Cæsar nos pro te pugnabimus cum tempus erit. In quā distulimus Triūphos: ex gētib; quas uos uirtute uestra superastis: si uiceritis nūc: tandē nobis: reddent triūphi. Hac eadē: ab utili: utile est inquit ut pugnetis: quia si uictoriā reportabitis cōiuges liberosq; uestros: patrios penates: & bona oia cōsequemini. Emeriti milites dicunt qui functi sūt munere militia. Colonos: qui simul ac stipendia uestra perfeceritis: uos in coloniam duci iubebo: ut quod uirtute uestra peperistis id etiā possideatis. Hac fato. q. t. Persuadet a laudabili: quia si uiceritis omnes uestrā cām p̄bunt: uel dicat ab honesto: nā quod honestū est: est & id laudabile: sed si laus sequitur & recti faciēdi uolūtas duplicat. Fato. s. aliquo teste: quia sumpsistis arma. Quis iustius. i. cuius causa iusti or fuerit: quia si uincitis arma iuste suscepisse uidebimini: si nō uiceritis iniuste. Si pro me patriam: Si antea

iq; pugnaſtis p patria: quo tēpore in gallia fuistis: p patria etiā uicistis: nūc magis pro me contra patriā pugna re debetis: ut cūcta uincatis. Truces: id est fortes. Exoluite: id est liberate. Gladios culpa: nam id quod antea tū ferro tum flammis petistis: ut ideo patriā recuperaretis: nūc ascribitur uitio. At uero si uiceritis: omnis culpa abolebitur. Mutato iudice: quia uicti uictoris iudicio damnabuntur. Nulla manus: scilicet illius qui uictus fuerit.

Nō mihi res agit ur: sed uos ut libera sitis
Turbaprecor: gentes ut ius habeatis i omnes.
Ipse ego priuata cupidus me reddere uite
Plæbeiaq; toga modicum componere ciuem
Omnia dum uobis liceant nihil esse recuso
Inuidia regnate mea nec sanguine multo
Spem mundi petitis: grauis delecta iuuentus
Gymnasia uerit studioq; ignaua palestræ
Et uix armā ferens: & mixtæ dissona turbæ
Barbaries: nō illa tubas: nō agmine moto
Clamorē latura suū: ciuilia pauca
Bella man⁹ faciēt: pugna pars magna leuabit
His orbē populis: romanūq; obteret hostem.
Ite per ignauas gentes famosaq; regna
Et primo ferri motu prosternite mundum
Sitq; palā quas tot duxit pompeius in urbem
Curibus: unius gentes non esse triumphi.
Armenios ne mouet romana potentia: cuius
Sit ducis: aut emptū nimio uult sanguine q̄sq;
Barbarus: hesperius magnū præponere rebus:
Romanos odere oēs: dominoq; grauantur
Quos nouere magis. sed me fortuna meorū
Cōmisit manibus: quorū me gallia testem

odisse: & facile fugituros. Nimio sanguine: multorū morte. Præponere magnū: qd præponatur p̄peius & regnet. Grauantur dominos: niolēta ferūt: & quos nouerūt magis odere. Sed me fortuna: meliori se loco q̄ sit pompeius esse ostendēs suos sibi cōciliat: ille enim inimicis se credit: ipse fortes & suæ dignitatis amantissimos defensores habet. Meorū: amicorū. Quorū teste: quorū toties uirtutē spectauit.

OMNIBO. Nō mihi res agit ur: rursus ab utili nō pugnat inquit mihi sed uobis ego contentus ero uiuere priuata uita: dūmodo uos regnetis: & uos uestrorū laborū ac cæditū perpessarū pramta tādē capiatis. Libera turba: ne in seruitutē Pōpei & suorū uentatis. Gētes utius habeatis in omnes: nō uobis dominētur: sed uos ceteris. Plæbeiaq; toga: beniuolū se ubiq; reddere debet orator: tamen si id magis fiat i p̄cipio causa: capta occasiōe dicit hoc: labores & pericula pro uobis subeo: quia quātū ad me attinet sicuti plæbeius paratus sū uiuere. At uero ut pramta habeatis laborū uestrorū: odio & inuidia mea uos regnare cōcupisco. Cōponere: constituere. Modicū ciuem: id est humilē & moderatū. Omnia dū uobis: non recuso ut oēs in me odiū habeāt: dūmodo uos liberi sitis & dū regnetis. Nec sanguine multo: arguit a facili: & ostendit utilitatem magnā eos cōsecuturos p labore: nam genus militū dicit esse Pompeii: qd facile uincat: quia ignaui sint homines ludis ac palestræ dediti: ut Græci: ut Athenienses in primis: deinde Barbari: q̄ oneri sūt potius ex exercitū: q̄ utilitati & idignā infentis parere gladiis: quia uidelicet populi romani hostes perpetui fuerūt. Spem mūdū: ut do mini omniū rerū sitis. Delecta: ex aliis electa. Gymnasia erāt loca ubi iuuenes exercebant nudi: qui palestra ludebāt oleo puncti: ideo nudi pugnabant ut facilius e manibus elaberent a ὄλεον nudus. Et uix arma ferens: per qd molles ostēdit. Mixtæ dissona turbæ: quæ ex diuersis orbis partibus gētes atq; nationes erāt i exercitū Pōpei. Nō illa tu. Quæ adeo i bellis est ut nō dicam arma stricta sustinere possit: sed nec clamorē gdem bellicū. Suū cla. quæ suo ipsius clamore terrebit. Ciuilia pauca: pauci admodū erūt romani cū qbus pugnabit. Pugna pars. n. l. est locus a iustitia & a partibus iustitiæ: quæ est uindictio: quæ uidelicet pugnare fortiter debent contra barbaros: ut ulciscant iniuriam Romanorū: cū illi perpetui hostes populi romani fuerit. Pugna. s. uestra. Leuabit: liberabit. Obteret: opprimet. Romanū hostem: quæ barbari occidēt & hostes populi Romani obterentur. Ite per igna. gen. quas facile uincere poteritis. Famosa regna: quæ famia

Gymnasia
uni

tantūmodo magni sunt:re autē ignaui & imbelles. Et primo ferri: Nam facile erit primo cōcursu uincere illos omnes. Sitq; palam: & nūc manifestū facite omnibus triumphos Pompeii: qui ter de gentibus triumphauit: nec bene p uno triūpho sufficerent: uidelicet gentes imbelles esse q̄ facile uinci potuerūt. Curribus: triumphis. Armenios ne mouet: dixit generaliter omnes imbelles esse nūc specialiter dicit hāc gentem bellis minime idoneā. Creditis ne armenios curare uter nostrū imperet neq; enim ipsi studēt fauere Pompeio: ut pro eo solo pugnā inire uelint: quid enim ipsorū iutere est Pompeius uincat an Cāsar. Romana potentia: uidelicet an potētia Pōpei: an mei. Aut emptū s̄. ne putetis barbaros uelle hoc sibi cōstare magna mercede: ut pōpei uincat. Praepone magnū: id est p̄ficere Pompeiū iperio Romano. Quos nouere magis: oēs Romanos oderūt barbari: sed eos in priuatis quos magis nouerūt. nouerunt autē magis Pompeiū a quo iniuriam acceperūt: qd̄ tātū putant se debellatos a pompeio: ideo q̄ ipsi pugnare nollēt facile uincerent. Sed me for. a cōtrario: cū illi omnes ignaui sint: ut facile uinci possint. At uero uos cōmilitōes semper uincere consueuistis: ab attributo personae arguit: uidelicet a casu: quid euenit: quid euenit: qd̄ euenturū sit. Meorū: nō barbaros: sed uestrū q̄ semp uincere cōsueuistis: & ego sū uictoriae uestrae testis.

SVLPI. Trāsit cōclū: uolat p̄ aera. Nō fallar: quia noui cuiusq; uires. Quod si signa: Ut ex animi affectu uultū componat astute hortat. Videor fluuios: certā sibi uictoriā pollicet si re truci animo gesserint. Sed mea fata moror: q̄a promptos cernit se ipsū arguit: cū fortes adhortatione nō egeat. Trepidus: dubio. Haud unq̄ uidit: a deorū benignitate locus. Tā prope me: tā propitios hi enim q̄ fauēt nobis prope nos eē dicūt & propitii. Absumus a uotis: distamus a uictoria. Limite: spatio termino. Ego sū: a sū morū s̄miorū spe adhortatio. Quo ue poli: admirat thessalia fatū & potēstatē. Quo lide: uerso: qua cōuersione aut regressione planete.

Tantū: ut sit rerū dominū creatura. Thessalica ora: ubi pugnādū est. Casarea: ab incommodis futuris si hostis uicerit euitādīs argumētatur. Postiū rostris: affixū in suggesto qd̄ erat in templo cui nomē rostra. Effusa: dilaniata. Ne fasceptorū: multos reges & dominos sua omnia libidine moderatos. Septorū: Septa dicitur locus tabulis i cāpo martio clausus i quo magistratus creabāt. & iō p̄ interpretatione inquit. Prælia clausi campi: alludēs ad quattuor legiones quae in uilla publica campi martii iussu Syllae caesae fuerūt.

OMNIBO Tot bellis. Quia ibi multae instructae sunt acies: nā gallos atq; germanos uicit Cāsar. Cuius nō militis: quali dicat: cui uislibet uiri: nam cū pro me fortiter pugnabitis: cognoscā arma uestra & cui s̄mia debeant. Te: uq; tremēs: & si telū uidero et si nō uisus fuerit ille a quo torquebit: tamē ab ipso telo militem cognoscā. Tre. lan. uibrata. Transit: id est per aera penetrat. Nō fallar: id est optime noscam. Quod si signa ducent: & si uestram uirtutē cōsidero: q̄ nūq̄ me uestrū ducem sefellit: nō dubito dicere uos uictores. Nūquā fallentia: quia quocūq; ea duxi: semper uictores extitisti. Facies truces: aspera & timorē incutiētis. Oculosq; minaces: ga oculis furorem & indignationem uestram contra hostes ostenditis. Simul calca. r. pedibus uestris subiectos. Sed mea fata. n. nūc seipsum repraehen dit: q̄ adhortetur milites: cum minime sit opus exhortatione cū ipsi p̄ se incitate sint. Spe trepidus: q̄a spes ipsa me trepidū facit: qd̄ accidere solet. Virg. corda pauor pulsans: nā trepidi sumus aliquando nō metu: sed spe q̄ nostram mentē cōcitāt. Haud unquā uidit: arguit ab attributo personae: uidelicet a fortuna a casu: q̄ prospera semper euenierint: ergo ea nūc euentura sperat. Tam prope me. i. tam mihi propitios esse deos. Limite. i. paruo iteruallo. A uotis: a uictoria. Ego sū cui. i. licet uobis donare quacūq; tenet reges & populi: uidelicet regna: imperia: & diuitias. Mar. peracto. i. uictoria peracta. Quo ue poli motu: nūc arguit a necessitate: & secūdū artē argumētū in fine ponit quod ē ualidissimū nam cū suademus aliqd̄ esse honestum: facile est utile. at uero cum dicimus esse necessariū maius ē: dicit enim aut uincendū uobis est: aut pereundū: nescio quo cursu syderū: cōclū impellatur: ut hoc eueniat. s. an uincatis: an pereatis: si uiceritis domini: nisi uiceritis perituri estis. necessitas igit impellit uos ut uicatis. Poli. motu: nam stellarū motu inferiora reguntur. Verso syd. cursu stellarum impellente. Ora the. regioni thessalicae quod in sequētib; dicit. uidelicet aut merces hodie bellorum: aut pereundū uobis est: aut uincendū. Casarea spectate cruces: peroratio est: quae sit per indignationem conquestioni permixta: nam locus indignationis est per quem ostendimus quod factum est necessarium. Indignatur enim q̄ Cāsar cruci mittendus sit: uel cuiā cathenis ligandus. Effusa. i. sparfa: ut nec pudeat corpus meum membratim laniari. Septorum ne

Tot fecit bellis: cuius nō militis ensem Agnosca: cōclūq; tremēs quū lācea trāsit Dicere nō fallar quo sit uibrata lacerto. Quod si signa ducē nūq̄ fallētia uestrum Cōspicio. faciesq; truces oculosq; minaces Vicistis. uideor fluuios spectare cruoris Calcatoq; simul reges: sparsumq; senatus Corpus: & imēsa populos in cede natātis. Sed mea fata moror: qui uos in bella ruētis Vocibus his teneo: ueniā date bella trahenti Spe trepido haud unq̄ uidit tā magna daturus Tā prope me superos: cāporū limite paruo. Absumus a uotis: ego sum cui marte peracto Quae populi regesq; tenēt donare licebit. Quo ue poli motu: quo cōclū sidere uerso Thessalicae tantū superi permittitis orq;. Aut merces hodie bellorū aut poena paratur. Casarea spectate cruces: spectate cathenas. Et caput hoc positū rostris: effusaq; membra Septorūq; nefas: & clausi praelia campi:

fas. i. nefas campi martii. Nā Sylla in uilla publica q̄ erat in campo martio quattuor legiones iussit occidi: ut supra monstratum. Septa dicuntur claustra campi martii: ubi uilla publica erat: uillam ideo uocabant q̄ extra moenia posita erat.

Cū duce Syllano gerimus ciuilia bella. Vestri cura mouet: nam me secura manebit Sors quaesita manu: fodientē uiscera cernit Me mea: qui nōdum uictū respexerit hostē Dii quorū curas abduxit ab aethere tellus Romanusq; labor: uincant quicūq; necesse Nō putat in uictos saeuum distringere ferrum Quiq; suos ciues quod signa aduersa tulerunt Nō credit fecisse nefas. pompeius in arcto Agmina uestra loco uetita uirtute moueri Quū tenuit quanto sauciū sanguine ferrū? Vos tamē hoc oro iuuenes ne cedere quisquā Hostis terga uelit: ciuis qui fugerit esto Sed dū tela micāt nō uos pietatis imago Vlla: nec aduersa cōspecti fronte parentes Cōmo ueāt: uultus gladio turbate uerendos Siue quis infesto cognata in pectora ferro Ibit: seu nullum uiolabit uulnere pignus. Ignoti iugulū tāquā scelus impetat hostis: Sternite iam uallū: fossasq; implete ruina Exeat ut plenis acies nō sparfa manipulis Parcite ne castris: uallo tendetis in illo Vnde acies peritura uenit. uix cūcta locuto Cāsare: quēq; suū munus trahit: armaq; rapti Sūpra ceref; uiris: capiunt p̄sagia belli Calcatisq; ruūt castris: stant ordine nullo Arte ducis nulla: permittūtq; omnia fatis:

renē inedia. Praesagia: p̄ diuinationes auguria q̄ cāsar dixerat. Nullo ordine: Inmō struxit acies Cāsar Ade rāq; ei duces Sylla Antonius brutus. & ipse decima legionē p̄sedit ut diximus ex Appiano.

OMNIBO Cū duce Syllano. i. Pōpeio: quē Syllanae crudelitatis imitatorē uocat. Vestri cura mouet: hic locus sine dubio est cōquestiōis uidelicet p̄ quē nō res nostras. sed eorū quobis chari esse debēt cōquerimur. Nā me secura mane. & si animū nostrū amplū & excaesum i omnibus paratū: & omnia esse facturū: si quid acciderit: ostēdemus: ut hoc loco. Sors quaesita manu: quincere uoluerit: me uidebit manus mihi ipsi inferē tem. Respexerit hostem. i. q̄ nōdū uicerit hostem. Dii quorū cura: iterū locus conquestiōis est: per quē ostendimus animū nostrū in alios misericordem: & nos fortiter passuros esse: si qd̄ aduersi cōtigerit: audient um. n. animi ad misericordiam cōmouēt. Vicat q̄cūq; q̄cūq; inq̄ clamēs futurus est & misericors i hostes: ille uictoriā obtineat: & quicūq; parcere uelit. Quiq; suos ciues. i. uincat quicūq; credit suos ciues nō ideo hostes esse: q̄ arma eis cōcessa sūt: nam id imperio alicuius fecere. Pom. in arcto. a. n. l. nūc e diuerso p̄gn orā tiam cōcludit ostendēs pom. fuisse saeuum: & est locus per quē ostendit uindicandū esse in eos qui non coacti sed uolūtarii arma sūpererūt: nā locus indignatiōis p̄ quē ostendimus de industria aliqd̄ factū esse & uolūtario facinori ueniā p̄stādam nō oportere: e diuerso: si uolūtarii nō est: ueniā esse p̄stādā. ostendit aut Pom. q̄ nō coactus: sed sponte ciues occiderit: nam quo tēpore ex munimentis: q̄bus ca. circū dederat Pom. aliquot dies occisi fuerūt: sed quāquā ibi nefarius nō fuerit pom. tamen ita cōuenit inter scriptores: q̄ si uoluisset potuisset eo die Ca. a Pom. debellari: sed militibus iussisse: ut ciuib; parcerent: sed uertit in cōtrariū Ca. nā oratorie arguit: ut q̄ aliis cōmoda sint: i suū cōmodū cōuertat. Agmina nostra loco: meministis q̄ crudeliter Pō. uos occiderit: cū in angustio essetis: nec uirtute uestra uti possētis. Uerita uirtute: quia uirtus uestra i locis angustis moueri nō poterat. Vos tñ hoc oro: adhuc p̄sistit in eo: uidelicet uolūtario facinori ueniā dari nō oportere: at uero his q̄ inuiti & coacti pugnauerint ultro ignoscēdū est. Vos inq̄ uolo o cōmilitones: ut quicūq; fugiē

te uideritis: huc ciue esse putetis: & ei ignoscatis: & si possitis ipsu incolumem esse uelitis. Vos uero: quauis instigati esse debeatis contra Pō. q magnā uestri pte occiderit. Sed dū tela māt: e diuerso aut siue pater: siue filius fuerit qui tela cōtra uos intēdat: ipsū occidite: sed fugiētibus parcite. Illi. n. oñdū se coacte: nō spēte pugnare. Vultus uerē. ēt uerēdos: q cōtra uos arma ferēt ipsos iuadite. Cognata i pectora: siue uobis sanguine cōiūctus pectora uestra petet. Seu nullū. i. siue nō p̄pinquus. Ignoti iugulū: habere ipsū pignoto hoste. Sternite iam uallū: nolite iqt per portas castrorū exire: sed euerite uallū: & eo animo ad pugna p̄dite: ut uobis uincendum puteis: nec rursus in castra redeundū: ut de uicto hoste castrorū eius potiamini. Vallū: ne respectus castrorū uos faciat ibelles. Nō sparsa. i. diuisa: sed cōserta in unū. Vallo tēdetis: q̄a occurrebat illud si uallum eueritis: mus: quo nā postea nos recipiemus. Tēdetis. i. tēctoria ponetis i illo uallo Pōpei: quod ē factū fuit: ut scribit Plutar. hic uallus: & hoc uallū dī: sed differēt. nā uallus dī palus: uallū uero dī tota munitio castrorū. Acies pitura: q̄a malo omine inierat. Vix cūcta locuto ca. uix satis iqt adhortationē suā finierat Caesar: cū se omnes ad suū q̄q munus p̄para uerūt: ut se pugna instāti accingerēt. Viris ceres. i. se armis instruxerūt: & corpora cibo curarūt. Praefagia. s. uictoria: unū q̄q aio uictoriā p̄diuinabat. Stā ordie nul. ipsi adeo i hostē ruebāt ut expectare nēgerint: ut acies instruerēt: sed quo quēq̄ ipetus tulit: eo acie direxit. Atq̄ Caesar cornu dextrum C. Antonius sinistrū. Domitius caluinus medias acies regebat: auctore Plutarcho. Fatis fortuna: hoc p̄inet ad ostēdendā cupiditatē pugnādi Militū qui nō expectauerūt ut acies strueretur.

SVLPI. Soceros inimicos pōpeti qualis ipse. Petētes regna: romanū imperiū affectātes. In mare: i acie. Vt postq̄. In rectū: ex oppo sito e regione contra se. Gelato: formidoloso.

Omicinalū auguriū. Præmit metus: dissimulat metuere. Per agmē: p̄ exercitū. Quē flagitat: Varia adhortatōe milites excitat. & ob iustā cām de diis bñ sperādū cōfert. Inde facile uictoriā fore oñdit: a maior copiarū numero & uiorū auctoritate. Vt utiq̄ ep̄logo p̄ cōmiserationē. Adest. finis: si forū pugnaueritis. Extremū ferri superest opus: Solū plū restat nā i reb̄ filiq̄ sumus superiores. Trahit: i piculū rapit. Thalamos: uxores. Sobolē: filios. Pignora: cōsanguineos necessarios & charissimos ut paulo post. Siq̄ post pignora tāta. Medio: cōmuni & n̄ nisi pugnādo potiri possumus. Secūdos: p̄pitos fauētes. Melior: iusta. Regē: dirigēt: tela ut paridis i achillē. Sancire: firmare leges. Hoc san. morte cafaris. Si focero: cōfirmat qd̄ dixit arguissimā cōiectura ex qua cōsicit Syllogismū.

Fatis: ex ordine fatali & naturali morte q̄a sū senex. Non iratorū: sed benignorū & fauētū. Non: peiū: emphatica dixit Nam est solius extinguerē bella ciuilia & duces eorū ut perpennā Carbonem Sertoriū. Quem uincere possent: a sua diligētia & sociorū auctoritate arguētā.

OMNIBO. Si totidē magni. i. si quot milites erāt totidē cafares fuissent: q̄ regnū & tyrānidē appetēt nō potuissent infestius iuadere hostē. Soceros magni. i. totidē cafares. Totidē q̄ petētes: sicut petebat Caſa. Vidit ut hostiles: nūc dicit quō se Pō. habuerit ubi uidit ab hostibus in se ipetū fieri: nā pauor animū occupauit: deinde p̄sso metu milites ad cōtionē uocatos exhortatus ē ad pugna.

In rectū exire: ex aduerso ei occurrēt. Diē: cōserēda pugna. Gelato corde: unū sequit ex reliquo. nā ex pauore seq̄ frigus. Tātoq̄ duci: quātus Pompeius fuerat q̄ sp̄ ex hostibus uictoriā reportare cōsueuerat nūc aut in ipso articulo belli cōp̄t timēt: qd̄ sinistrū erat omē cladis futurā. Præmit metus: claudat & retinet. Virgi. Spē uultu simulat: p̄nitalū corde dolē. Totūq̄ p̄ agmē. s. pō. hāc adhortatio ē Pō. ad milites suos: ut ex eo facile intelligat i deliberatiuo gñe positā ē: nā finē hēt suadētis deliberatiuū genus. suadet. n. militibus ut uelit fortit capeſſer pugna sed p̄rio bñuo lenitiā capiat a p̄sona auditoq̄: cū fortiter gerere appetāt & appetierint: appetistis inq̄: fortiter gerere: nunc uis uotis occasio dat. Vestra dies: adest iqt occasio bñ gerēda: rei: quā tāto pere appetistis. Totas effund. uires. a facili: facile iqt est uobis debellare hostes nā occasio ē data q̄ oēs i unū cōuenerūt: ut sil semelq̄ oēs facile uicere possitis. Quisq̄ p̄iā: ab uili: utile ē iqt ut pugnetis: nā p̄iā uictoria: p̄iā parēt: uxores: liberos: uestra: q̄ domos recupabitis. Medio po. potestis debellat cū oia uideamus posita i medio cāpo. Causas iu. n. ab honesto arguit: uidelicet a p̄ibus iusticiā: qd̄ dii oēs faueant iustas postulātib; uos aut arma sumpstis: ut patriā deos penates: leges atq̄ iudicia fuetis: & libertatē i uiolatā defendatis. ergo ostēdit fore ut si pugnauerint: uictoria i ex hostibus cōsequēt. Melior cā uestra: felicit q̄ hostiū q̄ pro tyrāno nō libertate arma sumpturant. Regentū: dirigēt. Hoc sanguine: quia sancire est proprie sanguinē uictimā: aliquid confirmare.

Si totidē magni soceros: totidēq̄ petentes
Vobis regna sua funesto in Marte locasset:
Nō tam precipiti ruerent in praelia cursu.
Vidit ut hostiles in rectum exire cateruas
Pompeius: nullasq̄ moras permittere bello:
Sed superis placuisse diem: stat corde gelato
Attonitus: tātoq̄ duci sic arma timere
Omen erat: premit inde metus: totūq̄ p̄ agmē
Sublimi prouectus equo. quē flagitat inquit
Vestra diem uirtus: finis ciuilibus armis
Quē quasi stis adest: totas effundite uires
Extremum ferri superest opus: unaq̄ gentes
Hora trahit: quisquis patriā charosq̄ penates
Qui sobolē ac thalāos: desertaq̄ pignora q̄rit
Ense petat: medio posuit deus omnia campo.
Causa iubet melior superos sperare secundos:
Ipsi tela regēt per uiscera caſaris: ipsi
Romanas sancire uolēt hoc sanguine leges.
Si focero dare regna meo mūdūq̄ pararēt
Præcipitare meā fatis potuere senectam.
Nō iratorum populis urbiq̄ decorum est
Pompeiu seruare ducem: quē uincere possent

unde leges immolatione hostiarū sanciebant. Si focero dare regna: q̄ uobis faueāt dii: cognoscere potestis q̄ in hac atate me incolumem seruarūt: ex quo manifestū est libertatem ac leges curā esse diis. Dare regna: focero. i. ut regni potiret Caesar. Non iratorū populis: q̄ ducē pompeiu seruarūt incolumē dii: indicū est ipse uelle patriam ac libertatē incolumem esse: sed q̄a urbi populisq̄ fauent hoc facere uoluerūt. Quā uincere possent: a laudabili arguit: q̄ uidelicet Pom. omnes qui sunt in urbe sequitur.

Omnia contulimus. subiere pericula clari
Sponte uiri: sacraq̄ antiquus imagine miles
Sicurios his fata darent reduceſq̄ camillos
Temporibus: deciosq̄ caput fatale uouentes
Hinc starent: primo gentes oriente coacta
Innumereq̄ urbes quantas in praelia nunquam
Excuiere manus. toto simul utimur orbe
Quicquid signiferi comprēsum limite cicli
Sub noton & boreā hoium sum9: arma moue
Nōne supfusis collectū cornib9 hostē. mus.
In medium dabimus: paucas uictoria dextras
Exigit: at plures tātum clamore caterua
Bella gerēt: caſar nostris nō sufficit armis.
Credite pendētes e summis mœnibus urbis
Crinibus effusis hortari in praelia matres
Credite grandeuū ueritumq̄: atate senatum
Arma sequi: sacros pedibus prosternere canos
Atq̄ ipsam domini metuētē occurrere romā.
Credite qui nūc est populus populūq̄ futurū
Permissas afferre preces: hāc libera nasci
Hāc uult turba mori: si quis post pignora tāta
Pompeio locus est cū prole & coniugē supplex
Imperii salua si maiestate liceret

OMNIBO. Subiere pericula clari: ēt si ab iseris excitaret̄ p̄isci illi ac reip. amatores uiri: n̄ dubiū ē q̄ p̄tes n̄ras secuturi sint. Sacra inia. q̄a imagine p̄iscoq̄ patrū representat: q̄ reipu. amatores fuerūt. Darent sa. i. si ita dii uellēt: ut hi a mortuis resurgerēt. Curios. i. similes curis: ut curius: q̄ cōtra pyr̄rhū regē ep̄rotarū fuit i perator & q̄ cōsul una cū fabricio ipm ad pacē petendā coegit: hic est ille curius q̄ aurū a s̄nibus allatū contē p̄sit: dicēs: ite & nūciate curiū malle habētibus aurū i perare: q̄ aux possidere. Reduceſq̄ ca. i. similes Camillo: q̄ patriā e manibus galloḡ eripuit: & reliq̄as ciuū q̄ i capitolio obsidebant liberauit & urbē ro. fere redifica uit. Decios: quoz̄ p̄ bello latio: filius bello gallico p̄ salute reip. se deuouerūt. Hinc sta. p̄tes ūras seq̄rent.

P̄rio gen. or. c. a facili: facile erit inq̄ hostes uincere nam plures cū paucioribus pugnabūt. P̄rio o. q̄a in exercitu habebat pharnacē regē armenia: quē aliq̄ uicerat pom. & in regnū collocauerat: habuit & alios reges plurimos ac dynastas (ut refert Appianus.) q̄ p̄rim ob inexperience p̄im ob res apud dyrrhachiū feliciter gelatas elati animis pōpeiū ad pugna hortabant: Caſarē eos continue puocantē & acie instructē ostēdēt: pōpeius ē cōtra eos admonebat: id caſari ex inopia sūma cōtingere: stimulatē deide exercitū: uirtus pugna ut ostēderet: instruit: nō sine suo suadentiūq̄ piculo ac malo. Coacta: cōgregata. Toto simul uti orbe: uidelicet qd̄cunq̄ cōprehendit sub circulo signifero. uidelicet ab australi plaga: usq̄ ad septentrionem: nā cū uertitur signifer circulus: ita uertit ut nunquam discedat ab australi plaga: & septentrionem usq̄ pertingat: ideo tm̄ dua partes ascendit: ut non discedat a torrida zona: & illa quā pertingit est australis: plaga ad quam nunq̄ accedit est septentrionalis: dicit ergo quicquid habitabile est in toto orbe terrarū: ide ad nos gētes puenient: quā nos & signa nostra sequentur. Sub noton & borean: ab australi zona usq̄ ad septentrionalem. Nōne supfusis: cū igitur tot gentes nobiscū sunt: quā difficultas erit uniuersum caſaris exercitū circundare extensis cornibus: & collectos in medium ad unū omnes usq̄ ad interuentionem delere. Supfusis cornibus: acies. n. struebant in modum cornuum. Paucas uictoria. d. pauci admodū erunt qui uincant: nā cateri clamore ipso hostes comprimant p̄a nimia multitudine. Caſar nostris non sufficit armis: ob nimiam militū suorū paucitatē. Credit pendentes: peroratio est qua auditores commouent ad cōmiserationem. locus ē per quē res humiles: turpes: p̄ferunt q̄ uidelicet ipsa patriā: uxores. liberi: parētēq̄ affusi genibus ipsos suppliciter rogāt: ut p̄ se & patriā fortiter dimicare uelint. Credite. i. fingite animis. Grādeuū senatū: i grauelcentē atate: iō uerū arma sequi. Atq̄ ipsam domini metuētē: & ipsam urbem romā credite uobis obuiam p̄dire: quā supplex rogat

Dinastæ

Circulus signifer

Pignus

ut libertatem suam defendere uelitis. Metuentē dñm tyrannū: cū iam pridē in libertatē uixerit. Credite qui nunc est: credite non mō parentes: sed etiā posteros precibus agere uobiscū: ut se libertatemq; suam defendatis. Hæc libera nasci: refert ad illud qd dixit: populū futurū. i. posteri q uolūt in libertate nasci. Hæc uult turba mori: scilicet q sunt præsentēs. qui cupiūt uitam suam in libertate finire. Si quis post pignora tanta: locus indignationis est cum proferuntur res indignæ: atate: fortuna: honore beneficiis quas passi uel perpassuri sūt: ideo recte magis oratoribus: quam poetis ascribitur Lucanus. Siquis oratores: indignas pristinis beneficiis & atate: ostendit: commouet indignationem. Pignora. i. signa amoris: q; ab ineunte adoloscētia: bene de republica pompeius metuerat.

SVLPI. Voluerer ante pedes: prosternerer me & in genua ad misericordiam excitandā erigerem. Ludibriū: irrisio. Pudor: infamia uel fra ex ignauia. Deprecor fata: a uerto repello infelicitatem. Turpes annos extremi cardinis: infamem uitā ultimæ atatis meæ. **extremus** enim uitæ cardo est senectus in q̄ ultima atas se uertit. Flagrant: excitant ardēt. Voce: orōne. Virtus erigit: magnanimi euadūt. Si: quāuis.

Placuit mori: constituit uelle mori pro dignitate patrie pompeiiq; defendenda. Si: q; a. Cōcurrūt: cōcurrere incipiūt. Vtrinq; a Casaris & pompeii castris. Pari: concitato. Hos: pompeianos. Irarū: casaris quem metuebant. Illos: Casarianos. Hæc facient: Cōq̄stio & deploratio futuræ calamitatis. Facient: extinguent tantū hominū quantū atas futura non poterit reparare: etiā si in pace perpetua uixerit. Non expleat: cōpleat & reparat. Ut: quantū. Vacet a ferro: uiuat in pace. Iste mars: istud siliū. Futuras: ceciderunt enim ex qbus erant innumeri alii orituri. Eui uementis: futuræ atatis. Erepto natale: subtracta natiuitate. Feret: auferet.

Nomen latinū: numerosi milites populorū latinorū. Fabula: q; non credit latii adeo populū sūt fuisse. Gabios: gabii i pnestina uia sūt ubi lathonia sunt plura reliqua lapides romæ sup peditantes distant roma & prenesta ex æquo stadia centū. Veios: uel oppidū in eturia ad uiciniū ab urbe lapidem uicinūq; fidenatibus.

Choramq; oppidū in latio qd a Chora fratre tyburti conditū est. ad sinistram uia appiæ non longe a uelitis. Albanos lares: albani ipsam quæ deleta est. Laurentinos: Laurentiū op. i. latio latini regia. Rus uacū: inhabitatū & est appositio. Nocte coacta: q̄ ipse cogit ire ad sacra q̄ illic sūt Ios ui albano in latinis feriis ex ueteri Numæ pompiliū instituto. Iussisse: qd iusserit. Non carpsit: nō iminuit hæc oppida. Edax: cōsumptrix rerū & quæ atterit omnia. Monumenta putria: uestigia & reliquias solutas & lapsas. Crimen ciuile: culpam belli ciuilib. Quo: in quā miseram sortem recidimus ut nec urbes replere nec agros colere ualeamus.

OMNIBO. Voluerer ante pedes: id est prosternerer pedibus uestris. Magnus nisi uincitis: ostēdit nūc res indignas atate & fortuna. Deprecor: id est depello. Ut Naso: Sæpe precor mortem: mortē quoq; deprecor idem. Ultima fata. i. fortunam ultimæ senectutis. Tur. ex. car. an. id est articulos mortis q; iam sum in fine uitæ. Ne discam seruire senex: ne postq̄ ad senectutem peruenero: in seruitute uiuere incipiam. Tā moesta locuti: nunc dicit quo animo milites sui fuerint audita oratione pom. dicit omnes incitatos esse ad pugnam: ut si moriendum esset non recusarent. Flagrant: scilicet ad pugnam. Locuti tam moesta: cum ad cōmiserationem moueret omnes. Placuit: scilicet ipsis militibus: si pom. timeret uera: uidelicet etiam si uerum esset: quod instare uident: uicto Pom. diligebat potius mori: q̄ tantū nefas uidere. Vtrinq;: scilicet a Cæ. & a Pom. Pari motu. i. pari impetu irarū. Irarum metus: hos pompeianos: uident. n. seruitutem paratam esse oibus: si uicti fuerint. Illos. f. Casarianos: q̄ sperabant cū Casare regnare: si uicerent. Hæc faciet dextre: poeta anteq̄ pugnam describat iter utrunq; gestam deplorat calamitatem: nō unius: aut alterius populi: sed totius orbis terrarū. dicit. n. tot milia uirorū hæc pugna cecidisse: quod ois atas refarcire non posset. Nec humanū genū repararet omnibus annis: usq; ad extremū finem mundi recuperari non poterunt. Ut: quāuis. Vacet a ferro: id est quāuis bella nulla postea sequant. Feret: pro auferet. Erepto natale: id est patribus: quia patres natalia sunt filiorum. Tunc omne la. fa. no. erit post bella ciuilia nomen latinum quod apud gentes maximam famam habet: tunc fabula erit omnes. n. latini nois urbes uere paulopost euerentur: ut uix murorū uestigia remaneant sicut etiam factū est. Tunc: post bella ciuilia. Fabula. i. nomen uacū & inane erit. Gabios:

Voluerer ante pedes. magnus nisi uincitis exul
Ludibrium foci: uester pudor: ultima fata
Deprecor: ac turpes extremi cardinis annos:
Ne discam seruire senex. tam moesta locuti
Voce ducis: flagrant animi romanaq; uirtus
Ergitur: placuitq; mori: si uera timeret.
Ergo utrinq; pari concurrunt agmina motu
Irarum metus hos. regni spes excitat illos
Hæc facient dextræ quicquid non expleat atas
Villa: nec humanum reparet genus oibus anis
Ut uacet a ferro: gentes mars iste futuras
Obruet: & populos æui uenientis in orbem.
Erepto natale feret. tunc omne latinum
Fabula nomen erit. gabios ueiosq; choramq;
Puluerē uix tectæ poterūt mōstrare ruina.
Albanosq; lares laurētinosq; penates:
Rus uacū: quod nō habitat nisi nocte coacta
Inuitus: quæstusq; numam iussisse senator.
Nō atas hæc carpsit edax monumētāq; rerum
Putria destituit: crimen ciuile uidemus
Tot uacuas urbes: generis quo turba redacta ē
Humani: toto populi qui nascimur orbe
Nec muros implere uiris nec possimus agros

Gabil

Veil

Chora

Laurentū

noiat urbes latinas & has: quæ latini nominis celeberrimæ fuere: tamen uix ulla uestigia monstrare poterunt. Puluerē uix tectæ: q; ruina ipsarum urbū uix indicare poterunt ibi aliqñ fuisse moenia. Albanosq; lares: domos albæ appo. Rus uacū: q; ibi nemo habitabit. Nisi nocte: nō habitabit inq; albanos lares quisq; nisi semel in anno: id est inuitus faciet senatus: & conquere hoc a numa fuisse iussum. Nisi nocte: latinas ferias dicit q̄ nocte albæ celebrant. nam Numa Pompilius instituit: ut latina feriat quotannis nocte celebrarent ad quas omne latū conueniebat: Vnde latina: sūt appellata: qd̄ superius ostendit Lucanus ubi dicit. Nec nō ilia: cænum qd̄ præsidet albæ. Haud meritiū latio solemnia sacra subacta: Vidit stamifera consecras nocte latinas. Non atas hæc: non uetusta temporis: non pestilentia nō terremotus: nō alia clades: sed ciuile bellū qd̄ in cæpis philippicis gestū est: hæc cladem iulit. Hæc carpsit. f. oppida & moenia urbū. Edax: atas: q; tempus uetustate sua cuncta consumit. Vir. tantū æui longinqua ualet mutare uetustas. Monumenta: historias & antiquitates rerū. Tot uacuas urbes: deploratio est status populi romani quo nam inq; redacti sumus: nam urbs quæ antea orbis terrarū celeberrima fuit impleri non potest: nō dico Romanis: sed nec rusticis quidem: nec colluione omniq; genere gentiū permixta. Implere muros. i. frequentem urbē romanā reddere. Implere agros: scilicet agricolis: quia non sunt qui agros colant.

Vrbs nos una capit: iuncto foffore coluntur
Hesperia segetes: stat tectis putris auitis
In nullos ruitura domus: nulloq; frequentem
Ciue suo romam: sed mundi fece repletam.
Cladis eo dedimus: ne tanto in tempore bellū
Iam posset ciuile geri: pharsalia tanti
Causa mali: cedant feralia nomina cannæ
Et damnata diu romanis alia fastis
Tempora signauit leuiorum roma malorum
Hunc uoluit nescire diem: pro tristitia fata
Aera pestiferum tractu morbosq; fluentes
Insanamq; famem permissasq; ignibus urbes
Moeniaq; in præceptis laturos plena tremores
Hi possent explere uiri: quos undiq; traxit
In miseram fortuna necem: dum munera longi
Explicat eripiens æui: populosq; ducesq;
Constituit campis: per quos tibi roma ruenti
Ostendat q̄ magna cadas: quo latius orbem
Possedit: citius per prospera fata cucurrit.
Omne tibi bellum gētes dedit omnibus anis.

ta tot uiros illic cecidisse quot satis fuissent ad reparandā calamitatē quam affert pestilentia fames incendiū & terremotus. Explere: reparare. Tractu: regione uel attractione tetri odoris. Tremores laturos: in præceptis: terremotus diruturos urbes plenas hominibus. Vndiq;: ex omni parte mudi. Eripiens munera æui: subtrahens eos q; intra multos annos nati sūt. Explicat: in pugna extendit. Quam magna eadas: ex populis eni & regibus castis romana potentia indicatur. Quo latius: fortuna romana quo maior fuit eo breuior. Omne tibi bellū: sensus est ex omnibus bellis quæ gestisti semp̄ est auctū impiū tuū qd̄ nūc euerit pharsalia. Dedit: acquisiuit. Omnibus annis: ex quo primū condita es.

OMNIBO. Vrbs: Roma quæ omnes gentes atq; nationes capere potest. Iuncto foffore: scilicet cum ciue iuncto rustico coluntur agri. Vel iuncto: id est compedito & significat ergastulos. Stat tectis putris auitis: & adhuc magnificentia ædium stat: sed minatur ruina omnes: quippe quæ uacua sūt habitatoribus. In nullos ruitura: quia nemo habitat has domos. Nulloq; frequentem: & Roma ipsa uacua est: & ad eam cladem peruenit: ut iam si uelit ciuile bellum gerere non possit: nam deficientibus ciuibus bellum ciuile geri non potest. Eo: id est ad id. Sed mundi. f. r. quid ita uirum est si nulla domus antiqua Romanorum inuenitur: q; ita tunc defecerunt omnes: sed a peregrinis tota Roma habitatur: ut Iuuenalis non possum ferre grites græcam urbem: quamuis quota portio fecis achææ. Fece: id est colluione quadam gentiū & hominū dissimilitum a romanis illis qui rerum dominū fuerant. Cladis eo dedimus: id est ad eam cladem redigimus. Cedat: feralia. n. cannæ: nemo sit inquit q̄ nūc cannas detestetur: aut aliā flu. & alia loca ubi cladē romani acceperūt ab hānibale. qñ iuctus ē locus ubi maiorē cladē romani acceper. f. i phar. Cannæ: uicus apulia: ubi hānibal qñ q̄gita milia romanorū cecidit. Et dānata diu. r. nā dies illi nefasti hēbāt ubi cladē acceperāt romani. fasti uero

SVLPI. Vna urbs: sola roma. Iuncto foffore: uicio & nō lōge ab urbibus discedite agrico la: sed colente in pximo. placet etiam legat uincto qm̄ pauci & cathenati ergastuli satis sunt ad colēdū agros qbus alant populi. Putris: corrupta iam ita lapsura. Tectis auitis: edificis auorū. Ruitura in nullos: q; uacua. Mudi feces: omniū colluione gentiū qd̄ q̄rit & Iuuenalis Nō possum ferre grites græcā urbē quā quota portio fecis achææ lampridē syrus in tybrim defluxit orōtes. Eo cla. de. tāta clade affecimus ut bella ciuilia ia geri nō possint. Pharsalia: cede pharsalica. Cannæ: uicus in apulia apud quē cesa sūt ab hānibale quadraginta milia romanorū. Feralia nomina: nomen funestū: & clade insignitū. Cedant: q; plures in pharsalia ceciderunt.

Alia: fluuius q; in crustumunis ut ait Iuuius mōti bus oriē distat ab urbe roma ad. xi. lapidē uia salaria apud quē Ro. a Gallis duce brēno sūt fusi: & mox capta roma. Fastis: libris qbus anni descriptio continet. & alienis cānensiq; dies. Dies religiosus & alienis constituitur trib. mil. consulari potestate ut habet Iuuius libro sexto. Tū de rebus religiosis agirari ceptū diemq; ad. xv. calendas sextiles duplici clade insignē quo die ad Cremeram fabii casti: quo deinde ad aliā cū exitio urbis sede pugnatū a posteriori clade aliē sem appellatū insignemq; rei nullius publicæ priuatimq; agēde fecerūt. Signauit: annotauit in fastis. Voluit nescire: non signauit ut a minoribus ignoraret. Pro tristitia fata: deplorat poe

Cannæ

Alia

Fasti
Dies
religiosi

dicebant i qbus cum populo romanis ius dicere liceret: nefasti q nec dari agi cu populo romano quicquam licebat. Quidius primo fastoru: Ille nefastus erit per que tria uerba silent. Fastus erit per que iure licebit agi. Damna allia: ubi romanos galli caeciderunt: & turpi fuga terga dare coegerunt. Tempora signauit: roma in fastis notabat hos dies: & eos nefastos & perniciosos esse uoluit sed hunc diem quo bellu ciuile gestu est in fastis no notauit qa libenter uellet ut omnis eius memoria aboleret. Proh tristia fata: coquerit de diis qm clades intulere romanis: dicit. n. q populi q casti sut in campis philippicis resarcire potuissent clades illatas pestilencia: fame: incendio: & terremoto. Morbosq; fluentes: contagione morboru. i. eos q morbo contagioso perierunt. Permissa q; ignibus. i. q perierunt incendio. In preceps latinos. i. qui perierunt terremoto. Aera pestiferu: nam aer pestiferu infectu dicimus q reciproco spiritu insicit: & ipse cu pestilentia implicatus fuerit: morbos generat. Plena. s. ciuibus. Tremores: terremotus. Vndiq; ex omni regione. Traxit. s. ad thessalia. Explicat extendit. s. acie structa. Munera longi aui: uidelicet genus humanu qd ligo tempore natu fuerat. Constituit. i. instruit campis: nam ex multitudine populoz q in bella ciuilia uenerat p parte Caesaris & po peii: nunc tota occupat thessalia. Tibi roma uenti: nam tollunt in altu: ut graui lapsu caderet: sicut superius dixit: in se magna ruut. Omne tibi bellu gentes: nunc ostendit magnitudine urbis roma: & imperii illius magnitudine: q in hoc ciuili bello fuit: qd ex eo conici potest qd ad illud bellu ex omni orbe terraru gentes conueuerant. Omne bellu. i. omnes gentes tibi bella ciuilia dederunt. Omnibus annis. i. ppetuis: qa omnibus annis omnes gentes populus romanus subegit bello: & semper uictores fuerunt.

SVLPI. In geminu axem: in septentrionem & meridie. Haud multu terra: eo: hoc ppter parthos dicit quos romani bello no domuerat. Nox: occidens. Tota dies: oriens totus & qe qd est ad occidentem usq. Tibi curreret: circa tua uerteret. Errantes stellae: Quinq; planetae dnr errantes pp uagos quos hnt cursus: ut Saturnus Iuppiter Mars Mercurius Venus. Dies emathia: huius prelii dies. Par oibus annis: Qui tantu danu attulit quantu utilitatis omnes ani se periores. Tulit retro fata: minuit imperiu & felicitate. Fasces latinos: romanos cosules & imperiu. Nec cosul ducatur in moenia dacas: id est ut cosules non constituent urbes dacis & scythis: & eos legibus traditis errare phibeant. Dacas: populi q ad germania & fontes histri uergunt: oli dau appellabant auctore Strabone. In moenia: i. urbes. Succinctus: ueste collecta expeditus ad urbem farmathis scythicis populis designanda. Premat aratru: ariet uacca & tauro iunctis.

Quod semper sauas: Quod no ulta es parthos q Crasso & Antonio signa eriperunt: & Crassos cu undecim legionibus ceciderunt. Quod fugies: & qd libertas ad remotissimas gentes profecta nunq romam sit reuersura. Tygrim: armenia: flu. Rhenus: germanie. Iugulo: morte nostra nam detectas coniurationes tyranni ulciscuntur & extinguunt. Iugulus autem est os duplex in colli peccatorisq; iunctura.

OMNIBO. Te geminu ondit: quo bello subacta sint gentes omnes a populo romano. In geminu axem: septentrionalem & meridionalē. Haud multu terra: hoc dicit pp parthos orientales pupulos: quos nondu populus romanus imperio suo subegerat. Multu spaciū. s. q tu bello subigeres. Ut tibi nox curreret: ut qe qd sub cursu solis ac luna ac ceteroru planetaru circa agit: id subito tuo iure eet. Nox: occidens. Dies: oriens. Errantes stellae. i. planetae: uidelicet saturnus: Iuppiter: mars: Sol: Mercurius: Venus: luna: a πλανητων αι, qd significat error dicti. Oia errant. stellae. r. u. significat oia q signifer circulus abit. i. plagas oēs habitabiles lustrare. Romana: & uidere sub iure suo positas ee. Sed retro tua fata. i. qd oibus annis a condita urbe usq; ad hanc diē pepereras: uirtute & armis uno die pdidisti. Tua fata: uidelicet imperii. sicut Vir. ex illo stue: ac retro sublapta referri. Fata tulit: fata q antea prospera cedere solebat: nunc aduersa ee ceperunt. Par funesta dies: qa una dies abstulit quantu oē aui dederat. Hac luce cruenta. i. die luctifica effectū est ut reges orientis: q sub tua pte erant: iam tua iura no timeant o Roma. Latios fasces: italū ipeius: qa fasces erat insignia cosulis. Cosul aut sumū ipeius gerebat. Dacas: populos uergentes germaniam uersus: & ad istri fontes: quos olim dauos uocatos dicit Stra. ex quo apud athenienses dauoru & getaru nomina seruilia plurimu abundabant. In moenia: uria no deuincat dacas populus romanus de qbus uictis triumphans eos in moenia ducat. Veditos errare: ne quocūq; uelint ducant exercitu & socios populi romani depopulent. Sarmaticū q; premat. i. ne cosul ducto limite expeditus farmatis sinem prescribat: quem transire non audeant: hic. n. mos apud ro. fuit ut cum gentes & ciuitates debellarent: succinctus cosul aratro sulcu ducerebat & fines deuictis pplis pscriberet. Praemat aratru: ut limite ducto fines pscribat farmatis. Quod semper sauas. i. q parthi nondu poenas dederant iniuria & claudis illius q intulerant occiso crasso. Debet tibi: qa nondu dederat poenas. ergo tibi debet. Quod fugiens ciuile nefas: & effectū ut libertas ppli romani: nunc ocyus Italia deseruerit: & i extremas usq; terraz orbis regiones aufugerit. Ciuile nefas: q bellu ciuile fugeret: qd abhominadu nefas. Ultra tigris rhenusq; recessit. i. armenia & germania. Quasita. s. libertas. appo. germanu scythicu q; bonu. i. libertas: qua toties morte ipsa &

Stellae errantes

Dacas

Iugulus

Te geminum titan procedere uidit i axem. Haud multum terrae spaciū restabat eo: Ut tibi: nox tibi tota dies: tibi curreret aether. Omnia quae errantes stellae romana uiderent. Sed retro tua fata tulit: par omnibus annis Aemathiae funesta dies: hac luce cruenta Effectum ut latios non horreat india fasces. Nec uetitos errare dacas in moenia ducat: Sarmaticumq; premat succinctus cosul aratru: Quod semper sauas debet tibi parthia poenas. Quod fugies ciuile nefas: redituraq; nunquam Libertas: ultra tygrim rhenusq; recessit. Ac totiens nobis iugulo quasita negatur

sanguine nostro quecuimus: effecta e scythia ac germania: bonum: quod a nobis discessit. Iugulo: id est morte nostra: quia libertati mortem post ponebamus.

Germanu scythicumq; bonu: nec respicit ultra Ausoniam: uellem populis incognita nostris Vulturis ut primum laeuo fundata uolatu Romulus infami compleuit moenia luco. Usq; ad thessalicas seruisses roma ruinas De brutis fortuna quator: quid tempora legu Egimus: aut annos a consule nomen habetes. Felices arabes moediq; eoaq; tellus Quam sub perpetuis tenuerunt fata tyrannis. Ex populis q regna feru fors ultima nostra e: Quos seruire pudet. sut nobis nulla profecto Numina: com caeco rapiant ut saecula casu. Mentimur regnare iouem: spectabit ab alto Ethere thessalicas teneat cum fulmina cedes: Scilicet ipse petet pholoe: petet ignibus oethen Immeritaeq; nemus rhodopes pinusq; minatis Cassius hoc potius feriat caput: astra thyesta Intulit: & subitis damnauit noctibus argos Tot similes fratrum gladios: patrumq; gerenti Thessalia dabit ille diem: mortalia nulli

Caesare. Astra Thyesta: cu uideret scelus qd atreus in Thyestem fratrem parueral: nam liberos ei epulando apposuerat reuocato sole in orientem stellatu mundo induxit. Astra: nocte. Thyesta: Coene thyesta. Argos op. i. achaia. Ille dabit diem thessalia: non inuoluet tenebris thessalia q sustinet multos illoru similes i crudelitate fratrum patrumq; uidelicet gladiis fratrum & filiorum.

OMNIBO. Scythicum bonum: quia nunc germani: & scythae liberi sunt cum nos seruiamus. Nec respicit ultra auso. amare hoc dicebat contra Neronem. Vellem populis: uellem inquit iam tum primum desererit urbem Romanam libertas: ut nunquam postea rediisset: cum ab initio urbs Roma condita fuit a fratribus Remo & Romulo: nam si nunquam liberi fuissent ro. aequiori animo nunc seruitutem ferrent: sed semel gustata libertatis dulcedine: uix seruitutem nunc tolerare pnt. Ut primum. s. qui primum inuento asylo: romulus urbem condidit: nunquam libertatem urbs Roma nouisset. Leuo uolatu uulturis: quia condita urbe cum frater iter se ceraret Romulus & Remus: iter eoru urbi nome iponeret. nec. n. atas discretionis ca fuerat: cu gemelli eent. placuit auspicio cognoscere uoluntates deoz. Romulus igit Auentinu monte ad augurandu cepit: & Remus palatinu: Primum igit Remo sex uultures apparuerunt: deinde Romulo. xii: adhuc certamen est na du qruunt finem certaminis iponere: ide exorta est certaminis occasio: nam cum nome urbis ad se traheret Remus: q sibi prius sex uultures apparuisset: & sibi hoc usurpabat Romulus: q quamuis prius illi apparuisset: sibi. xii. apparuisse asseuerabat: Ille igitur tempore se potioem esse uolebat: hic uero numero: & ita exortum est certamen q eo usq; processit: ut uictus a romulo remus a celere tribuno militu percussus occideretur.

Leuo. i. sinistro & infelici. Usq; ad thessa. i. usq; ad hanc cladē in thessalia gesta. De brutis fortuna quator: q brutus pulsus regibus urbem liberauit: sed fatius fuisset: ut nunq libera fuisset. Tempore legu e. nam libertas legibus gubernabatur: q in libertate sunt sub legibus uiuunt: at uero q sub regibus sut no legibus regunt: sed uoluntate tyranoz. Aut annos a consule nomen habetes: na a consulibus dinumerabant tempora apud romanos. Felices arabes. s. sut qui semper sub regibus uixerunt. Medii: populi orientis sut q semper sub regibus fuerunt quoru rex ninus primus fuit. deinde pulsus ciuibus translatus est regnu in perside. Eoaque tellus: id est populi orientales qui sub regibus uixerunt. Ex populis q regna: nanque in hoc est deterior conditio nostra: quam sunt populi qui semper sub regibus fuerunt: q illi nihil indignum putarent: quia semper assueti fuerunt sub tyrannis. At uero nos pudet: quia cu liberi esse soleremus: nunc in seruitute positi sumus. Feru: sustinet. Sunt nobis. Nunc epicuream quodammodo sententiam probat: q dicit deos non curare humana: pfecto uerum est qd dicit philosophi scilicet nullam humanaru reru curam deos habere: na si humana respiceret non paterent tantam indignitate ut tyranni subigerent gentes & populos. Mentimur regnare ioue: falsu est q iupiter regnet: siue quis alius deus. Casu. i. fortuna. Spectabit ab alto eth. t. cu. s. f. quia si uerū est q regnet iupiter fulminabit ne montes & tyrannos sauos relinquet incolumes. Scilicet ipse pctet pholoe: certe si deus

Asylum

Medi

Pholoe

est: de caelo teget motes: & nos ceteros relinquet intactos ironicos. Nemo rhodopes. i. siluas thracia: nã rhodope mons est thracia. Pinusq; minantes. i. altas pinus: nã quicqd altũ est casũ minat. Hoc. p. feriat caput. Ambigue dixit: sed intelligebat caput neronis: cum caput urbẽ romani dicere uideret. Astra theyestã intulit: iuppiter fecit ut sol obscuraret: ne scelus duorũ frum uideret: scilicet atrei & theyestã: & clarũ solẽ lucẽ iussit: cũ nũ duo fratres: sed totius orbis terrarũ fratres simul in acie Romana cõcurrerũt. Intulit astra theyestã: fecit ut Atreus dũ filiũ ad epulandũ theyestã pararet: medio die astra uiderent: nam medio die nox facta est: & obscuro sole astra apparuerũt. Argos: urbẽ gracia: cui dominabant atreus & theyestes. Tot similes fratru: duobus fratribus denegauit iuppiter: & tot fratribus q; simul in thessalia concurrerũt: lucem solis cõcessit: & nõ solũ fratres fratribus concurrerũt: sed filii cũ parentibus qd atrocius est. Similes fratru: sicut fuerunt atreus & theyestes. Patrumq; generũ: qã & fratres in fratres: filii in parentes concurrent. Mortalia nul. sunt. cur. deo: profecto uerum est quod dicunt epicuri deos humana minime curare.

SVLPI. Cladis tũ huius: Ironia in iouẽ qui passus sit immanissimũ hominẽ hã p deo. Quã tam: quã magnã. Numia: q; nulla sũt: nec curat terras. Diuos: homines deorũ honore affectos ut Iuliu & Augustũ q; deos relati sũt. Pares superis: eqles diis. Ornabat fulminibus & astris: Alludit ad imaginẽ caesaris quã cũ fulminibus & radiis effingebat: stela capiti super addita: qd post eius mortẽ cõtinuis diebus ut tradit Suetonius apparuisset: existimataq; esset Caesaris anima. Manes: inferũ caesarẽ. Per umbras: p animam Caesaris & Augusti quã in tartaro cruciatur. In tẽplis: in locis sacris dicatis superis: horatius de Augusto ait praesenti tibi maturos largimur honores iurandaq; tuũ per nomen ponimus aras. Vtrapido: Ad historiã redit poeta iquitq; acies quã primum uicina: fuere obstupuisse: nec aufas fuisse tela immittere. Parua tellure dirempti: diuisi paruo spatio. Consumpere: pcurrere exercitus. Morantẽ suprema fati: retinentẽ mortem in morã. Quo cadant: in quos emittant. Aut quã: uidelicet tela. Fata: mortẽ.

Monstra: crudeles cades. Frontibus aduersis: in acie pompeii. Nec libuit mutare locum: poterant enĩ paulo supra infra ue se uãssere ne cũ illis cõcurrerẽt. Tamẽ omnia torpor: tamẽ omnes exanimati pigriq; euasere. Torpedo piscis est q; quã tangit pigritiã affert: inde sit Torpor & torpeo. Coit: astringit respectu pietatis & metus. Parata: ut emitterent. Tẽsis: sublati extensis. Diitibi nõ mortẽ: Imprecat Craetino q; pugna in cepit aeternam sceleris conscientiam & memoriam quã ipsum discrutiet. Erat hic Craetinus Euocatus in exercitu Caesaris qui cohortatis manipularibus suis ut se sequerentur respiciens ad Caesarem: faciam inquit hodie iperator ut aut uiuo mihi aut mortuo grã agas: hac quum dixisset primus ex dextro cornu prorupit. Sen sum: ut non moriatur post mortem animus tuus.

OMNIBO. Cladis tamen huius habemus: post deplorationem urbis Romã: nũc dicit quis dii urbi hac cladem intulerint uel certe auctores fuerint. ut tantum hominum periret: & quantum nunquam postea refici poterit: ipsi tamen nobis tantas poenas dederũt: quantas dii hominibus dare potuerũt: nã Caesares numẽ cogit occuparunt. Quanta terris: non possunt dii maiorem poenam dare hominibus q; q; numen suũ communit cent & diuinitatem. Dare terris: do tibi poenas: significat patior: tu mihi das poenas. i. pateris. Bella pares superis bella diis dedere: qã hac bella fecerũt ut homines in deorũ numero haberent: & ita usurparẽt qd suũ est. Diuos pares. i. homines: ita enĩ interpretant: q; subtilius uim rerũ inuestigant: nã dii naturaliter dicũt: diuig ex hominibus facti sũt dii. Fulminibus manes. i. Caesares: sicuti etiã factũ e: nã statua augusti Caesaris cũ fulmine & radiis pingebat: & tẽpla illi uiuẽti cõsecrata sũt: ut Horatius p̄senti tibi maturos largimur honores: iurandaq; tuũ p numen ponimus aras. Iurabit Roma p umbras. i. hominũ qã nihilominus iurabimus p augustũ Caesare: q; per iouem optimũ maximũ. Vtrapido cursu. Post deplorationẽ pugna describit: quã iter Caesarem & pompeiu in campis philippicis gesta est: postq; inquit Internallum illud dimensi sũt: qd erat inter duas acies: & ita propinqui fuerũt: ut iactus teli ab altera ad alteram acie puenire posset: steterunt incerti: an ipse tela mitterent an spectarent unde tela mitterent. Consumpere: pertransuere locum & interuallum quod erat inter duas acies. Parua tellure: dirempti: quantũ spaciũ iactus teli posset transire: inter pharsalum oppidum eniphœumq; fluuium manus conseruere teste appiano. Manum: idest cuius manus telum. Inde ab aduersã parte. Tempus quo noscere possent: hoc tempus quo considerabant in quem tela conicerent: aut in se conicerentur: tempus fuit quantum pietatis & sceleris commiserint: nam quisque plane uidit in quos ela sua coniceret: uidelicet fratrem in fratrem: filii contra parentes: & patres contra filios. Quã mon

Diu

Torpedo
Torpor
Torpeo

Craetinus

stra: nam monstri loco habendũ est: ut fratrem frater: filius patri occidat. Frontibus aduersis: idest oppositis ex directo. Nec libuit mutare locũ: idest adeo obstinate bella ciuilia gerebant: ut locũ mutare noluerint: sed i loco ubi constiterant aduersi fratres fratribus: & filii parentibus constitere. Tamẽ omnia torpor: etiã quis nõ mutauerint locũ: tamen tanta uis fuit caritatis: q; inter patres & filios est: ut quodãmodo manus torpuerit: nec possent: aut hic aut ide icipere preliũ: subit. n. recordatio ueteris affinitatis atq; amicitia quã (ut ingt Appia.) & praclara p dignitate & gloria inuicẽ egissent: nunc autẽ gladiis armisq; cõtenderẽt: omnes quoq; sub illis militantes ad simile bellorũ facinus adducerent: q; eiusdẽ essent charitatis: ciues simul cognati amiciq;: nonnulli frẽs utraq; etiã ex parte lachrymas emisisse refert. Percussa pietate: qã pietas q; inter sanguine coniuctos esse solet: percussit uiscera utriusq; aciei. Gelidus. i. gelatus nã sanguis gelatus frigeat: cũ aliqd contra naturã cogitamus: ut frater fratrem occidat. Pila parata: ut iam iã essent inuicẽ pugnatũri. Diitibi nõ mortẽ: nunc detur illũ q; primus telũ contorsit in aduersam partẽ cui nomen craetino fuit: nam cũ ita constitissent incerti qd facerẽt: & pietate moti languerent: ita locutus e craetinus. Aut ego moriar o Caf. aut egregiũ facinus adã & ita occidit illũ quem petiit: tũ simul effuso sanguine omnes concurrerũt. Diitibi: nollem ingt: ut dii moris poenas tibi darent: sed sensum permitterent: ut intelligere posses quantum piaculi commiseris. Cunctis poena: quia mors est cõmunis omnium poena. Tinxit: madefecit.

O praeceps rabies: quum caesar tela teneret
Inuenta est prior ulla manus. tũc stridulus aer
Elifus lituis: conceptaq; classica cornu.
Tunc ausã dare signa tubã: tunc aethera tendit
Extremiq; fragor conuexa irrupit olympi
Vnde procul nubes quo nulla tonitrua durãt:
Excepit resonis clamorem in ualibus hemus:
Peliacisq; dedit rursus geminare cauernis:
Pindus agit fremitus: pangeaq; saxa resultant:
Offeãq; gemunt rupes: uocesq; furoris
Expauere sui: tota tellure relatas.
Spargitur innumerum diuersis missile uotis:
Vulnera pars optat: pars terrã figere tela:
Ac puras seruare manus: rapit omnia casus
Atq; incerta facit quos uult fortuna nocentes:
Sed quota pars cladis iaculis ferroq; uolanti
Exacta est: odiis solus ciuilibus ensis
Sufficit & dextrã romana in uiscera ducit.
Pompeii densis acies stipata cateruis

circuire ceperunt. Quod ubi Caesar anima aduertit quartã acie quã instituerat ex cohortũ numero dedit signũ. Illi tanta ui in pompeii egres impetũ fecerunt: ut eorũ nemo consisteret: sed icitati in fugã motes altissimos peterẽt qbus submotis oẽs sagitarii sudioresq; destituti iermes sine psidio interfecti sũt. Stipata: dẽfata spissa.

OMNIBO. O praeceps rabies: q; inquit sui furor huius castrini: immo rabies: cum Caesar a pugna se contineret: tamen hic primus ausus est pugnam cõserere. Praecepta. i. temeraria & inconsiderata. Tela teneret: idest se a pugna abstineret. Tunc stridulus aer: postq; cruor emanauit: tum uero classica & cornua cecinerunt: & signum pugnae dederunt: tantus deinde clamor subsecutus est: quantus unquam antea auditus fuerat: & tantum uicini montes clamorem reddebant. ut suo ipsorum clamore terrerentur. Tum: scilicet profuso sanguine. Stridulus aer: quia sonus nil aliud est: nisi aer percussus. unde philosophi cum designant uocẽ sic diffiniunt. Vox est aer tenuissimus iectus: qui a pulmone trahitur: deinde cum emittitur tenuissimus e. Lituus: est tuba incurua & uirga auguralis. Coeptaq; classica cornu: hoc dicit quia classica sunt omnia instrumenta quibus belli signum datur. Tunc scilicet: uiso semel cruore. Aethera. i. ad aethera. q;: pro idest. Conuexa: suprema caeli: uel antra olympi montis intelligit. Quo: ad quẽ. Nulla to. d. dicit clamorẽ usq; ad olympũ peruenisse: cum tamen eo nubes peruenire non possint: & ita notatum est a philosophis: nam in summo montis olympi cinerem strauerant: litterasq; & quasdam figuras depinxerant: & pfecto anno redeũtes litteras inuenerũt: adhuc in cinere designatas: ex quo deprehenderũt: nec nubes: nec uentos ad cacumina illius montis peruenire. Ae mus excepit clamorem: naturale est ut si clamor fiat & sonus iuxta montes: illi percussit si uoce: uocẽ reddant ppter eccho. Peliacisq; dedit iterũ geminare cauernis: quia uox & clamor repercutit æmum & æmus pelium resonare fecit. Geminare: scilicet clamorem. Peliacis cauernis: idest pelio concauo quomons aut inde procul est. Resultant: resonant omnes. Vocesq; furoris expauere: & Romã suo ipso

Tubã
rectãCornua
curua
Tendere

elamorc territi sunt. Relatas: redditas. Innumerū missile: innumerabilia tela missilia: singularis pro plurali. Optant uulnera. i. uulnerare illū in quē telū miserit. Pars terra: figere tela: alii uero pietate moti cupiebāt suū telū irritū mittere. Puras. i. imaculatas. s. Rapit omnia casus: quis ita cuperent: alii uulnerare: alii uero nō tamen nō erat sicuti ipsi uolebant. Atq; incerta facit quos uult. i. facit fortuna ut tela uulnerent p arbitrio suo. Sed quora pars cladis: quis tela miserint uno cōcurfu: tamen parua fuit pars qua eminus pugnauerit: plures cominus gladiis pugnaūt. q̄ eminus hastis. Solus ciuilibus ensis: q̄ pugnaūt cominus: ut haret pede pes densusq; uiro uir. Pōpei densis actes. describit qua arte pōpeiani uli fuerint aduersus Casareos: dicit enim ipsos testudinē fecisse: est enim militaris artis: cū hostes uiderint nimirū instare telis & scutis in unū quādā qua si testudinē inmitent: ut nulla parte tela ad militū corpora transire possint. Appianus dicit phalāgem in medio texisse Scipionē Pompeii focerū: in sinistro cornu domitiū: in dextro Lentulū constituisse. Afraniū ac pompeiū exercitus curā praefuisse. Casari uero duces affuisse syllam antoniū & domitiū: Casarem ipsum ut asseuerat legioni decimā praefuisse. Densis cateruis. i. in unum confertis.

SVLPI. Iuxerat arma: clypeos. Nexis um bonibus i seriē: hoc ē facta recta testudine. Cō stiterat: firma erat. Cōpressa: stricta. Vesanū: furens. In cuneos: in pōpeianas turmas. Lorica torta: hypallage: hoc est lorica grauis oppo nittorta cathenas. Cathenas: hamos ex gbus cōstata lorica. Hac quoq; per thoracem etiam perueniū est ad uiscera. Est extremū: ultima pars & intima. perforatis enim armis in corpus qd est post arma telū perueniebat. Vna acies: sola pōpeiana. Patitur: ceditur. Altera gerit: casaris acies uulnera infert & cedit. Inde: a pō peianis. Frigidus: non uulnerans. Calet: qn̄ ensis exercēt iētibus cōcalescit. Nec fortuna: fortuna inq; nō fuit lenta ad parandā uictoriam Casari. Abstulit ruinas: amouit & euerit pug nantes morte praecipiti. Ut primū: praualen tes pōpei milites legione decimā circundare festinant signo a Casare edito q in subsidiis cō stiterant accurrunt & ad egres delati erectis pilis fessorū facies inuadunt. Illi hostiū audaciā pla gasq; in os illatas non ferentes fugam capellunt Pulsis pompeii equibus eo loci casaris egres in uadunt curcūdantq;: Quod aduertēs pōpeius pedibus edicit ne se ulterius in eos uertant: ne q̄ a phalāge longius excurrat: aut telis cominus utant. sed eminus emissis hostē repellant. De duxit cornua: extendit latera. Leuis armatura: id est egres leuis armaturā q uelites dñr: cōtinēt aut Manipulus leuis uicenos milites & aliā tur bam scutorū. Leues q hastam tantū gefaq; ge rerent uocabant: hac prima frons in acie florē suuenū pubescentiū ad militiam habebat. Robustior inde atas totidem manipulorū gbus principibus est no men ut liuius ait & de iis poeta intelligit. Inde: ab aliqbus. Glandes: pilae plūbeae gladiū formā quae e fundis emittebant. Soluta: liquefacta. Calido: concalescunt enim ipso cursu.

OMNIBO. In seriem: in ordinē. Iunxerat arma: arma pprie de scutis dicunt eo q̄ armos tegunt. Ne xis umbonibus: partē p toto posuit. Umbo est pars dimidia scuti: dñr umbo quasi umbilicus scuti. Vixq; ha bitura locum: adeo inq; dēfata erāt acies: ut uix tantū iterualli iter eos esset: quo tela mittere possent: imo dum hostem uulnerare uellent: metuebant ne se ipsos uulnerarent. Praecipiti cursu: At Casarej milites toto ipetu ferebant in pōpeianos. Vesanū agmen: furens sicut uecordē dicimus sine corde. In densos cuneos: in con fertos ordines Pōpei. Cuneus pprie est acies i cunei modū stricta: nā cuneus est lignū quo utunt agricolae ad sciendenda ligna in anteriori qdem parte tendit in acutū: in posteriori in obtusū: eodē modo solent duces strue re ordines suos: cū praecipue circūdant ab hostibus: erūpere uelint. Sed cuneus aliquando accipit p uno quoq; militū ordine ut hoc loco. Torta graues lorica cathenas op. hypallage ē: id est q̄ parte grauis lorica oppo nittorta cathenas significat plurimū ponderis habuisse: q̄ quanto grauior erat: tanto ualidior aduersus ictus telorū: & est descriptio loricae: nam lorica constat ex tortis cathenis: cathenas aut tortas hamos dixit: qbus lorica ipsa nectit. Sub tegmine. s. loricae. Extremū est: usq; ad extremū corporis tela perueniebant: & nō erat opus iterare uulnus ictū: q̄ lethale uulnus statim inferebant. Ciuilia bella. u. a. p. eo redacta res erat: ut a pō peianis nihil aliud fieret: nisi q̄ uulnerabant omnes: a Casareis aut bellū gerebat: illi uulnerabantur: hi uero uulnerabant. Inde. s. a pōpe. Stat gladius: q̄ nō tingit calido sanguine. Calet omne nocens: quia milites Casaris: nec parentibus: nec fratribus: nec filiis parebant. Nec fortuna diu. s. distulit: inclinare uictoriam ad Casarem. Abstulit: pro distulit. Tor pondera uertens. i. quum ageretur de uiuersi orbis imperio. Fato

Iunxerat in seriem nexis umbonibus arma:
Vixq; habitura locum dextras ac tela mouendi
Cōstiterat: gladiosq; suos compressa timebat.
Paecipiti cursu uesanum casaris agmen
In densos agitur cuneos: perq; arma p hostem
Querit iter: qua torta graues lorica cathenas
Opponit: tutoq; latet sub tegmine pectus.
Hac quoq; perueniū est ad uiscera: totq; p arma
Extremum est quod quisq; ferit: ciuilia bella
Vna acies patitur: gerit altera: frigidus inde
Stat gladius: calet omne nocens a casare ferrū:
Nec fortuna diu rerum tot pondera uertens
Abstulit ingentes fato torrente ruinas.
Ut primum toto deduxit cornua campo
Pompeianus eques belliq; per ultima fudit:
Sparsa per extremos leuis armatura maniplos
Insequitur: saualq; manus immittit i hostem.
Illic quaq; suo miscet gens prelia telo
Romanus cunctis petitur cruor: inde sagitte
Inde faces & saxa uolant: spatioq; soluta
Aeris: & calido liquefacta pondere glandes.

Velitos

Manipu
lus
Leues
Principes

torrente. i. properante in torrentis modū. Ut primū toto deduxit. c. c. Nunc dicit quomodo pugnandū cen s fuerit pom. postq̄ uidit testudinē non obsistere hostibus: quominus multi ex suis perirent: dicit. n. fretus mult tudine militū pōpeius: sicut etiā cū adhortare milites suos ad pugnā superius dixerat. Nōne superfusis colles tū cornibus hostem in mediū dabimus: Memor ergo coepit hostes in aciem struere: & iussit equibus q̄ cor nibus aciei cōstiterāt: ut extenderent aciem: & a tergo circūuenirēt hostes. Sed Casar. q̄ rei militaris piissimus erat: idq; etiā cogitabat futurū: patos habebat quosdam milites ex totius exercitus robore: quos misit ex trans uerso: ut uniuersam pom. aciem prorūperent: omnes aut egres ex acie ro. lasciuū iuuenes atq; comantes erāt: praecipitq; militibus suis Ca. ut in historia continet: ut per galeas iuuenū enses ponerēt: qd cū illi uidissent fa cies suas deformari: statim terga dederūt: deinde pugna sustineri nō potuit. Toto cāpo. i. spacio ubi pugna bant. Deduxit: in aduersas pres duxit: ut cingeret hostem pōpeianus eques. Cornua. i. alas q̄ in cornibus cō stiterant. Fudit. s. cornua. Per ultima belli. i. extrema. s. a tergo hostiū. Leuis armatura. s. pompeiana. Le uis ar. i. egres q̄ cornua extendebant: secuti sunt & pedites. Immittit. s. a tergo hostiū. Illic quaq; suo: cū ita utrinq; cornua porrecta essent: ita iussu Pō. dicit tela undiq; missa fuisse: sed praecipue esse sagittarios ex oī nati one barbarorū: q̄ sagittas nō in hostē dirigerē uolebant: sed in aerem: & tā densa erant sagitte: ut quasi quedā nubes caelū tegerent: & quocunq; tela mittebant: ad id mittebant: ut romani occiderent. Quaq; ges: siue par thia siue armenia siue pontica: nā haec nationes utunt sagittis. Cunctis. i. a cunctis telis eorū. Inde: ab his gen tibus quae cū Pom. erant. Spacioq; soluta: a. glandes etiā mittebant a leuis armaturā militibus: quae cum ma gno ipetu ferrent in aerem: suo ipsarū gladiū q̄ plumbae erant impetu: calebant & liquefacta: liquecebant.

Tunc & iturei mediq; arabesq; soluto
Arcu turba minax nusquam rexere sagittas
Sed petitur solus qui campis iminet aer:
Inde cadunt mortes: sceleris sed crimine nullo
Extremū maculant chalybem: sterit oē coactū
Circa pila nefas: ferro subtegitur ather
Noxq; super campos telis conferta pepedit
Tum casar metuēs ne frons sibi prima labaret
Incurfu: tenet obliquas post signa cohortes
Inq; latus belli qua se uagus hostis agebat
Immittit subitum non motis cornibus agmē.
Immemores pugnae nulloq; pudore timendi
Praecipites fecere palam ciuilia bella
Non bene barbaricis nūq; commissa cateruis.

umbra densa ex uolantibus telis & suspensis cōstaba. Prima frons: prima pars acierū. Labaret incurfu: in clinaret & sugaretur impetu pompeianorum. Tinet cohortes: equites decimae legionis. In latus belli: In latera acierū hostiū. Cornibus: ordine extremo. Vagus: discurrrens ad Casare includēdū. Immemo res: barbari pōpeiani oblii qd esset in pugna agendū. Timendi: spernēdi q̄ fugere nō pudebat. Fecere pa lam: aperte ostenderūt quod bella ciuilia non bene defenduntur a barbaris.

OMNIBO. Tunc: uidelicet postquā circūuenire Casareā acie uisi sunt pōpeiani. Ithyrei. i. parthi: ithy rei & arabes montanā regionē habent: malefici omnes: quero campos habent agriculturā exercent. Sūt ithy rei (ut refert Strabo) non lōge a macra campo: in quo possidonius scribit uisū fuisse serpētē mortuū. iugeri lō gitudine: Crassitudine tanta: ut egres ex utraq; parte astantes se inuicē ueri non possent. Hiati aut tanto: ut ho minē equo insidentē reciperet. exuuiarū squamā qualibet clypeo maiorē. Medi: populi qualidos uicinos ha bent armenios & parthos: a gbus saepe aliqd circūcidunt: resistūt tñ & ablata recuperant: quē admodū simba cē ab armenis receperūt: & (ut Strabo li. xi. refert) hoc medorū est q̄ nō omniū: sed montanorū eni in res gē eligere q̄ fortissimus sit. Illud quoq; medorū ē egres multas uxores habere q̄ mos & ad mōtanos & ad oēs pmanat pauciores autē q̄. vii. nō licet. Arabes oriētis populi quos subegerat Pōpe. appo. turba minax. Nus quā. r. sa. ad nullū locū direxere sagittas: sed in aerē. Rexere: pro direxere. Peiū: implet. s. sagittis. Inde ca dūt mortes: & ab aere sagittae cadebant: q̄ mortē inferebant. Sceleris sed crimine nullo: p ironiā: q̄ tantū mo do cadebant tela inter leuis armaturā milites: nā tuti erāt barbari & armati: ut eorū corpora uulnerari nō pos sint: at uero Romani tela gerentes nullo loco tecti erant iō sagittis huiusmodi figebant. Circa pila: id est circa Romanos. Ferro: ferratis telis. Noxq; super campos: & densata tela noctē in campis induxerunt. Tunc Ca. metuens: nūc dicit quō casar arte usus fuerit & milites quos iam ante ad id paratos habebat ex trans uerso miserit in hostes. Frons sibi prima labaret. i. ne cornua labarent & mouerent: nam cornua sūt primae frontes aciei: q̄ in modū cornu struebant: & quia Pompeiani extensis cornibus suis: iam cornua sua ea. circū uenerant: metuebat ca. ne cornua sua ab hostibus circundata in medio tenerentur ideo aciem ex totius exer citus robore paratam et regione misit quae facile dissipauit hostes. Obliquas coh. ex transuerso mittēs

das. Post signa: ne uideri possent. Incursum: id est in latera hostium. Non motis cornibus: Quia cornua nondum circumuenta erant: sed adhuc integra manebant. Immemores pugnae. n. p. t. simul atque illi extransuerso uenerunt: Pompeiani milites: uidelicet barbari statim in fugam conuersi sunt ut exemplum omnibus facerent: non posse ciuilia bella recte huiusmodi gentibus committi: neque enim ipsi uolunt morte sua alterum uictorem fieri. Nam sociorum copia (ut Appianus inquit) ueluti certaminis huius spectatores quodam acie riu ordine formidine metuque repleuerant cum sinistra Pompeii acies hostibus cedere: & iam moueri inimplacarique coepisset: in fugam uersi nullo ordine clamare coeperunt: superati sumus: deinde tabernacula eorum accastra ueluti aliena inuadentes: diripientesque quocumque licuit uarie dispergebant. Immemores pugnae: quia statim fugerunt. Pudore: quia non puduit eos timere nec mori maluerunt quam fugere. At uero romanos: puduit timere & mori potius uoluerunt in eo quo constiterant loco: quam fugere

SVLPI. Ut primum Conatibus pompeianis Caesaris aciem circumuenire Caesar stantibus aciebus a tergo ipsarum ex obliquo i circumuente cohortes emisit: ita impetu ut coacti sunt illi refugerent. Sonipes: methonymia id est eques pompeianus. Regentis: egitis. Effusi in caput: Nam erigentes se egitantes a tergo excutiebant. quae cadebant in caput. Cessit campis: fugit. Glomerata pubes: ipsi glomerati. Ruit: cum impetu fugit. Perdidit modum: sine modestia facta est. Hic: ex parte pompeiana. Haec acies: caesariana. Inde: ex pompeiana. Uinam: apostropham ad pharfaliam de uasa cede. Mutentur: inquinentur maculentur.

Hic numerus: barbarorum. Vestiat: spargat teget. Parce istis: serua barbaros quae caesis romanis futuri sunt ciues romanusque populus. Galathae: populi sunt in asia iuxta paphlagoniam auctore Strabone in ea regione quae nunc galacia est & Gallogrecia dicitur: sic appellata a Gallis & gallis quae ea loca occupauerunt ut ait Quintus & uicelimo libro Iustinus. Galli: qui transfugerant a Caesare ad pompeium. Iberi: hispani qui habitant in extremo occidente. Armeni: qui in pompeii auxilium uenerant. Post bella ciuilia: ubi innumeri romani peribunt. Hic populus: barbarae nationes.

Semel ortus: Quia primum metuere fugereque ceperunt reliqui idem faciunt. Pro caesare: in auxilium Caesaris. Ventum erat: Eodem impetu cohortes Caesaris sinistra cornu pompeii oppugnantes circumierunt pompeianos & a tergo sunt adorti: & Caesar terentiam aciem quae geta fuerat procedere iussit: ita cum recentiores atque integri defessis successissent. alii autem a tergo adorirent: sustinere pompeiani non poterunt. atque uniuersi terga uerterunt. Pompeius ut equitatum uidit pulsam aciem ex cessit & in castra equo se contulit: & centurionibus quos in statione posuerat clare ut milites exaudirent: Tuca mini castra inquit: & defendite diligenter. Siquid durius acciderit: Ego reliquas portas circumueo: His dictis in praetorium se contulit. Caesar uero quod milites essent ad meridiem iam pugnando defessi castris tamen potius constituit: factum impetu. Pompeiani potius de fuga quam de defensione castrorum solliciti non multo post inde fugati sunt. Ad robur: ad firmissimas turmas ut ad primipilos uexilla & triarios.

OMNIBO. Ut primum sonipes: prosequitur dicere: quomodo equibus uirisque fuit: statim pompeianorum secuta est innumerabilis caedes. Transixus pectora: quia in ipsa corpora equorum tela mittebant. Regentis effusi: id est equis prouisi & in caput labentis. Cessit campis: e campis discessit. Glomerataque pubes: nam equites erant ex nobilitate Romana. In sua conuersis: quia conuersi ab hostibus in suam aciem ruebant caeci. Praeceptis: id est inconsiderato cursu. Perdidit inde modum caedes: perdere modum nihil aliud est quam sine mensura & sine geri. Ac nulla secuta est pugna: nam pugna dicitur cum utrinque certat: nunc uero Pompeiani tantummodo cadebant & Caesari milites occidebant eos. Hinc: a Pompeio. Hinc: a Caesare. Nec ualet haec acies: uix sufficere poterant Caesariani milites ad cadendum pompeianorum ex quo significat innumerabilem eorum multitudinem fuisse. Prosterne: id est tantum occidere. Ut pharfalia: nunc imprecatur poeta deos: ut hac pugna barbari tantummodo pererant: & Romani ciues superstites sint. quae rempu. renouare possint: uel si diis placet: ut Romani pereant: barbari saltem uiuant: quae postea facti ciues urbem Romanam complere possint. Barba. p. f. id est effunditur a corporibus barbarorum. Non alio san. f. quam barbarorum. Hic numerus. f. externorum. Ossibus. f. resolutorum corporum. Istis: externis. Galatae: populi (ut Appianus refert) orientales galatae cum detotaro tetrarcha uenerant. Paphlagonibus ad austrum sunt galatae quorum gentes tres sunt: ut inquit Strabo: duae Trogini & Tolistobogi a ducibus nominatae. Tertia a gente quae in celtica est Tectosages: hanc regionem post multos errores & multas excursiones in loca attalicis regibus & bithynis subditam galatae occupauerunt: donec eam quae nunc galatia est: & gallogrecia dicitur ab illis non inuitis acceperunt. Cappadoces: populi qui cum ariarathes rege uenerant terreste Appia. hic primus cappadocum rex nominatus est: ut refert Strabo: cappadocia in duas partes a persis di-

Ut primum sonipes transfixus pectora ferro
In caput effusi calcavit membra regentis
Omnis eques cessit capis: glomerataque pubes
In sua conuersis praecipit ruit agmina frenis
Perdidit inde modum caedes: ac nulla secuta est
Pugna: sed hinc iugulis hic ferro bella geruntur.
Nec ualet haec acies tantum prosternere quantum
Inde perire potest. utinam pharfalia campis
Sufficiat cruor iste tuis: quem barbara fundit
Pectora: non alio mutentur sanguine fontes.
Hic numerus totos tibi uestiat ossibus agros.
Aut si romano compleri sanguine mauis
Istis parce precor: uiuant galathaeque syriique
Cappadoces gallique extremique orbis iberi
Armeni cilices nam post ciuilia bella
Hic populus romanus erit. semel ortus in oes
Et timor: & fati datus est pro caesare cursus.
Ventum erat ad robur magni mediaeque cateruas

Galacia
Galathae
Gallogrecia

uisa fuisse dicitur. Iberi orbis extremi: iberes sunt iuxta colchon populi: sed iberi. i. hispani ab iberico amne. Armeni: populi: inter taurum & caucasum montes positi. Cilices: populi asiae quos deuicit Pompeius: quae piratae fuerunt: & quos nunc turcos appellant. Nam post ciuilia bella: isti barbari uiuant: quia finitibus ciuilibus bellis hi Romani ciues facti urbem Romanam ciuibus uiduam implebunt. Semel ortus in omnes: post imprecationem poeta redit ad id quod omiserat: uidelicet ut pugnam describat: postquam inquit timere coeperunt Pompeiani: timor ille pro omni acie illorum pugatorum est: & ad omnes peruenit: ut sibi unusquisque fuga consideret. Fatis. i. fata inclinata sunt in fauorem Caesaris: ut uictoriam obtineret. Ventum erat ad robur: uenerant inquit ad cohortem praetoriam: ubi robur Pompeii erat: ibi enim constiterant senatores circa ducem & ibi paulisper: quia robustiores erant: substitit pugna Caesaris: nec uictoria tam celeriter subsecuta est. Ad robur. i. ad robustiores Pompeii milites. Mediaeque cateruas: nam mediae acie ualidis militibus firmare solebat: ubi etiam imperator exercitus locum deligebat.

Quod totos errore uago perfuderit agros
Constitit hic bellum: fortunaque caesaris haesit
Non illic regum auxiliis collecta iuuentus
Bella gerit: ferrumque manus mouere rogatae:
Ille locus fratres habuit: locus ille parentes:
Hic furor hic rabies: hic sunt tua crimina caesar
Hanc fuge mens partem belli: tenebrisque relinque
Nullaque tantorum discat me uate malorum
Quam multum bellis liceat ciuilibus aetas:
Haec potius pereat lacrima: pereatque querela:
Quicquid in hac acie gessisti roma tacebo.
Hic caesar rabies populi stimulusque furorum
Nequa parte sui pereat scelus: agmina circum
Ituagus: atque ignes animis flagrantibus addit.
Conspicit & gladios qui toti sanguine manent
Qui niteant primo tantum mucrone cruenti:
Quae presso tremat ense manus: quae languida tela
Quis contenta ferat: quis praestet bella iubenti
Quae pugnare iuuet: quis uultum ciue perempto
Mutet: obit latis proiecta cadauera campis.
Vulnera multorum totum fusura cruorem
Opposita premit ipse manu: quacumque uagatur:
Sanguineum ueluti quatiens bellona flagellum
Bistonas aut agitans mauors si uerbere sauo.
Palladia stimulet turbatos egide currus.

si sunt ab equitibus. Constitit hic bellum: hic Caesar aliquandiu retentus est ab impetu suo. Fortuna: scilicet prospera. Haesit: stetit non persecuta est pompeianos. Non illic: redditionem quod uictoriae causa substituit: non enim hic constiterant barbari: sed Romani & senatores ipsi qui gladiis cominus pugnant aduersus hostem.

Illic: id est in robore aciei. Regum auxiliis: non auxiliarii milites a barbarorum regibus missi gerunt bella illic. quae pro sed. Manus togatae: id est togatorum romanorum. Mouere ferrum. i. dimicauerunt. Fratres. i. Caesaris milites: quia milites fratres Romani: partim cum caesare. partim cum pompeio dimicabant. Hic furor: ubi fratres fratribus & filii parentibus bella miscuerunt. Hic: in hoc loco scelus tuum fuit o Caesar. & tua causa fratres fratrum sanguine polluti sunt: & filii parentum. Hanc fuge mens. p. b. alloquitur seipsum poeta. O mea mens inquit refuge hanc partem pugnae describere: neque enim praenimia impietate possum tantum nefas exprimere. Tenebrisque relinque. i. tacita pretermitte. Nulla aetas. f. posterorum. Liceat multum: bene dixit liceat. non deceat: nam non omne quod licet: deceat: licebat fratri fratri: patri filium: filio patrem uulnerare: sed tamen non decebat. Ah pereant potius lacrimae. Quas auditores effunderent: nam si ego hanc crudelitatem non describam: nulla commiseratione legentes mouebunt. Quicquid in hac acie: id est quicquid sceleris & impietatis perfecisti. Hic Caesar rabies: & ubi Caesar uidit paulisper constitisse pugnam: nec suos sicuti ceperant pergere: incepit ipse circuire suos: & quacumque parte uidebat timere militum animos eos adhortabatur: & si quem uidisset strenue hostem occidere: laudabat eum: sin autem segniter pugnare uidebat. Pereat scelus: id est ut a seipso scelus compleat. Atque ignes: ineluctatis ipsis per se a se addebat etiam stimulos. Ignis: irritamenta. Qui niteant: primo aspiciebat gladios i

SVLPI. Quod: bellum. Perfuderat: sparserat multiplex certamine. Hic: hac in pugna.

Constitit: pugnatum est acius quia non fugiebatur.

Haesit: firmata est. Non illic iuuentus collecta: Barbari inquit illic non erant. Rogatae: a Pompeio: Sed si togatae legeris hoc est romana: illud que pro qua interpretaberis ut apud Ouidium in fastis

Natae: de flamma corpora nulla uides: & Cicero nem non solum nobis nati sumus: ortusque nostri partem patria uendicat. Fratres: ciues romanos.

Hic: hac in pugna & est acris detestatio. Haec fuge mens: dehortatur se poeta a singulorum cedibus describendis: ne futura aetas tantum malorum auctore se discat. Pereat haec lacrima: non deploramus non conuermur: non utamur hac pietate.

Quicquid: omne scelus & monstrum quod egisti tacebo. Hic caesar: caesar inquit incitamentum & causa crudelitatis circueus suos unumquemque adhortatur. Ituagus: circuit agmina. Flagrantibus: furentibus in bello. Ignis: ardore & stimulos. Conspicit & gladios anima aduertit quo animo quibus uiribus quo uultu quisque pugnet.

Mucrone: cuspide. Quae manus tremat: qui pie & timide feriat. Contenta: directa & intentata in hostem: uel contempta spreata tantum sua non sint. Quis praestet bella iubenti: quis iussu non uoluntate pugnet. Mutet uultum: praenise ratione & dolore. Obit: circumdat. Vulnera multorum: Eo i suos benignitatis officio utebatur ut fauciorum uulnera colligaret. Bellona: quae est belli furor martisque soror. Flagellum: quod in manu tenere singit & eo pugnantes cedere. Bistonas: thraces. Sauo uerbere: quo mars pugnantem percussit. Turbatos: territios: nam egidis aspectu martis & bellonae equi terrentur. Egide: thorace in quo est medusae caput.

OMNIBO. Errore uago: scilicet cum disper

sa. Haesit: stetit non persecuta est pompeianos. Non illic: redditionem quod uictoriae causa substituit: non enim hic constiterant barbari: sed Romani & senatores ipsi qui gladiis cominus pugnant aduersus hostem.

Illic: id est in robore aciei. Regum auxiliis: non auxiliarii milites a barbarorum regibus missi gerunt bella illic. quae pro sed. Manus togatae: id est togatorum romanorum. Mouere ferrum. i. dimicauerunt. Fratres. i. Caesaris milites: quia milites fratres Romani: partim cum caesare. partim cum pompeio dimicabant. Hic furor: ubi fratres fratribus & filii parentibus bella miscuerunt. Hic: in hoc loco scelus tuum fuit o Caesar. & tua causa fratres fratrum sanguine polluti sunt: & filii parentum. Hanc fuge mens. p. b. alloquitur seipsum poeta. O mea mens inquit refuge hanc partem pugnae describere: neque enim praenimia impietate possum tantum nefas exprimere. Tenebrisque relinque. i. tacita pretermitte. Nulla aetas. f. posterorum. Liceat multum: bene dixit liceat. non deceat: nam non omne quod licet: deceat: licebat fratri fratri: patri filium: filio patrem uulnerare: sed tamen non decebat. Ah pereant potius lacrimae. Quas auditores effunderent: nam si ego hanc crudelitatem non describam: nulla commiseratione legentes mouebunt. Quicquid in hac acie: id est quicquid sceleris & impietatis perfecisti. Hic Caesar rabies: & ubi Caesar uidit paulisper constitisse pugnam: nec suos sicuti ceperant pergere: incepit ipse circuire suos: & quacumque parte uidebat timere militum animos eos adhortabatur: & si quem uidisset strenue hostem occidere: laudabat eum: sin autem segniter pugnare uidebat. Pereat scelus: id est ut a seipso scelus compleat. Atque ignes: ineluctatis ipsis per se a se addebat etiam stimulos. Ignis: irritamenta. Qui niteant: primo aspiciebat gladios i

Que

Bellona

manibus illorū & qui toti erant sanguine perfusi illos laudabat: & qui mucrone tantū tincti erant hos increpabat. Quā praefo iremar: nam alii tremantibus manibus hostē seriebāt. Alii autē audacter & uehementius pugna gerebant: nam cū ciuis in ciuē. aut frater in fratē: filius in patrem figeret telū: pietate pectora concussa tremorē manibus inducebant: non enī tantū nefas animi sustinebant. Presso. s. in corpora suorū. Languis data tela: ppe e manibus cadentia. Contenta: directa tela. Iubenti. s. ipsi Casari: cū iuberet & hortaret multos in hostē conspiciēbat q̄s nam ip̄erio suo pareret: & quis etiā torperet. Quis uultū. c. p. m. q̄a cū ciuis ciuē occidisset: deinde p̄nitentia ductus: toto uultu pallore pfusus: ostendebat p̄nitere. Obi: circuit. Vulnera multorū: Nunc dicit oppositione manū Cæ. ipsū comp̄ssisse sanguinē multorū: ut uiuerent tantū sp̄: quo ad hostes uincerent: nam si totus cruor effunderet: uitam ducere non possent. Quacunq; uagat: Casarē nunc marti: nūc bellonā cōpareat: non aliter cæ. suos ad bellū incitabat q̄ mars siue bellona incitare solet palladem agiferam: hanc etiā deā belli uoluerē poetæ. Sanguinē flagellū. i. cruentū: uipote belli instrumentū. Bistonas: populos thracia: q̄ bellicosi sūt: & est accuatiuus græcus: biston bistonos. Sauro uerberē. i. flagello. Cur rus. i. equos currui iunctos nā nō currus sed equi turbabant iussa gorgone: cuius caput i agide gestabat: a pal lade nā agide clypeo utebat pallas & iuppiter. ideo agis iouis siue palladis dicit: q̄ pelle amalthea capra te ctus erat: nam cū cū Yōō caprā significat nam sicut in fabulis legit uim tāti terroris habebat caput medusa: ut siḡ illud aperte uidisset statim in saxū conuertebat. Nunc dicit quādmōdū bellona agide territos pugnātes excitat ad pugnam: sic Casar si quis ex suis cogitasset se in fugam uertere. in pugnam cōuertebat. Aegide pal ladia: id est clypeo palladis in quo caput medusa gestabat.

Bellona

SVLPI. Nox: confusio. Et p̄dere lapsi pe ctoris: sonabant arma cadentū pectore reper cussa. Confracti: ex collisione rupti. Subiicit: subministrat q̄bus deerant. Contūdere: ferire.

Vultus: hostiles. Promouet: impellit urget. Ex citat cessantes: sollicitat segnes ictu haste qua fer ro est uacua. In plebē ire: in plebeos pugnare.

Senatū: senatores. Qui sit cruor ip̄erii: mor te quorū possit romanū imperiū assequi & op̄ primere. Quæ uiscera regū: qui regibus cha rissimū: iuuenalis viscera magnarū domuum.

Libertas: libertatis defensores. Nobilitas: pa tritii & senatores. Secundo ordine: equibus. Po pulus enim romanus in tris partes diuisus est: i patritios egtes & plabeios. Corpora: grandio rū senatorū & equitū quæ nobiliora erāt & ideo ueneranda. Cedūt: occidunt. Lepidos: nobis les uiros Lepidus d̄ is in quo leporis id est uer nus status est plurimum: aut q̄ polius est ut Xē r̄ iō id est lamina. Donatus est auctor. Coruinos: Qui cognomen traxe re a Valerio coruino qui gallū prouocantē corui orahostis & oculos infe stātis auxilio singulari prelio inierem. Torq̄ tas: Torquati ab eo. T. Mallio primū denomi nati sunt q̄ torquē gallo puocanti adem. Re gū: principū. Sūmos hominū: reges. Te: op̄ peii. Illic: Inter hos inq̄ erat brutus cassidē ple beam indutus: ne nosceret: & possit casarem inuadere tutius: sed id facere non potuit. Hic autē cū iā fracti cēt

Lepidus

Coruinus

Torqua tus

Pōpeiani pompeiusq; sugeret per paludē noctu euasit: larissamq; se recepit ut scribit plutarchus. Et usq; salute Casar latatus cum ad se uenire iussisset: & ueniam ei dedit: & honoribus est persecutus: ab eoq; intellexit quo pompeius fugere constituisset. Illic: inter pompeianos.

OMNIBO. Nox ingens scelerū: dicit ibi pmixtos fuisse uiros: ut nō facile discernere ē uiri Pōpeiani essent utri Casariani. Nox. i. cecitas & ignorātia scelerū. Instar gemitus: q̄a gemitus ita effundebāt: ut uoces imi tarent. Pōdere lapsi pectoris: imitatus ē homerz hoc loco: qui describit cadentē uulnere: ut ip̄so cadente ar ma sup eū resonēt. Cōfracti: ensibus enses: enses ensibus collisi resonabāt. Ipse manu: & si forte Cæ. uidisset e manibus suorū cecidisse gladios subministrabat eis ne interea a pugna desisteret. Aduersosq; iubet: licet multa fingantur a poeta: tamē sequitur historiā: nā tangit id quod re uera fuit: uidelicet comantiū iuuenū uul tus: pilis per galeas uulnerari iussit casar: sed iuuenes qui erant formæ studiosi: statim in fugā cōuersi sūt. Cō tūdere: confringere dissipare. Impellit terga suorū: si quē uidisset fugientē cōprehēlū uertebat i pugnā. Ver bere cōuersa: si quē segnius pugnāte uidisset cuspidē manucapiēs: extremitatē hastæ eū pulsabat ut ad pugnā excitaret. Cessantes: segnius pugnātes. In plabem uetat ire manū: nec uolebat plabeos romanos ferro iua di: sed senatores atq; patritios: ibi enī uictoriā cōsistere uidebat. Mōstratq; senatū. s. ut trucidet senatores: im mo casar (auctore Appiano) acies discurrere: & a romanorū cæde oēs tēperare iussit: solū ad sociorum ma nus afferre: uictis deinde p̄pius admoniti inrepidos manere admonet. Sic cruor imperii: scit ipse quoz cru ore effuso imperiū sit cōsecuturus uidelicet nobilitate cæsa. Vnde. i. a quo cruore. Libertas ultima mundi: & scit in qua acie senatores cōstituti sunt: uidelicet in media: quibus cæsis libertas peribit. Libertas. i. senator

Nox ingens scelerū est: cedes oriuntur & instar

Immenſe uocis gemitus: & pondere lapsi

Pectoris arma sonāt: cōfractiq; ensibus enses:

Ipse manu subiicit gladios: ac tela ministrat.

Aduersosq; iubet ferro contundere uultus.

Promouet ipse acies impellit terga suorū

Uerberē conuersa cessantes excitat hastæ

In plabem uetat ire manū: monstratq; senatū

Scit cruor imperii qui sit: quæ uiscera regū

Vnde perat romam: libertas ultima mundi

Quo steterit ferienda loco: permista secundo

Ordine nobilitas: uenerandaq; corpora ferro

Uigentur: cedunt lepidos: ceduntq; metellos

Coruinosq; simul: torquataq; nomina regū

Sæpe duces sūmosq; hoium: te magne remoto

Illic plabea contactus casside uultus

Ignotusq; hosti: quod ferrum brute tenebas?

res in q̄bus spes omnis libertatis posita erat. Pernixta: scilicet ipellente Casare. Secundo ordine: equestri nā primus ordo senatorius ē: secūdos uero equestris: tertius plabeus. Cædunt lepidos: nā ibi lepidi coruini: metelli: torquati cæsi fuere. Metellos: q̄ de gēte metelloz erāt. Nomina torquata regū. i. principū romano rū: nō q̄ reges fuerūt: nā torquatus fuit: q̄ occiso gallo torquē: quo spoliavit hostē collo suo ip̄osuit: & a torque appellatus torquatus: & gens oīs familia: torquata. Duces. s. cedūt. Remoto: id est nō uulnerato pompe io: q̄ p̄specta militū suorū conuersione: mēte collapsus: ab exercitu secesserat: & in tabernaculum delatus: ali quandiu sine uoce p̄stitit. Illic plabeia: nā cū uideret iā brutus ad casarē inclinātā esse uictoriā: cogitabat de occidendo Casare in acie: sed res non cessit. Quod ferrum. q. d. laudabile.

O decus imperii spes o suprema senatus.

Extremum tanti generis per sæcula nomen:

Nerue per medios nimium temerarius hostes:

Nec tibi fatales admoueris ante philippos:

Theſſalia periture tua: nil proficis istic

Cæsaris intentus iugulo: non dum attingit arcē

Iuris: & humanū culmen quo cūcta premūtur

Egressus: meruit fatis tam nobile lethum.

Uiat: & ut bruti procumbat uictima regnet.

Hic patrię perit oē decus: iacet aggere magno

Patritium campis non mista plabe cadauer.

Mors tamen eminuit clarorū in strage uiorū

Pugnacis domiti quem clades fata per omnes

Ducebant: nusquam magnifortuna sine illo

Succubuit: uictus totiens a casare salua

Libertate perit. tunc mille in uulnera latus

Labitur: ac uenia gaudet caruisse secunda.

Viderat in crasso soluētem sanguine membra

Cæsar & in crepitans. iam magni deseris arma

Succesor domiti: sine te iam bella gerūtur

Dixerat: ast illi suffecit pectora pulsans

Spiritus in uocem: morientiaq; ora resoluit:

Non te funesta scelerum mercede potitum

bra: Domitiū pereūtē & extēdentē mēbra. In crepitans: in clamans. Succesor: q̄ fueras designatus ut mihi i gallia succederes. Spiritus pulsans pectora: anima pulmonē cōmouens illi sat fuit in uerba enūtianda. Re soluit: loquens aperuit. Non te funesta: Ante q̄ uictor sis & dū euentus belli est dubius & tu es p̄p̄o inferior tranquillo animo e uita decedo presertim quia liber. Non potitū: qui non es consecutus. Funesta mercede: premio funereo. nam nondum uicisti adhuc uiuit pompeius.

OMNIBO. O decus imperii: hoc dicit q̄a brutus nō degenerauit a maioribus suis: q̄ exactis regibus: in libertate patriā uendicārūt. Extremū tanti generis: q̄a ultimus fuit de genere brutorū q̄ romæ consulatū gere ret: & principatū teneret. Nec tibi fatales: nec uelis in cāpis philippicis ante tēpus mori: hoc dicit: q̄a post oc cisiū casarē: cū Antonius suscepisset ultionē occisi cæ. & casar Octauius conuētus esset Antonio brutus: & cas sius cōparatis exercitiis p̄ repu. & libertate romana aduersus eū pugnarūt in campis philippicis ubi tandē uictis partibus reipu. brutus occubuit. Fatales philippos: id est fata q̄ te in cāpis philippicis manent. Nil p̄fi cis istic: cogitando mortē casaris: sed res non succedet. Nondū attingit arcē iuris: casar nondū uenit ad sūmā potestatem dictaturæ. Humanū cul. id est humanū honorem: & ciuicā conditionē. Quo: scilicet imperio cū cæa premunt. Nobile letū: nam mors nobilis aut ignobilis dicit: pro qualitate occidentis. nā turpe est ab igna uo occidi: sicut decorū est a uiro forti. Et ut bruti p. u. nā ipse princeps coniurationis fuit: q̄ Casar postea in se natu. xxiii. uulneribus cōfossus est. Hic: ubi cæsi sūt senatores. Domiti: pro Domitiū: ut urbē pataui p̄ pata ui: syneresis est. Quē clades. s. & quis bellicosus esset: & magnanimus domitius: tamen semp aduersa sor tuna usus fuit: q̄a captus a Casare uita donatus fuit. Fortuna succubuit. nunq̄ Pompeius aduersa fortuna oppressus est: quin comitem habuerit Domitium. Victus totiens: nam uictus fuit corphint & massilia: & a Cas sare uita donatus. Salua libertate: hoc illi instar felicitatis fuit: ut liber potius moreretur: quam seruus uiue ret. Tūc mille uul. inter innumerabiles casos labitur. Secunda uenia: quia captus a Casare donatus est ui

Philippi

ta deinde ad Pompeiū se recipiens in bello non secundam ueniam expectans pro libertate Romana mori uoluit. Cecidere hoc in praelio ab utraq; parte (ut Appianus inquit) Italorū quidē (non enī sociorū copia ob multitudinē contemptūq; annuerat) e Cafaris primū exercitu turmarū ductores ad numerū triginta: armati ducenti. ut alii scripserunt mille ac ducenti. Ex Pompeiū uero partibus Senatores decē quorū e numero fuit. L. Domitius olim Cafari in Gallia successor destinatus. de quo nūc loquitur Lucanus. equestris uero ordinis ad quā draginta ex illustrioribus. Ex reliquo autē exercitu quē in maius extollit: quōq; supra uiginti milia cecidisse aiunt. Caterū Asinius pollio quod sub Cafare militauit: In ea pugna sex milia ex Pompeiū solū interuisse scribit. Increpitans: uerbis insultans. Domitius uocatus casus est & media correpta. Deseris arma. s. moriendo. Ast illi suffecit. morior inquit: & hoc solacium mecum porto quod ante moriar quā te uideam obtinuisse uictoriam: & ide sperare licet te potius magno daturum esse sceleris huius & impietatis.

SVLPI. Sed dubium: quia es incertus an uincas pereō libenter sub duce pōpeio. Subactū: uictū. Daturū pōenas: passurū. Densa tenebra: mortū oculis tenebra: oboriunt: ut libro tertio morisq; illas putat esse tenebras. Virg. In aternam claudunt lumina noctem. Inpedisse pudet: In totius humani generis calamitate cōplurimorū mortem desistere pudet: & uulnerū diuersitates explicare non uacat. Cecidere hoc in praelio ab utraq; parte Italorū quidē: non enim sociorū copia ob multitudinem cōtemptūq; numerant e Cafaris primū exercitu turmarum ductores triginta armati ducenti: ut alii scripserunt mille & ducenti ex pompeii partibus senatores decem quos inter Domitius fuit equestris ordinis ad quadraginta ex illustrioribus: ex reliquo autē exercitu quē in maius extollit quōq; supra uiginti milia cecidisse aiunt. Caterū Asinius pollio quod sub Cafare ea i pugna militauit sex milia ex Pompeiū exercitu perisse solum scribit ut refert Appianus. Cafar uero ait non amplius ducentos in eo se praelio desiderasse & centuriones circiter. xxx. Ex pompeiano exercitu circiter milia undecim cecidisse. In deditione uenisse amplius milia quatuor & uiginti. Viscera: corpus. Uualia: epa: cerebrū cor. Ore quod aduerso: quis ense ori immisso perierit. Coruat ictu: statim ut percussus est cadat. Steterit dū mēbra cadunt: non ceciderit dū truncat manus aut brachium. Transmittat tela pectore: quod a tergo uulneratus pectus ferro penetratū habuerit. Cāpis: in terrā. Quis cruor: pudet etiam dicere quod accepto uulnere uelut p fistulā cruorē emisit: & hostis arma irrigauerit. Ut possit sine crudelitatis infamia. Longe: mittat abiiciat longius ne fratris truncus agnoscat. Probet spectantibus: ostendat se non patrē cuius ora iam lacerauerat: sed quēpiā alium fugulare. Nulla mors: non decet ut quilibet singulos prosequamur. Vacamus lugere: uacui sumus ad lugendum. Iste partes: istam sortem pugnae. Quas alia: ut Cannensis Alienensis & Trebiana. Illic: in aliis cladibus. Per fata: per mortes.

OMNIBO. Dubium fati. Incerto exitu belli. Cum: pro quauis moriar. Non plura locutū: hac fati erat: cum statim spiritus & uita e corpore excessit. Virgilius in aternam claudunt lumina noctem. Pressere: id est claufere. Impēdisse pudet lacrimas: quia specialiter coepit describere mortem huius domitii: nunc dicit pudere secū clades ad uniuersum prope terrarū orbem pertinere: singulorū cadē deplorare. Singula fata: singulorū mortes. Quare: id est ingredi diuersorū mortes: & quā quisq; morte occisus fuerit: uidelicet. quod alius transfixus fuerit ferro: alius effusa sui ipsius intestina pedibus calcauerit: alius autem terram ore morderit & multa ac uaria genera lethi: quā in hac clade uidere licuit. Uulnus: id est telū: sicut Virgilius. Illū ardens infesto uulnere pyrrus insequit. Ore quod aduerso: quod ex aduerso oris gladius fauces transfixerit: & moriens animam cū sanguine emisit. Demisso faucibus ense: id est transfixo p fauces. Quis coruat ictu: scilicet uno ictu accepto lapsus. Quis steterit: pudet scribere: quod truncus abscissus adhuc stet. Pectore tela: id est in pectore transfixus sit. Aut quos campis: nonnulli etiam telis transfixi erant. ut terrā figerent. Quis cruor emissus: & pudet dicere cuius sanguis p uenas tanq; p fistulas exierit. Fistula proprie dicitur canalis plūbeus: p quem unda longe ingressa fertur. Pectora fratris: pudet scribere: quod frater abscindat caput fratris: & abiiciat: ut deinde possit corpus fratris spoliare armis: pietas enim non sustinisset: si faciem fratris uideret: ut illum armis spoliaret. Lōge mittat: id est abiiciat procul. Ora parentis quis laceret: & cum corpus

Sed dubium fati caesar generoq; minorem
Aspiciēs: stygias magno duce liber ad umbras
Et securus eorū te fauo marte subactum
Pompeioq; graues pōenas nobisq; daturum
Quum morior seperare licet: nō plura locutū
Vita fugit: densaq; oculos pressere tenebra.
Impendisse pudet lacrimas in funere mundi,
Mortibus innumeris ac singula fata sequentē
Quarere lethiferum per cuius uiscera uulnus
Exierit: quis fusa solo uitalia calcet.
Ore quis aduerso demisso faucibus ense.
Expulerit moriēs animam: quis corruat ictu:
Quis steterit dū mēbra cadūt: quod pectora telo
Transmittat: uel quos campis affixerit hasta.
Quis cruor emissus pruperit aera uenis
Inq; hostis cadat arma sui: quis pectora fratris
Cedat: & ut notum possit spoliare cadauer
Abscissum longe mittat caput: ora parentis
Quis laceret: nimiaq; probet spectantibus ira
Quē iugulat nō esse patrē: mors nulla querela
Digna sua ē: nullorūq; hoīum lugere uacamus.
Non istas habuit pugnae pharsalia partes
Quas alia clades: illic per fata uirorum

paternū filius laceret crederet nec illū patrē esse: nec ille hunc filiū. nō enim natura patrē ut filius patrē occidat. Spectantibus ira: Ut qui uiderent in hac clade tantā irā non existimarent in pectore filii accidere posse: ut patrem laceraret: ideo per se cū graues pōenas p leges sanxissent: inter eos quingraui fuissent: nullam legē parricidii tulerunt. & cū quateret: quod ita! pūne uolebant esse parricidū responderunt: naturam patrē non posse: ut filius patrē occideret: sed si occideret: diligentius inuenientes inueniret: re uera illum non fuisse filium. Nimia ira: Quā occidit patrē. Mors nulla querela: & ut sumatim dicam nulla mors meret p priis lacrimis deplorari & si hoc facere uellet nimium temporis cōsumeret. Sua: propria ergo omnes uniuersaliter deplorabimus. Non istas habuit: ostendit quare non liceat singulos deplorare. quod uidelicet hac clades multo maior fuit: quā ceterae omnes quas scriptores memoria posteris tradiderunt. Hic: in hac clade. Illic: in aliis cladibus: ut in clade Alienensis: Cānensis: & Ticini: & in aliis cladibus romanorum. Per fata uirorum: nam apud ticinum lacum uiginti quinque milia Romanorum: & in clade Cannensis quinquaginta milia caesa sunt. ad Aliam fluuiū fufus est uniuersus romanorum exercitus.

Per populos hic roma perit. quod militis illic
Mors hic gentis erat: sanguis ibi fluxit acheus
Ponticus assyrius cunctos hātere cruores
Romanus campisq; uetat consistere torrens
Maius ab hac acie quā quod sua sacula ferrēt
Vulnus habent populi: plus est quā uita salusq;
Quod perit: in totū mūdi prosternimur aui:
Vincitur hic gladiis omnis quae seruiet aetas.
Proxima quid soboles aut quod meruere nepotes
In regnū nasci: pauidi num gessimus arma:
Teximus aut iugulos: alieni pōena timoris
In nostra ceruice sedet: post praelia natis
Si dominum fortuna dabis: & bella dedisses.
Iam magnus mansisse deos romanaq; fata
Senferat infelix uix tota clade coactus
Fortunam damnare suam: stetit aggere campi
Eminus: unde omnes sparsas per thessala rura
Aspiceret clades quae bello obstante latebant
Tot telis sua fata peti: tot corpora fusa.

pharsalia non uiri romani: sed populi & nationes occisi fuerunt. Gentis: nō militis romani: sed nationum. Sanguis: id est nationis mors. Achæus: id est graecus in europa. Ponticus: pontus est cappadocia pars europae uersus: ut refert Strabo. Assyrius: in assyria Babilon est: Palestina: & Phoenicia. Cunctos hātere cruores: & quāq; aliorū populorū multi occisi fuerint: tamen romanorū plures occisi fuerint. nam Romanorū sanguis fluens in torrentis modū: aliorū caeorū cruorē in loco sistere non permittebat: & ostendit plures Romanos ciues cecidisse: quā aliorū populorū. Maius ab hac acie: non solū inq; hac clades ad praesentes pertinet sed etiam ad posteros. Sua: id est praesentiu saecula. Plus est: aliis cladibus multi perire: in hac perit libertas romanorū. In totū mundi prosternimur: quia semper seruiemus. Omnis aetas: praesentiu & posterorum Proxima quid soboles: nunc conquerit: quod posteri nulla ipsorū culpa in seruitute nascant: neq; enim ipsi aut ignaui: aut metu aliquo in seruitute ponunt: sed culpa maiorū suorū. Proxima soboles: paulopost uentura. proxima dicitur uel paulopost preteritū uel paulopost futurū. In regnū: id est nasci in seruitutem. Pauidi: ostendit nulla ipsorū culpa contigisse hoc. Num gessimus arma: id est nungd fortasse nos imbecillitate & metu quodam seruiimus quasi dicat non. Teximus aut iugulos: scilicet armis: & auertimus eos a Dominis: quos nos in seruitute subegerit. Alieni: scilicet maiorū nostrorū. Post praelia natis: si uolebas o fortuna ut nos seruiremus post hac bella ciuilia: saltem dedisses nobis bella: ut si uicti fuissetus seruiremus. At uero cum nemo nos uicerit: fecisti esse seruos. Iam magnus transisse deos: post deplorationem libertatis: Lucanus exitum describit huius pugnae. Deos: scilicet propitios senferat transisse ad Cafarem. Infelix uix tota clade coactus: uictus erat nec tamen id sibi persuadere poterat: sic enim sacere solent qui semper secunda fortuna usi fuerunt: ut si quid aduersi contingerit uix credere possint. Tota clade: cum iam prope exercitum amisisset. Aggere: emilentia campi: ut circum circa diligenter omnia circumspiceret. Uide: a quo campo. Omnes clades: id est omnes qui caesi erant. Obstante: id est pugnantibus oppositis uidere non poterat caeorum corpora: sed tantummodo cumulum. Fata: id est mortem suam.

SVLPI. Tam multo sanguine: hoc est multorum morte. Nec sicut: Nec uoluit pompeius in extremis rebus per desperationem ut miser solent omnia secum obuiere. sed optauit ut exercitus reliquus seruari incolu-
 nis. Merfa: perdita & obruta. Sustinuit: passus est deos precari sperauitque exaudituros ipsu quāq̄ credibi-
 le nō uideretur. Etiam nunc: in tā calamitate. Dignos: indigni enim uidebantur quia non sauerant. Vouit
 solaria: Optauit salutem reliquorum quae erat ei solatio maximo in tanta ruina. Parcite: abstinete. Stante mū-
 do: sine cede uniuersorum populorum & ciuium. Si plura iuuant: si non acquiescitis miseriae meae & uultis me
 maiori dolore conficere. Est mihi coniūx: Ma-
 gna hac pietate effudit Nam omnis sibi charissi-
 mos & se ipsum pro publica salute exponere
 promptus erat. Pignora: charos & confan-
 guineos. Ciuili: apostrophe ad fortunā. Res
 moto orbe: si mundus nobiscū nō perierit. Tā
 nihil est: Nihil possideo amisi iam omnia nihil
 est sub arbitrio meo: ne in inuidiā meam in ali-
 os seuias. Et reuocat: signū receptui dat procli-
 uibus ad subitam mortē. Matura: subita. Tā-
 ti: ut pereant pro ipso. Nec deorat robur in en-
 ses: inerat pompeio magnanimitas & mortis cō-
 temptus & seruator eundi in praelia. Sed timuit:
 Ideo in confertissimos hostes se nō immisit: ne
 ipso pstrato reliquus periret exercitus. siue nos-
 luit in caesaris mori conspectu siue ne suam cor-
 neliam in tolerando dolore afficeret. Ne quic-
 q̄: quia omnino caput eius uisurus est. Vultus:
 forma. Fatisq̄: probatum est: Nam in cōiugis
 conspectu occisus est in aegypto. Tūc magnū:
 pompeius cum iam intra uallū hostes uersaretur
 equum nactus detractis insignibus impera-
 toris decumana porta se ex castris eiecit: protis-
 nusq̄: equo citato larissam contendit. Sonit-
 pes concitus: equus impulsus. Non pauentem
 tela tergo: nemo enim ipsum persequēbat. In
 gentesq̄: animos: A magnanimitate & constan-
 tia laus: quod rebus aduersis perturbatus nō fue-
 rit: & quod res latus tulerit moderate. Verē-
 dus: uenerandus. Romanis malis: publica cala-
 mitate. Non impare uultu: hoc est simili: eodē
 enim uultu quo fuit in prospera fortuna fuit & in
 aduersa. Idem de Socrate Cicero & plinius tra-
 dunt. Necte uidere superbū: Victoria in super-
 biam te non erexit.

OMNIBO. Multo: idest multorum sangui-
 ne: nam sicut mos est pars maior cum aduersa
 fortuna in se sauerit: uellet eandem fortunam
 omnibus esse: quam ipse sentit: sed non ita pom-
 peius. Nam salute potius ciuium Romanorum
 constituit discedere: ut iam se a pugnando Cae-
 sar abstineret & superstitibus parceret: imo sup-
 pliciter deos rogauit ut superstitēs reliquias ex-
 ercitus seruarent incolumes: & si Diis placeret:
 ut ipse cum omni sua stirpe potius periret. Mi-
 scere: idest confundere ut omnia una secum in-
 de uoluāt ruina. Ut latia post se: nam pompeius quanuis tantam cladem accepisset a diis: tamen non desti-
 tit quin oraret illos ut seruari eos superstitēs qui superant. Post se: scilicet uictum. Dignos uotis: tunc enim
 dii uotis digni sunt cum exaudiunt. Etiam nunc: scilicet accepta tanta clade. Solacia sui casus: idest reli-
 quiae ut exercitus superesset ne ad internecionem usque occiderentur. Parcite ait superi: scilicet gentibus &
 nationibus orbis terrarum & si me mori uultis nolite omnia prosternere: nam mori possum Roma incolu-
 miter. Stante: idest durante. Si plura iuuant: idest si non estis contenti morte mea: paratus sum & coniugē. & li-
 beros meos & stirpē omnē in exitū ducere: dūmodo ceteris parcatis. Tot pignora. i. signa dedimus. Fatis:
 idest fortuna. Meosq̄: uxorem & liberos. Orbe remoto. i. liberato a clade. Exiguā clades: quasi dicat
 sumus ingens clades: quod si plus etiam haberemus illud pro salute omnium exponeremus. Arma: idest
 armatos. Signa: uexilla & manipulos. Et reuocat: & cum uideret omnes paratos in tantam mortem tue

Ac se tam multo pereuntem sanguine uidit.
 Nec sicut mos est miseris trahere omnia secum
 Merfa iuuat: gentesq̄ suā miscere ruina.
 Ut latia post se uiuat pars maxima turbæ
 Sustinuit dignos etiam nūc credere uotis
 Cœlicolas: uouitq̄ sui solatia casus.
 Parcite ait superi cunctas prosternere gentes
 Stante potest mundo: romaq̄ supstite magn⁹
 Esse miser: si plura iuuant mea uulnera: cōiunx
 Est mihi: sunt nati dedimus tot pignora fati.
 Ciuili ne parum est bello si meq̄ meosq̄
 Obruis: exigue clades sumus orbe remoto:
 Oīa quid laceras quid perdere cūcta laboras:
 Iam nihil est fortuna meum: sic fatus & arma
 Signaq̄ & afflictas omni iam parte ceteruas
 Circuit: & reuocat matura in fata ruentes
 Seq̄ negat tanti: nec deorat robur in enses
 Ire duci: iuguloq̄ pati uel pectore lethum
 Sed timuit strato miles ne corpore magni
 Non fugeret supraq̄: ducem procūberet orbis
 Caesaris aut oculis uoluit subducere mortem
 Ne quicq̄ infelix: socero spectare uolenti
 Præstandū ē ubiq̄: caput: seu tu quoq̄: cōiūx
 Causa fugæ: uultusq̄: tui: fatiq̄: probatū est
 Te presente mori: tūc magnū concitus aufert
 A bello sonipes: non tergo tela pauentem
 Ingentesq̄: animos extrema in fata ferentem:
 Non gemitus: non fletus erat saluaq̄: uerēdus
 Maiestate dolor: qualem te magne decebat
 Romanis præstare malis: non impare uultu
 Aspicias æmathiam: nec te uidere superbum

re potius q̄ cedere hostibus rogauit: ut uiuere uellent: neq̄ se tanti esse: ut morentur omnes. Ne deerat:
 in enses: quia occurtebat illud: cur non se occidebat pompeius: potius q̄ in discrimen seruitutis uenire non de-
 fuit: inquit: magnanimitas pompeio: ut sibi ipsi mortem inferret. sed metuebat ne si id ageret: nemo deinde ui-
 uere uellet. non igitur causa sui: sed suorum se interimere noluit. Robur: magnanimitas. Ire in enses:
 idest moriturum tuere in hostes. Iuguloq̄: pati uel pectore: ut se iugularet: uel pectus transfigeret. Sed
 timuit ne causa sua deniq̄: milites omnes in mortem tuerent. Supraq̄: ducem: idest supra iacentis ducis. Aut
 uultu: alia causa fuit. uidelicet ne hac laticia Casarem afficeret: ut corpus suum occisum oculis Casaris obui-
 ceretur. Subducere: idest remouere corpus suum occisum ab oculis Casaris. Nequicquam infelix: quia
 ubiq̄: occubuerit Pompeius: Casar ipsum occisum uidebit: dum modo uidere noluerit: sicut caput eius ob-
 trūcatum a Rege Ptolemaeo uidit. Sed tu quoq̄: coniunx: alia causa accessit cur fugeret: uidelicet: ut uideret
 Corneliam uxorem. Vultus tui: quos tantum amabat scilicet fuerunt causa fugæ. Fatisq̄: ne. idest a fati-
 fata noluerunt: ut absente Cornelia Pompeius moreretur. Tum: postquam inde constituit discedere. Cō-
 citus: idest calcariibus stimulatus: ut in aliquas regiones se reciperet. Non tergo tela pauentem: magnanimitas
 tem Pompeii ostendit poeta. Inger: tesq̄: animos: q̄: sicut in rebus secundis: ita etiam in aduersis constanti
 animo semper fuerat. Extrema in fata: contra ultima pericula: & euentum fortunæ. Non gemitus: dolo-
 rem præ se non ferebat Pompeius: sed ita ut nihil a maiestate sua indignum faceret. Qualem: idest talis uul-
 tus illi erat: qualis conueniebat in pernicie reipū. Non in ipare: dissimili. Emathiam. i. cladem amathia.
 Necte uidere superbum: quotienscunq̄: rem bello prospere gessisti non elatus es: nec in aduersis ostendis
 animi tui inbecillitatem.

Prospera belloq̄: nec fractū aduersa uidebūt.
 Quāq̄: fuit lato per tres infida triumphos
 Tam misero fortuna minor: iam pondere fati
 Deposito securus abis: nūc tempora lata
 Respexisse uacat. spes nunq̄ implēda recessit.
 Quid fueris nūc scire licet: fuge praelia dira
 Actestare deos: nullum qui perstat in armis
 Iā tibi magne mori: ceu flebilis a phrica dānis
 Et ceu mūda nocēs: pharioq̄: a gurgite clades.
 Sic & thessalica post te pars maxima turbæ.
 Nō iam pompeii nomen populare per orbem:
 Nec studiū belli: sed par quod semp habemus
 Libertas & cesar erunt. terq̄: in da: fugato
 Ostendit moriens sibi se pugnasse senatus.

belli: non uoluntas pugnandi sed causa libertatis redimendæ & casaris opprimendi. Erunt par: erunt con-
 ceratores tractum a gladiatoribus quorum quidem si duos committimus unum par committere dicimur. si
 quatuor duo paria. Quod semper habemus: quod semper inter se pugnat & quatit opprimere mutuo.
 Inde: e thessalia. Sibi: pro recuperanda libertate.

OMNIBO. Infida fortuna: quia nunquam fidem seruat: sed quos antea placido uultu fouerit: eos deinde
 deserit. Per tres triumphos: quia triumphauit de Mithridate: de Sicilia: de Hispania. Iam pondere fati: nūc
 consolati pompeii ipsum cladem sane ingentem accepisse: sed tamen hac clade magno rerum pōdere: ac soli-
 tudine liberatum esse. Securus: sine cura. Pondere fati: idest deposito pondere imperii: quod in fortuna
 consistit. Nunc tempora lata: idest nunc tibi licet reminisci latorum temporum. Spes nunquam: iā enim
 sperare desinis. Quis fueris: nam ex aduersis lata melius cognoscuntur. Testare: idest fac deos testes.
 Nullum qui perstat in armis: nam si quis in bello perseuerare uoluerit: illum crede non tua causa mori: sed
 sponte sua. Perstat: perseueret. Ceu flebilis a phrica: quemadmodum munda fuit tibi. Cn. Pompeius ma-
 gni Pompeii filius bellum gessit in Hispania contra Casarem sicut & Alexandria ubi Ca. bellum gessit con-
 tra Ptolemaum: sicut Africa ubi bellum gessit Cato regi iuba: contunctus aduersus Casarem hac bella non
 fuerunt causa ut tuum nomen defenderetur. Ordo est. Sic pars maxima thessalica: turbæ. Post te: idest
 fortunam tuam. Ceu: quemadmodum pugnatum est in Africa ad mundam: in Alexandria: in Aegy-
 pto non pugnarunt te iubente: ita etiam nunc post hanc cladem in thessalia: non tibi: sed sibiipsis dimica-
 uerunt: non enim auctor fuisti harum eadum: quod tibi magnam consolationem afferre potest. Ceu
 munda: Apud quam uictus fuit. Cn. Pompeius q̄q̄ magno discrimine Casar fuerit. Pharioq̄: idest in

Munda

Pharus

ægypto ubi etiam bellum gessit contra ptolemæum. Ibi enim aliquot ciues ro. perire & parum absult: quin etiam Cæ. uinceretur: & a rege Ptolemæo occideretur. Nomen populare: id est non erat causa nomen tuū o Pōpe. cui fauebāt ciues: ut bellū amplius gereret. Studiū belli. s. ut causa tua studeāt pugnare. Sed par. sed duo erūt semp. q. Romæ iperēt: uidelicet libertas: & Cæ. respicit ad illud q. post q. Cæ. repu. occupauit: sp. de in de libertas oppressa fuit: & Cæ. oia tenuit: duo igit habebimus. s. libertate: ut se i. pristina formā restituat: Cæ. ut in peritū obtineat. Sibi: ad utilitatē suam.

SVLPI. Non ne iuuat: cōsolatur fugientem poeta asserēs melius fuisse uinci q. uincere. Per spectasse: ad finem uidisse cladem. Cateruas: strages hominum. Spumantes cede: cruore plenas. Et foci miserere tui: & non irascere sed potius miserere casaris qui fuit tanti mali cā Nam ut ait boetius sicuti corporum langor ita uiositas quadam ē quasi morbus animorum: cū egros corpore minime dignos odio sed potius miseratione iudicemus: multo magis non insequendi sed miserandi sunt quorum mentes omni languore atrocior urget improbitas. Pectore: conscientia. Istitis campis: hoc est tanta cede.

Quicquid: omnem calamitatem & mortem quam passurus es: a quo animo fera inq. & te pmitte diis: qui te diu in felicitate conseruauerunt: es quippe minus infelix uictus q. si uicisses. Solus: nō a multis comitatus. Crede: da i. manus deorum. Tyrāno phario: Ptolemæo cuius iussu obruncabere. Longo: quo diu usus fuisti.

Vincere peius erat: Quia infeliciores sunt qui faciunt q. qui patiuntur iniuriam & odiosum est & immanissimum tanta ciuium clade uicisse.

Lamenta: lamentationes fieri. Remitte: res prime prohibe. Mala: aduersitatem quam dii pro meliori euentu tibi dederūt. Reges: ut ptolemæum. Regna donata: ut Ptolemæo Tyrāni Pharnaci Ariobarzani & Iuba. cui libyam dedit. Elige terras: nam quocunq. iueris omnino es periturus. Vidit prima: Pompeius primum Larissæ: appulit nec tibi cōstitit. Sed eadem celeritate ex fuga paucos nocturno itinere non intermisso comitatu equitum triginta ad mare peruenit. Larissæ thessalia: oppidum est.

Nec uictum fatis: constantiam seruans. Ceu lato: tanq. uictori. Vires: potentiam in armis. Munera: officia auxilia dona q. offerūt. Tempa domos: asyntheton est. Multum superest: magna p. gloria: tuæ adhuc stat & ideo hite ueneratur. Te solo minor: erat etiam nūc pompeius omnium maximus sed se ipso minor: id est inferior animo q. esset gloria & potentia sua in fata: in bella & in mortem. Victo: me ipso. Victori prestare fidem: sitis fidi casari. Cumulo cædis: congerie cadauerum. Vadis per uiscera: calcas cadauera & adhuc plures interficis. Donat tibi populos: qm. p. sua sit ut casari obedirēt. Auehit inde pōpeiu sonipes: id est uectus equo larissæ discessit.

OMNIBO. Non ne iuuat: o Pom. si consideras quantum sceleris & impietatis in campis philippicis perpetratum est nōne maximam ex eo uoluptatem capis q. inde te subtraxeris. q. d. capere debes. Cateruas: scilicet casarū & stragem militum. Et foci miserere tui. & cum uideas tot uulnera tot monstrā scelerum quæ gesta sunt in ea pugna thessalia: ubi filii cum parentibus parētes cum filiis: fratres cum fratribus occisi sunt miserere Casaris: qui harum rerum causa & auctor extiterit: ac si. d. tu feliciores Casare. Quo pectore: id est animo romam ingredietur. Factus campis feliciores istis: id est cuius causa tot cædes ciuium Romanorum: perpetratae sunt. Quicquid in ignotis solus: Nunc alias quoq. rationes subiungit cur melior sit Pompe. conditio. Quicquid in ignotis: id est cætera omnia quæ perpessus fuisti postquam a pugna pharsalica discessisti: attribuenda sunt furori deorum: nam etiam si exlaueris: & si etiam a rege Ptolemæo obruncatus fueris: hæc omnia signa fuerunt fauoris deorum: nam te potius mori uoluerunt: q. tyrannidem exercere: in qua postea Casar cōstitutus fuit nec diu p. m. sit & bonis oibus odio fuit. Crede deis. i. attribue fauori deorum: q. q. d. pati exul. q. pene destitutus fuit ab oibus. Regiōibus ignotis solus: ut cū uenit Mytilenē prius: deinde super ignota maria: n. secūdū imperatoriam dignitatem nauigans: sed paucis comitibus atq. ministris. Quicquid sub phario ty. id est sub Ptolemæo rege ægypti: cuius iussu postea obruncatus est. Longo crede: id est committe

Nōne iuuat pulsum bellis cessisse: nec istud Perspectasse nefas: spumantes cede cateruas Respice: turbatos incursum sanguinis amnes Et foci miserere tui: quo pectore romam Intrabit: factus campis feliciores istis.

Quicquid in ignotis solus regionibus exul Quicquid sub phario positus patiere tyrāno Crede deis: longo fatorum crede fauori.

Vincere peius erat: prohibe lamenta sonare Flere ueta populos: lachryas luctusq. remitte. Tam mala pōpeiu q. prospera mundus adoret.

Aspice securus uultu nō supplice reges Aspice possessas urbes donataq. regna Aegyptū libyamq. & terras elige morti.

Vidit prima tuæ testis larissæ ruinae Nobile nec uictum fatis caput. omnibus illa Ciuibus effudit totas per mœnia uires

Obuia ceu lato. promittunt munera flentes Pādūt templa domos socios se cladib. optāt: Scilicet imenso superest ex nomine multum:

Teq. minor solo: cunctas impellere gentes Rursus in arma potes rursusq. in fata redire: Sed quid opus uicto populis aut urbibus iqt.

Victori præstare fidem: tu casar in alto Cedis adhuc cumulo patrię per uiscera uadis At tibi iam populos donat gener: auehit inde Pōpeiu sonipes: gemit lachrimaq. sequuntur:

diis qui tibi perpetuo affuerūt. Peius erat: Scilicet q. mori. Lamenta sonare: nō i. permittere iqt. ut tristes mœstiq. sint oēs & clamorem emittāt: quasi te miserū esse ostendant. Tam mala. Nam hæc res aduersæ sunt: Sed instar felicitatis si consideres q. deterior fuerit uictoris conditio. Securus: sine cura: nihil enim est quod amittere possis. Vrbes: quæ sub tua ditione fuerunt. Donataq. regna: id est quæ donasti Ariobarzani: Tyrāni: Pharnaci: & cæteris regibus. Terras: elige regionem ubi uitam tuam finias: nam in potestate tua est ubi mori uelis. Vidit prima tuæ: post consolationem redit ad iter pom. describens qua uectus est equo.

Larissæ: ciuitas est thessalia. uiderunt inquit te larissæ ingredientem mœnia tua dignitate seruata. Ciuibus: omnes ciues obuiam tibi e larissæ prodierunt: nam superatus Pom. mutata ueste (ut ostendit Appianus) conscendit equū quattuorq. ex amicis eū comitantibus: nullo in loco cursum intermisit: quod exorta luce larissam tandem uenit. Ceu lato: & ita tibi occurrerunt: ac si uictor fuisses: & flentes omnia sua tibi promittebant q. q. d. sub sua potestate esset: id tuum esse affirmantes. Lato. i. tanq. uictori. Munera: quecunq. uelis officia. In fata redire: id est rursus experiri fortunam potes. Sed quid opus uicto: nunc dicit quid respōderit pom. ut a diuit omnes paratos facere quicquid uoluerit: dicit enim ipsos laudauisse & commendasse uoluntatem eorum sed tamen nil his pollicitationibus motus est: & ea potius uictori sua sit ut facerent. Inquit: scilicet pompeius.

Tu Casar: adhuc es inter stragem casarum: & reliquias pugna perficis: cum pompe. in potestate tibi res gna dimittat: & eos qui parati erant ipsi obedire: tibeat tibi officiu p. stare: nō sibi. In alto cumulo: in alta strage. Per uiscera patriæ: id est ciuium tuorum. Populos donat: id est sponte terrarum omnium dominum facit. Inde: a larissæ.

Plurimaq. in sauos populi conuitia diuos: Nūc tibi magne fides quæ sit uera fauoris Cōtigit: ac fructus: felix se nescit amari. Casar ut hesperio uidit satis arua natare Sanguine: parcendū ferro manibusq. suorū Iam ratus: ut uiles animas perituraq. frustra Agmina permisit uitæ: sed castra fugatos Ne reuocent: pellatq. quies nocturna paucre Protinus hostili statuit succedere uallo. Dum fortuna calet: dum cōficit omnia terror Nō ueritus graue ne fessis haud Marte subactis Hoc foret iperū: nō magno hortamine miles In prædam ducendus erat. uictoria nobis Plena uiri dixit: superest pro sanguine merces Quā mōstrare meū ē: neq. enī donare uocabo Qd sibi quisq. dabit: cū cunctis eni plæna metallis Castra patēt: raptū hesperis e gentibus aurū Hic iacet: eo asq. premunt tentoria gazas. Tot regū fortuna simul magniq. coacta Expectat dominos: propera precedere miles Quos sequeris: quascunq. tuas pharsalia fecit

SVLPI. Conuitia populi: maledicta hominum incusantium deos. Nunc tibi: Profecto inquit nunc tui fructū fauoris & fidei percepisti q. ex populorum lachrymis quā u. amareris intellexisti. Felix se nescit amari: parcemia est. Felices: quia fidei amicorum non experiuntur quantum & a quibus amantur nō intelligunt. Nam ut ille inquit Amicus certus in incerta recernitur.

Casar ut hesperio: Paria iā uictoria Casar misso præconio ut ciuibus parceret: neglextisq. barbaris qui supererant milites ad castra diripiēda horatus est q. ut est in Casaris cōmētariis a militibus contendit: ne in præda occupati reliqui negotii gerendi facultatem dimitterent. Hesperio: italorum. Parcendum: abstinentium. Manibus: quæ cedendo defessa erant. Viles: ignobiles & quæ nocere non possent. Permisit: uitæ seruauit. Castra: pōpeiu. Pauorem: pompeianorum. Protinus succedere: statim ingredi pōpeiu castra. Conficit omnia: sola enim trepidatione hostium reliquam uictoriā consequēbāt.

Hoc imperium: hic iussus ut castra diriperent. Fessis: militibus suis. Haud subactis: nō uictis Merces: præda premium. Pro sanguine: pro cedibus factis. Meum est: mei officii. Dabit sibi: assumet acquirat. Metallis: auro argento electro. Hesperis: hispanis quibus p. suit & quos uicit pōpeius. Gazas: diuitias. Fortuna simul coacta: diuitia simul congesta. Dominos: uos ipsos. Propera precedere: festina præoccupare castra. Fecit tuas: fecit tui Iuris.

OMNIBO. Plurimaq. in sauos: Quia populi deos tanquam crudeles uocabant: q. uictoriam cas. dedissent. Nunc tibi magne uides: id est cognoscis qui nam sint ueri amici nam in felicitate uera amicitia non dignoscit. Felix se nescit amari: id est nemo uerā amicitia in felicitate cognoscere potest: Syncera enim fidei amici in aduersis cognoscunt. Quæ sit: pro acq. sit. Casar ut hesperio: nunc redit Ad Casarē qui postquā uidit iam eos casos esse qui uictoriam impedire poterant: uidelicet senatores & principes: iussit militibus suis: ut multitudini parcerent. Agmina: id est exercitus reliquias. Parcendum ferro: iam abstinentium esse a pugna: & esse parcendum manibus suorū qui fatigati erant diuturna pugna. Viles animas: in quibus nullum momentum uictoriæ consisteret. Sed castra fugatos ne reuo. Sed metuens Casar: ne se in castra fugati recipere nocte: iussit equitibus: ut sine mora castra Pom. irrumpere. Pellatq. quies nocturna pauorem: ne interposita nocte uicti sperare incipiant. Fortuna: scilicet secunda. Calet: seruet. Dum conficit omnia terror: Quia terrore ipso percussis hostes fugiebāt Ne fessis: Reddit rationem quare nō timuit: ne fatigati milites hoc imperium grauer subirent quia sciebat hoc libet eē facturos: quia istis castra hostiū diripiēda permisit: nō opus igit erat hortamine. Victoria nobis. i. iā sumus uictores: sed reliquum est: ut finia uictoria gratis: Et castra hostiū irrūpatis. Plena: itegra. Superest pro sanguine merces: Nunc nihil restat uobis: nisi ut premium uictoriæ capiat. Meum est: id est ad me

perinet monstrare mercedem: uestrum autem est accipere. Neq; enim: holo hoc in muneris loco ponere: sed sibi quisq; diripiat quaecunq; placuerint. Donare: id est hoc donum esse cunctis metallis: id est onni aere auro & argento. Raptumq; hesperis: id est omne aurum quod deuictis gentibus in hesperia tulerat Pompeius hoc est aurum hispanarum gentium. Premunt: id est claudunt: nam in tentoris Pompeii orientales diuitia posita sunt & occidentales: nam in hispania Scitorum debellauit: & inde magnas diuitias adduxit. Eoas gazas: nam populos orientales deuicit: q; sub imperio Tigranis: & Mithridatis fuerant. Tot regu fortuna: currite inq; in hostes quos fudistis: ut anteueniatis eos: & in potestate uestra raptum aurum atq; argenti iure belli omne diripiatis. Fortuna: diuitia. Tot regu. i. quos Pompeius deuicit. Expectat dominos. i. uos o comilitones. Pharsalia. i. uictoria pharsalica.

Auaritia

SVLPI. Antentes: furentes. Auriq; cupidine: auaritia quae est habendi cupidus. siue inuerosa appetitio alieni ut ait ad herennium Ciceron. Sustineat. retinere possit. Petentes: caesaria nos. Praetium belli: praedam. Scire uolunt quanta fuerint mercede nocentes: festinant perspicere quid ex suis sceleribus consequatur. Massa congesta: in sumptus bellorum: argenti & auri congesti conflatiq; in militum ornamenta. Spoliato mundo: nam ex omnibus ciuitatibus fuerat illuc aduectum. Non implerunt mentes: non satissuerunt auaritiam caesarianorum. Iber: in hispania & in scythia etiam populi. Tagus: hispaniae fluiuis trahens arenas aureas. Arimaspus: Scythiae populus quae erat cum gryphis gemmas & aurum custodientibus de qua re diximus libro tectio.

Iber
Arimas
pus

Vt: quauis. Scelus hoc tantam cedem & immanitatem. Venisse paruo: uenditum fuisse nimum praetio cui speraret pro summo romam diripere. Victor: miles. Desponderit: promiserit. Spe: propter spem. Promiserit omnia: dixerit se facturum omnia scelera. Decipitur: quia maiora sperabat quam maxima sit consecutus. Plabes: impia: caesariani. Cespitio patricio: in tentoriis & terra in qua nobiles romani dormiuere. Infandus: non nominandus. Vacuum regibus: in quo reges iacuerunt. Toris patentium: lectulis patrum quos filii parricide peremerunt. Vesana quies: inquietus somnus. Somniq; furere: somnia furiosa. Versant in pectore: somniant. Inuigilat cunctis saeuu scelus: Scelerum conscientia uexantur: etiam dum dormiunt.

Absente capulo: cum non habeant enses & sint inermes. Inspirasse: inspirando emisisse. Insectum manibus: maculatum umbris. Noctem superam: tenebras nocturnas nostri caeli plenae fuisse terramentis: & malorum demonum & furiarum occurribus. Exigit a meritis: meriti to dant de crudeli uictoria poenas.

OMNIBO. Sic milite iusto: ostendit nullam maiorem militibus adhortationem fieri posse: quam ut castra ipsi diripienda permitteret: ergo nullo metu nullo periculo retineri poterunt quoniam amentes auriq; cupidine caeci ferrentur per strata caesarum corpora. Sic: uidelicet permittendo castra diripi. Cacos: inconsideratos. Quae fossa quae agger: quasi dicat nulla munitione tam uallata esse potest: quae arcere possit premia uictoriae petentes. Quanta fuerint mercede nocentes. i. quanta mercede commiserint parricidia. Massa: Auri & argenti: Spoliato mundo: id est ex omni parte orbis debellati. In sumptus bellorum: quod aurum secum attulerant: ut possent stipendia militibus soluere. Non impleuit: non satiauit. Quicquid fodit iber: Ordo est: tamquam putabunt milites caes. hoc scelus uenisse paruo. Vt: per quauis rapiat quicquid. Iber: populus hispaniae: quae tota abundat metallis: plumbi: ferri: aeri: argenti: auri: Auctore plii. Tagus: fluiuis hispaniae: aureas trahens arenas. Extulit: scilicet euomendo aureas arenas. Arimaspus: est populus scythiae: unoculus: apud quem gryphes aurum & smaragdos effodiunt & arimaspi continue dimicant aduersus eos ut aurum rapiat: supra. Auroq; ligatas substringens arimaspe comas. Venisse: uenditum esse. Cum spe Romanae praedae: quae ita eos sperare iusserat: si praedae uicissent: ut urbem Romam diripiendam permitteret. Decipi: ideo niles uideat decipi cum Romam per miserit: nunc castrorum tantum modo diuitias diripiendas obiecerit. Capit impia plabes: cum indignatione dicit: gregarios milites occupasse cubilia senatorum. Cespitio patricio: Vbi antea patricii uiri requieuerant. Pre-

Auictis rapiantur opes. nec plura locutus
Impulit amentes auriq; cupidine cacos
Ire super gladios supraq; cadauera patrum.
Et caesos calcare duces: quae fossa quis agger
Sustineat: pretium belli scelerumq; petentes:
Scire uolunt quanta fuerint mercede nocentes.
Inuenere quidem spoliato plurima mundo
Bellorum in sumptus congeste pondera massa
Sed non implerunt cupientes omnia mentes.
Quicquid fodit iber: quicquid tagus expulit auri
Quodq; legit diues summis arimaspus arenis
Ut rapiant: paruo scelus hoc uenisse putabit
Cum sibi tarpeias uictor desponderit arces
Cum spe romanae promiserit omnia praedae:
Decipitur quod castra rapit: capit impia plabes
Cespitio patricio somnos: uacuumq; cubile
Regibus: infandus miles premit: inq; parentum
Inq; toris fratrum posuerunt membra nocentes:
Quos agitat uesana quies somniq; furentes
Thessalicam miseri uersant in pectore pugna.
Inuigilat cunctis saeuu scelus: armaq; tota
Mente agitatur: capuloq; manibus absente mouetur.
Ingemuisse putem campos terramq; nocentem
Inspirasse animas: insectumq; aera totum
Manibus: & superam stygia formidine noctem.
Exigit a meritis tristes uictoria poenas

mit. s. corpore suo. Vacuum: regibus occisis. Inq; parentum: filii etiam in cubilibus parentum: parentes filiorum & fratres fratrum iacuerunt: quos anxia in pugna occiderat. Quos agitat: Hi soli inq; uidebant scelera quae perpetrauerat. Somniq; furentes: Eumenides etiam dormientibus obuersabantur: ut quietem illam plenam turbationis agerent. Vesana: plena infania. Agitat: turbat. Inuigilat saeuu scelus. Obuersatur ante oculos eorum. Agitant: id est cogitant arma. Capuloq; manus: & dormientium manus mouebant: tamquam pugnantium. Capulo: ense. pars pro toto. Putas: id est putare quisq; posset. Inspirasse: emisisse. Superam: id est noctem quae in hemispherio nostro est. Stygia formidine: id est stygiis umbris. Exigit a meritis: haec causa erat quod uictoria ipsa poenas sumebat a uictoribus: nam quae ipsa fuerat: ideo agitabat furis. A meritis. i. qui poenas meruerant occidendo: alii patres: alii fratres.

Sibilaq; & flamas infert sopor: umbra perrepti
Ciuis adest. sua queneq; premit terroris imago.
Ille senum uultus iuuenum uidet ille figuras
Hunc agitant totis fraterna cadauera somnis
Pectore in hoc pater est: oes in caesare manes.
Haud alios nondum scythica purgatus in ara
Eumenidum uidit uultus pelopeius horestes
Nec magis attonitos animi sensere tumultus
Quum fureret ptheus aut quum descisset agave.
Hunc omnes gladii quos aut pharsalia uidit
Aut ultrix uisura dies stringente senatu
Illa nocte premunt: huc infera monstra flagellant
Heu quantum poenae misero mens conscia donat.
Quod stygia quod manes infestaque tartara somnis
Pompeio uiuente uidet: tamen omnia passo
Postquam clara dies pharsalica damna rexit
Nulla loci facies reuocat feralibus aruis
Harentes oculos: cernit propulsa cruore
Flumina: & excelsos cumulis equantia colles
Corpora: depressos in tabem spectat aceruos
Et magni numerat populos: epulisq; paratur
Ille locus uultus ex quo faciesq; iacentum
Agnoscat: iuuat amathiam non cernere terram.

te. Terra: quae erat cadaueribus tecta.

OMNIBO. Sibila: eumenidum murniura. Flamas: scilicet ipsarum eumenidum: quae inferre uidebantur faces cum sibilis. Umbra: id est anima ciuis quem occiderat ante oculos errabat eorum. Sua queneq; premit: unicuique imago terroris ante oculos uagabatur. Ille senum: sicut occiderat: alii senes: alii iuuenes ita in oculis erant dormientium. Totis somnis: Tota nocte. Omnes in caesare manes: Vt pote in auctore re malorum omnium. Haud alios: per similitudinem ostendit quomodo tota nocte agitati sunt dormientes milites: non aliter inquit: quam cum furorem bacchus in aliquem immittit: aut horestes cum occisa matre in infaniam uersus est. Nam pentheus postquam a suis matribus Bacchi sacrificia relegauit: misit satellites suos: ut illum abigerent: qui cum non redirent: ipse profectus est. Tunc furorem Agave matri: & Authonae materterae immisit Bacchus: ut crederent: ipsum pentheum esse aprum: aut uilulum: & insecuta: thyris tandem eum occiderunt. Mater uero eius Agave per mediam turbam ouans filii caput gestabat. Nondum purgatur in ara. Quia ad aram uenerat Diana: ubi tandem purgatus est in taurica regione scythiae: cuius anastes erat soror iphigenia: quae imolata fuerat Diana: cuius locum Diana ceruam subiecerat. Horestes pelopeius: id est originem a pelope ducens: nam pelops genuit aetrum thestem & philistenum patrem: agamemnonis & menelai ex agamemnone natus est horestes. Sensere: a libero patre. Cum fureret pentheus: scilicet contra deum: & eum a sinibus suis abigeret. Aut ultrix uisura dies: gladii illi oberrabant oculis ipsius Caesaris: quos deinde passus est in senatu cum occisus est: & cossis tribus & uiginti uulneribus. Stringente senatu. i. coniuratione Bruti. Heu quantum poenae: Supius rone attulit cum elade illa aegori. aio ferre debebat poepeius: nunc autem casus affert cur: miserior sit Caesar: cum in mentem uenerit: cum tantorum malorum causa auctor extiterit. Heu: commiseratus est iteritio. Misero. i. Caesar. Mens conscia: scilicet tota damnorum scelerum & caedum: quas paulo ante milites perpetrauerant ipso conitante. Donat: affert. Stygia. i. inferos: nam quo postea descensus erat. Manes: scilicet Caesarum: animas

SVLPI. Sibilaq; & flamas infert sopor: offeruntur eis furiae cum facibus & sibilantibus comis uipereis quales parricidis occurrunt. Adest: occurrit mentibus. Sua imago: scelus quod fecerat. Ille: aliquis distributio est. Totis somnis: quos ad dormit. Omnes in caesare manes: Caesar uero omnium imagines scelerum occurabant.

Horestes: Agamemnonis filius & pelopis pnestos matre occisa a furis agitabatur. Sed quum apud Tauricam regionem uenisset: ibi quibusdam sacris ab Iphygenia sorore purificatus in bonam rediit mentem. Tumultus attonitos: perturbationes infanas. Pentheus: bacchi contempitor ira numinis in furore uersus est ut diximus supra. Agauen: pthei matrem quae furore comata filium aprum esse existimans ipsum dilacerauit. Descisset: a recta mente discessisset hoc est insanisset. Hunc: caesarem. Dies ultrix: quum ipse occidit in senatu. Senatu stringente: immittentibus senatoribus coniuratis qui eum sunt occisuri. Monstra flagellant: furiae uerberant. Mens conscia: dira conscientia. Quantum poenae: imperfecto multum. Stygia: infernum. Viuente poepeio: nam eo mortuo maioribus terribulamentis uexabit. Tamen omnia passo: sed cum fuerit ita nocte uexatus mane occisorem est spectaculo delectatus. crudelitatis igitur accusatur. Retexit: manifestauit & aperuit cedem. Nulla facies: nullus deformis aspectus. Oculos: caesaris. Harentes: affixos. Propulsa: impulsu & aucta. Cumulis: congerie sua. Depressos in tabem: merfos in faniem. Numerat: tamquam numero prospicit. Epulisq; paratur: Illic inquit discubuit unde posset perreptos prospicere & agnosce

Horestes

Pentheus

Agave

quæ dormienti obseruabantur. Pōpeio uolente. id enim erat quod caesarē dolore maiori afficeret. Omnia passo: Quauis tota nocte p̄pessus esset Caesar mala oia prædicta: magna aī p̄urbatione cogitatio quæ ipse mala perpetrauerat: tamen cū lux facta esset præ laticia oculos a pharsalia remouere non poterat: q̄ aduersarios prostratos uideret. Retexit: aperuit. Nulla loci facies: Quātilibet execrabilis eēt deformitas loci: multitudine caesorū: tamē oculos a thessalia nō reuocabat. Reuocat: remouet. Feralibus: ubi feralia scelera cōmissa fuerūt. Cernit pro: cruore: Vidit flumina multitudine cædiū inflata: quia tātus erat caesorum cruor effusus: ut ipsa etiā flumina crescerent. Excelsos colles: uidet etiam stragem & struem corporū adeo sublimem: Ut comparari posset montibus. Sidentes: positos. Et magni numerat p. & numerādo latabat. Epulisq̄ paratur ille locus: ut quasi spectaculū ante oculos haberet caesorū militū: dum epularetur. Vultus faciesq̄: Aliquid inter se differūt: nam facies proprie est naturalis cuiusq̄ habitus: Vultus autem est qui pro uoluntate mutatur & fingitur. Iuuat: scilicet Caesare. Nō cernere terram: q̄ operta esset strage caesorū. Caesar autē cū caesa cadauera perlustraret: serē hęc dixisse grace. Hoc uoluerūt huc me necessitatis adduxerūt: ut. C. Caesar maximus cōfectis bellis: si exercitus dimissem cōdēnatus utiq̄ fore. Plutar.

SVLPI. Lustrare: circūspicere. Sub clade: sub cadaueribus. Cernit fortunā superosq̄ suos: agnoscit felicitatē & deos propitios. Scelerū spectacula perdat: nō fruatur uoluptate spectādi. Inuidet miseris: nō cōburit non sepelit & est uetus uerbi cōstructio cuius meminit Diomedes. Ingerit amathiam: hypallage id est inmittit aerē pestiferū in amathiam: qui ex cadauerum corruptiōe inficiebat. Nō illū: Nō est iqt̄ motus exemplo hannibalis qui q̄q̄ seuissimus Pauli tamen amilit corpus & M. Marcelli honorificē tissime sepeliuit ut Liuius & Silius tradunt. Humator penus: hannibal sepultor. Cōsulis: Pauli amiliti q̄ cecidit in pugna cānēsi. Cāna: uicus in apulia. Succēse: coruscātes pyra. Lampade libyca: igne hannibalis africanī. Hominū ritus: humanitatē sepeliēdi nā nō sepelire serū est & imane. Meminit eē ciues suos: quos maiori odio habebat q̄ hannibal hostes. Non singula busta: nō ut cuiq̄ suū rogū cōstituas Sed unū in gētem omnibus. Discretos: sepatos. Interpositis: sed cōtinuis. Aut generi: aut si uis pōpeitū maiori dolore afficere cōgestas thessalia siluas i cende ut flāmas ex equore possit aspicere. Robore cætheo: lignis cæthæ montis. Nil agis hac ira: Vane crudelitatis improbatio: quia nihil odiis proficiat. Tabes: corruptio. Soluat: in terrā uertat. An rogus: an ignis in cinerē. Placido natura receptat cūcta sinu: omnia enim quæ natura cōposuit in sua elementa dissoluit. Finem sui: dissolutionem. Sibi: naturā. Vret quā terris: Vret qm̄ omnia elemēta uno igne ardebunt Idq̄ ea pythagora: senētia dixit: qui apud Ouidium ait: Esse quoq̄ i fatis reminiscit̄ affore tellus. Quo mare quo tellus correptaq̄ regia cœli Ardeat. Plasto quoq̄ in Tymeō. & Cicero in natura deorū docet Certa temporum reuolūtōe ex incremento contrariorū elementorū & incendia & diluua fieri. Cōmunis rogus: generale incendiū. Quocunq̄ tuā: Quo iuerit anima tua uadit nūc hog: qbus uerbis idicat eum non deū esse ut uulgo putabatur. In auras: ad spiritum retulit q̄ deos repetit.

OMNIBO. Sub clade. i. latētes sub cæde: nā cladē pro cæde posuit. Fortunam: scilicet suā secundā. Superosq̄ suos: id est propitios: nam ex eo q̄ tantam cladem ipse cum militibus suis perpetrauerat: intelligebat deos sibi propitios esse. Ac ne leta. f. Et tantam ex eadē laticiam capiebat: q̄ nec caesorū quidē corpora sepeliri permittebat ut diutius oculos pasceret. Miseris: scilicet occisis. Inuidet igne rogi: Notanda est hęc constructio: inuideo tibi hac re: quæ rarissima est: & nusquam memini legere: nisi apud Lucanum: nam uisatum est inuideo tibi hanc rem. Cœloq̄ nocenti: id est infecto: nam tum demum nocēs est cœlum cum infectus est aer. Non illum pœnus: Immanior inquit est & crudelior Caesar q̄ hannibal: nam nostris consulis sepulturam non negauit: quod nunc ciuibus suis non fecit. Humator: sepultor. Consul: uel pauli amiliti apud Cannas trucidati: cuius corpus diu quaesitum: quantum in ipso fuit sepultura: mandauit.

Aut certe Marcum Marcellum consulem dicit: qui dux in brutiis: dum audius pœnorum conatus iuestigaret. dum consilia sperneret: occisus est: cuius corpus legitimo iure Hannibal extulit & punico sagulo: & corona etiam donatum laurea rogo superimpofuit. Lampade: quia omnia corpora Romanorum caesa apud canna: secundum Liuium: quæ quinquaginta milia fuisse dicuntur: iussit comburi: & sepultura: omnia man-

Et lustrare oculis campos sub clade latentes.

Fortunā superosq̄ suos in sanguine cernit

Ac ne læta furēs scelerū spectacula perdat

Inuidet igne rogi miseris: cœloq̄ nocēti

Ingerit emathia: nō illū pœnus humator

Cōsulis: & libyca succensē lampade canne

Compellūt: hominū ritus ut seruet in hostes:

Sed meminit nōdum satiata cedibus ira

Ciues esse suos: petimus non singula busta

Discretosq̄ rogos: unū da gētibus ignem:

Nō interpositis urantur corpora flammis

Aut generi si pœna iuuat: nemus extrue pindi:

Erige cōgestas cætheo robore siluas:

Thessalicā ut uideat pōpeius ab equorū flāmā.

Nil agis hac ira tabes ne cadauera soluat

An rogus haud refert: placido natura receptat

Cūcta sinu: finēq̄ sui sibi corpora debent.

Hos caesar populos si nūc nō ufferit ignis

Vret cū terri s uret cū gurgite ponti.

Cōmunis mūdo superest rogus ossibus astra

Misturus: quocūq̄ tuam fortuna uocabit.

Hęc quoq̄ eunt animæ: nō altius ibis in auras:

dri. Ritus: id est mores: nam mos est nō inuidere sepulturam hosti. Sed meminit nondum: Bis intelligitur nō dū: quia nō dū expleta erat ira Ca: ideo oblitus erat ciues suos esse. Petimus non singula busta: sub persona sui inducit loqui eos qui caesi fuerant: & sepultura prohibiti: quasi ipsi ita loquant̄: nō est magnū quod petimus o Ca: nam si id peteremus: ut singuli singulo rogo comburerent: fortasse laboriosius tibi uideret. At uero ut omnī nostrū corpora uno rogo extructo comburant̄: petimus. Bustum dicit̄ quasi combustū: & p̄prie dicit̄ cadauer eū est combustū. Discretos: separatos. Gentibus. f. occisis. Nō interpositis. i. separatis: sed i unū comburant. Aut generi si pœ. iu. aut si facis hoc ut maiorem dolore Pōpeio cōmoucas: lube omnes caesos i excelsū cacumen pindi. aut cæthæ montis efferris: & ibi oēs comburi: ut ex ipso mari p̄ quod nauigat Pō. flāmā uideri possit: hoc enim pacto Pōpeii dolore augebis. Extrue. f. in unam cōgerit. Pindi: mōtis thessalia: per montes cōtinēt ad meridiē uero dolopas. Nil agis hac ira: quod iratus nolis caesos sepeliri. nam si rogus unus humano labore structus nō comburet eos: certe extrema illa flāmā quas ois mundus igne peribit comburent: & te inuito. Tabes an rogus. h. refert: & nihil refert: an sua ipsorū cadauera corruptione soluant̄: an di mittantur solui in cineres. Placido natura receptat cūcta sinu: naturale est ut q̄qd nascit̄ etiam soluat̄: & omne cōpositū in sua principia perueniat. Hos caesar populos: si nō nūc: certe tūc comburentur cum ignis oia corripit in extremo die. Vret. f. ignis. Nā etiā philosophi uolūt naturali quadā rōne fore ut ois mūdus igne scaturit: sicut Cice. dicit. Astra. quia ignis ille terrena omnia & caelestia cōsumet. Quocūq̄: ad quacūq̄ exitum ueniat aia tua: memēto etiam hog: aias uenturas. nā & tu moriturus es. Nō altius ibis: tamen si assertores dicitur sint animā tuā in cœlū ascendisse: & cōuersā eē in sydyus caeleste: ut Virg. Ecce dionei p̄cessit caesaris astra. Altius: q̄ horum animæ.

Nō meliore loco stygia sub nocte iacebis.

Libera fortuna mors est: capit omnia tellus

Quæ genuit: cœlo tegitur qui nō habet urnā.

Tum cui dant pœnas inhumato funere gētes:

Quid fugis hęc cladē: qd̄ olētes deseris agros:

Has trahē caesar aquas: hoc si potes uter cœlo.

Sed tibi tabentes populi pharsalia rura

Eripiunt: camposq̄ tenēt uictore fugato.

Nec solum hæmonii funesta ad pabula belli

Bistonii uenere lupi. tabemq̄ cruentæ

Cedis odorati pholoen liquere leones.

Tunc urfi latebras: obsceni tecta domosq̄

Deseruere canes: & quicquid nare sagaci

Aera nō sanū motumq̄ cadauere sensit.

Iamq̄ diu uolucres ciuilia castra secutæ

Cōueniūt: uos quæ nilo mutare soletis

Threicias hyemes ad mollem serius austrū

Istis aues: nūquam tanto se uulture cœlum

Libera fortuna mors est: nō. n. mors fortuna: subis eēt: sed quacūq̄ ipsa uoluerit: faciet. Capit oia tellus: nā exterra omnia nascuntur: & in terrā redeunt. Cœlo tegit̄: nā cœlū est sepultura omnīū. Urnam. i. sepultorū. Tu cui dant pœnas: pergit poeta ostendere qd̄ ceperat. f. Caesarem ipsū: quauis uictorem: tamen in deteriori conditione esse: q̄ Pompeium: nā ipse qui iussit Caesorū corpa insepulta iacere: fugat̄ a mortuis: has n. dat pœnas qd̄ tetrū odorē eorū sustinere nō pot̄ sed fugere cogit. Inhumato funere: nō. n. genus pœnæ ē qd̄ eos sepeliri phibes. Has trahē Caesar aquas: p̄siste inq̄ i amathia si potes sed nō poteris: nā ab his quos occidisti: fugaberis: cū uiuere te fugare nequerint. Trahe: bibe. Has aquas: quæ i amathia nascunt̄. Cœlo: aere. Tabentes: corrupti. Nō solū amonii: nūc cōmiseratiōe uitē ostēdens. id Caesaris imanitate factū eē: ut Caesorū corpa a lupis: leonibus: aliisq̄ feris: & aliisq̄ dilaniarent̄ & eē facta alimēta ferarū: & est indignatio cōtra Caesare: quāuis sit & cōmiseratio Caesorū. Quæ: pro sed. Leones odorati: p̄ odorificis: q̄ odorem sequuntur. Bistonii. i. thraces. Ad pabula. i. ad cunulos. Pholoen: montē arcadia. Latebras: nam e cubilibus suis urfi ad cadauera dilanianda uenerūt. Et quicquid nare sagaci: id est omne genus ferarum quod sagacitatem narium habet ad hæc pabula concurrerunt. Sagaci: odorifera. unde sagaces canes dicuntur odorifeci. Non sanum: id est infectum. Motum. i. turbatū. Vos quæ nilo: o grues: inquit: quæ thraciā mutare soletis agypto: quia strinionem fluuium thraciæ superueniente hyeme deseritis. & in agyptū melioris auræ transitum facitis: hoc tempore tardiores in agyptum transitus: detentæ uidelicet illecebris cadauerum:

SVLPI. Stygia sub nocte: in inferno quo mi grāt animæ. Meliore loco: circulo ameniore.

Libera fortuna mors est: mortui iquit nō sūt fortuna iniuriaq̄ subiecti. Capit oia: suscipit & cōtinēt: nā in terrā redeūt. Qui nō habet urnā: is sepultus. Tū: praterea. & est acris increpatio.

Cui: ad cuius uoluptatē. Funere inhumato: cadaueribus insepultis. Hanc cladē: spectaculū huius cladis. Olentes: ferētes. Trahe: bibe qm̄ infecte sunt sanguine. Hoc cœlo: qd̄ corruptū iā est & pestiferū. Tabentes: marces & qui corrūpūt. Eripiūt rura: fugat̄ te. Ad pabulū: ad deuoranda cadauera. Bistonii: threici a bis

stōe rege. Odorati: q̄ odorauerūt: estq̄ particeps p̄prie odoratus q̄ accipit aliunde odorē: Odorus uero qd̄ p̄ se odore emittit ut rosa. Pholoen: mōtē thessalia. Latebras: lustra. Obsceni: turpes p̄pter uomitū ex crapulis. Et q̄qd̄ nare sagaci: ois fera odori seca. Nō sanū: corruptū odore cadauerū. Se

cutæ: alebanē enim cadaueribus equorū. Vos q̄: Grues quæ e bistonii palude in thracia frigidiori ad tepentē reuolūt̄ nilū. Ad austrū mollē ad regionē australe quæ mitior ē: nā thracia ad meridiē habet agyptū.

OMNIBO. Non meliore loco. f. quā illi iacebūt. Stygia nocte: stygem trāsibis: sicut alii & fortasse p̄fundius: quia malorū omnium cā fuit.

Libera fortuna mors est: nō. n. mors fortuna: subis eēt: sed quacūq̄ ipsa uoluerit: faciet. Capit oia tellus: nā exterra omnia nascuntur: & in terrā redeunt. Cœlo tegit̄: nā cœlū est sepultura omnīū. Urnam. i. sepultorū. Tu cui dant pœnas: pergit poeta ostendere qd̄ ceperat. f. Caesarem ipsū: quauis uictorem: tamen in deteriori conditione esse: q̄ Pompeium: nā ipse qui iussit Caesorū corpa insepulta iacere: fugat̄ a mortuis: has n. dat pœnas qd̄ tetrū odorē eorū sustinere nō pot̄ sed fugere cogit. Inhumato funere: nō. n. genus pœnæ ē qd̄ eos sepeliri phibes. Has trahē Caesar aquas: p̄siste inq̄ i amathia si potes sed nō poteris: nā ab his quos occidisti: fugaberis: cū uiuere te fugare nequerint. Trahe: bibe. Has aquas: quæ i amathia nascunt̄. Cœlo: aere. Tabentes: corrupti. Nō solū amonii: nūc cōmiseratiōe uitē ostēdens. id Caesaris imanitate factū eē: ut Caesorū corpa a lupis: leonibus: aliisq̄ feris: & aliisq̄ dilaniarent̄ & eē facta alimēta ferarū: & est indignatio cōtra Caesare: quāuis sit & cōmiseratio Caesorū. Quæ: pro sed. Leones odorati: p̄ odorificis: q̄ odorem sequuntur. Bistonii. i. thraces. Ad pabula. i. ad cunulos. Pholoen: montē arcadia. Latebras: nam e cubilibus suis urfi ad cadauera dilanianda uenerūt. Et quicquid nare sagaci: id est omne genus ferarum quod sagacitatem narium habet ad hæc pabula concurrerunt. Sagaci: odorifera. unde sagaces canes dicuntur odorifeci. Non sanum: id est infectum. Motum. i. turbatū. Vos quæ nilo: o grues: inquit: quæ thraciā mutare soletis agypto: quia strinionem fluuium thraciæ superueniente hyeme deseritis. & in agyptū melioris auræ transitum facitis: hoc tempore tardiores in agyptum transitus: detentæ uidelicet illecebris cadauerum:

Bistonii

Odoratus
Odorus

LIBER

Mutare soletis. t. h. sunt. n. quaedam aues quae aeris experientiam amant: sicut hirundines: & grues. Threicias hyc mes. i. hibernum tempus thracia. Ad mollē austrū. i. aegyptū: nā per uentū significauit regionē est. n. auster uentus meridionalis: ubi sita est aegyptus. Nunquā se uulture. i. nunquā antea uisi sunt tot uultu rū greges: nā uulture auis est carnibus humanis uescens.

SVLPI. Induit se uultus: a uulturibus fuit frequētū qui ut plinius scribit triduo cadauera futura praesentit. Plures pēna: fiserūt aera: plures uolucres uolauerūt. Roribus sanguineis: i. speritōe cruoris. Victoris: caesaris. Tabes: fānies. Lassus: defatigatus. Vnguibus: bñ unguibus. Sūt enim pprie ungues oium animalū habētū digitos: Vngula uero eorū quae hñt aut solidos aut b fidos pedes. Mēbra: humana q̄ rapuerat. Sic quoq̄: etiā ferarū & uolucrū discerni one atq̄ rapina. Nō puenit ad ossa: quia multa corpora integra remāserē. Abiit feras: cōuertit se in carnē ferarū quae illa carne alebant. Fastidita: neglecta a feris & auibus. Sol: desiccando. Nymbi: putrefacēdo molliendo. Dies: tempus cōsumēdo. Resoluta: corrupta. Thessalia: Thessalia quoq̄ detestata & eā deplorat poeta. Crimine: culpa tua. Te unā: solā & scipua.

Fatis: necessarius enētis. Quod sufficit aui: Quae aetas inq̄ est satis ad tanti damni memoriā abolendā. Quae seges: profecto nulla frumēni herba. Nō decolor: nō sanguinei coloris & pallidi. Herbarū enim radices & arborū satiatā sanguine aut uini fece rubicunda purpureos fructus pducūt. Sic persica & auellanas purpureas fieri docet palladius. Quo uonere: nā quicumq̄ te arabit cineres eruet romanorum & umbras uexabit. Ante noua: hoc est añ hic iterū sibiabitur. dixitq̄ hoc ppter Octauiū & Antoniū q̄ aduersus brutū & Cassiū nō multo post illic marte cruentissimo pugnauerē. Secūdo sceleri: secūdo slio ciuili. Omnia maiorū: Quae uis inq̄ omnes cineres omniaq̄ ossa mortuorū quae in toto sunt orbe in unū cumulē: maior tū copia erit in thessalia. Licebit: quāuis: ut apud horatium. Sis pecore & multa diues tellure licebit. Busta: loca in quibus cōbusta sunt. Siā: testis: ueteros. Vertamus: eruamus. Uetusta radice: antiqua caprifico dissoluti apertiq̄ sūt. Martialis Marmora messale findit caprificus. Vrnas: in quibus cineres ossaq̄ sunt. Victis compagibus: dissolutis cōiunctionibus. Sulcis: in sulcis. Dentibus ruricolis: dentatis instrumentis quibus coluntur rura.

OMNIBO. Induit: i. pleuit. Pēna: i. aues. ps pro toto. Omnisq̄ cruenta. Et in arboribus sidentes aues frustra cadauerū rostro gestabāt: e quibus cruor effusus arboreis cruebat. Roribus. i. guttis. Saepē super uultus: hoc etiā sapius cōtingit: ut membra cadauerū q̄ de rostro auiū caderēt: in caput caesaris & militū suorū ruerent & nōnūquā etiā signa cruentarēt. Tabes: quae iā cruor eē desierat. Omnis pplis. i. integra copora multitudinis caesa: nō sūt oia corrupta: sed pars eorū in alituum & ferarū nutrimenta transiere. Ad ossa. i. ad corruptionē. Que: pro sed. Inferas: in nutrimenta ferarū. Nō intima. e. u. & aues iam satiatā usq̄ ad fastidiū parū admodū gustabāt: reliquā uero partē relinq̄bāt intactā. Sol. i. calor solis & lōgitudō tps i cinerē cōuertit. Dies: tempus nam dies scē. genere tempus significat. Thessalia infelix: nunc inuehitur in ipsam amathiam: hanc omni supplicio dii irati damnarunt: ut ea omnia caesorum corpora sustineret: & resoluta corpora ipsam macularent: ut ibi nihil nasci posset non cruore foedatum. hoc inquit tibi magno aliquo scelere cōfigit ut una potissimum idonea habereris: in qua tot caedes committerentur. Nam etsi diu auum durabit: tamen nulla uetustas hāc tibi maculam abolere poterit. Quod sufficit auum. i. q̄ tāta seculorū lōgitudō eē poterit. ut obliuioni tradat hoc nefas quod in te cōmissum est: quasi dicat nulla. Immemor: q̄ obliuionē inducit. Desmet dāna: ne his dānis uitupereris ab oibus. Decolor. i. deformis: & q̄ redoleat cruorē caesorū. Violabis: quocūq̄ uomere uersata fueris semper uobis ossa semisepulta feriet: ita ut manes eorum quodāmodo ladan tur ab agricolis. Ante noua ueniet: id est ante q̄ obliteretur prima caedes in te facta o Thessalia Altera caedes superueniet belli ciuili. Octauius enim & Antonius ab una parte: & Brutus & Cassius ex altera bella ciuilia re nouabūt. Sceleriq̄ secūdo: uix primus hic cruor siccatū erit: cū nouus iterū fundet. Omnia maiorum: di

SEPTIMVS

est. n. nō unius aut alterius ciuitatis populos ibi iacere insepultos sed tot romanorum milia: quot nūq̄ sepulta facent: Nec si inq̄ omnia romanorum sepulchra euellant: & eorū quae in his condita sunt eruantur: numerū aquare poterūt eorum qui in thessalia iacent ordo tendit usq̄ ad eum locum: tamen plus cinerum aratur: superpletur enim tamen. Licebit: quāuis. Vertamus. i. euertamus. Stantes tumulos: sepulchra quae nondum uelustate corruerunt. Et: scilicet euertamus ea busta quae iam uere coeperint inatis radicibus caprifici: huius enim arbuticulae radices coagmenta lapidum maxime dissolunt. Iuue. Hāfuri saxis cinerum custodibus: ad quae discutienda ualent steriles mala robora fici. & Mar. Marmora messalae findit caprificus. Effundere: aperuerūt. Victis con. solutis iuncturis. Radice. u. scilicet caprifici. Ruricolis. d. dēs ruricola nil aliud est: q̄ dens uomeris.

Nullus ab hemathio religasset littore funē
Nauita: nec terram quisquam mouisset arator
Romani bustum populi. fugerentq̄ coloni
Umbrarū campos: gregibus dumeta carerent
Nullus & auderet pecori permittere pastor
Vellere surgentem de nostris ossibus herbam:
Ac uelut impatiens hominū uel solis iniqui
Limite: uel glacie: nuda atq̄ ignota iaceres:
Si non prima nefas belli sed sola tulisses.
O superi liceat terras odisse nocētes
Quid totum premitis quid totū solutis orbē?
Hesperiae clades: & flebilis unda pachyni:
Et mutina: & leucas pueros fecere philippos.

uamini & damnatis. Solutis: liberatis culpa: nā unus locus alterū leuat. Hesperiae: hispane & itala. Pachyni: montis in sicilia apud quē Augustus & M. Agrippa Sextum pompeii filii naualis praelio superauit. Et mutina: apud quā uictus est. M. Antonius ab augusto ubi & Consules Pansa & Hirrius ceciderūt. Leucas: hoc dicit propter praelium nauale quod in sinu ambracio gessit Augustus i Antonium & Cleopatram. Puros: quasi innocentes & romano cruore immaculatos & inexcetabiles. Philippos: Poeta ut etiam supradiximus pharsalios campos intelligit. q̄ plinius philippos in thracia esse ostendit.

OMNIBO. Nullus ab amathia sensus est: adeo detestabilis fuisset amathia: si nunq̄ alibi gesta fuissent bella ciuilia q̄ nemo ibi habitaret: nemo sereret: nemo araret: sed esset omnino destituta ab humano cultu: non aliter: q̄ torrida: aut frigida zona: sed quia alibi etiam gesta sunt bella: ideo non adiudicata est nocens. Ordo usq̄ ad eum locum. si non prima nefas belli. Terram: appositio: Bustum populi. roma. Quia sepulchra uere romani populi appellari potes. Dumeta: proprie sūt loca spinosa & arida: ubi pascere solēt greges. Vellere: pascere herbam. Nuda: ignota. f. gentibus: quia nemo habitaret. Limite: nimium calorem: illic propter nimium frigus: ita & hic nemo habitaret: si tu fuisses nō prima: sed sola. Terras odisse nocentes: ubi tantus romanorum cruor effusus est sed nunc non licet: quia non uno loco tantū: sed in multis regionibus romanorum sanguis sparsus est: quia quicquid multis peccatur iustum est. Premitis: damnatis: & damnado totum orbem absoluitis. Hesperiae clades: haec omnia loca ubi fusus est romanorum cruor fecerunt: ut amathia uideretur esse absoluenda. Hesperiae clades propter Gn. pō. quē una cum exercitu suo caesar in hispania deleuit. Flebilis unda pachyni: ubi Agrippa auspiciis Augusti Caesaris Sextū Pompei magni Pompeii deicit. Et mutina: ubi Augustus hyrcius & pāta uicerūt. M. Antonium multiq̄ occisis consules lethali uulnere sauciati sunt. Et leucas: promōtorium Epiri: ubi Octauius Antonium & Cleopatram bello nauali deicit ubi multa milia romanorum perierūt.

Finis Libri Septimi. Sequitur Liber Octauus.

Pachinus

Philippi

SVLPL:

Am Super herculeas: Pompeius ita tenuis & nudus ut inquit res hostes plane lateret larissam trās gressus ut ad tempe puenit se in ora psteruens subundus e fluuio hausit. Inde q; exurgens per tempe gressus est quousq; ad mare peruenit ut tradit Plutarchus. nauēq; fluuiale m uel ut Appianus ait frumentariam cōscendit sape ut dicebat quare tantū se opinionē sefellisse: uita quo genere hominū uictoriā speraret ab eo initio fuga facta pene pditus uideretur. Poeta igit qbus flexibus: qua trepidatione: quo dolore pudoreq; fugerit & nauim conscenderit narrat: Est autem ordo iam magnus petens dispēdia deserta silua: hemonia. Super fauces herculeas: trās uallē & adiuuquem hercules discissis ossa & olympo montibus fecit. & exitū peneo fluuio dedit ut exhauriretur ags thesalia. ut meminit Diodorus. & Seneca in hercule surēte ait. Scissa quū uasto ipetu patuere tēpe: pectore impulsus tuo. huc mons & illuc cecidit & rupto aggere Noua cucurrit thesalus torrens uia. Tempe: uallē de qua diximus libro sexto. Dispēdia deserta: dāna itineris & circuitus uia: deserta. Hemonia: silua: thesalici nemoris & ipsorū tempe. Agens cornipedē exhaustū: impellens equū fessum. Stimulisq; negantem: id est qui ictus calcariibus nō promouetur. Incerta fugae uestigia turbat: nō ita recto itinere sed cōfundit & flectit ne possit p uestigia deprendi: & ut qui persequitur reddant incerti. Implicitas errore: cōfusas circuitionibus. Fragorē nemorū: sonitū arborū ex aura. Comitū: nā eorū strepitū terreat. Qui ferit: q strepitus resonat & percellit. Trepidū lateriq; timen tē exanimat: perterret ipsū nō modo a tergo sed a latere metuentē. Quāuis sūmo de culmine: quis inq; a felicitate corruerit tū scit magno pretio suam mortē a casare expetiri: & nō minori q ipse mortem Casaris emeret. Pretium sui sanguinis: pretium quod daretur interemptori suo. Nōdum esse uile: sed maximum. Memor: fati: pristinam fortunam considerans. Adhuc: in tanta calamitate. Iugulum tante mercedis: uitam tanti pretii. Pro ceruice auulsa: pro capite: quod collo sustentatur. Deserta sequentem: quis per deserta & occulta fugeret: eius tamen dedecus & calamitas latere non poterat qa ab omnibus noscebatur.

Tempe
Fauces
Herculeas

IO. SVLPITII ARGVMENTVM IN LVCANILIBRVM OCTAVVM

o Crauo in lesbon fugiēs p deuia magn9
o Navigat: & coniunx lachrimando abducta relinquit
Descentē populū: pperans tū nauita monetur
Tendat ut ad cilices: ubi sextus turba ducūq;
Decernūt quo sit dux cōfugiturus: atroxq;
Aegyptus legitur: uenientē regia prodit
Coniugeq; & nato corā confodit achillas:
Ambustum codrus truncū clam textit arena.

M. ANNEI LVCANI PHARSALIE LIBER OCTAVVS.

i Am super herculeas fauces nemorosaq;
i tempe
i Harmonia deserta petēs dispēdia silua
Cornipedē exhaustū cursū stimulisq; negantē
Magn9 agēs incerta fugae uestigia turbat
Implicitasq; errore uias: pauet ille fragorē
Motorum uētis nemorū comitūq; suorum:
Qui post terga ferit: trepidum lateriq; timētē
Exanimat. quis sūmo de culmine lapsus
Nōdum uile sui pretium scit sanguinis eē.
Seq; memor fati tantē mercedis habere
Credat adhuc iugulum: quantū pro cesaris ipse
Auulsa ceruice daret: deserta sequentem

OMNI
BO.

Am sup herculeas fauces nemorosa q; tempe hic liber Octauus hāc cōtinet: primū qdem pō. pfectionē in insulā Lesbō ubi Corneliā deposuerat: Deinde cōtione pō. habitā in Cilicia ubi pars maior senatus cōuenerat: cuius sententia erat ut se conferret in parthiā: & pathorū regū uires res extollens contra Casarem cōcitaret: Huic sententiā aduersatus est lentulus: & orationem habuit romano cōsule dignam: & in suam eius senatus cōsultū factū est: ut se in aegyptū reciperet. deinde enarrat quō pompeius postq; in aegyptū uenit iubente ptolemæo persuasū photini & Achillæ obrūtū est postremo continet sepulchrū pom. cuius cadauer Codrus inuentū rogo superimposuit ac sepulturā mandauit. Iam sup: describit quō Pompeius postq; a thesalia discessit fugiēs metuebat strepitū omnem: sciebat. n. mortem suam a Casare plurimū desiderari. Ordo est usq; ad eū locū magnus agens. Super herculeas fauces. i. per fauces olympi montis & ossa. nam Hercules cū uenisset in Thessaliam: & uideret montibus circumdatam uallē ingentem q; aquam surgentem contineret: adeo ut lacū fecisse uideret: cognouit si locus undis euacuatus esset maximā ibi fertilitatem futurā: itaq; discidit olympū ab ossa atq; effusa aqua est: & inde diuersa flumina deriuata: quorū nomina superius descripsit: qua parte igit Herculem olympū ab ossa discidit: hāc fauces Herculeas appellat. Nemorosaq; tempe: ephexegesis est eius quod dixit fauces herculeas. Nam tēpe sit inter ossam & olympū amoenissima: quinq; milia passuū longitudine: & ferme sex latitudine: attolentibus se utriq; leniter conuexis iugis: & interlabente peneo nemorosam conuallem. Pli. launi. tribus tantū casibus plurali utunt. nominatiuo accusatiuo uocatiuo. Sed a gracis uariā τὰ τέρτα καὶ τὴ μὴ. per crassim

quia littera non seruatur? Dispendia: id est uastas longitudo. Aemonia: silua: ea enim silua Thessalia magna est & longa. Cornipedē: equum. Exhaustum: defectum cursu. Stimulisq; negantem: quia iā sup posita calcaria sentire nō uidebatur pre nimia lassitudine. Incerta fugae uestigia turbat: hoc omnino faciebat Pom. ne sequeretur uestigia sua: & ipsū deprehenderet: nūc huc nūc illuc circumagebat equū. Implicitas errorē: ut errorē sequētib; initeret. Pauet ille fra. strepitū omnem: etiā comitū suorū. Qui. f. fragor. Reddit. i. segur Pom. Lateriq; timētē. i. salutē suā ne a latere aliquis inuaderet. Quāuis summo de cul. quis inquit aduersa fortuna illū de summo gradu deiecerit: tamē scit magno precio a Ca. emptum iri mortē suam. Nōdū uile: imo preciosū. Seq; me. f. i. pristinae fortunae nō dubitat q; qm pōpeius pro cade Casaris: tantū dem etiā Ca. pro sua daret. Deserta sequētē: quāuis p occulta loca trāsiret Pōpeius: ne dignoscere tātamē erat uiri maiestas: ut latere non posset.

Non patitur tutis fatum celare latebris
Clara uiri facies: multi pharsalica castra
Quum peteret nondū fama prodente ruinas
Occursū stupuere ducis: uertigine rerū
Attoniti: cladisq; suae uix ipse fidelis
Auctor erat: grauis est magno quicūq; maloq;
Testis adest: cūctis ignotus gentibus esse
Mallet: & obscuro tutus transire per urbes
Nominē: sed longi pēnas fortuna fauoris
Exigit a misero: quē tanto pondere famē
Res premit aduersas: fatiq; prioribus urget.
Nunc festinatos nīmū sibi sentit honores.
Actaq; lauriferē damnat syllana iuuentas:
Nūc & corycias classes & pontica signa
Deiectū meminisse piget: sic longius eūm
Destruit ingentes animos: & uita superstes
Imperio: nisi sūma dies cum fine bonorum
Affuit: & celeri preuertit tristia letho
Dedecori est fortuna prior: quisquā ne secūdis
Tradere se fatis uidet nisi morte parata?

SVLPI. Multi: auxiliares eūtes in pōpei castra nondū audita profligationis fama pompeio obuiū stupuerūt. Prodeunte ruinas: indicāte cladem. Vertigine: mutatione & uolubilitate fortunae. Cladisq; suae uix ipse fidelis auctor erat: uix ipso fugite & asserente tantū ruina exercitus credebatur. Grauis: molestus. Adest testis: sit ei obuius & conscius est calamitatis. Obscuro nomine: nō nota non celebri fama. Exigit pēnas: quo enim erat illustrior eo infamior euadebat. Lōgi: diu prestiti. Pōdere: claritate. Premit: grauat: notatq; facit. Fatiq; prioribus urget: uexat superiori felicitate. Quo enim felicius fuerat eo nūc miserius erat. Et rebus felicibus aflictis difficilius est aduersam ferre fortunā. Sētit honores festinatos: pōnit se honores imperia & triumphos ante legitimum tempus gessisse. Acta syllana: ea quae Iuuenis egit Syllanis temporibus quā ab eo in scilicet & aphricam missus de perpēna Domitio & hiarba triumphauit Laurifera: triumphalis. Corycias classes: naues cilicū pyratarū quos mira celeritate repressit: ut diximus libro primo. Corycus oppidum in Cilicia croco abundans: ubi & Coryciū antrum

Corycus

citare pereat: & morte suam ruinā preueniat pristina felicitas est ei dedecori. bene igit Ouidius sed scilicet ultima semper expectanda dies homini diciq; beatus Ante obitū nemo supremaq; funera debet. Nisi sūma dies cum fine bonorū affuit: nisi mors cū fine felicitatis aduenerit. hic apud Senecam chorus. Felix primus dicimus oēs Secū excedēs sua regna tulit: & paulo post Felix quisq; bello moriēs omnia secū cōsumpta uidet Et celeri preuertit tristia letho: preuenit & preterit res aduersas morte festina. Quisq; ne secundis: audet ne aliq; felicitatē amplecti nisi cū certo in ea moriēdi proposito.

OMNIBO. Clara facies: maiestas imperatoria. Fatū. i. fortunā suam aduersā. Multi pharsalica castra: dicit autē multos fugiētī Pom. obuiū factos esse qui Thessaliā petebāt. nōdū. n. sciebāt uictū eē Pompeium & occurrētē obstupescēbāt. Occursū: obuiū facti. Vertigine: mutatione fortunae: & uix credere poterāt tantū cladis fuisse ut Pom. cum tanto exercitu uinceretur: psterum q; superiori tempore tātus uictor fuisset. Cladisq; suae. i. uix suae cladis erat auctor cui fidem adhiberēt audientes. Grauis est: & molestus erat Pompeio qui cūq; sciebat cladē suam: Mallet. n. ignotus esse q; cladem acceptā dignosci a gentibus: nam pudori uidebatur q; post triumphos in atate a Casare uictus esset. Obscuro: ignoto nomine. Sed longi pēnas: quia adeo nominis sui fama cōpleuerat totū orbē terrarū: ut ignotus esse nō posset. hāc nobilitas illi molesta erat. For. lō. fa. i. fortuna diu psp̄ra. Exigit pē. i. facit hāc pēnā esse grauiorē. Pondere. i. tāta mole gloriae & nominis. Premit: aggrauat. Res aduersas: recte dicit nā q; diu in felicitate fuit aduersam fortunam grauius ferre cōsueuit: diuturna felicitas est quoddā quasi onus interim aduersitate superueniēte. Urget. f. res aduersas. Fatiq; prioribus: id est secundis: qa superiori tēpore fata putabant psp̄ra. sed nūc magis illū premebāt res aduersas Nūc festinatos: q; ante trigēsimū annum de Sicilia de Aphrica triumphauit: parata uictoria auspiciis sylla. Acta syllana. i. auspiciis sylla: quia missus est in Aphricam contra domitiū quem uicit: & in Sicilia contra Gn. carbonē quē & ipsū superauit: & de uraq; provincia triumphauit: quia nō licebat alicui de ciue triumphū ducere. Laurifera: iuuentas: quia lauream coronā accepit: cū sublimis triumphali curru per urbem ueheret. Nūc & corycias: in mentē ueniebāt pristinae uictoriae Pompeio: q; nūc maiorē molestiam ac dolorē afferere

bant. Corycias classes. i. p. fraticas a coryco antro: & oppido cilicia: duobus enim mensibus mare pacatum reddidit pōpeius: quod pirata infestū fecerant. Cilices autē pirata funditus deleti fuerū (ut refert. Sirabo) prius nū a Serulio Isaurico: quo tempore ille isauriam cōcepit. Postea a Pom. qui supra mille & trecenta nauigia cōcremauit. eorū uero habitaciones excidit: ex hominibus qui superfuere in praelio: alios in urbem solos deduxit habitātū: quā ille pompeiopoli appellauit: alios didymenam hominibus effecit: quā nūc romanorū est colonia. Et pontica signa: uictoriam: quā de Mithridate rege ponti retulerat: uexilla q; uniuersa cōperat ipso debellato. Sic longius æuum: hoc pacto inquit multis nocuit diutius uixisse. Satis. n. fuisse Pompeio. si ante hanc cladem in felicitate mortuus fuisset. unde Iuue. Prouida pompeio dederat cāpania febres optandas: sed multæ urbes & publica uota uicerūt. Destruit: debilitat. Vita superstes iperio. i. g. diutius uiuit: q̄ in peritū durat. Sūma: ultima dies. Præuertit: ante uertit: nisi mors preueniret aduersitatem: & res lata dūturā na uita p̄mū: ut Oui. meta. Sed. f. ultima semp expectāda dies homini est dicit: beatus Ante obitū nemo su premaq; funera debet. Inia Solonis est quā poeta usurpauit. Quisq; ne secūdis: est ne aliq; gaudeat se felix cē dicere ante mortē. q. d. nō. Fatis. i. secūda fortuna.

SVLPI. Littora contigerat: Iam pōpeius ad ostia penei uenerat ubi cymbā nactus mytilenas ad Corneliam nauigauit ut Appianus ē scribit. In cōmētariis tū est eū ad amphipolim una nocte in anchoris constitisse: & interrogata hospitibus pecunia cognito: cæsaris aduentu inde discessisse & mytilenas paucis diebus uenisse: Plutarchus inquit eū cymba inuectū eū paucis liberis nam seruos ad cæsarem ire iusserat: cōspectum fuisse appetitū & eū in nauim onerariā permaximā mestissime fuisse susceptum una cū duobus Lentulis & Faonio q̄ apud eū serul subierat ministeriū. & preter amphipolim nauigās ad mytilenem trāsit. Littora: hæc sūt in sinu thermalico. Rubens clade: cruentus. Inde: a litioribus

Ventis ac fluctibus impar: hoc est fragilis & q̄ tempestati nō posset resistere. Cymbam enī fluuiatū fuisse plutarchus & appianus tradūt. Cæsar frumētariā nauem. Vadis: locis nō profundis. Cuius: pompeii uidelicet qui adhuc tantū classū habet. Adhuc: hoc tempore. Remis: nauibus. Corcyra: In ionio insula. Terræ liburnæ: apud quam erat Octauius ut patet libro quarto. Rector correpsit exiguā alnū: ab officio gesto & instrumēto cōmiseratio. ipse enim regebat nauiculā quā repens id est trahens corpus intrauit: legi & uector hoc est qui uehebat. Alnū: ex alno arbore cymbā. Cōscia curarū: Apostrophe ad Corneliam doloris sociam. Stares in campis: cladem spectares. Præfagia: prediuationes mali futuri. Exagitant curas: cōmouent & augēt mestitiam. Somnus: cornelia dormiens methonymta. Nox: nocturna quies. Habet: asserti thessalica: cedis imaginē. Tenebrisq; remotis: die uero & specula ueniētes naues p̄spiciebat. Nutantia: mouētia se & inclinantia.

OMNIBO. Littora cōtiggerat: nūc autē dicit Pompeiū ad penei fluminis ostium peruenisse: & ibi nauem admodū exigua nauigare cōcepisse: ut Lesbō peteret: ubi corneliā deposuerat. Peneus: fluuius thessalica: ex pindo apud gomphos nascit. Plinius. Aemathia clade. i. cruore effuso in campis philippicis. Inde ratis trepidū: cum ad hūc exitū amnis peruenisset: dimisso equo nauigare cōcepit sed hic ostendit q̄ inanes sint hominū cogitationes: & quā in fragili statu res humana posita sint. Nam pom. g. classe corcyranā: Sicillam: Liburniam: Ciliciam: tenebat: nūc p̄ exiguā nauiculā uehi cōtingit. quā uix tuto per flumina nauigare potuisset. Inde: post hæc scilicet dimisso equo. Vix tuta uadis: q̄ statū uectorū & undationē fluminū sustinere non poterat. Trepidū. i. uēto tumētē. Euexit. f. Pom. Corcyra: insula in mari ionio: quā appellabant mylenā. Sinus leucadii: leucas est p̄montoriū epiro. Cilicū dominus. i. q̄ ciliciā tenebat. Terræq; liburnæ: quæ cōtigua est dalmatiæ. Correpsit. i. simul cum sociis suis respit: repere proprie est animalū. In alnū. i. paruā nauiculā nam alnus ponitur pro fluuiali nauis: eo q̄ ex alno arbore cauari soleat: Pompeius ex larissa ad mare usq; delatus est: eo loci paruam ingressus cymbā: cū teste Appiano: ad nauigatē nauē offendisset Mitylenas peruenit. Assumpta igitur Cornelia uxore triremibus quattuor comitatus: quæ a rhodiis & tyriis ad eū uenerat: corcyranā tunc quidem & libyam preteruectus est: quo in loco exercitum alium & nauicos habebat apparatus: ad orientem itaq; conuersus: parthos ueluti ab illis opem petiturus: nulli patefacto interim consilio adire statuit: quod pene cū in ciliciam uenisset amicis retulit. At illi a parthis abstinentum suadebant: qui nuper crasso insurrexissent: & adhuc ob eius cladem elatiore spiritus haberent: nec cornelia singularis formæ mulierem i eorum potestate cōmittendam esse: maxime cū e crasso esset genita: cum in aegyptum demum ire statuisset uel ad iubam potius se conuertere. Amici repudiatis iuba rebus: utpote quæ nullius existimationis: aut gloriæ future essent: aegyptum ut adiret suadere non destiterunt. Cōscia curarū: amor corneliæ Pompei. nauigare coegit ad insulam lesbō: ubi reposuerat eam. Mcestior in mediis: in qua lesbō insula o cornelia maiori

Corcyra

mcesticia uexabaris q̄ si esses in mediis thessalia: campis: nam maiora semp pericula animus diuinat. Quatur: cōmouēt: nūc enim q̄te dormire poterat. Thessaliam nox ois habet. i. p̄ somnos sibi thessalia obuersa bat. Tenebrisq; remotis. i. exorta luce. Curris: uagaris pluitora p̄spiciēs nūc q̄ nauē uideres q̄ cladē nunciaret: quā tibi futurā aio persuaseras. Nutantia: fluitantia & uentis agitata.

Quarere nec quicq; de fato cōiugis audes.
En ratis ad uestros quæ tendit carbasa portus
Quid ferat ignoras: sed nūc tibi sūma pauoris
Nuntius armorum tristis rumorq; sinister:
Victus adest cōiūx: quid perdis tēpora luctus
Cū possis iā flere times. tunc puppe p̄pinq̄
Profiliuit: crimenq; deum crudele notauit.
Deformem pallore ducem: uultusq; p̄mentē
Canitiem: atq; atro squalentes puluere uestes.
Obuia nox misera: cœlum lucemq; tenebris
Abstulit: atq; animū clausit dolor: oia neruis
Membra relicta labant: riguerūt corda diuq;
Spe mortis decepta iacet: iam fune ligato
Littoribus: lustrat uacuas pompeius arenas
Quē postq; propius famulæ uidere fideles:
Non ultra gemitus tacitos: incesse fata
Permiserē sibi: frustra q; attollere terra
Semianimē conatur herā: quā pectore magn⁹
Ambit: & afflictos refouet cōplexibus artus.
Cœperat in summū reuocato sanguine corpus
Pompeii sentire manus: mcestamq; mariti
Posse pati faciem prohibet succumbere fati
Magnus: & imodicos castigat uoce dolores.

amplectitur. Refouet: recreat. Reuocato sanguine i summū corpus: Natura i magno metu atq; dolore in altū tota demergit & descendens ad cor sanguinem quo uelut curru uehit trahit. eo subtracto frigus i extremis mēbris: & humor diluitor cui remanet: & ipse pallefcit: remittente se metu sanguis paulatim effundi incipit & sic redit uigor & color. Posse pati: posse aspiciere nam prius ad eius aspectū ceciderat. Prohibet succumbere fati: monet ut sit magnanimitas & nō cedat aduersa: fortuna. Castigat: uerbis arguit imoderati doloris quantū Plutarchus ait ipsa prius uerba fecisse & postea a pompeio hortatā: & utriusq; orationē cōmemorat.

OMNIBO. Quarere ne quicq;: Et quia timebas id quod futurū erat: ideo neminē audebas q̄rere de rebus in thessalia gestis: nā quādo aliqd̄ timeamus etiā dubitamus q̄rere ne id forte itelligamus quod nolumus au dire. En ratis: quæ oia tibi idicabit etiam tacētī. Nūcius tristis: Qui etiam tacēs tibi cladem mariti idicabit. Quid perdis: nā t̄ps est flendi: noli igit̄ hoc tempus uacū abire lachrymistuis. Tunc puppe propinqua: Sed cū iam propior factus esset Pom. & nauiculā cornelia uidisset: ipsumq; mcestū: squalida barba: & demissis crinibus itellexit ex ipso habitu uictum esse. Notauit: ex habitu appo. Crimen crudele deum: Dicit deos crudeles fuisse: qui pom. reip. amatore uoluerint hac miseria afficere. Deformem: quia pallor faciei significabat rei euentum. P̄mentē: opprimētē. Atq; atro. i. q. p. quia dū equitaret puluis erectus totā uestem si pleuerat. Obuia nox: statim tenebræ oculis oborta sunt: & cecidit exanimis. Nox: uertigo quedam quæ nascitur p̄ dolore. Atq; animum clausit: oppressit ut semianimis caderet. Neruis. f. contractis: ut quasi mortua iaceret. Ri. corda. i. p̄ recordia rigida facta sūt. Diuq; spe. mor. quia mori sperabat: sed decepta est quia tandem ad se rediit: unde Oui. ait. Officiū fecere pium sed inutile nobis: idignor misera nō licuisse mori. Iam fune ligato. Pom. nōdū aduerterat uxore cecidisse exanimē: sed ligata nauē tendebat ad insulam lesbō: ubi cōmitylenā i q̄ corneliā posuerat. Quē postq; famulæ: Viderūt squalidū tristē & iusticia qdā obstrū sicut his cōtingere solet q̄ i miseria uersantur: elata uoce cœperūt fata pōpeii deplorare. Incesse fata: iuehi cōtra fata. Cœperat in summū: & cū cōplexā teneret Corneliā Pōpeius tadē illa ad se redire cœpit. Reuocato sanguine: quia ubi nimius dolor inuaserat: statim sanguis ad cor concurrat: ut auxilio sit illi uitali mēbro. ideo extremæ partes corporis deserta a sanguine frigescent: nunc ergo dicit cum rediisset ad se cornelia: totus

sanguis ad extremitatē corporis recurreret. In summum cor. i. in extremas partes corporis. Prohibet succumbere fati: & ubi uidit ad se rediisse uxorem pompeius cepit eam cōsolari nūc eam reprehendendo: nūc precibus rogando.

SVLPI. Nobile cū robur: Pusillanimitatis cōiugē arguens eam a futura laude ad animū erigendum & se amandū & non deserendū hortatur ait: Cur a tuorū maiorū magnanimitate degeneras cū fortiter tolerando miseras meas & me non pristinā fortunā amādo atq; desiendo perpetuā laudē cōsequi possis. Titulis auorū: uictoris & magistratibus Scipionū. Erat enī Scipionis filia qui ab illis clarioribus trahebat originē. Frangis robur: debilitas animi fortitudinē. Primo uulnere: prima aduersitate: antehac enī semper uti fuerāt secunda fortuna. Habes aditū: habes inter feminas ingressum & occasio nē ad aternā laudē quam neq; dicendo iure: neq; administrādo rēp. neq; re militari cōsequi potes sed sola fide in miseris maritū non deserēdo

Deceret cū fati: pugnet cum aduersa fortuna resistatq; ei. Quod sū uictus: quia sum infelix & miserandus. Mator gloria: erit enī ueri amoris argumentū: & non te uiri amasse fortunā: sed uirū ipsum quē ab aliis desertum sequaris. Fasces: consules. Tanta manus regum: tot reges. Deformis: turpe est inquit uiuentē uirū ita lugere: ut in morte eius nihil ad luctū possit accedere. Veitus augeri: cui quicquā addi nō possit. Ultima fides: ultimū officium fides cōiugalitatis. Tu nulla tulisti damna: habes patrē & maritū incolumes quibus saluis lugere non debes.

Fortuna: felicitas. Quod desles illud amasti: Acri stimulo & magnanimā & sui amātē reddit nā si illā desles uirū nō amauit: si uirū amauit flere nō debet. Est ergo simplex cōplexo: qua fate ri cogitar nō fortunā sed uirū amasse. & stulte se flere. Correcta: castigata. Egra: debilia & infirma. Rūpente: emittēte apheresis est. O uir nā i thalamos: Cū eo fato se genitā norit Cornelia ut maritis infelix sit dolet quod nō nupsit Casari inimico: ne tanta calamitate pōpeii afficeret: cui ut omnia sint iustiora pōenas fati dare & mori se auidam dicit. Issēm in thalamos: nupsissem. Infelix: infelicitatē asserēs. Bis: nūc & sub priore marito. P. Crasso. M. Crassi filio. Erynnis p̄nuba: furia q̄ p̄rasuit nuptiis meis & me comitatur. Crassorūq; umbrā: manes patris & filii quibus ego addicta sū & q̄ me oderūt quod eis fui infelix. Deuota: deputata: addicta: tū quia cōiunxit: tū quia infelix. Casus assyrios: cladē similit̄ parthice. Dedi scipites: precipitauit & interemit. Fugauit deos: numinū fauorem a iusta causa auertit. Indigne meis thalamis: tam infelici coniuge.

OMNIBO. Nobile cur robur: Pompeii consolatio quā uxori asserre studet cū reprehensione q̄ nimia animi imbecillitate a maioribus suis degeneret: nam filia scipionis erat: qui ab africano Scipione inferiore originem ducebat deinde ostēdit unctā sibi uirtutis occasionē datā esse: neq; enī alia superest uia. Unde uirtutem suā uxor ostendere possit: nisi i miseria uiri: dicit enī nondū antea fortuna: fauicā sensisti: & tamen cū primū asperitas sese ostendit: statim animo deficis. Titulis insignis auorū. i. scipionis filia: nā Scipiones superior Africanus & inferior uiri illustres fuerūt. Publi. & Gn. Scipiones duo prestantissimi duces: q̄ hispaniam: populi Ro. ip̄to subegerūt. Primo uulnere: Quādo ante hac fortuna nobis secūda fuit: nūc primū in ip̄to metu fortunā aduersā: scipis deficere: cōtra maiorū tuorū uirtutē. Habes aditū: nō aduersis hac infelicitate mea magnā tibi ostēdendā: uirtutis oblatā esse occasionē. Laudis in hoc sexu. i. muliebri: nullū ē maius argumentum laudis: q̄ miseriam uiri si fortiter uxor tulerit: nō enim potest ex administratione reipu. laudē aliquā comparare. Nō legum iura: in regenda repu. Nec arma: in exercenda disciplina militari. Cōiunx miser: est sola materia mulieri: ut laudem acgrat si eius miserā fortiter tulerit. Et tua cum fati. p. d. i. pietas tua erga me uirum tuum miseria confectū pugnet contra fortunam. Et ipsum q̄ sum uictus ama: Cū in felicitate me posuim amaueris: non potest intelligi: ut uirū amor ille uerus esset: nec ne: nūc autem si me amabis: nihil dubitatis onis erit: quin me ames. Ame q̄ fasces: ut me: nō cetera ornāmēta amare uidearis. Tāta manus. i. tantus comitatus. Incipe magnū sola sequi: tu nūc sola sequi debes Pompeiū: q̄ antea me sequebāt senatus: tot reges: tot tantāq; clientela. Deformis adhuc. Sensus est: turpe est tantū dolere adhuc uiuentē marito: ut dolor augeri nō possit in morte sua. Sūmus & augeri uetitus. i. cui aliqd accedere nō potest. Ultima. i. post mortē

Nobile cur robur fortunę uulnere primo
Fœmina tantorū titulis insignis auorum
Frangis: habes aditum māsurę in sæcula famę
Laudis in hoc sexu: nō legum iura nec arma
Vnica materia est coniunx miser: erige mentē
Et tua cū fati pietas deceret: & ipsum
Quod sū uictus ama: nā sū tibi gloria maior
A me quod fasces & quod pia turba senatus
Tantaq; discessit regum manus: incipe magnū
Sola sequi: de formis adhuc uiuente marito
Sūmus & augeri uetitus dolor: ultima debet
Esse fides lugere uirū. tu nulla tulisti
Bello damna meo: uiuit post pręlia magnus
Sed fortuna perit: quod desles illud amasti.
Vocibus his correcta uiri uix egra leuauit
Membra solo: tales gemitu rūpente querelas.
O utinam in thalamos inuisi coniugis issem.
Infelix coniunx & nulli lata marito:
Bis nocui mundo: me pronuba. ducit erynnis
Crassorumq; umbrę deuotaq; manibus illis
Assyrios in castra tuli ciuilia casus:
Precipitesq; dedi populos: cūctosq; fugauit
A causa meliore deos: o maxime coniunx
O thalamis indigne meis: hoc iuris habebat

utri. Tu nulla tulisti: q̄ ego uictus fueri: nihil ad iacturā tuā pertinet: nā habes uirū tuū incolumē: quē amabas & amare debueras: sed si ita tu lugeres quasi me amiseris: tunc omnibus ostendas q̄ nō me: sed ornamenta mea potius amabas. Viuit post pręlia magnus: & incolumis est: ergo aliud querere non debes. Quod desles illud amasti. Videris enim amasse fortunā secundam: quā desles: quandoquidē me incolumi tā opere doles. Vocibus his: nunc dicit quē effectū habuerit consolatio Pompeii apud uxorem. Rumpente: per rumpente emittente. O utinam in thalamos: cum lachrymis legendū est: o utinā: inquit nupsissem Casari: ut in domū ipsius fortunā aduersam tulissem: quādoquidē auctoresse debui maritos meos facere infelices. Et nulli lata marito: imo tristis: sicut tibi: & crasso imperatori adolecenti: qui sub Casare militauerat in gallia: sub quo antequā cornelia matrimonio se iunxisset: bellicis rebus magnam gloriam & laudē consecutus fuit crassus pater eius prouinciā parthiā & Asiā obtinuit: cū m̄ Rex Parthorū nullā iniuriā populo Romano fecisset: sed hac causa tantūmodo ad bellū ipulit crassum quia cupiebat aurū eius auferre: cuius auidissimus erat: & in cōparādo exercitu filii sui a militia Ca. deduxit & cū in parthiā uenisset: quia parū cautus imperator esset in insidias precipitatus est: & sagittis parthorū obrutus. Bis nocui mundo: semel crasso: nūc tibi o magne. Pronuba: dē qua sponsa comitatur prima nocte in thalamū uiri. Erynnis: unā ex furiis iserorū dicit fuisse pronubā quā se in thalamos primū crassi: deinde Pōpe. comitata fuerit. Umbrę. i. duxerūt: id est umbra mariti mei crassi: & p̄ris eius. Assyrios: nā parthiā ē assyriā ps ubi Ninus regnauit. Indigne tha. ga merueras feliciorē uxorem Hoc iuris: uidelicet utte opprimeret.

In tantum fortuna caput: cur impia nupsit
Sic miserum factura fui: nunc accipe pōenas
Sed quas spēte luā: quo sit tibi mollior aquor:
Certa fides regum: totusq; paratior orbis:
Sparge mari comitem: malle felicitibus armis
Dependisse caput: nūc clades deniq; lustra
Magne tuas: ubicunq; iaces ciuilibus armis
Nostros ultra toros ades huc atq; exige pōenas.
Iulia crudelis placataq; pellice caesa
Magno parce tuo: sic fata iterūq; refusa
Cōiugis in gremium cūctorū lumina soluit
In lachrymas: duri flectūtur pectora magni
Siccaq; thessalia confudit lumina lesbos.
Tunc mitylenenum pleno iam littore uulgus
Affatur magnū. si maxima gloria nobis
Semper erit tanti pignus seruasse mariti
Tu quoq; deuotos sacro tibi fœdere muros

OMNIBO. Caput. i. tantū uiri: q̄ semper uictoriā ex hostibus cōsequi solebas. Nūc accipe pōenas. i. cū tibi tantūmodo iuncta sum: sume pōenas de me. Quas spēte luam. Ego libens i q̄ patiar pōenas: ut me mor tua incipiant tibi uenti cōsecūdi: scis enī me comite omnia tibi aduersa fuisse. Mollis. i. trāgillus. Certa fides regū: ut reges fideles sint tibi: Orbis obsequēs erit tibi si ego periero. Sparge mari. i. fluctibus maris merge me. Dependisse caput. i. caput meū dedisse neci. Cū adhuc esses i felicitate. Nūc clades: quādo nō perit adhuc te fortunato: perēā certe ante q̄ oio te saua fortuna smat. Lustra: purga clades tuas morte mea. Vbi cūq; iaces. Cōuertitur ad iuliā: ades nūc o iulia si irata es Pompeio: q̄ ei nupsissem & nūc morte mea patrē tuum Casarē placā: ne amplius sauiat cōtra pom. Crudelis: Quā nimis sauis cōtra uirū tuū irata q̄ ego illi nupsissem. Pellice: scilicet me. pellex proprie dicitur quā alieno uiro cōiungit & dicitur a pelliciedo: quia blanditiis pelliciat ad se alienū uirū. Cūctorū lumina soluit. i. lachrymas omnibus cōmouit q̄ aderāt quia plena cōmiserationis erat. In lachrymas duri: & ipse Pōpeius: qui fortissimus erat: & q̄ sine lachrymis cladē pharsalicā tulerat a lachrymis tēperare nō potuit. Sicca. i. sine lachrymis. Lesbos. i. cornelia quā i lesbo erat. Tūc mitylenā: post q̄ Pompeius corneliā uxore p̄p̄modū cōsolatus est: & ad ferendā fortunā fortiter excitauit: iā q̄ omnis Mitylena: populis i littora effusus erat: ut honoris grā pōpeium exciperet: & ipsū orare instituerat: ut uel una nocte i urbē suā pernoctare uellet. Hāc Mitylenā: uocant iuitationē Pōpeius gratissimā habuit Sed excusauit celeritate: q̄ i ea re ip̄s morē gerere nō posset: Cū matora negocia iminerēt. Mitylenā uulgus: possessiuū est p̄prio: nā mitylenense dicere debuit: sicut a Verona ueronēsis: sed nonnūq; poeta: imo etiā oratores & historici possessiuū pro primo ponere consueuerūt. Formā autē i græcis noibus possessiuum hoc modo. Nomen desinens i h̄ mutat h̄ in diphthongum. cū: addita eos facit apud græcos: apud latinos adita us possessiuum: ut ἡκρον ἡ κυρενη κρον ἡ κρον κυρεναῖος cyrenæus ἡ ἰουλιανή ἡ ἀτιανή αἰοῦ. Tanti pignus seruaf

SVLPI. In tantū caput: i tantū uirū. Sponte: mirā hoc uerbo pietatē ostendit. Mollis: tranquillius. Certa fides regū: totusq; paratior orbis: ut nullus a te deficiat & quisq; faueat tibi.

Paratior: obsequentiōr. Sparge mari: obrue me in fluctibus. Malle: felicitibus armis: utinā p̄ tua uictoria perissem. Lustra: expia purga cede mea & his inferiis. Vbi cūq; iaces: Apōstrophe ad Iuliā: quā i odiū adducēs ciuili clade ultā fuisse dicit cōiugiu suū. Placata: mitior facta. Pellice caesa: occisa me qua sum pellex tua & tuo uiro coniuncta. Parce: abstine nocere.

Tuo: quē tibi amandū relinquo. Duri flectūtur pectora magni: Pompeii constantia cōmota est hic ad lachrymas q̄bus in pharsalica clade abstinuit. Sicca: quā nō fleuerunt. Tūc mitylenā: Multitudo lesborum q̄ cōuenērāt uehemēter pompeiu orauit ut honoris gratia saltem unā ibi noctē hospitaret. ostēdensq; ei locū esse tuū & fidū: oia tā priuata q̄ publica ei offert & ut eis utatur orat. Exorditur autē a beniuolēta gloriosū officiu suū sine arrogantiā cōmemorādo. Tūm petit. Inde cōstruās & refutans quā obiecti possent per amplificationem & miserationē cōcludit. Pignus: Corneliā uxorem. Dignare muros deuotos: fac dignā ciuitatē tuā. Sacro fœdere: hospitali beneficio.

se mariti: uxorem uiro accepta & obsequente: na uiro nil carius esse potest uxore obsequenti ex sententia phocylidis. Tu quoque: sicut uxor diu apud nos habitare dignata fuit. Deuotos: destinatos: & tibi debitos.

SVLPI. Lares socios: regia in qua tua uxor est hospitata. Fac magne locum: orna & consecra locum hospitii tui quem omnes posteri adorabunt. Reuisent: ad uisendum redibunt & est suasio a laude futura. Nulla tibi: Suasio a fidelitate prestita. Nam reliqua loca salutem a Casare sperare possunt: hunc solum quia suscepit pompeii coniugem oderit. Crimen: hospitii culpam. Quid quod: Suasio a tuto: quia Casar insulam expugnare non potest.

Procerum: locus ab honesto. Coibit: conuenient ut bella resarciant. Accipe templorum: a libertate & prompto auxilio conciliatio.

Cultus: uestes statuas tabulas. Aurum: uasa & laminas. Si terris si puppibus: accipe siue terra siue mari eorum opera uti uelis.

Quantum ualet: quantum potest facultatisque habet. Ne casar rapiat: quod nobis molestissimum esset. Hoc solum crimen: hanc culpam a nobis de te bene meritis auerte ne uidearis nostram fidem cui in felicitate te credidisti: in tua miseria praenostri leuitate danasse. Merita bene: quae te hospitale beneficium contulit. Mundi nominis: pro toto mundo: est enim res mira fides in calamitosa

Nullum toto mihi dixit in orbe: plena grauitudine oratio in qua ostendens quantum eos fecerit quaque sibi sint chari mirifice laudat & desinit in commiserationem. Non paruo pignore: littore intelligitur uxore illic deposita. Affectus: curas amoremque meos. Hac obside: Cornelia quasi in pignus fidei data. Penates: deorum domesticorum imagines. Roma: patria. Ante dedi: prius aduexi.

Lesbon meritam iram casaris: quae merito casari erit iniusta ob seruata coniugem meam. Non ueritus: non dubitans. Materiam ueniam: causam beneficium. Virg. Orantes ueniam & templum clamore petebant. Fecisse nocentes: reddidisse iniustitiam si casari nocuissetis.

OMNIBO. Vel: pro saltu: nam polysemus sermo est uel significat aut et & saltem: uel pro certe nonnunquam ponit. Fac magne locum: cuius desiderio omnes moueant: ueneratione quadam seruata fidei: quae in rebus aduersis fidei tibi seruauerit. Omnia uictoris: cetera oppida si te non acceperint sperare possunt Casaris gratiam: at uero nos iam in culpa sumus: quia uxorem tuam fideliter seruauimus. Omnia. scilicet alia mœnia. Possunt scilicet si uel delicti si te non acceperint. Crimen: id est culpam habent: quia seruauimus tuam uxorem. Quid. scilicet dicendum est ad hoc quod pro toto tuta est: & insula nostra in medio mari posita: & Casar naues paratas non habet: ut se huc conferat. Procerum pars magna co. Deinde si comites uis habere senatores: qui superstites sunt: dubitare non potes quin huc omnes ueniant: sciunt enim hic esse corneliam: & uerisimiliter: te quoque recepisse. Coibit: conuenient huc. Fatum: fortuna tua. Notum: tibi actus. Accipe templorum cultus: Et ut intelligas quo erga te animo sumus parati sumus omnia in tua potestate committere: templa quoque deorum cum ornamentis auro & argento: & quicquid ibi est tui esse uolumus. Si terris si puppibus: iuuentutem nostram scito tibi obsequentissimam esse siue mari: siue terra usum ipsius accipere malis: nam quae in mari erant: maritimis rebus assueti erant. Terris. id est terrestri bello. Puppibus: nauali bello. Hoc solum crimen: unum est quod praeter ceteris te exoratum uolumus: uidelicet ut hanc suspicionem de nobis adimas: Ne dum felix eras uidearis nobis esse confisus: tunc cum apud nos uxor tua fuit: post uero acceptam cladem cum iam te aduersa premere incipiant: nobis considerare non posse uideate: nam si nostra mœnia intraueris: nullam huiusmodi suspicionem habebimus. Crimen. scilicet culpam & suspicionem. Bene merita terra: scilicet nostra quae de te benemerita est. Felix: dum in felicitate eras. Miser: postquam in miseriam uenisti. Tali pietate uirorum: hac oratio plena liberalitatis fuit Mitylenaeorum: nunc dicit quae grata fuerit pompeio eorum sollicitudo. Latus: responsio pompeii est dicentis quae grata sit mihi ciuitas uestra ex hoc cognoscere potestis: quod pignus apud uos quod carius esse potest reposituerim. Nomine. id est causa. Cicero in secundo epistolarum. Quaequam me nomine negligentia: id est causa. Nomine mundi: uidelicet quod in aliqua mundi parte fides inueniret & esse dicat. Lesbos tenuit affectus. id est amorem nostrum seruauit. Hac obside: demonstratis est. Hic mihi roma fuit: nam lesbos loco urbis romae habui. Non ulla littora: praeterea non solum ex hoc cognosce

Obses

Venia

re potestis: quod uobis commendauerim corneliam me uos amare: uerum etiam quod uictus statim ad uos me recepi: ut facile omnibus apparere possit: quantam uobis fidem praestiterim. Casaris iram: Colligebam ex eo quod meam comitem seruaueritis meruisse uos ut Casar uobis iratus esset. Tantam ueniam materiam: id est tantam occasionem beneficium: nam ueniam pro beneficio posuit: ut Virgil. Stans est fecisse non quod Casarem uobis infestum fecerim collocando corneliam apud uos.

Fata mihi totum mea sunt agitata per orbem: Heu nimium felix aeterno nomine lesbos Siue doces populos regesque: admittere magni: Seu praestas mihi sola fide: nam quaerere certum est Fas quibus in terris ubi sit scelus: accipe numen Si quod adhuc mecum es: uotorum extrema meorum: Da similes lesbos populos: qui marte subacti Non intrare suos infesto casare portus Non exire uentem. dixit: moestamque carinam Imposuit comitem: cunctos mutare putares Tellurem patriamque solum: sic littore toto Plangitur: infestae tenduntur in ethera dextrae: Pompeiumque minus cuius fortuna dolorem Mouerat: ast illam quam toto tempore belli Ut ciuem uidere suam: discedere cernens Ingemuit populus: quam uix si castra mariti Victoris peteret siccis dimittere matres Iam poterant oculis: tanto deuinxit amore Hos pudor: hos probitas castique modestia uult? Quod submissa nimis: nulli grauis hospita turba Stantis adhuc fati uixit quasi coniuge uicto. Iam pelago medios titan demissus ad ignes Nec quibus abscondit: nec si quibus exeret orbem Totus erat: uigiles pompeii pectore curae Nunc socias aduentum romani foederis urbes: Et uarias regum mentes nunc in uia mundi Arua: super nimios soles austrumque iacentes:

OMNIBO. Fata mihi totum: nunc maiora instant: ut experiar totum orbem: quae nam sit fortuna mea: & nunquid apud alias gentes fidem inueniam. Heu nimium felix: nam si alii fidem seruauerint: felix es quod omnes exemplo tuo fecerint: Sin aliter fides tua praestantior erit: quod sola fidem seruaueris. Heu: est quasi admirantis. Seu doces populos: scilicet seruare fidem exemplo tuo. Nam quaerere certum: Quam constitui quaerere ubi iustitia sit: & iniusticia. Iusticia si me seruauerint & acceperint fideliter: Iniusticia & impietas: si contra me prodicione utentur. Fas: iusticia. Scelus: id est perfidia. Accipe numen: nunc suam orationem ita concludit Pompeius: ut primum deos obtestetur: si quis adhuc deus mecum est: quasi omnes alii a me discesserint: illum oro ut faciat mihi alios populos non aliter seruare fidem quam Lesbos seruauit: ut siue intrare uelim: sine exte: mihi semper limina pateant. Numen: id est deus. Non intrare. Vtrumque dixit non uentem intrare: nec exire: sicut fecit lesbos: nam Ptolemaeus non uentem intrare: sed uentem exire. Moestamque carinam: cum Pompeius discederet cum comite sua: non aliter lacrymas de digressu suo mitylenaei dabant: quam si omnes relicta patria in alienas regiones migrarent. Mutare tel. ire in exilium. Sic: id est usque adeo plangitur. Infesta: irata. Pompeiumque minus: tam & si ipsi molestus fuerat discessus pompeii: tamen aliquanto molestius discessum corneliae tulerunt ob humanitatem & liberalitatem mulieris: cuius uirtute ac mansuetudine omnes sibi deuinxerat. Minus: quod Corneliae Culus fortuna: tamen ipse auctor erat & causa doloris. Quam toto tempore: nam commiseratione ipsius mouebantur populi omnes: quod uidelicet de summo & grandi loco ad tantam calamitatem deuenisset. Cuius

SVLPI. Fata mea sunt agitata: ego sum exacerendus & erraturus. Aeterno nomine: aeternam fama seruata: fidei siue alii idem fecerint siue tu sola fueris mihi fida. Certum est: decreui quod fidi infidique sint explorare. Accipe numen: Deos si quis est ei propitius praestat. Similes: tam si deles ut lesbos. Non uentem intrare: Sinant ingredi casare persequente & meo arbitrio sinant abire. Hisque dictis eos uictori parere suauiter: eo qui clemens & aequus esset fidere ut ait plutarchus. Comitem: corneliam. Cunctos mutare tellurem: omnes mityleneos in alias terras migrare. Plangitur: manu ictibus fletur. Infesta: in deos praedolore inimisse. Pompeiumque minus: Multo magis discessu Corneliae quam Pompeii aduersitate dolebant. Quam uix: quam etiam si ad uictorem maritum iuisset non sine lacrymis dimisset. Deuinxit: ligauit. Pudor: uerecundia. Submissa: humilis. Hospita turba: blande uulgus excipiens. Stantis adhuc fati: cum adhuc fuisset in felici statu sic uixit ac si esset in infelici: aduertendusque dicendi modus: stantis fati hoc est ipsa quae erat in statu. Iam pelago: Cronographia. Demissus ad medios ignes: demersus ad dimidium sui corporis. Quibus abscondit: nobis. Si quibus exeret: antipodibus quibus oritur quum nobis occidit. Vigiles pompeii pectore curae: pompeius meditabatur an ad socias. p. r. urbes an ad reges cogeret an in deserta libyes iret. Aduentum: cogitat. Ait enim Apianus Assumpta Cornelia uxor triremibus quatuor comitatus quae a Rhodiis & tyriis ad eum uenerant Corcyram tunc quidem & libyam praeteruectus est: quo in loco exercitum alium & nauis cos habebat apparatus ad orientem itaque uersus parthos uelut ab illis opem petiturus nulli patefacto interim consilio adire statuit quod ceteris propinquus cum amicis aperuisset illi dissuaserunt. Socias: confederatas & liberas. Varias: mutabiles nihil enim habent amicum praeter uile. Arua inuia: deserta libya & aethiopia.

quia ita complectebant eam: quasi una civitas esset. Quam si nec mirum si in discessu ipsius flevere matrona: nam etiam uir fuisset uictor: non poterant uidere illam sine lacrymis discedere. Pateretca. m. si ad laticia iret non ad moerorem. Tanto. d. amore: ratio quia diuersis uirtutibus suis cornelia omnes sibi uiro quodam amore deuinxerat. Castig. mo. uultus: quia innatam uultu habebat quandam modestiam: ut cum omnes dignitate praestaret: humilibus quibusque par esse uideretur. Summissa: remissa: quia se humilibus aequabat. Nulli grauis: immo suauis: quauis adhuc in felicitate esset. Turba: ignobili uulgo & multitudinis. Stantis adhuc fati: quauis adhuc esset in felicitate. Iam pelago medios: describit tempus quo Pompeius nauigans: animu in diuersas curas iactabat: animo considerans an urbes peteret: an reges an populos: & secum animo uolens quibus magis crederet. dicit enim non omnino ad occasum descenderat sol: quia dimidius solis erat in hemispherio nostro: & in hemispherio inferiori: tum cum aduersis curis animus Pompei distrahi coepit ad quos proficisceretur populos. Nec quibus abscondit: scilicet nobis. Nec si quibus exeret: id est aperit antipodibus. Ad medios ignes. i. ad medios orbis igneos quia igneus est sol. Adeunt: id est intendunt ad urbes.

Socias. r. f. id est conuictas foedere romanis. Varias mentes. r. q. reges solent uariis esse atque diuersi. Inuia arua: libyam significat. Austrumque iacentem: id est depressum respectu septentrionis.

SVLPI. Sape labor moestus: agridudo animi laborans repellat tedium sollicitudinum & rerum futurarum. Estus fessos: defatigatas cogitationes. Consultit: interrogat. Unde notet: a quibus astris quodam. Quae sit mensura secundum di equoris: quae astra obseruando nauiget. Seruet syriam: dirigat cursus in syriam: ad quam euntibus arctos occidit. Quotus ignis in plaustrum: quota stella in ura maiore quam minore est lucidior. & proprie plaustrum est appellata a forma & positi septem stellarum ex quibus constat. Seruator olympi: magister nauis stellarum contemplator. Signifero: non stellas quae occidunt sed ambas arctos quae in celi uertice semper apparent nauas obseruare dicit. Labentia: labedo occidentia. Signifero: ferenti multa signa tum in Zodaico tum extra. Fluunt: discurrentiam motu externo quae proprio. Nunquam stare: semper se mouente. Axis in occiduum: polus arcticus qui semper apparet. Gemina arcto: maiore & minore ura quae draco amplectitur. Surget: apparebit. Instabit summis ceruchis: imminet summis cornibus antennarum diriguntur in bosphorum & mare euinum. Ceruchi dicti a κερατος quod est cornu: & κεως fundo: de his Virgilius intellexit quum dixit Cornua uelatarum obuertimus antennarum. Nam asclepiades ut scribit Macrobius libro quinto ait Naualis ueli partem inferiorem pateram uocari: at circa mediam ferme partem κερατος dicit summa uero partem carchesium nominari. & inde diffundi in utrumque uelilatus eaque cornua uocantur. Bosphoron & thraetium & Cimmericum nam duo sunt unus ad bizantium alter ad paludes meotides. Pontum: euinum mare circa quod est scythia. Quicquid: quicquidque arctophilax erit iseris or malo & ura minor erit mari uicinior in syriam nauigamus.

Ceruchi

Plaustrum

Bosphoros Pontus

OMNIBO. Sape labor moestus: aliquando etiam uidebat obliuisci huiusmodi curarum & loquebatur cum gubernatore: petebatque quibus stellis uterentur naua: cum in diuersa loca nauem intendere uellent. Moestus curarum: id est propter curas: sicut fessus rerum. Odiumque futuri: scilicet fati. Fessos aestus: aestus appellat cogitationes & fluctuationes mentis ambiguas & comparat fluctibus maris sicut Virgilius. Aeneas uario curarum fluctat aestu. De cunctis astris: quibus stellis utitur in navigatione. Unde: a quibus astris. Secundi aquoris: id est nauigandi: nam ex syderibus & mensura stellarum intelligunt naua quae parte maris: & quanto spacio nauigauerint & nauigaturi sint. Syriam quo sydere: dicit mihi quae stella nauigat in syriam. Libyam: id est qua stella dicitur nauigari in libyam: nam tendere cogitabat in libyam Pompeius ad regem Iubam. Quotus ignis: nam maior ura meridie uersus ambit cauda serpentis: sed minor ura septentrione uersus ambit a capite serpentis: nunc ergo dicit quotus ignis: quia serpens ipse septem stellas habet: quae imaginem ipsius ostendunt: habet unam in humero: alteram in pectore: tertiam in dorso: quartam in uentre tres autem in cauda. Sunt etiam aliae stellae lucetae: quae has septem praecedunt: unde stella est quam uulgo occiduum uocant: per antiphrasim: quae nunquam occidat: hanc dicunt astrologi esse sole ualde maiorem: quauis non ita uideatur: nam remotissima est a nobis: ut nec splendorem suum ostendat. Quotus ignis: prima uel secunda uel tertia in plaustrum. Doctus ad haec fatur: introducit nunc respondere Pompeio gubernatorem nauis qui peritus erat eiusmodi arctis. Seruator taciti olympi: id est nocturni caeli. Signifero caelo: id est stellato: nolim existimes me o Pompeii seruare stellas omnes: & praecipue errantes: sicut nonnulli gubernatores: qui ita errant: sicut & ille: sed tantummodo stellas septentrionales circa polum uertentes: quae nunquam occidunt. Polo: caelo: pars pro toto: quia polus nunquam stat: sed semper uertit ideo κερατος ueruo deriuat. Labentia: errantia. Axis in occiduum: septentrionalis qui nunquam occidit. Gemina arcto: maiori ura & minori: Maior ura (ut ait

dictum) meridie uersus ambitur cauda serpentis: nam serpens in modum. S. littere Inter utraque uram fluat: maior cauda: minor uero capite cingitur: quae etiam helice appellatur: & cynosura. Hic: scilicet axis id est minor ura qua plaustrum uehit. Summis ceruchis: cum ura minor uidebitur perpendiculariter in summitate mali ferre plaustrum nunc nobis cursus erit in bosphorum scythia: nam duo sunt: scilicet bosphorus thracius qui & byzantius dicitur. alter cimerius in aditu paludis meotidos: in scythia uergens: & dicitur eo quod Iuppiter in formam bouis conuersus uexit Europam de phoenicia in graeciam & de nomine puelle appellauit Europam tertiam orbis partem: unde ad similitudinem illius est bosphorus scythiae appellatus. At ut inquit Strabo os byzantium thracius bosphorus appellatur. Cimmerius uero bosphorus dicitur quodcumque meotidis paludis hostium continet: dicitur cimerius quasi cimbricus: quod cimbrici errabundi uultum suam ad meotim usque agitarunt.

Pontum: insulam in qua Mithridates regnauit. Ceruchis: id est antennae & similitate mali: in qua sunt cornua quibus uela suspidunt ut Virgilius. Cornua uelatarum obuertimus antennarum & dicitur κερατος cornutus a κερατος cornu: & κεως habeo. Quicquid descendit: ab arbore summa: respondet ad illud quod Pompeius petierat superius: scilicet syriam quo sydere seruet: sed cum non nihil plaustrum declinauerit a summitate mali: tunc petimus syriam.

Arctophilax propiorque mari cynosura feretur
In syria portus tendit ratis: inde canopos
Excipit australi caelo contenta uagari
Stella timens boream: illa quoque perge sinistra
Trans pharon: in medio taret ratis aequore syrti
Sed quo uela dari quo nunc pede carbasa tedi
Nostra iubes: dubio contra cui pectore magnus
Hoc solum toto respondit in aequore serua
Ut sit ab a mathis si imper tua longius oris
Puppis: & hesperiam pelago caeloque relinquis
Caetera da uentis: comitem pignusque recepi
Depositum: tunc certus eram quae littora uelle
Nunc portum fortuna dabit. sic fatur at ille
Iusto uela modo pendentia cornibus aquis
Torsit & in lauum puppim dedit: utque secaret
Quas asina cautes & quas chios asperat uidas:
Hos dedit i prorae tenet hos in puppe rudetes.
Aequora senserunt motus: aliterque secante
Iam pelagus rostro: nec idem spectante carina
Mutauere sonum: nec sic moderator aequorum
Dexteriore rota leuam quum circuit axem
Cogit inoffensa curus accedere meta.

OMNIBO. Propior mari: id est quantuluncumque plaustrum declinauerit a similitate mali: capite ferire uel debitor maris undas: tunc spectamus syriam: & eo nauem dirigimus. Arctophilax: bootes: custos urae.

Cynosura: quem superius appellauit arctophilacem nunc cynosuram uocat. Propior mari. unum sequitur ex reliquo nam quanto magis declinat a summitate mali: tanto magis uidetur appropinquare mari. Inde canopos: canopos sydus est (ut ait in sexto Pli.) ingens & clarum: est autem in meridionali plaga: ad cuius contemplationem ait naua: se nauem dirigere a sinistra trans aegyptum: a medio tendit ad syrtis. Stella timens boream: quo spirante densantur nubes: quibus illa obscuratur: nam cum sit in australi plaga meridie uersus timet boream qui nubes contrahit in meridiem quibus illa obtegatur. Trans pharon: id est ultra aegyptum. respondet ad illud quod interrogauerat Pompeius. uidelicet qua stella meridiem petat. Illa sinistra: scilicet canopo stella apparente in parte sinistra nauis. Syrtis: cui conigua est aegyptus. Sed quo uela dari: cum Pompeius & gubernator nauis ita inter se quasi confabularentur: de signis caelestibus: & ad omnia quae Pompeius quaesierat respondisset. postea interrogat eum quam in partem potissimum nauigare deberet: ad haec Pompeius respondit incertus ad quem locum prius nauigaret quocumque inquit nauem & cursum dirigit dummodo procul a campis a mathis nauiges: nos deinde in fluctus fortuna reget. Quo nunc pede carbasa: tendi idem dicit. Carbasa: uela sunt dicta a genere lini subtilissimi quod ita appellatur quod texuntur uela. Quo pede: dicit morem nauarum: nam pedes sunt funiculi: quibus uela pro uoluntate

SVLPI. Arctophilax: bootes qui est ita uis cinus arctis ut eius sinistra manus neque oriri neque occidere uideatur. Cynosura: ura minor quae boota opposita est. Canopos: stella australis ingens & clara nostris regionibus ignota eius meminit plinius libro sexto. & Vitruuius. Canopus libro nono. Inde excipit: ultra syriam obseruamus canopum quae meridie extremo decurrit & metuit ne borea nubes impellente obscuraret.

Illae canopo sinistra si ultra aegyptum nauigaueris defereris in syrtis libycas. Quo pede: fune quo tenditur uelae. Carbasa: tendi: dirigi uela quae dicta sunt a Carbaso genere subtilissimi lini. Serua: provide. Sit longius: sit remotissima. Da uentis: comite fortuna. Comitem pignusque recepi depositum: hoc est Cornuam mecum habeo. Iusto modo: pari altitudine & planitie. Torsit in lauum flexit. Asina cautes: saxa & scopuli asinae opiduli quod est in sinu messenio. Qui ab eo asineus dicitur. Eiusdem nominis alia est harmoniaca ut ait Strabo libro octauo. Chios: insula lesbouicina theopompi patria quae paruo freto ab asia diuidit.

Asperat: resonare facit obscopulos in quibus illiduntur. Dedit: protendit. Rudentes: firmos funes. Senserunt motus: nam conuersa nauis conuersa est & nauigatio. Rostro: prorae. Nec spectante idem: nec conuersa eadem in locum. Sonum: fragorem quem eunte nauis emittit. Moderator equorum: auriga i curruli certamine. Quum leuum circuit axem: quum a dextra in sinistram currum conuertit ut breuiore gyro metam intactam circumeat quo enim propius metam curus accesserit eo citius peruenit. Accedere: uicinos fieri. Inoffensa: intacta: illela.

Pes Carbasa

Asina

Chios

Arctophilax

Cynosura

Canopus

Pes Carbasa

Asina

Chios

tate nauarum uertuntur. Dubio pectore: incerta mente: non enim satis deliberauerat quod potissimum iter teneret. Hesperiam: Italiam: neque in amathiam nauem dirigere uolebat. Calo: sydera considerando. Da: relinque. Pignus: cornestam. Tunc certus eram: scilicet antequam uxorem accepissem certus eram quo nauigabam. uidelicet in insulam Lesbion: nunc uero scio qua loca fugiam: qua autem petam nescio. Sic fati: pompeius: & gubernator ab his regionibus auertit nauem: quas attingere pompeius uolebat. Iusto: recto modo pro uoluntate nauigatis. Quas asinae cautes: ut per media asinam & chion nauigaret. Asina ter: re pagus argiua: penes lacedaemoniam naupliam (ut refert Strabo) ex ea inquilini in messenium agrum migrarunt: eodem quo Asina oppidulum argolicum uocabulo nuncupata dryopuni domicilium & Asinam fuisse memorant qui ex uicinis sperchio locis exire. Asperat undas: nam ubi scopulus est ibi etiam unda maris est asperior. Chios: uel libro quarto decimo Strabo refert. Chios: insula circum nauigationem habet stadiarum nongentorum: si quis secus terram deferatur: ea urbem & portum optimum habet & nauale nauium octoginta. Chios olim classem habuere & maris imperium & libertatem sibi uendicauerunt & Chio in lesbu uenit auctro sunt stadia circiter quadraginta. Viri & Chio elegantes fuerunt Ion tragicus: & Theopompus historicus: & Theocritus Sophista. Motus: scilicet nauis: nam pro mutatione uelorum mutata est nauigatio. Se cante: nauigante. Idem: scilicet mare quod ante. Sonus: uelorum strepitum & nauigationis. Non sic moderator: dicit non maiore arte aurigam ferre currum circa metam in ludis olympicis: quam hic gubernator obuertit nauem contortis uelis. Moderator equorum: id est auriga: nam ludis olympicis ad metam currebatur curru: & qui prior metam illam curru circuisset hic primum palmam obtinebat: sed quanto interius circunuo uebant currum: tanto etiam celerius id faciebant & ob hanc causam cum omnes interiores & propinquiores ad metam circunuo uelent currum: nisi peritissimi essent artis: currus in metam lapideam frangebatur: unde Horatius: metaque feruidis euitata rotis. Inoffensa: intacta. Meta: meta appellat eam formam lapideam. Leui axem: id est sinistram partem axis. Dexterore: uersa in sinistram.

SVLPI. Ostendit terras titan: Sole oriente te nebre abeunt & stelle non apparent. Quicumque sparsus: pompeiani qui palates hostis uolentiam suggerant pompeii uestigia sequebant. Natus: sextus. Procerum: senatorum & ducum. Delecto satis: opprobrio. Abstulerat reges ministros: priuauerat regibus qui ei ministrarent. Scetra: eorum regna orientis. In deuia: remotissima loca. Qui sparsa ducis uestigia legit: qui flexam pompeii nauigationem secutus est. Legit: nauigando obseruauit. Quando ait: Pompeii ad regem gallogreciae uerba. Romanus: romani iuris & dittonis. Euphraten: Armenia & mesopotamia multosque alios populos indicat. Tygri: tygris accolat uerba tarmenos & parthos. Quas: rente fata: reparantem mihi secundam fortunam. Re cessus: remota loca. Totum mutare diem: excitare totum orientem unde dies emanat. Arfacide: regi persarum. Foedera: bello myrtydatico iuncta. Manent: stant sublata non sunt. Latitum tonantem: per latialem iouem qui albe colabatur uel per romanum & capitolinum. Obstricta: firmata. Magos: sapientes & sacerdotes. Intendite: flectite. Neruis gethicus: scythi cis cordis qua ex neruis sunt.

OMNIBO. Ostendit titan: quia orto sole dies apparebat. Sparsus ab amathia: quicumque iquit ab amathia discessit secutus est Pompeium inter quos fuit. Cn. Pompeius: & Deiotarus Rex sed per Cn. Pompeium noli intelligere sextum nam sextus cum matre Cornelia in lesbo repositus fuerat: quia minor erat. Procerum: quauis uictus esset cum magna turba. Pompeius tamen adhuc comites habebat reges: & principes senatus. Reges ministros: nam reges ministrabant pompeio: qui sub clientela eius erant comites: inter quos habebat Deiotarum. Deiotarus enim inter primos pompeium ex acie secutus fuerat nam hic regum fidissimus erat: hunc iubet Pompeius in Syriam legationem ferre. In deuia mundi: in remotissimas partes orbis terrarum hoc est in Syriam. Legit: id est obseruauit id est quauis incerta fecisset uestigia: ne iter suum dignosceretur Pompeius: ea tamen diligenter rex Deiotarus obseruauerat. Quando ait amathias: quando inquit cladem accepimus in amathia: qua par est nullam orbis terrarum parauerat: qua nostra signa sequeretur: nunquid opus est tentare reges orientis. Fidissime regum: hic enim semper in officio permansit: nulla fortuna discessit cum defenseret libertatem & auctoritatem senatus. Euphraten: fluium in oriente: per quem significat partes armeniae. propter regem cum quo foedera iunxerat Pompeius quo tempore fugientem Mithridatem per eas regiones sequebat. Tygri: significat armeniae regem.

Arfacides

Ostendit terras titan & sidera textit:
Sparsus ab amathia fugit quicumque procella
Assequitur magnum: primusque a littore lesbi
Occurrit natus: procerum mox turba fidelis:
Nam neque delecto fati acieque fugato
Abstulerat magno reges fortuna ministros.
Terrarum dominos: & septa eoa tenentes
Exul habet comites: iubet ire in deuia mundi.
Deiotarum: qui sparsa ducis uestigia legit.
Quando ait amathias amissus cladibus orbis
Qua romanus erat superest fidissime regum
Eoam tentare fidem populosque bibentes
Euphraten: & adhuc securum a caesare tygrim
Nepigeat magno quarentem fata remotas
Medorum penetrare domos scythicosque recessus
Et totum mutare diem: uocesque superbo
Arfacide perferre meas: si foedera uobis
Prisca manent mihi per latium iurata tonantem
Per uestros obstricta magos: implete pharetras
Armeniosque arcus gethicus intendite neruis.

nam tygris fluius est Armenia. Tygris & Euphrates Mesopotamiam circundant & apud babilonios inuisce coharent: auctore Strabone deinde in mare persicum emittunt: quorum Euphrates maior est: & plus regionis flexuoso alueo percurrit. fontes habet in parte Tauri boreali: fluit ad occidentem per armeniam quam maior appellatur: usque in armeniam minor: qua a dextris habet. Tygrius & Euphratis fontes inter se distant ad stadia duo milia & quingenta. Nec pigeat: praeterea ut exercitum comparare non orientem modo: sed etiam septentrionem petas uelim. Quarentem: acquirantem. reparantem. Diem: id est orientem. Arfacida: regi parthorum. nam sicut Ptolemaei in reges aegypti appellabant ita parthorum reges Arfacida dicti sunt. Si foedera nobis: haec est legatio Pompeii: si seruant in foedera nostra: quam societate & amicitia cum populo romano iunxit. Magos: magi enim sapientes apud Medos & Persas appellantur: quos philosophos graeci dicunt. Implete pharetras: id est sumite arma. nam sagittis & arcu parthi potissimum utuntur. Geticis neruis: id est scythiis cordis quae ex neruo torquentur.

Si uos o parthi peterem quum caspia claustra
Et sequerer duos aeterni martis alanos
Passus achemeniis late discurrere campis
Intutam trepidos nunquam babilona coegi.
Arua super cyri chaldeique ultima regni
Qua rapidus ganges: & qua niseus hydaspes
Accedunt pelago phaebe surgentis ab igne
Iam propior quam persis erant tamen omnia uincens
Sustinui nostris uos tantum deesse triumphis.
Solutus & numero regum telluris eorum
Ex aequo me parthus adit: nec munere magni
Stat semel arfacida: quis enim post uulnera cladis
Assyriae iustas latiae compe scuit iras?
Tot meritis obstricta meis: nunc parthia ruptis
Excedat claustris: uentura per saecula ripam
Zeucmaque pelleum pompeio uincite parthi
Vinci roma uolet: regem parere iubenti

& praescripto & praeteritis terminis & limitibus constitutis. Ripam euphratis: intra quam phrahares parthorum rex se uelle perpetuo continere pompeio qui tygranis filium seruabat in uinculis cum obuisset foedere constitutum est ut scribit plutarchus. Zeucma pelleum: opus iuxta euphratem conditum ab alexandro quae ex pelle maedoniae oppido fuit. Vinci uolet: ut uincatur caesar.

OMNIBO. Si uos o parthi: haec sunt mandata Pompeii quae Deiotaro dat ad Phraatem parthorum regem: nam omnes reges parthi Arfacida dicuntur: sed tunc Phrahares nouissime regnabat. est autem ordo usque ad eum locum. tot meritis obstricta meis. Caspia regna: persequendo Mithridatem in mare caspium usque uenit: ubi sunt caspii montes. Nam auctore Solino: ultra Sauronatas in Asia stios: qui Mithridati latebram & originem medis dederunt confines sunt Thali: his nationibus: quas ab oriente contingunt caspii montis fauces. Alanos: populos qui ab alano flu. dicti sunt: qui ultra danubium fluit in europa Martialis. Nec te sarmatico tran sit alano equo. Aeterni martis: id est bellicosissimos. Achemeniis campis: id est parthiis ab Achemene rege. Intutam trepidos: id est nunquam nos compuli in moenia uestra: quia passus sum uos errare per agros uestros. Arua super: & tamen facere poteram: quia propinquior eram uobis: quam persis. Arua cyri: id est super arua persidis ubi regnauit Cyrus. Ultima chaldei regni: id est ad extremam regionem iudaeorum. nam Aristobolum iudaeorum regem cepit: & templum Salomonis spoliavit: & caedelabra illa quae in maximo honore fuerant in triumphum dicit: & creditum est posthac Pompeium aduersa fortuna laborasse. Nyseus hydaspes: flu. indiae qui per parthiam se se ferens uadit in indiam: ideo nyseus id est indicus a ny sa urbe indiae. Phaebe surgentis ab igne: id est ab oriente descendens uobis propinquior eram: quam persis persis nominatiuus est: persidis gentium facit. est autem regio finitima parthiis. Numero telluris eorum: ex omnibus regibus orientibus tantum modo parthus fuit: qui me ex aequo foedere adit. nam cum Pompeius ad Araxem flu. castra posuisset. Tigranocero tygranis regis filius obuiam ei factus est (iam enim a parte defecerat) Tigranes ipse humanitate Pompeii fretus qui uulgo laudabatur ab omnibus: ad eum uenit: quem ubi Pompeius honorifice susceptum regem appellat: indignatus filius palam dixit: haud sibi opus esse Pompeio: sed alium quaesitum romanorum. tum pompeius eum in uincula coniectum seruari iussit ad triumphum: nec multo post Phrahares parthorum rex legatos misit qui Tigranocerotam peterent: quasi generum suum: & Euphratem flu. fines imperii statueret: quibus Pompeius inquit Tigranocerotam ad tygranis magis partes: quam ad focerum pertinere: de sinibus quod peteret eiusmodi se usurum: hoc est quod

Caspia claustra

Alanus

Achemeni.

Chaldea Hydaspes Ganges

Persis

Phrahares Zeucma Pellae

toritate arguit: quā sibi tantam esse dicit: ut uel hac una reparare possit bellū. Nomen: scilicet meū. Mundus amat: nam sine dubio Pōpeius beniuolus fuit apud omnes: nā humanitatis nomen ubi q̄ obtinuit. Vos pendite regna: nūc cōsultatio est de multis rebus qd̄ potissimū. Fide & uiribus: utrunq; bene coniunxit quia parā possunt uires: ubi fides deest. Pharon: agiptū: nam pharos claustra sunt agipti. Pondera uergat: id est quo cogitatio nostra ponderosa uertat: & primū ostendit neq; agiptū: neq; libyam esse petendā: & redditas tionē. Arguit autem ex attributis persone. uidelicet a genere qd̄ diuidit in naturā. patriam & sexū: arguit ab ea pte quae est atas: ubi cōsiderat puer ne: an adolefcens: grādis nau: an senex: i puero fides stabilis eē non pō.

SVLPI. Solertia mauri: astutia Lubae cui forsan inest punica fides: de quo per coniecturas & attributa persona iudicat. Generis: maiorum suorū q̄ a romanis uicti subiugati & deleti fuerūt. Imminet: captat nocendi occasiōe. Mulrus hānibal: frequēs meditatio & imago hānibalis q̄ per obliquā lineam erat ex sanguine regio mūdārū cuius glām maculabat qd̄ adhuc multus iacebat. Erat autē Iuba Mauriorū Mūdārū q̄ rex. Supplice uaro: q̄ ab eo contra curionē auxilia petiit: quē ipse Iuba Varo potētiore interemit. Intumuit: superbiuit. Secūdo loco: id est inferiora a phricanis. In orbem eorū: in parthiam. Mūdū: mundi partē: uidelicet armeniam a Capadocia Cōmagenem ab arabia & mediam babylonem. Caspia claustra: mōtes & mare caspiū. Immentos recessus: spatia remota ostēdit: Parthiā quā ab India finibus ad mesopotamiam exporrigit: includitq; aracusia assyriam persidē & medie partē. Alter polus uertit noctes. i. illine aspiciit polus antarcticus & sidera notia & ad notū eius uertunt sol luna astraq; omnia. Abruptū: separatū mare enī caspiū est littoribus circumdātum & nec nostro mediteraneo nec oceano iunctū est. Discolor lorunda: mare rubrū indicat qd̄ inter oceanū & ethiopicū late fundit appellatq; heritreum. Sola uolūtas: sine auaritia nam nulli alteri rei student nisi ut regnent: & ideo militiam exercent. Celsior in campis sonipes: Sunt parthis equi maiores nostris. Fortior: firmior nostris. Neruos lethales: arcus lethiferos synecdoche. Mors est incerta: quia quaeq; ferit & perimit.

OMNIBO. Hinc anceps dubii: regē Iubam dicit. Arguit autē ab ea parte quae dī natio ī qua cōsideratur grācus an barbarus. Atheniensis est: ergo acutus. Lacedaemonius est: durus & asper. Thebanus est: pinguis & ualens. Maurus est & Carthaginensis: ergo perfidus uñ Lilius de Hannibale perfidia plusq; punica. Nunq̄ memor: Ab ea parte arguit: quae est cognatio. uidelicet qbus maioribus ortus sit scilicet ab Hannibale q̄ semper hostis populi romani fuit. Imminet: ut ulciscat iniuriam. Multus: frequens: quae semp nominat Hannibalem. Obliquo maculat: praeterea: est etiā nothus: & nothi solent esse callidi: uerfuti: atq; perfidi. Cōtingit: contagione polluit. Iam supplice uaro: arguit a factis: qd̄ est impiū: & in attributis persona ubi cōsiderat qd̄ fecerit: qd̄ faciat: qd̄ facturus sit superbus: aduersus Varrū praefectū nostrū. Vidit: nam Varrus Hispaniā partē tenebat: & cū eam Caesar inuassit: hic ad Regē Iubam in Libyam confugit. dicit autē illū animū extulisse: tunc cū Varrus ad eū profugit. Romana: id est res romanas. uidelicet Varrū p̄fectū nrm. Quare agite: nunc sententiam suā dicit: quo nā se conferre uelit scilicet in orientē ad Phraatē Parthorū Regē & sua dere incipit ut sniam sequi uelint: primo arguens a ui quae est pars tuti: parthos ostendens esse bellicosos: seu patria: seu natione: Diuidit euphrates: nā Armenios Cappadoceq; disterniat. Caspia: Caspia porta: dicitur: quae sunt inter Colchos. & albanos: caspias autē portas caucasus habet: qbus separatos dicit inhabitare parthos: ut nullius imperiū uires timeant. Taurus pergentiū & linguarū uarietate plurifariam nominatus est: nam ubi in excelsam surgit sublimitate caucasus dī: etiam a populis appellationē trahit a dextro latere caspius dicitur uel hyrcanus: a leuo amazonicus: mox cichus: scythichus ad hanc uocabula habet multa alia: ubi debet scire: hiulcis iugis facit portas. quarū primae sunt armenia: tū caspia: post cilicia: a caspiis portis per parthiam una eademq; uia est alexandria. teste Strabone. Porta caspia: auctore Solino: pandunt itinere manu facto lōgo octo milibus passū. nam latitudo uix est plastro permeabilis. In his angustiis etiam aliud asperū: qd̄ p̄ cisorū laterū saxa linquentibus inter se salis uenis exundant humorē affluentiū: q̄ constrictus ui caloris uel in glaciem corporat. ita labe inuia accessum negat. Polus alter: antarcticū dicit: nam sicut nos sub polo arctico positi sumus: & sublimitate terra antarcticū uidere n̄ possumus ita q̄ sub antarctico uiuūt arcticū uidere non possunt. Vertit: quia semper circa polum uertit caelum. Abruptum est nostro mari: mare rubrum dicit quod inter indiū & ethiopicū amplissimo ore ab austro in septentrionem fundit: ideo dixit abruptū nostro mari: quia ne in mediterraneū exeat a terris persarū quibus finitimi sunt parthi arabesq; tenent. Regnandi sola uoluptas: nunc arguit ab habitu quod est unū ex attributis persona: in quo etiam comoda aliq̄ corporis cōsiderantur non natura: sed studio & industria comparata: studio & industria equitare ac sagitta

Iuba

Rubrum mare

re didicerūt: & habitū regnandi fecere: ut nulli regno parere uelint. Voluptas: scilicet est parthis. Celsior in campis: & hoc quoq; industria cōparatur: ut egrandi & sagittadi periti sint. Nec puer: siue puer siue senex fuerit: est p̄nus id sagittandū. Et nulla sa. id est quae feriat sagitta: ille statim occidit

Primi pelleas arcu fregere sarissas
Bactraq; medorum sedem: murisq; superbam
Assyrias babylona domos: nec pila timentur
Nostra nimis parthis: audentq; in bella uenire
Experti scythicas crasso pereunte sagittas
Spicula nec solo spargunt fidentia ferro
Stridula: sed multo saturatur tela ueneno.
Vulnera parua nocēt fatūq; ī sanguine sumo ē.
Outinam non tanta mihi fiducia sauis
Esset in arfacidis: fatis nimis emula nostris
Fata mouent medos: multūq; in gēte deorū ē.
Effundā populos alia tellure reuulsos
Excitosq; suis immitam sedibus ortus.
Quod si nos eoafides & barbara fallunt
Fœdera: uulgati supra comēcia mundi
Naufragium fortuna ferat: nō regna precabor
Quae feci: sed magna feram solatia mortis
Orbe iacens alio: nihil hęc in membra cruentā
Nil focerum fecisse pie: sed cuncta reuoluēs
Vitae fata meae: semper uenerabilis illa
Orbis parte fui. quantus meotida supra
Quantus apud tanain toto cōspectus in ortu.
Quas magis in terras nostrum felicibus actis
Nomē abit: aut unde redit maiore triūpho?
Roma fauce ceptis: quid enim tibi latī? unquā
Præstiterint superi: quam si ciuilia partho
Milite bella geras: tantam consumere gētē
Et nostris miscere malis: cū caesaris arma
Concurrant medis: aut me fortuna necesse est

parte: qd̄ uidelicet a meridie rubro mari ab alia uidelicet a septentrione hyrcano claudit salo. Pelleas: id est alexandri impetū fregerunt. Sarissas: Sarissa proprie est telū macedonicū: sicut pilū Romanū. Bactra: ciuitas alia est oxū amnem uersus: ex india diebus octo a bactris usq; ad alierū flumē qd̄ influit oxū amnē peruenit Pompeius. dum persequeret Mithridatē: deinde auctore Solino ad Caspiū mare: ide per caspiū ad Cyri amnis penetrauit fluentū: q̄ armenia & libya fines interluit. Babylona: Quam coctilibus muris cinxit se dī Semiramis. Nec pila timent: & non solū ceteras gentes subegere sed nostras quoq; iā timere desinūt: postq̄ crassum deleuere. Experti scy. Quia (ut dixi) a scythis originem habent. Spicula nec solo ferro: argumentū est a consilio. & consiliū rectius appellat: q̄ dolum: nam dolo aliqd̄ suadere turpe uidet: ergo rectus a consilio quo parthos uti dicit: ut scilicet ueneno muniant sagittas. Stridula: strepitia per aerem cum a neruo mittunt. Fatūq; id est mors est etiā in summa corporis exulceratione: quae uenenu ingredit. Outinam non tanta mihi: uellem ingre tanta mihi fiducia esset in parthis ne uidelicet crassum cecidissent: nam inde orta est fiducia q̄ exercitū cū duce occiderunt. Fata mouent medos: nam media trāsiuit ī nomen persarū. Aracusa: Assyria: & persis: & ideo medos parthos dixit. Sicut Horatius: Ne uinas medos egare iustos te duce Caesar. Multumq; a casu arguit. Alia tellure: id est aduersa ab italia: nam parthia in oriente est: italia uero in occidēte: unde etiam hesperia dicta. Quod si nos eoafides: Dilemma est: & confutat ab honesti partibus: uidelicet a magnanimitate. sensus est: q̄ si parthorū pereō perfidia: optatus id mihi contingeret: quasi beneficio fortunae in his regionibus peream: ubi nulla nostri cum gentibus illis cōmētia habuerunt: nam id mihi solatio erit q̄ nec iniuriam a casare nec beneficium accipere potero: aut parthi fideles erūt: aut perfidi. si fideles nos contra Ca. iuuabunt. si uero perfidi id boni consequar q̄ in manus Ca. non ueniam: quo aut mors crudelis ma-

Pelle
Bactra

net: aut turpis uita. Eo: id est orientalis hoc est parthorum. Supra commercia mundi: ultra regionem mundi Romanis cognitam: nam romana nulla prorsus cum parthis habere commercia. Ferat: profferat. Regna que fecit ut tigrannis: Ariobarzans & pharnaces: quos deuictos in regna constituerat. Stat ma. seram magna consolatio erit que non ueniam in manus Cæsaris a quo crudeliter trucidabor aut turpiter uita donabor. Hæc membra: Si occider. Nil secisse pietati: si uita donabit. Sed cuncta reuoluens: sed cum omnia considero ipsi fidem seruabunt. Nam nullis mundi partibus magis honoratus sum quam in oriente: & arguit ab auctoritate: quam habuit in his gentibus: & a casu: cum persequebatur mithridatem: colcos: iberos: arabes: caldeos: iudæos: omnem subegit. Meotida: paludem scythiæ. Tanain: quæ diuidit Europam ab Asia. Cõspectus: conspicuus. Quas magis: scilicet quæ in terras orientis. Vnde: a quibus regionibus. Quid enim tibi: alio uitur dilemate: nam si in grad parthos uenimus: aut uincemus: aut uincemur: si uicemus obtinebimus que instituimus: si uicemur nobiscum parthi peribunt: & umbram crassi uindicabimus. Tantas gentes: quæ semper infestæ Romanis fuerunt. Mœdis: id est parthis.

SVLPI. Damna: improbasse. Nobilitate dolendi: nobili dolore & commiseratione. Modo consule: eius qui paulo ante fuerat consul. Sic cines: hac oratione lentulus argumentis contrariis dissuadet: decernitque aegyptum esse petendam: Exorditur a beniuolentia per commiserationem pompeii.

Mundi damnauit fata: penitus oppressit reliquorum hominum præterquam cæsarianorum felicitatem. Secundum amathiam lita tota datur: fertur tota sententia pro uictoribus in amathia est autem iudicium uerbum: secundum te litendo. Iacet omne: perierit ne omnes que esse nobis auxilio potuissent. Perdes: quibus tu supplices. Transfuga mundi: qui exterminas te e mundo. Caelum: aerem nostri poli. Aduersosque polos: id est parthos que aspiciunt polus antarcticum. Aliena: quæ nota dicitur. Culture: relictis diis patriis ueneratione & seruiture parthis. Quid causa: acris per similes complexione interrogatio: cur pugnamus inquit nisi amore libertatis: sed tu uis seruire. Romana: res romanas. Horruit: parthus. Reges parthos: tygranocerotam & Aristobolum Iudeorum regem quos duxit in triumphum. Hyrcanos: armeno. Videbit: decebit ut uideat.

OMNIBO. Sic fatus murmure sensit: Vnde hæc locutus est Pompeius: nemo succlamauit: non enim consilium placuit: nam clamare solebat: perorantis comprobantes sententiam: sed Pompeius ex murmure sensit non placere consilium. Quos omnes len. Sed lentulus omnes anteuiuit: dolore enim perculsus colloqui tenere non potuit: quia consilium illud a uirtute alienum uidebatur. Nobilitate dolendi: Quia generositate animi dolebat hanc Pompeii ignauitatem. Modo: paulo ante consule. Siccine thessalia: hæc oratio est contra id quod Pompeius suadere uolebat: est autem deliberatio genere posita in iudiciali constitutione. Et primo beniuolentiam captat a persona aduersarii: hoc est Pompeium. quum adducit intentionem ipsius ostendens ignauitatem: quæ antea de aegypto triumphauerit: idem regibus se subiciat. Siccine: pro sicne: est autem epithesis: adeo ne animus tuus uictus est. Vnde dicitur. claudis tua. Damnauit fata: id est fortunam imperii Romani. Secundum amathiam lita tanta datur: est locutio iuris. id est bellum civile sic decidit: ut ille superior sit quam in amathia uicit: nam lita dari: secundum hos aut illos: est decidere litem secundum uoluntatem eorum. Iacet omne: uentus sensus est: adeo ne uulnus est illatum tam magnum. ut nullo auxilio possit subleuari. Solos tibi magne: nunquam in toto terrarum orbe est: que auxilium præstare possit præter pharaatem: ad cuius genua te prostraueris. Aduersos polos: id est antarcticum relicto arctico: nam ratio hemispherii facit hoc ut sydera que sunt in antarctico a nobis uideri non possint. Et barbara sacra: & diis Romanis omnis incipias colere deos barbarorum. Quid causa: obtenditur armis: a senatu beniuolentiam captauit: nunc ad confirmationem causa uenit: instabile autem ostendit Pompeium. uitium contra perseuerantiam: quæ est in re bene considerata: stabilis & perpetua permanens. non enim persistit irratione bene uende libertatis: causa cuius bellum civile susceptum est: ergo a perseuerantia arguit: quæ est pars fortitudinis partis honesti. Quid causa: pro qua honesta causa est quam bello possis ostendere & demonstrare: primo causam honestam habebas: nunc si non solum Cæsari paratus sis seruire: sed et prætextu libertatis potes dicere te bellum gerere. Te quem Romana regentem. Ostendit eum abiecti animi esse: quod est contra magnificentiam quæ est magnarum & excelsum rerum cognitio atque administratio: uel certe contra dignitatem: quæ est honesta & cultu & honore uerecundia digna auctoritas quæ est in eo honesti generis: in quo utilitas quoque adiungitur: pristinus honor fuerat ut apud reges in maxima ueneratione fuerit pompeius quibus regna donauerit: nunc uero contra dignitatem suam fore arguit: quod his supplicare paratus sit: de

quibus triumphauerit: aut quos certe in regnum restituerit. Te. id est imperatorem romanorum. Horruit: de persequis mithridate. Captos reges: Tigranocerotam & Aristobolum iudeorum regem in triumphum duxisti. Hyrcanis. id est ex hyrcania: quæ est pars armenia. Hyrcania auctore Strabone ualde opulenta & multa & magna ex parte planities: præclaris urbibus adornata.

Extolletque animos latium uelanus in orbem
Se simul & romam pompeio supplicemensus
Nil animis fatiscque tuis effabere dignum
Exiget ignorans latia commercia linguæ
Ut lachrimis se magne: roges patimur ne pudo
Hoc uulnus: clades ut parthia uideat ante ris
Hesperias: que roma suas: civilibus armis
Elegit te nempe ducem: quid uulnera nostra
In scythicos spargis populos: cladesque latentes:
Quid parthos transire doces: solatia tanti
Perdit roma mali: nullos admittere reges.
Sed cui seruire suo: iuuat ire per orbem
Ducentem saeuas romana in moenia gentes.
Signaque ab euphrate cum crassis capta sequentem.
Qui solus regum fato celantem fauorem
Defuit amathia. nunc tantas ille laceffet
Auditi uictoris opes: aut iungere fata
Tecum magne uolet: non hæc fiducia geti est
Omnis in arctois populus quicumque pruinis
Nascitur: indomitus bellis & mortis amator:
Quicquid ad eos tractus mundi que teporem
Labitur: emollit gentes clementia cœli.
Illic & laxas uestes: & fluxa uirorum
Velamenta uides: parthis per medica rura

SVLPI. Extollet: decebit extollat & appetat romanum imperium. consideras uires suas & a romanis te auxilia supplicem. Nil animis: Nil loquor tuis secundum magnanimitatem dignitatem tuam: Exiget: requirit. Comercia linguæ: sermonem latinum. Patimur: pati debemus ut parthi ante uiscerant cedem romanorum que ipsa roma. Civilibus armis: admonet eum officium. Tu igit electus es ad gerenda bella civilia non ad externos excitandos in ciues. Qui d uulnera: arguit imprudentiam quod quæ celanda sunt indicet: & hostes excitet. Solatia mali: spem & fructum belli que est non ut seruiat regibus externis sed pareat magistratibus suis. Nullos admittet reges: ut non admittat. Ducentem: te. In romana moenia: oppugnanda uel euerenda. Ab euphrate: a parthis. Qui solus: Solus pharacites que nobis hoc in bello non fuit cum esset incerta uictoria nunc fauebit & in uictorem isurget.

Fato celante fauorem: erat enim exitus belli incertus. Opes uictoris: potentiam cæsaris. Te cum: qui uictus es. Genu: parthica: quæ orientalis est & mollis. Omnis in arctois: locus quo dissoluit laudes quas pompeius parthis ascripserat. & argumentat a cœlo & solo natali cuius qualitate hominum natura & mores respondent ut docet Vitruuius libro sexto. Ideoque Arctois fortes: Orientales molles: & parthos imbelles fugaces effeminatosque esse lentulus monstrat.

Tractus: regiones. Labitur: uergit exporrigit. Emollit: eneruat effeminat. Laxas uestes: quæ sunt argumenta mollietatis. Laxas: latas. Fluxas: longas. Parthus: Parthum fuga per plana tantum non uiribus ualere dicit.

OMNIBO. Extollet animos: arrogantior fiet. Se simul & Romanum mensus: nam que te supplicem uidebit imperium suum imperio Romano comparabit. Exiget ignorans: cum loqui uolueris ad illum: tum dicit non intelligo linguam Romanam: & uolet ut lachrymes: ut si non ex uerbis tuis: saltem ex lachrymis quod uelis intelligat. Patimur ne pudoris: Adhuc in eo persistit que dignum est Romanis: que uidelicet parthi prius uendicent iniurias italia: que nos iniurias nostras: ab ipso rege illatas: turpe hoc est: quia prius iniurias nostras uelisci debemus: que parthi uiscerant romanos contra Cæsarem. Civilibus armis: contra leges argumentum est a iusticia: quæ diuidit in ius naturale: eius consuetudine: & ius lege pacto pari & iudicio: argumentum est iure lege: quia lex erat: ut que ad aliquod bellum electus esset: nullum aliud gerere possit: prius quam illud perficeret. Elegit te ducem: non autem ut alios duces tentares. Quid uulnera nostra: ignominiam ostendit: arguit contra gloriam: quæ est frequens de aliquo fama cum laude: nam si clades romanorum uulgauerit in parthia: magna erit populi Romani ignominia: ut melius ostendat in Europa permanere: quam in Asiam transire. Parthos transire doces: quæ cum in tellexerint dissensionem inter Romanos capta occasione ipsi in italia uenient: & imperium Romanum de medio tollent.

Solacia tollis: hanc consolationem tollis quæ unica est nobis: ut si seruiendum est: magna consolatio est: uel seruiamus potius ciuibus nostris quam barbaris. Cui. id est Cæsari. Iuuat ire per orbem: ostendit periculum quod est contra tantam partem: quæ incolumitatis dicitur: ea est salus tuta: atque integra conseruatio. Signaque: scilicet Romana que capta sunt a parthis cum crassis. Qui solus: arguit a maiori ad minus: quod est ex adiunctis negotio: si nos parthi infelicitate sequi noluerunt multominus in aduersis sequentur. Defuit: quia noluit interesse bello civili. Celante fauorem: id est cum adhuc in dubio uictoria esset. Omnis in arctois: nunc Pompeium rationes confutat a natione primum conuertens dicit Pompeium in suam utilitatem: nam quod Pompeius dixerat de regione parthorum: quod esset se parata quodammodo a nostro orbe: ubi liberos semper habitare parthos dixerat: nec regi cuiquam seruire: immo regnandi cupiditatem habuisse: ita conuertit Lentulus: ut ostendat eos que ibi nati sunt & nutriti: enerues esse & effeminatos: quæ admodum etiam Cicero dicit pro qualitate aeris ex astrologorum sententia ita esse naturam hominis: dicit enim athenienses ingeniosiores esse. Thebanos uero pingues & ualentes. romani nam athenis aer tenuissimus est: ideo acutiores sunt homines. Thebis uero crassior: ideo pingues & ualentes sunt: sed in oriente aer clamentior est: ideo etiam homines sunt molliores: & propterea effeminatior. Omnis arctois: ar-

guit a natione: quæ est una pars: & attributis personæ: & per contrariū quicunq; nascitur i septentrione: quæ re-
gio frigidissima est & aspera: fortissimus & bellicosus est: contra uero q; nascit in oriente: quæ regio mollior
habet & clametior eneruatur est & mollior. In arctois: in septentrione. Eoos tractus: longitudinē orientis.
Emollit: molliores facit. Illic in oriente & arguit a uictu i belles esse orientis populos. Laxas fluxas: sinus
habent amplos: ut longū firma uertat humi: sic & Virg. Et tunica manicas & habent redimicula mitra. Pars
thus per medica rura: Arguit ab affectione. est autem affectio: q; ex tempore & bellorū administratione & stu-
dio hominū commutatur. Parthus per medica rura sar. in cam. hoc uerum est: sed mutatur hoc ex admi-
nistratione: in ea regione lata: ut equitare possint uictores sunt: nam fugiendo insequentes uulnerant: at uero
in italia quæ montuosa est: & multas angustias habet non ita: neq; licebit spaciari: & ita mutata regione studi-
um eorum nihil proderit.

SVLPI. Sarmathicos scythicos. Tumebit
montosa erit. Per tenebras: noctu. Incerto:
non certū locum ferenti. Vorticis uiolenti: id
est uorticofum & rapacis conuolutionis. Nec
tota: nec uulneratus i pugna perseuerabit: nec
astum & puluerē parietur. Exiget solem. i. du-
cet diē. Aries: trabs ferrata. Machina: cōpo-
sitis ex materia & tormētū: grece dī μ. Η. Χ. α. υ. η.
Fossas implere: quod sit fascibus cratibus ter-
ra trabibus. Murus erit: erit pro muro q; illesū
te prestet. Pugna leuis: est ipsi parthis. Fus-
gax: non statariū pradium. Illita dolis: sparsa
dolo ueneno. Virtus: fortitudo. Pati mariē
cominus: cōserere manus & stricto ense pugna-
re. Longe tēdere neruos: procul sagittas emit-
tere. Permittere uentis: casu quodam non re-
cte inferre. Habet uires: uim infert. Virorū:
ortium & qua ex fortibus cōstet. Medos: par-
thos. Remeare: fugere. Manus: fortitudinis.
Viros: fortes & humanos: & a dolis & crudeli-
tate uituperat. Tentare pudendū auxilium tā-
ti est: tanti facis inq; ad parthos confugere cū de-
decore: ut mala in qua incidet & perfidiā non p-
spicias: primū eris exul & in aliena terra uix hu-
matas: Corneliāq; turpi seruituti subiicies. In-
cumbat tibi: pramat cadauer tuū. Inuidiosa:
inuidia plena: cū Crassus insepultus fuerit feris
& alitibus prada.

OMNIBO. Sarmathicos campos. i. assy-
rios: sed est epitheton longe repetitū. Sarmā-
ta: populi scythiæ sunt: unde parthi originem
habuere. Effusa: porrecta sicut omnis planities
es iacet. Libertate fugæ: libertate uagandi late-
q; spaciandi. Sed non ubi: ecce mutato tēpore
& administratio belli: mutat ergo ab effectiōe.

Tumebit terra: id est ubi sūt mōtes. Nec per
opacas: Nec in italia: sicut mos est sciunt gerere
bella tempore noctis: q; ppe q; cū nisi sagittis utā-
tur uidere non pnt: quo eas dirigant. Opacas
tenebras: id est per noctem: sicut nos gerimus: nā tempore noctis Pōpeius mithridatis exercitū fugauit. In-
certo: erranti. Non frangit nādo. si opus erit transire flumina: non erit peritus natando uortices fluuiorū: qui
multi sunt in italia. Est autem uortex gurgis aquæ a uertendo dictus. Nec tota in pugna: nec in pugna pati
poterit astum caloris: q; assuetus est molliori aeri. Non aries: alia mutatio belli: q; non oppugnare cōsue-
uere oppida: nec habent instrumenta q; bus id fieri solet. Machina nulla: ut pote q; nūquam oppida oppugna-
uerunt. Parthoq; sequēte: & cū parthus sequet milites nostros quicq; poterit tenere impetū sagittarū: erit tā-
q; murus: clypeus etiam non aliter defendet q; nurus: non enim cominus gladiis pugnant. Pugna leuis: id est
leuis armatura. Turma uagantes: q; fugiētes huc & illuc persequentes uulnerāt. Cessisse: fugisse. Quam
pellere. i. q; perseg. Illita tela dolis: nūc arguit a cōsilio: q; dixerat Pō. illis uiribus addere cōsiliū: tūc cū uene-
no muniret sagittas hoc ipso iqt q; sagittas ueneno poluūt: oñ dūt suā ignauā q; tota fiducia ipsorū ē fugiendo:
nec est q; qui audeat cominus certare. Et quo ferre uelint: sed ictus ē incertus nā uētus aliqñ aliorū sagittas
uoluit q; illi uoluerint. Ensis hēt uires: a cōtrario arguit: q; fortius est: cominus pugnat a cōtrario scū q; ueneno
debilis & eneruis. Credis magne uiros: Tu credis illos esse fortiores: q; hnt fiduciā suā in ueneno magis q; in
armis & hoc ipso ostendūt: ignauā suā: q; si fortes eēt nū i ueneno sed in armis fiduciā ponerēt. Discrimi-
nā certamina. Parū est: nisi adhibuerit uenenu. Tentare pudendū est: nūc cōsuetat q; d. dixerat etiā si p-

Sarmathicos inter campos: effusaq; plano
Tygridis arua solo: nulli superabilis hosti est
Libertate fugæ: sed non ubi terra tumebit
Aspera cōscendet mōris iuga: nec popacas
Bella geret tenebras: incerto debilis arcu:
Non frāget nando uiolētū uorticis amnem.
Nec tota in pugna perfusus sāguine membra
Exiget æstium calido sub puluere solem
Nō aries illis non ulla est machina belli:
Haud fossas implere ualēt: parthoq; sequēte
Mur⁹ erit quodcūq; potest obstare sagittæ
Pugna leuis bellūq; fugax: turmæq; uagantes:
Et melior cessisse loco quam pellere miles.
Illita tela dolis: nec martem cominus unquam
Ausa pati uirtus: sed longe tendere neruos
Et qua ferre uelint permittere uulnera uētis.
Ensis habet uires: & gens quecūq; uirorum est
Bella gerit gladiis: nam medos prælia prima
Exarmant: uacuæq; iubent remeare pharetræ.
Nulla manus illis fiducia tota ueneni est.
Credis magne uiros quos in discrimina belli
Cum ferro uenisse parum est: tentare pudendū
Auxilium tanti est: toto diuisus ut orbe
A terra moriare tua: tibi barbara tellus
Incumbat: te parua tegant ac iulia busta.
Inuidiosa tamen crasso quærente sepulchrum.

fidi essent parthi eo meliori conditione esse: q; a moretē procul ab italia: & ideo Ca. nihil in illū crudeliter age-
re posse: resellit hoc ab indignitate dicens: hoc esse indignū Pō. ut pcul mori uelit ab italia: q; mors poterit eē
solamen miseria: sed cornelia non mortē timebit: nam cū formosa sit: barbari uero libidinis impatientes: qd
de hac sperare possumus: qñ nec a sororibus suis se cōtineant. Pudendū est: nungdū ubi uir: ut tentes auxilium
in remotissimis partibus: hac rōe ut tm procul ab italia moriaris. q. d. hoc indignū est. Incumbat: superimpo-
nat corpori tuo. Te parua tegant: contra dignitatē tuam. Inuidiosa tñ: quæ uile consequeris sepulchrū: nō
tamen sine inuidia consequeris quia sine sepulchro iacet crassus.

Sed tua fors melior: quoniā mors ultia pœna ē
Nō metuēda uiris. at nō cornelia lethū
Infando sub rege timet: num barbara nobis
Est ignota uenus: quæ ritu cæca ferarum
Polluit innumeris leges & fœdera tedæ
Coniugibus: thalamiq; patent secreta nefandi.
Inter mille nurus epulis uesana meroq;
Regia: non ullis exceptos legibus horret
Concubitus: tot femineis complexibus unū
Non laxat nox una marem: iacuere sorores
In fratrum thalamis sacrataq; pignora matrū:
Damnat apud gentes sceleris nō spēte peracti
Oedipodionias infelix fabula thebas.
Parthorū dnūs quotiens sic sanguine misto
Nascitur arfacides: cui fas implere parētem
Quid rear esse nefas: proles tam clara metelli
Stabit barbarico coniūx millesima lecto.
Quāq; nō ulli plus regia magne uacabit
Seuitia stimolata uenus: titulisq; uirorum
Nam quo plura iuuēt parthum portēta fuisse
Hanc sciet & crassi: ceu pridem debita fatis
Assyriis: trahitur cladis captiua uetustæ.
Hæreat æoæ uulnus miserabile fortis.
Nō solum auxilium funesto ab rege petisse
Sed gessisse prius bellum ciuile pudebit.
Nā quod apud populos soceri crimenq; tuūq;
Maius erit: q; quod uobis miscentibus arma.
Crassorum uindicta perit. incurere cuncti

barbarorū: q; sunt libidinis impatientes. Cæca: incōsiderata nimia libidinis cupiditate. Ritu ferarū: more
belluarū in promiscuos concubitus ruit. Tedæ. i. coniugii a parte totū intelligit. Coniugibus q; barbari tot
uxores habent quot alere possunt. Thalamiq; patent: in propatulo coeūt. Inter mille nurus: nullæ leges na-
turales seruant apud barbaros: cū lex natural sit: ut ab his abstineamus qua nobis sanguine coniuncta sunt.
Regia uesana. i. rex uesanus. Epulis meroq; q; sūt icitamēta libidinis. Nox una n. l. m. adeo expletū sūt: ut
quis iaceat iter mulieres: tñ satiari nō possint. Iacuer so. pbat nullas eē leges: nā sorores i mrimonio iūgebāt
Damnat apud gentes: per exēplū exornat: & arguit a minori ad maius. Oedipus cū matre Iocasta nefcius
concubuit: existimabat enim esse regis uxorem: & illā sibi merito deberi existimabat: q; spingē uicerat: & ui-
ctam occiderat & quis ignarus cōcubuerit: tñ apud oēs in fabulis detestabilis habet: quanto magis detestan-
di sunt reges parthorū: q; non ignari: sed sponte sua tñ scelus admittunt. Apud gētes: apud oēs nationes. Nō
sponte: sed ignarus cū Iocasta matre concubuit. ex qua nati sunt Ethocles & Polinices. Infelix fa. i. fabula i
felicit sedipi. Oedipodionias: Thebas q; rex fuit oedipus. Sic: eo modo. Cui fas implere parēt. Nō eru-
bescit grauidam facere matrē. Proles tam clara: ex quo sequit q; cornelia uxor tua erit & ipsa in numero cō-
cubinarū regis. Metelli: nā mater corneliæ Metelli filia fuit: & illā Scipio duxit. Millesima: ultima uel una
de mille. Quāquā dixit milesima immo fortasse ipsa frequitius cū barbaro iacebit: nā læuicia libidinis crescet

SVLPI. Sed tua fors melius: melius tecum
age q; cū cornelia. estq; locus ab istantibus ma-
lis. Qm mors: Salustius ait Mortē erūnarū
requiē non cruciatū esse. Eam cuncta mortalitū
mala dissoluere: ultra neq; curæ neq; gaudio lo-
cū esse. Non lethū: sed dedecus. Venus: laici-
uia. Cæca: inconsiderata promiscua incesta.

Innumeris: plimis: tot enim reges accipiunt
quotlibet: alii quot possunt alere. Secreta tha-
lami patent: i publico coeunt. Nefandi: sceles-
rati. Nurus: nuptas. Epulis uesana meroq; re-
gia: id est reges saturi & ebrii legibus uetitos coi-
tus appetūt. Exceptos: notatos. Marem: q; tā
fortis est ad libidinē ut una nocte cū plimis coe-
at indefessus. Sacrata pignora: & filii q; iure na-
tura de bēt esse inuolati: thalamos matrū ince-
stant. Damnat: exclamatio qua illos cedipos
de scelestiores eē coarguit: Is enī casu & pigno-
rantiam cū Iocasta matre. cōcubuit: hi sponte:

Oedipodionias: q; bus oedipus est dominatus

Quotiens: sape enim accidit ut rex sic nascat.

Cui fas implere: Ille cui cum matre coire licet
qd scelus putabit. Proles metelli: Cornelia Sci-
pionis metelli filia. Milesima: ultima inter mil-
le q; sit ea rex frequenter usus ut crudeliter in-
sulter ei & honori tuo & crassi. Venus regia ua-
cabit: rex libidinosus erit intentus. Seuitia: ut
crudeliter agat in mcestā. Portenta: monstro-
sæ libidines & turpes causa. Fatis: uictoria.
Trahitur captiua: ducit ut præda crassiane cala-
mitatis. Hæreat: si memineris crassiane cladis
inq; nō modo te pudebit a parthis auxilium pe-
tuisse sed a crassi ultionē pugnasse i ciues. Ma-
ius: damnabilis. Vindicta perit: ulcisi non
possumus.

OMNIBO. Sed tua fors: hoc qdem indi-
gnū erit: & atate: & pristinis moribus tuis. Nō
metuenda uiris: nam q; sortes sūt non metuūt
mortē. Nā barbara nobis: dixit Cornelia ma-
ius aliqd metuēdū esse: q; mortē: cū ab indignita-
te paret: non esse fidei barbarorū se cōmiten-
dū: q; autem hoc sit metuendū probat a natura

Scipio
metellus

LIBER

barbaro hoc ipso quod nobile uiderit: & quod eam crassi uxorem intelliget fuisse: quasi sibi debitam a fati. Vaca-
bit: Opera dabit. Titulus uirorum. i. nobilitate maiorum: a quibus cornelia originem ducebat. Hanc sciet & cras-
si: Præterea cognoscerit nuptam fuisse crasso: ut plura monstruosa adulteria tentet: quasi duplex committat adulteris-
um: quod crassi: & Pompeii uxor fuerit. Ceu debita fati: Tanquam sibi fato obligata esset: eo quod crassus occiderit. Ha-
reat eam uulnus: Arguit a uindicatione non modo non est confugiendum ad regem parthorum: ut arma contra Ca-
sar moueat: imo bellum illi inferendum est: & est sensus: si in fixum esset pectoribus & alta mente repostum uulnus oca-
cisi crassi puderet nos: non modo petere auxilium sed bella ciuilia prius cepisse quam ulcisci: ga tu o Pompeii: & Ca-
sar debuerat prius ulcisci iniuriam uestram a parthis lata: quam ciuile bellum gerere. Hareat: id est si hareat: hoc est
si fixum sit. Eoae fortis: fortunae orientalis. Petisse: sicut nunc petere uis. Prius: scilicet quam parthicum bellum. Nam
quod apud populos: magnam nefas est bellum ciuile gerere. sed ex omni bello nullum tibi crimen maius obicitur
quam quod manes Crassi inultos reliqueris. Vindicta: scilicet crassi: nam bellum ciuile causa fuit cur romani non miserint ex-
ercitum contra parthos.

Bactra

SVLPI. Duces: romani. In bactra: in par-
thos. sunt enim ad oxum amnem. Nequa uaca-
ret arma: ne ulli ab hoc bello cessaret: a daciis ger-
manisque reuocandi essent exercitus. Nudare tua
cuare militibus. Susis: Susis quae & Susa dicitur
a Dario histaspis filio condita fuerunt in pside: ab
sunt quae a Seleucia babylonica: quadrigenis quibus
quaginta militibus passuum: ut Plinius ait. Ducum:
Crassi & reliquorum. Assyria: paci finem. i. princi-
pium belli parthici ut ulciscamur cladem illam. Per-
actum: finitum. Qui uicit: caesar. De qua caesare
is: quae uinci & triumphari a Caesare quae odiosa
tarer. Non tibi: ab imagine mouet affectus: &
potius aliud quod est molestius faciendum suadet
postea honestum tutum & utile consilium aperit. Ara-
x: armeniae fluium. Senis: crassi. Nuda: um-
bra: insepulti cadaveris. Monumenta: signa te
submonentia. Quae moenia truci: circa quam moe-
nia duces romani truco capite capti fuerint: uel
quas urbes ipsorum capita circuiuerint. Noia: tam-
ta: tantos uiros. Detulit in terras: absorpsit secum
& extulit. nam tygris pluries longo tractu absorbet
a terra & inde emergit. Ire per ista: crudeli-
bus supplicare. In media thessalia: in loco ti-
bi grauissimo. Quin respicis: cur non ad ami-
cos romani populi te conuertis. Regna: lybia.
Petimus: petere possumus. Pharon: in insulam
in aegypto. Aruaque: lagi: regnum ptolemei. Syr-
tibus: natura sua munitam aegyptum esse & puero
ptolemeo fidendum concludit. Hinc: ab occiden-
te qua flectitur sinus syrtis maioris & arenosum
litus: cum mare libycum sit ei a septentrione. In-
de: ab oriente.

OMNIBO. In bactra: Ciuitas Oxum amnem uersus teste Solino: quae ex india montibus deserit: & in caspi-
um mare imittit & auctore Strabone irrigat Hircaniam: Bactra Asia: ciuitas etiam Zaria spa nominat. Et nequa
uacarent: & ut uires omnes imperii inuaderent hos barbaros: debebamus septentrionem omnem aduersus
eos ducere: & eam partem in ueris nostri destitutam relinquere. Ne qua uia. arma: id est ne ulla uires imperii no-
stri imunes essent ab hac militia. Arctou: septentrionem. Daciis cateruis: daci (ut inquit Strabo) appellantur
& Germaniam uersus: & ad Istri fontes uergunt: quos olim daui uocati sunt ex quo apud athenienses dauorum &
getarum nomina seruilia plurimum abundabant. Susis: Susa: ut inquit Soli. Oppidum nobilissimum in persia
de iuxta parthos in quo templum Susae dianae est: Susa (ut refert Strabo) a tithono condita dicitur Menonis pre-
suis etiam Cassii sunt appellati: nam aeschylus Menonis matrem cassiam uocat. In tumulos ducum: ut essent
quaedam quasi sepulchra. Assyriae paci si. uos precamur o Pompei & Caesar quae imperium administratis: ne
diutius uelitis parthos in pace securos uiuere: sed operam detis: ut poenas dent cadis crassi. Et si thessalia: &
si bellum ciuile peractum est pugna thessalica oramus ut Caesar ducat exercitum aduersus parthos: nam de sola
parthorum gente Caesarem libet uideri triumphum ducere. Peractum est. i. si uicti non possumus reparare
bellum. Nam tibi cum primum: conclusio orationis Lentuli per conuersionem sumitur loco qui per proso-
popceiam dicitur: cum oratio ad res mutas & animi expertes refert. inducit enim umbras Crassi de Pom-
pe. conqueri: si forte animum induxerit: ut auxilium ex rege parthorum petat. Araxem: flu. armeniae qui in
prima parte sui tam lente labitur: ut quam in partem fluat: non facile dignoscas: qui postea in duos alueos diui-
sus: altero per sepolim urbem preterlabitur. Moeesti se. crassi. Tu que post: inducit conuersionem crassi um-
bram de Pompeio: sumitur autem locus per quem ostenditur ab eo fieri a quo minime oportuit: & ab eo fieri

OCTAVVS

ria quo si ab alio fieret uindicari deberet. Tu: o Pompeii. Post funera: post caedes nostras. Nuda: in se-
pulta. Ad foedus: non autem ad ulciscendam iniuriam nostram. Tunc plurima cladis. Alius locus conque-
stionis per quem res indignas: turpes: humiles: illiberales & indigne referunt pristina aetate: genere: honore:
beneficiis: haec omnia gesta fuisse a parthis ostendit: tunc cum deletus est a parthis Crassus cum exercitu. Oc-
current: contra dignitatem non crassi solus sed exercitus. Lustrarunt. c. d. nam abscisis capitibus circuibant
moenia urbis parthi: cum ea telis fixissent: & poteris hanc indignitatem animo tuo considerare: & petere auxi-
lium ab his qui haec fecere quasi dicat facere non debes. Truci: pro truncati. Vbi Euphrates obruit. t. n. nam
Euphrates per parthiam labit: & per eum locum qui mesopotamia dicitur. Detulit ac reddidit: inundatione
aquarem. Ire per ista si potes: si potes animum tuum ad hanc indignitatem remittere: potes potius a Caesare
humiliter ueniam petere: & non tantum itineris tibi peragendum erit. Placare potes: nec tibi ueniam denega-
bit. Quin respicis orbem: confutauit sententiam Pompeii de petendo a parthorum rege auxilio: nunc autem
ipse suam sententiam pronunciat: quae est ut se in aegyptum proferat. Orbem Romanum: id est orbem im-
perio Romano subiectum. Regna proiecta sub austro. i. libyam. Insidum iuban: quod gens illa naturaliter in-
sida est. Lagi: regis aegyptiorum qui primus alexandriae regnauit: quae est metropolis aegypti. Syrtibus hinc
libycis: arguit a tuto: & ab uili confirmat. Tutum est ut in aegyptum te conferas: nam regio illa circumdata est a Ni-
lo. Vile quia foetidissima est & comestum per se abunde prestabit. Hinc a meridie: nam coniuga est ma-
rilibycum. At inde: scilicet a septentrione.

Gurgite septeno rapidus mare sub mouet amnis
Terra suis contenta bonis: non indiga mercis
Aut iouis in solo tanta est fiducia nilo
Sceptra puer ptolemeus hēt tibi debita magne
Tutela: commissa tua: quis nominis umbram
Horreat: innocua est aetas nec iura fidemque
Respectumque deum ueteris speraueris aulae
Nil pudet assuetos sceptris: mitissima fors est
Regnorum sub rege nouo: non plura locutus
Impulit huc animos: quantum spes ultima rerum
Libertatis habes: uicta est sententia magni.
Tūc cilicum liquere solum: cyproque citatas
Immiserunt rates: nullas cui praetulit aras
Vnde diua memor paphiae: si numina nasci
Credimus: aut quenquam fas est cepisse deorum.

re & omnia orta occidere necesse est.

OMNIBO. Gurgite septeno: Quia septem hostiis in mare defluit Nilus. Terra bonis: nunc ab uili
probat. Non indiga mercis: non opus est ut aduenticiis utatur mercibus. Aut Iouis: id est pluuia: Nilus enim
quotannis regionem inundat. Sceptra puer: nunc confutauit Pompeii argumenta: quod uidelicet non esset fiden-
dum puero regi: & ab eodem loco arguit: ita ut dicta Pompeii in suum commodum conuertat. Tu dicis non esse
fidendum puero regi. At uero ego quia puer est maiorem fidem adhibendam esse censeo. non enim rex est: sed
umbram tantummodo regis habet. nam reges qui diu regnare soliti sunt: raro sunt fideles: quia diuturnitate
regni didicere perfidiam: sed nunc ille innocens est: & puer & nescit uti falaciis. argumentum ab aetate. praeterea
tutela eius a patre suo tibi commendata est. Tutela commissa: nam cum pater Ptolemaei moriens condidisset
sette testamentum: puerum & regnum fidei Pompeii commendauit. Innocua est aetas: quia ille dixerat: ardua quippe
fides robustos exigit annos: non est ita inquit: nam Reges diu in regno uersati calidi & astuti: nunquam fide
seruare didicerunt. Iura fidemque: endiadis est. Veteris aulae: id est senioris Regis. Mitissima fors: cum pri-
mum Rex regnare coepit solet esse liberalior & benignior. Impulit animos: persuasit animis: ut se reci-
peret huc pompeius. Quantum spes ultima rerum: in extremis rebus plus licentiae & libertatis homines sus-
munt: ut quicquid uelint dicere audeant: nam si pompeius in pristina felicitate fuisset non tantum libertatis ha-
buisset in dicendo lentulus & ceteri omnes: nunc uero quia periculum instare uidetur ausus est Lentulus dis-
sentire & ceteri potius Lentuli sententiam secuti sunt. Spes ultima: quia ad extremum redacti erant. Tunc cilicum:
in hanc sententiam Lentuli Pompeius se ad nauigationem praeparauit ut aegyptum peteret. Citatas: ueloces. Cy-
pro: cyprum uersus. Nullas cui praetulit: dicit hanc Cyprum praeter ceteris charissimam esse Veneri. Vnde diua
memor paphiae: ex qua nata erat nam ex spuma genitalium Saturni originem dicunt habere uenerem: unde
de ἄφροδιτι ab ἀφροσ spuma deriuatur dicitur etiam cypria uenus. Si nu. na. credimus: id est si credendum
est. Coepisse: id est numina principum habuisse: nam si deus est aternus est. si aternus: est ἀπὸ Χόου: id est si
ne principio.

SVLPI. Hæc ubi deseruit Pompeius cū Cypro cognouisset arcem esse captam sui excludendi causa: & de aduentu Caesaris fama crebresceret: deposito Syriae a deunda consilio: pecunia societatis sublata: & a quibusdam priuatis sumpta & aris magno pondere ad militiam usum in naues imposito: duobusq; milibus hominum armatis pelusium peruenit ut ait Caesar. a Cypro enim ad nili hostium recta nauigatione in austrum sunt quadringenta milia passuum. Inde maris: Inde ex transuerso cursum direxit in casium montem: qui ut inq; Strabo est cumulat in modum promontorii aquarum inops. In eo magni pompeii corpus iacet & Iouis Casii templum. Nocturno lumine: cū obseruaret nocturnum lumen phari noluit ire in Casium sed in pelusiacum hostium. Pugnaci: intenti contra uentum. Pars maxima: est enim alueorum maximus. Diuidui: qui in septem alueos finditur.

Tempus erat: Equinoctium autumnale describit quod sol sub libra decurrens efficit. Examinat: rutinat. Non plus uno die: quæ reddit unum solū diē parem nocti quo præterito: dies imminuitur crescuntq; noctes. Rependit: reddit compensat. Solatia: leuamen eius diminutionis in uere. Comperit: pōpeius. Teneri: Erat enim illic cū exereitu in Cleopatram sororem quam cōmunem heredem regno conabatur eicere. Flecit: a pelusio. Nec phœbus: nec carbasa languent: nondū sol occiderat & uenti spirabāt. Speculator: custos explorator. Compleuerat aduentu hospitis: uulgauerat pompeium aduentare. Plutarchus & Appianus dicūt Pompeium nūtiū præmississe ad regem orandū: & eū in anchoris expectasse iuxta regionem. Monstra pelle domus: inhonesti cōsiliarij Ptolemei Alexandrini. Fractis annis: debili senectute. Crescentis in arua: irrigandis campos. Memphis custos: id est insula nili regia aegyptiorum. Vana sacris: quia bouem canem felē & diuersa animalia monstraq; colunt. Illo cultore: cū ille sacerdos esset: & eū grandem natū indicat quæ plurimorum apū uiderat mortem. Non unus apis uixerat iustria: plimus bos eorum quos colit aegyptus perierat. bouem enim per apim intelligit. Eum ut plinius ait non est fas certos uitæ excedere annos: Mersumq; in sacerdotum fonte enecant quæ situri luctu & aliam quem substituant: & donec iuenerint mœrent: derasis etiam capitibus nec tamen uitam diu queritur. Suae phœbes: hoc dixit propter albam notam quam in dextro latere instar bicornis lunæ habent ingentam.

OMNIBO. Hæc ubi deseruit: ciliç mare a Cilicia cuius in conspectu est denominatum contra se habet insulam Cyprum a meridie: quod nunc mare pompeii nauigasse describit. Hæc iustria: id est ciliçia. Totos scopulos: insulam Cyprum scopulosam. Exit in austrum. in eam partem quæ uergit in meridie. Inde maris uastitatem uulgauit in portum sed ex transuerso mari cursum dirigens declinauit in Casium montem. Montem: pharon significat insulam turrinā magna altitudine: mirificis operibus extructam montis istar q; nomen ab insula accepit: haud procul ab Alexandria: hæc flammam indicio a longe inspicitur eius lucis usus est ad prædenda noctis uada: tutumque portus introitū. Pugnaci uelo: quia uentos habebat aduersos quasi præfugati essent uenti eius quod futurū erat. Septimus amnis: septimus ramus: nam septem hostiis in mare descendit quorum unū pelusium appellat. Tempus erat: describit tempus quo Pōpeius aegypto appropinquauit: deinde & locū ubi forte Rex Ptolemæus erat: quod ad Pōpeii aduentū tumultuariū cōsiliū habuit: in quo duæ diuersæ sententiæ habite sūt. Altera erat Achorei senioris ut per amicitia & antiquo scedere quod patri eius cum pompeio erat benigne susciperet. altera uero photini perniciosa in pompæiū. Quo libra pares: aequinoctium inquit erat cum pompeius appropinquauit aegypto. libra die. xv. septembris oritur: & i ea sol intrat circa meridiem. quo die tantum lucis & noctis aequalitas est. nam continuo noctes sensim augent. idque per exiguum: adeo ut sentiri uix possit. Examinat pensat. & alludit ad nomen: quasi libra quod signū est: aqua luce dies ac noctes pensat. Non una plus: nam uno die solū aequalitas est lucis ac noctis. Rependit: recompensat. Aeterni dāni: uer incipit. xvii. martij quo die sol intrat arietem: & hunc diem solū nox adæquat. nam statim decrescit cuius diminutionis exiguitas uix percipiū. ergo sicut autūno crescunt noctes: ita uere decrescūt: & ita quod damnū uer intulerat noctibus decrescētib; reparat deinde autūno crescētib;. Cōperit ut regem: non uenerat ad casium montem: sed ubi comperit regem ibi esse flexit iter: forte accidit ut his diebus sororem regno expulerit per amicos & propinquos & castra apud Casium habebat contra sororem. Casius Mons est in assyria: pelusio aegyp

Hæc ubi deseruit pompeius littora totos
E mensus cypru scopulos quibus exit in austrū
Inde maris uasti transuersus uertitur æstu:
Nec tenuit casium nocturno lumine montem
Infimaq; aegyp̄ti pugnaci littora uelo
Vix tetigit qua diuidui pars maxima nili
In uada decurrit pelusia septimus amnis.
Tempus erat quo libra pares examinat horas
Non uno plus æqua die: noctiq; rependit
Lux minor hybernæ uerni solatia damni.
Comperit ut regem casio se monte tenere
Fleat iter: nec phœbus adhuc nec carbasa lan
Ia rapido speculator eqs p littora cursu guet
Hospitis aduentu pauidā compleuerat aulā.
Consilij uix tempus erat: tamen omnia mōstra
Pelleæ coiere domus: quos inter achoreus
Iam placidus senio: fractisq; modestior annis.
Hunc genuit custos nili crescentis in arua
Memphis uana sacris: illo cultore deorum
Lustra suæ phœbes non unus uixerat apis

Apis

contemnitus: haud longe a loco qui Ostracine dicitur nobilis sepulchro Pompeii. Nec phœbus: quæ adhuc dies erat. Carbasa languet: quia uentus flabat. Iam rapido speculator eques: iam inquit equites qui speculati missi fuerant (audierat enim de clade pompeii) nūciabant regi aduentare Pompeiū. Pavidam: ambigunt quod consilium caperet. Vix tempus consilij: quia subitus erat pompeii aduentus. Omnia monstra: mōstra appellat uicinos regis consiliarios quia ut ferme fieri solet: ministri regum sunt flagitiosi: nam ut regi assententur quæcūq; illi arati placeant: solent excogitare. quæ autem adoleſcētī placeant manifestū est. Pella: alexandrina. Hunc genuit dicit hūc originē habuisse a memphi urbe aegyp̄ti. Custos nili. c. ga memphis fuit: auctore Plinio: arx regum aegyp̄ti: id est custodi nili appellatur. aut quia ibi apis cōseruabat: quo nascente: semper nilus crescebat: & si forte nō nasceretur: malo omine habebatur: quasi iratus esset deus. nam inter cetera quæ aegyp̄tus habet digna memoratu bouem præcipue mirantur: quem apim uocant: hunc instar colunt numinis insignē alba nota macula: q; dextero eius lateri ingenita corniculantis lunæ refert faciem. statum autem spaciū est quod ut affuit (adest autem nilo singulis iustrijs) profundo sacri fontis imersus necatur: ne diem trahat longius q; licebit. Mox alter nec sine publico luctu requiritur: quæ repertū centum antistites memphi psequuntur ut incipiat ibi factis initiatus: sacer fieri. Solinus. hunc igitur achoreum dicit sacra sapius hæc celebrasse: propter quod grāda uum illū significat. Vana: quia apim bouem illum magna pompa sequebantur ex nilo nascentem & instar numinis colebāt. Cultore deorū. i. Achoreo operante i sacris apis. Suae phœbes. i. sua luna: quæ in dextro armo gestabat. Nō unus: quia saepe celebrauerat.

Consilij uox prima fuit meritumq; fidemq;
Sacraque defuncti iactauit pignora patris.
Sed melior suadere malis & nosse tyrānos
Aufus: pompeii letho damnare photinus.
Ius & fas multos faciunt ptolemeæ nocentes
Dat pœnas laudata fides: quum sustinet inquit
Quos fortuna premit: fati accede deisq;
Et cole scelices miseros fugæ: sidera terra
Ut distant: & flamma mari sic utile recto
Sceptrorum uis tota perit: si pendere iusta
Incipit. euertitq; arces respectus honesti.
Libertas scelerum est quæ regna inuisa tuetur
Sublatusq; modus gladiis: facere omnia seuæ
Non impune: licet nisi quum facis: exeat aula
Qui uult esse pius uirtus & summa potestas
Non coeunt: semper metuet quæ se qua pudebunt

Photinus
Suscipiendam nec tenendam amicitiam esse docet. Ius & fas: Iuris & liciti obseruatio. Incipitq; a sententia graui & tragica. Dat pœnas: punitur. Quum sustinet quos fortuna premit: quum tuetur miseros. Fati accede deisq;: foue quos dei & fata. Sic utile recto: Rectum & utile sic natura cōiuncta sunt: ut separari non possint ut stioçi uolunt. Qui uero uerbis & intellectu ea separauerunt magnam ut Cice. ait perniciem hominibus induxerunt. Sceptrorum uis tota: Potentia inquit regia extinguetur si iustitiam seruare & sequi uoluerit. Euertitq; arces: tollit loca munita ne alius sit potentior alio & omnia facit equalia. Libertas scelerum est: Licentia peccandi & seuēdi in altis defendit & seruat reges. Sublatusq; modus gladiis: hoc est crudelitas. Facere omnia seuæ: crudelitatem impune exercere non licet nisi ipsam exercendo audaces terrueris. Exeat aula: deponat regnum. Virtus & summa potestas non coeunt: non conueniunt quod quis iustus & rex esse uelit fieri nequit. Pudebunt pudore afficient: Terentius non istec te pudet.

OMNIBO. Prima uox cōsiliij: Et hinc primus sententiam dixit. Sacraque defuncti. i. sacra hospiti & amici iura quæ Ptolemæo seniori cum pompeio fuerant. nam Ptolemæus aulates: sicuti epistolis legis: & apud Valerium: orta seditione pulsus est ab Alexandrinis. ille confugit Romam. qua in re præcipue adiuuus ē a pompeio. Gabinius qui postea eum restituit & senatus consulto: Pompeii militum partem regi in aegypto reliquit: & inter ceteros. P. Septimium qui sub Pompeio militauerat: a quo cum photino & Achilla Pompeius occisus ē. Sed melior suadere: quia malus malo facilius suadet: q; bonus. Nosse tyrānos: quia pro libidine uiuere uolunt: necesse ergo est ut qui grati tyrānis esse uolunt assentent. Ius & fas multos: non uirtutis procerio & a tuto incipit argumentum. & ab utili: dicens multum differt inter honestum & utile. Ius & fas faciunt nocentes: id est seruare ius humanum & diuinum facit homines nocentes: a præcedente quod sequitur: si nocens est pœnam meretur. ergo faciunt nocentes: id est faciunt pœnam pati tanquam nocentes si ptolemæus secundum ius & fas suscepisset pompe. pependisset pœnas a Casare: nihilominus q; si nocens esset. Laudata

fidēs: quā oēs laudāt. Fatis accede. i. acquiesce uoluntatibus deorū fata sūt aduersa Pompeio: propitia uero Casari. ergo sequere fata. Cole: obserua. Sceptorū: tyrānorū. Vis tota perit: si reges inquit iustum serua re uoluerint: regna cito amittent: sed nō ita est: nā diuersa est tyrānorū uita a regibus. tyrāni enī magis metui uolūt: q̄ amari. Pendere: pōderare astringere. Respectus honesti: si uis tueri regnū tuū: fac ut tibi cuiuscunq; sceleris licētā retineas: & occidēdi & rapiēdi: & in exiliū mittēdi. Libertas scelerū: quādo aliquis contra uolūtātē ciuū regnat: inuisū est regnū & nō nisi p̄ uim defendi potest. Sublatuq; modus gladii: ut sine morte gladii exercentur. Facere oīa faue nō ipone licet. nisi cū facis. i. si iter miseris facere turpia: tunc ubi licentia auferetur: sed si cōtinue perseueras facere: tūc licet. Coeunt: cōueniūt.

SVLPI. Nō impune: In odiū pōpeiū adducēs regem irritat quod p̄ contemptū pōpeiū in aegyptū accesserit: ut qui inde repellī nō posset. Ne te sceptris: uel ne pōpeiū regno te priuet siue te a sorore priuari: sin tibi molestū est regnū trade illi nobisq; defendendū. Pignora propiora: propinqui ut soror beniuolentior ipso. Pignora: tristat. Dānata: eiecit a te. Fuerit magni: paruerit pompeio. Victoris: casaris: & sic erimus toto bello liberi. Cū qua gente cadat: quos secū i miserā trahat. Rapitur: agitat ut furēs. Ora senatus: cōspectū eorū quos in discrimen adduxit. Deseruit: fugiens. Meruit: obruit. Thessaliaq; reus: ob cladem thessalicam accusatus & pulsus. Iustior in magnū: iustius nos de eo q̄ alii cōqueri possumus. Quid sepositā: apostrophe ad magnū. Sepositā: semorā. Crimie bellorū: ciuiliū culpa. Cōferres fata: transires cladē similit̄ & ubi tu punieris. Itaq; hoc peccato i regiā maiestātē cōmissio iusta morte es dignus. Quid nobis: Consultatio obliuiscēdi ingratiūdis: certe igit ob regnū a te acceptum fuimus aīo grati: nā deos i tua uota orauimus. Hāc at̄ fatalē uī quā iherimus n̄ ut pōpeiū de nobis benemerito sed ut uictō inferimus: intulissimus p̄fecto auidius casari: sed rerū cursum contra te sequimur.

OMNIBO. Nō impune tuos: quando causa turpis est insinuatōe uti debemus: & nō opus est procemio ostendit qd̄ utile sit: nūc aut̄ descendit ad proprietates p̄cemi & probauit a tuto positionem suā: nūc aut̄ adducit in odiū hoc mō nā confidenter Pompeiū hoc facere dicit. q̄ tuā cōtēnit puericiā: facito: ut nō impune sciat at̄atē tuā cōtēnendā. Qui te nec uictos: existimat te nec tantū uiriū habere: ut uictos etiā a tuo regno prohibere possis. Nō te sceptris. p. h. noli inquit regnū tuum tradere Pompeio: ut hospes priuete regno. Pignora sunt: probata a minori ad maius si nolueris cedere forori nec debes cedere Pompeio. Nam ex testamēto patris succedere debet puella: nam apud Reges primogenitus siue mas: siue foemina fuerat succedebat in regnū: q̄ si animū inducere potes ut regno cedas: quid nō cedis forori: & ita ut bellū siniamus. Propiora: habes necessitudine tibi magis cōiunctos q̄ pom. Quicquid nō fuerat: arguit a minori ad maius si nolueris seq̄ pō. i. felicitate: nec nūc sequi debes: imo nec Casarē uictorē. Dū bella ge. nōdū uictoria ad alterū eorum inclinata. Nec uictoris: q̄ nostrum nō requiret regnū quasi uicisti uel it̄iuriā. q̄ secuti fuerimus pō. Toto iam pulsus ab orbe: Arguit ab ea parte tuti quā icolumitas dicit. nā tuti duas esse partes dicimus icolumitatē. s. & potētā. ē aut̄ icolumitas salutis tuta & it̄egra cōseruatio & locus ē ab attributis p̄sonae. uidelicet ab eo attributo qd̄ dī factū ubi cōsiderat qd̄ fecerit. qd̄ faciat qd̄ facturus sit: qd̄ fecit pō. fecit ut omnes q̄ eū secuti sint perierint. ergo q̄ eū sequentē oēs peribūt: nō est inq̄tutū seq̄ pom. quē oēs oderūt: q̄ tātorū malorū cā sūt: quorū & nos si eū seq̄mur p̄cipēs erimus. Cū qua gēte cadat: sicut cū his aī deletus ē q̄ eū secuti fuerāt. Rapit̄ ciuilibus armis: deest ab idest fugit cōspectū suorū. quorū maior pars ciuili bello perit. Ora senatus: fugit p̄ pudorē: nam ipse causa fuerat malorū quasi ducis i peritia militēs perisissent. Metuit gentes: q̄ ipse auctor fuit: ut bello ciuili p̄derentur: iō metuit eos q̄ super sunt. Regesq; .s. orientis q̄ eū secuti fuerāt. Thessalia reus: q̄ i peritia Pompeiū dicerent cladē illā accepisse. Nulla tellure: non habet quo confugiat. sola relinquatur aegyptus quo recipiat: ut si eum secuti fuerimus: sicuti ceteri & nos pereamus. Iustior in magnū: nihil igitur est q̄ pō. de nobis queratur si illū occiderimus: nā iustius de illo nos cōqueri poterimus: q̄ ad nos peruenit ut nos uictori faciat inuisos. Quid: ostēdit iustam se causam habere cōquerēdi de pom. Sepositā: separata ab bello ciuili: quia nec hūc nec illū secuta fuerat. Cōferres: transires: nā cōferre proprietatē terre significat: ut ad hāc potissimū studia contulissimus. i. transulissimus.

Nō impune tuos magnus contempserit annos
Qui te nec uictos arcere a littore nostro
Posse putat. neu te sceptris priuauerit hospes
Pignora sunt propiora tibi: nilonq; pharonq;
Si regnare piget damnatae redde forori.
Aegyptum certe latius tueamur ab armis.
Quicquid nō fuerit magni dum bella gerūtur
Nec uictoris erit: toto iam pulsus ab orbe
Postquā nulla manet rerum fiducia: quærit
Cum qua gente cadat: rapitur ciuilibus armis:
Nec foceri tantum arma fugit: fugit ora senat⁹
Cui⁹ thessalicas saturat pars magna uolucres:
Et metuit gentes quas uno in sanguine mistas
Deseruit: regesq; timet: quorū omina meruit
Thessaliaq; reus nulla tellure receptus
Sollicitat nostrum quē nōdū perdidit orbem.
Iustior in magnum nobis ptolemeē querelā
Causa data est. quid sepositā semperq; quietā
Crimine bellorū maculas pharon: aruaq; nra.
Victori suspecta facis: cur sola cadenti
Hęc placuit tellus: in quam pharsalica fata
Conferres: p̄cenasq; tuas: iam crimē habemus
Purgādum gladio: quod nobis sceptrā senat⁹

Pharsalica fata. i. p̄cenas omnes: quas meruerūt qui tecū in pharsalia aduersus casarē pugauerūt in nos trāsferrens: nam si te recipiemus parata sunt nobis a uictore supplicia. Que: expositiue pro idest. Iam crimen habemus: nam si te nō susceperimus: tū hoc ipso q̄ ad nos confugeris: nō sine crimine erimus: nisi te occidemus. Purgandum gladio: idest quam culpam nō possumus: nisi ca de tua fugare. Quod nobis sceptrā senatus: nūc postq̄ rationes suas confirmauit: resellit obiectiōes: quæ fieri possent. obici poterat uitiū ingratitudinis. q̄ uidelicet Pompeius auctor fuerit: nec auctor solum: sed auxiliator Ptolemæi ut in regnum restitueretur ergo resellit: nec est inquit q̄ nos ingratos appelles o Pompei: nam si nobis fauisti tunc cum restitutus est pater in regnū: & nos nō destitimus rogare deos: ut tibi uictoriam praestarent: sed diis aliter uisum est: quo necessitas nos trahit: eo sequi uolumus. Ptolemæus Auletes (ut ostendit a Strabone) pater Cleopatrar̄ eiecitur regno ab Alexandrinis: quia flagitiosus erat & coraulam in regia celebrabat: profectus Romā a pompeio susceptus est: ac senatui commendatus: egitq; de reductione eius: ac de nece legatorū: qui supra Centum contra regē uenerāt: e quibus fuit Dion academicus princeps legationis. Ptolemæus itaq; a Gabinio reductus: Archelaum quē regem sibi Alexandrini ascuerant interemit: ac filiā: sed non multo post morbo assumptus est: relicti duobus filiis: & totidem filiabus: quarū grādiōr erat Cleopatra: Alexandrini & pueri natu grandiorē & Cleopatrar̄ regno p̄fecerūt: sed pueri familiares: mota seditione Cleopatrar̄ eiecerūt: quæ postea in Syriā cum sorore secessit. Interea magnus ex pharphar solo fugiens in casium montē: ac Pelusiū uenit: ibi que a regis familiaribus dolo obruncatus ē. Casar cū aduenisset adolecētulū interemit & Cleopatrar̄ ab exilio reuocant aegypti reginā cōstituit: atq; ei in regni partē reliquū fratē addidit admodum iuuenem.

Te suadete dedit: uotis tua fouimus arma:
Hoc ferrū quod fata iubent proferre parauī
Nō tibi: sed uictō: seriam tua uiscera magne
Malueram foceri: rapimur quo cūcta ferūtur.
Te ne mihi dubitas an sit uiolare necesse
Cum liceat: quæ te nostri fiducia regni
Huc agit infelix: populū nō cernis inermem?
Aruaq; uix refugo fodientem mollia nilo?
Metiri sua regna decet uiresq; fateri
Tu ptolemeē potes magni fulcire ruinam?
Sub qua roma iacet: bustū cineresq; mouere:
Thessalicos audes: bellū in regna uocare?
Ante aciem emathiā nullis accessimus armis:
Pompeiū nūc castra placent quæ deserit orbis?
Nūc uictoris opes & cognita fata laceffes?
Aduersis nō deesse decet: sed læta secutos.

SVLPI. Proferre: exercere. Te ne mihi: antiphora: diceret pōpeiū quis te cogit me interimere. respondet: necesse esse quia licet & fieri potest. Quæ te nostri fiducia: reprehensio ab imprudentia. Inermē: imbellē & mollē. Mollia nilo refugio: quæ inundata nilus decrefcēs reliquit mollia. Metiri sua regna: mensurare suā potētā & est suasio ab impossibili & istanti periculo. Fulcire: sustentare & reparare. Mouere: suscitare ut repararentur. Ante acie: Argumentū a maiori cum insulatione. Nullis accessimus: nec pompeio nec casari nos adiunximus. Aduersis nō deesse: Turpe est ueterē amicū in aduersitate deserere sed si particeps fueris felicitatis: sed cū calamitosis amicitia inceda nō ē.

OMNIBO. Uotis: deos rogando: ut uictor esses. Hoc ferrū: quod nūc nudatur in cadē tuā parauerā nō ad te interficiēdum: sed Casarem. Proferre: nudare cōtra te. Fata: nō uolūtas: nostra. Nō tibi sed uictō: ac si dicat nisi uictus es: hoc nō facerē. Rapimur quo cū. argumētū est a necessario: necessitas duplex est i arte Rhetorica: una simplex & absoluta cui resisti nullo modo pot. alia cū adiectiōe. simplex necessitas est: ut moriendū est homini aliquādo at uero hoc

homini requiescendū est aliquādo: est cum adiectione: nisi malit lassitudine cōfici: ita hoc loco. Necesse est occidere pompeiū: nisi nos perire maluerimus: hæc est necessitas cū adiectiōe. Ne. i. dubitas an sit necesse uiolare te cū liceat: magna differētia est inter licere & decere. nam oia quæ licent decet: sed nō cōtra: ideo dicit Cū liceat. i. nobis potestas & facultas sit occidendū te. quasi dicat: non debes dubitare an deceat: quia omnes suā incolumitatē anteponūt aliorū uilitati: sed illud ostendit. q̄ si te susceperimus nec te quidē tueri poterimus & nos in periculū salutis coniciemur. Quæ te fiducia nostri: ab impossibili arguit. hoc modo nō possumus defendere Pompeiū. Nā uires nostræ exiguæ sūt: quæ uictori resistere nō possunt sed tandem susceperimus periculum omnē i nos cōseremus. ergo q̄ nulla uilitas securura est: si susceperimus pompeiū immo nos i periculū uerturi sumus: fatius est illū occidere. Quæ te fiducia nostri: o infelix pompei nōne uides uires nostras nō sufficere: & opes quæ te possint i hoc casu defendere. Populū inermē: argumētum est a genere & attributis personæ. genus autē diuidit i patriā & nationem: ut græcus est. ergo supbus. p̄cenus est ergo perfidus. aegyptius: ergo mollis & ibellis. nō tutū ē ergo cōsiliū: ut galterius auxilio idigerat: ad gētē mollē & enervē cōfugeret. Mollia arua: uix igit uires nra suppetūt ad colēdū agrū & eū qd̄ mollē: q̄ adeo p̄ se fertilis est cū iundatus fuerit nilo: ut nullo ul̄ puo admodū labore egeat. Metiri sua regna decet: nūc a prudētia arguit. prudētia: p̄cenes tres sūt. Memoria: itelligētia: & p̄uidētia: ab ea uires suas cōsiderare oportet diligētē: & nō suscipere plus neq; gocii: q̄ ferre possit. Decet. s. uirū prudētē. Fateri uires: q̄ si exiguæ sint: nō debes eas extollere & ostēdit n̄ eē opes aegyptiorū eiusmōdi q̄ possēt cladē hāc refarcire quā pōpeiū acceperat. Fulcire: sustentare. Roma: i peritū romanū: q̄ cū eo uictus ē pōpeiū. Bellū: qd̄ antea a nobis remotū fuit: ite ipm̄ trāsferre aufus fueris. Ante acie amathiā: argumētationē exanat a maiori ad minus: nā a siliā maiori ad minus a miōri ad maius: ab exēplis a cōtrariis illā exornat cōsueuimus. Si pōpeiū igit quū i felicitate erat desēdi n̄ potuit: quō nūc uictus desēdit a cōtrario quē i p̄cipis rebus secuti nō sumus: eūde i aduersis seq̄mur. Nūc: postq̄ uictus ē. Cognita: fata

enim inter se comites Pompeii: profecto subest aliquid sceleris: nam si uellet occurrere bona fide pompeii honoris gratia ptolemaeus non satellitibus & ministris naue: sed tota classe obuiam prodisset. Auctori: nam ut ipse regnaret auctor fuerat. Sed cessit: ergo assensio ipsius erat in potestate sua. Iustus: scilicet a ministris Ptolemai.

SVLPI. Obsequi: ur: obtemperat. Sed prius Cornelia qua finem uiri lamentabatur complexus est: & duos centuriones in scapham igredi iussit. & ex libertis unum philippum seruum scelestum nomine. Inde cum Achilla comites dextris eius suscipere appareret ad uxorem filiumque conuersus: ille ludibricum protulit. Quisquis domum tyranni proficiscitur: sit illius seruus licet liber sit. *Les thūq; iuuat pferre timori: mauult mori q̄ timere* Ibat: ire uolebat. Hoc: hac de causa. Impatiens deesse: quae pati non poterat ut deesset. *Remane: uerba pompeii. Nate: sexte. Surda: quae tibi nolebat obtemperare. Crudelis: quia in metu doloreque deseratur eum crudelē appellat* Submota: segregata a te quae mali ominis fuit.

Nunquam omnino lateo: sed cladem praesagite. Non flectere puppinum: non uenire lesbonem & abducere me illinc cum nunc in mare relicta sine meis siturus. In fluctibus: in mari & non in terris. Anxia: moesta trepida. Visus: oculos. Nefasque: cedere. Adoret sceptrum: adorare cogatur regem quem secerat. Parantem: pompeium. Salutat: appellando ipsum imperatorem. Septimius: olim pompeii miles. Sattelites: stipator & famulus.

OMNIBO. Obsequi: parat. Praefere lethum timori: etiam si diuinaret sibi mortem instare Pompeius tamen eam praeponebat timori uoluit: nam si non transisset in nauem sine dubio timere uisus fuisset. Ibat in hostilem nauem. Achilla: quod Cornelia ubi uidit metuens id quod euenit: maritum seque qui uolebat. pompeius autem prohibuit. & eam quae si temeraria reprehendebat: filium quoque suum in naue remanere iussit: & euentum sui ipsius expectare: ut scire possent quantum fidei ptolemaeus praestaret.

Preceptum: inconsiderata: nullum periculum metuens. Hoc. scilicet. ideo magis: nam quia saluti uiri sui metuebat: ideo etiam ipsum cupidius sequebatur. Et tu o nate: o Sexte: nam Gnaeus pompeius erat cum Catone qui praerant classi. Calus: id est quem euentum habiturus sum. In hac ceruice: demonstratio uel dixit. Sed dura: ita quid iubebat pompeius: sed Cornelia cum in nauem transire non posset & uirum seque: id quod poterat manus in uirum tendebat lachrymas. Quo sine me: lachrymabiliter post discedentem uirum hoc dicit. Iterum relicta: sicut relicta sum quo tempore pugnam suscepturus eras aduersus Caesarem: ita nunc etiam relinquitur. Nunquam omnino lateo: Semper igitur cum distugimur mali aliquid expectamus: sicut etiam cum me reliquisti in lesbo. Flectere puppinum: si is animus tibi erat o Pompeius. uolles me comitem esse tuum: cuiuslibet casus: cur inq̄ me in lesbo non relinquebas: fatius enim erat ut me ibi relinqueres: quam susceptum desereres. Terris: ad quas iturus eras. Antequam in fluctibus: nunquid inquit haec mea fors est: ut tibi grata sim tantummodo dum nauigas. Hec ubi frustra: neque enim obtinere potuit a uiro quod uolebat: magna igitur sollicitudine expectauit euentum.

Anxia puppe: nam in summa puppe permanerat: & dura erat conditio ipsius: nam nec audebat spectare uisum in nauem hostili: ne uideret quod metuebat: nec ab ea auertere oculos. Tamen: quis uirum sequi nequiebat.

Attonitoque metu: quod hoies attonitos facit. Auertere uisum. scilicet a pompeio. Stetit anxia classis: pro una nauem posuit qua uictus erat pompeius. in qua nauem erat: & est metonymia continens pro cetero. Non arma. scilicet Ptolemai & ministrorum eius a quibus occideret pompeium. Nefasque. id est caedem pompeii. Ne summissis precibus: pro ipse summissus supplex. Adoret: ne puoluatur ad genua regis: cui regna donauerat. Transire parentem: de calsa puppe in bireme. Septimus: hic Septimius: quem aliqui sempronium uocant: tribunus militum erat a quo benigne appellatus est Pompeius. quod notitia quadam ipsius familiarior erat: nam ad piraticum bellum sub pompeio duxerat ordines: sed nunc satelles regius factus occidit pompeium. Haec re longiori oratione prosequitur Appianus. Dicit. n. pompeius ad aegyptum cum se uertisset & incubante uento ad Casium delatus esset: inspectis copiis quae plurimae in litore constituerant a cursu temperauit: meditata ratus quod re ipsa fuerat adesse regem: summissis nunciis amicitiam quam cum patre eius habuisset exposuit. Rex tertium supra decimum aetatis annum iam attingerat: exercitum eius achillas quidam adseruabat: pecunias uero Photinus nomine eunuchus quod confestim de pompeii aduentu iter se consulat incipit: aderat et Theodotus Samius Rhetor: pueri regis praepositi hi nefandum inuicem negotium a se uolentes pompeium iter facere conueniunt: quo Caesari more gereretur: approbato deinde de consilio cymba eximie ornata ad eum mittitur. ueluti mari importuoso eo in loco existeret: nec a maioribus nauibus adiri facili: ministri porro regis cymbam incendunt. & cum his sempronius uir Romanus qui tunc forte regi

assidens: alia cum Pompeio militauerat: is dextra regis nomine pompeio obtulit: & ad amicum filium monet tunc accedere. inter haec exercitus ueluti pompeio honorem praestiturus: iuxta litus in acie constitit: & rex inter medios purpurea amictus ueste praesidebat: quorum aspectu Pompeius suspicionem motus est: cum exercitus ordinem cymbae ornatum intueret potissimum cum nec ad ipsum accessisset rex: nec ex suis digniores summississet: hunc solum itaque Sophocles lambicum protulit: qui ad tyrannum posiciscit illius seruus est: quod liber sit: quo dicto cymba trepide ingressus est: cum in alto longe abesset internauigandum magis adhuc de septimio cepit suspicari siue quod Romanum hominem imperatorem suum esset inuasurus: ad illud itaque conuersus: te ne inquit ego cognosco o miles: cui statim ille anxit: deinde se conuertente primus perculit: ceteri uero insecuti sunt: uxor itaque & amici eius haec a longe intuentes eiulatu: gemituque ad deos scelerum uindictas maus tollere: nulla interiecta mora classem ab inimico litore auertere cōtendit. Caes. postea photinum & achillam ob ea quae in pompeio perpetrarent morte multauit. Theodotum demum fugientem cum in Asiam uenisset cruce suspēdit. Proh superum: exclamatio est dolens: o nefas inquit cuius etiam deos pudere debet.

Regia gestabat posito deformia pilo. Immanis uiolentus atrox: nullaque ferarum Mitior incedes: quis non fortuna putasset Parcere te populis: quod bello haec dextra uacasset. Thessaliaque procul tam noxia tela fugasset. Disponis gladios: ne quo non fiat in orbe Heu facinus ciuile tibi: uictoribus ipsis Dedecus: & nunquam superum caritura pudore Fabula: romanus regi sic paruit ensis. Pelleusque puer: gladio tibi colla recidit. Magne tuo: qua posteritas in secula mittet: Septimium fama: scelus hoc quo nomine dicent Qui bruti dixere nefas. iam uenerat hora Terminum extremam: phariamque ablatum in alnum Perdiderat iam iura sui. tum stringere ferrum Regia mostra parant: ut uidit cominus enses Inuoluit uultus: atque indignatus apertum Fortunae praebere caput: tunc lumina pressit Continuitque animam: ne quas effundere uoces Posset: & eternam fletu corrumpere famam. Sed postquam mucrone latum funestum achillas Perforat: nulloque gemitu consensit ad ictum.

Improbauit.

OMNIBO. Posito pilo: telo ro. Mitior. id est non minus crudelis: & est abusio in comparatio. Quis non fortuna: adeo ipse septimius in omne nefas prius erat ut credi posset fortunam pepercisse orbi terrarum quia noluerit hunc bellis ciuilibus interfuisse: qui omnes crudelitate superaret. Dextera: scilicet septimii. Vacare: careret uacua esset. Disponis: instruis paras. Ne non: ut fiat in omni orbe: ut nec etiam a scelere belli ciuilibus aegyptus quidem libera sit. Fabula: sermo uulgaris est: quia ubique uulgabitur hoc ciuile bellum cum magno deorum pudore. Sic: id est tam turpiter. Romanus ensis: septimii qui Romanus erat. Paruit occidendo pompeium. Tuo gladio: id est tui militis gladio. Fama: pro infamia: est enim τὸν ἀέθρον: id est medium: sicut bona ualutudo & mala. Quo nomine dicent: si reperti sunt: qui ausi fuerunt dicere bruti nefas quod Caesarem occiderit. quo nomine tanta crudelitatis scelus & inaudita indignitatis appellabunt eius quod Pompeius occiderit. quod d. non extabit nomen sceleris. Dicent: scilicet posterum. Iam uenerat: appropinquauerat tempus ut occideretur Pompeius. & mors eius differri non poterat. Ablatus: sublatus. In alnum: in nauem: materia pro forma.

Perdiderat iura. id est uenerat in manus hostium: & sui iuris non erat. Ut uidit cominus enses: Pompeius ubi uidit nudari enses statim caput & ora uestibus textit: spiritum autem intra se continuit: ne quam uocem effeminatam emitteret: quae laudi & gloriae suae derogaret: occisus autem fuit die natalem: quum insequente: quam iam undecim annos natus esset. Plutar. Apertum: noluit inquit apertum capite sauienem fortunam se ostendere. Pressit: clausit. Virgil. pressit uel oculos aut uulnera laui. Animam: spiritum. Ne quas effundere uoces: hinc est quod uiros fortes oppetere dicebant: quasi ore terram petere: ne audiri possent emittere eiulatum. Sed post

SVLPI. Regia: aegyptiaca. Immanis: Asyntheton. Parcere te populis: uoluisse te seruare complurimos quos hic in thessalia peremisset si uisisset. Vacasset: non interfuisset & cessasset.

Thessalia: in qua si uenisset stetit pro pompeio. Disponis: ordinas ut ubique fiat cedens ciuilibus Dedecus uictoribus: quod turpe est castris & paribus turpe etiam diis. Nunquam superum caritura pudore: quae pudorem afferet deis. Romanus: septimii. Puer: ptolemaeus. Tuo: tui militis. Fama: infamia. Qui bruti dixere nefas: qui laudandam caesaris cedem a bruto factam nefas appellat. Iam uenerat hora: Cum inter nauigandum a trireme ad litus nulla uox pia ad pompeium uenisset ad septimium dixit. Non ego te meum comilitonem agnosco hic nulla uoce emissa tantum capite anxit. Tu pompeius orationem gratam qua erat apud regem usurus legens litus propter plus accessit: & multis ex regis descendens uelut ad officium salutemque uiri: cum pompeius apprehensa manu philippi assurgeret septimius a tergo eum ense transigit. Inde saluius & achillas gladios nudauere. Perdiderat iura: erat sub alterius potestate. Inuoluit uultus: nam utraque manu fronte super toga obducta nihil seipso indignum aut locutus est: aut fecit. sed tantum spirans se ictibus praebuit undecim annos nos natus diemque claudens die natalem suum in sequenti. Apertum: detectum nam uoluit latere ac si non cognosceretur ab illis. Animam: spiritum. Voces: uerba & eiulatus. Famam: fortitudinis & constantiae haec uenit seruata: quam fletu corrupisset. Consensit: taciturnitate non

in mucrone: sed in ipsi etiam uulneribus non minorem praestitit animi uirtutē. Perforat: transiit: Nullo gemitu. i. nullo gemitu scitu euitauit.

SVLPI. Nefas: confectores suos. Seq̄ probat moriens: placet sibi ipsi patientia sua dū moritur. Sacula: posterit. Attendit labores: obseruata aduersitates. Aeuū sequēs: posteritas interpretatio est. Speculatur: uidet. Fidem: quae nulla est. Fata tibi: tu diu felix fuisti an sciueris pati aduersa nisi nūc ostēderis omnes ignorat.

Ne cede pudori: noli ob dedecus ingemiscere & quod a ptolemao siue achilla & septimio intermare. Licebit: quis. Felix: uirtute & cōsciētia mea quae uiuolabilis a ui & iniuria tuta est. nec etiā deus ipsam animo meo iā potest eripere.

Mutant prospera uita: felicitas rerū externarū cū uita mutatur & i morte ego nō sum miser quā mei me uidet. Ego certe felix uixi & beatus dedecō infelicitate antehac nō expertus. Videt: quod est ad solatiū meū nam amant & dolent. Pompeius: sextus. Dolor: aie dolēs. Custodia: ratio tēperantia. Ius: imperiū & potestātē ut dolori nō cederet. At non tā patiēs: Cornelia & qui i nauibus erant ut aspexere cedē ululatu ad litus usq̄ enisso anchoris celerrime eductis effugerent. Inde pelago altius petito uctus adeo uehementior flauit ut ab egyptiis psequi satagētibus auerterit. ex Plutar. Cernere q̄ pferre: uidere oculis q̄ forti animo pati. Ego: idest charitas & benignitas erga me tua. Auia: semota a recta fuga tua. Prior: te. Cui alii: q̄ Caesari. Sed quisq̄: Sed quicumq̄ pompeium percussisti ut illū maiori dolore afficeres debueras prius interimere nē quam unice & nō minus seipso amabat. A superis inmisit: qui deum permissu petisti. Prospiciēs: obsequēs. Viscera: corpus nā mea eius sunt. Properas: i cedē. Ingeris: immittis.

OMNIBO Despexitq̄ nefas: Quae oia signa erant libenter morientis. Voluit. i. cogitat secreta animi Pom. quasi uates diuinabat Lucas: nā uatibus datum est scire ea q̄ secreta sūt.

Sacula romanos: Fingit q̄ uerisimiliter secum Pom. cogitare potuerit: & hac cogitatione prorsus sensū oēm a dolore uulnerū alienabat. Attendit. s. uirtutē animi mei. Aeuūq̄ sequens. i. posteritas quasi posteritate oēm fingit adesse: & laudare animi sui fortitudinē

Ratē: bireme in qua ministri regis me occidit. Nūc cōsule fama: seipsum adhortat: uale talē prestare uelit: ut ab omnibus nō solū laude sed etiā admiratione prosequēdus sit. Ignorāt populi: Idne fortuna sit attribue dū de pudori: nō te pudeat q̄ a ptolemao enerui ac effeminato occidaris sed ita animo tuo cōsue: q̄ te occidit hūc esse Caesare: nā auctori rerū causa attribue da est. Dole: Quasi ignauū & effeminatū. Quacūq̄: s. manu: quā in gratiam foci hoc faciūt. Nulliq̄ potestas: nam uirtus animi i potestate nostra est: cetera uero fortuna subiecta: nā fortitudo: patientia: fiducia: perseverantia: Hae uirtutes ita nostrae sūt: ut nemo a nobis eas possit auferre: ideo dicit quāquam corpus meū lacerēt: tamen hoc uirtutibus animi officere nō potest. Hoc auferre. i. Quod est i mea potestate: ut me forte & patientissimū ostendā. Mutant prospera uita: cū ad hoc usq̄ tempus semp̄ fecidīs rebus usus fuerim: mutari potest fortuna uirtus aut̄ stabilis est atq̄ ppetua. Morte miser: mortē mihi corporis inferre potest: famā aut̄ & gloriā diminuere nō potest. Videt hanc cor. ce. prae rea in cōspectu meorū occidit: quod mihi nō paruū est solaciū: ideo etiā me fortiorē praestare debeo. Clau de dolor: alloquitur suū dolorē. Tāto patiēs: Quia in cōspectu meorū hāc cedē patior. Peremptū. i. cum occidit p̄cipiū p̄teritū temporis p̄ presenti posuit: graeci autē habēt p̄cipiū praefens passiuū: nos uero utimur participio praeteritū temporis: pro participio praesentis: quo caremus: ut qua uetus Abas pro uehebat. Talis custodia magno: sic inquit secum cogitabat Pompeius: & seipsum ad patientiam mortis adhortabat. Hoc animi: hūc animū. At nō tam patiēs: at uero Cornelia etiam si fortis animi erat: tamen cernere nō poterat nec tantam indignitatem sustinere: & ideo in miserabiles uoces prorumpit. Miserādis: idest quae commiserationem uidentibus & audientibus commouere possent. Ego te scelerata: existimabat Caesarem praueuisse Pompeium: & iam aegyptum occupasse: cuius imperio hāc caedes admitteretur: iam enim sibi persuadere nō poterat tantū audacia habuisse Ptolemaum. Auia: idest procula uia. quia si recta uia in aegyptum uenisset:

Respexitq̄ nefas: seruatq̄ immobile corpus.

Seq̄ probat moriēs: atq̄ hāc i pectore uoluit.

Sacula romanos nunquā tacitura labores

Attendunt: aeuūq̄ sequēs speculatur ab omni

Orberatē: phariamq̄ fidē: nunc cōsule fama

Fata tibi longē fluxerunt prospera uite:

Ignorant populi si non in morte probaris.

An scieris aduersa pati: ne cede pudori

Auctorem ue dōle fati: quacūq̄ feris:

Crede manum foci: spargant lacerētq̄ licebit

Sum tamen o superi felix: nulliq̄ potestas

Hoc auferre deo: mutantur prospera uita

Non sum morte miser: uidet hāc cornelia cedē

Pompeiusq̄ meus: tantum patientius oro

Claude dolor gemitus: natus cōiūxq̄ perēptū

Si mirantur amant. talis custodia magno

Mentis erat: ius hoc animi morientis habebat.

At nō tam patiēs cornelia cernere sauum

Quā pferre nefas: miserandis ethera complet

Vocibus. o coniunx ego te scelerata peremi:

Lethiferē tibi causa morā fuit auia lesbos

Es prior in nili peruenit littora caesar:

Nam cui ius alii sceleris: sed quisquis in istud

A superis inmisit caput: uel caesaris irā

Vel tibi prospiciens: nescis crudelis ubi ipsa

Viscera sint magni: properas atq̄ ingeris ictus

non te praueisset Caesar. Ius. s. esset alii idest potestas. Sed quisquis in istud: alloquitur ipsos q̄ occiderunt Pompeium: siue hoc facis ad gratiam Caesaris: siue ut tu prouideas tibi ne i offensionē Caesaris incurras: Nescis: iquit: ubi sit dolor Pompeii. nam ipse q̄dem libenter moritur: sed si uis illū moleste ferre. mea uiscera pete: nā si me occideris nihil erit quod maiore dolore afficiat Pom. Inmisit: p̄missus es. uocatiuum pro nominatiuo posuit. Vel caesaris: ne illū hospitio suscipiēdū curares: quod tibi periculosum fuerit.

Qua uotū est uicto: poenas nō morte minores

Pēdat: & ante meū uideat caput: haud ego cul

Libera bellorū: q̄ matrū sola per undas pa

Et per castra comes nullis absterrita fatis

Victum quod reges etiam timuere recepi.

Hoc merui coniunx in tuta puppe relinqui:

Perfide parcebas te fata extrema petente

Vita digna fui: moriar: nec munere regis:

Aut mihi praecipitem nauē permittite saltum

Aut laqueum collo tortosq̄ aptare rudentes

Aut aliquis magno dignus comes exigat ensē.

Pompeio prestare potest: quod caesaris armis

Imputet. o saui properantem in fata tenetis

Viuis adhuc coniunx & iam cornelia nō est

Iuris magne sui: prohibent accersere mortem.

Seruor uictori: sic fata: interq̄ suorum

Lapsa manus rapitur: trepida fugiente carina.

At magni cum terga sonent & pectora ferro

Permansisse decus sacre uenerabile formae

Iratamq̄ deis faciem: nihil ultima mortis

Ex habitu uultuq̄ uiri mutasse fatentur

Qui lacerum uidere caput. nam se uis in ipso

Septimius sceleris maius scelus inuenit actu.

Ac retegit sacros scisso uelamine uultus

Semianimis magni: spirantiaq̄ occupat ora

Collaq̄ in obliquo posuit languentia transtro

Tunc neruos uenasq̄ secat: nodosaq̄ frangit

esset nunquid ego hoc merui ut i puppe relinquerer tuta: cum tu te i periculum dederis: ac si. d. nō iia me gessit tecum: ut credere posses sine te uiuere. Parcebas. s. mihi tunc cū transires in nauem aegyptiacam. Fata extrema: cum te certo piculo exponeres. Moriar nec munere regis: rex ptolemaeus occidit te in gratia Caesaris: & noluit ut me tecū occideret: sed tamen moriar sine regis officio. Munere: officio. Aut: suppliciter petit a nauis qui naue uehebantur: ut sibi libere permittant mori: uel aliquis eorum sit qui ferocem uxorem interficiat: antequam in Caesaris manus aut potestatem perueniat. Rudentes tor. idest funes quibus utar ad suscipiēdū. Aut aliquis comes: scilicet Pompeia uis fidelis stricto ense mea pectora transigat. Exigat: per pectora nostra. Praestare potest: sensus est. poterit ille qui me occidet dicere occidamus uxorem Pompeii: ne in manus Caesaris ueniat. Imputet: caesaris ut non ipse: sed cadis huius Caesar causa fuerit. Properantem in fata: parabat Cornelia se de puppe in undam delicere: sed prohibebant q̄ simul naue uehebantur. ideo conuertitur. Viuis adhuc coniunx: en quo redacta sum o Pompeii. adhuc tu uiuus es: & ego mei iuris esse destitui. te uiuo non possum libere uti corpore meo. ac si. d. antequam moriaris i seruitutem redacta sum. Prohibent accersere mortem: nihil. n. aliud faciunt: nisi ut me caesari seruent & ab eo in eant gratiā. Seruor uictori: ut captiua tradar Caesari. Sic fata: hāc ubi dixit naua: q̄ celerrime potuerunt nauē impulerunt: ut ab aegypto rege se uendicarent: a quo periculum manifeste erat: nam qui Pompeium occidi iusserat: nec Pompeii quidem comitibus pepcisset. Lapsa: quia cecidit exanimis. Rapitur: scilicet a ministris. Trepida: festina: nā trepidus nō solum timentem sed festinum significat. Virgilius. ne trepidate meas teucris defendere naues: idest celerate.

At magni: nūc redit ad pompeium qui ab regis ministris occidebatur & dum occideretur (ut prohibent q̄ caput uiderunt) dignitatem uultus & oris mortuus etiam seruaui. Cum: quanuis. Sonent: quia in omni pte

exdebatur a ministris alii i pectore: alii a tergo uulnerabant. Vltima mortis: pro vltimā mortem. Iratam
 q̄ deis faciem: nā diis uidebatur iratus postquā acie pharsalica uictus: & ex secunda fortuna deiectus in cala-
 mitatem fuerat. Ex habitu: quia idem habitus eadē dignitas oris & uultus permanerat mortuo quā & uiuo
 Fatentur: affirmāt. Lacerū: abscissum. Nā sauis in ipso: nam Septimius ille crudelis nō satis habuit occi-
 dere Pompeium: sed etiam caput eius amputauit: ut illud regi Ptolemaeo offerret & fuit ipse officii deterioris:
 & fordidiore: nam quasi carnifex Pompeio caput amputauit: quod postea Achillas regi obtulit. Scelus inue-
 nit actū: actus sceleris erat occidere Pompeium: sed maius scelus adiecit caput obruncando. Retegit: ape-
 rit. Scissō uelamine: quo Pompeius spiritum continuerat dolore uulnerū: ne uerbum aliquod emitteret effe-
 minatū. Occupat: prahendit. Spirātia ora: nondū enim oīno spiritū emiserat. Languentia col. plāguētis
 colla. Neros quibus ceruix humeris nequitur.

SVLPI. Nondum artis erat: nondum norant
 arifices caput uno ictu rotato ense amputare.

Truncus

Trunco: reliquo corpore: nomen est translātū
 ab arboribus quā caesis ramis trunci dicuntur.

Vendicat fatelles: achillas sibi attribuit. De-
 gener: Septimū arguit qui cū non primus ma-
 gnū uulnerasset: sed uulneratū peremisset & ob-
 truncasset: alteri caput ferendū concesserit. O
 sūmi fata pudoris: o fatōrū deumq̄ pudor: rest q̄
 deploratio plena cōmiseratione. Puer: Ptole-
 meus. Hirta: aspera: Manu: achilla. Veru-
 to: gladio i uerū similitudinem. Viuunt: sentiūt
 & cernunt. Singultus animā: pulsant os in mur-
 mura: dū spiritus mouet linguam in uerba ipsa
 q̄ lingua palpat. Dū lumina nuda rigescunt:
 dum aperti oculi mouere se desinunt. Leges:
 forum. Campū: comitia: rostra: senatū. For-
 tuna romana placebas: o roma scelix & lata eo-
 ore delectabare. Tyrāno: ptolemao. Fidē: si
 dei monumētū. Nefāda: crudeli. Tabes est
 submota: corruptus sanguis est depulsus. Ab
 alto: a summo & intimo desiccatus est. Vene-
 no: medicamento ut oleo cedrino opobalsamo
 oleo myrrino melle aloe & rebus huiusmodi.

Verum

Empedocles Diogenem scripsisse cōmemorat
 medicamēta quādam quibus cadauera ac si du-
 dum essent mortua conseruarentur. Romāq̄
 hoc ipso anno quo Innocentius octauus sūmus
 pont. factus est Via latina repertum est in arca
 marmorea muliebri cadauer antiquissimū uenenis oblitū colore corporeq̄ tā integro & tractabili ut recentis-
 simum uideretur: caro digito pressa resurgebat: lingua educta retraheretur: artus flectebantur: & nullū graue
 odorē nisi medicamētōrū emittebat. nihilq̄ ei ne capilli quidē preter cerebrū & iestina decrāt. Sed cū magna
 frequentia gregatim ab omnibus ad superstitionem usq̄ quondie in capitolio uiseret: maximi pōtōficis iussu
 inde asportatum ubi sit abditum ignoratur.

Dioge-
nes

OMNIBO. Ossa diu: quia non tam facile ossa recidi poterant. Nondum artis erat: idest cōsuetudo nō
 dum erat caput amputare ense: sicut fuit postea: nam spiculatoribus uno ictu caput amputabant. Artis. f. spicu-
 latorum. Ense rotare: idest rotato ense amputare: ut maiorem ictum inferret. At postquā trunco: sed post
 quam abscidit caput: indignus fecit q̄ non ipse obtulit regi: sed offerendum concessit achilla: ipse ergo fordidi-
 oris officii fuit Septimius. uidelicet carnifex. dignioris autem achillas cui caput datum est Pompeii. Satel-
 les: achillas. Gestare: scilicet ut offerat regni. Trunco: corpus proprie dicitur sine capite. Vir. facit ingens
 litore truncus. Degener miles. Inuehit cōtra Septimū poeta: o degener miles & cōditōis seruilis: cū delecti
 sti obrūcare Pōpeii caput: qd̄ alius offerret. Secūda. i. uilioris operā: hic duo opa fuere: primū recidere ca-
 put Pōpeii altero uero offerre regi: sed uilioris opa fuit: is ḡ recidit. Feras: p̄ offeras apharelsis. Diro ense: p̄
 u dirus. O sūmi fata pudoris: plena cōmiserationis est ista conuestio: quā de hac indignitate inducit poeta.

Fata: o mors. Nosceret: cognosceret impletum esse quod iusserat. Hirta: idest densa. Verenda regi-
 bus: idest: quam etiam uereri consueuerunt: ut tigrānes. Aristobolus. Ariobarzanes & multi. Generosa: no-
 bili & decenti. Manu: scilicet carnificis. Singultus animā: quia adhuc spirans caput: cum spiritum efflaret
 singultum reddebat. Pharioq̄ ueruto: uerutum genus est teli: quod uelut uerū habet p̄fixum Festus. nam fer-
 rum habet oblongum: sed hastam breuem: adeo ut manubrium potius dici possit q̄ hastile: hoc genere teli si-
 xum est caput pom. Nuda: aperta: nondum clausa. Rigescunt: durefcunt quia morientium durefcunt
 lumina: ut nusquam flectantur. Bella tubente pax fuit: quia tantum ualuit opibus Pompeius: ut quotienscum-
 q̄ bellum esse uellet cum hostibus populi romani pax esse non posset. Hoc leges: significat Pompeium ma-
 ximam bello: maximam pace auctoritatem habuisse. Campumq̄ & rostra: rursus domi forisq̄ plurimum
 imper auctoritatis fuit. Hac facie fortuna: qua talem uirum genuisset. Nec satis infando: detestatur Luca

Ossa diu: nondum artis erat caput ense rotare.

At postquam trunco ceruix abscissa recessit.

Vendicat hoc pharius dextra gestare fatelles

Degener atq̄ opere miles romane secundā:

Pompeii diro sacrum caput ense recidis.

Vt non ipse feras: o summi fata pudoris

Impius ut magnum noscet puer: illa uerenda

Regib⁹ hirta coma: & generosa frōte decorat:

Cæsaries comprēsa manu est: pharioq̄ ueruto

Dum uiuunt uult⁹: atq̄ os i murmura pulsāt

Singultus animā: dū lumina nuda rigescūt

Suffixum caput ē: quo nunquā bella iubēte

Pax fuit. hoc leges capūq̄ & rostra mouebat:

Hac facie fortuna tibi romana placebas.

Nec satis infando fuit hęc uidisse tyranno

Vult sceleri superesse fidem: tūc artē nefanda

Summota est capiti tabes: raptōq̄ cerebro

Exiccata cutis: putrisq̄ effluxit ab alto

Humor: & infuso facies solidata ueneno est.

nus hoc nefas q̄ iussu Ptolemaei admissum est non solum q̄ interfici iusserit: sed q̄ caput Pompeii seruauerit
 quasi non satis haberet committi scelus nisi etiam sceleri testimonium superesset. Vult sceleris superesse fidē:
 idest uult quibusdam unguentis seruari caput: q̄ sit sceleris testimonium. Tunc arte: scilicet medicorum.
 Capita: capite. Raptōq̄ cerebro: euulso: erepto. Veneno: idest pharmaco more graeco dixit. nam malū
 uenenum: & bonum uenenum dicimus: oīs enim medicina particeps est ueneni. significat autē unguentū bal-
 sami: aut certe huiusmodi liquoris qui plurimum ualet ad seruandā cadauera.

Vltima lagea stirpis perituraq̄ proles
 Degener incestæ sceptris cessure sororis.
 Cum tibi sacro macedon seruetur in antro
 Et regum cineres extracto monte quiescant:
 Cum ptolemæorum manes seriemq̄ pudendā
 Pyramides claudant. indignaq̄ mausolea
 Littora pompeum feriunt: truncusq̄ uadosis
 Huc illuc iactatur aquis: adeo ne molesta
 Totum cura fuit socero seruare cadauer.
 Hac fortuna fide magni tam prospera fata
 Pertulit: hac illum summo de culmine rerum
 Morte petit: cladesq̄ omnes exegit in uno.
 Sæua die quibus immunes tot præstitit annos
 Pompeiusq̄ fuit qui nūquam mista uideret
 Læta malis: felix nullo turbante deorum.
 Et nullo parcente miser: semel impulit illum
 Dilata fortuna manu: pulsatur arenis
 Carpitur in scopulis hausto per uulnera fluctu

uarietate fulgentibus struerentur. eas graeci pyropeilos uocant. Mausolea: sepulchra regum mausoleo fl-
 milia. Mausoleum enim hoc est sepulchrum Mausoli regis Caria: uxor Artemisia adeo mirabile condidit
 ut inter septē orbis miracula numeretur: ab eo reliqua sepulchra magnificentiora denomināt. Littora feriūt:
 littorales undæ illidunt. Molesta cura: graue dispendium. Hac fide: hac perfidia: ab usio uerbi. Pertulit:
 ad finem deduxit. Culmine: gradu & dignitate. Petit: syncope. Cladesq̄ omnes exegit: omnes calamita-
 tes & mala quæ ante hac fuisset passurus immisit uno die. Immunes: expertes nil enim aduersi passus est.
 Turbante: nocente. Parcente: cessante nocere. Semel impulit: semel prostrauit distulitq̄ eius ruinam in
 senectutem. Pulsatur: truncus eius.

OMNIBO. Vltima lagea stirpis: adhuc iuehitur poeta in ptolemaum: quomodo inquit tantum scelus in
 animū tuū cadere potuit: ut patiaris indigniores ac fordidiore honore sepultura: donari: & pompeii cadauer
 in fluctibus maris ultro citroq̄ iactari. Vltima: bene ultima: nam paulo post superueniente Cæsare peribis
 Lagea: lagus enim primus rex aegyptiorum fuit. Sceptris sororis: nam interempto ptolemao adolescen-
 tulo in regnū Cæsar. cōstituit sorore cleopatrā: atq̄ ei in regni partē reliquū: fratre addidit admodū iuuenē. In-
 cestā: cōmiscuit enim se Cæsari regina meretrix ex qua natus est cæsario: quem postea iussit interfici Augu-
 stus Cæsar. Macedon: idest Alexander macedo. In sacro antro: scilicet Alexandria: nam in Alexan-
 dria quam Alexander condiderat sepulchrum eius constructum fuerat: ubi tunc etiam ipsius cineres seruabā-
 tur. In antro: idest mole sepulchri. In monte: idest pyramide qua instar montis erat. sicut apud Hero-
 dotum legitur: reges aegyptii magnis impensis sepulchra sibi extruebant: adeo ut legamus trecenta talenta in
 pyramide regis Sosis fuisse consumpta in cibo ceperum & allii ut alerentur operarii: a quibus pyramis con-
 struebatur: ex quo intelligi potest quanta fuerit magnificentia illius sepulchri: De profusa pyramidum ma-
 gnificentiā cetera legito apud Herodotum. Pliniū. Strabonem: Seriem: ordinem regum. Pudendam:
 quia erant desides & uiles. Pyramides fuerunt sepulchra aegyptiorū regum ex quadratis lapidibus mirifice
 constructa ἑστῶσα. significat ignem: eo q̄ ignis figurā imitantur. nā flamma ignis semper a lato gracilefcit in
 acutum: qua forma fuerunt pyramides. Mausolea: idest sepulchra simillima monumēto mausoli: nā Mau-
 solus rex Caria: uxorem habuit Artemisiam cui uir adeo dilectus fuit: ut post mortem eius quo perpetuo uiri
 memoria seruaretur: inter cetera sepulchrum struxerit: cuius adificiū tantā magnificentiā fuit: ut ex septē mi-
 rabilibus mundi unum connumeretur: & inde sepulchra magnifica Mausolea sunt appellata. Mausolus (ut
 refert Strabo) filius fuit Hecatomni caria: regis qui tres habuit filios: Idryeum: pyxodarum: & Mausolum: si-
 lias duas e quibus Artemisia grandior: Mausolo ex fratribus grandiori nupsit. Idryeo altera soror data est no-

Ptolemæ-
orum se-
riesPyramis
Pyropes
cylī
Mausole-
um

le: id est cuiusdam placent. Suis: quia sui dereliquerant illud. Inde: ex illo rogo. Subducens: scilicet a corpore Umbra: anima. Neglecta: quia nullo custode combureris. Nec ulli cara: quia sic cara effes: tui te custodirent usque ad ultimū bustū. Iam compositū: quia rogo superimpositum cōburebatur. Manus hospita: id est mei hospitis externi. Si quid sensus post fata respexit ad opinionem epicure orū falsam ac stolidam: quod animā simul cū corpore extingueretur. Scio inquit si post mortē sensus aliquis superest: quod tu quoque uolens ac libens mihi concedes: ut igne de tuo rogo suscipiā. Rogo: scilicet Pompei.

SVLPI. Sparsis manibus: errante aia. Dos nec enim corpus sepulcū sit anima: errant. Virgilius. Centū errant annos uolūtātque hęc littora cit cū. Sinus: gremiū uestis quod prius arena straterat: inde prunas ardentē superimposuerat.

Peruolat: accelerat. Relatus: in mare retractus. Domuit: effodit. Fragmenta lacerā carinā: ligna fracta: scapha. Scrobe: fossa. Nulla strue: nulla lignorum congeria: nā solebāt in medio rogi torū erigere super quē cadauer colloca ret. Admotus: a latere proximus factus nō subiectus pēfili corpori. O maxime: Codrus tā si hoc officio cadaueri sit iniurius ueniam petit

Vna: praecepta. Si tibi: si minus molestū tibi fuisset iactari fluctibus & nō sepeliri quā tam miserrande cōburi noli hęc aspicere: nam aduersum fatū tuū ut hoc mihi liceat efficit. Tristior: molestior. Auerte: remoue noli aspicere. Iniuria fati: aduersitas iniusta qua a fato pmeris. Be-lua: piscis. Quicquid: aliquid indignū. Succensa: cōbusta. Romana: quod tibi aliquo solatio esse potest. Nostra manu: ipse enim te aduehā Interea: ante quā ad Corneliā referatis. Paruo saxo: marmore non te digno. Nota busti: signū sepulchri tui. Placare: iusta & iustas soluere.

Caput: quod his cineribus deest. Inualidas: lēras & debiles. Fomite admoto: adhibitis aridis lignis & nutrimentis. Carpitur: succenditur consumitur.

OMNIBO. Teq; pudet: & non sine pudore hoc uides ut corpus tuū cremet: Pompeius uero ihumatus relinquit. Plenusq; sinus: id est habens sinus plenos: tanta cupiditate cōburendi se rebat. Fluctu relatus: quia dū iundaret mare pene a litore in maria retulerat corpus. Procul: ante oculos. nā utrūque significat: & porro ab oculis & prae oculis. Premūt nobile corpus: p a nobili corpore nulla robora premūt. hypallage est. significat autē non altū & sublimē rogiū structū: sicut p qualitate fortunae rogiū strui solebat. Nulla strue: quod obscurius dixerūt poetae: in sequentibus declarat. ē ergo epexegetis id est expositio nō supra εὐκλῆς expositio. Ille sedens iuxta: Codrus postquā rogo fragmetis nauis cōstructo Pompei cadauer superimposuit: ueniam ab eo petit: si nō pro ipsius dignitate sepulchrū pararet. O maxime ductor: nam Pompeius sicut in historia legimus fama sui nominis totum orbem impleuerat: cū maxime reges atque nationes bello subegisset. Vna: id est sola. Si tibi iactatus: id est si maluisses fluctibus maris dilacerari quā in hoc humili sepulchro sepeliri: iusta causa est cur mihi ignoscas cū hoc animo fecerim ne corpus tuū esca fieret alitibus: piscibus: & feris. Tristior: id est tibi molestius est tale sepulchrū consequi: quā nullū. Officiis meis: hoc est ne cōsidere uile meum officium: sed officium religionē & pietatē: qua me iuduxit ut hoc facerem. Fati: dispositionis diuinae. quā usque adeo fata tibi aduersa fuerūt. ut periculū sit: ne si hoc uile sepulchrū nō consequaris lacereris omnino a feris & alitibus ideo non est nefas putandū: quod ego te hoc uile sepulchro condiderim. Audeat: scilicet aliquid contra corpus tuū. Quantum potes: quod celerrime fieri potest benignus & libens cremeris. Exiguam: humilē. Romana manu: romani ciuis. Recursus: in hesperiam: id est si dū concesserint: ut in italiam redeās non pariat te hic iacere. Hęc iustam humili sepultura. Cornelia accipiet: & accipiendo nostro utetur misterio. In urnam: scilicet maiorum tuorum. Interea: id est dum tempus illud aduenierit: ut in sepulchrum digniorem transferri possis. Signemus saxo: ut dignosci possit: ubi nam reliquiae tui corporis iaceant. Vt nota: id est notatio & signum. Plenos: id est perfectos tuos honores: nam mortis honorem sepulchrum appellat. Referat caput: ut totum corpus in uno sepulchro condatur. Excitatus: incendit. Inualidas: infirmas sū-

Teq; pudet sparsis pompeii manibus uri.
Sic fatus plenusq; sinus ardente fauilla
Peruolat ad truncum: qui fluctu pene relatus
Littore pendebat: sumas dimouit arenas
Et collecta procul lacerā fragmenta carinā
Exigua trepidus posuit scrobe: nobile corpus
Robora nulla premūt: nulla strue mēbra recū
Admotus magnū nō subdit accipit ignis. bunt
Ille sedens iuxta flammās. o maxime dixit
Ductor: & hesperii maiestas nominis una
Si tibi iactatu pelagi si funere nullo
Tristior iste rogi: manes aiamq; potentem
Officiis auerte meis: iniuria fati
Hoc fas esse iubet ne ponti belua quicquam
Ne fera ne uolucres: ne saui casaris ira
Audeat: exiguam quātum potes accipe flāmā
Romana succensē manu: fortuna recursus
Si det in hesperiam nō hac in sede quiescent
Tam sacri cineres sed te cornelia magne
Accipiet: nostraq; manu trāsfundet in urnam.
Interea paruo signemus littora saxo.
Vt nota sit busti: si quis placare preemptum
Forte uolet: plenos & reddere mortis honores
Inueniat truci cineres: & norit arenas:
Ad quas magne tuū referat caput. hęc ubi fat?
Excitatus inualidas admoto fomite flammās.
Carpitur: & magnus lētum distillat in ignem

mas. Admoto fomite: fomite appellat materiam aridam qua fouetur ignis. Carpitur: scilicet corpus Pompei. Distillat: liquescit.

Tabesouēs bustum: sed iam percusserat astra
Aurorę premissa dies: ille ordine rupto
Funeris attonitus latebras in littore querit
Quam metuis demens isto p crimine pena:
Quo te fama loquax omnes accepit in annos
Condita laudabit magni socer impius ossa
Imodo secutus ueniae fassusq; sepulchrum
Posce caput: cogit pietas imponere finem
Officio: semiusta rapit resolutaq; nodum
Ossa satis neruis: & iniustis plena medullis
Aequorea restinxit aqua: congestaq; in unum
Parua clausit humo: tūc ne leuis aura relectos
Aufferet cineres saxo compressit arenas.
Nautaq; ne bustū religato fune moueret
Inscripsit sacrum semiusto stipite nomen:
Hic sit & magnus placet hoc fortūa sepulchrū
Dicere pompeii: quo condi maluit illum
Quam terra caruisse socer: temeraria dextra
Cur obiicis magno tumulū: manesq; uagantes
Includis: situs est qua terra extrema refuso
Pendet in oceano: romanum nomen: & omne

rem reddis: nam tota terra erat magno sepulchrum. Pender: suspensa attingit: indicat quā uniuersam terram.

OMNIBO. Tabes: id est adipe corporis ignis accendebat. Sed iam percusserat astra: iam illuxerat cum sibi metuens Codrus incohatum sepulchrum reliquit. postea pietate coactus est redire etiam cū discrimine salutis suae. Dies praemissa aurora: id est ante auroram. Percusserat astra: quia superueniente die astra offuscantur. Ordine rupto: interrupto rogo inchoato. Demens isto pro crimine. p. reprehendit illum Lucanus dicens illum nequicquam timuisse nā nec ipse quidem Caesar adeo crudelis est: ut sepultura pompeii prohibere uelit. Crimine: sicut tu existimas. Fama loquax: divulgans: non adeo est culpa quod officium tuū fecit: ut tui nominis fama perpetuo daret. Condita laudabit: ne timeas in ipse etiam Caesar quauis ipius sit: laudabit hoc officium tuū. Imodo: nec metas ueniam tibi datū iri. Fassusq;: id est fatere te fecisse sepulchrum & hoc amplius agas caput etiam posce quod habiturus es ut reliquo corpori coniungas. Cogit pietas: ut officium impleat incohatum. Plena: quia non bene uita erant ossa. Congesta in unum: id est omnia simul cōposita. Tunc ne leuis: & ne forte aura effoderet ossa: non profundius demissa: saxo pressit. Nautaq;: & ne forte nauta illic sepulto saxo religaret nauem: & fune forte trahenti saxum remoueret inscripsit saxo epitaphiū ut dignosci posset ibi conditas magni reliquias. Semiusto stipite: carbone literas fecit epitaphii. Placet hoc for. ita uoluisti o fortuna: ut hoc sepulchrum Pompeii fieret. Quo condi. Ca. maluit Pom. tam uile sepulchrum consequi: quā omnino inhumatum lacere. Condi: sepeliri. Terra: sepulchro. Temeraria dextra: Hic Lucanus Codrum quasi reprehendit: quod dicat tibi nomen eius comprehendit: quod fama ipsius & gloria totū orbem terrarum impleuerat. Obiicis tumulam: id est cur Pompeiam tumuli breuitate coerces. Manesq; uagantes: quod ibi una cum corpore nomen eius sepultum sit: an nescis ipsum toto orbe terrarum cognitum ac celeberrimum esse. Vagantes: id est totum orbem pererrantes. Situs est: non est hoc tanto tumulo situs magnus: sicut tu dicis: sed est positus ea parte qua sol oritur & occidit: hoc est in omnes partes terrarum. Terra extrema: usque ad extremos terrarum fines peruenit Pompeii nomen & fama. Refuso pendet oceano: mare oceanum totam terrarum orbem ambit: & terra dicitur ibi pendere quod in centrum descendit: nec in aliqua partem declinare potest: natura enim est corporis cuiusque grauioris: ut in centrum descendat: quasi in locum suum terra ergo cum grauior sit omnibus elementis suo pondere libratur in medio totius orbis: & primo quidem aqua: deinde aere postea uero superiori elemento sustinetur: ut in nullam partem inclinare possit ideo suo pondere librata sustinetur. Refuso: respexit ad naturam quod fluit & refluxit.

SVLPI. Tabes: pingui & adipe qua igne resoluebatur. Dies: lux. Rupto ordine: nō continuato officio nam reliquere cogitabat. Quā metuis: arguit cū imprudentis metus: quod cū aeternā famā sit hoc facto consecutus nullum cruciatum metuere debet. Crimine: officio quod uelut crimen paues: certe casar te id fecisse probabit. Securus. certa cū spe. Cogit pietas: pietate coactus est. Officio: funeri. Inustus: non cōbustus. Congesta: in unū parua clausit humo: collecta modica terra occultauit. Retelectos auferret: retereret & auferret. Compressit: grauauit. Bustum: busti saxum. Sacrum: uenerabile quo indicatur & bustū ipsum sacrum esse. Semiusto stipite: torre & ligno ustulato. Situs: humus. Nani proprie sui dicuntur qui conditi sunt nec tamen ante eorum sepulchrum est quā iusta facta & corpus exesum. ut ait in legibus Cice. Appianus tradit Sepulchro pompeii ab alio fuisse inscriptū: Templi pondus erat modica qui clauditur urna. Procedente tempore cū tumulus sub arena esset obrutus statua: etiam qua pompeio a necessariis eius circa montem casium ex arte erecta steterant in templi aditu iam uetustate exesa seruarentur. Ab hadriano imperatore summa diligentia perquisita: & inuenta: sunt cum ad aras illas accessisset. Tumulus quoque: mandato eius perpurgatus statua: erecta: sic ut denuo ab omnibus dignosci posset. hęc appianus. Maluit: quia turpius fuit ita sepeliri quā carere sepulchro & ideo codrum arguit. Dextra: codri.

Obiicis: opponas. Manes includas: animam & unibrā qua errant quietas iuxta cinerem. Pender: suspensa attingit: indicat quā uniuersam

Siti qui

SVLPI. Modus: mensura. Obrue: ne appareant tege. Crimine: culpa: id enim dicitur ascribitur. quos ab indignitate arguit. Oethe: mons thessalia ubi consumptus est & sepultus hercules a philoctete. Iuga nyseia mons helicon ubi est sepulchrum bacchi & nyseia uicus. Vacat bromio: consecrata sunt baccho. Omnia lagi arua tenere potest: in qualibet aegypti parte sepultus uidebitur si nomen eius saxo deleas. Lagi: quae prole meus primus lagi filius tenuit. Haerit: affixum sit. Erremus: simus in errore. Metu: religione & ueteratione. Nullas nili calcemus arenas: non eamus in aegyptum. Dignaris: digni facis. Tantos actus: tot

acta & gesta. Monumeta: inscriptionem summarum rerum quas strictim recenset: & nos quia superius dicta sunt uix attingemus. Lepidi motus: qui acta Syllae tentans rescindere a. Q. Catulo Gn. Pompeii auspiciis bis ex alpiibus & Italia Tum ex Sardinia ubi etiam mouerat bella pulsus perit. Consule: metello quo reuocato Pompeium in eundem fertorium missus ipsum consecit. Eques: ante tempus enim & nondum senator triumphauit. Comercia: nauigationes & commutationes rerum. hocq; dixit propter maria a pyratum incursionibus liberata. Pavidos maris: nam in mediterraneis locis iussi habitare ad mare non accedunt. Barbariem: ut Asiam Pontum armeniam Paphlagoniam Capadociam Ciliciam Syriam Scythas Iudeos Albanos Iberiam Cretam basternas. Gentescq; uagas: scythas.

OMNIBO. Magno tumuli: si uis mensuram & modum sepulchri scire Pompeii o Codre: scito late patere nec breuius esse: quod quo fama popululi Romani peruenit. Obrue: submerge fluitibus maris. Saxa: quibus coerceri Pompeium dixisti: nam id etiam superius inuidiosum est ut dicatur Pompeium tam breui tumulo coerceri: non enim sine deorum inuidia hoc fieri aut dici potest.

Si tota est: a minori ad maius arguit: dicit enim si alii quorum uirtus inferior fuit: magna & ampla monumenta consecuti sunt: quid non Pompeius & ipse consequi debet: non enim inferior hercule dicendus est: non regibus aegyptiis qui magnas moles pyramidum pro sepulchro habuerunt. Tota certe mons thessalia ubi combustus est Hercules a philoctete cui arcum & sagittas dono dedit. Nyseia: nisa uicus est in helicone: & ciuitas in arabia in qua nutritus fuit bacchus: de cuius nomine ipse nyseam in india condidit. Bromio: libero patri: multa nomina habet Bacchus: quorum unum est Bromius. Rura tenere potest: dignitate enim sua meruit occupare omnia quae tenuit lagus primus rex aegypti. Erremus: pro errabimus. Nullo cespite: melius fuerat o Codre: ut nomen Pompeii nullam quam scriberetur: quia uniuersam aegyptum pro sepulchro haberemus: nec in aegypto ullum locum calcare auderemus: ne piaculum committeretur. Calcemus: ne forte calcemus cineres Pompeii. Quod si tam sacro: Sed si placet o codre nomen Pompeii inscribere saxo: plenum facito epitaphium & ibi res eius gestas inscriberet: ita breuiter perstringit gesta Pompeii. Actus: res gestas. Si dignaris: id est dignum facis. Monumeta: maxima: id est maximarum rerum historias. Adde truces lepidi motus: Hic lepidus acta Syllae rescindere tentauit: quem auspiciis Pompeii. Quae Catulus bis ab alpiibus & Italia pepulit: hic Sardiniam quo confugerat bellum mouit: inde pulsus paulo post perit. Truces motus: Qui audebat acta Syllae rescindere quibus rescissis bellum civile renouaretur. Alpina: unde pulsus fuerat. Arma: Sertorii. Nam Sertorius populi Romani hostis iudicatus hispaniam occupauit: & magno exercitu comparato uinceretur factione Pompeii lata est lex: ut successor mitteretur Metello: & ipse Pompeius electus est contra Sertorium qui deinde per prodicionem Sertorium oppressit: nam Perpenna cum suis ipsum inter epulas trucidarunt. Reuocato consule: id est metello in cuius administratione ea omnis prouincia posita fuerat.

Et currus: triumphauit enim simul de Africa de Hispania: occisis hic Domitio: illic Gn. Carbone: ante actum quod non licebat: tamen ipse obtinuit: & cum resisteret Syllae ne contra leges triumpharet: quanquam auspiciis ipsius res bene gessisset. Tunc Pompeius triumphabo iquit & Syllae: quomodo ne tu cum adhuc puer sis audes dicere triumphabo contra leges populi Romani: contra uoluntatem meam: quia inquit pompeius tu es tanquam sol occidens: ego uero sum tanquam oriens: quo audito Syllae animi magnitudinem admiratus magno clamore dixit sapius: triumphet: triumphet: & ita triumphauit. Comercia tuta gentibus: id est debellatis piratis: quia tunc denum commercia tuta esse ceperunt postquam piratae debellati sunt qui uniuersum mare reddiderat infestum: adeo ut portum Romanorum occupauerint: & ibi praetorem cum lictoribus in ipso portu hostia ciuitatis uicerint. Gentescq; uagas: Liberes: Albanos: Lycanos: Colchos: Armenios Cilices: & ceteros populos motis Caucaasi: id est quod ait barbarie & gentes uagas. In euro borea: i. in oriente usque ad septentrionem: quae ab occidente usque ad septentrionem praeiit caucasus: cuius plures accolas domuit lege Plinii & Plu-

tar. Dic semper ab armis. c. r. t. adde hoc quod est maximum pompeii splendore: quod uidelicet nunquam tanto imperio usus est: nunquam tantam ex hostibus uictoriam consecutus: quoniam statim finito imperio & debellatis hostibus & depositis insignibus imperii: simul etiam animi ciuica conditione minorem deponeret: nunquam pompeius uoluit ciuica condicione maior uideri: ceteri uero postquam ad principatum ciuitatis euaserant maiores ceteris haberi uoluerunt: & tyrannidem appetebant. Ab armis. i. a bellis debellatis hostibus.

Ciuilem repetisse togam: ter curribus actis. Contetum: multos patriam donasse triumphos. Quis capit hanc tumul? surgit miserabile bu. Non illis plenum titulis: non ordine tanto. Fastorum: solitumque legi super alta deorum. Culmina: & extractos spoliis hostilibus arcus. Haud procul est ima pompeii nomen arena. Depressum tumulo: quod non legat ad uena rectum. Quod nisi monstratum romanus traseat hospes. Noxia ciuili tellus aegyptia fato. Haud equidem imerito cumanae carmine uatis. Cautum ne nili pelusia tangeret ora. Hesperius miles: ripasque astate tumentes. Quid tibi saxa precer pro tanto crimine tellus. Vertat aquas nilus quo nascitur orbe retentus. Et steriles egeant ibernis imbribus agri. Totaque in aethiopyum putres soluaris arenas. Nos in templa tuam romana accepimus isim-

riles: facti steriles ariditate. Putres: solutas & pulueras quales sunt in desertis aethiopyum pro nimio solis ardore. Nos in templa: aegyptum cum exprobatione ingrati tudinis arguit. Isim: lanificii deam in quam Io uacca a Ioseph conuersa est: eius sacra romani translata sunt erectumque in campo martio: faciebant ei nouem diebus castissime.

OMNIBO. Ciuilem togam: id est semper se ad ciuilem conditionem: ut a quo iure cum ceteris uisueret contulisse. Ter curribus actis: tribus triumphis: uno de Sicilia simul & aethiopia: & altero de piratis: tertio de mithridate: nam potuit triumphare de aethiopia: semel de Sicilia: semel de piratis: de fertorio: de mithridate: de uirgane: tamen donauit hos omnes triumphos patriam & satis habuit ter triumphasse. Surgit: erigitur Pompeius. Miserabile: sordidum & humile. Titulis: nullis laudibus. Fastorum: pro magistratibus posuit: libri enim sunt in quibus consulum & aliorum magistratum nomina inscribentur. Tanto ordine: Quia Pompeius consul sapius fuerat: saepe etiam imperator cum exercitu missus aduersus hostes: & nomen eius quotiens imperium gesserat: totiens fastis inscriptum erat. Solitum legi: scilicet Pompeius nomen quod in ordine templorum inscribi consueuit: & in arcibus: quorum adhuc nonnulli in urbe Romana spectantur: nunc legitur in imo litore: ad commiserationem inuendam hoc scribit Lucanus. Culmina deorum: in capitolio. Arcus: sic enim arcus adificabant Romani cum uictoriam ex hostibus retulissent: ut in modum arcus adificio structo ibi res omnes gestas pingerent: aut fugerent: adhuc arcus & statua Pompeii romana spectatur in quo etiam sunt candelabra quae de templo salemontis rapuit. Depressum: calcatum. Quod non legat: cum antea legeretur a suspicientibus culmen templi: nec legi posset: nisi astantibus: necesse nunc est ut quae legitur legere nomen Pompeii in litore curuae. Rectus: sed incuruus pro humilitatem tumuli. Quod nisi monstratum: & si forte Romani hac transirent: nisi monstraret Pompeius nomen non agnoscent. Noxia tellus: Apostrophat nunc ad aegyptum & inuehitur in eam dicens: Vere carminibus sibyllinis iacebatur ne miles romae aegyptum tangeret: & non sine ratione cauerat sibylla ne romani miles in aegyptum ueniret: hoc oraculum religiosi obiecebant Romae his qui ptolemaum cum exercitu in regnum restituere uolebant: & creditum est illud plenum cum Crassus in assyria quae adiacet aegypto cum omni exercitu deletus est: nunc refert ad cadem Pompeius oraculum sibyllae Lucanus. Ciuili fato: pro ciuile fatum. Haud imerito: non sine ratione. Vatis: cumanae: Sibyllae: cumanae quae fata Romana descripsit libris: ad quorum custodiam quoniam decimuius asseruabant. Pelusia: pelusium unum & hostis nili. Ripasque astate tumentes: ripas nili quod quotannis crescebat & aegyptum in undas fertilem reddebat: & nunc quoque illud idem facit. Precer: pro imprecer. Vertat aquas: imprecabor inquit: ut nilus in fontem suum redeat: nec post hac nilus inundet: ut sterilitate habitare ibi nemo possit. Aethiopyum: sicut apud aethiopyas ardore solis terra in puluerem resoluitur: sicut quoque soluaris. Nos in templa tuam: non similes fuerunt Romani tibi o aegyptie: nam nos deos tuos accepimus: & his templa

Oethe
mons

Lepidus

Istis

condidimus: tu uero manes nostri Pompeii insepultos facere poteris. Isim: Ionem Inachi filiam quae tuum ta est in uaccam: cauda cuius iuno castrum subiecit: quo illa agitata totum orbem terrarum peragravit: tandem peruenit in aegyptum & cum in ripa constitisset nili forte suspiciens uisa est supplicare ioui: ut sui tandem miseretur & se in pristinam formam restitueret: qua restituta admirantibus aegyptiis eam pro dea nili coluerunt & isim uocant cuius uir fuit Osiris. Tuam: quae apud te colitur.

Anubis

SVLPI. Canes: Anubim dicit quae Virgilius latrator appellat hoc est mercurium qui canio capite colitur in ciuitate canum: in qua honor & sacer quidam cibus est canibus constitutus ut ait Strabo. Colitur autem uniuersi aegyptii animalia quaedam ut bouem Canem seleni Accipitrem & Ibim lepidotum: & Oxyrynchum pisces: ut ex Strabone late in Iuuenalem commemorauimus: Scortum autem ouem latum piscem lupum Cyanocephalum Cepum Aquilam leonem Caprum hyrcum Murem Araneum. Sistra: Sistra sunt cymbala & instrumenta rotunda quae in sacris istis dis enocutiebantur & ad quorum sonitum conueniebant Seneca de uita beata: Cum sistrum aliquid quis concutit ex imperio mentitur. Tubentia luctus: Indigentia istidis sacra quae sunt quatenus paruulum filium uel perdidit uel inuenit. Nam primo sacerdotes eius de glabrato corpore sua pectora contundunt: sicut ipsa quum perdidit fecerat deinde puer productur quasi inuentus & in letitiam luctus mutat. Osyris: Osyris iouis ex Niobe phoronei filius regnum argyuum aegypto fratri relinquens aegypto expugnata isidem duxit uxorem. Inde cum a Typhone fratre occisus dilaniatusque esset a regina plorante & anxia tandem inuento discripto caduere apud phylas illud in abbato sepeliuit. Sed mox cum aegyptiis bos maculis insignis apparuisset eum osyridem existimantes pro numine coluerunt. Testaris hominem: ostendit non bouem sed hominem fuisse. Tu quoque: Romam increpat. Tyranni: caesari quem in deorum numero ascripsit Augustus eius templum erexit: & plebs coloniam numidici marmoris in foro erexit: apud quam sacrificare & uota suscipere perseverauit ut Suetonius scribit. Piacisti: placasti. Sacula prima: illi qui uixere caesaris tempore qui Pompeium tam uili sepulchro iacere uolebat. Excipere: reducere in urbem. Subruta: immerita. Inuisa: quam odio habuerit: quia in eo neglectus iacuerit. Quis busta timebit: Quoniam mortuorum cineres sacri erant. & nisi cum scelere loco moueri non poterant: neminem inquit oportere metuere illos effodere & in meliorem ut colantur locum transferre. Umbram: corpus a quo umbra non discedit. Sacris: diuinis honoribus. Imperet hoc nobis utinam scelus: utinam tanquam ad scelus parandum hoc nobis muneris detur: & ego damner ad pompeii cineres referendos: nam felicissimus mihi uiderer. Violare: quod uenerari esset. Forsitan: Romanos aliquando monitu deum ut malis liberentur pompeii cineres relaturus dicit & aliter ludit ad illud quod quinto libro diximus de phrygiis qui Athim sepelire sunt ab apolline iussi & atheniensibus qui siccitate laborantes mortem Androgei piauerunt: & Lucanus qui pestilentia uexat palinuri manibus Apolline iubente placatis liberati sunt ea: dixit autem illic. Sustulit iras telluris sterilis monstrato sine resoluuit aera tabificum. Sulco: terra. Feralibus: pestiferis.

Monstra
deorum aegyptiorum

Sistra

Osyris

OMNIBO. Semideosque canes: Mercurium quem Anubim uocant. Virgilius. Omnigenumque deum monstra & latrator anubis. nam colitur apud aegyptos in forma canis & lingua aegyptia anubis canis dicitur: eam numquam (ut inquit Strabo) ciuitas est in qua Anubis colitur: & honor & sacer quidam cibus canibus est constitutus: quaedam enim animalia sunt quae uniuersi aegyptii colunt quemadmodum ex terrestribus tria: Bouem: Canem: seleni. Ex uolatilibus Accipitrem atque Ibim. Ex aquatilibus duo lepidotum: piscem & oxyrynchum: sunt alia quae seorsum colunt. Et sistra iubentia luctus: sistrum est instrumentum ad similitudinem tubae: cuius canu aegyptii quos congregati iuitabant plangere istidis. nam Osiris uir fuit istidis a Typhone fratre laceratus quem diu cum lachrymis & plangere quae fuit: de quo multa sunt apud Diodorum. Tu tenes nostros manes: id est principum nostrorum unibras. Tu quoque cum sauo: nunc ipsam quae nunc ipsam quae romam reprehendit: quae ad sua usque tempora in aegypto puluere ossa Pompeii iacere permisisset: quod si excusationem meruerint superioris temporis quod Caesarem metuebant: nunc certe nihil habent quo se excusare possint. Sauo tyranno: scilicet Caesari quem in deorum numerum transtulere Romani: quod etiam Virgilius ostendit: Ecce dionei processit caesaris astrum. nam stellam quae per aliquot dies continuos apparuit Caesaris esse animam in caelum receptam ut ait Suetonius) dixerunt: & hac de causa simulachro eius in uertice addebat stella: auctore Plinio. Exul: exultra solui patriae suae. Prisca sacula. scilicet quibus Caesaria tenebat. Nunc exci. scilicet romam cineres postea transferendo. Si non dum subrupta. id est si nondum fluctus maris ossa Pompeii abstulit. Pedet: permanet ubi posita fuerant. Quis busta timebit: nec est quod dubitet quisquam id laturam moleste umbram Pompeii quasi sepulchrum ipsius uiolaret: non

enim hoc erit uiolare sepulchrum: sed sacrificare: ut ex tam sordido & uili loco: in sedem suam & patriam redeat. Sacris: sacrificiis. Dignam uero animam Pompeii: quae digna est: ut ipsi sacra deorum more Romano exhibeant. Imperet hoc non. si alii hoc ueretur: ut id mihi munus demanet existimabo enim me animam pompeii rem gratam facere. Nostro sinu: Quia gremio ipso cineres & ossa pompeii Romam transferam. Satis oportantis est. Violare: non erit uiolare: sed honorare. Forsitan aut sulco: Fortasse Roma tunc restituet cineres tuos: ut inde transferant honorificentius cum urbem Roma inuaserit pestilentia aut certe terremotus concusserit: & accepta responsa huiusmodi erunt: ut nec pestilentia illa: nec terremotus sedari possit. prius quam ossa in sedem & patriam transferant: sicut etiam de aliis lectum est: nam Cybeles & Aesculapii simulacrum in urbe transferant: illa a pestilentia liberauit. Sulco sterili: significat famem & penuriam annonae. Feralibus austris. id est pestiferis: nam auster cum regnat calidior: eius seruore corrumpitur aer.

Ignibus aut nimis: aut terrae tecta mouenti Consilio iussuque deum transibis in urbem Magne tuas sumusque feret tua busta sacerdos Nam quis ad exustam cancro torrente syene Ibit: & imbrifera siccis sub pleiade thebas. Spectator nili quis rubri stagna profundi Aut arabum portus mercis mutator eorum Magne petet: quae non tumuli uenerabile saxum Et cinis in summis forsitan turbatus arenis Auertet: manesque tuos placare iuuabit Et casio praefere ioui: nil ista nocebunt Famae busta tuae: templis auroque sepultus Vilior umbra fores: nunc est pro numine summo Hoc tumulo fortuna iacens: augustius aris Victoris libyco pulsatur ab aequore saxum. Tarpeis qui saepe deis sua tura negarunt Inclusum fusco uenerentur cespitem numen.

pinguedine est.

OMNIBO. Ignibus nimis: id est aetibus & siccitati agrorum. Sumus sacerdos: pontifex maximus. Nam quis ad exustam: nemo est qui hac transiturus sit ubi tua ossa manent: quoniam nauem iubeat eo aduertire sepulchrum tuum quaecumque sit saluet & ueneret. Syenem: Syene est ciuitas supra alexandriam quinque milibus stadiis: solstitii die medio nullam umbram faciens Plinius. est enim subiecta cancro. Thebas: thebae sunt aegyptiae & boetiae: sed de aegyptiis thebis hic intelligit: quae centum portas habuit & diosopolis appellata. Strabo. Sub pleiade: sub qua posita sunt thebae aegyptiae. Pleiades sunt stellae in tauro quae ortu suo navigationis tempus significant: ut etiam dicitur sunt in XEWA. id est a nauigo. Quis rubri stagna. id est quis nauigabit in orientem. aut meridiam: neque enim possunt in orientem uel libyā nauigare nisi per mare libycum: & in litore libyci maris posita erant ossa Pompeii. Arabum: populi sunt orientis felices Arabia (auctore Strabone) septentrionale latus faciunt desertum haud exiguum: orientale persicus sinus: occidentale arabicum: australe mare magnum quod extra uirumque sinum est: idque totum mare rubrum uocatur: quod rubrum appellat a sole cum supra uerticem est: uel a motibus ex aduersione rudentibus. Creteas uero Gnidius historiae mandauit fontem quendam esse: quae aqua rubicundam ac minio plenam in mare emittit. Solinus etiam: refert ultra pelusiacum hostium Arabiam esse ad rubrum pertinentem mare: quod Erythraeum ab Erytra rege persei & andromade filio: non solum a colore appellatum Varro dicit: quae affirmat in litore maris istius fontem esse quem si oues biberint: mutent uellerum qualitatem. Auertet. id est ab his regionibus ad se nauigantes per ea loca. Cinis in summis: quae fortasse fluctibus maris detecta erunt ossa tua: ut etiam uideri possint. Praefere: ut digniore sepulchro te condat. Casio: mos est in arabia nobilis sepulchro pompeii. Casio ioui: Quia in casio monte iouis est templum & pompeii corpus: ut dicit Strabo: non procul inde magnus iugulatus fuit: & ab aegyptiis dolo interceptus. Nihil ista nocebunt: nec erit cur tibi minor habeat honor: quoniam humili loco ossa tua posita maneat in hoc ipso erit uenerabilior umbra tua. Ista busta: uilia & sordida. Templis auroque: Quia si in templis auratis cineres tui conditi essent minor honor pro dignitate consecutus esses. Templis auroque. id est templis auratis: Endiadis. Pro numine summo. id est loco summi numinis habet quae forma sepulchri tui in tam uili loco posita sit & subiungit rationem. Augustius aris: per similitudinem ostendit dignius esse sepulchrum pompeii quorum qui sepulti sunt in capitolio: unde thufci sacerdotes qui dedignabantur sacrificare ioui in templo constituto: immolant uictimas in loco ubi iacet thufmen: nam thufci fuerunt religionis cultores maximi: ut Val. doctus in primo: nunc ergo dicit quae haruspices thufci quotiens prodigium in expiare uoluerint fulminis (nam ful

Syene

Thebae

rus: tamen confneri non potuit qn & ipse soluere in lachrymas. Tenuit. i. retinere tetrauit. Priuigni. f. Sex ti pom. q filius fuerat Aemiliae qua pompeius ante corneliam in uxorem duxit. Rogu: ubi tunc comburebat Pompeius. Flamma: per quam intelligebat locum esse ubi corpus pompeii cremaret. Indigna sul: nec me rui accendere rogam pompeii: qui adeo exiguus erat ut non plene corpus combureret.

SVLPI. Accendisse: ut moris est auersu uultu. Effusa: extensa cōplectendo ipsos. Laceros: quos lacerassem mihi. Mos enim erat crine euulsu in funere in rogo cūburere. Cōponere: apte collocare. Dispersi: truncati non integri.

Fletus: lachrymas. Vestes: meā sinū. Spar sura: sparsim conditura. Quicqd: cineres & of sa. Funeris: exequiarū nā non pompa aderat nō familia non tibia nō sandapila non laudatio non praefica. Officiū: sepeliendi. Graue manibus: ingratiū & molestum umbræ tuæ. O bene nudi: quasi dicat o feliciores qd in sepulū fuitis: pōpeius enim uisus est maiore deorum odio.

Crassorum: patris & filii. Inuidia: odio. Cō fugibus: ut Crasso filio & pompeio. Plenas: cinere & ossibus. Quid porro: Seipsam ut uana optantē arguit: cum non sit opus ei aut cineribus aut monumēto: nā semper ei adest memoria & imago pompeii. Porro: uero. Instrumenta: quæ te excitent & irritent. Victura superstes: hoc est aliqua diu uictura post uiri mortem nam ego dolore moriar breui. Maligna: non clara. Aliquid tui: aliquam partē de te. Resedit: cessauit extincta est. Ferens pōpeiu: in quē pompeii corpus resoluū oriente iā sole. Et inuisi tendūt in carbasa uenit: & ego inuita a uentis odiosis auferor. Ventū esse dicunt phi. aeris undam. Inuisi: quia diutius spectare uelle. Tēdunt: i. plent. Virg. Tendūt uela noti. Non mihi: nihil esse ei gratius aegypto & cineribus pompeii fatef. Si qua: ut pontus a phrica sicilia hispania. Terens: qui uicit in triumpho. Elapsus felix: iam oblita sū pompeiu felicem cupio infelicem qui continetur aegypto quam non iculo sed quia pompeiu tenet est mihi gratior. Herere: conuictam me esse. Cōmēdat: chariores. Facit. Linquere si qua fides: acclamatio est.

OMNIBO. Cōponere: in unū colligere. Pelago: per pelagus. Et. f. sui indigna. In tēplis sparsura: qā postea cineres pompeii in tēplis deū condidissim. si id mihi facere licuisset.

Ardet honore rogas: qā nemo est qui decorat sepulchrū pompeii. Manus hanc aegypcia: fortasse aegypcius est: q meruit cremare pompeii corpus: quod officiū ingratiū est pompeio: ut ab hostili manu cremet. O bene nudi crassorū cineres: dicit nunc satius eē: ut pōpeius inhumatus iaceret: quē admodū Crassi: q hostili manu cremari. Crassos: quos occisos cū exercitu de leto rex parthorū Arsacides iussit inhumatos iacere. Inuidia maiore deū: ex hoc q tam sordido sepulchro conditus est pompeius cognoscit ipsū diis inuisum fuisse. Inuidia: odio. Silis ne malorū fors eadem ne me semper fortuna sequet: ut semper sim a sepulchro meorū uirorum remota: ne mortem ipsorū lugeā. Nunquam dare busta: nunqd mihi licebit interesse exequiis uirorum meorū. Nunquā plangemus ad urnas: sed procul a cineribus uirorū remota semper ipsorum mortē lugeam. Quid porro tumulis: quasi se ipsā repræhendens: dicit quid opus est sepulchro: nunqd non semper mihi obuersat imago Pompeii: ut absentem etiā quasi presentē complectar. Porro: certe. Instrumenta: adminicula lachrymarum: pietas eorū quos diligimus est quasi adminiculū doloris. Hæret imago: ut mihi ante oculos posita sit. Victura: illa q uictura ē qrat cineres uiri sui. ego aut non sū superstes futura. Nūc tñ hic longe: psequit cōplorationē cornelia: q cogeref a nauis deserere locos ubi pōpeii reliquia posita fuerant. Qui fulget: ignis inqt lucēs i litore nili ostēdit mihi aliquā partē tui esse o Pōpei: quo sit ut inuita discedā. Ostendit: noli dicere ignis non ostēdit: imo nō longe hinc ostēdit aliqd esse tui. uel legi nunc tñ. Maligna luce. i. obscura: qā iā extinguebat. Flāma resedit. i. extincta est. Ferens: pro auferens Pompeiu: qā ostēdit corpus Pompeii crematū esse. Vanescit: qā i eo partem funus ascēdebat. Et. f. quāuis sint uestigia mei pōpeii tñ discedere cogor. Mihi: ad dolorē meū. Nō mihi nunc tellus: iā felicitatis Pōpeii oblita sum: miseriarū tantū recordor. Gratiōr. f. aegypto: uel q hanc tellus

Accendisse rogam gelidosq; effusa per artus
Incubuisse uiro: laceros exurere crines:
Membraq; dispersi pelago cōponere magni:
Vulneribus cunctis largos infundere fletus:
Ossibus & tepida uestes implere fauilla:
Quicquid ab extincto licuisset tollere busto
Intemphis sparsura deum: sine funeris ullo
Ardet honore rogas: man⁹ hoc aegypcia forlā
Obtulit officium graue manibus: o bene nudi
Crassorum cineres: pompeio cōtigit ignis
Inuidia maiore deum: similis ne malorum
Sors mihi semper erit: nunq dare busta licebit
Cōiugibus nūquam plenas plāgem⁹ ad urnas
Quid porro tumulis opus est aut ulla requiris
Instrumenta dolor: nō toto in pectore portas
Impia pompeium: nō imis hæret imago
Visceribus: quærat cineres uictura superstes.
Nunc tamen hic lōge qui fulget luce maligna
Ignis: adhuc aliquid phario de littore surgens
Ostendit mihi magne tui: iam flāma resedit.
Pompeiumq; ferens uanescit solis ad ortus
Fumus: & inuisi tendūt mihi carbasa uēti.
Non mihi nūc tellus pompeio si qua triūphos
Victa dedit: nō alta terēs capitolia currus
Gratiōr: elapsus felix de pectore magnus:
Hūc uolumus quē nilus hēt: terræq; nocētī
Nō hærese quæror: crimen commēdat arenas:
Linquere si qua fides pelusia littora nolo.

ubi facent Pompeii reliquia. Terens currus: nam triumphantes sublimes uehebantur albis equis ad capito liū. Felix: scilicet felicitas Pompei penitus excessit. Hunc uolumus: & ga mihi hanc tellus grauior est q huius modi regiones: constitui (si fieri potest) nunquam hinc discedere quoad uita superfit. Si qua fides. i. si mihi creditis o naua. Hūc: Pompeiu. Hærese: id est q hic persistere nequeā cōqueror. Crimen cōmendat harenas: quia hic occisus est Pompeius: mihi cōmendabiliores & gratiores efficiunt harena.

Tu pete bellorum casus & signa per orbem
Sexte paterna moue: nāq; hæc mādara reliqt
Pompeius uobis in nostra cōdita cura.
Me quum fatalis letho damnauerit hora
Excipite o nati bellum ciuile nec unquam
Dum terris aliquis nostra de stirpe manebit
Cæsaribus regnare uacet: uel sceptru uel urbes
Libertate sua ualidas impellite fama
Nominis: has uobis partes hæc arma reliquo
Inueniet classes quisquis pompeius in undas
Venerit: & noster nullis nō gentibus heres.
Bella dabit: tātū idomitos memoresq; paterni
Iuris habete animos uni parere decebit
Si faciet partes pro libertate catoni.
Exolui tibi magne fidem: mandata peregi.
Insidia ualere tuæ: deceptaq; uixi
Ne mihi commissas auferrem perfida uoces
Iam nunc te per inane chaos: per tartara cōiūx
Si sunt ulla sequar: q longo tradita letho
Incertum est: pœnas animæ uiuacis ab ipsa
Ante ferā: potuit cernens tua uulnera magne
Non fugere in mortem. plantu cōcussa peribit

bertatem: id enim est qd mihi pater tuus dedit in mandatis: ut uos monerem. Si forte aliquid de eo cōtingeret: nunquam desineretis patriam cum libertate tueri. Signa: uexilla. Condita cura: reposita in nostra sollicitudine. Me cum fatalis: o Cornelia dicitis meis uerbis Gn. & Sexto pōpeio hæc uerba o nau post mortē meā igit succedete mihi. Cæsaribus: qā Cæsare descēdēt. Vel sceptru. i. uel reges uel ciuitates uel populos q pot unē terū ipellite uobiscū ut libertatē romanā recuperetis. Vei urbes: libere uiuētēs. Sceptru: monarchiā igit regum. Nominis: scilicet pompeii. Arma: relinquo: scilicet tuenda: libertatis. Inueniet classes: & superfit uires adhuc quibus hoc facere possitis. uidelicet classis adhuc intacta. Quisquis pompeius: id est aliquis ex gente pompeii. Nullis non gētibus. i. quibuslibet nationibus bellū inferre poterit. Tantum indomitos: uos tantū modo animos gerite dignos paterno nomine: non deerunt uobis opes: non populi qbus dignitatem uestram defendere possitis. Tātū: tantū modo. Indomitos: ne seruire uelit. Iuris: paternæ potestatis. Vni parere decebit: catoni si modo ipse uoluerit partes libertatis tueri. Exolui tibi magne fidem: hæc sunt mandata quæ mihi tradidit Pompeius dum uiueret: illa aperui uobis: uestrum igitur erit exequi uoluntatem paternam. Insidia ualere tuæ: quia clam id agebas ut ante me e uita excederes. Perfida: quia nisi hæc mandata aperuissim filiis tuis quæ promiseram a fide destitissim. Auferem. u. f. si tecum mortua essim. Iam nūc te per inane chaos: postq tibi fidem seruauī nūc reliquum est: ut te sequar quocunq; sensus tuus peruenit. Per inane chaos: chaos significat confusionem elementorum omnium: sic diffinitur chaos est inordinata in digesta moles: & dicitur a χεῶν: id est confundo. nam antequam Deus elementa diuisisset: erant omnia simul confusa: & hoc chaos apud inferos esse dicunt: quia ibi perpetua nox est: & cōfusio rerum omnium. Inane: ideo dixit q ibi spiritus sine corpore habitent. nam inane uacuum dicitur quod sine corpore est. Tartarus locus inferior apud inferos: idem est quod chaos: tartarus dicitur ἀπὸ τοῦ τάρταρος: id est perturbans: q ibi omnia perturbata sint. Si sunt ulla dixit: secundum epicureos qui dicebant animam uel omnia simul cum corpore perire. Quam longo tradita letho: uita mihi instar mortis est: ea uero q longa futura sit incertum est: sed si diuturnior fuerit: pœnas ab ipsa sumam nimium uiuaci. Pœnas animæ feram: ego mihi ipsi mortem consciscam. Anima: uiuacis: quæ diu nimiumq; uixerit. Potui cernens: tam dura fui: ut tibi superstes essem: & dolore nimio non conficere cum te oculis meis occidi uiderem. Non fugere in mortem:

LIBER

id est tibi esse superstes. Planctu concussa peribit: quando ita uiuax fuit anima mea: ut nec dolore qdem mor-
tis tuae ex hoc corpore discesserit: salie ipso planctu e pectore disceder: ga tam diu pectora plangam: q ipsa
excedere cogam. planctus proprie est percussio pectoris.

SVLPI. Per inania: per aerem. Turpe: do-
lori de decoris stimulum adicit. Obduxit: te-
xit lugentium more qui uestem mutant & in pu-
blicum non prodeunt: & lucem euitant. Fera-
li: nigro. Arcte complexa dolorem: uehemen-
tissime dolens. Perfruitur: fructum uolupta: e-
q: capit. Luctu: squalorem & tenebras. Mo-
uir: disistere fecit a fluctu: nam solet affectus res-
cens ueterem tollere. Clamor: nauticus. Pe-
ricula: in quibus acti tepestate uersabantur. Co-
traria: Illi enim salutem ipsa mortem optabat.

Compo-
situs

Composita: apta collocata: Virg. Sic o sic po-
situm affati discedite corpus. Faut: adhortata
est & laudauit. Prima ratem: Ex aegypto pri-
mum in cyprum uenere. Tenens pelagus: fla-
re non desinens & mare propellens. Modera-
rior: remissior. Castra catonis: qua erat ad pa-
linurum. Maguus: Gn. pompeii filius qui cu
Catone erat. Freni: sextum. Fertur precepti:
celer nauis occurrit. Stat summa: uiuit ne ille in
quem reducitur totus orbis. Romana: res ro-
manas Imperium & libertatem. Quem fors
dispersit: qui neq: iteruisti neq: uidisti qua nos.
Audis: & non uidisti ut ego. Perit: syncope.
Impuro: incesto. Hospitii fretus superis: si-
dens diis hospitalibus & beneficentia quam in
reges aegyptios contulit. Cecidit uictima: ma-
ctatus est uelut uictima pro regno qd donauerat
prolemao. Socerum: caesarem.

OMNIBO. Effluet: resoluet in lachrimas.
Nunquam uenimus ad enses: quibus iugulu
aperiamus non ad laqueos no ad praecipitia ue-
niemus: sed ipso dolore peribimus. Turpe: est
enim uxori qua uirum suu amet: non postea ip-
so dolore perire. Obduxit caput: ordo est illa
delituit ubi obduxit caput. Obduxit: circunde-
dit texit. Ferali: nigro & atro amictu: sicut luge-
tes solent. Pati tene: id est nunquam prodire in
lucem. Complexa dolorem: quia quantum do-
lorem poterat animo complectebat ut cito mo-
reretur. Perfruitur la: id est fructum quendam
capit ex lachrymis. Illam non fluctus: cum se
cornelia in profunda partem nauis recepisset:
& ibi opto capite obstinato animo mori statuis-
set: nec clamoribus nautaru mouebatur: nec procellis aut tempestate maris: quin etiam optabat naufragium
Fluctus: perturbatio & inundatio maris. Rudentibus: id est propter rudentes. sunt enim funes quibus uela
tenduntur. Clamor: scilicet remigum. Pericula: quia instante periculo & procellis armame nta nauiu proi-
ciebant. Votaque sollicitis: scilicet periculo instante: nauar uotum faciebant: ut incolumes in portum ueni-
rent: cornelia uero ut naufragio periret. Composita: constructa. Fautque pro: id est gratas habuit procel-
las. Prima ratem cypros: primum inquit nauis qua uehebatur Cornelia cum sexto & comitibus peruenit
Cypron: unde cursus in libyam: tandem peruenit ubi erat Cato cum altero pompeii filio primo genito. Cy-
pros: nominatiuus est graecus ΗΚΥΠΡΟΣ ΚΥΠΡΟΣ hac Cyprus Cypri. Tenens pelagus: id est eurus in pelago
regnans: nam eurus orientalis: est qui idoneus est de Cypro nauigantibus in Libyam. Moderation: quia no
nimis uehemens spirabat. In libycas sedes: ibi. n. Cato praerat classi cum Gn. Pompeio. Tristis ut in uul-
tu mens: & cum de littore prospiceret Gn. Pompeius & comites patris de puppe cognouisset: iam tunc mens
mali presaga nil boni diuinabat: sed aliquid mali afferri: quoadmodum sit in magno timore. Praecepti: sine
ulla consideratione fertur cupidus scire quid nam de patre esset. Dic ubi sit: uerba Gn. Pompeii ad Sextu
Stat: uiuit ne an una cu illo periuimus. Romana: res romanae cum eo perierut si ipse perit. O felix: nunc
magna cum miseratione fratri respondet Sextus Pompeius. O felix: scilicet. es. o Gn. comparisone mei:
quia tibi audire contingit quod patri nostro accidit. ego autem peiori conditione sum. q non audiui: sed me-
is ipse oculis uidi. Oculos nocentes: uidendo patrem occidi. Non caesaris armis: ad indignitatem & mo-

Effluet in lachrimas: nunq uenimus ad enses
Aut laqueos: aut precipites per inania iactus:
Turpe mori post te solo no posse dolore.
Sit ubi fata caput ferali obduxit amictu
Decernitq: pati tenebras: puppisq: cauernis
Delituit: saxumq: arcte complexa dolorem
Perfruitur lachrimis: & amat p coiuge luctu
Illam no fluctus stridentisq: rudentibus eurus
Mouit: & exurges ad summa pericula clamor
Votaq: sollicitis faciens contraria nautis.
Composita in mortem iacuit fauitq: procellis.
Prima ratem cypros spumantibus accipit udis
Inde tenes pelagus sed iam moderatior eurus
In libycas egit sedes & castra catonis
Tristis ut in multo mes est praesaga timore
Aspexit patrios comites a littore magnus
Et fratrem: medias praeps tuc fertur i undas
Dicubi sit germane pares: stat summa caput
Orbis: an occidim? roanaq: magn? ad ubras
Abstulit: hac fatur quem contra talia frater.
O felix quem fors alias dispersit in oras
Quiq: nefas audis: oculos germane nocetes
Spectato genitore fero: no caesaris armis
Occubuit dignoq: perit auctore ruinae
Rege sub impuro nilotica rura tenente
Hospitii fretus superis & munere tanto
In proauos cecidit donati uictima regni.
Vidi ego magnanimi lacerates pectora patris
Nec credens pharium tantum potuisse tyranu
Littore niliaco socerum iam stare putau.

NONVS

Iestiam hoc quoq: accessit: q: occisus est iussu indigni hominis: nam si iussu Caesaris interfectus esset: hoc nos
bis a quiori animo ferendum esset. Dignoq: perit auctore ruinae: nam confisus est regi prolemao cuius pa-
ter aliquando in regnu redditus fuerat auctore Pompeio patre nostro: & ipsius iussu occisus est. Impuro: im-
pio & nocenti rege. Hspitii superis: potest esse dialysis: id est distinctio uel superis: id est hospitalibus diis fre-
tus: uel superis pro supernis hospitii id est superioris temporis: quia hospitio Pompeii usus est cum pater pro-
lemati regnu restitutus est Po. iuuante quo tempore Romam uenit pulsus a ciuibus: ut a senatu populoq: ro-
mano in regnu restitueretur nunc a Prolemao eius filio: tanquam uictima occisus est. Munere tanto: quia
auctore Po: peio restitutus est in regnu. Donati regni: nam milites suos Gabinio concesserat po: peius qbus il-
le restitutus est in regnu. Magnanimi patris: quia fortiter & libenti animo mortuus est.

Sed me nec sanguis nectantum uulnere nostri
Affecere senis: quantum gestata per urbem
Ora ducis: qua transfixo sublimia pilo
Vidimus: hac fama est oculis uictoris iniqui.
Seruari: scelerisq: fidem quaesisse tyrannum.
Nam corpus phariae ne canes auidaq: uolucres
Distulerint: an furtiuus quem uidimus ignis
Soluerit ignoro: quacunq: iniuria fati
Abstulit hos artus: superis hac crimina dono.
Seruata de parte queror: cum talia magnus
Audisset: no in gemitus lachrimasq: dolorem
Effudit: iustaq: furens pietate profatur.
Precipitate rates e sicco littore nauar
Classis in aduersos erumpat remige uetos
Ite duces mecum nunq ciuilibus armis
Tata fuit merces inhumatos codere manes.
Sanguine semiuiri magnum satiare tyranni
Non ego pelleas arces: adytisq: relectum
Corpus alexandri pigra mareotide mergam?
Non mihi pyramidu tumulis euulsus amasis
Atq: alii reges nilo torrente natabunt?
Omnia det pccnas nudo tibi magne sepulchra
Euoluam busto iam numen gentibus ism
Et facer in magni cineres iactabitur apis

SVLPI. Ora ducis: po: peii caput ueruto sus-
fixum. Hac: ora ipsa. Seruari oculis: ut uide-
at caesar. Fidem sceleris: ut crederetur a se inter-
fectus pompeius. Corpus: truncum. Distule-
rint: laceratum in frustra abstulerint. Soluerit: i-
cinerem uerterit. Quacunq: iniuria fati abstu-
lit hos artus: qualitercunq: fuerit absumptus sic
uolentibus diis a quo animo fero & ipsis no im-
puto & ignosco iniuriam sed caput seruatum do-
leo. Non i gemitus: no gemitu & fleuit q dolo-
re. Effudit: emisit & ostendit. Iusta: quia pater
na. Praecipitata: celeriter e litore i mare dedu-
cite & remis impellite etiam uctis obstantibus.
Erumpat: exeat & eat remis impulsu. Mer-
ces: praemiū. Manes: corpus & animam: nam
corpore sepulto manes errare desinunt. Satia-
re magnu sanguine tyrani: dare prolemao po: pe-
io isferias. Semiuiri: mollis & effeminati. No
ego: Ira feruens minatur se Alexandriam euer-
surum & alexandri omniumq: regu se pulchris
dirutis cineres disperfurum. Adytis: ex con-
ditorio. Mareotide: palude aegypti: quam effu-
cit nilus restagnas & dicitur marie tactus. Ama-
sis: aegyptioru res qui ut ait Diodrus uiolentius
q Cateri regnauit sepultusq: fuit i imensa pyra-
mide: eius Herodotus meminit fueruntq: ante
eum in aegypto reges trecenti & .xxx. Torren-
te: uelociter iundante. Nudo: insepulto. Euol-
uam: extraham. Apis: bos facer qui idem est
quod osyris.

Mareotis
Amasis

OMNIBO. Sed me nec sanguis: sed tamen
si magno dolore confectus sim: q: patrem occi-
derunt: tamen id mihi etia multo molestius fuit:
q: telo patris caput transfixum a proficiscetibus
per urbem Alexandria gestatu est: & seruatum
ut Caesari uictori ostendatur. Affecere senis: qa
senex ideo minus molestus est. nam etiam si occisus non esset: tamen haud ita multo post moriturus erat. Per
urbem alexandriam. Fidem quaesisse tyrannu: ut osteso capite tum deniq: fidem praestet commissi sceleris.
Nam corpus phariae: de reliquo corpore nunquid expositum sit alitibus & feris esca ignoro: an rogo ignis
quem de littore uidimus combustum sit. Distulerint: dicauerint laniauerint. Furtiuus: clam accensus a Co-
dro. Soluerit: cremauerit. Quacunq: iniuria fati: hac omnia ignosco superis q: uoluerint patrem meū in-
digno etiam funere cremari: dummodo totum corpus uoluisse in aliquo sepulchro quaecunq: illud esset con-
di. Crimina: q: indigne sepultus fuerit. De parte: de capite. Cum talia magnus: dicit Gn. Pompeiu audita
cade patris indignatu fuisse: & tanta ira incaluisse: ut nec punctum quidem temporis differre uideretur: qn sta-
tim armata classe aegyptu peteret: ut manes patris ulcisceretur sed prohibitus est a catone. Magnus: Gn. po-
peii primo genitus. Praecipitate: celeriter r agite & raptim deducite naues in mare. In aduersos uentos: id est im-
pellite remis naues etiam contra uentum. Ite: id est uenite. Satiare magnu: id est unbram pompeii. Sāo
guine tyranni: prolemao qui in ipsos patris nostri sepulchro: tanquam uictima imoletur. Non ego pelleas
arces: minatur se euerurum pyrami des & sepulchra omnia regu quin etiam apim & reliquias deorum aegyp-
tiorum in sepulchro patris combusturu esse. Arces pelleas: Alexandria partes Alexander condiderat:
Pella macedonu metropolis Philippi & alexandri patria fuit: teste Strabone. Rectum: apertum. Adytis:
adytum proprie significat locum arcanu quo nemini: nisi sacerdoti ingredi licet & est graeca dictio ἄδυτον signi-
ficat ingrediore: a priuatiuum est. Mareotide: paluda aegypti. Non mihi pyramidum: non ne inquit ego re-
uellam cineres & reliquias regum ac deoru aegypti & in fluctibus nili obruam. Amasis: amasis rex fuit aegyp-
ti ut scribit herodotus: qui in pyramide sepultus fuit admiranda Pli. Atq: alii reges: omnium regu sepulchra
z ii

& ceterorum qui pyramides sibi struxerint in aegypto omnia euentur: & poenas mihi dabunt pro iniuria & caede tua o pater. Nudo: insepulto. Virg. Nudus in ignota palinure iacebis harena. Euoluam busto: eruam ex sepulchro. Iam nume genibus istis: istis eade est q̄ io. fabula quide nota. Spargam p uulgus. i. uulgo dissipabo

SVLPI. Tecum lino: allusit ad aegyptiorum habitum qui utuntur lineis uestibus. Olyrim: qui in suo Asylo supra Sarin iacere credit: q̄ fabulae Iam in istis locis eum sepelire sinxisse metutyphonis & uno tm̄ i loco sepeluisse ut et adit strabo. Suppositisq; deis: submissis cadaueribus & statuis eorum quos colunt pro deis. Caput: magni. Terra: nam quas diximus erunt adificiorum & deorum. Vacuos cultoribus: interim enim & desolabo. Cui: i cuius utilitatem & fertilitatem. Genitor: pompeius tibi sepultus. Rapiebat: trahere uolebat. Compescuit: repressit oratione. Plantibus: percussionibus deplorantium. Exemploq; carens: nulli comparandus & nunq̄ factus. Non enim solent populi principis uitae mortem desere sed illa letari. Exhausta: attenuata. Effusa: effusus habes synecdoche Verberetibus manu socia amica. Impressas: intextas. Pictas: ut sunt palmatae & triumphales. Ter: in tribus triumphis. Intulit igni: combussit. Funesto: mortuo dicato. Fuit cinis: loco cineris. Pietas omnis: omnium romanorum intimus qdam amor & reuerentia erga suos. Busta surgunt: ignes in cespitibus eriguntur eis q̄ thessalia occubuerat. Sic ubi: Sic lucret apulia quando depastis herbas uolunt per hyemem renouare pastores: na calefacta terra excitat ad pululandum. Submittere: elicere & subnasci facere. Iernas hyemales.

OMNIBO. Tectum lino: q̄ asyrim dilaniatum a typhone fratre: uxor eius isis in mantella recepit mantella dicitur tela lini qua tergunt manus: inde mantica diminutiua. hinc est q̄ isis diis sacerdotes induebant lineis uestibus. Mar. Linigeri fugiunt calui strataq; turba. Lino: tela lineae. Et sacer apis: erat enim apis taurus: qui quotannis (alii dicunt singulis lustis) egrediebatur ex nilo & hunc in molabatur nilo flumini quo factus: ista uero nilus omnem aegyptum iundabat: & nisi ille taurus egredere: malu erat omen. dicit ergo hunc taurum se in molaturum cineribus patris. erat albus frōtem & quaedam paruas corporis partes: cetera uero niger quibus signis ut refert Strabo) indicabant qui sit ad successionem idoneus: alio uita functo. bos apis in septo quodam alebat & apud aegyptios p deo habebat: & idem est apis q̄ osiris. Suppositisq; deis: id est reliquis deorum reuulsas ex sepulchris suis subiciam capiti patris: & una cum capite uram. Has mihi poenas sed quod ad aegyptum pertinet: ego eam omnibus diis ac populis desolatam desertamq; facere institui: ut nec populi nec dii locum illum teneant sed tantum uacuum sit manibus patris. Nec erit: scilicet populus aliq; Cui: ad utilitatem cuius. Nilus creascit: ut aegyptum fecundam reddat. Populis superisq; su. tangit & illud antiquum quotiens expugnaturi essent urbem aliquam antiq; ex ea deos omnes ac deas euocabant: ne iniuriam diis illis facerent: q̄ in ea ciuitate colebantur: sicut apud Vir. cum Aeneas ostendere uellet de troia desperatum esse ait. Excessere omnes adytis arisq; relictis: Dii quibus imperium hoc steterat. Dixerat: scilicet Gn. Pompeius iamq; classem deducebat in undas: ut aegyptum peteret sed Cato prudenter iram iuuenis auertit. Laudatam iram: q̄ iuste irascebat. Interea totis: nunc describit complorationem qua facta est i funere. Pompeii nam uniuersus exercitus clamorem sustulit: ut ubiq; omnia planctu & gemitu resonarent. Auditio fu. id est caede Pompeii. Exemploq; carens: nunquam antea auditum fuit uel raro q̄ populi potentis mortem lugerent. nam potentes inuisi solent esse populis: hic adeo diligebat ab omnibus: ut omnes in morte sua genitum lachrymasq; dederint. Sed magis: sic enim cum aliquis propinquior apparuerit eius qui mortuus est solent renouari lachrymae. Soluas: sparsas in uultus. Ut primū in sociam: nunc dicit cornelia: postquam egressa est in terram socialē scilicet in Libyam statim cenotaphium sparsisse priusquam omnes qui ibi aderant secuti sunt: & dignitate eius imitatum cenotaphium suis quisq; faciebat q̄ in acie pharfalica occisi fuerant. Collegit uestes: rogum inq; extruxit: & rogo suppositus uestes pompeii: & omnia q̄ illi cum uiueret cariora fuerant. sic. n. facere solebant antiq; ut cum corpore mortui oia q̄ illi cara fuerant comburerent. ut Virg. purpureasq; sup uestes uel anima nota: imo equos & seruos una cum dominis comburebat. Impressas exuias: intextas auro: & clauis aureis intextas significat. Pictas: palmatas ut triumphales. Ter conspecta ioui: q̄ a ter triū phauit & curru sublimis uectus per urbem fuerat ad alta capitolia. Funesto iutu. igni. i. cremauit in ro

Et tectum lino spargam per uulgus osyrim:
Suppositisq; deis uram caput. has mihi poenas
Terra dabit: linguam uacuis cultoribus agros:
Nec nilus cui crescat erit solusq; tenebris
Aegyptum genitor populis superisq; fugatis.
Dixerat: & classem sequas rapiebat in undas
Sed cato laudatam iuuenis compescuit iram.
Interea totis auditio funere magni
Littoribus: sonuit percussus plantibus aether
Exemploq; carens & nulli cognitus auro
Luctus ceat: mortem populos desere poteris.
Sed magis ut uisa est lachrymis exhausta solutas
In uultus effusa comas cornelia puppe
Egrediens: rursus geminato uerbere plangunt
Ut primū in sociam peruenit littora terrae
Collegit uestes: miseriq; insignia magni
Armaq; & impressas auro quas fecerat olim
Exuias: pictasq; togas. uelamina summo
Ter conspecta ioui. funestoq; intulit igni.
Ille fuit miseræ magni cinis: accipit omnis
Exemplum pietas: & toto littore busta
Surgunt thessalicis reddentia manibus ignem
Sic ubi depastis submittere gramina campis:
Et renouare parans iernas appulus herbas

go. Ille cinis? q̄ alium cinerem habere non potuit. Accipit omnis exemplum pietas: exemplo inquit corneliae omnes cenotaphium suis quisq; fecit: q̄ casti fuerant in acie pharfalica. cenotaphium dicitur sepulchrum inane quod struebatur in honore alicuius: & si corpus aberat nam: κενov significat inane & uacuum & τὰ φος sepultura. Busta: rogi. Manibus thessalicis. i. his q̄ in acie pharfalica occisi fuerant. Sic ubi depastis: nunc dicitur p̄ quadam similitudinem quo ignes p̄ omne litus apparuerint dicit. n. hoc idem facere solent apulia: tunc cum renouare uoluerint herbas: nam comburunt quaecumq; in agris inueniunt: ut cinis ille fertilior reddat terram: qd̄ etiam Vir. in georgicis ostendit. Stipulam crepitanibus urere flammis. Depastis: a grege. Submittere: substituere.

SVLPI. Vulturis: montis in apulia iuxta garganum. Horatius Me fabulosa uulturam in appulo. Vuxeta: loca buxis plena. legi & bucera id est bouum pascua. bucerus enim est possessiuum a boue Lucilius lanigere pecudes & equorum duellipes Buceriq; greges. quod qdam buceria corruerunt. Matini: montis in apulia ex quo matini populi dicti sunt sicut a uulture uulturini. Non tamen: ex his oibus inq; nil fuit pompeio gratius. uerbis Catonis: nam uulgos superis maledicebat. Omne qd̄ in superos audet conuicia uulgos Pompeiūq; deis obicit: per parentheses lege. Quod: q̄. Deis: uelut oblitis honorum & plane ingratis. Cuius: pompeii a modestia laudat: sibi q̄ ipsi si esset Casari succubitorum simile exitium a Liba inferendum precat. Obiit: syncope. Impar nosse modum turis: minor in seruanda mensura Iustitia. Cui non ulla: uide licet a uos: & id qd̄ in pompeio uituperauit ascribit tempore non natura eius si cui ad ciuem reuolueris legendum est non nulla id est aliqua. Salua libertate: non efferendo se in tyrannidem. Et solus priuatus: solus recusans dominari cum uellet populus sibi seruire. Rectorq; senatus: sed regentis erat: regebat qdem senatum sed cui ipse pareret. Iure belli: iure imperii & bellorum gestorum quodq; aliis praestaret. Quaeq; dare uoluit: id est quaecumq; petiit & impetrauit. Immodicas opes: fuit enim ditissimus. Intulit in patriam: Inuasit ferrum: suscepit bellum ciuile: sed sanatus arbitrio erat depositurus. Arma: militiam & bella. Iuuit sumpta: ut delectabatur honores sumere sic & dimittere. Casta: pudica & frugi. Corruptaq; nunq; fortuna domini: quae felicitate pompeii non superbiebat & insolens erat.

Nomen: notamen ipsius & fama. Olim uera fides: Vera libertas inquit Syllae Mariiq; temporibus perit. Nunc uero cum superesset imago quadam & umbra libertatis quae extincta est in pompeio neminem pudebit tyrannum euadere. Color: qualitas & expressa dignitas. Fron: uirilitas & audacia.

OMNIBO. Fouet: fecundas reddit terras. Garganus: mons est Apuliae sinistorum ab apoenino in mare adriaticum ueniens. Vultur: uultur uel uultur nus fluuius est gauctore Strabone per uenarum mediam Capantiam labit. Matinus: promontorium est apuliae. Buxeta: pascua dicunt ubi boues hyemant a boue. Non tamen ad magni peruenit gratius: quoniam oes conuicia factabantur deos: q̄ ita atroces & infesti pompeio fuissent: non ulla gratior uox fuit manibus pompeii: q̄ oratio Catonis: quae de suis laudibus habuit summa cum moderatione. Audet conuicia in superos. i. insectari deos. Pompeiumq; deis obicit: ut inuidiam diis faciat. Sed a pleno: pauca quidem uerba fuerant: sed uera. Cuius obit dixit: Haec oratio laudationem funeris continet. mos. n. erat apud antiquos qd̄ etiam nunc quoq; tenet: ut laudationem haberent i funere: deorum praesertim q̄ honore digni haberent. Oratio est persona conueniens: nihil. n. fictum Cato: nihil simulatum loquit: nihil ad gratiam: laudat a modestia pompeii: q̄ nunquam plus sibi superstit q̄ ciuica conditio pateret. Impar maior. fuit qdem inq; non comparandus pompeius praecis illis imperatoribus: uerum tamen in hac aetate plurimum profuit. nam solus ex principibus fuit q̄ se priuatum gereret: quibus plerisque illi seruire parata esset. Nosse modum iuris. i. patris hoc est cognoscere quantum sibi pmittere non quam. n. se supra ciuicam conditionem extulit. In hoc tamen utilis auro: q̄ cum ferme omnis iusticia perisset: coadhuc pristinae aetatis reliquiae permanserunt. Cui non ulla fuit iusti reuerentia: ut non oio iusticia contineret: sed ea uerere. Salua libertate potens: non enim ipse in magistratibus suis tyrannidem exercuit: q̄ nil contra libertatem gessit: quoniam princeps ciuitatis esset. Et solus: ex principibus oibus iuentus est pompeius unus qui se priuatum gereret. Plaebe parata: licet propta esset ad seruandum illi plaebs. Priuatus: q̄ priuatum uitam gereret. Rectorq; senatus: erat qdem moderator senatus: ita tamen ut senatus imperaret. Sed regnantis: non seruitus. Nil

Vultur
Bucerum

Matinus

belli iure poposcit: q̄ bello ceteris prestaret: nil sibi plus q̄ ceteri arrogabat. Poposcit: arrogauit sibi. Quae q̄ dari uoluit: non. n. ita ipse petebat honores: ut ab iniuriis extorqueret: sed a uoluntariis acciperet. Immodicis possedit op. laudat nūc a libertate. Intulit plus: q̄ ipse inensas diuitias possederit: tamen plures in ararū intulit q̄ sibi retinuerit. Inualit ferrū: arma pompeio placuerunt q̄bus plurimū ualebat: sed tamen cū ips pacis esse arma deponebat. Prætulit arma togæ: i. paci preposuit bellū: nūquam tñ bellū suscipit nisi ut paci confulere: hāc laudationes dignæ sūt: & laudatore & laudato. Iuuat sūpra ducē: placebat Pompeio suscipere honores: placebat illos deponere finito magistratu. Potestas. f. magistratū. Carens lux: q̄ non superfluis rebus pompeii familia abūdabat sed his tantūmō q̄ ciuica conditioni conueniret. Corrupta: uitata: nā in felicitate se moderatū gerere difficilimū est. Clarū & uenerabile: sed nō minori ueneratione q̄ admiratione habebat pōpei nomen. Olim uera fides: ante q̄dem uera libertas erat in ciuitate nostra: sed post q̄ Sylla & Marius ciuitatē occuparunt: uera illa libertas perit: tñ ficta libertatis imago pmanerat in pōpeio solo: q̄ nūc mortuo penitus tollit. Receptis. f. in urbē. Non iā regnare pudebit: q̄ post mortem pōpei regnandi pudor oīs extinctus est: nā oēs licet. p. ut superiores erūt rempublicā occupabūt. Color: species quædā iperit. Nec frons: nulla q̄ erit ipsius senatus libertas. nam in fronte dignoscitur quantū unicuiq̄ liceat.

SVLPI. O felix: eum a tempestiua morte felicē appellat. Nam si uiuisset in seruitutis discrimen potuisset incidere: Seneca in troade ait. felix priamus felix quisquis bello moriens omnia secū consumpta uidet. Scelus phariū: scelestus ptolemeus. Quarēdos: optandos. Scire mori: fors prima uiris: Viro forti in miseria constituto prima felicitas est sponde morte sibi conscire: secunda ut ui ei inferat. Si satis aliena in iura uenimus: si deorū uoluntate sub alterius potestate uenturi sumus. Talē: qualis fuit Ptolemeus in pompeia. Deprecor: recuso. Vocibus his: Mors pōpei plus ē hac breui Catonis oratione laudata q̄ si pro rostris fuisset publice commendatus. Rostra: forū nam id templū in quo ē erectū suggestū ex rostris nauium antiatū rostra ē appellatū ut libro. viii. liuius habet. Vulgi: preferunt cilicum q̄ respectu pompeii militauerāt & eo iam mortuo discedebāt. Tarchon: cilicum dux. Fugientē rapta classe: fugere uolētem acceptis nauibus. Notauit: cū ignominia nota arguit. Nūquā pacate: semp rebellis. Cilix: quædam prouinciarū nomina a populis possessiuisq̄ ipsi cū cōtra fieri deberet deriuari uident: ut Thracia bebricia cilicia phrygia: a thrax bebrix Cilix phryx. Ad rapinas: ad pyraicā exercendam. Vnus: q̄dam cilix. Mente: consilio proposito. Regentē: Catonem. Nos cato: excusās se missione petit & bello ciuili sinē imponendū esse suadet. Partes: factionem diuisionem nostrā: ut alii domi remanerent alii pōpeio officiose fauerent. Orbis: q̄ maluit p eo pugnare quam in ocio degere.

OMNIBO. O felix: nūc ad consolationē uenit: sic enim in laudatione funeris fieri solet: ut primo eius q̄ mortuus est laudes prosequamur. deinde ad cōsolationem eorū ad quos funus perinet perueniamus. dicit enim nihil esse cur implacabiliter eadem pōpei fieri debeant: quando nihil ei mali contigerit: imo uero instar felicitatis esse dicit: quod a ministris Ptolemæi occisus fuerit. O felix inq̄ pompeius est q̄ simul cū fortuna & republica perit nā satis fuit pōpeio uictō mortū q̄ uiuere ne in discrimen seruitutis ueniret: & quasi cū admiratione legendū ē. Cui quarēdos. i. debuisset pōpeius quærere enses ad se iter sciendū: nisi a scelesto rege darent: ne post tantā cladē acceptā superesset. Forsitan i. so. & rationē infert: dicit. n. o Pom. nisi te ptolemæus occidisset fortasse passus fuisses Casarē: ipso regnante uluere. Scire mori fors prima: primū inq̄ est scire mori cū necesse fuerit: secundū uero cogi qd̄ proximū fuit consecutus est. Proxima cogi: uidelicet turpius ducere in seruitute uiuere: q̄ mori. Viris: uirū semp de forti dicere solemus. Proxima: secūda cogi. f. ad mortem. Et mihi si satis: de seipso capit exemplū felicem fuisse q̄ occisus fuerit iperio ptolemæi: dicit enim hanc quoq̄ fortunā mihi ipsi optaueri: si in tyrannide uicturi sumus: ut rex Iuba ad quē nos confugimus idem mihi faciat. Si satis. i. si fata uolūt: ut seruiamus uictori. Non deprecor hosti: quasi consolat illud qd̄ nimis indigne ferebat Sextus uidelicet caput pōpei uictori Casari uisendū seruari: non magnificatio inq̄: ut seruet uictori: uel capite truncato uel integer dūmō mortuus seruet. Non deprecor: nō recuso nō repello: Cicero prima deprecatio defensoris. i. depulso. Ceruice recisa: sicut pōpeius. Vocibus his maior: repetit qd̄ ab initio dixerat incredibile dictū esse: q̄ grata fuerit umbris pō

O felix cui sūma dies fuit obuia uictō
Et cui quærendos phariū scelus obtulit enses:
Forsitan in foci potuisses uiuere regno.
Scire mori fors prima uiris: sed proxima cogi
Et mihi si satis aliena in iura uenimus
Factalem fortuna iubam: non deprecor hosti
Seruari: dum me seruet ceruice recisa.
Vocibus his maior q̄ si romana sonarent
Rostra ducis laudes generosā uenit ad umbrā
Mortis honos: fremit interea discordia uulgi
Castrorū belliq̄ piget post funera magni.
Tum tarchon motus linquendi signa catonis.
Sustulit, hunc rapta fugientem classe secutus
Littus in extremum tali cato uoce notauit.
O nunq̄ pacate cilix iterum ne rapinas
Vadis ad æquoreas: magnū fortuna remouit
Iam pelago pyrata redis. tum respicit omnes
In cœtu motuq̄ uiros: quorū unus aperta
Mente fugæ: tali compellat uoce regentem.
Nos cato da ueniam pompeii duxit ni arma
Non belli ciuilis amor: partesq̄ fauori
Fecimus: ille iacet quem paci prætulit orbis

peiscatonis oratio. Quā si romana rostra sonarent: Non tā gra: a fuisset totius populi Romanū oratio: cū si in omni foro laudes pōpei decantarent: q̄ fuerit hæc pauca catonis uerba. Fremit interea discordia uulgi: milites cū antea pompeii secuti fuissent non tā belli ciuilis cupiditate: aut libertatis seruanda gratia: q̄ pompeii amabant: sublato eo nūc ipsos arma ferre tadebat: & redissent omnes ad suas q̄q̄ domos: nisi adhortatione catonis retenti fuissent. Fremit: secū murmurat. Tarcho: n. dux & princeps cilicū quos pompeius deuicerat & deuictis etiā colonias designauerat. Rapta: rapit deducta classe in mare. O nunq̄ pacate cilix: reprehendere cepit tarchontē. Cilix: de cilicia duarū prouinciarū noia inuenimus patriū facere: ut a cilicia cilix: a bebricia bebrix. Iterū ne rapinas: iterū ne redis ad piraticū q̄ intellexisti mortuū esse pōpeiu. In cœtu motuq̄ uiros: cū cœtus fieri incipiunt: aut in ciuitate: aut in castris a ciuilibus uel a militibus: signū est rem ad seditionem spectare. Motuq̄: q̄ omnes iā moti erant: ut domos suas se reciperent. Quorū unus: unus ausus est aperte allogatonem & suam omniumq̄ suorū mentem aperire. Nos cato da ueniam: oratio est illius q̄ ex omni turba ausus est aperte sententiam suā dicere & sociorū. Amor pompeii duxit in arma: sublata cā quæ nos arma suscipere fecit: nihil relinquit cur bellū persequi uelimus: auctor autem sumendi arma Pōpeius fuit: ille nobis adēptus est: ergo arma nobis deponenda censemus. Faure: beniuolentia & obseruantia quā in pōpeiu habuimus. Iacet: sublatus est nobis. Paci prætulit orbis: nā populi: nationes & gentes: quū in pace quieta uiuere possent: maluerunt suscipere bellū q̄ deserere pompeium.

Causaq̄ nostra perit: patrios pmitte penates
Desertamq̄ domum dulcesq̄ reuifere natos.
Nam quis finis erit si non pharsalia pugna.
Nec pompeius erit: perierunt tēpora uitæ:
Mors eat in tutū: iustas sibi nostra senectus
Prospiciat flāmas: bellum ciuile sepulchra
Vix ducib⁹ præstare potest: nō barbara uictos
Regna manent: nō armeniū mihi seua minatur
Aue scythicum fortuna iugū: sub iura togati
Ciuis eo: quisquis magno uiuente secūsus
Hic mihi primus erit: sacris præstabitur ūbris
Sūmis honor: dominū quē clades cogit hēbo
Nullū magne ducē: te solū i bella secutus
Post te fata sequar: neq̄ enim sperare secūda
Fas mihi: nec liceat: fortuna cuncta tenetur
Casaris: æmathium sparsit uictoria ferrum.
Clauis fides miseris: & toto solus in orbe est
Qui uelit ac possit uictis præstare salutem.

OMNIBO. Causaq̄: pompeius cā nostra perit diis uolētibus. Patrios pernite penates: Qd̄ uita nobis reliquū est: una cū liberis nostris coniugibusq̄ uiuere permittas: & iustam cām esse ostendit cur uelit ab armis discedere: ut uidelicet tandē suorū curam habeant. Nā q̄s erit finis. f. bellorū: quæ nā cā magna satis esse poterit: quæ nos ab armis abducat: nisi clades pharsalica & ipse pōpei interitus sufficit. Perierunt tēpora uitæ: i. bello uitam consumpsimus: qd̄ reliquū est nunc morti consulere debemus: hoc est ut geta morte fruamur: ut quando uita bellis semp agitata ē. Mors eat in tutū. i. nobis geta mors concedat. Prospiciat. i. prouideat flāmas iustas. i. debitū honorem sepulchri. Bellū ciuile se. q̄a occurbat illud: nunq̄ non fortasse etiā sepulchra cōsequemini: si i bello peribitis. Minime inq̄: uix ducibus ipsis facultas ē sepulchri. Ducibus: ne dū multitudini. Non barbara uictos: Respondet ad id qd̄ obici poterat: nunq̄ satius est liberū mori q̄ seruum uiuere: respondet etiā si seruituri sint non barbaris gentibus sed casari parituro se q̄ ciuis Romanus erat. Armeniū iugū: seruū iugū tigrānis regis armenia. Scythiū: id est regnū scythia: id est nec seruituri sumus Arta cidis id est parthis: q̄ ut inq̄ Solinus. porrecti ad terram scytharū cū eis concorditer degunt. Togati ciuis. i. Casaris. Qui q̄s secūsus: Qui mihi secūsus erat uiuente pompeio: nunc ipso sublato primū erit. Sacris præstabit ūbris: & tñ omnino memoriam pompeii obliuioni nunq̄ trademus: nam quē ipsi uiuo uoluntus præstare honorē: umbris eius s̄stabitimus. Clades. f. pharsalica cogit nos ut subiciamur uictori. Nullū magne ducem: ad pompeiu absentē apostrophat: nos o pōpei: nullū ducem seg maluimus præter te dū uiueres: sed post mortē tuam meliora fata sequemur. Neq̄. n. sperare secūda: post mortem pōpei nō est nisi fas sperare secūda: sed nec liceat q̄dem & recte dicit: nam aliud ē licere: aliud decere: qd̄ decet honestū est qd̄ uero licet plarunq̄ turpe ut regibus multa q̄dem licent: q̄ tamen nō decent: ut in exiliū bonos pellere

Rostra

Partes

Fas: secundū ius diuinū ius uero humanū. Fortuna: id est felicitate. Aemathiu: id est exercitū Pōpei. Clauſa fides miseris: id est fides quā praestare Pōpeio debuimus: finita est. Virgilius. Ante diē clauſo compo-
net ueſper olympo. Et toto ſolus in orbe eſt: Vnus tantum ſupereſt mortuo Pompeio: qui uelit & poſſit nos
uictos ſaluos facere.

SVLPI. Scelus eſt: quia cum inter ſe de prin-
cipatu certarent altero ſublato pax ſequi debet.

Fides: conſtantia & ueritatis officiu. Iura pu-
blica: leges romanas. Petamus: ſequimur. Cō-
ſul: Caſar. Inſiliit puppi: cū ſaltu cōſcēdit. Tu
multu: turba. Indiga ſeruiti: quā cūpida ſer-
uire dominū nō habebat. Erupere: egreſſe ſūt

Ergo pari uoto: grauius eos increpat Cato qd
non p libertate romana ſed ut pompeii ſeruos
ſe eſſe aſſerent in bella uenerūt & nūc mortuo
illo cū liberi ſint. poſſintq: ſacilius in unū pro li-
berrate pugnare: malit ſine cāde ſe ſubdicere ca-
ſari & quo plus eis pudoris incutiat arguit timi-
ditatis quia non audent in Corneliam Pōpeios &
ipſum Catonē inſurgere ut rem gratiore caſari
faciant. Pari uoto: aqua optando ut alter uin-
ceret. Pro dominis: p dominorū uictoria quo-
rum uterq: uicere optabat. In regna: in regno
aliquo conſtituendo. Qd tibi nō ducibus uiuis
moreriſq: id eſt qd potes uiuere & mori p te &
libertate romana: & quod nulli dño acquiris or-
bem: ſed potes eripere a caſare. Tutū: minus
periculolum tūc enī inſtabant duo domini nūc
ſupereſt unus quo uicto eris liber. Iugū: ſerui-
tutem. Vacante: libera. nā ſi eualeſeris caſarē do-
minū non habebis. Sine rege pati: ſine domi-
no ſub ditione romana eſſe. Nūc cauſa pericli
digna uiris: nunc ſi uiri eſtis iuſtam cām pugnā-
di habeis: pro libertate: preſertim cū potueritis
pro pōpeio mori. Abui: ad regnū ſibi conſtitu-
endum. Iugulos enſeſq: morte & uires. Vnū:
Caſarem. Etribus: pōpeio Craſſo & Caſare
q inter ſe orbem diuiſerant. Plus contulit: plus
egit pro libertate recuperāda: nam pōpeiu unū
ex tyrannis occidit. Arcus parthi: q craſſum per-
emerunt. Ite o degeneres: Inclamatō cū con-
tēpū. Munus ptolemei: q per cedem poſſe
donauit uos libertate. Eſſe nocētēs: ſtrenue pu-
gnaſſe. Terga dediſſe: fugiſſe. Vadite ſecuri:
ſarchaiſmos. Meruiſtis: quia non pugnaſtis in ipſum ſed primi fugiſtis.

OMNIBO. Pompeio ſcelus eſt: Dū pompeius uiueret: licuit nobis bellū gerere ipſo duce cui fidem pro
miſeramur: ſed ipſo mortuo ſi bellum gereremus ipſi eſſemus quia ſponte noſtra id faceremus. Quo fuerat
uiuēte fides: quia iureiurando addicti eramus ad omnia quae nobis iuberet. Si publica iura: ad Catonē cō-
uertitur: ſi leges Romanas ſequeris o Cato: & hoc tuum eſt propoſitū ut eas ſerues: nec nunquam ab an: ore
patriae diſcedas: his legibus cogeri ſequi Caſarem conſulem: & leges uolunt ut oēs conſuli parere debeant:
igitur nec tu aliter facere potes ſaluis legibus. Petamus: ſcilicet tecum. Sic ille: Quisquis fuit: qui auſus eſt li-
bere contra Catonem loqui: hac cum dixiſſet in puppē inſiliuit: & alii quidem eū conuſabantur eo animo:
ut ſe ad Caſarem tranſferrēt. Tumultu: turba iuuenum. Actum Romanis: & tantum quidem ualuerat hu-
ius adhortatio ut ceteri quidem ad fugam inclinarent: niſi Cato illos ſeuera reprehentione retinuiſſet. Actū
de rebus: id eſt ad finem peruenerant res Romanae. Et omnis: ideo finis erat rei publicae: quia omnes parati
erant caſari ſeruire. Indiga: id eſt indigens ſeruiti. Pari uoto: ſimili deſiderio ſicuti Caſariani fecere: ut ſi
pompeius uiceret: ipſe quoque faceret ſe dominum rerum. Pro dominis: pro uictoria dominorum. Et
Pompeiana fuiſti: nam antea credebam te fuiſſe Romanum: & tuas copias retinere: quae pro repu. & liber-
tate pugnarent: nunc cum Pompeianus ſis non pro republica pugnaſti: ſed pro pompeio: ut uictor ipſe regna-
ret. Quo non in regna: dum Pompeius uiueret pugnaſti: ut ipſe regnaret: at uero illo mortuo ſi pugnaſ-
ſeris certum erit tibi bellum fore non dominis. Tibi: id eſt te ad utilitatem uorum pugnaturum eſſe: non aliorum
ob hanc cauſam fugis bella: cum uehementius appetere deberes. Non ducibus: non pro regno: ſed pro li-
berrate: ſi uiuis uincis: tibi uincis & non ducibus. ſicut ante: ſi moreris pro libertate moreris pro te: & non pro
regno cuiuſquam. Quod orbem acquiris: Quia ſi uictor fueris tibi dominuſeris & non aliis. Tutum eſt:
periculolum antea fuit uincere quia ſi uiciffes fortaiſſe pompeius libertatem occuparet: nunc autem nil tale. d

Pompeio ſcelus eſt bellum ciuile perempto
Quo fuerat uiuente fides: ſi publica iura
Si ſemper ſequeris patriam cato: ſigna pctam
Romanus quae conſul habet: ſic ille profatus
Inſiliit puppi iuuenum comitante tumultu.
Actum romanis fuerat de rebus & omnis
Indiga ſeruiti ſeruebat littore plæbes.
Erupere ducis ſacro de pectore uoces.
Ergo pari uoto geſſiſti bella iuuentus
Tu quoq: pro dominis & pompeiana fuiſti
Non romana manus: qd nō in regna laboras
Quod tibi nō ducibus uiuis morerisq: qd orbē
Acquiris nulli: quod iam tibi uincere tutū eſt
Bella fugis: quæriſq: iugum ceruice uacante.
Et neſcis ſine rege pati: nūc cauſa pericli
Digna uiris: potuit ueſtro pompeius abuti
Sanguine: nūc patriæ iugulos enſeſq: negatis
Quum propel libertas: unū fortuna rei quit
Iam tribus e dominis: pudeat plus regia nili
Cōtulit in leges: & parthi militis arcus.
Ite o degeneres ptolemei munus & arma
Spernite: quis ueſtras ulla putet eſſe nocentes
Cede manus: credet faciles ſibi terga dediſſe:
Credet ab æmathiis primos fugiſſe philippis.
Vadite ſecuri meruiſtis iudice uiram
Caſare: non armis non obſidione ſubacti.

bi metuendū eſt. Vacante: id eſt ceruice libera hoc eſt cū liber ſis ſeruitutem requiris. Cauſa pericli: antea i
quit pompeii cauſa pugnaſtis: mortuo ipſo nūc p uoto & libertate ueſtra bellū geretis. Digna uiris: id eſt qui
uelint libertatem ſuam recuperare. Potuit ueſtro Pompeius abuti ſanguine: ut pro ipſius regno ſanguinem
ueſtrū funderetis. Cum prope libertas: Quia ex tribus dominis craſſo Pompeio & Caſare unus tantū modo
ſupereſt Caſar. Patriæ iugulos enſeſq: Quibus pro pompeio antea pugnaſtis: nūc patriæ pugnare nō uul-
tis. Pudeat plus regia nili: uos inquit pudere deberet: q plus ad libertatem comparandam ptolemaus con-
tulerit: & arſacides rex parthogē ipſi uos cōſerre uelint: nam arſacides interfecit Craſ. ptolemaus iuſſit occidi
pompeiu barbari ergo reges meliores ſuere libertatis deſenſores q uos. Contulit ad leges: id eſt plus profuit
ad leges patriæ ſeruandas occidendo pompeiu. Nili. ar. quia ſagittis oppreſſerant Craſſum cū exercitu ſuo
parthi. Munus: quia iſtar muneris uobis eſſe debet: q ptolemaus iuſſit occidi pompeiu: ut nunc deniq: li-
bere pugnetis. Quis ueſtras: & iuſta cauſa eſt cur ad libertatem tranſeatis. neq enim ſuſpicari poteſt tam
uiles ac ignauos homines bella contra Caſarem geſſiſſe: immo nō interuiſſe pugna pharſalica: quare Caſar
uobis ueniam facile praſtabit. Terga dediſſe: primo congreſſu in fugam fuiſſe conuerſos. Ab æmathiis
philippis: ergo quia nō exiſtimat poſſe contra uos arma gerere: ſtatim ſimulac cōmiſſa pugna fuerit: ipſe uos
iſciptet & ueniam praſtabit. Iudice Caſare: quia ſe nihil offenſum a uobis putabit. Nō armis: ſed ſponte
ueſtra in deditiōnem ueniſtis.

SVLPI. Turpes: molles & imbelles quia
ſine uulnere & cede ſpōte ſeruitis. Heredem:
imperii ſucceſſorem. Cur nō maiora mereri:
cur nō maius ſacinus agredimini ut cōſequamini
etiam premia ſcelorum. Rapiatur in undas:
trahatur ad caſarem nauis. Metelli: Scipionis
metelli filia Cornelia ut ſupra diximus ex plus
tarcho. Pompeios: Gn. & Sextum. Vincite:
ſuperate maiora ardendo. Noſtra ora: caput
meū. Ceruicis pretio: ut cōſequereſ ceruicem
meā. Meritū: beneficiū ueſtrū i caſarē. Igna-
uū ſcelus: ignauorū eſugere & aliud nō audere.

Haud aliter: Apes puppibus: aluearia caſtris:
Tinnitū aris orationi Catonis: paſtorem Cato-
ni: & Hyblā liſtori apriſſime comparat. Simul:
poſtquā. Effetas: quae ſocius apium, continue-
re. Fauis: mellis & alueariorum. Non miſ-
ſcent nexibus alas: non conglobant ſe i uuam.

Sibi ſeparatim. Deſidioſa: negligens mel-
liſicare. Thymum: herbam apibus gratam
ſed auſteram nobis: quae paulo plus palmo e-
terra erigitur: eſtq: ſolitiſ ſimilibus toris mari-
ni ſed acutioribus & nigrioribus. Sonus aris:
quo terra colliguntur. Virg. in Georg. Tinnitū
uſq: cie & maris quate cymbala circum. La-
boris floriferi: mellificandi. In gramine hy-
blae: in ualle auica.

OMNIBO. O famuli turpes: color rhetori-
cus gappellat cōceſſio: nā qd cōcederē uſ id ma-
xime negat: & quotiens utimur cōceſſioe uerba qdā iſerius quae uim habent prohibentis: cum eos degeneres
& turpes ſamulos appellat concedere uidetur: tamen maxime negat. Poſt fata: id eſt mortem. Ad hære-
dem: ſcilicet Caſarem heredem dominationis pompeii. Cur non maiora: ſed ſi ita inquit animus eſt cur
non audeatis maiora beneficia Caſari praſtare: uidelicet ut occidatis pompeii filios & Corneliam occidatis me
quoq: ipſum: neq enim paruo id prāmium emptum uoluerit Caſar. Quam uitam ueniam: ideo non
debetis eſſe contenti uenia: quando poteſtis Caſarem uobis maiore beneficio deuincere. Rapiatur: ob-
ruatur in undas. Infelix coniunx: cornelia. Proleſq: metelli: Quia filia erat Scipionis & de Metellorū
ſanguine. Pompeios. ſ. Sextū & Gneum. Ptolemai uin. munus: ptolemai inſu unus tantū modo occiſus
eſt pompeius: ſed Caſaris inſu duos filios: uxore: & me quoq: Caſari inimiciſſimū occidere poteſtis. No-
ſtra ora. i. caput mei catonis. Nō pua mer. quia ille p oblato capite noſtro magnū a Caſa. prāmū accipiet.
Iſta iuuentus. ſ. q trāſit ad Caſarē cognosceret puiſſe ſibi qd ſub me militauerit: quia uidelicet me occidendi & ca-
put offerēdi occaſionē habuerit. Quin agite: hortātiſ e: nihil eſt q dubitatis iā dudū nos occidere: ſcelus. n.
fecit tantū fugiendo ignaui hominis eſt. Magna cāde: ſcilicet Cornelia & filiorū pompeii & mei ipſius.
Ignauū ſcelus: id eſt ignaui hominis ſcelus eſt qd fuga cōmittit. Et oēs: nūc dicit quae eſt cōmiſſio catōis
habuerit. omnes enim ſtatim mutata ſententiā accenſi ſunt ad gerendum contra Caſarem bellum: & per ſi-
militudinem oſtēdit quae admodū iqtapes cū aluearia deſeruerint. & ſparſa quo impetus tulit: diſſipent ſimul
atq: uocem ſtrepētis aris audierunt i aluearia redeūt uel certe de ramo arboris: uel uſi racemis uuae depen-
dēt: ita Cato uoce ſua reuocauit milites. Effetas: uacuas. Fauis: fauus proprie dicit congeries mellis ac ceras
Non miſcent nexibus alas: id eſt nō pedibus pendent ſe i uicem ſuſtinentes alas. Volant ſibi: id eſt arbitrio &

O famuli turpes: domini poſt fata prioris
Itis ad hæredem: cur non maiora mereri
Quam uitā ueniamq: libet: rapiatur i undas
Infelix cōiunx magni proleſq: metelli.
Ducite pompeios: ptolemae uincite munus
Noſtra quoq: iuiſo quisquis feret ora tyranō
Nō parua mercede dabit: ſciēt iſta iuuentus
Ceruicis pretio bene ſe mea ſigna ſecutam.
Quin agite & magna meritum cū cede parate
Ignauum ſcelus eſt tantum fuga: dixit: & oēs
Haud aliter medio reuocauit ab æquore pup-
Quā ſimul effetas linquūt examia ceras
Atq: oblita faui nō miſcent nexibus alas
Sed ſibi quiſq: uolat: nec iam deguſtat amari
Deſidioſa thymum: tum ſi ſonus iſcra patris
Attonitæ poſuere fugam ſtudiūmq: laboris
Floriferi repetunt: & i parſi mellis amore
Gaudet in hybleo ſecurus gramine paſtor
Diuitias ſeruallē caſa: ſic uoce catonis

Thymū

Thymū

Thymū

Thymū

uoluntate sua: & nō regis. Nec degustat thymū: id est nec ipsius curā est mellificare. Amarū: nō amargū: sed ita quam amarum fugiūt. Thymus: flos est quo mel apes conficiūt: optimi odoris: qui etiam in melle sentit nūc ergo dicit fugiūt thymū: quem ante cupida mellis tantopere colligūt. Desidiofa: ignaua: quia nullā mel lis curam habet. Sonus increpat aris: quia galli phryges cybelis matris deum sacerdotes sonitu aris utebantur i sacris eius: pulu aut aris apes statim reuocantur. Attonita: i. tanq̄ attonita. Posuere su. a fuga destiterūt. Studiūq; laboris: studiū quod deposuerant colligendi flores nunc repetūt. Gaudet. s. pastor cui cura sunt apes: ubi uidit eas i a lucaria redire. Hybla: gramine: hybla: ut inq; Strabo Scilia ciuitas fuit. q̄ penitus euasit nūc est & hybla: iuxta tractū megarensiū quorū solū (ut idem dicit) Atticā regiōis pars exiit: hic optima mel la congerere referūt poeta: per excellētiā ergo dicit hybla: gramie: nam mel atticū cūcta bonitate superat eo uero illud longe praestātius esse dicit: quod ad Argentarias gignitur: & atticā e mōtib; mel optimū gignit hymetus. Diuitias: id est apes. Casa: nam casa domus pastoralis est: sic dicta a cadendo q̄ cito cadat. Iusti martis: pro libertate suscepti.

SVLPI. Inculcata patientia: Impressum & per sua fū est eis ut patienter i bello iusto militaret

Iāq; actū belli: iam milites nefcios quietere firmavit & exercuit. Actū belli: ob agitātiōem & exercitiū belli i quo uersates fere seditioni sūt.

Lassatur: ad lassitudinem exercet currendo lassitudo & imaginario plio. Cyrenarum: oppidi quod expugnauit prope maiorem syrtim: a bat to edificatū ut Strabo ait. Cyrenaica oppida sūt Apollonia Barce Theuchira & berrence. Ex clusus: nō receptus sed aliter ex plutarcho ostendimus. Vicisse: Victoria ipsa in qua multi cyreni uulnerati castiq; sūt: ulterius enim nō seuit.

Inde peti placuit: Cato cum Cyrenis audisset Scipionem apud Iubam regem se recepisse & Appium Varum Aphrycā praefectum cū Scipione esse Pedes ad eos hyeme tuit multū com meatum & aquam uehens ducentiq; psyllos qui serpentum moribus medicarentur. Iuba: regis numidarum. Syrtibus: terrestribus nam & maritimā sunt: & gemine hoc est maior & minor: ut diximus libro primo. Cedere: liberum iter dare. Syrtis: Siue inquit natura a principio uoluit syrtis neq; terram neq; pelagus esse: sed nūc illi nūc huic similes: siue mare cui uer sa erant: actu torridā zonā sicari cepit: & donec in terram uertetur sicabitur. Nam neq; subsedit penitus: Sūt enim uadosa arenosaq; loca nō demissa ut profundum mare suscipiant.

Nec se defendit: nam tegitur aliquātulū mari. Inuia: iaccessibilis. Lege ambigua: natura cōditione q̄ incerta. est enim aequor uadosum & terra maris separata & intermixta. Post multa littora: post multos arenarum spissosq; cumulos. Nullos i usus: quia neq; nauibus neq; pedibus usū pstat. Alto: pfūdo. Natabat: aq; mersa erat.

OMNIBO. Inculcata: i gesta. Iāq; actū. i. exercitiū belli. Cato ubi cognouit incertas militum mentes: statuit nō permittere militibus ocium dari: sed eos continue i laboribus cōtinere ne quod de fuga cogitandi spacium dare. Constituit: id est parauit. Seriem laborū: ordinē laborum sine intermissione. Primum littoreis: primū uoluit illos exerceri: ludētes palestra: nā currere i littore & harena nō est mediocris labor. Proximus: secundus labor fuit. In muros: cyrenāi portum clauerant Catoni & classi eius: cyrenāos ergo expugnare iussit cato: & ita secundum historiam expugnauit: tamen ipsis permisit suo iure uiuere: neq; enim (sicut muerāt) militibus diripiēdos permisit. In: aduersus muros. Et: pro id est. Cyrenarum: cyrenā: ut refert Solinus: oppidum est qd maior syrtis ostentat: hoc Battus lacademonius rege Martio res Romanas tenente post troiam captā cōdidit: quā domus Callimachi poeta fuit & patria. Exclusus: a portu cyrenarum. Nulla ira: Quia i aiūm sapiētis perturbatio nulla cadit. Poenaq; i. hanc solam uictis poenam iferebat cato: ut suo imperio subiicerentur: & illis omnia sua relinquebat. Inde peti placuit: post hanc consiliū cepit cato petendi Iubam regem socium & amicū populi Romani: ut eius ope & auxilio exercitiū cōpararet satis firmum: quo Caesari resistere posset. Contermina mauris: quia iuba rex numidiā est: quā mauris finitima est sed syrtis intercipientes iter. Mediis: nam in medio positā erant: nec per syrtis nauigari poterat. Has audax: & quanquam syrtis interciperet nauigationem: tamen tantū uirtutis aio cōceperat cato: ut eas euadere se posse speraret. Syrtis uel primam: sunt autem syrtis media loca in mari: quā nunc arefcunt: nunc uero undis ac fluctibus exundant: unde syrtis dicta sunt. απὸ τοῦ ὄρου: id est a trahendo: quia fluctus ita trahit aquas: ut harena sicca relinquatur aliquādo i littore: id quā obrem fiat q̄rit hoc loco Lucanus: erit autem ordo: natura uel reliquit syrtis in dubio pelagis terrā: cū daret primā figuram mundo: uel syrtis olim erat altior pelago: nā

Inculcata uiris iusti patientia martis.

Iamq; actū belli doctas nō ferre quietem

Cōstituit mentes: seriemq; agitare laborum

Primum littoreis miles lassatur arenis

Proximus in muros & mœnia cyrenarum

Est labor: exclusus nulla se uindicat ira

Pœnaq; deuictis sola est uicisse catoni.

Inde peti placuit libycis contermina mauris

Regna iubē: sed iter mediis natura uetabat

Syrtibus: has audax sperat sibi cedere uirtus.

Syrtis uel primam mūdo natura figuram

Quā daret in dubio terrē pelagiq; reliquit.

Nam neq; subsedit penitus quo stagna pfūdi

Acciperet: nec se defendit ab equore tellus.

Ambigua sed lege loci iacet in uia sedes

Aequora fracta uadis: abruptaq; terra pfūdo

Et post multa sonant proiecti littora fluctus

Sic male deseruit nullosq; exegit in usus

Hanc partem natura sui: uel plenior alto

Olim syrtis erat pelago: penitusq; natabat

neq; hac omnia per parenthesis legūt: nā posita una cōiunctione i principio orationis: requiritur alia cōiunctio: ut fiat plecta oratio. Cū natura daret mūdo primā figuram: id est cū primū natura res oēs pduceret hoc est cū materia formā daret: nā forma est quā dat esse rei: nam forma idē agit q̄ deus: ideo laudat li. phisicorū ab Aristotele mirifice forma: quā idē habet q̄ deus: sicut Deus dat esse rebus ita forma dat esse materiae. In dubio pelagi: quā nec plene pelagus: nec plene terra & quomodo relq̄ in dubio declarat. Nā neq; subsedit. i. nō omnino exiit ista undas. Stagna pfundi: ut aqua esset profunda & nauigabilis. Nec se defendit: id est nec extra undas stetit: ideo nō defendit se omnino ab aequore. Sed iuia: quā nauigari nō potest. Lege ambigua: quā nec plene terra: nec plene aqua dici potest. Aequora fracta uadis: uada proprie dicūtur p quā pedibus iri potest. Abrupta q; terra: itercisa: quā itercisionibus retardant fluctus: q̄ statim cū ad littora ueniunt resonāt: uerū tamē ad oēs itercisiones fluctus peruenire nō possunt. Post multa littora: appellat littora: aggerem harena. Male: id est iuuiliter deseruit. Nullosq; exegit in usus: quā nec sibi habitant homines nec pilces tres partes sūt quā incolūtur a diuersis animantibus: terra ab hominibus feris & quadrupedibus habitāt: aqua a piscibus: aer habitāt ab alitibus: sūt etiā qdā aialia cherydra: siue oī φιβία quā partim terrā colūt partim aquā sicuti rana & testudines: dicit ergo syrtis iuuiles esse: quā nulli generi animantiū utiles sint. Vel plenior alto: uel superioribus qdē tēporibus syrtis fuit obrupta pelago: ut p eā partē nauigari posset.

Sed rapidus titan ponto sua lumina pascens
Aequora subduxit zonā uicina perulsa.
Et nūc pontus adhuc phœbo siccante repugnat.
Mox ubi damnosum radios admouerit aui
Tellus syrtis erit: nam iā breuis unda supnā
Innarat: & late periturum deficit aequor.
Vt primum remis actū mare propulit omne
Classis onus: dēsis fremuit niger ibribus auster
In sua regna furens: tentatum classibus aequor
Turbine defendit: lōgeq; a syrtibus undas
Egit: & illato cōfregit littore pontum
Tūc quarum recto deprendit carbasa malo
Eripuit nauis: frustra q; rudentibus ausis
Vela: negare noto spatium uicere ca: inā:
Atq; ultra proram tumuit sinus: omnia si quis
Prouidus antennā suffixit linthea summā
Vincitur: & nudis auertitur armamentis.
Sors melior classi quā fluctibus incidit altis:
Et certo iactata mari: quacūq; leuatē
Arboribus cesis flatū effudere frementem
Abstulit has liber uētis cōtraria uoluēs
Aestus: & obnixum uictor detrudit i austrū.

Obnixū: obstantem & reluctantem.

OMNIBO. Sed rapidus titan: rōnem naturalem tāgit: corpora enim caelestia: eo q̄ sūt lumina ignea: ideo pascūt undis: & humor: unde & philosophi uiderūt fore aliquā: ut oīs hic mūdus aliquā arderet: postq̄ cōsumpta eēt aqua & humor oīs. Rapidus titan: sol usq; ab initio cū creatus ē mūdus paulatim calore suo arefecit syrtis: nā sol & cetera sydera hūore terreno pascūt: Plū. Zona uicina pusta: ē rō q̄ obrē istinc exaruit mare: quā torridā zonā p̄pinquā sūt syrtis. Et nūc pōtus adhuc: & quīs radis solis: & ipsa stella: q̄ flāma exaruit mūdus: nā hāc tenus restitit aqua igni: sed erit ip̄s q̄ oīa cōsumet. R epugnat. s. calori solis & stellae. Mox ubi dānosū: sed post lōgū tps cū sensim undā oēm exhauserit calor solis: loca syrtiū penitus arefcēt: & nihil nisi terra reliquet. Dānosū aui: qd̄ detrimētū facit. Nā iā breuis unda: qd̄ futurū sūt apparet ex eo qd̄ factū ē: quā maxima pars undarū cōsumpta ē segē omne aquā cōsumptū iri. Vt primū remis: postq̄ dixit suā de natura syrtiū sententiā: nūc ad p̄positū Lucanus redit dicit passos fuisse i p̄stare milites postq̄ nauigare cōceperūt. Actū: i pulsu. Omne onus classis: i. omne classis cationis. Dēsis fremuit: statim auster cū igenn & effuso imbre ipulit naues. In sua regna furens: quā auster flata meridie. Turbine: impetu suo nā naues repellebat ab undis. Egit: repulit ut per eas nauigari non possit: & ita defendit. Illato luore: i. cumulo harena: quā impetus uenti abstulit mare & aggerem harena relq̄. Tum quarū recto: quarū nauis uela uentus comprehēdit: has ipulit i litus

Cyrenā

Cyrenāi
ca oppi
da

Syrtis

sed quarū uela nautae in summū mali rudētibus traxerūt: has naues in syrtis uentus ipulit. Tunc. f. auster eripuit naues. Deprehēdit: id est corripuit. Nautis. i. potestati nautarū. quia nō habēt potestatem gubernare naues nimio impetu uenti sublatae. Frustraq; rudētibus ausis: nautae si tentassent rudētibus uela in summū mali trahere: uentus uiolabat nautas: ita ut cogerentur relaxare rudētes: quibus relaxatis uentus ita inflabat ut spaciū nauis praeirerēt. Spaciū carinae: quae uela inflata ultra proram trāsibant. Sinus: id est uelum intumuit. Omnia si quis: q; si q; etiam in summū mali subduxisset antemnas: una cū uelis uentus repellebat nautas: etiā solis armamentis: nam uelum & antemna sunt armamenta nauis. Prouidus. i. q; prouidisset anteq; uentus nimius iuadaret. Linea: uela subducēs. Nudis armamētis. f. sine uelo & malo & antēnis quae sunt armamēta nauis. Sors melior cl. pars nauium fuit: quae meliorem exitum habuit. & mari tranquillo nauiga uit. Certo mari: nō in syrtibus ambiguis. Quaecūq; leuata: id est pars earū nauis quae sūt subleuata ab undis maris: caelis arboribus: dimidia parte sui a terra recepta est: a media pte a mari. Arboribus caelis: Quia hoc necesse erat contra tempestatē incidere arbores: ne uētus i malū nauis impetū faciens naues subuerteret. Leuata. f. ab undis maris. Effudere statū. i. emisere uentū nā cū armamēta nauis uento resistūt: nō emittit uentus: immo retinetur. Has: alias naues. Contraria uolens: quia aētus maris erat contrarius uentis: & tā tus erat aētus ut uinceret uentū. Voluēs: inuoluens. Cōtraria: uētis opposita. Deurū. f. illas naues. In: cōtra austrū. Obnixū. i. oppositū: quia plus ualuit aētus: q; uentus.

SVLPI. Has uada: aliquae arenis mari sub tracto inherēbāt. Vada: mare uadofum. Terra interrupta profundo: cumuli arenarum misti mari. Dubio fato: incerto periculo an arena an aqua obrueretur. Sedet: iheret terrae. Pars: si ue puppis siue prora. Tūc magis: tū concertās arena cū fluctibus non dissoluebat sed se cumulus obfidebat & implicabat naues. Breuius mare impactū: breuia syrtis impulsā. Elisus: repressus & sic magis arenas dissoluere potuit: sed tamen nō erat tantū. Eminent: cū eminentia apparet. Intergo: i superficie uel posteriore pte. Agger pulueris: arenae cumulus. Stant: nō prouehūt. Terrae: arenis quae firma litora nō faciebāt. Partē: nauis. Intercipit aequor: syrtis retinent. Regimen clauūq;: arificiū & temonem. Tuta fuga: ha q; celeritate se syrtibus eripuerant in sinū genū quem tritoniam paludē uocant se contulere. Tritonos: amnis qui super syrtis miaotis sinum nō longe a philenorū aris a Tritonide palude suscipit: a qua miner uae cognomen est inditū ut incolae arbitrant ibi genita: ut ait Mela. Nam regis ogigii tēpore uir geniali habitu illic uisa Neptuni & paludis filia est putata sed ipsa patrem illū dedignata Iouis uertice se genitā dixit ut ait Herodotus. Deus: Triton neptuni ex Salacia filius & eius tubicen: re aut uera est piscis i humani iuuenis specie q; ut plinius iqt: nauigia noctu ascendit & degrauiat. Virg. in. x. de eo sic habet: Hūc uehitū manis triton & cerula concha Exterrēs freta cui la terū tenuis hispida nanti Frons hominē presertī pistrim definit aluus. Eum tyberii tempore i spelūca inuentū concha hoc est tuba canere plinius tradit. hanc tritonidem paludē. q; & pallātia dicta ē a callimacho.

OMNIBO. Has. i. earū nauis partē. Destituit. f. ne nauigare possent. Interrupta: itercisa. ē eni descri ptio syrtis: syrtis. n. ē terra interrupta. Obnoxia fato: quia ps nauis terrae cōtinebat: ps mari. iō icertū an terra an mari morentur Dubio fato: incertū morti. Sedet. f. terrae. Altera pendet. f. pars puppis pendet i undis. Tunc magis: nā quia breuius mare: iō etiā magis patebat uētis uētusq; magis i nauē irruerat. Im pactū. f. in nauē. Obuia terra: quā uētus impelleret. Quāuis elisus ab austro: quāuis fluctus frequēter elidere tur a uētis: tamen nō poterat tantā uim habere: ut moueret naues. Cumulos harenae: q; in medio profundo in uicti erāt. Elisus: impulsus a uento: quāuis ipellere ab austro: tamē fortius impellebat ab harenae cumulo. Eui ner: apparet & extat. Intergo: in superficie maris. Procul omnibus: quia repellebat undas. Inuiolatus aqua: quia aqua illuc peruenire nō poterat. Stant miserī: pera naues partim terrae infixae tenebant: partim in aqua pendebant. Stant: incertū quo fato pereant. Terraeq; harente carina: quāuis in sicco destituta esset nauis: litora tamen non uidebant. Pars ratiū maior: incolumis euasit: ea praecipue quae nautas uehebat locorū peritos. Regimē clauūq;: i. regimē clauū endiadis. Fuga. i. nauigatiōe. Nautas loci pitos: q; ea etiā superiori tēpore nauigauerāt. Illaesa: itegra. Hanc ut fama deus: triton deus marinus: est hūc tubicinē neptuni dixerūt: & tyberio principi nūciauit olisiponsiū legatio ob id nūcia: inuentū esse huiusmodi piscem in spelūca ca nētē cōcha teste pli. sicut poetae scripserūt: nūc ergo dicit hūc locū tritonē coluisse deū: & eundē & placuisse pal ladi: q; cū primū nata de capite patris e caelo descendisset ad ea loca quae uiciniora erant peruenit: & q; hanc paludem dilexerit de nomine eius se tritonidem appellauit. ideo palus tritonis appellatur: q; ea mirifice de lectareur triton: eandem etiam dilexit: pallas: q; ibi se frequenter lauare solebat. Deus: triton. Quem toto li. id est describit tritonem neptuni tubicinem. Concha: id est tuba Virg. Dum personat aequora concha.

Triton fl. Tritonis palus

Triton de us

SVLPI. Patrio quod: quia ut primū nata est illuc ut i altissimum e caelo locū ne uulcano nuberet descendit & se ibi speculās ab ea uoluit denominari. Lethe: amnis ad beronice ciuitate inferna ut putant inundatione prorūpens & apud pristinos uates latex memoratus obliuionis ut ait solinus. Infopiti: per uigilis. Tutela: ab ipso enim seruabat: q; fidei ratio est qd flexuoso meatu estuariū e mari fertur adeo sinuosis lateribus tortuosum ut uisentibus procul lapsus anguinos facta uertigine mētiatur. Idē auctor Diodo. uero ait per Draco nem intelligi pastorum curam qui sua fortitudine laurocinia prohibebant & per poma aurea nulas id est oues aurei coloris uel pulchras. Spoliatis frondibus raptis a frondibus pomis aureis. Inuidus: ma ligni est fidem uetustati nō adhibere: eiusq; laudem minuere Qui uates ad uera uocat: quult poetas qbus licet fingere dicere uera. Silua: arbores. Diuitis: aureis pomis. Germine fructu. Virgineus corus: hesperides q; fuerūt filiae atlantis ex hesperide hesperi fratris filia. fuerūt q; septē numero. diciturq; etiā atlantides. diodoro auctore. Lactantius eas hesperogenitas dicit fuisse: qdam autamant tres Eglen Aretusa & Vesperusam nec a gorgonibus esse diuersas.

Hanc & pallas amat: patrio quod uercice nata Terrarū primā libyen (nam proxima caelo est Ut probat ipse calor) tetigit: stagniq; quieta Vultus uidit aqua: posuitq; in margine plātas Et se dilecta tritonida dixit ab unda. Quam iuxta lethes tacitus prelabitur amnis Infernis ut fama trahēs obliuia uenis: Atq; infopiti quondā tutela draconis. Hesperidum pauper spoliatis frondibus ortus Inuidus anoso qui famam derogat quo. Qui uates ad uera uocat: fuit aurea silua Diuitisq; grauis: & fuluo germine rami Virgineusq; corus nitidi custodia luci. Et nūq; somno damnatus lumina serpens. Robora complexus rutilo curuata metallo. Abstulit arboribus pretium nemorisq; laborē Alcydes: passusq; inopes sine pondere ramos Rettulit argolico fulgentia poma tyrāno. His igitur depulsa locis: deiectaq; classis Syrtib; haud ultra garamātidam attigit undas Sub duce pompeio libyes melioris in oris Mansit: at impatiens uirtus hāere catonis Audet in ignotas agmen cōmittere gentes. Armorum fidens: & terra cingere syrtim. Hae eadē suadebat hyems: q; clauserat equor. Et spes iber erat nimios metuentibus ignes

uit libyen: eo q; caelo proxima esset. Ipse calor: Quia libya feruētissima est caterarum regionum. Stagniq; quieta: & uultus suos speculata est in liquida palude. Et se dilecta: & quia palus illi grata fuit de illius nomine se quoq; appellari uoluit Tritonida. & (ut ait Solinus) nō procul a philenorū aris i intimo recessu syrtis maioris est palus: quam triton amnis inter fluit: ubi speculata se artium deam crediderunt. Quā iuxta lathes & iuxta hāc paludem: dicit labi flumē lathem. qui de lathaea palude inferorum deriuari dicitur. Circa extimū syrtium cornu beronice ciuitatem alluit lethon amnis: inferna (ut dicunt) exundatione prorūpens: & apud pristinos uates latex memoratus obliuionis: ut docet Solinus. Trahēs obliuia. respexit ad nomē: nā ἠλθὼν significat obliuionē. Atq; infopiti: hic ē hortus hesperidū. hesperides aut filiae atlantis fuere: custodes hori diuissimi: poma aurea pducēs: cuius custos erat puigil serpens. Hercules cū ad ea loca uenisset serpens occidit. & poma abstulit. priuauit ergo diuitis puellas. De hortis hespidū & puigili dracōe (ne licētia uulnerē) fides & rō hae ē: ut refert Solinus: flexuoso meatu astuariū e mari fertur sinuosis lateribus tortuosū adeo: ut uisentibus procul lapsus anguinos fracta uertigine mētiatur: itaq; qd hortos appellauere circūdat. un pomoz custodes iter pītes intruxerūt mēdaciū fabulādi: hae isula pter arbores oleastri silēs & arā sacra Herculi: aliud nihil pferit qd p paget uetustatis memoriā. Inuidus anoso auo. q; occurrebat illd quomō hāc fabulā ipse quasi uerā cōfirmas ego iqt sequor alios poetas nā q antiquati credere noluit iuidus ē: & iuidus ē q; poetas uera dicere cogit: quotū ppriū ē fingere & cōmisci. Qui uates ad uera uocat. i. Poetas uera dicere cogit. Fuit aurea poma ferētes. Diuitis: aureis fructibus. Fuluo germine. i. fulgātibus pomis. Virgineus: hesperides atlantis filiae: q; custodes huius hori fuere. Somno dānatus serpens. i. qnūquā somnū oculis admitteret. Robora cōple: quia circū dabat truncum arbori: ne quis ascendens poma diriperet. Rutilo curuata metallo: adeo inquit grauia erant

Hesperides Lethe Draco pugil quid

Claudi maria

poma: ut ipsam quoque arborē icuruarēt. Præciū: aurea poma. Nemorisque laborē: quæ laborabat arbor sustinere poma. Argolico tyrāno: euristheo regi græciæ: nā euristheus istictu lunonis herculē mittebat ad oia pericula eo animo: ut periret. His igitur depulsa locis: cū ad hæc loca uenisset classis nō nauigauit ulterius: sed ibi mansit meliore parte libyæ: præfecto Gn. pōpeio. ipse uero Cato cū reliquo exercitu: sicut stauerat ad regem Iubā iter itēdit. Garamātidæ: garamātū regio: ut iqt. Strabo: ultra getuliā est: & cū illa pariter progredis: garamātes Cornelius Balbus subegit: & primus ex hac uictoria triūphauit auctore Solino. garamāti autē athiopes matrimonia priuati nesciūt: sed oibus i uenerem uulgo licet. inde ē qd filios matres cognoscūt tantū modo nā paterni nominis nulla ē reuerētia: ea propter garamāti athiopes inter oēs populos degeneres habentur. Melioris libyæ. i. fœcūdiōris: nā reliqua (sicut i sequētibz declarabit) libyæ arida est. At ipatiens uirtus: cato cuius uirtus nullā partēbat desidiā: q̄scere nō poterat nisi tandē ad regē Iubā pueniret. Harere. i. q̄scere. Terra cingere syrtim. i. terrestri itinere circuire syrtis: quæ nauigari nō poterāt. Hæc eadem suadebat hyems: dicit et huic sniā suā suffragatū fuisse anni tps uidelicet hyemē sperabat enī calorē regōis illius temperari posse frigore hyemis. Suadebat. s. ut i ulteriore libyā se cōferret. Clauserat. s. glacie. Et spes iber erat iber q̄ tempore hyemis regnat spē dabat aerē tēperatū fore. Ignes: ardores.

SVLPI. Annus: anni tēpus. Neq̄: saūā: nō asperā. Polo: propter cœlū qd natura calidum est. Bruma: pp̄ brumæ frigus. O quibus: Animos militū ad desertorū libyes subeunda discrimina erigit. quæq̄: nisi illa aperiens se primū subiturū eadē pollicetur. Vna: sola nā sine libertate nolumus esse salui: & p̄ illa moriēdo salui sumus. Indomita: libera non subiugata casari.

Cōponite: præparate. Ad opus uirtutis: ad laboz periculorūq̄: toleratū. Squalēt: maculati sunt. Durū: iter Appositio. Ad leges: Ad leges decusq̄: patriæ tuendum fortes inuitas molles q̄ seruire possunt: repellita se ad casarē. Est positū euadere i nullo uoto: id est qui nūllā uota faciunt euadēdi. Positū: cōstitutū. Ire: & non curare de re diti. Tecto: dissimulato. Quos ipsa picula ducent: hoc est q̄ cā experiēdi picula ueniet. Vel q̄ tristissima: et q̄ laboriosissima sūt Romanū: quasi dicat uirtile. Pulchrū: honestū ut Pulchrūq̄ mori succurrit i armis. Aīa uirtutē. Ad dominū: casarē. Dum primus: Mirificæ milites excitat iperatoris audacia: nam excutit metū & pudorē segnioribus icutit. bene igit philippus dicere solitus est Terribiliorem esse exercitū ceruozq̄: leōe duce: q̄ leonū ceruo. Me calor: umbraculo se nō usq̄ pollicet sed aliorū more solem passurū. Mihi: alios pcedēti. Prætentate: explore casu meo. Sitiāt: recuset sūt pati. Aestuet: astu lasse. Aut equitē: p̄ uibus iturū se asserit. more gregarii militis.

OMNIBO. Ut neq̄ sole uia: spem faciebat iber i regiōe sicca. Duro frigore: quia hyems erat: ut calorē solis: āni tps tēperaret. Inde: ex hac pte libyæ. Polo. i. pp̄ regionē: quæ australis regio seruet: ideo temperet. Hinc: ex alia pte. Tēperet. s. uiam. Bruma. i. cū bruma. quia hyems erat. Sole: quē frigus tēperabat. O quibus una salus: o milites inquit: qui mea castra seq̄ uoluitis: aīum ad curā cōfirmare: & sūmos labores suscipite. ac si dicat. nō uos ad uoluptatē iuito: sed ad labores. Vna: sola salus supest. s. libertatis. Indomita ceruice mori. i. i libertate mori. Cōponite mentes. i. idoneas reddite ad opus uirtutis. Vadimus in campos steriles: cato enim neq̄: quēquā decipere se uelle p̄fessus est: sed plane illos ad labores & pericula inuitare: ut inteligerent per ardua omnia atq̄: difficilia quærendam esse libertatem. Steriles campos: libyam quæ laborat penuria aquarum. Serpentibus: nam ibi serpentes acriores ac sauiiores sunt calore solis. Squalenti: sterilia sūt. Durum iter ad leges: nec mirū cuiq̄ uideri debet si parati sumus hoc subire labores aliter enim leges & patriæ libertas seruari non potest. Inuia: id est per quæ nunquam antea fortasse quisquam iuerit: uel pauci admodum. Euadere uoto: id est qui nulla uota faciunt euadēdi. Si quibus ire sat est: ueniat mecum illi q̄bus sufficit ire & nō redire: hoc est q̄ nullā redeūdi curā faciūt. Fallere: mea rō ē ut nolim picula cuiquā occultare ut postea se deceptos cōquerāt. Tecto metu: occulto piculo. Hi mihi sint comites: ueniat mecum illi q̄ hoc ipso me sequūt q̄ i manifestū piculū p̄deant. Vel: p̄ etiā. Tristissima: laboriosissima. Atq̄ sp̄ofore salutis: sed si q̄s ē cui uita sit carior libertate. hic me destituro se ad Casarē cōferat uia cōmodiore. Sp̄ofore salutis: q̄

Ut neq̄ sole uiam nec duro frigore sauiam
Inde polo libyes: hinc bruma temperet annus:
Atq̄ ingressurus steriles sic fatur arenas.
O quibus una salus placuit in ea signa secuti
Indomita ceruice mori: componite mentes
Ad magnum uirtutis opus sūmosq̄ labores.
Vadimus in campos steriles exustaq̄ mundi
Qua nimius titan & raræ in fontibus undæ
Siccaq̄ lethiferis squalent serpentibus arua
Durum iter: ad leges patriæq̄: ruentis amorem
Per mediam lybyen ueniant: atq̄ inuia tentēt.
Si quibus in nullo positum est euadere uoto.
Si quibus ire sat ē: neq̄: enī mihi fallere quēquā
Est animus: tectoq̄: metu perducere uulgus.
Hi mihi sunt comites quos ipsa pericula ducēt
Qui me teste pati: uel quē tristissima pulchrū
Romanūq̄: putant: ac qui sponfore salutis
Miles eget: capiturq̄: animæ dulcedinæ: uadat
Ad dominū meliore uia: dum primus arenas
Ingrediar: primusq̄: gradus in puluere ponā.
Me calor ethereus feriat: mihi plena ueneno
Occurrat serpens: fatoq̄: pericula uestra
Prætentate meo: sitiāt quicūq̄: bibentem
Viderit: aut umbras nemorum quicūq̄: petētē
Aestuet: aut equitē peditū præcedere turmas

Pulcher

sibi salutē promitti uult. Animæ dulcedine: id est cui nimis uita cara est. Meliore: hoc est tutiore uia. Arenas: id est arida loca si uiderint me paratū subire labores: & extrema omnia nec ipsi quidē recusare debentur
Calor ethereus: quæ torrētī zona libyes illa pars propinqua est. Fatoq̄: pericula: ego tūquā fūgustator malo rō omniū ero. Sitiāt quicūq̄: bibentem uiderit: nō recuso quominus ille sitim pati dedignē: qui uiderit me bibere. Aut umbras: & sigs uiderit me umbra arborū releuare calorē: ille et calorē nō debet pati. Aestuet. i. nimio astu labore. Aut equitē: & si quis uiderit me equo uehi: ille pedes ire recuset.

Deficiat si quo fuerit discrimine notum
Dux an miles eam serpens sitis ardor harene
Dulcia uirtuti: gaudet patientia duris.
Lætius ē quoties magno sibi constat honestū,
Sola potest libye turham præstare malorum
Ut deceat fugisse uiros: sic ille pauentes
Incendit uirtutis animos: & amore laborum:
Irreducemq̄: uiam deserto limite carpit.
Et sacrum paruo nomen clausura sepulchro
Inuasit libye securi fata catonis.
Tertia pars rerum libye (sic credere famē
Cuncta uelis) at si uentos cælumq̄: sequaris
Pars erit europæ: neq̄: enim plus litora nili:
Quæ scythicus tanais: primis a gadibus absūt
Vnde europa fugit libyen: & littora flexu

dente Tanais & nilus quibus asia determinatur ab europa & aphrica quas separat mare gaditanū & mediteraneū quod admissū est inter utriusq̄ flexū. leuocq̄: latere europam dextro aphricā radens separat calpen mōtem europæ: ab Abyla aphricæ monte quos colinas herculis dicit. Gadibus: duabus Insulis i ipsis faucibus maris nostri quarū altera gadis altera erythrea dicta est: in qua fuit urbs gades ut apud plinium l. iiii. Vnde ea quibus gadibus. Fugit: separatur.

OMNIBO. Deficiat. s. a labore iuneris. Si quo discrimine: nā talis uobiscū ero: ut me nemo dignoscere possit: miles sim an dux. Serpens sitis: hæc oia q̄ describit ad pericula & labores esse uidēt sed dulcia sunt his q̄ uerā uirtutē suscipere possunt. Gaudet patientia nec. n. patientia cognosci pot̄ uiri fortis: nisi dura sustineat. Lætius est: qui res honestas aggreditur cū labore: hic etiā maiore laucia gloriā cōparat. Honestū: id est honestas hoc est unicuiq̄ honestas magis grata est. Magno sibi constat: id est maxima mercede & labore tenditur ad honestū. Turbā. i. multitudinē malorū: nulla regio ē q̄ possit facere: ut uiri fortes gaudeāt se fugisse seruitutem nisi libyæ: per quā sine maximis laboribus ire nō possumus ad libertatē: aliter si fugerent sine laboribus: sine piculis uiderēt eē ignaui inertes ac desides. Sic ille pauc̄es: his uerbis Cato istāmauit milites: ut oēs labores libeter subire stauerēt. hoc. n. fieri solet ut cū princeps se piculis exposuerit: alii deinde nullū piculū subterfugiat Irreducēq̄: uia quæ nūquā ideo redibit: nā sibi ipsi mortē uitæ cōsciscet. Et libye: nā i libya ē uita nobilis cæde Catōis. Fata: mortē. Tertia ps: describit nūc Libyā ostendens secundū quosdā esse tertiā partē orbis terrarū secūdū alios pte eē Europe: sed ut itelligi possit hæc descriptio: quāquā melius oñdi q̄ uerbis exponi possit uñ de ea breuiter dicemus: ois terra ambic̄ oceano: & ea quattuor maria recipit unā a septentrione a meridiet duo: quartū ab occidēte: uniuersus orbis terrarū i tres ptes diuidit: & Tanais quidē a septentrione i meridie uer gens ppe meotida de fluit. At uero nilus e diuerso defluit i pelagus. Ab altero latere uidelicet ad nilū Aphricā. ab altero uidelicet ad tanaim europā uocāt. ultra uero q̄qd ē: Asia ē. ex quo itelligi pot̄ Asiā maiorem esse aphrica & Europa. nā aphrica qdē terminata ē ab una pte nilo. a reliq̄s tribus partibus a pelago: & breuior est q̄ europa. nā Europa qdē terminos hēt ab oriente tanaim & meotida: & pot̄ a meridie a b occidēte athlanticū: a septentrione Britanicū: sed asia multo maior est. Nā asiā qdē attingit oceanus: ita noibus: sicut locis differēs. nam ab oriente mare eōū dicit a meridie idicū: a septentrione scythicū. ipsa uero igētū & p̄petua frōte i meridie uergēs: cā tūibi diffundit: quantū aphrica & Europa: ita describit uniuersus orbis terrarū. Fama: sic enim fama est. Cœlū: sed quomodo dicat cœlū & uetos i sequētibz aperiemus. Nec enī plu. l. lōgitudine qdē par est. la. iudine uero iæqualis. sic ergo litoribus nili aphrica terminat: litoribus tanais Europa cōtinet. Vra q̄: uero a gadibus icipit. Vnde etiā separāt Oceano dirimēte p medias gades: sūt autē duo mōtes: hūc qdē Abilicē uocāt: illū uero Calpen: & fama est herculē cōiuncto p̄petuo iugo colles diremisse: & oceanū antea exclusū i ea: quæ uicina erant loca admissū discussa mole monūm. Vnde europa su. ostendit aphricam partem esse Europæ. uerbi causa. ab Occidēte p gades diuidit oceanus Aphricā s erropā usq̄: ad nilū a meridie: ad tanaim ab occidente sed nilus & tanais gadibus: unū icipit Aphrica & Europa tm differūt: ut alter altero nō sit lōgius a gadibus Sed pari spacio distant a gadibus: sequit̄ ergo Aphricam & Europam pares eē lōgitudine: sed latitudine inæqua

Mundi
diuisio
Calpe
Abyla
Gades

les quia latior est Europa. ideo nonnulli hanc rationem secuti dixerunt: eam tertiam partem orbis non esse. Alia ratio quare uidetur breuior Africa quam Europa propterea quod in Africa plus terra ardore solis: quam in Europa frigoris rigore deprehendit. Unde: a quibus gadibus.

SVLPI. Sed maior: Sed Asia est maior Europa & Africa: nam cum utriusque communis sit zephyrus orientem flans: a sinistro boreae extendit in dextram uoti toto oriente complexo. Sed maior orbis: maior mundi pars. Adit: accessit syncope. Ista: Africa & Europa. Illa: Asia. In ortus: orientem Libyae: naturam fertilitatemque soli Africani narrat. Quod: ea pars quae. Vergit occasus: ad occidentem inclinat. Arctos imbres: a septentrio ne immissos: ut enim auster nobis pluuius est: & illis serenus: sic boreas & aquilo nobis serenus librisiferi sunt. Resicit: recreat. Serenis: quia cum hic serenatur illic pluit. In nullas uitatur opes: non habet uenas & metalla pretiosa. Nullo crimine sine scelere. Crimen terra est aurum & argentum producere. Et penitus terra: & simplex terra.

Robora maurisia: arbores & cedri maurisiana: cuius ligni usum non norant contenti umbris frondibus. Plinius inquit: A mauris cedrum & mensarum ifaniam prouenire esseque simile cupressi foemina siluestri habereque lignum uariis uenis pictum quo generum trium ad mensas utuntur aitque Mensis praecipua dos in uena crispis: uel in uertice paruis: Illud ob longo euenit discursu ideoque tygrinae appellantur: hoc intorto & ideo tales pithierinae uocantur. Sunt & undatum crispae maiore gratia si pauonum caudae oculos imitentur magna uero post has gratia extra predictas crispae densa ueluti granum cogerie quas a similitudine apertas uocant. Epulas: esculenta & poculenta ut pisces aues feras: gulaque & luxum romanis obiicit.

Mensas: uidelicet citreias: Ante Ciceronianam mensam nullius uetustior memoria est: habuit enim & ex cedro & ex thia. Vagam: instabile. Sub nimio proiecta die: meridie extenta qui nimis illic aestuat. Perusti aetheris: torrida zona. Bacchum: uites. Putris: soluta in puluere. Tenet: possidetur.

OMNIBO. Oceano fecere locum: discussa mole montium ab Hercule. Nam cum communiter ista: redit ad id quod dixit: si caelum uentorum sequaris. diuisus est uentus uniuersus in quattuor uentosque cardinales. uidelicet in eurus ab oriente: zephyrum ab occidente: austrum a meridie: & boream a septentrio: se hi uenti habent alios collaterales: Eurus Orientalis habet collaterales: hinc circium: inde subsolanum. At uero zephyrus occidentalis collaterales habet: hinc corum & fauonum. Auster meridionalis habet collaterales Africum & notum. Boreas septentrionalis collaterales habet uulturnum & aquilonem. sed melior tamen & uerior est de uentis sententia Plinii in secundo. & agelii in noctibus artice: quam diligens lector inspicito: nunc poeta ostendit quomodo separatae sint haec partes orbis terrarum: meridionales & septentrionales uentos coeque esse dicit Africa & Europa. Asia partim tangit meridionale uentum. partim septentrionale sed sola ipsa habet eurus uentum Orientalem: ex quo facile comprehendi potest quomodo ipsa duplo maior sit Africa & Europa. Ista: scilicet Africa & Europa. Communiter effundunt zephyrum: occidentale. Illa. scilicet Asia.

Boreae: a septentrio. Notus: meridionalis. Sola tenens: quia nec Africa nec Europa euri participes sunt. Boreae sinistrum latus: nam descendens Boreas praefatam Asiam a sinistra. Libyae quod fertile terra est: nunc de ipsa Africaloquitur: dicit autem partem illam quae est sub feruenti zona inhabitabile esse meridie uersus: sed quae in occidentem uertit: esse habitabile: & eam non omnino sterilem imo ea producere quibus sustentari possunt incolumes: tamen ea quoque pars penuria aquae laborat. Quod fertile: pro ea terra Libyae: quae est fertilis. Non fontibus ullis: quamuis sit fertilis: tamen & ipsa aquae penuria laborat. Arctoo raris: & quia sequebat: illud quomodo fertilis sciret aquis: dicit ab aquilone nubes impelli usque in polum antarcticum: & pluuias immittere. Nostris resicit: quia quando hic serenum est: ibi nebulosum caelum est: & pluuias emittit. Resicit: recreat. In nullas uitatur opes. in nullum genus aris in Africa iuenit. Pura: crimine glebarum appellat aurum & argentum & bene: nam multorum criminum causa est. propterea Vir. dixit. Quod non mortalia pectora cogis auri sacra fames. Sed penitus terra est: sine cuiusquam metalli admixtione. Tantu: tantummodo. Mauritania arbores nascuntur quae sunt genibus illis prodiuitiis. Non nouerat usum: & diu eas arbores habuere Africi sine utilitate. quia non nouerat in quos usus ualeret sed romani inquit curiosiores fuerunt quod huiusmodi arborum utilitatem nouere. Mauritania ferax est parte tamen excepta quae deserta est & fluminibus & lacubus abundat: arbores profecto (teste Strabone) & multas & magnas habet & omnia fert: atque ea mensas ex uno integroque ligno ac uarias romanis suppeditat. In occidentibus clarioribusque Libyae partibus (uridem refert) habitant: qui a Graecis maurisii uocantur Libycum genus & opulentum eos romani & indigenae mauros uocant & Iberiae sunt oppositi. Usus: utilitatem. Citri con-

Oceano fecere locum: sed maior in unam Orbis adit Asiam: nam cum communiter istae Effundant zephyrum: boreae latus illa sinistrum Contingens: dextrumque notum descendit in ortus Eurum sola tenens: Libyae quod fertile terra est Vergit in occasus: sed & haec non fontibus ullis Soluitur: arctos raris aquilonibus imbres Accipit. & nostris resicit sua rura serenis: In nullas uitatur opes: non aere neque auro Excoquitur: nullo glebarum crimine pura Et penitus terra est: tantum maurisia genti Robora diuitiae: quarum non nouerat usum. Sed citri contenta comis uiuebat & umbris. In nemo ignotum nostrae uenere secures Extremoque epulas mensasque petiuimus orbe At quaecumque uagam Syrtim complectitur ora Sub nimio proiecta die uicina perusti Aetheris: exurit messes: & puluere Bacchum Enecat: & nulla putris radice tenetur. Temperies uitalis abest: & nulla sub illa

tenta: satis habuerunt Africi: ut umbra citri quae arbor est preciosissima se a calore solis defenderent. Conis & umbris: unum sequitur ex reliquo: nam comae sunt frondes arborum & frondibus umbra redditur. In nemo ignotum. scilicet Africi quod arbores suae ualere: sed notum romanis & satyrice carpit luxuriam Romanorum. Nostra secures: romanae. Extremo quae epulas: ex arboribus nos romani tragemata & mensas etiam preciosas fecimus. Extremo orbe: id est a polo antarctico: Africi non nouerunt huiusmodi epulas citri: nec ex arboribus mensas preciosas fieri. At quaecumque uagam: haec quod dem foecunda est & habitabilis: at uero pars alia Africa: quae propinquior est feruenti zona nimio solis ardore habitari non potest: nec ibi quicquam nascitur quod ad usus hominum necessarium sit. Sub nimio die: sub nimio sole. Vicina perusti aetheris. uicina torrida zona. Puluere: id est calore sequens pro antecedenti. Nulla ra dice: quia radices altius porrigi non possunt. Temperies uitalis: id est quae uitam dat plantis & arboribus: nam triplex est uita scilicet uegetatiua: sensibilis: & rationalis. Nulla cura iouis: quasi dicitur nulla aeris temperies eam terram fertilem reddit: uel quasi destituta sit a deo: & cum alterius orbis curam habeat deus: hanc quasi deseruisse uideatur. Sub illa: id est in illa terra. nam sub pro in ponitur. Vir. namque sub ingenti lustrat dum singula templo.

Cura iouis terra est: natura deside torpet Orbis: & imotis annum non sentit arenis. Hoc tam segne solum raras tantum exerit herbas Quas nasamones dura legit: qui proxima potio Nudus rura tenet: quem mundi barbara damnis Syrtis alit: nam littoreis populator arenis Imminet: & nulla portus tangente carina Nouit opes: sic cum toto comercia mundo Naufragiis nasamones habet: hac ire catonem Dura iubet uirtus: illic secuta iuuentus Vetorum: nullasque timens tellure procellas Aequoreos est passa metus: nam littore sicco Quam pelago Syrtis. uolentius excipit austrum: Et terrae magis ille nocet: non montibus illum Aduersis frangit Libyae: scopulisque repulsum Dissipat: & liquidas se turbine soluit in auras. Nec ruit in siluas: annosaque robora torquens Lassatur: patet omne solum: liberque meatu Eoliam rabiem totis exercet arenis. Et non imbriferam contorto puluere nubem In flexum uiolentus agit: pars plurima terrae

riore utitur: tanto etiam ipsi duriores & patientiores reddunt. Proxima potio: oceano: nam eo usque haec regio producit: quoad gentibus proedere licet. Nudus: nimio calore solis uestibus non uiuit. Quem mundi barbara: quia occurrebant illud quomodo uiuere possunt: si ibi nihil nascitur uel parum: dicit illos uiuere naufragio: id est quod ibi Syrtis sunt & plarum quod uentis impulsae naues Syrtibus haerent: & ibi destituta cum oibus eaque mercibus a nasamonibus diripiunt: & hoc genere uita sustentant. Imminet: instat. Sic cum toto comercia: quia naufragia sunt eis pro mercibus: naufragae enim naues cum in Syrtibus deprehensa tenent copiam mercium nasamonibus faciunt. Toto comercia mundo. id est ex omni regione orbis terrarum: naues illuc iuita compellunt. Hac ire catonem: nunc quasi causam afferit: cur Libyae hanc partem deseripserit. ut ostenderet magnam Catonis uirtutem: quod certum prope periculum petebat: ut si qua ratione posset libertatem prope amissam recuperaret. Dura uirtus: posuit uirtutem pro fortitudine quae est malorum & periculorum omnium dura ac fortis patientia. Secura: sine cura: de iuuetute Catonis loquitur quae numero fuit hominum decem milium peragravitque Libyae terrestri itinere ambiendo transire constituit Cato. Secura: quia ibi nullos uentos futuros existimabat. Procellas: procella uis uentorum dicitur: quod omnia procella id est percutiat. Aequoreos est passa: quia non aliter uexata est itinere terrestri: quam nauigatione naues concuti solent. Nam littora sic: ibi enim non minus sauire & crassari solet uentus: quam solet in mari. Sicco. scilicet Syrtium. Ille: auster. Non montibus illis: reddit rationem quare uehementer sauiat in regione auster: neque enim inquit montes ibi sunt qui uim & impetum austrum impediunt. ob hanc causam in aliis regionibus non tantopere sauiunt uenti: quod uidelicet obiectos montes habent. Scopulisque repul-

Nasamones
Melamones

sum: nec ibi scopuli sunt: sicut in medio mari quibus uento resistitur. Ligdas: id est puras: quia ibi calor nimius est ita ut uentus ascendere non possit: ideo magis impetum suum exercet. In auras: quia non tendit altius. Turbine: impetu suo. In syluas: quia ibi nulla sunt arbores. Torquens: uolens. Lassatur: fatigatur: ut impetu suo desistat. Patet: apertum est omne solum regionis illius. Liberque meatu. i. auster iter liberum habet nullo obice impeditum. Aeoliam rabiem: id est furorē respexit ad fabulam quod Aeolus rex uentorum dicitur: & montibus eos coherceat. Et non imbriferam: sed hic uentus non cogit aerem in nubes: sed tantummodo itorquet puluerem: & in medio aere retinet: neque enim ipsa in aere sicut nubes resoluitur. In flexu: in circuitu: quia puluerē cōtorquet non nubem ex qua imbres cadant. Pars plurima. i. magna.

SVLPI. Pendet: suspensa est in aere. Verice nūquam resolutio: sūmitate nūq̄ dissipata in aere rem uersa more nubis. Regna: urbes & terrā quā possidet. Garamante: populo namonibus uicino. Rapta: quae rapuit ut carbonem fauillam. Quātūq̄ licet: confurg. q̄ alte eleuat fumustam & puluis. Violare diem: obtenebrare lucem. Aggreditur: uentus. Raptis: subraēctis a uento. Concuteret terras: Auster libyanū cōquassaret: si esset dura ipsumque austrum in cauernis includeret: sed quia ei cedit stabilis manet.

Compagne: densitate cōiūctione. Scopulosa: saxosa cū non sit. Clauderet cauernis: Terrae motus enim sit ex uento in cauernis terra incluso conanteque egredi & ut ait plinius Neque aliud est in terra tremor quā in nube tonitruū. Luctando: resistendo uento. Stat: non cōcutitur. Fugit: cedit austro. Virorū: militum. Actū: impulsū. Intētus: continuus & uehementis. Sic illa: Ancilia hoc est scutum sine angulo undique excisum in formam pelte thracicae a Ioue quem Numa elicerat fuisse in imperii pignus e caelo demissum sincera fide credebat antiquitas: Poeta uero uentorum ereptum ali cui romani fuisse prolatum asserit. Nume qui a Mamurio fabro iussit. xi. q̄ simillima fieri ne quis illud posset subripere: ea autem omnia a canētibus & saltantibus salis quod patritii erant & supra tunicam aeneū pectori tegmen habebant per urbem mense martio gestabant ut late in Iuuenalem factosque ex plutarcho & liuio diximus. Orbem: syrtis libycas. Procubuit: se prostrauit. Constrinxit: ne lacerarent uel auferrentur.

OMNIBO. Tollit: subleuatur. Pendet: quia non resoluit sicut nubes in aere. Regna uidet: nūc dicit uolētia ipsius austris: non modo puluerē sublimē tolli: uerū etiā tecta domorum rapti: quā etiā saxa uolitare per aera. Regna: quae ipsi nasa mōi loco regnare sūt. nā rusticus regna sua 12 el lū appellat. Virg. post aliquot mea regna uidēs mirabor aristas. Discussas. s. impetu uentorum. Non altius ignis: dicit ignem non altius trahere secū quā rapuerit quā uentus tollit: quoniam etiā fumū non sublimius ascendere. q̄ ea quae uentus rapuerit. Cōfurgere fumo: quia tantū aeris continet puluis sublatus uento: quātū fumus: quia magna emittitur flamma. Violare: obtenebrare diē. Tūc quoque ro. sol. semper ibi uini maximā exercet uentus: sed quo tempore per ea loca romani ibant multo etiā uehementius sauebat. Nullusque potest: ex omni exercituatonis nemo erat qui sta re posset. nā uentorum impulsu euertebat. Raptisque: arena ē quā pedibus calcabat a uento subrahebat. Raptis: subraēctis a uento. Cōcu. ter. or. tātus hic impetus ē uentus. quod si solū illud durius esset & non resolueret harena: uentus rimis ingressus in uiscera terra: dū erūpere quare terremotū faceret: sed hoc adiuuat: quia sicut facile primas ingreditur: ita facile per resoluibiles harenas exit. ideo terremotū nullū facit: & ita latenter terremotus cām inuit secū dū philosophos: nā alii dixerūt oceanū cām esse terremotus: cū uehementius terrā impellit & cōcutit: ut a cetro suo discedat. alii per uiscera terra ingredi uentū: deinde cū exire uoluerit: nec uia inuenit: qua possit erūpere: terrā cōcutit & terremotus efficit. A sede: a centro. Solida cōpage: firma iūctura: quod solū illius regionis durū esset & cōtinens. Scopu. scopulis plena si esset: sed non est. Cauet. exe. i. corrosis & cauis antris.

Sed quia mobilibus: sed quia facile resoluit. ideo uento cōmoueri non potest: hac cā est cur terra nūquam moueat. Nusquā luctādo: id est resistendo uentis: quia resoluibilis est. Ina: id est profundior tellus. Stat. i. stabilis permanet quia superficies resoluibilis ē impellente uento. Galeas & scuta: & tātus fuit turbo: ut saepe e manibus militū pila extorqueret: & scuta & galeas adimeret: & ea per aerē uolūtaria ferret. Spiritus: illius uenti. Contorsit: conuoluit extorquendo de manibus militū. Actū: impulsū. Intētus uehementis: sicut intētū calorē uehementem dicitur

Tollitur: & nūquā resolutio uertice pendet. Regna uidet pauper nasam non errantia uento Discussasque domos: uolūtātque a culmine rapta Detecto garamante casā. non altius ignis Rapta uehit: quātūque licet confurgere fumo Et uiolare diem: tantum tenet aerā puluis. Tum quoque romanū solito uolentius agmen Aggreditur: nullusque potest cōsistere miles. Inuitabilis raptis etiam quas calcant arenis. Concuteret terras orbemque a sede moueret: Si solida libyae compage & potest durō Clauderet excisus austrū scopulosa cauernis: Sed quia mobilibus facilis turbatur arenis Nusquā luctādo stabilis manet inaeque tellus Stat: quia sūma fugit: galeas & scuta uirorum Pilaque cōtorfit uolento spiritus actu. Intētusque tulit magni per inania caeli. Illud in extrema forsan loceque remota Prodigiū tellure fuit: delapsaque caelo Arma timēt gentes hominūque erepta lacertis A superis demissa putant. sic illa profecto Sacrificio cecidere numae: quae lecta iuuentus Patritia ceruice mouet: spoliauerat auster Aut boreas populos ancilia nostra ferentes. Sic orbem torquēte noto: romana iuētus Procubuit: metuensque rapti cōstrinxit amictus

mus. Illud in extrema: fortasse inquit eo tempore cū uentus saeuiret: & pila e manibus romanorum abstulit & galeas & in aliis regiones per aerem ferebat: cū in terras caderent: quasi de caelo lapsa esse existimant: & prodigii loco habuerunt. quod Romae tempore Numae contigit: cum de caelo scutum ancyle cecidit: augures dixerunt: ubi scutum illud seruares: ibi caput orbis fore: hinc est quod numa. xii. ancylia ad similitudinem illius fieri iussit: ne agnoscere possit illud diuinū & Mamurii faber inter ceteros gloriam obtinuit: quod similia illi ancylia fabricasset: & cū ei optio daret: ut sūmū quod uellet aris suae posceret: petiit ut ex patriciis. xii. salii per urbem cū tripudiis ancylia fereret: caneret ueterē Mamurii memoriā. Gētes: quae ignorat unde tela uenerit. Hominiū erepta: & cū uentus arma elaceret abstulit putat ipsi calicis esse demissa. Sacrificio numae. i. sacrificia populi romani instituit: sicut ē apud Liuiū: quae legibus urbem uoluit formare & religione instituire: pontifices ereauit: flamines diales & alios sacerdotes: pontificem docuit omnem cultū diuinū: ut ex eo ceteri discerent quae unicuique Deo sacra faciēda essent & quo tempore. Lecta: per electa. Mouet: conuoluit. Patritia ceruice: quia e patriciis eligebant iuuenes sacerdotes: quos salios appellabant saltando. Spoliauerat auster: sed nihil aliud fuit: nisi quod uentus ea depulerit regiones nostras: & Numa e caelo lapsa credidit. Nostra: id est quae postea nostra fuerunt. Sic orbem torquente noto milites romani cū tanto undique impetu uentorum affligerent: se humi prosternebant metuentes ne sublimius tollerentur. uestes ē accingebat & manibus terrā carpebat: ne a uentis sublata auferrent. Procubuit. s. humi. Torquēte orbē: uolūte mūdū. Cōstrinxit: scilicet corpori.

Inseruitque manus terrae: nec potest solo Sed nixu iacuit: uix sic immobilis austro Qui super ingētes cumulos inuoluit arenae Atque operit tellure uiros: uix tollere miles Membra ualet: multo cōgestu pulueris hēres: Alligat & stātes effusae magnus arenae Agger: & imoti terra surgente tenentur. Saxa tulit penitus discussis proruta muris Effuditque procul miranda sorte malorum. Qui nullas uidere domos uidere ruinas. Iamque iter omne latet: nec sunt discrimina terrae Vlla: nisi aethere medio uelut aequore flammā Sideribus nouere uias: nec sidera nota Ostēdit libyae finitor circulus orae: Multaque deuexo terrarum margine celat. Utque calor soluit quem torserat aera uentus Incensusque dies: manant sudoribus autus Arēt ora siti: cōspecta est parua maligna Vnda procul uena: quam uix e puluere miles Corripies: patulum galeae cōfudit in orbem Porrexitque duci: squalebant puluere fauces Cūctorum: minimūque tenēs dux ipse liquoris Inuidiosus erat. me ne iquit degener unum Miles in hac turba uacuum uirtute putasti Vsq̄ adeo mollis primisque caloribus impar Sum uisus: quanto poena tu dignior ista es Qui populo sitiente bibas: sic concitas ira Excussit galeam: suffecitque omnibus unda.

dissipet: semp polū arcticū habēt cuius sydera obseruātes sciūt qua parte maris nauigent. at uero hi tūc flantibus uentis: quia orizonte suo phibeant: arcturi siue palustri sydera uidere non poterāt: ut in quā parte inclinaret uideri non possent. Iter latet: obrūtū arenis. Nulla discrimina. i. discernere non potest ubi terrarū sint. Aethere: flamma. i. stella. sūt. n. stella: natura flammae: quo circa uaporibus alūtur. Qui ex agris sole tepesfacti excitāt. Syderibus no. uia obseruatiōe stellarum postea dignoscēbant terras: non tūc oēs stellas uidebant. nā erāt in orizonte meridiano: quae humilis est iō non poterāt aspiciere polū arcticū: septētrionem. n. maxime cōseruāt nauia: & eū spectā

Orizon

SVLPI. Nixu: conatū ne raperet. Viros: iacentes. Hærens: retentus & grauatus. Congestus: cumulo. Alligat: retinet implicat. Discussis: euerfis. Latet iter: uia non discernit: nā tota regio unius figurae & similitudinis erat: sed itine rabant stellas obseruando more nauarū. Flamma: stella. Finitor: circulus orizon quae terminat ea quae prospici aut non uideri possunt ut ait Iginus: deduciturque ab opifera quod est termino diuidit enim iserius hemispherū a supiori. Celat multa: ex his quae in nostro orizonte apparēt illic est enim terra deuexior. Nec sidera nota: quae a nobis non cernuntur ut Canopū. Vtque calor: post quā inquit aduentante calore puluerulentum frigus repressit est & solutū ut solēt nebulae adueniente sole. Soluit: sedauit. Torserat: agita uerat. Incensusque dies: post quā auctus est diei calor. Maligna: non secūda. Confudit: cōfundēdo imisit & turbauit. Inuidiosus erat: omnibus inuidia & odio erat. Virtute: patientia mollis: delicatus & sine robore. Impar: quae resistere nequeam. Poena: inuidia. Populo: reliquis omnibus. Suffecitque omnibus: nemo enim cupit cū nullus bibisset.

OMNIBO. Inseruitque manus terrae: terrā manibus cōprehendebat. Nec pondere solo: nec satis habuit pondere corporis se defendere ne a uentis auferret: nisi ēt manibus niteret. Inmobilis austro: uix nixu corporis stabilis poterat permanere. Qui super ingētes: cū piculū unū uital sent: ne tollerent a uentis: aliud non uitarūt: ne cum mulū harenae quasi aggerē supponeret corpori & quasi sepeliret. Hærens. s. humi. Mul. cō. aggere cumulo pulueris. Est stā. nō mō pecunias milites alligat: sed et stātes. Ag. s. cumulus arenae. Ter. sur. s. sup corpa eorū. Saxa tulit penitus: quod mirū si alia uentus auferret: cū ipsa saxa secū raperet per aerē uolūtaria. Qui nullas uidere: & romani cū ea trāsiret (iā. n. uentus abstulerat muros) ruina quae uidebāt: sed domos non uiderāt. Iāque iter oēs latet: dicit aliqd deterius cōtigisse militibus Catōis quae nauis. nam et si uentis

tes itelligunt qua parte maris nauigent. Finitor circulus ora. i. orizon meridionalis. orizon appellat circulus q diffinit regionem poli arctici & antarctici. nam opifio significat termino. nunc ergo dicit conditionem horu militu deterioru q nauarum: qa nauar: semp uidere possut stellas septentrionales qbus nauigatione suam dirigit: quocumq uoluerint: sed hi plene omnia sydera uidere non poterat: q ratio orizontis facit: in quo tunc erat cato cu exercitu. Tota sy. f. poli septentrionalis. Deuexo. m. i. rotundo. Celat: na qui in illo orizonte fut uide re non possut stellas huius orizontis: qa tumor terrae interceptit acies oculoru. Vtq. c. f. primo qd passi sunt te pestatam uetoru: deinde nimiti solis ardore: na ubi i meridiu sol ascendit uentus statim calore solis dissipatus e: sed interior: inq: ardor erat facientibus iter ut e toto corpore sudor manaret. Calor. f. meridiani solis. Que r. u. inuoluerat turbine suo & rotabat. Exarsit. i. factus est interior solis calor. Manat. f. ar. unu sequitur ex reli quo: na quia sudor fundebat ex corpore: ideo sequebat sitis. Conspicua est parua maligna: casus ita tulit: ut haud procul inde spectauerint unda: qua potius piscina erat & statim e militibus unus aquam inde hausit & eam porrexit catori: Cato toruis oculis illu acriter repredit. nungd inq: ex omnibus me unu dilexisti: q sitim pati non possim: & acceptam unda effudit i conspectu militu: & satifecit omnibus. nam milites ubi uiderut ducem sitim fortiter pati: nihil erat quod non ipsis tolerabile uideret. Procul: pra: oculis. Maligna uena: idest iniqua qa aqua nec erat qdem huiusmodi: ut potabilis uideri posset. Quia uix puluere: adeo aqua per exigua erat: ut uix ea haurire potuerit miles. Minimum liquoris: idest paru aqua: partem tenens manibus. Inuidiosus erat: idest magna in se contrahebat inuidiam. Primis caloribus: ut in principio caloris sitim pati non possim. Quam poena: hac poena potius dignus es: qui aliis sitientibus bibas. Cocitus ira: idest turbatus. Excus sit galea. i. effudit aqua ex galea. Suffecit. i. omniu sitim expleuit.

Ammon

Donariu

Berenix

Leptis

SVLPI. Templu: Iouis Ammonis q colitur i forma eius arietis q sitienti libero patri fontem pede effudit: cu illac exercitu duceret. & u. x. op aut arena interpretat. Donaria: loca ubi dona seruantur: Virgilius Ductos alta ad donaria cur rus. Beatis: diuitibus. Unus: solum & comu ne omnibus templu. Morum prioru: prisca simplicitatis & fidei: Tibullus Tunc melius tenuer fidem cu paupere cultu. Defendit: tunc ne i ficia tauro more romano. Esse locis superos: hoc est deos habere syrtu curam nam omnis terra qua est iter leptim & berenicyda arbores non producit. Berenicyda: Berenicyda urbs est in pentapolitana regione i syrtis extimo cornu quodam uocata hesperidu: ubi hesperidu horu memorant abest a lepti. ccc. lxxv. milibus passuum Leptis uero est i libyphoenicium regione qua est extrema fertilitatis: ut plinius scribit. Extulit nemus: erexit arbores.

OMNIBO. Venu erat ad templu: cu per arenam libya iter faceret cato: tunc ad fontem iouis ammonis uenit: ubi templu erat ipsius dei: facta pe hoc dictu qd i fabulis legit. cu ex idia uictor rediret liber pr: & ad arete libya uenisset cu oi exercitu siti laboras supplex dicit rogasse patre ioue: ut sibi exercituq: suo misereret: statim ibi appuit aries: q pe de terra percussit & statim tos nitidissima aq: exiuit: un ois exercitus bibit deide i honore pris liber of ibi templu co didit & i medio teplo simulacru iouis i forma arietis erexit: q existabat ioue sub ea specie auxiliu pstiisse: & q ad hoc simulacru iouis ueniebat: de rebus dubiis respoa accipiebant. nunc ergo dicit ubi a catoe & ipsius exercitu illuc uentum est: uniuersa gentis populi erant: q ad peteda oracula uenerat. Vnu: singulare. Inculti: qui ta inculta & rudu exigut. Illic: i illo templo. Corniger: i forma arietis: Similis nostro: non ibi factus est iuppiter. Qualis i capitolio nostro. Similis. f. cu maiestate & fulmine. Ammon: ab arena ubi positus est. na & u. x. op harenam significat siue ab animone pastore q illi primus templu constituisse scribit a paufania: uel ab amon quod lingua aegyptia significat ioue & corrupto sermone afri ammonu uocant: Herodotus. Non illic libyca: dicit ibi non esse templu constructu magnificetia adificioru: nec donaria plena auro & argento: sicut roma. nam ea ges paup erat: & edicta humilioribus: ioue igi adorant: non magnis donis: sed potius miti corde. Donaria: pprie fut loca ubi dona diis oblata reponuntur: sicut sacra ubi sacra coluntur. Quauis aethiopum po. non fut hic dona pcciosiora qbus ornari solent tepla iouis roma: quaq hoc templu sit unicu & singulare gentibus etiam orientis. Beatis: apud quos nascunt res pretiosae: gemmae: auru & argetu. Pauper adhuc: qui abudat his rebus: tu non exornat templu: sed scibus potius & piis sacris ioue placat. Per auu: p omne tepus atatis. Moruq: prioru: quia sicut ab initio constitutu fuit: ita etia posteri seruarut. Nume romano templum: quasi dicat non te plum illud exornatur auro. sicut capitolium ubi templum iouis erat in arce. Esse locis superos: q ibi numen inhabitet ex eo cognosci potest: q cum omnis circa ipsum regio nimio calore arefcant: ibi tantummodo herba uirides ac sylua conspicunt: quod sine numine fieri non possit. Esse superos: idest numen deorum inhabitare. Sola: unica sylua per omnem libyam. Nam quicquid puluere sicco: a pentapolitana regione usq: ad tripolitanam quicquid inter mediu est caret herbis & arboribus: sed ibi tantummodo ubi templum ammon

Ventu erat ad templu libycis quod gentibus unu Inculti garamates habet: stat corniger illic Iuppiter ut memorat: sed non aut fulmia uibras Aut similis nostro: sed tortis cornibus ammo Non illic libyca posuerunt ditia gentes Tempa: nec eo is splendet donaria gemmis Quauis aethiopum populis arabuq: beatis Gentibus aq: indis unus sit iuppiter ammon. Pauper adhuc deus est: nullis uiolata per auu Diuitiis delubra tenens: moruq: priorum Numen romano templu defendit ab auro. Esse locis superos testatur silua per omnem Sola uirens libyen: nam quicquid puluere sicco Separat ardentem tepida berenicyda lepti Ignorat frondes: solus nemus extulit ammon

nis est sylua uirens reperitur. Quicquid: idest omne spacium terrarum. Puluere: idest harena putri. Berenicyda lepti: berenicyda oppidum i libya est i ea parte qua appellatur penapolitana: a quocumq: ciuitatibus usq: ad leptim oppidu tripolitana: i. a principio libyae usq: ad extremitatem non uenit arbor: nec sylua: nisi in hoc loco te pli ammonis. Solus nemus: iuppiter dedit hac sylua: q locu illu delegit.

Siluarum fons causa loco: qui putria terra Alligat: & domitas unda connectit arenas. Hic quoq: nil obstat phoebo: quu cardie sumo Stat librata dies: truncum uix protegit arbor Tam breuis in mediu radiis copellitur umbra Deprensus est hunc esse locu: qua circulus alti Solstitii medium signoru percutit orbem. Non obliqua meant: nec tauro scorpis exit Rectior: aut aries donat sua tempora librae. Aut astrea iubet lentos descendere pisces. Pargeminis chiron: & idem quod carcinos ardes Humidus egoceros: nec plus leo tollitur urna. At tibi quocumq: es libyco gens igne dirempta In notum umbra cadit: qua nobis exit i arcton Et segnis cynosura subit: tu sicca profundo

comemorat. Ortus aut uel occasus alicuius signi nil aliud est q illa parte agnoctialis oriri: qua orit cum illo si gno ascendente supra orizonte: uel illam partem agnoctialis occidere: qua occidit cu altero signo tendente ad occasu sub orizonte. Signu autem recte oriri dicitur cum quo maior pars agnoctialis oritur. Obliqua uero cu quo minor: sic dicit & occidere. Aut donat sua tempora: par enim tempus i decurrendo consumit. Astrea: uirgo. Descendere: occidere. Pisces: q duo sunt australis & borealis. Chyron: sagittarius. Idem: par in ascendendo & descendendo. Carcinos: cancer: sic enim dicitur graece. Ardere autem fertur qa quando sol in eo est sunt maximi aestus. Aegoceros: Capricornus graece dicitur. capra enim capra est. & capra cornu. effigiatur enim caper uentre tenus reliquo corpore piscis. Urna: aquario q urnam tenet. At tibi: Apostrophe ad libycos q sunt ab agnoctiali circulo: ad cancrum usq: q ita habent umbras meridiem uersus: pro ut sol a perpendiculari ipsorum umbra ad Cancrum ascendit. Dirempta igne libyco: diuisa a nobis aestu & torrida zona. Umbra: solstitii nostri q est nobis septentrionalis. Et segnis cynosura subit: & urfa minor tibi uidetur occidere. Segnis: paru enim moueri uidetur.

OMNIBO. Fons causa loco: & tamen ammoni ioui est attribuendum: nam ipse sub forma arietis terra pede percitens fonte edidit. Et domitas un. declarat q dixit alligat: qa humor una cum puluere mixtus facit quasi gluten: quo radices deide nituntur terra. Hic quoq: nil obstat: adeo sol directe transit per zenith capitis eorum: ut nulla ibi prorsus uideatur umbra. zenith est uocabulum astrologoru: significat autem punctum i firmamento: q directe capiti nostro superpositus est: & cuiusq: regionis gentes suum zenith habent: dicit q ibi transit per zenith capitis eorum q directe superpositus erat capiti garamantum cu i meridiu est sol: nulla prorsus umbra apparet: adeo ut uix frondibus truncos suos arbores defendere possint. Hic quoq: hic quis natus sit fons: amen cum i meridiu fuerit sol: nulla umbra est: qua possit se a calore solis defendere. nec ipsa arbor. Phoebo: calori solis. Stat: idest firmata est. Cardine summo: idest i meridiu. Truncu uix protegit arbor: ex quo itelligi potest quomodo possent sub umbra caetera animalia releuare calorem. Deprehensa: de illis loqr quorum zenith directe capiti eorum superpositus est i aequinoctiali situ: qbus duo solstitia altissima fut: & toridem solstitia ima. solstitia alta sunt his cu sol per capitis eorum zenith transit. uidelicet cu sol est in principio arietis: & item i principio librae: tunc enim directe sol perpendiculariter per zenith capitis eorum transit: ideo autem alta solstitia dicuntur: q sol altius ascendere non possit. Circulus alti solstitii: est aequinoctialis q sub agnoctiali constitutus duo alta solstitia sunt medium autem orbem signoru appellat zodiacum: uidelicet qa agnoctialis circulus medium zodiacum diuidit. Percutit: diuidit. Deprehensum. f. ab astrologis.

Hunc locum: ubi positum est templu ammonis. Alti solstitii: uidelicet agnoctialis quare alti: qa uidelicet sub agnoctiali constitutus: duo alta solstitia sunt. uidelicet cum i principio librae & item principio arietis sol fuerit. Orbem signoru. i. zodiacum i quo. xii. signa posita sunt. Non obliqua meant: idest non obliqua oriuntur nec occidunt: ut itelligat hic locus sciendu est: q illam parte orizontis oriri cum illo signo oriente. i. ascendente supra orizonte alicuius signi nil aliud est: q illam parte orizontis oriri cum illo signo oriente. i. ascendente supra orizonte arcticum. rursus e diuerso occidit aliquod signum nihil aliud est: q eam parte orizontis occidere: qua occidit cum illo signo occidente. Signa. n. cum uidentur: oriri dicuntur: cum autem non uidentur: occidere dicuntur cu supra orizontem finita est acies oculorum & non uidentur: cum supra alium orizontem fuerint: tum ore ter

De ortu & occasu signoru Recte & oblique meantia signa

Ortus & occasus signorum

Carcinos aegoceros

dicit: me nō oracula certū sed mors certa facit. pauido fortiq; cadendū est. Steriles nec legit harena: nā ubi q; curam rerū humanarum habet: & sub nomie iouis uerū deū sentiebat Cato. Hoc puluere: id est i hac, ha rena allusit ad nomen iouis ammonis. Est q; dei sedes: praterea non hic solum est deus: sed ubiq; est poten tia qd enim sedes est dei: nisi pontus terra: aer: uirtus. Nisi uirtus: in his oibus rebus deus est Aratus Poeta πρῶτον τὸν νομῶν scripsit. πρῶτον τὸν Διὸς ἐπιλεοί. pleni sunt iouis omnes: qdem uitiis mcesti plenum est mare lacus plenti: & omnes ubiq; uimur deo secūdū hūc sensum Arati loquitur hoc loco Lucanus dicēs dei sedem esse pontū: aerē: terram: coelū & uirtutem. Superos qd quarimus: cū dii sint i nobis ipsis. Quodcū q; moueris: nam deus ipse est spiritus sine quo nihil mouet aut regitur. Et qd nos mouet: anima: q; data ē nō bis a deo: sed i hoc nō nihil errauit: quasi uellet animā esse deum: secundum Pythagoram q; dicebat animā eē partem diuini spiritus: secūdū quem locutus est Virgilius. Igneus est illis uigor & cœlestis origo. ita distīne bant illi deum esse πρῶτον τὸν θεῶν. i. ignem sensibilem: hūc uigorē sacratū igni dicebant esse originē ani mā: sed sequere hoc i loco. si anima est pars diuini spiritus. ergo anima naturaliter est deus: quod falsum. nam pars sequit suum totum. Dubit. s. q; ceteri sūt rerum futurarum: illi res pōsa petant ego autem scio qd futurum est res enim cum uirtutibus prospere cedunt: etiam si aduersa contingerent: tamen conscientia recte factorum loco beatitudinis: & instar sibi felicitatis est. Virgilius illud idem ostendit paucis uerbis. Quae uobis q; digna uiri p laudibus istis: pramia posse ear solui pulcherrima primum dii moresq; dabūt uestri: sed mors quae certa est facit me certū. s. semel nascentibus moriendū esse.

SVLPI. Dixisse: dicendo aperuisse. Seruata fide: salua credulitate populorum de Ammone quem noluit explorare ne fidei in eum derogaret. Non exploratū: intentatū an uerus an falsus esset. Pedes: ambulans non uectus. nam ut ait plutarchus septem continenter diebus iter se cit ipse semper absq; equo & uehiculo agmen p cedēs. Ora anhelī militis: hoc est militem an heli oris. Mōstrat: exēplo suo supinus: supbus non uehit ceruicibus hominū non curru. Stat dū lixa bibat: expectat donec biberit etiā q; miles non est Lixa enim hi sūt q; aquā ad tētoria ue hāt. Nā lixā aquā ueteres dixerūt unde fit elixare aqua coqre ut ait Nonius. Festus uero iqr eū eē q; gītus grā exercitū seq;: dictū q; a licēdo qd cū sic extra ordinē militia liceat ei q; qd libet. Si ueris: Catonē omniū hominū prastātissimum fuisse argumentat: q; q; alii plus fortunae habuerint. sed ipse in uirtute excelluit omnibus est q; co lēdus p numie. Veris bonis: uirtute ipsa a qua pificiēt laus. Et si successu: & si cōsiderat pura uirtus sine fauore: atq; fortuna laus quae Catoni tribuit ex uirtute fuit in maioribus ex fortuna. Marte secūdo: uictoria & cede hostiū. Nomie: famā & gloriam quantā Cato. Hūc ego: ma lim ego inq; hac Catōis laudē q; tres Pompeii triū phos & unā Marii de Iugurtha rege numidaz q; in triūpho ductus & e capitolina rupe p̄cipitatus est.

OMNIBO. Satis est dixisse. s. moriendū esse forti & pauido. Sic ille profatus: hac ubi dixit: cato ex tem plo discessit & fidei ammonis oraculo derogare nihil uoluit. Non exploratū: a se quia noluit ipse periculum facere: uerū oraculū esse: nec ne. Ipse manu sua: nūc ostendit ipsū opimū: nō imperatoris solum: sed mili tis officio usum: nā sua ipse arma gestabat non ministro: nō equo: nō uehiculo usus. Pedes: nō equo ueheba tur. Militis anhelī. i. anxii: ut uix spiritum trahere posset. Monstrat tollerare labores: dum ipse primus inse rit se laboribus. Non iubet: fatius est elaborando exemplū proponere aliis quid facere debeant: quā impe rare. Supinus: sublimis. Nulla ceruice: q; nō patitur ut se humeris gestent milites. nā principes romani ad hanc luxuriam uenerāt: ut lecticarios haberent q; lectica eos quocūq; uehebāt: ut i epistola seruii Sulpitii. coa ctus sū illū in urbem meis lecticariis deferre. lecticarii aut erant: q; lectica uehebāt romanos principes quarū alia dicebant hexaphori: quae a sex: alia octaphori: quae ab octo seruis gestabant. Carpentō: q; sedens: carpē tū genus est uehiculū. Parcissimus. cōtinētissimus. Vltimus haustor aquae: & cū casu aliquo offerret fontes q; rarissimi sūt in ea regione: semp ultimus erat q; biberet. Indiga: indigēs. Stat: expectat quoad ēt gregarii milites bibāt: imo uero lixa: lixa dicit minister q; aquā coquo suppediat. nā antiquus lixa aqua dicebat. unde elixare est aqua madefacere. Si ueris magna: nūc p comparationē Lucanus laudat catonē. ostēdit. n. Cato nis uerā uirtutē fuisse: cetera q; in aliis principibus romanis laudant: fortuna: magis attribuēda esse: q; uirtuti.

Fortuna fuit: q; i Catone. Successu: felicitate remota: secundū stoicos q; solū bonū in uirtute cōstituit nā hic stoicus erat ergo dicebat uirtutē ipsā satis eē ad bene beateq; utuēdū: etiā si oia aduersa cōtingerent: hic pprie ad uirtutē accedebat: nisi q; in uirtute felicitatem esse uolebat: nā uirtus nō est felicitas: sed p eā ad se licitatem peruenitur. In ullo maiorum: aliquo antiquorū q; quid laudatū i Scipione fortuna fuit: nā laudat

Hoc satis est dixisse: iouem: sic ille profatus
Seruataq; fide templi discedit ab aris
Non exploratū populis ammona relinquens
Ipse manu sua pila gerens: praecedit anhelī
Militis ora pedes: monstrat tollerare labores
Non iubet & nulla uehitur ceruice supinus
Carpento ue sedens: somni parcissimus ipse ē
Vltimus haustor aquae: cum tadē fonte repto
Indiga cogatur laticis potare iuuentus.
Stat dū lixa bibat: si ueris magna paratur
Fama bonis & si successu nuda remoto
Inspicitur uirtus: quicquid laudamus in illo
Maiorū fortuna fuit: quis marte secundo
Quis tantū meruit populorū sanguine nomē
Hūc ego per syrtes libyescq; extrema triūphū
Ducere maluerim: q; ter capitolia curru
Scandere pompeii: q; frangere colla iugurthe.

Lixa
Elixare

Speciosas uictorias: triumphos atq; trophaea de hostibus reportauerit: sed hac uictoria consistit in fortuna maiore parte sui. Et Cicero cum de his rebus disputaret. quae in uno imperatore deligendo quaerenda sunt: fortunam inter caetera posuit: magnā. n. sibi partē in rebus bellicis fortuna uendicat. Quis in parte secundo: si conferre uolueris uirtutē catonis cum uirtute aliorū principū: qui res magnas bello gesserunt iuuenes Cato nis maiorē laudem fuisse. nullam. n. partē sibi fortuna uendicauit. Tantū: quantū meruit Cato. Marte secū do: rebus bello feliciter gestis. Populorū sanguine: caesis fugatisq; hostibus. Hunc ego p syrtes: dubitari nō potest qn hos uersus ex animo scripsit Lucanus q; uirtute Catonis afficiebat. Malueri: p maluisse. Ly byaeq; extrema: p sidentē Libyam. Quā ter capitolia curru scandere. i. q; ter uictoriam huiusmodi consecu tū fuisse quale Pompeius: q; ter triūphauit & q; consecutū fuisse uictoriam. C. marii q; de uicto iugurtha trium phauit: & ipsū ante curru captiū duxit. Fran. colla. i. ceruices & superbiam iugurtha q; cum in carcerē & uin cula coniectus esset: post aliquot dies senatus consulto de saxo tarpeio praecipitatus est.

Ecce parens uerus patriae dignissimus aris
Roma tuis: per quem nūquam iurare pudebit
Et quem si steteris unquam ceruice soluta
Hūc olim factura deum: iam spissior ignis
Et plaga quā nullam superi mortalibus ultra
A medio fecere die calcatur: & unda
Rarior: inuētus mediis fons unus arenis
Largus aquae: sed quem serpētū turba tenebat:
Vix capiente loco: stabāt in margine sicco
Aspides: in mediis sitiebat dipsades undis
Ductor ut aspexit perituros fonte relicto
Alloquitur. uana specie conterrita lethi
Ne dubita miles tutos haurire liquores
Noxia serpentū est admisto sanguine pestis
Morsu uirus habent & fatū dēte minantur
Pocula morte carent. dixit: dubiumq; uenenū
Haufit & in tota libyes fons unus arena
Ille fuit: de quo primus sibi posceret undam
Cur libycus tantis exūdet pestibus aer
Fertilis in mortes: aut quid secreta nocenti
Miscuerit natura solo: non cura laborq;
Noster scire ualet: nisi qd uulgata per orbem
Fabula pro uera decepit saecula causa:

SVLPI. Aris tuis: templis q; erigas ei. Nū quam pudebit: ut pudet p Casarem q; scelestus fuit ille uero iustus atq; diuinus. Ceruice solu ta: libera tyrannide. Factura deū: in deos rela tura. Quem hunc: quē illū relatiū demōstra tiuo conuixit ut aperius indicaret. Iam spissior ignis calcat: per uehementioris astus loca iam eū ultra quā nulla hominibus habitabilia esse dicit. Et unda rarior: id est quae rariores habet aquas: unda ablatius est. Aspides: serpentes αἰσπιόσκούτῶν significat eoq; dicta quod dicta ad caput legendū reliquo corpore pro scuto uis. & αἰσπιόσκούτῶν defendo significat. Dipsades: Dipsas sui interficit dicta a Διψάω quod est sitis uel a Διψάω sitio. Fonte relicto: idem si non bi berent. Vana specie: uana apparenū & opiā nione. Noxia serpentū: Serpentes inquit mor su necant: nō insicūt aquas tactu aut gustu. Pe stis: uenenū. Admisto sanguine: quā sanguini nostro uirus miscet. Dubium: nondum enim conperitū habebat an nō noceret. Uenenū: aquā hoc loco. Cur libycus: Cur abundet ser pentibus libyae nosse iquit non possumus: nisi si ctā fabulā fidem adhibuerimus ex stillis capis tis m edusa quod perseus uolans super libyem tulit exortas esse. Naso in metam. quarto. Cū q; super libycas uictor penderet arenas Gora gonei capitis guctae cecidere cruentae Quas hu mus exceptas uarias animauit in angues. Vn da: frequens illa est ifecta q; terra colubris. Ex unda: abundet. Nocenti: feraci serpentū. No ster: metus Nam ut horatius ait Nec scire fas est omnia. Pro uera causa: pro uera ratio ne.

Aspis

Dipsas

OMNIBO. Ecce parens uerus: apostro phat ad Romam dicens: si quis unquam fuit q; iuste in deorū numerum constitueret: hic certe fuit: hic uerus est parens quem pro deo colas o romane. Aris: id est dignissimus tuis deis. Per quem nunq; iurare pude bit: iurare per aliquem est ipsum quasi deum colere & uenerari: ut horatius iuranda q; tuū per numen poni mus aras. Ceruice solu. id est si unquam libera fueris. Iam spissior ignis: nunc redit ad propositum post quam laudauit uirtutem catonis dicit iam eos ad eam partem libyae peruenisse ultra quam progredi non lice bat: iam. n. sub ardenti zona esse incipiebāt. Et plaga quam: circulus sparae medius a quinoctialis est: & i ex tremo duo circuli sunt a septentrione arcticus: a meridie antarcticus: hi circuli sunt frigidissimi q; appellantur zona: frigidissima inter a quinoctialem arcticū & antarcticum duo sunt circuli. uidelicet zona: habitabiles ho minibus hyemalis & australis: in qua hyemali nos sumus: in australi sunt afri. dicit ergo q; ad ultimam hanc zonam peruenerant: ut ulterius progredi nō possent: & ea erat feruentissima regio australis siue aethiua. Vlt tra: id est supra. Mortalibus a. q; postea est feruentissima ultra quam transiri non potest. Medio die: a me ridie. Vnda rarior: unū sequitur ex reliquo: ubi intensior est calor: ibi rarior est unda. Largus: abundans. Stabant in margine sicca: q; seuentes ueneno serpentes humida loca quarūt. Aspides: genus serpentum lethiferum. Dipsades: sunt serpētes sic appellata: ab eo quod faciāt. nā quē morsu ueneno afflauerint: statim tanta sui laborat: ut latari non possit Διψάω enim significat sitio. Ductor ut asp. ad fontem uenerat Cato cum suis: & quamquam siti arderent omnes tamen metu ueneni aquam haurire non audebant: qd ubi uidit cato: adhortatus est eos ad hauriendam aquam: q; diceret serpētes aquam insicere nō posse. Perituros: si nō biberent. Vana spe. q; puarent serpentes aquā insicere. Tutos: sine metu ueneni. Noxia: tūc inq; nocēt

serpentes cū uenenum infuderint: & sanguine corruperit. Dentes non autē habitantes i undis. Pocula morte carent: non enim ueneno infici potest aqua: tamen in ea uersent serpentes. Dixit dubium q. Et ut maiorem fiduciam faceret militibus. ipse aquam primus bibit: alibi semp extremus. Cur libycus tātū dicit humana cura humanusq; labor scire nō potest cur ita frequenter libyen serpentes: & eam nocentē faciāt: sed ego in q; sequor antiquam poetarū famam: q; dicunt serpētes de capite sanguinis medusae tunc emanasse cū per eam regionem Perseus uolans medusae caput gestaret. Quid ob quam rē. Libycus: & quasi rationē quandam tetigit cū diceret libycus aer: q; ibi ardores sunt intensiores serpentes gignunt fauiores. In mortes: impetite ros serpentes. Secreta: arcana. nā ueri causas scire nemo potest. Nisi q; uulgata: preter q; fabula uulgata est quam pro uera deceptum uulgus accepit.

SVLPI. Finibus extremis libyes: Ad mare adanticū contra promontoriū qd uocatur hesperion ceras. Sunt insulae Gorgades gorgonū quōdam domus bidui navigatione distantes a cōtinente Gorgones autē tres Stenio Euriale & Medusa phorci & Cetus filia: tanta deformitate mōstra: nam solū unum oculū quem mutuo sibi traiebant cōm habebant & hydros p crinibus gerebāt: se q; aspicientes i saxa uertebant. Sed per seus auxilio palladis & mercurii clypeo speculati & talaribus usus medusae caput amputauit.

Oceanū: oceani fluctus. Phorcinos: phorci filia: Phorcus uero neptuni phoosae q; filius fuit. Squalabant: inculta & saxa aspera erant.

Vultu dñā: medusae quae omnia uisa uertebat in saxa. **Conspicis:** quae aspexerat. **Hoc primū:** Serpentes quos primū natura produxit in medusae capite apparuerūt nam minerua eius crines in angues conuertit q; in suo templo fuerat constuprata a neptuno ex quo pegafū peperit. **Pestes:** serpentes. **Efaucibus:** e maxillis e gbus pendebant. **Vibratis:** celeriter agitatis.

Gaudētes: ipsis serpētibus. **Depexo crine:** peccine rarissimo explicitis & expsis serpētibus. **Infelix:** uel q; aliis pñitiosa uel q; monstrū ē. **Impune:** sine sensu doloris q; statim rigebant in saxa q; animam uelut sepulchro icludebant.

Quis: nemo nam cū primū aspicerent non moriebant sed uertebant i saxa preclusis aīs. **Se:** ipsam. **Mori:** dolorem mortis pati. **Dubitantia:** metu mortis. **Præuenit:** præoccupauit

OMNIBO. Finibus extremis liby. Phorcus tres filias ex cetho genuit. uidelicet Medusam Sthenionem: & Euriale quae gorgades insulas habitabant: & haec tres sorores pulcherrimae unū oculū habuisse dicunt: quo mutuo utebantur. tanta uero pulchritudine fuisse dicunt ut neptunus uisā in litore medusam aniauerit: & statim persequens usq; in templū palladis ardens eam subegerit: irata pallas medusae crines cōmutauit in serpētes: iniecitq; tantū terroris in uuluum ut omnes aspicientes ob stupore uerterent in saxa. Hāc postea pseus iterumit quē ad cadē medusae profecturū pallas & consilio iuuat & ope. nam harpen dedit ei gladiū curuū quo caput & colla medusae secaret: dedit & clypeum crystallinū per quē uidere posset medusam quā dormientē aggressus fortissimo ictu detruncauit: q; hanc fabulā interpretari uoluerūt. dicūt tres sorores pstantissima forma fuisse: unū autē oculū habuisse idest speculū quo se ornatores redderēt adeo ut q; eas aspiceret: quasi autonitus nimia pulchritudine corripere: & deperire earū amore sublato speculo non habuerūt occasionē postea se ornādū ut tanto pe deciperent iuuenes. absciso igi capite medusae cū talaribus. i. alatis calceis per aera ferē Perseus q; cunq; p libyem uolaret guttae de capite medusae manabant. ex qbus natū sūt serpentes. **Finibus extremis.** i. extrema libyae uersus meridiē. **Accipit oceanū:** q; haud procul ab oceano sol uergit. **Phorcynidos:** medusae phorcynis filia: phoreys & phorcyn declinat. **Squalabant:** erant sterilia & inculta. **Coma nemorū:** frondi bus arborū. **Non mollia:** q; subigi non poterant pra duricia: omnia eni loca i saxa conuersa erant aspectu medusae. **Vultu dominā:** idest oculis medusae. **Hoc primū natura:** & caput huius uirginis primū crines habuit serpentinos & eius sanguine deinde alia serpentes natae sūt. **Sauas pestes.** i. serpentes. **E faucibus.** i. ex maxillis pendedāt serpentes. **Vibratis linguis:** q; tanta celeritate linguam mouēt serpētes: ut cū una sit tres esse uideant. **Vibratis:** celeriter motis. **Femineae:** quae nutriūt comas & eas per colla demittunt. **Ipsa colla:** pro ipsius Medusae colla. **Flagellabant:** colla ipsius percutiebant. **Surgunt aduersa:** pro cinctis serpentes habebat. **Subrecta:** sursum erecta. **Vipereumq; flu.** necesse erat ut haberet peccines latissimis dēibus q; peccēbat serpentinos crines: & cū depecceret de serpentibus fluebat uenenu. **Hoc hēt infelix impu.** dicit habuisse hoc unū medusam: q; licebat omnibus eā ipune spectare quō ipune: si statim in saxū uertebant: sed dicit iō oibus ipune licuisse spectare: q; dū spectarent: nihil metuebāt qd. n. metuerēt q; priusq; mala sua cognoscerēt in saxa uertebant. **Quis timuit.** q. d. nemo. **Quē:** reddit rationē qre nemo metuebat: nā anteq; metuebant uertebant in saxū: & duricie saxi anima ipsa cōpressa tenebat. **Quē. f. eorū q; eam inuētis oculis in**

Gorgades insulae Gorgones

Phorcus

spexit. Est passā mori. q. d. neminem Rapult. d. fata: quia anteq; timerent: insensibiles efficiebantur. **Fatid est** mortes eorum q; eam inspicerent. **Præuenit:** qui morte præoccupabantur antequam medusam metuerent. **Anima retenta:** scilicet duricie saxi.

Mēbra: nec emissae riguere sub ossib; umbræ **Eumenidum** crines solos mouere furores. **Cerberus** orpheo leniuit sibyla cantu. **Amphytrionides** uidit quū uinceret hydram **Hoc mōstrū** timuit genitor: numenq; secūdū **Phorcus** aquis: cetoq; parēs: ipseq; sorores **Gorgonis:** hoc potuit cælo pelagoq; minari **Torporē** insolitum mūdoq; abducere terrā. **E cælo** uolucres subito cū pondere lapsæ **In scopulis** hæserē se: & uicina colentes **Aethyopum** totæ riguerūt marmore gentes **Nullum** animal uisus paties: ipsiq; retrorsum **Effusi** faciem uitabant gorgonis angues. **Illa** sub hesperis stantem titana columnis **In cautes** atlanta dedit: cæloq; timente **Olim phlegreo** stantes serpente gigantes **Erexit** montes bellumq; immari deorum **Pallados** e medio confecit pectore gorgonæ **Quo postq;** partu danaes & diuite nymbo **Ortum** parrhasiæ uexerunt perseæ pennæ

naes Iouisq; filius recidit caput medusae. **Diuite nymbo:** Ioue q; se in nymbū aureū uertebat: ut cū danae acrt sui filia rē habere posset. **Ouidius** libro. iiii. persā quē pluuio danae concepat auro. hāc fabulā & Ouidius & horatius in odis explicant. **Pennæ parrhasiæ:** talaria mercurii arcadici citharæ palestræq; reperiunt.

OMNIBO. **Nec amissa:** antequā emitterent e corpore. **Eumenidū:** p cōparationē ostendit mōstrū hoc medusae: furis fuisse terius ac atrocius: nam euminides nihil aliud faciūt. nisi q; furorē imitant. **At medusa** nō furorē imittebat sed sensus oēs auferebat. **Solos fur.** ut Athamanti: ut Herculi. **Cerberus** or. sauius ē est hoc monstrū cerbero: q; orpheus cum ad uxore suam Euridicē recuperandā descēderet ad inferos. cantu sua uisum: o citharā angues qbus colla cerberi circūdata sūt: leniuit: ut ad cantū eius tātisper mansuescerēt: sed hæc nullo cautu mā suecebat. **Amphytrionides** uidit: hydra ē mitior fuit anguib; medusae. nā hercules uidit eam: nec in saxū conuersus ē. **Timuit genitor:** uidet sibi cōtra dicere: nā superius dixit ipune licet omnibus spectare medusam: nūc uero dicit genitorē eius timuisse: sed facile qstio hæc soluit. potuit qdem genitor antequam uideret timere. f. ne ad conspectū eius ueniret sed uidēdo: timuit nemo. **Numē secūdū.** i. a Neptuno: q; phorcus Deus ē marinus. **Parēs.** i. genitrix catho. **Ipsaeq; sorores:** nam ex cetho & phorco natae sūt gorgones. **Gorgones.** f. metuerunt **Yop Yoo** significat terribilē eo q; toruōs oculos & aspectū habeāt. **Hoc po.** pel. medusa oculis potuit: si mō uoluisset: q; qd sub cælo continēt in saxū conuerrere. **Hoc. f. mōstrū** medusae. **Pelago cæloq;** si inspexisset cælū & mare in saxū conuertisset. **Addu. ter. f. saxificando.** **In sco. hæ. seræ** ē currentes medio cursu scopulis hæserūt ubi uisae fuerant a gorgone. **Vicina co. gētes** oēs q; uisae fuerāt ab ea circa athiopjā habitātes i signa marmorea uertebātur. **Rigu. ma. i. duruerūt** i marmora. **Ipsiq; re. & ipsi** angues q; de capite eius pēdebant: in aliā prem se auertētes uitabant faciē eius. **Illa** sub hæ. hæc fuit q; athlaniē gigantē in monte sui nois conuertit q; altitudine sua dicit sustinere cælū. **Hespe co. i. gadibus** hoc est iuxta calpen nā calpes montes fuerūt antea continuo iugo iuncti quos hercules direxit & aditū oceano dedit: q; deinde Aphricani ab Europa separauit. **Cæloq; ti. non timuit** ipsa gigantes q; aliquando metū intulerunt cælo & ioui: nam ipsos conuertit in mōtes. **Phlegreos:** q; in phlegra ualle facta est gigantū machina. **Stantes** serpentes: q; serpentinis pedibus stabant: sic. a. fabulæ signū: nec carct ratione: nā historia hoc habet q; diluuiū aduēte tempore deucalionis pars quae presertim Boetiam uersus uergit submersa est. ascenderūt in montes parnasū & citheronem sedato diluuiō: cū bellum inferrerēt gentes q; superant aliis regionibus: hi q; in monte cōstiterāt ex aduerso monte cū ascenderent muniti pedes ferro uidebantur serpentinos pedes hēre: & ita fabulæ datus est locus quod ser pentinis pedibus uiderent reperere ex aduerso montis. **Stantes:** serpentinis pedibus nixi.

Erexit: idest conuertit in montes. **Bellumq; im.** nā medusae caput in umbone clypei pallas gestabat: & cū p Ioue caterisq; diis contra gigantes pugnaret clypeū obuertebat gigantibus: in quo simul atq; gorgonis caput

Ceio

LIBER

uidissent: statim conuertebant in mōtes. Immane: impiū sacrilegū. Bellū deorū: qđ cōtra deos gerebāt gigātes. Cōfecit: p̄fecit ad exitū deduxit. Et medio pectore: grogō quā ex umbone Aegidis eminebat. Quo postquam partu: nūc redit ad fabulam: quō per seus auxilio palladis & Mercurii hāc gorgonē obrūcauerit. Quo. i. ad illam partē aphricā ubi gorgon & sorores habitabant. Ortū diuite nymbo. i. natū auro qđ i formam & speciem imbris ceciderit in gremiū Danaes: Acrisius pater Danaes cū accepisset: qđ uulgatū erat loquem insidias facere puellis: filiā suā turri ferrea inclusit: ne posset corrūpi: sed qua potest aurū accēdere. nihil tēctū est: sic etiam dicere solebat pelopides. nullū locū tā munitū eē quo nō iunietū oneratū accedere posset. i. iumentū auro & pecunia onustū: ira & turris: quīs ferrea eēt: tū aurū accēdere potuit: cū fabula significet. Iouē i specie imbris aurei cecidisse in gremium danaes: significat qđ seruos eius auro corruerat: & eo imbre grauidā facta est: ex q̄ natus est p̄seus. Pa. i. arcadiā: nā parrhasia ps ē arcadiā i q̄ natus ē Mercurius. Par. pen. i. Mercurii p̄nā: nā talaria cōcessit Mercurius p̄seo sūt autē alati calcei: qbus ip̄positis Mercurius celeriter uolat.

SVLPI. Liquidā: oleo unctā. Et subitus p̄ceps: & per seus subito uolucer. Præpetes dicunt anes quā prospero augurio locū idoneum & q̄ patulis alis & altius uolat captant. Harpen cyllenida: incuruū mercurii gladium. Monstri: argi q̄ centum oculos habebat quicq̄ Ion uaccam seruabat ut est in primo meth. Iuuenca: Ius q̄ fuerat in uaccam a ioue conuersa ne cum ea deprehenderet a Iunone. Innuba: uirgo nō nupta. Auxiliū: nam ei concessit scutum specularē aneum & modū pugnandi docuit: ea lege ut illius ad ipsam caput p̄ferret. Fratri: Perseo Iouis filio & cuius capite ipsa armata profiliit. Libyssa: libyca. Sulcātem: uolatu diuidentem.

Auerfo: retrouersus ipse ne os eius conspiceret: & ipsa medusa in clypeo speculari se cernebat & statim lethali somno corripere. Tractus getens: producturus somnū. Obruit: op̄pressit extinxit. Protentis crinibus: eminentibus serpētibus q̄ p̄ crinibus erāt. Oculiq̄ tenebras. i. sedē oculi iam tenebrosam: nā oculū dū alteri traderet: per seus supposita manu furrim subtraxerat dormientemq̄ ipsam & serpentes ferro inuasit ut scribit Ouidius. Dirigit: ut recte feriat. Quos: q̄ horrendos. Ferri lunati: harpes recuruā. Oculos: serpentiū. Potest sustineri. Gelassent: saxū uertissent. Ora: medusa. Aliger: p̄seus. Gorgone: capite medusa.

OMNIBO. Auctoris cithara: id est Mercurii quē dicunt fuisse inuentorem citharā & palāstrā: citharam qđem inuenit sed eam dono dedit Phebo: nam cū p̄ littora maris erraret Mercurius: dicitur testudinē aridam iuenisse: & illius neruos baculo tetigit: qbus tactis sonū dedit inrellexit ad testudinis similitudinē citharam posse fieri: unde testudo etiam dicitur cithara. Ligda palestrā: oleo unctā: nā oleo uncti iuuenes palestra ludebant. Præceps: subitus. i. factus uolucris: nam spētes aues dicunt quā uolatu auspiciū dare solebant: sicut oscines q̄ garritu & uoce futura significāt. Harpe: cyllenida. i. Mercurii q̄ colit in cyllene monte arcadiā: harpe ē gladius icuruus ἄρπη significat falcē. Harpen: anadiplosis est. Alterius monstri: argi q̄ centū oculos habebat: iā antea argū occiderat Mercurius iussu Iouis sicut in fabulis habet. Fusio. eu. argo occiso. Iuuenca: iouis. Fratri. i. perseo. nam p̄seus & pallas filii sūt Iouis. Innuba: quā p̄petuam uirginitatem seruauit. Pacta: ut occisa gorgone caput eius sibi dono daret. Terra: libyssa: a libia sit libicus libyssa & libyssa Catullus: Nū te leena mōtibus libyssa. In fine: iuxta athlantem ibi enī habitabat gorgon. Auerfo: infesto uolatu. Et clypeum: ecce auxiliū. Quam so. & palāstrā in soporem resoluit medusam: ut eam cōmodius obrūcare posset p̄seus. Tractus: iuducturus. Morte qui: nam futurum erat: ut dormiens occideretur a p̄seo. Proten. eminentes. Pars ia. id est dormit. Oculiq̄ tenebras. i. id est facit in oculū clausum & alludit ad fabulam: unū enim tantū modo oculum gorgones habuisse dicuntur. Cyle. har. mercurialem. Dirigit: scilicet in corpus gorgonis. Quos habu. uul. admirantis ē non iterogantis qđi dicat q̄ terribiles: q̄ toruos habuit uultus. Hamati ferri: est descriptio harpes. Ora. f. gorgonis. Effundere oculos: qđ oculi eius mutati in morte terrorē inferebant. Nec pallas: adeo mōstrū illud terribile: sicut ut nec pallas qđem spectare potuerit. Vultusq̄ gelassent: & haud multū absuit qđ & ipse Perseus cōuertere in saxū: nisi pallas statim uultus crinibus serpētinis texisset: ne uidere posset p̄seus. Celassent: riguissent tanquam gelu. Aliger in cælū: sic Medusam obrūcauerat Perseus & auxilio talatis sublimis uolare cō-

Arcados auctoris cytharā: liquidāq̄ palestrā
Et subitus præceps cyllenida sustulit harpen
Harpen alterius mōstri iam cede rubentem.
A ioue dilectā fusio custode iuuenca
Auxilium uolucris pallas tulit innuba fratri
Pacta caput monstri: terrāq̄ in fine libyssa
Persea phœbeos cōuertit iussit ad ortus
Gorgonos auerso sulcātem regna uolatu
Et clypeum lenā fuluo dedit are nitētem.
In quo saxificam iussit spectare medusam
Quam sopor æternam tracturus morte q̄tē
Obruit haud totā: uigilat pars magna comagē
Defenditq̄ caput protētis crinibus hydri.
Pars iacet in medios uultus oculiq̄ tenebras.
Ipsa regit pallas trepidū dextraq̄ tremēte
Perseos auersi cyllenida dirigit harpen.
Lata colubriferi rumpens cōfinia colli
Quos habuit uultus lunati uulnere ferri
Cæsa caput gorgon: quāto spirasse ueneno
Ora rear: quantumq̄ oculos effundere mortis
Nec pallas spectare potest: uultusq̄ gelassent
Perseos anersi: si non tritonia densos
Sparisset crines texissetq̄ ora colubrīs.
Aliger in cælum sic rapta gorgone fugit

perat: secum cogitans iter quod facturum esset. & breuius quidem uidebat: si per Europam transiret. Verum pallas noluit infici terras fecundas frugibus: sed eū transire iussit per libyen arenosam: & hac causa est cur regio illa serpentibus abundat: quā. n. aërem sulcando uolabat ea gutta sanguinea de capite Medusæ ceciderit quā in serpentes conuersæ sunt.

NONVS

Ille quidem pensabat iter: propiusq̄ secabat
Aera: si medias europæ scinderet urbes.
Pallas frugiferas iussit nō lædere terras.
Et parci populis: quis enim nō præpete tanto
Aethera respiceret: zephyro conuertitur ales
Itq̄ super libyen: quæ nullo cōsita cultu
Sideribus phœboq̄ uacat: premit orbita solis
Exuritq̄ solum: nec terra cælsior ulla
Nox cadit in cælum lunæq̄ meatibus obstat
Si flexus oblita uagi per recta cucurrit
Signa: nec in boreā aut i noton effugit umbra.
Illa tamen sterilis tellus fœcūdaq̄ nulli
Arua bono: uirus stillantis tabe medusæ
Concipiunt: dirosq̄ fero de sanguine rores
Quos calor adiuuit putriq̄ incoxit arenæ
Hic quæ prima caput mouit de puluere tabes
Aspida somniferam tumida ceruice leuauit:
Planior huic sanguis & crassi gutta ueneni
Decidit: in nulla plus est serpente coactum
Ipsa calor egens gelidum non transit in orbē
Sponte sua: niloq̄ tenuis metitur arenas.
Sed quis erit nobis lucri pudor: inde petuntur

SVLPI. Pēfabat: breuitate uolebat ut argos reuertere. Secabat: uolare uolebat. Parci populis: ne uertere in saxa. Præpete tanto: hoc est uolante perseo. Zephyro conuertit: a Zephyro conuersus super libyā deferta uolauit. Quæ cōsita nullo cultu: quæ iculta & nō plā tata. Vacat: exposita est astui solis & siderū. Præmit: urget. Orbita: Aconius tradit rotæ uestigiū Orbitam dici. Nec terra: Nec ex aliq̄ terra parte nox altius atollit. Est enim nox umbra terræ quæ iacitur altior ex terra quæ est sub æquinoctiali circulo: q̄ ex remotiori quæ circulus solaris gillit est maximus hic breuior reddit: & figura umbræ quæ terra emittit p̄ magnitudinē ipsius solis est similis metæ & turbini uerso: ne q̄ excedit altitudinē luna: quoniam nullū aliud si dū eodem modo obscurat ut etiam plinius ait. Cadit: extenditur iacit: ususq̄ est hoc uerbo quā tam supra q̄ infra terram nox se extendit. Luna: q̄ meatibus obstat: nam cū ex terræ interpositione fiat luna eclipis: nulla altior interponit ipsa libya quæ ea fit in æquinoctiali circulo. Flexus uagi: nūc enim in dextrā nūc in sinistrā tēdit. Recta: q̄ recte oriuntur: ut Cancer: leo: Virgo: libra: Scorpius Sagittarius. Umbra: aphricā. Nec effugit in boreā: sed ē recta. Tabe: corrupto sanguine. Rores: guttas. Tabes: sanies. Quæ prima mouit caput: q̄ primū est aīa. Somniferā: quos enī mordet enecat sono. Tumida ceruice: Plinius ait Colla aspidū itumescere nullo ictus remedio sterq̄ si consecrit p̄tes cō tactæ amputent. Plentor sanguis: maior copia sanguinis. Plus: ueneni. Sponte sua: nā capta transfertur in alias oras.

OMNIBO. Pensabat: examinabat iter qđ facturum eēt. Propiusq̄ secabat: & si super europā uolādo trāsiret: uidebat qđem iter breuius fore. Propius: breuius & cōmodius. Sed pallas fru. quæ Europa omnium rerū ferax est: ideo parci iussit europæ. Populis: habitantibus europā. Quis enī non præpete tāto: duabus rationibus parcebat Europæ: primū ne gutta sanguinea in serpentes conuersa caderet i Europā: deinde ut nemo suspiceret uolare tantū altit. nam caput medusæ qđ gestabat uidētes: in saxa conuersi fuisset. Respiceret: suspiceret. Præpete tan. qđi dicat oēs suspexissent cū uidissent tantā magnitudinis aūc. Cōuert. ze. i. occidit uersus. Itq̄ super li. & monitu palladis iuit sup libyē. Cōsita: plantata. Syde. phœboq̄ ua. i. caloribus tātū solis occupata est. Premit. f. eam p̄tem libyā. Nec. i. cel. ul. hoc iō dicit quæ terra uicina ē soli: nā oē rotūd. tu met in medio. Ideo altius umbra terra cadit in cælū: quō cadit: inno ascēdit: cadit autē dixit: respiciens ad nostrū horizontē nam humilior ē & umbra cadere uidet: quæ i nostro horizonte est. dicit autē umbrā terræ in cælū cadere: & iter lunam & terrā umbrā cadentē lunæ interciperet lumē & facere eclipsim: eminentia enī terræ umbra sua lunæ lumen intercipit: & eclipsim facit: iō quouenscunq̄ sub ecliptica linea fuerit linealiter: tūc ūbra intercipit lumen & eclipsim facit. est autē ecliptica linea mediū zodiacū diuidēs: ita ut sex gradus zodiaci ex altera p̄te p̄maneat: & totidē ex altera: itaq̄ ab Arctete usq̄ ad finem uirginis: signa illa appellant septentrionalia: deinde a uirgine uel libra usq̄ ad finem piscis appellant meridionalia: sed aliquādo sub ecliptica sūt: quotiēs sol & luna sub illa fuerint linealiter: statū eclipsis efficiē ecliptica dicitur ad ἄκλειπῶ deficio: quia lumen solis & luna deficit cū sub illa linea fuerit. Lunæq̄ meatibus obstat: quæ uaga iter suum facit luna: modo meridiem: modo septentrionem uersus. ideo declinat a sole. nam nisi ita uergeret: modo in dextrā mō in sinistrā: & sub ecliptica linealiter esset: frequenter eclipsim faceret: nā cū sub ecliptica linealiter fuerit: tūc p̄pendiculariter radiū solis: feritū lunæ corpus: quæ excipiens radios: non permittit splendore solis ad nos peruenire: & ita eclipsis efficiē: sed inter lumen lunæ & terrā intercipit umbra lucē: & ita luna patit eclipsim. Vagi flexus: declinans modo in dextram: modo in sinistram partem per eclipticam: quæ mediū zodiacum in duas partes diuidit æquales. Nec in boream: sed perpendicularis est: nec in hanc: nec in illam partem declinat. Illa tamen sterilis tellus: ea tellus quauis naturaliter sterilis sit: tamen accepto sanguine concepit serpentes. Tabe: sanguine. Concipiunt: rem gestam narrat: tanquam nunc primum geratur. Rores: guttas. Incoxit: inoleuit & quasi partum gremio suo terra concepit. ut serpentes ederet. Hic quæ prima: hic describit serpentum genera: quæ a san-

Orbita

Nox

LIBER

guine medusa procreata fuerit. Tumida: inflata. Aspida: primam dicit serpentem natam ex hoc sanguine...

SVLPI. Aspida: aspidis uenenum. Non stare: emittit enim quicquid habet sanguinis is quem momorderit...

Huc libyca: mortes: & fecimus aspida mercem. At non stare suum miseris passura cruorem...

Aemor rhois

Cherfy dros

Cylydri

Cenchris Ophytes

Cerafta Scytale

Amphisibena

Cerafta: q cornicula habent quadrige mina quorum motu ueluti esca sollicitant ad se aues ut plinius Solinusque asserunt...

OMNIBO. Libyca: mortes: id est uenenum natum in libya. Huc: in europa. Fecimus aspida: id est uenenum aspidis...

NONVS

porre: sed hac media hyeme. Est torrida dipsas: scilicet nata e quacunq; momorderit: ille sibi exardescit: ut sauari non possit...

Et natrix uiolator aqua: iaculiq; uolucres Et contentus iter cauda sulcare phareas. Oraq; distendens auidus spumantia praester...

SVLPI. Natrix: a nando dicitur. Iaculiq; uolucres: iaculi arbores subeunt e qbus in maxima turbinati penetrant animal quacunq; obuii fortuna fecerit...

Iaculus

Phareus

Spodeus Praester

Seps

Basylicus

Draco

non est horrendum. Inuidia: odio. Minatur au tumore aut colore aut hiatu. Subit: serpit sensim. Carpit: rodit.

OMNIBO. Natrix: a nando dicitur. Iaculiq; uolucres: genus est serpentis acerrimum. Nam quicquid percussit penetrat: ita ut nihil obstiterit uideat Solinus...

pentis quæ uix inspicere possent moriebantur milites. Signiferū iu. primum autem militē dicit cecidisse nomine Aulū. Calcata re. pedibus huius. s. p. dolore caput conuertit: & mortū cruri eius infixit. Vox dolor: adeo tenuiter momordit: ut uix eū senserit. Frons caret inuidia: quia si eum inspexisses uenenatū. non ostendebat signa mortis in fronte. Plaga minat: adeo per exigua erat. Ecce subit uirus: sed solum uirus diffundi coepit per uenas: ut uniuersum corpus humore & sanguine exhauriret.

SVLPI. Tabe: ueneno. Pests ebibit: uene nū exhaurit. Vitalia: epar cor cerebrum pul monem. Non fuit: defuit quæ aruerat. Decus imperii: honor aglæ publicæ quæ gerebat. Iura: potestas. Mcesti: miserātis ipsū & reliquos. Accessit morti libyæ: addita est morti. siticulo sa regio sicca. Famā fati: mortis infamiā. Ad iura: uidet enim potius astu regionis quā ipso ueneno necare. Scrutat: inquit aulus. Squalē tis: sicca. Syrtis: ubi fons amonionis. Fluctus: maris aquam. Placet: non offendit. Venas: suas ut sanguinē biberet. Rapi signa: quæ siti ens aulus abiecerat. Discere nulli: nunquā ampli us uisū est hoc: ut quisquā sitiens suū sanguinem biberet. Discere: discendo uidere aut audire.

Stetit in crure: inhefit mordens in tibia. Parua modo: parua mensura sed quæ nulla mortem i fert cruentiorem. dissoluit enim corpus i frustra decidit. Circū proxima plagæ: circum uicina uulneri. Sinu laxo: aperta uulneris curuatura & orbiculo inso. Sine corpore: sine carne. Ciscero ad Galīā nā & uires & corpus amisi: Martialis Inq: omni nusquam corpore corpus erat. Sura: pulpæ posteriores: plinius in omni genere Sura homini tantū & crura carnosā. Virg. purpureoq: alte suras uincere cothurno. Poples: poples est pars post genu prope sūmā suram & inani coisam. Plinius Idem poplites intus flectit hominis modo. Musculus: torus & pulpe densatur tumor.

OMNIBO. Ignis: ueneni. Calidaq: incēdit: quia calore nimio uniuersū corporis humorē desiccavit: unde sitis sequebat intolabilis. Ebibit: exhaurit. Vitalia: s. p. cordia. Defessos iret: etiam sudor nullus in toto corpore relinquit: tamēsi nimio ardore caleret. Atq: oculos lachrimarū: nec humor quidem lachrimarū relictus ē. Non decus imperii: nullū catonis imperiū ueritus: signa pcul abiecit: & quā maxia celeritate potuit: quæ uiuit aquā: quæ inueta faciarī nō poterat. Decus: maiestas. Mcesti: id est tristis. seueri. Sitiens uenenū. s. sitim adducens in corde. Ille uel in tanaim: dicit tota flumina quantacunq: fuisse: huius siti sufficere non potuissent. Tanais (ut refert Strabo) ex iisdem Indiæ montibus fertur ex qbus ochus: & oxus iaxartes & omniū septentrionalissimus Europā ab Asia disiungens. Nilumq: bi. cuius inundatio tanta ē: uniuersā perfundat ægyptū: tamen non sufficisset huic. Accessit mor. li. ad hanc sitim quæ inducebat mortuū dipladis: accessit etiā exustio regionis. Fati: id est mortis: quia nō omnino tota mors attribuit dipladi: sed perusta regiō: ideo dicit dipladem minorē inuidiā habuisse. Adiuta. s. diplas. Ter ris a. libyæ quæ sicca est. Penitus: interius etiā in uiscera terræ. Aequoreusq: placet: quāuis homines abhorreant maris undam: tamen sitis tanta erat: ut ea sibi grata esset: nec sufficeret quidem. Nec sentit fatiq: g. quia nō poterat extinguere sitim existimabat naturalē sitim esse: potius quam uenenū. Ferroq: aperire tumentes: quæ aqua sedare non poterat sitim: aperuit uenas brachiorū & sanguinem sugebat. Iussit: uix aulus cōfectus abte cerat signa: cū statim iussu catonis alius affuit q signa acciperet. Hoc: uidelicet cogere sitis aliquē in tantū furoris. Sed tristior illa: at uero alius nomine Sabellus crure mortū sepsis: accepit & uulnus quidem erat exiguū sed uim habuit incredibile: si quidem uniuersū corpus resoluit & ad nihilū rededit ab effectu ergo nomen accepit. nam ΣΗΠ est putrefacere. Sabelli: de sabina regione: aut potius nomen propriū est. Stetit in crure: in crure intulit mortū: ille e crure rapuit spē & inpegit humi. deinde pilo transiit. Fixo dente: ut non facile: possit a crure auelli. Modo: id est mensura: quia admodū breuis est. Sed quā non ulla: maiorē enim ha-

Ignis edax: calidaq: incēdit uiscera tabe.

Ebibit humorem circum uitalia fusū

Pests: & in sicco linguam torrere palato

Cepit: defessos iret qui sudor in artus

Non fuit: atq: oculos lachrimarū uena refugit.

Non decus imperii: nō mcesti iura catonis

Ardentem tenuere uirū: ne spargere signa

Auderet: totisq: furens exquireret aruis

Quas poscebat aquas sitiens in corde uenenū.

Ille uel in tanaim missus rhodumq: padumq:

Arderet nilumq: bibēs per rura uagantem.

Accessit morti libyæ: fatiq: minorem

Famam dipas habet terris adiuta perustis.

Scrutatur uenas penitus squalentis arenæ

Nūc redit ad syrtis & fluctus accipit ore.

Aequoreusq: placet: sed nō & sufficit humor.

Nec sentit fatiq: genus mortemq: ueneni.

Sed putat esse sitim: ferroq: aperire tumentes

Sustinuit uenas atq: os implere cruore.

Iussit signa rapi prope cato discere nulli

Permissum est hoc posse sitim: sed tristior illa

Mors erat ante oculos: miseriq: in crure sabelli

Seps stetit exiguus: quem flexo dente tenacē

Auulsitq: manu: piloq: affixit arenæ.

Parua modo serpens: sed qua nō ulla cruentæ

Tantum mortis habet: nā plagæ pxima circū

Fugit rapta cutis pallentiaq: ossa retexit.

Iamq: sinu laxo nudum sine corpore uulnus

Membra natant sanie: suræ fluxere: sine ullo

Tegmine poples erat: femorū quoq: musculis

bet uim ceteris: quia resoluit in nihilum corpora. Plaga: & primū quidē partes proximæ morsui refugunt & sensim totum corpus tabescit. Circumfugit rupta: id est circumrupta: & est temelias. Iamq: sinu lapsa: lapsa cute: nam signum sanguinis cutem appellauit. Sanie: quia caro ois in saniem cōuersa erat. Sura: proprie dicuntur musculi crurum. Virg. Purpureoq: alte suras uincere cothurno. Fluxere: resolutæ in putredinē. Tegmine: & cute & carne.

Liquitur: & nigra distillant inguina tabe.

Dissiluit stringens uterum mēbrana fluuntq:

Viscera: nec quantum toto de corpore debet

Effluit in terras: sauuū sed membra uenenū

Decoquit: in minimū mors cōtrahit oia uirus.

Vincula neruorū: & laterū contexta cauumq:

Pectus: & abstrusum fibris uitalibus omne

Quicqd homo est aperit pestis: natura pšana

Morte patet: manāt humeri fortisq: lacerti

Colla caputq: fluūt: calido nō ocus austro

Nix resoluta cadit: nec solem cera sequetur.

Parua loquor corpus sanie stillasse perustum:

Hoc & flāma pōt: sed quis rogos abstulit ossa?

Hæc quoq: discedūt: putresq: secuta medullas

Nulla manere sinūt rapidi uestigia fati.

Cinyphas inter pestes tibi palma nocendi est.

Eripunt omnes animam: tu sola cadauer.

Ecce subit facies letho diuersa fluenti

Nasidium marsi cultorem torridus agri

Percussit præster: illi rubor igneus ora

Succendit: tenditq: cutem pereunte figura

Miscens cuncta tumor toto iā corpore maior:

Humanūq: egressa modū super omnia mēbra

Efflatur sanies late tollente ueneno.

Ipsè later penitus congesto corpore mersus:

Nec lorica tener distenti corporis auctum:

Spumeus accenso nō sic exundat aeno

minimum redigit. Abstrusū: reconditū. Fibris uitalibus: uenis uitam ferentibus: nam sedem animæ in sanguine esse uoluerunt fibra proprie secoris uenæ. Quicqd homo: id est omnes hominis partes etiā secretio res. Natura patet: quicqd est in uniuersa hominis natura patefactum est. Profana: execrabilis & nefanda: Manāt: euanescent: tabescunt. Calido non ocus austro: non segnius inq: corpus sabelli ueneno resolutū est & liquefactū q̄ sole nix liquefcere solet: aut cera igne. Ocyus: uelocius. Parua loquor: quia similitudo hæc minor est: q̄ huic ueneno conueniat. Hoc: scilicet ut aliquod corpus guttatim resoluatur: sed fecit aliquid multo maius uenenū: quia nihil omnino reliquit. Sed quis rogos: nō omnino rogo superimpositum corpus consumitur quin pars ossium relinqua. Medullas: quia una cum medullis ossa quoq: consumpta sunt. Rapidi: rapacis. Cinyphas inter pestes: dicit inter libyos serpentes: hanc unam sepem uim ceteris maiorem habere. Tibi: o seps exigue. Eripunt animam: qua mortem inferunt. Cinyphas: libyca cinyphs fluuius est libyæ defluens per uberrima regionis illius arua: circa quem grandiores nascuntur hirci sicut poeta perhibent. Virg. Cyniphei tondent hirci. Ecce subit facies: secutus est illud Et prodesse uolunt: & delectare poeta. res. n. uanas describit Lucanus: ut erectum legentis animum teneat: nam diuersum lethi genus describit quem momorderit seps: ille sensim liquefcit: sed præster tunc: escere facit adeo ut nulla membra dignosci possint. Leto furenti: id est tabifica pesti. Subit: succedit scilicet sepi. Marsi: de regione marforū. Torridus: quia torret & ardorem imittit ut supra dictum est. Rubor igneus: quia ita rubescebant gena: ut ardere uiderent. Tendit: tumescere facit. Pereunte figura: quia ita inflat: ut membra distingui nō possint. Late: per uniuersum corpus. Tollente: nō auferente: sed extollente: ac eleuante ueneno saniem. Ipsè later: tumefacto corpore ut dignosci non possit. Congesto: in similitudinem aggeris. Auctū: augmentatū: declinauit

CINYP

B

Corpus

Sura

Poples

hic auctus us. ui. Spumeus accenso: p similitudinem ostendit quantum ille ueneno serpentis intumuerit. non magis inquit unda tumescit quam feruet ahenus: aut uela cum uentis implentur.

SVLPI. Vndarum cumulus: copia aqua.

Coro: uento. Curuaue sinus: repleuere flexus suos. Non capit: non continere potest. Truncus: non enim apparebat caput. Intactus: huc in sepulchrum intangibilemque reliquerunt inquit. Haud impune: quia perimet ipsas. Non ausi: metuentes. Nondum stante modo: nondum finita uersura tumoris. Miratori: imitatori. Utque solet: Sic per totum eius corpus cruor est luxit ut solet croceus color emitti per omnia foramina quae sunt in carta aut tabula pictoris archetipa ex qua in subiectam materiam signa reddunt. Pressura croci: id est crocum expressum & diluunt. Corycii: Cilicis a Coryco oppido ubi prouenit optimum. Rutilus uirus: rutilum uenenum. Quae cumque foramina nouit humor: undecumque aliq. humor egredi solet: ut e naribus ore oculis auribus secreta: oribus & e poris unde sudor egreditur.

Leue: hic leuus ex aspidis morsu perit dormiendo. Fixus: coactus & densatus. Serpenti liaca: aspide quae in ripis nihil uersatur. Non tam ueloci: non tam subitam mortem infert toxicum arboris quae in sabaena nascitur adeo tunc simile ut falsat legentes. Quae mentita uirgas sabaenas: quae tunc similes. Diro: uenenato. ordo est. Toxicum quae mentita uirgas sabaenas: diro stipite sabaeni faulegis carpunt matura non corrumpunt pocula tam uoloci letho. Matura: apta usui decocta.

OMNIBO. Vndarum cumulus: cum igni subicit ahenus & unda feruet. Carbasa: carbasa genus est subtilissimi lini: quo texunt uela: & carbasa pro uelis acclpunt. Sinus: id est gremium. est enim quasi gremium uelum cum est uentis plenus. Coro: id est uento ab occasu solstitia. Hic dicitur $\alpha\pi\gamma\epsilon\sigma\tau\eta\theta$ Tumidos iam non: &

utque adeo creuerat uniuersum corpus ut iam membra continere non posset. Informis globus: globum informem appellauit tumefactum corpus: quia uidebat potius sphaerica quamdam forma: quam hominis. Confuso pondere: pro confusi ponderis. Intactus uolucrum rostris: qui circumsteterat. ubi marsum tumendo crescere uiderunt: non sunt ausi illis sepulchro mandare nec uolucres quidem ausae sunt lacerare. Nondum stante modo: quia adhuc crescebat. Sed maiora parant: Aliud serpentis genus describit. qui amorrhoeis appellatur. quoniam faciat sanguinem omnem penitus effluere. Miratori: Sectors a praecedente quod sequitur. quem enim miramur. hunc & sequimur. Utque solet: per similitudinem ostendit sanguinem omnem illius e membris corporis effusum esse quemadmodum inquit etiam per foramina totius imaginis succus croci erumpit se cum trahens imaginem ipsam & in obuersam superficiem expumit: faciem. haec similitudo sumit a pictoribus: cui uoluerint imagines in obuersa facie formare: solent crebris foraminibus transferre formam: deinde superinducunt succum croci qui ex omnibus foraminibus statim erumpens imaginem illius figuram in obuersam superficiem exprimit. Simul: eodem tempore. Totis signis: id est figuris & imaginibus pertulis. Pressura croci: id est succus pressus croci. Corycii: circa corycum cylicia: crocum plurimum optimumque est detinet cyrene detentia: hoc primum est: teste Solino: nam prima auctoritas fuit corycio croco. secunda lycio: uel phlegrao: tertia centuripino sicilia: plinius. De coryco antro iam diximus. Foramina: folles sunt in cuta emittebant pro sudore sanguinem perstitit in similitudine. Redundant: abundabant sanguine. Sudor rubet: quia sanguis erat. Totus est: denique corpus: & uulnus unum esse uidebat. At tibi leue: mitior fuit aspidis ceteris serpentibus: id est minus crudelis. nam militum Leuum nomine momordit: & ille statim in somnum resolutus interit. Nil liaca serpente: id est aspide seu hypnale quae nascitur circa nilum: qua usam fuisse Cleopatram histroci scribunt.

Fixus praecordia: quia uenenum huius aspidis uenas sopiuit & quasi sanguinem congelauit: & ea causa est cur soluatur in somnum. Fixus: quodammodo congelatus. Praecordia praeslit: occupauit membra uitalia. Nullo dolore: mors illa suauis fuit: quam dormiens sentire non potuit. Non tam ueloci: in sabaena arabiae regione nascitur thurea uirga ex qua colligitur thus: sed alia etiam uirga nascitur ad similitudinem illius quae legentes thus plarumque fallit: quae acerrimum & teterrimum uenenum producit: dicit ergo uenenum huius uirgae: quoniam uis sit acerrimum: tamen maiorem uim non habet quam aspidis uenenum: & si uenenum illius uirgae poculis immiscuerunt sauae nouercae cum priuignos occidere uoluerint. non tam cito moriuntur: quam celeriter hic mortuus est aspidis morsu. Sabaena uirga: quae nascuntur ad similitudinem uirgae quae thus producit in sabaena. Sa-

Vndarum cumulis: nec tanto carbasa coro
Curuaue sinus: tumidos iam non capit artus
Informis globus: & confuso corpore truncus.
Intactum uolucrum rostris: epulasque daturum
Haud impune feris: non ausi tradere busto
Nondum stante modo crescens fugere cadauer.
Sed maiora parant libycae spectacula pestes.
Impressit dentes amorrhoeis aspera tullo
Magnanimo iuueni miratorique catonis
Utque solet pariter totis se effundere signis
Corycii pressura croci: sic omnia membra
Emisere simul rutilum pro sanguine uirus
Sanguis erat lacrima: quae cumque foramina nouit
Humor: ab iis largus manat cruor: ora reducant
Et patulae nares: sudor rubet: omnia plenis
Membra fluunt uenis: totum est pro uulnere corpus.
At tibi leue miser fixus praecordia praeslit:
Nil liaca serpente cruor: nulloque dolore
Testatus morsus: subita caligine mortem
Accipis: & stigas somno descendis ad umbras
Non tam ueloci corrumpunt pocula letho
Stipite quae diro uirgas mentita sabaenas
Toxica fatilegi carpunt matura sabaeni.

barorum natio teste Strabone: maxima est apud hos thus & myrrha & cinamomum nascitur: i ora etiam balsamum: & alia quaedam herba odorata quam eius odor cito deperit: habent praeterea palmas odoratas & caslam serpentes quoque palmares: colore puniceo usque ad ilia assilientes: quorum morsus incurabilis est. Diro: quia producit uenenum. Faulegi: id est mortem legentes. Matura: tempore suo collecta.

Ecce pocul saeuus sterili serobore trunci
Torfit & immisit iaculum uocat a phrica serpens
Perque caput pauli transactaque tempora fugit.
Nil ibi uirus agit rapuit cum uulnere fatum.
Deprensus est quae funda rotat quae leta uolareret
Quam segnis scythicae strideret arundinis aer.
Quid prodest miser basiliscus cuspide muri
Transactus: uelox currit per tela uenenum
Inuaditque manum: quam protinus ille relecto
Ense ferit: totoque simul demittit ab armo.
Exemplarque sui spectans miserabile lethi
Stat tutus pereunte manu: quis fata putauit
Scorpion: aut uires matura mortis habere
Ille minax nodis & recto uerbere saeuus
Teste tulit caelo uicti decus orionis.
Quis calcare tuas metuat salpiga latebras
Et tibi dant stigia ius in sua fila sorores.
Sic nec clara dies nec nox dabat atra quietem
Suspecta est miseris in qua tellure iacebant.
Nam neque congestae struxere cubilia frondes.
Nec culmis creueret tori: sed corpora fatis.
Exposita uoluntur humo: calidoque uapore
Alliciunt gelidas nocturno frigore pestes.
Innocuosque diu rictus torpente ueneno
Intra membra fouent: nec quae mensura uiarum
Quis uemodum norunt caelo duce: sepe quaerentes.
Reddite diu clamant miseris quae fugimus arma
Reddite thessaliam: patimur cur segnia fata
In gladios iurata manus: pro caesare pugnant
Dipsades: & peragunt ciuilia bella ceraesta.
Ire libet qua zona rubens atque axis inustus
Solis equis: iuuat ethereis ascribere causis
Quod peream: caeloque mori: nil a phrica de te

tam & glandem: quae funda emittit. Rotat: respexit ad gestum iaculanti. Segnis: pro tarda arundinis Scythicae. Aer: quia aere scindens sagitta arcu emissa fert. Quid prodest. quod nihil profuit hasta transigere basiliscum. quia sanguis per hastam stans ad manus peruenit: hic ubi sensit manum uenenatam esse statim eam abscidit.

Venenum. scilicet sanguinis basilisci. Demittit ab armo: ne uenenum illud reliquum corpus corruperet. Exemplum quod fuit: spectabat manum mouentem: quod exemplum erat mortis futurae: quemadmodum. n. manus illa moriebatur: ita reliquum corpus olim moriturum erat. Quis fata putaret: nunc dicit scorpionem. uim etiam lethi habuisse: quod uix credibile uideatur: sed regio arida facit ut uim maiorem habeat. ille igitur non minus uirum habuit in occidendo milite: quam scorpium ille quem diana aliquando imisit orioni: ut iniuriam suam ulcisceret: quod se ille de stupro interpellauerat. sic enim in fabulis est orionem fuisse uenatorem celeberrimum: & Dianam quae & ipsa uenatrix est in syluis aliquando interpellasse de stupro: illa irata scorpionem affixit femori eius cuius morsum iterit orionem: & in

SVLPI. Ecce Paulus iaculo serpente uelut elo transfixus est utrumque tempus. Trunci sterilis: in secunda arboris ligno. Tpa transacta: perforatum caput. Fatum: mors. Cum uulnere: quo solo perit. Deprensus est: comprehensus est ex iaculi uelocitate & uel lente saxa e furda & sagitta ex arcu emittant. Rotat: rotando immitit. Aer arundinis scythicae: sagitta parthicae per aerem impulsit. Quid prodest: immo nocuit mortuus. Ferit: amputat ne reliqua membra inficiantur. Matura: accelerate. Nodis: cauda nodosa. Recto uerbere: icu enim cauda erecte percutit. Teste tulit caelo: consecutus est laudem Orionis interempti ut eius imago in caelo effigata demonstrat. Emisus est autem a Tellure in Orione uenatorem qui se iactauerat nullum ab illa monstrum posse produci quod ipse non conficeret ut Iginus etiam meminit. alias de Orione opiniones apud eundem lege. Salpiga: $\sigma\alpha\lambda\pi\gamma\gamma\epsilon$ Tuba est cuius formam habet haec serpens cuius latebra calcata morifera est.

Sorores stygiae: id est parcae. Ius sua fila: facultatem mortis. Sic: hoc periculo & malo. Suspecta: est uidelicet tellus. Congestae: constructae cum rarissime sint. Culmis: calamis frugum.

Pestes gelidas: serpentes nocturno frigiditas. Rictus innocuos: ora serpentium innoxia dum frigerent sed ubi conualuerant mordebant. Fouent: dormientes & inscii. Nec quae mensura: nec quantum itineris peregerint quantumque superesset quae uerent fatis ex astris noscere poterant. Caelo duce: sole luna & stellis demonstrantibus. Reddita: plena commiseratione quarela. Segnia fata: mortem inertibus non militibus congrua.

In gladios iurata manus: multitudo astricta militiae sacramento. Ire libet: Imprudentia & temeritatis se arguit. Rubens: torrida. Axis: regio per quam semper discurret sol & intelligit egypticam subiectam. Causis ethereis: id est factis & astris quae nos huc egerunt. Caeloque mori: ui caeli & siderum. Nil a phrica non a phricam nec naturam accuso quod serpentes producant: sed me ipsum qui me huc contuli.

OMNIBO. Ecce pocul: Dicit etiam serpens iaculum: qui in arbore constitit: transeuntem paulum quendam per tempora percussisse: ita ut in alterum latus erumperet: & sine ueneno militem occideret. Torfit: iaculatus est seipsum.

Deprehensus est: & uelocitate huius serpentis cognitum est in comparatione tardam esse sagittam

Orion

Salpiga

celestis signū cum scorpione translatus est. Diuersa huius fabulamenti sententia sunt apud ignium. Teste cœlo: quia cœlum testis est uictū a scorpione fuisse orionem ambo. n. in lydera abierūt. Quis calcare tu. Salpiga est teres serpens & oblungus i tuba modū nam ὄχι λῆϊ γῆ tubam significat. Quis metuat. q. d. nemo. neq. n. magnitudinē habes: ut q. s. mortē a te metuere possit. Et tibi dāt: ut tu quoq. uim mortis habes. In sua fila rūpenda. Sic nec. cl. d. i. die noctuq. in discrimine salutis uersabant. Suspecta: quia iacentes: ut quiescere: nonnunq. uenenabant. Frondes: neq. n. illis arbores frondescunt nec terra fegetes gignit. Congeste: in unū cunulate. Expositi corpo. i. habentes corpora exposita morti. Calidoq. ua. ga dormientes calefunt: & serpentes q. humore nocturno frigidiores erant ad calorē dormientiū se recipiebant inde sūpto calore tepesca cti reddebant nocentiores. Innocuos: quia nimio frigore torpebant. Fouent: calefaciunt. Nec qua mēsurā: nec poterant scire ubi essent: nec quantū itineris superesset. Modus. i. finis. Clamant. r. thessalia: quāsumus o superi ut statuatis nos in thessalia. Patimur cur: dolent q. mors sua sit iners. Iurata manus in gladios: quare iurando astricti sumus in manu catonis: ut moriamur pro libertate cur inutiliter perimus. Ire libet q. zona. i. calore melius peribimus: q. ueneno id enī nobis tolerabilis erit. Axis inustus: ualde uetus: idem est q. d. zona rubens. Aetheris cauis: id est calor. Cœlo. id est pp cœlum feruens.

SVLPI. Ablatū gentibus: desertum inhabitabilem & quo priuaueras gentes. Damnaſti: ut a serpentibus coleretur q. hominibus nocere non possent. Pœnas: nostrā temeritatis. Comercia: conuersationē. Torrente plaga: torrida zona. Abrūpens oram: separans regionē serpentū quam iter fyrtes & zonā torridam col localti. Mortes: mortifera animalia. Limite: termino. Bellū ciuile: exercitus ciuium. Reſcessus: semoti loci. Tibi conscius: q. tecū scit & se audacia arguit. Claustra: secreta. Maiora: supple discrimina. Coeūt ignes: ex uulgari opinione dicit ignē solum in mare extingui & in ferius cœlū terra mariq. premi. Coeunt ignes: coniungit ignis solaris. Premit: grauatur terra & mari. Queremus: querere poterimus. Solatia cœli: aſtū Ironia. Viri adhuc aliquid: super sumus adhuc multi: nec tamen desiderio Italiam aut europā aut Asiā: sed ubi nā africam ipsam reliquimus. Alios soles: diuersos solis meatus. Cyrenis: cyrene oppidū in libya ad iuga montū aegypto adiacentiū iter q. d. & templū ammonis sūt milia passuum quadringenta. Eū am nunc: modo. Conuertimus: conuersā senimus.

OMNIBO: Queror: q. pepereris hos serpentes: nam orbis terrarū partem hanc delegisti: quā ab humano cultu remota eēt: & nos huc iter intendimus: nobis ergo culpa omnis ascribenda est. Tot monstra ferentem: & ideo hanc partem orbis ab hominibus separaueris: quam nos cum periculo nostro petuimus. Impatiensq. solū: & terrā sterilem esse uoluisti: neq. i ea prater serpentes habitaret. Cultore negato. i. agricola. Nos uenimus: sponte nostra: ergo criminandi sumus. Tu nos quisquis: pro quicunq. deorum es. Accipe pœnas: nostrā temeritatis: q. te inuito in hanc partem uenimus periculosa. Comercia nostra: id est consortia: quia nolebas ut cū his regionibus comertia haberemus: & nos te inuito hoc fecimus: comertia pprie sūt q. s. graci κοινωνία: uel ὀπιλιὰ ὄ appellāt. Torrente plaga: a feruenti zona. Dubiis per quas: nauigari non potest. Limite. s. huius regionis. Per secreta: id est per remota solitudinis tuae loca. Ciuile bellū: nos ciuilibus belli militis. Reſcessus: id est tuae solitudinis. Archani orbis: quem tu secretū esse uolebas miles pedibus calcas: merito ergo pœnas damus. Claustra: quā tu claustras hominibus. Forsan maiora supersunt: nūc dicit q. d. est quasi consolationis maiora forsasse pericula instare sibi si studeant ulterius prodire nam uidebatur sol meridiem uersus coniungi cum fluctibus maris: & ideo metuebant: ne si in eam regionem deserent nimio solis ardore exurerentur. sed dicunt nullam regionem sibi longiorem uideri q. in qua iuba rex habitat: ea enim sen: per longius abesse uideēt. Maiora supersunt. s. si progressi fuerimus. Coeūt ignes: nam sicut nobis uideēt sol occidens cum fluctibus maris coniungi uidetur. Stridentibus undis: scilicet calore solis: nam ignis aqua coniunctus stridorem facit. Papius. Stridoremq. rotæ cadentis audis. Natura poli. s. antarctici q. humilis ē. Premit: id est subsidet & mari contiguus uidetur. Sed longius ista: quanquam nobis aliā molestia sint id tamen molestius est q. nunq. uideamur posse ad regis iubæ regionem peruenire. Tellus: scilicet ubi regnat iuba. Quaremus forsitan istas: & cū regis iubæ regna cōsecuti fuerimus i has regiones ubi sumus regredi cupiemus: quasi sint meliores. Ha

Nec de te natura queror: tot monstra ferentē
Gentibus ablatum dederas serpentibus orbē:
Impatiensq. solum cereris cultore negato
Dānaſti: atq. homines uoluisti deesse uenis
In loca serpentum nos uenimus: accipe pœnas
Tu quisquis superū comercia nostra perosus.
Hinc torrente plaga: dubiis hinc fyrtibus orā
Abrumpēs medio posuisti limite mortes.
Per secreta tui bellum ciuile recessus
Vadit: & arcani miles tibi conscius orbis
Claustra petit mundi: forsā maiora supersūt
Ingressis: coeunt ignes stridentibus undis:
Et premitur natura poli. sed longius ista
Nulla iacet tellus: quæ fama cognita nobis
Tristia regna iubæ quaremus: forsitan istas
Serpentum terras habet & solatia cœli:
Viuit adhuc aliquid: patriæ non arua requiro.
Europamq. alios soles asiamq. uidentem
Qua te parte poli qua te tellure reliqui
Aphrica: cyrenis etiam nunc bruma rigeat.
Exigua ne uia legem conuertimus anni:

Cyrene

bet hanc solatia cœlum: tamen si ibi serpentes habitent: tamen aura uitalis est: ut animalia uiuere possint: sed illic tāta ē solis exustio: ut nec planta: nec arbores & multo minus animalia uiuāt. Hoc cœlū. i. hanc aurā cali. Viuit aliquid. i. arua uitalis est: & animalia i ea uiuere pōt. Patria: nō arua: nec quaro europam ubi natus & educatus: sū: sed quaro aphrica: partem ubi paulo ante fuimus: significat eam aphrica: partē ubi Gn. Pom. cū clas se relictus fuit: haud procul a cyrenis. Patria: roma. Alios soles: mitiores auras cali. Quare te parte o aphrica: quasi hanc non uideat aphrica: pars: ubi nunc positi erant. Cyrenis: iuxta urbem cyrenarū. Exigua ne uia: nunquid tam breui spacio uia: mutauimus orbem terrarum: ut aliud cœlum hic sit: uidelicet calor: & aliud unde discessimus: uidelicet bruma. Legem anni: ut illic quidem sit hyems: hic uero nunc nimius aſtus. nam sua lege annus continetur.

Imus in aduersos axes & uoluimur orbe
Terga damus feriēda noto: nūc forsitan ipsa ē
Sub pedibus iam roma meis: solatia fati
Hæc petimus: ueniant hostes cæsarq. sequatur
Qua fugimus. sic dura suos patientia quæstus
Exonerat: cogit tantos tolerare labores
Summa ducis uirtus: qui nuda fusus arena
Excubat: atq. omni fortunam prouocat hora
Omnibus unus adest miseris quocūq. uocat
Aduolat: atq. ingens meritū manusq. salute.
Contulit in lethum uires. puduitq. gementem
Illo teste mori: quod ius habuisset in ipsum
Villa lues: casus alieno pectore uincit.
Spectatorq. docet magnos nil posse dolores:
Vix miseris serum tanto lassata periclo
Auxilium fortuna dedit: gens unica terras
Incolit a sauo serpentum innoxia morsu.
Marmaride psylli: par lingua potētibus herbis
Ipse cruor tutus: nullumq. admittere uirus
Vel cantu cessante potest: natura locorum
Iussit: ut immunes misti serpentibus essent.
Profuit in mediis sedem posuisse uenenis:
Pax illis cum morte data est: fiducia tanta est
Sanguinis: in terram paruus cū decidit infans
Nequa sit externæ ueneris mistura timentes
Lethifica dubios explorant aspide partus.

modo nō nocuit sed utile fuit. Cū morte: ueneno mortifero. Sanguinis: stirpis. Externa: adulterina. Explorant dubios partus: discernunt incertos filios aspide huius moris. Solinus etiam meminit. OMNIBO. In aduersos axes: ad antipodas: quia si sphaera cœli: octaua: quā alii cœlū: alii firmamentum uocant: circuit omnem orbē terrarū: axes hemispherii nostri qui superiores sunt: & hemispherii inferioris sunt: quibus subiacent antipodes. Aduersos: nobis oppositos. Euoluimur: ex hoc orbe ad orbem antipodū. Terga damus noto: qui stat a meridie: nunc quidem in oppositū spirat: at uero cum ad antipodas descēdemus ipsum notum post terga relinquemus. Sub pedibus meis: ad antipodas forsasse descendimus: ut iam sub pedibus nostris posita sit roma. Solacia. unum est solacium huius molestia: si dii fecerint: ut nos Cæsar hac uia sequatur ut & hostes experiantur hæc pericula. Sic dura suos: his querelis non nihil leuare uidebantur mala sua milites. Cogit tantos: sed cato uirtutis exempla faciebat: ut mala quanuis extrema essent: leuiora uisderentur nam quia ipse fortiter calorem ferebat & pericula: milites ipsius exemplo fortiores erant. Prouocant: quasi ad certamen: quia non timet ullo fortuna: impetu superari. Omnibus fa. id est mortibus omnium militum aderat ipse: & consolabatur nunc adhortando nunc seipsum periculis exponendo. Maiusq. salu. ga ipsi maioris faciebant meritum catonis: quam suam salutem. Contulit in lethum uires: hoc est dedit militibus iam morientibus uires: ut faceret eos fortiores ad mortem. Puduitq. gementem: turpe militibus fuit in morte etiam genere præsentē Catone. Quod ius habuisset in ipsum: si ipse Cato causa erat: ut ceteri omnes for

SVLPI. In aduersos axes: ad antipodes qui sunt sub axe opposito regioni nostræ. Orbe: p orbem. Noto: ultra cuius ortū iam inclinamus sic enim sub alio flat hemispherio ut supra hoc. Estq. hæc opinio superiori contraria quā dixit. Coeunt ignes stridentibus undis. Dura patientia: metonymia durus & patiens miles. Exonerat: deponit & abiicit leuat enim dolor emissa querela. Nada: non strata aut ueste aut fronde aut culmis. Prouocat fortunam: exponit se periculis. Atq. ingens: & firmabat morientū animos quod erat beneficiū sūmum & maius salutē. Vires: sortem animum morte interitum t Ingnens meritū: appositio est mori gementem perire cū gemitu & querela: q. d. morsu serpentis occumberet: sed sapientia Catonis imbutus dolorem mortemq. contēnebat. Vincit casus: Superat moriēs aduersam fortunā non modo suo pectore & constantia animi sed etiam Cato is a quo istituebat. Spectator: Cato. Nil posse: contra uirtutem quæ dolori non cedit non perturbat & in omni cruciatu est felix. Lassata: defessa uexare eos. Innoxia: illesa & noue dixit cum noxius sit q. nocet. Psylli: Psylli a psyllo rege dicti cuius sepulchrū in parte syrtium mariorū est ut ait plinius. Horū corpori ingenitum fuit uirus exitiale serpentibus & cuius odore sopi rent eas: mos uero liberos genitos protinus obiciendi se uisissimis earū eoq. genere pudicitiam coniugū experiendi: non profugitibus adulteri no sanguine natos serpentibus hæc gens ipsa q. dem prope interfectione sublata a Nasamonibus q. nunc tenēt eas sedes: h. plinius quem etiā de maris lege. vii. & xxviii. libro. Marmaride: populi a pheredoni ferme regiōe ad syrtim usq. maiorē porrecti plinius ait. Par lingua: ex cantatio ipsorū inqt habet uim parē herbis uenena fugantibus: & sanguis eorū uenena non recipit etiā sine cantu. Immunes: ille si. Profuit: nō

Innoxius
Psylli

Marmaride

tunam aduersam conteneret: quanto ipse fortius facere poterat. Lues: pestis. Spectatorq; docet: & dū spe-
ctat pericula: & labores militum suorum: facit ut a quo animo omnia sustineant. Nil posse: scilicet contra uirtu-
tem. Vix miseris serui: postquam diu uexati fuerunt milites serpentibus: calore & inedia: tandem auxilium
post longum tempus affuit: nam peruenerunt ad psyllos populos aphrica qui sunt intacti ueneno serpentū:
nammo carminibus & solo aspectu abigunt serpentes: ut non ipsis: sed nec aliis quidem presentibus ipsis detri-
mentum aliquod inferant: ipsi etiam hospitales sunt: & rectissime medentur serpentibus si q̄s uenenatus fue-
rit: dicti a psyllo rege: ut scribit plinius supra garamantes psylli fuerunt: teste solino: contra noxiū uirus muni-
ti incredibili corporis firmitate. soli moribus anguiū non interibāt: & quis dente lethali a petiti incorrup̄ta du-
rabant sanitate: recentes etiam editos serpentibus offerebant: si essent partus adulterini: matrum crimina ple-
tebantur interitu paruulorum: si pudici: probe ortos a morte paterni sanguinis: priuilegiū tuebatur: psylli ue-
ro: ut refert Strabo apud cyrenaicam regionem naturalem quandam uim habent contra serpentes: sic & Te-
tyrite contra crocodilos. Lingua par. i. carmina eorum q̄bus ita serpentes attonitos reddūt ut nocere nō pos-
sint. Potentibus herbis: q̄bus etiam moribus serpentum medent. Ipse cruor: uetus: neq; enim sanguis ipso-
rum infici poterat ueneno. Vel: pro etiā. Cātū: incantatione. Natura locorū: dicit ita naturā locorū tulisse:
ut ubi nati & geniti sunt: ibi uim nullā serpētēs habeant. Pax illis: fiducia ipsorū tāta est ut etiam cū morte pa-
cem habere confidant: q̄a nunq̄ uenenantur. Sanguinis. i. generis ipsorū. In terrā paruus: & ne forte uxo-
res contra fidem aliquid commiserint: simul ac nati sunt filii. eos ad serpentes deserunt: si sui fuerint serpentes
nocere non possunt: si alienigena: a serpentibus mordent. In terrā: q̄a non habent toros q̄bus incumbant.
Externā ueneris: ne fidem matrimonii uiolauerint uxores.

SVLPI. Vtq; iouis uolucer: Plinius ubi de ag-
lis inquit Halietus tantum: plumes etiam num-
pulos suos percutiens subinde cogit aduersos
intueri solis radios: & si cōnuentem flentemq;
animaduertit præcipitat e nido uelut adulteri-
num & degenerem. Illum cuius acies firma cō-
trafterit educat. Diem cœli: solis claritatem.
Iacent: obiciuntur. Pignera: filios. Excubat
hospitibus: inuigilat peregrinis. Tunc: eo die
cū iam plures preterissent. Ductor: cato. Ex-
purgat: psyllus. Verbis fugantibus: idest exca-
tationibus adhibitis circū castra facti sunt nido-
res uenena fugātes. Ignis: suffusus ex igne. Ebu-
lum: herba ramo Sambuci similis. Galbana:
galbanū dat Syria in monte Amano ut ait plini-
us & ferulum quam eiusdē nominis resina: mo-
do stagonitū appellat. Sudant: soluunt sunt
enim urgūmi siue resina. Tamarix: quæ stani-
lis est scopis amerinis quæ & myrice dicitur: ef-
ficax est cōtra serpentū ictus præterq̄ aspidun-
ut ait plinius. Nō lata coma: exigua raraq; frō-
de. Costus: Radix costi gustu feruens odore
eximio fruce alias inutili. Panacea: quæ & pa-
nace dicit quod omnibus morbis medet a pan-
quod est omne & ἀκροῦ ἀτά medeor & ideo pli-
nius inquit Panace ipso nomine omnū morbo-
rū remedia p̄mittit numero sū & diis iuentoribus
ascriptum. Centaurea: Quartū genus pan-
cēs ab eodē chyrone repertum. Centaurion cognominat. Peucedanum: herba amara cuius caulis longus se-
niculo similis bibitur contra serpētēs & oleo peruncta tuet. Tapfos erycina: herba qua abundat eryx Sici-
liæ mons. Est autem ea quam plinius Verbascum appellat.

OMNIBO. Vtq; iouis uolu. per similitudine ostendit q̄o psylli filios suos experiant: quæ admodum in-
quit aq̄la pulos simulatq; ex ouis protulerit statim ad radios solis conuertit: & q̄ acie oculorū: lumen solis susti-
nerē poterunt eos conseruat: reliquos autem abicit quasi nothos. Protulit: reduxit ex ouis. Calido ouo: qd
foerat antea. Lumine recto: intentis oculis. Diem. i. solem a præcedente quod sequit. In usus ecc: ad usū
aeris. Qui phœbo cessere. i. qui uicti sunt nimio splendore solis. Facet: q̄a aq̄la detrudat eos ex nido. Nec
solum gens: non satis est q̄ ipsi sint incolumes a serpentibus: inimo etiam saluti hospitum diligentissime con-
sulunt. Hospitibus: ad salutem hospitum. Populis: scilicet aduentis qui ad regiones suas applicuerunt. Se-
cutus signa: quia cum militibus sequebantur catonem. Verbis: incantationibus. Vltima: extremitatem ca-
strorum suffumigabant. Hic ebulum stridet: hæc genera arborum Mycander in pharmacā sua ponit q̄ sūt
optima ad repellenda uenena: q̄bus nunc utebatur psyllus ut castra romanorum militum tutiora redderet.
Ebulū: combūrebat has herbas: ut nidore fugarent angues: inter quas ebulū fuit: est autem species herbæ q̄
uulgo nascit in ripis fluuiialibus. Virg. sanguineis ebuli baccis. Galbana: galbanū genus fructificis est cuius
nidore fugant serpentes. Virgilius galbaneoq; agitauer graues nidore chelydros. Peregrina: q̄a apud eos
non nascuntur. Tamarix: est arbor non admodum foliosa: infesta anguib; fugare dicitur etiam pedicu-

Halietus

Ebulum

Tamarix

Costus
Panacea
Panace

Centaurea
Peucedanum
Tapfos
Verbascum

Vtq; iouis uolucer calido quum protulit ouo
Implumes natos solis conuertit ad ortus
Qui potuere pati radios & lumine recto
Sustinuere diem cœli seruantur in usus
Qui phœbo cessere iacent. sic pignera gentis
Psyllus habet: si quis tactos nō horruit angues
Siquis donatis lussit serpentibus infans.
Nec solum gens illa sua contenta salute
Excubat hospitibus: contraq; nocentia mōstra
Psyllus adest populis: qui tūc romana secutus
Signa: simul iussit statim tentoria ductor
Primum quas ualli spatium cōprendit arenas
Expurgat cantu: uerbis fugantibus angues.
Vltima castrorum medicatus circuit ignis
Hic ebulū stridet: peregrinaq; galbana sudant.
Et tamarix non lata coma: eoq; costus.
Et panacea potens: & thessala centaurea
Peucedanūq; sonans flāmis: erycinaq; tapfos.

los. Non lata: nam rara & angusta sūt folia. Eoq; costos: radix est eximii odoris: in india nascens: fo ditur
q̄ in petale isula. Panacea: herba est (ut inq; plinius: quæ nomine ipso omnū morborum remedia promit-
tita πᾶν omne & ἀκροῦ medela. Huius uaria genera sunt apud eundē auctorem. Centaurea: hanc aliq̄ chi-
roniū uocant quoniam ea sanatus chiron dicit: quum tractanti arma herculis: sagitta cecidisset i pedē: auctor
est plinius: quauis ouidius scribat nono post uulnus die iteruisse. Centaurea: folia sūt lata & oblonga: serrata
ambitu: densa ab radice: caules ternū cubitorū geniculati: radix rubicunda & amara: quæ i uino albo pota ser-
pentū moribus medet. Thessala: quæ in thessalia abundat: & in arcadia. Peucedanum: herba est amarissi-
ma ad multos usus efficax: quos plinius exponit dicta a πρῶκε ὀδάρως amarus. Tapfus: hæc plurima na-
scitur in eryce monte sicilia.

Et larices: fumoq; grauem serpentibus urunt
Abrotanum: & longe nascētis cornua cerui
Sic nox tuta uiris: at si quis peste diurna
Fata trahit tūc sunt magicę miracula gentis
Psyllorumq; ingens & rapti pugna ueneni.
Nam primum tacta designat membra salua
Quæ cohibet uirus retinetq; i uulnere pestem
Plurima tum uoluit spumanti carmina lingua
Murmure continuo nec dant suspiria cursus.
Vulneris haud minimum patiūtur fata tacere.
Sæpe quidem pestis nigris inserta medullis
Excantata perit: sed si quod tardius audit
Virus: & elicitum iussuq; exire repugnat
Tunc super incumbēs pallētia uulnera lambit
Ore uenena trahens & siccāt dentibus artus.
Extractamq; tenēs gelido de corpore mortem
Expuit: & cuius morsus superauerit anguis
Iam promptū psyllis uel gustu nosse uenenu.
Hoc igitur leuior tandem romana iuuentus
Auxilio: late squalentibus errat in aruis.
Bis positis phœbe flāmis bis luce recepta
Vidit areniuagum surgens fugiensq; catonem
Iam illis magis atq; magis durefcere puluis
Cœpit: & in terram libyæ spissata reuerti
Iamq; procul raræ nemorum se tollere frondes
Surgere congesto non culta mapalia culmo.

extollebant. Surgere: surgebant: Mapalia: pastorum casa quæ & magalia dicuntur. Culmo: stipulis enim
recta erant.
OMNIBO. Larices: larix arbor est odoris grauissimi: ea pre serim quam graeci ὄρεκτιν uocant: pli-
nius. Funoq; preterea urunt abrotanum: cuius sumus quoniam amarissimus est: infestat serpentes: abroto-
ni duo sunt genera Campestre & montanū: Absynthii amaritudo in utroq; plinius. Longe: procul ab aphri-
ca nascentis. Sic nox tuta uiris: psylli faciebant ut ro. tuto quiescerent superueniente nocte at si quis peste diur-
na. sed si quis forte interdū tactus esset morsu tum uero uideres uim maiorem horum psyllorum: nec. n. quæ
q̄ perire permittunt & cum cetera omnia experti essent: tandem etiam fugebant uenena: si forte penitus inel-
sent & fugendo intelligunt cuius serpentis uenenum sit. Fata trahit: idest uenenum qd est causa mortis. Psyl-
lorūq; ingens: nam psylli cum uenenis decertant donec nec uenena superauerint. Nam primum: salua sua
circuit uulnus illius quem momorderit serpens & uis tanta est saluæ ut uenenum i suo loco coercitum teneat:
ne reliquū corpus maculare possit. Pestē: uenenu. Spumanti lingua: significat eos celeritate & uolubilitate lin-
guæ carmina sine intermissione dicere. Nec dant suspiria: idest nec respirant quidem interdendum car-
mina: ne si respirauerint & intermiserint fortasse uenenum interea penetrat interius. Cursus uulneris: idest
eleritate ueneni. Suspiria: idest respirationem. Haud mi. tacere: quia si tacerent statim uenenum inua-
lesceret. Sæpe quidem pestis & tantam uim habent carmina: ut sæpenumero uenenum expellant ex ossi-
B liii

Abrotanū

Cerui
cornu

Salua

Quantū
ipsi cato
errauit

Areniu-
gus

Mapalia

bus. Sed sitar. sed si uenenum fuerit aliquanto uehementius: q̄ ut carminibus cedat tū uero illi recumbunt uulneribus & lingua labentes: atq; haurientes ore: non prius desinunt: q̄ totum uenenum eduxerint. Audit: scilicet carmina. Elicitum: id est cum elicitur: & educitur: participium præteritū tēporis passiuū posuit pro participio præsentis temporis: q̄ apud Latinos passiuū non inuenitur participium præsentis temporis: quod Græci habent: & ideo poetæ saepe abutuntur: ut qua uectus Abas: id est qua uehebatur. Iussamq; dum iubet exte. Repugnans: scilicet exte. Supericubens: scilicet uulneri. Exicat dēibus: usq; adeo haurit: ut iter dētes uenenum trahat. Extractamq; & cum eduxerit uenenum de corpore iam moriente expuit ipsū. Vel: pro etiam. Gustu: ipso gustu cognosceret uenenum serpentis cuiuscunq; fuerit. Hoc igitur: tandem ergo tali auxilio leuata est perniciēs romanorum cum diu laborassent: & ex his multi etiam ueneno periissent. Bis positus phœbe: nunc tempus describit quo per libyam arenem cum exercitu cato ambulauit antequam iter illud mojestum expedire possent: dicit enim duos menses perpetuos transiisse & tandem desertis harenis i stabiliorem terram uenisse. Positis flāmis: decrescens. Luce recepta: crescens significat transactos duos menses nam iugulis mensibus luna crescit atq; decrescit. Surgens: recepta luce. Positis flāmis: ut iter dētes sē pactis duobus mensibus iam firmiorē terrā romani reperierant. Durescere puluis: id est terra firmior eē coepit ambulantis. Redire terrā: ante. n. erat harena. Rara frōn. coeperunt apparere frondes: q̄ in terra frugifera uirēt. Nō culta: nō artificiose ædificata. Cōgesto culmo: q̄ ex culmis & arundinibus mapalia tegūt.

SVLPI. Quanta dedit: libyæ ipsa quantum letitia iniecit romanis quum prospexere crucifixos leones. Mos est enim a phrorū leones cruci figere procul ab urbibus ut alii absterreantur: nam solent in senecta hominē appetere ut plinius tradit. Sæuos: magnos: & feroces. Leptis: uidelicet minor qd oppidū diximus supra eē i libyphenicum regione apud minorē syrtim. Nā est altera leptis quæ maior cognominatur apud syrtim maiorē. Nymbis flāmisq; carentem: temperatam & sine nimio frigore & aestu supra q̄ tepidam esse dixit. Cæsar ut amathia: Cæsar post adeptam uictoriam biduū in pharsalo cōmoratus est sacris intendens exercitumq; e prelio defessum recreans. Ibi thessalos q̄ cum eo depugnauerant liberos esse iussit: Atheniensibus ueniam petentibus concessit: Terua die orientē uersus castra mouens fidem pompeianā fugæ persequitur. Cum ad hellepontū peruenisset irremium inopia scaphis exercitum traducere cōpullo & ad nauiganti Cassius cum parte tremei um comitatus occurrit: & q̄q̄ is tuto depugnare possent tamen eius felicitate conterritus a tremei in scapham ad eum per manus descendit & uenia i petrata omnes illi tremei tradidit ut scribit Appianus. Satiatus: biduo enim ibi permanserat. Proiecit pondera curarū. nam omnibus rebus relictis pompeium sibi psequendum existimauit ne rursus copias comparare alias & bellū renouare possent. Frustra: quia iam nauigans longe aberat. Legens: persequens. Tendit in undas: mare ingreditur. Threicias fauces: hellepontū i angustias quæ sunt contra troada. Notatū: celebre uel infame illic enim periit leander. Eteroa turre: id est erus puella: ad quam ex abydo asia in sexton europa oppidum Leander natabat. nota est fabula. Eros sic fit ab ero ut Inous ab ino. Lachrimoso: q̄a mersum iuuenem fluctus in puellæ litus descendum i pulit. Helle nepheleas: hoc ē nepheles athamanisq; filia & soror phryxi. Abstulit: nā cū prius uocaret p̄pontidis ostiū ab ipsa submersa hellepontus uocatur ē. Nō asiā: iter asiā & europā nullibi ē angustius mar: quus ad bizantiū sit angustū. vii. stadorū iteruallo. Fluctus: mar. Bizantiū: opp. i thracia cōtra qd ē calcedō i asia ostreorū serax.

OMNIBO. Quanta dedit miseris: qd alii terrori fuisset id gaudio fuit romanis militibus: uidere leones aliis terrorē auulisset: ipsis uero gaudū fuit: q̄a leones ipsis mitiores uidebant q̄ serpentes. Cōtra: scilicet ire id est occurrere ipsis. Melioris: terra quam meliorē hoc est fecundiorē & stabiliorem reperierant. Proxima leptis: & prima urbs q̄ illis occurrerit fuit leptis q̄ est tripolitana Libyæ: hæc ciuitas ē iuxta abrotonū urbē: & ut refert Strabo dicta ē neapolis. Cuius statioe: & ibi hyemaru romani milites. Nymbis flāmisq; carētē: i. frigore & ardore. Cæsar ut amathia: expeditis piculis p̄ qua libyā arātē p̄pessus fuerat romanus exercitus nunc redit ad casarē describens qd ipse fecerit post uictoriam pharsalia: dicit. n. nihil prius habuisse casarē: q̄ ut sequeret Pompeiū qua illū iter egisse didicerat: uenit igit i ægyptum ubi tandē cognouit iussu ptolemai occlusum & p̄sto occurserunt ministri regis: q̄ caput pompeii aduenienti casari offerret. Cætera curarū: omnibus posthabitis ad illud unū animū itendit casar: ut sequeret pompeiū. Aemathia. i. post q̄ satis cadē amathiam contemplantus est. Frustra: q̄ iam occisus erat regis iussu. Fama duce: nam q̄ fama ipsū profectū esse: ea iter intendebat. Legens: nauigans. Threicias sa. qua nauigauerat pompeius. Legit: transit. Amore nauaquor: amore heronis & Leandri: significat hellepontū. Nataū. i. a leandro: q̄a de abydo natabat ad Sextō ad angustias hellepontū maris ut ad amicam heronē uenit et. Heroas. i. heronis turre: q̄ declinant p̄ in no minatio apd Græcos apd nos accipiūt nis i genituo ut Ὀδυσσεὺς: hæc didonis ino inonis: deide efficit possessiuū ious ioa uidelicet ita herous heroa uidelicet. Helle ne. i. nepheles filia: nam cum fugeret no

Leptis

Ero
Abydus
Sextos
Eros

Bizantiū

Quanta dedit miseris melioris gaudia terræ:
Quum primum sæuos contra uidere leones
Proxima leptis erat cuius statione quietam
Exegere hyemem nymbis flāmisq; carentem.
Cæsar ut amathia fatiatus clade recessit
Cætera curarum proiecit pondere soli.
Intentus genero cuius uestigia frustra
Terris sparsa legens: fama duce tendit i undas
Threiciasq; legit fauces: & amore notatum
Aequor: & eroas lachrimoso littore turre
Qua pelago nomē nepheleas abstulit helle.
Non asiā breuioris aquæ disternat usquā
Fluctus ab europa: quanuis bizantiū arcto
Pontus & ostriferā dirimat calcedona cursu:

uercales insidias & ipsa cū phrixo tandem uenisset ad angustias huius maris precibus petiit a diis: ut sui miserent nā instabat pater insequēs eos: affuit mars & statim affuerunt duo arietes. & intellexerūt opē diuinam sibi prestam esse: tergo eorū isederūt: & angustias maris natate coeperūt: sed responsū acceperūt: ne retro aspicerēt: dū ad ulteriore ripam uenirēt. phrixus secutus responsi iussa. helle (ut natura mulieris solet esse leuior) respexit: & statim e tergo arietis excussa: nomen mari dedit. nam antea pontus dicebat. sed ab helle submersa dictus est hellepontus. Nō asi. bre. dicit nulla parte angustius diremptam esse Asiā ab Europa. nam maris hellepontū angustia diuidunt Asiā ab Europa septem stadiorū latitudine abydos est in Asia: festos in Europa. Quāuis by. quāuis byzantiū hoc est bosphorus thracicus diuidat calcedona ab Europa: breui & angusto sinu tamen breuior est hic sinus hellepontus. Byzantiū: accusatiuus Græcus. est autem byzantiū oppidū thraciæ: duo sūt bosphori. i. cimerius & thracius: qua darius deduxit exercitum: de quo hic loquitur: ubi nūc est Constantinopolis. Calcedona: calcedō est dextrorsum intrantibus euxinum qua dirimitur pontus hellepoto. Hæc ciuitas ædificata fuit a megarensibus. Strabo. Ostriferā: q̄a ibi nascitur ostræ.

Euxinūq; feras paruo ruat ore propontis.
Sigeasq; petit famē mirator arenas
Et symoentis aquas: & graio nobile busto
Rhythion: & multum debētes uatib; umbras
Circuit exustæ nomē memorabile troiæ
Magnaq; phœbei quærit uestigia muri
Iam siluæ steriles & putres robore trunci
Assaraci pressere domos: & templa deorum
Iam lasa radice tenent: ac tota teguntur
Pergama dumetis: etiam periēre ruinae.
Aspicit hessiones scopulos: syluasq; latentes
Anchisæ thalamos: quo iudex sederit antro

stro expositā hercules liberauit. Illud autē neptunus p̄fidie laomedōtis iratus i troianos imiserat: & post multos abluptos fors puella obrigerat. Latētes: semotas ad undā symoētis i qbus Anchises cū uenere dea coiuit. Quo iudex sederit antro: id est antrū qd habitauit paris q̄ de triū dearū forma iudicauit. **OMNIBO.** Euxinūq; se. æfepos primū rudē terra & truci incolatum Barbarie dictus est quasi in hospitalis: postea cum mores aduenarum cōmercio molliti coeperūt: paulatī dici coepit ē εὐξείνιος id est hospitalis. Paruo ruat ore propontis: hellepontus incipit a rhæteo litore: quod nobile est tombs achillis & aiacis tēplo & statua: quā ab Antonio ablata & i ægyptū asportata: Augustus Cæsar iliensibus restituit: teste Strabone: tenuis autē hellepontū euripus (ut refert Solinus) porrigit ad asiā urbem priapum: qua magnus Alexander potiundū orbis amore trāscendit. & potius est: idē diffusus æquore patenissimo rursus stringit in propontidem: mox in quingentos passus coarctat: sit bosphorus thracicus: qua Darius copias transportauit. Sira bo autem dicit a Cyzicena regione: & locis esapo & granico uicinis usq; abydū & Sestum propontidis oram esse. In pontum itaq; euxinū a propontide nauigantibus. a leua iacent ea qua byzantiū sunt contigua: & a thracibus habitata a dextris sūt calcedoniū: p̄xima Bithiniorū sūt: sequentiā marandinarum. Sigeasq; petit famē: cū ab hac loca peruenisset: tandem Cæsar cupidus cognoscendi atq; uisendi ea qua saepe audierat: secum habuit ex incolis unum qui rerū illius loci peritissimus erat: & ex eo accuratissima interrogabat de sepulchro Achillis Aiacis & heronū de qbus monumēta tradita sūt apud poetas atq; scriptores. Sigeas: sigei p̄montorii troiæ: in quo patroclus & antilocus sepulti sunt. Et symoentis: flu. est troiæ qui cum scamandro iugitur. Pli. Rhæteo: in rhæteo mōte achillis sepulcrum extractū est. Umbras. i. Græcorū & troianorum. Debent uerba. quia carminibus uatum nomina heroum perpetuo durant. Nomen. m. t. nam immortalis est fama illi: qua tādiu durabit: q̄diu carmina Homeri erūt. Magna ue. reliqas. Muri p. id est troiani qui auxilio phœbi atq; neptuni cōditus ē: nā (ut i fabulis ē) neptunus & phœbus auxilio fuerūt laomedōti urbē iliō ædificā. Iā syl. iā ibi igit inata sūt arbores & sylua iter ruas illi. Putres trū. q̄a iā ānosa uetustate putrefacta erāt arbores. Pressere do. q̄a inata erāt sylua. Tātū aui lōginqua ualeat mutare uetustas. Lassa: iā porrecta radice. Periere ru. nō solū mœnia urbis illi uersa sūt: sed et parua admodū uestigia ruinae superāt: ut nec uestigia qdeni urbis ulla apparerēt. Aspicit: utpote diligēs scrutator atigatis Cæsar. Hessiones sco. ubi hessiones exposita oli fuit ceto: cū laomedon ædificaturus eēt urbē troianā & petisset a Neptuno & phœbo: ut sibi auxilio essent ad cōdēdam urbē: pactus magnā pecuniā q̄ritatem. post illi benigne assuerūt cōdita urbe p̄tū quod diis p̄miserat laomedon negauit. iratus neptunus ceton imisit q̄ carnibus hūanis uescebat: & cū primo a nobilibus q̄sq; plabes sus mitteret ceto deuorādus. plabs cognouit nullū ex stirpe sua remāsurū esse. itaq; seditōe facta nō uidebantur hoc eē passuri. pactus ē Laomedō forte p̄mittere: q̄ nam deuorādū mitterentur ceto: fors cecidit in hessionē filiam laomedonis: & cum exposita esset ceto deuoranda: superueniens hercules liberauit eam. tunc quum inter argonauas nauigaret. Syluasq; pa. ubi cum uenere concubuit anchises. & ex ea genuit aneā. nā apud

Propontis

Sigeum

Rhythiū

Assaracus

Hessiones Paris

undas simoētis sylua fuit ubi cum uenere concubere solebat anchises: ut apud Vir. Tu ne ille aeneas quem dardanio anchisa Alma uenus phrygii genuit simoētis ad undam. Quo iu. se. an. Aspiciet etiam antrū quo iudex paris federat: nam sicut fabula uel historia narrat: accepto somno hecuba priamus: quia uiderat in somnis se perituram cū utero gestaret paridē: facē qua uiuere saecula troia comburerēt responsum est ab haruspibus nasciturū eē ex hecuba qui causa eēt excidii troiani. cōsilio igitur haruspis Priamus mandauit: ut quod ex ea nascerēt alitibus & feris deuorandū exponeret: natus est quod pulchritudine sua animū matris pietate commouit: ipsūque pastori demandauit alendū: cū igitur grandior factus esset: & ludi in urbe troiana fierēt: iussit ipsū uenire Priamus: ut cū aequalibus certaret ubi ceteros omnes superauit ludo agonali: saepe etiā ipsū hectorem percutiebat. adeo iratus est hector & in furorē conuersus: ut ipsū occidere uoluerit: nisi iussus esset abstinere. tunc priamus optauit illū quod quis eēt. suū filium eē. tunc hecuba capta occasione quod speratis inquit cōsecutus es: nam filius est tuus. sed dū adhuc esset in sylua paris nuptia celebrata: sūt inter Peleū & thetidem: quibus interfuert dii: dea quoque omnes praeter discordiā: indignata aureū pomū fabricauit: & super inscripsit. pulchrioris: potentioris: ac sapiētioris esto. & ad mensā ubi accūbebant dea pomū illud cōtexit: quod ad manus primū peruenit Iunonis: quā cū legisset potentiori deī: pomū suū eē dixit: quoniam potentior esset omnibus aliis legēs deinde pallas. sapiētiori deī: immo meū esse debet. At uero Venus pulchriori legens sibi uendicauit: & ita exorta est cōtēto inter eas. cū igitur ad Iouē uenissent & orarēt: ut hāc litē inter eas cōponeret: excusauit se Iuppiter quia iudiciū illud afferre nō posset quoniam molestā faceret: uel sorori & uxori Iunoni: uel filiaē palladii ueliliaē: uel ueneri. ergo misit illas ad paridē: quod temporibus illis aegissimus habebat (unde paris dictus est quod par esse inter omnes) ille eas nudas uidere uoluit: & accevit ueneri: quod promiserat se daturā operā: ut pulcherrimā omnium mulierū in mīramoniū acciperet. Helenā dicit ergo Casarē antrū hoc fuisse cōtemplatū in quo paris iudex cōfederat: tūc cū inter deas iudicauit. Et (ut ait Strabo) Aalexandriā mōs ē inuēns antādro: ubi dicunt paridē adiudicasse deas.

SVLPI. Puer raptus: Ganymedes ab aquila raptus in caelum. Quo uertice: quo monte.

Oenone

Oenone nais: nympa quā paris amauit. Luferit: paridē se idulserit. Saxum: mons. Serpētē: labentem. In alto gramina: in terrā tumulo herbofo. Securus: sine religiois respectu: erat eni illuc sepulchrum hectoris. Sacri: sepulchri omne eni sepulchrū sacrum est. Hereas aras: id est herci iouis templū. Hereum antiquū sanū & aedes iuxta Imbrasiū amnem est ut inquit Strabo. Festus uero ait Hereū iouē deum esse penetralem: quod intra conseptū domus cuiusque colebat.

Hereum

O facer: horū locorum memoriā ob homeri poemata celebrē aeternamque esse mirat: Casari quoque idem euenturū ex suo carmine pollicet. O facer & magnus: o inuolabile & magnificū carmen. Omnia fato eripis: nihil perire sinis sic horatius: Virtus & fauor & lingua potētū uatū diuitibus consecrat iulius: Dignū laude uirū musa uetat mori caelo musa beat. Ne tangere iuis dia sacrae fama: noli inuidere alicui de perpetua & incorruptibili fama. Smyrnei uatis: homeri quod ex smyrna in minori asia oppido fuit quod ut tra dicit Gellius: Septem urbes certat de laude insignis homeri Smyrna rhodos Colophō Salami Chius Argos athenae. Pharfalia: hoc opus. Cespitis: terrā cū herbis euulsa. Nō irrita: sed grata diis. Dii: Oratio sacrificantis casaris qua successū in reliquis actis precat & troianū instauraturum se pollicet: per deos autē Cinerū & aeneā intelligit genios & penates quod loca ipsa & mortuorū cineres seruāt quosque aeneas in Italiā uexit & Lauinia & albae colebant.

Smyrna

Pharfalia

OMNIBO. Caelo iocelū. Puer: ganymedes: cuius amore captus Iuppiter rapuit eum in ida Aquila quae Iouis armiger dicitur. Nais: naiades dicuntur fontium nymphe. Luferit: scilicet cum paridē: hāc amica fuit paridē quam perdit aliquo tempore amauit. de qua mentionem fecit Oui. cum paris Oenone poterit spirare relicta ad fontem xāthi uerfa recurret aqua. Nullum est si. no. sa. sed alicuius magnae rei monumentum habet. Inscius i sic. cum lastraret omnia loca Casar ubi troia fuerat & heroum graecorū: pariter ac troianorum monumenta diligenter exquiret: forte quidam per loca transibat: ubi hectoris sepulchrū fuerat: & cum incautus transiret: monstrator qui ducebat eum admonuit: cauere ne sepulchrū hectoris calcaret. Hectoris lucus est iuxta Preleū lacum in ophrunio loco conspicuo (ut refert Strabo). Nescius: ignarus Casar ibi consecratos esse cineres hectoris. Xantus: flu. troianus cuius aqua epota flauum facit pecus: inde nomē traxit nam ξανθός flauum significat. Securus: sine cura religiois ullius. Incola: habitator & idigena. Disscussa ia. & mirū non erat si ibi nulla sepulchra fuisse nouerat Casar. nam uix uestigia sepulchri apparebant

Vnde puer raptus caelo: quo uertice nais
Luserit oenone: nullum est sine nomine saxū
Inscius i sicco serpentem puluere riuum
Trāsierat: qui xantus erat: securus in alto
Gramine ponebat gressus: phrix icola manes
Hectoreos calcare uetat. discussa iacebant
Saxa: nec ullius faciem seruantia sacri.
Hereas monstrator ait nō respicis aras?
O facer & magnus uatū labor: omnia fato
Eripis: & populis donas mortalibus æuū
Inuidia sacrae casar ne tangere fama
Nam siquid latius fas est promitteremus
Quatū smyrnei durabunt uatis honores
Venturi me teque legēt pharfalia nostra
Viuet & a nullo tenebris damnabitur quo.
Vt ducis impleuit uisus uenerāda uetusta
Erexit subitas cōgestu cespitis aras
Votaque turiferos non irrita fudit in ignes.
Dii cinerum phrygias colitis quicunq; ruinas
Aeneaque mei quos nūc lauinia sedes

tametsi saxa quadā auulsa passim cōstiterāt. Nō re. a. q. d. pedibus calcando piaculū cōmittis. O facer: perumpit in exclamatiōe hoc loco Lucanus: ostendēs uim magnā esse poetarum: qui faciunt mortalia imortalia esse carminibus suis. nam etsi sepulchri illius uestigia uix apparebant tamen quia memoriā prodita erant carminibus homeri: ideo adhuc nō exciderant ex animo icolarū. Fato e. liberas omnia a morte. Aeuū: diuturnā & perpetuam uitā donas. Inuidia sa. ca. sicut enim heroum troianorum atque graecorū nomina carminibus homeri illustrāt. ita tu quoque o Ca. nostris carminibus illustrabere. si modo musa latina aliquid ualēt.

Nec tan. pro ne tangaris inuidia: id est nulla te moueat inuidia achillis & hectoris quod fama eorum perpetuo maneat. Legēt: sed nō tamen cū magna laude Ca. Smyrnae: id est homeri honores. nam de Smyrna oppido Hom. fuisse perhibent. licet chii & colophonii: & alii complures populi quasi suū ciuem uelint: sicut ē apud Cice. in oratione pro archia. & ut inquit gelius de insignis Homeri stirpe certat septem urbes. Smyrna. Rhodus: colophon: sa. ami: ius: argos: Athena. Aristoteles uero tradit ex insula ionarum. Pharfalia: id est carminibus nostra quibus pharfalica pugna describitur perpetuo manebunt. Et pharfalia inscriptio est operis: sicut illius as homeri. Tenebris dam. q. d. nō tradet obliuioni. Vt du. imp. nūc dicit quod egerit Ca. postquam omnia per uoluntate sua diligenter inspicit. nā aras ibi erigi iussit & diis iliatis sacrificia exhibuit obtestans: ut sibi ad ea quod sperant peragenda uellent prosperos successus dare. Veneranda ue. quae semper in honore haberi solet quia melior est. Cōgestu ce. cespitis struxit aram ubi sacrificia diis iliatis fecit. Non ir. quia dii semper Ca. fauere runt donec ad exitum ciuilia bella perduxit. Dii ci. ordo est: o dii cinerum: dei que mei: & o Alba. date felices cursus. Dii ci. id est dii iliatis. Vir. iliatis cineres & flāma. Aeneaque mei: dii penates quos secum in Italia detulit aeneas. Lauinia se. nam primum condidit oppidum de nomine uxoris lauinae ubi deos penates consecrauit in templo.

Seruāt & alba lares: & quorum lucet in aris
Ignis adhuc phrygius nulliq; aspecta uirorum
Pallas: in abstruso pignus memorabile tēplo.
Gētis iulex: uestris clarissimus aris
Dat pia tura nepos: & uos in sede priori
Rite uocat: date foelices in caetera cursus
Restituam populos: grata uice moenia reddēt
Aufonidā phrygib; romanaque ppgama surgēt.
Sic fatus repetit classes & tota secundis
Vela dedit coris auidu scq; urgente procella
Iliacas pensare moras: asiamque potentem.
Prouehitur: pelagoque rhodon spumante reliquit

Titus Tribus diebus Alexandriā puenit Applanus auctor est. In Casaris cōmētariis eē accepisse deoē naues longas rhodiorū. Po. entem: sūt enim illic latissima & potētissima regna. Pelago spumante: saxa enim illius fluctibus spumā emittit.

OMNIBO. Er alba: albam condidit Ascanius aeneas filius: quam a sinu porrecto in dorso urbis longam appellauit: albam autem a sive quam albam cum. xxx. porculis in litore inuenit. Igia. p. nam adhuc alba in templo uestra: perpetuo seruabatur ignis de quo Iuuenalis. Ignem troianum: id est uestram colit alba minorem ad cuius similitudinem roma conditum est templum uestra: & uirgines cōsecratae perpetuam uirginitatem cōseruabant aeternum ignem in templo custodiētes. Nulliq; af. ui. pal. nam sicut est apud Homerum & Vir. commemorat Diomedes & ulixes castis custodiētes arcis furripuerūt palladium. Vlixes autem dum domū rediret & multa perpessus esset: admonitus tandem oraculo est: ut palladium redderet aeneas quid etiam fecit Aeneas igitur secum palladium attulit in Italiā. est autē palladium simulacrum palladis: quod deinde seruabatur Roma in templo palladis sicut in arce troiana seruabatur: & erat quoddam quasi pignus imperii sui nam quod diu seruaretur: tam diu etiam imperium duraturum acceperat. Nulli aspē. quia nulli uiro aspicere licebat palladē seruabatur in adyto tenebris: in illud tantummodo sacerdos uirgo intrabat. Gētis iu. quia gens Iulia se ab iulio aeneā originem ducere uolebat. Vir. Nascetur pulchra troianus origine Casar. Iulius a magno de missum nomē iulio. In se. pri. s. existens ipse. in qua prius habitare solebatur: quos nunc uocat secundum ritum antiquum: Casar nepos gentis iuleae. In caetera: ad reliqua: quae mihi peragenda supersunt. Restituam po. dicit se nouam troiam instauraturum: ut illi moenia renouentur: & quemadmodum troiani Romam in Italia condiderunt: ita ipse in Asiam urbem ilion restaurabit: quod in animo habuerat Casar fecisset: nisi satis fuerat fuisse. Aufonidā: itali. Grata uice: quod grati erāt & memores: sicut illi cōdiderūt urbē romā: ita nūc renouabūt illō. Pergama ro. a romāis cōdita. Sic fa. & his sacrificiis pactis Casar nauigare cepit quod maxia celeritate potuit: ut tarditate quā ilio fecerat celeritate. cōpēsaret nā iter caeteras Casaris uirtutes maxia fuit cōficiēdi celeritas. Vrgēte p. i. u. uetorū: nā pcella uis uetorū dicitur ab eo quod oia pcellat. i. percutiat quae cū obuia facta fuerit. Moras illi. i. tarditate quā fecerat i cōtēpladis illi urbis monumentis. Asiamque po. quia multas puin

SVLPI. Quos lares: quos penates. Et quo rū lucet: Vestam dicit quae igne inextincto colit adhuc durate illo quae aeneas i latū inquit. Pallas: Palladiū quod aeneas siue nautes a diomede ad Salētinos praeteriens accepit. seruātū id fuit lauiniū Inde albae ut Imperii pignus: Postremo romā trāstatū est & i uestra tēplo seruabat quo in cēso. L. Metellus pont. max. uix cū sui piculo eripuit. Abstruso: secreto. In sede priori: in antiqua urbe uestra. Grata uice: grato officio. Ita enim ut phryges urbes i latio edificarūt sic latini i phrygia instaurabūt. Romana: romanorū manu erecta. Coris: uentis. Vrgēte procella: impellente uenti. Iliacas pensare moras: redimere morā quā apud Iliū fecerat: nā supato hellesponto Ionis & eolis & caeteris nationibus minorē asiā icolentibus cū audisset pompeitū i aegyptū pertrāsisse Rhodū puenit & Rhodiorū trirēnibus sumptis sub uesterā cursum mouit. nulli iter aperies. Inde Alexandriā uersus uelis expo

Palladiū

L. Metellus

cias sub se continet Bythiniam: Phrygiam: Galaciam: Lydiam: Cariam: Pamphiliam: Liciam: Iauriam: denique ipsa est dimidium terrarum.

Pharus

SVLPI. Septima: ex quo troia discesserat: na rhodo alexandriam triduo peruenit. Laxante. le tante sed continue ipellente. Flammis phariis: igne nocturno g nauis apparet e pharo alexandria. Texit lampada: obscurauit igne phari.

Theodotus

Aquas tutas: portu alexandria: in cuius litore cum esset ingens tumultus. & clamor ad terram noluit puenire donec a ministris regis benigne susceptus est cu rex moram circa casium adhuc ageret. Satelles: uidelicet Theodotus rhetor chius qui praeceptor ptolemaei fuit quicq postea Cassius in cruce suspendit. ut ait Appianus. Do na regis: caput pompeii. Prouectus: cymba.

Securus
Tutus

Comendat crimina: laudat scelus patrum. Terrarum: Satelles aperiens Casari mortem pompeii & multos labores militiae aegyptum: caput pompeii & frui quod pro eo perfoluisset donare se dicens: & multa consulans siue probet ce dem siue improbet omnino casarem ptolemaeo debere concludit. Secure: tute: Nam securus e qui rei curam non habet: Tutus q ledi non potest.

Exhibet: liberaliter erogat. Absenti: tibi. Eminus: conciliamus. Hoc totu foedus: hac tota amicitia & concordia firmata est morte po peii. Cruore: uulneribus & cede militu. Regna phari: alexandria. Ius gurgitis niliaci: potestatem uniuersae aegypti qua nilo abluif. Quic qd dares: omne praui quod psolueres. Dignuq clientu: crede te dignu ducere & patronu eius cuius n iuris fortuna i tuu dederit inimicu. Nec uile: litote. Inimmo non aduersa rei facilitate plurimi facere debes qa hospite & benemeritu interemimus. Feru: dica. Nomina: an pietate in te an beneficiu an officium appellare uelis: uel uide quo nomine id mudus appellet. Si scelus est: si scelus appellabis. Quod scelus hoc non ipse facis: qa tibi id praeipimus. Caput: pompeii.

Habitu: qualitatem. **OMNIBO.** Septima nox dicit septem dies totidemp noctes usum fuisse uetis secundis: cu ia pharos apparere coepit. Nunq la. sed itendete rudetes: qa uela istata rudetes itedut. Aegyptia .i. portum aegyptiu. Phariis fl. qa fax nocturna semp ardebat: ut signu eet nauigantibus: quo naues i portu dirigeret & ide nome et accepit locus na qd apud significat turrem i qua lux nocturna semp ardet. na (ut refert Solinus) i portibus machinas ad flucedi ministeriu fabricatas pharos dnt. Sed prius or. di. antequa ingredi possit portu satis tutu. supuenit lux diei q lucē nocturna obtenebraret. Texit: obscura uit. Tutas: sine tumultu. nam supueniente die: cu ia fama alexandria uenisset aduentare Casare inges turba uiuoru obuam prodierat: ut Casare exciperet & tumultus inges erat i litore adeo ut Casare terruerit. dubitabat enim quo aio essent: & qd na sibi fremitus uellet. Ibi ple. tu. non tutum uidebat ingredi portum: ubi oia fremitu & clamore plena erat. incertus ergo qd na consiliu ageret subsistit aliquadiu Casar. Incerto murmure: qa satis scire non poterat qd illi consuleret. Credere committere se: ut ausus se credere caelo. Abstinit. i. continuit a portu. Sed dira fatel. & ecce cu dubitaret Casar portu intrare: aderat regia puppis cu satellitibus: q caput Pompeii offerre uiderent Casari: satellites latini dicunt: quos graeci $\sigma\delta\mu\alpha\tau\omicron\phi\eta\upsilon\lambda\alpha\kappa\epsilon\omicron\varsigma$ appellat. i. q latera regu armati stipat. Terraru do. nodu didicerat Casar occisu esse Pompeiu. ergo hic dicit se nunc uenisse: ut re aperiret Casari qua ipse magno puo emptu uelit. uidelicet ipsum esse securu generi sui: quod munere Ptolemaei ciuilia bella peracta sut. Romanu ma. i. dux nulli romanoru conferende. Pellaeus. i. alexandrinus.

Terra. p. q. l. donat. i. ipse te liberat laboribus belli terrestribus atq: maritimi. na adhuc Po. sicut & ipse Lucanus commemorauit: classe maximam habebat: & uniuersu ppe mare suis nauibus obtinebat. Et amathiis: quod in acie pharalica nodum consecutus fueras: hic tibi peractu reddidit. Thesalicas querens: narrare icipit quo modo ptolemaeus interfici iusserit. dicit. n. cu Pompeius qreret ciuile bellu opibus regis renouare eu occidimus

Septima nox zephyro nuq laxante rudentes
Ostendit phariis egyptia littora flammis
Sed prius orta dies nocturnam lampada texit
Qua tutas intraret aquas: ubi plena tumultu
Littora: & incerto turbatas murmure uoces.
Accipit: ac dubiis ueritus se credere regnis
Abstinit tellure rates: sed dira satelles
Regis dona ferens mediu prouect in aequor
Colla gerit magni phario uelamine tecta
Ac prius infanda comedat crimina uoce.
Terrarum domitor romanu maxime gentis
Et quod adhuc nescis genero securu perempto
Rex tibi pelleus terra pelagiq: labores
Donat: & amathiis quod solum defuit armis
Exhibet: absenti bellum ciuile peractum est.
Thesalicas querens magnus reparare ruinas
Ense iacet nostro: tanto te pignore cesar
Emimus: hoc totu pcussum est sanguine foedus.
Accipe regna phari nullo quaesita cruore:
Accipe niliaci ius gurgitis: accipe quicquid
Pro magni ceruice dares: dignuq clientem
Castris crede tuis: cui tantum fata licere
In generum uoluere tuu: nec uile putaris
Hoc meritum facili nobis quod cede peractu e.
Hospes auitus erat depulso scepra parenti
Reddiderat quid plura feram: tu nomia tanto
Inuenies operi: uel famam consule mundi
Si scelus est plus te nobis debere fateris
Quod scelus hoc non ipse facis sic fatu apertu
Detexit tenuitq: caput: iam languida morte
Effigies habitum notu mutauerat oris

Tanto pl. tanta mercede. Hoc sanguine: scilicet Pompeii foedus ictum est nobis tecum. Nullo cru. in cruenta tibi uictoria conceditur: & i deditioem tuam nos cu regno nostro uenimus. Niliaci gur. i. ius uniuersi aegypti. Accipe qc. ptium omne qd p capite Pompeii dedistes: id nuc tibi remittimus. Dignuq: cli. dignare patrocinio tuo suscipere Ptolemau. na patronus & clies correlatiua sut. Cui tm fata li. quado dii ppiti fuerut ptolemao: ut ia ipse maximu consecutus fuerit gloria. ut potissimu ipsu occideret pompeiu debes & tu illu amicitia tua non idignu putare. Nec uile pu. qa occurrebat illud: qd na magnu fuit occidit pompeiu q spoliatus exercitu & oi auxilio i manus uas consilus uobis puenerat: dicit non ob eam re uilius meritum suu purari debere: nam multa itercedebat iura & amicitia: & bnficiu ut a caede pompeii ptolemaeus desisteret: sed tm illu oia post huisse uoluntati casaris. Facili caede: & facilitas occidendi pompeiu: non debet efficere ut meritum nostru cotenas. Hospes: aut. e. nam iura hospitii erat inter pompeiu & ptolemaum seniore. Depulso sce. pa. nam ipso pompeio intercedente & auctore restitutus est in regnu pater huius ptolemaei: q ab alexandrinis pulsus fuerat: imo & Gabinius per quem in regnu restitutus est: milite pompeii usus est: quic in syria hybernaret. Feram: qd plura dicam. Tu no. tan. tibi pmittimus: ut hoc quod fecimus causa tui: nomine quocunq: uolueris appelles. q. d. nos tantu beneficiu nostru quo noie appellemus non satis itelligimus: tu p arbitrio tuo nominabis. Vel: pro et. Famam: co. nu. qa si uniuersus mudus ita fetit de caede pompeii q scelus sit appellandu hoc ipso debes existimare magnu ee quod fecimus. qa te tato crimine liberauimus. Plus te. fateris hoc ipso debere nobis. Qd se. qa nos pro te hoc scelus suscepimus. Tenuit: ut uideri posset a Casare. Ia lan. mor. & qa ia multi dies intercesserant: ex quo pompeii caput obrucatu erat dignosci non poterat a Casare: pompeii ne caput eet an no. Notioris. i. uultus qua antea du uiueret & casar cognouerat.

Non primo casar damnauit munera uisu:
Auertitq: oculos: uultus du crederet hæsit:
Utq: fidem uidit sceleris tutuq: putauit
Ia bonus esse focer: lachrimas non spote cadetes
Effudit: gemitusq: expressit pectore lato.
Non aliter manifesta putans abscondere metis
Gaudia q lachrimis: meritumq: imane tyrani
Destruit: & generi mauult lugere reuulsum
Qua debere caput: qui duro membra senatus
Calcarat uultu: qui sicco lumine campos
Viderat amathios: uni tibi magne negare
Non audet gemitus: osors durissima fati
Hunc cene tu cesar scelerato Marte petisti
Qui tibi flendus erat: non misti foedera tagut
Te generis: nec nata iubet mcerere neposq:
Credis apud populos pompeii nomen amates
Hoc castris prodesse tuis: fortasse tyrani
Tangeris inuidia: captiq: in uiscera magni
Hoc alii licuisse doles: quererisq: perisse
Vindictam belli: raptumq: ex iure superbi:

sed postqua cognouit ee pompeiu: qa talis uideri uolebat: ut bonus eet focer: nuc demu lachrymas dedit. Hæsit: dubitauit. Du. i. donec. Utq: si. ui. sed postqua cognouit uerū ee pompeii caput: nuc deniq: simulauit se bonu foceru ee: & qsi grauer dolens gemitus & lachrymas dedit. Tutu pu. hoc uerbu: ist. es. est adeo e similitu copulatiu: ut si infinitus addat uerbo qd regrat suppositu noiatiui & ipsu uerbu cu noiatiuo retinet: & omnē aliu casu. Non spote: sed coactus lachrymas dedit. Expressit: qsi nolens & coegerit gemitus a pectore seripere. Non aliter: non poterat iq: alio pacto laticia occultare qua aio cocepar: nisi lachrymas dedisset. Merituq: na cu se dolere simulat meritum ptolemaei diminuit: qd et si maximu erat: tm casar paru uideri uolebat: imo nullu ut nihil ei obligatus eet. Destruit: Eleuat minuit ondedo mcerore. Immane: imemū. Quā debere. i. q obligatus ee ptolemao. Lugere reuulsum: na du luget: displice re sibi ondit qd magnopere placebat: & ob ea rem nolebat uideri obligatus tyrano immo uero ipsu uehemeter danabat. Qui duro: multis rationibus ostendit non ueras fuisse lachrymas ca. dicit. n. q i minori clade latus fuerat: in maiori certe non doluisset. nam occisos esse alios i amathia minus erat: q nuc occisu esse pompeiu. ipse enim totius belli & summa & caput erat: ergo si latus fuerat clade amathia: quato nuc lator fuit. ubi pompeii caede cognouit: q solus superat que opprimeate cupiebat. Duro uultu: rigido & non soluto in lachrymas. Sicco: sine lachrymis. Osors du. in hanc

SVLPI. Non damnauit: non detestatus est. Auertitq: oculos: sed libenter aspexit. Hæsit: firmauit se. Fidem: ueritate & credulitate. Ia bonus esse focer: Jam bonu foceru imitari. Non spote: sed cu conatu & arte qd Valerius maximus ait. Ut enim Casar aspexit oblitus hostis foceru uultu iduit Ac pompeio tu proprias tu etiā filia lachrymas reddidit: Caput etiā plurimis ac pratiois odoribus cremadu curauit. Destruit meritum imane: & ostendit se offesū non pmeritu a ptolemao: q debere q obligatus ee ptolemao. Qui duro: a rpugnati & a maiori ea sicti doloris arguit. Duro: crudeli & imoto ad comiseratione. Membra senatus: fenatores. Vni tibi cum illi q plurimi fuerint & est Ironia. Hunc cene: a repugnati argumenta: na si deslere uolebatur oppugnauit: si oppugnauit iuste cur desset. Scelerato Marte: impio Marte. Non misti foedera tagut te generis: non moueris ca affinitatis. Mcerere: uere dolere. Neposq: sctū imaturū iteligit quem Iulia coacta e ceruice: uisa pompeii uelste cruenta ut diximus libro primo. Castris: exercitui. Tangeris inuidia tyrani: Inuides ptolemao malles enim tu pompeiu occidisse. In uiscera: i corpus. Perisse uicta: quod ulcisci non potes. Raptuq: ex iure: subtractum ex parte. **OMNIBO.** Non primo ca. uult Lucanus p bare mcerore casaris simulatu fuisse: simulata q lachrymas: io uis his coiecturis: ex eo cognosci pot qd ante q cognosceret pompeii caput eet an no: nulla signa mceroris a lachrymaru dedit

exclamatione prorumpit dicens fati sortem durissimam esse: quae caesarem flere coegit & iuitum. placet inquit ei si ceteris omnibus occisum esse pompeium: & tamen cogitur etiam iuitus flere: ne in inuidiam populorum incurrat a quibus mirifice pompeius dilegebatur. Non mixti: scedera mixti generis appellauit affinitate qua cum pompeio caesar per iuliam coniunctus erat. Neposque: abortiuus: neque enim ex iulia filium ullum susceperat pompeius: nisi abortiuum. Tabet: cogit. Credis apud populum: ideo doles uel dolere simul: quia hanc opinionem doloris tui exstimabas tibi profuturam esse apud populos: qui pompeium uehementer amabant. Hoc. scilicet: merorem per te ferre. Fortasse ty. est fortasse alia ratio qua inuides Ptolemaeo quod tibi priuerit occasionem occidendi Pompeium nam maluisse illi tuis manibus occidisse. Aliis: Ptolemaeo. Capti: quasi captiuitatem uenerat. Vidictas: quod non potueris ulcisci iniuriam: quam a pompeio bellum tibi inferere acceperas. E iure: de potestate.

SVLPI. Impetus: stimulus. A uera longe pietate recessit: non fuit pietatis & gratia. Scilicet: Instat & urget eum confirmando quod dixit. nam non ideo persequitur pompeium terra & mari ut ipsum feruet. Rapta arbitrio: erepta potestati tuae: ne aut eam inferre aut ignoscere posses. Quam magna remisit: quam magnam de decoris culpa remouit fortuna a senatu atque pompeio quibus fuisset summa dedecus si pompeium caesar uita donasset. Tristis: aduersa. Perfida: quae in hoc fuit tibi infida & fallax. Fronte: apparet. Aufer ab aspectu: Plutarchus inquit caesarem per summum fastidium auerisse theodotum quem caput pompeii ferret. Accepto autem anulo multas lacrimas effudit. Funesta: funere maculata. Peius de caesare uestrum meruit scelus: magis caesarem quam pompeium hoc scelere offendistis nam dare salutem ei ui non possumus. Unica premia: solum munus.

Victis donare salutem: appositio est. Quid si phario: Sed si sororem odio non haberet fororis caput pro pompeii capite reddere potuissent: uerum quod odit afficerem gaudium. Quod meruit: aptum meritum. Tali: tamen ingrato. Secreta: priuata.

Fecimus ius pelleo gladio: dedimus potentiam ptolemaei crudelitati nostra uictoria & ut liceret hoc in pompeium effecimus. Non tuleram: a maiori argumetur: qui enim pompeium socium non patiebatur minus feret ptolemaeum. Miscuimus gentes: commisimus & certauimus. Duorum: diuersorum dominorum.

OMNIBO. Victoris: id est tui. Quisquis te flere. Post multas rationes quibus ostenditur simulatum fuisse dolorem caesaris: concludit dicens: siue haec causa siue alia fuerint: certe nulla te pietas uera flere cogit. Recessit: alienus fuit a pietate. Scilicet hoc animo: cum ironia legendum: credendum est inquit te: ideo tot labores: tot pericula petiti & circuire orbem terrarum ne uidelicet aliqua uis inferatur pompeio: Lustras: circuis. Suppressus: pro opprobrio prepositio pro praepositione. O bene rapta per exclamationem o bene factum inquit quod dii uoluerunt: ut arbitrio tuo pompeius interficeretur. Quam magna re. magnum crimen fortuna donauit romano pudori. id est de decori: ne uidelicet in tuas manus pompeius ueniret: siue illum crudeliter occidit iussurus eras: siue et ipsi ueniam daturus. Tristis: aduersa. Nec non his: post simulas lacrimas addidit & uerba caesaris: quibus eadem se grauius tulisse ostendebat. Fallere. scilicet. presentes. Acquiris: id est uerbis ac oratione fide simulati doloris augere uoluisti. Funesta: crudelia dona. quae de pompeio: mihi maiorem iniuriam fecistis occidendo pompeium: quam ipsi pompeio: & redditorem. Unica belli. per. c. haec uerba non erant aliena a natura caesaris uel certe a beneficiis eius: sicuti postea re ipsa declarauit: quicquid loquatur lustras: omnes enim quibus bellis ciuilibus superant saluos esse uoluit. quod si phario. unum est quod grauius fero Cleopatram inuisam esse ptolemaeo: nam dissensio erat inter ptolemaeum & sororem: & factione potentiori ptolemaeus e regno cleopatram eiecerat: quam tamen & ipsa cum suis exercitum habebat: haud procul a pharo. Secreta quid arma: quid sibi uult ptolemaeus: ut arma quae a bellis ciuilibus remota fuerant: nunc demum & ipse immisceat. Secreta: id est seorsum remota. Ergo in thessalicis: ergo uictoria nostra causa fuit ut plus iuris haberet ptolemaeus: antequam uincerem non ausus fuisset occidere Pompeium: sed post uictoriam nostram plus sibi audaciae sumpsit. Ius: id est licentiam ac potestatem dedimus. Non tuleram ma. bene res se habet: nam quod antea non tuli Pompeium mihi parem: nunc ego seram te parem o ptolemae. Frustra ciuilibus armis: frustra inquit totum terrarum orbem bello perturbauimus: si alius est qui regnet praeter caesarem. Miscuimus:

Victoris generum: quisquis te flere coegit
Impetus: a uera longe pietate recessit.
Scilicet hoc animo terras atque aquora lustras
Necubi suppressus pereat gener: o bene rapta
Arbitrio mors ista tuo: quam magna remisit
Crimina romano tristis fortuna pudori.
Quod te non passa est misereri perfida magni
Viuentis: nec non his fallere uocibus audes:
Acquirisque fidem simulati fronte doloris.
Aufer ab aspectu nostro funesta satelles
Regis dona tui: peius de caesare uestrum
Quam de pompeio meruit scelus: unica belli
Praemia ciuilibus: uictis donare salutem
Perdidimus: quod si phario germana tyranno
Non inuisa foret potuissent reddere regi
Quod meruit: fratrique tuum pro munere tali
Misissem cleopatra caput: secreta quid arma
Mouit: & inseruit nostro sua tela labori.
Ergo in thessalicis pelleo fecimus armis
Ius gladio: uestris quaesita licentia regnis:
Non tuleram magnum mecum romana regentem
Te ptolemae feram: frustra ciuilibus armis
Miscuimus gentes: si qua est hoc orbe potestas
Altera quam caesar: si tellus ulla duorum est.

perturbauimus. Si tellus: & si ulla regio usquam inuenitur quae duorum sit: non unius caesaris.

Vertissem latias a uestro littore proras:
Fama cura uetat: ne non damnasse cruentam
Sed uidear timuisse pharon: nec fallere uos me
Credite uictorem: nobis quoque tale paratum
Littoris hospitiu est: ne sic mea colla gerantur
Thessalique fortuna facit: maiore profecto
Quam metui poterat discrimine gessimus arma:
Exiliu: generique minas romamque timebam
Poena fugae ptolemaeus erat: sed parcimus anis
Donamusque nefas: sciat hac pro cedere tyrannus
Nil uenia plus posse dari: uos condite busto
Tanti colla ducis. sed non ut crimina tantum
Vestra tegat tellus: iusto date tura sepulchro
Er placate caput cineresque in littore fusos
Colligite: atque unam spem date manibus urnam.
Sentiat aduentu soceri: uocesque querentis
Audiat umbra pius: dum nobis omnia praefert
Dum uitam phario mauult debere clienti:
Leta dies rapta est populis: concordia mundo
Nostra perit: caruere deis mea uota secundis:
Ut te complexus positus scelicibus armis
Affectus a te ueteres uitamque rogarem
Magne tuam: dignaque satis mercede laborum
Contentus par esse tibi: tunc pace fideli
Fecissem ut uictus posses ignoscere diuis:
Fecisses ut roma mihi. nec talia fatus
Inuenit flexus comitem: ne turba querenti
Credidit: abscondunt gemitus & pectora leta
Fronte tegunt: ilares nefas spectare cruentum
O bona libertas cum caesar iugeat audent.

riti: si enim uictus esse non iam mihi timendus erat Pompeius: non roma: non senatus: quam ptolemaeus: si ad illum me recepisset. Arma. i. bella. Quam metui: a nobis. Exiliu generique. m. timebam illos quos fortasse minus mihi nocuisset: huc uero quae capitali odio persequeretur non timebam. Exiliu. scilicet. si uictus fuisset. Poena fugae: quae si fugisset ad illum mihi parata erat caedes ex eo quod in Pompeium fecere: conuicio quod me facturi fuisset. Sed parcimus anis: atas ptolemaei tenera & puerilis facit ut ipsi ignoscant: alioquin ostendisset quam mihi hoc facinus displicuisset. Sciat hac: nullam igitur praemium sceleris gratia ptolemaeus praeter ueniam: potius. n. magnam supplicium mereret. Vos condite busto: quod ad uos attinet: date opera: ut honor sepulchri decoretis Pompeii reliquias. Sed non: non ob hanc causam ut hoc scelus uestrum occultet: honorari sepulchro uelim reliquias pompeii: uerum et iusta exhibeatis manibus eius. Iusto: pro iusta thura date sepulchro pompeii. Iusta appellantur iusticiae quae exhibent mortuis. Placa. scilicet. sepeliendo caput eius: & sicuti perauit: ita factum est: nam in casio sepulchra sunt pompeii reliquiae: qui mons est sepulchro pompeii nobilis. Sentiat aduentum soceri: me adueniente sepulchrum consequatur quo aliter caruisset. Querentis: conuerteris de morte pompeii. Umbra: anima pompeii. Pias uoces: pro uoces pii caesaris. Dum uobis: ipse. n. pompeius dum credere mauult huic clienti ptolemaeo: in discrimen salutis uenit: nam si mihi se committere uoluisset: benigne illum suscepisset: & satis mihi fuisset: ut pari parte cum illo in urbe uiueret. Lata dies: dies igitur quam populi magna leticia celebraturi fuisset: nobis adempta est: statueram. n. pompeium complecti: alioque & pacem cum eo iungere: ut orbis terrarum concordia nostra lataretur. Praefert: anteponit omnia nobis: quasi fideliora. Phario clienti: quia clients pompeii ptolemaeus erat. Concordia mundi: quia pace duorum totius orbis terrarum status commonebatur. Perit: scilicet dum mihi fide praestare non uult. Caruere deis. i. uota mea deos non habuere praestitios.

SVLPI. Vertissem pras: fugissem hinc inquit horrore sceleris sed ne uidear timuisse prohibe or. Nobis quoque: me etiam non aliter truncassetis nisi uicissem. Fortuna: uictoria. Maiore profecto maius periculum nobis imminuit quam putaremeda Nam non tantum exiliu & pompeius & roma timenda erat: sed etiam ptolemaeus. Poena fugae: erat periculum fugam. Annis: adolefcentia eius. Donamus nefas: ignoscimus. Nil uenia plus posse dari: nullum maius praemium accipere posse quam ueniam.

Sed non ut crimina: sed non solum ut monumeta scelerum obruatis sed etiam ut ipsum honore afficiatis. Iusto: conuenienti. Sparis manibus: diuiso corpori. Dum praefert dum mihi non confidit Lata dies: quae exultasset de concordia nostra Perit mundo: in mundi damnum extincta est. Felicibus: uictoribus. Affectus: amorem pristinum. Vita tua: ut uelles in eo munere uiuere.

Par: paris potestatis. Ignoscere diuis: posses deis non imputare: & eis non irasci quod uincit te siue rint. Ut roma mihi: uidelicet opera tua ignoscere. Comitē fletus: sociu fletu nam ipsum simulare aduertebat. Abscondit: dissimulat. Perctore: mentis dolorem. O bona libertas: ironia quasi dicat o misera seruitus & aspenatrix quam non tuis affectibus sed tyranni obtemperas: quam dissentire ab eius uultu uideatis.

OMNIBO. Vertissem lati. a deo inquit caesar de testor hoc scelus uestrum ut statim fuerim naues a littore uestro auersurus: nisi uererer ne hoc me homines dicerent timoris causa fecisse. Vertissem: pro euertissem. Fama cura: id est cura nominis mei: nam mihi cura est quam in partem populi accepturi sint si discessero. ideo hic permanere constitui ne mihi uitio timoris det. Damnasse: tam scelestam & abhominabilem. Nec fallere uos me: ad illud respicit: quod benigne regnum ptolemaei caesari pollicebant: uos inquit hac pollicitatione uestra me fallere creditis: sed nunc uideo inquit: quid passurus fuerim: nisi in thessalia uicissem nam si me uictu huc recepisset: ita de me fecisset: sicut in pompeium: mea me igitur uictoria conseruat non pollicitatio uestra. Nobis quoque. i. n. mitiores fuissetis in me quam in pompeium. Maiore profecto: maiori inquit periculo bellum ciuile gessimus: quam quae crederetur potuerit si: si enim uictus esse non iam mihi timendus erat Pompeius: non roma: non senatus: quam ptolemaeus: si ad illum me recepisset. Arma. i. bella. Quam metui: a nobis. Exiliu generique. m. timebam illos quos fortasse minus mihi nocuisset: huc uero quae capitali odio persequeretur non timebam. Exiliu. scilicet. si uictus fuisset. Poena fugae: quae si fugisset ad illum mihi parata erat caedes ex eo quod in Pompeium fecere: conuicio quod me facturi fuisset. Sed parcimus anis: atas ptolemaei tenera & puerilis facit ut ipsi ignoscant: alioquin ostendisset quam mihi hoc facinus displicuisset. Sciat hac: nullam igitur praemium sceleris gratia ptolemaeus praeter ueniam: potius. n. magnam supplicium mereret. Vos condite busto: quod ad uos attinet: date opera: ut honor sepulchri decoretis Pompeii reliquias. Sed non: non ob hanc causam ut hoc scelus uestrum occultet: honorari sepulchro uelim reliquias pompeii: uerum et iusta exhibeatis manibus eius. Iusto: pro iusta thura date sepulchro pompeii. Iusta appellantur iusticiae quae exhibent mortuis. Placa. scilicet. sepeliendo caput eius: & sicuti perauit: ita factum est: nam in casio sepulchra sunt pompeii reliquiae: qui mons est sepulchro pompeii nobilis. Sentiat aduentum soceri: me adueniente sepulchrum consequatur quo aliter caruisset. Querentis: conuerteris de morte pompeii. Umbra: anima pompeii. Pias uoces: pro uoces pii caesaris. Dum uobis: ipse. n. pompeius dum credere mauult huic clienti ptolemaeo: in discrimen salutis uenit: nam si mihi se committere uoluisset: benigne illum suscepisset: & satis mihi fuisset: ut pari parte cum illo in urbe uiueret. Lata dies: dies igitur quam populi magna leticia celebraturi fuisset: nobis adempta est: statueram. n. pompeium complecti: alioque & pacem cum eo iungere: ut orbis terrarum concordia nostra lataretur. Praefert: anteponit omnia nobis: quasi fideliora. Phario clienti: quia clients pompeii ptolemaeus erat. Concordia mundi: quia pace duorum totius orbis terrarum status commonebatur. Perit: scilicet dum mihi fide praestare non uult. Caruere deis. i. uota mea deos non habuere praestitios.

Affectus ne amores antequos: ut quoadmodum inter nos amicitia iuncti fuimus superiori tempore: ita nunc quoque iugeremur. Vitaque ro. id est rogassent: ut necum pari potestate uiuere uelles i urbe roma: nec tibi aliquid grauius cōsuleres. Digna que sa. ga hoc satis magnum uictoriae pramiū uideri potuit: ut tibi par essent in urbe roma. Tunc pa. si. & ita uicissim ego tibi: & tu mihi profuisses: profuisses tibi: quod te mihi parem mecum uolebā: & tu mihi: qui fecisses: ut senatus populūque ro. mihi ignosceret si quod forte contra tempus fecissem. Victus. s. ut mihi par esses. Vtro. mihi. s. ignosceret. Nectalia sa. Lucanus dicit ita quidem locutū fuisse caesarem & uerba ipsius plena humanitatis fuisse: sed neminē ex omnibus quod aderat credidisse. Querentū. sed existimauit tentare animos: & si quē uidisset flentem: obseruare eū diligenter & existimabat sibi iniuriam esse. Absconditū gemitus: etiam si dolerent quāto miserabilior uidebat oratio Caesaris: tāto magis ipsi spem uultu simulabant. Pectora: scilicet plena mœroris. Tegunt: occultant. Lata fronte: lato uultu. Hilares. s. uultu. sed pectore mœsto. Nefas: ptolemai. O bona li. q. d. ista nō est dicenda libertas caesar luget: & ceteri lugere non audēt: quia existimabant dolos larere sub illis lachrymis: ut obseruaret eos quod morte pōpeiū lachrymarent. Audēt hilaresque spectare nefas. i. nō audent lugere metu caesaris.

Io. Sulpitii Verolani In Lucani Decimum Interpratio.

SVLPI.

T primū: Caesar iam nihil nec a Pōpeio nec a Ptolemaeo metuēs Theodotū regis nūtiū cōsecutus: quum prius in nauē egressus est. Clamorem militum audit quos rex i oppido praesidii causa reliquerat: & cōcursum ad se fieri uidet quod fasces ante ferretur. nam omnis multitudo maiestate regiam inuasi predicabat. Hoc sedato tumultu cōtinuis diebus cū ex concursu multitudinis complures milites interficerent legiones sibi alias ex asia adduci iussit: dissimulatoque metu deorum templa & Alexandri & regum conditorium uisit. Interim cōtrouersia regū ad se ut ad cōsulem pertinere existimans Ptolemaū & Cleopatram exercitus quos habebant dimittere iussit: & de controuersis iure apud se disceptare. Terras: litus adhuc enim i mari se cōtinuerat. Colla: caput quod praeferebat Theodotus. Pugnaui fortuna ducis: certamē exortū est Inter Caesarem & aegyptios sicut i dubio an caesar eos subiugaret an ipsi caesarem obruncarent. Victoris: Caesaris. Tua umbra: Nam tuae mortis exēplo deterritus cōcauitque ne idem sibi accideret. A sanguine: a caede. Manes: mors interpretatio est. Nec populus post te. nec uniuersus tecū exercitus perimeret. Urbē parethoniā: Alexandriā aegyptiacā: sed cacozyon est Parethoniū enim ciuitas est & portus ingens in aegypto quadraginta fere stadiorū quā alii armoniā uocant auctore Strabone. Securus: nihil iam metuēs & ociosus. Nā ut ait Apollonius ociositate quādā ob assistentiū paucitatem simulare cepit & ad se accedentes phumane recipiebat: & urbē circumuectus pulchritudinē admirari uisus est & disputantibus phis assistit. Sua signa: fasces. Pignore sceleris: capite pompeiū.

OMNI BO.

T primū: terras Pōpeiū colla secutus: hic decimus & ultimus cōtinet hanc brauiter primū quomodo caesar accuratissime cūteplatus fuit pyramides aegyptiorū regū deinde quomodo luxuriosā cōnam Cleopatra Caesari praeprauerit: postea uero i ipso cōuiuio de sōte nili diligēter ab Achoreo sacer dote q̄siterit postremo quo pacto phoinus cū achilla q̄ praerant exercitui regis: cōsilia agitauerint interficiendū caesarē: & caesar se ab ipsorū manibus eripuerit. Diras: appellauit a caede Pompei. Pugnaui fortuna: i di scrimen uenit: utrū Caesar uinceret aegyptios: an aegyptii caesarem. Nocētis: Respicit ad caedē pompeiū. An regnū. i. nūquid fata aegyptiorū supiora eēt fortuna caesaris. Regnum lagi. i. aegypti. nam Lagus primus rex aegyptiorū fuit. Mēphiticus: aegyptius a mēphi ciuitate aegypti. Memphis: ut refert Strabo aegyptiorum regia fuit urbs magna: & populosa: & secūda post alexandriā. Tua profuit umbra: hoc omne attribuit umbris pompeiū quod nō fuerint aegyptiorum armis subacti romani: nā pompeius patitur noluit: ut romana arma aegyptiis

IO. SVLPITII ARGVMENTVM IN DECIMVMLVCANI.

N decimo intrepide uictor per templa uagatus

Admittit regem: cleopatraque supplicat ipsi

Pax hit: & immenso celebrat cōuiuia sumptu. Oitentantur opes. consultus achoreus ortus Nile tuos aperit cursusque: photinus achillam Ductorem in latū mittit. qui pugnat ab alta Obsessus cū rege domo: noctuque per aquor Classe pharō uectus: metuēs se imittit i undas.

M. ANNEI LVGANI PHARSALIAE LIBER DECIMVS

T primū terras pompeiū colla secutus Attingit: & diras calcavit caesar arenas: Pugnaui fortuna ducis fatūque nocētis

Aegypti: regnūque lagi romana sub arma Iret an eriperet mundo memphiticus ensis Victoris uictique caput: tua profuit umbra Magne: tui focerū rapuere a sanguine manes: Nec populus post te nilum romanus haberet. Inde parethoniā fertur securus in urbem Pignore tam saxi sceleris sua signa secutus

armis cederēt. quo factū est: ut et romani aegyptū amarēt: ubi manes pōpeiū sepulti erant. Post te: post mortē tuā. Tui focerū: id est ubi tuae reliquiae sūt o pōpeiū: eū locū populus romanus amauit. Inde parethoniā: cū in terra primo descēdit caesar: se cōtulit alexandriā: nā sperabat se ibi tutū fore scipue hoc ipso: quod pōpeiū occiderat ptolemaus: nā et si simulauerat agre tulisse: tū credere nō poterat quod ibi tutus eēt ubi pōpeiū fuerat occisus. Inde: postquam cōtinētē terrā descēdit. Parethoniā ur. i. alexandriā: quae metropolis ē aegypti: quā a se ipso alexāder alexandriā appellauit: cū illā auxisset: parethoniū uero ut iqt Strabo: urbs ē & portus i gēs. xl. fere stadiorū: hanc alii parethoniū: alii Ammoniam uocant. Pig. sa. scele. i. pignore capitis & caedis pōpeiū. Signa. s. uictoria.

Sed fremitu uulgi fasces & iura querentis Inferri romana suis discordia sensit Pectora: & ancipites aīos magnūque perisse Non sibi: tunc uultu semp celante timorem Intrepidus: superum sedes & templa uetusti Numinis: antiquas macedū testantia uires Circuit: & nulla capitur dulcedine rerum Non anro: cultuque deū: nō mœnibus urbis: Effossum tumulis cupide descēdit in antrum: Illic pellaei proles uesana philippi Felix praedo iacet: terrarum uindice fato Raptus: sacratis totum spargenda per orbem Mēbra uiri posuere adytis: fortuna pepercit Manibus: & regni durauit ad ultima fatum. Nam sibi libertas unquē si redderet orbem Ludibrio seruatus erat: non utile mundo Aeditus exemplum: terras tot posse sub uno Esse uiro: macedum fines latebrasque suorum Deseruit: uictaque patri despexit athenas. Perque asiae populos fatis urgentibus actus

SVLPI. Discordia scilicet pectora: putabāt enim regiā maiestate inuasi: nihilque sibi conferre pōpeiū mortē. Vetus numinis: hoc ē Isidis cuius tēplū uetustissimū ē Strabo tradit. Nulla capit dulcedine: nā alia mēte agitabat. In antrū effossum tumulis: id est in cōditoriū alexandri & regū aegyptiorū. Erat. n. circuitus quādam auctore Strabō corpus appellabat. Nā ptolemaus lagi filius alexandri corpus p̄dice abstulit: cū id ex bylone deferret: atque huc diuerneret avaritia tractus ut aegyptū sibi uendicaret: sed periit a militibus interreptus i insula deserta prius a ptolemao iclusus quod corpus alexandri alexandriā detulit ei: quod parētauit adhuc: ibi iacet: sed nequaquam in eodē alueolo. Nā quā nūc uitreus ē prius aureus erat Ptolemeus. n. Coccas illū rapuit. Vesana ples philippi: alexāder isanus: nā Ammonis se filiū sinxerat: seque inebriās furebat: & plures mēdos expugnare optabat. Praedo: s̄donē appellat quia p̄lis iuste bella mouit subiugauitque eos. Fato uindice terrarum: morte uictice subacti orbis Mortuus ē enī babilone ueneno ei i poculo sub ministrato a Caesādro filio antipatri metuētis ne mortē sibi machinaret. Idque factū ē cōscio The salo medico apud quē alexāder comessabatur Vis ueneni quod stygis appellat tāta fuit ut nō are n̄ ferro: nō testa cōtineret: nec a liter ferri: nisi i eg ungula potuerit ut scribit Iustinus plinius uero libro. xxx. iqt mular. Totū spargēda per orbē: quia toti bellū ferēs iniurius fuit. Pepercit: quia eius cuius nō est dissipatus: sed ad ultimos aegypti reges ē seruatus illatus. Si redderet orbē sibi: si mūdus liberaret. Ludibrio: in ridiculū ludū nā sparsus fuisset Orbē: magnā orbis p̄te. Nō utile mūdō editus exemplū: nauis ad homines suo exēplo ambitioe & superbia inficiendos & regni cupiditate. Latebras: secessus in quibus illustis non erat. Patri: philippo quod supauit atheniensis.

Conditorium alexandri

Alexandri mors

Venenū stygis

OMNIBO. Sed fremitu: securus quod p̄fectus est alexandriā: uerū tamē dū icederet per urbē p̄cedētibus licetoribus quod fasces gerebāt more romano: sensit fremitū uulgi. dedignabāt. n. quod in regia urbe alia p̄as eēt maior rege suo. Suis: quod sua iura. Iura: potestate romanā. Magnūque per. scilicet nō i gratia caesaris: sed occisū eē potius ad utilitatē aegyptiorū. Tū uul. caesar tamen nō sibi placeret fremitus uulgi: tamen sp̄e uultu simulat s̄mir altum corde dolorē & uultu intrepido (sicut cōsueuerat) uoluit contemplari uetusta aegyptiorū regū adificia. Et tēpla ue. nu. isidis: cuius tēplū uetustissimū erat iuxta ueneris fanū: ut iqt Strabo. Testantia uires ma. ea enim illic cōdita fuerāt ab Alexandro rege. macedonū. Circuit: cōtemplat. Et nulla: & alia oia tamen s̄ptio sa erāt uopote auro argētoque ornata: tamē pro nihilo habebat cōparatiōe pyramidū: ubi corpus alexandri sepultū fuerat. Illic pe. in hac pyramide quā Caesar cōtemplabat: cōditū erat alexandri corpus. Vesana p. quia p̄nus erat in iracundiā alexāder: ideo ipsū uesantū appellauit quod ita esse testat clytus amicus & familiaris prius hasta traiectus: & Lysimachus leōi obiectus & Callistenes philosophus i cauea mori iustus. ita egit ut deo genitus crederet: peragrauit orbē rectoribus Aristotile & Callistene usus forma fuit supra hominē angustiore: ut refert Solinus: ceruice calsa: latis oculis & illustribus malis ad gratiā rubescenibus: reliquis liniamen tis corporis nō sine maiestate quadā decoris: uictor omnium uino & ira uictus. sic morbo uinolētia apud Babilonem humiliorē quā uixerat fortuna exēptus ē. alexandri corpus (ut iqt Strabo) p̄dice ereptū ptolemaus alexandriā detulit: ei que parētauit: quod adhuc ibi iacet sed nequaquam in eodē alueolo: nā quā nūc uitreus ē: prius aureus erat. Felix praedo. quod aliena diripiēdo sibi regnū cōparauit. Vindice sa. quia mors fuit uictrix terrarū: tūc enim cum rapuit alexandriū ultā ē iurias quas innumeras populis alexāder intulerat. Sacratissimo. & i hac pyramide cine res alexandri reposita: quod uetō potius fuerat spargēdi. Per orbem: ubicūque aliquid detrimenti fecit membra spargenda erāt. Fortuna ne. nam fecit ut regnū suū perpetuo duraret usque ad eā aetate: quod si populi in libertatem aliquādo uenissent: nō dubitū erat quod corpus alexandri dilaceraturi fuerint memores iniuriarum quas ab eo acceperāt. Durauit ad ul. i. usque ad ultimū tēps: ut obliuiscerēt iuriarū populū: nā regnū diuifum est i princi

pes q alexandri comitati fuerat. Si red. or. i. si unq orbis terrarū eēt sui iuris: nō dubium erat qn sauituri fuisset i religas alexandri. Nō uile mūdo. qā ipse docuit orbem terrarū sub unius potestate esse posse: nūq an te alexandri qsq inuētus fuerat: q uniuerso ppe orbis terrarū i peraret. Exēplū: qā exēplo Alexandri Caesar & mlti alii dñi orbis terrarū eē uoluerūt. Esse sub. i. posse seruire uni uiro. Macedū fines: nā alexāder n cōiētus regno paterno exercitū traduxit i asiam: & eam omnē uictō Dario imperio suo subiecit. Latebrasq: qā macedonia erāt ferme latebra: qdam cōparatiōe reliq orbis: quem ipse armis subiecit. Patri. i. a Philippo. Popu. af. qā bis Dariū alexāder supauit: & ipsū tertia uictōria p̄ligauit: cū i captiuitate duxisset uxore eius & filias: tamē hoc modestiā documētū dedit eximiu: qā quāquā illa pulcherrimā eēt: tñ intactas serua uit.

SVLPI. Miscuit: turbauit. Fulmē: uehemēs ipetus cui nil resistit. Fatale: uel mortiferū uel fato imissū. Sidus: pestilētiā uel sideris orta & celestis quedā potētia. Parabat: ut quareret alios mūdōs. Flāma: aestus torrida zona. Sterilis: deserta & serpētibus squalida. Mūdi deues: decliu mūdū. Ambisset polos: iuisset a septentrionali polo ad antarcticū & ātipodas & ultimā aethiopiā ubi nilus nascit̄ peragrasset. Sed uita secūdo & trecessimo mortuus ē. Hūc finem: hāc gerē nā uiuus nūq ulli fini acq̄uisset. Qui secū: q eodē odio quo sibi mūdi imperiū cōparauerat ipsū abstulit: nā nullū heredē totius reliq̄tū sed suis p̄fectis tradidit diuidēdū. Qui p̄perdica cui alexāder moriēs tradiderat anulū: quēq̄ p̄cerū cōfessus sedaris seditionibus dūcē elegerat. q̄q̄ Arideus alexandri frater creatus rex eēt. & portio r̄gni posthumo alexandri seruata: & Antipater macedonia: & grācia p̄positus eēt: tñ inter. xxiiii. principes diuisit puincias primaq̄ ptolemāo aegyptus obtigit. Totius fati: uniuersi regni & felicitatis suae. Lacerandas: suis p̄fectis diuidēdas. Babylone sua: ubi regiam cōstituerat a parthis formidatus: quoz̄ babylō metropolis ē. Proh pudor: Indignat poeta qd plus alexandrū parthi timuerint q̄ romanos. Sarissa: macedonū tela methonyia ē. Terrasq̄ p̄namus flagrantis post terga notū: hoc ē dominemur terris q̄ sunt ad circulū eq̄notialē ubi notus ē calidissimus & post quē tepidiorē. Arfacidū dñio: parthorū regi. Nō felix: p̄ntiosa. Pella: urbis in macedonia.

OMNIBO. Humana strā. i. cū ruina & magna cāde hoium. Exegit: exercuit. Amnes: eu phratē & gāgē: qā euphrates flu. ē q̄ totā itra se capadociā cōphēdit & Comagenā: & amanū & islicū sinū magna & paruam armeniā percurrit: mesopotamiā determinat: ex euphrate ferebat aqua i hortos p̄siles baby lonis. Gāges flu. ē india: dicit̄ aut̄ hos fluuios miscuisse sanguie humano eorū quos uincēdo occiderat. Terrasq̄ fa. ma. in aio habuit alexander: ut oia in p̄tē suā redigeret: nisi morte p̄uētus esset. Malū fa. destinatum malū terris & lethiferū. Fulmē: qā uno eodēq̄ tpe oia p̄citeret quasi fulmē. Exsydus ini. aduersum: sicut ad uersa sydera iducit̄ pestilētiā. Parabat: postq̄ maiore partē orbis terrarū domuerat. Exteriore mari. quia oceano sphaera terrā circūdat. Nō illi. fl. & usq̄ ad torridā zonā penetrauit: nil illi obstat̄ potuit. Flāma. f. ser uētis zona. Vndē. f. oceāi obstitit. Sterilis: quis sterilis: tñ nō obstitit quo minus duceret exercitū. Am mō. i. tēplū iouis amonis qd̄ postū ē iter syrtes: de hoc satis sup̄ius. In occasū: iā p̄perabat ire i ultimū occidē tē ad athyopas. Deuexa: decliua: uidelicet meridie: qā polus antarcticus humilis ē. Pol. f. Arcticū & antar cticū. A fonte: quē nullus unq̄ iuenire potuit i hoc ē multi reges elaborarunt iter quos Cābytes rex persarū misit q̄ diligēter scrutaret: hi uero nauigarūt ex aduerso nili quo ad ripas quasdā puenerūt inauigabiles: nec tñ referre potuerūt: ubi nilus originē habuerit. Occurrit su. di. his cogitatis mors iteruenit. Na. q̄ so. & nihil fuit qd̄ potuisset cupiditātē alexandri modū ipone re p̄ter naturā: qā mortalis natus erat: Vesano re. ifatiabili q̄ istania quadā ferebat: ut nihil unq̄ aiūm eius exple re potuisset. Qui se. i. iuidia fecit ut dñorū oīum sup̄ior eēt itē iuidia fecit ut post mortē curaret ne q̄s uniuerso orbis terrarū p̄sset: sicut ipse nā duodecim p̄cipibus regnū suū diuisit. quā ergo inuidiā i perio orbis acceperat: eādē moriēs abstulit nullo heredē. Quia duodeci p̄cipi bus regnū p̄tius ē. Totius fati. i. totius fortunae suae. Cecidit: mortuus ē. Bab. su. quā ipse subegerat bello & i ea regiā posuerat. Quis haruspices monerēt caueret sibi ab ea urbe: tñ cupiditate eius impulsus est ut ad eā ue niret: & ibi a cassandro Antipatri filio q̄ p̄cerna eius erat ueneno necatus ē. Parthisq̄ ue. qā p̄thi & ipsū i hono re hūerūt cuius urbē ipse cepat nā i Parthia ē babylon: & metropolis ē regionis illius. Proh pu. idignat hoc loco Lucanus: q̄ populi parthorū timuere alexandrū & macedones cū ausi sint & romanis inferre bellū er

Humana cum strage ruit: gladiūq̄ per omnes
Exegit gentes ignotos miscuit amnes
Persarū euphraten: indorū sanguine gangen.
Terrarū fatale malum: fulmenq̄ quod omnes
Percuteret pariter populos: & sidus iniquum
Gentibus: oceano classes inferre parabat
Exteriore mari: nō illi flamma nec undā
Nō sterilis libyā: nec syrtic⁹ obstitit ammon
Iffet in occasus mundi deuexa secutus
Ambissetq̄ polos nilumq̄ a fonte bibisset.
Occurrit suprema dies naturaq̄ solum
Hunc potuit finem uesano ponere regi.
Qui secum inuidia qua totum ceperat orbem
Abstulit imperium: nulloq̄ heredē relicto
Totius fati lacerandas p̄buit urbes.
Sed cecidit babylone sua: parthoq̄ uerendus.
Proh pudor eoi propius timuere sarissas
Quā nūc pila timēt populi: licet usq̄ sub arctō
Regnem⁹ zephyriq̄ domos terrasq̄ premam⁹
Flagrantis post terga notū: cedamus in ortus
Arfacidum domino: nō felix parthia crassus
Exigua securā fuit prouincia pella.

go plus uiriū iqt̄ hūit alexāder: q̄ populus ro. nā crassū cū maiori pte exercitus p̄thi occiderūt. Sarissas. i. tes la macedonica & sarissas p̄ ip̄is macedonibus posuit. Pila. i. romāos. nā pilū romanū ē telū. Propius qā: ro mani i peritū suū nō porrexerāt: tñ ppe phos: sicut fecere macedones. Licet usq̄ sub ar. quis. i. occidēte: meri die & septētrione. Zephyriq̄ do. i. occidētē. Noti: meridiei. Cedamus in or. tñ uicti sumus i oriete po tentia alexandri macedōis. Arfacidū: a dño p̄thorū: Arfacida. n. reges p̄thorū dicti sūt: sicut Ptolemāi aegy p̄ti. & Caesares romāorū. Nō felix: q̄ idignū fuit hoc: ut ex oibus puiciis parthia exigua fuerit alexādro: q̄ nūc est formidolosa romanis cū in ea Crassus cū exercitu perierit. Crassis: p̄ri & filio. Secura pel. qā in ea nihil inuenerit alexāder. imo uero obsequētissimam sibi habuit.

Iam pelusiaci ueniēs a gurgite nili
Rex puer imbellis populi sedauerat iras.
Obside quo pacis pellea tutus in aula
Caesar erat: cum se parua cleopatra bir emi
Corrupto custode phari laxare cathenas
Intulit emathis ignaro caesare tectis.
Dedecus egypti latii feralis erymnis
Romano nō casta malo: quātū impulit argos
Iliacasq̄ domos facie sparthana nocenti
Hesperios auxit tantum cleopatra furores
Terruit illa suo si fas capitolia sistro
Et romana petit imbelli signa canopo
Caesare captiuo pharios ductura triumphos:
Leucadioq̄ fuit dubius sub gurgite casus
An mundū ne nostra qdem matrona teneret

roses: bella. Si fas: si licet dicere. Sistro: tympano: Virgilius de eadē loquens ait patrio uocat agnīa sistro Peti: syncope: aduexit enī cū Antonio aegyptiorū exercitū i augustū octauū. Canopo: aegyptiis. Caesare captiuo: de capto augusto triūphatura & sedē i peritū in aegypto cōstitutura. Gurgite leucadio: In sinu ambraclo apud Leucadiā peninsulā quae neritus est appellata ut plinius ait. Casus dubius: piculosus euetus an mū dus a barbara femina possideret. Ne qdē nōstra: ē: nō romana quod esset tolerabilis.

OMNIBO. Iā pe. nūc redit ad caesare & ptolemāū. dicit̄ ā postq̄ rex. tādē fremitū ppli sedauit: uenit ipse ad caesare: & se i eius p̄tē futuz dixit. rege ergo q̄si obside securius caesar ccepit deide diligētius cōtēplā suū aegypti: & se etiā dedere regi: cū paulopost Cleopatra supuenit q̄ blādiciis suis pellexit caesare. Pelusiaco. ibi n. castra hēbat ad pelusū. In a. pe. i. aula alexandria: quā pellax alexāder cōdiderat. Obside: tanq̄ obside pacis. Cū: cū exclusa eēt cleopatra extra phaz: & ipsa quoq̄ exercitū hēbat cōtra fratrē: illa mūerib⁹ corrupti custodes phari q̄ catenas soluerēt q̄bus illa extra portā exclusa erat: & pua biremi i gressa fessellit ptolemāū & ad caesare puenit. Biremi: nauis q̄ duobus ordinibus remorū uterēt. Custode. q̄ perat portui. Catenas: por tus q̄bus excluderet. Tectis ama. lōge repetitū ē epitheton. i. tectis caesaris uictoris amathia. Dedecus a. cū ipsa eēt i pudica: luxuriosa: auara dedecus erat aegypti. Feralis he. furia lethifera. Latii: italia. q̄tas clades itulerit italia: hystoria docet primo. n. cā fuit: ut multi e romanis occiderent cū caesare: deide cū cleopatra se cō iunxisset cum Antonio cā fuit: ut bellū ciuile iterū cōfaret̄ iter Octauū & M. Antonium: & ad Leucadem p̄ mōtorū bello nauali uicta est cleopatra cū Antonio. ibiq̄ multa milia romanorū periere. Nō casta. i. impu dica ad malum romanū: q̄ blandiciis duces romanos pellexit. Quātū im. ar. dicit non minus prope exitū itulisse romanis cleopatrā: q̄ intulit helena troianis. Sparthana: helena. q̄ bello i i ruit aut grāciā & asiā pulchri tudine sua rapta ex oppido sparta. Vir. Me duce dardanius sparthā expugnauit adulter. Argos: europam i qua est grācia. Iliacasq̄ do. asiā nā ilson in asia est. Facie no. nā forma sua tātum mali intulit: quātū helena Terruit: parū iqt̄ absuit quin cleopatra imperiū orbis terrarū terreret. Sistro: sistrū est genus tubae incuruae quo utebant̄ sacerdotes tūc cū ad inquisitionē ostridis populū cōuocabant ut imitaret̄ isidis plāgones quae osi rim uirū suū diu quāsitū tādē inuenit. Capitolia: imperiū romanum. Si fas: ita dixit quē ad modū dicere solo lemus: si diis placet. Peti: iuadit. cōtra Octauium duxit exercitū. M. Antonio cōiuncta. Canopo: populo aegypti. Canopos cētum ac uiginti stadiis distat ab alexandria: pedestri itinere uadētibus: dicta de nomie cano pi: q̄ menelai classē gubernabat: & ibi mortuus est (ut refert Strabo) i ea est Serapidis tēplū & cultu & religione excellēs. Imbelli: molli: ut supra emollit gētes clementia coeli. Ductura triūphos: qā i amorem suum pellexit caesare: ut parum absuerit: qn amore uictus se crederet aegyptiis occidendū: nam dū ille amorē operā daret & luxu captus cōiuiuis indulgeret pene a photino & achilla est oppressus. Leucadioq̄ fuit: postea apud leucadē promontorium in magno discrimine fuit i peritū ro. An mundū: duplici ratione indignum fuisset

SVLPI. Rex: ptolemāus quē caesar accie rat ut exercitus dimitteret & cū sorore corā se di sceptaret. A gurgite nili pelusiaci: a pelusio nili hostio. Populi sedauerat iras: nā photinus nu tritius & eunuchus regis indignās eū ad dicendā causā euocari: adiutores quosdā nactus exercitū a pelusio clā alexandriā euocarat. eiq̄ achillā p̄ fecerat. Caesar paruis cū copiis extra urbē dimi care diffidēs milites i armis esse uisit. regēq̄ hor tatus ut ad achillā legatos mitteret: illos cum pri mū ociosos accepit regē ut in suā potestatem ha beret effecit. & iō eū pacis obfidē dicit. poeta. Vi debant̄ igit̄ oia iā trāglla cū Cleopatra quā euoz̄ cauerat caesar clā in regiā est iuecta. Custoda: praefecto. Laxare: hoc est ad lenandū nā ut ait plutarchus lembū i gressa cū solo Appollodoro sub primis tenebris regiā ad nauigauit: cūq̄ alio occultari pacto negret: se intra culcitā protēdit in lōgū quā loro circūligās appollodoro intro tulit ad caesare. Tectis amathis: domo Casa ris uictoris i amathia. Feralis erymnis: pestife ra furia. Malo romano: multā enim intulit cala mitatē & caesaris & Antonii tpe. Argos: graci am p̄ syncdoehen. Sparthana: helena. Fus

Photinus

Leucadia

romanis: sic cleopatra regnasset & q̄ idigna mulier erat: & nō romana. Nec nra. i. nec romana quidem.

SVLPI. Hoc ai: hāc audaciā. Ptolemeida: cleopatra rectus ē ptolemaeis. Quis tibi: Argumtū a maiori ad minus. Antoni: q̄ lunior & mollior eras. Hauserit ignes: captū fuerit amore. Habitata: i. q̄ uersari uidebat umbra pōpei. Admisit uenerem curis: delinuit curas lasciuia. Partus: filios ut Caesarionē: nā ultra nouē menses illie est cōmoratus ut tradit Appianus. Magni: cuius uxor fuisti. Coalescere: crescere: & colligi. Depedit: cōsumit. Donat: cleopatraz. Non sibi: sed cleopatraz. Quē formæ confisa suæ: Caesar astu culcitraz primū illectus ide splēdore formæ & fūois grā uictus ē. Cōpta dolorē: cōpta hūis & cū ornatu gerēs. Dispsa: synecdoche. Quā decu. q̄ decēs & pulchra fuit. Siq̄ ē: Cleopatra a frē eiecta supplicat casari ut i regnū rēstituat nā ex testamto prīs ex æquo cū frē ē heres cōiūq̄ frīs Atq̄ ut reglā q̄ photinus: nō ptolemaus regnat tanto dedecore liberet obsecrat. p̄cipio igi si bñficiū accepti gratā fore se pollicet: exorditurq̄ a beniuolētia & atētiōne. Est ac ordo o maxie Caesar ego regina ples clarissima lagi pharis si qua ē nobilitas exul in æternū depulsa sceptris prīs cōplectar pedes si tua & reliqua. Si qua ē nobilitas: si est alicuius nobilitatis & gloria inde orit̄ ec. Fato: fortunæ & dignitati. Aequū sidus: celestis iustitia & potētia. Nō urbes: occurrit his q̄ obici possēt. Feminā ppli regnare nō patit̄. Immo iqt cōsueuere patere femina nā cū ptolemaū p̄rem eiecisset Sororē meā natu maiorē regnā constituerūt. Sūma uerba: testamētū. Percipit: n̄ celi dicit sed morbo absumpti. Et thalami: cōiugit. Puer ipse sororē: profequat me frīs non mariti affectu si est liber & licet ei p̄ photinum cui parat.

OMNIBO. Illa nox: qua cōsuetudinē cum casar inuit. Animi. f. Cleopatraz. Incestā pto. ipudicā cleopatraz ptolemai filiā. Nostris ducū casare prius: deide cū. M. Ant. Quis d. ue. nūc casarē respēdit q̄ dūctor ec̄ fortissimus & in medio flagrate bello ciuili uersaret: n̄ amore mulieris corruptus fuerit: ut p̄pterea ignoscendū sit Antonio: q̄ cū mollioris ec̄t genit̄ amoribus huius capi potuerit: a maiori ad minus: si uincere potuit aiūm casaris durū & nō facile credentē blādiciis mulierū: quāto facilius id i. M. antonio fecit q̄ natura mollior erat. Hauserit: cōphenderit. Ignēs: p̄ amore ponit̄. Virg. & cæco carpit igni. Et in media rabie: cū bello ciuili adhuc ec̄t occupatus: maguus. n. adhuc labor superat. nā uincenda erat classis pōpei: uincendæ reliq̄æ belli ciuilis. quas secū duxerat cato & ad iubā regē libyæ peruenerat. Aula: cū ante oculos obseruaret pō. cades & in ipsa aula ptolemai regis ec̄t: cuius iussu pōpeius occisus fuerat casar operā amoribus dedit. Sanguine: nōdū inqt absterus erat cruor in thessalia sparsus: cū tamē cleopatraz blādiciis molliri potuit. Illicitosq̄ toros: uipote ex pellice: nā ex hoc cōpressu casaris grauida facta ē cleopatra & puerū peperit cui postea nomē iposuit casario Cōiuge: calphurnia. Proh pu. p̄ exclamatiōe exag gerat adulteriū casari: dedecus igens fuit: ut fratres iustitiaz ex pellice Cleopatra generaret: quā ex matrimōio legitimo cōceptā i matrimōiū pōpeio dederat. Obsca. detestabili & execrabili. Matre. i. pellice. Partesq̄ su. & prater facinus qd̄ admisit: minime ignoscendū accessit q̄ iterea pibus pōpeianis spē dedit: qua possēt ciuile bellū reparare: nā ille dum operā dat amoribus: i rerea cato ad iubā puenit: & ope illius exercitum iustum renouauit. Coalescere: simul crescere augeri. Regnis libyæ: i regno iubæ. Depedit: radidit. Tēpora: quæ cōsumenda erāt ad p̄ficiendū ciuile bellū. Turpis: adulter. Niliaco amoris. i. cleopatraz: quæ regina fuit ægypti. Donare. f. cleopatraz. Nō sibi: sed cleopatraz uicere cuius amoribus corruptus erat. Quæ formæ con. nūc dicit quomō cleopatra casarē i suū amorē pellexerit: cum corruptis custodibus ad Regiam uenisset i Alexandriā: ad casarē ingressa est: & casaris pedibus prostrata opem rogauit dnm casar esset in regia: & epulis ac regifico luxu intentus delegit ergo tempus & locū ut posset sibi obsequentiē facere casarē. Tristis: id est mœrorē simulans. Compta: id est ornata habens dolorem simulatū: quia se ornauit q̄tum simulanti dolorē cōueniebat. Quam decuit. q. d. nō decuit. Velut: tanquā dispersa sit in illa nihilo segnius: q̄ si sparsis capillis prouoluta esset genibus casaris ausa est in

Hoc animi nox illa dedit: quæ prima cubili
Miscuit incestam ducibus ptolemeida nostris.
Quis tibi uesani ueniam non donet amoris
Antoni: durum cū casaris hauserit ignes
Pectus: & in media rabie medioq̄ furore
Et pompeianis habitata manibus aula:
Sanguine thessalicæ cladis perfusus adulter.
Admisit uenerem curis: & miscuit armis
Illicitosq̄ toros & nō ex cōiuge partus.
Proh pudor oblitus magni tibi iulia fratres
Obscena de matre dedit. partesq̄ fugatas.
Passus in extremis libyes coalescere regnis.
Tempora niliaco turpis dependit amori
Dū donare pharon: dū nō sibi uicere mauult.
Quem formæ cōfisa suæ cleopatra sine ullis
Tristis adit lachrimis: simulatū cōpta dolorē:
Quam decuit: ueluti laceros dispersa capillos
Et sic orsa loqui. si qua est o maxime casar
Nobilitas pharii proles clarissima lagi
Exul in æternum sceptris depulsa paternis
Si tua restituat ueteri me dextera fato
Complectar regina pedes: tu gentibusq̄ quum
Sidus ades nostris: nō urbes prima tenebo
Femina niliacas: nullo discrimine sexus
Reginā scit ferre pharos: lege summa perēpti
Verba patris: qui iura mihi communia regni
Et thalami cum fratre dedit: puer ipse sororem

hūc modū loq̄. Dispsa: scissa ac iornata capillos. Siq̄ ē: cōsue logē & pturbate: ut scēmia & pturbata solet. ordo ē ego scēmia nō prima tenebo urbes niliacas si tua dextera rēstituat me ueteri fato deide p̄ parthesim lege: & cū superioribus iuge. ego regina clarissima ples lagi pharii cōplector pedes: si q̄ nobilitas o maxie casar: & ego exul i æternū delapsa a regnis prīs: tu aequū sidus ades nris gēibus. Proles lagi. i. q̄ a lago rege ægyptiorum originē duco. i. cui p̄ ptolemaus Auletes. de lagi daḡ successio ē satis supius est de Strabōe repetita historia. Exul i æter. nisi tua ope i regnū rēstituar. Veteri. f. i. atiq̄ fortūa mea. Sydus: aequū: itaq̄ sydus p̄ sperū. Fecmina: q̄a occurrebat illud scēmia es: & regnare n̄ potes dicit ipa nō ita ec̄: hāc. n. cōsuetudinē ec̄ i ægypto: ut scēmia regnēt. Discrimine: nulla differētia sexus. Lege. f. & uti testamēto q̄ ipsa cū fratre pariter hæres regni ægypti relicta fuerit. Sūma: uliā. Qui. iu. moriēs pater iussit: ut matrimonio iūgeret ptolemao fratri: & una cū illo regnarē. Puer ipse. f. si quæris casar cur me regno depulerit: nō ipse fuit: sed satellites ipsius. f. photinus & achillas quorum consilio regitur. Puer: puerum appellauit. ut mirū uideri non possit: si imperio ac consilio satellitum suorū subiectus est.

Si modo liber amet. sed habet sub iura photini
Affectus ensesq̄ suos: nil ipsa paterni
Iuris habere peto culpa tantoq̄ pudore
Solue domū: remoue funesta satellitis arma
Et regem regnare iube: quantos ne tumores
Mēte gerit famulus magni ceruice reuulsa.
Iam tibi: sed procul hoc auertāt fata minatur
Sat fuit indignum casar mūdoq̄ tibiq̄
Pompeiu facinus meritūq̄ fuisse photini.
Nequicq̄ duras tētaslet casaris aures
Vultus adest precibus: faciesq̄ icesta perorat.
Exigit infandam corrupto iudice noctem.
Pax ubi parta duci. donisq̄ ingentibus empta ē
Exceperē epulæ tantarū gaudia rerum
Explicuitq̄ suos magno cleopatra tumultu
Nondum trāslatos romana in secula luxus.
Ipse locus templi quod uix corruptior atas
Extruet instar erat. laqueataq̄ tecta ferēbat
Diuitias: crassūq̄ trabes absconderat aurum.
Nec summis crustata domus sectisq̄ nitebat
Marmoribus: stabatq̄ sibi non segnis achates

sustentādū pōdera. Achates: gēma subalba: diuersorū colorū zōis distincta a gbus noia plurima accipit pri mū i sicilia sui nois fluuio reperta est. auctore plinio.

OMNIBO. Si mō li. si mō sit sui iuris. Affectus: uolūtates. Suos enses. i. ptatē. & nō audet discedere a uolūtate satellitū. Nil ipsa paterni: q̄so id agas: ne regnū ægypti sit sub ptate satellitū regis: nā hoc dedecus patii nō possum. Solue: libera. Regē id eni quod rogo. e: ut frater meus rex sit & nō photinus. Quātos ue ti. & quāta iqt supbia credis istatū ec̄ photinū postq̄ pōpeiu obrūcauit: idē quoq̄ i te facere auderet: & animo cōcepit si fortuna fauerit. Minat. f. auellere & tibi cerulcē. Sat fuit in. nā de eade pōpe. meritū cōsecutus ē photinus quasi id tua cā fecerit. Pōpe. faci. ut cū facinus admisit q̄si de te bene meruerit nō ē hoc tolerandū. Ne q̄q̄ du. Obtinuit cleopatra qd̄ optabat nō precibus: sed forma q̄ casaris aiūm cōmouit. Vultus: forma oris. Adest: cōiūctā ec̄ cū scibus. Perorat. i. obtinet qd̄ uolebat. Exigit. f. scibus suis. Corrupto ca. f. amore eius. Pax ubi parta: cleopatra nō tā scibus q̄ forma obtinuit a casare i grām cū fratre cōciliaretur: quo facto tūc cōiūctā parta: sūt sūptuosissima gbus casar cū rege atq̄ regia iter fuit: & ipsa deide suos ornatus apuit oēs: ut casari placeret describit igi ades gbus partū ec̄ cōiūctū: deinde sūptuosas epulas. Duci: a casare. Empta: ab ipso duce: q̄ multa munera casari dederūt. Excepe epu. postq̄ i grām rex cū regia rediisset. Gaudia re. q̄a structa sūt cōiūctā regifico luxu. Explicuitq̄. Apuit supabū dāt iā rerū omniū & sūptuosos apparatus cleopatra. Tumultu: tumultū uocat̄ famulorū ac famularū pōpā q̄ p̄gressa ē cōiūctū. Nōdū trāslatos: q̄a luxus nōdū ad romanos puenerat. Ipse locus: primū describit locus: q̄ adeo patus erat p̄tiosus rebus: ut nec tēpla qd̄ deoz: q̄ postea atas corruptior adificauit tā ornata ec̄ cōsueuerit: & ondit p̄tiosis illis fuisse tēpla q̄ illi p̄t magis colebāt: q̄ p̄tiosis muneribus. Aetas. f. postera q̄ corruptior futura erit. Qd̄: p̄ q̄le tēplū. Laqueataq̄ tecta: laquearia p̄prie dīr trabes gbus sustinet tectū: dicit & trabes fuisse auro ornatas: ut uix pōdus auri susti

SVLPI. Photini: nutriti sui quē i odiū & i cōtemptū adducit. Affectus: uoluntates. Enses: potētiā. Nil ipsa paterni: regnet solus modo regia tāto dedecore liberet. Funesta: morte pōpei maculata. Tumores: supbia. Minat: iustitiam rēdo i te arma. Mūdo: q̄a alterius iussu perire debuerat. Tibi: q̄a ab illo meritum accepisti & tibi i cū p̄cepta potestas ē. Facinus: audax factum & scelus. Meritum: bñficiū in te. Ne q̄ q̄ tētaslet: frustra orasset: nō enim fuisset cōmōtus. Vultus: uenustas & forma gbus plus effecit q̄ uerbis. Perorat: noue dixit p̄ p̄suasit. Exigit noctē: peti cōem lectulū noctis. Infandā: ob scenā. Iudice: casare q̄ iudex erat iter ipsam & fratē. Pax ubi: facta pace cōiūctū est institutū Duci: ptolemao. Donis: quæ casari dedit. Epule: conuiuia. Luxus: nimia rerū affluentiā & copiā. Tumultu: strepitu & murmure minis stroz. In secula romana: i ānos romanorum nā multa secula sine talis luxus notitia p̄terierūt. Ipse locus: Regia inqt erat ornatio q̄ nūc sint tēpla romana: qua quāto atas erit corruptior tāto nitidiora adificabit. Quod: quale. Laqueataq̄ tecta: laquearia tectoz. Diuitias: p̄tū magis qd̄ declarat. Aurū crassū: lamina aurea. Nec sūmis: Parietes inqt interiores n̄ marmoreis laminis sed gēmeis icrustati erant. Incrustate aut & crustare ē sic laminas marmoreas i pariete affigere ut totus esse marmoreus uideatur. Opus uero tectoriū dīr quū densa calce obduciū leuigaturq̄ paries. Sūmus: nā in sūma parietis parte ponit̄. Stabat nō segnis: erecta erat ad opus

neret. Diuitias: aug: argenti: & lapides preciosos. Crassa: solidum. Nec sumis crum. & domus non erat crustata marmor: sed tota erat marmorea: crustati domus pietes marmor: tecti in superficie tum domus est iter crustum & crusta. crustum est esculetum: crusta de aliis rebus dicitur. Stabatque non se. a. & non erat iutilis achates: q lapis istum positus esset ad ornatum: imo uero achaticae columnae adiu arcus sustinebant: id non legnis: achates e piosus lapis: quae gestas uerit in anulo efficit amabilior. Achate: lapide Sicilia prima dedit: ut optimus e uarias reru pferat imagines nuc diuersis i loctis apparet: teste Solino dat creta: dat idia: acathes sanguineis maculis irubescit: sed q maxime pbat uitrea habet pspicuitate ut cyprus. na q est facie cerea abudans triualiter negligitur.

Sarda

Sardo

nyx

Onyx

Hebenus

Mareotis

Atrium

Smaragd

di

Iaspis

Coccum

Polignita

SVLPI. Purpureusq lapis: Sardam intelligit q e gema rubicunda i similitudine carnis hac onyxi iucta sardonice efficit. Onyx gema e in qua candor e unguis humani similitudine: Onyx eni unguis est. Hebenus: arbor idica & athyops qua athyopes regibus pdis tributi uice pedum: materia e nigri coloris & odoris iucidi. Mareotica: aegyptia Mareotide palude. Non operit postes: non ornat hostia nec in puas tessellas diuisa ante nuataq e. Auxiliu: trabs tabula tibicen. Non forma: non ornatum. Atria: aedificia circa iplu uiu. Et suffixa: ex tegmine testudinis uario & ptiolo hostia & fores erant ornata ita ut in mediis maculis haberet smaragdos q sut gema uiridis eximii oculisq iucidissimi Testudinam putaminibus in laminas sectis hostia & lectos discubitorios ornabat: qd primu amilius pollio Neronis tibus iueuisse li. viii. plinius scribit. Gemma: uariarum gemarum gna. Toris: mensis. Iaspide: Iaspis uiret & traslucet: estq purpurei & cerulei & uarii gnis. Torus: mensa ubi accubitur. Succo a syrio: purpura sericea. Strata: lecti ubi scu bituri. Tyrio: lana tineta apud tyru q color e ar detior. Duxit lentu uirus: raxit leu color. Non uno aeno: purpura bis tineta intelligit quae aucto plinio dicitur appella. Plumata: i modum plumarum cointexta. Ignea cocco: splendida e colore coccineo q e detior purpura. Coccum. n. e Gallacia rubens gramen nitor purpureum reddens. Est & granu ilicis eiusdem uirtutis qd e i gallia cia & alibi nascit ut plinius li. xvi. tradit. Miscedi licia: sila diuersi coloris q polimita dicit. plinius ait Colores diuersae picture intexere babylon maxime celebrauit & nome iposuit plurimis uero licis texere q polimita appellat Alexandria istituit. Turbae famulae numerus: id est famuli multi nitet. Discolor hos: a colore atate forma & fortuna diuersitate ostedit.

OMNIBO. Purpureusq la. atq purpureis lapidibus stratam erat pauimentu ipsaru aedu. Purpureus: porphyreus: sicut. n. appellat porphyra petra: na porphyra graeci dicunt: nos purpura. Effusus: stratus. Calcabatur. f. a. conuulsiuibus. Onix: lapis est nitidus color unguis: unde etiam denominatione habuit. nam οὐφῆκος si gnificat unguem. Hebenus: q alibi piosa habet: ibi erat p uilissimo ligno. Sola idia hebenus mittit: nec uniuersa: uet u exigua sui pte syluis hoc genus edit arbor e plaruq: tenuis: sed frequetior uimine raro i crassitudine cau dicit extuberata: hiulco cortice & admodu reticulato: dehiscentibus uenis adeo: ut p ipsos sinus pars intima uix tenui libro cointegat. lignu omne atq mediale: eade ferme & facie & nitore q est in lapide gagate: teste Solino: idi reges ex eo scepra sumunt: & quascuq: deoru imagies non nisi ex hebeno hnt: id e feru materia ista liquor e non couineri & quicqd maleficu fuerit: tactu eius auerit: hac gratia pocula ex hebeno hnt. hebenum ex idia mithridatico tripho roma primu ppeius magnus exhibuit. Mareotica: q nascit apud paludem mareoti. Non opit po. non i superficie hostii ponebat hebenus: ut e ad ornatum. Sed stat pro. qa hebenae colina strueta erat q bus sustentaret domus. Vili: id dicit: qa supius achaticas columnas habuisse ar: copatione ergo achatis uilis est hebenus. Auxiliu: ad sustentandu domu. Non forma: non p ornatum domus. Ebur: crusta eburnea. Et suffixa. Testudo indica q solet ee i pto: non e erat tegme postiu. testudo e aial aquatile simul & terrestre. Strabo refert i doru legatos q ad caesarem augustu uenerat: ei dono attulisse inter caetera octo seruos nudos in subligaculis armatibus delibutos: Mercuriu a puero: brachia ab humeris exertum. iteam uiperas ingentes & serpentem decubitoru & testudine fluuiale triu cubitoru. Solinus uero dicit q Taprobanu isula colu marinas e testudines ea pere: quae tata e magnitudo: ut superficies earu domu faciat: & numerosa familia non arte receptor: Ostracu est habet enim tegme ostrearu. eius cortice ornabat postes: & lecticae. unde iuuenalis: Qualis i oceani fluctu testudo nataret Claru tronigenis factura & nobile tulchrū. Terga: coria. Suffixa: inserta foribus. Manu. f. aruificis: na thessellis qbusdam huius indicae testudinis distinctae erant fores: & uermiculatas fores intelligit. Sed e. f. i. in ipsis foribus. Maculis dist. f. habetia maculas distinctas. Smaragdo: smaragdis scythicis terua iter lapides dignitate Theophrastus dedit. na licet sint aegyptii & calcedonii & Medici & Laconici praecipuus e honor scythicis: nihil his iucidius: nihil utilius uidet oculi: nam tulus quos alterius gemmae fulgor retuderit: smaragd di recreant. Fulci: sustinet fulera ex gema dicit habuisse toros: na fulcra e sustineri. Gema to. id est tori habent fulera gemmata. Iaspide: iaspide plinius lib. xxxvii. naturalis historiae dicit iaspidem uiridem & cras

Purpureusq lapis: totaq effusus in aula
Calcabatur onyx: hebenus mareotica uastos
Non operit postes: sed stat pro robore uili:
Auxiliu: non forma domus: ebur atria uestit
Et suffixa manu foribus testudinis indae
Terga sedet crebra maculas distincta smaragdo
Fulget gema toris: & iaspide fulua supellex.
Hictorus: assyrio cuius pars maxima succo:
Strata micat tyrio: quoru pars maxima letum
Cocta diu uirus non uno duxit aeno
Pars auro plumata nitet: pars ignea cocco
Ut mos est pharis miscedi licia telis.
Tunc famulae numerus turbae ppliq minister
Discolor hos sanguis: alios distinxerat atas

si coloris esse. Fulua su. id est tori uestis & aulea iaspide ornata erant p supellectile intelligo uestes qbus tori ornant. Assyrio furo. i. purpureo colore q in assyria tingit. Culus pa. pars erat ornata purpura assyria ps aut tyria: na i assyria & tyro purpura tingit piosa tyrus e oppidu phoeniciae ubi piscis nascitur cuius sanguine tigit purpura. Cocta diu: na qto diutius cogit purpura: tato etia melior ac tenacior reddit: id uirus appellauit succu purpurae. Lenit: tenax. Non duxit. i. traxit. Vno ahe. i. sapius cocta. Plumata. i. i plumaru modum squamata auro. Ignea co. na coccineus color igneus e. Vmos e p. i. aegyptii: na hoc texedi genus distinctu diuersis coloribus i aegypto est. Litia: sut qbus tela texti. Tunc fa. talis iquit erat aula: talis ornatus aula: sed i gens numerus erat famuloru ac famularu quae ministrabat epulis eiusmodi sumptuosus erat diffoni linguis: distoni moribus facie atq colore. Famulae tur. p turbae famularu. Populusq: m. i. multitudo seruoru. Sanguis: genus: qa diuersi generis erant. Distinxerat a. qa alii iuuenes: alii grauioris aetatis erant.

Hae libycos: pars ta flauos gerit altera crines
Ut nullas caesar rheni se dicat in aruis
Tam rutilas uidisse comas: pars sanguinis usti
Torta caput: refugosq gerens a fronte capillos
Nec non infelix ferro mollita iuuentus
Atq execta uirum: stat contra fortior aetas
Vix nulla fuscante tamen lanugine malas
Discubere toris reges maiorq potestas
Caesar: & imodicae formam fucata nocentem
Nec sceptris contenta suis nec fratre marito
Plena maris rubri spoliis: colloq comisq
Diuitias cleopatra gerit: cultuq laborat.
Candida sydonio perlucet pectora filo.
Quod nilotis acus compressum pectine seru
Soluat & extenso laxauit stamina uel.
Dentibus hic niueis sectos atlantide silua
Imposuerit orbis: quales ad caesaris ora
Nec capto uenere iuba: proh caecus & ames
Ambitione furor: ciuilia bella gerenti
Diuitias aperire suas: incendere mentem
Hospitis armati: non sit licet ille nefando
Marte paratus opes mundi quas iusseruina.

bello subegerat. Vsti sanguis. i. athiopu uel mauroru ps erat: athiops. n. dicit ab αἰθῶν. i. coburo: & ὄψω. πρὸς uultus. Torta. i. capillos. habet. n. umbri. capillos crispis & retortidos. Refug. retro fugientes a fronte: qa tori sut. Nec non inf. qa uirilitem amiserat. erant. n. eunuchi coplures: na sicut apud Terentiu legit i do nibus regu sut eunuchi quibus reginae delectant. Ferro mo. i. mollior effecta cu genitalia essent abscissa. Execta u. i. habes amputata uirilite. Vix ul. su. ostedit hac parte famuloru fuisse i ipsa pubertate. Lanugini: primis barbae pilis: q adeo tenues sut & cadidi: ut uix discerni possint. Discubere to. nuc describit conui uas: non idignos tato apparatu. Reges: ptolemaus & cleopatra. Immodice: imoderate sed scipue imora i describenda pulchritudine Cleopa. & ornatu eius supfluo. na gemis & auro onusta erat: ut uix suu ipsa sustinere posset ornatu. Fuca: falso colore. na fucus pprie dicitur color: q puellis colore iducit et pallidis. Cocta. f. q ma iora et regna concupisceret. Nec. fr. m. qa ia in complexu suos pellicere uolebat caesare. Maris. i. mari robro nascit margaritae qbus ipsa ornata erat: dat & idia: dat etia litus britanicu margaritas: sicut iulius thoras que ueneri genitriciu teplo eius dicitur: ex britanicis margaritis factu subiecta inscriptione intelligi uoluit. Colloq: moilla colli gestabat plena gemis. Cultuq: i. i. uix sustinet ornatu suu. Cadi. dicit Cleo. pectoti suo supim posuisse tenuissimu uel: qd perlucebat non ut redderet pectus: sed ut decetius tegeter. Sido. sidon post baru tum est: ut refert Stra. qd rigens fere stadiis ab ea distans sutu habet i pulcherrimo cointinctis portu poetae adeo sidonem celebra: ut Home. non meminerit tyri: q cu illa & magnitudine & antiquate contendit. Quod nil. a. i. aegyptia. na in aegypto hoc texendi genus fieri solet Mar. quando eques: & picti tunica nilotide. ma. sensus est qd pectetexendo densauerat: acus distinguendo laxabat. Pecti. na textores sila silis coniungunt. Ordo est. & nilotis acus soluit & laxauit stamina: quod stame. Seru: grus e. seres. n. sut populi apud athiopiam orientale & i dia ubi bombyx nascitur in arboribus: de quo sila huiusmodi tenuia deducuntur: Virg. Velleratq ut fo. depe.

Fucus

Syndon

Ebur

ten. se. a quibus ferica appellatur: & teste Stra. t. l. oga dnr uita: ut ducere simu annu excedat: Soli. au. hos aqua
 ru aspergine iundatis frondibus uellera arboru aduinculo depectere liquoris: & lanuginis tenera subtilitate.
 Compressu: densatu. Soluit: distinxit. Laxa. i. rariora fecit stamina. Extelo: cu parat rariora reddere fa
 la. Denti. ni. dicitur iussisse mētas rotundas ex ebore: adeo candido: ut nec i regno quide iuba tā cādīdū Caf.
 uenerit: tūc cū illū duxit in triumphū. Denti. nā in aphrica nascitur & elephati: prefertim in atlante monte
 ut Pli. sed maiores in idia. Hic: i. aula. Orb. rotundas mētas. Niue. eburneis. Atlanti. sy. elephantorum
 q in sylua nascitur iuxta atlantē. Atlas mons est libya: ut Soli. e media harenarū cōsurgēs uastitate: & eductus
 in uicinia Innaris circuli ultra nubila caput cōdit: atlantē mauri noiant addirim: iuxta hūc mōtē e puincis mau
 ritaniis tingitana q solsticiū plagā obuia est q porrigit ad internū mare exurgit mōtib. vii. qua a similitudie
 fratres appellati freto imminēt. Sectos: qa secant uelut tabulae. Proh cœcus: nūc rephēdit stultitiā cleopa
 tra: & ptolemæi q ostēderūt casari diuitias suas atq thesauros: ut nisi ipse sua sponte incēsus esset pferim tanta
 rā rerū precio irritari potuit. Ambitio: nā luxu ois ad ambitioem pinet. Armati: casaris bella gerentis.
 Licet: argumētū a minori ad maius: nā si nō eēt paratus ad p dā totius mūdi (nā ob hāc cām bellū susceperat
 ut uniuersū orbē terraz in p tātē suā redigeret) nūc res tantū p cii animū eius incenderēt.

SVLPI. Pone duces pscos: nō modo casar
 sed etiā ueteres illi cōtinēssimi corrūperentur
 & cupent tantū p dā romā inuehere. Recubat:
 inhereat corrūpat. Cōsul sordidus. i. Quinti
 us quē nūtiū ei affrens dictaturā nudū & aran
 tē trans tyberim offendit. de quo Persius: Quē
 trepida ante boues dictaturā iduit uxor. Auro:
 aureis uasis. Nō mādante fame: sed ad deliti
 as. Deos: quas aegyptus pro diis colit. Chry
 stallus: Gucturnū chrystallinū. Gēma: pocu
 la gēma. Mareothidos: quæ nascit in mareo
 thide regiōe aegypti libyci quā Virgilius in geor
 gicis celebrat. Sed paucis: Sed natū apud Me
 roen insulā nili in qua uinū i optimū saporē itra
 paucos annos decoquit. Seniu: saporē & nito
 rem ueteris uini. Coegens spumare phalernū
 idomitū: coegens feruere uinū potēs nā maxio
 solis astu & uua & uinū decoquit. Indomitū:
 cuius uis aqua plurima nō extinguit. Sertas: hoc
 est pactiles nā sūt & Sutiles & q ex solo ramulo
 sūt. Nardo: Nardus frutex est principalis i un
 guentis graui & crassa radice folio paruo denso
 q. Cacumina ut ait plinius in arillas se spargūt
 ideo gemina dote nardi spicas ac folia celebrāt
 Nunq fugiēte: semp florēte: toto enim āno ser
 uari intra arūdinē in suo stipite pōt. uel nūq fugi
 ente dixit: qa nūq odorem amittit. Madēu: un
 guētata. Quod nōdū euanuit aura: id est res
 cēs & quod nihil odoris amittit tractatiōe & coeli
 mutatiōe. Cynnauon: Cynnauū idē q Cynnauomū frutex duorū cubitorū altitudie nascit in aethiopia
 nec metū nisi deo placato. Aera: odorē. Externā terrā: nā in ea natum est. & dicitur in aegypto nasci. Amo
 mū: frutex uitis labrusca similis in palmi altitudinē foliis mali punici uua pducit. Vicinā messis: carpiū enim
 in assyria quæ nō lōge distat ab aegypto. Recēs: recēt nomē p aduerbio Perdere: i. uanū luxū cōsumere.

Quintius

Chrystal
ls
Mareo
this

Nardus

Cynna
mum
Cynna
momum
Amonū

Pone duces pscos & nomina pauperis qui
 Fabritios curiosq; graues: hic ille recumbat
 Sordidus etruscis abductus consul aratris
 Optabat patriæ talem duxisse triumphū
 Infudere epulas auro quod terra quod aer
 Quod pelagus nilusq; dedit quod luxus inani
 Ambitione furens toto quæsiuit in orbe.
 Nō mādante fame multas uolueresq; ferasq;
 Aegypti posuere deos: manibusq; ministrat
 Niliacas chrystallus aquas: gēmaq; capaces:
 Exceperē merū sed non mareothidos uua
 Nobile: sed paucis senium cui contulit annis
 Indomitum meroe coegens spumare falernū
 Accipiunt sertas nardo florente cotonas
 Et nūq fugiente rosa: multumq; madenti
 Infudere comē quod nō dū euanuit aura
 Cynnauomū: externā nec perdidit aera terrē
 Aduectūq; recens uicinā messis amomum
 Discit opes casar spoliati perdere mundi

OMNIBO. Pone du. pri. perstat in hac argumētatione potuisse ipelli nō tantū animū casaris: sed cuius
 cūq; parcissimi ac moderatissimi uiri. Fabri. & c. fuerūt exactissima norma romana frugalitatis: quoz uirtus
 bellica & cōtinētia latissime patet: tum etiā superius cōmemorata. Hic il. i hoc cōuiuio si adesset cōsul ille qui
 ab aratro ad cōsulatū accitus fuit. Atilius. f. q a serēdo ferranus est appellatus: se diuitiaz tātaq cupiditate ab
 stinere nō potuisset. Triūphū. i. regnū cū huiusmodi diuitiis. Auro: aureis uasis. Quod terra: ut lepo
 res: apri: caprea: nam domestica uilia fuissent. Quod aer: ut phasiani: pdices: phoenicopteri: turdi: Pelagus
 pisciū oē genus lautissimū. Nilusq;: nā nilus alios pisces generat: ut alabetas: coracinos: siluros. Inani. am.
 ambitio quīs proprie sit honorum & magistratuū tamē p omni cupiditate ponit: ut hic pro cupiditate sup sua
 ciborū. Nō inan. nō ad necessitatē: sed ad uoluptatem. Feras: appo. deos: nā aegypti: bouem: canē: selem
 colūt ex uolatilibus accipitrē atq; ibim Ex piscibus lepidotū oxyrynchum ut asseruit Stra. rōnem cur diuersa
 genera aialium colerēt aegypti hanc fuisse perhibēt: cū pharao ingēti exercitu moysem cū populo dei psequē
 ret: & ad mare rubrū puenisset diuina potētia statim mare cessit fugiētibus hebreis: cū in aluē ingressus fuisset
 pharao cū suis mare quod uirūq; sublatum erat: simul rediit: & oēs oppressit cū curribus armis: qui uero
 coacti non sunt proficisci aliqua necessitate ipediti: alii dū pascerēt equos alii dū nutrirēt sues: nō nulli dū suos
 hortos colerēt: ea deniq; aialia & res: cum quibus detenti fuerunt domi pro diis coluerūt. Chrystallus: id est ua
 sa ex chrystallo fabrefacta. Gemmaq; ca. non dicit gemmata pocula: sed gemma hoc est gēmas tāta: ma
 gnitudinis fuisse: ut ex his cauarēt pocula. Nō nobile: uinum quod esset expsum ex uua mareothide cōtulit

Mareotis est lacus aegypti apud quē nascit preciosissimū uinū. Virg. Sunt & mareotides alba. Meroe: ē in
 sula: quā in medio sui facit nilus: cū sol fuerit i cancro: tātus ibi calor ē: ut uinū paucis mensibus decoquat: adeo
 ut liqdius & purius factū uetustissimi uini saporē referat. uinū. n. quanto uetustius ē tanto liqdius & suauius est.
 Paucis annis: quīs nō multis ante annis natū eēt: uñ ga in meroe i uasis detētū fuerat: calor ipsius isulæ reddi
 derat uinū liqdius & purius: adeo ut uetustissimi uini saporē fderet. Accipit fer. moris erat apud antiquos.
 ut primo se balneis lauarēt: deinde unguētis ungerent: sed capita i primis postea sarta sup imponerēt. & ita un
 cti epulabant. quē morē dicit hic fuisse seruatu. Sic & Horatius: Canos odorati capillos Dū licet: assiriaq; nar
 do potemus uncti. Nardo: nardus ē flos odoris maximi ex quo coronati erāt. Nar flo. p nardi florētis. De
 nardo autē Pli. in. xii. Nūquā fugiēte: qa ibi aura clamētior ē. iō semp rosā iueniunt. Madēu. i. unguētata.
 Cinnamō: ē genus fruticis aromatici: qd i oriēte nascit: & qa paulo post dicit amomū uidēdū ē qd iter sit iter
 amomū & cinamū: cinamū dicit aromatici generis: qd de terra i terrā sape trāsseri solet. & cū primū colligit ap
 pellat amomū deinde cū i diuersas orbis terras ptes trāsserit uedēdi gratia appellat cinamomū: unde & nō
 mē cōsequitur. nā κινεω significat moueo: qa a mercatoribus trāsserit. dicit quīs cinnamomū eēt: ita seruatum
 fuerat i uase: ut nihilo segnius odorē redderet q si nouū eēt: qa quāto magis trāsserit de loco ad locū: tāto magis
 p dīt odorē. Plura de amomo leges apud pliniū naturalis historiae libro duodecimo. Non euanuit: quia recō
 ditum seruabat. Nec pdidit: quāuis uas esset & aliena terra: & cinnamomū esset: tamen saporē suū & odorē
 prastabat. nam sapor ē exhalatio quādā q capitur ex speciebus fractis unde dicimus: fragrare odorē redde
 re. Aera: id est odorem suū. Aduectumq;: quīs de terra ubi nascit in aliā trāssat eēt nō perdidit odorē
 rem suum. Recens: qa nundum editum fuerat: sed magnum in suo uase seruabat odorem. Vicinā: qui na
 scitur in india & media a quo aegyptus haud procul abest. Discit opes: casar si antea non nouerat dissipare
 opes: nūc primū factus ē doctior. Spoliati: ut cū mūdū uicēdo spoliauerit rebus nō uti solū: sed et abuti sciat.

Et gessisse pudet genero cum paupere bellum:
 Et causas martis phariis cum gentibus optat:
 Postq epulis bacchoq; modū lassata uoluptas.
 Imposuit longis casar producere noctem
 Inchoat alloquiis: sūmaq; in sede iacentem
 Linigerum placidis compellat achorea dictis:
 O factis deuote senex: quodq; arguit atas
 Non neglecte deis: pharię primordia gentis:
 Terrarumq; situs uulgiq; ediffere mores:
 Et ritus formasq; deum: quod cunq; uetustis
 Insculptum est adytis profer: nosciq; uolentes
 Prode deos: si cecropium sua sacra platonem
 Maiores docuere tui: quis dignior unquam
 Hoc fuit auditu mundi:q; capacior hospes:
 Fama quidē generi pharias me duxit ad urbes:
 Sed tamen & uestri: media inter praelia semper
 Stellarum cœliq; plagis superisq; uacauit

SVLPI. Optat: ut iure diripere uideat. Laf
 sata: satiata. Achorea linigerū: sacerdotē linea
 ueste indutū. Sacerdotes enim aegypti uestes ex
 lino xyliuo gerunt qbus nulla sūt in cōdore mol
 litieue pferenda: auctor ē plinius. O factis: ca
 sar captata beniuolētia orat Achoreū ut quæcum
 q; digna cognitu sūt in aegypto aperiat & se astro
 logiæ & phiæ studiosū professus ut primū de or
 tu nili qd sentiat explicet. Deuota: deputate qa
 sacerdos. Arguit: indicat & demonstrat: nā nō
 tā diu uixisses nisi supis esses grauis. Nō negle
 cte: chare. Primordia: originē aegyptiorum:
 Ediffere: eloquere. Ritus: sacrorū morē. Pro
 de: manifesta. Volentes: cupidos nā gloria sua
 gaudent. Cecropiū: atheniētem a Cecrope re
 ge. Plato iter plurimas natiōes q; discēdi gratia
 adit aegyptū petiit ubi a sacerdotibus mēphiticis
 q; uatibus siderū ortus cursus obitus uariasq; po
 testates ac rerū diuinarū occulta numerorumq;
 insup & mensurarū rōes accepit. Dignior: tū qa
 cōsul & dñs rerū tū qa studiosus. Capacior
 hospes: docilior contēplator. Generi: pōpeiū.
 ueste: ut uos uiderē & alloquerer. Plagis: regi
 onibus. Vacauit: intētus fui.

Liniget
Xilinæ
uestes

erat: cū hunc minori labore anteq discederet uicere potuerit. Paupere ge. ex quo nō multū p dā conseq po
 tuerit. Et cau. & optat sibi dari cām ut bellū iuste inferre possit aegyptiis. Postq epu. postq nō ad satietatē mō:
 sed et ad uoluptatē epulæ sumptæ sunt: longiori sermone noctē pducere cœpit Casar & sacerdotē quēdā aho
 reū q cōuiuio intererat interrogauit de uetustate aegypti: de moribus eius da nili fōte: de ratione syderū: quorū
 omniū pitissimi sūt aegypti. Producere: porro ducere trālire. Sūma: sublimi. Lanigerū: sacerdotē a filo
 lana qd in apice pilei sacerdotes gestabāt: unde & flamines dicti sūt: qsi filamines a filo qd gestabāt i uertice si
 ue pileo: qa sacerdoti nō licebat eē apto capite: iō tpe astatis cū seruētissimus calor eēt lanæ filiū tantūmō gesta
 bāt. Cōpellat: interrogat. Deuote: destinate sacrificiis. Senex: nā ex eo qd senior es dignoscit te diis carū eē.
 Nō negle. imo accepte. Arguit: ostēdit. Aetas: nā cū lōgiore uita deus dedit: hūc et sibi carū eē demōstrat.
 Ediffere: disputa doce. Vir. mihi hac ediffere uera rogāti. Sitū: statū regionis. Et ritus. iter mores & ritus i
 tereft: qa mores hoium sūt: ritus uero sacrorū. Formas: diuersas species. i. q specie & imagine pigunt: nā alio
 mō illic pigebāt dii q alibi. nā mercurius i forma canis pigit ut Mōstra & latrator anubis. Uetustis ad. antiq
 réplis a pre totū itelligit. Si cecropiū: & pbat a minori ad maius casar: nā si ingtiores casare digni habi
 tū: qbus sacra deoz aegyptioz reuelarent: quāto dignior ē casar: & se superiorē dicit eē Platone: nā i uita plato
 nis legit: quō diuersas orbis regiōes lustraerit discēdi cupiditate ductus: sed p cipe oīm aegyptū diligēt circu
 it: & aūq sacra & ritus deoz a sacerdotib aegyptiis. xiii. ānis eudoxo didicerit. Cecropi. atheniēte a cecrope q

atheniensium rex fuit. Dignior. f. q. Caesar. Mundi ca. i. reru caelestium. nam mundu pro caelo posuit. Fama qdem gene. ga rumor erat huc aduenisse Pon: peiu: secutus sum: sed libenter etiam accessi: q me huc forma uestri rapiebat. cupieba. n. uidere: qua fama audiuerat de aegypto. Media inter p. & ita re uera fuit na inter ca teras uirtutes caesaris hoc quoq legit: q nunq adeo ipeditus fuit & occupatus etiam i medio belli ciuilib ardo re quin semp aliquot horas legendo cosumeret nec hoc qdem arrogans est: ga uera dicit. Plagis: regionibus caeli. i. du obitus ortusq stellarum inquiri. Superis: caelestibus & sacris deorum.

Eudoxus

SVLPI. Eudoxi: ordinato anni qua instituit Eudoxus mathematicus gnidius q himerologia .i. dieru rone accuratissime scripsit: & anu i gracia ad rone aegyptioru reformauit. Me us annus: que ipse apud romanos constituat re formauit aut annu Solsigine astrologo adhibito more aegyptioz ex. cccx. diebus & quadrate q quinto quoq anno icipiente pficit unu die. & tolle di erroris ca intercalatione iniecit. Virtus: fortis rudo militaris. Amor ueri: cupido. phadi. Flu uii cas latentes: id e: nili sotes ignotos qg ut plinius Solinusq tradunt i libris punicis ee iuetu & scri be fuba eos oriri i monte iserioris mauritania. De nili ortu late etiā Victruius scribit. Relin qua: magna eius noscendi cupiditate ondit. Fas mihi: Achoreus ptermissis ceteris q caesar roga uit de ui sideru pauca smittes de nilo qd seiat di cit. Edere: manifestare. Profanis: nostris sa cris no iniurias. Pietas: religio. Silere: no pa dere & uulgare. Hoc opus: hanc editioe: No tescere: noias fieri. Sideribus: Sol & luna ingt & gnq errantes q cōtra mudi motu mouent: & eius teperant celeritate diuersas hnt potestates.

Sideribus: planetis. Moderant fugā: teperat cursu. Occurrunt: na cōtra motu octauae iphe ras feru. Tēpora anni: q apud aegyptios ut dio dorus meminit erātria uer aetas hyemis. Radiisq potētibz astra ire uetat: Solē ceteri planete uenerari us dent ut regē & quū ppius accessere sunt i statioe & suū retrogradi. Vnde sol moderator reliquoz dē luminum ut e apud Cicerone i sexto de rep. ga ipse cursus eoz recursumq moderat certa definitione. Na spatii certa defi nitio est ad qua cū unaqueq erratica stella recedēs a sole puenerit tanq ultra phibeat accedere: agi retro uidet & rursus cū certā partē recedendo cōtigerit ad directi cursus cōsuetā reuocat ita solis uis & potestas motus re liquoz lumina cōstituta diuisione moderat de hoc etiā Victruius libro nono disputat.

OMNIBO. Eudoxi: eudoxus matematically pitissimus fuit: q himerologia .i. ratione dieru accuratissime scripsit nunc ergo dicit annu que ipse Caesar distixit: no cedere fastis eudoxi. hic (ut inq Stra.) Egnido fuit Pla tois sodalis cū quo pfectus e i aegyptu: & ambo cū sacerdotibus hoibus philosophia & astronomia deditis an nis. xiii. uersati sūt (ut qdam uolūt): nam cū sacerdotes illi & i reru caelestiu scientia pstarēt: essentq mystici & incōmunicabiles tū i tpe & i obsequio exorati: nonnulla pcepta cōmostrarūt: plurima enī barbari occultabant ii exurrētes diei ac noctis particulas. CCC. Lxv. diebus i anni cōplemētū tradiderūt ignorabat annus eo tpe apud graecos que admodū & alia permulta: quousq iuniores astrologi ab iis ea acceperūt: q sacerdotū monu menta i gracā lingua transtulerūt. adhuc cū ab illistū a chaldeis acceperūt. Fastibus: grāmatici hic reprehen derūt lucanū q dixerit fastibus pro fastis: nā fastus quart significat superbiā: fasti fastoz libros significāt i q bus continebat ratio dieru ac tēporū & dies fasti ac nefasti: & i qbus nomina magistratuū iscribebant. Meus annus: Caesar hoc ideo de se dicit q cum esset pontifex maximus suo tertio & M. aemiliū consulatu fastos cor rexit: iam pridem uitio pontificū per intercalandi licentiā adeo turbatos: ut neq messium seria: astat: neq uide miarum autūno competerent. Annumq ad cursu solis accōmodauit: ut trecentoz sexagita gnq dieru & sex horarū esset: ut intercalari mense unus dies quarto quoq anno interclararet: quo ante magis i posterū ex calen dis Ianuari nobis tēporū rō congrueret iter nouēbris decembris mēsem iteriecit duos alios: fuit autē is annus quo hęc constitutebant qndecim mensium cum intercalario mense: qui in eum annu incidere: numero dieru quadringentorum quadragintatium autem intercalarem macedoniam uocatū. Plutarchus in uita caesaris scribit. sed de anni constitutione quam Caesar publicauit leges plura apud Macro. in saturnalibus. Tāta uir tus: non est reprehendendus Caesar q se laudet praecipue inter ignotos: q non nouerant qū ingenio ualeret. nam & aeneas inter aduenas se laudauit. Sum plus aeneas. item fama super athera. notus. hoc etiā Vlyxes homericus in regno Alcinoi. Ignotumq ca. f. sōtis nili. Spes mihi sit: si sperare iuenire posse sōtē nili post pōnerē bella ciuilia huic cognitioni: ut se ostendat cupidum sciendi atq discendi. Fas mihi magno: morem geram uoluntati tuae caesar: tamen si maiores nostri hac occulta uoluerint. Fas: scilicet sit. Profanis: non sa cris: profanus & sacer contraria sunt. Pietas aliis: alii inquit hanc pietatem seruant: ut occulta sacra deorū tacerēt. Hoc opus: qd pertinet ad pietatē. Gratū reor eē diis: si edidero sacra q ad hanc usq: astatē oc culta suere. Syderibus: icipit nūc de syderibus loq: & primū de planetis. Occurrūtq polo: cōtra caelū feru

Nec meus eudoxi uincetur fastibus annus.
Sed cum tanta meo uiuat sub pectore uirtus
Tantus amor ueri: nihil est qd noscere malim
Quam fluuii causas per saecula tanta latentes:
Ignotumq; caput: spes sit mihi certa uidendi
Niliacos fontes: bellum ciuile relinquam.
Finierat: contraq; sacer sic orsus achoreus.
Fas mihi magnorum caesar secreta parentum
Edere: ad hoc eui populis ignota profanis.
Sit pietas aliis miracula tanta silere
Ast ego caelicolis gratum reor ire per omnes
Hoc opus: & sacras populis noscere leges
Sideribus quae sola fugam moderatur olympi
Occurruntq; polo: diuersa potentia: prima
Mundi lege data est: sol tempora diuidit anni
Mutat nocte diem: radiisq; potentibus astra
Ire uetat: cursusq; uagos statione moratu.

tur planetae spatici. caeli. n. i. octaua spara (sic enim uocat mathematici) ab oriente uerū in occidentē. planetarū uero puncti quorū spara tamen i petu caeli rapiat: nū tātus ē petus caeli ut quis cōtra ferantē resistere nō possint celeritati spara: & planeta: aut licet a caelo rapiant: nū cōtra nitunt: adeo ut nō nihil celeritate caeli stardēt: iō di xit fugā. i. celeritate. Moderat oly. ga i occidentē uoluit octaua spara: & caeli uelocitate teperat. Occurrunt: obuia cunt. Sol tem. di. i. in uer: astatē autūnū: & hyemē. Mutat no. di. Vicissim dies nocti: & nox diei suc cedit. Astra ire. i. uetat oriri stellas: sed ē sciendū tres eē ortus & totidē occasus: uidelicet heliacū: cōsmicum & chronicū: de cōsmico & chronico nihil ad hūc locū: sed de heliaco tātu loquit ortu & occasu: nā heliacus ortus. i. solaris dicit alicuius syderis qd remotioe solis uideri potest. Occasus aut heliacus dicit alicuius signi: qd p pingrate solis uideri non pōt. Sol. n. maiori suo splēdore uetat: ut sydera appareāt. Uetat. i. uidet uetare ad aspectū hominū. Cursusq; ua. errātes unde errat dicit planeta. Statioe: sede & ortu suo. Luna su. nūc de luna cuius influētia maria cōturbāt: ut i prio: An syder mota secūdo tethyos ūda uagā: lunariibus astuet horis.

SVLPI. Vicibus: crescēdo & decrescendo.

Luna suis uicibus tethym terrenaq; miscet.
Frigida saturno glacies & zona niualis
Cessit: habet uentos incerta fulmina mauors:
Sub ioue temperies & nunq turbidus aer
At fecunda uenus cunctarum semina rerū
Possidet: immensae cylleniis arbiter undae est.
Hunc ubi pars caeli tenuit: qua mixta leonis
Sidera sūt cancro: rapidos qua sirius ignes
Exerit: & uarii mutator circulus anni

Tethym terrenarū miscet. i. mare & animalia & plantas turbat & moderatur. Frigida saturno: Saturnus frigori & zona: glaciali praest mars i uetos & fortuita fulmina hē i peritū. Iuppiter tē perie affert. Venus generatiois ē dea. Mercurius totius humiditatis ē dñs: q cū puenit ad Cācri ul timū gradū & uicinus est Syrio siue Canicula: & qn ē in circulo meridiano q a septentrione i me ri diē Capricornū & Cancrū intersecat sub quo sūt sōtes nili qbus quū mercurius inuinet nilus iun dat nec ante a gnoctiū decrescere desinit. Hūc: mercuriū. Syrius: stella i capite Canis maioris q orit cū cancro ut docet hyginus. Circulus mu tator anni: hoc ē meridianus i quo sit solis cōuer

Syriu

onā per sūmum caeli a septentrione in meridiē tend ens cancro & capricornū q sunt tropica diuidit.
OMNIBO. Vicibus: uicissitudinibus alternatioibus. f. crescēdo ac decrescendo. Miscet: turbat. Te thym: nā luna deficiente: humor & oceanus euanescit. imo ēt uniuersa gignētia deficiente luna deserūt: ac decre scūt: humorq; naturalis quodāmodo deficere uidet: sed nūq melius leges naturā planetarū q apud Cice. hac. n. silentio tāt motus icitari pnt. Frigi. stella saturni q frigida & rigēis naturā ē: pēst zona: glaciali. Cessit. i. i for tē data ē. Fulmia ma. sydus ardens martis icēdit & fulmia trahit. sydera. n. quāto sūt seruetiora: tāto magis hu more trahūt. Sub io. iē. iuppiter ardore martis & rigore saturni: qbus iriectus ē ita teperat: ut sit salutaris. Pli. Aer: ga teperatus ē & salutaris iuppiter. At fec. ue. quis luna faciat grauitatē ac maturitatē gignētiū: hoc pēcipue dat ueneri: q sit rerū oium genitrix: ga ipsa uenus & mercu. soli obediūt: & hō ex hoie & sole generat & ita oia ex sole & hūore gignūt: cū uero uenus soli obediāt & mercurius. Luna frigida ē & hūida uenus ergo q soli obediūt: solis naturā sapit. ergo ex uenere. i. ex calore & humore oia gignūt: iō fecūda. Cylleniis. i. mer curius. Arbiter undae: quō mercurius pēst aq nūq Neptunus pēst undae & mari: sed alia rōne dicit neptu nus pēstē mari: & alia mercurius: id aut i sequentibus declarabit. Pars caeli. ordo ē: tūc nilus exit soluto sōte: cū dñs aquarū pēssit q. i. illa ora. Vbi. i. post q ps caeli tenuit hūc cylleniū: q pte sydera leonis mixta sūt cācro: & q parte syrius exerit rapidos ignes: & circulus mutator uarii anni tenet agoceron & cācrū: cui cācro ora nili sub dita latēt. Pars caeli: remotis sole & luna: quoz domicilia. singula sūt. Cancrū domiciliū ē lune: leo solis. Mer curii qdē domicilia sūt a superioribus uirginis: a sequētibz gemini. Veneris aut domicilia sūt libra & taurus. At uero iouis domicilia sūt sagittarius & pisces. Saturni uero domicilia sūt capricornus & aquarius. Maris aries & scorpio. Secūda ar hāc rōne. Mercu. hēt domiciliū hīc uirginis iōe geminorū. sed uirgo collateralis ē leōi: at uero gemini collaterales sūt cācro. Ergo hac signa dicit int se mixta eē. Scimus ēt cū sol ē i cācro: siue i leōe: maxios calores eē. His. n. quā accedit mercurii ignis nilus a sōte suo tollit: & uniuersā aegyptū iundat: nā nilus subiectus ē cācro: cui succedit leo. Ille qdē. xiiii. die iunū: hīc uero. xv. die iulii & sol eū igreditē circa meridiē: nū aut orit & sirius: uel paulo post: uidelicet. xvii. die iulii. Est autē sirius canis q ante os leonis positus ē: & tūc die es ardēssimi caniculares icipiūt: q sūt nūero. xl. his cū accedit ignis mercurii istat nilus. His ita dictis itelligi po terit qd sibi uelit hoc loco poeta. Mixta: ga cū duo mercurii domicilia sint: hīc uirgo: iōe gemini & uirgo co l lateralis sit leoni: & gemini cācro: est necesse focii mixti sint. Sūt. c. cū his accedit mercurii ignis statim istat nilus ideo dicit Mercu. arbiter undae: nō generalis: ga neptunus aribiter ē: sed ipse special ē undae. f. nili ga sub iectus ē cancro: de quo supra. Rapidus. q. si. sirius eadē stella ē q & canicula dicit: q est ante os leonis posita: oriens. xvii. die iulii: sole primam leonis partem igrediente. Exerit: aperit. Et uarii mu. cir. ā. conybus est circulus imperfectus: a κορυβόσ. Mutulus: quia mutilacus uidet non tamē q imperfectus sit: sed tū dimidiū eius a nobis uidetur: hoc rō orizontis facit ut dimidiū tū a nobis uideatur: duo aut sūt conybi: unus est qui sol stitia distinguit: alter uero egnocia ille solstitia diuidit transiens per mundi polos atq; zodiacum: semper ma ximas facit solis declinationes: uidelicet per primos gradus cancri & capricorni & ubi conybus intersecat zo diacum facit solstitiū aestiuum & alter conybus interceptus inter solstitiū circulum: & circulū siue punctum aq noctiale maxima dicitur solis declinatio. nā tunc magis sol nō pōt accedere ad zenith capitis: nostri aut potius. Circulus mu. ua. en. est ipse zodiacus p quem sol transiens quatuor anni tēpora desinit: nā ab ariete incipiens uer ostendit & taurū & geminos transiens idē significat. Sed iam capitibus geminoz circulum a stiuū tangere deē etiam per cancro & leonē transiens & uirginē astatem efficit. in libra autē equinoctium cōsicit & autūnu

facit: Deinde in capricorno: aquario: piscibus: hyemē transigit.

SVLPI. Aegoc. capicornus. Cui: circulo q ca
pricornū cācrū q diuidit. Latet: iō latet dixit q
ignorāt. Dñs: aq̄ mercu. Igne: stella sua. Lu
naribus: a luna factis. Adest: astuat. Nō ante
coarctat: non prius reprimat incrementū: nō prius
uere crescere desinit q̄ sit equo noctiū autūnale. Va
na fides: Eos refutat q̄ niuū solutione nilum au
geri putant q̄ in senectia uidet & lucretius eē q̄ ait
ethaēsis aquilonū illuc pluuia niues q̄ peli. Ar
ctos: regio frigida q̄ sub arcto. Testis: argu
mento ē. Adde qd̄: praterea inq̄ ois fluuius q̄
niue auget sub primū uere crescere icipit: nilus
nero neq̄ ante ortū canicule icipit: neq̄ ante eq̄
noctiū desinit. Tabe: solutione. Nec ripis al
ligat amne: nec decrescit & intra ripas se cōtinet.

Ante canis radios: ante ortū caniculæ q̄ est sole
post primā partē leonis Ingresso. Sub libra iū
dice: ad differentiā uernalis equo noctiū dixit: qd̄ sit
sub ariete. Leges aliarū aquarū: q̄ hyeme crescūt
cum ipse æquus labat. Officiis caret unda suis:
quā omnis aqua ripas egredit: officii enim ei
est intra ripas se cōtinere. Iustus: a natura & deo

Iniquo celo: seruētis aeris regioni. Exit: iun
dat. Torrente plaga: astuat regiōne. Ignis: i
cendit. Adest: subuenit. Tunc: iurgit ad le
onis uim igneā reprimendā quā ore uidet effla
re. Syene luā: q̄ est ei subiecta ut diximus. Im
ploratus: exoptatus. Donec in autūnum phœ
bus declinet: usq̄ in æquinoctiū autūnale. Ex
tēdit: pducit cū antea aut nulla i meridie aut bre
ues habuerit: quo enim sol magis fcedit a cācro
eo umbrā in Syene & Meroe sunt longiores.

OMNIBO. Aegoceron. i. capricornū ubi
facit hyemale solstitiū & cancrū: ubi facit astiū
solstitiū: aegoceros: capricornus dñ uerbū de uer
bo ab ai Yōō capra κεφαρὸς cornu. Ora. i.
fōs Latet: bñ dixit: q̄ nūq̄ iuenit: & adhuc iue
tus ē nemo q̄ sciat ubi sit fōs nili. Dñs a. mercu
rius. Aquarū: noli intelligere generalr: sed nili tantum.

Igne su. i. ignibus cancri superiecto igne mercuri
rii. Tūc. n. i. flāmea. n. stella sūt & pascunt hūore quē ad se trahūt: cū igit trahāt ad se humorē necessario in
flāt nilus ut exat ripas. Oceanus l. q̄ crescēt luna istat oceanus q̄ ignis lūa ad se trahit hūore oceanū: & ita
necessario crescit: hic ē q̄ mare fluxū facit atq̄ refluxū: cū fluit ad nos crescit: cū refluxit uidet diminui. Lu
naribus i. bene dixit respiciēs ad illud dñs pcessit aquarū. nā quē admodū luna ē dñā oceanū: ita & mercu. dñs
nili. Auctus: nūc dicit q̄ diu iundatio nili pmaneat. Nō a. c. i. sinit coarctat. Auctus: suas auctōes. Aesti
ho. i. ante q̄ sit equo noctiū autūnale: nā nilus icipit crescere luna noua q̄ cū q̄ post solstitiū ē fēssim modice q̄ cācrū
sole trāseunte: abū dātissime āt leonē: & residet i uirgīe iisdē q̄ accreuit mōis. i. totū aut reuocat intra ripas i libra.
ut tradit Hero. cetero simo die: huius incrementū cāc sūt uariā apud Pl. i. v. A so. añq̄ sol puenerit ad librā: nā i li
bra. facit equo noctiū autūnale: i ariete equo noctiū uernū. Vana si. u. nūc alioq̄ pseq̄ opiniōes q̄s ē rēllat atq̄ cō
futurōibus suis. dñt. n. i. athiopia niues resoluti q̄bus auget nilus: & iundare cogit: hāc opiniōē uanā achore
us: subiciēs ondit. Nō ar. i. i. arctos. i. ura minor q̄ ē i septētrione nec boreas q̄ pstat a septētrione ē ibi: ut ppte
rea abundēt niues q̄bus liquefactis nilus crescere possit. Testis ti. & pbat non ē arcto nec boreā. uis inq̄ in
telligere ibi nō esse frigus & propterea nec niues abundare. ut i septētrione: potissima rō est color gētis illius qui
niger est nā calor ille calores illius regionis athiopiæ significat & alterū dissentit ab altero ubi calor ignis ē: ibi
frigus eē nō potest. Vapo. au. nā auster ē uetus flans a meridie n̄ pcul a torrida zona: iō semp̄ calidus. Ad
de qd̄ oē: alia rō: si nilus cresceret liquefactis niuibus: tpe uerno cresceret: quo liquefuit niues. at uero nō ueris
tpe imo i media crescit astate. Oē ca. i. cui libet fluuii fōs. Soluta: liquefacta. Præcipi. i. currere facit cū i
petu. Tabe: resolutione niuū. Nilus ne. su. at uero nilus nō ante crescit q̄ sirius orit: ut est antedictū. Ante
parē nocti. i. ante q̄ sit æquinoctiū autūnale iundatio nili non decrescit. Alligat am. tunc. n. ripis tenet amnis
te facit uernum æquinoctiū: in libra uero atūnale. Inde etiam: Et hāc ē causa cur nilus nō seruet consuetu
dines aliarū aquarū q̄ crescūt hyeme aut uere. nilus uero in media astate. Nectumet: crescit. Officiis unda
ca. nā si tēpore hyemis crescūt aquæ magis nocēt agris q̄ astatū: cū oia solis ardore arefcūt. iō nilus eo tpe ma
xime suū officii peragit. Sole remoto: uidelicet in capricorno cū solstitiū fuerit hyemale. Iustus. i. a mercu

Aegoceron cācrumq̄ tenet: cui subdita nili
Ora latet: quæ quū dominus percussit aquarū
Igne superiecto: tūc nilus fonte soluto
Exit: ut oceanus lunaribus incrementis
Iustus adest: auctusq̄ suos nō ante coarctat
Quam nox æstiuas a sole receperit horas.
Vana fides ueterū: nilo quod crescat in arua
Ethiopum prodesse niues: nō arctos in illis
Mōtibus aut boreas testis tibi sole perusti
Ipse color populi: calidiq̄ uaporibus austru
Adde qd̄ omne caput fluuii quod cūq̄ soluta
Præcipitat glacies ingresso uere tumescit
Prima tabe niuis: nilus neq̄ suscitatur undas
Ante canis radios: nec ripis alligat amnem:
Ante parem nocti libra sub iudice phœbum
Inde etiam leges aliarum nescit aquarū
Nectumet ibernus: quum lōge sole remoto
Officiis caret unda suis: dare iustus iniquo
Temperiem celo: mediis æstati: bus exit
Sub torrete plaga: ne terras dissipet ignis
Nilus adest mundo: cōtraq̄ incensa leonis
Ora tumet: cācroq̄ suam torrente syenem
Imploratus adest: nec campos liberat undis
Donec i autūnū phœbus declinet: & umbras
Extēdat meroe: quis causas reddere possit
Sici iussit natura parēs decurrere nilum

rio: Iniquo: nā media astate: iō uidet esse iniquū celū arboribus & herbis: q̄ nimio calore arefcūt: sed tunc
nilus suū facit officii arboribus & herbis: q̄ statim iundat ægyptum & arefcūt nimio solis ardore: ipsius hu
more utrescunt. Iniquo: ardēt & feruēt. Ne ueritas dissipet: & ne oia nimio calore solis urant: in tpe adest
nilus. Ignis: ardor solis. Incensa: leonis: q̄ cū i leone sol ē: maximū sunt calores. Suā syenē: nam: syenā: ci
uitas ægypti quinq̄ milibus stadiorū supra alexandriā: ut Plinius. subiecta cācro: q̄ solstitiū die medio nullā um
brā facit. Imploratus: scibus quæsitus. Suam: q̄ sibi subiecta ē. Neccāpos liberat: nō prius inq̄ decrescit
nilus: q̄ autūnus supuenerit. Meroe: insula quā i medio sui facit nilus: a q̄ sol decliuor factus porrigit umbrā
ca caput est gentis athiopum: quinq̄ milibus stadiorū a syene distās bis anno absumit umbras sole duo deui
cesimā tauri ptem: & quartā decimā leonis obtinēte: Pl. Quis ca. dicit neminē posse hāc nili iundatiois cān
latentē dignoscere: sed illud sententiā esse: sic deū uoluisse dū huic p̄i orbis terrarū cōfuleret: ubi sine hac nili i
undatione homines uiuere non possent. Natura parens: deus omnium rerum artifex.

Sicop̄ ē mūdo: zephyros quoq̄ uana uetustas
His ascripsit aquis: quorū stata tēpora flatus
Continuūq̄ dies & in aera longa potestas.
Vel quod ad occiduo depellunt nubila celo
Trās noton: & fluuiū cogūt icūbere nymbos:
Vel quod aquas totiens rumpētes littora nili
Assiduo ferunt coguntq̄ resistere fluctu.
Ille mora cursus aduersiq̄ obiice ponti
Aestuat in campos: sunt qui spiramina terris
Esse putant magnosq̄ cauā cōpagis hyatus:
Cōmeat hac penitus tacitus discursibus unda
Frigore ab arctoo mediū reuocata sub axem.
Quū phœbus præssit meroen: tellusq̄ pasta
Illuc duxit aquas: trahitur gangesq̄ padusq̄
Per tacitam mundi: tunc omnia flumina nil?
Vno fonte uomen s non uno gurgite perfert.

luerunt fieri flātibus zephyris nilū iundare: q̄ uidelicet resistit cursui amnis. & ipsū inflare cogūt. Vana: fal
lax. Vir. Vanū mēdaceq̄ iproba finger: significat hāc rōnem nō placere sibi. Zephyri sūt occiduales uenti q̄
ineunte uere dies aliquot iugiter spirāt: & nubes inducūt ad nilū q̄bus aq̄s repletus exundat. Ascripsit aq̄s. i.
zephyros cān uoluit eē cur nilus inundet: & addit rōnem. Flatus: genitui casus. Stata: statuta: ut apud Vale
riū maiores stas. Cōtinui dies: q̄ ineunte uere. zephyri aliquot dies spirant iugiter. Lōga potestas: q̄ fre
quentius spirāt: sed remissius. Vel q̄ ab occiduo: uel q̄ zephyris ab occasu nubes pellant in meridiē: & effusi
imbres sequūt q̄bus inflatur nilus uel alia rōne: q̄ zephyri mare pturbēt culus fluctus cursui nili resistūt: & dū
ille nō potest uiribus suis i mare descēdere recurrere cogat & ita inūdat ægyptū. Trās notō. i. meridiē. Nī
bos: effusos imbres. Feriūt. f. zephyri. Assidue: singulis annis. Fluctus. f. maris. Resistere. f. cursu amnis.
Obiice: oppositione pōt q̄ flātibus zephyris inflat mare: & obstat nilo. Sūt q̄ sp. aliā rōnem adducit ter
rā cauernosam eē & tpe æstatis calore solis trahi humorē aquarū undiq̄: & præcipue a septētrione: ubi & niues
& pluuia abundāt: & cū in meridiē traxerit undiq̄ aquas: efficiūt flumen unū ex multis fluminibus q̄ illuc cur
runt quē postea nilū appellauere: & simul causas affert: quāborē huius fluminis origo & fons adhuc ignoret.
Strabo autē geographus inq̄ antiquos coniectura: posteros eūā uisu cognouisse: nilū ab æstiuis imbribus au
geri: cū superior athiopia i ultimis mōtibus dilueret. imbribus aut cessantibus paulatim inūdatiōē cessare: ni
li incrementa maxima & minima & mediocria annotata ex puteo quodā in nili ripa ex itegro lapidē cōstructo.
nā aqua putei cū nilo pariter crescit ac decrescit: suntq̄ in putei parietē notā quā dā incrementorū omniū mēsu
rā: hāc itaq̄ obseruantes cū aliis notāt ut incrementa cognoscant. nā ex his signis multo ante fortunā nili excre
scētis cognoscūt: idq̄ oibus fōdicunt: quares profecto agricolis ad aquarū conseruationē & aggerū & canaliū
effusionē: principibus uero ad puentus: utilissima ē. refert idē Strabo alio loco fuisse q̄ cederet nili ortū exte
mis mauritanā: parubus proximā eē: ortū autē hēr a mōte inferioris mauritanā: ut docet Solinus. Spirami
na: cauernas p̄ q̄s uenti spirāt. Magnosq̄ cauā: declarat qd̄ dixit spiramina. Cauā cōpagis: dixit cōtinuē. cō
tinē terra ideo cōpago dicit: q̄ ipsa suis librata pōderibus se cōtinet. Flac: p̄ hos meatus terrā. Penitus:
interius & in uisceribus terrā. Tacitus: occultis. Frigore ab arctoo: a septentrione cōmeat in meridiē. Cum
phœbus p̄. cū sol est in cācro tūc enim meroe q̄ subiecta ē cācro: magno solis ardore exurit: nā tūc sol nō pōt
magis accedere ad zenith capitis eorū & q̄ tūc ingens calor scipue est meridiē. calor ad se undiq̄ trahit hu
mores: & ex oibus fluuiis unus q̄s efficiūt nilus. Duxit: q̄ naturale est ut calor humorē ad se trahat. Trahiē
gangesq̄ pa. p. hos fluuios maximos intelligere eūā minores. Per tacitū mū. p. occulta terrarum. Omnia

flu. q̄ traxerit calore solis ab aliis regiōibus illuc. Nō unoq̄ur. hęc cā ē cur ripa nilū tenere nō pnt. Nō uno: nā septē hostiis influit quorū noīa sunt canopicū bolbitinū sebeniticū phaniticū mendisium: tacitū: p̄siliacū.

SVLPI. Rumor: Sūt q̄ nilum ab oceano dī cātoriri: & lōgo p̄ terras cursu dulcescere. Rumor: supple ē Exundate: in terras istuete. Mi tescer: dulcescere. Tractu: cursu & spatio. Nec nō: sunt q̄ putet ex oceani aquis a siderū siccitate uberius attractis sup̄abundantē partē refūdī: nī lū. Pasci: ali & refici. Virgilius conuexat polus dū sidera pascet. quō sidera humore pascāt pri mo libro ex Cicerone docuimus. Polū: sidera. Hunc: oceanū. Rapit: haurit. Tollit: attrahit.

Digerat aer: consumat stellarū ignis & uapor areus. Referūt: remittunt & reddunt. Quaf dā: quarū inq̄ talia oriunt sorte: alie certo iure a deo sūt emissā. Erūpere uenis concussis: egre di e uenis & meatibus cōquassatis uī uēti inclusi.

Cōpage: id est densa terra. Cū mūdo cepisse: a principio mūdi fuisse. Coerces: gubernat. Inter has aut nilū eē cēset cui deus iremētū legē hęc de dit. Pharis: ut Sefostris. Persis: ut Cābyse. Ty rānis: ut alexādro. Cōferre: tradit. Vicit: iue niri enī nō potuit. Adorat: diuinis honoribus uenerat. Inuidit: iudicē dō iuestigauit. Lectos: certos iqtiores. Calcē: i torrida zona. Sefo stris: Sefostris aegypti rex totā athyopiā p̄meauit usq̄ ad Cynnami regionē: & adhuc quādā monumēta extāt & columnā & epigrāmata. Cā byse quoq̄ occupato aegypto cum aegyptiis in Meroen usq̄ p̄gressus est & nomē urbi & insula: ab illo ip̄positum ferūta Meroe sorore ibi mor tua Alii eā uxore fuisse tradūt: Strabo ē auctor.

OMNIBO. Rumor ab oc. Alii phibent ex oceano nasci nilum: & q̄a obicere: si ab oceano nascitur: qd̄ causā est cur nili aqua dulces sint: q̄a diu cursu aqua exercetur: iō purgat & amaritū dinem maris relinquit. Erumpere: exire nilū.

Aequoreos sales: amaritū dīnem aqua maris. Mitescere: dulcescere. Tractu: id est cursu. Nec non oceano: & uerū est: ita. n. physici putant flām eas esse stellas & nu triri humoribus terrarum: q̄ ex agris & aquis sole tepēfactus excitant. Phœbum: Nam ut inquit macrobi us ignem athereum physici tradiderunt humore nutrirī asserentes ideo super zona celi perusta: quā uia solis id est zodiacus occupauit: oceanū a natura locatum: ut omnis latitudo: qua sol cū quinq̄ uagis ultro citroq̄ di scurrūt: habeat subiecti humoris alimoniam. Polū: id est cœlum: hoc est sydera cœli. Hunc: oceanū. Bra chia cancri. i. cū in cancro est. Aer digerat: Quia sydera quā flām ea sūt nō possunt sumere unuersā aquā: quā ad se traxerunt. ideo cum remittunt instantiā aqua & p̄cipue nilus. Hoc. f. unda: quod non potest igne syderum cōsumi. Referunt: reddunt. Nilū: id est in nilum ut causa sit inflati amnis. Ast ego si tāta: postq̄ multorum diuersas opiniones dixit: nunc suam tandē sniam dixit q̄ caesar quanq̄ id mihi non arrego ut tantam litē cōponere audeam: sed tamen existimo deum opificē rerū omnium cū primum orbē terrarum cō didit quasdam aquas remisisse: quas dā autē secreto tenuisse: quarum originē nemo scire possit: satis caute q̄ stionem hanc soluit poeta. Si fas: uitat arrogantiam. Soluere: cōponere. Tantā litē. f. diuerforum q̄ ali ter sentiunt. Sera: lōga. Nō id agētem deo: sed uetustate: q̄a ab initio cum deus cōdidit orbē terrarum aqua sub terra continebantur: sed uetustate deinde longa aqua tandē eruperūt. Compagē. i. terra continētī. Cū toto: cū uniuerso. Quasdam. f. aquas: ille qdem nō agente Deo sed uetustate erūpūt: sed alia aqua eiusmo di sūt: ut legē ab ipso deo semel ip̄positam preterire non possint quarū aquarū arbitror eē nilū q̄ traditā legem non cōtempserit: sed semp̄ media aetate inflatus iundet aegypto. Quā tibi noscēdi: nō miror inq̄ si hęc ani mi cupido animū tuū incesserit cognoscendi originē nili: nā alii cōplures fuerunt magni principes q̄ hac cupi ditate flagrant. nec tamen ipsū dignoscere potuerunt. Persis: regibus psarū. Macedū: pro macedonū & p̄cipue alexandro. Nulla: q̄ non atas: omnis atas uoluit hanc notitiā posteris tradere: sed nequit. Con ferre: tradere. Sed uincit ad. i. adhuc latet origo nili: & omniū hominum industria superauit. Sūmus alex. primo qdem dicit alexandrum illū domitorem orbis hac incensum cupiditate misisse uiros electos: qui cum ex aduerso nili diu nauigassent: tandem puenere haud procul a feruenti zona: nec tamen illius fontem inueni re potuerunt. idem & sefostri concupiuit & cābyse aliiq̄ reges tamē cupiditātē suā satisfacere nō potuerunt. Alexander. f. magnus rex macedonum q̄ assiam totā bello subegit: uictō ter dario: quē tandem occidit capta uxore cum filiabus. Memphis: pars. p̄ toto. i. aegypto. Inuidit nilo: q̄ fontē eius inuenire non potuit. Le ctos: pro electos uiros. Per ultima terrā athyopum. i. usq̄ etiam ad occasum: nam athyopes sunt orientales

Rumor ab oceano qui terras alligat omnes
Exundate procul uiolētum erūpere nilum
Aequoreosq̄ sales lōgo mitescere tractu.
Nec nō oceano pasci phœbumq̄ polumq̄
Credimus: hūc calidi tetigit quū brachia cācri
Sol rapit: atq̄ undē plus q̄ quod digerat aer
Tollitur: hoc noctes referunt niloq̄ refundūt.
Ast ego si tantam fas est mihi soluere litem
Quasdam caesar aquas post mūdi sera p̄racti
Sæcula cōcussis terrarum erumpere uenis.
Nō id agente deo: quasdam compage sub ipsa
Cum mundo cepisse reor: quas ille creator
Atq̄ opifex rerum certo sub iure coerces.
Quā tibi noscēdi nilū romane cupido est
Et phariis persisq̄ fuit: macedumq̄ tyrannis
Nullaq̄ nō atas uoluit conferre futuris
Noticiam: sed uincit adhuc natura latendi
Summus alexāder regū quē memphis adorat
Inuidit nilo: misitq̄ per ultima terrā
Aethyopum lectos: illos rubicunda perusti
Zona poli tenuit nilum uidere calentem.
Venit ad occasum mundi q̄ extrema sefostri

& occidentales: utrobique enī perusti nimio solis ardore homines nigri sūt: unde athyopes appellant. Illos ru bicūda: cū declinassent meridē uersus. Videre nilū calenti: ipsius autē fontē reperire nō potuerūt. Venit ad occasus: Sefostri ē rex aegyptius hoc idē tentauit: sed frustra. Sefostri rex aegyptius fuit q̄ gētes oēs domuit us q̄ ad occidentē & cimericū bosphorū qnq̄ ēt dicit reges curru suo subiecisse: hic fortissimus nō solū fuit: sed ēt prudētissimus totā athyopiā p̄meauit (ut inq̄ strabo) usq̄ ad cinnami regionē: & adhuc qdā eius monumēta extant: & columnā & epigrāmata sacris litteris transitum eius significat. Mūdiq̄ extrema: usq̄ ad athyopes sicut alexander uiserat.

Et pharios cursus regnū ceruicibus egit:
Ante tamen uestros amnes rhodanūq̄ padūq̄
Quam nilum de fōte bibit: uesanus in ortus
Cambyse lōgi populos peruenit ad æui
Defectusq̄ epulis: & pastus cede suorum
Ignoto te Nile redit: nō fabula mendax
Aus loqui de fonte tuo est. ubicunq̄ uideris
Quæris: & nulli cōtingit gloria genti
Vt nilo sit lata suo: tua flumina prodam
Quæ deus undarū celator Nile tuarum
Te mihi nosse dedit: medio cōsurgis ab axe
Ausus in ardētem ripas attollere cācrum:
Iu borean is rectus aquis mediumq̄ booten:
Cursus in occasū flexus torquetur & ortus
Nūc arabū populis libycis nūc æquus arenis.
Te quidē primi: querūt tamen hūc quoq̄ ferēs.
Aethyopumq̄ feris alieno gurgite campos
Et te terrarum nescit cui debeat orbis.

ris: praterlaberis. Alieno: alibi orto.

OMNIBO. Et pharios, currus: q̄a domuit regiones usq̄ ad bosphorū cimericū & curru suo reges sube git ut traherent. Ante tamen: prius padi rhodanūq̄ sotes iuenit q̄ nili. Uesanus i ortus: Herodotus hoc scribit Cā byse misisse q̄ exquirerent nilū: & simul ipse nauigauit: & dū longissime nauigationē continuasset tandē inopia rerū laborauit adeo ut ex ministris suis nō nullos comedere coactus fuerit nec in fontē uidit sed quā dmodū diximus antea nilus & Solino auctoribus originē habet a monte inferioris Mauritania: non p̄cul ab oceano: lacu p̄tinus stagnante: quē uocant nilidem ibi pitces reperiunt: alabeta coracini siluri crocodilus quo q̄: & q̄ in nili alueo spectant. praterea obseruatū est: put in mauritania niues ibresue fuerint: ita nilū increse re ex hoc lacu hoc affirmare libros punicos: hoc iubā tradidisse referunt. Vesa. q̄a natura iracundus erat: & Apim taurū quē magna ueneratione colebant aegypti ipse stricto gladio interfecit templū eius & aliorū deo rū q̄ colunt ab aegyptiis euerit: misit q̄ templū ammonis diriperē: quo factū est: ut in isaniā uerteret & cū equū ascenderet: gradu eminētī uulneratus est i semore quo uulnere haud ita multo post perit: Cābyse etiā sacrile giū his uerbis ondit Str. Cābyse rex psarū tēpla p̄m igni p̄m ferro deustabat: multās: excindēs: amburēs quē admodū & obeliscos: quorū duo romam delati sunt. Lōgi æui. po. p. i. ad athyopas macrobios profectus est: q̄ annos centum & uiginti uiuūt a. ἀκρόσ longus & Βίος uita uerū ut scribit herodotus non ut nilum inq̄ rere: sed ut macrobios subiugaret: legatos iethyophagos ut cuncta exploraret ad eos misit cū muneribus uis delicet cum uasculo uini cum pane & arcu: & simul monilli aureo. legati Cambyse cū ad regem macrobiorū uenissent: rex intellexit illos exploratores esse: non legatos: & tamen iussit eos exponere: qd̄ uenissent a rege suo: dixerunt ut illis muneribus ipsū cambyse conciliarent cum obtulissent panem iterrogauit: q̄ nam cibis ille esset: illi declarauerunt frumentum nasci ex humore terræ & ex grano illius frugis farina fieri & ex farina panem: & iterrogauit deinde quot annos uiuerent. responderunt septuaginta annos: uel octoginta. tum ille nō miror inq̄ si stercore uelcentes paucis annis uiuunt. deinde obtulerūt uasculum uini ille cum gustasset: uinum probauit & dixit hanc unā esse causam q̄ aliquandiu uiuerent q̄ uidelicet malignitatē illius cibi uinū tempera ret obtulerunt: monile tū ille mināe mihi inq̄ catheras rex uester: sed apud me robustiora uicula sūt: duxit q̄ eos ad carcerē ubi cathena erat aurea: postea onduit arcū quē cū itēdisset rex ipse eo usq̄ traxit: ut i pres cōfre gerit. tū demū iussit arcū afferri ex suis: & dedit legatis cābyse: dices qn̄ rex uester aut ipse poterit: aut aliq̄ ex suis hūc arcū itēdere: tūc dicite: ut nos bello iuadat r̄dierūt legati & oia narrarūt q̄ uiderāt: sed anteq̄ discederēt ostendit eis mensā solis. Quod si longiorē historiam uoles: est apud herodotū in tertio. Defectus: a deficior i. cū epula deficerēt. Pastus: cū ad extremā inopiā puenisset Cābyse ministris suis uelcebat & milites fortis

Sefostri

Meroe

Cābyse

De ortu nili

ex se ipsis declinū quēq; comederūt: ut uitam sustinarent. Nō fabula mēdax: qā sicuti fabula est & rumor ita & re uera comprobāt uidelicet ubicunq; aquā tuam ostēdis o Nile: ibi etiā tuus fons quārit: sed iueneri nō potest. Nilo suo. i. apud se oriētī. Tua flumina p dam. fontē tuū: nec ego nec alius cognoscere potuit. ego uero deo fauētē cognoui p quas terras iter facias. Qua: p in quantū. Dedit. i. quantū pmissit: ut ego cogno scam. Prodā: aperiā: indicabo. Medio confur. incipis inq; surgere a meridie. Ab axe. i. a polo antarctico ubi cancer est directē impositus sup his populis: qm meridie sub ægnoctiali cōstituti sunt. In ardentē cancerū: qā cū sol in cancro est facit solstitiū astitiū: & ibi sol ad n: agnas declinationes dicit esse qā nō potest magis ac cedere ad zenith capitis illorū. In boream is: in septentrione. Mediumq; bootē. i. in septentrionē. Cursus in occasū: a meridie recto limite tēdis in septentrionē: deinde flecteris a cursu tuo i occasū: deinde i orientē. Nūc: aliquando. Aequus: benignus scēditate tua. Arabū: quorū agros scēcundiores facis. Libycis harenis: populis habitantibus in meridie cū uergit in orientē. Seres: populi oriētales: de qbus antea dictū est: ipsi pri mi uident nilū de qbus martialis intelligit: Et q prima bibit de prensi flumina nili. Primi: quīs his primo appa reas populis tamen nondū fontem inuenerē. Alieno gurgite: Aliunde nascente.

SVLPI. Caput: fontis tuos. Paruū: nascentē. Sinum: gremiū & lacus tuos. Conflurgere in solstitiis: crescere i solstitio astitio. Aliena bruma: ob hyemē q̄ ē ad ortū tuū crescis apud nos astitio. Efferre: emittere. Per utrosq; polos: per terrā q̄ uergit ad utrunq; polū. Hic: apud nos. Illic: apud antarcticos. Rupto gurgite: diuiso fluuio & circumdata Meroe insula q̄ habet i longi tudine stadia tria milia in latitudine mille. Co mis: frōdibus illis enim nascit. Quae: meroe.

Aestate: astitiū solis in meridie astitū. Sūt enim illic umbrā ppēdiculares. Linea tam rectū: hoc est tā recta linea subiacet leoni. Plagas phœbi: torridā zonam. Damnū: diminutionē. Meti ris: tanq̄ metiendo pcurris i aluē unā. Spar gens: egrediens. Multifidas: i multas pres diuisas. Reuocat: colligit. Phylæ: phylæ siue py læ sūt urbs inter aethyopes & aegyptios interpretā tēq; portā inter utrosq; & ideo dixit claustra. Co mercia: uicinitas & cōmixtio. Rubro: mari.

OMNIBO. Te paruum. i. fontē tuū. Si nus: receptacula tui amnis. In ipsis solstitiis: cū sol est i cancro q̄ facit solstitium astitiū: nam alii fluuū cōsurgunt ineunte uere: aut i media hys me: tu instaris aestate. Aliena bruma. i. quā bruma est antipodibus: & nos habeamus aestatē.

Hyemes: inundationes. Hic. i. apud nos querit fōstus. Illic: apud illos ubi nasceris q̄rit exitus i mare: nā sicut nos nescimus fōtē: ita illi nesciūt exitū nili q̄ uastis septē fluminibus i aegyptiū per lagus irrūpit. Late tibi gurgite: dicit nilū meroē insulā i medio sui facere. Quae: adeo subiecta ē leoni: ut q̄q; multis arboribus abūdet. tñ nulla umbra se a ca lore solis defendit: cū pūctus leonis directē sup impositus sit meroe. Rupto: diuiso. Fœcūda colonis: q̄ abū dat: cultoribus. Nigris: nimio solis ardore. Comis hebeni: ligni, ptioli: de quo diximus supius abūdat. n. arboribus palma: plico: hebeno & Siliqua stro: este Strabōe: hāc insulam clypei figurā habere dicit cuius ma gnitudo fortasse supra uerū dicta ē longitudine triū milū fere stadiorū amplitudine mille: & dicta ē meroe a sorore ibi mortua uel ut alii tradūt ab uxore: quā habuit Cābytes hoc nomine. Mitigat: leniorē facit. Rectū leonē: qā pūctus ille directē sup impositus est capiti eorū cū sol puenerit ad quartā decimā ptem leonis. Pla gas phœbi: meridiei regionē. Dānum nō: quīs per exultā plagā decurras: tamen nō es passus damnū aqua rum: qā calor regionis nihil dimiuit aquas. Steriles ha. per arenē libyam. Nūc ua. i. in unū amnē aliquan do colligeris: aliquando uagaris diuisus in plures alueos. Piger alueus: qā cū in unum amnē uenerit lenior efficitur. Multifidas undas: q̄ ante in aduersas partes fluebat. Quae di. aegyptus superior i orientē per, longū gum extēdit: & a septentrione arabicus est sinus: a meridie uero oceanus: nam ab occasu ex iseriore aegypti pre ad orientē rubro mari terminat: hoc est q̄ dicit hoc loco nā phylæ est urbs iter aethyopes & aegyptios q̄ finitima & confinis est utriusq; regni: immo (ut refert Strabo) phylæ cōmunis aethiopiū & aegyptiorū habitatio est stra bo dicit se Phylas ex syene plaustro uenisse p campū ualde planū. C. stadiorū spacia p totā fere uia: uidisse se ostēdit utrinq; multis in locis q̄ scopulos petrā arduā rotundā politā nigri ac duri lapidis ex quo mortaria fi unt. Phylæ: ē numeri pluralis: sicut athene. Aegyptia rura. i. diuidūt Arabiā ab aegypto. Noxte. a meroe in sula cū ad Arabiam usq; puenerit imanē lacū facit: ex quo precipitiū ipetu egressus alterā insulā amplectit noie Tāleū a q̄ deinde uariis montiū obicibus icitatus torrētior efficit: & iter obuios scopulos se fripiēs fluctibus sese ipso tangētibus ipetu tā uasto: ac fragore ferē: ut incolarū aures ad surditatē usq; offendat. inde ē locus

Arcanum natura caput nō prodidit ulli
Nec licuit populis paruū te Nile uidere
Amouitq; sinus & gētes maluit ortus
Mirari quam nosse tuos: cōsurgere in ipsis
Ius tibi solstitiis: aliena crescere bruma:
Atq; hyemes efferre tuas: soliq; uagari
Cōcessum per utrosq; polos: hic queritur ortus
Illic finis aquae: late tibi gurgite rupto:
Ambitur nigris meroe fecūda colonis
Lata comis hebeni: quae quāuis arbore multa
Frondeat: astitatem nulla sibi mitigat umbra
Linea tam rectū mundi ferit illa leonem
Inde plagas phœbi damnū non passus aquae
Preueheris: sterileq; diu metiris arenas.
Nūc omnes unum uires collectus in amnem:
Nūc uagus & spargens facilē tibi credere ripā:
Rursus multifidas reuocat piger alueus undas.
Qua dirimūt arabū populos aegyptia rura.
Regni claustra phylæ: mox te deserta secantē
Qua dirimunt nostrū rubro comertia pontū.

Meroe

Phylæ

catadupos est appellatus nā *Καταδύπος* sonitū significat. Secātem: cū amplexus fueris alterā insulā talesum. Rubro ponto: qā ad orientem rubro mari terminat. Cōmercia: loca finitima & cōtigua. Nostrum: aegy ptium: loquitur Achoreus.

Mollis lapsus agit: quis te tam lene fluentem
Moturū totas uiolenti gurgitis iras
Nile putet: sed cum lapsus abrupta uiarū
Excepere tuos & præcipites cataractæ
Ac nusquam uetitis ulla obistere cautes
Indignaris aquis: spuma nūc astra laceffis
Cūcta tremūt undis: ac multo murmur mōtis
Spumeus inuictis albescit fluctibus amnis.
Hic abatō quā nostra uocat uenerāda uetustas
Terra potēs primos sentit percussa tumultus.
Et scopuli placuit fluuii quos dicere uenas.
Qd manifesta noui primū dāt signa tumoris
Hinc mōtēs natura uagis circū dedit undis
Quilibet te Nile negent: quos inter in alta
It conualle iacens iam mollibus unda receptis.
Prima tibi campos permittit aptaq; memphis
Rurā: modumq; uetat crescēdi ponere ripas.
Sic uelut in tuta securi pace trahebant
Noctis iter medie: sed nō uesana photini
Mons imbuta semel sacrata cede uacabat
A scelerum motu: magno nil ille perempto
Iā putat esse nefas: habitāt sub pectore manes
Vitricēq; umbrā dant in noua mōstra furorē.
Dignatur pharias isto quoq; sanguine dextras
Quo fortuna parat uictos perfūdere patres:
Penaq; ciuili belli: uindicta senatus
Pene data est famulo: procul hoc auertite fata
Crimen: ut hæc bruto ceruix absente secetur.
In scelus it phariū romani pœna tyranni
Exemplūq; perit: struit audax irrita fati.
Nec parat occultæ cedem committere fraudi:
Inuictumq; ducem detecto Marte laceffit.
Tantū animi delicta dabant ut colla ferire
Cæsaris & socerū iūgi tibi magne iuberet

ris: uariis mōtiū obicibus icitatus multo magis indignaris. Abrupta: precipitia cursus tui. Lapsus: decursus. Præcipites ca. descēdēs: cataracta pprie dī aspa descēdēs *Καταδύπος*. i. collido & cū strepitu ipello apd græcos ē generis masculi. *Καταδύπος* hic cataractas appellauit obices portarum ferreæq; magnorū so nitu demittunt uerū (ut iqt Strabo) ē cataractas ad mediū fere flumē paulo supra elephātinā petrosū quoddā supciliū in superiore pte planū: ut flumē recipe possit: desinēs uero i precipitiū ex aqua precipitāt utrinq; secus ter rā alueus est: q̄ facile ad nauigari pōt: hac itaq; ad nauigātes defluūt i cataractē: & cū scapha in precipitiū detrudū tur: & ipsi & scapha illæsi. Cau. obices montiū. Astra. i. tua unda uerberat sydera. Cūcta. i. loca circa cata dupū. Montis: catadupī. Albescit: qā spumeus. Fluctibus inuictis. i. q̄ retineri nō possunt. Hinc abatō: cū ad catadupū pueneris locū haud pcul ab aegypto abatō arduū locū magno fragore pmeas unde nomen ac cepit quasi *Καταδύπος* inaccessibilis. tñ primū te sentire icipit aegyptus. Hic: ex catadupo. Potēs: qā iaccessibi lis ē. Percussa. i. tuo strepitu. Qd: qā scopuli huius terræ quā abatō uocat: scētū tuos tumultus quos incola iō

Catara
ctæ
Catadup
pa

Catara
cta
Κατὰ
πάρτησ
Catara
ctes

Abatos

uenas nili appellauer: ga ibi nilus primū gradior appareat incipit. Placuit. f. icolis. Noui tūoris: admittāda: i
statiōis. Hic: ab hac abato. Vagis: errātibus. Libya: f. superioris: nā p inferiorē late uagat: iō nō pmitiūt i supi
orē libyā decurre. It: decurrit. Cōualle. f. illorū mōtiū. Iā molibus. ga ibi humilia sūt saxa: iō ē lenius
ferē annis decursus. Prima tibi cāpos: & primū incipis p planiora decurrere cū ad mēphim pueneris urbē
agyp̄ti. Cāpos: planiciē. Vetat. f. mēphis. Modū: mēsurā crescedi: ga nō possūt te coercere ripā. Sic ue
luti tura: ita igit audiebat de nilo & de huiusmodi rebus casar cū cōiuius quasi i tuta pace positi eēt: & nō puide
bāt quātus bellū tumultus istaret. Sed nō uelana. sed photinus nō definebat cogitare quō casarē opprimeret
post q̄ semel sāguie pōpeit maculatus erat. Sacra: execrabili. A scelegz mota: ga scelus sceleri addere tēta
bat. Magno. n. percipio oē nefas sibi licere existimabat. Manes. f. Pōpeii: dicit i isaniā cōuersū eē photinū.
Vlricēsq; umbra: f. pōpeii q̄ ultionē suā cupiūt. Dāt surorē: ut ipsū ad p̄niciē deducāt. Dextras. f. suas &
suoz: n̄ saris hēt sūdi sāguinē pōpeii sed ēt casaris. Quo for. fortuna uolebat: ut sāguie casaris cruētarēt senato
res. Victos: ēt uictos. Pēna: q; ciuili: Quia p̄paz abfuit: qn̄ famulus occuparet uictā Senatus q̄ debebat
patriā nō famulo. In scelus it: si fata cōcesserint satellitibus regis casarē obrūcare scelus erit: qd̄ postea futu
rū ē Bruti meritiū igēs: scelus. n. erat: ut regis ministri occiderēt casarē. Exēplū q; perit: exēplū qd̄ romanis
oibus Brutus p̄poneret ne aliquē regnare p̄mitāt. Struit audax: redit ad id quō photinus cōsilia occidēdi ca
sarē agitauerit. Audax: Semp de infelici dici solet. Virgilius audacē ad rutulū. Irrita: Vana: Quia fata nō
p̄miserūt cōsilia photini ad exitum p̄duci. Nec parat occulte: in tenebris noctis opprimere casarem: sed cl
ra luce. Detecto Marte aperto bello. Tātum animi delicta: ga semel scelus cōmiserat obrūcando pōpea
ium: ideo nunc etiam animi supererant ad occidēdū Casarē.

SVLPI. Puer: ptolemeus. Cūctis p̄fecerat
armis: erat enim regni pcurator. Nullo iure:
nulla supiori potestate. Tu mollibus: hoc nun
tio primū eū a segnitie arguens terret. Inde exci
tat ad p̄occupādā nocēdi occasiōem q̄ ip̄sis & ad
uersariis instat. Tū cōsūcter Casarē iuadēdū ēt
ad romanoz gratiā recuperandā hortat. Tu: o
achilla. Exige: expete. Pigues: supuacuos: & pi
guedinē afferentes. Domū: regiā. Proditā: de
cepta. Donatā: a Casare cleopatrā. Solus: cū
alii sint p̄sito. Accurrere: ad opprimēdū curres
re. Talamos: adulterū. Fratri: cui eā casar re
cōciliāuit sed postq̄ ipse cū ea rē hūit. Maritos:
fratrē & casarē. Meret: turpiter lucrat & sperat.
In eadē significatione dicimus meret: unde me
retrix & merces deducit. Senē: Casarē p̄uētū
atate. Venenis: ueneficiis & forma fucata & ip
so amore q̄ uenas labitur. Virg. uulnus alit ue
nis. Crede miser puero: confide ptolemeo quē
ip̄sa facilius in oēm suā sētētiā trahet. si cū eo dor
mierit semel. Incesto: ga frater. Obscenū: dā
natū & infamē. Pietatis: ga frater est. Illi: cleo
patrā q̄ nos odit ut q̄ frater in eā incitauerimus.
Luemus: dabimus ei pēnas.

OMNIBO. Atq; hęc dicta: hęc cōsilia oc
cidēdi Casaris animo agitauit statim mādata de
dit famulis: q̄ ad achillā p̄ferrent q̄ perat exerci
tū regis: nā casar (ut Suetonius docet) i Alexandria fugiētē p̄secutus pōpeii: ut occisū dephēdit cū Ptole
rege a quo sibi quoq; insidias tenēdi uidebat bellū sane difficillimū gessit: neq; loco: neq; tēpore a quo: sed hęc
me anni: & itra mēcia copiosissimi ac solertissimi hostis: inops ipse rerū omniū atq; iparatus: regnū agyp̄ti
uictor cleopatrā fratriq; eius minori p̄misit ueritus p̄uincā facere ne quādoq; uiolentiōrē p̄sidē nacta nouarū
rerū materia esset. Fideles: qbus arcana cōmūtēre solebat. Puer ibellis: mollis & bellis minime idoneus. Et
dederat ferrū: Vires oēs totius regni huic achillā p̄miserat: ut nō in alio solū: sed i ip̄so ius suū ac potestate ha
beret. Ferrū. i. totius regni opes in potestate tenebat. Mollibus inq;: Ecce dicta q̄ nunc mādat ad achillā re
ferri tu nūc inq; ocio te dede segnis achilla cū interi cleopatra regnū occupet: q̄ ante cōsilio nostro e regno pto
lemeus eiecerat: ea nūc blādiciis suis nō regē mō: sed Casarē quoq; irruitū tenet. Et pingues exige somnos:
cōcessio est color. cū id negamus qd̄ maxime cōtēdere uidemur: & interferimus ēt aliq; qbus ēt sensus noster
appareat. dede te inq; ocio: & itera regnū Cleopatra occupauit. Sed donata pharos: iā pharon casar cleo
patrā donauit: & eā cū fratre conciliauit. Pharos. i. agyp̄tus. Ad dominā talamos: ut eā opprimas. Nupte
foror ip̄ia: postq̄ adulteriū cū casare cōmiserat. nūc ad uirū suū & fratrem redit. Iā latio: postq̄ casar ex cleopatra
uoluptatē cepit: eā nūc fratri cōiugit. Interq; ma. nūc ad casarē nūc ad fratrem. Romāq; me. i. sperat: sperat. n.
romā postq̄ semel casarē blādiciis suis pellexit. Expugnare senē: argumentū ē a minori ad maius: cleopatra
si iā casarē p̄uēctioris atatis in suos incitauit amplexus: multo magis decipere poterit puerū ptolemeū. Vene
nis amore: & recte dixit nā uenenū dicit q̄ p uenas ingrediat nā sic medullas calefacit amor: sicut uenenū hau
stū p uenas discurret: Virg. Vulnus alit uenis: & cæco carpiē igni. Crede: cōfide cōstantē fore puerū qn̄ uictus

Mereri
Meretrix
Merces

Atq; hęc dicta monet famulos perferre fideles
Ad pompeianā sociū sibi cedis achillam.
Quem puer imbellis cūctis p̄fecerat armis
Et dederat ferrū nullo sibi iure retēto.
In cūctos in seq; simul. Tu mollibus inquit
Nūc incumbētoris: & pingues exige somnos
Inuasit cleopatra domū: nec prodita tantū est
Sed donata pharos: cessas accurrere solus
Ad dominā talamos: nupte foror impia fratri
Nam latio iam nupta duci est: interq; maritos
Discurre: agyp̄ton habet romāq; meretur.
Expugnare senem potuit cleopatra uenenis.
Crede miser puero: quem nox si iunxerit una
Et semel amplexus incesto corpore passus
Hauerit obscenū titulo pietatis amorem.
Meq; tuumq; caput per singula forsitan illi
Oscula donabit: crucibus flāmisq; luemus

est et casar. Quē si nox. Nam si una nocte cleopatra cū rege cōcubuerit: nō dubiū ē qn̄ caput tuū meū q̄ ob
rūcari obtineat a fratre quorū consilio sit se a fratre de regno pulsā fuisse. Quē: ordo est illa cleopatra dona
bit meū tuumq; caput illi p̄ singula oscula: si iunxerit quē ptolemeū. Amplexus: accusatiuus casus ē. Incesto:
ga iā se iunxerat cū casare. Titulo: sub titulo & noie pietatis. Oscula: quotienscunq; osculabit eū noie piē
tatis meū tuumq; caput ab adultero ptolemao ipetrabit. Crucibus flā. nos uel tollentur in cruce: uel igne cō
buremur. Nō discedit Luca. ab historia: Casar. n. alexandriā cū uenisset Tēte Appiano: ab regis mitris be
nigne receptus ē & disputātibz philosophis i multitudine p̄sens astitit. assistēte uero exercitu photinū qdem &
achillā ob ea q̄ i pōpeium p̄petrauerāt morte mīctauit: Theodotū demū fugiētē Cassius cū i Asiā uenisset cru
ce suspēdit: Tumultu ob hanc rē iter alexandrinis orto cū regis exercitū i illū cōcitassent pluribus p̄celiis cir
ca regiā: & i maris litore certatū est: quo i loco cū i mare desiliisset: & i p̄fundo aliq̄ diu enataisset. Alexādrini
ueste ab eo adēptā in trophæi modū erexere. postremo iuxta Nilū cum Rege certamē iussit: in quo uictoria stu
pior euasit. iter hęc p̄ nouē mēses cōmoratus: iādē cleopatrā fratris loco agyp̄ti regnū iussit obtinere per nilū
quoq; quatercentis nauibus deuectus quo regionem perlustraret oculis cū Cleopatra simul adiit: multa q; alia
u illi obsequeretur effecit.

Si fuerit formosa soror: nil undiq; restat
Auxilii: rex hinc coniunx hinc casar adulter
Et sumus ut fatear tam saua iudice fontes
Quem non e nobis credet cleopatra nocentē
A quo casta fuit. per te quod fecimus una
Perdidimusq; nefas: perq; ictū sāguine magni
Fœdus ades subito bellum mollire tumultu.
Irrue nocturnas rumpamus funere tedas
Crudelēq; toris dominam mactemus in ipsis
Cum quocunq; uiro: nec nos deterreat ausis
Hesperii fortuna ducis quæ sustulit illum.
Imposuitq; orbi: communis gloria nobis
Nos quoq; sublimes magnus facit: aspice litt⁹
Spem nostri sceleris: pollutos consule fluctus
Quid liceat nobis. tumulūq; e puluere paruo
Aspice pompeii non oīa membra tegentem:
Quē metuis par huius erat: nō sanguine clari
Quid r̄fert: nec op⁹ populorū & regna moue
Ad scelus igētes facti sum⁹ attrahit illos mus
In nostras fortuna manus. en altera uenit
Victima nobilior: placemus cede secunda
Hesperias gentes: iugulus mihi casaris haust⁹
Hoc p̄stare potest. pompeii cede nocentes
Ut populus romanus amet. quid nomina tāta
Horremus uiresq; ducis: quibus ille relictis
Miles erit: nox hęc peraget ciuilia bella
Inferiasq; dabit populis: & mittet ad umbras

pdidimus & oro te p̄ fœdus ictū sāguine magni. Ades: p̄ adfis. Q̄ d̄ fecimus. f. occiso pōpeio. Perdidimus
q; n. nisi cōsilio nro puideamus pdidimus nefas. ga nihilominus a Cleopatra & a Ptolemao uel Casar oppri
memur. Ictū fœdus: quē admodū percussa porca fœdus iugit ita p̄cusso pōpeio dicit fœdus ictū eē inf̄ eos:
Mollire. i. fac. ut Molliri ue morā & uenēdi p̄scere cās. Irrue: iuade. Tadas: nocturnas nuptias. Fu
nere. i. cadē. Crudelēq; toris: & cleopatrā ip̄iā in ip̄so toro occidamus. Quocūq; uiro: uel casare uel Ptole
mao. Nec nos. d. a. nec terreat magnitudo Casar : q̄ cū p̄stet oibus ducibus: ut iā fama sui nois totū orbē ter
rarū ipleat: tū & nos quoq; eadē gloria esse ferre p̄t: q̄ sustulit Casarē: qd̄ ita sit p̄bari p̄t: occidimus enim pō
peii q̄ Casari par erat: poterimus & ipsū Casarē occidere. Cōis gloria: eadē gloria q̄ accidit Casari p̄t
nos quoq; magnos facere: ergo ē cōmunis. Nos quoq; ga sicut uictus pōpeius magnū fecit casarē: idē occi
sus: nos quoq; faciet ingētes. Litus: appo. spē sicut occidimus Pōpeii sperare nos facit posse ēt occidi casarē
D ii

Ictum
fœdus

re. Pollutos: sanguine pōpeii. Cōsule: quā ex illo sanguine quo polluta ē unda maris nri qđ liceat nobis: Puluere paruo: ut nec corpus qđ plene tegere possit: uel qđ melius est qđ caput a reliquo corpore separauit erat. Quē metuis. O stulte Achilla: caesar quē metuis erat par pōpeii quē occidimus. Nō sanguine clari: re spōdet tacitis obiectionibus: nā si qđ obiceret nos ignobiles eē: & humilitatē sanguinis nobis obitare. ne rē tā adoriendā: nā fortuna ipsa nobis: sicuti antea pōpeii: ita nūc caesarē obrulit. ut nullius auxilio idigeant: ad rē pficiendā. Nō sanguine clari. f. sumus. Quid refert. q. d. nihil interest nobiles simus. an ignobiles: dūmō fortuna nobis secūda sit. Nec opes populorū mouemus: sed ipse se ultro offert nobis. Ad scelus ingētes: postq̄ tunā nobis secūda sit. Nec opes populorū mouemus: sed ipse se ultro offert nobis. Placemus cāde: plūstī i trāssa semel occidimus pōpeii. Altera uictima: caesar quē qđ uictimā placat dii: ita cāde pōpeii & caesaris placabimus Italiā: tione qđ uictimā appellauit caesarē: nā sicut uictimā placat dii: ita cāde pōpeii & caesaris placabimus Italiā: qđ eā his occisis tyrānide liberasse uidebimur. Cāde secunda. f. caesaris. Iugulus. m. c. h. occiso caesare ue nīa a populo Ro. ipetrabimus: qđ pōpeii occiderimus. Quid noīa tāta: fulgor oīs caesaris nō debet nos deter rere a proposito & si uires magnas hēt & exercitus ingētes tñ si a suis militibus destitutus fuerit iperare desister: & miles eē incipiet. Noīa. i. fulgorē tñ nominis caesaris. Vires. q. d. i. magnos exercitus caesaris & classis. Nox hęc: & breui spacio temporis poterimus caesarē in nostra potestate habere uidelicet hac nocte. Inferi as: expiationes piacula: quā exhibentur mortuis. Populis: quos in pharsalia prostrauit.

SVLPI. Mūdo: in mūdi salutē. Præstet la- gea iuuetus: ægyptii faciant hoc ppter regē: ro- mani uero ppter se ipsos. Morari: expectare. Vota catonū: id qđ Cato & brutus facere cupe- rēt. Parere: ad parēdū. Clara signa: classico & clamore militari. Prodidit arma: manifestauit ipetū. Temere: inordinate & rapit. Instrumē- ta: milites arma tela. Pars maxima turba: Erāt uē in cōmētariis cū achilla copiā ut neq̄ nume- ro neq̄ genere hoium neq̄ usu rei militaris con- tēdā uiderent: milia enī uigiti in armis hēbat hī cōstabant ex gabinianis militibus qđ i cōsue- tudinē alexādrinā uitā atq̄ licētā uenerāt & no- mē disciplināq̄ pop. r. dēdiderāt uxoresq̄ du- xerant ex gbus pleriq̄ liberos habebāt: huc ac- cedebāt collecti ex psonibus latronibusq̄ syriæ cylaq̄ puiciā finitimarūq̄ r̄gionū. Accedebāt qđ mlti exules & fugitiui: Erātq̄ p̄trea eqtū mi- lia duo. Exēnos: barbaros. Famulo: achilla.

Satellitū: photini. Tyrāno: ipsi regi. Fides: ueritas Iuristurādī. Pietas: in deos & i p̄riam. Venalesq̄ manus: supple sūt accepto enī p̄tio oibus sūt iniurii. Vbi fas: ubi licet & ubi magnū p̄tū cōsecuturi eēt militant exiguo stipēdio: lice- bat autē i caesarē cuius mortis p̄tū erat libertas. Nō sibi dāt: n̄ p̄mittūt: sed alterius ipulsu: are accepto id faciūt. Vbi: ubiq̄ p̄fecto. Thessa- lia subducta acies. i. milites qđ p̄lio pharsalico nō iterfuer. Te recepto: suscepto icolumi. Aufa: i caesarē. Dat: facit. Virg. Immotāq̄ colī dedit & cōtēnere uētus. Qđ debet sup̄is: bellū ciuile qđ sup̄i subēt a romanis oibus exerceri. Scindere corpus latū: romanā potētā cōcordiāq̄ diuide- re. Nō i foci. nō ppter caesarē pōpeiiq̄ i p̄tes se diuidūt. Satelles: achillas. Parte: factionem.

OMNIBO. Caput: caesaris. Debet: obliga- tū ē: qđ iniuria affectit orbē terrarū. Itē feroces: O Achilla & milites. Itē: uenite nā ipse erat cū r̄ge apđ caesarē. Romana si. qđ romani milites ad huc militabāt sub rege Ptolemæo ex his qđ Gabi- nio relicti fuerāt: tū cū ipse Regē ptolemæū i r̄gnū restituit: & hī prius sub pōpeio militauerāt. Hoc: cāde ca- saris. Regi: qđ occiso caesare rex suū regnū obtinebit. Sibi: ad utilitatē suā. Tu parce: a facili arguit: nā cū grauis sit cibo & potu caesar facile erit illū opprimere iprouidū. Parce mo. i. noli tardare. Madidūq̄ me- ebrū. Veneriq̄: adulterio cleopatræ. Aude sup̄i. unū tibi necessariū ē. f. audere: nā si ausus fueris: cetera di- is uolētib: ultro sequēt. Totuo. exaudiet dii uota catonū: uota brutorum: & totius senatus: qđ rempu. uolūt eē saluā. Tibi tribuet. i. p̄ces catonū ac beatorū tibi fauebūt. Nō lētus achil. nūc dicit quō mandatis Photini Achillas paruerit. Suadet: photino. Haud clara: ne forte exaudito tubarū sonitu suspectus eēt. Nec p̄di- ditar. moueri nō idicauit exercitū. Temere: sine ullo ordine: nō dato signo. unū sequit ex reliquo: nā qđ nō

Quod debetur adhuc mūdo caput. ite feroces caesaris in iugulum præstet lagea iuuetus Hoc regi: romana sibi: tu parce morari. Plenū epulis: madidūq̄ mero. ueneriq̄ paratū Inuenies aude: superi tot uota catonum Brutorumq̄ tibi tribuent. nō segnis achillas Suadet i parere nefas: haud clara mouēdis. Ut mos signa dedit castis: nec prodidit arma Vilius clāgore tubæ: temere omnia sequi Instrumēta rapit belli: pars maxima turba: Plæbis erat latia: sed tāta obliuio mentes Cepit: in externos corrupto milite mores: Ut duce sub famulo iussuq̄ satellitis irēt. Quos erat indignū phario parere tyrāno: Nulla fides pietasq̄ uiris qui castra sequūtur Venalesq̄ manus: ubi fas ubi maxima merces Aere merēt paruo: iugulumq̄ in caesaris ire Nō sibi dant: proh fas ubi nō ciuilia bella Inuenit: imperii fatum miserabile nostri: Thessalia subducta acies in litore nili More furit patrio: qđ te plus magne recepto Aufa foret lagea domus: dat scilicet omnis. Dextera quod debet superis: nulliq̄ uacare Fas est romano: latium sic scindere corpus Diis placitum nō in foci generiq̄ fauorem Discedunt populi: ciuilia bella satelles Mouit: & in partem romanam uenit achillas:

signa dedit: iō nullo ordine secuti sūt milites. Instrumēta: arma: uitros: equos. Pars m. t. plæbis. i. ex plæbe ita- lica: qđ ex delectibus italia: ps magna militū erat: quā apud regē Gabinius reliq̄rat. Sed tāta ob. men. r̄det ad illud qđ occurrebat: quō si itali erāt: pati poterāt militat sub satellitibus regis: usq̄ adeo inq̄ erāt corrupti mi- lites: ut iā æquo aīo sub etufmōi satellitū iperio militaret. Obliuio: oblitū erāt se romāos & itales eē. Corrup- to m. mo. dedignari debuerāt inq̄ et sub rege ip̄o militat & nūc æquo aīo militabāt sub satellite regio. Mores: qđ diu apud Aegyptios p̄māferāt: & externis moribus corruerāt aīos. Sub fa. duce Achilla. Indignū pha- idignū fuisse sub tyrāno Aegyptio militare q̄to ergo idignius sub Satellite. Nulla si. nec ius diuinū: nec ius hu- manū colūt milites nil factū: nil iuiolatū ē apud eos sed illos sequūt: a gbus plus acceperit. Nulla si. nullū ius iurādū nulla pietas: nulla religio. Venalesq̄ m. qđ plus dederit hūc et sequūt. Ibi fas: oīa licēt militibus qđ maximā mercedē appetūt. Merēt: militat. Paruo: si magnū as accipe nō potuerit. Iugulūq̄ i ca. hoc ē nō patiūt caesarē iugulare ad utilitatē suā ut se liberos faciāt: sed ut regi ægyptio gratū faciāt. Nō dāt: nō cōcedūt. Proh fas: p̄ exclamationē irrūpit i cōq̄stionē nā de diis q̄rit: qđ ubiq̄ bella ciuilia fieri uoluerūt. milites. n. qđ sub rege ægyptio militat romani erāt: & si p̄cul fuerāt a bellis ciuilibus: tñ fata uoluerūt: ut nec ipsi qđ em̄ eēt belli ciuilibus imunes. Fas: oīus diuinū. Vbi nō. c. nō i italia solū nō i pharsalia: sed et i ægypto. Thessalia sub. acies qđ remota fuerat a thessalia i ægypto nunc paget ciuilia bella. More su. p. i. secūdū cōsuetudinē p̄riæ quē admodū ciues romani isanierūt bello ciuili: ita nūc ipsi isanierūt. Quid plus. i. nō minus hostes caesaris fuerūt ægyptii occiso pōpeio: qđ si pōpeii benignissime suscepisset. Qđ de. qđ diu uoluerūt: ut romāi oēs ubi cūq̄ eēt: ciuili se bello miscerēt. Oīs. f. romana. Dat. f. bellū ciuile. Vacare. i. uacū eē a bello ciuili. La- tiū sic. f. cōq̄stio ē poetæ: qđ dii noluerūt roma. ullos belli ciuilibus eē imunes & simul et grauius fert qđ achillas sa- telles r̄gius i officiū ducis successerit & parū defuerit qđ fata et huic uictoriā p̄staret: qđ nilo et idignius fuisse. Latū c. i. po. romanū: nā latū italia appellat: eo qđ ubi Saturnus latuerit: dū arma filii fugeret: & i italia latū antiquū: qđ teste Soli. antea a tyberis hostiis ad usq̄ lyri amnē p̄tingebat. Romāi: scilicet ducis. i. i locū pō. successit achillas: quod molestius fero.

Et nisi fata manus a sanguine caesaris arcēt Hæ uincūt partes: aderat maturus uterq̄ Et destrieta epulis ad cūctas aula patebat Insidias: poteratq̄ cruor per regia fundi Pocula caesareus mēsaq̄ incumbere ceruix Sed metuūt belli trepidos in nocte tumultus Necedes cōfusa manu permistaq̄ fatis Teptolemeæ trahat. tāta est fiducia ferri Nō rapuere nefas: sūmi contempta facultas Est operis: uisum famulis reparabile damnum Aptam maectandī dimittere caesaris horam Seruatur: p̄enas in aperta luce daturus. Donata est nox una duci: uixitq̄ photini Munere phœbeos caesar dilatus in ortus. Lucifer a casia prospexit rupe: diemq̄ Misit in ægyptū: primoquoq̄ sole calētem Quū p̄cula muris acies nō sparsa manipulis. Nec uaga cōspicitur: sed iustos q̄lis ad hostes Recta fronte uenit. passuri cominus arma Laturiq̄ ruūt. at caesar mœnibus urbis Diffusus foribus clausæ se protegit aula Degeneres passus latebras. nec tota uacabat Regia compresso: minima collegerat arma Parte domus: tangūt animos iraq̄ metusq̄ Et timet incurfus indignaturq̄ timere. Sic fremit in paruis fera nobilis adita claustris Et frangit rabidos p̄ramorso carcere dentes

las & photinus. Maturus: i tpe uenerāt inq̄ i magnā occasionē p̄petrādī sceler. Destrieta: occupata epulis i- pedita qđ nihil minus metuebāt qđ bellū: qđ epulis dediti erāt. Per regia pocula: i cōuiuio regis Mēsa: icūbe

SVLPI. Arcēt: arcuissent sed sic loq̄ tāq̄ nūc res agāt. He p̄tes: copia achilla. Aderat ma- turus uterq̄: erat tēp̄tius achillas & photinus hic ad insidias & uī iterādā hic ad admittēdū. De- stricta: occupata. Per pocula regia: iter bibēdū & cōuiuādū. Incubere: supiacere. Ne cedes: ne casu uel uolētia pereat ptolemæus. Tāta ē si- ducia ferri: adeo suis uiribus cōfidere ut tāq̄ cer- tiores de successu noluerit pugnā accelerat. Sū- mi cōtēpta facultas ē operis: maxime rei occa- sio sp̄ta p̄termittitq̄ ē. Reparabile dānū: re- parabilis dilatio & qđ suo arbitrio refumi possit.

Daturus: tanq̄ si daturus eēt. Dilatus: cōserua- tus. Lucifer a casia: Sub aurorā achillas cū istru- cto exercitu alexādrīā uenit. Casius aut̄ mons p̄cul alexādrīæ iminet ab oriēte. Prospexit: ap- paruit. Primoquoq̄ sole: et i ipso ortu seruēt. Nō sparsa: sed collecta istrueta. Iustus: ueros & qbus ad hostile odium nihil deest & iter quos æqua decertādī cāis enī p̄prie hostis dē. Passu- ri latūq̄ arma. i. pugnaturi. At caesar: Achil- las paucitate militū caesaris despiciēs occupabat alexandriā & oppidi p̄tē quā caesar cū militibus tenebat: primoq̄ ip̄to domū eius irrūpere co- natus ē: sed caesar dispositis p̄ uīā cohortibus ipe- tū eius sustinuit. Mœnibus urbis diffusus: nō cō- fidēs i urbe manere i regiā se r̄cepit. Nec tota uacabat: nec totā regiā sub sua potestate tenebat tū penuria militū tum regiā laxitate. Fera no- leo i cauea clausus. Carcere: cācellis & claustris.

OMNIBO. Et. n. fa. & hoc ē m̄lio ē itolle- rabilis qđ p̄tes qđ secuta: sūt satellitū regiū pene uī- ctoria obinuerūt. Vicē: p̄ uicissēt. Arcēt: p̄ ar- cuisset loq̄ poeta tāq̄ res sit futura. Manus. f. ægyptia sed dii noluerūt tñ scelus p̄peti. ut famu- loz manibus occideret ca. Ade. ma. nūc delecti- bit magnā oportunitatē hūisse achillā atq̄ photi- nū occidēdi si occasiōe uolūisset sed qđ noctē illā p̄terierūt: & seq̄nti die cōstituerūt i uaderi bel- lo regiā hęc caesaris cā salutis fuit. Vterq̄: achil-

re ceruix. i. obrutari casar poterat ad mensā. Sed metuū belli sed timuerūt ne dū casarē occidere uolūt cū romanis oibus & cleopatā i ipso furore ptolemaū quoq; regē occiderēt: hac cā fuit cur noctē illā pterierūt: & i posterū diē expectauerint. Trepidōs: dubios. Tāta ē sibi fata pspira fore: ut noluerint rapū nefas ppetrare: sed cōsulto oia facere. Mō rapuere. s. temere & sine cōsilio. Facultas: oportunitas q̄ dabat eis. Re parabile dānū. i. uisū ē possibile achillā atq; photino recuperari dānū noctis illius postero die. Seruat p̄. qd̄ hac nocte differimus: sequēti luce ipelebimus. Donata nox: idignū facinus ē qd̄ i potestate photini fuerit uiuere ne amoreret casar. In ortus phoebeos: i sequentem diē. Lucifer a casta: describit nūc posterū diem postq̄ achillā cū exercitu se parauit: ut alexādriā in uaderet ac regiā: ubi gete & iranglla pace q̄secebāt rex cū Casare ac cleopatra. A ca. ru. a casto mōte q̄ s̄mū de locis altioribus dies apparet. de casto mōte satis iā dīctū fuit. Sole calcit: q̄ i meridie posita ē aegyptus: & cū primū sol suos radios detexerit stau seruet aegyptus ex quo itelligi pōt q̄tū seruet i meridie. Nō sp̄ ar. i. ordinata. Maniplis: manipuli sūt ordines i acie ducetōrū mīlitū p̄io milites cētū manipuli cōnebāt: sed q̄ prius duplicauerit manipulos: sicut apud Liuiū ē: fuit argnus sup̄bus: q̄ sicut i ceteris rebus utuperādus ē: ita nō i re bellica degenerauit. Iustus: sicut ad hostes q̄bus de more iustū bellū idicū sitiri solet ita recta frōte uenerūt ad urbē. Passuri arma. i. passuri cadē si opus fuerit. Et lau ri. s. cadē eo aīo i bāt ut uel occiderēt alios: uel occiderent & q̄ hoc aīo i bella ruūt: nō facile uicunt: ut illud. Vi cū haud gratis iugulo q̄ puocat hostē. At casar: nūc dicit qd̄ casar fecerit & oñdit ipsū cū metuis q̄ sup̄iori tē cū haud gratis iugulo q̄ puocat hostē. At casar: nūc dicit qd̄ casar fecerit & oñdit ipsū cū metuis q̄ sup̄iori tē cū haud gratis iugulo q̄ puocat hostē. Diffusus: q̄ nō satis cōsuebat ciuibus alexādriis ergo clausis foribus aula rece pit se i regiā: & eā repagulis clausā corona militū circūdat: ut a regia saltē ppulsarēt hostes. Degeneres: uiles. Cōp̄sio. i. cōcluso i angustū. Minima collegerat: q̄ se i iteriore piē domus recepat ut eā cū paucis militibus melius defēderet. Arma. i. armatos suos q̄ pauci erāt collegerat i angusta domus pte. Tāgūt aios: aius casaris distrahebat nūc qd̄ timebat nūc idignabat ira metusq; pugnabat iter se. Timet icur. s. hostiles ad id qd̄ dicitur metus. Indignat q̄: ad id qd̄ dixit ira. Sic fre. p̄ similitudinē oñdit hitum ai casaris: quē admodū i q̄leo cū captus cauea iclusus fuerit idignat & dēibus frēdēs uectēs & claustra caue dēibus ifrigit. & quē admodū i aīna mōte fureret uulcanus si cauernā occluderet: ita i regia casar iclusus ifaniebat. Fera nobilis: ut leo.

SVLPI. Nec se. hęc similitudo ad idignatio nē tantū. Illa ad uires & irā referē. Obstrueret sū. a. occluderet os ipsū & uaporariū. Audax: ob p̄teritā audaciā p̄tem metū mirat. Causa spe. ue. cū iniquā cām hēret q̄ diis bene sperare nō possit. Fatū ini. In iustā uictoriā. Seruile ne. achilla pugnā. Alanus: scythia: populus ferrox. Scythia. i. reliq; scythie populi specic̄ enim prap̄osuit generi. Quilu. qui pludum sagittis figit. Indos cū ga. ty. hoc ē q̄ qd̄ ē ab orientē i oc cidēt ad gades usq; quā ciuitatē i mari gaditanū ifula tyrii cōdidere ut plinius tradit i sine quartū. Quari tu. do. abdit se i munitiorē piē. Incer: to: ignorabat eni qd̄ eēt acturus. Reger: ptole meo. Pracula: ultionem. Si nō sine si desint. Colchis: medea.

OMNIBO. Non secus: & nō aliter uulcane i cauernis atna fureret: si q̄ forte spiramina ip̄ sius montis occluderet: loq̄tur secundū fabulam.

Sumā atnā. i. apicē atnā unde euomunt flā mā: atna Sicilia mons est sacer uulcano in cuius uertice Solino teste hiatus duo sūt: per quos eructatus erumpit uapor: prēmiso prius fremi tu: qui per astuantes cauernarū latebras: longo mugitu i tra terrā uiscera diu uoluitur: nec ante se flammā globi attolunt: q̄ interni spiritus antecedunt. Audax thessalici: Qui paulo ante non timuerat aciem romanā. non pompeiū ipsum: quanuis deteriorē causam haberet: nūc timere cogit seruile bellum. Rupe sub amī: amus mons est thessalia ubi pugna inter casarem & pompeiū gesta est. Cunctos proceres: id est omnes principes italia q̄ cū pompeio erant. Cā sp. u. cā deteriorē. Fatū: sibi. i. tū sibi de satis sperabat ut etiam cōtra aq̄tatē uictō riā speraret. Expauit seruile nefas. i. timuit bellū qd̄ a seruis achilla & photino iferebat. Qnē nō uiolasset: Qui nō timuisset ferocissimos orbis terrarū populos nūc timuit seruos. Alanus: Alanus fluuius ē scythia: a quo alani populi dicti sūt ferocissimi. Scythia: scythia bellicosissimi sūt: In curribus degētēs a caspio mari icipi entes ad dextrā nauigandi Europā cōtinui sūt scythā & sarmata: Strabo. Maurus i hospite: Violator hospitū q̄ ligere hospites: q̄ quis crudelissimus sit: nō incussisset casari terrorē. Hic cui ro. describit fortunā mutabi litatē: Casar inq; q̄ aīo suo totū terrarū orbē cōplexus fuerat. Quari: nūc angusta loca domus ubi iclusus periculum fugiat: qd̄ ab Achilla ministro Regis iminebat. Indos: orientē. Tyrii gadibus: id est cum occi dente & longe repetitum est epitheton. tyrii. i. herculeis: nā tyrius ē urbs phoenicia: de qua natus Cadmus in

Alanus

Gades

Boetia edificauit urbē Thebanā ex q̄ natus ē Hercules: ergo gadibus tyriis. i. cū gadibus fixis ab Hercule the bano quā urbē q̄ de tyro uenerūt cōdidere sed melius tyriis gadi bus: qm̄ eā insulā (ut tradit Solinus) tyrii pro fecti a mari rubro occupauerūt: & erythreā uocauerūt. Ceu: ueluti foemina q̄ capta urbe secratiora domus loca quarit ubi lateat. Vagus: errās incertus qd̄ ageret. Nō sine rege: & quocūq; ibat secū ducebat regē quasi obsidē: ut si qd̄ i se cōsuleret Aegyptii: ipse occideret regē: & illius cadē suū exitū cōsolaret. In oia. s. pericu la. Sūpturus p̄enas. s. de rege: si forte Achilles cū exercitu ipsū opprimeret. Mortis. s. ipsius casaris si mo riedū erat. Missurusq; tuū: & te ducebat o Ptolemae: ut si alia tela defint tuo capite pro telis utat: & caput tuū iaculet i hostē. Infa. i. Achillā: & eius satellites. Sic barbara: p̄ similitudinē oñdit quō casar patus erat occide re Ptolemaū: quē admodū i q̄ Medea fugiēs p̄rem ense in iugulū fratris paratū tenebat: ut sup̄ueniente patre fratrem absyrū occideret: ita casar parauerat gladiū ad c̄ruicem Regis i trūcādā ut si ipse opprimeret Re gem occideret. Nota qd̄ est: & ante declarata i abula Medea.

Creditur ulcorē metuēs regniq; fugaq; Ense suo: fratrisq; simul ceruice parata. Expectasse patrem: cogunt tamen ultima rerū Spem pacis tentare ducem: missusq; satelles Regius: ut seruos absentis uoce tyranni Corripet famulos: quo bellū auctōr mouerēt: Sed neq; ius mūdi ualuit nec foedera sacra Gētibus: orator regis pacisq; sequester. Aestimāt in numero scelerum ponenda tuorū Tot monstris egypte nocēs: nō thessala tellū. Vastaq; regna iube: nō p̄tus: & impia signa Pharnacis: & gelido circumfluus orbis iberō: Tantum ausus scelerū: nō syrtis barbara: q̄tū Deliciae fecere tuae. premit undiq; bellum Inq; domum iā tela cadūt: quasi atq; penates. Non aries uno moturus limina pulsu. Fracturusq; do. xū: nō ulla est machina belli Nec flammis mandatur op̄: sed caeca iuuēt? Consilii uastos ambit diuersa penates Et nusquam totis incur fat uiribus agmen? Fata uerant: muriq; uicem fortuna tuetur. Nec non & ratibus tentatur regia: qua se Protulit in medios audaci margine fluctus Luxuriosa domus: sed adest defensor ubiq; Casar: & hos aditus gladiis hos ignibus arcet. Obsessusq; gerit: tanta est constantia mentis Expugnantis opus: piceo iubet unguine tictas Lampades immitit iunctis in uela carinis.

OMNIBO. Cogūt ta. ult. q̄ ita dispositus eēt Ca. tū oia tētare uoluit iustit. n. mitti a Rege legatos ad achil lā q̄ ipm̄ iuberēt ab armis discedere & quererēt quo nā auctore bellū casari iulisset. sed Achilles cōtra ius gen tium legatos iussit interfici: ex quo apparuit quem animum haberet i Casarem. Missusq; sa. hi duo legati fue runt dioscorides & serapion: quos achillas priusq; audisset cuius rei causa uenisset: interfici iussit. Famulos: achil lam cum exercitu suo. Voce tyrāni: id est uerbis ipsius regis. Quo bellum: id est corripere famulos dicens quis nam auctōr belli huius inferendi fuisset. Sed neq; ius: ius gētū uō ualuit apud achillam: nam iure geni um legati apud omnes etiam hostes tuti sunt. Nec foedera sacra: scilicet ualuerunt: id est nec humana nec diui nā iura ualuerunt apud achillam. Orator regis: missus a rege. Pacisq; sequester: id est mediator: nā seque ster proprie dicitur mediator inter duos altercantes: & sequester est is apud quem pecunia deponitur. Aesti mat: id est estimare facit scelera: qua sunt ponēda i numero tuorū scelerum: nam q̄ Aegyptii interficerēt c̄t le gatū a Rege missū ex eo estimari pōt qd̄ nam facturi eēt in ipm̄ casarē. Monstris: monstruosis sceleribus.

SVLPI. Regni: pditi. Fratris: absyrri. Pa tre: eētā: Ceruice parata: se ad oē suppliciu ex postā. Ultima reg: extrema picula & uix fati urgēs. Ducē: casarē. Missusq; satelles: Ante regū reconciliationē serapionē & Diascuridē ad achillā missos & cesos ex cōmētariis casaris dī scimus quos poeta nō seq̄. Voce tyrā. uerbis ptolemae. Ius mūdi: iustolabile ius gētū de lega tis quos achillas iterimere ausus ē. Valuit: alicuius sūi dignitatisq; fuit. Seq̄ter pacis: id ē me diator & apud quē deponit eius arbitriū. Aesti mat: cōsiderat ea q̄ anumerāda sūt inter scelera tua. Mōstris: sceleribus. Thessala tellus: qua gigātes pduxit. Regna iube uasta: Mauritania lata & barbara. Pontus: scythia. Pharnacis: si lli mythrydatis q̄ p̄peio fauens patrē ad mortē cōpult. Orbis: hispania itelligitq; p̄ hac loca oēs natiōes q̄ p̄ p̄peio dimicure & p̄iere. Tā tū sce. quātū ē casaris ptolemae: oratorē pime re. Nō syr. id ē nasamones & aphri. Delitia: achillas & photinus eunuchus molles. Premit: urget casarē. Moturus: limina euerurus hostia uno ipetu. Flāmis: icēdio. Nusquā icur. nulla ex pte iuadit. Muriq; ui. fortu. tue. stat fortūa p̄ muro. Nec n̄ & ratibus tētat regia: Eodē tpe pu gnatū ē ad portū ut ait casar: & magna multitudi ne naues longas occupare hostes conabant qua rū erāt qn̄quagita auxilio missā ad p̄peitū: plio q; i Thessalia factō domū redierant. Preter has auxilio erāt q̄ p̄sidii cā alexādriā eē cōsueuerūt rostrate oēs quas si occupasset classe casaris ere pta portū ac mare totū in sua ptate haberent: cō meatu auxiliisq; casarē phiberent. Itaq; tāta est cōtentione actū quāta agi debuit cū ille lceerem i ea re uictoriā. hiq; salutē suā cōsistere uiderent Sed rem obtinuit casar omnesq; eas naues & re liquas q̄ erāt in nauibus icendit: qd̄ tā late uerū & tam parua manu non poterat. Cōfestimq; ad pharū nauibus milites exposuit. Regia: in qua erat casar. Protulit: extēdit. Audaci: multū ex porrecto. Opus: certamen & officū. Tinctas ungui. pi. illitas pice liq̄facta. Vincula: funes.

Sequester

Nō thessala tellus: quā delicata līs o aegyp̄te: & delitiis affluens & effœminata: n̄ plus audacia ostēdisti cōtra caesarē q̄ Thessalia: q̄ aphrica q̄ pontus: q̄ hispania: & omnis regio sacissima: ubi bellū caesar cū hostibus suis gessit. Nō thessala tellus. s. est ausa tantū scelus: ubi Pompeius cum caesare confixit. Vastaq; regna iu. ubi caro Regi Iuba: cōiunctus cum reliquis exercitus Pompeiani bellū aduersus Caesarem renouauit. Et ip̄ia si. s. declarat quod dixit pōtus: pharnax filius fuit Mithridatis regis ponti. ubi Caesar pharnacem facile superauit: nā ponico triūpho: teste Suetō. inter pōp̄a: fercula: sicut breuiter uicit ita breuiter triū uerborū pretulit titulū. Venit: uidi: uici. Gelido iberō: in hispania ubi deicit Gn. Pōpeiū primogenitum cū maximo discerimine salutis suae. Nō syrtis barbara: redit ad illud qd̄ dixit uastaq; regna iuba: nā syrtis i aphrica sūt. Tuas: o aegyp̄te. Premit. s. caesarē. Inq; domū: iā telis regiā inuaserant aegyp̄ti. Nō aries uno respēdit insciū Achillae & aegyp̄torū q̄ circū dederant regiā: qbus nūq̄ in mentē uenit arietibus euertere postes adiuu: qd̄ si fecissent: caesarē facile opprimere potuissent. Flāmis: uel igne iqt̄ circū dēdissent ades: sic. n. Caesar euadere nō potuisset. Caca: i considerati cōsiliū. Diuisa: i diuersas partes. Et nūq̄ totis: nec oēs uires i unū locū cōuerſae erāt. qd̄ si fecissent facilius regiā expugnassent. Fata ueiāt: diū nolebāt ut sūmis uiribus niterent omnes. Vicē: ad similitudinē muri erat caesaris fortuna. Nec non & r. p̄stera nō solū terra oppugnabat: sed etiā mari. Protulit: porrexit. Audaci margine: p̄ ipsa audax: audax nimis uideēt esse regia q̄ se fluctibus exponeret. Sed ad eēt defen. magnanimitate Caesaris ostēdit: & industriā q̄ nullo loco deerat: sed quacūq; hostes inaderēt: ea se pariter ferebat. Vbiq; & terra & mari. Hos ad gla. i. iubet strictis gladiis milites obsistere. Ig. arce. i. ignes icēdit: ne trāsire possent hostes. Obsessusq; ge. adeo superabāt animi Caesari ut q̄ obsidebat: obsidere uideret. Tāta est cō. adeo animo suo cōfidit & est ἐπιφωρημα. Piceo ungui. & faces etiā pice illitas i uela nauū mittebat: quae cū flāma: corripuissent arma neta nauū cōburebāt: quae uero nocentibus urbis cōtigua erecta erāt igne etiā icēdebāt: cū iā aliquot aditū icēdiū corripuisset ab oppugnationē aditū auerſi sūt ciues ad restinguendū icēdiū: ita datū ē spaciū Caesari: ut se in naues recipet. Ungui. i. picis humore illitas

Ceruchi

SVLPI. Trāstra: sedilia. Ceruchi: cornua antēnarū dicta a κερᾱs qd̄ ē cornu & ἄλω sūdo Incubuit: occupauit eas. Lōgis uaporibus: lōga exalatiōe flāma & sumi. Cladē: incendiū. Turbine: uolubili ipetu ucti. Lampas: lāpas des atherae ut plinius ait ardētes imitantē faces. Materia: quā urat. Illa lues: incendiū. Clausa reuocauit ab aula: a regia obsessa auertit ad urbē tuā. Nec ipa cladis: dū hostes iqt̄ essent in exiguōdo icēdio occupati Caesar se somno nō dedit. sed nauibus milites ad pharū occupādā iposuit. Cladis: icēdit. Cœca: obscura. Praecipiti cursu: festinatiōe subita. Rapto: p̄occupato. Pharon: pharus ē i insula turris magna alutū die mirificis operibus istructa q̄ nomen ab Insula accepit. hae insula obiecta Alexandriæ portum efficit. ut ait Caesar & iō claustrū poeta appellat. facit aut ut ait Strabo portū bicipitē nā cū liuorea regio sit sinuosa duo promōtoria i mare emittit iter quae insula iacet quae portū claudit ei nāq; p̄ lōgū obiecti. Insula quōdā: olim iqt̄ insula fuit nūc est alexandriæ ponte cōiuncta.

Pharos

OMNIBO. Nec piger: quia facile corripiebat materiā aridā. Stupea uin. p̄ rudēs stupeas. Manātes cæ. carā picē appellauit: qua oblitū naues. Trāstra: sedilia sūt nauarū. Ceruchi: significat antēnas: q̄ qbus dā q̄si cornibus uela sustinet. Virg. Cornua uellatarū obuertimus antēnas κερᾱs ἄλω d̄ a κερᾱs cornu: & ἄλω habeo. Iā p̄pe: iā ps magna nauū icēsa erat. Iāq; ho. na. ga icēsis nauibus: ut sibi salutiq; suae cōsulerēt milites se de nauibus i mare cōiiciebāt. Nec puppibus: nec solū igne cōsūptae sūt naues: sed flāma quoq; i tecta urbis trāscedit: & pleraq; tectorū icēdio correpta sūt. Lōgis ua. ga nauibus i tecta trāsierāt. Et cladē: accesserūt ut ucti q̄ iuuaret icēdiū. Percussa q; flā. flāma nauū ucto p̄cussa: nō aliter lōgo tractu trāsierūt tecta urbis: q̄ sape uideemus igne lōgū tractū p̄ aera ducere: q̄ casus stellarū imitat. Sulco aeth. i. lōgo tractu: philosophi dicunt uentū uiribus suis ad superiores p̄tes ascēdere: & partē aliquā ignis rapere: quae deide lōgo tractu ducta casū imitatur stellarū. Materia: lignis: aut alio fomite. Illa lues: nūc dicit datā esse regem Caesari & suis cū ab oppugnationē aditū milites cōuerſi essent ad auxiliū urbis: ut icēditum aditū restingueret. Lues: incendium urbis. Ab aula clausa: ab oppugnationē clausa aula. Nec ipa: nec iterea defes iacuit Caesar: sed ubi uidit ab oppugnationē aditū discessisse milites statū se recepit i classē. Tēpora cladis. i. icēdiū. Sēp̄ feliciter: Caesar ita nūc celeritate usus: secūdā fortunā habuit: sicut i oibus bellis. Rapto: rapto capto. Tūc claustrū pelagi: & classe cepita pharon portumq; eius tenuit: quo pharos cū alexandria urbe coniungitur. Pharos est insula haud procul ab urbe alexandria: & pons est qui pharon cū urbe cōiungit: & hoc dupliciter profuit caesari: nec terra p̄ pontē trāsire poterāt: & capta pharo & ponte caesar phibuit ne q̄s ad auxiliū hostium puenire possent: hoc animo spē habere cepit caesar: ut se facile ab hostibus defederet qd̄ & fecit. Diximus phaz̄ insulā oblongā ec̄: quae teste Stra

Nec piger ignis erat: per stuppea uincula perq; Manātes cera tabulas: & tempore eodem Transtraq; nauarū sūmiq; arserē ceruchi Iam p̄pe semiustae mergūtur in aequore classes Iamq; hostes & tela natāt. nec puppibus ignis Incubuit solis: sed quae uicina fuere Tecta mari longis rapuere uaporibus ignem: Et cladem fouere noti: percussaq; flamma Turbine: nō alio motu per tecta cucurrit Quam solet aethereo lampas decurrere sulco Materiaq; carens atq; ardēs aere solo. Illa lues paulum clausa reuocauit ab aula Urbis in auxilium populos: nec tēpora cladis Perdidit in somnos: sed cœca nocte carinis Insiluit caesar: semper feliciter usus Praecipiti cursu bellorum: & tempore rapto Tūc claustrū pelagi cepit pharon: insula quōdā In medio stetit illa mari sub tempore uatis

bone cōtinēt adiacet: bicipitem ad eā portū faciēs: nā cū liuorea regio sit sinuosa: duo promōtoria i mare emittit inter quae insula iacet quae portū claudit ei nāq; per lōgum cōiungitur. Insula quōdā: nūc uero cōtigua est urbi alexandria: quod ē Ouidius memorat. Fluctibus ambita fuerāt anssa pharosq; & phoenissa tyr os quarum nūc insula nulla est. Sub tpe uatis: quo tpe protheus uates regnauit cuius mētionē Virg. facit: hunc enim dicit ec̄ pastorē neptuni & pascer phocas ad quē cyrene filiū Aristē mīsit: ut ab eo disceret extictas apes recupar.

Protheos: at nūc est pellæis proximā muris. Illa duci geminos bellorum praestitit usus Abstulit incurſus: & fauces aequoris hostiū Caesar & auxiliis ut uidit libera ponti Ostia: nō fatum meriti pœnasq; photini Distulit ulterius: sed qua nō debuit ira Non cruce nō flammis rapuit: non dente feraz̄ Heu facinus gladio ceruix male cesa pependit. Magni morte perit. nec nō subrepta paratis A famulo ganymede dolis peruenit ad hostes Caesaris arsinoe: quae castra carentia rege Ut proles lagea tenet. famulūq; tyranni Terribilem iusto transegit achillea ferro. Altera magne tuis iā uictima mittitur umbris Nec satis hoc fortuna putat: p̄cul absit ut ista Vindictae sit sūma tuę: nō ipse tyrānus Sufficit in pœnas: nō omnis regia lagi Dum patrii ueniāt in uiscera caesaris enses. Magnus inultus erit: sed nō auctore furoris Sublato cecidit rabies: nam rursus in arma Auspiciis ganymedis eūt. ac multa secundo Prælia marte gerūt: potuit discrimine summo Caesaris illa dies in famam & sæcula mitti.

tuit & debuit caesar perire ultimo periculo proximus. Miti in famam & sæcula: temp̄ eius morte in fastis celebris reddi ut postea celebrata sūt idus martiae.

OMNIBO. Pellæis muris: pellæus alexāder capta aegypto cōdidit urbē quam de nomine suo appellauit alexandriam. Muris pellæis: pharos enim ponte iungit cū alexandria. Geminos bellorū: nam terra mariq; poterat prohibere hostes: & p̄ terrā auxilia hostibus uenire nō poterāt: capta enim pharo de nilo in pharon ascendere nō poterāt qui ad urbē uenerāt. Geminos usus: duplicem utilitatē. Abstulit ex. nō enim ex ciuitate excurrere poterāt in caesarē: ecce primus usus. Et fauces aequoris: alius usus: nec per nilum auxilia hostibus uenire poterāt. Caesar & aux. photinus nutricius regis & p̄curator regni erat cum rege ga regem caesar semper secū duxerat hic nūcios militū achillae: ne quāuis caesar uellet discedere animo deficeret: ne ue a negotio desisteret quibus iternūcis deprehensit & ad Caesarem ductis caesar photinū obrūcari iussit. Sed qua nō: sed poeta inquit affectus est photinus nimium mansueta morte: meruerat. n. crucibus affigi & icēdio cremari: in dignū quippe fuit: ut eadem morte periret qua pompeiū occidit. Libera ostia: q̄ auxilia uenire non poterant ad hostes. Meriti: q̄ nō meruerat pœna capitis affici: sed cruce & flammis cruciari: & feris pabulum obici.

Heu facinus: i dignū inqt̄ facinus q̄ caput photino a Caesare obrūcari fuerit. Magni morte: simili morte qua pompeius perierat. Nec nō surrepta: hoc habet historia. Caesar postq̄ molē pharon tenuit: & p̄tem iuris sui eē uidebat: photinū iussit obrūcari: sed nō propterea aegyp̄ti bello destiterūt: successit Ganymedes cū Arsinoe: nam huius auxilio arsinoe filia minor ptolemæi e regia sese traiecit i exercitum ad achillam sperans uacuum regni possessionē: & statim cōtrouersia orta est de p̄cipatu: cū primū cōmuni consilio bellum aduersus caesarē gereret: itaq; ceperūt utiq; insidias facere: sed Arsinoe per ganymedē nutriciū suū & Eunuchum occupauit imperiū: & Achillam iterfici iussit ip̄m q; ganymedē exercitui praefecit. A famulo: ab Eunuchum traduxit. Ad hostes: ad achillā. Proles lagea: Quae a lago primo rege aegyp̄torū descenderat. Carentia rege: Quem caesar quasi obsidē secum retinuerat in conuiuio cum Cleopatra deprehensum sed cū esset orta i ter eos cōtrouersia de p̄cipatu imperiū publicoq; cōsilio obtinisset Arsinoe iussit Achillam occidi. Achill

Ac

lea: declinauit achilleus achillei. Terribilem: Quāuis terrorem faceret q̄. sus omne habebat armorum. Altera uictima: achillas: post phoinū. Nec satis: nec satisfactum est umbris pompeii neq̄ etiam satisfactū erit si occiderit Ptolemæum: nam non prius plena erit ultio cædis pompeii q̄ cæsar ipse occidatur. Ista sum ma: id est conclusio uidelicet ut occiso phoino & achilla iā nihil super sit ad uindictādam cæde tuam. Dū: pro donec. Enes patris. i. Bruti & Cassii & cæterorū cōiuratorū. Magnus iustus: nō plene dicebat ex hostibus ulsionē fecisse pōpeiū: nisi cū cæsar occisus fuerit. Sed n̄ auctore: occiso achilla q̄ pars magna erat huius belli: nō tamē finitū est bellū q̄ præfectus est exercitui ganynedes Arsinoes eunuchus. Auspiciis: imperio gany medis: quia iperator nō p̄siciebat exercitui: nisi prius captis auspiciis: ergo a p̄cedere q̄d seq̄. Sæcūdo mar. q̄a magno i periculo cæsar fuit. Potuit discrimine: & ad ultimū discrimē cæsar adactus ē: ut dies illa potuerit memorabilis fieri nece cæsaris. In famā & .f. i. potuit p̄petuo posteris memoriæ mādari.

SAVLPI. Molis in exigua: Oppugnantibus acriter iqt̄ ægyptiis pontē phari: dum Cæsar milites i nauibus studebat imponere scaphā: q̄ insiluit ut decertantibus ferat auxiliū ægyptiorū nauibus undiq̄ circumseptus oiq̄ spe salutis deposita se se i mare p̄cipitauit. Molis i exigua spatio: hoc est i ponte phari hostes frequētissimi pugnāt. Vascuas: nā egressi e nauibus ceperāt pharon & ibi pugnauerāt hactenus. Tota formidine: omni piculo. Pretextū: p̄oculāt Virg. & littora curua p̄texunt puppes q̄nq̄ significat p̄ordio & oppono unde sit pretextū. Pedites: q̄ e p̄te urgebāt. Virtus: fortitudo ad pugnādū. Honestas: fortis ut pugnādo caderet & ne in manus hostiū uiuus icideret. Nō acie fusa: puo labore & ce de tūc uinci potuit cæsar. Captus sorte loci: circūcessus & captiuus locorum iniquitate. Pendet: incertus est quid agat. Dubius: nam & optare & metuere uidebatur. Respexerat: memoria & imagine Sceuæ cēturiōis: q̄ solus & in uictus ad dyrrhachii munitiōes pōpeianis omnibus restitit excitus cæsar: ne caperet se in mare deiecit: & ad naues quæ lōgius cōstitērāt uix enatauit. libellosq̄ altera manu sublato tenēs & altera natans in tāto discrimine nō amisit ut scribit plutarchus. Epidamne: dyrrhachiū. Muris aptis: munitiōibus dirutis a pōpeianis. Obsedit: ita repressit & restitit ut n̄ obsessus sed obsidere uideret. Calcāt mœnia: iā ambulātem p̄ ruinas munitiōum. Et quoniam imp̄fecta est ista peridos ut lectoris auiditati occurrerem hæc uelut superioribus annectenda deduxi.

OMNIBO. Molis in exigua: mōlē pharon dicit q̄ p̄te itinere angusto iūgiē cū oppido i de pugnabatur a cæsaribus: ex arce uero q̄ erat aduersus p̄tem & ex nauibus cōtra molē ab alexandrinis: & nauibus egressi acriter insequerant cæsarē cum suis: & hi etiā q̄ in nauibus remanserant scalas rapere p̄tem facere: nauesq̄ a terra repellere p̄perabāt: ne hīs nauibus potrent hostes q̄bus oibus rebus p̄turbati milites triū cohortiū cæsarū aduersi sustinerēt: ueriti ne a tergo circūuenirent & discessu nauiū oīno reditus intercluderet munitiōē in p̄te institutā reliquerūt: & magno cursu incitati ad naues cōtēderūt cæsar quoad potuit cohortādo suos: eodē piculo ē uersatus: postq̄ uniuersos cedere ai aduerit se se ex nauigio suo eiecit in undas ad easq̄ q̄ lōgius cōstitērāt naues adnatauit: & ita periculū euasit: & iō dicit diē unā fieri potuisse memorabilē morte cæsaris. Molis ex. q̄a triū cohortiū milites occupauerāt eā molē de qua pugnabāt: & erat angusta: ergo cū metuerēt discessu nauiū reditus intercluderet. in naues magno cursu properarūt. Armis: armatis miliibus. Molis: phari. In uacuas carinas: nā e nauibus egressi pharon ceperāt. Formidie belli. Quia a tergo clamorē exaudiebat suos fugere uidebat & magnā uim telorum aduersi sustinebāt. Hinc: ab alexandrinis. Hinc a terra. Via nulla: nā ab una pte classis erat: a tergo pedites circūueniebāt. Nō fuga: nō fugiēdi facultas dat. Nō uirtus: nulla fortitudo potuit eos ab incurſu hostiū defendere. Mortis honesta. .f. nō superat fere tps quo se occideret ne in manus hostiū deueniret. Magnæ stragis: q̄a parū absuit qn caperet nauigiū cæsaris: & captū, quidē fuisset: nisi se cōiecisset in undas & sūmo piculo: libellos etiā quosdā altera manu tenēs enataisset ad suos. Fortē: fortuna. Captus: cū circūdatus esset. Dubius: incertus an timeret mori: an optaret: q̄a optabat mori: ne in manus hostiū deueniret. Respexit in agmine: sed cū ita circūspiceret se undiq̄ ab hostibus circūuētū nec spē ullā salutis dari: rediit in memoriā sceuæ illius q̄ solus oēni impetū pōpeiū sustinuerat apud Dyrrhachiū: & cū imago illius sceuæ cēturiōis fortissimi uiri oculis eius obuerſaret ille exēplo eius se deiecit i undas & ad naues q̄ lōgius cōstitērāt enatauit aut respexit. .i. uidit i agmē sceuā ipsū: nā est appianus & ualerius scribūt ipsū dyrrhachii occubuisse. Tanti plutarchus & cæsar dicit tuto euasisse. itaq̄ eū nūc in acie uidēs cæsar: exēplo eius iani matus ē. Ad cāpos epi. i. apud dyrrhachiū nā dyrrhachiū & epidānos idē sunt quā urbē condidit corcyreie: teste Strabone. Apertis muris: q̄a iā euerſa munitiōe cæsaris sceua solus clauſerat pompeium: ne e castello exiret: Sensus aut̄ historia: hic apertus nō est: quoniam poeta odio nerōis interceptus oblit: ut sit oibus studiosis cū Martiale exclamādū. Heu nero crudelis: nullaq̄ inuisior umbra. Debit hoc saltē non licuisse tibi.

Finis.

abcdefghijklmnopqrstuxyz ABCD
Omnes sunt quaterni exceptus D qui est ternus

Efexit mentē trepidi tam fortis imago:
Et facturus erat memorandi nobile lethi
• Exemplum: sed fata uetant: & fida salutis.
• Ostendit fortuna uiam. nam læuus amicas
Prospexit puppes: nādo quas ausus adire
Ecquid stamus ait: uel iam per tela fretumq̄
Eripiar: iuguli uel nō erit ulla potestas
Eunucho cōcessa mei. tunc puppe relicta
Profilit in pontū. fucos fert læua libellos
Dextra secat fluctus: tandemq̄ illæsus amico
Excipitur plausu clamantis ad æthera turbē.

EIVSDEM SVLPITII QVERELA DE
POETAE OPERE IMPERFECTO.

Hæc cecinit uates scripturus plura: sed illū
In medio cursu: iussit mors dira silere.
Accidit ut cigno: qui fixus arundine: carmen
Mille modis quætulū quod ceperat iterrūpit
Nec fenix aliter: quū se se imponit in altum
Quem struit ipse rogū: cantū dulcedine mira
Nō dum perfectos plaudenti morte relinquit.
Nec secus ismariis uates oppressus in oris
Aciconum nuribus superū dū cantat amores
Brutaq̄. cum siluis & saxa sequētia ducit
Haud potuit moriens medios absoluere cāt.
Proscelere: o superi cruciat que p̄ena neronē:
Nū rota: num saxū: nū stagna fugacia uexāt:
An uultur: pendens ue flix: an feruet in unda:
Illum comburat phlegeton: laceretq̄ cerastæ:
Hydra uoret: raptētq̄ canes: sempq̄ flagellis
Torua megera secet: nec sit requiesq̄ modusq̄
Quāto fraudata est tua gloria plena nitore
Corduba: q̄q̄ minus te mātua docta ueretur:
Mantua cui primæ fulget nūc gloria palma.
Sed contenta tribus longe leteris alumnis:
Tu uero o nostrū uates diuine laborem
Quem pro te subii non auersate probabis.

Finis.

Exactū hoc isigne atq̄ p̄clarū opus Lucani cū Io. Sulpi
tii Verulani Viri clarissimi cōmētariis a proprio origina
li extractis: Necnō Omni boni Vincētini diligentissime
emendatis. Venetiis Impressum Per Simonē beuilaqua
papiensē. Anno Salutis christianæ. M. cccc. lxxxiii.
die uero ultimo Ianuarii.

A. ortu
20702

Pretextere

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and appears to be a formal document or letter.

